

DE
POENIS ECCLESIASTICIS

PRAXIS ABSOLUTA ET UNIVERSALIS

AB ADM. R. P.

CAROLO ANTONIO THESAURO

SOCIETATIS JESU

JAM PRIMUM IN DUAS PARTES DISTRIBUTA

NUNC MOTIS ET ACCESSIONIBUS EARUMDEM POENARUM AB ANNO MDCLIII
AD USQUE MDCCLX INFLECTARUM LOCUPLETATA

AB ADM. R. P.

UBALDO GIRALDI A SANCTO CAJETANO

CL. REG. SCHOLARUM PIARUM

APOSTOLICO ROMANI CLERI EXAMINATORE

ET COLLEGII ECCLESIASTICI RECTORE

NOVA ROMANA EDITIO ACCURATIOR

R O M A E

APUD DOMINICUM ERCOLE

M.DCCC.XXXI

Superiorum facultate

SIZE 35

181

181

181

181

181

181

181

181

181

181

181

I M P R I M A T U R
Si videbitur Reverendissimo Patri Sacri Palatii Apostolici Magistro.
D. Archiepiscop. Nicomediae Vicesg.
I M P R I M A T U R
Fr. Thomas Aug. Ricchinius S. Palat. Apost. Magister,
Ord. Praedicatorum.

A P P R O B A T I O N E S.

U^t Rmi P. Sacri Apostolici Palatii Magistri mandatis obtemperarem, libenter legi Opus DE POENIS ECCLESIASTICIS A R. P. CAROLO ANTONIO THESAURO SOCIETATIS JESU JAM PRIMUM IN DUAS PARTES DISTRIBUTUM, NUNC AUTEM A REVERENDISSIMO P. UBALDO GIRALDI A SANCTO CAJETANO SCHOLARUM PIARUM optimis accessionibus locupletatum, et necessariis notis summo studio, et diligentia illustratum. Cumque nihil contineat, quod catholicae fidei, aut bonis moribus adversetur, imo ad plurimorum commodum, et utilitatem magno usu esse possit, ideo praefatum Opus iterum publica luce donari posse una cum praelaudatis additionibus, et notis censeo, si ita placet eidem Paternitati Reverendissimae.

Ex Edibus S. Callisti pridie Idus Martii 1759.

D. Michael Franciscus Benaglio, Prior Cassinensis, et SS. Canonum Lector.

Siqua pars est juris, tum ecclesiastici, tum civilis, scitu maxime necessaria, ea profecto est, quae de poenis agit, idque quia nihil magis interest, quam ut Rei nec severius, nec lenius puniantur. Quamobrem non possum non laudare industriam P. Caroli Antonii Thesauri inclytae Societatis Jesu, qui collegit varias pro varietate delictorum poenas, a jure ecclesiastico inflictas. At Opus hocce, quantumvis sua laude dignum, mancum hodie erat: propterea quod, et antiquae mutatae, et novae irrogatae sunt poenae posterioribus Summorum Pontificum Constitutionibus. Accedit quod, et aliquae de veteribus poenis fugerunt P. Thesaurum, virum licet solertissimum. Optandum itaque erat, ut vir alter diligentissimus suam in eo collocaret operam, ut poenas suppleret omissas, tum adderet mutatas, omninoque novas. Id autem praestitit, et quidem cumulatissime, celeb. P. Ubaldo Giraldi Clericus Regularis Scholarum Piarum in additionibus illis, quibus Thesauri Opus locupletavit. Tantumque abest, ut jussu Rmi P. Magistri Sacri Palatii Apostolici legens additiones hasce, quidquam deprehenderim a dogmatibus fidei, regulisque morum alienum, ut admiratus sim immensum clarissimi earum Auctoris laborem, facilem dicendi rationem, et accuratum judicium. Quantum igitur in me est, censeo e re publica fore, si Opus hoc, adeo illustratum, formis excudatur novis. Dabam ex aedibus meis.

Franciscus Mazzei, Eminentiss. et Reverendiss. Domini Cardinalis Spinelli Auditor,
et in Romana Curia Advocatus.

Jussis obtemperans Reverendissimi Patris Sacri Palatii Apostolici Magistri librum, cui titulus est DE POENIS ECCLESIASTICIS PRAXIS ABSOLUTA, ET UNIVERSALIS A R. P. CAROLO ANTONIO THESAURO SOCIETATIS JESU OLIM EDITUM, NUNC A REVERENDISSIMO P. UBALDO GIRALDI A S. CAJETANO SCHOLARUM PIARUM notis, ac accessionibus locupletatum, omnibus Sacrorum Canonum Professionibus, ac Sacramenti Poenitentiae Ministris, nedum perutile, sed fere necessarium, sedulo, ac diligenter perlegi, in quo cum nihil contra Orthodoxam fidem, aut bonos mores animadverterim, propterea ad publicam utilitatem, typis vulgari posse censeo, si Reverendissimo Patri ita visum fuerit, hac die 28. Februarii 1759.

Cosmus Toretti, Eminentiss. ac Reverendiss. Card. Tamburini Auditor,
et Academiae Theologicae Censor.

Post collectas labore magno in volumen unum ECCLESIASTICAS POENAS A DOCTISSIMO P. CAROLO ANTONIO THESAURO, SOCIET. JESU THEOLOGO, reliquum erat, ut veluti post messem spicilegium veniret, et altera etiam, elapso jam seculo, accederet posteriorum poenarum, tanquam de integro exortarum segetum messio. Utrumque praestitit singulari studio, diligentiaque summa Reverendissimus P. Ubaldo Giraldi a S. Cajetano, Sac. Canonum Professor, ex aliis laboribus suis Orbi litterario jam notus, qui praeter eruditae, copiosaeque additiones, quibus id omnino perfecit, praefatum Opus non utilibus modo, sed necessariis etiam annotationibus identidem inspersit. Haec omnia, quum de mandato Reverendissimi Patris Sac. Palatii Apostolici Magistri lustraverim, et Orthodoxae veritati, morumque praeceptis consentanea cognoverim, propterea Opus, et studiosis omnibus utilissimum, et luce publica dignissimum censeo. Romae Nonis Martii MDCCLIX.

Albertus Cherofinius Sacerdos Oratorii S. Hieronymi de Caritate,
Sac. Theol. Professor, et J. U. D.

REIMPRIMATUR -- F. Dominicus Buttaoni Ord. Praed. S. P. A. Mag. Soc.

REIMPRIMATUR -- Josephus Della Porta Patriar. Constantinop. Vicesg.

C L E M E N S P P. XIII.

AD FUTURAM REI MEMORIAM.

Cum, sicut dilecti filii Haeredes quondam Johannis Laurentii Barbiellini in hac Alma Urbe nostra Typographi, et Bibliopolae Nobis nuper humiliter exponi fecerunt, ipsi Opus quoddam, cui titulus: *De poenis ecclesiasticis praxis absoluta, et universalis a R. P. Carolo Antonio Thesaurro Societatis Jesu jam primum in duas partes distributa, nunc notis, et accessionibus earumdem poenarum ab Anno MDCLIII. ad currentem usque MDCCLVIII. inflictarum locupletata a R. P. Ubaldo Giraldis a S. Cajetano Cl. Reg. Scholarum Piarum Apostolico Romani Cleri Examinatore, et Collegii Ecclesiastici Rectore: typis suis in eadem Alma Urbe Nostra imprimere curaverint; vereantur autem, ne, postquam in lucem prodiderit, alii, qui ex alieno labore lucrum quaerunt, idem Opus in ipsorum Haeredum praejudicium iterum imprimi facere curent: Nos eorumdem Haeredum indemnitati providere, ipsosque specialibus favoribus, et gratiis prosequi volentes, et a quibusvis Excommunicationis, Suspensionis, et Interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, et poenis, a jure, vel ab homine, quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existunt, ad effectum praesentium tantum consequendum, harum serie absolventes, et absolutos fore censentes, supplicationibus eorum nomine Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, iisdem Haeredibus Barbiellinis, ut ad decem annos proximos a primaeva ejusdem Operis impressione computandos durantes, nemo tam in Urbe praefata, quam in reliquo Statu Ecclesiastico mediate, vel immediate Nobis subjecto Opus antedictum sine speciali eorumdem Haeredum, aut ab eis causam habentium licentia imprimere, aut ab alio, vel aliis impressum vendere, habere, seu proponere possit, Apostolica auctoritate tenore praesentium concedimus, et indulgemus. Inhibentes propterea utriusque Sexus Christifidelibus, praesertim librorum Impressoribus, et Bibliopolis sub quingentorum Ducatorum auri de Camera, et amissionis librorum, et typorum omnium pro una Camerae Nostrae Apostolicae, et pro alia iisdem Haeredibus Barbiellinis, et pro reliqua tertiis partibus Accusatori, et Judici exquanti irremisibiliter applicandis, et eo ipso absque ulla declaratione incurrendis poenis, ne per dictos decem annos durantes Opus hujusmodi sine antedicta licentia imprimere, aut ab aliis impressum vendere, seu venale habere, vel proponere quoquomodo audeant, seu praesumant. Mandantes propterea dilectis filiis Nostris, et Apostolicae Sedis de latere Legatis, seu eorum Vicelegatis, aut Praesidentibus, Gubernatoribus, Praetoribus, et aliis Justitiae Ministris Provinciarum, Civitatum, Terrarum, et Locorum Status Nostri Ecclesiastici praefati, quatenus iisdem Haeredibus Barbiellinis, aut ab eis causam habentibus in praemissis efficacis defensionis praesidio assistentes quandocumque ab Haeredibus saepedictis requisiti fuerint, poenae praefatae contra quoscumque inobedientes irremisibiliter exequantur. Non obstantibus Constitutionibus, et Ordinationibus Apostolicis, ac quibusvis Statutis, et Consuetudinibus etiam jramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, privilegiis quoque, indultis, et litteris Apostolicis in contrarium praemissorum quomodolibet concessis, confirmatis, et innovatis. Quibus omnibus, et singulis illorum tenores praesentibus pro plene, et sufficienter expressis, ac de verbo ad verbum insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, ad praemissorum effectum hac vice dumtaxat specialiter, et expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, ut praesentium Transumptis etiam in ipsis libris impressis manu alicujus Notarii publici subscriptis, et Sigillo personae in dignitate Ecclesiastica constitutae munitis eadem prorsus fides adhibeatur, quae adhiberetur iisdem praesentibus, si forent exhibitae, vel ostensae. Datum Romae apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die xvi. Martii MDCCLIX. Pontificatus Nostri Anno Primo.*

CAJETANUS AMATUS.

DE POENIS ECCLESIASTICIS

PRAXIS ABSOLUTA ET UNIVERSALIS

AUCTORE

R. P. CAROLO ANTONIO THESAURO

SOCIETATIS JESU

POENITENTIARIO APOSTOLICO

PARS PRIMA

IN QUA DE POENIS ECCLESIASTICIS LATAE SENTENTIAE TRADITUR DOCTRINA GENERALIS,
QUAE EST PRAEPARATIO AD INTELLIGENTIAM SECUNDAE PARTIS NECESSARIA.

CAPUT PRIMUM

Quae, et quotuplex sit Poena Ecclesiastica, seu Canonica.

Praemittendum est, quod omnis Poena sive civilis, sive canonica in hoc consistit, ut sit aliqua privatio juris in re quaesiti in odium personae delinquentis. Unde privatio juris ad rem non est proprie poena, ut de communi sententia testatur *Rota part. 1. recent. decis. 693. num. 3. cum allegatis*. Similiter privatio juris in re, si inferatur non in odium personae, sed ob favorem alterius, ut ei lucrum obveniat, vel ob publicam utilitatem, irritando actum gestum sine certa solemnitate, juxta regulas juris communis non est poena. Ita *Rota ibi num. 4. et 5.* illa enim privatio tunc non inferitur principaliter in odium personae, quae privatur, seu inhabilitatur, sed in consequentiam, ut *Rota ibi*.

Poena ecclesiastica, seu canonica tripliciter accipi potest. Primo in genere, latiori significatione, ut significet omnem poenam, quae a jure canonico, seu ecclesiastico imponitur; sicut e contra legalis, seu civilis poena dicitur, quae a jure civili, seu seculari imponitur. *Gloss. in auth. Clericus quoque, Cod. de Episc. et Cler. ibi Bald. num. 7. Conrad. Brun. tract. de haeretic. lib. 5. cap. 3. num. 1. Angel. in Summ. verb. Poena num. 2.* Unde sequitur illa distinctio criminum, et judiciorum: quia alia dicuntur mere ecclesiastica, seu canonica: alia mere civilia, seu secularia: et alia mixta, prout vel a solo jure canonico, vel civili, vel ab utroque poena delicto imposita reperitur, ut *dict. auth. Clericus quoque, ibi DD. et Canonistae in cap. Cum sit generate, de foro compet. Brun. loc. cit.* et in hac latiori acceptione a nobis sumitur nomen poenae ecclesiasticae in praesenti Tractatu.

Secundo modo poena ecclesiastica accipitur in specie subalternante, ut significet omnem poenam canonicam spiritualem tantum, quae scilicet a pote-

state ecclesiastica procedit, et principaliter animam punit, eam privans spiritualibus bonis; tametsi interdum in consequentiam privet etiam corporalibus: et haec proprie, et ex natura sua est poena ecclesiastica, ut sunt censurae, irregularitates, privatio beneficiorum, aut officiorum, aut vocis activae, vel passivae, inhabilitates quoque etc. Et distinguitur a poena ecclesiastica temporali, quae procedit a potestate ecclesiastica, sed privat temporalibus bonis; et subdistinguitur in corporalem, vel pecuniariam; et ita docet *Suar. de religion. tract. ult. lib. 9. cap. 2. n. 46.*, et tenet *Gloss. et Bald. loc. cit.*

Tertio modo sumitur poena ecclesiastica magis, stricte, et in specie infima, ut significet, et contineat aliquas tantum poenas spirituales, sed non omnes; qua ratione accipitur in nonnullis Regularium privilegiis, quibus datur a Papa facultas absolvendi ab ecclesiasticis censuris, et poenis a jure, vel ab homine, non tamen nominatim latis: quae privilegia refert *Lezana qq. regular. tom. 1. cap. 18. num. 33. et 37.* sic etiam in *compen. privil. Societ. nostra verb. Absolutio*, habetur privilegium concessum Confessariis approbatis absolvendi a quibuscunque sententiis, censuris et poenis ecclesiasticis. Item in Bullis Jubilaei olim apponebatur clausula, concedens facultatem Confessario eligendo absolvendi a sententiis, censuris, et poenis ecclesiasticis quomodolibet incursis, ut patet ex Bulla prima Sixti V. in Bullar. Fla. Cherub. quae clausula deinceps in Bullis Jubilaei non reperitur apposita. Sic etiam in Bullis Cruciatæ antiquis ante Pium V. apponebatur clausula absolvendi a poenis, et censuris ecclesiasticis, ut *Gutier. lib. 1. can. qq. cap. 3. num. 1.* quae in coterioribus Bullis Cruciatæ non est apposita, ut peceptionis tolleretur occasio, *Henriq. lib. 7. c. 13.*

num. 6. lit. X. Nam aliqui nimium extendentes in dictis locis nomen poenae ecclesiasticae, aestimant continere irregularitatem incursum ob violationem censurarum, *Gutier. loc. cit. cum Soto, et Corduba, Salas de legib. disp. 15. sect. 1. num. 16. et probabilem, et in praxi tutam ait Henriq. loc. cit. Diana resol. 27. tract. 11. tom. 1. ubi pro hac plures alios allegat. Item continere censuras improprie dictas, seu poenas censuris similes, ut sunt suspensiones ad certum tempus, vel in perpetuum; nam et eas violans celebrando incurrit irregularitatem, ut cap. 1. de sent. excom. in 6. tenet Layman lib. 5. tract. de poenit. cap. 10. num. 18. et lib. 1. tract. de suspens. cap. 4. in fine. Item continere inhabilitatem, et privationem officiorum, et vocis activae, et passivae (quae sunt poenae ecclesiasticae a censuris distinctae per cap. Quaerenti de verb. Signific.) tenet Sanch. in decal. lib. 6. cap. 15. in fin. et sequitur Lezana tom. 1. cap. 18. num. 46. in fin. Item continere poenas pecuniarias latae sententiae, ut dupli etc. tenet Eman. Sà, verb. Suspendio ipso jure lata num. 13. Henriq. loco cit. lit. D.*

Sed merito omnes istae acceptiones rejiciuntur ab aliis Doctoribus. Unde non contineri irregularitatem de stylo Curiae testatur Navar. cap. 27. num. 254. et 194. vers. 4. Suar. de relig. tom. 4. tract. ultim. lib. 9. cap. 2. numer. 43. et de cens. disp. 40. sect. 3. n. 3. et plurimos allegat Dian. loc. citat. et est communis sententia, ut testatur Henriq. loc. cit. in comment. lit. A. Et quod talis facultas data a Papa absolvendi a censuris, et poenis ecclesiasticis, non comprehendat irregularitatem, veram, et communissimam probat Garzias par. 7. cap. 11. num. 57. cum magna congerie DD.

Denique quod absolutus a censuris non censetur dispensatus super irregularitate ait Rota decis. 44. num. 5. part. 2. recent. Neque contineri suspensionem ad certum tempus, vel perpetuum ait Suar. de relig. loc. cit. num. 46. et 49. et idem Suar. de cens. disp. 29. sect. 1. in fin. ubi excipit nisi in dictis privilegiis detur facultas dispensandi: et consentit Navar. loco cit. et tenet Tannerus loco statim citando. Neque contineri inhabilitates, et privationes supradictas tenet Suar. et Navar. ibi, et Tannerus tom. 4. disp. 6. num. 142. Neque contineri poenas pecuniarias tenet Navarr. ibi, et Suar. n. 46. quod est certum, quia non est poena proprie ecclesiastica, ut supra dixi.

Quare Navar. ibi putat solum contineri poenas, quae possunt impedire receptionem Sacramentorum. Suar. autem putat solum contineri poenas arbitrarías, quae de sui natura, ablata contumacia, absolvibiles sunt. Tolet. vero lib. 1. cap. 39. in fin. ait contineri tantum poenas, quae tolluntur per absolutionem, et non per dispensationem. Concludendum est igitur, verba illa, a sententiis, censuris, et poenis ecclesiasticis, esse synonyma, seu aequipollentia, et solas significare censuras, quae habent hoc proprium, ut bonis spiritualibus privent, et solum per absolutionem tollantur, et non per dispensationem, ut dicam infra cap. 20. Vel nomine poenarum ecclesiasticarum ibi exprimi diversas poenas partiales, quae intrinsece in ipsis censuris continentur; quia particula Et, saepe ponitur expositive pro idest, nempe inter synonyma, vel inter duo, quorum unum alteri inest, clarioris intelligentiae

causa, ut lib. 1. ibi Gloss. in verb. Placitum, ff. de pact. et Bar. ibi, et in extr. ad reprimen. verb. Vi debetur, et Gloss. in rub. Cod. de servit. et aqua. Rota apud Buratt. dec. 297. num. 11. et 16. Gutier. pract. quaest. 13. num. 61. lib. 3. Gonzal. in regul. Gloss. 3. num. 13. Et in hoc sensu accipi debet quoties alioqui sequerentur absurda, vel contraria menti disponentis, ut ait Bart. in leg. Gallus §. Etiam si parente, num. 5. et 6. ff. de lib. et posth. et ita in casu nostro sequerentur absurda, et contraria menti Pontificis, scilicet quod simplex Confessarius fere majorem haberet facultatem per illam clausulam, quam habet major Papae Poenitentiarius. Et quod hoc sit contra mentem Pontificis, constat ex eo, quod in recentioribus Bullis illa verba non apponuntur, ut auferatur erroris istius occasio, ut notat Henriq. supra cit. et ita videmus in praxi communiter hanc sententiam observari, quam etiam alii tenuerunt apud Henriq. ibid.

CAPUT II.

An Poenitentia sit poena Ecclesiastica.

Poenae ecclesiasticae in genere est laesio, quae puniit, et vindicat, quod quisque commisit, inflicta a potestate ecclesiastica, ut colligitur ex S. Aug. relato in cap. Poenitentia, dist. 3. et ideo continet poenam, quae pro foro externo, seu corporis infertur, quae magis proprie, et in specie dicitur poena. Item continet poenam, quae infertur pro foro interno, seu animae, quae dicitur proprie poenitentia; quae ut definit ibidem S. Augustinus, est dolentis vindicta puniens in se, quod dolet commississe: quae rursum est duplex: alia enim imponitur pro foro poenitentiali, seu sacramentali: alia vero pro foro conscientiae, seu quasi poenitentiali, juxta tradita a Canonistis ad tit. de poenit. et remiss. Abbas in cap. De his, num. 3. de accus. Praeposit. in cap. Praeterea lib. 2. de sponsal. Sanch. de matrim. lib. 8. disp. 34. num. 29. Menoch. de arbitr. casu 539. numer. 32. cum ibi allatis.

Differt autem poena a poenitentia. Primo quod poenitentia imponitur, ut satisfiat Deo, et animae; poena autem, ut satisfiat Reipub. ideo poenitentia non excusat a poena, ita Abb. in cap. De his, numer. 3. de accus. Menoch. loc. cit.

Secundo poena infligitur invito, et independenter ab ejus voluntate: poenitentia autem acceptance indiget, et consensu poenitentis; imo regulariter ab ipso delinquente accipit executionem, ut S. August. loco cit.

Potest tamen peccator cogi ad acceptandam poenitentiam: et primo in foro sacramentali, etiam per denegationem, absolutionis, quia habet Confessarius potestatem, non solum absolvendi, sed etiam ligandi, ut Trident. sess. 14. cap. 8. in fin. ex quo decreto communis DD. sententia asserit, poenitentem teneri sub mortali peccato acceptare, et perficere poenitentiam a Confessario injunctam rationabilem, nisi velit alium Confessarium adire, ut Suar. disp. 38. sect. 7. num. 4. qui contrariam sententiam temerariam ait Bellarm. de poenit. lib. 4. cap. 13. Tolet. lib. 3. cap. 9. num. 3. Et hanc conclusionem de fide definitam ex d. Trid. decreto ait Vasq. 3. par. t. 4. quaest. 9. art. 2. dub. 1. num. 5. Unde non admitto, quod qui-

dam Auctores putant, non obstante dicto decreto, non teneri sub peccato mortali poenitentem poenitentiam acceptare, sed sufficere si habeat propositum satisfaciendi Deo, hic, vel in Purgatorio; quod asserit *Navar. cap. 26. num. 20.* et alii recentiores apud *Dianam resolut. 52. Miscell. 1. tom. 1.*

☞ Nota nedum teneri eam acceptare, sed etiam per se ipsum adimplere: cum ex propositione 15. inter alias ab *Alex. VII. proscriptas*, propria auctoritate substituere sibi alium non possit, qui loco sui eam adimpleat. ☞

Addo quod secundum probabiliorem sententiam potest Confessarius cogere poenitentem pro crimine publico, et scandaloso acceptare poenitentiam publicam, *Covar. lib. 2. var. cap. 10. num. 3. Sylv. verb. Poenitentia, quaest. 2. Vasq. loco cit. dub. 2. num. 2. Suar. de poenit. disp. 33. sect. 7. num. 3. Coninch. de Sac. disput. 10. num. 74.* et alii multi, et probatur ex *Trid. sess. 24. cap. 8. de reform.* quamvis contrarium aliqui teneant, quia putant hoc fore contra sigillum confessionis, ita *Navar. cap. 8. num. 10. Eman. Sa, verb. Satisfact. num. 12. Bery 3. part. casu 1. et alii.* Praeterea cogi poterit delinquens pro crimine publico, et scandaloso ab Episcopo, seu Praelato per censuras ecclesiasticas ad acceptandam, et perficiendam poenitentiam publicam, ut *Turrec. in cap. Poenitentes, 50. dist. et probatur ex Tridentin. dict. cap. 8. sess. 24.* quod puto intelligendum de poenitentia publica non solemnem; nam solennes poenitentiae hodie desuetudine abrogatae sunt, ut *Bernard. Diaz. in prax. cap. 23. et ibi Salzedo, Sanch. de matrim. lib. 7. disp. 6. num. 10.* et non potest quis ab Episcopo cogi ad eam suscipiendam, nisi fiat in ecclesia universalis reformatio, seu restitutio hujusmodi poenitentiarum, ut sentit *Bern. Diaz. ibi.* Etenim continent rigorem nostris temporibus nimis gravem: nam solemniter poenitens per manus Episcopi impositionem accipere debet, gestare cilicium, et habitum, mutare, et statum poenitentiae profiteri, ut late apud *Tertullianum lib. de poenitentia cum ibi notatis.* Unde et religiosa persona efficitur, et de foro ecclesiastico, ut *Simanchas de cath. intr. cap. 47. num. 21.* Sacra quoque Poenitentiaria interdum cogit poenitentes pro publicis, et scandalosis delictis acceptare publicam poenitentiam non solemnem, etiam sub cautione praestiti juramenti de ea perficienda; quidquid in contrarium dicat *Navar. cons. 28. de poenit. et remiss. de qua re dixi verb. Homicidium cap. 4.*

Clerici autem neque olim cogi poterant suscipere poenitentiam solemnem, neque ea illi imponi poterat, ut *c. Confirmandum, cap. Illud, cap. Alia 50. dist. Bern. Diaz. in praxi cap. 23. et ibi Salzedo super verb. Solemnis poenitentia.* Sed neque Sacra Poenitentiaria Clericis injungit unquam publicam poenitentiam ignominiosam, ut dixi *dict. cap. 4. verb. Homicid.* dixi etiam de hac re *infra cap. 33. § Tertio poenitentia.*

Tertia differentia, quae sequitur ex praecedenti, est, quod nulla poenitentia reperitur latae sententiae, seu quae ipso facto incuratur, seu ad quam quis teneatur ante sententiam Praelati, seu Judicis fori animae. Et quidem de poenitentia solemnem apparet, quia a solo Episcopo imponitur per illius manus impositionem, et non ab alio Sacerdote nisi de illius mandato, *cap. Si vero, et cap. Poeniten-*

tes, 50. dist. ibi Turrec. num. 1. Praepos. num. 3. Bellarm. tom. 2. lib. 1. tit. de poenitent. cap. 1. § 5. poenitentia. Similiter poenitentia publica non solemnis, licet in multis casibus imponatur a jure, non solum per antiquos Canones poenitenciales, sed etiam Decretales; tamen non obligat in foro conscientiae, nisi imposita fuerit ab Episcopo, vel proprio Sacerdote: imo Episcopus potest tales publicas poenitentias a jure statutas commutare in secretas, quando sibi visum fuerit expedire, *Trid. sess. 24. cap. 8. de reform.* licet de jure communi antiquo non posset illas in privatas commutare, ut *Tiraquell. de poenit. temp. in praef. num. 28. cum allegat.* et idem dicendum de aliis poenitentiis a jure statutis, ut carenae jejunii cum septem annis sequentibus, de qua *in cap. 2. de spon. duorum, et cap. Accusasti, de accusat.* nam etiam possunt a proprio Sacerdote pro foro conscientiae moderari, ut *Barbos. in diet. cap. 2. num. 3.* Et generaliter quod omnes poenitentiae, etiam a jure canonico statutae, hodie sint arbitrarie, idest arbitrio Episcopi, vel Confessarii commissae, ait communem *Clarus §. final. praxis quaest. 83. in fin.* Excipe tamen aliquos casus, in quibus absolutio est reservata Papae, et statuitur in Canone, ut absolvantur rei cum cautione juratoria, de publica certa poenitentia peragenda, ut *cap. Felicis de poenis in 6.* vel quando a Sacra Poenitentiaria imponitur sub simili cautione praestiti juramenti, ut supra dictum est: in istis enim casibus non poterunt ab inferiore, etiam Episcopo commutari.

An autem possit in aliis casibus Episcopus, vel Confessarius commutare poenitentias a Papa, vel a Sacra Poenitentiaria impositas pro casu reservato, communis sententia negat, quam tenent *Sylvest. verbo Confessio, quaest. 27. Suarez de Poenitentia, disp. 38. sect. 10. num. 14. Coninch. disp. 10. de Sac. Poenitent. num. 100. Henriq. lib. 5. cap. 22. num. 5.* et hanc sententiam servat stylus Curiae. Unde Poenitentiariis S. Petri specialiter concessum est poenitentias hujusmodi alicui injunctas ab alio Poenitentiario commutare; si tamen non fuerint determinatae majori Poenitentiario, seu Regente. Quamvis *Bonacina tract. de Sac. Poeniten. quaest. 5. sect. 3. punct. 3. num. 6.* cum aliis teneat posse commutari a quolibet Sacerdote, quia putant, ablata reservatione per absolutionem, poenitentiam illam non manere reservatam. Illud concedendum est, poenitentiam impositam a Papa in casu non reservato posse mutari ab inferiore, quia manus appositio Papae in iis, quae concernunt forum interius, non ligat manus Ordinariorum, ut *Gonzal. super regul. gloss. 52. num. 60. cum ibi allatis.*

DE Poenitentiis, quae in Dataria injunguntur pro dispensationibus matrimonialibus concessis in forma commissaria, aliqui dicunt posse ab Episcopo commutari ex causa rationabili, ut *Genuens. in praxi cap. 20. num. 2.* ubi ait ita fuisse ab Urbe rescriptum: quod puto non procedere de poenitentiis, quae debent praecedere actum dispensationis, quia illae sapiunt formam, et sunt loco compositionis, ita *Corrad. in praxi dispens. lib. 8. cap. 6. numer. 20. et seqq.* qui etiam *num. 18. et 19.* bene notat irritam fore dispensationem, si quis poenitentiae opera ante dispensationem praestanda, pecunia redimat, aut per alium perficiat sine licentia Datarum, quia formam non adimplevit, et quia, ut

dixi, poenitentia hujusmodi est subrogata in locum compositionis, quae ut DD. dicunt, est causa dispensandi saltem partialis.

DE poenitentiis injunctis per commutationem pro votis Papae reservatis in materiam non reservatam, multi dicunt posse a quolibet Confessario commutari, ex ratione illa, quod materia non sit reservata; quos allegat, et sequitur Sanchez de matrim. disp. 9. num. 20. lib. 8. et in decal. lib. 4. cap. 40. num. 46. et haec sententia est frequentiori calculo recepta; sed contraria est tutior in praxi, quam tenent multi allegati a Sanch. loc. cit. de matrim. num. 20. quia subrogatum sapit naturam ejus, in cujus locum subrogatur.

Caeterum cum poenitentiae, ut dictum est, nunquam sint impositae per Canonem latae sententiae, non pertinent ad praesentem tractatum, ideo illas omitemus.

Hoc tantum libet subjungere, quod Episcopus potest in Ecclesia Cathedrali deputare alios Poenitentiarios, praeter Poenitentiarium capitularem, seu Canonicum, etiam Regulares (sine illius praejudicio), ut Rota apud Rubeum decis. 222. per totam, qui tamen nullam administrationem habere possunt in eadem Ecclesia, ut Rota ibi per cap. Cum causam, ibi gloss. ver. Asino, de elect.

CAPUT III.

Quid sit poena latae sententiae.

Respondeo primo, quod poena latae sententiae est, quae effectum suum sortitur, et afficit ex ipso jure, seu canone disponente, idest ex sola ipsius praecepti potestate, seu ipso facto, absque ministerio Judicis, idest absque alia sententia condemnatoria, vel executoria (quam requirit poena sententiae ferendae), nam ipsa trahit secum executionem, ita Abb. in cap. 1. de re jud. Bart. in leg. 1. in final. ff. de compens. Felin. in cap. Rodolphus, num. 24. de rescript. Tiraquell. in leg. Si unquam, verb. Revertatur, num. 5. C. De rer. don. Sayr. in clavi regia, lib. 3. cap. 8. num. 24. et de cens. lib. 1. cap. 11. num. 4. Salas de legib. disp. 15. sect. 3. num. 41. Suarez lib. 5. cap. 7. num. 1. de legib. Rota decis. 8. part. 1. nec.

Cognoscitur autem poena latae sententiae ex eo, quod profertur verbis directis; quae scilicet non requirunt ex natura sua factum, seu opus hominis: poena autem sententiae ferendae cognoscitur, quia proferatur verbis obliquis, quae requirunt manum hominis; et quamvis poena latae sententiae interdum proferatur verbis obliquis, vel communibus, id contingit, quia ex aliis additis verba communia, vel obliqua determinantur ad sensum directum; haec Tiraquell. loc. cit. num. 36. et 37. Felin. numer. 24. Quae autem in particulari sint verba directae, quaeve obliquae, vel communia, declarat Bart. in leg. Centurio, a num. 43. ff. de vulg. et pupill. Felin. loco cit. Tiraquell. a num. 21. Sayr. Salas, et Suar. ubi supra, nos autem de iis singulatim part. 2. dicemus suis locis. Illud tamen hic praetereundum non est, quod verbum *incurrere*, etiamsi in infinitivo, vel futuro exprimatur, est verbum directum, quia ex natura sua excludit factum hominis, ut Rota Cassad. deo. 1. num. 4. et 5. de simon. et de magis communi testatur Tiraquell.

loco cit. num. 147. et est text. in extrav. 2. de simon. E contra illa verba *sub poena excommunic. etc.* non sunt latae sententiae, sed ferendae, idest comminatoriam continent, ut gloss. in cap. Non solum verb. Sub poena excomm. de Reg. in 6. et in extrav. 1. §. eodem modo, verb. Sub excommun. poena de verb. Signif. et communem ait Tiraquell. in dict. leg. Si unquam verb. Revertatur num. 255. et communem Theologorum, Juristarum, et Summistarum, ait Suar. de cens. dis. 3. sect. 3. n. 6. in fin. nisi addita esset particula ipso facto, vel ipso jure, vel incurrendae, ut Suar. ibi num. 7. et 8. et alii proxime citati. Quando vero est dubium, an aliquod verbum, seu canon sit latae sententiae, vel ferendae, ut contingit in verbis communibus, debet intelligi esse ferendae, ut in partem benigniorem in poenali materia fiat interpretatio, Rota dict. decis. 8. par. 1. recent. n. 2. Gloss. in cap. In poenis de reg. jur. in 6. Abb. et Butr. in cap. Si diligenti de for. comp. Felin. in dict. cap. Rodolphus super verbo, cadat, ubi ponit exemplum in verbo cadat; et nullum crimen privat ipso jure, nisi in casibus a jure expressis, Felin. in cap. 2. num. 3. de rescript. cum Innocen. Gemin. et aliis, et in cap. Querelam, numer. 2. de jurejurand.

RESPONDEO II. quod poena latae sententiae formaliter est aliqua privatio moralis, et non physica: quia cum trahat secum executionem absque facto hominis, non potest sola efficere privationem physicam: lex enim per se non potest sola efficere actum physicum, sed moralem, ideoque non potest privare actu re corporea, seu illius possessione, sed re morali tantum, seu jure aliquo, verbi gratia dominio, habilitate, fama etc. ut Suar. de leg. lib. 5. cap. 7. num. 1. quamvis in consequentiam moralis privationis sequi etiam possit obligatio ad privationem physicam, ut dicam cap. 5.

CAPIT IV.

An praeceptum sub poena latae sententiae significet obligationem sub mortali ad rem praeceptam.

Respondeo, praeceptum ecclesiasticum sub poena gravi, sive temporali, sive spiritali latae sententiae, censi obligare sub peccato mortali ad rem praeceptam, et continere materiam gravem, quia alias praeceptum foret iniquum, imponendo poenam gravem pro levi culpa, ita Sayr. lib. 3. Clavis Reg. cap. 7. num. 25. cum communi sententia, et Sanch. in decal. lib. 6. cap. 4. num. 64. Et quamvis aliqui, ut Cajet. Navar. Dried. et Valent. relati a Sayro ibi teneant, quod praeceptum etiam sub gravi poena comminatoria, seu ferendae sententiae non significet obligationem sub mortali ad rem praeceptam; tamen etiam ipsi secus dicunt in poenis latae sententiae.

CAPUT V.

An poena latae sententiae habeat locum etiam pro actibus internis, vel externis occultis, vel ante declaratoriam.

Respondeo primo, quod quamvis Canonistae communiter dicant poenam latae sententiae inferri posse, et afficere etiam pro peccato omnino

occulto, scilicet pro actu pure interno; poenam autem ferendae sententiae solum pro actu externo inferri posse, ut constat ex allegatis a *Sanch. lib. 2. in decal. cap. 8. num. 1.* et tenet etiam *Tiraquell. in leg. Si unquam verbo Revertatur, num. 295.*, tamen vera, et communis sententia Theologorum, et multorum etiam Canonistarum, quos allegat, et sequitur *Sanch. ibi num. 2. Salas de legib. disp. 9. sect. 2. num. 3. et 6.* tenet neque poenam latae sententiae pro actu mere interno inferri posse, quia Ecclesia non judicat de omnino occultis, sed ea soli Deo reservantur, *cap. Consulisti, 2. quaest. 5. can. Erubescant, 32. dist. et ibi Glos.*

Quis autem dicendus sit actus externus, declarant *Sanchez ibi num. 7. Suarez tom. 1. de relig. tract. 3. lib. 1. cap. 6. num. 11. et cap. 4. num. 2. et de fide disp. 21. sect. 2. num. 9. Layman lib. 2. tract. de fide, cap. 14.* et dicunt sufficere, et requiri, quod sit signum sensibile moraliter significativum in ordine ad alium actus interni; idest, ut sit intelligibile ab alio homine, si adesset, saltem in aliqua circumstantia loci, etiam si actu nullus adsit.

RESPONDEO II. quod lex humana, praesertim ecclesiastica, potest ferre poenas ipso facto incurrendas pro actu interno, non ut interno, sed quatenus refertur ad externum, et cum eo componit unum in genere moris; seu quatenus actum externum informat, afficit, corrumpit, et depravat; et procedit etiam si actus externus alias esset bonus, vel indifferens ex objecto, et fine operis, seu ex objecto immediato, quia potest reddi malus ex objecto, et fine operantis, seu ex objecto remoto, seu ab actu imperante, seu intentione mala agentis, ut ait *S. Tho. pag. 2. quaest. 20. art. 2.* et ibi Theologi communiter. Et procedit etiam si illa mala intentio, seu internus actus nullo modo prodeat exterius, nulloque signo se manifestet; et ideo hanc sententiam docent *Sayr. lib. 3. Clavis cap. 6. in fin. Salas de legib. disp. 9. sect. 1. num. 7. 10. et 12.* asserens esse probabilior, et tutior. *Azor. tom. 1. lib. 5. cap. 10. §. In hac itaque,* dicens esse compertum, et certum, posse legem humanam prohibere, seu punire, ut supra, actum externum, ut ex aliqua mala intentione interna provenientem; et hanc esse communem sententiam Juristarum, et Theologorum constat ex iis, quae dixi, verbo *Curia, cap. 10. verbo Beneficium, cap. 4. verbo Incestus, cap. 1. num. 6. verbo Inquisitor, cap. 5. verbo Simonia, cap. 5.* in quibus locis habes exempla in jure poenarum latae sententiae contra agentes aliquid cum prava intentione, etiam nullo externo signo manifesta; quamvis alii putent legem humanam etiam ecclesiasticam non posse punire actum externum ratione actus interni mali, nisi vel ille actus externus sit alias de se malus, aut nisi actus internus sit de substantia actus externi, ita ut sine illo actus externus mutet speciem; vel nisi actus internus, verbi gratia, mala intentio, prodeat exterius aliquo signo. Secus autem fore dicunt, si actus externus sit de se bonus, vel indifferens, licet malus fiat a malitia actus interni, quae illi accidat, ut a circumstantia tantum extrinseca, et accidentaria, ut ab actu imperante, seu intentione mala, ut tenent *Navar. in cap. Mandato, n. 20. de simo. Vasq. 1. 2. disp. 160. Suar. de cens. disp. 4. sect. 2. num. 19. et seqq.* Illud vero certum est apud

omnes, posse a lege puniri actum externum ratione malae alicujus intentionis, aut ratione defectus actus interni, quando id fiat per modum legis, seu poenae conventionalis, scilicet, quia alias legislator non vult publica bona alicui conferri, nisi cesset, vel adsit talis intentio, ita *Azor. loc. cit.*

RESPONDEO III. quod poena latae sententiae, quatenus est mere privativa, scilicet non requirens factum hominis, seu actum positivum physicum ad sui consummationem, seu executionem totalem, ut inhabilitas, vel privatio tituli, seu solus domini civilis, privatio vocis activae, vel passivae etc. obligat in conscientia ipso facto, etiam in occultis, ante omnem declaratoriam sententiam, secundum magis communem sententiam, ut dixi infra *cap. 29. quaest. 1.* Quatenus autem non sit pure privativa, sed requirens ad sui consummationem actum positivum physicum, ut privatio honorum corporalium, patrimonialium, vel beneficiorum, aut officiorum, aut poena banni, licet non requirat sententiam condemnatoriam, regulariter tamen requirit sententiam declaratoriam, ita *Felin. in cap. Cum ab homine, num. 10. de Judiciis, Gemin. in cap. Felicis de poen. in 6. num. 8.*, et alii quos allegat *Farinac. quaest. 116. num. 20.* et plurimi apud *Tiraquell.* qui testatur de magis communi, et veriori, in *leg. Si unquam, verb. Revertatur, num. 400.* et multi Theologi, quos refert *Sayr. in Clav. Regia, lib. 3. cap. 9. num. 25.* et tenet *Suar. de legib. lib. 5. cap. 8. num. 5.* et communem ait *Layman lib. 1. tract. 4. cap. 15. num. 5.*

AMPLIA I. quod etiam si lex dicat, poenam amissionis honorum, vel beneficii, seu rei possessae incurrat ipso facto ante omnem sententiam declaratoriam, intelligi debet de declaratoria juris, et non facti, idest, ut non requiratur declaratoria poenae incurssae, sed tamen requiretur declaratoria criminis; ita *Eman. Sà verbo, Poena num. 1. Sanch. lib. 9. de matrim. disp. 30. num. 1. Filiucc. tract. 44. cap. 6. Less. lib. 2. cap. 29. num. 63.*

AMPLIA II. quod poena privans delinquentem re sua corporali jam possessa, non obligat ad executionem, nisi post sententiam declaratoriam accedat executio facta a Judice; ita usu receptum ait *Less. lib. 2. cap. 29. num. 63. Suar. de fid. disp. 22. sect. 3. num. 5.* et tenet *Molin. tom. 1. disp. 96. Sanch. lib. 2. cap. 22. num. 8. Azor. tom. 1. lib. 5. cap. 7. quaest. 5. et tom. 3. lib. 4. cap. 16. quaest. 9.*

LIMITA primo, quod satis probabilis est sententia, poenas etiam pure privativas, si sint valde graves, privante scilicet jure quaesito, vel naturali, vel civili, vel ecclesiastico, magni momenti, non obligare pro foro conscientiae ante declaratoriam, ut poena infamiae, inhabilitas ad beneficia, vel officia, vel privatio vocis activae, vel passivae; ita *Navar. de dat. et prom. num. 31. et 44. Molin. disp. 96. Sanch. de matr. lib. 9. disp. 30. num. 1. et lib. 2. in decal. cap. 39. num. ult. et opusc. lib. 2. cap. 1. dub. 52. num. 11. et 13. et in decal. lib. 6. cap. 15. num. 65. Filiucc. tract. 10. num. 264. Tanner. tom. 3. disposit. 5. quaest. 8. numer. 97. Rosa super Bulla Clem. VIII. de largit. §. 9. Castellin. de elect. can. praelud. 1. §. 6. num. 20. Malder. par. 2. quaest. 96. art. 4. memb. 4.* Alii tamen distinguunt, ut dixi infra *cap. 46. quaest. 4.*

Sed haec sententia nullo modo intelligitur proce-

dere in censuris, et irregularitate, quia ex antiquissima Ecclesiae universalis consuetudine semper obligarunt absque alia declaratoria, ut *Tiraquel. loco cit. num. 401. Sayr. num. 30. Salas de legib. disp. 15. sect. 2. in princ. Suar. de cens. disp. 3. sect. 2. Sanch. de matrim. lib. 9. disp. 30.* Item non procedit secundum aliquos, si reus fuit legitime interrogatus a Iudice super delicto, et negavit; unde non potuit procedi ad declarationem: tunc enim dicunt obligari ad poenam in foro conscientiae; ita *Sot. lib. 1. de Just. quaest. 6. art. 6. col. 1. Cordub. lib. 1. quaest. 35. et quaest. 36. Roderic. qq. regul. tom. 2. quaest. 57. art. 1. in fin. Sanch. in opusc. loc. cit. dub. 52. num. 14.*

Similiter poenae conventionales privativae juris quaesiti commissae ligant statim ante monitionem, *Rota part. 1. recent. decis. 159. num. 1.* et ante sententiam declaratoriam secundum probabilem sententiam, licet non ante exactionem: quamvis etiam probabile sit non deberi ante sententiam. *Sanch. lib. 1. de matr. dis. 37. Less. lib. 2. cap. 20. num. 135.*

Poenae autem testamentariae secundum communem DD. debentur, et ligant in foro conscientiae ante omnem sententiam, quia sunt conditiones, non proprie poenae, *Sanch. lib. 7. de matr. disp. 91. num. 2.* et idem dicendum de conditionibus resolutivis conventionalibus, *Sanch. lib. 1. disp. 37. cit. num. 2.*

LIMITA II. quod etiam poena requirens factum hominis, si sit moderata, et non valde gravis, potest ipso jure imponi cum obligatione, ut reus per se exequi debeat ante declaratoriam, ita *Sanchez, et Molin.* et alii supra citati, et alii, quos allegat, et sequitur *Garzias part. 11. cap. 10. num. 19.* et habes exemplum verb. *Electio num. 3. et verb. Visitator, cap. 2.*

CAPUT VI.

An poena latae sententiae, secuta sententia declaratoria, retrahatur.

Respondeo, quod etiam in iis casibus, quibus dictum est poenam latae sententiae non ligare ante sententiam declaratoriam, adhuc pro ea tempore intermedio poena hujusmodi non caret effectu. Nam primo declaratoria sequens retrahitur ad diem poenae incursae, seu commissi delicti, ita ut actus medio tempore gesti irriti censeantur; unde si declaretur aliquis hodie haereticus, vel Majestatis laesae reus, eo ipso cassantur alienationes factae a die criminis commissi, et fructus ab ea die confiscantur; est certa, et communissima sententia, tam eorum, qui dicunt dominium a momento criminis transisse in Fiscum, quam eorum, qui dicunt transire solum a momento declaratoriae, ut *Farinac. quaest. 116. num. 20. 21. 22. et 66. cum multis aliis, et Sanch. lib. 2. cap. 22. num. 2. 3. 5. et 33. in decal.*

Secundus effectus est, quia juxta magis communem sententiam statim poena incursa, seu commissae amissionis domini ante declaratoriam, alienationes a reo factae sunt invalidae, et illicitae; quia licet non amiserit possessionem, atque ideo uti possit bonis ad suam sustentationem, tamen dominium amisit, ideo alienare non potest: ita tenent multi, quos allegat *Sanch. cap. 22. num. 48. et tenet*

*Tiraquel. in leg. Si unquam verbo Revertatur, num. 324. et communem ait Farin. loco cit. num. 72. et similiter incursa poena privationis beneficii, resignatio secundum magis communem non tenet etiam ante declaratoriam, ut Gonzalez gloss. 15. num. 146. Farin. de haeresi, quaest. 189. num. 79. in fin. Paris. de resign. lib. 3. quaest. 1. num. 21. Quamvis contra, quod imo pro eo medio tempore possit etiam licite alienare bona, licet per declaratoriam alienatio sit rescindenda, dummodo non adsit praedictum recipientis, ut si alienetur titulo oneroso; tenet *Sanch. loco cit. num. 50. et 52. et alii apud Farin. num. 72. et tenet Suar. de fide disp. 22. sect. 4. num. 3.* quia inquit, a momento criminis ante declaratoriam reum amisisse dominium directum, seu de subtilitate juris, non autem utile, vel de aequitate. Et similiter probabile est valere resignationem medio tempore factam, donec ex vi declaratoriae cassetur, ut *Sanch. lib. 2. cap. 26. num. 9. Azor. tom. 1. lib. 8. cap. 13. quaest. 8.**

LIMITA praedictum primum effectum, ut procedat in actibus privatae potestatis, non autem in actibus publicis, seu jurisdictionis. Nam etsi quis inciderit in poenam privationis officii publici, vel dignitatis, latae sententiae, quamdiu delictum maneat occultum, acta per eum sunt valida, neque cassantur per declaratoriam subsequentem, quia retinuit possessionem, et titulum coloratum: probatur leg. *Barbarius, ibi DD. ff. de offic. praes. Felin. in cap. Rodolphus, num. 43. post med. de rescript. cum Innoc. Abb. et aliis*, et multos allegat, et sequitur *Garz. part. 5. cap. 4. num. 328. 329. et seq. tract. de benef. late Sanch. de matr. lib. 3. disp. 22. n. 56. cum allegat.* Et hoc amplius procedere etiam de jurisdictione interni fori, ut *Sanch. ibi num. 56. in fin. cum citatis.* Item procedit in potestate conferendi beneficia, vel confirmandi, quia dicitur publicum officium potestate, et utilitate, et generaliter, quod titulus coloratus cum communi errore reddat validos omnes actus, qui ex tali officio publico geruntur, licet non sint actus jurisdictionis formaliter, ut assistentia parochi in matrimonio contrahendo, electiones, praesentationes, instrumenti publici confectiones, ita *Less. lib. 2. cap. 29. num. 67. et idem dicendum de actu admittendi ad professionem, qui non est actus jurisdictionis, sed publici officii, Sanch. in decal. lib. 5. cap. 4. num. 76. et 78. et Sacra Congregatio Regularium declaravit in una Abdomarien. validam fuisse professionem Monialis admissam ab Abbatisa illegitima, vel vidua, quam Episcopus deputaverat, qui tamen super tali impedimento non poterat dispensare; sed ad eum pertinebat deputare Abbatissam. Quod autem dictum est de actu electionis, procedit, quando jus eligendi competit ratione publici officii, v. g. Episcopatus, non autem ratione Canonicae, quia tunc competit jure officii privati quoad utilitatem.*

Item limita, ut titulus coloratus cum communi errore non sustineat actum collationis etc. quando talis provisorius concurrat cum proviso habente legitimam potestatem, ut dixi *part. 2. ver. Resignatio cap. 2. ampl. 3. et ita Innoc. in cap. Cum dilectus num. 5. de consuet. Abb. in cap. Si vere num. 9. de sent. excom. Felin. loco cit. Garz. loc. cit.*

Et amplius hoc dictum, ut valeant gesta ratione publicae potestatis, quamvis crimen, propter quod

ipso jure privatur quis officiis publicis, esset delatum ad forum, ut si Episcopus, vel Praelatus jam fuisset accusatus: nam et si ex accusatione resultet infamia facti, si nondum est causa finita, et sequuta absolutoria, cap. *Omnipotens*, de accusat. DD. in leg. *Qui a latronibus* ff. de testam. Seraph. dec. 393. num. 2. Molina tract. 4. disp. 7. num. 6. in fin. saltem concurrente comuni populi, seu parociae, seu viciniae opinione, *Genzen. in prax. cap. 37. numer. 10. cum Abb. et aliis*. Tamen quamdiu toleratur, et factum non est notorium, remanet in possessione, et titulo colorato, et acta sunt valida, *Garzias ibi num. 333. cum alleg. contra Bal. Gabr. et Mascard*. Imo etiam si lata esset sententia privationis declaratoria privatim in cubiculo a Praelato, v. g. Episcopus in cubiculo intimavit alicui Sacerdoti eum incurrere in suspensionem, vel irregularitatem, vel privationem beneficii, tamen si hoc non pervulgetur, remanet titulus coloratus, et tenent acta. *Bal. in leg. Barbarius num. 10. in fin. ff. de offic. praet.*

AMPLIA III. ut procedat etiam si lata esset declaratoria criminis, vel privationis, sed reus appellavit; pendente siquidem appellatione, remanet titulus coloratus: secus si non appellavit, vel alias sententia transivit in rem judicatam *gloss. in cap. Saeppe, verb. Rota de appellat. et ibi Abb. num. 15. testatur de communi, et Garzias loco cit. num. 338.*

Limita, quod titulus coloratus cum communi errore non supplet, quando adest defectus in persona, qui sit divinus, vel naturalis, quia publica potestas talem defectum supplere, in eove dispensare non potest *Cajet. verb. Confessionis iteratio; Reginal. lib. 1. num. 97. Bonac. de matrim. disp. 1. q. 2. pun. 6. num. 36. et in simili de regula de triennali dicunt Gomez ibi q. 26. §. Sed breviter, et Sanch. opusc. lib. 2. cap. 1. dub. 31. num. 20. in medio, ut si mulieri, vel judaeo beneficium collatum sit.*

De titulo colorato cum communi errore quoad absolutionem sacramentalem, nota animadversionem additam ad cap. 11. verbo Absolutio post §. Limita, ut sufficiat.

CAPUT VII.

An poena latae sententiae commissa etiam ante declaratoriam possit, vel debeat exequi ab iis, ad quos pertinet.

Advertendum, quod hic non loquimur de Principibus supremis, seu jus supremi habentibus, seu exercentibus: hi namque quamdiu sunt in pacifica possessione, seu quamdiu de facto principatum retinent, subditi tenentur illis, eorumque officialibus parere, et ad eorum tribunalia recurrere possunt, ut *Hippol. de Marsiliis in rubr. de Constitut. num. 67. Layman lib. 2. tract. 3. cap. 13. num. 7. §. ad alteram, et alii apud eos citati*. Ait tamen *Bar. in trac. de represal. quæst. 2. num. 12.* quod si Princeps bello occupat aliquem statum, si injustitia belli sit notoria, tunc acta non valent per eum gesta; secus si sit occulta, dum pacifice possidet. Sed etiam dimissa possessione subsistunt, saltem si sint acta jurisdictionis contentiosae, et non voluntariae, quia si sint dispensationes, vel confirmationes etc. aliqui putant revocanda, esse, ut *Rot.*

decis. 773. num. 5. et 6. Alii tamen verius dicunt non esse revocanda, sed valida remanere. *Crescent. decis. 1. de confirm. util. quod est verum, si gratia sit consummata, ita ut sit mandata executioni, Rota dict. decis. 773. num. 6.*

Circa obedientiam praestandam Principi a subditis notanda est propositio proscripta ab *Alex. VII. 24. Septem. 1665. sub poenis in illam docentes etc. et ad praxim dedocentes, prout in Additione ad Cap. I. Verbo Missa, quæ est in ordine prop. 28. — Populus non peccat, etiam si absque ulla causa non recipiat legem a Principe promulgatam —.*

Ad quaesitum RESPONDEO I. quoad poenam privationis jurium, et actionum varias esse DD. sententias: Prima asserit debitores ejusmodi rei non teneri illi solvere, quia putant hanc poenam latae sententiae ligare statim etiam in foro conscientiae ante declaratoriam, et quia haec poena non indiget facto hominis positivo ad sui consummationem, sed est pure privativa; quo casu obligat statim secundum magis communem, ut dixi supra cap. 5. et ita tenent *Innoc. in cap. final. de haeret. Tiraquell. in leg. Si unquam, verbo Revertatur, num. 365. Castro lib. 2. de just. haeret. punit. cap. 7. post princ. Farinac. quæst. 189. §. 5. num. 63. et quod talis reus in foro conscientiae non possit exigere, etiam stante delicto occulto, ait Felin. in d. cap. fin. in princ. verb. et pondera, et Farinac. loc. cit. num. 67.* Alii vero dicunt non teneri debitores illi solvere, quando delictum est manifestum, seu tale, ut probari possit. Ita tenent Canonistae communiter, in dict. cap. fin. ut *Abb. Socc. Butr. Cardin. et Summistae* communiter, quos allegat, et sequitur *Farinac. numer. 66.* et haec est magis communis sententia. Alii denique dicunt non posse debitorem denegare debitum ante declaratoriam, ita tenet *Sanchez lib. 2. cap. 24. num. 8. Azor. part. 1. lib. 8. cap. 13. qu. 2. Anchar. in cap. Cum secundum de haeret. in 6. not. 2. Bursat. lib. 1. cons. 14. num. 18. Sanctarel. de haeres. cap. 37. num. 4.* Sed secunda sententia verior videtur, ut scilicet per exceptionem debitor repellere possit creditorem, si sit certus de delicto, et probare possit: et tunc etiam pro foro conscientiae posset retinere, probaturus, si contra eum agatur.

RESPONDEO II. quod Fiscus, seu alius, cui bona per poenam privationis ipso facto applicantur, non potest per se ante declaratoriam occupare: est communis sententia, tenet *Sayr. lib. 3. Clav. Regia cap. 9. num. 30. col. 1. in fin. Innoc. in dict. cap. final. de haeret. Sanch. lib. 2. in decal. cap. 22. num. 14. et seqq. et Farinac. quæst. 190. §. 1. num. 5.* ubi plurimos congerit; quamvis aliqui velint sufficere crimen esse notorium, ut *Navar. cons. 20. num. 4. de haeret.*, et alii apud *Tiraquell. in leg. si unquam, verbo Revertatur, num. 401.* Et quod in casu privationis beneficii, vel officii, aut dignitatis ipso jure incursae, si crimen sit notorium, aut inexcusabile, fieri possit executio, ommissa declaratoria, probat *Marta de Jurisd. par. 3. cap. 21. num. 12.* Ait tamen *Tiraquell. num. 403.* quod si executio fiat etiam in non notoriis sine sententia declaratoria, valet, si nihil opponatur: quod etiam tenent alii apud Martam ibi.

RESPONDEO III. quoad poenam privationis jurium superioritatis, diversae sunt sententiae. Prima asserit, quod si quis Praelatus, vel dominus in-

currat poenam privationis officiorum, seu dignitatis, possunt, et debent illico ante declaratoriam subditi ab ejus obedientia se subtrahere, ita *Anan. Lopus, et Bart.* quos allegat, et sequitur *Tiraquell. in leg. Si unquam verb. Revertatur, C. De rer. don. num. 366. et idem num. 354. et 355.* ubi ait, quod agens repelli potest exceptione exclusiva juris agentis etiam ante declaratoriam, et multos allegat. Alii vero generaliter dicunt requiri declaratoriam, ut generaliter de omni subjecto, et obligato docent *Azor. et Simancas* apud *Sanchez lib. 2. cap. 24. in decal. num. 6. et 8.* et tenent *Filiuc. tract. 22. num. 233. et 334.* et alii quos allegat *Farinac. quaest. 189. num. 61. col. 2.* et de Prae-latis tenent *Jo. Valerus differ. utr. for. 20. num. 4. Diana resol. 67. tract. 3. Miscell. tom. 1.,* et de omni subjecto, exceptis filiis, quando ipso jure emancipantur ex delicto patris, ait *Sanch. dicto num. 8.*

Sed tertia sententia, et concilians videtur tenenda, quod manente reo in possessione sui juris, seu bonorum cum titulo colorato, non possit subjecti jura denegare, vel obedientiam, nisi vel delictum, et commissio poenae sint notoria, vel si sint occulta, saltem probari possint, et ipse excipiens, et denegans jura, id faciat cum intentione recurrendi, et probandi coram Judice competente; quamvis si velint possint jura reddere usque ad declaratoriam: post declaratoriam autem non poterunt subditi parere, nisi quando ob nimiam potentiam Superioris congerentur, non in contemptum clavium Ecclesiae: et ita tenet *Sylvest. verb. Haereticis, 1. num. 14. vers. 11. Bannes, Valentia,* et alii, quos allegat *Farinac. loco cit. num. 66.* et faciunt quae dixi *verb. Simonia cap. 7.* ubi habes exemplum.

An autem violento possessori possint denegari obsequia debita tali dignitati, vide *Innoc. cap. In litteris num. 3. et seq. de rest. spol.*

RESPONDEO IV. quoad censuras ecclesiasticas, si sint nominatim denunciatae, quilibet tenetur reum vitare: si autem non sint denunciatae, potest, sed non tenetur evitare, nisi in casu excommunicationis incursae ob percussionem notoriam Clerici obextrav. *Ad evitanda,* ut dixi *par. 2. cap. 4.*

Est tamen advertendum, quod si aliquis sit denunciatus, vel notorius Clerici percussor in uno loco, vel Dioecesi, sed in aliis locis res sit occulta, sed nos ibi existentes sciamus censurae denunciationem, seu notorietatem percussionis, tunc secundum multorum sententiam tenemur eum ubique vitare private, et publice etiam si probare non possimus censuram: ita *Innoc. in cap. Inquisitini, numer. 2. de sentent. excomm.* et de communi testatur *Covar. in cap. Alma par. 1. §. 3. num. 2.* et alii apud *Sayr. lib. 2. de censur. disp. 2. quaest. 2. punct. 6. §. 2. num. 48.* Secundum alios autem *MD.* non tenemur illum vitare publice, sed occulte in loco, ubi censura manet occulta: et ita tenet *Palud. Armilla,* et alii apud *Avilam p. 2. cap. 6. disp. 11. dub. 12.* et tenent *Emen. Sà verb. Excom. num. 34. Sanch. in decal. lib. 2. cap. 11. num. 20. Filiuc. tract. 13. numer. 49. Layman lib. 1. tract. de excomm. cap. 4. num. 3.* et communem recentiorum ait *Avila loco cit.* Alii autem, quod si probare possimus, tenemur eum publice vitare ubique: alias solum occulte, ubi res est occulta, ita *Covar.* et alii, quos sequitur *Sayr. ibi.* Sunt omnes probabiles sententiae.

CAPUT VIII.

An poena latae sententiae requirat actum consummatum: et an multiplicetur actum, seu transgressorum multiplicatione.

RESPONDEO ad primam quaestionem requirere actum consummatum: et ampliatur haec conclusio, quia etiamsi in atrocioribus sufficiat conatus delicto proximus ad poenam sententiae ferendae, leg. *Si quis non dicam, ibi glos. et DD. C. de Episc. et Cler.,* tamen ad incurrendam poenam latae sententiae non sufficit, sed requiritur actus consummatus, cap. *Cum in cunctis, §. Clerici sane, de elect. cap. Perpetuae, eod. tit. in 6. Marta de jurisd. par. 2. cap. 27. num. 4. cum aliis DD.* et communissimam esse opinionem ostendit *Tiraq. in leg. Si unquam, verb. Revertatur, num. 354. et Hippolyt. de Marsiliis in c. At si Clerici num. 56. de Judic.* Limitatur, nisi aliter sit in jure expressum, ut dixi *infra cap. 26. prope finem; et late tractat Cevallos contra commun. quaest. 540. a num. 15.* verbi gratia in crimine laesae Majestatis omnis conatus punitur eadem poena, ac si effectus esset consummatus, ut *Farinac. quaest. 116. num. 148.,* ubi testatur de communi per leg. *1. ff. ad Jul. majest. et leg. 3. C. eodem.* Alia exempla habes, *verb. Procuratio, infra part. 2.*

RESPONDEO ad secundam quaestionem, distinguendos esse quinque casus.

Primus casus est, quando sunt plura facta illicita a lege punita ejusdem contra eandem personam, ex intervallo: tunc certum est consurgere plura delicta, sive sint ejusdem, sive diversae speciei, sive ad unum finem, sive ad plures ordinata, et sicut crimen multiplicatur, ita et poena leg. *Nunquam plura ibi glos. ver. Occiderit, et Bar. num. 4. et 11. ff. de priv. deleg. et de communi sententia testatur Clar. §. final. quaest. 84. vers. Scias etiam, et vers. Alius est casus, Farin. quaest. 22. num. 1. et seq.* Unde si quis primo rasis litteras Apostolicas, et alio tempore in illis aliquid adscripsit, duplicem incurrit excommunicationem ex Bulla in Coena Domini, quia duplex delictum falsificationis commisit, ut ait *Bal. in cap. Oim, num. 6. de Reser.*

Secundus casus est, quando sunt plura facta, et delicta plura, sive ejusdem, sive diversae speciei, sed incontinenti, et eodem impetu, ac intentione, seu fine facta, ordinata ad unum finalem effectum: tunc est differentia inter poenas sententiae latae, vel ferendae. Etenim quoad poenas ferendae sententiae non fit cumulatio poenarum, sed poena solius principalis, scilicet gravioris delicti locum habet, *Farin. q. 22. num. 19.* quia delicta praeambula in principali confunduntur. Ut si quis pluribus vulneribus aliquem occidat, unica erit actio, seu poena de occiso, et non de vulneribus leg. *Ilud §. final. ff. ad leg. Aquil.* Sic delatio armorum, insultus, et vulnus ordinata ad homicidium incontinenti perpetratum, in ipso homicidii delicto confunduntur, *Bar. in dict. leg. Nunquam, num. 5. et 6. Bal. in leg. Quicumque num. 5. Cod. De serv. fugit. et communem ait Clar. dict. quaest. 84. vers. Alius est casus.* Quod est intelligendum, si pro delicto principaliter intento gravior esset poena statuta, alias secus, ut *Bar. ibi num. 6. Farin. ibi et in-*

telligendum est extingui poenam delicti praeparatorii; ita tamen, ut augeatur poena praeparati, *Alter. tom. 1. lib. 5. dis. 10. cap. 4. dub. 4.*

Quoad poenas autem latae sententiae distinguendum, quod si pro singulis illis factis praeparatoriis, et praeparato lata sit ab eodem legislatore, seu superiore eadem poena, ut in Bulla Coenae Domini excommunicatio contra eum, qui venientem ad limina, seu ad Curiam Rom. percutit, spoliatur, vulnerat, detinet, vel occidit, omnia haec eodem impetu faciens, ut occidat, unam tantum poenam, excommunicationem scilicet unam incurret, *Alter. ibi. Ugolin. super cap. 9. Bullae in Coena Domini vers. Detinet, num. 4. Filiuc. tract. 16. num. 235. Covarr. lib. 2. variar. c. 10. n. 8. ver. 2. Illud.* Si autem pro diversis illis factis statutaessent poenae diversae rationis ab eodem Superiore, v. g. pro coadunatione armatorum poena excommunicationis, confiscationis bonorum etc. pro homicidio autem poena mortis, aut banni; facta coadunatione ad effectum homicidii incontinenti perpetrati, non videtur, quod habeant locum poenae latae contra facientem coadunationem, sed contra homicidam, saltem si haec poena, scilicet homicidii, esset gravior, juxta ea, quae dixi par. 2. verb. *Arma cap. 10.*

Limita, quando illae actiones criminosae essent factae partim in uno territorio, partim in alio, tunc enim poenae latae sententiae incurruntur ratione delicti consummati, seu principalis, ad quod alia incontinenti ordinata sunt, si utrumque territorium delinquens praesentia sua attingit, ut dixi infra cap. 26. §. *Tertius casus est principalis.*

Tertius casus est, quando sunt plura facta ejusdem rationis ab eodem contra eundem incontinenti, eodem impetu, ac intentione, non tamen ordinata ad unum finalem effectum; sed singula ad suum proprium tendentia objectum, ut finem, et in hoc quidem casu magna est DD. controversia.

Prima sententia asserit, censeri plura delicta, et consequenter poenas multiplicari, si iterabiles sint: haec sententia est *Dyni*, quam sequitur *Bart. in dict. leg. Nunquam plura, num. 4. et 11. ff. de priv. delict. Bal. in leg. Quicumque num. 7. Cod. De serv. fugit. et communem ait Clarus quaest. 84. vers. Scias etiam*, qui omnes ponunt exemplum in pluribus percussionebus, seu alapis, seu vulneribus eodem impetu alicui inflictis. Hinc etiam multi DD. dicunt, quod si adulter repetat copulam incontinenti cum eadem muliere extra figuram matrimonii adulterini, tot dicentur adulteria, et totidem poenis iterabilibus puniendus erit reus, quot fuerint copulae carnales; secus si copulae fuerint iteratae sub praetextu, seu titulo matrimonii, scilicet adulterini: quia tunc cum sint omnes ordinatae ad unum effectum, seu finem matrimonii, unum erit crimen, et una poena, etiamsi ea iterabilis esset, ita *Bar. in leg. Vulgaris num. 1. ff. de furt. Salic. in leg. Adulter. n. 5. in fin. Coit. De adult. Anohar. cons. 4. num. 4. Alter. lib. 3. dis. 10. cap. 8. §. 2. Considerari tom. 1. Suar. de censur. dis. 5. sect. 3. num. 7.* Item sequitur ex eadem sententia, quod proferens plura verba contumeliosa, seu convicia diversarum significationum, etiam eodem impetu in eundem, dicitur reus plurium injuriarum; secus si idem convicium repeteret eodem impetu in eundem, ita tenet *Bar. in dict. leg. Nunquam num. 11. et in leg.*

Item apud §. Ait praetor, ff. de injur. Angel. de malef. partic. verba Injuriosa num. 6.

Secunda vero sententia asserit ex coacervatione, seu aggregato dictarum plurium actionum ejusdem rationis in continenti, eodemque impetu, unam censeri actionem moraliter, ideoque tanquam pro uno delicto reum puniendum esse; ita *gl. in dict. leg. Nunquam, ver. Occiderit Jac. de Arena in dict. leg. Item apud, num. 1. et 3. ff. de injur. et hanc sententiam communem dicunt Florian. in l. 4. ff. ad leg. Aquil. Covar. lib. 2. var. cap. 10. num. 8. vers. Quartum, Alter. dict. lib. 3. dis. 10. cap. 8.* qui omnes exemplificant in pluribus percussionebus, seu alapis, vel vulneribus. Et similiter de copula adulterina, repetita etiam extra figuram matrimonii in continenti, eademque intentione, quod unum censeatur delictum, et unica poena (etiamsi iterabilis sit) reus puniri debeat ait *Bald. in dict. leg. Quicumque, num. 5. Cod. De serv. fug. Jas. in leg. Eum qui §. In popularibus num. 15. ff. de jurejur. Bar. sibi contrarius in cons. 222. in c. Antonius.* Imo et continuationem adulterii, seu concubinatum adulterinum unica poena quantumvis iterabili puniendum, esse communem sententiam testatur *Covarr. dict. num. 8. in fin. et Clarus §. Adulterium vers. Sed pone.* Item quod proferens diversa convicia in aliquem eodem impetu, unius injuriae sit reus, probari videtur in *dict. leg. Item apud §. Ait praetor, et ita ibi notat Jac. de Arena ff. de injur. Alber. de Rosate tract. De statut. par. 2. quaest. 39. Covar. dict. num. 8. vers. Quartum*, et hanc sententiam verissimam ait *August. in addit. ad Angel. de malef. super partic. verba Injuriosa, n. 6.* Et quod continuans lusum aleae, scilicet repetendo in continenti, unam poenam incurrat, scilicet ubi statuta sit contra aleis ludentes, tenet *Bal. et Angel. in leg. Inficiando §. Infans ff. de fur.* Et quod effractor ecclesiae capiens inde diversa vasa successive, et continue iteratis extractionibus, unam incurrat excommunicationem, ait *Suar. dict. dis. 5. sect. 3. num. 4. de cens. et Alter. lib. 3. dis. 10. cap. 3. §. 2. Considerari.*

Haec secunda opinio quoad poenas latae sententiae verior est, et communis; nam quod uno impetu pluribus percussionebus, aut vulneribus clericum afficiens, unam incurrat excommunicationem docent *Jo. And. in cap. Delictum num. ult. de reg. jur. in 6. Abb. in cap. Contingit 36. num. 8. de sent. exc. Cardin. in Clem. 1. §. Si qui, opp. 1. de privill. Sayr. lib. 1. cap. 10. num. 9., et communem dicunt, et tenent Covarr. dict. num. 8. vers. Quartum, Ugolin. de censur. tab. 1. cap. 16. §. 3. num. 4. Alter. lib. 3. dis. 10. cap. 8. in princ. et probatur cap. Cum pro causa 27. de sen. excomm.*

Adverte tamen, quod attinet ad forum conscientiae, in confessione sacramentali omnino explicandum esse numerum, quo carnales copulae fuerint iteratae, hoc est certum, ut ait *Felin. in cap. Sicut num. 3. de testib. et docet gl. in cap. Imitare 6. quaest. 1.* De multiplicatis autem conviciis diversae significationis in eadem personam eodem impetu, ac de pluribus blasphemis ejusdem rationis uno impetu prolatis, explicandum esse numerum alii affirmant, alii negant; utraque sententia practice probabilis est, ut patet ex allegatis a *Diana resol. 28. tract. 7. par. 1.*

Sententia negantium non est tenenda; cum quaelibet blasphemia sit actus completus: neque una dependat ab alia. ❧

De vulneribus denique multiplicibus eidem inflicti, veriori et magis communis sententia, et in praxi communiter recepta est, ut numerus vulnerum explicari debeat: imo et qualitas vulneris, si valde aggravet; quia hae circumstantiae ad ipsam substantiam peccati pertinent, et quia afferunt novum nocumentum, et aliter non potest Confessarius bene judicare, neque consulere, ita *Henriq. de poenit. lib. 2. cap. 7. num. 6. Bonac. de poenit. tract. de Confess. diffic. 3. n. 17. Laym. lib. 1. tract. 2. cap. 10. num. 3.* Imo etiam in foro externo in casibus praefatis separatim agi potest ratione nocumenti, *Bar. in dict. leg. Nunquam plura num. 3. ff. de priv. delic. Anchar. in Clem. 1. §. Quibus, num. 14. de privil.*

Quartus casus est, quando factum est unum; sed virtualiter, et aequipollenter est multiplex in ratione delicti: et tunc quia ex uno facto resultant plura delicta, sive ejusdem, sive diversae speciei; consequenter poenae multiplices incurruntur. Hoc autem duobus modis contingere potest. Primus est, quando eadem actio terminatur ad plura objecta ejusdem speciei, v. g. quando uno facto plures personae laeduntur. Unde qui plures homines ad limina Apostolorum, seu ad Curiam Romanam venientes in personam offenderet unica scopli explosione, plures excommunicationes incurreret, ut *Ugolin. super cap. 9. Bullae vers. Detinent num. 4. Alter. to. 1. lib. 5. dis. 10. cap. 4. dub. 4. vers. Item plures.* Similiter qui uno ictu plures Clericos percuteret plures excommunicationes simul iucurreret, est communis sententia, quam docent *Jo. Andr. in cap. Delictum, de reg. jur. in 6. Navarrus cap. 6. num. 18. Zerola de poenit. cap. 12. num. 48. Henriq. lib. 5. cap. 10. num. 9. Ugolin. de cens. tab. 1. cap. 16. §. 3. num. 3. Sayr. de censur. lib. 1. cap. 10. num. 9. Vasch. de poenit. quaest. 91. n. 1. dub. 4. Alter. tom. 1. lib. 3. dis. 10. cap. 8. et hanc sententiam in praxi sequendam esse, quamvis contraria speculative defendi possit, ait *Suar. de censur. dis. 5. sect. 3. n. 12.* Sic etiam qui in plures personas simul unum convicium jactavit; pluribus actionibus tenetur tanquam de pluribus injuriis, *leg. 1. §. final. ff. de injur. Bonif. de Vitalin. tract. De malef. tit. De injur. num. 4.* De delinquente inter duo territoria dixi infra c. 26.*

Secundus modus est, quando una actio terminatur ad unum objectum, seu terminum, sed in eo concurrunt diversae circumstantiae omnes lege poenali damnatae; nam factum est unum, et plura delicta, et plures poenae locum habent; v. g. si quis committat adulterium cum incestu, *cap. Litteris, ibi Abb. num. 2. Felin. num. 1. de praesumpt. leg. Si adulterium cum incestu, ibi Bar. num. 3. ff. ad leg. Jul. de adult.* Item sepeliens aliquem usurarium manifestum, eundemque publice excommunicatum, ac nominatim interdictum, ac tempore interdicti, incurrat quatuor excommunicationes latae ex *Clem. 1. de sepult.* ut docent *Cardin. ibi num. 29. Ugol. de censur. tab. 1. cap. 16. §. 3. n. 4. Sayr. lib. 1. de censur. cap. 10. num. 10. Suar. de censur. dis. 5. sect. 3. num. 14.*

Quando vero in eodem objecto concurrunt diversae circumstantiae se habentes, ut genus, et spe-

cies; tunc quoad poenas ferendae sententiae genus confunditur in sua specie, et una tantum poena, scilicet pro delicto specifico, locum habet, *leg. Senatus, ibi Bar. ff. de accus. Abb. et Felin., in dict. cap. Litteris de praesump.* Quare poena homicidii in parricidio extinguitur, et sola parricidii poena reus punitur, ut *Bar. ibi.* Quoad poenas autem latae sententiae distinguendum est; quia si sunt poenae ejusdem speciei, tunc non iterantur, sed confunduntur; ita ut una, et eadem censeatur imposita, unde excommunicatio lata in *Can. Si quis suadente diabolo 17. quaest. 4.* contra percutientes Clericum non censetur iterata in *Clem. 1. de poenis*, contra percutientes Episcopum, sed una tantum incurritur, ut probatur ex *dict. Clem. 1. et ibi not. gl. verb. De praedictis, et Imola num. 13.* Si vero sint poenae diversae speciei, non possunt confundi, sed ambae concurrunt, ut excommunicatio lata in *extr. Ambitosae de reb. Eccles. non alienan.* contra alienantes bona ecclesiastica concurret cum suspensione lata contra alienantes bona ecclesiastica Ecclesiae regularis, ut dixi *par. 2. verb. Alienatio cap. 5.*

Quintus casus est, quando plures concurrunt ad idem delictum; ut tunc si singuli concurrant, ut causae partiales ad unum effectum, ut cum duo simul Clericum occidunt, tunc singuli in solidum tanquam principales puniuntur, tanquam de uno delicto; atque ita in exemplo propositio unam excommunicationem singuli incurrunt; et quamvis alter alteri in eo delicto auxilium praestaret, et sic simpliciter concurreret ad delictum, nempe ut causa principalis, et ut secundaria; tamen quia omnia tendunt ad unum effectum, idest ad idem homicidium, ideo unum dicitur delictum, et poena una locum habet. Idem contigit in duobus furantibus trabem, aut rem aliam de loco sacro etc.

Si vero singuli concurrunt, ut causae totales ad diversos effectus, v. g. unus vulnerat Clericum in capite, et alius eundem in brachio; vel duo furantur res de Ecclesia, et unus unam rem aufert, et alius aliam; tunc quilibet ipsorum uno facto duo delicta commisit, et punietur, seu poenas incurreret, non solum ut principalis pro suo facto, sed etiam ut auxiliator in facto alterius; quia assistentia unius reddit alium animosiores, et offensum timidiorem. Tota haec doctrina est *Bar. in leg. Qui servo, §. Si duo, ff. de furt.* quam in praxi receptam, et communem dicunt *August. in addit. ad Angel. de malef. super vers. Dicto maleficio semper adstitit, et Farin. quaest. 131. n. 4.* Unde sequitur in istis duobus exemplis singulos istorum, scilicet simul vulnerantium Clericum, aut sapientium bona de Ecclesia duas incurrere excommunicationes.

At vero si unus cooperetur duobus simul committentibus unum delictum, v. g. illos associando, vel consilium, aut mandatum illis dando, unam tantum poenam tanquam ex uno facto, et ex uno delicto committet, quia illi duo moraliter pro uno reputantur, ita *Bar. in leg. Si in rixa, n. 5. et 6. ff. ad leg. Cor. de sicar.*

Ex praedictis infertur ad praxim, quod quando quis ex uno facto, aut ex pluribus incidit in censuras plures ejusdem speciei, ad obtinendam absolutionem debet fieri mentio omnium illarum, seu omnium circumstantiarum, seu causarum, propter quas iteratae sunt, aliter enim absolutus quoad

unam causam, non remaneret absolutus a censura propter aliam incursum. Si autem fiat expressio omnium causarum, tunc una absolutione tolluntur omnes censurae ejusdem speciei propter illas causas incursum, dummodo absolutio pertineat ad eundem superiorem absolventem; haec docet *gl. in Clem. 1. verb. Subjacere, et ibi Vitalin. num. 69. de sepult. Alterius tom. 1. lib. 3. dis. 10. cap. 8. §. Ex his primo, tex. in cap. Cum pro causa, ibi DD. de sent. excomm.* Si vero ad diversos Judices pertineant, a singulis singulae absolventur, *cap. Officii de sen. excom. Alter. loco cit. §. Eodem modo.*

CAPUT IX.

An poena latae sententiae extendatur ex identitate rationis de casu ad casum.

Respondeo, quod etsi poena ferendae sententiae nonnunquam extendi possit, poena tamen latae sententiae non extenditur, *Jo. Andr. in cap. Odia de reg. jur. in 6. Abb. in cap. ult. de jurepat. Dec. in cap. Translato, 1. lect. col. ult. de constit. Tiracuell. in leg. Si unquam, verbo Revertatur, n. 303. Cod. de Revocan. donat. qui num. 304. ampliat procedere etiam in exaequatis: num. 305. ampliat, ut nova constitutio juris antiqui declaratoria, addens novam poenam latae sententiae non extendatur respectu poenae ad praeterita; quidquid sit in poena sententiae ferendae.*

Et amplia, ut procedat etiam in poenis testamentariis, in quibus in alio casu contraventionis vocatus privatur eo ipso haereditate, vel legato: non enim fiet extensio ad alium casum, etiam ex identitate rationis, *Rota decis. 47. num. ult. par. 1. noviss. cum Felin. in cap. Causam quae num. 27. de resc.*

CAPUT X.

An poena latae sententiae contra committentem aliquod delictum extendatur contra cooperantes eidem.

Respondeo, in hoc esse differentiam inter poenas sententiae latae: quia poenae sententiae ferendae in jure statuae contra facientem, seu committentem crimen, procedunt eodem modo contra cooperantes, seu causas minus principales, ut mediatores, auxilium dantes, consensientes, mandantes, aut aliter ope, vel auxilio juvantes, quotiescumque fuerunt causa proxima delicti, ut dicunt Juristae, idest quando efficaciter in talem effectum influxerunt; tunc enim omnes dicunt puniri poena ordinaria; si autem ipsorum concursus non influxit, seu non causavit effectum, sed remote tantum cooperati sunt, scilicet quando etiam sine illorum cooperatione eodem modo esset sequutus effectus, tunc dicunt, puniendos esse poena minori, idest extraordinaria, ita *Salic. in leg. 1. num. 24. Cod. De rapt. virg. Clarus quaest. 90. §. final., ubi ait communem, et late Farin. quaest. 130. num. 4. ubi ait communem; et num. 42. ubi haec declarat, et probatur haec doctrina leg. Nihil interest, ff. ad leg. Cornel. de sic. et cap. 1. et ibi DD. de offic. deleg.*

Sed quod attinet ad poenas latae sententiae, seu ipso jure committendas, communis sententia tenet cooperantes, etiamsi proxime, seu efficaciter concurrant, et influant, non incurrere in poenas latas

contra facientem aliquid, nisi verbis legis tacite, vel expresse comprehendantur, *Cajet. ver. excom. cap. 47. not. 3. Sylv. excomm. 10. dub. 4. Tab. excom. 5. casu 49. Sanch. de matr. dis. 48. n. 3. lib. 7. Bonif. de Vitalin. in Clem. 1. num. 34. de consang. et communem ait Navar. cap. 27. num. 51. Avila par. 2. de cens. cap. 5. dis. 3. dub. 2. qui omnes loquuntur de poena excommunicationis latae sententiae, in qua jura alias solent latiore facere interpretationem pro majori conscientiae securitate, ut Card. in cap. Sacris de his, quae vi; sed et generaliter de omnibus aliis poenis latae sententiae tenent Navarr. cons. 98. num. 2. de simon. Ugolin. de simon. tab. 4. cap. 8. num. 4. Sanch. opusc. lib. 2. c. 3. num. 104. Et quod dixi de poena lata contra facientem, procedit etiam de poena lata contra committentem aliquod crimen, ut *Suar. de censur. disp. 4. sect. 3. num. 5. Navar. cons. 98. num. 2. de simon.**

AMPLIA, quod etiamsi mediator, seu proxeneta quoad poenas ferendae sententiae dicatur ipse facere, seu committere ad quod mediator existit, ut *cap. 1. de test. ibi Gemin. Franc. Anchar. num. 1. tamen secus quoad poenas latae sententiae, ut Sanchez, et Navar. loco cit. Ratio autem praefatae differentiae est quia in poenis latae sententiae fit strictissima interpretatio, ut non fiat extensio etiam ex identitate rationis, ut dixi supra cap. 8. et 9.*

LIMITA I. dictam conclusionem primo, ut non procedat, ut dixi, quando ex verbis legis poenalis aliud colligitur: ut si quis causa fuerit, vel si quis directe, vel indirecte, mediate, vel immediate tale quid fecerit; vel si quis de tali delicto culpabilis extiterit, vel si quis auxilium, consilium, vel favorem praestiterit, ita *Avila loc. cit. Idem si dictum sit, tale delictum procurantes, ut in Extr. 2. de simon. dixi verb. Simonia, cap. 2.*

LIMITA II. ut non procedat in excommunicatione ob percussionem Clerici, vel Monachi, quia jura expresse extenderunt, *Can. si quis suadente, ut patet ex cap. Quanta 47. de sent. excom. et aliis juribus, de quibus dixi infra par. 2. verbo Injuria, cap. 2. et ita Avila loco cit. post conclus. 2. vers. Ad secundum.* Est tamen verum, quod in actu absolutionis minor est poenitentia injungenda causis secundariis proportionaliter juxta eorum concursum, ut *cap. Sicut dignum de homicid. ubi agitur de complicibus necis, seu martyrio Sancti Thomae Cantuariensis.*

LIMITA III. ut non procedat in poena infamiae juris resultante ex sententia condemnatoria, vel ex transactione in causa famosa; quia haec poena est in consequentiam poenae ferendae sententiae; ideo procedit etiam contra causas minus principales, si fuerint condemnati, vel si pacti fuerint, ut dixi infra cap. 27. §. Tertio modo. Et in hoc sensu bene dixit *glos. et Baldi in leg. Imperator, ff. de postul. quod infamia non est proprie poena, sed est aliquid consecutivum ad poenam.*

LIMITA IV. ut non procedat in irregularitate ex homicidio, vel abortu: quia omnis quomodoque cooperans, seu influens in illud, est irregularis, scilicet si sine illius auxilio principalis illud non fecisset, vel non tam facile, vel non tam cito, Canonistae communiter in dict. cap. Sicut dignum; §. Qui vero. Unde *Covar. in Clem. Si furiosus, par. 2. §. 2. num. 2. vers. Quatenus, ait: et*

si ad poenam sententiae ferendae probabilis sit sententia quod non puniatur poena ordinaria, qui non concurrat ad actum proximum homicidii, tamen quoad irregularitatem sufficit, ut influxerit modo praedicto, scilicet in totum, vel ex parte. Et de communi omnium Canonistarum testatur *Farinac. quaest. 131. num. 10.* et ita *Suar. de cens. disp. 4. sect. 3. num. 8.* ubi affert rationem diversitatis, quia, inquit, irregularitas ex homicidio non imponitur principaliter per modum poenae, sed per modum inhabilitatis, ob significationem, et indecentiam: ideo militat non solum in homicida, sed etiam in dante causam homicidio.

Sed adverte, quod etiam in casibus, quibus lex, seu canon poenam latae sententiae extendit ad cooperantes, debet intelligi de vero cooperante, non autem fecte, idest de ratum habente. Unde rati habitio homicidii non inducit irregularitatem, *Farinac. quaest. 135. num. 67. cum multis alleg. Suar. de cens. dis. 44. sect. 3. num. 24.* Neque inducit poenam infamiae juris in illis delictis, quibus cooperantes illam incurrunt, ut *Farinac. ibi num. 77.* nisi lex expresse extendat poenam ad ratum habentem, ut *cap. Cum quis 23. de sent. excomm. in 6.* ubi est casus in percussione Clerici, vel Monachi.

CAPUT XI.

An poena latae sententiae commissa ante declaratoriam transeat in haeredes passive, vel active.

RESPONDEO I. quod quamvis alias crimen extinguatur morte delinquentis, ita ut integro statu decedere censeatur, qui nondum condemnatus decessit, *leg. Is qui in reatu, ff. ad leg. Jul. majest. leg. 1. Cod. Ne ex delict. defunct. leg. 1. ff. de privat. delict. Simanc. de cathol. instit. c. 18. a n. 2.* tamen poena honorum ipso jure incurta transit contra haeredes defuncti, *Cyn. in leg. 2. Cod. Qui test. fac. poss. Bald. in rub. Cod. Si pend. appel. mors inter.* et communem dicit *Tiraquell. in leg. Si unquam, verbo Revertatur, num. 296. et 298. per dict. leg. Is, qui in reatu, et leg. Cajus, ff. ad Syllan. et leg. Commissa, ff. de pub. et vectigal.* ubi ratio assignatur, quia quod commissum est, statim desinit ejus esse, qui crimen commisit.

LIMITA, ut non procedat in poena, quae non incurritur, nisi post declaratoriam partis, cujus interest, ut in caducitate emphyteusis ob non solum canonem, de qua re *Clarus §. Emphyteusis, quaest. 9.* nam si non fuit declarata a domino directo non ignorante caducitatem in vita emphyteutae, non poterit contra illius haeredes declarari; secus in caducitate ipso jure incurta, ut in casu alienatae rei, et traditae, domino irrequisito, vel incurta caducitate ipso facto vi pacti appositae: tunc enim poena caducitatis transit contra haeredes, *Rota Burat. decis. 617. num. 9.* ubi plures allegat. Et idem dicendum de caducitate feudi: nam si incuratur ob felloniam, non poterit declarari contra haeredes defuncti, quia privatio non inducitur ipso facto, nisi post declarationem domini directi; secus ubi ipso jure inducitur, ut in casu alienati, feudi, et traditi, vel ex pacto, *Clarus §. Feudum, quaest. 65.* ubi testatur de communi *unct. quaest. 62.*

RESPONDEO II. quod poena indigens declara-

tionem creditoris, non potest declarari ab haeredibus creditoris, qui sciens poenam commissam non declaravit vivens; quia tunc praesumitur condonata, nisi ex conjecturis contrarium apparet de animo illius. Poena autem ipso jure commissam non indigens declaratione creditoris, potest exigi per haeredes defuncti creditoris; ita de communi testatur *Clarus §. Feudum, quaest. 64.* cum allegatis, et *Gabriel. comm. concl. lib. 3. tit. De jure emphyt. cum Ruin. et aliis;* quidquid in contrarium velit *Tiraquell. loc. cit. num. 300. 301.* dicens protestandi jus ad hunc effectum ad haeredes transire. Et pro dicta communi sententia facit, quod haeres pensionarii non potest declarare, beneficiatum debitorem incurrisse excommunicationem ob non solutam pensionem, si pensionarius ipse vivens non declaravit, ut *Castropalao tom. 2. de relig. tract. 13. de benef. disp. 1. pun. 7. num. 2.* cum *Suar. contra Navarr.*

CAPUT XII.

An poena latae sententiae legis antiquae cesset per poenam legis novae, aut ambae concurrant.

Regula prima est, quod poena legis novae diversa tollit, et cessare facit poenam legis antiquae pro eodem delicto, si nondum erat commissum, *Ant. Gomez. lib. 3. variar. cap. 1. num. 38. Boss. tit. De offic. corrup. n. 10. Clarus lib. 5. §. fin. quaest. 85. vers. Debet etiam Judex;* ubi ait esse magis communem, et plurimos allegat, et ait, quod ita totus mundus observat. Et procedit etiam si utraque sit poena latae sententiae, quia eadem ratio, ne quis duplici poena puniatur, et quod poenae sunt potius restringendae, quam exasperandae, et augendae; ita *Henriq. lib. 13. cap. 38. num. 2. Sayr. de cens. lib. 3. cap. 15. n. 10. Suar. de cens. disp. 12. sect. 4. num. 13.*

Quamvis alii Doctores contrarium probabiliter teneant, nempe quod licet poena nova ferendae sententiae cessare faciat antiquam; secus tamen in poenis latae sententiae, ita tenent *Anan. in cap. final. de collus. det. in fin. Navar. cons. 1. de poenis, et cons. 10. de const. Sanch. de matrim. lib. 3. disp. 48. n. 8. Marius Alter. tom. 2. disput. 11. cap. 5. col. 6. et 7.* Alii dicunt, quod potest concurrere poena latae sententiae a jure cum poena sententiae ferendae ab homine, *Bart. in leg. Nemo martyres Cod. de Sacr. Eccl.* Et alii amplius universaliter dicunt, poenam legis novae non tollere poenam legis antiquae, quos allegat *Clarus loco cit. et Suarez comm. opin. ver. Poena, num. 152.* et eam tenet, communemque testatur *Miran. Man. Praelat. par. 2. quaest. 25. art. 26. conclus. 13.*

LIMITA autem secundum omnes, quod regula supradicta procedit de poenis ejusdem fori, non autem diversi: nam ubi pro uno crimine jus canonicum unam poenam imponit, et jus civile aliam, delictum est mixtum, et utriusque fori, et ambae poenae concurrunt, ut tamen sit locus praeventioni, *Canonistae in cap. Cum sit generale de for. compet. Carer. in praxi, tit. de haeret. §. Nunc de receptatoribus num. 16.* Item poena injuncta pro foro poenitentiali, seu animae, non tollit poenam impositam pro foro externo, cum habeant diversos fines, et a diversa potestate proveniant, ut *Abb. in cap. De*

Jas. num. 3. de accusat. Menoch. de arbitr. casu 539. num. 32. et dicam cap. seq. Item limita, ut non procedat, quando altera poena esset in casu speciali, ut dixi par. 2. verb. Alienatio, cap. 5.

Regula secunda est, quod quando a diversis legibus fertur pro eodem delicto eadem poena latae sententiae ex natura sua iterabilis, v. g. excommunicatio, si feratur utrobique ab habentibus eandem potestatem, ut a diversis Summis Pontificibus, non multiplicatur, etiamsi aliquando in secunda lege eadem poena aggravetur, ut reservatione absolutionis. Si autem a diversa potestate, ut a jure pontificio, et statuto Episcopi, tunc multiplicata censeatur, *Barbosa in cap. Cum pro causa, de sent. excom. cum Navarr. Sayr. Ugolin. et Suar. dist. 21. sect. 1.*

CAPUT XIII.

An poena latae sententiae commissae, purgatione morae, poenitentia, spontanea confessione, vel deprecatione tollantur, vel minuantur.

Respondeo primo, in poenis latae sententiae non admitti morae purgationem, *leg. Si is, cui, ibi Bar. ff. de leg. 2. late Tiraquell. in leg. Si unquam, verbo, Revertatur, num. 310.* Et facit, quia poena latae sententiae habet vim rei judicatae, *glos. et Bar. in leg. Furti, §. 1. ff. de his, qui not. infam. Franc. Aret. in leg. Qui a latronibus, §. Si quis in capitali, ff. de Testam. Riccius resol. 243.*

LIMITA, ut procedat solum, quando poena ipso jure imposita est absolute, et incurta; secus si indigeat declaratione creditoris, ad cujus favorem est imposita, ut commissa censeatur: tunc enim ante factam declarationem admittitur purgatio morae, *Gemin. in cap. Licet canon. vers. Is etiam, de elect. in 6. Tiraquell. num. 311., et exemplum habes in emphyteuta Ecclesiae, qui per non solutionem canonis tempore debito non incidit in commissum, nisi post declarationem domini directi; et antea admittitur purgatio morae, cap. Potuit, de locato. Rota Seraph. decis. 793. num. 16. Mant. de tac. et ambig. lib. 22. tit. 27. num. 35. et idem est in poena caducitatis ob felloniam vassalli, ut dixi cap. praeced. Clarus §. Feudum, quaest. 62. Imol. in cap. ult. col. 7. de donat.*

Et idem in poena caducitatis propter alienationem rei fideicommisso subjectae; quia non incurritur ante declarationem factam per substitutum: et ideo ante illam admittitur poenitentia per alienationem, revocationem, seu contractus cassationem: saltem si fideicommissarius non sit effectus deterioris conditionis; quia in hoc casu non censetur laesa mens testatoris: haec habet *Rota decis. 51. num. 4. par. 1. noviss. ubi aliae cumulantur decisiones.*

RESPONDEO II. quod poenitentia imposita, et peracta, sive in foro poenitentiali, idest sacramentali, sive in foro conscientiae, seu quasi poenitentiali, etiamsi sit publica, non tollit, nec minuit poenas latae sententiae, seu ipso jure commissas, ut *Menoch. de arbitr. casu 539. num. 43. et 44.* An autem poenitentia tollat poenam sententiae ferendae, quidam dicunt, quod si sit poenitentia publica, eam tollit. Alii verius negant, ut *Abb. in cap. De his num. 3.*

de accus. Menoch. num. 31. et 32. Sed si a Judice ecclesiastico imposita fuisset talis poenitentia, qui illum pro foro contentioso punire poterat, tunc remissa censeretur in totum poena sententiae ferendae; quia tunc poenitentia, seu poena spiritualis censeretur subrogata in locum temporalis, *Menoch. ibi num. 41. cum Hostien. in cap. Tuae, de procur. Butr. Imol. et Anan. in cap. De his, de accus. Marsil. sing. 639. verbo Absolutus.*

RESPONDEO III. quod spontanea confessio facta coram Judice non metu tormentorum, non excusat a poenis latae sententiae, quamvis sit causa minuendi poenas sententiae ferendae, *Tiraquell. de poenis tempor. causa 30. num. 14. cum ibi allegatis, Simancas de cathol. inst. cap. 47. num. 1. et 2.* Imo in foro sacrae Inquisitionis deprecatio, seu spontanea comparitio, et confessio criminis cum signis poenitentiae, excusat ab omni poena sententiae ferendae, ut *Simancas loco cit. num. 4.*

Ex constit. Benedicti XIV. Divinarum 4. nonas Augusti 1757. sincera confessio celebrationis missae, et absolutionis sacramentalis praestitae etiam pro prima vice a non promotis ad ordinem Presbyteratus facta judici, cum primum ab eo interrogati fuerint, an sciant qua de causa carceribus inclusi sint, non amplius eis suffragatur ad obtinendam promeritae poenae minorationem, scilicet trirremium, et carceris in perpetuum loco mortis, sed omnino tradi debent, servatis servandis, brachio seculari capitali poena puniendi. Hoc tamen locum habet, quando rei hujus delicti deducti sunt ad Sac. Tribunalis forum per denunciationem, non quando sunt spontanei comparentes.

CAPUT XIV.

An poenam latae sententiae incurrat ante finem termini, quod culpabiliter se arctavit, ut implere praeceptum non possit intra terminum assignatum.

RESPONDEO, quod poena, quae a jure est imposita non parenti intra certum tempus, non incurritur, nisi toto tempore, seu termino elapso, etiamsi ante finem illius sit certum, eum non posse adimplere etiam ex culpa sua. Secus autem est in poena imposita ab homine, sive sit conventionalis, sive judicialis; nam haec committitur, quando certum est, non posse rem praeceptam implere, scilicet ex ejus culpa, quia antea in tempore assignato implere potuit: quo casu poenam quidem incurrit, sed executio, seu exactio poenae non habebit locum, nisi post tempus, seu terminum assignatum; nisi poena a Judice imposita esset ipso facto incurrenda: ut si praeceptum fuit sub poena excommunicationis, seu alterius censurae ipso facto incurrendae, quia talis poena trahit secum executionem eo ipso, et sic non expectatur finis termini: et haec doctrina est *gloss. in leg. Cum stipulatus 113. verbo Commissa, ff. de verb. oblig. et ibi Bart. num. 4. Castr. n. 4. et 5. Jas. num. 7. et 8.* utrobique dicens esse communiter receptam, et *Alex. ibi num. 9.* et rationem afferunt, quia mitius agitur cum lege, quam cum homine. Quod autem dictum est de poena a jure, seu legali, multo magis procedit, si poena esset latae sententiae; quia non incurritur ante finem termini,

etiamsi quis ex sua culpa se nimium arctaverit, ut implere non possit, quia poena latae sententiae requirit actum consummatum: et ita *Bald. in leg. 1. quaest. ult. Cod. Si penden. appellat., mors int. quem sequitur Franc. Aret. in dict. leg. Cum stipulatus num. 3. et tenet gloss. in cap. Commissa, verbo Elapsus de elect. in 6. et communem testatur Paris de resig. lib. 3. quaest. 2. a num. 8. ubi plura allegat jura, et exempla. Limitatur tamen hoc dictum, ut non procedat, quando jus imponit poenam latae sententiae delinquenti, nisi intra certum tempus se emendaverit, seu satisfecerit, quia tunc ex quo se nimium arctavit, ut possit parere, eo ipso poenas incurrit, ut dixi *infra par. 2. verb. Beneficium, cap. 4. in fin.**

Assertio Auctoris, quod nempe non incurritur poena a jure lata contra non parentem intra certum tempus -- etiamsi ante finem illius sit certum, eum non posse adimplere etiam ex culpa sua -- limitanda est de incursione in peccatum, quoties ex culpabili impedimento quis vel praevidet, se non posse praeceptum implere, vel in fraudem praecepti impedimentum ponit; quia praeceptum jubens, aut prohibens aliquem actum pro certo tempore, virtualiter prohibet pro eodem tempore omnia incompatibilia cum illius impletionem. Sic v. g. si die praecedente ad jejunium assumat quis non necessariam defatigationem cum mente aliquo modo reflexa, quod jejunare non poterit, peccat in causa non jejunando, cum praeceptum jejunii sit moraliter praesens, et virtualiter obliget ad non ponenda impedimenta: et multo magis si defatigatio est assumpta eodem die praecepti, vel in fraudem illius. Ita ob eandem rationem dicendum est de eo, qui sero die Sabbathi, vel aliquibus horis ante mediam noctem Dominicae eat ad venandum, praevidens, se inde sacrum audire non posse; *Azor. tom. 1. lib. 7. cap. 17. quaest. 9. Tamb. tom. 1. lib. 4. cap. 2. §. 3.*

CAPUT XV.

An ignorantia juris, vel facti excuset a poenis latae sententiae committendis in totum, vel ex parte.

QUAESTIO I. An ignorantia juris excuset a poenis latae sententiae. Advertendum est, quod hic loquimur de poena proprie dicta juxta definitionem datam *sup. cap. 1. in princ.* Etenim si inferatur a lege, vel ab homine aliqua privatio juris quaesiti non in odium personae, sed in favorem alterius, vel ob publicum bonum, secundum regulas juris, ignorantia non excusat a tali privatione, ut *Rota par. 1. recent. decis. 693. num. 2. et 3.* ubi ponuntur exempla. His positis.

RESPONDEO I. Si ignorantia juris sit probabilis, scilicet penitus inculcata, certum est excusare ab omni poena pro utroque foro; ut cum quis ignorat inculpabiliter legem prohibentem, et punientem actionem alias non damnatam, *Suar. de leg. lib. 5. cap. 12. n. 8. Sanch. de matrim. lib. 9. disp. 32. a num. 29. Layman lib. 1. trac. de legib. cap. 20. num. 1. Ferdin. de Castrop. tom. 1. trac. 2. dis. 1. punct. 17. num. 1. Sayr. in clavi reg. lib. 2. cap. 9. num. 24. Salas de legib. disp. 15. sect. 9. num. 110. Nicol. Baldell. tom. 1. lib. 5. disp. 45. num. 2. Canonistae communiter in cap. 2. de constit. et in c. 2.*

*eodem tit. in 6. per eosdem textus, Rota decis. 51. num. ult. par. 1. noviss. ubi excusatur haeres a caducitate, si alienavit rem fideicommisso subjectam, bona fide putans sibi licere, v. g. super ea re censum vendere, et constituere, Rota Burat. decis. 182. a num. 1. cum ibi adductis, ubi decisum, ignarum prohibitionis testatoris, si alienet, non incurrrere poenam privationis statutam a testatore: et num. 3. ait, emphyteutam, et vasallum non incurrrere caducitatem, alienando sine consensu domini, si ignorant rem esse emphyteuticam, vel feudalem: et num. 4. ait esse generale in omnibus casibus, quibus quis in poenam cadit a jure suo. Amplia, ut etiam dicatur ignorantia inculcata ignorantia actualis, seu incogitantia naturalis, vel actualis oblivio, etsi cum scientia habituali, ut tenent *Cajetan. Conrad. Sotus, et alii*, quos sequitur *Vasch. 1. 2. disp. 107. cap. 13. num. 6. et disp. 123. cap. 2. num. 6. §. Caeterum, Suar. de censur. dis. 4. sec. 8. num. 5. Sanch. in decal. lib. 1. cap. 16. num. 8.*, quia etiam sic deficit omne principium necessarium ad consultandum, seu ad actum humanum, ut *Vasch. ibi notat cum allegatis*: et merito dicitur etiam haec ignorantia invincibilis.*

RESPONDEO II. Si ignorantia juris sit leviter tantum culpabilis, non ob imperfectionem actus, sed ex objecto, magis communis sententia tenet excusare ab omni poena, excepta excommunicatione minori, quae propter veniale peccatum communicationis in humanis incurritur: si autem sit venialis ob imperfectionem actus, tunc ab omni poena etiam levi excusaret, *Suar. cap. 12. num. 16. Salas sect. 9. num. 110. Baldell. num. 4. Sanch. num. 29. et 30.*, qui n. 29. ait procedere etiam quoad poenam irregularitatis ex delicto, et suspensione: quamvis aliqui per eum citati dissentiant.

RESPONDEO III. Si quis delinquat sciens, seu reputans talem actionem esse graviter malam, seu prohibitam jure naturali, vel divino, sed ignoret esse a lege humana specialiter prohibitam; nihilominus incurret in poenas dictae legis humanae, sive ecclesiasticae, sive civiles: quia haec ignorantia juris habet admixtam gravem culpam; et lex intendit punire illam actionem, quatenus est de se mala: est magis communis sententia, et in praxi recepta, quam tenet *Clarus §. final. quaest. 60. vers. Quaero numquid*, et communem Legistarum ostendit *Gabriel. com. conclus. lib. 5. tit. De reg. jur. conclus. 6. num. 34.* ita decisum ait *Franch. dec. 521.* et magis communem Theologorum esse constat ex allegatis a *Sanch. loco cit. num. 7. et 16. tenent Salas num. 110. et 113. Suar. loco cit. num. 7. Azor. par. 1. lib. 1. cap. 15. quaest. 2. Baldell. num. 7. 8. et 9.* Quamvis contra hanc conclusionem teneant alii, quos allegat, et sequitur *Sanchez num. 17.* et communem testatur *Gratus consil. 49. n. 35. lib. 2.* et tenent multi Canonistae *in dict. cap. 2. de const. in 6.*

Limita, quod non procedat nostra conclusio quoad censuras incurrendas, ut *infra dicam.*

RESPONDEO IV. Si quis sciat talem actionem a lege humana prohibitam esse, sed ignoret poenam per illam legem inflictam, non excusatur a tali poena, sive latae, sive ferendae sententiae, regulariter loquendo. Probatur ex dictis pro tertia conclusione; et quia potest, et intendit Legislator delinquentem obligare ad poenam etiam invitum; er-

go a fortiori etiam ignorantem, per regulam *leg. Quia potest invitis, ff. de reg. jur.* et est verior, et communior opinio, et in praxi recepta, ut constat e allegatis a *Gabr. loco cit.* et communem Theologorum testantur *Suar. ibi num. 9. 10. 12. et Layman dict. cap. 20. num. 6.* et probabiliorē ait *Sanch. num. 21.* et sequitur *Baldell. num. 11.*

Quamvis Canonistae contrarium teneant in *dict. cap. 2. de const. in 6. Felin. in dict. cap. 2. extr. de const. num. 6. Genuen. pract. quaest. 766.* aestimantes, ignorantiam poenae excusare a poena quacunque etiam scientem juris positivi prohibitionem: et idem tenent plures Theologi, quos allegat *Sanch. num. 21.* qui eam probabilem dicit. Alii vero distinguunt, dicentes ignorantiam solius poenae excusare a poena latae sententiae, sed non a poena sententiae ferendae, ita *Jo. de Ligna in dict. cap. 2. de const. eumque sequitur Imol. ibi colum. 4. vers. Potes respondere*, et tenet *Castropalao loco cit. num. 5.* qui alios allegat. Illud est certum, etiam stando in hac sententia, quod non requiritur scientia distincta, et specifica poenae illius, sed sufficit, si quis aestimet in confuso, et in genere adesse aliquam poenam contra transgressorem talem, *Reginal. lib. 13. n. 275. per can. ultim. 37. dist. quae notitia nunquam deesse solet in delinquente.*

AMPLIA I. praemissam quartam conclusionem, ut procedat etiam in dubitantem de juris positivi prohibitionem, et nihilominus agentem cum conscientia dubia, quia tunc dicitur ignorantia crassa, seu supina, quae non excusat a poenis, ut patet *ex dict. cap. 2. de const. in 6. et dict. Can. ult. 37. dist. Suar. cap. 18. num. 8. Baldell. loco cit. num. 1.* nisi quando lex poenas statuit contra agentes aliquid scienter, vel audacter, seu ex praesumptione; quia tunc excusat juris ignorantia etiam crassa, et supina, non tamen affectata, vel crassissima, in *Sanch. num. 36. et 37. Suar. num. 14. et communem testatur Layman num. 1. Baldell. num. 3.*

AMPLIA II. ut procedat etiam quoad poenam irregularitatis ex delicto, ut ex violatione censurarum, quia etiam haec secundum magis communem incurritur ab ignorante hanc poenam impositam esse pro tali actione, si tamen norit actionem a jure graviter esse prohibitam. Et ratio est, quia vel irregularitas tunc est proprie poena, et sic locum habet conclusio praefata, vel secundum alios non imponitur a jure proprie loquendo, et formaliter ut poena, sed ut impedimentum canonicum ob indecentiam, ideo incurritur facilius ab ignorante illam subesse; ita *Suar. de cens. disput. 40. sect. 5. n. 10. Salas de legib. disput. 15. sect. 9. num. 13. Filiuc. tract. 11. num. 158. Avila par. 2. cap. 5. disp. 5. dub. 10. concl. 2. Azor. tom. 1. lib. 1. cap. 15. q. 7. et multi Canonistae, et Theologi, quos allegat *Sanch. lib. 9. de matr. disp. 32. num. 16. et 21. et sequitur Baldell. cit. lib. 5. dis. 45. num. 9.* Quamvis contrarium teneat *Sanch. ibi num. 20.* et alii apud eum allegati, et tenet *Castropalao num. 6. 7. et 8.* satis probabilem ait *Diana resol. 67. tract. 5. Miscell. tom. 2.* qui alios allegat, qui putant ob violationem censurarum non incurri irregularitatem ab ignorante, hoc genus poenae subesse violationi.*

AMPLIA III. et a fortiori, ut procedat in casus reservatione: nam si sit reservatio facta ob bonam gubernationem, ut edicto Ordinarii, non est poe-

na, sed est reservatio causae, et jurisdictionis ademptio: unde ligat ignorantem reservationem, si tamen non sit immunis a casu, scilicet culpa gravi; quod etiam concedit *Sanch. disp. 32. num. 18.* Si autem reservatio fiat in consequentiam poenae latae sententiae, et excommunicationis etc. tunc certum est, quod si incurrit in censuram, incurrit etiam in reservationem absolutionis; quia haec non est poena, sed consecutivum ad poenam. Et idem dicendum, quando lex canonica vetat aliquem absolvi ante factam restitutionem, quia haec non est in poenam, sed pro justitiae reparatione; quamvis *Sanch. num. 18. cum Molina*, quos sequitur *Castropalao n. 8.* putent, quod ignorans talem legem prohibitivam etiam actus alias damnati, non incurrat in casus reservationem, quia supponunt, neque incurere in poenas talis legis: cujus contrarium supra asserui.

Limita autem dictam conclusionem, ut non procedat in censuris, secundum magis communem: quia cum sint poenae medicinales ad contumaciam amovendam, non incurruntur etiam a sciente legis prohibitionem, si nesciat invincibiliter talem annexam, *per cap. 2. de constit. in 6. ita Sanch. n. 17. cum allegatis per eum, et Castropalao num. 5. 6. 7. cum Suar. Coninch. Bonac. et Paris. et sequitur Baldell. num. 9. et 11.* Quamvis nonnulli contradicant, quos citat *Sanchez ibi num. 16.*

QUÆSTIO II. An ignorantia facti excuset a poena latae sententiae. Respondeo, si sit inculcata quoad talem speciem facti, seu delicti, excusat ab omni illius poena, etiam si alias quis daret operam rei illicitae, seu facto alias damnato: ut si cogitans percutere Titium laicum, errans invincibiliter circa personam, percutiat Cajum Clericum: non enim incurret in poenas percutientis Clericum; excepta tamen poena irregularitatis ex homicidio casuali; quia dans operam rei illicitae, et periculosae mortis inferendae, etiam adhibita omni diligentia, fit irregularis, morte, vel mutilatione inde sequuta, *ex cap. final. de homic. in 6. est communis sententia, ut apud Sanch. de matrim. lib. 9. disput. 32. n. 22. 3. 4. et 25.* Si autem ignorantia facti sit culpabilis, scilicet crassa, vel supina circa illam speciem facti a lege punitam, non evadet poenas juris, nisi quando lex punit operantes scienter, seu ex praesumptione, *cap. 2. de constit. in 6. late Sanch. loco cit. num. 31. 36. 37. et 38. cum ibi allegatis.*

QUÆSTIO III. An in casibus, quibus dictum est ignorantiam non excusare a poenis latae sententiae, saltem illas minuat, seu ab illis excuset ex parte. Respondeo, quod etsi circa poenas ferendae sententiae probabilius sit esse justam causam illas minuendi, cum ignorantia sit causa intrinseca minuens culpam, ut *Sot. de Just. lib. 5. quaest. 1. art. 9. in fin. Suar. de legib. lib. 5. cap. 12. num. 16. Layman lib. 1. tract. de legib. cap. 20. num. 3. Tiraquell. in prooem. de mitig. poenis, num. 24.* tamen quoad poenas latae sententiae certum est ipso jure non minuire: quia cum eas lex inferat ipso facto, et absolute, semper eodem modo locum habent; ita *Abbas cons. 22. num. 2. lib. 1. Suar. loco cit. num. 10. Salas de legib. dis. 5. sect. 9. num. 111. Tiraquell. dict. num. 24.* Adde quod probabilius est, neque esse in potestate Judicis poenas latae sententiae commissas tunc minuire, etiamsi requirat declaratoriam Judicis, vel executoriam: nam ex quo Judex decla-

ravit crimen commissum, poena illa adstringit independentem a sententia Judicis, neque potest ipse gratiam facere super poena ipso jure commissa, sed Princeps. Et hanc sententiam tenet *Bald. in leg. final. num. 8. Cod. De probat. Molin. tract. 4. dis. 9. num. 20. cum Greg. Lopez*, et veriore, et praxi receptam ait *Suar. dict. cap. 12. num. 10.* Quamvis contrarium alii teneant, scilicet quod si poena indigeat declaratoria, vel executoria, possit Judex illam minuere indirecte, vel utiliter, hoc est attenuando declarationem, seu executionem, propter ignorantiam, vel aliam similem causam minuentem culpam: et hanc tenet *Abb. in cap. Sacris num. 10. de his, qui vi, Salas dict. num. 111. Tiraquell. dict. num. 24.* Illud verum est in uno casu, quia Judex potest saltem indirecte remittere poenam infamiae juris, quando consurgit ex condemnatione in causa famosa: de qua re dixi infra c. 31. §. Tercio modo.

CAPUT XVI.

An in dubio juris, vel facti poena latae sententiae obliget.

Quaeritur primo, an dubitans se incidisse in poenas latae sententiae, excusetur ab illarum observatione, si facta diligentia, dubium superare, et in veritatis cognitionem pervenire non possit. Adverte, quod hic non loquor de reatu, quoad culpam tantum, idest pro foro sacramentali, quia tam in dubio facti, quam juris, omnes conveniunt, quod dubitans teneatur peccatum mortale dubium confiteri sub dubio, seu conditione, ut *Suar. de poenit. disp. 18. sect. 1. num. 12. et disp. 22. sect. 9. et plures alii*, quos allegat, et sequitur *Sanchez in decal. lib. 1. cap. 10. num. 66.*

RESPONDEO I. Si dubium est juris, quia scilicet dubitat, an pro tali casu, seu culpa a se commissa, sit imposita a jure talis poena, tunc in dubio pro sua libertate judicare potest, per cap. *Cum sunt partium 11. de reg. jur. in 6. Suar. de cens. disp. 40. sect. 5. n. 15. Sanch. lib. 2. de matrim. cap. 41. quaest. 3. et alii multi*, quos allegat, et sequitur *Garzias de benef. par. 7. cap. 1. num. 14. et ita de dubio juris circa poenam caducitatis, Seraphin decis. 1149. num. 1.* Et procedit etiam in dubio juris de irregularitate quacunque, *Suar. num. 4. et 18. ibi Sanch. in decal. lib. 1. cap. 10. num. 42. Sayr. lib. 6. cap. 2. num. 16. de cens. et plurimi*, quos allegant, et sequuntur *Bonac. tract. de irregul. q. 1. pun. 5. num. 2. in fin. Garz. num. 21.* Et procedit etiam in dubio juris de excommunicatione, et aliis censuris quibuscunque: ut si quis dubitet, an lata sit excommunicatio ab ejus Episcopo contra ipsum, *Sanch. in decal. loco cit. n. 55. et 62. Azor. tom. 1. lib. 2. cap. 19. quaest. 10. et 11. Sayr. in clavi regia, lib. 1. cap. 13. num. 23. et 24. et alii*, quos allegat, et sequitur *Bonac. tract. de excom. disp. 2. quaest. 2. pun. 6. §. 2. num. 49. et Diana resol. 35. tract. 3. tom. 3. et tenet Baldell. tract. de leg. lib. 4. disp. 9. num. 12.*, et hodie est communior. Neque videtur subesse periculum animae amplectentis hanc sententiam, scilicet quod remaneat privatus ob excommunicationem suffragiis Ecclesiae, quia Ecclesia non censetur eum velle privare in tali casu dubiae ex-

communicationis, ut ait *Sanch. num. 55.* contra alios, quos allegat *Sanch. ibi num. 50.* et facit pro nostra conclusione quod dixi supra cap. 3. in fin. §. *Cognoscitur.* Verum est, quod in dubio juris de justitia, seu validitate censurae, seu poenae latae praesumendum est pro sententia, seu quod poenalocum habeat, ut *S. Thom. quodlib. 4. art. 14. Sayr. lib. 4. de censur. cap. 1. num. 21. Baldell. de leg. lib. 4. dis. 9. num. 14. et late dixi infra cap. 22. in fin.*

RESPONDEO II. Si dubium sit facti, tunc licet quoad poenas sententiae ferendae in totum non excusetur, quia non punitur reus poena ordinaria talis delicti, de quo dubitatur, sed extraordinaria, seu arbitraria, ut *Bal. in leg. final. num. 8. Cod. De probat. Capic. decis. 126. num. 14. et 15. Sanch. loco statim citando*; tamen quoad poenas latae sententiae excusatur in totum, quia poenae istae non accipiunt augmentum, neque diminutionem, cum sint a lege limitatae, *Bal. in dict. leg. final. num. 8. in fin. Carrer. in praxi super verbo Argumentis convictus num. 4.* Et poena imposita tanquam pro delicto certo, non habet locum pro casu dubio; ita *Sanch. in decal. lib. 1. cap. 10. num. 45. et tenet Rota Burat. decis. 182. num. ult. Alba cons. 91. num. 41. Honded. cons. 58. num. 43. lib. 1. qui loquuntur de poena privationis ipso facto incurrenda.*

Limitatur tamen, et fallit primo in irregularitate, quia in dubio facti de incurta irregularitate, sive ex homicidio, sive ex alio delicto, vel facto, censendus est irregularis, quia irregularitas non imponitur principaliter per modum poenae, sed inhabilitatis, et de communi testatur *Garzias par. 7. cap. 1. num. 19.* ubi plurimos allegat, et sequitur *Barbos. in cap. Petitio, de homicid. et cap. Illud, de cleric. excomm. per illos textus.*

Quamvis alii probabiliter teneant solum procedere hanc fallentiam in dubio facti de homicidio, ut *Sanch. ibi num. 48. cum Suarez, et Salas, et alii*, quos sequitur *Bonac. tract. de irreg. quaest. 1. punct. 5. num. 3.* qui ait hanc probabiliorē, et sequitur *Diana resol. 72. trac. 5. tom. 2.* Imo aliqui ex iis dicunt, solum procedere de homicidio injusto, non autem de homicidio justo, scilicet quoad irregularitatem ex defectu lenitatis, ut *Sanch. ibi num. 49. in fin. §. Rursus quaeres, et alii apud ipsum, et alii*, quos sequitur *Diana loco cit. Tannerus tom. 4. disp. 6. quaest. 10. num. 220.*

Item aliqui, ut *Sanch. num. 49.* et quos allegant, et sequuntur *Bonac. et Diana ibi*, dicunt dictam fallentiam solum procedere in regularitate ex homicidio, non ex mutilatione etiam injusta. Alii tamen contra tenent apud eosdem.

Limitatur, et fallit secundo dicta regula in excommunicatione, et aliis censuris; quia in dubio facti debet quis petere absolutionem, saltem sub conditione: quae est communis sententia, ut patet per relatos a *Sanch. a num. 50. ad 54.* et hanc tenet *Suarez disp. 4. de cens. sect. 3. num. 8.* quia inquit in dubio facti de censura incurta pro foro conscientiae, eligenda est pars tutior, et sequitur *Barbos. loc. cit. per illos tex. quamvis contrarium teneant Sanch. num. 55. et 62. Bonac. de excomm. q. 2. punct. 6. §. 2. num. 49. et 51. Baldell. loco cit. n. 12.*

Praedicta autem conclusio, et limitationes assignatae de dubio facti, procedunt quando dubium est proprie dictum, scilicet cum aequali animi suspen-

sione, quia ob solam suspicionem nemo puniri potest, *leg. Absentem ff. de poenis, Bal. in fin. num. 8. Cod. De prob.* Item non habent locum praedicta in dubio positivo, quando scilicet adsunt praesumptiones praevalentes pro alterutra parte; etenim primo in dubio facti de homicidio, vel abortu, si quis applicavit media fallibilia ad procurandum abortum, vel homicidium, v. gr. si solum mandavit, vel consuluit, vel si praegnantem fecit venae sectione sanguinem emitti, et postea non potest certiorari, an res habuerit effectum; tunc in dubio non est censendus irregularis, quia non proceditur contra quemquam ad poenas, nisi constet de corpore delicti, *leg. 1. §. Item illud sciendum, ff. ad Syllan. Osas decis. Pedem 42. Menoch. de arbitr. casu 452. num. 20.*, et procedit tam pro foro externo, quam interno, *Sanch. loco cit. in decal. cap. 10. num. 44. lib. 1. Navar. cons. 47. de homic. Quaranta, verbo Abortus, §. Nota per hanc, Barbos. alleg. 51. num. 139.* Unde consulens abortum ei, quam dubitat esse praegnantem, si non apparet de abortu, non est irregularis, *Navarr. cons. 27. de homic. Riccius decis. 718. Barial. verbo Abortus num. 2.* Si autem applicata fuerunt media efficacia, et communiter effectum trahentia, debet judicari, et irregularitatem, et alias poenas juris incurrere, ut *Navarr. ibi*: quia licet facta in dubio non praesumantur, fallit, quando sunt solita fieri, ut *leg. ult. Cod. de fid. instr. Mascard. concl. 732. num. 5. et 7.*

¶ Quidquid sit de allatis opinionibus, in praxi consulerem peti semper debere dispensationem a promotore, vel promovendo ad ordines; cum consilium semper influat etiam post retractationem, ad differentiationem mandati, quo revocato, mandans ad nihil tenetur pro damno secuto: media vero existimata minus apta multoties effectum pariant: licet communior sententia doceat, non incurrere irregularitatem, revocato consilio; ut videre est apud *Gonzalez cap. Petrus Diaconus 17. de homic. volunt. et firmat etiam Gibalinus mox citandus consecratio 12. Quod si homicidium, vel abortus secutus fuerit, et dubitetur, an secutus ex consilio, aut ex dictis mediis, certum est opus esse dispensatione, ut clare disponitur in cap. Ad audientiam 12. et Significasti 18. de homicid. volunt. et casual. quamvis Gibalinus de Irregularit. consecratio 11. num. 32. contrarium sentiat contra Sanchez, si agatur de dubio secuti abortus ex consilio dumtaxat.*

Secundo, si constat de corpore, seu materiali delicti, seu dubitat, quis, an habuerit sufficientem advertentiam, tunc in dubio censeri debet poenas juris incurrere: quia licet in actibus internis facile praesumi possit subreptio, et inadvertentia; non autem in actibus externis graviter malis: quia actus externi ex natura sua cum sint valde sensibiles, et non momentanei, solent excitare mentem ad sui considerationem; et quia membra externa non moventur, nisi per rationem superiorem, ita *Less. lib. 2. cap. 7. num. 29., Vasch. de rest. cap. 3. dub. 6. num. 24. Bonac. de matr. quaest. 4. pun. 7. num. 4. et 6.*

Tertio, si quis consilium, vel mandatum dedit ad delictum, ut ad homicidium, abortum, vel Clerici percussionem etc. et constat de corpore delicti, seu effecto secuto, sed dubitat, an ille motus sit a sua cooperatione, seu consilio, vel man-

dato, an vero alias id principalis esset facturum; tunc in dubio praesumptio est contra ipsum, et censetur poenas incurrere, ut *Sanchez lib. 1. cap. 10. num. 44. prope fin. Farinac. quaest. 129. num. 140. Sayr. lib. 7. cap. 3. num. 2.* Imo etiamsi executor dicat, se alias fuisset facturum, non est ei facile credendum, ut *Farin. num. 152.*, nisi adsint aliae conjecturae infringentes talem praesumptionem; ut gravis inimicitia praecedens, vel si protestatus jam fuerat se facturum, aut se jam praeparaverat ad illud, *Farinac. num. 129. cum multis DD. et num. 143. cum seqq.* Aliqui tamen dicunt stari posse dicto illius, si sit persona alioqui fide digna, et non adsint aliae conjecturae contrariae, *Henriq. lib. 14. cap. 16. num. 3. Sayr. de cens. lib. 7. cap. 3. num. 2. Sanch. num. 44. in fin. Avil. par. 7. disp. 6. sect. 2. dub. 3. concl. 5.* Item conjectura bona erit credendi illi dicenti, se alias fuisse facturum, si longo post tempore id fecit, ut supra citati DD.

Non tamen censetur quis particeps delicti v. g. homicidii, neque irregularis tanquam ratione consilii, consensus, vel mandati, qui dicenti se velle tale delictum committere, v. g. Titium occidere, dixit, si vis occidere, occide; quia verba haec sunt conditionaliter prolata, reponentia negotium in liberam voluntatem exequentis, dummodo non sint dicta animo incitandi executorem, seu consensum praestandi, sed solum se indifferentem retinendi, et se non immiscendi, *Farinac. quaest. 129. num. 31. et quaest. 134. num. 34. cum Rimin.*

RESPONDEO III. quod ex decreto Sac. Congregationis sub Clemente VIII. de quo dixi infra verbo *Absolutio cap. 3.*, statutum est, ut nullus etiam privilegiatus absolvere possit a casibus clare, vel dubie in Bulla Coenae Domini contentis: quod est intelligendum de dubio juris proprie dicto, idest negativo, seu cum aequali suspensione pro utraque parte: non autem de dubio positivo, quando essent hinc inde probabiles sententiae, ut *Graff. lib. 1. de cas. reserv. num. 51. v. gr. si dubitetur de interpretatione verborum Bullae, an extendantur ad talem casum; quia ut supra dixi §. resp. 1. in dubio juris de excommunicatione, an lata sit, non tenetur quis se reputare excommunicatum.*

¶ Cum dubium positivum idem fere sit ac opinio, neque cum hoc posset Confessarius absolvere: quandoquidem ageretur de validitate jurisdictionis, quae et ipsa in Sacramentorum administratione debet esse certa, et non probabilis, ut optime probat *Cardenas, prout infra cum eodem notavi in Additione ad cap. 2. verb. Absolutio post §. Limita, ut sufficiat.*

De dubio autem facti, ut si quis dubitet, se tale quid fecisse, propter quod est lata excommunicatio in Bulla Coenae Domini, dicendum est non posse a Confessario absolutionem dari, per ea, quae supra dixi §. resp. 2. et multo minus attento hoc decreto. Illud omnino tenendum aestimo, quod si casus non sit certus, sed tamen praesumptus, non poterit Confessarius absolvere propter hoc decretum, v. g. si quis scit se pronunciasse blasphemiam haereticalem, sed nunc dubitat, an interior assensus intervenerit; stat enim praesumptio pro verbis, seu pro actu externo, ita *Sanchez in decal. lib. 1. cap. 10. num. 74. Alfon. de Leon. de potest. Confess. par. 1. recoll. 15. num. 25. Baldell. de leg. lib. 4.*

disp. 9. num. 11. quidquid in contrarium tenet *Merolla*, cujus sententiam gratis ait probabilem *Diana resol.* 4. tom. 3. tract. 3. Neque enim probabilis esse potest, hoc decreto obsistente: et ita videmus in hujusmodi dubiis tam a viris, quam a mulieribus semper ad Sacram Congregationem S. Officii recursum haberi; vel etiam ad Sacram Poenitentiarum, quando poenitens non habet complicem, neque conscium talis enunciationis.

Hanc Auctoris sententiam, non obstante, quod in posteriori Decreto non repetita legantur illa verba clare, vel dubie, quod id Auctor refert infra cap. 3. verbo Absolutio, plenis calculis semper amplexi sunt in praxi Apostolici Romani Cleri Examinatores Collegae mei, contrarium cum Auctore reprobantes: quamvis eam cum Nido, et Diana secutus fuerit, praeter alios, etiam modernus quidam Ecclesiasticus in Instructione pro novis Confessariis italice conscripta parte 2. num. 350. prout notavi infra in Additione ad cap. xxiv. hac ead. part. 1.

RESPONDEO IV. In dubio de casu reservato si dubium sit juris, ut de interpretatione verborum edicti episcopalis, vel sit dubium facti, an poenitens talem actum externum perfecit, posse libere poenitentem a suo Confessario absolvi, juxta communem sententiam, quam tenent *Sanch. lib. 1. cap. 10. num. 74. cum Suar. et Henr. et tenent Eman., Sa, Ochagau, Hurtado, Filiucc., Homobon.* quos allegat et sequitur *Diana resol. 4. tract. 3. tom. 3. Baldell. lib. 4. dis. 9. num. 10.* Secus tamen, quando actus externus est certo completus, sed poenitens dubitat de perfectione actus interni, idest de plena advertentia, quia tunc recurrendum est ad reservantem, ut supra dixi §. resp. 3. cum *Sanchez, Alphom., et Baldello.*

CAPUT XVII.

An pueri, vel minores excusentur a poenis latae sententiae.

RESPONDEO primo, quod infantes, qui scilicet septennium non excesserunt, impuberes infantiae proximi, idest, qui decimum annum cum dimidio non excessere, non incurrunt poenas juris, etiamsi sint doli capaces, quia praesumptione juris, et de jure non censentur delinquere, *Ant. Gomez var. lib. 3. cap. 1. num. 57.* et plures allegat, et sequitur *Barbos. in cap. 1. num. 2. de delict. puerorum*, et tenet *Laym. lib. 1. tract. de legib. cap. 10. num. 5.*

Dixi autem infantes, qui septimum annum non excesserunt, quia haec est communissima DD. sententia, quod infantia duret per totum annum septimum, ut de receptissima sententia testatur *Menoch. de arbitr. cas. 57. num. 9. cum ibi alleg.*

LIMITA primo, quod isti nihilominus, si sint doli capaces, et delinquant pro foro conscientiae, ex delicto obligantur ad restitutionem, pro eo quod interest offensi, quia haec non est poena, sed aequalitas ex justitia commutativa: et probatur leg. *Impubes, ff. de furt.* et docet *Layman loco cit.* In dubio autem, an infans sit doli capax, et malitia suppleat aetatem, censendum est non esse doli capax, ut ait *Vitalin. in Clem. Si furiosus num. 17. de*

homic. quia ad ea, quae frequentius accidunt jus adaptatur, leg. *Nam ad ea, ff. de leg.*

LIMITA II. quod impubes infantiae proximus, idest septimum annum egressus, et in octavo constitutus, ut apud *Menoch. loco cit.* doli capax irregularitatem incurrere potest ex delicto, ut homicidio, secundum communem sententiam, ex *Clem. Si furiosus, de homic. Sylv. ver. Homic. 3. quaest. 2. dist. 3. Ugol. de irregul. cap. 27. num. 3. Sanchez lib. 1. in decal. cap. 12. num. 8. Avila par. 7. disp. 5. sect. 1. dub. 13. Laym. cit. num. 7.* Et facit ratio, quod irregularitas formaliter non est poena, ut dixi supra cap. 15. quidquid in contrarium dicat *Diana resol. 88. Miscell. 6. tom. 2.* Excipe solum irregularitates, quae consequuntur ex infamia juris, quia impubes infantiae proximus, infamiae poenam non incurrit ex regula supra posita (cum sit proprie poena juris, ut dixi supra cap. 1. vers. *Inferitur tertio*) at infans, etsi doli capax existat, secundum veriore sententiam excusatur ab irregularitate ex delicto nascente, ut *Layman ibi cum Henr. et Avila*, et tenet *Barbos. in dict. Clem. Si furiosus num. 5. et 6. Sayr. lib. 6. de cens. cap. 17. num. 30.* et alii, quos allegat *Diana loco cit.* et haec communis Theologorum: quamvis alii dicant non excusari infantem doli capax, ut *Covarr. in dict. Clem. par. 3. num. 5. vers. De infante, Eman. Roderic. par. 1. summ. tract. de irregul. cap. 176. conclus. 1.* et haec est vere sententia communis Canonistarum in cap. 1. de delict. puer. et in dict. *Clem. Si furiosus*, et patet ex allegatis a *Sayro ibi.*

LIMITA III. in excommunicatione, aliisque censuris ipso jure latis, vel ex edictis generalibus per modum juris pro futuris culpis: quia impubes infantiae proximus eas potest incurrere, si doli sit capax, *Henr. lib. 8. cap. 41. in fin. in commen. Navar. cap. 27. num. 76. Sanch. cit. num. 8. Suar. de cens. dis. 5. sect. 1. num. 19. Layman cit. num. 5. Sancius select. disp. 26. num. 18.* Interdictum autem generale ligat etiam infantes quoscunque, ut *Bonac. de censur. disp. 1. quaest. 1. punct. 4. num. 9.* cum allegatis per eum.

Censuris vero specialibus, scilicet ab homine latis, vel etiam per edicta generalia pro praeteritis culpis, impuberes quicumque nondum proximi pubertati, etiam majores septennio, juste quidem ligari non possunt, sed tamen valide ligantur, dummodo doli capaces existant, *Suar. de cens. disp. 5. sect. 1. num. 19. Coninch. disp. 13. num. 45. Roderic. quaest. regul. 60. ar. 2. tom. 2. Bonac. loco cit. Sanchez loco cit. num. 8.* Veruntamen quod non censeatur impuberes, si non sint proximi pubertati, comprehensi in sententiis istius generalibus pro praeteritis culpis, nisi exprimantur, tenent DD. quos allegat *Sanchez dict. cap. 12. num. 7.* et sequitur *Diana resol. 120. tract. 4. tom. 2. et resol. 88. supra cit. Layman num. 6.*

RESPONDEO II. Minores 25. annis, puberes etiam proximos impubertati, et impuberes proximos pubertati, ex suo delicto, quamvis poenis sententiae ferendae sint mitius puniendi, ut non teneantur poena ordinaria ratione tenerae aetatis, tamquam ex causa minuente culpam, *Gomez dict. lib. 3. variar. cap. 1. num. 58. 59. et 62. Tiraquel. de mit. poen. causa 7. num. 1. Sanch. loc. cit. num. 7. Covarr. in dicta Clem. Si furiosus, par. 3. in princ. n. 5.*

Clar. in prax. quaest. 60. num. 1. Menoch. de arbitr. cas. 329. Thes. avus meus decis. Pedem. 161. per totam, et habetur cap. 1. de delict. puer.

Unde minor 25. annis in delictis etiam atrocibus merentibus poenam mortis, debet alia poena corporali puniri mitiori, ut fustigationis, et banni, ut *Thes. avus meus in dict. decis. in fin.* Sed in atrocissimis delictis, ut laesae majestatis, et parricidii, qualificatis per assassinium, vel veneficium etc. tunc minor poena ordinaria punitur, *Thes. ibi*, et *Farinac. cons. crimin. 187. num. 8.* Item in terris Ecclesiae Romanae in quibusdam casibus minor 25. ann. major 20. vel 14. puniri potest, et debet poena mortis.

Sic ex Constit. Bened. XIV. Ab Augustissimo 5. Martii 1744. surripientes, asportantes, aut apud se retinentes Hostias, vel Particulas consecratas, seculari curiae tradendi sunt, praevia degradatione, si sint ecclesiastici, licet minores sint annis 25. dummodo vigesimum attigerint, et etiam pro prima vice hoc scelus perpetraverint, juxta Constit. Innoc. XI. quarto Id. Martii 1676.

Item ex Constit. Urbani VIII. Apostolatus 28. Mar. 1628. non promoti ad presbyteratum, si sacramentales confessiones audierint, et missam celebraverint.

Tamen illud certum est, minores 25. annis puberes poenas latae sententiae ex ipso jure, regulariter loquendo, incurrere eodem modo, sicut majores, gloss. in leg. poen. Cod. Ex quib. caus. infam. irrog. ibi Bald. et Salic. Abb. cons. 22. num. 2. vers. Non obstat minoritas lib. 1. Molin. tractat. 4. disp. 9. num. 20. cum Greg. Lopez; unde minor incurrit poenam infamiae ipso jure latam pro tali delicto, etiamsi non puniatur aliis poenis ordinariis illius delicti ferendae sententiae: intelligo de infamia, quae incurritur ipso facto, et non expectata sententia condemnatoria, ita Abb. Molin. et Lopez ibi. Sic etiam minor, qui incidit in commissum, et caducitatem, incurrit ex sua culpa, vel dolo; quamvis si dolus non intercessit, sit restituendus in integrum; ita habetur in leg. Si ex causa, §. Si in commissum, ff. de min., Seraph. decis. 313. num. 6. Si etiam minor impugnans voluntatem defuncti, ipso jure perdit relictum ab eodem defuncto; quamvis restituendus sit adversus lucri amissionem, si non dolo egit, leg. Post legatum, §. Aetate, ff. de his, quibus, ut ind. Bart. in leg. Tutorem, ff. eod. gloss. in leg. Polla, Cod. eod., Aret. cons. 67. num. 9. vers. Tertio pro ista.

Excipe tamen primo, ut minor non incurrat poenam infamiae latam ipso jure contra exercentes artem ludricam, leg. poen. Cod. Ex quib. caus. infam. irrog. ibi glos. Bald. et Salic. et consequenter neque sit irregularis ex tali exercitio, Bal. ibi.

Excipe secundo, ut non incurrat poenas ipso jure latas in venientes contra pacta jarata, ex leg. Si quis major, Cod. de trans. ut notat Serap. dec. 313. n. 7.

Excipe tertio, ut non incurrat poenam non petentis tutorem, leg. fin. Cod. Si advers. delict.

Alias etiam exceptiones habes apud Angelum de malef. tit. de poen. reor. num. 30. Sed illam addo, quod minor impubes pubertati proximus non incurrit juris poenas proprie dictas, si delinquat in omittendo, ut de communi testatur Clar. §. final. quaest. 60. in princ.

CAPUT XVIII.

An metu gravi, aut necessitate compulsus delictum committere, excusetur a poenis latae sententiae.

DICO I. quod hic non est quaestio de vi absoluta, quae scilicet tollit omnem libertatem: nam cum omnem culpam excludat, etiam a poenis praeservat pro utroque foro, sive sint latae, sive ferendae sententiae, leg. Foedissimam, ibi glos. et DD. communiter, Cod. ad leg. Jul. de adul. leg. 1. §. Removet vers. Si quis tamen, ff. de postul. Farinac. quaest. 148. cum ibi allatis, Sanch. de matrim. disp. 31. num. 1. lib. 9. text. in cap. Discretionem, de eo, qui cognovit.

DICO II. Circa metum gravem, seu cadentem in constantem virum, certum est, quod quoad poenas sententiae ferendae, quoties metus non excludit omnem culpam, ut cum actio est intrinsece mala, non excusat ab omni poena, sed minuit, ut non ordinariae, sed arbitrariae, seu extraordinariae sit locus, ut Sanch. loco cit. num. 4. Abb. in cap. Sacris num. 2. de his, quae vi, et cons. 4. num. 4. lib. 1., Tiraquell. de poen. mitig. causa 36. num. 3., Farin. quaest. 97. num. 23. Clar. §. final. quaest. 60. vers. Solet dubitari, Barbos. in cap. Sacris de his, quae vi ut si quis metu gravi coactus a viro potente aliquem innocentem occidat, ut Clar. ibi. vel si mulier gravi metu adulterium committat, ut Abb. loco cit.

Quoad poenas autem latae sententiae duae sunt principales sententiae. Prima asserit, quod etiamsi metus non excuset a culpa mortali, ut quia res erat intrinsece mala, si tamen excusabat in tali casu a praecepto, quatenus erat juris positivi (scilicet quia non agebatur de gravi publico damno, ut Principis, vel Patriae, vel christianae Reipub. vel Religionis christianae, vel Ecclesiae contemptu, pro quibus causis privatus homo vitam exponere teneatur) excusabit a censuris, et poenis latae sententiae a jure impositis, alias secus: ita tenent Navarr. in Man. cap. 27. num. 63. in fine Henr., lib. 13. cap. 21. num. 3. in fin. Avila par. 7. disp. 2. dub. 7. conclus. 5., Suarez de cens. disp. 5. sect. 3. num. 14., Coninch. de cens. disp. 13. n. 101. 102. 103. et 104.

Secunda tamen sententia, quam probabilior, et tutiorem aestimo, asserit, quod ubi metus non excusat a culpa, ut quia actio erat intrinsece mala, et non de se indifferens, non excusat a poenis latae sententiae illi culpae proportionatis: ita tenent Asten. Ricard. Rosell. Sylv. et Graff. quos allegat, et sequitur Sanch. lib. 9. de matr. disp. 31. num. 4. et ibi dicti Auctores ponunt exemplum de poena privationis juris petendi debitum ob incestum, seu copulam commissam ab uxore cum consanguineo viri metu gravi, et tenet Durand. in 4. dist. 8. quaest. 5. ad 3., Cajet. 1. 2. quaest. 96. art. 4. Bonifac. in Clem. 1. num. 25. de consang. et aff. qui loquuntur de poena censurae, ut incurratur, ubi non excusat metus a culpa; et de omni poena latae sententiae, seu ipso jure inflictae, quod metus non excuset, Abb. in cap. Sacris de his, quae vi num. 2. per illum text. ubi communicans cum excommunicato metu gravi in casibus, quibus non licet de jure communicare, non excusat totaliter a culpa; et ideo neque ab ex-

communicatione ob communicationem, vel participationem; et ita absolute hunc textum intelligunt communiter Canonistae, ut testatur *Sanch. loc. cit.* Et praesertim procedit haec sententia in poenis latae sententiae individuis, ut censuris, inhabilitatibus, privationibus officiorum, infamia, et similibus, *Anan. in dict. cap. Sacris num. 1. Anchar. num. 3. not. 6.* qui putant; dividas minui ex parte. Procedit haec secunda sententia praesertim de jure canonico, et in poenis latis a lege ecclesiastica, quae potest punire omne peccatum mortale, et nullum peccatum permittit, *cap. Novit. de judic. cap. 1. de off. ordin. Navar. cons. 7. de off. ordin. et Abb. in dict. cap. Sacris num. 5.* ubi ait, quod metus gravis non excusat delinquentem a poenis de jure canonico, quia propter nullum metum quis potest peccare mortaliter.

Sed quaeres, an stante secunda sententia, etsi non excusetur delinquens ob metum gravem a commissione poenae latae sententiae, saltem illi a iudice sit minuenda. Respondet *Abb. in dict. cap. Sacris num. 2.* quod licet ipso jure talis poena incuratur, tamen Iudex debet habere respectum ad metum, et in executione poenam minuire; scilicet quando est poena indigens facto hominis ad illius executionem. In contrarium facit doctrina *Baldi in leg. final. num. 8. Cod. De probat.* communiter recepta, quod ubi est poena certa, et determinata a jure, non potest Iudex illam minuire. Sed de hac re dixi supra *cap. 15. in fin.*

An autem metus gravis excuset a reservatione casus facta ab Ordinario in ordine ad forum sacramentale, *Graff. de Casib. reservat. lib. 1. cap. 13. num. 33.* ait excusare etiam quando non excusat a culpa: sed contrarium puto verius. Primo quia non est poena, sed provida reservatio jurisdictionis, ut dixi supra *cap. 15.* Secundo, quia ubi non excusatur quis ob metum a culpa, non excusatur a poena proportionata delicto. Secus tamen puto de reservatione poenali facta a Papa, verbi gratia, absolutionis censurae, quia metu compulsus poterit absolvi ab inferiore, *Anan. in cap. Sacris n. 5. de his, quae vi, ibi: Imol. n. 4. per cap. Sacris 38. de sent. excom. verb. Voluntarius*, et quoad hoc intrat doctrina *Reginaldi*, de qua statim dicam.

Limita, quod tunc metus gravis excusat a censura, vel poena latae sententiae, quando lata est contra scienter, vel praesumptione delinquentes, aut alias ubicunque dolus punitur, ut gloss. in *cap. Sacris, verb. Voluntarius, de sent. excom.*, *Suar. de cens. disput. 4. sect. 3. num. 12.* est communis sententia. Putat vero *Reginald. lib. 9. num. 323.* ad incurrendas censuras Bullae in Coena Domini semper requiri praesumptionem ob gravitatem poenae, seu reservationis. Sed contrarium communiter tenetur, nisi ubi Bulla expresse agit contra praesumentes, ita *Suar. disp. 5. 21. sec. 2. num. 30. de cens.* doctrinam autem *Reginaldi* procedere puto quoad poenam reservationis censurae ex supradictis.

DICO III. impossibilitas physica, vel moralis adimplendi praeceptum, excusat a poenis latis contra transgressorem, etiamsi sint censurae etc. ut *Sayr. de censur. lib. 1. cap. 18. num. 40.*, *Bonac. de cens. in comm. quaest. 2. pun. 3. num. 1. cum allegatis.*

CAPUT XIX.

An furor, vel dementia excuset a poenis latae sententiae.

RESPONDEO primo, quamvis furor superveniens post delictum commissum excuset a poenis sententiae ferendae corporalibus, ut de veriori, et magis communi testatur *Menoch. de arbitr. cas. 325. num. 13.* et per ea, quae ait *Cevallos. commun. contra commun. quaest. 33. tom. 1.* tamen quoad poenas latae sententiae jam commissas nunquam excusat, quia jam sententia accipit ipso facto executionem; et quia sicut poenae sententiae ferendae inferri possunt contra eum, qui post delictum furiosus effectus est, si non sint poenae corporales, sed pecuniariae, ut confiscatio honorum, *Menoch. et Ceval. loco cit.* et censurae *Sayr. de censur. lib. 1. cap. 8. num. 3.*, *Suar. de cens. disp. 5. sect. 1. num. 20. et 21.* ita poenae latae sententiae ex ipso jure, cum nunquam sint corporales (ut dixi supra *cap. 3.*) semper locum habere possunt.

RESPONDEO secundo. Furor superveniens post causam culpabilem datam delicto, non excusat a poena latae sententiae, si effectus fuerit consummatus in statu furoris, seu dementiae, quia jam sufficienter deliquit in causa, et hic effectus quoad poenas juris incurrendas componit moraliter cum illa causa, et sufficit influxus physicus ab illa causa peccaminosa, et tempore causae datae contrahitur obligatio ad poenam sub conditione eventus, etiamsi culpa esset per poenitentiam retractata medio tempore, ut *Less. lib. 2. cap. 13. num. 17.* et ita in terminis docent *Sayr. et Suar. loco cit.* Addit tamen *Suar.* quod si furor censeretur futurus perpetuus, deberet furiosus absolvi a censuris incurris, quia cessaret finis censurae, quae est medicina ad resipiscendum.

RESPONDEO tertio, quod furiosus tempore furoris delictum materialiter committens, excusatur ab omni poena tam latae, quam ferendae sententiae, Canonistae communiter in *Clem. 1. post glos. ibi verb. Furiosus de homic.*, *Clarus in praxi q. 60. num. 7.*, *Farinac. quaest. 94. a num. 1.* unde neque irregularis efficitur ex homicidio, si aliquem occidat, *tex. in dict. Clem. 1.* Vide quae dixi de hac re *infra par. 2. verb. Manus.*

Amplia quae dicta sunt de furioso, ut procedant, etiamsi delictum committat eo tempore, quo videatur esse in umbra quietis, nam et eo tempore sanus mente non est: ita gl. in *dict. Clem.* Secus tamen si habet dilucida intervalla, sive magna, sive modica; quia eo tempore omnia agere potest, quae sanis hominibus competunt, *leg. Cum aliis in fin. Cod. De curat. fur.* et ideo tunc poenas incurere potest, ut glos. in *dict. Clem.*, et *Angel. de Malef. verb. Scienter, et dolose num. 7.* Item secus dicendum de eo, qui non est totaliter furiosus, seu mente captus, sed circa unum tantum objectum, seu in una re: cum in aliis optime ratione utatur: in iis enim potest delinquere, et poenas incurret; quia in iis habendus est non ut mente captus, sed tanquam sanae mentis homo, ut late *Sanc. de matr. disp. 3. num. 23. lib. 1.*

Limita etiam supradicta, quod quamvis furiosus,

seu mente captus, non censeatur posse delinquere, nec poenas incurrere; tamen qui semel furiosus, aut mente captus habitualiter, non tantum accidentaliter extitit, etiamsi postea sanatus sit, semper remanet irregularis, ut ad ordines promoveri non possit, *cap. Maritum 33. dist. Majol. lib. 2. cap. 14. Navarr. cap. 27. num. 203., Suar. de censur. disp. 51. sec. 1. num. 4., Bonacin. de irregul. quaest. 2. pun. 2. num. 23., Filiuc. tract. 19. n. 187.*

Sed si jam erat promotus, tunc post unius anni sanitatem probatam, arbitrio Episcopi, poterit ministrare in susceptis, *cap. Communiter 33. dis. gl. in dict. cap. Maritum, verbo Infuriam, Suar. loco cit. num. 5., Bonacin. dict. num. 23. in fin. cum ibi allegatis.*

CAPUT XX.

Dispensatio, et absolutio a poenis Ecclesiasticis latae sententiae in quibus differant, vel convenient.

Differentia prima, quod absolutio significat actum justitiae, in quo causa aliqua, seu iudicium terminatur in favorem rei, *Suar. de cens. disp. 41. sect. 1. num. 4.* dispensatio autem est actus gratiae, seu misericordiae, (ut inquit *gl. in cap. Ut constitueretur, verb. Detrahendum, 50. dist. et ibi Archid. num. 2., Bal. in addit. ad Spec. tit. de dispens. vers. 1.*) qua aliquid relaxatur a communi lege in favorem alicujus, *Suar. loco cit.* Unde absolutio est secundum jus commune, dispensatio est praeter jus, *glos. in cap. Cupientes, verb. Suspensos, de elect. in 6., Abb. in cap. Tam litteris num. 3. de test., Suar. tom. 4. de relig. lib. 9. cap. 2. num. 48. et de cens. disp. 29. sect. 1. num. 17.* et ideo bene advertit *Suar. tom. 4. de relig. tract. 1. lib. 1. cap. 5. n. 16.* quod dispensatio tunc proprie cadit, quando lex in eo casu obligat, quia potest servari hic et nunc sine periculo gravis scandalii, seu damni, et tamen adest justa, et rationabilis causa, seu proportionata solvendi subditum ab obligatione talis legis, vel praecepti: si enim servari non posset sine gravi damno, seu gravi scandalo, tunc non haberet proprie locum dispensatio, sed declaratoria, quod lex in eo casu non liget.

Differentia secunda, quod proprie loquendo absolutio non habet locum, nisi in poenis medicinalibus, quae scilicet ob contumaciam amovendam inferuntur, ut sunt omnes censurae ecclesiasticae: unde de sui natura non possunt esse perpetuae. Dispensatio vero solum habet locum in poenis de sui natura immobilibus, sive sint perpetuae, sive ad certum tempus *Felin. in cap. Apostolicae, in princip. de except. S. Ant. 3. par. tit. 28. de susp. cap. 4., Sayr. lib. 4. de cens. cap. 17. num. 1., Suar. dict. num. 17. de cens. et dict. cap. 2. de relig. num. 46. 48. et 49.*

Differentia tertia, quod absolutio, ut concedatur, non indiget alia causa praeter dispositionem, seu non repugnantiam ex parte absolvendi, ut scilicet cessaverit a contumacia; imo aliquando absolutio ab excommunicatione, vel interdicto datur invito, et impoenitenti ratione scandalii evitandi, vel pro bono pacis, vel ne excommunicatus, vel interdictus deterior fiat, ut *Felin. in cap. Apostoli-*

cae 9. de excep. num. 1. cum per eum adductis. Dispensatio autem requirit aliquam causam justam, et rationabilem, ut inferior dispensare valeat super poenis statutis a Superiore, *Suar. de relig. loc. cit. num. 49., Sanchez de matrim. lib. 8. disput. 17. num. 3. et seq.* Et quanto casus est gravior, vel poena magis rationabilis, et fundata in validiori jure, tanto gravior causa requiritur ad dispensandum: unde ex facultatibus, et stylo Sacrae Poenitentiariae potest dispensari super homicidio casuali, quando ex magna nobilitate personae, et doctrina aestimatur magna utilitas Ecclesiae consecutura. At vero super voluntario homicidio injusto, vel abortu dispensare non licet, nisi ex graviore causa, nempe ob necessitatem, ut scandalii, vel necis gravi periculo subsistente, quia haec irregularitas est statuta ex Canone Apostolico et imitatione juris divini, *Henriquez lib. 14. cap. 17. num. 5., Avil. par. 7. disp. 10. dub. 1.*

De facultate majoris Poenitentiarum vide Constit. Bened. XIV. Pastor Bonus §. 15. et 17. infra in fine Operis.

Differentia quarta, quod absolutio a censuris, seu poenis medicinalibus non potest sine injustitia reo poenitenti, et petenti denegari, scilicet satisfactione praestita, vel si per eum non stet, quominus satisfaciatur: est communis sententia Theologorum, et Canonistarum, et *text. in cap. Qua fronte de appell. cap. Ex litteris de const. dixi par. 2. verb. Concilium cap. 2. et tenet Rot. decis. 247. num. 1. par. 1. noviss. ubi etiam num. 3. ait quod ad hunc effectum sufficit oblatio, etiam sine actuali solutione, vel deposito, ut dicatur paruisse.* Dispensatio vero quantumvis disposito, et poenitenti per se loquendo, citra injuriam negari potest, *Archid. in Can. Ut constitueretur num. 2., 50. distinct., Salas de legib. disp. 20. sect. 7. num. 70., cum Abb. et Rosella.* Unde inquit *Salas*, quod superior denegans dispensationem, non semper peccat, etiam existente causa ad dispensandum: peccat autem, quando dispensatio est debita ex charitate, vel ex justitia, ut quando adest gravis necessitas publica, vel privata, ut vitandae mortis, vel scandalii gravis, vel saltem quando dispensare longe utilius est Ecclesiae, seu bono publico, *Salas num. 73. et 74. vel quando Superior commisit alicui, ut dispenset, si vera sunt narrata, Archid. loco cit., Salas n. 72.* Addit *Henriq. loco cit. cap. 17. num. 5.* dispensationes sobrie concedendas, etiam causa dispensandi subsistente, quia alias enervatur lex communis, et ecclesiastica disciplina.

Aliae autem sunt causae rationabiles ad dispensandum, non tamen necessitatem inducentes, ut intercessio Principum, Regum, aut Magnatum, *cap. Latorem ibi, Turrecr. num. 16. 1. quaest. 1. et cap. Salonitanae 63. dis. et cap. Veniam 35. quaest. 9., Salas sect. 8. num. 75.* qui alias etiam similes causas affert.

Differentia quinta, quod is, cui absolutio a censura denegatur injuste, potest adire superiorem mediatum, per viam querelae, ut *Felin. cap. Pastoralis num. 6. de off. ordin. lata Sanc. opusc. lib. 3. cap. Un. dub. 35. man. 8.* At vero si cui denegetur dispensatio a poena latae sententiae incursa, non potest recurrere ad superiorem mediatum, *Sanchez opusc. lib. 7. cap. 1. dub. 55. num. 21. cum Bart. et*

Felin. nisi in casibus, quibus, ut dictum est, dispensatio illi sit debita, et tunc poterit Iudex ad quem dispensare, *Genuen. in prax. cap. 70. num. 4.*

Differentia sexta, quod Episcopus a poenis canonicis medicinalibus potest absolvere, quoties non reperitur prohibitum: dispensare autem non potest, nisi ubi reperitur ei concessum, ut dicam *cap. 23. et 24.*

Differentia septima, quod facultas absolvendi a censuris continetur in generali mandato jurisdictionis, *Guttier. lib. 1. can. qq. cap. 5. n. 1.*, *Barbos. in c. Nuper n. 11. de sent. excomm.*, *Sbrozz. de offic. Vic. lib. 2. quaest. 179.* Non autem facultas dispensandi a poenis, quia in mandato generali non veniunt, nisi ea, quae sunt juris communis, seu justitiae, non autem quae sunt juris specialis, seu gratiae, *Calderin. consil. 3. de offic. Vic.*, *Felin. in cap. At si Clerici §. De adulter. num. 21. de Judic.*, *Sanchez de matr. lib. 3. disp. 40. num. 12. et lib. 9. disp. 29. num. 14. et 18.* Imo neque ex speciali mandato ad dispensandum potest Vicarius generalis dispensare super poenis latae sententiae, nisi fuerit in individuo expressum, quia haec dispensatio est majoris momenti, *Sbrozz. lib. 2. quaest. 37. num. 10.*

Similiter absolutus a censuris, non ideo censetur dispensatus super irregularitate, ut *Rota decis. 44. num. ult. part. 2. recent.*, *Navarr. cap. 14. §. 1. num. 26.* et per ea, quae dixi supra *cap. 1.*

Differentia octava, quod absolutio semel valide absoluto concessa non potest revocari, quia vinculum est formaliter, et radicaliter sublatum: sed dispensatio semel concessa, secundum probabiliorē potest a Praelato, qui ex potestate ordinaria dispensavit, revocari, quia radicaliter in ipsa lege vinculum perseverat, *Sanchez lib. 8. de matrim. disput. 33. num. 12.*

Differentia nona, quod absolutio concessa propter aliquam causam absolute non cessat, cessante illa causa; ut si quis sit absolutus ab Episcopo ab excommunicatione Papae reservata propter impedimentum perpetuum adeundi Sedem Apostolicam, ut ob coecitatem, si miraculose curaretur a tali impedimento, non teneretur Romam ire, neque reincidenter in censuram, ut *Sanch. in decal. lib. 2. cap. 13. num. 30.* At secus de dispensatione jam concessa, et applicata, cujus usus habet tractum successivum, qualis est dispensatio super irregularitate cum Sacerdote ad celebrandum: cessante enim causa finali, seu adaequata talis dispensationis, multi DD. dicunt dispensationem evanescere, et cessare, quos allegat, et sequitur *Sanchez lib. 8. de matr. disp. 30. num. 14.* quamvis contrariam teneant alii multi, quos allegat idem *Sanch. ibi n. 13.* et tenent, *Pontius de matr. lib. 8. cap. 20. num. 4.*, *Salas de legib. disp. 20. sect. 5. num. 64.*, *Granado in 1. 2. contr. 7. tract. 3. par. 2. disp. 17. sect. 4. num. 36.*, *Guttier. de matrim. cap. 126. num. 2.*, *Suar. de legib. lib. 6. cap. 20. num. 15.*

Differentia decima, quod Praelatus potest dispensare cum subjectis, subjectione proprie, et stricte sumpta tantum, idest ratione domicilii, non autem ratione quasi domicilii, vel originis, secundum probabiliorē, et communem sententiam, *Suar. de poen. dis. 30. sect. 2. num. 3.*, *Filiuc. tract. 20. num. 271.*, *Barbos. alleg. 39. num. 5. et 6.*, *Garz. de beneficiis par. 11. cap. 10. num. 139. in fin.* et alii apud

eosdem, et ita declaravit Sacra Congregatio apud *Barbos. ibi*: quamvis *Sanch. lib. 3. de matrim. disp. 23. num. 12. in fin. cum Manuel. et Henriquez* teneant sufficere quasi domicilium. At vero absolutiones a censuris etiam pro foro externo, prout de jure communi concedere potest subditis etiam ratione quasi domicilii, vel ratione vagationis, quia hoc sufficit ad sortiendum forum pastorale quoad omnia, excepto Sacramento Ordinis, *Sanch. loc. cit. §. Tertio probatur*: et ita in terminis docet *Suar. de cens. disp. 7. sect. 4. num. 7. et 8.* Quoad etiam habet locum quoad facultatem Episcopis concessam a Tridentino sess. 24. cap. 6. reform. absolvendi subditos suos a censuris Papae reservatis in casibus occultis: nam *Suarez, Filiuc., Garz., Barbos., Eman., Sa, verbo Episcopus num. 36.* et alii communiter, et *Sac. Congreg. apud Garz.* dicunt sufficere subjectionem ratione quasi domicilii, vel vagationis. Et idem est de absolutione a reservatis propter impedimentum adeundi Sedem Apostolicam, ut *Navarr. cons. 6. de sent. excomm.* Imo quoad absolutionem a censuris in ordine ad ministrandum Sacramentum Poenitentiae, et Eucharistiae, quae scilicet impediunt illorum receptionem, ut sunt excommunicatio, vel interdictum personale, sufficit subjectio ratione peregrinationis, ut *Suar. dict. disp. 30. loc. cit.*, et *Filiuc., et Barbos. ibidem*, propter decretum Eugenii IV. quod est intelligendum, dummodo peregrinatio non sit assumpta in fraudem ad hunc effectum mutandi fori, ut *Suar. de poen. disp. 25. sect. 2. num. 9. in fin.* Quod non procedit quoad eos, qui facultatem habent a Papa absolvendi a censuris quoscunque, sine restrictione ad sibi subditos, quia Papa est Ordinarius singulorum, *cap. Antiquo, de privileg. et ibi gloss. et cap. fin. ibi gloss. verbo Compelli, de foro compet.* et Papae territorium in spiritualibus est universus Orbis, ut *Abb. in dic. cap. final. num. 45. per cap. Cuncta per mundum §. quaest. 3.*, et *Leon. Thesaur. fori Eccles. par. 1. cap. 1. num. 4.*, *Bar. in extrav. ad reprimen. verb. Per edictum*, et est Episcopus universalis, ex *Concil. Chalc. ut not. Grat. ad cap. Ecce 99. dist. Barot. ann. 595. num. 32. et 33.*

Differentia undecima, quod dispensatio secunda vice obtenta, scilicet post reincidentiam in aliquod delictum, et poenam illius, non valet, si reticuitur sit in supplicatione, quod alia vice fuerit super eodem crimine cum ipso delinquente dispensatum, ex *leg. 3. Cod. de Episc. aud.*, et *cap. 2. de fil. presb. in 6. Civarr. lib. 1. variar. cap. 20. n. 8. in fin.*, *Clarus in praxi §. final. quaest. 59. num. 9.*, *Sanch. de matr. lib. 8. dis. 22. num. 20.*, *Bonacin. de leg. dis. 1. quaest. 2. pun. 8. num. 1.*, *Laym. lib. 1. tract. 4. cap. 22. n. 19. §. Quinto si aliquis.* Quamvis aliqui teneant contrarium verius esse, praesertim in foro conscientiae, ut *Henriq. lib. 14. cap. 17. num. 5. vers. Qui ejusdem*, *Suar. de leg. lib. 6. c. 23. num. 9.*, et *tom. 2. de relig. tract. de voto lib. 6. cap. 27. num. 12.* An vero in absolutionibus obtinendis est certum non requiri, ut explicetur iteratio ejusdem delicti, et quod alia vice reus, seu poenitens fuerit super simili delicto a censura absolutus, ut *Sanch. lib. 8. dis. 23. num. 1. et 10.*

Differentia duodecima, quod absolutio est favorabilis, dispensatio est stricti juris, et non extenditur ultra expressa; unde dispensatus super irregu-

laritate ad ordines etiam sacros, non censetur dispensatus ad beneficia curata, sed solum ad simplicia, Sanchez lib. 8. dis. 1. num. 27. in fin., Sayr. lib. 6. cap. 11. num. 23., et lib. 7. cap. 14. num. 22., Barbos. alleg. 45. num. 6.

DICENDUM II. dispensationem, et absolutionem a poenis ecclesiasticis in multis convenire, seu multa habere communia. Primum quod per se loquendo sunt actus Jurisdictionis voluntariae, et ideo exerceri possunt extra territorium exercentis in personas sibi subditas: sunt autem jurisdictionis contentiosae, quando adest legitimus contradictor; et tunc extra territorium ejusdem Judicis exerceri non possunt: jurisdictio enim contentiosa est supra territorium, sicut nebula supra paludem ex allegatis a Barbos. in cap. 2. de constit. in 6. num. 10., Marta de jurisd. par. 1. cap. 47. a n. 1. Ita de dispensatione docent Innocen. in cap. Per venerabilem n. 3. qui fil. sint legitim., Abb. num. 23., Bart. in leg. Legitimos col. 1. vers. Quaero an istud, ff. de legit. tut., Dec. cons. 207. num. 6. et 8., Suar. de cens. disp. 41. sect. 2. num. 10. Similiter de absolutione tractant, et docent gloss. et Innoc. in cap. Novit, de offic. leg. et ibi, Abb. 3., Barb. ibi num. 6., Sayr. lib. 1. de cens. cap. 14. num. 6. Et amplia, ut procedat haec doctrina non solum, si sit jurisdictio ordinaria, sed etiam si delegata: nam exerceri potest extra territorium delegantis in personas subditas deleganti, secundum magis communem, et probabiliorum, ut Sanchez de matr. lib. 3. disput. 24. num. 2., Garz. de benef. par. 5. cap. 8. a num. 129.

¶ Nota, quod si agatur de absolutione a censuris danda in Sacramentali confessione, haec dari nequit a delegato puta Episcopi, extra territorium delegantis sine approbatione Episcopi illius territorii, licet absolvendus sit ejusdem delegantis subditus, ut expresse declaravit Innoc. X. Constit. -- Superna -- 11. Kal. Jul. 1670. non obstantibus eorum privilegiis ibi §. Ad haec -- Religiosos ab Episcopo ad confessiones secularium in sua Dioecesi audiendas approbatos, non posse in alia Dioecesi eas absque Episcopi Dioecesani approbatione audire, quamvis poenitentes subditi sint ejus Episcopi, a quo ipsi Religiosi jam fuerint approbati -- Quoad confessarios vero seculares, (in quibus multo magis haec prohibitio locum habere debet, cum non fruuntur privilegiis, quibus gaudent Regulares); idem declaravit S. Cong. Conc. ad dubium enim secundum eum propositum ab Episcopo suffraganeo, et administratore Ecclesiae Posnaniensis videlicet -- An Sacerdotes approbati ad confessiones audiendas in una Dioecesi vocati a Parochis alterius Dioecesis, possint in ista audire confessiones quorumlibet absque approbatione Episcopi loci? -- Die 3. Decembr. 1707. respondit -- Ad secundum negative -- ut per extensum legi in Thesauro Resolut. ejusdem Cong. tom. 9. pag. 141. post folium 7. Decembr. 1740. in Posnaniens. -- Dubium auditionis confessionum --

Secus tamen dicendum esse de pannocho, si delegetur a proprio Episcopo pro absolvendo a censuris extra territorium suo parochiano in sacramentali confessione: cum enim in eum habeat ordinariam jurisdictionem, illam exercere potest in alieno territorio, etiam sine licentia ipsius Ordinarii, utpote voluntaria est ex juribus cumulatis a Fagnan. in cap. Ne pro dilatione de Poenit., at nemiss. num. 30.

quemadmodum omnes unanimes affirmant; potissimum cum habeatur expressa declaratio ejusdem Congreg. Conc. die, anno, libr. et pag. supracitat. nam ad dubium primum a dicto Episcopo Suffraganeo sibi propositum videlicet -- An Curati unius Dioecesis vocati a Parochis alienae Dioecesis possint in ista audire confessiones tam suorum subditorum, quam alienorum absque licentia Episcopi loci. -- Respondit -- Ad primum affirmative quoad subditos, negative quoad reliquos. --

Unde non sunt attendendi D.D. contrarium sentientes, et praesertim Mattheucci. Officiali Cur. cap. 6. quoad approbationem num. 16. ducti fortasse quod decretum a Fagnano indicatum re vera non existat, cum neque diem, neque annum illius emanationis retulerit, quod tamen decretum in dubium revocari nequit, cum emanatum fuerit 19. Jan. 1641. in Civitatis Plebis, prout legi lib. 16. decret. Cong. Conc. pag. 469. ¶

An autem possit Episcopus, vel Praelatus dispensare, vel absolvere suum subditum in Curia Romana, Papa ibi praesente. Respondeo, quod Episcopi, et Praelati, de rigore quidem juris possunt exercere voluntariam jurisdictionem etiam in Curia, Papa praesente, secundum magis communem: tamen de stylo Curiae multi dicunt non posse, sed debere urbe egredi, ut extra muros illam exerceant, quos allegat, et sequitur Covar. var. lib. 3. cap. 20. n. 9., Gomez in reg. de non jud. jux. for. supp. quaest. 3. Sed hoc non procedit, quando absolutio, vel dispensatio daretur pro foro conscientiae, quia sicut manus appositio Papae non ligat manus Ordinariorum quoad forum conscientiae, Gonz. gloss. 52. num. 60. ita neque ejus praesentia in Curia: et ita ex Sac. Congreg. declaratione relata a Garz. de benef. par. 11. cap. 10. num. 139. Sed et si non valeret data absolutio, vel dispensatio pro foro externo, aestimo eam pro foro interno profecturam ex regula, si non valet quod ago ut ago, valet ut valere potest, dum non est defectus in forma substantiali, et adest consensus partium, ut leg. Si stipuler. 35. §. final. ff. de verb. Oblig. leg. Si tam augusti ff. de servit. et leg. Sancimus in fine, Cod. De donat. cap. Utile 37. de reg. jur. in 6., ibi gloss., Bart. et D.D. in leg. 1. §. penult. ff. de verb. Oblig., praesertim cum adsit favor animarum, per ea, quae Jas. in leg. final. ff. de jurisd. num. 11. qui ait absolute favore animarum posse concedi absolutionem a censuris extra territorium absolventis.

Secundum, in quo conveniunt dispensatio, et absolutio, est quod delegatus, cui commissae est facultas absolvendi a censuris etc. vel dispensandi cum irregularibus, et similibus, non potest subdelegare, quia censetur nudum ministerium, et electa industria personae cap. final. §. Caeterum de offic. deleg. et ibi Canonistae. Si tamen haec committerentur non personae, sed perpetuo dignitati, posset subdelegare, quia tunc censetur jurisdictio ordinaria, non delegata, ut Sanc. de matr. lib. 2. dis. 40. num. 14. cum communi D.D. Barbos. in dict. §. Caeterum num. 15.

Tertio conveniunt, quod actus gestii ex praesupposita dispensatione, vel absolutione sunt validi, etiamsi nondum gerenti dispensatio, vel absolutio fuerit notificata: si tamen vere jam eo tempore data erat dispensatio, vel absolutio, v. gr. per pro-

curatorem obtenta, *Rota recent. par. 1. dec. 166. num. 10.* secus si literae solum commissionis erant expeditae, *Rot. num. 11.*

CAPUT XXI.

Quando criminum, et poenarum latae sententiae commissio dicenda publica, vel occulta quoad facultates absolvendi, et dispensandi.

Haec inspectio utilis est pro iis, qui facultatem habent absolvendi, vel dispensandi solum in casibus occultis.

DICENDUM igitur I. Occultum dici, quod non est publicum; idest neque notorium facti, vel juris, neque famosum, etiamsi aliquibus notum sit, et etiamsi sit secundum se probabilis in iudicio haec qualitas occulti, quia requiri solet in absolutionibus, et dispensationibus, ut causa ad scandalum vitandum: haec autem ratio militat quoties delictum non est publicum, etiamsi a nonnullis sciatur, et sit probabile in iudicio; interum dum non probatur, neque ad iudicium defertur: ita *Navarr. Suar. Eman. Sa, Sayr. Mol. Vivald.* quos allegat, et sequitur *Sanchez de matrim. lib. 8. disp. 34. n. 55.* et in *decal. lib. 2. cap. 11. num. 19.* cum *Azor.* et tenet *Tolet. lib. 1. cap. 89. §. Quod ad Concilii, Barbos. alleg. 39. num. 212* ubi testatur communem, et probabiliorē etiam quoad facultatem concessam Episcopis a Concilio Tridentino. Quamvis alii distinguant dicentes, quoad facultates Sacrae Poenitentiariae supradictam sententiam veram esse, non autem quoad facultatem concessam a Concilio Tridentino *sess. 24. num. 6.* Episcopis absolvendi, et dispensandi in casibus occultis, quia tunc dicunt occultum dici, quod non est probabile in iudicio: et ita tenent aliqui allegati a *Sanchez cit. cap. 11. num. 19.* et tenent *Garz. par. 7. cap. 11. num. 47. de benef.* afferens declarationem Sacrae Congregationis. Itaque ex priori sententia etiamsi res sit nota duobus, vel tribus, res occulta dicitur, ut *leg. Eos, §. Si quis autem, Cod. de appellat., Farinac. quaest. 185. num. 85.* Item si quinque, vel sex personis in aliquo oppido, vel septem, aut octo in civitate res nota sit, non dicitur publica, sed occulta, ut *Fagund. de praecept. tractat. 2. lib. 8. cap. 8. num. 33.* Verum quoad Sacram Poenitentiarium licet non dicere nullam dispensationem concessam in casu occulto, modo supra citato, tamen hoc iure utimur, ut dispensatio non concedatur, si ex circumstantiis appareat rem nunc quidem occultam, tamen facile publicandam.

DICENDUM II. Notorium facti est, quod est publicum evidētia facti, ut nulla tergiversatione celari possit; *Innoc. in cap. Sicut, de cohabit. Cleric. late Mascard. conclus. 1106. num. 4., Seraph. decis. 376. num. 2.* idest quod sit, seu factum est in oculis omnium, vel maioris partis universitatis immediate, quae sit saltem decem personarum, ut de communi testatur *Navarr. cap. 25. num. 73., Sanch. opusc. lib. 6. cap. 3. dub. 3. num. 9.* Unde simpliciter notorium dicitur, etiamsi non sit notum, seu notorium civitati, vel oppido, sed sufficit esse notorium respectu parochiae, vicinia, vel collegii, ut sciatur a maiori illius parte, ut *Navar. loco cit., Sanch. ibi num. 12., Avil. de cens.*

par. 2. cap. 6. disp. 2. dub. 4., Less. lib. 2. cap. 11. num. 74., Graff. lib. 1. de casib. reserv. cap. 16. num. 18., Menoch. de arbit. casu 166. in fin. per c. penult. de purgat. can. Imo multi probabilius dicunt, non requiri, quod res sit gesta coram maiori parte populi, seu universitatis, seu collegii, seu parochiae, seu vicinia, sed sufficere si coram magna parte personarum illius, ut arbitrio prudentis inde facile, et brevi fama ad alias partes pervasura censeatur, attenta scilicet multitudine totius universitatis, et qualitate, et fide personarum praesentium, et distantia habitationum eorundem, ut si coram decem, aut quindecim principibus viris gestum sit, erit censendum notorium in civitate: sed factum Romae in una ecclesia, vel palatio Papae coram decem non censeretur notorium facti: et ita docent *Suarez de cens. disp. 9. sect. 2. num. 11., Avil. loco cit., Bönac. de cens. disp. 2. quaest. 2. punct. 1. §. 1. num. 5., Layman lib. 3. trac. de injusta laesione famae cap. 3. num. 8. §. Porro, cum Abb. in cap. De vestra, num. 16. de cohab. Cleric. Menoch. de arbit. cas. 166. num. 7.*

Notorium juris secundum veriorē sententiam est solum, quod constat, vel confessione rei spontanea in iudicio facta, vel per sententiam definitivam Iudicis competentis *tex. in cap. final. et ibi gloss. not. verbo Per sententiam, et ibi Canonistae communiter, de cohab. Cleric. et mulier. late Mascard. verb. Notorium, conclus. 1107. per totam, Navar. cap. 25. num. 73. Seraph. decis. 373. num. 2.* Unde sententia contumacialis non facit notorium, ut *Seraphin. decis. 376. num. 8.* neque sententia, quae non transiverit in rem iudicatam, ut *Navar. loco cit. v. gr. sententia lata a Iudice laico contra clericum, quia notorie nulla est, seu injusta, nec transit in rem iudicatam, Rota decis. 316. num. 6. par. 1. noviss. neque sententia condemnationis ex praesumptivis, vel poena extraordinaria, ut Molin. tom. 2. disp. 333. §. Quod vero, cum Covar. Item confessio facta vi tormentorum non facit notorium, ut *Mascard. loco cit. num. 11.* Item convictio, seu plena probatio per testes in iudicio non sufficit, nisi sequatur sententia, ut dixi *verb. Usura c. 7.* quamvis multi DD. asserant sufficere ad notorium, ut *Tolet. lib. 5. cap. 36. §. Ille dicitur, Sylvest. verb. Notorium quaest. 3., Angel. verb. Notorium in princ., Vivald. de suspen. num. 50.* et multi, quos allegat *Mascard. loco cit. num. 17. et seq.* qui tamen *n. 26.* fatetur non procedere hanc sententiam, quando probationes impugnarentur saltem colorate, et plurimos allegat ita distinguentes: sed quando agitur de poenis latae sententiae ex ipso iure, in casu notorii criminis, non est recedendum a priori sententia, quia est materia strictae interpretationis; et ideo non continetur notorium ex actis, seu ex probationibus, ut *Mascard. ibi num. 29., cum Abb. in cap. Dudum 1. col. 2. de elect., Dec. in cap. Ex insinuatione num. 22. de appellat.* Item sequitur, notorium in domo, seu familia non dici simpliciter notorium, de quo iura loquuntur *Avil. et Graff. loco cit. Filiuc. tract. 32. num. 233. Molin. tract. 4. disp. 31. num. 3., Less. lib. 2. cap. 11. num. 75.* sed dicitur notorium secundum quid, quia familia non est publica universitas, seu communitas politica, sed oeconomica, et privata.*

Publicum autem famosum est id, de quo existit

fama, idest publica notitia, seu opinio communitatis immediatae, in qua saltem sint decem personae, orta indiciis probabilibus, ut colligitur ex *cap. Inquisitionis*, §. *Quaesivisti in fin.*, et *ibi gloss. verb. Dicta paucorum de accusat.*, et *ibi Canonistae*. Unde requiritur, quod sit opinio, seu vox omnium, vel majoris partis civitatis, vel oppidi, vel viciniae, vel paroeciae, vel collegii, ut *gloss. ibi, Bart. in leg. 3. §. Ejusdem quoque num. 2.*, et *ibi Bald. ff. de test. Clarus §. final. quaest. 6.*, et late *Mascard verb. Fama, concl. 749. num. 2.*, *Navar. cap. 27. num. 255.*, *Sanch. opusc. lib. 6. cap. 3. dub. 4. n. 2.* non enim requiritur ad famam opinio totius civitatis, vel majoris ejus partis, sed sufficit, ut sit fama communitatis immediatae, ut *Navar. loco cit. Suar. de cens. disp. 48. sect. 1. num. 20. gloss. loco citato*. Item requiritur, ut talis opinio sit fundata, seu orta ex indiciis probabilibus, quae possint facere semiplenam probationem; ut si ab uno teste fide digno, et non malevolo, vel ex aliis praesumptionibus illi aequipollentibus, ut *gloss. in cap. Manifesta 2. quaest. 1. et in cap. Vestra de cohab. cleric.*, *Navar. loco cit.*, *Suar. num. 21.*, *Molina tract. 4. disp. 7. num. 6.*, *Sanch. num. 2. et 6.*, *Abb. in dict. §. Quaesivisti num. 4.*, *Caval. dec. 236. num. 1. cum alleg.*, *Mascard concl. 749. num. 14. et 15.*, *Specul. lib. 3. tit. De abolit. §. Nunc de turbatione num. 5.* alias enim si non adsit fundamentum probabile, non dicitur fama, sed vana vox populi *leg. Decurionum Cod. De poenis, Rot. par. 1. noviss. dec. 706. num. 14. cum alleg.* Hinc sequitur, publicum dici factum, seu famosum praesumi, quando est delatum ad forum exterius; sive per accusationem, sive per denunciationem, vel delationem, et nondum est secuta sententia absolutoria, etiamsi nondum sit crimen probatum, *cap. omnipotens, de accus. DD. in leg. Qui a latronibus §. 1. ff. de testam.*, et *in leg. Turpia ff. de leg. 1. Seraph. decis. 393. num. 2.*, sed dummodo delatio sit facta coram iudice competenti, vel saltem prorogabili; secus si esset omnino incompetens jure resistente prorogationi; ut si clericus delatus sit ad curiam laicalem; talia enim acta neque infamiam facti causant, neque indicium faciunt coram iudice ecclesiastico, ut *Marta de jurisd. par. 4. casu 139. num. 13.*, et *casu 169. num. 7.*, et *8. tex. in cap. At si clerici, in princip. de judic.* Nisi tamen ex tali delatione fama clerici remaneret multum aggravata apud bonos, et graves viros; tunc enim induceretur infamia facti, a qua cogendus esset se purgare *gloss. in dict. cap. At si clerici verbo condemnari, ibi Butr. num. 15.*, *Abb. num. 10.*, *Anan. num. 2.*, *Imola num. 11.*, *Dec. num. 70. et 71.*, *Berous num. 123. in fin.*, *Felin. num. 3. vers. Capi gloss. Ant. Burgos. num. 79.* quia cum haec infamia sit facti, non juris, non attenditur juris competentia, nec modus agendi, ita *Butr. ibi*. Item limita, dummodo delatio sit parti intimata, et coeptum iudicium per citationem, vel carcerationem; secus si apud iudicem retenta, *Sanchez lib. 8. de matrim. disp. 34. num. 58. cum Sayr. et dummodo concurrat opinio communis, seu, quod idem est, ut fama delati remaneat interim aggravata; quia si communiter reputaretur innocens, non noceret delatio; vel si purgasset canonice indicia, seu delationem: ita *gloss. in cap. Accusatum, verbo solemnita de simon. ibi Abb. num. 3.**

Hostien. num. 2., *Barbos. ibi, Genuens in Prax. cap. 27. n. 10.* et alii Canonistae supradicti dicunt, accusatum de crimine enormi, seu alias causante irregularitatem, pendente iudicio, si fama ejus remaneat aggravata, non esse permittendum celebrare, donec feratur sententia absolutoria, vel donec se purgaverit. Quod si sequatur sententia absolutoria definitiva, in dubio fama, seu infamia facti censetur abolita, et casus redactus ad terminos occulti, *Sanchez de matrim. lib. 2. disp. 37. num. 12.*, et *lib. 8. dec. 34. num. 57.*, *Castropalao infra cit.*, *Sayr. de cen. lib. 4. cap. 17. num. 22.*, *Barbos. alleg. 39. num. 32.*

Advertendum primo, quod si delictum sit deductum ad forum, et reus est sententiam passus, idest definitive damnatus, et poenam luit, tunc communis sententia tenet casum esse publicum semper; quamvis *Sanchez, Henric.*, et alii (quos allegat *Castropalao tom. 1. tract. 3. dis. 6. pun. 15. §. 1. n. 12.* qui ait probabile) dicant, tunc posse Episcopum vigore *Trident. sess. 24. cap. 6.* absolvere, et dispensare. Certe sacra Poenitentiaria hoc non admittit, ut fatetur *Castropal. ibidem*. Sed si reus dimissus sit sub cautione de se repraesentando, interim casus dicitur publicus; ita communiter DD. quos allegat, et sequitur *Garz. par. 7. cap. 11. n. 47.* Si autem reus sit absolutus interlocutorie tantum, seu ab instantia, idest ab observatione iudicii, reservato ulteriori processu super novis indiciis, tunc DD. dicunt rem interim esse occultam, seu redactam ad pristinum statum, ac si non esset deducta ad forum contentiosum, dummodo delictum, neque semiplene sit probatum, et quod rei fama non maneat aggravata; ita *Suar. de cens. disp. 41. sect. 2. num. 6.* Alii autem amplius dicunt etiamsi sit semiplene probatum *Castropalao tom. 1. tract. 3. disp. 6. pun. 15. §. 1. num. 11.* etiamsi falsis testibus se defenderit, *Sanchez de matrim. disp. 37. num. 12. lib. 12. et lib. 8. disput. 34. num. 57. et in decal. lib. 2. cap. 11. num. 21.*, cum *Avil.*, et consensunt omnes DD. supra relati; et quidem in Sacra Poenitentiaria, nisi secuta sit sententia absolutoria definitiva, non conceditur dispensatio cum homicidiis: quia semper praesumitur, quod fama remaneat aggravata ex indiciis probabilibus, ut ex dicto morientis. Certe si reus tortura purgavit indicia, et absolutus est definitive, perinde est, ac si nulla fuissent indicia, et sic ob fugam assumptam ante formatam inquisitionem indicium est ad torturam *Clar. quaest. 21. §. Fuga*, tamen si una hora sustinuit, satis hoc unum indicium purgatum est, *Clar. quaest. 64. §. ult.* et melius in *§. Illata vero tortura*; et hanc magis communem, ut purget omnia indicia etiam indubitata, et violentas praesumptiones ait *Farinac. cons. crim. 175. num. 19.* multo magis dicendus esset casus occultus, quando post sententiam absolutoriam ab observatione iudicii biennium effluxisset absque novis indiciis, quia jam esset perempta instantia per *leg. Properandum Cod. De judic. leg. final. Cod. Ut infr. cert. temp. Boss. tit. de sent. num. 108.* unde reus definitive esset absolvendus, *Clar. §. final. quaest. 51. vers. Alia etiam*; et procedit etiam in foro ecclesiastico; ut *Clarus ibi cum communi, Castropal. loco cit. num. 11. et 12.* dummodo, ut dictum est, fama rei non remaneret aggravata; nam si communiter reputaretur culpabilis, casus esset

publicus, non occultus. Si autem reus composuit cum Curia, seu absolutionem obtinuit admixta gratia, vel extra ordinem punitus, quia crimen non fuit plene probatum, tunc aliqui dicunt, quod si non remaneat fama rei aggravata, casus habetur ut occultus, seu non delatus ad forum: unde dicunt etiam Episcopum posse tunc absolvere, vel dispensare ex facultate Concilii Tridentini, ita tenet *Layman lib. 1. tract. de irregul. cap. ult. n. 5.* aliqui vero apud ipsum contrarium sentiunt, et merito, quia implicat esse casum delatum ad forum, et esse transactum cum Curia, vel non secutam sententiam absolutoriam liberam; et esse casum occultum, ut dixi infra cap. 33. §. *Tertio modo.* Secus tamen si crimen neque semiplene probatum sit, ut *Suar. loco cit., et Laym. ibi.*

Advertendum secundo, quod publicum materialiter adhuc potest dici occultum quoad dispensationes, si formaliter sit occultum, scilicet in ratione talis delicti; ut si publicum est, quod Titius sit ingressus clausuram Monialium, sed publice aestimatur ingressus cum licentia: idem si homicidium est publicum, sed non ut voluntarium, cum credatur factum ob defensionem; vel publicum est, te celebrasse post excommunicationem contractam, sed crederis post absolutionem celebrasse, et ita tenet communis sententia DD. quos allegat, et sequitur *Sanchez de matrim. lib. 8. disp. 34. num. 56.* Imo aliqui audent ulterius, et dicunt etiamsi sit publicum ut delictum, si tamen sit occultum in ratione poenae annexae a jure, posse dispensari, vel absolvi ab illa tanquam in occultis: ita *Navarr. Manual., Eman., et Sa.* quos allegat ibi *Sanchez*, qui id probabile asserit; tamen contrarium tenendum est: quia haec est juris ignorantia, quae non excusat ad hunc effectum: et hoc observat Sacra Poenitentiaria.

Advertendum tertio, quod publicum famosum, vel notorium in uno loco, non censetur publicum, vel notorium in alio ad omnes effectus: et quidem non censetur publicum alibi quoad famam proximi, laedendam per detractionem, est communis sententia, ut testatur *Layman lib. 3. tract. de injusta laesione honoris, et famae cap. 3. num. 8.* contra alios, quorum sententia non caret probabilitate, quos in magno numero allegat, et sequitur *Bonacin. de just. dis. 2. quaest. 4. pun. 6. num. 2.* Quoad facultatem vero dispensandi, vel absolvendi in occultis idem dicunt aliqui DD., ut censeatur alibi casus occultus, non obstante, quod in hoc loco sit notorius, vel famosus: ita tenet *Avila*, quem sequitur *Sanchez in decal. lib. 2. cap. 11. num. 20.* sed contrarium merito tenet *Suar. de poen. disp. 36. sect. 2. num. 2., Bonac. de censur. disp. 1. quaest. 3. pun. 2. num. 3.* et consentit *Corrad. de dispens. lib. 7. cap. 7. num. 12. et 13.* et ita observat Sacra Poenitentiaria. Quoad obligationem autem vitandi excommunicationes, aut alia censura ligatos, dic, ut supra cap. 7.

Advertendum quarto, quod si data sit absolutio, vel dispensatio in casu tunc occulto, et postea casus fiat publicus, tunc multi dicunt, illam dispensationem, vel absolutionem esse validam pro foro conscientiae, non autem pro foro externo; ideo tunc procurari debere novam provisionem ab eo, qui dare illam possit pro externo foro: ita *Tolet. lib. 1. cap. 89. num. 5., Garzias de Benef. par. 7. cap. 11. num. 52.*

Haec doctrina procedit sine difficultate, quando ratio occulti esset conditio sine qua non absolvendi, vel dispensandi: quia ea postea evacuata, et cessante, non cessaret dispensatio, quae jam fuit completa: sed difficultas est, quando causa dispensandi solum fuit fundata in ratione occulti, et tunc sunt opiniones, de quibus dixi supra cap. 20. *differentia nona.*

Advertendum quinto, quod aliquando accidit, ut quod etiam hodie de facto est publicum, vel etiam notorium, de jure reputetur occultum, ut si quis per decennium saltem permanserit in pacifica possessione rei usurpatae, quam non poterat sine dispensatione obtinere; ut in matrimonio contracto cum impedimento irritante, vel in ordinum exercitio, aut beneficio obtentis in statu irregularitatis concurrente communi opinione, quod cum eo fuerit dispensatum; quia lapsu decennii, cum illa pacifica possessione, de jure praesumitur dispensatum, *Menoch. praes. 132. num. 46. lib. 3., Caputaquen. decis. 269. num. 2., verbo Dispensatio, Corrad. de dispensat. lib. 8. cap. 4. num. 47. et 65.*

¶ Circa facultatem absolvendi a censuris in casibus occultis tributam Episcopo a Trident. sess. 24. cap. 6. de refor. vide limitationem in Additione ad cap. 8. secundae partis, verbo Clausura. ¶

CAPUT XXII.

De differentia dispensationum, et absolutionum fori interni, et externi.

Prima differentia est, quod absolutio, et dispensatio concessa pro foro conscientiae tantum non suffragatur pro foro externo, seu contentioso: unde poterit nihilominus Judex procedere contra reum ad poenas, ac si dispensatus, vel absolutus non fuisset, *gloss. in oap. De his, in fin. de accus. Navar. cons. 23. num. 4. de poenit. et remiss., et cons. 51. de sent. excomm., Covarr. lib. 2. cap. 10. num. 3. et in cap. Alma, par. 1. §. 11. num. 16., Menoch. de arbitr. casu 539. num. 31., Suar. de cens. disp. 41. sect. 2. num. 11., et tom. 4. de relig. tract. ult. lib. 9. oap. 2. num. 35., Sanch. in decal. lib. 2. cap. 11. num. 13., et de matr. lib. 8. disp. 34. num. 29., Genuen. in prax. cap. 25. et est communis sententia, et vera. Unde sequitur, quod excommunicatus, si absolvatur pro foro conscientiae tantum, poterit publice ab Ordinario declarari, et denunciari, ut *Covarr. et Genuen. ibi:* etsi celebravit in censura taliter absolutus, pro foro externo declarari irregularitatem incurrisse, *Genuen. loco cit., Avil. par. 2. cap. 7. disp. 3. dub. 12. §. Et dictis, Layman lib. 1. tract. de cens. in commu. cap. 7. num. 7.* quamvis coram Deo non sit irregularis, *Navar. cons. 82. num. 2. de simonia.* Item poterit declarari nulliter beneficium obtinuisse, ut *Salzedo ad Diaz cap. 33. §. Excusabitur oum aliis DD.* quamvis coram Deo valida sit provisio, *Suarez de Relig. loco cit. num. 37.* etsi alii contra putent, quod si constet in foro externo de tali absolutione, data pro foro conscientiae per schedulam, nempe confessorii, non possit Judex contra talem procedere, quos allegat *Diána resol. 26. tract. 11. tom. 1. et**

alios allegat *Menoch. cit. casu 539*. In hoc omnes conveniunt, quod Ordinarius potest, si velit cum taliter absoluto benigne agere, et acceptare illam absolutionem, ut suffragetur pro foro etiam externo, et repellere Promotorem fiscalem, *Layman, et Avila loc. cit., Navarr. consil. 4. num. 4. de fid. instr. et cons. 51. num. 3. de sent. excom., Genuen. cap. 25. cit. et probat Rota decis. 659. par. 2. novis. seu posth. collec. Farinac.* ubi absolutus vigore Cruciatæ celebrans dicitur non effectus irregularis; etiamsi illa absolutio sit pro foro conscientiae tantum. Imo, quod plus est, etiamsi absolutus sit, non satisfacta parte, si ipse eam obtulit, et veniam petiit ab offenso, sed ille noluit acceptare: ita *Rota ibi*. Est igitur certum, quod parte laesa rationabiliter reclamante, non est admittenda talis absolutio, nec illius ratio habenda: et dixi *infra par. 2. verb. Censura cap. 4*. Quod est intelligendum, quando non esset reus censura ligatus, seu declaratus in poenas incidisse, Iudice procedente ad instantiam partis, sed ex officio: quia non potest Iudex acceptare absolutionem fori interni pro foro externo, parte legitime contradicente, ut *Navarr., et Genuen. locis citat.* Neque quando agitur de aliquo gravi casu, et scandaloso, ita ut non possit dissimulari sine publico Ecclesiae praeiudicio, ut *Navarr. dict. cons. 4. num. ult.* Illud etiam est certum, quod Ordinarius non potest ratam habere dispensationem, ut puta super impedimento matrimonii, datam pro foro conscientiae tantum, sed debet, constituto de illo, cogere ad separationem, *Navarr. cons. 4. de Judic. n. 7., Sanch. lib. 3. disp. 15. n. 15. et 17., Coninch. de sacram. disp. 27. num. 6.* donec obtineant dispensationem in Dataria. Inde etiam sequitur, quod dispensatio, et absolutio, quae datur pro foro conscientiae tantum, dari debet secrete, neque notario, neque testibus adhibitis, ut *Sanch. de matr. disp. 34. num. 29. in fin. lib. 8.* ne illi prosit pro foro externo. Sed neque convenit confessarium poenitenti dare schedulam absolutionis, ut *Filiucc. tract. 11. num. 293.*, sed etiamsi illam det, nulla fides illi schedulae adhibenda est in foro externo, ut *Calderin., et Rebuff.* quos allegat, et sequitur *Salzedo ad Diaz in prax. cap. 33. §. Excusabitur tamen.* Quamvis alii contra asserant, expedire talem schedulam dare poenitenti absolutionis, ut possit se tueri pro foro externo, ut apud *Dianam dict. resol. 26.* Posset tamen confessarius testimonium praedictum absolutionis impartitae dare litteris suis privatis clausis directis Ordinario, ut possit, si velit, illam acceptare: quemadmodum Major Poenitentiarius dat litteras clausas absolutionum in forma pro Misso. Dispensationum autem testimonium nunquam concedendum est; quia hoc est contra mentem Pontificis, et alias fieret praeiudicium Datariae: et ita exacte observat Sacra Poenitentiaria. Sequitur etiam ex dictis, non posse admitti id, quod ait *Marcus Paulus in formular. Sacrae Poenitentiariae*, quod quando Ordinaria committitur a Sacra Poenitentiaria absolutio excommunicati cum clausula in forma Ecclesiae consueta, quod tunc debet eum publice absolvere cum virga, et coram notario, et testibus etc. quae nullo modo subsistunt cum clausula subsequenti pro foro conscientiae tantum, et cum Bulla reformationis Pii V. quae restrinxit, facultates maioris Poenitentiarii ad solum conscientiae forum.

Secunda differentia est, quod habentes facultatem absolvendi, vel dispensandi pro foro conscientiae tantum, non posset illam exequi extra Sacramentum confessionis, sed in ipso foro tantum poenitentiali, seu sacramentali; praesertim quando committitur talis facultas confessariis: et haec est verior sententia, et tutior, quam tenent multi, quos allegat *Diana resol. 25. tract. 11. num. 1., et resol. 20. tract. 2. tom. 2., et res. 63. tract. 4. tom. 2.* et tenet *Garzias de benef. par. 11. cap. 10. num. 139. cum sequentibus*, referens declarationes Sacrae Congregationis; et maxime quando ponitur clausula, injuncta poenitentia salutari, ut *Suar. de censur. disp. 41. sect. 2. num. 10., Bonac. de cens. disp. 1. quaest. 3. punc. 6. num. 8.* quamvis contrarium teneat *Sanch. in decal. lib. 2. cap. 11. num. 13., et de matrim. lib. 8. disput. 34. num. 29.* et plures allegat, et sequitur *Diana ibidem*: et quamvis hanc communem dicat *Garzias num. 138. loc. cit.* ubi multos allegat, qui dicunt, illam clausulam, *pro foro conscientiae* intelligendam non esse de foro poenitentiali, seu sacramentali, sed de foro quasi poenitentiali, seu animae, et hanc sententiam *Suar. de relig. tom. 4. tract. ult. lib. 9. cap. 2. num. 28.* ait praticari tute posse ex causa rationabili; ut si censura ligatus non sit tunc dispositus ad confessionem, vel si confessarius tunc non possit totam audire confessionem. Certe in commissionibus Sacrae Poenitentiariae non est recedendum a priori sententia, quia solet apponi clausula illa -- in ipso actu sacramentali confessionis tantum, nec aliter, nec alio modo -- nisi ubi Major Poenitentiarius concedit extra Sacramentum expediri; habet enim Major Poenitentiarius hanc facultatem, *Navar. cons. 19. de temp. ord.* et patet ex observantia subsecuta post reformationem Pii V. quae est optima legum, et privilegiorum interpret, *leg. Si de interpretatione ff. de leg. Cavaler. dec. 30. num. 5. et 7., Buratt. decis. 379. num. 3.*, praesertim Summo Pontifice sciente. Imo idem puto in facultate concessa Praelatis, ut Episcopis, *Triden. sess. 24. c. 6. de ref.* ut communiter *DD. apud Barbosam in notis ibi*, quia cum verba debeant intelligi secundum qualitatem personae, ad quam referuntur, *leg. Plenum, §. Equitii ff. De usu, et habit. particula in foro conscientiae* pro iis, qui non solent audire confessiones sacramentales, non est restringenda ad forum sacramentale, seu poenitential, sed generaliter ad forum animae, seu poenitential, idest sacramentale existat, sive quasi poenitential, idest non sacramentale.

Tertia differentia consequens ex praecedenti, quod dispensatio a poenis, et absolutio a censuris pro foro externo dari potest absenti, vel immediate per quodcunque signum expressivum actus absolutionis, vel mediate per litteras, vel nuncium, vel dando absolutionem procuratori habenti speciale mandatum: quamvis non convenient sine causa rationabili absentem absolvere ab excommunicatione: et ita de communiori, et veriori sententia testatur *Sayr. lib. 2. de cens. cap. 21. num. 12. et 13.* Dispensatio autem, et absolutio pro foro conscientiae non potest concedi absenti, sed praesenti, saltem mediante commissione facta per litteras ab eo, qui committere potest, juxta veriore sententiam, per ea, quae dixi supra in prima, et secunda differentia: et ita observat stylus Sacrae Poenitentiariae:

quamvis multi DD. contra aestiment, cum, cui concessa est facultas absolvendi pro foro conscientiae tantum, posse etiam absolvere absentem immediate, proferendo formam absolutionis in ordine ad absentem; vel saltem mediantibus litteris, vel nuncio, vel procuratore; quia putant illam particulam *pro foro conscientiae* non limitare modum, sed effectum absolutionis: ita *Suar. de cens. disp. 41. sect. 2. num. 11.*, *Manuel. Ledes.*, et *Henriquez*, quos allegat, et sequitur *Sanchez in decal. lib. 2. cap. 11. num. 14.* ubi testatur de communi: et idem a fortiori de dispensatione a poenis dicunt, cum minorem habeat connexionem cum Sacramento Poenitentiae, quam absolutio a censuris: ita *Suarez ibi n. 10.* et de communi testatur *Layman lib. 1. tract. de excomm. cap. 6. num. 9.* ubi plures allegat. Unde *Avila par. 2. cap. 7. disput. 2. dub. 1.*, et *Layman ibi cum aliis* tradunt cautelam pro confessario, qui oblitus est absolvere poenitentem a censura, ut scilicet eum absolvat absentem; vel si erat censura reservata, obtineat facultatem, et sic absentem absolvat: sed haec praxis a Sacra Poenitentiaria est penitus explosa.

Quarta differentia, quod in absolutionibus a censuris pro foro conscientiae, non est necesse observare formam accidentalem, seu solemnitatem, quae adhibetur pro foro externo: unde in absolutione ab excommunicatione pro foro conscientiae non est necessaria flagellatio, neque Psalmus poenitentialis, et oratio Dominica, aliaeque orationes, de quibus in *cap. A nobis 28. in fin. de sent. excomm.*, et apud *Navar. cap. 26. num. 8.* ita *Avila par. 2. cap. 7. disp. 3. dub. 3.*, cum *Polanco in directorio*, et tenet *Bonac. de cens. disp. 1. quaest. 3. punct. ult. prope fin.* ait tamen *Avila*, quod si confessarius absolveret in loco secreto, ubi posset commode observari ista solemnitas, expediret illam observare ad majorem terrorem poenitentis. Certe ex privilegiis Religionum multis Religiosis concessum est absolvere, non servata dicta solemnitate, ut *Suar. de cens. disp. 7. sect. 10. num. 4. cum Navarro.*

An autem in absolutione ab excommunicatione pro foro conscientiae debeat exigi juramentum de stando mandatis Ecclesiae, idest de non contraveniendo de cetero, quod exigi solet, quando quis absolvitur in casu quocunque enormi, juxta *cap. Gravem, de sent. excomm.* ut *Avila par. 2. cap. 7. disp. 3. dub. 2.* cum communi sententia; multi dicunt non esse necessarium, ita tenet *Marius Alter. tom. 1. lib. 4. disput. 7. cap. 2.*, et *lib. 5. disp. 22. cap. 4.* *Bonaccina de cens. disp. 1. quaest. 3. pun. 10. num. ult.* et idem de juramento satisfaciendi parti laesae tenet *Henriq. lib. 7. cap. 13. num. 2. lit. I. in comment.*, *Jo. Valerus differ. utriusque fori, verb. Absol. differ. 5. num. 3. differ. 11. in fin.*, *Diana resol. 44.*, *Miscell. 2. par. 1.* Et idem de juramento, quod exigitur, cum quis absolvitur a reservatis ad reincidentiam pro articulo mortis, vel alias ratione impedimenti, et etiam in casibus Bullae in Coena Domini, in quibus nemo potest etiam pro articulo mortis absolvi, nisi praestita cautione juratoria de stando mandatis Sedis Apostolicae, et de satisfaciendo, ut in *§. Caeterum ejusdem Bullae* ait *Marius Alter. dict. cap. 2.* Et favent formulae S. Poenitentiariae, quae non exigunt juramenta praedicta, nisi in casu presbytericii publici ¶ *Hodie neque in hoc casu expresse exigunt*

dicta juramenta. Contrariam sententiam veriore aestimo, nempe exigenda esse etiam pro foro conscientiae praedicta juramenta, et peccare confessarium omittentem illa exigere, ita *Avila par. 2. cap. 7. disp. 3. dub. 3.*, *Henriq. lib. 13. cap. 28. n. 4.*, *Tanner. tom. 4. disp. 6. quaest. 10. n. 126.*, *Sanch. in decal. lib. 2. cap. 13. n. 24. et 26.* et probatur *extrav. 1. §. Incendiarios in fine de privil.*, et *cap. Quamquam de usur.*

S. Poenitentiaria autem in suis formulis praecipit injungi de jure injungenda, inter quae sunt dicta juramenta, et praecipit absolvi in forma Ecclesiae consueta.

Quinta differentia, quod quando censurae, vel poenae sententia est valida pro foro externo, sed invalida, et nulla pro foro conscientiae, quia lata est ex justa causa apparente secundum acta, et probata, sed secundum se falsa; tunc ligatus tali sententia tenetur pro foro externo observare illam sententiam, vel petere absolutionem, seu dispensationem ratione scandali vitandi, quamvis in secreto non teneatur illam observare, *Navar. cap. 27. num. 3.*, *Suarez de censur. disput. 4. sect. 7. num. 8.*, *Sanchez de matrim. disp. 39. num. 9. lib. 2.* et communem Theologorum, ait *Sayr. lib. 1. c. 17. n. 8. 13. et 16.* Quamvis Canonistae communiter dicant, sententiam censurae latam, ut supra, ex falsa causa, secundum tamen allegata, et probata apparenter vera, esse validam pro utroque foro, idest etiam pro foro conscientiae, uti patet ex allegatis a *Sayro loco cit. n. 7.*, et *Menoch. de arb. casus 542. n. 10.* Verum est secundum omnes, quod si in tali casu reus privetur, vel declaretur privatus beneficio, vel officio publico, et illud alteri conferatur, valida erit haec secunda provisio pro utroque foro, quia sententia in se injusta, sed secundum allegata, et probata justa, valide privat bonis communibus, seu publicis, non autem privatis, *Coninc disp. 13. num. 118. de censur.*, *Suar. disp. 4. sect. 7. num. 27. et 29.* quia sic expedit bono publico.

In hoc autem conveniunt omnes tam Theologi, quam Canonistae, quod quando sententia censurae est non solum injusta, sed etiam ipso jure nulla, tunc non est timenda, et licet si celebret quis contra talem sententiam, populo non certiorato de nullitate sententiae, peccet ratione scandali; non tamen efficitur irregularis secundum veriore sententiam, ut late probat *Menoc. de arbitrar. cas. 572. num. 33. 34. 35.* Dicitur autem sententia censurae nulla, vel ex defectu jurisdictionis, ut si non habeat jurisdictionem, vel quod sit suspensa per appellationem, vel inhibitionem praesentatam, *Tolet. lib. 1. cap. 10. num. 5. in fin.*, *Layman lib. 1. tract. de cens. in commun. cap. 6. num. 2.*, *Ugolin. tab. 2. cap. 11. §. 3. num. 3.*, *Vant. de nullit. defec. juris ordin. num. 1. et 6.* Item si sententia continet intolerabilem errorem in substantialibus circa causam, vel formam processus; ita ut neque secundum acta, et probata subsistat; *Menoc. num. 6. 7. 8. et 9.*, *Tolet. num. 4.*, *Laym. 3.*, *Ugolin. de cens. tab. 1. cap. 13. §. 3. num. 7.* ubi ait communem, et *Bonac. de cens. dis. 1. quaest. 1. pun. 10. num. 8. et seqq.* et de utroque modo nullitatis probat *Borgas. de irregul. par. 6. tit. de excomm. ipso jure nulla*, et *tit. Quomodo intelligi illud Greg. pag. 364.*

¶ Circa suspensionem a sententia censurae per appellationem vide notata infra cap. 25. hac part. 1. post §. Advertendum autem. ¶

Sed hic quaeres, an reus, contra quem lata est sententia promulgatoria, vel declaratoria censurae, si eam nullam esse praetendat, possit exadverso publicare causas nullitatis censurae, et sic scandaloposillorum ablato, non observare censuram. Respondent DD. communiter, quod si causa nullitatis sit evidens, potest hoc facere; alias non potest, stante saltem probabilitate de validitate censurae, ita *Palud. in 4. dist. 18. q. 1. §. Quantum ad 3. concl. 2. S. Anton. 4. par. tit. 24. cap. 73. Navarr. in cap. Cum contingat, remed. 2. num. 4. de rescr. Menoch. de arbitr. casu 542. num. 15. et 33. Marta de jurisd. par. 3. cap. 18. num. 4. cum aliis per eas allegatis*: in dubio enim de validitate censurae tenetur reus parere, neque potest sequi opinionem suorum Advocatorum, seu Theologorum asserentium, censuram nullam esse, seu non incursum, *Sayr. lib. 1. de cens. cap. 17. num. 14. et 15. cum Sylv. et Henric. quia in dubio pro sententia praesumendum est, Menoch. de praesumpt. cap. 67. n. 22. et cap. 68. num. 6. lib. 2. et quia in dubiis materiae spiritualis laicus, aut alius subditus non potest discutere de validitate praecepti ecclesiastici, sed humiliter parere debet, cap. Si Papa 40. dis. etiamsi grave sit jugum, cap. In memoriam 19. dis. Innoc. in cap. Inquisitioni num. 3. de sen. excom. Sylv. verb. Obedientia num. 2. Marius Alterius de censur. tom. 2. tract. de interd. dis. 8. cap. 6. §. Sed est adverten., Sayr. loco cit. vel debet reus per viam appellationis, vel querelae ad superiores ecclesiasticos recurrere, cap. Si quando, ibi Canonistae de rescr. Et haec omnia docet S. Greg. homil. 26. in Evangel. §. Quorum remisistis peccata, vers. Sed utrum juste, et text. in cap. Illud §. Licet, de sent. excomm. Hostien. in summ. tit. de sen. excomm. §. Qualiter proferatur, vers. Unde in dubio, et Marta de jurisd. par. 3. cap. 16. a num. 20., et cap. 18. num. 4.*

Potest autem reus, qui praetendit excommunicationis, alteriusve censurae sententiam nullam esse, aut se eam non incurrisse, quotiescunque saltem sit dubium probabile, sive dubium sit juris, sive facti, petere absolutionem ad cautelam, idest praevia protestatione, quod non putat se censura ligatum, seu quod putat sententiam nullam esse, cap. Solet de sent. excomm. in 6. §. In secunda ibi, Anchar., Gemin., et Franc., Navarr. man. cap. 27. num. 277. et 278. et de communi testatur Sayr. lib. 2. de cens. cap. 17. num. 7. et magis communem, et veram ait Ugolin. de cens. tab. 1. cap. 22. §. 1. num. 9. et talis absolutio petenti cum dicta protestatione eo casu denegari non debet, cum et reo prodesse possit, et parti nocere non possit, ita Innoc. in cap. Per tuas num. 3. vers. Ex adverso., Hostien. vers. Sed si error. de sen. excomm.

Unde sequitur, quod haec absolutio non sit danda petenti cum tali protestatione, nisi ipse saltem semiplene probaverit de sententiae nullitate, Sayr. ibi cap. 17. num. 18. cum communi Canonistarum, Ugolin. loco cit. num. 13. vers. Respectu autem habito, et vers. Excipitur quoque: alias enim facile posset reus illudere Judicem ecclesiasticum, et censuram; ita Ugolin. ibi Propterea haec absolutio ad cautelam, scilicet petita cum protestatione praedicta, non est danda, quando reus est contumax, nolens parere Ordinario suo: jam enim ex hoc constat

de manifesta offensa per dict. cap. Solet de sen. excom. in 6., Innoc., quem sequitur Ugolin. loco cit. num. 13. Item non censetur dubium probabile de nullitate, quando reus non appellavit, vel appellationem deservit, quia sententia transivit in rem judicatam, scilicet ad effectum, ut non possit amplius dicere de nullitate, Jo. Andr. in cap. Venerabilibus num. 2. de sent. excom. in 6. Felin. in cap. Testimonium num. 26. de testib. Canonistae in cap. Ad reprimen. de offic. ordin. Idem non est dubium probabile, quando Ecclesia Romana, ad quam recursus est, judicavit pro validitate sententiae, ut ex S. Greg. et DD. supra citatis.

CAPUT XXIII.

Quis, et ex quibus causis dispensare possit super irregularitatibus, et suspensionibus poenalis, et aliis poenis Ecclesiasticis latae sententiae.

DICENDUM I. quod regulariter loquendo nullus inferior dispensare potest antecederet super poenis statutis a lege Superioris ipso facto incurrendis, idest praeservare ab illarum commissione, casu, quo tale delictum committatur; quia inferior non potest dispensare super lege, vel praecepto Superioris, nisi ubi id ei reperiatur concessum, cap. Cum inferior de major. et obed., cap. Dilecti de temp. ordinan. ita Sylvest. ver. Dispensatio n. 14., Mirand. tom. 2. quaest. 30. art. 11. concl. 1. ubi testatur de communi sententia.

DICENDUM II. circa poenas latae sententiae ex ipso jure jam commissas, seu incuras, varias esse DD. sententias. Prima asserit, inferiorem Praelatum posse dispensare super poenis hujusmodi, ubicunque non reperitur prohibitum, etiamsi sint latae a jure pontificio, quia eo ipso censetur esse de genere permissorum. Multos DD. pro hanc sententia allegat Barb. allegat. 33., et Dian. resolut. 82. miscell. 6. tom. 2., eamque tenet, et communem dicit Mirand. loco cit.

Secunda sententia probabilior asserit, Episcopum, seu Praelatum non posse dispensare super poenis latae sententiae, nisi ubi jus tacite, vel expresse illi dispensare concedit; ita Archid. in cap. Licet canon, de elect. in 6., Felin. in cap. At si Clerici §. De adulteriis num. 4. de Judic., ubi testatur de communi, et Tiraquell. in leg. Si unquam, verbo Revertatur num. 370. Cod. de rev. don. et generaliter de omni poena tenent multi, quos allegat Barbos. loco cit. num. 19. qui eam dicit magis communem recentiorum.

DICO III. quod dispensandi facultas super poenis latae sententiae censetur concessa Episcopis, seu inferioribus Praelatis habentibus episcopalem jurisdictionem, quoties canon permittit dispensationem impersonaliter, ut per illa verba -- nisi cum illo fuerit misericorditer dispensatum -- ita Abb. in dict. §. De adult. num. 6., Alex. de Nevo num. 11., Dec. num. 48., Sanch. de matr. lib. 8. disp. 5. num. 2. quidquid in contrarium velint Aretin., et Butr. in dict. §. De adulteriis, absque solido fundamento, ut ait Sanch. ibi. Et quamvis multi DD. dicant id non procedere, quando talis clausula haberetur in decreto, seu constitutione Concilii generalis,

quia tunc censeretur solum insinuari, facilius a Papa concedi posse dispensationem; tam verius videtur, etiam tunc posse Episcopum dispensare, dum verba non diriguntur ad officiales Sedis Apostolicae tantum; et ita tenent plures, quos allegat, et sequitur *Sanch. ibi num. 5.* Illud tamen communiter admittitur, quod ubi verba Canonis diriguntur ad Episcopum, praecipiendo, ut faciat observari talem poenam, nisi fuerit dispensatum, intelligitur, si fuerit a Papa, non autem ab Episcopo dispensatum, *Sanch. num. 3., cum ibi allegatis.*

DICO IV. In poenis latae sententiae ex ipso jure incursis ob crimina etiam publica minora, seu non majora adulterio, poenitentia, vel illius parte pe-racta, concessum esse a jure Episcopo, seu Praelato habenti episcopalem jurisdictionem pro utroque foro dispensare; dummodo specialiter non reperiatur prohibitum; et sufficit si poena sit lata ad tempus determinatum, quia hoc ipso est reservata dispensatio, ut dicam *capite sequenti Ampliat. 5.* et dummodo poena illa non receperit executionem per factum hominis: unde poterit dispensare in iis casibus super poena infamiae, vel irregularitatis, vel inhabilitatis, vel depositionis verbalis, non autem super privatione beneficii, vel officii, vel bonorum privatione post executionem factam Judicis ministerio ex dict. §. *De adulteriis*, et ita tenet *Abb. ibi num. 6., Dec. num. 48., Anchar. num. 11. vers. In majoribus, Hippolit. num. 65. 68., Roderic. quaest. regul. 24. art. 17. vers. Secundum argumentum tom. 1. qui plures alios allegat, et sequitur Suar. de cens. disp. 29. sect. 1. num. 21. ubi ait communem: Bónac. de clausura quaest. 1. pun. 5. num. 5., Henric. lib. 14. cap. 19. num. 2., Sanch. in decal. lib. 6. cap. 15. num. 77. ubi ait communem: et rationem assignat Roderic. ibi, quia cum sint ea minora crimina frequentiora, consulendum fuit, ne tam frequenter necessarius esset recursus ad Sedem Apostolicam: et hanc sententiam veriorē puto, quamvis Archid. in cap. *Licet canon de elect. in 6., et Felin. in dict. §. De adulteriis num. 4.* contrarium teneant, nempe facultatem concessam ibi Praelatis dispensandi super minoribus criminibus non intelligi quoad poenas latae sententiae, seu ipso jure incursas. Hinc sequitur, quod Episcopus potest dispensare super adulterio, furto, sacrilegio, perjurio, falso testimonio, non autem super haeresi, simonia, homicidio, et similibus, quia illa sunt minora crimina, haec autem majora, *Abb. in cap. Cum te de sent. et re judic., Gemin. et Praep. in cap. Euphemium 2. quaest. 3., Tolet. lib. 1. cap. 62. §. ult., Sayr. lib. 7. de censur. cap. 11. num. 15. et cap. 12. num. 3. in fine.* Judicantur autem hic crimina gravia, vel levia non theologice, idest a virtute, cui opponuntur, sed a poenae gravitate, qua puniuntur, *Ant. in dict. §. De adult., et ibi Abb. num. 7., Anan. num. 13., et alii DD. communiter: alias enim sacrilegium est gravius adulterio secundum speciem, non tamen secundum poenam, ideo Episcopus in illo dispensat cap. final. de furt.**

DICO V. Concessum est Episcopo dispensare super poenis latae sententiae ex jure communi, et etiam ex conciliari constitutione, etiam Papae reservatis, in casu gravis necessitatis, idest cum alias scandala, vel damna gravia sequerentur, et non potest haberi recursus opportunus ad Sedem Apostolicam, ut

ob inopiam, vel temporis brevitatem: *Felin. in dict. cap. At si clerici, §. De adulteriis num. 3. de judic. et late Sanchez de matr. lib. 2. disp. 40. n. 3. ubi plures allegat, et lib. 8. disp. 6. num. 20., et Salas de legibus disp. 20. sect. 3. num. 25. ubi testatur de communi, et Barbos. allegat. 33. num. 26. et plurimi apud eosdem citati. Et facit doctrina Bart. in trac. repraes. quaest. 2. num. 12. ubi ait, quod quando non est copia superioris de jure, vel de facto, vel quia non expedit, eo quod expendere plus quam sit, id, de quo agitur, vel eo quod sit pauper, tunc agendum acsi deesset superior. Ex hoc autem capite non videtur, quod possit dispensari, nisi in occultis per ea, quae ait *Sanchez loco cit.**

DICO VI. Ex Trid. sess. 24. cap. 6. de refor. concessum esse Episcopis dispensare in foro conscientiae in omnibus irregularitatibus, et suspensionibus, ex delicto occulto provenientibus etiam Papae reservatis, excepta ea, quae oritur ex homicidio voluntario, et aliis deductis ad forum contentiosum. Et amplia, ut possit dispensare, vel dispensari mandare, seu subdelegare, etiamsi nec ipse, nec dispensandus sit tunc in Dioecesi sua, quia Tridentini decretum non ponit hanc restrictivam quoad dispensationes, et alias potest dispensare de jure communi cum suo subdito etiam existente extra Dioecesim, quia est actus jurisdictionis voluntariae, si non datur dispensatio pro foro contentioso, seu in contradictorio iudicio: ita hoc decretum exponunt *Suar., Sanch., et Bónac. quos allegat, et sequitur Barbos. alleg. 39. n. 7. de potest. Episc., et Filiuc. tract. 20. n. 269.*

Requiritur tamen, ut dispensandus sit subditus ratione domicilii, non autem sufficit, si sit subditus ratione quasi domicilii, vel originis, *Suar. de cens. disp. 41. sect. 2. num. 12., Filiuc. loc. cit., Barbos. num. 6.* An autem Religiosi exempti existentes intra Dioecesim possint se subicere Episcopo ad hunc effectum, dixi *cap. seq. §. Sed quaeres.*

¶ Circa facultatem hic attributam Episcopo, placet per extensum transcribere praecisa verba *Fagnani in cap. Dilectus 15. de tempor. ordinat. n. 30. et seqq., ibi -- Sed numquid Episcopis facultate sibi tributa in dict. cap. 6. sess. 24. in casibus occultis post Concilium ex nova lege Sedi Apostolicae reservatis, etiam cum clausula, Non obstantibus, absolvere possit? Sacra Congregatio censuit non posse. Et in specie cum dubitatum fuerit an Episcopus, et Inquisitores possint hodie ex dict. cap. 6. sess. 24. absolvere lapsos in haeresim, non obstante Bulla Coenae Domini: censuit eam Bullam derogasse decreto cap. 6. Unde frustra nonnulli ex recentioribus Theologis hunc articulum in controversiam adducunt, cum habeamus claram determinationem Sacrae Congregationis. Praeterea cum dubitasset Archiepiscopus Florentinus, an vigore cap. 6. sess. 24. posset absolvere quandam monialem, quae occulte, et ad malum finem fregerat clausuram, non obstante Bulla S. Pii V. quae videtur habere locum in casu publico, variatum est sententiis: nam ex decem Cardinalibus tres censuerunt, Bullam intelligendam esse etiam in occultis, quia illius verba sunt generalia, et est tantum exceptus casus, nisi in mortis articulo etc. et quia jam declaratum, Bullam Coenae Domini, quae prohibet ab aliis absolvi, habere locum etiam in occultis. Et quia cum Bulla sit confecta post Concilium, censetur derogasse*

Concilio. Quatuor censuerunt, eam Bullam non habere locum in casibus occultis. Reliquis autem tres dixerunt agendum cum Sanctissimo, qui declaravit, Bullam S. Pii V. habere locum etiam in occultis: tamen concessit facultatem Archiepiscopo absolvendi illam monialem. Unde postea Sac. Congreg. generaliter consulta, an si monialis alicujus monasterii jurisdictioni Regularium subjecti secreto deliquerit in materia clausurae, in foro conscientiae absolvi possit vigore ejusdem decreti ab Episcopo, cui tamquam delegato in iis, quae ad clausuram pertinent, auctoritas tributa est decreto cap. 5. sess. 25. de Regul. stante praedieta Bulla S. Pii V. respondit -- non posse. --

Quia vero a Fagnano non indicatur quo anno primum hic a se citatum decretum emanaverit, ne in dubium revocetur ejus emanatio, diligenter a me pervolutis Regestis Sac. Congreg. Conc. illud reperi emanatum fuisse mense Jan. 1589. in responso ad postulatum xii. quod inter alia eidem Cong. fecit Gaspar Vicecomes Archiepiscopus Mediolanensis occasione visitationis ad sacra Limina: cum enim dictum postulatum xii. expresserit italico idiomate, quod in latinum versum sonat -- Quia multoties accidit incurri censuras reservatas Sedi Apostolicae contraveniendo Constit. papalibus emanatis post Concil. Trident. desiderat Archiepiscopus facultatem absolvendi contravenientes, qui aliquando remanent diutius censuris obstricti, cum non habeant modum obtinendi absolutionem a Romana Curia, potissimum circa clausuram Monialium, et Regularium virorum -- prout reperitur lib. 5. decret. pag. 239. Sac. Cong. abstinit a concessione postulati, sed dumtaxat tacite confirmavit, quod circa hujusmodi facultatem sentiebat ipsemet Archiepiscopus per haec praecisa verba, prout reperiuntur cit. lib. 5. pag. 240. -- Reservationes casuum de novo post Concilium non comprehenduntur in cap. 6. sess. 24. de refor., et praesertim super clausura Monialium. --

Ex quibus patet, qui sensus fuerit Episcoporum post quasi proximam Tridentini publicationem circa facultatem ipsis tributam a cit. cap. 6. ¶

Ampliant II. multi Doctores, quod ista facultas extenditur ad inhabilitates ad officia, et beneficia, ad privationes eorundem, quia est irregularitas partialis; et ita Henric. lib. 13. cap. 56. num. 1., Sanchez in decal. lib. 6. cap. 15. num. 78.; Bonacin. de clausura quaest. 1. pun. 5. num. 5., Manuel. tom. 2., Summ. cap. 66. n. 35., Ugolin. de Simon. tab. 4. cap. 6. §. 7. num. 2. Contraria tamen sententia, quod in hoc privilegio non contineantur inhabilitates, et privationes latae sententiae, communior est, et verior, et praxi recepta, ut testatur Less. lib. 2. c. 35. num. 140., Suar. de relig. tom. 1. tract. de simon. cap. 58. num. 11., et Bonac. tract. de simon. disp. 1. quaest. 7. pun. 2. diff. 2. in fin. seipsum retractans: et ratio est, quia non sunt proprie irregularitates, neque suspensiones.

Ampliant III. multi, quod haec facultas competit etiam aliis Praelatis habentibus episcopalem jurisdictionem in suos a Papa: ita tenent Henric., Roderic., Flores, Saxr., Avila, et Sanchez, quos allegat Barbosa loco cit. num. 17. qui tamen magis communem probat contrariam sententiam cum Garz. par. 11. cap. 10. num. 13. et 17. Non competit haec facultas Vicariis Generalibus, quia man-

data generaliter jurisdictione, non venit facultas dispensandi, ut dixi supra cap. 20. Competit autem Vicario Generali, si hoc ei specialiter mandetur ab Episcopo, ut Sacra congregatio apud Barbosa. super eo cap. 6. num. 6. et idem si a Capitulo mandetur Vicario Generali capitulari: nam et hanc facultatem competere Capitulo, sede vacante, tenet communis sententia DD. apud Barbosa. ibi lit. et cum Genuen. in praxi 66. n. 22., Sanchez. lib. 9. de matr. disp. 2. num. 10., Garz. par. 5. cap. 7. n. 41. cap. 11. num. 21., Suar. de poenit. dis. 30. sect. 2. num. 4. Limita, quod non potest Episcopus per haec dispensare super irregularitate, vel poena incursa ob alienum delictum, ut ob paternum, Sanchez lib. 2. in decal. cap. 28. num. 8. et 9.

¶ Vide Additionem in cap. 8. verba -- Clausuram. -- ¶

DICO VII. quod ut cap. praecedenti tetigi, dispensatio facta ab inferiore, ut ab Episcopo; vel Praelato super poenis latis ex lege superioris, idest Papae, requirit causam rationabilem, seu proportionatam ad sui validitatem; alias enim dispensatio esset non solum injusta, sed et invalida; Canonistae communiter in cap. Cum ad monasterium, de stat. Monach. quos sequitur Covar. in cap. 4. decretal. par. 2. cap. 6. §. 9. num. 11., Sylv. verb. Dispensatio quaest. 3., Angel. num. 3., Navar. cap. 5. n. 74., Turrecrem. can. 1. dis. 89. num. 14., Sanchez. opusc. lib. 5. cap. 1. dub. 5. num. 23. et latius idem Sanchez. de matrim. lib. 3. disp. 17. num. 4.

Debet autem causa esse proportionata, et justa per comparisonem ad obligationem poenalem, et motivum legis poenalis: nam si finis legis, et poena est gravior, requiritur gravior causa; in levibus levis sufficiet, Suarez de legib. lib. 6. cap. 18. n. 15., Sanchez. de matrim. lib. 8. disp. 18. num. 14. Causa vero justa dispensandi universalis, est bonum commune, vel directe, seu immediate; vel indirecte, seu mediate: alias enim dispensatio, nisi bonum commune aliquo modo respiciat, erit injusta, et invalida: S. Thom. par. 2. quaest. 97. art. 4. Sot. lib. 1. de just. quaest. 7. art. 2. col. 4., Sanchez. de matrim. disp. 19. num. 1. in fin. Sufficit autem causa boni privati, quatenus ex ea resultat bonum commune, ut Sanchez. ibi late explicat.

In particulari igitur causae justae sunt, prima utilitas, vel necessitas Ecclesiae, seu populi christiani, ut cap. Ut constitueretur 50. dist. ibi gloss. ver. Detrahendum, Rebuff. in prax. tit. De dispen. ad plura benef. num. 43. 48., et 49., Genuen. in prax. cap. 70. num. 4., Sanchez. dis. 19. num. 5. Item secunda causa vitandi scandali, sive multorum, sive etiam unius; Archid. in dict. cap. Ut constitueretur, verbo Illius, Salas de leg. disp. 20. sect. 7. num. 74., Sanchez. disput. 19. num. 9. ubi plures allegat. Tertia utilitas, vel necessitas privata spiritalis, vel temporalis, de qua re Sanchez. dict. disp. 19. a num. 1. et seqq. est enim sufficiens ratio pietati, seu misericordiae, ut gloss. in dict. cap. Ut constitueretur, verb. Detrahendum. Quarta favor religionis, v. g. cum dispensatur ad effectum ingrediendi religionem, vel cum professo, cap. 2. de apost., Suar. de cens. disp. 41. sect. 1. num. 3., Sanchez. lib. 7. de matrim. disp. 86. num. 4. ubi plures allegat. Quinta est dignitas personae petentis dispensationem: nam Principibus magnis jura deferunt,

eisque saepe specialia concedunt *cap. final. de offic. deleg. in 6. cap. Ne aliqui, de privil. in 6. extrav. Execrabilis 1. de praeben., Clem. Un. de pact. Trident. sess. 25. cap. 19. de reform., Gonzal. gloss. 24. num. 157.* neque hoc dicitur peccatum acceptionis personarum, *Sanchez disp. 19. num. 5. lib. 8.* Item causa gratificandi alicui Regi, vel magno Principi, vel Praelato pro aliquo dispensando intercedenti, *Salas disp. 20. sect. 8. num. 75., Gonzal. gloss. 9. §. 2. num. 35. text. in cap. Clerico jacente 50. dist. cap. Latorem 1. quaest. 1. et ibi glos. verb. Per intercessorem, et Turrecr. ibi cap. Salonitanae 63. dist. cap. Veniam 35. quaest. 9. ibi D.D.* Qui autem dicantur magni Principes, vide *Cardin. Bonif., et Anchar. in Clem. Un. de Bapt.* Item causa rationalis est ob benemerita de Ecclesia, *Sanchez disp. 19. n. 32.*

DICO octavo, quod Episcopus, seu Praelatus, in quibus casibus potest committere dispensationem super poenis incursis, in ordine scilicet ad suum subditum, potest etiam illam committere in ordine ad se, ut ipse, v. g. a suo confessario dispensetur, si ve ea facultas competat Episcopo jure ordinario, sive ex jure speciali, ut ex *Trident. loco cit.* ita *Sanchez lib. 8. de matr. disp. 3. num. 3., Barb. allegat. 39. num. 5.* An autem possit dispensare, vel dispensari mandare cum complice delicti, vide *Navar. con. 99. num. 12., vel cons. 61. num. 12. de sim., Sanchez in opusc. lib. 2. cap. 3. dub. 120. n. 15.* Qualiter autem interpretanda sit facultas concessa dispensandi, fuse tractat *Sanchez de matr. dis. 2. lib. 2.*

CAPUT XXIV.

Quis absolvere possit a censuris Ecclesiasticis latae sententiae.

Adverte, quod censurae ecclesiasticae nomine solum continetur excommunicatio major, et minor, et suspensio, et interdictum, *cap. Quaerenti de verb. signifi.* et istae solae tolluntur jure ordinario per absolutionem, non per dispensationem, dixi *cap. 20. supra.*

Item adverte differentiam inter censuras latis a jure, seu per modum legis, et latis ab homine, seu per modum sententiae; et ideo de utrisque hic separatim dicemus; et primum de censuris a jure latis.

RESPONDEO igitur primo. A censura excommunicationis latae sententiae a jure incursa, si a canone absolutio non est reservata, potest suos absolvere Episcopus, et quilibet Praelatus habens ordinariam jurisdictionem tam pro foro externo, quam interno, ex *cap. Nuper 29. §. In secundo vero, de sentent. excomm. ibi, Quia tamen conditor canonis sibi specialiter non reservat, eo ipso concessisse videtur aliis facultatem relaxandi.*

Amplia, quod etiam parochus potest suos parochianos a censuris non reservatis absolvere, ex *dict. cap. Nuper, et ita Navar. cap. 27. num. 39., Suar. de cens. dis. 7. sect. 4. num. 23. Barbos. in dict. cap. Nuper num. 12., Gutier. can. quaest. 1. lib. 1. cap. 6. num. 1.* Quod tamen est intelligendum pro foro conscientiae tantum, quia parochus non habet jurisdictionem fori externi, ideo non potest absolvere a censuris pro foro externo, ut *gl. in cap. 2.*

de poen. et remiss. in 6. verb. Reservantur, Canonistae communiter, quos allegat, et sequitur Martia de jurisd. par. 3. cap. 19. num. 7. et seqq. Addo, posse parochum suos absolvere, etiam extra Sacramentum confessionis, et etiamsi Sacerdos adhuc non sit, ut *Ugolin., Regin., et Sanchez*, quos sequitur *Barbos. in dict. cap. Nuper, num. 13.*

¶ Vide notata infra verb. Absolutio - c. 2. ¶

Amplia II. ut etiam Sacerdos confessarius approbatus possit absolvere a censuris non reservatis eos, quorum respectu est approbatus, ex *dict. cap. Nuper, ita Barbos. loco cit. num. 13. in fin.* Sed hoc intelligo in actu sacramentalis confessionis, cum solum supponamus eum habere jurisdictionem hanc in ordine ad Sacramentum Poenitentiae, ut *Bonac. de censur. disp. 1. quaest. 3. punct. 6. num. 7. cum allegatis.* Est tamen probabile, confessarios habentes privilegia a Sede Apostolica absolvendi quoscunque a censuris, et casibus etc. pro foro conscientiae, posse absolvere etiam extra sacramentum in foro conscientiae, ita tenet *Suar. de relig. tom. 4. tract. ult. lib. 9. cap. 2. num. 28., Sanchez de matrim. lib. 8. disp. 15. num. 25. et disp. 34. num. 29. cum aliis per eos allegatis.* quamvis contraria sententia sit tutior, et in praxi receptior.

Ampliant III. multi, quod a censura excommunicationis minoris ipso jure incursa, secundum probabilem opinionem aliquorum potest absolvere etiam quilibet simplex Sacerdos, qui potest absolvere a peccatis venialibus, ad quod non requiritur ulla approbatio, cum ex ipsa sua ordinatione ab Ecclesia ad hoc accipere censeatur jurisdictionem, ut *Navar. cap. 27. num. 25. et 39., et cap. 4. num. 5., Tolet. lib. 1. cap. 17. in fin., Vivald. de excomm. minori num. 12. in fin. cum S. Thom. in 4. dist. 18. q. 2. art. 5. et in addit. ad 3. p. quaest. 23. art. 3. Cordub. in summ. q. 169., Tabiena verb. Absolutio 2. num. 5. quaest. 3., et probabilem ait Bonac. de cens. disp. 2. quaest. 3. num. 15.* Contraria tamen, nempe quod solus Sacerdos, qui potest a mortalibus absolvere, possit a minori excommunicatione absolvere, scilicet parochus, vel confessarius approbatus ab Ordinario, est communis sententia, ut testatur *Covar. in cap. Alma par. 1. §. 12. num. 6., Avila par. 2. cap. 7. disp. 1. dub. 1. et communem ostendit Sayr. lib. 2. cap. 22. num. 8.* Haec sententia satis probatur ex *dict. cap. Nuper*, et ideo in praxi servanda est.

¶ Circa absolutionem a venialibus, quam hic asseritur dari posse a simplici Sacerdote, vide notata infra verbo Absolutio - cap. 2. ¶

Amplia IV. quod Episcopus, seu Praelatus, vel Vicarius pro utroque foro potest absolvere a censura suspensionis in jure lata, scilicet si lata sit ob contumaciam, si non sit reservata a Canone, ex *dict. cap. Nuper*, secundum communem sententiam apud *Sayr. lib. 4. c. 17. de cens. num. 12., et Sanchez de matrim. disp. 52. num. 2. lib. 3., Sbroz. de off. vic. quaest. 184. num. 4.* Addo probabilem esse opinionem, quod possit etiam ab ista censura absolvere parochus, vel alius confessarius approbatus: tenent *Vivaldi tit. de suspens. num. 31., Bonacin. disp. 1. quaest. 3. punct. 1. num. 9., Coninch. disp. 13. num. 30. et probabilem ait Filiucc. tract. 17. num. 68. et 70.* Sed contraria est communis, quia absolutio a suspensione non pertinet necessario ad forum sacra-

mentale: excipe nisi aliunde habeant privilegia absolvendi a censuris quibuscunque; et ita *Suar. de cens. disp. 29. sect. 2. Sayr. lib. 5. cap. 5. num. 22. Layman lib. 1. tract. de suspens. cap. 4. numer. 2. Tanner. tom. 4. disp. 6. num. 142.* An autem Episcopus ex vi cap. *Nuper* possit absolvere a suspensione lata in jure non ob contumaciam, sed in poenam indefinite, si a Canone non sit reservata, communis sententia affirmat, ut testatur *Suar. loc. cit. num. 14. vers. Secunda sententia. Abb. in cap. Tam litteris, num. 3. de testib. et idem de Vicario Episcopi ait Sbroz. loco cit. De suspensione autem lata vel in perpetuum, vel ad certum tempus, communis sententia docet, non posse Episcopum absolvere ex vi cap. *Nuper*, quia eo ipso est reservata, ex quo Canon tempus praeфинивit durationis, ita *Sayr. num. 10. et 18. Sanchi loco cit.**

Amplia V. quod ex dict. cap. *Nuper*, similiter Episcopus, seu Vicarius, seu alius Praelatus potest absolvere a censura interdicti a jure lati ob contumaciam indefinite, si Canon non reservavit absolutionem; non autem si ad tempus: est communis sententia, ut apud *Sayr. de censur. lib. 5. cap. 15. n. 14.* Et procedit de interdicto tam locali, quam personali, sive particulari, sive generali, quia potest absolvere pro utroque foro, ut patet ex dict. cap. *Nuper*, *Avila part. 5. disp. 4. dub. 1. concl. 8. Layman lib. 1. tract. de interd. cap. 5. num. 1.* Et idem de Vicario generali Episcopi ait *Sbroz. de offic. Vic. quaest. 185. num. 2.* Advertunt autem *Avil. et Layman ibi*, nullum interdictum locale in jure esse Papae reservatum: excipe interdictum latum in Bulla Coenae cap. 2. contra appellantes a Papa ad futurum Concilium. Parochi autem, et alii confessorii approbati, secundum probabilem sententiam possunt absolvere ab interdicto personali particulari a jure lato, non reservato ex cap. *Nuper*, quia symbolizat cum excommunicatione, et ita tenet *Suar. disput. 38. sect. 2. num. 8. Coninch. disp. 13. dub. 6. concl. 3. Filiucc. tract. 18. num. 126. Bonac. disp. 5. punct. ult. num. 6. cum Reginali et Alterio.* Contrarium tamen, nempe a nullo interdicto posse istos absolvere, tenent *Henriq. lib. 13. cap. 35. num. 2. Avila part. 5. disp. 6. quaest. 10. num. 164. tom. 4. Sayr. lib. 5. cap. 15. num. 22.*

RESPONDEO II. quod Episcopus potest absolvere ab excommunicatione Papae reservata eum, qui impedimentum habet, vel perpetuum, vel temporale diuturnum, quominus Papam adire possit, nisi cum magna difficultate: ita tamen, quod si impedimentum non sit futurum perpetuum, absolvatur ad reincidentiam, idest cum cautione juratoria, ut cum primum potuerit, compareat coram Summo Pontifice, seu Sede Apostolica, mandatum apostolicum recepturus, non ut novam absolutionem obtineat, sed ut mandatum accipiat de satisfactione praestanda Ecclesiae, et parti laesae, vel ut cognoscatur, an sufficienter satisfecerit, ita *Navar. cap. 26. num. 26. Sanchi in decal. lib. 2. cap. 13. num. 27. Sayr. lib. 3. cap. 28. num. 36. Layman de cens. cap. 6. num. 4.* Itaque si fuerit iste in partibus absolutus, ut supra, venire debet ad Curiam; alias reincident eo ipso: si autem perpetuum sit impedimentum, simpliciter, et absolute absolvet eundem, cap. *de cartano, cap. Mulieres, cap. Ea noscitur, cap. De monialibus, de sent. ex-*

com. cap. Eos qui, eo tit. in 6. et dicitur impedimentum diuturnum arbitrio prudentis, praescindendo a reditu a Curia, ut Navar. cap. 27. num. 90. Sayr. lib. 3. cap. 28. num. 40.

Cave igitur ab eo, quod ait Glossa in d. cap. *de caetero verb. Suscepturus*; videlicet semel absolutum non reincidere in excommunicationem, etiam si sit in mora parendi mandatis, seu comparendi ut supra; nam contrarium (scilicet quod reincident ipso jure) statutum est in dic. cap. *Eos qui*, ut observavit Rota decis. 704, alias 22. *de sent. excomm. in antiq. Sayr. loco cit. num. 36. Suar. de cen. dis. 22. sec. 1. num. 62. Sanchi in decal. lib. 2. cap. 13. num. 28. Abb. in dict. cap. De caetero in fin.* qui bene dicunt, non fore hanc secundam excommunicationem eandem numero physice, sed moraliter, idest similem, et aequipollentem, et idem ait *Franchi in dict. c. Eos qui, not. ult.* Opinio autem glossae solum procedit in absolutione a sententia censurae specialis ab homine data ab ipso latore sub aliqua conditione de futuro, ut dixi infra cap. 25.

Sed quaeres, quae dicantur impedimenta canonica perpetua, ut debeat absolvi excommunicatus in partibus ab Episcopo, vel a Commissario. Sacrae Poenitentiae sine dicta obligatione veniendi ad Curiam.

Respondeo primo, valitudinariū, idest perpetuo morbo impediti, et membrorum destitutione impediti, cap. *Ea noscitur, cap. Quamvis de sent. excomm.* ut podagrici, *Silvius, vers. absolut. 4. casu 9. num. 3.* et notabiliter dirupti *Sayr. lib. 3. de cens. cap. 28. num. 34.* Item claudi, coeci, attracti, *Innoc. in cap. Quamvis, Sayr. num. 32.* et manchi, seu manibus diminuti, nisi sint divites, ut famulos habere possint, *Innoc. et Card. in cap. Ea noscitur cit.*

Secundo senes, dict. cap. *Ea noscitur, et cap. Quamvis*, ubi *Innoc. et Cardin.* ampliant, etiamsi fortes videantur. Sed intelligendum de tanta senectute, ut talem laborem itineris subire non possint, cap. *Quod de his de sent. excomm.* ideo procedit in septuagenario, *Silv. loco cit. casu 16.* sicut ex tunc communi Theologorum excusatur a jejunio, *Bonac. in decal. disp. ult. pun. ult. num. 4.*

¶ Quando senes excusentur a jejunio, placet hic referre tradita a Paulo Gabriele Antioine Societatis Jesu Tract. de Virtut. Moral. num. 4. edit. Romanae 1757. ibi -- Quoad senes, quamvis aliqui putent, eos a jejunio eximi circa annum septuagesimum; tamen ex communi sententia, teste Layman, aut saltem communiore, non est pro iis certum tempus constitutum, quo lege jejunii sint soluti, eo quod alii citius, alii tradius vicibus deficient: cum e contra communiter crescant, et firmentur homines usque ad annum 21. Quare senes non excusantur, nisi quando corporis vires deficiunt, itant pluribus modicis egeant refectionibus, alioqui grave nocumentum passuri. Senes si sunt multum debiles, eo modo possunt excusari, sicut dictum est de infirmis. Ratione autem senectutis tantum non excusantur, si sunt fortes ad ferendum jejunium: nec est determinata aetas ab aliquo usque ad quos annos quis tenetur ad jejunium, ait S. Antoninus 2. part. tit. 6. cap. 1. §. 5. --

Est autem notandum, quod contraria opinio nedum septuagenariis, sed etiam sexagenariis favens, magis

invaluit ab anno dumtaxat 1597. quam more pecudum magnus Casuistarum numerus secutus est ex duplici falso documento audacter evulgato a Hieronymo Lamas Hispano, Auctore cujusdam parvae Summae his verbis asserto part. 3. cap. 5. §. 20. ibi -- Qui autem senes dicantur, et in qua aetate deobligentur, nemo dixit determinate hucusque, nec aliquo jure cautum video, nec taxatum. Tamen gratias Deo, quod deinceps regula tenebitur certa a summo Ecclesiae Pastore decreta: Pius enim V., Pontifex Sanctissimus, anno 1570. viva voce, tum etiam Bulla Cruciatæ ab eodem concessa anno 1569. et anno 1570. decernit, homines sexagenarios ad jejunandum non teneri ex Ecclesiae praecepto; excipit enim illos, etiamsi Regulares essent, ab abstinentia ovorum, et lacticiniorum in quadragesima, cum alios Regulares omnino extra privilegium, quoad hoc relinqueret, etiam accipientes Cruciatam: insuper interrogatus, viva voce asseruit: et certe satis juste -- *En ergo duo fundamenta, in quibus sui asserti intentionem fundat iste Summista. Sed primum, vivae nempe vocis oraculum, falsitatis facile argui potest, cum istud nedum nemini tunc temporis Romae degenti, et praesertim Martino Navarro gravissimo Auctori, et Pio V. percharo, umquam innotuerit, sed etiam quia nullum de eo documentum affert. Secundum vero apertissime falsum est, cum in cit. Bulla Cruciatæ ne unum quidem verbum habeatur, quod haec exemptio declaretur, prout solide refellit duo ista somniata fundamenta Emanuel Concina in Animadversionibus critico. moralib. in Menda Pontasiana Animad. 1. relata initio Tom. 1. Diction. Casuum conscient. Jo. Pontas Veneti. edit. 1738. et lib. 2. de Eccl. praecept. diss. 2. de Jejun. quaest. 5.*

Tertio pauperes, seu inopes d. cap. Quamvis: sed contra est *tex. in cap. Ea noscitur cit.* concordant Canonistae, ut paupertas excuset, quando quis non est solitus mendicare, et si veniret, coereretur mendicare, vel et si sit solitus mendicare, tamen veniendo, non posset providere uxori, et liberis, sicut facit in patria, *Innoc. in cap. Quamvis. Abb. in cap. Ea noscitur num. 5. et ibi Cardin. Navar. cap. 27. num. 88. Sylv. num. 3. cit. §. Septimus casus, Sayr. num. 34.*

Quarto impuberes casum censurae reservatae incurrentes, etiamsi puberes, seu majores effecti absolvi petant *cap. fin. de sent. excomm.*

Quinto qui sub aliena potestate sunt, scilicet filii familias, et servi (non dico famuli), si pater, vel dominus damnum pateretur eorum discessu, dummodo excessus non sit valde enormis, et absolute in partibus sine obligatione veniendi non sit scandalum paritura, *cap. Mulieres cap. Relatum lib. pr. de sen. excomm.*

Sexto Religiosi, qui Religiosum perculserunt non enormiter, *cap. Cum illorum §. Qui si cap. Canonica, cap. Monachi eod. tit.*

Septimo Mulieres cujuscunque conditionis, *cap. Mulieres cap. Ea noscitur cit.* Ait tamen Sylv. not. 3. §. Tertius casus, quod si casus sit enormis, et mulier fortis ad eundem, et ejus discessus nemini praejudicet, et non sit periculum circa pudicitiam illius, posset ab Ordinario cogi ad eundem Romanam: et ita vidi saepius practicum, sed satis incaute; ideo non approbant DD. hanc praxim.

Octavo ii, quibus incumbit cura animarum, vel familiae, vel status, et subditos sine suo, vel illorum periculo derelinquere non possunt, *Sylv. casu 15. Sayr. num. 35. Avila part. 2. de cens. cap. 7. dub. 1. concl. 3.*

Nono Janitores, qui turbam arcentes, seu clericos repellentes percutiunt, *cap. Si vero lib. pr. de sent. excom.*

Decimo Clerici, qui clericos conviventes percutiunt non enormiter, *cap. Quoniam de vit. et honest. cler.*

Amplia I. quod quamvis fere semper jura loquantur de excommunicatione ob percussionem ecclesiasticae personae incursa, tamen DD. communiter dicunt procedere de omni excommunicatione, quia est eadem ratio, ne anima periclitetur, et ita de communi testatur *Sylvest. verb. Absolutio 4. num. 7. tenet Felin. in cap. Quamvis de sent. excom. Navar. cap. 27. num. 89. vers. Ad primum Sayr. lib. 3. cap. 28. num. 39., Coninch. disp. 14. num. 241., Avil. part. 2. cap. 7. disp. 1. dub. 6. et est text. in dict. cap. Eos qui.* Non tamen procedit de aliis censuris, scilicet suspensionis, vel interdicti. Sed dubium forte de illis esse potest, a quibus in articulo mortis absolvi quis potest ad reincidentiam (videlicet quae sacramentis recipiendis obstant, vel ecclesiasticae sepulturae, idest interdictum personale, et suspensio a receptione sacramentorum, et ab ecclesiastica sepultura) quia in *cap. Eos, qui de sent. excom. in 6.* parificantur isti duo casus, scilicet pro articulo mortis, vel pro impedimento adeundi Papam: sed ab istis potest quis absolvi in articulo mortis ad reincidentiam, secundum probabiliorem, quam docet *Sanch. in decal. lib. 2. cap. 13. num. 12. cum Zambrano;* ergo etiam in casu impedimenti praedicti. Tamen contrarium tenendum aestimo juxta communem sententiam: nam omnes DD. solum extendunt ad excommunicationes omnes reservatas: et ratio est differentiae, quia interdictum, et suspensio non arcent absolute a sacramento Poenitentiae recipiendo: haec autem concessio, de qua agimus, est facta, ne quis diu arceatur a poenitentia, unde non est eadem ratio, et alia sacramenta non sunt christiano tam necessaria.

Amplia II. ut haec facultas etiam competat aliis Praelatis habentibus episcopalem jurisdictionem in suos, ut tenent *Abb. in cap. Monachi num. 3. in fin.* Aliis autem Praelatis inferioribus Episcopo non competit, nisi ex aliquo alio privilegio speciali, ut *Gloss. in dicto cap. De caetero, super verbo, Licet dioecetano Episcopo, et Abb. ibi num. 1. not. 2., Sylvest. absol. 4. num. 7.* Unde neque Vicario generali competit haec facultas, nisi ex mandato speciali Episcopi, ut *Sbrozz. de offic. Vic. lib. 2. quaest. 108. num. 1. et facit cap. fin. de offic. ordin. gloss. in dict. cap. De caetero loco cit.* Et ratio est, quia est concessio exorbitans, et materiae arduae; *Abb. in dict. cap. Monachi loco citato.* Adde quod est concessio limitata certis modis; ideo non venit in mandato generali: unde *Felin. in dict. cap. fin.* comparat hanc facultatem absolvendi facultati dispensandi.

Amplia III. secundum aliquos, ut haec facultas competat Episcopo, etiamsi possit impeditus recurrere ad Sedem Apostolicam per nuncium, vel

epistolam, quia non tenetur poenitens sic recurrere: ita *Henriq. lib. 6. cap. 9. num. 7.*, *Avila part. 2. cap. 7. disp. 1. dub. 6. §. Secundo nota*: idem tenet *Ugolin. et Duard. apud Bonac. allegati*, et *Barbos. alleg. 41. num. 7. Sanch. lib. 2. cap. 13. num. 14.*, sed contrarium puto verius cum *Bonacc. de censur. dis. 1. quaest. 3. pun. 2. num. 4. Zambran. de casib. artic. mor. cap. 4. dub. 4. num. 15.*, et *dub. 6. num. 4.* et ita videmus practicari, ut recurratur ad Sacram. Poenitentiarum in similibus.

Amplia IV. ut procedat haec facultas etiam quoad casus in Bulla Coenae Domini, secundum probabiliorē (excepto tamen casu haeresis) quia huic juri non censetur per clausulas Bullae derogatum, ob magnam illius aequitatem, ut *Coninchi. disp. 14. num. 241.*, *Suar. de poenit. disp. 30. sect. 3. num. 9. idem in tract. de fide disput. 31. sect. 4. num. 26. Sanch. lib. 2. in decal. cap. 13. num. 37.*

RESPONDEO III. quod ex *Trident. sess. 24. cap. 6. de refor.* concessum est Episcopis absolvere in quibuscunque casibus occultis etiam Sedi Apostolicae reservatis delinquentes quoscunque subditos in Dioecesi sua per se ipsos, aut Vicarium ad id specialiter deputatum in foro conscientiae gratis, imposita poenitentia salutari. Excipiuntur tamen hodie omnes casus contenti in Bulla Coenae, ut *Sanch. lib. 2. in decal. cap. 11. num. 26.*, et ita in praxi receptum ait *Suar. de cens. disp. 21. sect. 1. num. 4.* quia Bulla derogat etiam constitutionibus Concilii generalis cujuscunque. Excipitur etiam casus Simoniae in Ordine, ex Bulla Sixti V. ut dixi *par. 2. verb. Simon. cap. 9.*

¶ Vide aliam limitationem in Additione ad cap. 8. Verbo -- Clausura --

Vide etiam supra in Additione ad cap. 23. post §. Dico VI. ¶

Amplia, quod Episcopus etiam incurrens in excommunicationem reservatam occultam, potest subdelegare confessario suo facultatem, ut ipsum absolvat, ut dixi infra *part. 2. verb. Clausura, cap. 6.* et supra *cap. praecedenti in fin.*

Limita autem secundum probabiliorē, quod haec facultas non competit Praelatis inferioribus etiam habentibus episcopalem jurisdictionem, *Garz. pur. 7. cap. 11. num. 18. Barbos. alleg. 39. num. 17.* multi tamen contradicunt apud eos citati, apud quos alia videtur in explicatione hujus facultatis. An autem hoc decreto, nomine Episcopi contineatur Vicarius generalis, ut absolvere possit a censuris quibuscunque, videtur affirmare *Sayr. lib. 4. de cens. cap. 17. num. 19. et Victoreti in not. ad Tollet. lib. 1. cap. 46.* dicentes, ita declaratum a Sacra Congregatione: sed non est verum, nisi specialiter ab Episcopo haec facultas committatur, ut patet ex declaratione Sacrae Congregationis.

Sed quaeres, an Religiosi exempti intra Dioecesim commorantes, possint absolutionem obtinere ab Episcopo tanquam ejus subditi. Respondeo diversas esse opiniones probabiles. Aliqui dicunt, eos posse se subicere etiam sine licentia sui Praelati; quia in hoc censi debent tanquam ejus subditi, ita *Suar. de cens. dis. 41. sect. 2. num. 7.* Alii dicunt, eos posse se subicere Episcopo, cum licentia tamen sui Praelati: ita *Sayr. lib. 7. cap. 7. num. 23. de censur. Avila part. 2. cap. 7. dis. 11. dub. 6. conclus. 2. cum Feder. de Sen. et Henriq. Regim. lib. 30. tract. 2. cap.*

29. vers. 5. haec videtur magis communis Theologorum, et verior de aequitate. Alii dicunt, neque de voluntate Praelati posse ad hoc se subicere Episcopo, quia non possunt renunciare privilegio suae exemptionis, ut *gloss. in Clem. Cum ex eo in fin. de sent. excom. ibi Canonistae, Abb. Felin. et Borgas. quos sequitur Ugolin. de cens. tab. 1. cap. 2. §. 17. num. 5.*, *Garzias de benef. part. 7. cap. 11. num. 20.* et haec sententia est communis Canonistarum, et verior de rigore juris. Alii denique dicunt, Religiosos exemptos non posse in hoc se subicere Episcopo sine licentia Praelati, nisi Praelatus denegat licentiam sine causa rationabili, ita *Molina tract. 3. dis. 61. num. ult. Pontius de matrim. lib. 8. cap. 15. num. 14.* quae sententia cum sit media, et distinguens, multo magis probabilis est, *Cevall. comm. cont. comm. in praef. num. 56.*

RESPONDEO IV. In articulo mortis, idest cum certum est talem jam mori, seu statim moriturum, et etiam in periculo probabili mortis instantis, potest quilibet absolvi a quolibet Sacerdote a quibuscunque culpis reservatis absolute, et ab omnibus excommunicationibus, et a suspensionibus, et interdictis, quibus a Sacramentorum receptione, et ecclesiastica sepultura quis arcetur, quantumvis reservatis, si prompte, seu commode haberi non possit alius, qui possit absolvere a dictis reservatis extra mortis articulum; ita tamen, ut a censuris reservatis absolvatur ad reincedentiam, si cessante periculo, cum primum potuerit, non compareat coram superiore legitimo, ad quem alias pertineret absolutio, mandata illius suscepturus, ex *Trident. sess. 14. de poenit. Sacram. cap. 7.*, *Suar. de poenit. disp. 26. sect. 4. num. 3.*, *Sanchez in decal. lib. 2. cap. 13. an. 1.*, *Barbos. alleg. 25. n. 50.*, *Dian. resol. 57. et 71. tract. 4. tom. 2.* et alii apud eosdem, apud quos videri poterit plenior hujus rei explicatio.

¶ Circa absolutionem a casibus contentis in Bulla Coenae in articulo mortis attende dicta ab Auctore supra pag. 28. §. An autem. ¶

RESPONDEO V. Mortuo absolutio dari non potest, nisi ab eo, qui pro foro externo potest absolvere, *cap. A nobis 28. de sent. excomm.*, *Suar. disp. 12. de censur. sect. 4. num. 3.*, *Bertacch. verbo Excommunicatus absolvitur num. 44.*, *Marta de jurisd. par. 3. cap. 19. num. 26.*, ubi ait, in tali absolutione flagellandum esse sepulchrum: et forma absolutionis assignatur in dict. *cap. A nobis*. Quod si excommunicatio, seu censura erat occulta, vel saltem non denunciata, neque ob notoriam clerici percussionem, multi dicunt, quod non indiget mortuus absolutione, quia absolutio datur, non mortuo directe, cum ipse sit jam solutus vinculo censurae quoad se, sed tanquam licentia fidelibus vivis cum eo communicandi, quae non requiritur, si non erat vitandus, juxta *extr. Martini V. Ad evitanda*: et ita *Navar. cap. 27. n. 271.* Tamen aestimo etiam tunc utilem fore absolutionem, et esse concedendam, si signa edidit contritionis, ut *Marta loco cit. et dict. cap. A nobis*; ita Sacra Poenitentiarum solet committere absolutionem mortuorum in excommunicatione pro foro conscientiae tantum.

¶ S. Poenitentiarum hodie non solet committere dictam absolutionem, nisi ad effectum sepeliendi cadaver in loco sacro: et tunc quidem in forma publica. ¶

RESPONDEO VI. Approbatus confessarios interdum habere privilegia absolvendi a quibuscunque censuris, exceptis in Bulla Coenae contentis, et exceptis iis, quas Ordinarii sibi reservarunt, et in Italia extra Urbem Romam, exceptis quinque casibus, de quibus dixi *par. 2. verb. Absolutio cap. 3.* Vigore igitur hujus privilegii poterit confessarius absolvere non solum a censuris excommunicationis, et interdicti personalis, sed etiam a censura suspensionis lata a jure ob contumaciam, seu indefinite, secundum communem sententiam, quia haec suspensio est proprie censura, quae tollitur per absolutionem, *cap. Quaerenti de verb. signif. ita Avila tract. de suspens. disp. 6. dub. 2. in fin., Marius Alter. t. 2. tract. de suspens. disp. 8. cap. 3. in fin., Garzias de benef. par. 2. cap. 5. num. 50.*

An autem possit etiam absolvere a suspensione incursa lata ad certum tempus, vel in perpetuum; aliqui affirmant, posito quod in privilegio adsit particula illa, *a censuris, et poenis ecclesiasticis*, quos allegavi supra *c. 1.* Alii eum dicunt posse absolvere propter particulam, *a censuris quibuscunque*, quia particula haec videtur comprehendere censuras etiam improprie dictas, et quae alias non continentur nomine censurae, propter hujus dictionis universalitatem, quae extenditur etiam ad improprie dicta, ut DD. allegati a *Barbos. de diction. super dict. quibuscunque*, et *Seraph. decis. 325. num. 7.* et quia dicunt, verbum *absolve*, referri etiam ad istas censuras improprias; et hanc sententiam tenet *Filiuc. tract. 17. num. 68., Layman lib. 1. tract. de suspens. cap. 4. in fin. Bonac. de cens. partic. disp. 3. quaest. 2. punct. 1. in fin.* qui allegat *Henriq., Ledesm., et Garziam.* Sed contraria verior, et tutior est, quia suspensio ad certum tempus, vel in perpetuum lata tollitur per dispensationem, et non per absolutionem: ita *Suar. de cens. dis. 29. sect. 1. in fin. Tanner. tom. 4. disp. 6. num. 142.* et alii, quos allegavi supra *cap. 1.*

De legato a latere, dubitatur a DD. an possit absolvere a censuris Papae reservatis. Quidam distinguunt, dicentes posse, si reservatio sit facta simpliciter, secus si eum dictione taxativa tantum, seu dumtaxat solum, aut solus etc. ita *Felin. in cap. Ad eminentiam num. 2. de sent. excomm., Barbos. ibi num. 3. qui alios allegat.* Sed communis sententia absolute negat posse absolvere, nisi in casibus a jure expressis, scilicet in casu can. *Si quis suadente*, per *dict. cap. Ad eminentiam*, et per *cap. Excommunicatis de offic. leg. ibi, Abb. notat num. 4., Lapsus in cap. Si Abbatem num. 1., Gemin. num. 5. de elect. in 6., Vitalin. in Clem. Gravis num. 52. de sen. excommun., Cuccus inst. lib. 2. tit. 5. num. 81., Ugolin. de censur. tab. 1. cap. 10. §. 3. num. 4. cum Soccin., Armill., Sylv. et tenent Sayr. de cens. lib. 2. cap. 19. num. 10.*

Puto tamen, eum posse absolvere a casibus Papae reservatis concessis Episcopo a *Tridentin. sess. 24. cap. 6.* servata forma ibi praescripta, quia Legatus concurrit cum quolibet Ordinario, et dicitur Ordinarius in tota sua Provincia *cap. 1. de off. Leg. et cap. 2. eod. tit. in 6.* et habet omnem jurisdictionem, quam habet Episcopus, *Sanchez lib. 8. de matrim. dis. 9. num. 25.*

NUNC transeamus ad censuras ab homine latas, seu per sententias generales, vel speciales. Qua in re.

Dicendum I. quod a censura speciali nominatim lata pure, seu de praesenti, non potest absolvere, nisi is, qui eam promulgavit, ejusve successor, aut superior, tanquam Judex in causa appellationis, quando censura fuit injusta, aut delegatus ab illis, *Abb. in cap. Per tuas n. 13. de sent. excomm., Imola in cap. Grave num. 14. de praeb., Navarr. cap. 27. num. 40., Tolet. lib. 1. cap. 16. num. 5., Suarez de censur. dis. 7. sec. 2. num. 10.* et de communi testatur *Avila par. 2. cap. 7. dis. 1. dub. 9. probatur dict. cap. Per tuas, et cap. Sacro de sent. excomm. cap. Qui vero 11. quaest. 3.* et quod dixi de Judice in causa appellationis habetur in *cap. Venerabilibus §. Sane de sent. excomm. in 6.* Et neque in Sacra Poenitentiaria concedi potest absolutio a tali censura, nisi ad effectum consequendi indulgentias Urbis, si censura sit lata in partibus, et non notoria in curia Romana, et nisi in quibusdam aliis casibus particularibus. Delegatus tamen solum intra annum a die definitivae potest absolvere *cap. Quaerenti, de off. Deleg.*

 Quod excommunicatus nequeat absolvi, nisi ab eo, a quo specialis excommunicatio lata est, statuitur etiam a *Constit. Leonis X.* — Dum intra — §. 7. *Clementis VIII.* — Quaecunque — §. 9., et *Clementis X.* — Superna — §. 7.

Nota, quod a regula supra firmata excipitur delegatus Papae, qui si aliquem excommunicavit propter inobedientiam in se commissam, non potest eum absolvere, sed absolvi debet a Papa, ut ex cap. Quaerenti voluit Innocentius de Offic. Judic. deleg. quam sequitur Ludovic. de Ameno de delict., et poen. tom. 3. tit. 4. §. 8. num. 65.

Dicendum II. quod a censura lata ab homine per praeceptum speciale de futuro, seu sub conditione (v. g. si cum tali muliere fueris conversatus, vel si non intra tale tempus furtum restitueris etc.) incursa, si fuerit declarata, vel delata ad Judicem ipsum, qui eam censuram protulit, non potest absolvere, nisi is, qui illud praeceptum fecit, aut successor, aut superior, aut illorum delegatus, ut supra; quia regula est, quod a sententia speciali solus lator absolvit; et talis est haec, et ita *Imola in cap. Grave num. 14. de praeb., Navarr. cons. 52. n. 2. de sent. excomm.* Neque Papa facile absolutionem concedit a sententia speciali Ordinariorum, ut *Navarr. ibi num. 4.* Imo olim ante Pium V. neque Poenitentiarii minores poterant ab hac censura incursa absolvere, *Cardin. in Clem. Ne Romani, verbo. Eo ipso, num. 5. de elect.* Hodie tamen in casu nostro, si transgressio sit occulta, et non delata ad forum, possunt et Poenitentiarius major, et Poenitentiarii minores absolvere ex *Breve ref. Pii V.* quia iste non dicitur propterea nominatim excommunicatus, nisi sequatur sententia declaratoria de incursu, *Suar. de cens. dis. 9. sect. 2. num. 10.* Item habentes privilegium amplum absolvendi ab omnibus censuris, tam a jure, quam ab homine latis, poterunt absolvere eodem modo in occultis, quia tunc non potest oriri scandalum, aut turbari Judicis jurisdictio absolutionem dando: ita *Suar. de Relig. tom. 4. tract. ult. lib. 9. cap. 2. num. 21.*

 Vide Constit. — Pastor bonus — in fine hujus Operis.

Dicendum III. quod a censura lata per sententiam generalem pro praecedente culpa (ut monito-

rio ad restituendum, vel revelandum contra incertos) non potest absolvere, nisi lator, et alii supradicti de censura, seu sententia speciali; quia haec sententia licet secundum formam verborum sit generalis, tamen in effectu ratione delicti est specialis; quia personae secundum se jam sunt certae, et determinatae, quae retinent, vel sciunt id, de quo agitur, et hanc propositionem esse certam ait *Alter. tom. 1. de cens. lib. 4. dis. 2. cap. 4. in princ.* et non habere difficultatem ait *Suar. de censur. dis. 7. sect. 2. num. 20. Filiucc. trac. 11. num. 298.* et eam tenent *Felin. in cap. Pastoralis §. Praeterea num. 9. vers. Fortius voluit in fin. de off. ord.* et tenet *Bonac. de cens. in comm. dis. 2. quaest. 6. punc. 1. n. 40.* qui tamen movetur alia ratione, quod in hujusmodi monitoriis solet reservari absolutio ferenti. Et confirmatur haec nostra sententia, quia cum tales censurae ut plurimum ferantur ad instantiam partis, lite mota, vel movenda per modum evangelicae denunciationis, si absolutio ab alio dari posset, facile turbaretur jurisdictio ecclesiastica, et laederetur jus partis, et eluderetur praeceptum superioris; ideo absolvens peccaret mortaliter contra justitiam, ut ait *Henriq. lib. 13. cap. 28. num. 2., et num. 5. in fin.* Unde Sacra Poenitentiaria valde circumspecte absolvit a tali censura, et ita etiam Privilegiati debent caute procedere, ut *Henriquez loco cit. 28. num. 2.*

Dicendum IV. quod a censura lata per sententiam generalem, seu per edictum, pro futuris culpis, seu delictis, si non sit reservata absolutio a ferente, secundum probabiliorum, et magis communem Recentiorum, absolvere potest quilibet, qui a censuris a jure latis non reservatis potest absolvere, juxta *cap. Nuper de sent. excomm.* ita tenent *Tolet. lib. 1. cap. 16. n. 4., Sayr. lib. 2. cap. 19. num. 5., Navarr. cap. 27. num. 44., Inola in dict. cap. Grave num. 14. de praeb. et de communi testatur Avila par. 2. cap. 7. dis. 1. dub. 8. et probabiliorum ait Layman de censur. in comm. cap. 7. n. 3.* Quamvis contraria sententia fuerit magis communis Canonistarum, ut ait *Felin. in dict. cap. Pastoralis §. Praeterea num. 9. vers. Fortius in princip.* propter regulam generalem DD. quod a censura ab homine, solus lator absolvit. Adde quod Major Poenitentiarius potest ab hac absolvi mandare, etiamsi casus sit publicus, et notorius, *Navarr. cons. 2. in fin. de sent. excomm.*

Ex praedictis inferitur resolutio quaestionis, an Superiores Religiosorum ferre possint sententias, seu censuras generales, aut speciales, sibi quae absolutionem reservare, extra casus expressos in decreto Clementis VIII. quo prohibetur Superioribus Regularium alios casus sibi reservare ultra ibi expressos, nisi fiat cum consensu Capituli provincialis reservatio pro tota domo, vel tota Provincia; vel cum consensu Capituli generalis pro tota Religione, quod decretum habes apud *Mirand. par. 2. quaest. 34. art. 7., Suar. de Poenit. disput. 29. sect. 3. num. 13.* Qua in re respondeo, quod si agatur de sententia speciali nominatim lata in aliquem, sive pure de praesenti, sive sub conditione de futuro, vel de sententia generali pro praeterita culpa, certum mihi videtur, posse Superiorem hujusmodi sententias proferre, etiam expresse sibi absolutionem reservando; quia de jure communi potest Superior

etiam localis Religiosorum exemptorum in suos subditos censurarum hujusmodi sententias ferre, cum habeat in illos jurisdictionem ordinariam, ut docent *Eman. Sa, verb. Excommunic. num. 13., Roderic. quaest. regul. 60. art. 1. tom. 2., Tolet. lib. 1. cap. 6. num. 2. et 3., Henriq. lib. 13. cap. 24. n. 3., Avila par. 2. cap. 3. dub. 1. et prob. in cap. Cum in Ecclesiis, ibi gloss. verb. Excommunic. de major. et ob. et eo ipso de jure communi absolutio erit eidem reservata, ut supra dixi: expressio autem ejus, quod tacite inest, nihil operatur, leg. Non recte, ibi *Bal. Cod. de fideic. neque vitiat actum alias validum Bal. in leg. 3. in gloss. 1. ff. de leg. 1., Dec. in leg. Actus legitimi num. 10. de reg. jur.* Neque in illo decreto adimitur talis potestas Superioribus Religiosorum, et ita in terminis sentit *Sanchez in decal. lib. 6. cap. 1. num. 16. vers. Tandem quia.**

Si vero loquamur de sententia, seu censura generali pro futuris culpis, verior sententia asserit, Superiorem posse talem sententiam edere, sed non posse sibi censurae absolutionem reservare, quia sic indirecte posse destruere illud decretum, et quia Sacra Congregatio ita expresse declaravit apud *Cokier de juris. in exempt. par. 4. cap. 56. in fin.* et ita tenent *Lezana de privileg. regul. par. 1. cap. 17. num. 21., Sanchez in decal. lib. 6. cap. 1. 16., Diana resol. 13. tract. 2. de dub. Regular. tom. 2.* Quamvis contrarium teneant *Suar. de poeniten. disp. 29. sect. 3. num. 13., Faustus, Villatob., Coriolan., et Fagund.* apud *Dianam ibidem*, existimantes, adhuc posse Superiores in hujusmodi edictis absolutionem censurae sibi reservare, minime obstante decreto supradicto Clementis VIII. quod videatur loqui de reservatione culparum, et non censurarum. Sed haec opinio, quamvis sit probabilis, non potest tamen commodè practicari, quia stante probabilitate contrariae sententiae, possent subditi Regulares illam sequi absque animarum suarum praejudicio, ut dixi *par. 2. verb. Absolutio cap. 2., Sanchez in decal. lib. 1. cap. 10. num. 53. et 55., et num. 60. et ita in casu nostro in dubio juris de reservatione censurae, stante utraque opinione probabilis, possent omnino absolvi a confessario suo ordinario, quia Ecclesia censetur in tali dubio conferre illi jurisdictionem, ut dixi loco citato; et ita in terminis de dubio probabilis utrinque, an casus sit reservatus, quod confessarius quilibet suos possit absolvere, ut haberi possit pro non reservato, ait *Sancti. lib. 1. cap. 10. cit. num. 74., eum Suar., et Henriq.* Illud sine dubio esse videtur, posse Superiorem censuram, seu sententiam generalem promulgare de futuris culpis expressis in dicto decreto, et sibi absolutionem reservare, ut *Sancti. loc. cit. num. 16. in fin.* quia hoc ibi non est vetitum. Posset etiam Capitulum generale, et provinciale statuere, et nominare certos casus, dando facultatem Superioribus localibus, quando eis videbitur expedire, in illis talia praecepta etiam sub censura, vel casu reservato faciendi, qui etiam actus legitimi, qui possunt fieri pure, regulariter loquendo, possunt fieri sub conditione, ut *Decius in cap. Actus legitimi num. 3. ff. de reg. jur., Cardin. cons. 103. num. 8. vers. Ad secundum* et dicto modo satisfactum esset decreto Clementis VIII. quia reservatio fieret cum consensu dictorum Capitulorum.*

¶ Casus reservabiles, non autem eo ipso reservati, expressi in cit. Clem. decr. edito 26. Maii 1593. sunt

1. Beneficia, incantationes, sortilegia.
2. Apostasia a Religione, sive habitus dimisso, si ve retento, quando eo pervenerit, ut extra septa monasterii, seu conventus fiat egressio.
3. Nocturna, et furtiva e monasterio, seu conventu egressio, etiam non animo apostatandi facta.
4. Proprietas contra votum paupertatis, quae sit peccatum mortale.
5. Juramentum falsum in iudicio regulari, seu legitimo.
6. Procuratio, auxilium, seu consilium ad abortum faciendum post animatum foetum, etiam effectu non secuto.
7. Falsificatio manus, aut sigilli officialium monasterii, aut conventus.
8. Furtum de rebus monasterii, seu conventus in ea quantitate, quae sit peccatum mortale.
9. Lapsus carnis opere consummatus.
10. Occisio, aut vulneratio, seu gravis percussio cujuscunque personae.
11. Malitiosum impedimentum, aut retardatio, aut aperitio litterarum a Superioribus ad inferiores, et ab inferioribus ad Superiores.

Hoc Decretum confirmatum fuit a Congreg. Conc. 21. Sept. 1624. jussu Urbani VIII., hac addit. declaratione -- Ut si hujusmodi Regularium confessariis casus alicujus reservati facultem petentibus, Superior dare noluerit, possint nihilominus confessarii illa vice poenitentes regulares, etiam non obtemperata a Superiore facultate, absolvere -- ubi particula -- illa vice -- intelligenda est toties, quoties casus occurrerit, cum non appositae sit particula taxativa -- tantum -- unde locum habet, quoties confessarius facultatem petit, et Superior denegat, ut recte animadvertit Faelix Potest. tom. 3. par. 1. c. 2. num. 282.

Ne autem eluderetur mens Pontificis circa limitationem casuum, quos sibi Superiores regulares (Generales nempe, Provinciales et Abbates quasi episcopalem jurisdictionem habentes, non Superiores locales) reservare possunt, Cong. Episcoporum et Regul. 7. Jul. 1617. declaravit, eo non posse alicui gravi peccato in Clementis decreto non expresso censuram annectere, quam sibi reservent.

A dictis casibus absolvere non possunt Superiores locales ex declaratione facta in Congregatione Praelatorum Visitationis Apostolicae 13. Martii 1601. relata a Matthaeuccio Offic. Cur. cap. 38. num. 40. sed Generales, et Provinciales, ac ab iis respective deputati dumtaxat: hoc insuper addito, ut decrevit Urbanus VIII. quod si Superiores etiam delegati confessario petenti denegaverint facultatem absolvendi ab aliquo ex iisdem casibus, tunc idem confessarius ab eo absolvere possit.

Ad absolutionem quod attinet a censuris in dubio juris de earum reservatione, quam Auctor dari posse asserit a confessario ordinario, limitanda est de reservatione casuum etiam dubie contentorum in Bulla die Coenae Domini legi solita ex decreto dicti Clementis VIII. 9. Jan. 1601. ubi expresse id prohibetur: et quamvis in altero ejusdem decreto 26. Nov. 1602. quo hoc primum declaravit, et moderatus est, non repetatur -- li. dubie -- moderatio tamen, et declaratio respectum habet dumtaxat ad

casus reservatos, a quibus Regulares, alique etiam vigore suorum privilegiorum absolvere non possunt: ideoque remansit in suo vigore primum enunciatum decretum: et ita in praxi semper intellexerunt Examinatores Apostolici Urbis, prout a Collegiis meis audiui: quidquid in contrarium legatur in Felic. Potest. tom. 1. par. 4. cap. 5. num. 3313. et in Opere, cui titulus -- Istruzione per i novelli Confessori -- par. 2. cap. 21. num. 496 prout notavi supra cum nostro Auctore in Additione ad cap. xvi. hac ead. part. I. post §. -- de Dubio -- pag. 18. ¶

CAPUT XXV.

De suspensione poenarum ecclesiasticarum latae sententiae.

Suspensio poenarum ecclesiasticarum quatuor modis contingere potest. Primo per absolutionem ad reincidentiam, quae est suspensio improprie dicta; proprie enim est absolutio absoluta de praesenti a poena ecclesiastica sub conditione potestativa, aequivalenter resolutive, idest ut ea conditione non impleta, v. g. satisfactione aliqua non praestita, ob novam culpam antea absolutus, reincadat in excommunicationem similem virtualiter, et aequivalenter eandem Abb. in cap. De caetero in fin. de sent. excomm., Cenedo prac. quaest. 23. num. 4., Suar. de cens. disp. 22. sect. 1. num. 62., Sanch. in decal. lib. 2. cap. 13. num. 28., Coninch. disp. 14. num. 217., Filiuc. tract. 21. num. 314. Et hoc genus absolutionis frequens est in materia censurarum ecclesiasticarum. Talis intelligitur absolutio, quae datur a Sede Apostolica, vel a Legatis ipsius a censura, injungendo, ut absolutus Ordinarii sui, aut alterius, se conspectui representet, suscepturus ab eodem poenitentiam, et ut passis injuriam, seu damnum, satisfactionem exhibeat competentem: si enim haec cum primum commode poterit, non curaverit adimplere, in eandem sententiam reincidet ipso jure, ut cap. Eos, qui de sent. excomm. in 6. in §. Idem statuimus. Et hic modus a Sacra Poenitentiaria semper observatur cum his, quos absolvit in forma promissis, vel remissis, quibus dat litteras ad Ordinarios suos deferendas in forma praedicta. Hanc autem absolutionem, seu suspensionem a censuris ecclesiasticis dare possunt omnes, qui habent potestatem ordinariam illas absolvendi, quia si possunt libere absolvere, multo magis limitate cap. Cui licet 53. de reg. jur. in 6. Est autem advertenda differentia, quam notat Rota decis. 704. alias 22. de sent. excomm. in antiq. nempe quod absolutus a censura a jure lata, sub cautione, seu promissione de stando, seu parcendo mandatis, ut supra dixi, si fuerit in mora adimplendi quod promisit, reincidit ipso jure in censuram, ex dict. cap. Eos, qui. At vero absolutus a censura ab homine lata, si fuit absolutus directe, idest a latore, sub cautione de stando juri, si fuerit in mora, non reincidit ipso jure; sed praevia monitione canonica, est reducendus in eandem censuram, donec pareat, et idem notat Franc. not. ult., et Joann. Mon. in dict. cap. Eos in fin. Excipe, nisi ipse expresse absolvisset ad reincidentiam, ut dixi. Delegatam autem potestatem habentes absolvendi a censuris, ut multi privilegiati Regulares confessarii approbati, secundum

communem sententiam non possunt absolvere ad reincidentiam modo praedicto, quia carent jurisdictione ad talem sententiam, seu censuram reroducendam, *Cenedo pract. quaest. 23. num. 4.*, *Henriq. lib. 13. cap. 20. num. 1.*, *Navar. cap. 27. num. 14.*, *Regin. num. 54. cap. 3. cit. Roderic. in summ. tom. 1. cap. 84. num. 3.*, *Gutier. alleg. 9. per totam*, et alii multi: quamvis *Suarez* contrarium teneat *disp. 7. sect. 5. num. 24. de cens.* Certe in multis casibus a jure expressis confessarii ita possunt, et debent ad reincidentiam absolvere, ut a reservatis censuris in articulo mortis, ut dixi *cap. praecedent.*

Sed hic quaeres, an absolutus subreincidentia modis praedictis, teneatur personaliter se repraesentare, an sufficiat si per procuratorem specialem. Respondet, quod quando absolvitur ad reincidentiam propter aliquod impedimentum, cum obligatione quamprimum commode poterit, adeundi eum, ad quem pertinet directe absolvere, si fuerit iusta causa impeditus personaliter accedere, potest per procuratorem, ut dict. *cap. Eos, qui in princ. ita Archid. ibi verb. Praesentare, Franc. not. 3.*, *Anchar. ibi*, nisi in casibus, quibus canon requirit personaliter praesentari, ut in *cap. Si quis suadente habetur*, in *cap. Quod de his in fin. de sent. excom.* Quando vero absolutus quis est in Curia Romana, et mittitur ad Ordinarium, ut pareat mandatis, scilicet ut satisfaciat, et poenitentiam suscipiat illius arbitrio; tunc sufficit si per procuratorem se repraesentet, si ordinarius id acceptet; quia non mittitur, ut iterum absolvatur, et nulla est necessitas praesentiae personalis, ut not. *Anchar. not. 4.*, *Gemin. num. ult.*

SECUNDO modo proprie suspenduntur censurae, seu poenae ecclesiasticae, quando absolvuntur ad certum actum, vel ad certum tempus, ut deinde statim reincident reus in eandem numero censuram, seu poenam, etiam sine nova culpa, *Abb. in cap. Ad haec 37. de appellat. num. 4.*, *Cardin. ibi*, *Dec. cons. 145. num. 1. et 3.*, *Genuen. in prax. cap. 22. n. 5.*, *Suarez de cens. disp. 7. sect. 8. num. 19. 20. et 21.* quia cum censura, et quaelibet poena latae sententiae non habeat esse, nisi morale, potest eadem numero reproduci, seu resultare ex eadem causa, seu canone; ita *Suar. num. 21. loc. cit.* Talis igitur est absolutio, quam apponit Papa in suis litteris ad illarum effectum absolvens; et talis est absolutio, quae datur nominatim excommunicatis in Sacra Poenitentia per octo dies, ad effectum consequendi Indulgentias Urbis, *et ibi in fine de illis per totam*

¶ Qui terminus solet extendi ad aliud congruum tempus juxta distantiam locorum, ne pereant in itinere ob aliquod vitae periculum. ¶

Hanc autem absolutionem, seu suspensionem, secundum multorum DD. sententiam, solus Papa, vel cui Papa commiserit, concedere potest, quia habet vim dispensationis super jure communi, aliquo modo alterando naturam censurae: ita *Franch. in cap. 1. num. 19. de resc. in 6.*, *Gemin. ibi n. 14.*, *Barbos. num. 20.*, *Joh. Andr. in dict. cap. Ad haec*, et ibi *Cardin. col. ult.*, *Abb. n. 3. in fin.*, *Genuen. loco cit. num. 5.*, *Suar. disp. 6. sect. 4. num. 7.* Et haec est magis communis: quamvis contraria sit probabilis multorum, quod Episcopus (non tamen inferior Praelatus) possit absolvere modo praedicto ad certum actum, v. g. conferendo beneficium ex-

communicato, vel suspensio, si talis sit censura, a qua ipse possit absolvere ordinaria potestate: ita *Navar. in cap. Ita quorundam num. 11. et 18. de Judaeis*, *Cuccus institut. lib. 4. tit. 1. num. 189.*, *Ugolin. tab. 1. de cens. cap. 4. §. 5. num. 18.*, *Avil. par. 2. cap. 6. disp. 5. dub. 2. concl. quarta*, *Garz. de benef. par. 7. cap. 13. num. 68.*

Advertendum autem circa absolutionem praedictam, quam Papa apponit in suis litteris: primo quod non suffragatur quibusdam insordescantibus in censuris, de quibus dixi *par. 2. verbo Insordescantia*. Item non suffragatur irregularibus, quia non suspendit irregularitatem, *Garz. par. 7. cap. 11. num. 56.* Item non prodest, quoad effectum litterarum mediatum, sed immediatum; siquidem solum juvat ad validitatem illarum litterarum: unde si sint in forma commissaria, non poterit censura ligatus obtinere expeditionem a Commissario, nisi prius obtinuerit absolutionem liberam a censura. Item, si quis excommunicatus, vel suspensus obtinuit Breve extra tempora, validum est, sed non poterit promoveri ante absolutionem proprie dictam, ut *Garz. loc. cit.*

TERTIO modo suspendi interdum potest censura, aliave poena ecclesiastica per appellationem: et quidem in hoc etiam est differentia inter censuram latae sententiae, ac ferendae; quoda censura ferendae sententiae, seu de futuro incurrenda v. g. si lata sit sub conditione de futuro, vel in diem, appellari potest non solum devolutive, sed etiam suspensive, ut *cap. Praeterea lib. 2. ibi omnes Canonistae de appell. ut dec. 177. num. 2. lib. 2.*, *Genuen. in praxi cap. 22. num. 2. §. Declara septimo*, et late *Sanch. opusc. lib. 3. cap. Un. dub. 32. num. 2. et num. 260.* Imo si excommunicatio, seu censura lata sit in juris subsidium, si intra tot dies non fuerit paritum, tunc per appellationem omnino extinguitur, et expirat, *Seraph. dec. 1296. num. 2.* Sed intellige ista, dummodo non sit frivola appellatio, scilicet ex causa inani, *Sanch. num. 233.* Item limita, dummodo ista appellatio non sit a praecepto facto pro executione rei judicatae, alias enim posset reus subvertere effectum rei judicatae: in hoc enim casu etiamsi sit lata censura sub conditione, v. g. si intra tot dies non paruerit, non potest intra hunc terminum appellare, *Gemin. cons. 99. num. 1. in fin.*, *Rot. par. 1. recent. decis. 248. num. 2.* Si autem censura sit latae sententiae (scilicet de praesenti, seu pure lata), ab homine, et sic jam incurra a reo: in hoc est speciale, ut non detur contra eam appellatio suspensiva, sed tantum devolutiva: unde regula est in jure, quod censurae, scilicet excommunicatio, suspensio, et interdictum, non suspenduntur per appellationem, *cap. Pastoralis §. Verum*, *cap. Is cui*, *cap. Ad haec quoniam*, de *appell. late Genuen. in prax. cap. 22. a num. 2.*, *Sanch. opusc. lib. 3. cap. Un. dub. 32. num. 240. et 286.*, *Felin. in cap. Rodolphus num. 43. de resc.* A poena vero latae sententiae ex ipso jure, in quam dicitur quis incurrisse, sive sit censura, sive alia poena, non datur appellatio, leg. *Si qua poena*, ff. de verb. signif. *cap. Quia nos de appell. gloss. in cap. Cupientes*, §. *Quod si verb. Privatos*, de elect. in 6., *Felin. loc. cit. Canonistae in dict. cap. Quia nos*, et alii, quos ibi allegat *Barbosa*. Tamen a declaratoria censurae, et alterius poenae latae sententiae ex ipso jure commissae

admittitur appellatio, dummodo vere non sit notorium, poenam commissam esse, ita gloss. in dict. cap. *Cupientes*, *Felin. loc. cit.* cum aliis, per eum allegatis, et de communi testatur *Genuen. loc. cit. n. 1. et 2.*, *Sanch. loco cit. num. 243.*, et per talem appellationem suspenditur non ipsa poena, sed declaratoria, ut interim habeatur pro non declarato, ut *Genuen. ibi*, et *Sanch. num. 243.* cum allegatis per eum. Unde sequitur, quod interim non poterit denunciari, et si cedulones affixi sint, erunt removendi, ut *Sanch. num. 243. loc. cit.* qui plurimos allegat, et *Genuen. ibi num. 1. et 2.* Item sequitur, quod post talem appellationem, ea pendente, non erit necessario vitandus, ut *Felin. loc. cit. vers. Responde*, *Navar.*, et *Henriq.* quos sequitur *Sanch. dub. 33. in fin.*, *Avil. par. 2. cap. 5. disp. 5. dub. 11. concl. 5.*, *Gutier. pract. quaest. lib. 1. cap. 50. n. 2.* Item sequitur, quod si reus sit in mala fide, et sciat, se incurrisse in censuram, seu poenam, non relevabitur pro foro conscientiae per hanc appellationem, ut *Genuen. num. 2.* Si autem probabili ignorantia aestimavit, se non incurrisse in censuram, seu poenam, confisusque de justitia suae appellationis, se ingessit divinis, et celebravit, non fiet irregularis, gloss. in cap. *Solet ver. In officiis, de sent. excomm. in 6. et ibi omnes Canonistae*, et procedit etiamsi postea declaretur male appellatum, *Felin. ibi*, et alii communiter, quos allegat, et sequitur *Sanch. dub. 32. num. 244.*, et *Barbos. in dict. cap. Solet n. 11. Navar. in cap. 23. summ. n. 104.* §. *Succedit.* Verum est, quod si declaretur male appellatum, acta contra jus censurae, seu poenae commissae, pendente appellatione gesta, si processerunt ex privato officio, sunt nulla, et retrahitur effectus sententiae Judicis ad quem, v. g. electio, vel acceptatio beneficii erit nulla; gesta autem ex vi publicae potestatis, seu jurisdictionis externi, vel interni fori erunt nihilominus valida; ita *Fel. loc. cit. cum Innoc. Abb.* et aliis multis DD. ut collatio beneficii etc., ut dixi etiam supra cap. 6. in fin.

Advertendum autem ex cap. *Venerabilibus* §. *Sane*, et ibi gl. verbo *Si vero*, et DD. de sent. excomm. in 6. quod si in secunda instantia sententia appellationis cognoscatur justa, non debet iudex appellationis absolvere, nisi periculum sit in mora, aut nisi excommunicator malitiose denegat absolutio-nem: si autem sit certe injusta excommunicatio, debet a iudice appellationis absolvi ad cautelam. Si autem sit dubia, tunc iudex appellationis potest absolvere, sed melius est, ut remittat reum absolvendum ab ipso promulgante.

¶ Circa suspensionem censurarum per appellationem attendenda sunt disposita a Clemente VIII. a Benedicto XIII., et XIV. prout in hujus Constitutione, cujus summam vide in meis Additionibus post Cap. *IK.* verbo *Appellatio* - num. 34. et seqq. ¶

Insuper nota differentiam inter sententiam censurarum, promulgatoriam, et declaratoriam: quod validitas promulgatoriae non pendet a consensu partium: ideo etiamsi non sit appellatum, non convalescit, si erat invalida. Secus est in declaratoria, quia erit vitandus reus, donec revocetur sententia cap. *Licet de sent. excomm. in 6. Caesar de Grass. dec. 2. num. ult. de judic.*

QUARTUS modus suspendendi poenas latae sententiae est per prorogationem factam a creditore, seu parte, termini a lege, seu iudice assignati ad satisfaciendum eidem parti laesae, in cujus favorem poena lata est ipso facto incurrenda per terminum. Qua in re tres sunt sententiae.

Prima asserit, per talem prorogationem a sola parte factam, etiam sine auctoritate Judicis, suspendi poenam, verbi gratia, excommunicacionem, ut non incuratur in termino illo legali, seu judiciali, sed in termino prorogato, seu conventionali, si in eo non fuerit satisfactum: quia sicut potest creditor in totum tollere obligationem, et poenam, sic potest differre; et quia prorogatio fit cum omnibus circumstantiis, et accessoriis: et quia ea suspensio est secundum mentem legis, vel Judicis. Hanc sententiam tenet *Innoc. in cap. Praeterea lib. 2. in fin. de appellat. Anton. ibi*, et *Abb. num. 4.* qui ait esse verissimam; et *Cardin. in Clem. 1. §. Nos itaque, num. 18. Dec. in dict. cap. Praeterea, num. 7.* ubi ait esse magis communem. *Odo de Senonen. tit. de itin. actuque priv. Angel. verb. Excomm. 2. num. 20. Felin. in cap. 1. num. 5. de jurejur. Suarez de cens. disp. 3. sect. 6. num. 8. et 9. Filiucc. tract. 11. num. 81. Bonac. de cens. disp. 1. quaest. 2. pun. 4. num. 1. Coninch. de cens. disp. 14. num. 199. Anton. Massa Galesius tract. de forma oblig. Camer. §. Secunda consideratio, num. 19. 21. Capell. Tolos. dec. 73. Bar. in l. 1. §. Et post operis, ff. de nov. op. nunc. num. 6. Alex. ibi num. 14. Imol. in dict. cap. Praeterea, num. 8. in fin. Bald. in l. 1. 10. C. de his, quae poenae nom. ubi exemplum de poena testamentaria.*

Secunda sententia ait, prorogationem illam tollere in totum poenam, si sine consensu ferentis fiat prorogatio, ut non incurrat debitor in termino legali, seu judiciali, quia creditor cessit juri suo; sed neque in termino conventionali, seu prorogato, quia non habuit pars jurisdictionem differendi poenam in illud tempus, ita *Sanch. in decal. lib. 4. cap. 55. num. 5.*, et 6. *Anchar. in cap. Quicumque, num. 3. de sent. excomm. in 6.*

Tertia sententia asserit, nullius momenti esse prorogationem factam a parte sola, sine consensu Judicis, seu superioris, qui talem sententiam tulit: quia ea poena non pendet a voluntate partis, sed a voluntate sententiam ferentis, cujus voluntas non est retractata; et secus esset in poena conventionali, quae pendet ex partium voluntate: ideo dicunt, debitorem nihilominus incurere in poenam in termino a lege, seu a Iudice assignato. Si autem fiat prorogatio cum consensu superioris praedicti, validam esse ad suspendendam, et differendam poenae commissionem in terminum prorogatum. Hanc sententiam tenet *Hostien. in dict. cap. Praeterea*, et ibi *Henricus Boich. a num. 10.* qui ait hanc tutiorem; *Jo. Andr. et Jo. Mon.* quos allegat, et sequitur *Bover. prorogatio. Sing. 2. Rebuff. in concord. tit. de prorog. dilat. verb. Ideo si praecipitur. Ugol. de cens. tab. 1. cap. 20. §. ult. num. 5. Sylv. Excomm. 2. num. 1. casu 13. Sayr. lib. 1. cap. 11. num. 20. Cenedo quaest. 23. num. 5.* (et communem ait *Card. loco cit.*) et tenet *Bertacch. verb. Prorogatio, num. 9. Praepos. in dict. cap. Praeterea num. 12.* Prima ergo sententia est magis communis: sed haec tertia est meo iudicio probabilior, si loquamur de

poena latae sententiae a jure, quia neque eam Judex differre potest, nec minuere, ut dixi supra cap. 15. sed neque commutare, ut Bart. in l. Quid ergo. §. Poena gravior, ff. de his, qui not. infam. Tiraquel. in l. Si unquam, verb. Revertatur, num. 433. multo minus partium voluntate differri, sed per subtractionem materiae, scilicet liberatione totali, seu acceptilatione potest in totum remitti.

Fallit tamen, quando poena latae sententiae etiam a jure, indiget, ad hoc ut committatur, declaratione partis, seu creditoris, ad cujus favorem fertur: quia tunc dilatio suspendit poenae commissionem, et differt, et admittitur purgatio morae. Tiraquell. loco cit. num. 311. Gemin. in cap. Licet canon. §. Is etiam, num. 3. in fine, de elect. Exemplum habes infra part. 2. verbo Pensio, et simile de caducitate emphyteusis ob canonem non solutum, ut Clarus §. Emphyteusis, quaest. 9.

CAPUT XXVI.

An poena latae sententiae cesset temporis cursu, vel mutatione loci, seu fori, vel mutatione Superioris.

CIRCA primum dubium, videlicet, an poena latae sententiae semel commissa, seu incursa, cesset cursu temporis: regula est, quod poena imposita ad tempus, cessat eo finito, l. Fratres, ibi Bart. ff. de poenis, l. Imperator, ff. de postul. ibi Bal. et Alber. ipsa enim sententia poenam inferens temporariam, continet in se virtualiter absolutionem, seu abolitionem post illud tempus, dict. l. Fratres.

Amplia I. ut multo magis procedat haec regula in poenis latae sententiae, quae ex ipso jure inferuntur, facto hominis minime indigentibus; nam eo tempore transacto, cessant sine facto hominis: exemplum in dict. l. Imperator, de interdicto a munere advocandi, seu postulandi ad tempus; nam eo peracto, postulare non prohibetur.

Amplia II. ut procedat etiam in censuris ecclesiasticis; nam interdictus ad tempus determinatum, eo transacto, non indiget alia absolutione, sed ipso jure absolutus est, Sylv. verb. Interdictum, 3. quaest. 9. gloss. in cap. Si qui sunt 81. dist. verb. Emendent, glos. in cap. Non est vobis, ver. Donec, ibi Abb. num. 7. de spons. et plurimos congerit Sayr. lib. 5. de cens. cap. 15. num. 2. cum communi. Et procedit haec doctrina secundum magis communem, etiam de interdicto lato ad tempus incertum, seu sub conditione resolutive, ut gloss. in dict. cap. Si qui sunt, et cap. Non est vobis, et Sayr. loco cit. Avil. part. 5. disp. 6. dub. 1. Coninch. disp. 17. num. 76. Quamvis contra, quod requiratur absolutio in hoc casu teneat Suar. disput. 38. sect. 1. num. 5. Filiucc. tract. 18. num. 115. quia dicunt, interdictum latum ad certum tempus non esse proprie censuram, ideo cessare sine absolutione: at interdictum latum usque ad certam conditionem resolutivam, seu satisfactionem, esse proprie censuram: de censurae autem natura est, ut non tollatur, nisi per absolutionem; ita Suarez ibi.

Amplia III. etiam in suspensione, ut non solum si lata sit ad certum tempus, eo finito, tollantur, quod omnes concedunt, sed etiam si ad tempus incer-

tum, seu donec satisfecerit, secundum probabiliorum; ita gloss. in Clem. 1. verbo, Donec, de dec. Sayr. lib. 4. cap. 8. num. 13. cum ibi alleg. Coninch. disput. 14. num. 219. et 220. et communem ait Tanner. tom. 4. disp. 6. quaest. 10. num. 147. quamvis Suar. contrarium teneat loco cit. Illud tamen communiter tenent DD. quod pro externo foro debet accedere declaratio de competenti satisfactione, vitandi scandali causa, et ob certitudinem illius satisfactionis, ut gloss. in dict. Clem. loco citat. ibi DD. et Barbos. ibi, cum Jo. Valer. diff. utriusque fori, verb. Absolutio num. 1. Sayr. cap. 8. num. 14. qui addit cum Felino, Gemin. Ugolino, et aliis, quod si ante dictam declarationem quis celebraret, non fieret irregularis, nec esset censendus irregularis pro externo foro, si constaret, eum jam satisfecisse. Limita supradicta de suspensione, interdicto, ut non procedant, quando adesset clausula illa, maneat, etc. donec, satisfactione praemissa, absolutionem meruerit obtinere, vel similia verba; quia tunc apparet, in ea sententia non contineri absolutionem verbis directis, sed obliquis, idest, facto Judicis indigentibus, ut Coninch. loco citato.

Ampliant etiam IV. nonnulli in excommunicatione lata ad certum tempus, vel sub conditione resolutive, ut si lata sit hoc modo, excommunicatus existat, donec satisfecerit competenter, vel similibus verbis: quia in ea sententia excommunicationis continetur implicite absolutio, et quia absolutio ab excommunicatione non habet determinata verba, et ita tenent Covar. in cap. Alma mater, part. 7. §. 11. num. 5. Henric. lib. 13. cap. 29. n. 2. Avila par. 2. cap. 7. disput. 2. dub. 6. Sed contraria est communis, et tenenda; quia ex consuetudine Ecclesiae absolutionem requirit praecisam post satisfactionem, et pro foro externo, etiam cum certa solemnitate: ideo non censetur per dicta verba sententia absolutionis importari: et ita glossa in Clem. 1. de decim. verb. Donec, Anton. et Abb. in cap. fin. de matrimon. contr. contra interdict. Eccles. Sylv. verbo, Interdict. 3. num. 13. Navarr. cap. 27. num. 165. Anan. Felin. Dec. Innocent. et alii allegati apud Covar. loco citato, qui ait hanc esse communem sententiam.

CIRCA dubium secundum, scilicet an poena ecclesiastica latae sententiae cesset mutatione loci, vel fori: advertit, quod non est quaestio de poenis latis ex jure pontificio, cum certum sit eas ubique adstringere, cap. fin. de constit. quia Papa est Judex ordinarius, et superior omnium christianorum, gloss. in dict. cap. fin. vers. Adstringit, et ibi Abb. num. 5. Innoc. in cap. Quod super num. 6. de voto, ejusque territorium est totus mundus, ut dixi supra cap. 20. differ. 10. et in criminibus ecclesiasticis, ubi statuta est confiscatio bonorum, potest statuere, ut ubique talium reorum bona applicentur fisco ecclesiastico, vel alteri, cui ipse voluerit, etiamsi rei fuerint personae saeculares, ut Pegna in director. Inquis. 3. par. quaest. 109. comment. 158. vers. Neque in his, Farinacc. quaest. 190. §. 12. num. 173. et 185.

Dubium igitur propositum est de poenis latis per statuta, vel per sententias Ordinariorum. Qua in re videbimus primo, quid dicendum de poenis jam commissis, seu incursis, deinde agemus de committendis.

Quaeritur ergo primo, an poena ex statuto, vel sententia Ordinarii dioecesis lata, et in ejus territorio jam a reo incurra, extendatur extra territorium, reumque comitetur, quocunque ierit.

Respondeo, quod si poena respicit personam, illam afficiendo, idest inhabilitando, seu illius statum diminuendo, sequitur personam quasi annexa ossibus ejus, et sicut lepra leprosum, etiam extra territorium inferentis. Si respicit exercitium, ver. gr. artis, vel facultatis, non inhabilitando personam, sed simpliciter prohibendo, non extenditur extra territorium inferentis. Si respicit locum, non extenditur ultra locum. Si respicit bona, privando bonis per confiscationem ex jure communi, tunc extenditur ad bona ubicunque sita, etiam extra territorium ita tamen ut confiscatio, seu executio realis fiat a Iudice, et fisco loci, ubi ea sunt sita. Si autem privat bonis de jure speciali, non extenditur ad bona sita extra territorium privantis, glos. in l. *Ex ea causa*, ff. de postul. et ibi Bal. Bar. in l. *Cunctos populos*, numer. 50. et ibi Bal. num. ult. C. de summa Trinit. Ant. in cap. *Postulasti*, et ibi Abb. num. 11. Felin. num. 2. 5. et 6. de foro comp. Tiraquel. de legib. connub. glos. 8. num. 29. et probatur exemplis.

Primo. Excommunicatio, quia intrinsece personam afficit, sequitur personam ubique, sicut lepra leprosum: et quidem quoad ipsum absolute; quoad alios vero, ut debeat ubique vitari ab omnibus, si fuerit publice denunciata, cap. *Si quis a proprio*, 11. qudest. 3. et ita omnes DD. supracitati.

II. Suspendio ab officio personam afficit, et ligat ubique, etiam extra territorium suspendentis, gloss. in dict. cap. *Si quis a proprio*, verb. *Ab aliis*, Cardin. in Clem. 2. num. 23. de aetat. et qual. Felin. in cap. *Apostolica*, num. 14. de except. Ugolin. de cen. tab. 4. cap. 8. §. 5. num. 2. Sayr. de cens. lib. 4. cap. 6. num. 29. De suspensione autem a beneficio distinguendum est; quia si lata est a jure, vel statuto, tunc si ex causa respiciente certam Ecclesiam, intelligitur de beneficiis, quae reus habet in illa Ecclesia, et non extra; si ob causam universalem, intelligitur universaliter etiam de alihi sitis. Si vero lata sit per sententiam, seu ab homine, non extenditur ad beneficia sita extra ejus territorium, nisi aliunde constet de voluntate Iudicis ferentis, cap. *Postulasti*, ibi Innoc. et Abb. num. 7. de foro comp. Anton. in cap. *Pastoralis*, §. *Verum*, ibi Abb. num. 21. de appellat. Felin. in dict. cap. *Postulasti*, num. 5. Sayr. loco cit. num. 28.

III. Interdictum personale speciale ligat reum ubique etiam extra territorium ferentis. Interdictum autem personale generale, idest latum contra universitatem, ligat omnes singulares, quandiu sunt de tali universitate: quod si cessent esse de tali universitate, ut collegio, capitulo, populo, et non sint culpabiles in causa illius interdicti, desinunt esse interdicti eo ipso, ut Sayr. lib. 5. cap. 4. num. 4. cum allegatis, et Avila de cens. part. 5. dis. 1. dub. 4. cum Sylvest. Henriq. et Covarr. Interdictum locale, ut latum in civitatem, vel territorium, ligat omnes, quamdiu manent in loco illo interdicto: quod si inde exeant, eo ipso liberi sunt ab interdicto, si tamen non sint culpabiles in causa illius interdicti, cap. *Si sententia*, 18. de sent. excom. in 6. Sayr. lib. 5. de cens. cap. 2. num. 3.

et 4. Suar. de cens. disp. 32. sect. 2. num. 32. Interdictum ambulatorium (idest quando interdictitur locus quilibet, quandiu in illo manserit talis delinquens, vel dum in eo fuerit talis persona injuste detenta), recedente a loco persona praedicta, tollitur ipso facto, ut cap. *Non est vobis*, de spon. et ibi gloss. verb. *Donec*, Abb. num. 7. Navar. c. 27. num. 166. Suar. de cens. dis. 32. sect. 2. num. 3. Ugolin. de cens. tab. 5. cap. 22. §. 1. et habes casum infra par. 2. verb. *Arma*, cap. 10. §. *Praeterea terrae*. Interdictum autem personale generale, vel locale quodcunque non potest ferri, aut extendi ad universitates, aut loca extra dioecesim, seu territorium proferentis; non enim possunt sortiri forum ratione solius delicti ipsae universitates, aut loca, ita docent Abb. in cap. *Cum inter*, num. 3. de consuet. Imola num. 2. Anchar. num. 1. in fin. Sylvest. ver. *Interdic.* 2. num. 5. §. *Quartum*, Ugolin. de cens. tab. 5. cap. 21. §. 1. Suar. disp. 36. sect. 2. n. 3. Sayr. lib. 5. cap. 3. num. 7. Excipe duos casus per consequentias ex jure communi. Primus casus est, quod interdictum ab Ordinario latum in civitatem, extenditur ad suburbia, et continentia aedificia, etiamsi non sint intra territorium, seu dioecesim illius, cap. *Si civitas de sent. excom.* in 6. Calder. de interd. part. 1. num. 24. Covarr. in cap. *Alma*, par. 2. §. 1. num. 8. in fin. Alterius tract. de interd. dis. 1. cap. 4. col. 9. vers. *Sed dubium*, Sylv. Ugolin. et Suar. loco cit. Secundus casus est, quod interdictum locale generale ab Episcopo latum, comprehendit etiam loca exempta existentia intra fines illius dioecesis, per dict. cap. *Cum inter de consuet.* ibi Abb. Imola, et Anchar. item Suar. loco cit. num. 2. Alter. ubi sup. et probatur ex cap. *Thuarum de privil. Clem. 1. de sent. excom. Triden. sess. 25. c. 12. de Regul.* per quod Triden. decretum verius est fuisse privilegiis derogatum, ut probat Garzias de benef. part. 3. cap. 2. a num. 278.

IV. Infamiae poena afficit personam, ejusque statum minuit, eamque sequitur, ut lepra leprosum, etiam extra territorium Iudicis, ex cujus sententia notatus est, l. *Ex ea causa*, ibi glos. verb. *Non irrogat*, ff. de postul. Bar. in l. *Cunctos populos* num. 50. C. de Summ. Trin. Abb. in cap. *Postulasti* num. 11. Felin. num. 5. de foro comp. Bal. in cap. *Super eo*, lib. primo, num. 4. de testib.

V. Inhabilitatis poena afficit personam, etiam extra territorium eam inferentis, Bal. in dict. l. *Cunctos populos* num. ult. Lambert. de contr. mulier gl. 2. verb. *Mulierum* numer. 48. Buratt. decis. 27. num. 5. cum pluribus allegatis: ubi habetur, quod tunc dicitur affecta persona, seu inhabilitata, quando statutum est absolute, ut non possit v. g. contrahere secus, si statutum sit, ut non possit contrahere sine certa solemnitate; hoc enim casu ea persona non ligaretur statuto extra territorium statuentis, ut de magis communi testatur Lambert. et Rota ibi. Hic tamen adverte, quod poena inhabilitatis ad beneficia ecclesiastica Episcopi, vel Legati statuto, vel sententia inferri non potest absolute, ita ut reddat inhabilem etiam extra territorium ipsius: intra territorium autem restricta ex causa rationabili potest inferri, et ab eodem dispensari, Bern. Diaz in praxi cap. 134. num. 7. in novis impress. cum ibi allegatis.

VI. Interdictus bonis, seu ab administratione

honorum suorum, ubique etiam extra territorium interdicentis affectus remanet, *l. Is, cui bonis, ff. de verb. obl. Tiraquell. de legib. connub. gloss. 8. numer. 219.*

VII. Relegationis poena non potest se extendere extra territorium relegantis, neque enim potest reum obligare, ut observet certa confinia extra territorium suum *l. Relegatorum §. Interdicere, ff. de interd. et releg. Bart. in dict. l. Relegatorum §. Est quaedam, Abb. in dict. cap. Postulasti, num. 10. Felin. num. 2. de for. comp.*

VIII. Prohibitio simplex exercendi officium advocati non ligat extra territorium, si non fuit inhabilitata persona, *l. Ex ea ff. de postul. ibi Bar. Bal. et Alber.* sic prohibitio etiam poenalis facta ab Ordinario clericis deferendi certum habitum, v. g. pileum, non ligat eos extra ejus dioecesim, *Alber. ibi.*

IX. Confiscationis honorum poena, si lata sit in casibus a jure communi expressis, extenditur ad omnia bona, quae reus habet etiam extra territorium Principis, seu Judicis sententiam ferentis; ita tamen, ut executio realis, idest confiscatio, fiat ab unoquoque superiore loci, in quo bona sunt sita ejusque fisco applicentur. Si autem confiscatio, seu publicatio honorum imponatur de jure speciali, non extenditur extra territorium, *Bar. in dict. l. Cunctos populos, num. 51. Bal. ibi num. ult. Abb. in dict. cap. Postulasti, num. 11. de for. comp. et de communi testatur Clarus, §. fin. quaest. 78. vers. Sed hic quaero.*

X. Privationis officiorum, vel beneficiorum poena lata ab ordinario in clericum, extenditur ad existentia extra territorium illius, si ita ipse in sententia declaraverit: ita tamen, ut executio actualis fiat ab Ordinario loci, ubi existunt, et deinde conferentur aliis a legitimo collatore, *cap. proposuisti, in fin. de for. comp. et ibi Canonistae.* In dubio tamen non censetur poena hujusmodi privationis comprehendere officia, aut beneficia extra territorium existentia, *Abb. in dict. cap. Postulasti num. 10. Felin. num. 5.* Adverte autem, quod nullus Praelatus inferior Papa potest imponere poenam privationis beneficii, nisi in casibus a jure expressis, *gloss. Abb. Gemin. Felin. et Bart. quos allegat, et sequitur Bern. Diaz. in praxi cap. 134. num. 2. in noviss. edit.*

Quaeritur secundo, an poenae latae sententiae ex statutis, sententiis Ordinariorum, a delinquentibus alias incurrendae, evitentur mutatione loci, vel fori.

Advertendum est, quod hic non loquimur de poenis latis a Praelatis Religiosorum; quia horum jurisdictio directe personas respicit, neque circumscribitur territorio, cum totus mundus sit eis pro territorio, *Lauren. et Vincen. quos allegat, et sequitur Sylves. verb. Excom. 2. num. 15. Salas de legib. dis. 14. sec. 4. num. 43. §. Tertium, et ideo Religiosi ubique ligantur praeceptis, ac poenis a suis Praelatis injunctis, Roderic. quaest. regul. 59. art. 1. tom. 2. Avila part. 2. de cens. cap. 3. dis. 2. dub. 4. quidquid in contrarium dicat Miran. Manuali part. 2. quaest. 35. art. 8. concl. 3.* Hoc posito. Dicendum in hac quaestione distinguendos esse tres praecipuos casus. Primus casus est, quando subditus ratione domicilii alicui Ordinario, delin-

quit extra territorium illius, an incurrat poenas latae sententiae tali delicto impositas ab Ordinario supradicto.

Respondeo primo, quod si sunt poenae latae sententiae ex statuto, aut sententia generali, ut edicto de futuris culpis, certum est subditum eas non incurrare *cap. Ut animarum de const. in 6. et ibi Canonistae, et de communi testatur Avila loco cit. dub. 2. concl. 1. et 4. Alter. de cens. tom. 1. dis. 9. lib. 3. cap. 5. §. 3. Propositio.* Quamvis quoad poenas sententiae ferendae aliquo modo ligari possit in loco domicilii, si a iudice loci delicti praeventus, non sit; si enim revertatur ad territorium domicilii, poterit ibi conveniri pro delicto extra territorium commisso, ibique citari, et puniri; et si non compareat, vel non pareat, poterit excommunicari *cap. Cum contingat, de for. comp. ibi Abb. num. 7. Imol. num. 4. Felin. num. 1. Ugolin. de cens. tab. 1. cap. 2. §. 12. num. 2. Avila dub. 3. concl. 6.* Et hanc differentiam inter poenas latae sententiae, et ferendae notat *Bald. in leg. 1. numer. 23. cap. De Summ. Trin. Abb. cap. 1. numer. 7. de rapt. Suar. de leg. lib. 3. cap. 33. num. 6. Sayr. lib. 1. de cens. cap. 6. num. 39. et 42. Salas de leg. dis. 14. sect. 5. num. 74. et sect. 7. num. 88. Addit. ad Angelum de malef. vers. Est quaedam inquisitio post num. 84. et de communi testatur Abb. in cap. fin. num. 40. et 41. de for. comp. et magis communem ait Layman l. 1. tract. de cens. cap. 4. num. 7.*

Respondeo II. quod si poena latae sententiae sit imposita ab Ordinario per sententiam in judicio, verb. grat. super causa debiti, ut sis ipso facto excommunicatus, nisi Titia intra dies 30. satisfeceris, quamvis reus ante trigesimum diem mutaverit domicilium, seu territorium, seu forum, nihilominus si non pareat, incurreret in poenam; quia in sententiis conditio retrahitur, non autem in legibus, et statutis; et quia persona jam fuit iudicio praeventa: sufficit enim quod tempore iudicii coepta fuerit subditus: ita *gloss. in cap. Praeterea, 40. verb. Impedire de appellat. ibi Bal. num. 7. Nevo num. 36. Imola num. 7. Praepos. num. 17. Sanch. opusc. lib. 3. cap. unica. dub. 32. num. 280. Abb. in cap. fin. num. 42. de for. comp. Sayr. lib. 1. cap. 11. num. 19. et communem dicunt Soccin. in cap. Sacro, num. 152. de sent. excomm. Genuens. in praxi cap. 2. in addit. num. 7. Mandos. de monitor. quaest. 41. Amplia, ut procedat etiam in sententia generali per viam monitorii ad revelandum, vel restituendum, sub poena v. gr. excommunicationis ipso facto incurrendae; etenim ligantur inobedientes; qui tempore promulgationis hujusmodi sententiae, seu edicti erant subditi, licet ante terminum assignatum mutaverint territorium, et forum, ut tenet, et de communi testatur *Genuen. loco cit. et probat Barbosa allegat. 96. num. 73. cum aliis. DD. et Suar. de cens. dis. 5. sec. 5. num. 18. in fin. ubi exaequat hujusmodi sententias generales sententiis specialibus.**

Respondeo III. quod si poena latae sententiae sit imposita per praeceptum extrajudiciale, ut si Episcopus clerico peregrinatore praecipiat sub poena suspensionis ipso facto incurrendae, ne arma ferat, aut vestem aliquam profanam, ligabitur ea poena transgrediens etiam extra dioecesim, si non mutaverit domicilium, seu forum: quia extra terri-

torium existens, adhuc manet subditus praeceptum personale sequitur personam, ita Gemin. in cap. 2. de const. in 6. Ugolin. tab. 1. de cens. cap. 9. §. 3. num. 4. Eman. Sa verb. Iudex, tit. de sententia, etc. num. 8. Suar. de cens. dis. 5. sect. 5. in fin. Salas de leg. dis. 14. sect. 5. num. 78. in fin. et communem dicunt Abb. in cap. fin. n. 42. de foro comp. Alter. de cens. tom. 1. dis. 9. lib. 3. c. 5. propositione 5. et magis communem ait Layman lib. 1. tract. de censur. cap. 4. num. 7.

Si autem post illud praeceptum extrajudiciale subditus mutaret domicilium, seu forum, deinceps non ligaretur tali praecepto, nec poena, quia ejus fundamentum, nempe personae subjectio, sublatum esset, et hanc esse communem sententiam ait Alter. loc. cit. propositione 2. pag. 356.

SECUNDUS casus est, quando forensis, seu advena in alieno territorio, seu dioecesi aliena delictum committit, pro quo delicto ibi est imposita poena aliqua latae sententiae; quaeritur an eam incurrat.

Respondeo I. Si poena lata erat per statutum, eam incurrit, nisi probabili ignorantia excusetur: ratio est, quia in isto casu ferentis fit subditus, seu forum sortitur ratione delicti, per cap. fin. de foro comp. ita docet gloss. in c. A nobis, 21. verb. Nonnisi subditi, de sent. excomm. ibi Abb. numer. 7. ubi ait esse communem sententiam, Cardin. num. 2. Felin. num. 5. Soccin. num. 28. Barbosa numer. 11. ubi ait esse communem, Sayr. lib. 1. de cens. cap. 7. num. 22. et tenet et communem dicunt Suar. de cens. dis. 5. sect. 5. num. 10. et de leg. lib. 3. cap. 33. n. 9. et 11. Clarus §. finali, quaest. 85. vers. Secundus est casus.

Amplia I. ut procedat, etiamsi statuto poena illa sit appositae pro facto alias non damnato a jure communi, v. gr. pro delatione armorum, vel extractione frumenti, etc. Calderin. in repet. cap. 1. de rap. quam sequitur Felin. loco cit. num. 4. et de communi testatur Clar. ibi cum aliis DD. probant Suar. de leg. loco cit. Salas de leg. dis. 14. sect. 4. num. 49. Basil. de Leon. lib. 5. cap. 7. §. 1. num. 15. Castropal. tom. 1. tract. de leg. dis. 1. punct. 24. §. 3. num. 13. Farinac. lib. 1. praxis, quaest. 7. num. 1. Quamvis alii asserant, forenses non ligari legibus poenalibus loci specialibus, neque incurrere in poenas ratione transgressionis, nisi legum transgressio cederet in damnum specialiter illius loci, quod tenet Sanch. de matrim. lib. 3. dis. 18. n. 14. cum ibi allegatis, Granado 1. 2. trac. de leg. dis. 6. sect. 1. num. 26. Baldell. de leg. lib. 45. dis. 32. num. 16. 21. et seqq. Layman lib. 1. tract. de leg. cap. 12. num. 4. et 5. Quorum sententiam in praxi probabilem puto quoad transgressionem legum loci, in qua, seu per quam nullum inferatur damnum, seu nocumentum territorio hujusmodi, scilicet neque in res, neque in personas illius, v. gr. si adesset aliquod statutum etiam poenale de jejuniis, aut observatione festi, et forensis secrete, et citra scandalum transgraderetur illud, non peccaret, neque poenas hujusmodi committeret.

Amplia secundo, ut procedat dicta conclusio de omni forense, seu advena, etiamsi ibi non habent quasi domicilium, id est etiamsi ibi non sit permanens ad majorem anni partem: etenim ut obligetur ratione delicti, non requiritur habitatio, seu

commoratio in loco, et ita tenent omnes DD. supra alleg. locis ibi cit. cum communi sententia.

De iis enim, qui habent animum commorandi ad majorem partem anni conveniunt fere omnes DD. eos ligari omnibus statutis loci etiam specialibus, et tenet Sanch. num. 9. Granado, num. 25. De vagis autem absolute omnes concedunt, eos ligari omnibus legibus locorum, in quibus etiam obiter existunt, Sanch. num. 15. Granado, num. 26. Baldell. disp. 33. num. 28. Salas de leg. dis. 14. sect. 4. num. 55. Abb. in cap. fin. numer. 13. de foro comp. Clarus §. fin. quaest. 39. §. Caeterum.

Resp. II. Si poena latae sententiae sit imposita delicto per viam sententiae generalis (v. g. edicti temporalis, de futuris delictis, vel monitorii ad revelandum, vel restituendum, vel comparendum, vel satisfaciendum pro praeteritis culpis), non comprehendit forenses, seu advenas, seu peregrinos in illo territorio tunc existentes, vel etiam postea illuc accedentes animo non permanendi saltem ad majorem partem anni text. in cap. A nobis 21. de sent. excomm. ibi Abb. num. 7. Felin. numer. 4. Soccin. num. 29. Covarr. in cap. Alma part. 1. §. 10. num. 2. ubi ait communem Suar. de censur. dis. 5. sect. 5. num. 10. ubi ait communem, Sayr. lib. 1. de censur. cap. 7. num. 22. Avila de cens. par. 2. cap. 3. dis. 2. dub. 3. concl. 3. Itaque comprehendit solum eos qui subditi sunt ferenti sententiam tempore latae sententiae ratione domicilii, vel quasi domicilii, et ibi tunc existunt; non autem continet eos, qui postea subditi effecti fuerint illuc se conferentes ad habitandum, Covarr. et Avila ibi, neque continet subditos, qui tempore latae sententiae degabant extra territorium, etiamsi postea ad illud territorium suum revertantur, Genuen. in praxi, cap. 2. num. 7. cum ibi addit.

TERTIUS casus principalis est, quando delictum commissum est partim in uno territorio, partim in alio, seu inchoatum in hoc, consummatum in illo. Quaeritur, an delinquens incurrat poenas latae sententiae simpliciter latas pro tali delicto, scilicet consummato, ex statuto hujus, vel illius territorii.

Respondeo primo, quod si delinquens existens in hoc territorio inchoavit, seu causavit delictum, quod consummatum est, seu effectum habuit in alio territorio, ipso ibi non existente, v. gr. explosens bombardam ex hoc territorio, occidit inimicum existentem in altero territorio, vel ex hoc territorio allocutus est hominem existentem in altero contra prohibitionem poenalem; aliqui DD. dicunt quod neque hujus, neque illius territorii incurreret poenas latae sententiae, quamvis quoad poenas ferendae sententiae utrobique puniri possit; ut apud Farinac. decis. 61. num. 3. et 6. in collec. de crimin. et rationem afferunt, quia poenas latae sententiae latas pro tali delicto, nempe consummato, non incurrit in loco, ubi existit, ubi solum delictum est inchoatum; poenas autem pro consummato delicto in altero territorio latas non incurrit ipse existens extra illud territorium; quia cum canon latae sententiae trahat secum realem executionem, non potest operari contra personam existentem extra territorium, cum nullus Iudex possit facere executionem realem poenarum extra territorium suum, cap. Proposuisti de for. compet. ita tenet Paul. Leazar. quem allegat, et sequitur Fe-

lib. in cap. fin. num. 16. vers. Limita nisi, de foro comp. Sed contraria sententia est communis, et vera, scilicet quod incurrat poenas latae sententiae ex statuto loci, ubi delictum est consummatum, etiamsi ipse non existit tunc ibi; quod hoc sufficit, ut sortiat forum ratione delicti, etiam quoad incurrendas poenas latae sententiae ex statuto loci illius, *per cap. fin. de foro comp.* et virtualiter, ac moraliter ibi est, ubi effectus sequitur ab eo causatus, ita tenent *Suar. de censur. disp. 5. sect. 4. num. 9. Salas de leg. dis. 14. sect. 5. num. 72. Ang. verb. Excommun. 1. num. 10. casu 3. Sylves. verb. Excomm. 2. num. 8. Armilla verb. Excomm. num. 30. Coninch. de censur. dist. 13. num. 62. Regin. lib. 9. num. 142.* et probatur *per cap. Ex tuae, §. Contra eos, de Cler. non resid.* ubi constat posse aliquem ligari poenis latae sententiae, dum existit extra territorium.

Respondeo II. si delinquens inchoat delictum in uno territorio, et illud perficit, seu consummat in alio territorio praesens (v. g. hic collectam fecit armorum, et progressus inimicum occidit in territorio proximo; vel hinc adduxit puellam, et in alio territorio defloravit; vel hic incaepit hominem persequi, et in alio territorio vulneravit) poenas quidem latas simpliciter pro tali delicto, ut homicidio, stupro, vulnere, incurrit ex statuto loci consummationis delicti; non autem ex statuto loci inchoationis: poenas autem latas pro actu inchoativo delicti incurrit ex statuto loci inchoationis, ita *Felin. in dict. cap. fin. num. 13. Bar. in l. 1. §. Divus, ff. ad l. Cor. de Sear. Suar. dict. sect. 4. num. 9. Salas dis. 14. sect. 5. numer. 71. vers. Dico autem, Laym. lib. 1. de cens. cap. 4. numer. 6. coroll. 3. Castropal. tom. 1. tract. de leg. quaest. 1. punct. 24. §. 5. num. 24. et 28. Coninch. loco supra cit.* Quoad poenas autem ferendae sententiae, quando inchoatio delicti est immediata, ut exemplis supra positis, potest puniri ratione delicti postea consummati in utroque territorio, itaut sit locus praeventioni, ut de communi testatur *Abb. in cap. fin. num. 25. de foro comp. Suar. loco cit. num. 9. Castrop. num. 27. Clarus quaest. 38. vers. Item pone, Farin. lib. 1. prax. quaest. 7. num. 45.* Ratione autem inchoationis mediatæ, ut tractatus, vel mandati, magis communis sententia tenet, solum puniri posse in loco, ubi delictum fuit consummatum, ut *Clarus quaest. 38. vers. Item quaero, et alii apud Farinac. num. 47. Angel. de malef. verb. Existens Florentiae, num. 2. et 4.* quia crimen consummatum extinguit crimen inchoatum, *Angel. ibi n. 4.* Si autem effectus non esset subsequutus, tunc posset puniri in loco inchoationis, idest mandati, seu tractatus, poena extraordinaria, ut *Menoc. de arbitr. casu 352. num. 9.* nisi a statuto esset imposita poena determinata etiam pro tali attentato, seu conatu, ut pro ipso tractatu, vel mandato solo, ut paulo superius dixi, et tradit *Tiraquell. de poenis temper. causa 37. num. 4. et 6.*

CIRCA dubium tertium, habes differentiam inter poenas latas a jure, seu statuto, et latas ab homine, seu per sententiam; quia poena v. gr. censura lata a jure, vel statuto, est perpetua, quia lex semper loquitur; ideo etiam mortuo, vel amoto legislatore, manet in suo vigore; at lata ab homine, seu per sententiam particularem, vel generalem pro futuris, vel praeteritis culpis, si non-

dum sit incurra, cessat omnino, eodem ferente mortuo, vel amoto, *cap. fin. de off. leg. gloss. in cap. A nobis lib. primo, ibi Host. Abb. Felin. et Barbosa num. 22. de sent. excom.* et communem sententiam testatur *Navar. cap. 27. num. 2.* praeceptum enim hominis per ejus mortem expirat, *l. Si per epistolam, ff. de acquir. haered.* et idem tenent *Sylvest. verb. delegatus, quaest. 6. Bar. in l. Omnes populi, num. 8. in fin. ff. de legib. Suar. de legib. lib. 1. cap. 10. num. 9. Sanch. de matr. lib. 8. disput. 38. num. 4.* Secus tamen quoad censuram, seu poenam jam incurram, quia res non est integra, ut probatur *dict. cap. fin. de off. leg.*

CAPUT XXVII.

De poena depositionis latae sententiae.

Depositio, seu degradatio clericorum verbalis est triplex. PRIMA quidem est, qua quis privatur in perpetuum officio, et beneficio ecclesiastico, non tamen privilegio clericali, scilicet fori, canonis, et honorum; cujus forma habetur in *cap. Veritatis, in fine, de dolo, et contumac.* et ita docent Canonistae communiter in *cap. At si clerici de Judic. Bernard. Diaz in prax. cap. 138. num. 1. Menoch. de arbitr. casu 415. a num. 6. Sayr. lib. 5. de censur. cap. 20. num. 10. Layman lib. 1. tract. 5. par. 3. tit. de suspens. cap. 6. num. 3.* et quod clericus depositus non amittat privilegia clericalia, notat *gloss. in cap. Ut famae, ver. Non amplius de sent. excomm.* Haec poena aliquando in jure canonico est latae sententiae, ut habes infra *par. 2. verb. Censura cap. 11. num. 3. et verb. Falsum cap. 4. num. 2. et verb. Haeresis cap. 2.*

Adverte autem, quod ad hanc depositionem infligendam non requiritur illa solemnitas, seu numerus, et consensus Praelatorum, prout requiritur ad degradationem verbalem, de qua infra dicam; sed sufficit ipsa lex, vel sententia Episcopi, etiam sine consensu capituli, ut colligitur ex *dict. cap. Veritatis*, et expresse habet Pontificale Romanum, *tit. Ordo suspensionis etc. §. Circa depositionem*, ubi sic ait esse consuetum; et idem testatur *Clarus §. fin. quaest. 74. vers. Sed quaero*, et docent *Joan. Andr. Gemin. Franch. et Ancharan. in cap. 2. de poen. in 6. Sayr. lib. 5. loco cit. cap. 22. num. 7. Menoch. ubi supra num. 13. Suar. de censur. disp. 30. sect. 1. n. 18.* Et potest ferri haec sententia etiam a Vicario generali ex commissione Episcopi, *Sbrozz. de offic. Vic. lib. 2. quaest. 157. num. 8. Barbos. de potest. Episc. alleg. 110. num. 23. Layman lib. 1. tract. 5. par. 3. tit. de suspens. cap. 6. num. 5.* Sed nullus Ordinarius potest infligere poenam depositionis, nisi in casibus a jure expressis, *Sayr. loco cit. cap. 21. num. 5.* qui recenset casus istos: qui bene advertit ibi *num. 1.* neque in omnibus casibus per antiquos canones expressis hodie hanc sententiam posse proferri, cum ob humanam fragilitatem multum sit de antiquo rigore laxatum. *Can. Fraternalitatis tuae 34. dist.*

Circa differentiam inter depositionem, et degradationem, ac casus depositione dignos vide *Bened. XIV. de Syn. Dioec. l. IX. c. 6. n. 3. edit. 1755.*

Quod de depositione verbali dictum est, procedit etiam de suspensione perpetua, vel multum diuturna; et saltem ut Episcopus eam proferre non

possit sine consensu, idest iudicio capituli: quia dicitur hoc negotium esse de arduis, *Sbrozz. de offic. Vic. lib. 2. quaest. 181. num. 5. cum Innoc. in cap. Ad haec num. 1. ibi Abb. de offic. Archid. per cap. 1. de excess. Prael. et ibi Abb. num. 2.* Neque privatio beneficiorum potest imponi ab Episcopo, nisi in casibus a jure expressis, *Garz. par. 11. cap. 10. num. 1. et 2.*

Adverte etiam, quod regulariter loquendo, degradationis nomen in jure prolatum, intelligendum est de hac poena depositionis simplicis, nisi aliud appareat, ut *Abb. in c. Tuas de poenis, Menoc. loc. cit. num. 5. et 18., Barbos. dict. alleg. 110. num. 9.*

SECUNDA species depositionis verbalis est illa, quae proprie dicitur degradatio verbalis praeparatoria ad degradationem actualem, et deponit clericum ab omni ordine, et beneficio, et ab omni privilegio clericali: et requirit certum numerum, seu consensum Praelatorum, seu ecclesiasticarum personarum, de qua in *c. Novimus, de verbor. signific. dioto cap. 2. de poenis in 6. Trident. sess. 13. cap. 4. de refor.* Sed quia haec poena semper requirit sententiam specialem ferendam, ideo non pertinet ad hunc tractatum.

Actualis autem degradatio nunquam infertur, neque inferri potest, nisi quando pro tali crimine clericus degradatus tradendus est Curiae saeculari, et ideo coram ipso Magistratu, seu Iudice saeculari, cui tradendus est, fieri debet, ut ait *Innocentius III. in dict. cap. Novimus, et habetur in Pontificali tit. Degradationis forma col. 1., Suar. de censur. disp. 30. sec. 2. num. 4. et 10.* ubi ait neminem degradari, nisi tradendus brachio saeculari, a quo morte puniendus sit: etsi contrarium, quod scilicet possit actualiter clericus degradari, etiam quando non est tradendus Curiae saeculari, insinuet Pontificale, *tit. Degradatio a prima tonsura:* et ita aliquando vidi praedicatum.

Tertia species depositionis verbalis est absoluta, et totalis: participat enim de utraque supradicta: siquidem privat omni quoque privilegio clericali, et non exigit ulterius depositionem actualem, sed ipsa est actualis depositio, seu degradatio virtualiter, et aequivalenter, seu fictione juris, ut ait *Mench. de arbitr. dict. casu 415. num. 27. Carrer. in praxi tit. De degrad. num. 13.* et haec poena frequenter in jure reperitur latae sententiae, ut habes. *infra par. 2. verb. Abortus num. 2. verb. Assassinium, verb. Conclave cap. 9. num. 1., verb. Curia cap. 1. num. 2., verb. Ordo cap. 16. num. 9., et cap. 19. num. 1., et verb. Sodomia.*

QUÆRES. An poenae praedictae depositionis verbalis latae sententiae, ex ipso jure incurset, ligent in foro conscientiae ante declaratoriam. Respondeo negative cum communi sententia, et probabiliori, *Henriquez lib. 14. cap. 5. num. 1. in comment. lit. F. et lib. 13. cap. 56. num. 2. Avila par. 7. disput. 4. dub. 7. §. Circa quam, Suar. de cens. disp. 31. sect. 4. num. 22. Graff. Roderic. Ugolin. Tolet. et Ledesma apud Garziam de benefic. par. 11. cap. 10. n. 197.* quamvis idem *Garzias ibi.* contrarium teneat cum *Navarro. Adde,* quod neque pro foro externo degradatio illa ipso jure lata, et incurset vim habet ante declaratoriam Iudicis ecclesiastici: unde non poterit Iudex saecularis interim procedere contra

clericum ipso jure degradatum, seu privatum omni privilegio clericali, secundum veriorum sententiam, et in praxi receptam, ut dixi verbo *Assassinium in fin.* et docet *Sayr. de censur. lib. 6. c. 20. num. 16. in fin.* Item huiusmodi degradatio incurset in casu occulto per se non reddit degradatum irregularem, nisi ulterius a jure illi sit imposita talis poena, *Henriquez lib. 13. cap. 36. lit. M. Navar. cap. 27. n. 248. Avila loco cit. et alii apud Garziam ubi sup.* quamvis contra eos reus in tali casu fiat irregularis in foro conscientiae, teneat *Garz. ibi, et Sanch. in decal. lib. 2. cap. 28. num. 7.*

QUÆRES II. An Episcopus possit dispensare super poena depositionis, et degradationis latae sententiae, ex ipso jure canonico incurset, quando scilicet non est ventum ad actualem degradationem.

Respondeo super poena depositionis a solo officio, et beneficio, si haec poena sit lata ob delictum gravius adulterio, non potest dispensare; si autem sit lata ob delictum non gravius adulterio, poterit ex causa rationabili dispensare, per *cap. At si clerici, §. De adulteriis, et ibi Canonistae communiter, de Judic. Marius Alt. tom. 2. tract. de suspens. disp. 2. cap. 9. columna 7. Bellet. titul. de fav. cler. person. §. 10. num. 9. Riccius resolutio 221.* Super poena vero degradationis, scilicet privationis omnis privilegii clericalis, non potest dispensare, quia aequivalet degradationi actuali, super qua Episcopus non potest dispensare, seu gratiose restituere degradatum, *cap. Si lapsis, cap. Si semel, 50. dist. Sylvest. verb. Degrad. num. 10. Barbosa alleg. 110. in fin. cum ibi allegatis;* et quia ex ipsa poenae hujus gravitate illud delictum gravius adulterio a jure aestimatur, ut dixi supra *cap. 23. §. Dico quarto.*

Circa haec nota primo, quod poena depositionis a beneficio est fortior, quam simplex privatio, quia depositio involuit perpetuam incapacitatem, seu inhabilitatem ad illud per novam provisionem obtinendum, nisi super ea dispensetur; simplex autem privatio, etiam poenalis non facit inhabilem ad recuperandum per novam collationem, *Suarez de censur. disp. 30. sect. 1. num. 6.*

Nota secundo, quod depositus ab officio, si celebret, non fiet ex hoc irregularis: unde apparet depositionem differre a perpetua suspensione, *Sayr. lib. 4. cap. 1. num. 26. vers. 4. Suspendio, et lib. 7. cap. 9. num. 20.*

Episcopus autem in restitutione praedicta servare debet formam praescriptam in *Pontificali par. 3. tit. Ordo suspensionis, et reconciliat etc.*

Sed quaeres, an Episcopus possit restituere de jure, seu ex justitia adversus depositionem factam ob crimina majora adulterio, cognita scilicet injustitia, vel nullitate sententiae suae, vel Vicarii sui. Respondeo, quod si agatur de sententia depositionis verbalis tantum, certum est, eum posse restituere, servata solemnitate praescripta: ita habetur in *Pontificali loco cit.* Si autem agatur de depositione actuali, seu degradatione solenni, communior quidem DD. sententia tenet, non posse restituere: ita *Archid. in cap. Episcopus presbyter 58. quaest. 6. n. 8. ibi Praep. num. 7. Turrecr. num. 2. Suar. de cens. disp. 30. sec. 2. num. 10. Barbos. alleg. 110. num. ult. cum aliis multis.* Tamen contraria sententia verior videtur, quam tenet *Bonac. de censur. tit. de Deposit. propos. quinta in princ. cum Mario Alterio,*

et aliis quibusdam : et probatur primo dict. cap. *Episcopus*. Sed respondent Canonistae citati ibi, hunc esse canonem Concilii Toletani, et a jure pontificio esse correctum : sed contrarium expresse colligitur in *Pontificali*, tit. de *Degradationis forma*, ubi docet, Episcopum posse etiam realiter degradatum injuste restituere de jure, servata solemnitate ibi praescripta, si nondum Judex saecularis in illum animadvertit.

Summus autem Pontifex potest restituere adversus degradationem actualem non solum de jure, sed etiam de gratia speciali, scilicet supposita causa rationabili, cap. *Ideo* 2. quæst. 6. Canonistae in dict. cap. *Episcopus*, *Suar.* et *Barbos.* loc. cit. Et quidem verbaliter depositum facilius restituet : et ideo multa hujus restitutionis referuntur exempla in cap. *Si post ordinationem* §. *E contra* 50. dist. Depositum autem actualiter, idest degradatum, Papa non facile restituit ex gratia ; sed valde raro, et nonnisi ex gravissima causa, ut ait *Suar.* loco cit. ideoque illius vix reperiuntur exempla. Videtur autem causa sufficiens hujus restitutionis degradati, publica necessitas, vel magna Ecclesiae utilitas, ut *Suar.* ibi, v. g. causa publicae pacis faciendae, vel schismatis tollendi. Item causa videtur sufficiens magna poenitentia degradati, et magna ejus emendatio, et aedificatio Ecclesiae inde proveniens, ut *Suar.* ibi. Facilius autem posset Papa ex dictis causis restituere degradatum, si accedat consensus, et supplicatio, seu instantia Episcopi, qui degradavit, pro eodem degradato, ex *Majolo de irregul. lib.* 3. cap. 22. num. 6. verb. *In illis*. Et facilius restituere potest, si degradatus non fuit traditus Curiae saeculari, ex *Borg. de irreg. par.* 6. tit. de sen. dep. in fin.

Denique facilius Papa restituere potest degradatum ex gratia speciali ad effectum ingrediendae Religionis, ibique professionem emittendi ; itaut non aliter, nec ante dispensatio suffragetur, quam post emissam professionem. Et ita in casu nuper proposito S. D. N. Urbanus VIII. re mature discussa, hac tantum forma, seu conditione, actualiter degradatum restituit, concurrentibus etiam omnibus dispensandi causis supradictis.

Quamvis autem Papa possit solo verbo degradatum restituere, seu solis litteris, cap. *Fratres* 9. quæst. 3. *Alter.* tom. 3. dis. 2. cap. 9. §. *Superest* ; tamen convenientius videtur, si fiat servata solemnitate, quae habetur in *Pontificali supra cit.* et in dict. §. *Episcopus* 11. quæst. 6. §. *ibidem*.

Illud advertendum est, quod licet poena degradationis non sit ferenda, nisi in casibus a jure expressis, excepta causa incorrigibilitatis, *Bern. Diaz in praxi*, cap. 143. num. 1. cum Canonistis, et *Barbosa allegat.* 110. n. 12. cum aliis DD. et est communis sententia : tamen multi DD. dicunt, quod quando delictum etiam de non expressis, esset enorme, et graviter scandalosum, (ut incestus in Germania) ad scandalum populi amovendum videatur necessaria degradatio, poterit Episcopus pro arbitrio, ac prudentia sua ad sententiam degradationis procedere, *Clarus quæst.* 36. §. *Scias etiam*, et §. *Pariter etiam*, *Foller. in praxi par.* 2. cap. 33. num. 23. in fin. et hoc saepius vidi practicum.

¶ Cum Clericus degradari nequeat, nisi ob crimen in jure expressum, placet hic referre crimina

degradatione digna tam ex jure communi, quam ex pontificiis sanctionibus extra corpus juris.

Ex jure autem communi sunt. I. Crimen haeresis, praesertim cum reincidentia cap. 9. de haeret. et c. 4. eod. tit. in 6. Et nota, quod inter haereticos magis specialiter actuali degradatione digni decernuntur negantes mysterium SS. Trinitatis, vel Christi Domini conceptionem solius Spiritus Sancti opera, seu intactam Deiparae Virginitatem, aut ejusdem Christi mortem ex *Const. Pauli IV. innovata a Clem. VIII. Const.* -- Dominici gregis -- 3. Febr. 1603. II. Gravis contumelia, vel calumnia proprio Episcopo illata, aut structae eidem insidiae, et in ejus necem conspiratio can. Si quis 18. caus. 11. quæst. 1. III. Falsificatio litterarum apostolicarum cap. *Ad falsarium* 7. de crim. fal. et cap. *Novimus* 27. de verb. signif. IV. Assassinium cap. 1. de homicid. in 6.

Extra corpus vero juris communis sunt. I. Sodomia frequentata, hoc est non tantum semel commissa ex *Constit. S. Pii V.* -- Horrendum -- 30. Aug. 1568. II. Celebratio Missae et sacramentalis auditio confessionum a non Sacerdote exercita ex *Constit. Glemen. VIII.* -- Et si alias -- 1. Decem. 1601. et *Urban. VIII.* -- Apostolatus officium -- 23. Mar. 1628. innovatis a *Bened. XIV. Constit.* -- Sacerdos in aeternum -- 20. Apr. 1744. III. Clerici monetarii, idest fabricantes, tondentes, aut adulterantes monetam auream, vel argenteam, eamque erogare, vel exponere praesumentes in Regnis, Provinciis, et Civitatibus Italiae ex *Const. Urb. VIII.* -- In Suprema -- idib. Nov. 1627. IV. Sollicitatio ad turpia in confessione sacramentali, si eam aggravent peculiares quaedam circumstantiae ex *Constit. Greg. XV.* -- Universi -- 30. Aug. 1622. quamvis *Card. Albitius tractat.* de inconstant. in fide par. 1. cap. 15. num. 13. asserat dict. *Constit.* quoad hanc poenam non fuisse usu recepta : et *Bened. XIV. de Synod. Dioec. lib.* 9. cap. 6. num. 7. edit. 1755. dicit, quod d. *Constit.* ad terrorem praecipue incutiendum facta fuisse videatur. V. Furtum sacrilegum SS. Eucharistiae, sive cum sive sine Sacra Pixide, si quis S. Hostiam surripiat, et apud se retinere, aut alio transferre praesumat ex *Constit. Innoc. XI. et Alex. VII. confirmatis a Bened. XIV. Constit.* -- Ab augustissimo -- 5. Mart. 1744. VI. Abortus foetus animati, sive quis eum procuraverit per se, sive per alium, effectu secuto ex *Constit. Sixti V.* -- Effrenatam -- juxta moderationem factam a *Greg. XIV. Constit.* -- Sedes Apostolica -- 31. Maii 1591. cum *Sixtus* hanc poenam extenderit etiam ad foetum inanimatum.

Ab aliquibus recensetur etiam inter crimina de gradatione digna maleficium, seu sortilegium, ex quo unius, aut plurium mors secuta comprobetur ex *Constit. Greg. XV.* -- Omnipotentis -- 20. Mar. 1623. Verum perperam, cum dict. *Constit.* non loquatur de degradatione, ut observat *Card. Albit.* loc. cit. cap. 32. num. 150. Item polygamia, cum quis nempè falsum professus nomen, et agnomen, uxore vivente, alium duxerit ex *Constit. Urban. VIII.* -- Magnum -- 20. Jun. 1637. sed neque in ista degradationis mentio ulla fit, ut animadvertit *Benedict. XIV. de Synod. Dioecesan.* loco supra citato et seqq. cujus Constitutionis poenas, earumque moderationem vide infra in Additione post cap. III. verbo -- Matrimonium. --

Nota cum eod. *Benedict. XIV. de Synod.* loc. cit.

ibi -- Instar igitur regulae sit, neminem clericorum, quantumvis flagitiosum, posse ab Episcopo actu degradari, et Curiae seculari tradi, nisi, post ei inflictas alias poenas in *cap. Cum non ab homine* de judic. praescriptas, deprehensus fuerit inemendabilis; aut nisi sit reus alicujus ex enumeratis criminibus, a jure communi, vel a pontificiis sanctionibus nominatim expressis, quemadmodum docent Hostiensis in *cap. 1. num. 2. de homicid. Berojas in cap. At si clerici num. 181. de judiciis, verb. Mihi autem, Covarr. lib. 2. var. cap. 20. num. 7. Farinaccius cit. Prax. criminal. quaest. 8. num. 81. Fagnanus in cit. cap. Cum non ab homine n. 6. Pignatellus tom. 7. consult. 33. num. 25. et seq. alique apud Raynaldum ad Bannimenta Bonon. cap. 5. §. 1. a num. 154. Ab hac regula, communi usu recepta, non recedat Episcopus, neque ad compescenda scelera, quae frequenter a suae dioecesis clericis forte perpetrantur, fas sibi esse putet in sua Synodo sollemnis, et actualis degradationis poenam in illorum fontes decernere: id quippe cum sit contra canones, unice pertinet ad Romanum Pontificem, cujus certe supremam jurisdictionem invadit, qui sua auctoritate maleficis clericis eandem poenam irrogare praesumit. Quod si alicubi tanta sit alicujus enormis criminis frequentia, et experientia compertum jam sit, alias poenas haud sufficientes esse ad clericos ab illo deterrendos, poterit Episcopus summum Pontificem rogare, ut in clericos, vel semel illud deinceps perpetrantes, decernat actualis degradationis sententiam, eamque a Summo Pontifice latam in sua Synodo ad omnium terrorem promulgare: sicuti faciendum monent *Farinacc. cit. quaest. 8. et Panimoll. decis. 14. adnot. 1. num. 25.* --*

CAPUT XXVIII.

De poena ecclesiastica privationis officiorum, bonorum, graduum, et dignitatum, et inhabilitatis ad illa.

Quaero I. Quid nomine officii in lege poenali contineatur. Respondeo, quod aliquando lex, seu Canon inhabilitat, vel privat officiis publicis, scilicet tam ecclesiasticis, quam laicalibus, non formaliter ob crimen proprium, sed aliam ob causam, ut propter infamiam, vel propter haeresim paternam etc. et tunc continentur tantum officia dignitatis, idest administratio publica cum honore conjuncta *Henriq. lib. 13. cap. 56. num. 1. lit. H. Molin. tom. 3. disp. 661. num. 12. Castren. cons. 462. n. 2. tom. 1.* Aliquando inhabilitat, vel privat tantum ecclesiasticis officiis in poenam proprie dictam: tunc nomine officii intelligitur munus habens administrationem rerum, vel personarum ecclesiasticarum cum superioritate, *Sorbus verb. Ingress. mor. circa finem n. 8. Sanch. in decal. lib. 6. cap. 15. num. 66.* unde continentur officia habentia jurisdictionem ordinariam, ut Generalis, Provincialis, Superioris localis, et Vicarii, ut *Sanch. ibi, Mirand. tom. 2. quaest. 2. art. 8. Bonac. de largit. mun. disp. 3. pun. 5. n. 2.* Item continentur habentes jurisdictionem delegatam ratione certi officii, seu personatus, vel ita ut sint in ea majores Ordinarii, ut Visitatores Provinciarum, *Mirand. loc. cit. concl. 2.* Item contineri definitores, discretos, et procura-

tores ad capitula generalia, et provincialia, ait *Mirand. loco cit.* Sed contraria est magis communis, scilicet istos non contineri, ut *Bonac. ibi cum Sousa, et Barth. a S. Fausto, et aliis.* E contra non continetur officium concionatoris, lectoris, confessorii, regentis studiorum, ut *Sanch. ibi, Filiucc. tract. 34. num. 77. Bonac. et Mirand. loc. cit.* Item non contineri assistentes generales, magistris novitiorum, consultores, admonitores, et praefectos sacristiae, ait *Bonac. ibi cum citatis.*

Aliquando tamen Canon non privat, sed inhabilitat ad officia ecclesiastica, non proprie ratione poenae, sed propter bonam gubernationem, et inconveniens avertendum, ut in casu, de quo dixi *par. 2. verb. Religiosi cap. 4.* et tunc latior fit interpretatio, cum sit lex favorabilis: et sic nomine officiorum continentur etiam officia sacristae, oeconomi, lectoris, concionatoris, ut dixi *dicto cap. 4.*

QUAERO II. Quid nomine gradus contineatur in lege poenali privante, aut inhabilitante. Respondent aliqui contineri, doctoris gradum, baccalauri, lectoris, et praedicatoris; ita *Roderic. 4. par. Bullae Clemen. VIII. de largit. mun.* Alii dicunt contineri tantum dignitates, ita *Sanch. n. 66. tract. 34. num. 77.* et consonat Bulla 71. Sixti V. *Ad Romanum*, ubi cum declarasset, illegitimos in Religione professos inhabiles esse ad honores, gradus, et dignitates, ostendit haec tria tanquam synonyma intelligenda, et iis contineri officia superiorum regularium, ut Generalis, et Provincialis, et localis, et similia cum honore, et superioritate conjuncta: non autem magistri, regentis, praedicatoris, neque vocis activae, et alia similia, quae sunt magis oneris quam honoris.

QUAERO III. An poena privationis officiorum, graduum, vel dignitatum latae sententiae obliget reum ante declaratoriam pro foro conscientiae etiam in casu occulto. Respondeo, quod aliqui putant obligare, quia licet poena latae sententiae ex ipso jure commissa, privans bonorum privatorum dominio non obliget in conscientia ante declaratoriam, vel etiam executoriam, ut dixi *supra cap. 5. n. 3.* imo secundum aliquos nec possit obligare in conscientia ante declaratoriam, ut quis teneatur per se exequi, si privatio sit magis momenti; tamen si poena privat ipso jure bonis communibus, ut publicis officiis, dicunt posse obligare, et censi obligasse in foro conscientiae reum ad dimittenda officia, etiam in casibus occultis, quia haec bona magis pendent a potestate publica legislatoris: et ita tenet *Garz. de benef. par. 11. cap. 10. num. 18. 19. et 20. cum Abb. Felin. Navarr. Paris. et Lorca,* quos allegat *num. 18. ibi;* et eam tenent *Sayr. in Clav. reg. lib. 3. cap. 9. num. 35.* ubi cum Sorbo ait, quod, commissa poena privationis officiorum, teneatur, vel dispensationem, seu rehabilitationem procurare cum omni diligentia, et sollicitudine, vel dimittere officium, seu renunciare; si tamen possit renunciare sine manifestatione proprii criminis: alias enim non teneretur cum sui infamia dimittere, juxta communem Theologorum: ita *Sayr. ibi.* Sed communis sententia est in contrarium, idest quod non teneatur ultro dimittere ante declaratoriam, quia ante declaratoriam, vel executoriam retinet possessionem, et etiam dominium utile, ut dixi *dict. cap. 5. et 7.* et quia lex humana non cen-

setur obligare cum tanto rigore, saltem nisi exprimat, ut in conscientia ante omnem declaratoriam dimittere teneatur, et quia haec poena exigit factum hominis positivum ad sui executionem, ita *Navsibi contrar. super Bulla de dat. et promiss. corol. 31. num. 41. Sotus de just. lib. 1. quaest. 6. art. 6. Molin. tom. 1. de just. disp. 96. §. Quod attinet, Sanch. in decal. lib. 6. cap. 15. num. 65. et lib. 2. cap. 39. num. ult. et hanc sententiam tenet, et communem testatur Less. lib. 2. de just. cap. 29. num. 63. Sanctarell. de apostas. cap. 4. num. 13. Quaranta verb. Sodomia limit. ult. Barbos. alleg. 44. num. 29. Regin. lib. 13. num. 284.*

Media tamen sententia tutior, et in praxi passim recepta, praesertim ex stylo Curiae, quod dicta privationis officiorum ecclesiasticorum poena obliget in conscientia juxta priorem sententiam, quando casus est manifestus: et ratio est, quia tunc superioris acta incipiunt esse nulla, cessante titulo colorato ob privationis notorietatem. Quandiu autem privatio est occulta, non videtur obligare in conscientia, quia ejus acta ratione publici officii sunt valida, manente titulo colorato, ut DD. quos allegat *Garzias par. 5. cap. 4. num. 329. et dixi supra cap. 7. ubi dixi, an subditi possint interim superiori obedientiam denegare. Unde ait Bal. in leg. Non mutât in fin. Cod. de lib. cav. hoc procedere etiam in persona ineligibili vitio occulto, electa ad Papatum; ait enim, quia valerent temporaliter ab eo gesta ratione publicae potestatis: secus tamen ait quoad spiritualia. Sed Jason in leg. Barbarius, ff. de off. praet. num. 64. affirmat de omnibus actis, et ait procedere, etiamsi inhabilitas electi esset ratione foeminei sexus. Verum quod ait de omnibus publicis actis, etiam spiritualibus, facile admitto per ea, quae dixi par. 2. verb. Simonia cap. 7. §. Sed ad hoc: quod autem dicit de foemina electa ad Papatum, non est verum, quis Ecclesia, et jus publicum, etiam stante titulo colorato, et communi errore, non supplet defectum juris naturalis, vel divini, ut Gomez. reg. de trienn. quaest. 26. §. Sed breviter, Sanch. opusc. lib. 2. cap. 1. dub. 31. num. 21.*

QUAERO IV. An poena latae sententiae inhabilitatis ad officia obliget in conscientia statim atque fuerit commissa. Respondeo secundum magis communem sententiam obligare, prout dixi supra c. 5. quia haec poena est pure privativa, non requirens factum hominis positivum ad sui executionem: ita *Cajet. 2. 2. quaest. 62. art. 3. et multi, quos allegat Sanch. in decalog. lib. 2. cap. 39. num. ult. et communem dicunt Suar. de legib. lib. 5. cap. 9. num. 2. Corduba lib. 1. quaest. 36. num. 1. Alii tamen probabiliter tenent, non ligare in conscientia ante declaratoriam, quos allegavi in dict. cap. 5. limit. 1.*

Alii vero distinguunt, quia si poena inhabilitatis apponatur simul cum aliis poenis, quae non obligent in conscientia ante declaratoriam, ut cum poena privationis officii, vel beneficii, tunc neque haec obligabit; alias secus, si ponatur per se, vel cum aliis mere privativis: ita *Molin. tom. 1. disp. 96. §. Duo, cum Covar. et tenet Filiuc. tract. 34. num. 79. Illud est communiter receptum, poenam inhabilitatis ad officium pro illa vice, vel quoad illud numero officium, obligare in foro conscientiae ante omnem declaratoriam, ut dicam cap. seq. de inhabilitate, seu privatione vocis passivae. Idem dico*

de inhabilitate proveniente ex censura, vel irregularitate, ut dixi supra cap. 5.

QUAERO V. Quis possit dispensare super poena privationis, vel inhabilitatis officiorum, idest quis possit rehabilitare. Respondeo, distinguendo juxta ea, quae dixi supra cap. 23. ubi plene dixi.

QUAERO VI. Quis possit inducere inhabilitatem. Respondeo, Princeps supremus tantum: etenim statutum inferioris inhabilitans certum genus personarum contra jus commune, dicitur ambitiosum, et ipso jure nullum est etiamsi a Principe supremo habeat facultatem statuta condendi, *Bar. in leg. Ambitiosa num. 11. ff. de decr. ab Ordin. facien. ibi Alberic. nisi specificè id ei sit concessum, ita Bar. in leg. final. num. 20. ff. de colleg. illic. Rota decis. 65. num. 7. par. 1. Recent. et decis. 260. num. 2. par. 2. Recen. et decis. 118. num. 4. et decis. 458. num. 2. par. 1. noviss. ubi ait communem esse, et dec. 103. num. 10. par. 2. divers. quod est verum, sive istud statutum sit poenale, vel definitivum, ut patet ex citatis.*

C A P U T XXIX.

De poena latae sententiae privationis vocis activae, et passivae, et inhabilitatis ad illam.

QUAERO I. An haec poena ex ipso jure latae, et commissae, obliget in conscientia ante declaratoriam. Respondeo juxta communem sententiam obligare, etiamsi sit occulta poenae commissio: ita *Azor. tom. 1. lib. 5. cap. 7. quaest. 4. Regin. lib. 13. num. 279. Eman. Sâ verb. Poena num. 1. Suar. de legib. lib. 5. cap. 9. num. 2. cum Cajet. Sylvest. Navarr. Medina, et aliis, et communem dicunt, et tenent Cordub. lib. 1. quaest. 36. num. 1. Bonac. tract. de legib. disp. 1. quaest. 1. punct. 7. §. 2. num. 9. Villalob. tom. 1. tract. 2. dub. 25. num. 4. Layman lib. 1. tract. de legib. cap. 15. num. 5. Sed limitatur, ut non procedat, quando non potest quis eam poenam observare sine scandalo, vel periculo infamiae, ut *Bonac. num. 10. Diana resol. 24. tract. 10. tom. 1.**

Alii tamen probabiliter dicunt, non ligare ante declaratoriam, quia est poena valde gravis, et est dejectio a proprio statu, jure naturali, et civili quaesito, et quaedam depositio: ita *Sanch. de matrim. disp. 30. num. 1. et in decal. lib. 2. cap. 39. num. ult. et cap. 26. num. 1. et lib. 6. cap. 15. num. 64. et opusc. lib. 2. cap. 1. dub. 52. num. 11. 12. et 13. Less. lib. 2. cap. 35. dub. 26. Tanner. tom. 3. disp. 5. quaest. 8. num. 97. Filiuc. tract. 10. num. 264. Granado 1. 2. controvers. 7. tract. 3. Castell. de elect. canon. praelud. 1. §. 6. n. 20. et probabilem ait Dian. resol. 24. vers. Sed fallitur, tract. 10. num. 1.*

Alii distinguunt, quod si haec poena feratur cum aliis requirentibus factum hominis ad sui consumptionem, tunc non obligat in conscientia ante declaratoriam; alias autem obligat ante declaratoriam: ita *Molin. tom. 1. disp. 96. §. Duo, Filiuc. tract. 34. num. 79. Alii distinguunt, quod si casus sit occultus, non obligat in conscientia ante declaratoriam, alias autem obligaret: ita Soto lib. 1. de Just. quaest. 6. art. 6. col. 1. Corduba lib. 1. quaest. 35. et quaest. 36. in princ. Roderic. quaest. regular. 57. art. 1. tom. 2. Sanch. consil. lib. 2. cap. 1. dub. 52. num. 14. quae sententia mihi videtur in praxi rece-*

pta juxta dicta supra *cap. 28.* Alii distinguunt, quod poena privationis vocis passivae ligat in foro conscientiae statim, ae: autem activae, ne electiones reddantur incertae ita *Malderus 1. 2. quaest. 96. art. 4. memb. 4. C. ellin. tract. de elect. Can. Praelat. §. 8. num. 20.*

Illud est certum in omnium sententia, quod privatio vocis activae latae sententiae pro una vice, seu pro uno actu, seu quoad hanc numero electionem, obligat etiam in foro conscientiae ante omnem declaratoriam, quia est poena moderata, ut dixi *par. 2. verb. Electio cap. 3. not. 2.* et idem dicunt communiter de privatione vocis passivae ad illum actum, seu pro illa electione, ut *cap. penult. de elec., Suar. tom. 1. de relig. tract. de simon. cap. 58. num. 9. Layman lib. 4. tract. de simon. num. 73. Filiuc. tract. 45. cap. 13. num. 26.* Item ex communi obligat in conscientia, quando ea poena est imposita per modum conditionis in ipsa collatione officii, seu beneficii, ut dixi *cap. seq. Limita 1.* Item certum est, quod incursa poena privationis vocis activae, si quis nihilominus eligat, stante delicto occulto, et manente titulo colorato, si sequatur postea declaratoria criminis, seu poenae commissae, dicta electio cassa erit eo ipso, si nitatur tali suffragio, scilicet quia alia suffragia non sint numeri sufficientis, quia electio, quoad singulares dicitur actus potestatis privatae, seu officii privati, et non publici, ut dixi supra *c. 6.*

QUAERO II. Quis possit dispensare, seu rehabilitare super poena privationis vocis activae, vel passivae. Respondeo, ut dixi supra *cap. 23.*

QUAERO III. Qualiter sit intelligenda poena privationis vocis passivae. Respondeo, ut eligi non possit ad officia honoris, et praecminentiae, nam ad munera onerosa eligi poterit, ut ad officium lectoris, sacristae, magistri novitiorum, aeconomi etc. ita tenet gloss. in *Clem. 1. de Regul. verb. Ibi, ibi Cardin. et tenet Vitalin. in Clem. Is. qui, de aetat. et qualif. Roderic. quaest. regul. 56. art. 1. §. Circa eadem, tom. 1.*

C A P U T XXX.

De poena latae sententiae privationis beneficiorum, et inhabilitatis ad illa.

QUAERO I. An haec poena commissa obliget in conscientia ante omnem declaratoriam. Respondeo, aliqui affirmant; quia cum beneficia sint bona communia ecclesiastica, et juris publici, et magis pendeant a publica Ecclesiae potestate, potest lex ita privare, et obligare, et ita censetur obligare per verba privationis directa: ita tenet *Menchaca lib. 1. controv. cap. 7. num. 33. Navar. cap. 23. num. 67. Perez lib. 2. ordin. tit. 9. l. ult. in fin. Garzias de benef. p. 11. cap. 10. num. 18.* ubi plures alios allegat. Sed communis sententia negat, etiamsi lex dicat, ut sit privatus ipso jure ante omnem declaratoriam: adhuc enim retinet possessionem naturalem justam, vel etiam titulum utilem, ita tenet *Covarr. Morla, Zerola Graff, Roderic. Henriq. et Vasq. apud Garz. loco cit. numer. 14.* tenet *Quaranta verb. Alien. num. 49. et verb. Sodomia, prope finem, et probabiliorum ait Sanchez opusc. lib. 2. cap. 2. dub. 23. num. 3. et 4.* et hanc magis communem ait *Sanch. lib. 2. cap. 26. in*

decal. num. 7. ubi plures allegat., et tenet *Farinacc. quaest. 189. crimin. §. 6. num. 80. cum aliis DD.*

Amplia, ut quamvis statim a die commissi criminis reus amiserit titulum directum beneficii, ita ut possit impetrari, etiam eo non vocato, tamen non potest privari possessione non vocatus, seu inauditus, ut *Sanch. dict. cap. 26. num. 12.* et ita *Garz. loco cit. num. 23. et 34.* cum communi sententia. Et circa hoc nota differentiam inter privationis poenam, quae contingit ipso jure, seu latae sententiae, et eam, quae est sententiae ferendae: quod impetrans beneficium vacans ob delictum ipso jure, etiamsi narraverit in supplicatione plura delicta, sufficit quod verificet unum sufficiens ad talem privationem. Secus in secundo casu, quia si narravit plura delicta, quorum singula sufficiunt ad sententiam privationis proferendam, tamen impetrans tenetur omnia verificare, quia clausula, *si est ita*, refertur ad omnia narrata; et quia plura cumulata delicta faciliorem reddunt Pontificem ad beneficium viventis alteri concedendum: haec omnia probat *Rot. recent. par. 1. decis. 132. num. 2. et 5. per cap. Olim, cum gloss. et DD. de rescr.*

Amplia II. quod ante declaratoriam facit fructus suos, quamvis post declaratoriam restituere eos compellendus sit, *Sanch. ibi num. 10.* quo tamen casu poterit retinere aliquid pro compensatione laborum, seu servitutis Ecclesiae exhibitae *Sanch. num. 11.*

Amplia III. quod interim ante declaratoriam poterit beneficium resignare; quamvis post declaratoriam cassetur eo ipsa resignatio, *Sanch. ibi n. 9.*

Amplia IV. quod non solum non tenetur ante declaratoriam dimittere beneficium, sed neque ante executionem mandato Judicis, *Sanch. num. 8. ibi cum aliis DD. et tenet Quaranta verb. Sodomia, limit. ultim.*

Amplia V. ut procedat communis opinio, etiamsi reus delatus esset ad forum, et interrogatus a Judice, negasset, et absolutus esset ob ejus inficiationem; vel si condemnatus appellasset, et a Judice secundae instantiae absolutum esset, ut *Sanch. in decal. lib. 2. cap. 22. num. 22. et 23.* secundum probabiliorum sententiam.

Amplia, ut neque ex homicidio privetur ipso jure beneficio; sed si sit incompatible cum irregularitate, scilicet beneficium curatum, et non possit obtinere dispensationem super irregularitate, tenebitur jure naturali, et divino illud dimittere, ut dixi *infra part. 2. verb. Homicid. cap. 1.*

Limita I. dictam conclusionem, ut non procedat, quando esset poena privationis beneficii nondum absolute quaesiti, sed sub certo modo aliquo, vel conditione resolutive, *Less. lib. 2. cap. 34. num. 101. Salzed. Guzier. Lopez, Philircus, Roderic. et Vega apud Garziam par. 11. cap. 10. num. 29.* Plura habes exempla *par. 2. infra verb. Beneficium et verb. Resignato.*

Limita II. ut non procedat, quando expresse lex privaret beneficiis quaesitis, statuens, ut teneatur reus dimittere beneficium ante omnem sententiam declaratoriam in conscientia, seu ut antea absolvi non possit, quia potest canon sic obligare: et exemplum habes *infra par. 2. verb. Simon. c. 4.*

Limita III. quod, etiam admissa communi opinione, tamen si postea sequatur sententia declaratoria criminis, retrahetur illius effectus ad dicam

commissi criminis, ita ut rescindantur ipso jure omnia acta ex jure dicti beneficii, tanquam ex privata potestate: non autem si ex publica potestate, jurisdictionis scilicet actu, ut dixi supra *cap. 6.*

Limita IV. quod poena privationis beneficii non potest imponi, nisi in casibus a jure expressis, et non imponitur nisi ob enormia crimina, ut homicidium, simoniam, perjurium etc. *Garz. par. 11. de benef. cap. 10. numer. 1. et 2. cum alleg.* Qualiter autem procedendum sit ad sententiam privationis beneficii ferendam in casibus a jure expressis, vide *par. 2. v. Residentia cap. 2.*

QUAERO II. An poena inhabilitatis ad beneficia obtinenda latae sententiae obliget in conscientia ante declaratoriam. Respondeo secundum communem sententiam obligare, ut dixi supra *cap. 5.* et in simile de inhabilitate ad officia ecclesiastica *cap. 8.* et ita videmus saepe ad sacram Poenitentiarium fieri recursum pro rehabilitatione ad beneficia; vel interdum a Sacra Poenitentia relinqui poenitentem inhabilem ad alia beneficia, dispensando, seu revalidando quoad illud obtentum solum, ut etiam testatur *Filiucc. tract. 45. cap. 13. num. 26.* Itaque collatio facta inhabili, est ipso jure nulla etiam in foro conscientiae ante declaratoriam, ut retineri non possit beneficium. *Azor. tom. 3. lib. 12. cap. 21. in fin. et alii citati a me dict. cap. 5. et 22.* Quamvis multi DD. probabiliter dicant, non obligare hanc poenam ante declaratoriam: ita tenent *Navar. cons. 92. de simon. Less. lib. 2. c. 35. dub. 26. Sanch. lib. 9. de matrim. disp. 30. et in decalog. lib. 2. cap. 39. num. ult. Tanner tom. 3. disp. 5. quaest. 8. n. 97. Paris lib. 4. de resign. quaest. 2. Suar. tom. 1. de relig. tract. ult. de simon. cap. 61. num. 11.* Excipiunt autem *Suar. et Layman*, nisi rigor ubi primae, et communis sententiae sit usu receptus; tunc enim observari debere, et obligare concedunt.

Illud est certum primo, quod si inhabilitatis poena sit lata solum quoad illud numero beneficium, obligat in conscientia ante omnem declaratoriam, ut *Suar. loco cit. cap. 58. num. 9. Layman num. 73. Filiuc. num. 26. text. in cap. penult. de elect.* Secundo est certum, quod inhabilitas consurgens ex censura, vel irregularitate, obligat in conscientia ante omnem sententiam, ut dixi supra *cap. 5.* et ita *Sanch. in decal. cap. 39. cit. num. ult.* Est autem certum, quod omnis irregularitas sive ex delicto, sive defectu reddit hominem inhabilem ad beneficia obtinenda, ut talis collatio facta sit ipso jure nulla per *cap. Dudum 22. de elect.* (excepto eo, qui est redditus irregularis, postquam esset clericus ex defectu superveniente membrorum; hic enim licet sit irregularis quoad exercitium ordinis impeditum, tamen erit capax acquirendi beneficium simplex). *Sanch. opuscul. lib. 2. cap. 2. dub. 14.* et tali ratione ligat inhabilitas, quam sacra Poenitentia, dispensando super irregularitate ex homicidio, vel abortu, relinquere solet in eodem dispensato.

QUAERO III. Quis dispensare possit super poena privationis beneficiorum, convalidando titulum ammissum ob crimen ipso jure, vel super poena inhabilitatis ad beneficia, rehabilitando personam. Respondeo, regulariter loquendo, ad Papam pertinet haec dispensatio: potest tamen Episcopus, seu Prae-latus habens episcopalem jurisdictionem dispensare

super hac poena incursa ex crimine non graviore adulterio, si nondum sit secuta actualis depositio, seu privatio, ut dixi supra *cap. 23.* Addo, quod multi DD. putant, Episcopum vigore Tridentini *sess. 24. cap. 6. de refor.* posse dispensare, seu revalidare adversus poenam hanc privationis beneficiorum, vel habilitatem in casibus occultis, ut dixit *dict. cap. 23.* et ita tenet *Henriq. lib. 13. cap. 56. num. 1. lit. F. in comm. et in text. lit. G. et eod. lib. 13. cap. 14. num. 3. Manuel to. 2. summ. cap. 66. num. 35. Ugo-lin. de simon. tab. 4. cap. 6. §. 7. num. 2. Sanch. in decal. lib. 6. cap. 15. num. 78.* Sed communis sententia est in contrarium, ut *eod. cap. 23.* Et maxime tenenda videtur haec sententia quoad inhabilitatem illatam a Canone quoad illud beneficium, circa quod deliquit, ut declaravit Sacra Congregatio apud *Garziam de benef. par. 8. cap. 1. num. 74. Barbosa alleg. 39. num. 44.* Illud certum est, quod Episcopus potest dispensare super inhabilitate, quam ipse statuto, vel sententia intulit, ut dixi supra *cap. 26. §. Circa secundum.*

Adde, quod Episcopus in casibus, quibus potest revalidare, non potest revalidare titulum beneficii, etiam ante declaratoriam, in praejudicium tertii, qui illud impetravit, ut vacans certo modo ex dicta privatione, quia non potest auferre jus illi tertio quaesitum, ita *Gemin. cons. 105. in fin. Staphil. de literis gratiae expect. fol. 78. Bernard. Diaz cap. 97. num. 2.* et est communis sententia, ut *Farinacc. quaest. 119. num. 60.* Et idem dico de majori Poenitentia, quia non potest revalidare titulos in praejudicium tertii, et quia tunc jam crimen censetur publicum, vel delatum ad forum: sed etiamsi sit casus occultus, v. g. irregularitas ex homicidio, vel abortu occulto, ita *Garzias de benef. par. 7. cap. 16. num. 6. Sanch. lib. 2. opusc. cap. 1. dub. 46. num. 2. et 3. et dub. 49. num. 21. et dub. 57. num. 8. et dub. 52. num. 2. in fine, Sanch. de matr. lib. 8. dis. 2. num. 3.*

De facultate majoris Poenitentiarum circa irregularitatem, et convalidationem titulorum vide *Constit. Bened. XIV. in fine hujus Operis.*

Advertendum est, quod Episcopus, seu ordinarius collator potest revalidare titulum beneficii alicujus, illud de novo conferendo in casu, quo provisio fuit nulla ob aliquod impedimentum, seu inhabilitatem, si tale impedimentum sit sublatum, v. g. ob censuram, vel irregularitatem, quando scilicet collatio ad ipsum tunc pertinebat, *Garzias par. 7. cap. 13. num. 74. et 76.* ubi plurimos allegat. Secus est, si collatio fuit facta a Papa: et idem dicendum est de institutione facta praesentati a patrone, quia si non adfuit vitium in ipsa praesentatione, poterit iterari institutio sine nova praesentatione: secus si ipsa praesentatio fuit vitiosa, *Sanch. consil. lib. 2. cap. 3. dub. 122. num. 1. 2. et 3.*

QUAERO IV. An beneficii titulus revalidetur per regulam de triennali, aut aliam praescriptionem, non obstante inhabilitatis, aut privationis poena provisi. Respondeo primo quoad regulam de triennali duplicem esse sententiam. Prima docet, non revalidari, neque inhabilibus, vel ipso jure privatis suffragari regulam de triennali, quia possessio etiam longi temporis nunquam habilitat incapacem *cap. Causam, et cap. Accedentes ibi Abb. et Felin. de praescri. quia non dicitur habere titu-*

lum coloratum, ubi inducitur privatio a jure, vel ab homine, ut *Abb. Calder. Imol. et Anton. in cap. Cum nostris de concess. praeb.* et ita de triennali tenent *Rebuff. de pacific. possess. num. 159. et n. 162. cum seqq. Boer. apud Rebuff. et Casmus. prag. sanc. tit. de pacif. possess. verbo Quicumque.*

Contrarium tamen alii tenent, scilicet inhabilem ex poena, vel censura, vel irregularitate ad beneficium obtinendum, et non ex conditione personae, ut sunt mere laici, si bona fide obtineat a legitimo collatore beneficium triennali pacifica possessione tutum esse, et titulum revalidari; excepta inhabilitate ex simonia scienter contracta, vel ex violenta intrusione; vel quando beneficium esset reservatum reservatione clausa in jure communi; quia hos solos casus regula excipit; ita tenet quoad inhabiles, *Probus in addit. ad Cosmam loco cit. super verb. Molestari num. 3. Gomez regul. de trien. quaest. 27. et 28. Navarr. in cap. Si quando except. 10. num. 9. de rescr. Sanch. in opusc. lib. 2. cap. 1. dub. 31. n. 20.* Et quoad privatos a jure beneficiis tenet *Glossatur antiquus regulae de triennal. Cassador. et Rota*, quos saequitur *Gomez quaest. 10. Sanch. num. 29.* quia licet isti non habeant titulum coloratum quoad alios effectus, habent tamen quoad effectum hujus regulae. Et haec secunda sententia videtur probabilior. Intellige tamen, ubicumque non adest in lege clausula derogatoria hujus regulae.

Respondeo secundo circa regulam de annali, quod haec non convalidat titulum in foro conscientiae, sed solum tuetur possessorem in foro externo adversus colligantem, ut *Azorius tom. 2. lib. 7. cap. 34. quaest. 16. Filiucc. trac. 41. cap. 6. num. 9.*

Respondeo tertio, praescriptionem decennalem, aut ulteriorem, si ea nuda sit sine titulo etiam cum bona fide, aut cum titulo, et mala fide eam nunquam posse titulum convalidare, ut dixi *par. 2. verb. Intrusus num. 3.* quamvis in foro externo inducat praesumptionem dispensationis, et tituli, seu legitimae provisionis, ut *Menoch. praesump. 132. num. 46. lib. 3.*

QUAERO V. An dispensatus super inhabilitate ad obtinendum unum beneficium, si illud obtinuit, possit postea illud permutare. Respondeo, non posse, *Gemin. cap. 1. de fil. presb. in 6. Salzedo ad Diaz in praxi cap. 54. num. 16. Sanchez opusc. lib. 2. cap. 1. dub. 8. num. 7.* cum aliis DD. quia dispensatio intelligitur quoad primum beneficium. Ampliant aliqui, quod neque poterit illud resignare sub pensione, *Garz. par. 1. cap. 5. num. 156.* Sed contraria est probabilis, quam tenet *Gigas, et Rebuff. allegat. a Garz.* quia poterat retinere totum, ergo et partem illius: secus est in permutatione, quia est res distincta secundum a primo beneficio.

QUAERO VI. An inhabilitatus ad beneficia privetur obtentis. Respondeo, per se loquendo non privari, *Gloss. in Clem. 1. §. Ipsius, de poen. ibi. Card. num. 3. Imol. num. 33. Rota. decis. 123. num. 8. in collec. Farin. de contr. et crim. nisi aliunde sit etiam effectus poena privationis; ita Rota ibi.*

CAPUT XXXI.

De poena privationis pensionum ecclesiasticarum, vel inhabilitatis ad illas.

QUAERO I. An poena privans pensionibus, vel inhabilitans ad illa ipso facto, liget in foro conscientiae. Respondeo secundum ea, quae dixi supra *cap. praecedenti* de beneficiis, et *cap. 5.* poenam privationis non ligare in foro conscientiae ante declaratoriam; ideo interim posse percipere pensiones, quia est lex privans jure quaesito, et possessore: et ita *Ledesma in sum. par. 2. tract. 7. cap. 2. concl. 14.* et quia pensio est jus percipiendi fructus ex beneficio, et sic est titulus spiritualis, ut *Navar. cons. 63. de simon.* et quia cum sit accessorium beneficio, et pars beneficii, judicatur sicut beneficium in materia privationis, ut *Sanchez in decal. lib. 2. cap. 28. num. 36.* (Quamvis alii dicant obligare hanc poenam in conscientia ante declaratoriam, eo quod sit pure privativa, cum non requirat factum hominis ad sui consummationem, ut tenet *Garzias par. 1. cap. 5. num. 14.*) Excipe, nisi illa privatio esset illata ob defectum alicujus modi, seu conditionis, sub quibus esset reservata, ut dixi de beneficiis, *cap. praecedenti.*

Quoad poenam autem inhabilitatis, juxta ea, quae dixi, communior sententia ait, ligare in conscientia; alii tamen contra probabiliter dicunt. Illud certum est, quod excommunicatus, et suspensus etiam in foro conscientiae, est inhabilis ad pensionem obtinendam, nisi ex vi absolutionis inseri solitae in litteris apostolicis. De irregulari autem sunt opiniones, de quibus vide *Garziam par. 1. cap. 5. n. 135. de benefic. Castropalao loco infra citato.* Item certum est, quod in casu privationis seu inhabilitatis, poterit ante declaratoriam titularis denegare pensionario solutionem, excipiendo de nullitate illius. *Rota*, quam refert, et sequitur *Farinac. quaest. 191. §. 2. num. 60.* et faciunt quae dixi supra *cap. 7.* et quae dixi infra *par. 2. verb. Habitus cap. 1.*

QUAERO II. An in poena privationis beneficiorum, vel inhabilitatis ad beneficia lata ex ipso jure, contineantur pensiones. Et respondeo affirmative, quia nomine beneficiorum veniunt etiam pensiones, *gloss. in Clem. 2. verb. Quodcumque de vita et hon. cler. et in cap. Quicumque §. Haeretici, ver. Benef. de haer. in 6.* et quod licet privatus, vel inhabilitatus per sententiam hominis quoad beneficia, non censeatur inhabilis quoad pensiones, tamen secus in privato, seu facto inhabili a jure, seu per legem poenalem quoad beneficia; quia haec poena continet pensiones, quia sententia hominis est stricti juris, ita tenet *Garzias de benef. par. 1. cap. 5. num. 123. cum Rota, Sarnen. Crescent. et Paris. et Farinac. de haeresi quaest. 191. §. 2. num. 60.* et sequitur *Castropalao tom. 2. de relig. tract. 13. de benef. disp. 1. punct. 11. §. 3. num. 6.* ubi probabilior, et stilo Curiae receptam asserunt: quamvis alii, ut *Navar. cons. 12. n. 15. de rescr. Gonzal. gloss. 55. num. 26.* teneant neque in constitutione poenali privante, vel inhabilitante contineri pensionem nomine beneficii; alii vero putent, tunc contineri pensiones quando lex poenalis utitur particula universalis -- beneficiis quibuscumque -- ita *Sanchez in decal.*

lib. 2. cap. 28. num. 36. ubi plures allegat in hanc sententiam.

QUAERO III. Quis possit dispensare super poena inhabilitatis ad pensiones. Respondeo eum, qui potest super inhabilitate ad beneficia, quia procedunt a pari, ut dictum est: nam et dispensatus ad obtinenda beneficia, postest pensiones obtinere, Garzias dict. cap. 5. num. 158. et seq.

QUAERO IV. Quis possit revalidare titulum pensionis. Respondeo, de Summo Pontifice non dubitatur; de inferioribus vero Praelatis die, quod is potest revalidare titulum, qui potest talem pensionem reservare, Gigas de pension. qu. 17. et sequitur Quintanad. et Zecch. apud Garziam num. 159. Item is, cui data est facultas convalidandi titulos beneficiorum, ut majori Poenitentiario, poterit convalidare titulos pensionum, etiamsi non possit pensiones reservare, dummodo perseveret, seu accedat consensus beneficiati, qui consensit in pensionem: nam alioquin non posset in illius praejudicium, cui est jus quaesitum per eam nullitatem, eo invito revalidare, Navarr. consil. 44. de homicid. num. 3.

¶ Circa facultatem majoris Poenitentiarii vide Constit. -- Pastor bonus -- in fine hujus Operis. ¶

QUAERO V. An revalidetur pensio per regulam de triennali. Respondeo non revalidari, quia regula loquitur de beneficiis proprie dictis, quae collatione, praesentatione, vel institutione obtinentur, ut Gomez super regul. de trienn. quaest. 4. et ita de pensionibus concludunt Gomez ibi quaest. 50. Rebuff. de pacific. possess. num. 92. Sanch. opusc. lib. 2. cap. 1. dub. 29. num. 12.

CAPUT XXXII.

De poena privationis fructuum percipiendorum ex beneficiis, vel pensionibus ecclesiasticis.

Saepe in jure reperitur haec poena latae sententiae, ut constat ex dicendis par. 2. verb. Fidei professio, verb. Horae canonicae, verb. Residentia, verb. Concubinarij clerici, verbo Gratia Ecclesiarum utentes litteris, expeditis, verb. Beneficium parochiale obtinens animo non promovendi.

QUAERITUR I. An poena privationis fructuum beneficiorum, vel pensionum latae sententiae obliget in conscientia ante declaratoriam? Respondeo, regulariter loquendo, non obligare, quia est poena privativa juris quaesiti, et possessi, et quia est poena temporalis, quae non solet obligare in conscientia ante declaratoriam, ita Sanch. in decalog. lib. 2. cap. 5. num. 10. Less. lib. 2. cap. 34. num. 101. Suarez de censur. disp. 23. sect. 4. num. 7. qui ait, quod si poena privationis fructuum non sonat in censuram, sed in puram poenam, seu prohibitionem perceptionis, non ligat in conscientia ante declaratoriam. Casus ut infra par. 2. verb. Vacantia cap. 2.

Fallit primo, quando lex canonica expresse significat, se obligare ante declaratoriam in conscientia, quia hoc potest facere, et sic constat de mente legislatoris: ita Navarr. cap. 25. num. 118. in princ.

Fallit secundo, quando non imponitur proprie ut poena, sed ut conditio, vel modus rei traditae sub conditione ista resolutive, seu, quod idem est, quando est privatio juris quaesiti non absolute, sed cum

certa conditione, seu modo, ut in multis casibus supra indicatis dicam par. 2., et ita limitant Navarr. et Less. locis citatis.

Fallit tertio, quando haec privatio provenit ex vi censurae: et quidem de excommunicato magis communis docet, eum esse privatum ipso jure fructibus beneficii, ut Suarez de censur. disp. 13. sect. 2. Gutier. canon. quaest. lib. 1. cap. 1. num. 92. et plurimos allegat Garz. de benef. par. 7. cap. 13. num. 90. et plurimos allegat, et sequitur Sanch. opusc. lib. 2. cap. 2. dub. 11. num. 3. Quamvis contraria sit probabilis, quam tenent Sanch. de matr. disp. 51. num. 12. lib. 3. et plurimos allegat, et sequitur Bonac. de cens. disp. 2. quaest. 2. punct. 4. §. 2. num. 2. et tenet Coninch. disp. 14. de cens. dub. 9. num. 82. Layman lib. 1. tract. de excommuni. cap. 2. num. 9. §. Dico secundo. De suspensio autem est distinguendum, quia suspensus ab officio tantum, non privatur fructibus, nisi quatenus deest officio, Suar. disp. 26. sect. 3. num. 4. Sanch. opusc. lib. 2. cap. 2. dub. 15. num. 8. et 9. et de matr. lib. 3. dis. 51. num. 12. Garz. par. 7. cap. 15. num. 39. qui etiam tractant, an possit percipere distributiones, interveniendo in choro: suspensus autem a beneficio non percipit fructus, sed in conscientia tenetur ad restitutionem, Tolet. lib. 1. cap. 45. §. Quintus effectus, Sayr. lib. 4. de censur. cap. 6. num. 16. Bonac. de suspens. punct. 2. num. 14. Sanch. opusc. lib. 2. cap. 2. dub. 15. num. 9. De interdicto similiter dico non amittere fructus, nisi a perceptione fructuum sit interdictus, vel quatenus a divinis interdictus, vel ab ingressu Ecclesiae, debito defuit ministerio: facit cap. Si canonici, de off. ordin. in 6. et ibi Canonistae. De irregulari similiter dico, eum non amittere fructus beneficii, nisi quatenus non exhibuit ministerium debitum pro talibus fructibus percipiendis, Suar. disp. 44. sect. 4. num. 20. Coninch. disp. 18. dub. 1. num. 5. Innoc. et Canonistae communiter in cap. Cum nostris, de concess. praebend.

¶ Vide aliam limitationem in Additione post cap. 3. verb. -- Habitus -- ¶

QUAERO II. An in poena privationis fructuum beneficii contineantur distributiones, et anniversaria? Respondeo non contineri, ut Azor. tom. 2. lib. 7. cap. 2. quaest. 7. Sanch. lib. 2. in decal. cap. 5. num. 10. in fin.

QUAERO III. Cui restituendi sint fructus beneficiorum, vel pensionum in casibus poenalis privationis? Respondeo, fructus beneficiorum amissos ob censuram, vel irregularitatem, vel aliam privationem, stante titulo beneficii valido, restituendos esse Ecclesiae in fabricam scilicet, vel ornamenta, vel pauperibus, ut Sanchez lib. 2. opusc. cap. 3. dub. 119. num. 5. et 7. et in decal. lib. 2. cap. 5. num. 10. in fin. cum Azor. deductis provisionibus substituti in casibus, quibus ipse non potuit personaliter servire, Tolet. lib. 1. cap. 45. §. Quintus effectus Sayr. lib. 4. cap. 6. num. 16. ubi plurimos allegat. Si tamen per eum non stet, quo minus absolvatur, poterit ex illis fructibus percipere, unde se, et suos alatur, si sit pauper, ne cogatur in opprobrium Ordinis mendicare, Sanch. opusc. lib. 2. cap. 2. dub. 15. num. 9. et ita frequenter jus statuit fabricae, vel pauperibus tales fructus restituendos esse, ut in casu, de quo verb. Horae canonicae, et verb. Residentia, et verb. Fidei professio.

Fallit tamen in casibus, quibus jus statuit fabricae, vel alteri pio loco restituendos, seu applicandos, ut *verb. Concubinarij*. Item in casu, de quo *verb. Beneficium cap. 4.* de eo, qui obtinuit beneficium curatum animo se non promovendi, ubi retulit diversas DD. sententias. Item fallit, quando beneficiatus tenetur restituere fructus ratione defectus tituli, quia provisio fuit vitiosa, sed cum titulo colorato; vel ob resolutionem tituli illius; tunc enim fructus successorii conservandi sunt, *Sanch. num. 7.* Unde si obtineret dispensationem, scilicet novam provisionem, multi dicunt, quod sibi posset eos retinere, dummodo Papae revalidanti titulum exponat, se fructus percepisse, et dummodo tunc non imponatur, ut restituat, vel ut componat, *Bellamer. decis. 842. Eman. Sa verb. Benef. num. 21. Filiuc. tract. 43. cap. 8. num. 18. Sanch. lib. 2. opusc. cap. 3. dub. 119. num. 11. et 16. et lib. 2. cap. 2. dub. 57. num. 7. eodem tract. ubi plures allegat, et dixi part. 2. verb. Vacantia cap. 6. §. Limita circa ista, alias esset gratiae subreptio: etenim si reticeatur in supplicatione ad obtinendam dispensationem, vel collationem, quod orator jam fructus aliquos percepit, gratia est subreptitia, et nullius momenti, Rot. decis. 160. num. 5. par. 2. Recent.*

Fructus autem distributionum male percepti a canonico in casu privationis, sive ob suspensionem, sive alia ex causa, sunt restituendi eisdem canonicis, seu massae, ut accrescant, seu non decrescant capacibus, ut *Sayr. de cens. dict. lib. 4. cap. 6. num. 16.* cum allegatis per eum: et procedit secundum probabiliorum, et communiorum sententiam, etiam de amissis ob non recitationem in choro, etiamsi interverit, seu praesens fuerit, ut constat ex allegatis *Garz. par. 3. cap. 1. num. 35.* (licet ipse tepeat fabricae, vel pauperibus tunc restitui debere) unde neque Sacra Poenitentiaria concedit compositionem super distributionibus male perceptis quacunque ex causa.

¶ Circa facultatem concedendi hanc compositionem vide *Constit. Bened. XIV. -- Pastor bonus -- §. 24. in fine hujus Operis.*

Fructus pensionum in casibus, quibus pensionis titulus non irritatur, regulariter restitui debent eidem beneficiato, qui pensione gravatus est, *Garz. par. 1. cap. 5. num. 133.* excepto casu restitutionis ob non recitatum Officium Beatae Virginis, vel horarum canonicarum, *Garz. par. 3. cap. 1. num. 37.* quia in illo ex Bulla Pii V. sunt restituendi fabricae Ecclesiae, seu beneficii gravati, vel pauperibus.

QUÆRO IV. Quis dispensare, vel componere possit super obligatione restituendi fructus, seu poena privationis illorum? Respondeo, ad solam Sedem Apostolicam pertinere, ut patet ex praxi, *Sanch. dicto dub. 119. num. 7.* (exceptis privilegiis, *Garz. part. 3. cap. 1. num. 36.*) et ratio est, quia inferiores Praelati non possunt dispensare super hac obligatione, quae est ex justitia commutativa, cum jus non sit quaesitum in illis: et ita videmus communiter haberi recursum ad Datariam, vel in occultis ad Sacram Poenitentiarium, exceptis quibusdam casibus, de quibus in Brevis reformationis S. D. N. Urbani VIII. Et nota, quod in petitione compositionis non est necesse exprimere fructus, quos orator potest retinere, seu deducere ob impensas necessarias pro Ecclesiae servitio, *Sanchez num. 8. Caete-*

rum debet exprimere sincere summam fructuum male perceptorum, secundum veram aestimationem, non secundum taxam Datariae, *Sanchez num. 9.* Non habet autem locum compositio, quando fructus pertinent ad successorem, eo quod ex titulo invalido percepti sint (nisi revalidationem tituli obtineat) ut *Sanchez num. 7. loco cit.* vel quando fructus pensionis ad gravatum pertinent, vel distributiones ad alios canonicos, ut *Garz. dict. cap. 1. num. 36.*

¶ Vide etiam cit. §. 24. dictae Constit. -- Pastor bonus --

QUÆRO V. An obligatio restituendi fructus praedictos ecclesiasticos tollatur praescriptione? Respondeo, non tolli vigore regulae de triennali, quia haec revalidat titulum beneficii tantum, non autem juvat ad fructus acquirendos, quando a lege impeditur acquisitio, vel infertur privatio: sed bene tollitur dicta obligatio usucapione triennali, si interverit continua bona fides eo triennio, scilicet ob ignorantiam invincibilem dictae poenae privationem infertis (nisi ubi lex derogat possessioni, ut in casu, de quo dixi *par. 2. verbo Fidei professio.*) Imo tunc secundum multorum probabilem sententiam, neque eam poenam privationis incurrit, qui invincibiliter eam ignoravit: haec omnia *Sanchez in decalogo lib. 2. cap. 5. num. 11. et 12.* cum ibi allegatis. Item quod fructus nulliter percepti ex beneficio, vel pensione ob titulum vitiosum, praescribantur triennio cum bona fide, docet *Sanchez consil. lib. 2. cap. 3. dub. 16. num. 20.*

CAPUT XXXIII.

Poenam infamiae juris qualiter incurratur.

Infamia secundum se, et per se loquendo non est poena, sed quid consecutivum ad poenam, vel delictum, ut *Gloss. et Bal. in leg. Imperator, ff. de postul. est enim macula moralis, ut Suarez de censur. disput. 48. sect. 1. num. 3. Cappella Tolos. quaest. 174. num. 3.* et potest incurri etiam sine culpa, vel etiam de facto, absque eo quod a jure imponatur, ut infamia facti: tamen si a jure inferatur ob culpam, est propria poena, quia est dejectio a status integritate.

ADVERTENDA sunt aliqua generaliter circa poenam infamiae. PRIMUM est quod ubicunque aliquis afficitur infamia a jure civili, intelligitur etiam infamis de jure canonico, ut *cap. Omnes vero 6. quaest. 1. qui est canon Papae Hadriani, et 2. quaest. 3. §. Hinc colligitur, ibi docet Gratianus, et Innoc. in cap. Qualiter, et quando, num. 6. in fin. de accusat. Archid. in cap. Si quis cum militibus 6. quaest. 1. Majol. de Irregul. lib. 3. cap. 1. num. 3. Garzias par. 7. de benef. cap. 8. num. 11. cum allegatis ibid.*

ADVERTENDUM II. quod infamia juris reddit irregularem, atque ita repellit ab Ordinibus obtinendis, et impedit Ordinum susceptorum executionem, *Navar. cap. 27. num. 204. Majol. loco cit. Sayr. de censur. lib. 7. cap. 11. Suar. de censur. disp. 40. sect. 2. Sanchez opusc. lib. 6. cap. 3. dub. 5. num. 14. Garzias loco cit.* Item inhabilitat, seu repellit a beneficiis, et officiis ecclesiasticis obtinendis, *Garzias num. 41.* non tamen privat ipso jure beneficiis obtentis, etiam habentibus titulum dignitatis, *Garzias num. 37. Sanch. dub. 5. num. 9.* cum multis DD.

ADVERTENDUM III. quod infamiae juris poena, quae incurritur ipso facto, seu ipso jure absque sententia condemnatoria, incurritur etiam dolo malo non interveniente, ex culpa lata; nisi lex expresse requirat dolum, seu praesumptionem: unde regulariter sufficit ignorantia crassa, etsi non adsit scientia talis legis, et poenae. At vero infamia juris, quae incurritur per sententiam condemnatoriam in causa famosa, non incurritur sine dolo, ex leg. *Liberorum* §. *Notatur*, ff. de his, qui not. inf. ibi Gloss. verb. *Non juris*, Bart. Bald. Angel. ibi, Jas. in leg. *Si quis major*, num. 3. Cod. de transact. Tiraquell. in leg. *Si unquam*, verbo *Revertatur*, num. 332. Cod. de rer. donat.

ADVERTENDUM IV. quod poena infamiae, quando imponitur a jure ipso facto incurrenda, non evitatur etiam ex causa intrinseca minuente culpam, ut ob minorem aetatem, vel ob non plenam malitiam, etiamsi si Judex poenam minuat ordinariam, ut dixi supra cap. 15. At vero infamia inflictā a jure requirens sententiam condemnatoriam in causa famosa, non incurritur, ubi Judex causa cognita poenam minuit ordinariam ex causa intrinseca minuente culpam: sed incurritur, si ex causa extrinseca poenam minuat, ut ob multitudinem complicum, vel quia reus est insignis artifex etc. ita Gloss. magna in lib. *Quid ergo* §. *Poena gravior* ff. de his, qui not. inf. ibi Bar. num. 11. Bald. num. 13. Castrens. num. 2. Gloss. in leg. *Etsi severior*, per illum textum Cod. quibus mod. inf. inrog. ibi Bart. et Bald. num. 25. Salic. num. 8. qui testatur de communi sententia.

ADVERTENDUM V. quod infamia juris incurritur diversimode.

PRIMO modo incurritur ipso jure, seu ipso facto, scilicet lege notante factum absque sententia condemnatoria, cap. *Infames*, in fin. 3. quaest. 7. ut dixi par. 2. verbo *Apostasia a Fide*, verbo *Haeresis*, verbo *Duellum*, verbo *Majestatis laesae crimen*, verbo *Raptus*, verbo *Sodomia*, et alibi. In istis ergo casibus poena haec statim committitur ante declaratoriam criminis, sed non obligat in conscientia ante declaratoriam secundum magis communem sententiam, et probabiliolem, quia est poena valde gravis, cum sit dejectio de proprio statu: ita Sanchez de Matrimonio lib. 7. disput. 13. num. 1. Molina disp. 96. §. *Duo tom.* 1. Filiucc. tract. 34. num. 79. communem esse, et secundum omnia jura mundi, testatur Jason in leg. *Si quis major*, num. 25. Cod. de transact. et tenent Dursattus cons. 14. num. 18. et seqq. lib. 1. Archidiaconus in cap. *Felicis* verbo *Infamis*, de poenis in 6. ibi. Joan. Andr. num. 2. et 4. Gemin. num. 8. et de jure veriore ait Garzias par. 7. cap. 8. num. 19. Alii tamen dicunt, non semper necessariam esse declaratoriam, sed sufficere notorium juris, vel facti, ut Avila par. 7. disput. 4. dub. 5. vers. *Pro quo*, et hanc opinionem admittit Abb. quem sequitur Fellin. in cap. *Cum non ab homine*, num. 10. de judic. Alii dicunt, sufficere casum esse publicum, quia infamia significat publicam notitiam, seu opinionem, qua interveniente, poena afficere debet: ita tenet Castro lib. 2. de lege poenali, cap. ult. in fin. vers. *Ab hac nostra*, Covarr. lib. 3. variarum cap. 3. num. 2. vers. *Scribit tamen Henricus*, lib. 14. cap. 5. num. 3. Tabiena verb. *Infamia* num. 2. Sanchez opusc. lib. 6. cap. 3. dub. 6. num. 12.

Bal. in leg. *Transigere*, col. ult. Cod. de transact. et hanc aequiorem ait Garzias de Beneficiis par. 7. cap. 8. num. 19. Alii distinguunt, et dicunt, infamiae poenam ipso facto incurram obligare etiam in occultis casibus quoad effectus mere privativos, ut ad abstinendum ab ordinatione, a beneficio consequendo, vel dignitate obtinenda, a testificando, etc. Quoad effectus autem requirentes factum hominis positivum, ut quoad privationem dignitatis jam obtentae, dicunt non obligare ante sententiam declaratoriam, ita Jo. de Imola in dicto cap. *Felicis*, de poenis in 6. et cum eo Gemin. num. 8. videtur transire, et tenent Suar. de Censur. disp. 48. sect. 1. num. 16. Bal. in leg. 1. num. 5. ff. de his, qui not. inf. Felin. in cap. *Cum non ab homine* num. 10. vers. *Limita* 3. de judic. et Tiraquell. in leg. *Si unquam* verbo *Revertatur*, num. 401. propter regulam generalem magis communiter receptam, quod poenae pure privativae obligant in foro conscientiae ante sententiam declaratoriam, de qua dixi supra cap. 5. Resp. 2. Inter has diversitates opinionum aliqua sunt certa. Primum quod, stante delicto occulto, non licet alteri tale delictum publicare, seu reum infamare; quia etsi ipso jure famam amisit civiliter, retinet tamen naturaliter ad effectus naturales, Suarez loco cit. num. 15. poterit tamen quilibet eum repellere, recurrendo ad tribunalia, ut declaretur infamis, si tamen illud probare possit (alias enim non posset sic recurrere) ut dixi supra cap. 7. Item certum est, quod secuta sententia declaratoria super crimine, seu infamia contracta, actus antea gesti a die poenae commissae irritantur, exceptis actis via publici officii, seu jurisdictionis: ita in terminis Suar. ibi, et Castro de lege poenali, lib. 2. cap. ult. in fin. vers. *Circa has poenas*, Angel. Perus. in Auth. de incaest. nupt. num. 5. per leg. *Barbarius* ff. de off. Praetor. de qua re dixi cap. 7.

SECUNDO modo incurritur juris infamia ipso facto de jure canonico ex omni crimine enormi, depositione digno, si sit notorium: est magis communis sententia, quam tenent plurimi, quos allegat Garz. par. 11. cap. 3. num. 110. et tenet Sanchez opus. lib. 2. cap. 2. num. 18. et plures allegat, et tenet, communemque testatur Sayr. de cens. lib. 7. cap. 12. num. 12. Quamvis aliqui contrarium velint, scilicet tunc non incurri infamiam juris, sed facti, quae triennali vitae emendatione tollitur, nisi in casibus a jure expressis, ita Innoc. Hostien. Abb. Antiq. Turrecrem. Castr. Bogas. quos allegat, et sequitur Suar. de cens. disp. 48. sect. 1. Avila par. 7. disp. 4. dub. 7. qui alios allegat, Garzias par. 7. cap. 8. num. 66. Layman lib. 1. tract. de irregular. cap. 4. num. 10.

TERTIO modo incurritur juris infamia ipso facto per sententiam condemnatoriam in causa famosa, ut cap. *Infames* 3. quaest. 7. §. *Porro*, lib. 1. §. *Qui in judicio* ff. de his, qui not. infam. Molin. tract. 4. de Just. disp. 9. a. num. 1. Bernard. Diaz in praxi cap. 88. num. 3. Sanch. opusc. lib. 6. cap. 3. dub. 6. num. 14. et num. 20. cum allegatis per eum. Haec tamen poena non est proprie latae sententiae, sed ferendae, cum ex illa resultet; ideo extenditur ad omnes etiam minus principales, ad quos poena ordinaria pro tali crimine extenditur, juxta ea, quae dixi supra cap. 10. et ita Gloss. in cap. *Si quis Episcopus*, verbo *Mediator*. 1. quaest. 1. Causa autem famosa

est, primo omne crimen publicum, seu. iudicium publicum, lib. 1. §. *Removet ff. de post. et dict. lib. 1. §. Qui in iudicio.* In quo advēte, quod licet de jure canonico omnia crimina sint publica ad effectum, ut quilibet saltem per viam denunciationis audiatur, et reus saltem extra ordinem puniatur *Foller. in praxi par. 2. cap. 6. num. 24. Bern. Diaz cap. 6. praxi, et Clarus §. fin. quaest. 1. vers. Haec tamen;* nihilominus tunc solum condemnatus redditur ipso jure infamis, quando propter dolum intervenientem condemnatus sit, non autem si ob culpam latam; ita *Angelus verbo Crimen quaest. 6. Sylv. quaest. 3. Castr. de justa haeret. pun. cap. 9. in princip. Aret. inst. de susp. tut. §. Suspectus, Sanch. loc. cit. num. 14.* Secundo, causa famosa dicitur extraordinarium crimen, sive sit nominatum, sive innominatum, quod dicitur *Stellionatus*, in casibus, quibus si civiliter ageretur, actio esset famosa, id est quoties dolum continet, *leg. Infamem. ff. de pub. jud. lib. 2. ff. de crimin. stellion. leg. Quid ergo in fin. ff. de his, qui not. inf. Menoch. de Arbit. casu 381. Rota decis. 201. num. 5. in collect. Farinac. de retract. et crim.* Tertio, causa famosa est causa civilis ex delicto privato agitata actione furti, vel bonorum raptorum, vel injuriarum, vel de sepulchro violato, vel de expilata haereditate, vel de dolo malo lib. 1. ff. de his, qui not. inf. lib. 1. ff. de sep. viol. leg. *Si te expilasse, Cod. ex quibus causis inf. irrog.* Item causa civilis agitata actione pro socio, tutelae, mandati directa, depositi directa, damnatum proprio nomine, et per se sustinentem iudicium, et non per procuratorem, reddit infamem, si ratione doli, et non culpae tantum sit damnatus, *dict. lib. 1. ff. de his, qui not. inf. Gloss. ibi verb. Qui pro soc. Mol. loc. cit. num. 22.*

Amplia praedictam tertiam conclusionem, ut procedat, etiamsi quis sit condemnatus ex indiciis indubitatis, seu ex praesumptivis: non quidem absens indefensus, seu in contumaciam, sed auditus, etc. quia licet haec sententia non transeat in rem iudicatam ad effectum, impediendae retractationis ex novis probationibus innocentiae; tamen interim transit ad effectum executionis poenarum, *Menoch. lib. 1. praesumpt. quaest. 96.*

Limita, quod ut damnatus in causa famosa sit infamis requiritur, ut sit damnatus sententia definitiva, non autem sufficit interlocutoria, aut via exceptionis, *Sanchez. dict. dub. 6. num. 14.* unde sententia contumacialis non infamat, *Clarus §. fin. quaest. 72. Molin. num. 5.* neque privat iis, quae competunt de jure communi, ut habilitate, etc. *Rot. 1. Recent. decis. 449. num. 7.* quia censetur lata magis ob contumaciam, quam ob illud delictum, *Rot. ibi par. 1. Recent.* Si tamen contumacia esset aggravata per statutum, statuet, ut contumax habeatur pro confesso, tunc bannitus in contumaciam infamiam juris incurreret, ut ait *Bal. in cap. Super eo, lib. primo. num. 4. de test. Felin. in cap. Postulasti. num. 5. de foro. compet. et consentit Bar. in leg. Infamem. num. 10. ff. de pub. jud. quod est intelligendum, nisi postea restituatur adversus sententiam contumaciam ad se defendendum, et purgaverit se, vel cum Fisco transegerit, ut infra dicam. hoc eod. cap. et cap. seq.*

Idem quod reus damnatus sit de tali delicto non per verba enunciativa, sed dispositiva sententiae,

Rota par. 1. Recent. decis. 260. num. 8. Item est intelligendum procedere, quando non ob solam contumaciam esset damnatus, sed propter delictum legitimis probationibus praecedentibus, vel diffamatione aequipollenti, *Rota par. 1. noviss. decis. 625. num. 6.* Item quod talis sententia transiverit in rem iudicatam, ita ut vel non sit appellatum, vel quod appellatio sit deserta, vel confirmata sententia a Iudice appellationis, et tunc sit retractio effectus ad diem sententiae, *Ugolin. de irregul. cap. 60. §. 3. vers. Tertio excipitur, Molin. loco cit. num. 4.* Probatur in leg. *Furti §. 1. ff. de his, qui not. infam.* Item quod non sit punitus poena diminuta ex causa minuente culpam, ut supra dixi. Item quod non sit damnatus poena graviore, ordinariam scilicet excedente: quia per talem excessum censetur iudex super infamia transegisse, *leg. Quid ergo §. Poena graviore, ibi Bar. ff. de his, qui not. inf. Castr. in leg. Si Possidonium, Cod. eod. Molin. numer. 19. et 20. Nell. de Bann. 1. par. tertii temp. quaest. 15. in fin.* Item non sufficit, quod reus accusatus de causa famosa, vel crimine publico, sit damnatus poena extraordinaria, si non sit damnatus, seu declaratus reus talis criminis; quia saepe infligitur poena extraordinaria ob solam suspicionem commissi criminis, vel ob aliquam aliam circumstantiam; ideo non sit irregularis, *Rota par. 1. noviss. decis. 316. num. 7.*

QUARTO modo incurritur infamia juris ipso facto per transactionem in causa famosa criminali, vel civili ex delicto, in quibus scilicet, si condemnatus fuisset, fuisset infamis, *leg. 1. et leg. Athletas §. fin. et leg. Quoniam intelligitur, ff. de his, qui not. inf.* ubi ratio affertur, quoniam intelligitur fateri crimen, qui super eo paciscitur.

Limita primo, ut procedat, si paciscatur transigendo, dando, vel promittendo aliquid accusatori, vel actori, vel Fisco, ut desistat, vel faciat concordiam, ut *Gloss. in dict. leg. Quoniam, Bart. ibi, et Bal. num. 2. Jas. in leg. Transigere, num. 2. Cod. de trans. et est text. in leg. Furti §. Pact. ff. de his, qui not. inf.*

Limita secundo, ut non procedat, si transigeretur super civili iudicio, et actione aliqua ex contractu, de quibus dixi paulo superius; quia licet condemnatus ex illis sit infamis, non tamen transigens: ita habetur in leg. *In actionibus, de his, qui not. inf.*

Limita tertio, ut non procedat in iis criminibus, in quibus iura transigi permittunt, de quibus in dict. leg. *Transigere, et ibi DD. Angel. de malef. tit. de transact. num. 8. Clarus §. fin. quaest. 58.* quia in illis non habetur transigens pro confesso, ut *Abbas in cap. 1. num. 9. de oollus. deteg. Sylv. verb. Accusatio, quaest. 12. verb. Transigere num. 3. Angel. verb. Accus. num. 11. Henric. in cap. Ex parte num. 15. de transact. Jason in leg. Transigere, num. 20. Cod. de transact. late Molina de just. tract. 4. disp. 9. num. 16.*

Limita quarto, ut non procedat, si transactio fiat cum protestatione de innocentia, et quod transigit ad dispendia litis evitanda, *Tancred. quem sequitur Alex. et Jas. in dicta leg. Transigere, Molin. tract. 4. disputatione 9. num. 16. et num. 17.*

Limitat quinto *Layman lib. 1. tract. de irregul. cap. 4. §. Alia vero,* quod ad incurrendam in hoc casu, id est ex transactione, infamiae poenam, requi-

ritur declaratoria de transactione. Sed haec doctri-
na procedit secundum unam opinionem, de qua dixi
supra hoc cap. §. *Adver.* 5.

Limita sexto, ut non procedat, quando transa-
ctio fieret iudicis auctoritate, leg. *Furti*, §. *Qui*
jussu, ff. de his, qui not. infam. Molina loco cit. §. *Il-*
ud vero, cum Greg. Lopez.

Limita septimo, quod hodie non habet locum
haec poena infamiae ex transactione inita cum accusa-
tore, vel actore jus suum prosequente, quia ex
consuetudine recepta fere ubique licitum est transi-
gere super omni crimine cum offenso, ita Molina
loco cit. §. *Haec autem*; et de tali consuetudine te-
statur Clarus loco cit. vers. *Secunda regula*.

Limita octavo, ut non procedat, si fiat transa-
ctio cum ipsa Curia, seu Fisco ante probationem de-
licti, quia tunc est abolitio, et praeservat ab infam-
ia juris, etsi non praeservet ab infamia facti, leg. 1.
§. *Abolitio*, ff. ad Turpil. Secus si condemnatoriae
sententiae admisceatur gratia, ut dixi hoc cap. vers.
Advert. quarto. Si tamen fieret compositio cum Fi-
sco post sententiam contumacialem, vel post defini-
tivam, a qua idem reus appellasset, non incurreret
juris infamiam, quia hoc potuit facere ad redimen-
dum se a vexatione; neque hinc oritur acceptatio
sententiae, vel confessio criminis, ut Gabr. de ma-
lefic. concl. 33. num. 1. et seqq. lib. 7. Seraphin. de-
cis. 1352. num. ult. Dixi autem, quod in primo mo-
do non effugiet infamiam facti, quia ad eam sufficit
accusatio, seu delatio juridica, quandiu non constat
de innocentia, si tamen concurrat populi opinio,
idest fama, DD. in leg. *Turpia*, ff. leg. 1. Seraphin.
decis. 393. num. 2. et dixi supra cap. 21.

QUINTO modo juris infamia ipso jure incurritur
ex genere poenae a damnato, qui eam passus est,
etiam sine sententia definitiva, sola interlocutoria,
causa cognita interveniente, ex causa tamen famo-
sa cap. *Infames* 3. quaest. 7. §. *Porro*, leg. *Aut dam-*
num, in princ. ff. de poenis, ubi quaedam poenae
damnum cum infamia inferunt, ut gloss. in leg. *Nullam*,
verb. *quaestione*, Cod. quib. ex caus. infam. ir-
rog. Felin. in cap. *Testimonium* n. 15. de test. Bar.
et Castr. et alii DD. in leg. *Ictus fustium* ff. de his,
qui not. inf. Molina tract. 4. disp. 9. num. 19. ubi te-
statur de communi sententia. Unde ad incurren-
dam infamiam juris ex genere poenae tria requirun-
tur copulative. Primo, ut talis homo eam poenam
actu sit passus. Secundo, ut intercedat de hoc sen-
tentia saltem interlocutoria. Tertio, ut id actum
sit ob causam famosam, Alber. in leg. *Ictus fustium*
num. 1. et Bal. num. 1. ff. de his, qui not. infam. et
Bar. et Salic. in leg. *Nullam* num. 2. Cod. ex quib.
caus. inf. irrog. post gloss. ibi ver. *Quaestione per il-*
lum tex. gloss. in leg. *Ad tempus* ver. *Subjiciuntur*,
ibi Castr. Cod. eod.

Talis est autem, primo omnis poena corporali (non
pecuniaria, leg. *In servorum in fin.* et leg. *Capitalium*,
ff. de poenis), ut damnatio ad opus publicum,
ut in metallum, vel in opus metalli, et relegatio
etiam ad tempus, dicta leg. *Capitalium*, et fustiga-
tio, leg. *Ictus fustium* ff. de his, qui not. infam. et
leg. *Fustibus*, Cod. eodem. Item exilium etiam tem-
porale, leg. *Imperator*, ibi gloss. ff. de postul. Item
omnis poena capitalis, quia scilicet status mutatur
in deterius; ita ut reus vitam, vel libertatem, vel
civitatem amittat, reddit infamem, ut dict. leg.

Capitalium. Et quamvis hodie damnatio ad mor-
tem non auferat libertatem, neque fiat servus poe-
nae, auth. de nup. §. *Quod autem prius*, Clarus §.
final. quaest. 67. vers. *Item damnatio*; tamen adhuc
remanet famae iactura. Item poena damnationis ad
triremes infamat ex genere poenae, quia successit in
locum deportationis, vel damnationis in opus pu-
blicum, aut alterius poenae corporalis, ut Clarus ibi
vers. *Item damnatio*, et vers. *Deportatio*, Farinac.
quaest. 142. num. 165. et alii, quos vide par. 2. ver.
Missa cap. 5. ubi plenius egi. Quod procedit solum,
si damnetur reus ex causa famosa; et sic concordat
DD. quos pro utraque parte allegat Diana par. 4.
tract. 2. resol. 83. Verum tamen est, quod hodie ex
jure authenticorum damnatus ad triremes, etiam
perpetuo, non amittit ea, quae sunt juris gentium:
unde si non sit facta confiscatio bonorum, retinet
dominium, et potest contrahere etc. Rota par. 2. re-
cent. decis. 492. per totam. Quis autem cum dam-
natis ad triremes dispensare possit ad Ordines dixi
par. 2. verb. *Missa cap.* 5. Item damnatio ad perpetuum
carcerem, quia aequiparatur deportationi,
Gomez, et Bartol. quos sequitur Molina dict. disp.
9. §. *Quod ut melius*, Abb. in rub. de testam. n. 4.
Sed contrarium tenet Clarus §. *Testam. quaest.* 23.
Item bannum si sit capitale, ut possit occidi, infamat,
quia eo ipso est damnatio ad mortem. Item
bannum a civitate, ut transgrediens possit occidi,
infamat, quia aequiparatur deportationi. Item ban-
num simplex infamat, quia relegationem importat,
Sylv. verbo *Bannitus* num. 4. Bald. in leg. *Amissio-*
ne ff. de cap. dimin. Bannum autem imperiale, de
quo in Auth. *Item quicumque*, Cod. de Episc. et
Cleric. et extrav. *Friderici*, de statut. et consuet.
non infamat, cum solum privet commercio civium
romanorum, et omni juris beneficio, et concedat
bona illius ab omnibus occupari; sed non perpetuo,
seu definitive, sed per modum interlocutoriae, et
poena medicinalis ad tollendam contumaciam; ut
Bal. in ea Auth. ideo resipiscens restituendus est,
Bal. in Auth. *Item nulla* num. 3. Cod. de Episc. et
Cleric.

Secundo depositio ab officio, leg. *Aut damnum*,
ff. eod. leg. *Et si severior*, Cod. eod. Item remotio
tutoris suspecti, si remotus fuerit propter dolum,
non autem si ob culpam, §. *Suspectus autem*, Inst.
de susp. tut. Item exauctoratio, seu privatio militiae,
leg. 2. §. *Ignominiae* ff. eod. et ita de jure canonico
depositio, vel degradatio, Abb. in cap. *Cum te*
num. 10. de sent. et re judic. Sayr. de cens. lib. 5.
cap. 22. num. 10. Borgas. de irregular. par. 6. tit. de
sentent. deposit. num. 35. et procedit etiam in depo-
sitione a beneficio propter dolum, gloss. in cap. *Li-*
cet Heli verb. *Infamis*, de simon. ibi Hostien. et A-
nan. num. 24.

Tertio, poenitentia sollemnis infamat ex genere
suo, ut Genuen. in praxi cap. 45. num. 5. Major.
lib. 3. cap. 2. et ideo clericis imponi non debet, Ge-
nuen. cap. 73. §. 2. Adducitur, Major. ibi num. 7.
Diaz cap. 23. text. in cap. *Illud*, 50. dist. ne scilicet
fiant irregulares. Poenitentia autem publica
non sollemnis, si imponatur propter crimen famo-
sum, et ita ut notoria sit causa, seu crimen, infamat:
si autem propter suspicionem delicti, vel ob
scandalum, non infamat, Genuen. cap. 45. num. 5.
vers. *Non obstat*, quod post purgationem, et Rota

par. 2. *recen. decis. 21. num. 2.* Poenitentia igitur sollemnis redderet infamem, etiamsi non esset notoria causa, quia nonnisi pro gravissimis criminibus imponitur a jure canonico, ut *Diaz. ibi. Tolet. lib. 1. cap. 64. §. Quarto ob defectum animae, text. in can. Placuit in fin. 50. distinct. cap. ult. 26. q. 6.* at poenitentia publica etiam pro levioribus imponi potest. Verum si sit quis poenitentiatus publice ob suspicionem criminis famosi, ut haeresis; tunc si causa hujus suspicionis fuit publica, erit infamia facti affectus, *Genuen. dict. cap. 45. n. 5* quae infamia facti non officit irregularem irregularitate proprie dicta, sed improprie dicta, quia impedit, ne quis ad Ordines, aut beneficia promoveri licite possit: valida tamen erit provisio, sed est cassanda, *Garzias de ben. par. 7. cap. 8. n. 47. et 48. cum DD. ibi alleg.* sed tollitur infamia haec per triennalem constantem vitae emendationem ut *Genuen. ibi Salycet. in leg. Si minorem num. 2. Cod. de in integ. rest. min. Clarus §. final. quaest. 21. num. 1. in fin.* Item tollitur per purgationem canonicam, vel per dispensationem, ut *Sanch. opusc. lib. 6. c. 3. dub. 5. in fin. cum ibi alleg.*

Adverte autem, quod infamiae poena non potest immediate imponi a statuto superioris non habentis jus supremi Principis, neque induci consequenter ex genere poenae ab ipso statutae, ut *Bar. in leg. 1. num. 15. et leg. Infamem num. 14. ff. de pub. judic.*

CAPUT XXXIV.

Poena juris infamiae qualiter tollatur.

Infamia juris tollitur, primo indulgentia, seu dispensatione a Principe concessa suo subdito super lege, illum rehabilitando, ut *leg. 1. Cod. de sent. pass. et rest. leg. 1. §. pen. ff. de postul. Sanchez opusc. lib. 6. cap. 3. dub. 5. num. 30. Sayr. lib. 7. de cens. cap. 11. num. 15.* Itaque Princeps temporalis poterit dispensare cum suo subdito super lege civili ad effectus temporales directe: sed consequenter, et indirecte tunc redditabilem etiam ad effectus spirituales, dummodo alias cesset infamia facti: ita *Sylvest. verb. Infamia num. ult. Suar. de censur. disp. 48. sect. 2. num. 10. Layman lib. 1. tract. de irregul. cap. 4. num. 10.* Papa autem, ut Papa est, de potestate ordinaria cum quolibet tam clerico, quam laico dispensare potest directe super infamia ex jure canonico incurra: item cum laico indirecte dispensando, seu rehabilitando illum ad effectus spirituales, seu ecclesiasticos, ut ad Ordines, propter Ecclesiae utilitatem, *Turrecr. in cap. Euphemium §. Hinc colligitur 2. quaest. 3. num. 7. Molina num. 4. Sayr. num. 15. cit.*

Secundo, infamia juris tolli potest indirecte per dispensationem ab Episcopo, seu Praelato, suo subdito concessam super irregularitate incurra ex infamia juris ex delicto non graviore adulterio, *cap. At si clerici, §. de adulteriis de judic. Navar. cap. 27. num. 204. Sayr. dict. num. 15. Barbosa de potest. Episcop. alleg. 43. num. 31. Foller. in praxi super verb. Etsi confessi, aut convicti num. 125. Sanchez opusc. loco cit. dub. 5. num. 16.* Item in aliis casibus, quibus Episcopus potest dispensare super irregularitate ex aliquo delicto incurra, potest dispensare indirecte super infamia juris ex eodem delicto incurra: est doctrina glossae in *can. Domino sancto, 50.*

dist. Imola in cap. Cum te, de re jud. et ibi Abb. Foller. loco cit. Tolet. lib. 1. cap. 26. §. ult. Qui autem sint isti casus, vide supra *cap. 23. et aliis locis infra par. 2.*

Tertio, infamia juris potest tolli a Judice per restitutionem ex justitia adversus sententiam, propter quam infamia juris sit contracta, juxta dicta *cap. praec. scilicet in casibus, quibus potest Judex condemnatum adversus rem judicatam restituere in integrum, Sayr. loco cit. num. 14. habetur in lib. 1. §. penult. ff. de postul.* Item potest tolli per restitutionem ex gratia a Principe factam, plena scilicet restitutione adversus sententiam; quia tunc reus restituitur in integrum statum dignitatis pristinae, *Rota decis. 21. num. 2. par. 2. Recent. Molina trac. 4. disp. 10. num. 7. text. leg. Cum generalis, leg. Cum indulgentia, Cod. de sent. pass. et leg. 1. §. Hoc edicto, ff. de post.* Secus autem est, si restitutio sit partialis, scilicet adversus poenam corporalem tantum; quia tunc non liberatur ab infamia juris contracta per sententiam, ut ex dictis juribus apparet. Solus autem Princeps supremus; seu habens jura supremi, potest sic restituere, *Nellus de Bannit. par. 1. tertii temp. quaest. 15.*

Quarto, tollitur infamiae poena ipso, jure finito tempore, quando reus fuit graviore poena, quam de jure esset imposita, damnatus; quia sic censetur infamia remissa, sicut etiam censetur remissa ipso jure, cum quis minori poena, v. gr. fustium damnatus est cum causae cognitione, etiamsi alias causa esset famosa: ita gloss. in *leg. Quid ergo §. Poena gravior. ver. Onerasset, ff. de his, qui not. inf. Borgas de irregul. par. 6. tit. de infam. et sent. pass. n. 7. et DD. communiter in dict. §. Poena gravior.* Semper tamen in istis casibus remanet infamia facti, ut ait *Bar. in leg. Fustibus, Cod. Ex quibus caus. infam. irrog. ideo in loco delicti non debet celebrare propter scandalum.*

CAPUT XXXV.

De poena irritationis actorum latae sententiae.

QUAERITUR I. An irritatio actus sit poena, et lex irritans sit dicenda poenalis, vel potius definitiva? Respondeo I. Certum est, quod si irritatio aufert jus perfecte quaesitum, dicitur poena, ut *Bald. in leg. Nemo martyres num. 3. Cod. de sacros. Eccles. et de communi testatur Felin. c. 2. num. 1. de test. et Rota Mantica decis. 300. num. 4.* Et quidem in hoc casu habet perfectissimam rationem poenae, ita ut non obliget ante declaratoriam sententiam, *Suar. lib. 4. de leg. cap. 32. num. 2. et 3. Sanch. de matrim. disp. 4. num. 9. Farin. in fragm. verb. Lex num. 160. Castropalao tom. 1. tract. 3. disp. 2. pun. 10. num. 1. et dixi supra cap. 5. et quaelibet rationabilis causa excusat a tali poena, gloss. in leg. un. §. ult. ff. si quis jus dic. non obt. Mantica loco cit. num. 1.*

Respondeo II. Si irritatio privat jure nondum absolute quaesito, sed tamen jam coepto acquiri, sub aliqua tamen conditione, seu modo adimplendo, et irritatio sit lata in odium delicti, seu transgressionis, etiam hoc casu dicitur poena, ut *Bald. Felin. et Mantica loco cit. cum communi sententia: unde ab hac poena excusat bona fides, seu ignorantia le-*

gis irritantis, ut dicam infra. Sed poena ista obligat in conscientia etiam ante declaratoriam, ut *Navar. cap. 25. num. 118. Less. lib. 2. cap. 34. n. 101.* qui testatur de communi sententia: et habes exempla infra par. 2. verb. *Electio cap. 9. et verb. Gratia cap. 2. et 7.* Item verb. *Resignatio c. 4. et verb. Horae cap. 1. et 3.* facilius enim privari quis potest jure nondum perfecte quaesito.

Respondeo III. Si irritatio actus privat jure non quaesito, neque coepto acquiri, sed solum quaerendo, et talis irritatio est inducta a lege non in odium delinquentis, seu transgressionis, sed solum propter defectum solemnitatis, seu formae, tunc non est dicenda irritatio poenalis, sed definitiva, *Menchach. illustr. quaest. lib. 1. cap. 28. num. 4.* et plurimos allegat, et sequitur *Sanchez lib. 3. de matrim. disp. 4. num. 9. et Mant. dict. decis. 300. num. 2.* Et haec irritatio est favorabilis, ut ait *Vantius de nullit. tit. 1. num. 18. et 28.* est enim defensio quaedam, et ligat etiam ignorantes; ut *Sanchez cum communi sententia de matrim. lib. 3. disp. 4. num. 9.* et ligat etiam ante declaratoriam pro foro conscientiae, ut *Suar. de legib. lib. 5. cap. 32. num. 4. et 5. Farin. in fragm. verb. Lex num. 160. Salas de legib. disp. 16. sect. 9. in fin. Castropal. tom. 1. tractat. 3. disp. 2. punct. 10. num. 7. Bonac. in decal. disp. 1. quaest. 1. punct. 7. §. 5. et multi DD. Legistae, et Canonistae, quos allegat *Sanchez in opusc. lib. 4. cap. 1. dub. 14. num. 4.* quia lex potest, et censetur tunc inhabilitare personas quoad talem actum perficiendum, nisi adhibita illa forma.*

Sed alii dicunt, regulariter loquendo talem irrationem non ligare in foro conscientiae ante declaratoriam, dummodo actus habeat requisita juris naturalis ad validitatem; et dummodo aliunde non constet legislatorem voluisse irritare in foro conscientiae, ita *Innos. in cap. Quod sicut n. 7. de elect. Abb. in cap. Quia plerique de immunit. eccles. num. 31. et in cap. 1. in fin. de restit. in integr. Joan. Valerius differ. utr. fori 3. num. 1. et hanc communem Jurisperitorum ait *Sanchez in opusc. loco cit. n. 2. in fin. et tenet *Less. lib. 2. cap. 19. num. 12. Layman lib. 1. tract. de legib. cap. 16. num. 9.* Illud est certum, quod si lex expresse inhabilitaret personas quoad talem actum, tunc actus esset nullus eo ipso, etiam in foro conscientiae, *Alex. cons. 27. num. 5. vers. 2. et 3. lib. 1. Roder. quaest. regul. 14. art. 6. §. Primum argumentum*, et alii, quos allegat *Sanchez lib. 3. de matr. disp. 4. num. 1.* ut patet exemplo *Triden. sess. 24. cap. 1. de Ref. matr.* An autem lex inhabilitans personam quoad talem actum, liget contrahentem, seu actum gerentem extra territorium legislatoris, vide apud *Buratt. decis. 27.***

Respondeo IV. quod si irritatio non privat jure quaesito, nec coepto acquiri, sed jure quaerendo, scilicet impediendo primam acquisitionem; et irritatio sit lata a jure in poenam, seu odium delicti, seu transgressionis, tunc duae sunt sententiae. Prima docet, non esse proprie poenam, quia non est laesio personae, nec diminutio patrimonii; ita *Bald. in leg. Nemo martyres num. 3. Cod. de sacr. Eccles. et alii, quos allegat *Sanchez lib. 3. de matrim. disp. 4. num. 8. et tenet *Mantic. decis. 300. num. 3. et Rota decis. 361. num. 9. et 11. in collect. *Farinac. crim. et contract. et hanc communem dicit *Felin. in c. 2. num. 1. de testibus.* Secunda sententia docet, esse****

proprie poenam, et hanc tenent plurimi DD. quos allegat, et sequitur *Sanchez loc. cit. n. 9. et lib. 9. disput. 32. num. 18. Suar. de legib. lib. 5. cap. 19. num. 7. Salas de legib. disp. 16. sect. 2. Farinac. in fragm. verb. Lex n. 160. Castropalao tom. 1. tract. 3. disp. 2. punct. 7. num. 4. et haec est verior, et magis communis, ut patet ex allegatis a *Sanchez dict. num. 9.* Et probatur dicta secunda sententia ex cap. *Si Religiosus 27. de elect. in 6.* ubi id poenam dicitur irritari electio: et probatur ratione, quia ad rationem poenae sufficit, quod interveniat aliqua privatio ob culpam; poena enim est malum aliquod, ex can. *Poenitentia dist. 3. Suar. de legib. lib. 5. cap. 7. num. 1.* malum autem semper est privatio aliqua boni, ut *Suar. ibi.* Privatio autem dicitur non solum rei habitae, sed etiam aptae alioqui haberi a tali subjecto, ut *S. Thom. 1. par. quaest. 33. art. 4. ad 2.**

Unde sequitur, quod haec irritatio non ligat ignorantes legem prohibentem, et irritantem, seu cum bona fide operantes, *Sanchez lib. 3. disp. 4. num. 9.* ubi plurimos allegat, et idem *Sanchez lib. 9. disp. 32. num. 8. Gabr. commun. conclus. lib. 6. tit. de clausulis concl. 3. num. 1. et 8. Rota decis. 367. num. 4. par. 1. Posth. Farin.*

Verum est tamen, quod haec irritatio poenalis impediens solum primam acquisitionem, obligat in conscientia ante declaratoriam, quia non indiget facto hominis positivo ad sui executionem, ut dixi supra cap. 5. et tenet *Less. lib. 2. cap. 34. num. 101.* qui testatur de communi sententia, et alii multi, quos allegat, et sequitur *Sanchez in opusc. lib. 3. cap. Un. dub. 1. num. 16.* et communem ostendit *Garcias par. 11. de benefic. cap. 10. num. 9.* (quidquid dicat *Menchach. illustr. quaest. lib. 1. cap. 28. num. 11.* asserens, irrationem poenalem ipso jure latam non ligare in foro conscientiae, si actus habeat requisita de jure naturali.) Et hac ratione conciliari potest prior sententia, quia irritatio impediens primam acquisitionem, non videtur habere tam rigorosam rationem poenae, quia laesio, quam infert, scilicet privando jure quaerendo, non est valde gravis, ideoque statim obligat, ut dictum est, etiam in foro conscientiae.

QUAERITUR II. An, et qualiter nullitas sanari possit, vel reparari? Respondeo, si lex irritat actum simpliciter, tanquam gestum contra formam, vel ut gestum cum impedimento inhabilitante ad tempus, non autem perpetuo, tunc sublato tali impedimento, seu adhibita de novo solemnitate, seu forma requisita, potest novo partium consensu reparari; et haec non dicitur proprie sanatio, quia actus posterior non est idem numero cum primo, sed novus; et incipit valere ex nunc, et non prout ex tunc. Si autem lex irritans actum procedat ulterius, inhabilitando perpetuo personas ad talem actum, non potest sanari, seu reparari etiam novo partium consensu, sine dispensatione legitima superioris, seu legislatoris, aut alterius ab eo potestatem habentis juxta ea, quae dixi supra cap. 23. et ita distinguit gloss. in cap. *Non firmatur 18. de regul. jur. in 6. Vantius de nullit. tit. quoties, et intra quod temp. num. 33. et seqq. Tiraquell. tract. cessante causa, limitat. 12. et 19. et in leg. Si unquam, verbo Revertatur num. 415. Barbosa in dict. cap. Non firmatur, Gemin. in cap. Quanquam n. 6. de usur. in 6. et de utraque modo habes exempla infra p. 2.*

verb. Electio cap. 3. et 9. verb. Simonia cap. 2. verbo Professio cap. 2. et 3. Si autem lex irritat actum non simpliciter, seu absolute, sed sub conditione sine qua non; tunc adimpleta quaecumque conditione, perseverante partium consensu, ipso facto actus convalescit, ut dicam infra *cap. 39. in fin.*

QUAERITUR III. An Princeps, vel Papa sanare possit nullitatem actus praeteriti, etiam parte non consentiente, vel invita, ut valeat ex tunc? Respondeo sanare posse quoad defectus juris positivi in actibus non dependentibus a voluntate, et consensu earundem partium non consentientium; qua ratione saepe Princeps sanat defectus aliquos processuum, ut *Vantius de nullit. tit. ult. num. 125.* Sic potest sanare defectum absolutionis a censura, vel dispensationis invalide concessae, v. g. excommunicato, vel irregulari, ut saepe facit circa acta Sacrae Poenitentiariae, et habes exemplum hujus sanationis Regularibus concessae *par. 2. verbo Novitiatus num. 4.* Quando autem sunt defectus juris naturalis, vel actus pendens a consensu partium, non potest revalidare, nisi ablato impedimento, cum novo consensu partes ratificent; ut quando dispensat super impedimento matrimonii contracti, ut *Sanch. lib. 2. de matrim. disp. 36. num. 3.* Quod si actus pendet a voluntate unius, tunc sublato impedimento, poterit ab illo ratificari, ut dicam infra *cap. 39.*

QUAERITUR IV. Quando Papa, vel Princeps dispensat super nullitate, seu impedimento occulto actus gesti, forma externa, seu solemnitate substantiali positive juris servata, pendente a consensu partium, et partes debent iterare consensum, an sit necesse iterare formam, seu solemnitatem? Respondeo per se loquendo, debere etiam formam juris positivi iterari, nisi ex verisimili mente legislatoris per primum actum nullum censeatur fini legis satisfactum, ut *Sanch. lib. 2. de matrim. disp. 37. per totam.*

QUAERITUR V. An possit praescriptio aliqua contra actus nullitatem praevalere? Respondeo, quod nulla praescriptio praevalet contra decretum irritans poenale; quia si erant partes in bona fide, actus non fuit nullus; si in mala fide, non praescribunt; et ita *Gabriel. de clausul. concl. 3. num. 44.* et quia decretum irritans inficit possessionem, ut *Marta de clausulis cap. 255. num. 8.* Sed neque consuetudo praevalet contra decretum irritans, nisi sit immemorabilis, *Gabriel. ibi num. 40. et 42.*

Limita, quod potest Princeps, vel Papa praecludere viam reclamanti, contra nullitatem, temporis praescriptione: sed actus adhuc non valet in foro conscientiae, quando est actus pendens a voluntate partium, nisi interveniat novus consensus, ut dixi *verbo Monialis cap. 1. in fin. infra par. 2.*

C A P U T XXXVI.

De poena confiscationis, seu privationis bonorum temporalium latae sententiae.

De hac re, quia nimis longa esset inspectio, vide quae tractant latissime *Sanchez in decal. cap. 22. lib. 2. Suar. de fide disp. 22. sect. 3. et 4. Farin. de haeres. quaest. 190. per totam.* Hic solum meminisse oportebit, quod licet reus, commissa poena confiscationis bonorum, et ipso jure non tenea-

tur ultro restituere ante declaratoriam, imo neque ante actualem executionem, ut iidem DD. dicunt, et de magis communi, et probabiliori testatur *Farinacc. loco cit. quaest. 190. §. 1. num. 22.*, tamen peccaret mortaliter, si post declaratoriam interrogatus de bonis inficiaretur, vel ea occultaret, *Molina tom. 1. disp. 66. Sanch. num. 8. Azor. tom. 1. lib. 5. cap. 7. quaest. 5. et tom. 3. lib. 4. cap. 16. quaest. 9.* Sed ante declaratoriam, etiamsi crimen inficiatus evaderet sententiam, non teneretur ad restitutionem secundum probabiliorum, *Sanch. num. 22. Bonnac. de restit. disp. 3. quaest. 8. punct. ult. §. 3. n. 6. Farinac. num. 22.* Item ante declaratoriam, si alienet bona titulo lucrativo, non peccat, si non faciat in fraudem Fisci: si autem titulo oneroso, peccat contra justitiam per se loquendo, quia periculum infert accipientibus amittendi rem, et pretium: si tamen nullum generaretur periculum accipientibus, ut quia crimen esset ita occultum, ut non possit probari in judicio, tunc nullum esset peccatum: ita *Suar. sect. 4. num. 4. Sanch. lib. 2. cap. 22. num. 28. Farin. loco cit. num. 82.*

Nota etiam, quod de jure communi confiscationis bonorum poena non infertur, nisi ob crimen laesae majestatis, ut *Auth. Bona damnatorum Cod. de bon. praser.* et ob crimen haeresis, ut dixi *par. 2. verb. Haeresis.* In aliis autem casibus bona rei ultimo supplicio affecti, devolvuntur descendentibus, et ascendentibus, et transversalibus, usque ad tertium gradum, ut *dict. Auth. Bona damnatorum.*

CAPUT XXXVII.

De aliis poenis pecuniariis latae sententiae.

Poenae pecuniariae, quae a jure infliguntur, aliquando scilicet solvendae, vel damnum passo, vel Fisco, ultra damni restitutionem, ut dupli, vel quadrupli, vel summae taxatae, etiamsi sint latae sententiae, non obligant, regulariter loquendo, in foro conscientiae ante declaratoriam *per cap. Fraternitas 11. quaest. 2. Bald. in leg. Post desertionem, Cod. de furt. et late probat Felin. in cap. Audisimus n. 1. de simon. et multi, quos allegat, et sequitur Menchaca illustr. quaest. lib. 1. cap. 28. num. 7. cum seqq.* Sed neque post declaratoriam poenae ipso jure incursae tenetur reus pecuniam ultro offerre, sed potest expectare executionem, ut *Menchaca ibi n. 13.* Exemplum hujus rei habes *par. 2. verb. Reliquiae cap. 1. num. 4. et verb. Camera cap. 1.*

Amplia, ut non teneatur reus ad hujusmodi poenas, etiamsi falsis testibus, vel injusta appellatione se defenderit, quominus sententia contra se feratur, vel ut revocetur, effecerit, *Sanch. lib. 10. de matr. dist. 8. num. 14. idem tenent Navar. Vasc. Less. et Tannerus, quos allegat, et sequitur Diana resol. 52. miscell. 5. tom. 2. secundum probabiliorum; tenebitur tamen litis illius expensas adversario reficere, ita Sanch. cum allegatis ibi.*

Amplia, ut idem sit dicendum de teste falso, a reo, ut supra producto, secundum magis communem Recentiorum, ut *Sayr. in clavi reg. lib. 10. tract. 2. cap. 15. n. 3. Sala de legib. disp. 15. sect. 7. num. 104. et 105. Diana resol. 23. tract. 10. de leg. tom. 1. et resol. 35. Miscell. 6. §. 7.* An autem idem dicendum sit de iudice, vel officiali, qui injuste

CAPUT XXXVIII.

De Poena Banni latae sententiae.

Poena banni ipso jure lata saepe reperitur. Est autem duplex, nam aliud est bannum diffidationis, quo quis hostis patriae, seu reipublicae christianae eo ipso constituitur, ut possit impune occidi; de quo dixi *par. 2. verbo Assassinium, verbo Curia, cap. 1. numer. 2. verbo Majestas, cap. 2. et leg. 1. Cod. quan. lic. unic. sine jud. se vind. et facit text. in leg. 5. in fin. ff. ad leg. Corn. de Sicar.* et quia est poena capitalis, ideo infamiam irrogat, et haec poena fertur a jure per modum sententiae definitivae: quia sententia banni contumacialis non inducit poenas juris latae sententiae, nec privat juribus competentibus alicui de jure communi (quia magis censetur lata ob contumaciam, quam ob delictum). *Menoch. praesumpt. 70. lib. 2. Rota. part. 1. decis. 449. num. 7. et par. 1. noviss. decis. 625.* Aliud est bannum imperiale, quod est quaedam civilis excommunicatio, ut dixi supra *cap. 33. §. Quinto modo, et dixi part. 2. verbo Lex, num. 3.* et fertur per modum sententiae interlocutoriae, ut cessante contumacia, sit reus absolvendus, ut dixi *dicto cap. 33.* et non infamat, ut dixi *verbo Lex.* Neutrum autem ligat ante declaratoriam, ut *Farinacc. quaest. 189. §. 3. num. 35. et 36.* cum communi Canonistarum sententia.

QUÆRES, An sit licita sententia banni, ut talis possit impune a quovis occidi? Respondeo licitam esse, quia supponitur eam proferri ex justa causa ob graviora crimina, et expedire ob publicam utilitatem, cum aliter respublica hujusmodi pravis hominibus purgari non possit; et quod per talem sententiam quilibet privatus ad hunc effectum minister Justitiae constituitur: ita *Joan. Andr.* quem allegat, et sequitur *Sylv. verbo Homicida, 1. quaest. 2. num. 6. Less. libr. 2. cap. 9. num. 6. Azor. tom. 3. libr. 2. cap. 2. quaest. 2. cum Angelo, Tabiena, Geminiano, Alberico, Jasone, et aliis, et tenet Clarus, §. Homicid. num. 4.*

Advertendum tamen primo, ut id licite fiat, occisorem moveri debere zelo justitiae, et non ex odio, seu rancore, ut *Sylv. et alii supra citati.* Secundo, ut juste fiat, requiri ut bannitus occidatur intra territorium bannientis, per *leg. fin. ff. de jurisdiction. et leg. Non solum, §. Et qui, ff. de exc. tut. ibi gloss. verbo. Et qui in testamento,* est communis sententia Theologorum, et Legistarum, quam tenet *Archidiac.* quem sequitur *Sylv. verb. Homicid. 1. quaest. 3. num. 7. Azor. dict. cap. 2. quaest. 3. Filliuc. tract. 29. num. 24. Emanuel Sa, verbo Homicidium num. 10. Jason. in leg. Omnes populi ff. de justitia, et jure, Boss. tit. banniti quid amittant num. 5. Vi-vius commun. opin. 770. num. 21. Nellus. de bann. 2. par. 2. tem. quaest. 56. Farinacc. cons. criminal. 113. num. 1. qui num. 2. limitat, nisi sit bannitus ob crimen laesae majestatis, quia tunc ait, posse etiam extra territorium bannientis occidi. Itaque si quis laicus aliquem capitaliter bannitum occidat intra territorium bannientis, erit irregularis ex defectu lenitatis, ut *Sylv. num. 6. loco citato,* et alii communiter. Si autem extra territorium bannientis, erit irregularis ex delicto ex homicidio voluntario*

omittit ferre sententiam declaratoriam, seu condemnatoriam poenae pecuniariae, ut non teneatur actori, vel disco restituere: multi dicunt non teneri restituere, quia dicunt judicem non obligari ad talem sententiam ferendam ex justitia commutativa, sed ex sola legali: ita tenent *Less. lib. 2. cap. 13. n. 73. Bonac. ad octavum praecept. decal. punc. 7. num. 2. Azor. tom. 1. lib. 5. cap. 8. quaest. 5. in fin. Salas de legib. loco cit. sect. 7. num. 101. 103. et 105. et sect. 8. §. Circa diminutionem,* ubi expresse ait procedere tam de poena latae sententiae, quam ferendae, *Diana resol. 52. miscell. 5. tom. 2. et resol. 23. tract. 10. tom. 1.* ubi ait esse opinionem in praxi tutam. Sed contraria est magis communis, et probabilior, quam tenet *Azor. sibi contrarius tom. 3. lib. 4. c. 17. quaest. 2. Sayr. in clavi reg. lib. 12. cap. 14. num. 18.* ubi plurimos allegat, et *lib. 3. cap. 8. num. 13. Turrian. in 2. 2. quaest. 67. art. 4. num. 1. et 3. Layman lib. 3. de rest. cap. 5. num. 7. §. 2. si judex, et Summistae communiter.*

Limita, quod tenetur in foro conscientiae per se exequi.

Primo, quando Judex per sententiam condemnavit ad poenam solvendam, ut *S. Thomas 2. 2. quaest. 62. art. 4. Baldus in l. Id quod pauperibus quaest. 9. Cod. de Episc. et Cler. Ancar. in regula possessor in 6. quamvis Felin. in dict. cap. Audivimus, dicat se de hac limitatione dubitare.*

Secundo tenetur in conscientia reus solvere poenam, v. g. dupli, et similes, quando lex id praecipit expresse, ut cum utitur particula obligationem significante, ut dixi *verbo Munera cap. 7. et 8. et verbo Alienatio cap. 10.* vel cum prohibet, eum absolvi ante dupli restitutionem etc. quia licet illa poena non sit latae sententiae in eo sensu, ut eo ipso transferat dominium in adversarium talis summae; vel etiamsi transferret, non obligaret per haec solum in conscientia ad solvendum, ut dixi supra; tamen in hoc casu vigore talis praecepti, obligatur reus ad executionem poenae ante omnem sententiam, ut notat *Suarez de legib. lib. 6. cap. 7. n. 1.* et sic illud praeceptum habet vim sententiae condemnatoriae specialis: et habes exemplum infra *par. 2. verb. Visitatio cap. 2. et verbo Arma cap. 5. verbo Camera cap. 1. verbo Munera cap. 7. et 8.* Item obligatur in conscientia, quando poena dupli est compensativa, ut dixi *verbo Servus cap. 2.*

Tertio tenetur in foro conscientiae reus solvere poenam compensativam interesse rationabilis parti laesae, ut *Felin. loco cit.* Itaque poena legalis regulariter non est debita in foro conscientiae ante sententiam Judicis: unde confessarius non debet reum condemnare, ut solvat talem poenam ante sententiam praedictam; ut *gloss. in dict. cap. Fraturnitas, et communem ait Abbas in cap. Dilecti num. 12. de arbitr. quamquam Abbas ibi teneat contrarium, quando poena pecuniaria ipso jure infertur; quam sententiam tenent etiam alii, quos allegat Menchaca loco cit. num. 11.*

injusto, ut *Boss. loco cit.* et alii praeallegati. Clericus autem in sacris, vel beneficiatus occidens, vel occidi faciens bannitum intra territorium, peccat mortaliter, et fit irregularis; non tamen tanquam ex homicidio injusto, sed illicito, ut *Tanner. tom. 3. disput. 4. quaest. 8. num. 44. cum Salon. et Soto.*

Item limita, quod bannitum nunquam licet veneno occidere, *Carrer. in praxi super verbo Veneficorum num. 4.*

An autem liceat bannitum proditorie occidere, multi affirmant, multi negant: prior sententia affirmativa satis est in praxi recepta, ut apud *Clar. §. Homicidium, verb. Sed an licebit.*

Sed quaeres, an occidens juste bannitum, possit etiam illum bonis spoliare, et sibi sumere: quidam affirmant, ut *Graff. loco cit. num. 57. tenet gloss. in cap. In litteris, verbo Praedo, de rest. spol. Franc. in cap. 1. num. 5. de hom. in 6.* quia cui conceditur, quod est plus, concedi censetur, quod est minus. Sed hoc non potest procedere de iis rebus, quae per sententiam, vel legem fisco adjudicata sunt. Vel si bona non fuerunt expresse confiscata, non posset ea capere occisor in praejudicium haeredum venientium ab intestato, quibus devolvuntur ipso jure, *Auth. Bona damnatorum, Cod. de bonis proscr. Rot. dec. 625. in fin. part. 1. noviss.*

CAPUT XXXIX.

De poena intestabilitatis latae sententiae.

Saepe in jure reperitur haec poena contra criminosos latae sententiae, ut sint intestabiles active, et passive, idest ut neque testamentum facere, neque ex testamento quidquam capere possint, ut in *cap. Foelicis de poenis, in 6. cap. Excommunicamus, de haereticis §. Credentes.* Haec tamen poena non ligat in foro conscientiae ante declaratoriam; ideo intestabilis passive ipso jure factus, poterit capere, et retinere legata, et institutiones titulo haereditatis ante declaratoriam, seu executoriam, ut *Molin. tom. 1. de just. disp. 154. colum. 3. vers. cap. Foelicis, Less. lib. 2. cap. 19. num. 52. Azor. tom. 1. lib. 5. cap. 8. quaest. 2. Sanch. lib. 2. in decalog. cap. 14. num. 31.* Similiter intestabilis active effectus, valide condit testamentum ante declaratoriam, sed per declaratoriam nullum censetur ab initio extitisse, secundum probabiliorem, ut *Molina tom. 1. disput. 95. vers. Secundum est, Vasquez 1. 2. disp. 151. cap. 1. num. 11. Salzedo ad Diaz cap. 86. Decian. crimin. lib. 7. cap. 49. num. 20. Sanchez in decalog. lib. 2. cap. 24. numer. 2. et 3. Farinacc. quaest. 190. §. 6. num. 89. in fin.* Et ratio est, quia ante declaratoriam retinet reus dominium utile bonorum, et haec poena imponitur ob confiscationis poenam in consequentiam; ita *Sanchez num. 3.* quamvis alii teneant, esse nullum testamentum etiam ante declaratoriam, quia haec poena non indiget facto hominis positivo ad sui executionem; ita *Covarr. Pegna, et alii apud Sanchez, et Farinacc. ibi, et tenet Ancharan. Joan. Andreas, Henric. et Anan. in dict. cap. Excommunicamus de haeret.*

Tamen in aliquibus casibus haec poena nullitatis testamenti ligat ante declaratoriam, ut in casu usurarii manifesti dixi infra *par. 2. verb. Usura, cap. 1. §. Quinto poena:* quia ibi poena per se principaliter

imponitur, et non ob privationem domini, seu ob confiscationem bonorum; et quia ibi illa irritatio non est poenalis proprie loquendo, sed est definitiva ob defectum debitae satisfactionis, tanquam ob defectum conditionis extrinsecae requisitae, ut tenet *Joan. Andr. in cap. Quanquam de Usur. et ibi sequitur Gemin. num. 6.* ubi docet per dictam clausulam irritantem testamenta usurariorum, usurarium non dici effectum intestabilem, sed solum irritari testamentum ob defectum dictae satisfactionis; et quod dicta satisfactio non dicitur de forma intrinseca, seu substantia substantifica testamenti, quia non requiritur, ut interveniat contemporanee, id est in ipso actu testandi, sed dicitur de substantia non substantifica, idest conditio necessaria, sine qua non.

Unde sequitur, quod illa prohibitio, et irritatio extenditur, et late interpretanda, et ligat ignorantem, et sanari potest talis defectus, seu nullitas testamenti, quandocunque postea talis conditio supervenerit, vivente testatore, et ipsius consensu perseverante habitualiter, vel virtualiter; quia testamentum a solius testatoris voluntate pendet, neque opus est iterare actum: quae iteratio requiritur, quando omissa esset forma, seu solemnitas intrinsece substantialis, aut quando actus etiam pendebat a voluntate tertii: haec ibi *Geminianus. Quamvis Jo. de Lignan. ibi teneat per dictam decretalem, usurarium esse factum inhabilem ad testandum, seu intestabilem active; ideo aestimat, non posse convalescere testamentum per supervenientem illam cautionem, de rigore ipsius loquendo, sed solum de aequitate: sed prima est verior etiam de rigore juris, quia illud testamentum ab initio, et implicite, seu radicaliter statum validitatis habuit suspensum sub illa conditione, ita Cavaler. decis. 570. num. 4.*

CAPUT XL.

De poena, qua ipso jure civitas privatur pontificali, seu episcopali dignitate.

Hujus poenae habes casus *par. 2. verbo Conclave, cap. 8. et verb. Majestas, cap. 2. in fin.*

Advertendum, primo pro intelligentia hujus poenae, quod confertur a jure propter aliquod delictum civitatis, ut in casibus supra dictis: tunc civitas dicitur deliquisse, quando cives convenerunt ad tale factum, non ut singuli, sed ut universi; id est si civitas fuit super hoc in forma solita congregata, et negotium fuit propositum, et consultatum, et communiter deliberatum; ut non sufficiat si populus ad sonum campanae totus fuerit commotus ad delictum, nisi praecesserit dicta consultatio, et deliberatio, *Bar. in leg. Aut facta §. fin. ff. de poen. Jo. Andr. in cap. Foelicis, de poenis, Abb. in cap. Dilectus, de sim. Clarus §. fin. quaest. 16. et de communi testatur Osasch. decis. Pedem. 138. num. 27.*

Advertendum secundo, quod si civitas incurrat poenam praedictam, tunc Episcopus illius civitatis eo ipso remanebit Episcopus titularis sine dioecesi, si ejus dioecesis non extendatur ultra territorium talis civitatis: si autem territorium ultra extendatur, tunc secundum aliquos, Episcopus, qui ibi jam erat intitulatus, poterit exercere suam jurisdictionem, et pontificalia in sua dioecesi extra territorium illius civitatis: sed post mortem ipsius nullus alius erit eligendus, seu intitulandus:

ita *Gemin. in cap. Felicis, col. penult. Franchus ibi §. Quapropter, Felin. in cap. Rodolphus, num. 1. de rescrip.* Alii vero dicunt, quod dum vivit, poterit exercere jura sua etiam in tota dioecesi extra civitatem ita: *Archid. in dict. cap. Foelict, in fin. Marius Alterius tom. 1. lib. 5. disp. 12. cap. 5. col. 10. §. Quærentur DD.* Sed verius puto, tunc recurrendum esse ad Sedem Apostolicam; et ad Papam pertinere commendare, vel unire dioecesim istam uni, vel alteri Episcopo vicino, per *text. in cap. Ita nos, 25. quaest. 2. ubi est casus: et ratio est, quia ubi principalis causa non subsistit, neque ea, quæ sequuntur, locum habent, leg. Cum principalis, ff. de reg. jur. et cap. Accessorium 42. de reg. jur. in 6.*

Advertendum III. quod hæc poena privationis juris episcopalis dignitatis, etsi sit latae sententiae ex ipso jure, non ligat ante declaratoriam, quia est privatio juris quaesiti, et possessi, per ea quæ dixi *par. 1. c. 5. et quia hæc est sicut poena depositionis, quæ similiter requirit declaratoriam, ut dixi p. 1. cap. 27. et idem est in omni poena, qua aliquis deicitur de statu suo, ut Santh. lib. 7. disp. 13. num. 1. Navarr. in extrav. de dat. et promiss. not. 31. num. 44. Molina tom. 1. disput. 96. Filiuc. tract. 10. num. 264 et facit quod civitas ob rebellionem non potest destrui, vel subijci aratro, nisi præcedente declaratoria Principis, Bart. in extravag. Qui sint rebelles verbo Rebellando in fin. Boss. in praxi tit. de crimin. laesae majestatis num. 132.*

CAPUT XLI.

De poenis privationis ecclesiasticæ supuituræ.

Hæc poena saepe reperitur latae sententiae, non solum ex vi censurae, ut excommunicationis, vel interdicti, ut *cap. Episcoporum de privil. in 6. Clem. 1. de sepult. de qua re dixi verb. Censura cap. 7. et cap. 13. et verbo Sepultura, cap. 5. sed etiam per se principaliter, ut verbo Concubinari num. 5. verbo Duellum, verb. Usura, cap. 1. et verbo Sepultura, cap. 2. cap. 4. et cap. 6. verbo Ludi, cap. 2. et 3.*

Adverte autem, quod interdum hæc poena procedit, etiam si delinquens moriatur cum signis contritionis, ut dixi verbo Duellum. Aliquando vero cessat, si ediderit signa poenitentiae, ut dixi verbo Concubinari, ubi explicavi, quæ signa sufficiant poenitentiae.

Adverte etiam, quod saepe feruntur poenae a jure contra sepulturae christianae mandantes cadaver alicujus delinquentis: et quidem si ratione censurae prohibita sit sepultura, non incurrunt sepelientes, nisi censura fuerit nominalim declarata, vel nisi fuerit notorius clerici percussor, ut dixi verbo Sepultura cap. 5. Quando vero hæc prohibitio est facta per se immediate respectu alicujus criminis, et non causa censurae, an requiratur declaratoria, variae sunt DD. sententiae: sed verius videtur non requiri declaratoriam, dummodo delictum sit manifestum, ut dixi verbo Duellum, cap. 3. verbo Sepultura, cap. 2. et 4. verbo Usura cap. 1. num. 4.

An autem per potestatem laicalem possit reus sepultura privari, dixi *part. 2. verbo Parricidium, ubi plura dixi de sepultura reorum.*

CAPUT XLII.

De poena maledictionis, vel indignationis Dei, et SS. Apostolorum, et Summi Pontificis.

Primo, maledictionis poena latae sententiae saepe reperitur in jure communi, decretis Conciliorum, et Constitutionibus Apostolicis, ut *cap. Romana, §. Procuraciones de censur. in 6. ibi maledictionem, incurrat, a qua nunquam, nisi duplum restituat, liberetur: et in Bulla Pauli Quarti, de qua par. 2. verb. Ambitus cap. 2. et in cap. 1. de sepul. in 6. et tex. cap. 1. §. fin. de stat. monas. in 6. ibi interminatione maledictionis aeternae; idem habetur Trid. sess. 25. cap. 5. in principi. de Regul. Et quamvis per hæc verba posset alicui videri, inferri poenam excommunicationis per §. fin. Autem, 23. quaest. 1. et §. Sed qui pro persecutionibus 24. q. 3. tamen communiter DD. dicunt, non inferri excommunicationem, ut *Lapus in dict. cap. Romana n. 2. Gemin. num. 8. in §. Procuraciones, et ibi Franchus, sed inferri dicunt poenam aeternam, quæ debetur ei pro peccato mortali transgressionis hujusmodi praecepti; atque ideo significari praeceptum obligare sub peccato mortali: ita Jo. Andr. in dict. cap. Romana, et ibi Lapus num. 1. Gemin. num. 8. in §. Procuraciones, et Franchus ibi, et Marius Alterius tom. 1. disp. 22. lib. 5. cap. 8. super verb. Indignationem.* Sed puto, quod ubi fertur a Papa hæc maledictio, intelligatur non solum de maledictione divina, sed etiam de pontificia, quæ cum sit tanquam a patre spirituali lata, ut a Judice ex causa justa, solet parere effectus damnorum temporalium, quæ a Deo inferuntur, juxta illud *Eccl. cap. 3. Maledictio patris eradicat fundamenta.* Et de utraque maledictione, earumque effectibus habes in dict. §. Sed qui pro persecutoribus, 45. quaest. 3.*

Secundo, indignationis Dei, et SS. Apostolorum Petri, et Pauli latae sententiae poena saepe reperitur in jure, et decretis Conciliorum, ut in *Extravag. Execrabilis Joan. 22. in fin. de praebe. et in Bulla in Coena Domini, et in Trid. sess. 25. cap. 2. de refor.* Et de Summi Pontificis indignatione latae sententiae habes *part. 2. verbo Armæ cap. 9. et verbo Camera cap. 2.* Item in Constitutionibus Apostolicis, seu litteris in forma gratiose contra ausu temerario eas violare, seu infringere audentes, solet apponi, ut notat *Gloss. in dict. Extravag. Execrabilis, verbo Incursurum;* quam clausulam eadem glossa ita exponit, et intelligit, ut violans hujusmodi decretum, seu ordinationem Papae cum errore in intellectu, aestimans, Papam non potuisse id statuere, incurrat crimen, et poenas haeresis: si autem cum depravata voluntate nolens obedire, incurrat crimen sacrilegii, depositione dignum quoad ecclesiasticos.

Alii dicunt, hanc poenam importare, ut contraveniens, vel lacerans, possit privari beneficiis ecclesiasticis; quam sententiam tenet *Bald. cap. 1. §. Porro, quæ fuerit prima causa ben. amitt. Felin. in cap. Si quis, num. 10. de major. et obed. et alii multi, quos allegant, et sequuntur Menoch. de arbitr. casu 365. num. 4. Marta de claus. par. 1. claus. 284. Alterius in Bullam in Coena Domini loco supra cit.* Sed alii verius dicunt, hanc clausulam solum signi-

ficare, praeceptum obligare graviter, seu sub mortali peccato, ad quod sequitur indignatio Dei, et SS. ita *Ugolin. in cap. ult. in Bull. in Coena Domini, num. 2. Suar. de legib. lib. 4. cap. 8. num. 3. Bar. in extravag. Ad reprimen. verb. Indignationem nostram*: et inde sequitur, transgressorem puniendum poena arbitraria, *Menoch. et Marta locis cit. et communem ait Cherub. in compend. super Bulla 30. Leon. X. schol. 2.* Et quamvis aliqui DD. extendant istud arbitrium usque ad poenam mortis in materia gravi, tamen non esse ita extendendam, praesertim in Constitutione Summi Pontificis, verius docet idem *Cherub. ibi cum Bellenc. de Charit. subs. cap. 44. num. 14.* Sed neque extendi ad beneficiorum privationem, ait idem *Cherub. loco cit. Ugol. cap. ult. in Bulla in Coena Domini, Jason. in leg. un. num. 2. ff. si quis iud. non obtemp.* Et quod haec poena indignationis Dei etc. idem importet, quod poena maledictionis, ait *Archid. in cap. Romana, n. 5. de cens. in 6. Alber. in lexico, verbo Maledictio, et Joan. de Graff. tract. de rescript. prope finem, numer. 92.* ubi ait propterea poenam indignationis, vel maledictionis excludere a temporalibus, et spiritualibus non ipso jure, ita ut sit excommunicatus, sed quod possit excommunicari ob contumaciam.

TERTIO notat *Bald. in proem. decretal. nu. 9.* quod in litteris apostolicis, verbo *Dilectis* appposito, non continentur indigni, vel odiosi, quando universitati scribitur ad honorem; secus si ad poenam, vel ad regulam; et ait *Bart. in dict. Extrav. Ad reprimendum, loco cit. clausulam indignationis Principis importare, quod non se habebit gratum, seu benevolum erga ipsos: unde sequitur, quod erunt indigni omni gratia, et favore Principis, ut Jo. de Grass. loc. cit. et erunt digni punitione arbitrio Principis, ut cap. Nisi specialis, de offic. deleg. ubi tamen indignatio Papae mitigatur, et cohibetur a poena inferenda propter praecedentia personae merita, quando paratus est se corrigere, ut notat Abb. ibi num. 3.*

QUARTO adde, quod si Princeps dimittat aliquem ab officio, vel militia ex indignatione, dimissus incurrit infamiam, ut in *leg. 2. ff. de his, qui not. infam. Bellen. de charit. subs. quaest. 44. n. 11.* Quod intelligas verum, si exprimat causam justam indignationis, et inhonestae missionis, ut in dicto *textu, et ibi Doctores.*

Haec autem poena indignationis censetur sublata per verba salutationis in eum a Principe prolata, aut per admissionem ad osculum etc. quia sunt haec proprie signa reconciliationis, dummodo scienter a Principe sint edita, per *cap. Si aliquando, ibi gloss. et DD. de sent. excomm. etsi non praesumatur Papa ex talibus signis absolvere excommunicatione quemquam, nisi hoc declaret, ut Clem. Si summus de sen. excomm. Menoc. praes. 20. num. 38. lib. 2.*

CAPUT XLIII.

De poena excommunicationis, suspensionis, interdicti, et irregularitatis latae sententiae.

PRIMO, censuras ecclesiasticas, id est excommunicationem, suspensionem, et interdictum inter poenas ecclesiasticas numerari dictum est supra *cap. 1.* Eas non esse poenas meras, seu pure af-

flictivas, sed medicinales, dictum est supra *cap. 20.*

SECUNDO, Irregularitates, quae ex delicto nascuntur, et non ex solo defectu, inter poenas ecclesiasticas recensendas esse alii asserunt, alii verius negant, ut dixi supra *cap. 15. Amplia 2.* Certe satis participant de ratione poenae, ideo in hoc tractatu comprehenduntur.

Sed quia de natura, et proprietatibus censurarum, et irregularitatum multi sunt Tractatores, et quia de iis tum in hac prima parte, tum in secunda saepe, et copiose actum est, paucis hic adnotatis, ad secundam partem hujus nostri Operis procedemus.

Nam, quod censurae latae sententiae, et ferendae diversos habeant effectus, dixi *sup. cap. 25. §. Tertia modo*, et quod censurae, et irregularitates latae sententiae ligent ipsum delinquentem, statim ante sententiam declaratoriam, dixi supra *cap. 5. Limit. 1.* Et qualiter obligent alios ad evitandum censura, vel irregularitate affectum, dicam *infra part. 2. verbo Censura.* Et qualiter censurae, et irregularitates tollantur, vel suspendantur, dixi supra *a cap. 20. ad 27.* Et de forma requisita ad ferendam sententiam censurae promulgatoriam, vel declaratoriam, dixi *par. 2. verbo Censura cap. 1. et 2.* Itaque pro praxi, quod superest, notandum, quod quamvis universitas v. g. collegium, capitulum etc. possit incurere censuram interdicti, vel suspensionis respective, et saepe in jure tales censurae sint latae sententiae contra universitates, ut dicam *par. 2.* tamen universitas nunquam incurrit censuram excommunicationis, neque in jure ulla unquam contra universitates lata reperitur; sed neque ab ullo Iudice ecclesiastico ferri potest, ut habetur *in cap. Romana §. fin. de sent. excomm. in 6. et ibi tractant Canonistae.* Et si aliquis Iudex promulgaret excommunicationem contra universitatem, sententia esset nulla, secundum magis communem; quia particula *penitus prohibemus in d. §. fin. irritat actum contrarium, ut Host. Joan. Mon. Archid. et Franc. allegati a gloss. in dict. §. fin. verbo Penitus*, et anteriorem ait *Navarr. dict. cons. 9. num. 1. in fin. de sent. excomm. et communem ait Felin. in cap. Dilectae num. 7. de except. et Ugolin. de cens. tab. 2. cap. 26. §. 3. num. 2.* Quare, etiamsi constet aliquam universitatem commisisse aliquod delictum, cui in jure imposita est excommunicationis poena latae sententiae, non poterit declaratoria proferri contra ipsam universitatem, sed contra singulos de universitate, quos culpabiles esse constiterit; ut *dict. cap. Romana §. fin.* Et quidem, si non constet quinam illi sint (ut quia suffragia fuerunt secreta) poterunt declarari sub nomine appellativo cum restrictiva, omnes, et singuli de tali universitate, qui in tali actu culpabiles fuerunt, seu qui illud, et illud fecerunt, ut *cap. Gravem 35. de sent. excomm. Navar. dict. cons. 9. num. 3. alias cons. 20. de sen. excomm. Avila part. 2. cap. 4. dis. unic. dub. 5.* quia hac ratione innocentes non continentur: et idem ait *Tolet. in lib. 1. cap. 7.* Quando autem constat in particulari, quod omnes, nullo excepto, culpabiles fuerint, tunc possunt omnes nominibus, propriis declarari, vel brevitatis causa in hac forma, declaramus excommunicatos Rectorem, seu Praepositum, et omnes alios de tali universitate, qui illud fecerunt etc. *Hostien. in summ. tit. de Contum. §. fin. in fin. Ugol. tab. 2. cap. 26. §. 4. in fin.* Si vero non

constet de omnibus, sed de aliquibus tantum, illi soli nominatim poterunt declarari, *Navar. et Avila loco cit. Covarr. variar. libr. 2. cap. 8. numer. 9. §. Fortassis.*

Sed quaeres, qualiter dicetur constare de culpa, seu complicitate singulorum, si forte secreta suffragia, aut alias evulgari non possint. Respondeo, quod illi praesumuntur consensisse, quos constat tali actui universitatis (ut capitulo, seu concilio) interfuisse; nisi ipsi probaverint, se expresse contraxisse, *Covarr. variarum libr. 2. cap. 8. numer. 9. §. Fortassis*, quia in actis universitatis circa delicta, qui non contradicit expresse, habetur pro consentiente ad incurrendam culpam, et poenam, *Inn. in cap. 1. n. 4. de his, quae fiunt a major. par. capit. et ibi Host. col. 2. Card. colum. 2. in fine, Abb. in cap. 2. de his, quae fiunt a Praet. num. 9. et facit cap. Error. et cap. Consentire 83. dist. et facit, quia praesumptio est, quod contradicens in actu concilii potuerit alios trahere in suam saniozem sententiam, leg. Si in tres 20. ff. de Arb. cap. Nicaena, ubi est casus notabilis, et ibi gloss. notat, verb. Sententiam, et Praepos. num. 3. 31. dist. Qui ergo dicit, se contradixisse, tenetur probare, leg. Ei, qui ff. de prob. habet enim praesumptionem contra se; quae praesumptio juris, dicitur liquidissima probatio, *Mascard. cum alleg. de prob. quaest. 10. n. 42. et transfert onus probandi in adversarium, Masc. num. 40. et sufficit hujusmodi juris praesumptio ad hoc, ut dicatur constare, etiam ad condemnandum, Masc. num. 44. et quod quamvis clausula, si constiterit, admittat solum probationes veras, et non praesumptas; tamen sufficiant praesumptiones juris, tenet Rota Buratt. decis. 41. cum ibi not. Unde dicunt communiter DD. quod capitulares, seu consilia-**

rii, quibus praesentibus, et non contradicentibus, sunt facta statuta contra libertatem ecclesiasticam, incurrunt in censuras, tamquam cooperantes, seu consentientes, *Abb. in cap. Adversus num. 22. de immun. eccles. Navarr. cap. 27. num. 119. Tabien. ver. Excommun. 5. casu 20. n. 4. Angel. excomm. 7. casu 5. num. 5. et casu 12. num. 4. Cajet. excomm. cap. 31. Alterius lib. 5. dis. 16. cap. 4. col. 4. et 5. tom. 1. Suar. de cens. dis. 21. sect. 2. num. 85. Imo multi dicunt, quod incurrunt in culpam, et poenas, etiamsi contradixerint; sed nihil profecerint, si non deponant officium: ita *Innoc. et Host. in cap. Novit, de sent. excomm. Jo. And. in dict. cap. Adversus, et ibi Cardin. in fin. et Anchar. num. 11. S. Anton. 3. par. tit. 24. cap. 26. Sylv. excomm. 9. num. 32. Tabien. qui ait communem, ver. Excomm. 5. casu 18. num. 5. in fin. Quod verum puto, quando officii dimissione alii crederentur emendandi: ita Angel. dict. casu 5. num. 5. Tabien. excomm. 5. casu 20. num. 4.**

Caeterum, quia difficile est, omnes, nullo excepto, in aliquo actu universitatis consensisse, ob facilitatem, et propensionem hominum ad contradicendum, ut *Host. in summ. tit. de dolo, §. Et contra quem, et tit. de contum. §. final. verb. Ergo si constat, per leg. Item si unus, §. Principaliter ff. de rec. arbit. et quia possent singulares, quos constat fuisse actui praesentes, habere aliquam excusationem; ideo etiam stante dicta praesumptione, non possunt declarari in censuras, seu poenas incidisse, nisi praevia citatione (de qua supra dictum est) vel contumaces exlitterint, vel se non purgaverint sufficienter; tunc enim dicetur legitime de illorum culpa constare, ex gloss. cit. *Clem. Praesenti, et ibi Canonistae, de cens. et aliis juribus supra citatis.**

FINIS PRIMAE PARTIS.

DE POENIS ECCLESIASTICIS

PRAXIS ABSOLUTA ET UNIVERSALIS

PARS SECUNDA

IN QUA DE SINGULIS CRIMINIBUS, EORUMQUE POENIS ECCLESIASTICIS,
LATAE SENTENTIAE ORDINE ALPHABETICO PERTRACTATUR.

CAPUT PRIMUM

Abbatissae benedictio praetermissa.

Priuationis poenam ipso jure incurrit Abbatissa, quae intra annum a suae confirmationis tempore computandum, munus benedictionis non suscipit, nulla existente rationabili causa, ubi scilicet solent Abbatissae benedici: ita habetur in *Clem. Attendentes*, §. *Statuimus de stat. mon.* De hac re vide Canonistas in dicta *Clem. et Sanchez opusc. seu consiliorum lib. 7. cap. 1. dub. 19. num. 10.* An haec poena liget in foro conscientiae ante sententiam declaratoriam, alii affirmant, alii negant, ut dixi *infra verb. Episcopus cap. 2. not. 3.* Quae autem sint causae rationabiles non petendae, vel differendae benedictionis, tradit gloss. *ibi verb. Rationabilis.*

Qualiter vero cognoscatur, quod sint solitae benedici, respondet *Azor. par. 1. lib. 13. cap. 10. quaest. 4.* spectandam consuetudinem quadraginta annorum postremorum. Notat autem *Miranda par. 3. q. 7. art. 7. in fin.* Abbatissam temporalem non esse benedicendam, nisi specialiter id sit introductum privilegio, vel consuetudine.

¶ *Ex Constitut. Benedict. XIII.* — Commissi 6. Maii 1725. omnes Abbates regulares, etiam perpetui, licet ratione solius administrationis, tenentur infra annum a die eorum electionis computandum suscipere, vel saltem ter petere solemnem benedictionem ab Episcopis, in quorum dioecesibus sita sunt eorundem monasteria, sub poena suspensionis ab officio per annum ipso facto. Semel autem benedicti, non tenentur iterum benedici, vel petere benedictionem, licet ad gubernium alterius monasterii translati fuerint. Interdicitur Episcopis sub poena interdicti per annum ab usu pontificalium, eorumque officialibus, tam ante, quam post benedictionem receptio cujuscunque muneris, etiam comestibilium: ac insuper sollemnis pompa, quae sumptus quantumvis modicos, etiam prandii, secum ferat.

Ab hoc onere eximuntur dumtaxat illi, quibus a S. Sede concessum est hoc exemptionis indultum directe, non vero per communicationem cum aliis Ordinibus hac exemptione gaudentibus. Item eximuntur ii, quibus ab eadem S. Sede indultum est, ut vel a suis superioribus regul. aut ab eorum Praelatis delegatis, benedictionem sumere possint: vel a dicta S. Sede speciatim concessum est, ut statim electi, habeantur pro benedictis a Papa. ¶

CAPUT I.

Abortus procuratio, vel causatio.

Primo excommunicationem ipso jure incurrunr procurantes abortum foetus animati, effectu subsequuto, ex Bulla Sixti V. 87. incip. *Effraenatam*: et absolutio hujus excommunicationis fuit Papae reservata ex eadem Bulla: sed ex Bulla Gregorii XIV. 8. incip. *Sedes Apostolica*, est reservata locorum Ordinariis, ita ut non sit necesse recurrere ad Sedem Apostolicam; et ita observant *Quaranta*, verb. *Abortus*. §. *Nota per hanc*, *Farinacc. quaest. crim. 122. num. 164.* *Barbos. allegat. 51. de pot. Episc. num. 136.* *Filiucc. tract. 29. num. 100.* *Homob. de cas. reserv. par. 3. cas. 6.* Poterunt etiam Praelati episcopalem jurisdictionem habentes, suos subditos absolvere, *Roder. quaest. regular. 33. art. 4. tom. 2.* *Coriolan. de cas. reser. tit. de abortu, num. 10.* addit *Diana resolut. 13. tract. 2. tom. 2. §. not. 4.* cum *Sanchez*, et *Marullo*, quod habentes privilegia absolventi a censuris quibuscunque, etiam Sedi Apostolicae reservatis, poterunt absolvere a praesenti censura: quamvis enim ex decreto Sac. Congregationis, de quo dixi verb. *Absolutio cap. 3.* isti non possint absolvere a casibus, quos Ordinarii locorum ipsi sibi reservabunt; tamen illud decretum non loquitur de casibus, qui sunt reservati Ordinariis a jure pontificio, ut patet. Caeterum saepe solent Ordinarii locorum casum abortus sibi reservare; ideo tunc non poterant privilegiati absolvere.

II. PRIVATIONEM omnis privilegii clericalis, et omnium dignitatum, officiorum, et beneficiorum (quae perpetuo erunt Sedi Apostolicae reservata), et inhabilitatem ad illa, et similia, incurrunr clerici procurantes abortum foetus animati, effectu subsequuto, ex Bulla Sixti V. et Gregorii supra cit. vide *Farinac. num. 122. et 151.* An autem hae poenae ligent in foro conscientiae ante declaratoriam, dixi *supra par. 1.* ubi dixi de poena priuationis privilegii clericalis cap. 27. De poena vero officiorum, et beneficiorum, et inhabilitate cap. 28. et cap. 30.

Super hac poena solus Papa dispensare potest, per ea, quae dixi *supra* cap. 23. par. 1.

III. IMMUNITATIS ecclesiasticae jus, seu sacri asyli ipso jure amittunt procurantes abortum foetus animati secundum aliquorum sententiam ex Bulla Gregorii XIV. 7. incip. *Cum alias nonnulli*, ubi proditorium homicidium perpetrantes sunt privati tali refugio, et ita tenent *Farinac. de Immun. eccles. cap. 8. num. 138. Peregrin. de Immun. eccl. cap. 3. num. 8*: quia dicunt occisionem foetus animati esse proditorium homicidium. Alii tamen negant, ut *Franc. Leon. Thes. fori Eccles. par. 1. cap. 13. Bonacc. de censur. partic. disp. 2. quaest. 3. pun. 16. §. 8. n. 8. Diana resol. 72. tract. 1. t. 2*: Sed admissa etiam priori sententia, adverte, quod illa poena non ligat ante sententiam Judicis ecclesiastici declaratoriam, ut patet in eadem Bulla.

IV. INFAMIAM juris incurrunt ipso jure procurantes abortum foetus animati. Primo, quandoque fuerint de crimine abortus condemnati, quia hoc est crimen, seu iudicium publicum leg. *Corneliae, de sicariis*, ut de magis communi testatur *Farinac. quaest. 122. num. 146*. Item parricidii, quando quis procurat abortum foetus a se geniti, ut *Farinac. num. 147*: damnatus autem de crimine publico, est ipso jure infamis, leg. *Infamem ff. de pub. jud.* Secundo etiam ante condemnationem, quoties crimen fuerit publicum notorium de jure, vel de facto: quia omne crimen enorme depositione dignum, notorium de jure, vel de facto, irrogat infamiam juris, secundum communiorem sententiam, ut dixi par. 1. cap. 33. §. *Secundo modo*. Hoc autem crimen est enorme depositione dignum; imo infert ipso facto depositionem, ut dixi *supra* num. 2: quin etiam infert degradationem realem, et traditionem curiae saeculari sententiae ferendae, ex Bulla praedicta Sixti V. Super hac poena solus Papa dispensare potest, juxta ea, quae dixi par. 1. cap. 23.

V. IRREGULARITATEM incurrunt procurantes abortum foetus animati ex diversis causis. Primo ob infamiam juris, juxta ea, quae dixi par. 1. cap. 33. §. *Advertendum secundo*, si scilicet secuta fuerit condemnatio, vel crimen fuerit notorium, ut dixi *supra* proxime. Deinde ex ipsa nece foetus animati, cap. *Ad audientiam*, cap. *Significasti*, cap. *Sicut* 20. de homic. *Suar. de irreg. disp. 44. sect. 2. num. 13. Avila par. 7. disp. 6. sect. 4. in princip. Tanner. tom. 4. disp. 6. quaest. 10. num. 215. Farinac. quaest. 122. num. 119. et 120*. Adde, quod frequenter etiam ex hoc secundo capite duplicem irregularitatem incurrunt, alteram ex abortu, alteram ex homicidio casuali ob necem matris, quae frequenter contingit ex abortu foetus animati: unde in dubio, moriente matre, etiam ex febris, censetur propter abortum mortua, et febris ex abortu causata, ut *Boccacius de societ. offic. n. 35*, saepe etiam mors praegnantis causatur ex genere medicamentorum, seu mediorum, quae ad abortum applicantur, ut ait S. Hieronymus *epistol. ad Eustoch. de Virginitate*: Quare cum haec procuratio sit illicita, et periculosa, etiam specialiter in ordine ad talem effectum, tenetur procurans ratione illius, ut S. Hieronim. *loco cit. tex. in leg. Si quis aliquid, §. Qui abortio- nis, ff. de poen. Avus meus decis. Pedem. 12. n. 12*.

Amplia praedictas poenas, ut procedant non solum, si foetus mortuus nascatur, sed etiam si vivus,

sed non vitalis, quia adhuc dicitur abortus, *Tiraquel. in leg. Si unquam, verb. Susceperit liberos, num. 206. Cod. de rer. donat. Gutier. pract. quaest. lib. 2. quaest. 100. num. 5. et 6. Cherubin. super Bulla citata 87. Sixti V. schol. 2.*

Amplia secundo, ut foetus in dubio praesumendus sit animatus: intellige quoad effectum irregularitatis tantum, non tamen quoad alias poenas, ut *Sanchez lib. 1. in decal. cap. 10. num. 43. et 48. Farinac. quaest. 122. num. 138. Barbos. allegat. 5. num. 138*. Sed de hac re vide, et distingue, ut dixi par. 1. cap. 16.

Amplia tertio, quod poenae praefatae contra procurantes abortum procedunt etiam contra scienter cooperantes, seu contra causas minus principales, ut patet ex Bulla citata Sixti V.

Limita primo, quod dictae poenae, irregularitate excepta, non procedunt, nisi contra causantes abortum directa intentione: ii enim tantum dicuntur abortum procurare, ut dixi *infra* verbo *Procuratio* cap. 1. Irregularitatem vero incurrunt, etiamsi non directa intentione, dummodo culpa mortalis intervenerit, cap. *Sicut* lib. 2. de homic. *Navar. et Covar.* quos allegat, et sequitur *Quaranta* verbo *Abortus* §. *Praedictae autem*, qui tamen advertit in casu abortus casualis posse ab ea irregularitate Episcopum dispensationem concedere in occultis, ex *Trid. sess. 24. cap. 6. de refor.* Ex quibus sequitur, quod parens, qui scit, mulierem velle procurare abortum, et non impedit, fit irregularis; quia tenetur ex justitia consulere vitae filii, ut ait *Roderic. tom. 1. Summ. cap. 178. conolus. 10. Avila part. 7. disp. 6. sect. 2. dub. 7. §. Sequitur, Filius. tract. 20. num. 129. Layman lib. 3. tract. 3. par. 3. cap. 3. in fin. Sayr. lib. 7. cap. 4. num. 3*: est communis sententia, et est text. in leg. 2. ff. ad leg. Pomp. de parric. ibi punitur consanguineus sciens parricidium committendum, si non impediat. Quamvis alii negent, dicentes patrem solum ad id teneri ex pietate: ita *Less. lib. 2. cap. 9. num. 94. Molina tract. 3. disp. 33. mem. 5. num. 11. in fin.*

Limita secundo, quod licet ex Bulla Sixti V. citata omnes poenae praedictae procederent etiam contra procurantes abortum foetus non animati, etiam quoad poenam irregularitatis; tamen ex Bulla Gregorii XIV. *supra citata*, hoc est abrogatum, et reductum ad terminos juris communis: est tamen verum, quod condemnatus de abortu foetus non animati, dolo malo procurato, incurrit infamiam juris, et consequenter fit irregularis, tanquam condemnatus actione injuriarum famosa, vel de crimine Stellionatus, dolo interveniente, *Abb. in cap. Si aliquis num. 3. de homio.*

Limita tertio, quod non incurrit in poenas abortus procurati, qui dat media directa ad sanitatem foeminae praegnantis, foetu animato, et non directa ad corruptionem foetus, etiamsi per accidens, seu consequenter credatur abortus causandus, quando iudicio medicorum, ni medicamenta ista mulieri applicentur, ipsa cum foetu certo credatur peritura: si enim crederetur probabiliter foetum vivum proditurum, saltem secto post mortem matris utero, teneretur illa ex charitatis obligatione potius mortem oppetere: ita distinguunt *Sanchez de matrim. lib. 9. disp. 20. num. 13. Layman lib. 3. tract. 3. par. 3. cap. 4. num. 4. cum aliis apud eos, et apud*

Dianam resol. 11. tract. 5. Miscell. tom. 2. et hanc veriore testatur Avus meus decis. Pedemont. 12. n. 11. Procurare autem abortum foetus etiam non animati ad vitandam infamiam, aut mortem ab extrinseco, ut a consanguineis inferendam, nunquam est licitum; Sanchez lib. 9. disp. 20. num. 9. Azor. tom. 3. lib. 2. cap. 4. quaest. 2. Filiucci tract. 29. num. 103. Coriolanus de cas. reserv. titulo. de abortu num. 6. Tannerus tom. 3. disput. 4. quaest. 8. n. 58. Clarus §. final. quaest. 68. n. 1. Farinacc. quaest. 122. num. 158. Avus meus loco citato num. 12. et haec est communis sententia Theologorum, et Juristarum, et verissima.

☞ *Defendens, vel edens, vel disputative publice, aut privatim tractans, vel praedicans, excepto casu impugnationis, sequentes propositiones 34. et 35. inter alias proscriptas ab Innocentio XI. 2. Martii 1679. incurrit ipso facto excommunicationem Papae reservatam; easque ad praxim quisque deducere prohibetur in virtute S. Obedientiae, et sub interminatione divini Iudicii, ut ex decreto ejusdem Pontificis.*

34. -- Licet procurare abortum ante animationem foetus, ne puella deprehensa gravida occidatur, vel infametur --.

35. -- Videtur probabile omnem foetum, quando in utero est, carere anima rationali; et tunc primum incipere eandem habere, cum paritur: et consequenter dicendum erit in nullo abortu homicidium committi --.

Quid autem dicendum sit, quando quis procuravit abortum foetus animati, sed dubitat de effectu subsequuto, vel an mulier sit mota ad abortum ex consilio illi praestito, dixi *supra par. 1. cap. 16.*

Tandem pro praxi meminisse oportebit, quod supplicans in Sacra Poenitentiaria, in casu videlicet occulto, pro dispensatione super irregularitate ex abortu, debet exprimere, si erat foetus a se genitus; alias gratia esset subreptitia, ut patet ex stylo, et facultatibus Sacrae Poenitentiariae, in quibus major in hoc casu ponitur difficultas ad dispensandum.

CAPUT I.

Absolutio sacramentalis data a non Sacerdote.

Irregularitatem incurrit taliter absolvens, si clericus sit, ob usurpationem ordinis sacerdotalis, quem non habet *per cap. 1. et 2. de cler. non ordin. ministr. Suarez de poenit. disp. 32. sect. 7. num. 2. Coninch. disp. 18. num. 48. Bonacc. de irregul. quaest. 3. punct. 6. num. 4.* Si autem purus laicus sic absolveret, quidam negant, eum fieri irregularem; *Angel. verb. Irregul. 1. num. 38. Sayr. de cens. lib. 7. cap. 10. num. 6. cum Rosella, Anton. et Tabien. et Bonacc. loco cit.* Probabilius tamen est, eum fieri irregularem, ut de communiori, et veriori testatur *Coninch. num. 65. et alii apud Sayrum loco cit.* illam sequuntur; et dixi plenius *infra verbo Ordo cap. 32.*

Haeresis vehementer suspecti redduntur taliter absolventes; et contra eos potest procedere Inquisitor contra haeticam pravitatem ex Bulla Gregorii XIII. *Officii nostri* 21. Unde etiamsi non convincantur, cogendi sunt abjurare de vehementi, *per cap. Accusatus de haeret. in 6.*

INFAMIS quoque efficitur juris infamia hujus criminis reus, quoties crimen fuerit notorium de jure, vel de facto, quia est crimen depositione dignum, imo et degradatione, et traditione curiae saeculari, ex Bulla Clement. VIII. 81. *incipit. Etsi alias:* et procedit etiamsi delinquens sit minor 25. annis, major tamen 20. ex Bulla 79. S. D. N. Urbani VIII. *incip. Apostolatus officium.* Vide etiam de hac materia *Roderic. quaest. regul. 28. art. 2. tom. 2. Dianam resol. 15. et 16. tract. 4. tit. de denunc. tom. 1.*

Amplia, ut reus hujus criminis censeatur, qui Sacerdos non existens, fecte absolvit sacramentaliter; quia lex agit de usurpante actus talis Ordinis, unde continet etiam casum fictum; ita de communi testatur *Coninch. disp. 18. num. 48. et in simili Suar. de censur. dis. 22. sect. 4. num. 21.* Limitant autem communiter DD. ut dicta poena Bullae Clem. VIII. et Urb. VIII. procedat solum, si audiens confessionem, etiam absolvit sacramentaliter, quia lex poenalis debet intelligi de actu consummato, ut dixi *supra par. 1. cap. 8.* Item quia Constitutio Pauli IV. et Constitut. Gregorii XIII. relata a *Roderic. quaest. regul. 28. art. 2. tom. 2.* loquitur de audiente confessionem, et absolvente: et Constitutio Clementis VIII. in narrativa eodem modo loquitur; et deinde volens poenas decernere, ait hisce delinquentibus; unde quod postea simpliciter repetit in poenis de audientibus confessiones, debet intelligi servato eodem themate: et eodem modo intelligitur Constitutio Urbani VIII. quae inhaeret praecedentibus Constitutionibus, ut ibi asseritur, et ideo ita in terminis docet *Roderic. loc. cit. Quaranta verb. Ordo in fin. Sayr. lib. 7. de cens. cap. 10. num. 8.* et facit ratio finalis expressa a Clem. VIII. talis poenae, quia sic decipiunt, et damnum grave inferunt fidelibus, quod solum est, si absolvant. Et quia alias non dicerentur tales sacramentum confessionis ministrasse, quod est crimen punitum a jure communi, *cap. 1. de cler. non ord. min.* Et quamvis Urb. VIII. in Congregatione S. Officii declaraverit, id procedere etiam si confessionem audiens, non absolvat, tamen haec declaratio, cum excedat rigorem verborum legis scriptae, non habet vim legis, cum non fuerit promulgata, *Gab. comm. concl. tit. de reg. jur. concl. 3. num. 35.*

☞ *Fundamentum ob quod Auctor hic eximit a poenis non sacerdotem audientem tantum confessionem, et non absolventem, nutare demonstrat Ludovicus de Ameno de delict. et poen. par. 3. tit. 8. §. 4. num. 26. hac fultus ratione, ibi --* Quia nullum conficit sacramentum, qui, cum non sit sacerdos, absolutionis formam supra poenitentem profert, sicut qui eam non profert; ergo non ex hoc, quod sacramentum non conficit, non proferendo absolutionem, evadere debet poenas Bullae; cum pari modo delinquat, et injuriam sacramento inferat proferendo, aut non proferendo absolutionem. Pariter fundamentum *Thesauri* nutat, quia in hoc crimine duae sunt causae gravitatis illius; una quidem est injuria, quae sacramento inuritur, et haec est principalior, ratione cujus hoc crimen sacrilegium est: alia minus principalis est damnificatio poenitentis decepti; non potuit autem *Clemens* habere pro causa motiva suae Constitutionis causam minus principalem: unde si hanc expressit in Bulla, eam non po-

suit tamquam causam motivam principalem, ac finalem, sed tantum ut concomitantem, sive impulsivam. Quod magis suadeo ex hoc, quod verus sacerdos excipiendo confessiones sine jurisdictione, ac absolutionem dando, ita nulliter procedit, et decipit, ac grave damnum infert poenitentibus, sicut qui, cum non sit sacerdos, absolvit eosdem; igitur si poena praedictae inferuntur a *Clemente* ratione deceptionis, et damni, quod subeunt fideles, easdem debent subire sacerdotes absolventes absque jurisdictione, cum par sit crimen confessarii, et damnum poenitentis. Convincitur ergo, quod quamvis absolutio non detur, reus tamen ab Inquisitore debet puniri, et sic firmat etiam *Bordonus Sac. Tribunal. cap. 22. quaest. 10.* -- *Verum, attenta expressa declaratione Bened. XIV., quam vide infra in Additione post cap. 32. verbo -- Ordo -- haec Amen rationcinatio non est amplius attendenda.* ☞

CAPUT II.

Absolutio sacramentalis data a Sacerdote non approbato, seu alieno subdito sine licentia competente.

Primo, certum est de jure communi invalidam esse confessionem factam alieno sacerdoti, nisi prius obtenta licentia a proprio sacerdote, *ex cap. Omnis utriusque de poenitent. et remiss.* Sufficit autem de jure communi licentia proprii parochi, vel Episcopi, seu Praelati, vel Summi Pontificis, ut *DD. in dict. cap. Omnis.* Et quidem multi Religiosi habent talem licentiam, seu facultatem a Sede Apostolica, ut de Praedicatoribus, et Minoribus habetur in *extravaganti, Inter cunctas de privit. §. Sed quia multoties; et extrav. Vas. electionis de haeret.* tamen ex Concilio Tridentino *sess. 23. cap. 15.* hodie nemo potest, etiam vigore cujuscunque licentiae, seu privilegii, vel consuetudinis, etiam immemorabilis, confessiones audire, seu sacramentaliter absolvere, nisi vel parochiale beneficium habeat, aut ab Episcopo loci per examen, aut alias idoneus judicatus fuerit, et approbationem obtinuerit.

Excipe tres casus. Primus est pro articulo mortis, in quo quilibet simplex sacerdos est idoneus minister hujus Sacramenti, ut *Trident. sess. 14. c. 7. de sacr. poen. Suar. disp. 26. de poenit. sect. 4. num. 3. Barbos. de potestat. Episc. alleg. 26. num. 50.* Secundus est quoad confessionem de solis venialibus. Tertius est quoad confessionem de solis mortalibus jam confessis, et absolutis: quia in his casibus quilibet simplex sacerdos est idoneus minister, neque indiget approbatione, *Suar. loco cit. num. 5. et 7. Filiucco. tract. 7. num. 223. Bonacc. de sacr. poenitent. quaest. 7. punct. 3. num. 1. et alii apud eos communiter.*

☞ *Ex decreto edito a Cong. Concilii de Communionem quotidiana jussu Innocentii XI. sub die 12. Februarii 1679. peccata venialia, aut mortalia, alias absoluta, absolvi nequeunt a simplice sacerdote: ideoque corrigendi sunt Doctores, qui contrarium hucusque censuerunt.* ☞

Amplia hanc conclusionem, ut procedat, etiamsi poenitens bona fide confiteatur non approbato, seu alieno sacerdoti sine licentia competente, vel sacerdos etiam bona fide illum audiat, et absolvat;

nam etiam tunc non perficitur sacramentum, quia haec irritatio actus non est poenalis, sed definitiva, et ex natura rei, ob defectum jurisdictionis, sine qua non potest perfici hoc Sacramentum, ut *Trident. cap. 7. sess. 14. de sacram. poenitent. tex. in cap. Dudum 54. de elect. et ibi gloss. et DD. communiter in verbo Deceptae:* unde talis confessio iteranda est habenti jurisdictionem circa illam, *Jo. Andr. in dict. cap. Dudum, Abb. ibi num. 20. Navar. in cap. Placuit de poenit. dist. 6. n. 180.* qui ponunt exemplum, si quis confiteatur parochi intruso.

Amplia, quod per constitutionem *92. S. D. N. Urbani VIII. an. 1628. die 12. Septem.* revocata sunt omnia privilegia quibuscunque personis, et Ordinibus, et Congregationibus etc. quacunque de causa, et quomodolibet concessa, audiendi confessiones saecularium absque approbatione supra dicta Episcopi loci.

Amplia, ut neque Praelati inferiores, etiam habentes episcopalem jurisdictionem, et nullius diocesis, possint talem approbationem dare, non obstante consuetudine etiam immemorabili, *Rota Recent. part. 1. decis. 332. per totam,* ubi quod Episcopus est manutenendus in hac jurisdictione, etiam non probata possessione illius, quia habet assistentiam juris.

Limita, ut sufficiat, si confessarius habeat titulum coloratum cum communi errore; ut si parochus erat privatus occulte titulo suo, vel si ejus provisio fuit nulla ob defectum aliquem occultum, ut ob irregularitatem, vel censuram; tunc enim valet confessio, et absolutio, neque est iteranda, etiam si postea declaretur confessarius jurisdictione privatus: ita *Innoc. in dict. cap. Dudum, et ibi Abb. loco cit. et Navar. loco cit.* cum communi sententia per leg. *Barbarius, ff. de offic. praet.* Et procedit etiamsi poenitens sciens talem defectum occultum, illi confiteretur: ita *Sanchez libr. 3. de matrim. disp. 22. num. 46. Diana resol. 122. tract. 4. to. 2.* Non tamen sufficeret ad validitatem confessionis, seu sacramenti poenitentiae, communis error sine titulo colorato, ut si quis falsas approbationis litteras confixisset, et se publice exposuisset audientibus confessionibus: ita tenent communiter Doct. ut apud *Sanchez ibi n. 49.* quamvis contrarium teneant multi apud *Sanchez relati numer. 48. et tenet Genuen. in praxi cap. 50. in annotat. numer. 3. Dian. cum aliis recentioribus loco cit. et late probat Pontius de matrim. leg. 5. cap. 20. num. 21. 5. et 6. qui tenet probabiliter, quod sufficiat communis error etiam sine titulo colorato. Et posset haec sententia sustineri, et praedicari ad sustinenda acta sine titulo, quando alias sequeretur scandalum, et praepjudicium animarum, v. g. absolutiones, et matrimoniales conjunctiones, et caetera acta parochi intrusi per abusum laicae potestatis, nequeuntibus Praelatis obsistere: si enim in similibus casibus opinionis communis, consecutio parochiae aestimaretur a populo valida, et ille tanquam legitimus parochus reputaretur, acta illius valida essent: etenim, quando pro validitate actus jurisdictionalis stat opinio DD. probabilis, etiamsi contraria sit communior, aut etiam simpliciter vera, et altera a parte rei falsa, tunc acta secundum illam sunt valida, quia Ecclesia tunc censetur supplere defectum, et conferre jurisdictionem, ne alias sequatur periculum animae.*

rum, ita Less. lib. 2. cap. 29. num. 68. Sanchez in decal. lib. 1. cap. 9. num. 35. et de matrim. dis. 22. num. ult. lib. 3. Suar. de poenit. dis. 26. sec. 6. n. 8. Barbos. alleg. 25. num. 39. Bonac. de matr. quaest. 2. pun. 8. num. 26. Sed retinenda communis sententia, quam tenent Gabr. comm. concl. tit. de probat. concl. 8. num. 20. Maschard. concl. 649. num. 91. et 181. Garz. par. 5. cap. 4. num. 281. Gutier. de matrim. cap. 62. num. 26. quod nunquam sufficiat communis error, sed quod requiratur etiam titulus coloratus, idest officium, seu potestatem ab eo fuisse concessam, ad quem radicaliter pertinebat tale officium, seu potestatem conferre, quamvis invalide fuerit collata ob aliquem occultum defectum, et hanc sententiam servari in Curia Romana ait Rota decis. 57. num. 4. par. 2. noviss.

Opinio Sanchez, et Dianae relata hic ab Auctore vers. -- Et procedit -- quod nempe valida sit confessio facta a poenitente, etiam sciente defectum confessarii audientis confessiones cum titulo colorato, et errore communi, videtur plena periculi: hoc enim ipso, quod poenitens scit defectum jurisdictionis in confessario, jam est sine bona fide; ideoque respectu illius, neque militat titulus coloratus, neque error communis, qui fundatur in bona fide poenitentium. Et licet juxta cit. Sanch. privata poenitentis notitia auferre nequeat confessario illam jurisdictionem, quam in ipso favore aliorum ad eum bona fide accedentium supplet Ecclesia, adhuc tamen, si rationabiliter interpretari velimus mentem ejusdem Ecclesiae, quae ideo supplet jurisdictionem, ne fideles bona fide frustrentur, animaeque periculum sine eorum culpa subeant, remanet semper dubium, an eandem supplere velit favore poenitentis in mala fide constituti, nedum in casu, in quo cooperaretur peccato confessarii, puta, si confessionem emitteret coram eo, qui sciret, se excommunicatum esse (in qua hypothese ipsemet Sanchez fatetur nulliter absolvi, non ex defectu jurisdictionis in confessario, sed ex indispositione ejusdem poenitentis cooperantis illius peccato) sed etiam in casu, in quo non cooperaretur, ut contingere posset, v. gr. si quis institutus fuisset parochus, interveniente simonia, nota poenitenti dumtaxat, eodem paracho, inscio, ob quam ipso jure nulla esset ejus institutio, ut optime probat noster Auctor cap. 2. verbo Simonia num. 2.

Praeterquamquod, dato etiam, quod cit. opinio aliqua fulciretur probabilitate; adhuc tamen esset rejicienda, cum, ut ait clarissimus Auctor Paulus Comitolus Societatis Jesu lib. 6. resol. moral. quaest. 58. num. 10. -- sicut in sacramentis vera requiritur forma, et vera materia, ita verus, non opinatus minister -- qualis profecto esset supradictus confessarius respectu talis poenitentis; et hanc sententiam idem laudatus Auctor in identico casu privatae scientiae poenitentis num. 12. vocat tutiorem, et veriore.

Cui adstipulatur etiam Joannes Candenae, alter ejusdem Societ. Auctor, qui dissert. 1. cap. 6. art. 4. num. 137. et seqq. ad propositionem 1. ab Innoc. XI. proscriptam, luculenter probat, necessario requiri opinionem certam, etiam quoad jurisdictionem in ministro; imo addit, contrariam sententiam subiacere damnationi dictae propositionis, ibi -- Quamvis non pauci Auctores censere videantur, licite posse absolvi poenitentem a confessario, cui solum inest jurisdi-

ctio probabilis; illud tamen certum supponendum est, opinionem, quae asserit, absolvi posse cum sola jurisdictione probabili, et esse certo falsam, et huic damnationi subiacere: est enim certo falsum, quod licet exponere frustrationi sacramentum poenitentiae: atqui sacerdos absolvens cum sola jurisdictione probabili, exponit frustrationi sacramentum poenitentiae, ergo est certo falsum, quod licet. Major est evidens, et constat etiam ex damnatione: minor patet; nam si coram Deo non est vera ea opinio probabilis de jurisdictione sacerdotis, ille quidem absolvi sine jurisdictione, atque adeo absolutio est nulla -- Citata propositio proscripta circa sacramentorum administrationem ab Innoc. XI. die 2. Martii 1679. sub poenis in eam docentes etc., et ad praxim deducentes, quas vide in fine Additionis ad c. 1. verb. -- Missa -- ita sonat, quae est in ordine prop. 1. -- Non est illicitum in sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore sacramenti, relicta tutiore, nisi id vetet lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi. Hinc sententia probabili tantum utendum non est in collatione baptismi, ordinis sacerdotalis, et episcopalis.

Propositiones circa opinionum probabilitatem proscriptae sub iisdem poenis.

Ab Alexan. VII. 24. Septemb. 1665. in ordine prop. 27. -- Si liber sit alicujus junioris, et moderni, debet opinio censi probabilis, dum non constet rejectam esse a Sede Apostolica, tanquam improbabilem.

Ab Innoc. XI. 2. Mart. 1679. in ordine prop. 3. -- Generatim, dum probabilitate sive intrinseca, sive extrinseca, quantumvis tenui, modo a probabilitatis finibus non exeat, confisi aliquid agimus, semper prudenter agimus.

Ab Alex. VIII. die 7. Decemb. 1690. in ordine prop. 3. -- Non licet sequi opinionem, vel inter probabiles, probabilissimam.

Limita II. quod licet Major Poenitentiarius regulariter loquendo, committat absolutiones, et dispensationes confessariis ex approbatis ab Ordinario loci, ut patet ex formulario nostro; tamen potest committere, et aliquando committit, confessariis etiam non approbatis ab Ordinario loci; quia cum habeat ordinariam jurisdictionem, tanquam Vicarius Papae pro toto mundo, et pro foro poenitentiali, potest ipse confessarios approbare, sicut potest Vicarius Episcopi pro sua dioecesi, Sanch. de matr. lib. 3. dis. 29. num. 15. Barbos. de pot. Ep. alleg. 25. num. 4. et Tridentinum tribuens hoc jus Episcopo, non excludit; imo includit Vicarium generalem, ut Sbrozz. de offic. Vic. lib. 2. quaest. 202. num. 1. et 2. Quod autem Major Poenitentiarius sit omnium ordinarius ubique terrarum pro foro poenitentiali, declaravit Sixtus IV. constit. 23. Quoniam nonnulli §. 3. in prin. et §. 5. in fin. quidquid olim in contrarium tenuerit gl. in Clem. Ne romani §. Eo tamen, verb. Expirare de elect. et ibi Card. §. Eo ipso n. 1.

II. DUBIUM est, an confessarius absolvens sine approbatione, seu licentia ut supra, incurrat censuram aliquam latae sententiae.

Respondeo I. ex can. Placuit, de poenit. dist. 6. et can. Placuit 9. quaest. 2. ab Urbano II. statutum esse, ut nulli sacerdoti liceat alienum subditum ad poenitentiam sacramentum recipere sine illius proprii sacerdotis consensu; nisi ob ignorantiam ejus-

dem proprii sacerdotis. Qui vero contra haec statuta facere tentaverit (ait Urbanus) gradus sui periculo subiacebit: per quae videri posset lata suspensio ab officio, quia verbum *Subjaceo*, etiam in futuro tempore prolatum, est latae sententiae, juxta communem sententiam apud *Tiraq. in leg. Si unquam verb. Revertatur*, num. 148. *Cod. de revoc. donat.* quia hoc verbum ex natura sua non indiget facto hominis ad executionem. Tamen contrarium tenendum est, scilicet ibi significari suspensionem ferendae sententiae arbitrio judicis, ut *Roderic. quaest. Regul. 18. art. 1. tom. 2.* et consentiunt *Praepos. in dict. cap. Placuit 9. qu. 2. in princ. Navar. in dict. cap. Placuit de poenit. dist. 6. in princ.* qui solum intelligunt per illa verba, transgressorem esse castigandum, videlicet arbitrarie.

Respondeo II. ex *Trid. sess. 22. cap. 11.* et ex *Bulla in Coena Domini cap. 17.* latam esse excommunicationem contra usurpantes jurisdictionem pertinentem ad personas Ecclesiarum earundem: unde videtur, quod absolvens sacramentaliter sine approbatione, seu licentia, usurpet jurisdictionem parochialem, et ita incurrat in dictas censuras. Tamen contrarium tenendum per se loquendo, quia simplex sacerdos in tali casu non censetur, communiter loquendo, usurpare jurisdictionem fori poenitentialis ordinariam, quae ad parochum pertinet, vel Praelatum, sed extraordinariam, seu delegatam, quae ad nullum determinate pertineat privative ad alios, et ideo non continetur in dictis juribus, ut dixi *verbo Usurpatio cap. 3.* Si autem sacerdos intenderet usurpare jus parochiale, certe in dictam excommunicationem incurreret.

III. QUAERI potest, an talis sacerdos scienter absolvens sine approbatione, seu licentia competente, incurrat irregularitatis poenam.

Respondeo I. non incurrere irregularitatem illam, quam incurrunt usurpantes actum ordinis sacri, quem non habent; quia hic non usurpat actum ordinis, cum vere sit sacerdos, sed usurpat actum jurisdictionis quam non habet; cui usurpationi non est imposita irregularitatis poena praedicta, ut dixi *verbo Ordo, cap. 32. Limit. 2.* et ita in terminis docet *Henriquez lib. 14. cap. 6. num. 2. litt. X.* ubi alios citat.

Respondeo II. quod sacerdos scienter absolvens sine approbatione, seu sine licentia competente, incurrit in crimen falsi, et potest puniri poena arbitraria publico judicio, leg. *Corneliae de falsis*, sicut punitur qui fugit se militem, cum non sit, vel qui usurpat aliquod publicum officium, quod non habet, ut *leg. Eos, ff. ad leg. Cornelianam de fals. ibi Bartol. et DD.* sicut etiam qui usurpat gradum doctoris, quem non habet, ut *Bar. ibi Felin. in cap. Tertio loco num. 1. de probat. Boss. in praxi tit. de falsis num. 131.* et de clerico, aut alio exercente actus ordinis, quem non habet, *Bald. in leg. Qui sub praetextu, Cod. de Sacros. Eccles. Felin. loco cit.* Quare condemnatus hoc judicio, erit ipso jure infamis, et consequenter irregularis, ut dixi *par. 1. cap. 33. §. Tertio modo et verb. Falsum cap. 1. in princ.* Quod etiamsi probabilius alicui videretur, talem sacerdotem non teneri leg. *Cornelia de falsis*, sed de crimine Stellionatus, seu extraordinario, quod tenet *Menoch. de arbitr. casu 310. numer. 4. et ult.* tamen etiam sic damnatus sit infamis, et ir-

regularis, ut dixi *dict. cap. 33.* Certe si litteris falsis se ingessisset, tunc secundum omnes teneretur publico judicio leg. *Corneliae de falsis*, ut *Menoch. ibi num. 6.* Super hac tamen poena potest Episcopus dispensare, ut dixi *verbo Falsum cap. 1.*

¶ Circa approbationem quorumcunque confessorum praeter Tridentinum, attendenda sunt disposita a *Clemente X. Constit. -- Superna -- 11. Kal. Jun. 1670. ibi -- §. 3. --* Ad haec, Religiosos ab Episcopo ad confessiones saecularium in sua dioecesi audiendas approbatos, non posse in alia dioecesi eas absque Episcopi dioecesani approbatione audire, quamvis poenitentes subditi sint ejus Episcopi, a quo ipsi Religiosi jam fuerant approbati. Et generaliter approbatos ab Episcopo ad personarum saecularium confessiones audiendas, nequaquam censeri approbatos ad audiendas confessiones Monialium sibi subjectarum, sed egere quoad hoc speciali Episcopi approbatione: atque approbatos pro audiendis confessionibus Monialium unius monasterii, minime posse audire confessiones Monialium alterius monasterii. Itidemque confessores extraordinarios semel deputatos, atque approbatos ab Episcopo ad Monialium confessiones pro una vice audiendas, haud posse, expleta deputatione, in vim approbationis hujusmodi illarum confessiones audire; sed toties ab Episcopo esse approbandos, quoties casus deputationis contigerit. Caeterum in monasteriis, ac etiam collegiis, ubi juxta regularia instituta vivitur, posse tam Praelatos regulares, quam confessores regularium eorundem monasteriorum, seu collegiorum, audire confessiones illorum saecularium, qui inibi sunt vere de familia, et continui commensales, non autem illorum, qui tantum ipsis deserviunt. Illos autem Religiosos, qui ad confessiones audiendas idonei generaliter reperti fuerint ab Episcopis, generaliter quoque, et indistincte absque aliqua limitatione temporis, ceterorumque locorum, aut generis personarum, in dioecesi propria admittendos.

§. 4. -- Quoad caeteros vero, qui non adeo idonei reperientur, si petierint se admitti, arbitrio Ordinariorum relinqui ipsos cum limitata facultate, prout eisdem Ordinariis magis expedire videbitur, probare, et admittere: semel autem simpliciter approbatos, posse in dioecesi Episcopi approbantis quovis anni tempore, etiam paschali, et quorumcunque, etiam infirmorum, confessiones audire, absque ulla parochorum, vel ipsius Episcopi licentia. De qua tamen confessione teneri dictos Religiosos eorundem infirmorum parochum illico certiore reddere: et hoc posse illis ab Episcopo sub poena suspensionis a facultate audiendi confessiones praecipui: sufficere tamen, ut certioratio hujusmodi fiat saltem per scripturam, apud ipsum infirmum relinquendam.

§. 5. -- Et eos, qui dictis Religiosis simpliciter approbati paschali tempore confessi fuerint, Constitutioni, quae incipit, *Omnis utriusque sexus*, quoad confessionem dumtaxat, satisfecisse censendos, Regulares vero ad ejusmodi confessiones audiendas praevio examine simpliciter, et absque ulla temporis praefinitione ab ipsomet Episcopo, secus autem si ab ejus Vicario, aut ab antecessoribus Episcopis approbatos, non posse ab eodem, qui sic approbavit, iterum examinari, aut ab eisdem

confessionibus audiendis suspendi, seu licentias illis concessas revocari, nisi nova superveniente causa, quae ipsas confessiones concernat: de qua tamen haud necessarium esse, ut in actis constet, nec eam teneri Episcopum ipsis Regularibus significare, sed Sedi Apostolicae dumtaxat, ubi eam sibi aperiri postulaverit. Porro si Regulares cum scandalo, aut alias inhoneste vivant, vel aliquod delictum committant, per quod rationabili Episcopi iudicio videantur a confessionibus suspendi, in quo ipsius Episcopi conscientiam oneratam esse volumus; cum praecipua ministri sacramenti poenitentiae qualitas sit vitae integritas, ac morum honestas; utique eam causam ad confessionis ministerium pertinere, ac proinde nihil obstande, quominus ob eam possit Episcopus Regulares a semetipso approbatos suspendere, aut repellere a confessionibus audiendis. Attamen confessiones audiendi facultatem omnibus simul unius conventus regularibus confessoribus adimi ab Episcopo, inconsulta Sede Apostolica, nullatenus posse. Ex facultatibus per Mare magnum, aliave privilegia Regularibus cujuscunque ordinis, instituti, aut societatis, etiam Jesu, concessis, factam eis non esse potestatem absolvendi in casibus ab Episcopo sibi reservatis: et per confirmationes dictorum privilegiorum, quas Regulares a Sede Apostolica post Sacrum Concilium Tridentinum obtinuerunt, nequaquam revixisse privilegia prius ab eodem Concilio, aut deinde apostolicis etiam decretis sublata, atque extincta, si quae habebant, absolvendi a casibus Episcopo reservatis.

Propositiones circa hanc materiam ab Alexandro VII. proscriptae sub die 24. Septembris 1665. sub poenis in eas docentes etc. et ad praxim deducentes, quas vide in fine Additionis in cap. 1. verbo Missa, sunt in ordine prop.

12. Mendicantes possunt absolvere a casibus Episcopo reservatis, non obtenta ad id Episcoporum facultate.

13. Satisfacit praecepto annuae confessionis, qui confitetur Regulari, Episcopo praesentato, sed ab eo injuste reprobat.

16. Qui beneficium curatum habent, possunt sibi eligere in confessarium simplicem sacerdotem non approbatum ab Ordinario.

Et ab Alexandro VIII. sub die 7. Decemb. 1690. sub iisdem poenis in illas docentes etc. quae sunt in ordine prop.

20. Confessiones apud Religiosos factae, pleraeque vel sacrilegae sunt, vel invalidae.

21. Parochianus potest suspicari de Mendicantibus, qui elemosynis communibus vivunt, de imponenda nimis levi, et incongrua poenitentia, seu satisfactione, ob quaestum, seu lucrum subsidii temporalis.

CAPUT III.

Absolvens a censuris, vel casibus reservatis sine facultate.

Absolvens a casibus reservatis sine facultate, incurrit crimen falsi, aut saltem stellionatus, ut dixi proxime cap. praeced. unde damnatus definitive incurrit infamiam juris, et irregularitatem, ut ibi dixi.

II. Excommunicationem incurrunt Religiosi, qui excommunicatos a canone, vel a sententiis per

statuta provincialia, aut synodalia promulgatis, absolvere praesumunt; quando scilicet absolutio est reservata, et ipsi Religiosi non habent privilegium, seu facultatem competentem: et tales Religiosi, seu Regulares sic perperam absolventes, sunt statim ab Ordinariis locorum denuntiandi excommunicati, nullo privilegio exemptionis illis suffragante. Hujus censurae absolutio est Sedi Apostolicae reservata, ita *Clem. Religiosi, de privileg.*

Amplia, ut procedat etiam contra fecte absolventes, quia agitur de usurpantibus, seu agentibus de facto, et nulliter; ideo continetur etiam casus fictus, *Suar. disput. 22. de cens. sect. 4. a num. 22. Coninch. disput. 19. num. 42. Card. in ead. Clemen. Alias quaestiones super materia hujus poenae, et Clementinae tractant Sylv. excomm. 7. num. 32. Navar. cap. 27. num. 102. Sayr. lib. 3. cap. 29. n. 37. Suar. de censur. disput. 22. sect. 4. a num. 1. Tolet. lib. 1. cap. 36. nu. 2. Canonistae in eandem Clemen.*

III. Excommunicationem incurrunt omnes, qui absolvere praesumunt ab excommunicationibus latis in Bulla in Coena Domini legi solita, sine facultate, vel in articulo mortis, non servata forma praescripta in eadem Bulla, scilicet praevia cautione de stando mandatis Ecclesiae, et de satisfaciendo: ita habetur in eadem Bulla §. *Caeterum cum sequenti* §. sed hujus excommunicationis absolutio non est reservata, *Navar. cap. 27. num. 73. Tolet. libr. 1. cap. 30. vers. 6. Fulminat, Suar. de cens. dis. 21. sect. 3. vers. Secundo dicendum Sayr. lib. 3. cap. 25. num. 7. Marius Alterius lib. 5. cap. 3. §. Contrariam, secundum probabilioris sententiam. Contra Felin. in cap. Pastoralis, §. Praeterea num. 9. de offic. ordin. Rebuff. in exposit. Bullae 13. vers. Illos autem, Cajet. verb. Excomm. casu 77. Armill. nu. 77. Vival. in eandem Bullam, §. Quod si forte, num. 19. cum aliis. Non tamen hanc censuram incurrit absolvens ab interdicto lato in cap. 2. Bullae in Coena Domini, Filiuc. tract. 18. num. 144.*

IV. Ex decreto Sacrae Congregationis Episcoporum, et Regularium jussu Clement. VIII. edito anno 1601. die 9. Januarii, sacerdotes omnes, tam saeculares, quam regulares in Italia, extra Urbem Romam, praetextu privilegiorum praesumentes absolvere a casibus, clare, vel dubie contentis in Bulla Coenae, sive alias Papae reservatis, vel a casibus reservatis ab Ordinariis locorum, incurrerant excommunicationem, privationem officiorum, et dignitatum et beneficiorum, et inhabilitatem ad confessiones audiendas, et ad quaecumque officia, beneficia, et praelaturas in posterum obtinenda; nisi absolverent poenitentes in mortis articulo constitutos, vel extra mortis articulum cum licentia expressa in scriptis obtinenda, et Ordinariis exhibenda, et absolutio, et dispensatio dictarum poenarum Papae reservata fuit.

Hanc eandem absolutionem Papae reservaverat Sixtus IV. in Extravagan. Etsi dominici 5. de poenit. et remis. quae adhuc reservata est, non obstante moderatione, ut infra.

De illa particula, *clare vel dubie*, vide quae dixi part. 1. cap. 16. in fin. Et istud decretum derogat non solum privilegiis concessis universitatibus religiosis, et piis, sed etiam personis singularibus, et alias quomodocumque; unde puto derogare privilegiis concessis certis locis, ut Ecclesiis, ut eas visitantes possint absolvi a reservatis; quia etiam

tunc dicitur indultum concessum personis singularibus in effectum; vel saltem continetur in illa particula extensiva, *vel alias quomodocunque*.

Postea anno 1602. die 26. Novemb. eadem Sacra Congregatio jussu Clement. VIII. edidit secundum decretum, declarans, et moderans illud primum, et statuit, ut in dictam censuram, et poenas incurrant solum ii, qui ut supra absolvent a casibus in Bulla Coenae. Item si absolvant ab aliquo ex quinque casibus infrascriptis Papae reservatis: idest, violationis immunitatis ecclesiasticae in terminis Constitutionis Greg. XIV. violationis clausulae monialium ad malum finem: provocantium, et pugnantium in duello, juxta decretum Tridentini Concilii, et Constit. Greg. XIII. injicientium violentas manus in clericos, juxta *can. Si quis suadente* 17. *quaest. 4.* ac juris dispositionem simoniae realiter scienter contractae, atque etiam confidentiae beneficalis. Item qui absolvent a casibus, vel censuris, quos, vel quas Ordinarii locorum sibi reservaverint. Poenam autem illam inhabilitatis audiendi confessiones sustulit; et statuit, ut licentiae etiam sola voce concessae absolventi a dictis casibus suffragentur. Hoc decretum confirmatum fuit plenioribus clausulis derogatoriis a Paulo V. anno 1617. die 7. Januarii, decreto edito incipien. *Quoniam Sacra Congregatio* vide *Barbosam allegat.* 50. num. 186. 187. 188. et explicat *Franc. Leon. par. 3. cap. 38. num. 189. et seq. Homobon. de casib. reser. part. 1. pag. 14. et 15. Diana resolut. 13. tract. 2. tom. 2. et resol. 73. tract. 4. tom. 2. §. Notandum.*

Eadem Sacra Congregatio mandato S. D. N. Urbani VIII. alio decreto anno 1623. 17. Novemb. declaravit, nullius privilegii vigore, etiam postea a Sede Apostolica confirmati, posse absolvi a casibus Ordinariis reservatis tam extra, quam intra Italiam, extra Romam: et idem ait de excommunicationibus in Bulla Coenae etiam intra Romam. Denique declarat, solum facultatem absolventi ab aliis casibus Sedi Apostolicae reservatis non esse sublatam extra Italiam. Itaque per confirmationem privilegiorum, etiam cum amplissimis clausulis, non censentur revixisse privilegia prius derogata per clausulas derogatorias, *Rota decis. 597. per totam par. 1. noviss.*

Ex decreto S. Cong. Episcoporum 10. Decembris 1647. Innoc. X. jussu edito, de confirmatione privilegiorum a Regularibus obtentae post enuntiatum Clementis VIII. decretum, et in posterum obtinendae, numquam intelligitur eis concessa facultas absolventi a casibus ibidem enumeratis.

Insuper die 13. Maii 1711. emanavit a Congreg. speciatim deputata a Clem. XI. sequens declaratio ab eodem approbata circa cit. Clem. VIII. decretum

— Eadem Congreg. censuit, si Sanctissimo placuerit, praecipendum esse omnibus, et quibuscunque presbyteris, tam secularibus, quam regularibus in Urbe ad confessiones audiendas deputatis, ut ne in posterum, etiam in foro conscientiae, absolvant extra mortis articulum quoscunque poenitentes, tam incolas Urbis, quam ad eam confluentes ab infrascriptis casibus: nempe a casu publicae violatae clausulae monialium ad malum, seu inhonestum finem: a presbytericidio publico, et a casu publicae violatae immunitatis ecclesiasticae in terminis Constit. Gregorii XIV. incip. Cum alias nonnulli; et

etiam in casu occulto dictae violationis immunitatis, si fuerit secuta auctoritate publica; idque omnino servari ab omnibus, et quibuscunque confessariis in Urbe degentibus, cujuscunque Religionis, Instituti, etiam Societatis Jesu, ac Congregationis, quacunque speciali nota explicandis, prout explicati latius fuere in decreto Sac. Congr. Episcoporum et Regul. die 9. mensis Jan. 1602. sub fel. record. Clem. VIII., ac illius confirmatoriis, et innovatoriis sub fel. record. Paulo V. die 7. Jan. 1617. Urbano VIII. die 17. Nov. 1623. editis. Ac sub praesenti prohibitione comprehendendi etiam Poenitentarios Basilicarum Urbis, et ab omnibus confessariis praedictis eam observari sub iisdem poenis, et censuris, eo ipso, et absque ulla alia declaratione incurrendis, quae continentur in praefatis decretis. Noverintque poenitentes absolutionem, si quam in posterum obtinuerint a praefatis casibus in praesenti decreto expressis, esse nullam, nulliusque roboris, et momenti: eaque omnia observari, non obstantibus quibuscunque privilegiis absolventi a praedictis casibus, sub quibuscunque tenoribus tam ante, quam post dicta decreta, tam particularibus personis, quam ratione Religionis, Societatis, vel Instituti obtentis, et juxta latam derogationis formam in iisdem decretis contentam, quae in praesenti repetita censeatur, et non obstantibus omnibus, quae idem Clem. VIII. Paulus V. et Urbanus VIII. voluerunt non obstare. Rursus declarando, prout declaratum fuit in praefatis decretis, quod circa alios casus S. Sedi Apostolicae reservatos, non expressos in praesenti decreto (exceptis illis, qui continentur in Bulla in die Coenae Domini legi consueta) ita intelligatur praeservata facultas absolventi confessariis privilegiatis in Urbe degentibus, quatenus tamen eam habeant ex legitimis privilegiis non revocatis, et in usu existentibus, ac juxta eorum tenorem tantum exequendis. Aliis vero in Urbe confessariis privilegia non habentibus, nihil de novo, sicuti per praefata decreta, ita per praesens, censeatur concessum: —

Prae uberiori notitia in praxi, notandum est, quod censurae et casus Episcopis reservati, sunt in triplici classe. Alii iis reservantur in jure communi, qui semper remanent in suo robore, nec tolli possunt, nisi a Papa: alii in Synodo dioecesana; qui revocari, aut tolli nequeunt, nisi a nova Synodo, vel Concilio Provinciali: alii, quos sibi extra Synodum speciatim sibi reservant, qui cessant absque ulla revocatione, mortuo Episcopo, aut episcopatu cedente.

Censurae autem Episcopis reservatae in jure communi, novem enumerantur; videlicet.

I. Levis percussio clerici; quamvis publica, et etiam gravis, si percussor juris privilegio fruatur, ut foeminae, pueri, et impedimento detenti, quoad accessum ad Sedem Apostolicam, capp. Pervenit 17. Quod de his 26. et Quamvis 58. de sent. excom.

II. Extractio ab Ecclesia confugiti facta auctoritate privata; aut percussio, aut rapina rerum ejusdem confugiti, auctoritate item privata Can. Definivit 35. caus. 17. quaest. 4. ut etiam declaravit Cong. Immunit. cujus decreta retuli in Additione ad c. 1. verbo Immunitas, post §. Praescindendo.

III. Participatio in crimine criminoso cum excommunicato ab Episcopo, capp. Nuper 29. et Si concubinae 55. de sent. excom.

IV. Excommunicatio ab homine, idest lata ab Episcopo, ex Constitutionibus Leonis X. Dum intra 19. Decembr. 1516. §. 7. Clem. VIII. Quaecunque 7. Decembr. 1604. §. 9. et Clem. X. Superna. 11. Kal. Jun. 1670. §. 7.

V. Procuratio abortus foetus animati, effectu secuto, ex Constitut. Greg. XIV. Sedes Apostolica 31. Maii 1591.

VI. Inhibitio facta suis subditis a Baronibus, et Dominis secularibus, ne absque eorum licentia statum clericalem assumant; sicuti et impetratio huiusmodi licentiarum ab iisdem per laicos obtenturum, ut ad eum assumi possint, Conc. Rom. sub Benedict. XIII. anno 1725. tit. 28. cap. 3.

VII. Visitatio infirmi facta a medico, si postquam tertio eum visitaverit, ipsi non constiterit ex fide confessarii, eundem infirmum confessionem sacramentalem emisisse, aut illam ex consilio dicti confessarii distulisse; idem Conc. tit. 32. cap. 1. et §. 28. num. 4. in Appendice.

VIII. Omnes censurae Papae reservatae ob occultum delictum incursae: ex cap. 6. Triden. sess. 24. de refor. cum limitatione tamen a me allata in Additione ad c. 23. part. 1. post §. Dico 6. pag. 31. col. 1.

IX. Omnes censurae, et casus Papae reservati, licet contenti in Bulla Coenae, ac etiam reservati post Trident., si ob legitimum impedimentum, aut ob urgentem confessionis admittendae necessitatem obtineri nequeat a S. Sede facultas pro absolutione. Qui tamen in his circumstantiis absolvi poterunt ab Episcopo cum reincidentia, respectu illorum, qui temporali tantum impedimento detinentur; vel absque opere ad Apostolicam Sedem recurrendi, respectu impeditorum in perpetuum, ut ex capp. Mulieres 8. De caetero 11. Ea noscitur 13. et Quamvis 58. de sent. excom. ac DD. communiter. Vide Auctorem part. 1. cap. 24. Respondeo II. pag. 33. col. 1.

Nota ex Constit. Clem. X., -- Superna. 11. Kal. Junii 1670. §. 7. confessarios regulares, etiam habentes privilegium absolvendi a casibus Papae reservatis, non posse absolvere a casibus Episcopo reservatis sub poena excommunicationis ipso facto incurrendae, et Papae reservatae, ac nullitatis absolutionis, nisi in tali privilegio haec facultas speciatim expressa fuerit, ut ex supra cit. Clementis VIII. decreto, an. 1602. Quam prohibitionem jam ediderat Alex. VII. 24. Sept. 1665. ex contrario sensu propositionis 12. inter alias ab ipso proscriptas -- Mendicantes possunt absolvere a casibus Episcopis reservatis, non obtenta ad id Episcoporum facultate --.

Nota etiam ex cit. §. 7. Constit. Clement. X. neque posse absolvere poenitentes confluentes ex alia dioec. a reservatis in ipsa, licet non reservatis in dioec. ubi iidem Regulares confessiones audiunt, si eos noverint ad se migrasse in fraudem reservationis pro obtinenda absolutione.

Praeterea a dict. Alexan. VII. supradicta die 24. Septem. inflicta est excommunicatio ipso facto incurrenda, Papae reservata, in docentes, defendentes, edentes tam praefatam propositionem 12. quam has sequentes, aut de iis etiam disputative publice, aut privatim tractantes, nisi forsitan impugnandum: ac in virtute S. Obedientiae, et sub interminatione divini iudicii prohibitum fuit eas a quoquam ad praxim deduci.

Propositio 3. in ordine -- Sententia asserens, Bullam Coenae solum prohibere absolutionem haeresis, et aliorum criminum, quando publica sunt, et id non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus sermo est, anno 1629. 18. Junii in Consistorio Sac. Congreg. Eminentiss. Cardinalium visa, et tolerata est --.

Prop. 4. in ordine -- Praelati regulares possunt in foro conscientiae absolvere quoscunque seculares ab haeresi occulta, et ab excommunicatione propter eam incursa --.

CAPUT IV.

Absolutio data a Religioso a poena, et a culpa.

Vide infra verb. Indulgentia cap. 1.

CAPUT V.

Absolvens non solventem decimas.

Vide infra verbo Decimae.

CAPUT VI.

Absolvens sacramentaliter censura excommunicationis, vel suspensionis, vel interdicti ligatos.

Vide verbo Censura cap. 6. et 7.

CAPUT VII.

Absolvens excommunicatum a culpis, ante absolutionem a censura.

PRIMO, excommunicationem minorem incurrit, ut communicans cum excommunicato majori (scilicet excommunicatione), cap. Excommunicatos, cap. Sicut Apostoli, cap. Cum excommunicato, cap. Qui communicavit 11. quaest. 3. cap. Pari, de sent. excom. Suar. de censur. disp. 10. sect. 2. num. 8. intellige, si erat vitandus, id est vel nominatim denunciatus, vel publicus notorius clerici percussor: alias enim peccat confessarius, sed non incurrit in excommunicationem minorem, ministrando Sacramentum excommunicato, ut Bonacc. de censur. in communi quaest. 2. punct. 2. §. 2. n. 3.

SECUNDO, excommunicationem incurrit Papae reservatam confessarius absolvens scienter, et sponte sacramentaliter excommunicatum a Papa, quia sic illum admittit ad divina ante absolutionem, cap. Significavit de sent. excom. intellige de excommunicatis a Papa per sententiam specialem, vel generalem legem, sed postea specialiter denunciatis: neque sufficit, quod quis sit notorius clerici percussor, Suarez disp. 10. sect. 2. num. 9. Bonac. de cens. part. disp. 2. quaest. 5. punct. 3. num. 3. Coninch. de cens. disp. 14. num. 33. Henriq. lib. 13. cap. 8. n. 3. propter extrav. Ad evitanda.

TERTIO, Interdictum ab ingressu Ecclesiae incurrit, absolvere praesumens sacramentaliter excommunicatum majori excommunicatione: et ab hoc interdicto non potest absolvi, nisi prius ad arbitrium ejus, cuius censuram violavit, satisfaciatur competenter, cap. Episcoporum de privil. in 6. sed

procedit de excommunicato vitando, idest vel notorio clerici percussore; vel alio nominatim denunciato, *Suar. de censur. disp. 37. sect. 1. num. 6. Bonacc. de cens. in comm. loco cit. §. 2. num. 7.* Nullam tamen incurrit irregularitatem absolvens excommunicatum, etiam vitandum, ut *Suarez disp. 33. sect. 3. num. 8.*

Satisfacere debet talis confessarius, monendo poenitentem, quod non fuit a censura absolutus: quod qualiter facere debeat, vide *Suar. de poenit. disp. 22. sect. 6. num. 3.* Vel debet impetrare facultatem eum absolvendi in absentia: de qua re dixi *par. 1. c. 22. differ. 3.*

CAPUT VIII.

Absolvens sacramentaliter, obstante interdicto, vel cessatione a divinis.

INTERDICTUM ab ingressu Ecclesiae incurrit absolvens sacramentaliter interdictum personaliter nominatim denunciatum, scilicet ante absolutionem a tali censura: et non est absolvendus, donec arbitrio ejus, qui illam sententiam tulerat, satisfecerit competenter, *cap. Episcoporum de priuil. in 6. explicant Suarez disp. 33. de censur. sect. 2. num. 9. Coninch. disp. 17. num. 17. Sayr. lib. 5. cap. 14. n. 34.*

SUSPENSIONEM ipso jure incurrere ab officio, beneficio, et jurisdictione eum, qui sacramentaliter absolvit aliquem contra jus interdicti personalis, vel localis, quidam affirmant, ut *Sylv. interd. 6. n. 3. Avila par. 5. disp. 5. dub. 4. concl. 2. et communem fatetur Sayr. lib. 5. cap. 14. num. 21. allegant ad hoc cap. ult. de excess. Praelatorum.* Alii tamen dicunt, eam non esse poenam latae sententiae, sed ferendae, et hanc probabiliorum ait *Coninch. disput. 17. num. 71. Sayr. loco cit.*

EXCOMMUNICATIONEM non reservatam incurrunt Religiosi absolventes sacramentaliter contra jus interdicti generalis localis, id est in loco interdicto, culpabilem de tali interdicto, non praecedente satisfactione; et idem est, si absolvant, stante cessatione a divinis, *Clem. 1. de sent. excom. tractat Sayr. lib. 3. cap. 33. num. 44. de cens. Sed procedit quando Ecclesia matrix observat illud interdictum, vel cessationem, ut Sayr. num. 45.*

IRREGULARITATEM incurrit absolvens sacramentaliter in loco interdicto, si poenitens sit in culpa de tali interdicto, dummodo interdictum locale sit denunciatum, ex *cap. Is, qui 18. de sent. excom. in 6. Suar. disp. 34. sect. 4. num. 14. Filiuc. tract. 18. num. 55. et 56. Bonac. tract. de interd. in comm. punct. 3. §. 3. num. 2. et punct. 7. num. 6.* Non fit autem irregularis absolvens aliquem interdictum extra locum interdictum, *Sayr. lib. 5. c. 14. num. 34.*

PRIVATIONEM vocis activae, et passivae incurrit absolvens aliquem sacramentaliter contra jus interdicti localis, ut *Eayman lib. 1. tract. de interd. cap. 3. num. 3. Sylv. verb. Interd. 6. quaest. 2. vers. Secundum, Coninch. 1. disp. 17. num. 70. Filiuc. tract. 18. num. 87. et Sayr. dict. cap. 14. num. 9. per cap. 1. de postul. prael. et dict. cap. Is, qui, §. Is vero de sent. excom. in 6.*

CAPUT IX.

Absolutionem a censuris extorquens.

Ex cap. 1. de his, quae vi in 6. vi, aut metu extorquens absolutionem alicujus censurae, scilicet excommunicationis, vel suspensionis, vel interdicti, non solum ab illa censura non solvitur, sed etiam novam excommunicationem incurrit ipso facto, quae tamen non est reservata: explicat *Reginal. lib. 9. num. 346. Avila par. 2. cap. 7. disp. 2. dub. 5. per totum, Suar. dis. 7. sect. 6. num. 13. Sayr. lib. 2. cap. 21. num. 30. et Canonistae super eod. cap. 1.*

Ex cap. 14. Bullae in Coena Domini, qui partes actrices, quae causas spirituales, aut spiritualibus annexas committi fecerint, et inhibitiones obtinuerint, aut alias litteras, compellit ad revocandum, et ad faciendum, vel consentiendum eos, contra quos tales inhibitiones emanaverint, a censuris, et poenis in illis contentis absolvi, et ad haec cooperantes, excommunicationem ipso facto incurrunt.

CAPUT X.

Absolutionem sacramentalem absenti dari posse asserens, imprimens, vel ad praxim deducens.

Vide verbo *Sacramentum cap. 1.*

CAPUT XI.

Absolutio data a Confessario complici delicti contra sextum Decalogi praeceptum.

Ex binis Constitut. Bened. XIV. -- Sacramentum Poenitentiae -- 1. Jun. 1741. et -- Apostolici muneris -- 3. Febr. 1745. sublata est ipso jure cuicunque confessario, etiam tempore Jubilaei, aut in vim Bullae Cruciatuae, sive alterius Indulti, confessiones audienti, jurisdictio absolvendi complicem in peccato contra sextum Decalogi praeceptum, sub poena excommunicationis Papae reservatae ipso facto incurrendae, si ausus fuerit eum absolvere, etiam in mortis articulo, constitutum: quando tamen absque sui infamia, vel scandalo, et quidem non confecto, haberi potest alius sacerdos, qui complicitis confessionem exciperet: dictus vero complex in hujusmodi articulo constitutus, etiamsi alius sacerdos haberi potuisset, et ob confessarii complicitis malitiam adhibitum non fuisset, remaneret valide absolutus.

Nota, quod ad incurrendam hanc censuram requiritur ausus temerarius, ut in dictis Constitutionibus.

CAPUT I.

Accusatoris, vel delatoris calumnia.

I. Quanti interest reo, restituere, et satisfacere isti debent, vide Sylv. verb. Accusatio, quaest. 7. vers. Primo calumniando, Sayr. in clavi. reg. lib. 12. cap. 15. num. 13. Menosii de arbitr. casu 321. numer. ult. Bossius de accusat. numer. 28.

Bernard. Diaz in praxi cap. 68. num. 6. vide cap. Canon. De calumniat.

II. Afficitur juris infamia calumniator, si de calumnia fuerit condemnatus, cap. Si quis 2. quaest. 3. concordat leg. 1. et leg. Athletas §. Calumniator ff. de his, qui not. infam. leg. 3. Cod. De calumn. leg. Palam §. Senator ff. de rit. nupt. Abb. cap. final. de calumn. Roderic. quaest. regul. 32. art. 2. tom. 2. Molina tract. 4. disp. 9. num. 8. Majol. de irregul. lib. 2. cap. 7. §. Hinc illud, Sayr. lib. 12. cap. 15. num. 18. Menoch. de arbitr. casu 322. Imo quotiescunque calumnia fuerit notoria, erit calumniator de jure canonico infamis infamia juris, quia hoc jure omne crimen depositione dignum, secundum magis communem, si fuerit notorium, reddit infamem infamia juris, Sayr. lib. 7. cap. 1. num. 12. Garz. de benef. par. 11. cap. 3. num. 110. Sanch. consil. lib. 2. cap. 2. dub. 18. in fine: at hoc crimen est depositione dignum, cap. 1. de calumn. ergo.

III. Irregularis efficitur calumniator ubicunque infamia juris affectus fuerit, ut supra, Majol. lib. 2. cap. 7. §. Hinc illud, et ex regula generali, quam probat Garzias par. 7. cap. 8. num. 11.

Nota, quod licet in causis atrocioribus accusator, et delator non puniantur de calumnia, Menoch. casu 321. num. 26. tamen hoc verum quoad poenam ordinariam talionis, vel aliam ejus loco succedentem: secus tamen quoad infamiam, et restituendi obligationem, Menoch. de arbitr. casu 321. n. 33.

IV. Suspensionem incurrit ipso jure a beneficiis ecclesiasticis per triennium is, qui in personam electi ad dignitates ecclesiasticas, vel personatus, vel canonicatus, aliquid objicit, et deficit in probatione: quod si interim se ingerat ad ea beneficia, eis ipso jure privatus remanet, nisi manifestissimis documentis constiterit, eum causa probabili a calumniae culpa excusandum, ut dixi verbo Electio cap. 4.

Ex Constit. Bened. XIV. -- Sacramentum Poenitentiae -- l. Jun. 1741. §. -- Et quoniam -- reservatur Summo Pontifici absolutio cujuscunque personae falso, vel per se de sollicitatione accusantis innocentes confessarios, vel procurantis -- ut id ab aliis fiat -- qui casus est eidem Pontifici reservatus, licet nullam censuram annexam habeat.

Propositiones proscriptae ab Innoc. XI. circa calumniatores. sub die 2. Mart. 1679. sub poenis in eas docentes. etc. et ad praxim deducentes, quas vide in fine Additionis ad cap. 3. ver. -- Absolutio -- sunt in ordine propos.

43. -- Quid, non nisi veniale sit, detrahentis auctoritatem magnam sibi noxiam falso crimine elidere --.

44. -- Probabile est, non peccare mortaliter, qui imponit falsum crimen alicui, ut suam justitiam, et honorem defendat: et si hoc non sit probabile, vix ulla erit opinio probabilis in tota Theologia --.

CAPUT II.

Accusatoris, vel Procuratoris, vel Advocati praevaricatio.

I. Accusator, qui in judicio publico praevaricatus fuerit, scilicet crimina vera rei abscondendo, seu admittendo ejus exceptiones, et

probationes non veras, et sic causam prodendo, de praevaricatione condemnatus fuerit, afficitur juris infamia, leg. Athletas §. Calumniator ff. de his, qui not. infamia, leg. 1. et leg. Si is, ff. de praevar. Menoch. de arbitr. casu 323.

II. Advocatus, vel procurator, qui secreta revelat parti adversae, si hoc crimine fuerit damnatus, eo ipso est infamia juris effectus, gloss. in dict. §. Calumniator, Menoch. loco cit. An autem licitum sit advocato patrocinari pro utraque parte, vide Sanch. consil. lib. 6. cap. 7. dub. 7.

Infamis effectus praevaricator, consequenter erit irregularis, ut promoveri non possit, neque in susceptis ministrare ex dictis cap. praecedenti.

CAPUT III.

Accusatoris tergiversatio.

Accusator dum intenta accusatione non ad poenam sibi applicandam, desistit ab accusatione citra abolitionem, dicitur tergiversator; et si de hoc crimine fuerit condemnatus, juris infamiam incurrit, leg. 1. ibi gloss. et leg. 2. Cod. Ut intra certum tempus, leg. 2. Cod. Ad S. C. Turpilian. gloss. in leg. 1. verb. Qui judicio, ff. de his, qui not. infam. Molina tract. 4. dis. 9. num. 11. Clarus §. final. quaest. 72. vers. Tergiversator, et consequenter talis condemnatus ob infamiam erit irregularis. Sed hodie non est usu receptum, ut ob hoc crimen tergiversationis quis puniatur, neque crimini datur; ideo neque hodie efficitur infamis desistens ab accusatione, neque irregularis efficitur, Molina loco cit. et tract. 3. dis. 47. num. 10. Et ratio est, quia hodie ex consuetudine si accusator desistit, Judex ex officio procedit, Clarus §. final. quaest. 58.

CAPUT I.

Adulterium.

Adulterii crimen est mixti fori, quia Judex ecclesiasticus punit poenis spiritualibus, laicus poenis temporalibus, Avus meus decis. Pedemont. 148. in fin. Excepto tamen, si agatur ad finem divortii, quia tunc mere ecclesiasticum, si autem poenam sanguinis, est mere laicale, Sanch. lib. 10. de matrim. dis. 8. num. 15. et 16.

EX adulterio si foemina prolem suscipiat, et pariat, et viro suo tanquam legitimum partum supponat, tenetur ad restitutionem viro, seu filiis legitimis, seu haeredibus ejus: est certa sententia, Layman lib. 3. tract. 3. par. 3. cap. 14. num. 1. Diana resol. 30. miscell. 5. tom. 2. Intellige in quantum potest sine periculo se infamandi, ut cap. Officii de poenitent. ibi Barbosa late explicat, Diana loco cit. De adultero autem probabilior, et magis communis asserit, eum similiter teneri ad restitutionem in solidum, Layman n. 2. Diana resolut. 55. tract. 3. Miscellan. tom. 1.

I. Infamia juris afficitur clericus, aut laicus sententia damnatus de adulterio, leg. 1. ff. de his, qui not. infam. Farinae quaest. 141. num. 25.

II. Irregularis consequenter efficitur ob talem juris infamiam, Majol. lib. 5. cap. 38. num. 1. Layman lib. 1. tract. de Irregul. cap. 4. num. 7. et 11. text. in cap. Infames 6. quaest. 1.

Quoad dispensationem, restitutionemque adversus hanc infamiam, et irregularitatem, nota, quod si laicus condemnatus de adulterio, fuerit a suo Principe adversus talem infamiam restitutus ex gratia, consequenter erit liber ab irregularitate, *Suarez dis. 48. sect. 2. num. 10. Layman cap. 4. n. 10. Filiuc. tract. de Irregul. num. 224.* Item Episcopus potest super hoc dispensare, cap. *At si clerici*, §. *De adulteriis*, de judic. *Ugol. in irregul. cap. 6. §. 5. num. 3.* ut possit ordinari.

III. Irregularitatem saepe incurrit adulter, ex eo, quod ipsius causa maritus occidat uxorem, quando scilicet adulter temere se incessit, nulla cautela adhibita, *Sayr. lib. 6. cap. 17. num. 20. Tolet. lib. 1. cap. 82. §. Quando vero, Layman lib. 3. tract. de injusta corporis laesione cap. 10. n. 2. Suar. de censur. dis. 45. sect. 6. num. 5.* Sicut etiam incurrit irregularitatem adulter, si a superveniente marito, vel consanguineis adulterae invasus, etiamsi pro necessaria suae vitae defensione, aliquem eorum occidat, ut *Layman ibidem num. 2. cum communi D.D.*

¶ Quod adulter, sive clericus sit, sive sacerdos, non fiat irregularis ab morte adulterae illata a marito, si cum sufficiente cautela se gesserit, itaut periculum mortis probabiliter praevidere, aut timere non potuerit, saepius declaravit Cong. Conc., et potissimum in *Aquinaten. Irregularitatis 10. Decembr. 1672. ut lib. 27. decret. pag. 489. et in dubio Irregularitatis 22. April. 1679. lib. 30. decret. pag. 295. quae declaratio per extensum refertur etiam in Thes. resol. ejusdem Cong. an. 1723. tom. 2. pag. 382.*

IV. Privilegio etiam clericali penitus privatur clericus adulter, si maritum adulterae per insidias occidat, *Aufreer. in Clem. 1. de offic. ordin. in 1. regula, num. 27. Clarus §. final. quaest. 36. vers. Quae-ro modo.*

V. Adulter conjux privatur jure petendi debitum conjugale: quod qualiter procedat, vide *Sanchez de matrim. lib. 1. dis. 68. num. 4. et plenius lib. 10. dis. 9. num. 30. et dis. 12. num. 7. ibid.* ubi concludit, non procedere hanc poenam in foro conscientiae, donec conjux innocens adulterum repellat, constito de adulterio. Tollitur autem haec poena, si alter conjux etiam adulterium committat, cap. *Tua de adulter.*

VI. Adulteri, si paciscantur de matrimonio contrahendo in casum obitus conjugis, incurrunt impedimentum dirimens tale matrimonium, cap. *Relatum 31. quaest. 1. cap. Significasti*, et cap. *ultimo, de eo, qui duxit, Rota decis. 64. num. 1. in collect. Farinac. de contract. Sanchez lib. 7. dis. 79. et multo magis, si adulterio matrimonium jungant de facto, idest nulliter, cum impedimento ligaminis, ut cap. 1. et seqq. de eo, qui duxit. Super his solus Papa dispensat, ut *Sanchez de matrim. lib. 8. disput. 6. num. 14.* Et in materia hujus impedimenti, et criminis habes bonam *Rota decis. cit. 64. in collect. Farinac. de contr. et crim. ubi etiam dicitur*, non probari, neque praesumi fidei dationem de matrimonio contrahendo, ex adulterio solo, cum matrimonio postea (conjuges defuncto, vel defuncta), contracto cum adultero, etiam cum prolis susceptione. Item non sufficere ad dirimendum matrimonium jam contractum, ut supra, soluto primo matrimonio etiamsi fidei dationem praecessisse*

confiterentur concorditer ipsi conjugati, aut si ea probaretur per plures testes singulares, aut per plures testes, sed personas viles, seu non omni exceptione majores, ita *Rota ibi.*

¶ Nota, quod ad incurrendum hoc impedimentum requiritur, ut utraque pars sit conscia de matrimonio consistente alterius, ex claris textibus cap. *Propositum, 1. et cap. Veniens 7. De eo, qui cognovit. Imo si adulter post obitum conjugis objiceret hoc impedimentum ad rescindendum matrimonium postea contractum cum ea, quam matrimonii sui nesciam cognovit, rejiciendus esset a limine judicii, et teneretur ipsam ducere. Haec autem tale impedimentum dumtaxat incurreret, si post matrimonium bona fide contractum, certior facta de adulteri conjugio, cum eodem maritaliter vivere pergeret, ut docet Auctor Collationum Andeg. ex cap. Si quis uxore 8. hoc eod. tit. Reliqua circa dictum impedimentum vide in Additionibus P. Philippi de Carboneano ad Theologiam moral. Antoine edit. Romanae 1757. in Tractat. de Matrim. cap. 3. post num. 5.*

VII. Adulterium est causa sufficiens divortii, *Matth. 5. et 19. Sanchez lib. 10. disput. 3. num. 6. nisi alter quoque conjux adulter extiterit, Sanchez disput. 8. num. 30. quod declara cum Sanchez disp. 9. num. 30.*

VIII. Uxor propter adulterium amittit dotem etiam de jure canonico, cap. *Plerumque de donat. inter vir. et uxor. ibi gloss. verbo Plerumque, Farin. quaest. 142. a num. 1. Sanchez lib. 10. disp. 8. a num. 2.* Item adultera amittit donationem propter nuptias, *Farin. num. 2. Sanch. num. 9.* Item amittit bona parahernalia, ut de magis communi, *Farinac. quaest. 142. num. 3. Sanch. num. 9.* Item amittit legata sibi a marito relicta, *Farin. num. 8.* An autem hae poenae ligent in foro conscientiae, et an sint latae sententiae; multi dicunt, esse latae sententiae, sed pro foro conscientiae requiri declaratoriam, ut apud *Sanch. num. 15. Farinac. num. 98.* communior tamen ait, esse poenas sententiae ferendae, posse tamen maritum retinere ante sententiam, excipiendo, *Sanch. num. 13. Farin. num. 97.* Maritus autem propter adulterium perdit donationem propter nuptias, seu augmentum dotis de jure canonico, et dotem foeminae tenetur restituere, *Farinac. num. 35. Sanchez disp. 8. num. 11.* Itaque procedunt haec, si foemina agat coram Judice ecclesiastico, *Farin. quaest. 142. num. 43.*

Limita praedictas poenas externi fori, ut non ligent ante declaratoriam, vel condemnatoriam, etiamsi reus falsis testibus, vel injusta appellatione se defenderit, *Sanch. lib. 19. disp. 8. num. 14. cum ibi allegatis, secundum probabiliorem.*

¶ Propositio circa adulterium proscripta ab *Innocen. XI. sub die 2. Martii 1679. in ordine 50. inter alias ab eodem proscriptas, est* — Copula cum conjugata, consentiente marito, non est adulterium; adeoque sufficit in confessione dicere, se esse fornicatum.

Quam propositionem docens etc. et ad praxim deducens, incurrit poenas, quas incurrunt docentes etc. alias propositiones proscriptas, prout in fine Additionis ad cap. 3. verbo Absolutio.

CAPUT I.

*Advocati, vel Procuratoris praevaricatio.*Vide supra verbo *Accusator* cap. 2.

CAPUT I.

*Agrorum Incendiarii.*Vide infra verbo *Incendiarii.*

CAPUT I.

Agnos Dei cereos consecratos pingens, aut minians, aut vendens.

Ex Bulla Gregorii XIII. quae est secunda in ordine, incipit, *Omni certe studio*, excommunicatio fertur latae sententiae contra eos, qui audens Agnos Dei a Papa consecratos pingere, aut deaurare, aut miniare, aut haec fieri facere, aut tales venales exponere, aut retinere quovis praetextu.

Limita primo, quod cum Bulla loquatur de iis, qui talia audent, requiritur scientia, et non sufficit ignorantia etiam crassa, ut *Sanchez lib. 9. de matrim. dis. 32. num. 38. Suar. de censur. disp. 21. sect. 3. in fin.*

Limita secundo, ut non intelligatur de omni retinente, sed ad vendendum, *Diana resol. 12. tr. 6. miscell. tom. 2. cum ibi adductis.*

Limita tertio, quod aliqui dicunt, extra Urbem eam Bullam non fuisse usu receptam, *Filiuc. tract. 14. num. 95*, sed alii contra testantur, ut *Facundez part. 1. lib. 1. cap. 4. num. 25.*

Limita quarto, quod intelligitur, nisi dicta deauratio, seu miniatio fiat cum licentia Papae speciali.

Limita quinto, quod haec censura nulli est reservata, *Sayr. lib. 3. cap. 35. num. 13. de censur. Barbosa allegat. 50. num. 150.*

Limita VI. quod vendens Agnos Dei consecratos albos, seu non pictos, non incurrit hanc poenam; peccat tamen mortaliter ob prohibitionem factam a Papa Romae sic vendens ratione simoniae, ut *Bonac. de Simon. dis. 1. quaest. 4. §. 2. num. 6.* quia gratis a Papa accipiuntur, et gratis dari debent.

De antiquo Ecclesiae Romanae usu consecrandi imagines agni cereas, et Christum Dominum imagine agni repraesentandi, seu effigiandi, et de reprobatione, seu damnatione pseudosynodi Constantinopol. Erraticae dictae, in qua *can. 83.* assertum etiam Salvatorem D. N. non imagine agni, sed hominis esse pingendum, vide apud *Card. Baronium tom. 8. pag. 613. anno Dom. 692. Sergii Papae an. 5.*

CAPUT I.

*Alchimia.*Vide verbo *Falsum* cap. 2.

CAPUT I.

Alienatio bonorum ecclesiasticorum, juris forma non servata.

I. Hoc crimen olim non habebat poenam latae sententiae, sed erat crimen depositione dignum, ex *cap. Si quis Episcopus 10. quaest. 2. et cap. Apostolicos 12. quaest. 1.* in quibus deponendus est Episcopus, qui sine necessitate alienat res Ecclesiae, et *cap. Nullus res 17. quaest. 4.* ubi Episcopus est deponendus, alienans res Ecclesiae sine licentia Primatis, seu Metropolitanis, et Suffraganeorum, et *cap. Abbatibus 12. quaest. 2.* Abbates, et alii clerici deponendi sunt, si sine licentia sui Episcopi alienant Ecclesiae bona: ita hoc crimen esse depositione dignum, ait *Foller. in praxi can. par. 2. cap. 33. verbo Etsi confessi num. 43.* sed hodie huic juri est derogatum per *extravag. Ambitosae de reb. Eccles. non alien.* ubi alia forma est statuta alienandi, et aliae poenae transgressoribus impositae, ut statim dicam.

II. Itaque *extrav. Ambitosae de reb. Eccles. non alienan.* prohibet omnium rerum, et bonorum ecclesiasticorum alienationem, omneque pactum, per quod dominium transfertur, concessionem, hypothecam, locationem ultra triennium, infeudationem, emphyteusim, praeterquam in casibus a jure permissis, et de rebus, et bonis ab antiquo infeudari, seu emphyteuticari solitis, et tunc cum evidenti Ecclesiae utilitate. Item prohibet alienationem bonorum mobilium pretiosorum, quae servando servari possunt, nisi super dictis contractibus interveniat beneplacitum apostolicum; alias alienationes, seu contractus celebrati contra hanc formam, erunt nulli ipso jure, etiamsi bona fide essent celebrati, cum obligatione restituendi. Quod qualiter procedat, vide *Genuen. in praxi Episc. cap. 44. Bonacc. de alien. punct. 4. Filiuc. tract. 44. cap. 6. n. 6. Suar. tom. 4. de relig. lib. 2. cap. 37. num. 21. Less. cap. 24. num. 66. cap. 29. num. 35.* et amplia, quod etiam ipse Praelatus, qui male alienavit, possit recuperare rem cum fructibus ad se pertinentibus, quia eos repetit non principaliter, sed consecutive, *Rota divers. par. 1. decis. 14. per totam.* Et eo ipso, quod partes contrahunt sine solemnitatibus, dicuntur esse in mala fide, et tenentur omnes fructus restituere, *Rota decis. 3. num. 32. 33. et 34. in collect. Rubel, et Rota divers. par. 1. decis. 13. et 14.* Et quidem, cum hic contractus defectu formae vitietur, quia peccat in forma, et forma indivisibilis est, ideo in totum vitiat, ita ut locatio facta ultra triennium, neque quoad triennium sustineatur, secundum opinionem, quam solet sequi *Rota Romana, ut recent. par. 1. decis. 30. num. 3.* ubi late, et *par. 1. posth. Farinac. decis. 435. num. 3.* ubi ait veriore: quamvis contrariam multi teneant, et magis communem dicant relati a *Rota dicta decis. 30. num. 2.*

III. Quod nullitas interveniat, quamvis contractus esset bona fide celebratus, ut hic firmat Auctor, contrarium sentit cum *Passarino tom. 1. de stat. homin. quaest. 185. art. 7. num. 665. Ludovic. de Ameno, de delict. et poen. tom. 3. tit. 3. §. 4. num. 32.* probat enim, non esse ipso jure nullum, sed

annullandum, nedum si celebratus esset bona fide, -- sed etiam ex ignorantia juris, vel facti culpabili, et etiam crassa . . . quia dispositio dictae Extravag. requirit praesumptionem, quae juxta doctores Card. Zabarel. in Clem. 1. de privil. Navar. Manual. cap. 27. num. 74. Quaranta, verb. Alienatio num. 9. importat temeritatem, malitiam, et dolum, quibus non existentibus, nec crimen, nec poena incurritur. --

Et contravenire praesumentes puniuntur tam dantes, quam recipientes variis poenis latae sententiae.

Primo enim incurrunt excommunicationem, quae procedere videtur etiam contra Episcopos, et Abbates, ut patet ex textu, et docet Quaranta verb. Alienatio num. 49., et Navar. cons. 3. de reb. eccles. non alien. et alii communiter: quamvis contra teneant Bonacc. tract. de alien. punct. 5. num. 1. Filiucc. tract. 44. cap. 6. num. 1. Castropalao tom. 2. tract. 12. pun. 15. §. 6. num. 7. in fin. et confirmatur, quia secundum veriore sententiam, haec excommunicatio est generalis quoad personas, ut omnes comprehendat, sive sint laici administratores, v. g. hospitalium ecclesiasticorum etc. sive Episcopi, seu Abbates, sive clerici inferiores, ut tenet Cajetan. verbo Excomm. cap. 75. Navarr. cap. 27. num. 149. Tolet. cap. 40. lib. 1. Leon. in Thesaur. fori eccles. par. 1. cap. 15. num. 54. quidquid contra (idest laicos non contineri) dicant, Sayr. lib. 3. de censur. cap. 32. n. 22. Bonacc. de alien. disput. 2. quaest. unie. punct. 5. num. 1. etenim poenae additae ibidem non restringunt primam poenam, sed aggravant contra ecclesiasticos, ut patet ex textu, si attente legatur. Sed haec excommunicatio non est reservata, ut Tolet. lib. 1. cap. 40. §. 2. Suar. de cens. disput. 23. sect. 6. nu. 3. Sayr. lib. 3. cap. 32. num. 22. qui eam ponunt inter nulli reservatas.

Secundo, si sit Abbas, vel Episcopus, incurrit interdictum ab ingressu Ecclesiae, sed nulli est reservatum: quod si per sex menses insorduerint in hoc interdicto, incurrunt suspensionem ab administratione, et regimine Ecclesiae suae, vel monasterii.

Tertio inferiores Praelati, et administratores ipso facto sunt privati beneficiis, quorum bona alienaverint, et vacare censentur absque alia declaratione, ut conferri possint a legitimo collatore.

I. Nota circa hanc extrav. quod quamvis excommunicatio ibi non sit Papae reservata, est tamen aliunde reservata: etenim alienantes bona Ecclesiae sine debita forma, et ea recipientes, secundum multos doctores, incurrunt in poenas latis contra usurpantes, seu occupantes bona Ecclesiarum, vel impediunt ea percipi ab iis, ad quos pertinent; et dicunt, procedere etiam contra arbores incidentes, et repudiantes legata, et haereditates Ecclesiae delatas, ut dixi verb. Usurpatio cap. 1. ex Trident. Concil. sess. 22. cap. 11. de refor. inter quas poenas est excommunicatio Papae reservata.

II. Nota, quod Doctores dicunt, hanc extravagantem, saltem quoad poenas, non esse ubique receptam: ideo valde spectandus erit usus, seu consuetudo regionum, Bonacc. tract. de alien. punct. 5. num. 4. Barbos. allegat. 50. num. 173. In dubio autem praesumitur usu recepta, ut negans receptam, probare teneatur, Rota recent. part. 1. decis. 30. in fin. cum ibi allegat. et ubi recepta est, requiritur quoad poenas, ut scienter fiat transgressio, ob par-

ticulam praesumpserit, ita Barbosa in dicta extrav. num. 23. cum Navarro, Quaranta, et aliis: unde excusat etiam ignorantia crassa, et supina; non tamen affectata, vel crassissima, ut Sanch. de matrim. lib. 9. diss. 32. num. 38. Bonacin. de cens. particular. dis. 2. quaest. 4. pun. 11. num. 13. Navarr. cons. 19. num. 3. de reb. Eccles. non alien. Filiucc. tract. 44. cap. 6. num. 5. Et quod verbum praesumere importet dolum, et contemptum Cardin. in Clem. 1. quaest. 39. de privileg. Cavalier. decis. 1. num. 2. Unde cum dolus non praesumatur, debet per allegantem probari clare, et specificè, et concludenter, Seraph. dec. 639. in fin. Mantica. dec. 232. num. 2. et 3. Buratt. decis. 182. numer. 22. et decis. 482. num. 14. Et quaelibet causa, etiam injusta, excusat a dolo, Clar. §. fin. quaest. 60. vers. Et generaliter, Buratt. dict. decis. 182. num. 25. ideo officialem excusare in dubio poterit praeceptum Episcopi, seu Praelati cap. Quod quis 24. de reg. jur. in 6. Clarus quaest. 60. vers. Solet dubitari.

III. Nota, quod ab hac extravagante excipiuntur casus a jure promissi, in quibus scilicet sine alia solemnitate, ex sola Praelati autoritate, potest fieri alienatio.

Et quidem primus casus est, quando est res modici valoris, et alienatio est in evidentem Ecclesiae utilitatem, et res non est Ecclesiae necessaria, ex cap. Terrullas 12. quaest. 2. Genuen. in praxi c. 60. num. 3. Quaranta verbo Alienatio num. 41. Redoan. de alien. rer. Eccles. rub. 21. num. 10. Intelligitur autem modici valoris, si non valet ultra 20. solidos, gloss. in dict. cap. Terrullas, Archidiacon. in cap. Si quos, 12. quaest. 2. Alejat. cons. 23. num. 6. id est, si non excedat 25. scuta monetae Romanae, ut declaravit Sacra Congregatio. Alii tamen dicunt, declaratum a Sacra Congregatione modicum dici, si non excedat valorem 25. scutorum aureorum, ita Nald. in summa verb. Praelatus nu. 7. Gavanti. man. Epis. verb. Alien. n. 24. Lezana quaest. regul. verb. Alien. num. 7. imo Leon. Thesaur. fori Eccl. pa. 4. cap. 1. n. 73. dicit esse modicum, si non excedat 25. ducatos auri de Camera. Alii dicunt de stylo curiae modicum intelligi, quod non excedit valorem 20. ducatorum, Nald. et Lezana ibidem. Alii denique dicunt, arbitrio Judicis, seu viri prudentis definiendum pro opulentia, vel paupertate Ecclesiae: et hanc veriore ait Lezana ibi, cum Filiucc. Quaranta Peirino, et Barbosa, et tenet Genuen. loco cit. cum plurib. DD. et facit text. in leg. Sed et si susceperit 52. §. 1. vers. Sed et si proponas ff. de judic. ubi gloss. verb. Modica, ponit exemplum de donatione facta a Comitissa Mathilda Ecclesiae Romanae, territorii milliarium 30. et tamen dixit, se aliquantulum terrae concedere illi Ecclesiae, et Bar. ibi num. 4. ait, quod si Rex donaret duo millia florenorum, modicum diceretur. E contra tenuis vitae homo porcellum tanquam oculum suum aestimat, ut ait Gl. in leg. Illicitas §. Ne potentiores, verb. Lumine §. de offic. praes. et ita etiam tenet Redoan. de alien. rerum Eccl. rub. 31. §. Nec virum n. 10.

Adverte tamen quod res modici valoris non potest alienari etiam cum autoritate Praelati, nisi quando res non est Ecclesiae necessaria nec utilis, scilicet ut utile negotium geratur Ecclesiae alienando, Quaranta ver. Alien. num. 41. cum aliis DD. Item intellige cap. Terrulas, dummodo res modi-

ci valoris plures simul non alienentur, seu tali vicinitate actuum, vel unitate intentionis, seu occasionis, ut moraliter censeatur una res, seu una alienatio.

☞ *A Card. Petra in commentar. de Constit. 5. Pauli II. tit. 19. num. 65. ex decretis Cong. Conc. solide reprobatur abusus, et dolus, quo res magni valoris per plures alienationes modicas diversis vicibus concedi posse ab Episcopis aliqui dictitarunt; cum id fieret in fraudem legis. Insuper in dictis decretis declaratur, quod ultra summam, de qua supra, nec suffragetur contraria consuetudo.*

Nota, quod ex decreto ejusdem Congreg. 17. Novem. 1703. relat. a dicto Petra loco cit. num. 70. haec facultas competit etiam Abbatibus, vere Nullius, non vero aliis superioribus regularibus, etiam majoribus ex decreto Cong. Episcoporum in Tropeien. Alienat. 11. Jan. 1692. relato a Monacello in formul. for. eccles. tit. 5. formul. 15. num. 28. Quin in hujusmodi rerum exiguarum alienatione indigent licentia, et decreto Ordinarii; ut firmat etiam Bened. XIV. Instit. Eccles. 69.

Secundus casus, quando alienatio est necessaria, jure exigente, ut cum legata sunt bona fructifera Religioni, quae non potest retinere bona in communi fructifera, (ut si Fratribus Minoribus de observantia, vel domui professae Societatis Jesu, *Clem. exvi. §. Proinde de verb. signific. Triden. sess. 25. cap. 3. de regul.*) *Sanch. in decal. lib. 7. cap. 26. num. 30. Barbos. alleg. 95. num. 59. Rot. dec. 477. num. 7. part. 2. post. Farin.* Item quotiescunque manifeste constat, rem quam Ecclesia detinet, ad alterum de jure pertinere: eo casu licitum est eam restituere, vel transigere, assensu apostolico non requisito, *Fusar. de substit. quaest. 708. num. 7.*

Tertius casus, quando alienatio est necessaria ex praecepto testatoris, ut ob fideicommissum, per *leg. 3. Cod. quando decr. op. non est, Barbos. n. 61.* non autem si testator concessit Praelato, seu rectori liberam facultatem alienandi talia bona legata loco ecclesiastico: aliud est enim praecipere alienari, aliud concedere facultatem, quod non inducit necessitatem, *leg. Saepe audivi ff. de offic. praes. Sed de hoc dicam infra notab. 4.*

Quartus casus, quando alienatio est necessaria ex lege contractus, ut propter pactum de retrovendendo in eodem contractu incontinenti appositum, quando Ecclesiae res fuit acquisita, *Tiraquel. de retract. conu. §. 7. in fin. tit. n. 2. et 10. cum ibi allegat.*

Quintus casus est unionis alicujus ab Episcopo faciendae beneficiorum etiam loco Religiosorum, *Clem. Si una, de rebus Eccles. non alien. Garzias part. 12. cap. 2. de unionem, num. 77. Sanch. in decal. lib. 7. cap. 29. a numero 147. Barbos. de pot. Episc. alleg. 66. num. 21.* Sed hoc jus hodie est sublatum quoad parochialium unionem, *Sanchez num. 184. ex Trid. sess. 24. c. 13. de refor.* Item potest Episcopus unire beneficium saeculare pro dotatione sufficienti beneficii curati saecularis, ut *Trid. sess. 21. cap. 5. de ref. et dict. c. 13. et ita Rot. recent. part. 2. decis. 196. num. 3.*

Sextus est in re solita locari, seu in emphyteusim dari, ut patet ex text. *extra. et Rota part. 2. noviss. decis. 407. num. 8.* ubi ait, quod reservatio beneplaciti apostolici, quatenus opus sit, nihil tunc operatur.

Alios etiam casus vide apud *Barbos. dict. alleg. 95. et Quarantam, Bonacc. Castrumpalaum, et alios supra cit.*

IV. Nota, quod conditio apposita a testatore, ut bona ab ipso relicta Ecclesiae, alienari possint absque juris solemnitate, habetur pro non adjecta per *leg. Conditiones contra ff. de cond. inst. DD. quos allegat, et sequitur Bonac. tract. de alien. pun. 4. num. 11.*

V. Nota, quod hic alienationis nomen late accipitur pro omni actu, quo dominium transferri potest, sive immediate, sive mediate, idest consequenter: de qua re vide *Redoan rub. 1. de reb. ecol. non al. et Fusar. de substit. a quaest. 694. cum seqq.*

VI. Nota, quod contractus sine beneplacito apostolico celebratus, ut supra, claudicat in favorem Ecclesiae, quia potest cogere adversarium, ut stet contractui, adhibendo solemnitates omissas, ut obtinendo beneplacitum apostolicum, etiam adversario invito; at emptor ipse non potest hoc facere, invita Ecclesia; ita *Redoan de alien. rer. eccles. tit. De his, qui consen. rub. 25. §. Item solum num. 6.* ubi ait communem sententiam.

VII. Nota quod multi DD. dicunt, non esse prohibitum beneficiato constituere procuratorem in rem propriam ad percipiendos fructus beneficii ad vitam constituentis, *Castropalao tom. 2. tract. 12. dis. un. pun. 14. num. 12.* Sed contrarium alii tenent, praesertim *Rota recent. part. 1. dec. 129. n. 4.* Illud est certum, quod nihilominus poterit iste beneficium resignare, *Rota ibi num. 2. et seqq.*

☞ *Attendenda est hic Constit. Bened. XIV. -- Universalis Ecclesia -- 29. Aug. 1741. in qua prohibentur Clerici quicunque, ibi -- Sub nomine alienandi utilitatem, et commodum percipiendi fructus, vel alio quovis titulo, praetextu, et colore vendere, ac distrahere suorum respective beneficiorum redditus, et proventus, vel ad vitam, vel in longum tempus, recepta ab emptore per unam, vel plures solutiones pecuniarum quantitate, quam ipsi beneficiati per ejusdem temporis, vel vitae spatium probabiliter consequi potuissent, sub poena excommunicationis, et nullitatis actus, seu contractus, et omnium inde consecutorum, aliisque poenis inflictis, praescriptis, et statutis contra alienantes bona Ecclesiae. --*

CAPUT II.

Alienationi bonorum ecclesiasticorum in detrimentum Ecclesiae auctoritatem praestantes delegati Apostolici, et alii procurantes talem alienationem.

Delegati Episcopis inferiores excommunicationem incurrunt, si sic auctoritatem praestiterint cum damno Ecclesiae: si autem sint Episcopi, aut iis majores, incurrunt suspensionem per annum ab executione officii, Quod, si ea suspensione durante, ingerant se divinis, idest celebrent, incurrunt irregularitatem, ex Bulla Pauli II. quae est secunda in ordine, incip. *Cum in omnibus, 5. Idus Maii 1465.*

Procurantes autem alienationem in detrimentum Ecclesiae, dolo, aut fraude, aut scienter, aut extorquentes per sordes, idest per mercedem, aut

per impressionem, id est per coactionem, aut preces importunas, decretum alienationis a delegatis praedictis, incurrunt excommunicationem Papae reservatam, ex eadem Bulla.

Insuper delegati praedicti ad aestimationem detrimenti Ecclesiae illati sunt condemnandi; procurantes autem, et extorquentes, ut supra, ad restitutionem rerum Ecclesiae cum fructibus condemnandi, ut in dicta Bulla Pauli II. cujus explicationem vide apud Bonacc. tract. de alien. punct. 6. et 7. Filiucc. tract. 15. num. 172.

Adverte, quod etiam ante condemnationem praefati omnes tenentur Ecclesiae restituere modo praedicto ex justitia commutativa, ut dixi cap. praeced.

Sed quaeres, an delegatus decretum interponens nulliter, ob non servatam formam mandati delegatorii, scilicet sine causae cognitione, aut non constituto de evidenti Ecclesiae utilitate (cum a censura absolutus fuerit) possit vigore ejusdem brevis commissarii reformare decretum suum, ita ut non censeatur officio functus, nec jurisdictio ipsius expirasse. Respondeo, quod si ejus decretum jam habuit executionem, re videlicet jam tradita emptori, censeatur officio suo functus, nec potest decretum reformare, Rota recent. par. 2. dec. 631. nu. 8. et seqq. per regulam leg. Si ut proponis, Cod. quomodo, et quam judex Bar. in leg. Si expressim, num. 14. ff. de appell. Si autem nondum sit ventum ad executionem decreti, verius puto, posse decretum, seu sententiam reformare, quandoquidem secundum communem sententiam Doctorum jurisdictio delegati non expirat, nec dicitur functus officio, si ejus sententia fuit nulla ob non servatam formam commissionis, ut de communi testatur Felin. in cap. Qualiter, et quando lib. 1. de accusat. plurimos congerunt Vantius de nullit. tit. Coram quo nullitas prop. poss. Tiraquell. in leg. Boves limit. 1. num. 52. quamvis Rota contrarium etiam in hoc casu sentire videatur dec. cit.

Item quaeres, an si breve Apostolicum impetratum sit tanquam super alienatione facienda, quae jam facta erat, ipsa nempe re jam tradita emptori, seu conductori, dicendum sit subreptitium, et nullius momenti. Respondeo affirmative, ut per Bald. in leg. Nec damnosa num. 1. Cod. de prec. Imp. offer. Rota par. 1. noviss. dec. 435. num. 1.

Denique advertendum, quod licet in Bulla supradicta Pauli II. §. 4. praeceptum sit, ut in omnibus litteris commissionis super hujusmodi alienationis causa inseratur ista constitutio poenalis; hujus tamen insertionis omissio non irritabit decretum, neque alienationem, quia non adest ibi clausula irritans, Rota recent. par. 1. dec. 34. num. 2.

Ubi etiam num. 3. Rota ait, quod commissarius iste non tenetur in hujus causae cognitione judicialiter procedere, sed potest etiam extrajudicialiter se informare de causa alienandi, scilicet de evidenti utilitate, seu necessitate, per testes etiam non juratos.

Verumtamen propter clausulam solitam inseri, vocatis vocandis, non sufficit edicti affixio, cum citatione generali, si adsit aliquis legitimus contradictor, de cujus scilicet certe interesse agitur, sed debet personaliter citari, v. g. Episcopus, seu procurator mensae, si res ad mensam pertineat: neque sufficit, quod Papae fuerit porrecta supplicatio nomi-

ne Episcopi, nisi constet de mandato speciali illius, Rota par. 1. recent. dec. 624.

CAPUT III.

Alienationem locorum jurisdictionalium Ecclesiae Romanae procurantes.

Ex Bulla Pii V. 35. *Admonet nos*, prohibetur omnis alienatio, infeudatio, concessio, etiam gubernationis titulo, etiam ad vitam, vel longum tempus, vel ad beneplacitum, jurisdictionalium locorum jurisdictionis temporalis Ecclesiae Romanae, etiam in casibus a jure permissis, etiam personis Papae consanguineis, cum clausula irritante.

Deinde prohibetur, ne ulla persona, ut communitas publice, aut privatim tractet, consulat, aut verba faciat de faciendis alienationibus supradictis, aut proponat de mittendis, aut eligendis oratoribus ad Papam super his; aut haec Pontifici insinuet, aut suadeat, aut postulet aliquem, ut ei talis titulus conferatur, aut permittat, se eligi in oratorem pro tali negotio, aut tale munus suscipiat.

Contravenientes incurrunt ipso facto ex dicta Bulla, primo excommunicationem Papae reservatam. Secundo crimen rebellionis, et prodicionis locorum illorum. Tertio confiscationem omnium bonorum, quae ipso facto Camerae devoluta censeantur. Quarto privationem omnium beneficiorum ecclesiasticorum. Quinto inhabilitatem ad beneficia ecclesiastica. Sexto infamiam juris perpetuam, etiam post restitutionem adversus praefatam sententiam.

Praeterea idem Pius V. *ibid.* hanc Constitutionem praecepit jurari a Cardinalibus in assumptione Pilei; et statuit, ut contrafacientes poenam perjurii, et perpetuae infamiae incurrant, ut ibi habetur. Explicant hanc Bullam Pet. Leonius *Thesaur. fori ecclesiast. par. 1. cap. 15. num. 13. ad 24. Filiucc. tract. 44. cap. 6. num. 7. Bonacc. tract. de alienat. punct. ult.*

Haec Constitutio fuit firmata ab Urb. VIII. Bulla *Sacrosancti*, anno 1623. prid. Kal. Octob.

CAPUT IV.

Alienantes loca jurisdictionalia Ecclesiarum, et piorum locorum.

Ex Bulla 5^a S. D. N. Urbani VIII. *Humanae salutis*, anno 1625. Kal. Novembris, prohibetur omnis alienatio, emphyteusis, infeudatio, locatio ultra triennium, jurisdictionum laicalium, seu locorum jurisdictionalium ad Ecclesias, vel pia loca, etiam laicalia spectantium, per universam Italiam tantum, etiamsi essent solita concedi in feudum, vel emphyteusim, vel nondum incorporata, vel a laicis usurpata, vel nondum devoluta.

Item prohibetur remissio caducitatis, et non obstante privilegio, quocunque Romani Pontificis, aut consuetudine etiam immemorabili, aut jure communi scripto, et aliis derogatoriis clausulis.

Contravenire audentes, vel praesumentes dictae prohibitioni, incurrunt ex eadem Bulla, primo excommunicationem, si non sint Episcopi, vel Abbates, sed non est reservata. Secundo Episcopi, vel Abbates incurrunt interdictum ab ingressu Eccle-

siae, sed non reservatum. Tertio, si dicti Episcopi, vel Abbates sex mensibus insorduerint in interdicto hujusmodi, incurrunt suspensionem ab administratione Ecclesiarum, seu monasteriorum in temporalibus, et spiritualibus, sed non est reservata. Quarto capitula, conventus, et aliae universitates incurrunt interdictum. Quinto, singulares personae etiam dictarum universitatum, et alii etiam Praelati, qui Episcopi, vel Abbates non sunt, incurrunt privationem omnium officiorum, et beneficiorum, quorum bona alienarint, et privationem vocis activae, et passivae, et poenam inhabilitatis ad praedicta, et alia obtinenda.

Nota, quod haec Constitutio nullas infert poenas recipientibus alienata.

Nota secundo, quod ait, per Italiam universam, ut contineat etiam insulas adjacentes, quae modico freto separantur, idest 100. milliaribus, leg. *Notionem ff. de verb. signific. Bart. tract. de insula, verbo Nullius num. 1.* quia istae sunt pars Italiae, leg. *Insulae ff. de Judic. ibi Bart. et Angel. et DD. communiter, et Arist. tract. de mundo cap. 2. Castris. in dict. leg. Insulae num. 1. Cepoll. de servit. tit. de mari n. 16. Petr. Belluga in speculo rub. 30. n. 1.* Alii tamen hoc nomine Italiae universae dicunt, non contineri Insulas adjacentes, et probabile ait *Diana resolut. 30. miscell. 3. tom. 1. resolut. 13. tract. 2. tom. 2.*

CAPUT V.

Alienatio bonorum ecclesiasticorum Regularibus interdicta.

Ex Clem. 1. de reb. Eccl. non alien. Regulares administrationem habentes bonorum religionis, si alienent jura, redditus, aut possessiones ad vitam recipientis, aut ad aliud certum tempus, nisi ob necessitatem, aut utilitatem monasterii, seu religionis, cum consensu capituli, aut (si capitulum non habent) cum consensu sui Praelati, incurrunt suspensionem ab officio, et alienatio est nulla. Haec suspensio non est reservata, *Imol. ibi num. 13. et Anch. num. 11.*

Declara primo, quod haec suspensio ab officio est intelligenda ab officio ordinis, et jurisdictionis, et administrationis, *Suar. de censur. disput. 26. sect. 1. num. 4. disput. 31. sect. 6. num. 8.* non tamen est suspensio a beneficio, *Anchar. in dict. Clemen. n. 10. Hostien. in cap. Cum aeterni de re judicat. in 6. Sayr. de cens. lib. 4. cap. 5. num. 16.*

Declara secundo, quod haec suspensio non censetur sublata per extrav. *Ambitosae*, ubi aliae poenae statutae sunt; quia haec Clement. loquitur in casu particulari, et genus non derogat speciei; et lex generaliter loquens posterior non derogat legi antiquae loquenti in casu particulari, *Fulgos. cons. 215. et 135. Angel. cons. 60. Alexand. cons. 107. lib. 3. Bart. cons. 100. num. 7. lib. 1. Jan. de Imola cons. 140. num. 3. et ita in terminis tenet Roderic. qq. reg. 27. articul. 13. tom. 1. et ita supponit Suar. de censur. disput. 31. sect. 6. num. 8. Coninch. disput. 15. n. 53. Filiucc. tract. 17. num. 167.* Verum multo magis procedit in locis, et personis, quibus non militat extrav. *Ambitosae*.

Declara tertio, quod ad certum tempus, non continet modicum tempus, idest, ad triennium, *Sua-*

rez de censur. disp. 31. sect. 6. n. 8. Filiucc. tract. 14. num. 116.

Alienatio autem, locatio fructuum, vel mandatum, seu constitutio procuratoris in rem suam ad precipiendos fructus ad vitam constituentis, vel procuratoris de bonis ecclesiasticis, est jure prohibita, quia aestimatur ut perpetua, *Rota part. 1. rec. decis. 129. num. 3. cum Sac. Congr. declaratione, et Rebuff.* Sed est distinguendum cum Castropalao, *tom. 2. tract. 12. punct. 14. disp. unic.* quod non potest Rector Ecclesiae alienare ad vitam, vel ultra triennium, fructus qui pertinent ad Ecclesiam, seu conventum, quorum ipse solum est administrator: secus quoad fructus, quorum habet ipse dominium, quia potest locare non dico fundum, sed fructuum perceptionem solam, ita tenent magis communiter DD. quos allegat Castropal. *ibid. Garz. part. 2. cap. 1. num. 29. et seq. quamvis Garzias contrarium teneat num. 32. cum aliis multis; sed n. 35.* ostendit, utramque opinionem esse probabilem, et practicabilem, et cum dicta opinio Castropal. sit distinguens, multo magis sequi eam quis poterit: praesertim id fieri potest, quando aliter ecclesia non posset possessionem fundi recuperare, *per cap. 2. in fin. de feud. et per dict. Clemen. 1.*

¶ Circa beneficiatos vendentes fructus suorum beneficiorum ad vitam, vide Additionem supra post cap. 1. hoc eod. verbo Alienatio.

CAPUT VI.

Alienatio a Regularibus de bonis ecclesiasticis facta praetextu privilegiorum sine licentia Sacrae Congregationis Concilii.

Quia multae Religiones habebant privilegium alienandi sine beneplacito apostolico, cum derogatione ad extrav. *Ambitosae de reb. Eccles. non alienan.* et ad *Clemen. 1. eo titulo*, ut *Molina tom. 2. disput. 468. Roderic. quaest. regul. 27. nu. 3. tom. 1. Suar. tom. 4. de relig. lib. 2. cap. 28. nu. 13.* et saepe abutebantur hoc privilegio; ideo Sac. Congr. Concilii Tridentini, jussu S. D. N. Urb. VIII. promulgavit decretum anno 1624. die 7. Septemb. prohibendo omnibus Regularibus, etiam Militiarum, intra fines Europae tali privilegio utentibus, ne deinceps res immobiles, vel mobiles pretiosas alienent, aut super eis pactum faciant, quo dominium earum transferatur, nec census vitalitios, aut perpetuos, aut hypothecam aut locationem ultra triennium in eis constituent, neque in emphyteusim, vel feudum concedant, extra casus a jure permissos, nisi cum licentia ejusdem Sacrae Congregationis expressa, in scriptis, gratis concedenda, non obstantibus quibuscunque privilegiis, Constitutionibus Apostolicis, consuetudinibus, etiam immemorabilibus, quibus omnibus derogavit.

Alias si faciant, contractus sunt nulli, ipsique Religiosi incurrunt. Primo poenam privationis omnium officiorum. Secundo privationis vocis activae, et passivae. Tertio perpetuam inhabilitatem ad ea in posterum obtinenda: et statuit, ut a dictis poenis nullus absolvere, seu dispensare possit, neque Generalis, neque Protector, sed solus Papa, vel eadem Sacra Congregatio. Quarto incurrunt ipso facto dantes, et recipientes communicationem, et Episcopi, vel Abbates incurrunt interdictum, vel

etiam suspensionem, ut in extrav. *Ambitiosae* (de quibus supra dictum est cap. 1.) ita in eodem decreto habetur.

Eadem Sacra Congregatio anno 1626. die 21. Maii, jussu ejusdem D. Papae Urbani VIII. extendit praemissum decretum, et poenas ad contractus, quibus Regulares acciperent pecunias ad cambium, vel mutuo sub lucro cessante.

Nota, quod mutuum hic accipere debemus tam formale, quam virtuale; ut si legatum sit factum monasterio mille aureorum post mortem haeredis solvendum, si haeres velit solvere in vita cum onere solvendi haeredi, donec vixerit, quinque in centena singula in annos singulos; quia solutio anticipata est mutuum virtuale, cap. *Consuluit*, vers. *Et an negociator*, de *usur. Ugolin. de usur. cap. 6. num. 4. Navar. cap. 17. numer. 206. Tolet. lib. 5. cap. 31. num. 2.* et ita in terminis de debitore solvente anticipate cum lucro, *Ugolin. ibi vers. In solutione*, *Navarr. num. 131. Tolet. cap. 31. num. 7.*

CAPUT VII.

Alienatio juris exemptionis facta a Regularibus, vel aliis in ordinarium.

Vide verbo *Jurisdictio*, cap. 19.

CAPUT VIII.

Alienantes dominium directum, subijciendo laicis bona ecclesiastica.

Vide verbo *Usurpatio*, cap. 2.

CAPUT IX.

Alienationis periculo bona suae Ecclesiae, seu beneficii subijciens, illam onerando aere alieno.

Vide verbo *Obligans*, cap. 1.

CAPUT X.

Alienantes, vel obligantes bona Communitatum, vel Universitatum Status temporalis Ecclesiae Romanae.

I. Ex Bulla Sixti V. 42. Inter varias, §. 5. et Bulla 10. Clem. VIII. Pro commissa, §. 12. et 21. prohibitum est communitatibus, universitatibus, et populis quorumcumque locorum status temporalis Ecclesiae Romanae, et eorum singulis, alienare bona earundem communitatum, seu universitatum hypothecare, census super eis imponere, aut aliter obligare (excepta locatione ad modicum tempus, solutionibus non anticipatis) aut se pro aliis aliquo modo obligare, seu aere alieno obstringere; nisi praedicta fiant cum licentia Sedis, seu Camerae Apostolicae; alias si fiat, omnis alienatio, et obligatio est ipso jure nulla, etiamsi facta fuerint ex causa necessaria, ac etiam si constiterit de versione in utilitatem communitatum, seu universitatum ipsarum. Item transgressores, qui positive, non solo consensu, cooperati ad id fuerint, incurrunt ipso facto poenam inhabilitatis ad omnia offi-

cia, et gradus, infamiae quoque, et obligationis solvendi duplum ejus damni communi massae. Qui vero inter eos caeteris superiores fuerint, nisi impedire procuraverint, incurrunt eo ipso etiam poenam privationis officiorum, graduum, etc. alii autem, qui solum ad praedicta consensum praestiterint, poenam simpli persolvent: sed haec non est latae sententiae.

Nota I. quod ad alienationem honorum universitatum laicalium, etiamsi sint universitates piae, seu in ordine ad pias causas (non tamen Episcopi auctoritate fundatae, seu erectae) non requiritur solemnitas requisita in alienatione honorum ecclesiasticorum; idcirco neque alienantes sine licentia Papae in casu, de quo agimus, incurrunt in poenas extrav. *Ambitiosae*, de quibus dixi supra cap. 1. ita *Guttier. can. quaest. lib. 1. cap. 35. numer. 9. Gabr. comm. concl. tit. de pia causa, concl. 1. num. 1. Barbosa alleg. 75. num. 24. et 32. cum aliis DD.* et est communis sententia. Esset autem irrita alienatio honorum stabilium universitatis, si non essent descripta nomina, et cognomina omnium congregatorum ad alienationis actum, *Bart. in leg. 1. ff. de alb. scriben. Decius in cap. Cum omnes num. 12. de const. Rota apud Buratt. decis. 690. in annot. lit. A.* quia hic est actus valde ponderosus.

Nota II. quod licet alienationes, et obligationes contra praedictas constitutiones factae a communitate, seu universitate sint nullae; tamen fidejussore, qui pro communitate, seu universitate se obligasset in solidum, tanquam principales tenerentur pro utroque foro, *Rota Buratt. decis. 853. num. 9. Ludovis. decis. 560. et 564.*

Nota III. quod praefata poena privationis officiorum non obligat ante declaratoriam sententiam, ut dixi *part. 1. cap. 28.* De poena inhabilitatis, an obliget ante declaratoriam dixi *dict. cap. 28.* De poena infamiae dixi *cap. 33.* De poena dupli, quod in casu nostro obliget etiam in foro conscientiae ante declaratoriam, probatur *ead. part. 1. cap. 37.* propter illam particulam *obligati existant.*

Nota IV. quod alienantes bona piorum locorum, seu universitatis piae, eaque recipientes, secundum multos DD. incurrant poenas omnes latas a Trident. Conc. contra usurpantes bona piorum locorum; ut dixi *infra verb. Usurpatio cap. 1. §. Item quod procedat*, inter quas poenas est excommunicatio Papae reservata.

Nota V. quod Sextus in Bulla praefata excipit locationem ad modicum tempus; hic intelligi modum, si non excedat decennium, ut patet ex eadem Bulla: sicut olim de jure communi ante extrav. *Ambitiosae* talis locatio ad decennium erat licita etiam administratoribus honorum ecclesiasticorum, ut *glos. in Clem. 1. verb. Ad tempus modicum de reb. Eccl. non alien.* quae est communiter approbata, ut patet ex *cumulatis a Barbosa in eadem Clem. 1. num. 14.*

II. Ex eadem Bulla Clem. VIII. Pro commissa feruntur variae poenae latae sententiae contra munera largientes de bonis, seu pecuniis universitatum Status Ecclesiae Romanae, de quibus *infra verbo Munera, cap. 7.*

CAPUT XI.

Alienantes bona stabilia, sive jurisdictionalia, sive allodialia in statu Sedis Apostolicae consistentia, in forenses.

I. Ex Bulla Sixti V. haec prohibitio facta est sub poena nullitatis contractum, nisi praecedente licentia Sedis Apostolicae, sed exceptit Sixtus census, officia, loca montium, dotes, et districtum Urbis Romae inter 10. milliaria.

II. Ex Bulla Clementis VIII. ampliata est prohibitio ad omnes dispositiones, tam inter vivos, quam per ultimam voluntatem, excepta tamen causa dotis; et addidit poenam confiscationis eorum bonorum ipso facto, et notariis poenam privationis officii.

III. Ex Bulla Pauli V. declaratum fuit, ut licentia Papae prius debeat obtineri, et in actu celebrationis contractus apud notarium rogatum exhiberi, sub poenis praedictis, ac etiam inhabilitatis notarii ad tale officium in posterum obtinendum.

IV. Urbanus VIII. extendit dictas prohibitiones ad census impositos super eisdem bonis, et ad alienationes ex causa dotium sub iisdem poenis.

V. Innocentius decimus anno Jubilei 1650. die 1. Februarii Bulla edita, confirmavit praecedentes Constitutiones, et declaravit sub dictis Constitutionibus comprehendere contractus factos cum reservatione beneplaciti Apostolici, seu quatenus non obstant Constitutiones Apostolicae, nec aliter, nec alio modo, vel in diem, quando cessaverit personarum inhabilitas. Item contineri pactum de vendendo, vel de subrogando in jus alterius. Item contineri hypothecam super dictis bonis, seu juribus, sub iisdem poenis etiam quoad praeterita. Item declaravit, ad hunc effectum forensem reputari eum, etiam qui civitate donatus, vel consecutus ex privilegio etiam oneroso, sed ut forensis, non censeatur requiri, ut perpetuum domicilium fixerit in statu Ecclesiae cum summa fortunarum suarum, et de his constet ante contractum. Item, ut tenor licentiae in ipso contractu inseratur de verbo ad verbum. Item extendit dictas Constitutiones ad loca existentia in districtu Romae intra quatuor milliaria, et ita, ut in confinio minor pars trahat ad se majorem existentem extra, sub iisdem poenis, et addidit poenam confiscationis pretii ipso facto, et ampliat etiam ad contractus initos per procuratores, tutores, curatores etc.

CAPUT I.

Ambitus, et subornatio in electionibus ecclesiasticis.

Ambitus est pestis electionum: et dicitur ambitus appetitus inordinatus honoris, seu dignitatis, ut si ipse indignus sit, qui procurat, vel ob finem inhonestum, scilicet propter ipsam praecellentiam procurat, vel si quis sibi procuret dignitates per media illicita; si enim mediis licitis, non est ambitus, S. Thomas 2. 2. quaest. 185. art. 1. Azor. tom. 2. lib. 3. cap. 28. quaest. 2. Bart. in leg. Barbarius ff. de off. praetor. Boss. in praxi crimin. tit. de Ambitiosis. Illicita sunt, si pecunia, seu pretio suffragia coemat, vel alias dignitates procuret per

emendicatos favores, ut leg. 1. ff. ad leg. Jul. de amb. Boss. ibi in princ. vel si requisitus, antequam electus esset, electioni de se faciendae consensit, ut cap. Cum post petitam, de elect. Mirand. Manual. par. 2. quaest. 23. art. 30. conclus. 1. Petr. Gregor. de elect. cap. 9. num. 6. Diana resol. 37. miscell. 2. tom. 1. Item sunt illiciti omnes tractatus pactionales, seu deliberativi, seu definitorii, seu practicae in electionibus, Imola in cap. Per inquisitionem num. 4. de elect. et ibi Abb. num. 5. non tamen sunt illiciti tractatus consultivi, seu informationes de bonis qualitatibus, Petr. Gregor. de instit. jur. can. lib. 1. tit. 29. cap. 5. Diana loco cit. gloss. in can. In nomine Domini, verbo Tractantes 25. dist. Abb. in cap. Bonae 36. n. 12. de election. ubi bene explicat.

Advertendum est primo, quod crimen ambitus non habet locum, quando agitur cum Principe supremo, idest non recognoscente superiorem, ut d. leg. 1. ff. eod. etiam si ab eo officium pecunia ematur, ut Salic. in leg. un. Cod. eod. Boss. loc. cit. n. 3. Neque peccat Princeps supremus officia etiam jurisdictionalia temporalia vendens ratione emolumentum annexi, dummodo sint pingua, ita ut ferant lucrum etiam ultra congruam sustentationem officialis, seu ita, ut remaneat salva merces justa laboris; et dummodo pretium istud convertatur ad publicam utilitatem, suamve sustentationem, S. Thom. opusc. 21. ad Ducissam Braban. quaest. 1. Navarr. cap. 25. num. 7. Azor. tom. 2. lib. 11. cap. 6. S. Negandum, Filiucc. tractat. 28. num. 137. et plurimi DD. apud Dianam resol. 108. trac. 5. miscell. tom. 2. Sed si quis emat officium, v. g. notariatus talis tribunalis, deinde Princeps extrahat causas multas a tribunali, et sic minuatur lucrum officialis, ita ut non possit se conservare indemnem, non poterit iste officialis propria auctoritate aliquid exigere supra taxam; quia potuit praevidere similem mutationem, et sibi debet imputare; et officiorum emptio habet frequenter haec incommoda annexa: ita Azor. tom. 3. lib. 8. cap. 22. in fin. Menoch. de arbitrar. casu 514. num. 12. 20. et 21. qui secus ait de aliis casibus quibus salarium ab initio congruum, effectum est insufficiens, ut ex caritate, si praevideri diminutio ista non potuit, et Princeps requisitus taxam non corrigit. Vide etiam de hac re, Dianam resol. 60. tract. 3. miscell. tom. 1.

¶ Animadvertendum tamen est, an etiam in dictis casibus locum habeat propositio 37. ab Innoc. XI. proscripta: quam vide in Additione post cap. 1. verb. -- Furtum --

Advertendum secundo, quod crimen ambitus dicitur, etiam procurando officia per intercessores pecunia, seu muneribus inductos, seu promissionibus, Salic. in rub. Cod. ad leg. Jul. de amb.

I. Damnatus de ambitu eo ipso notatur juris infamia, et consequenter est irregularis per leg. 1. ff. eod. Sed si reus sic damnatus alium convincat de tali crimine, restituitur adversus sententiam, et ab infamiae poena se eximit, ut dict. leg. 1. ff. eod. et ibi Bar. et Boss. in dict. tit. de ambitiosis num. 7.

II. Excommunicationem incurrit dans, vel promittens pro officio, etiam temporali, consequendo a Sede Apostolica, ut dixi verbo Simonia cap. 15. S. Limitant multi.

¶ Ibi vide Additiones meas ex Constit. Alex. VII. -- Inter gravissimas --

CAPUT II.

Ambitus in electione ad Pontificatum per tractatum, vivente Papa.

Ex cap. Si quis Papa 79. dist. quae est Constitutio Symmachi in 1. Synodo Romana; statutum est. Primo, si vivente Papa, pro Romano Pontificatu quis alicui favorem praestare convincitur, loci sui honore, et communione privetur. Secundo, si quis clericus, Papa incolume, eoque inconsulto, votum accomodare, seu promittere tentaverit, aut in hac causa pravitatis, conventiculis factis, deliberare, atque decernere tentaverit, loci sui dignitate, atque communione privetur. Tertio, si quis ad Ecclesiam detulerit, seu revelaverit consilia eorum, impunitatem consequatur, et praemium. Hae omnes poenae sunt ferendae sententiae, scilicet depositionis, et excommunicationis. Vide Canonistas ibidem.

Sed ex Bulla Pauli IV. *Cum secundum 17. Kal. Jan. 1553.* quae est Constit. 16. Primo declaratur quale sit crimen secundum jura, ambire Papatum cum tractatu, vivente Pontifice; scilicet simoniae, et laesae majestatis in primo capite, et injustitiae, quod inducat votum captandae mortis. Deinde statuitur, ut omnes tam clerici, quam laici utriusque sexus, qui per se, vel per alium, Papa vivente, et inconsulto, tractabunt, vel tentabunt de electione Papae, etiamsi Cardinales, aut Reges, aut Imperatores sint, incurrant in poenas sequentes. Primo incurrunt excommunicationem, et maledictionem aeternam, et absolutio Papae reservatur. Secundo sunt rei laesae majestatis in primo capite, et ipso facto privati omnibus dignitatibus, et beneficiis, et bonis, et juribus. Tertio sunt privati ipso facto voce activa, et passiva. Quarto sunt effecti inhabiles ad omnia supradicta, et ad omnes actus legitimos. Quinto incurrunt ipso facto juris infamiam. Sexto non possunt restitui, nisi expresso Papae mandato, manu ipsius subscripto.

Denique Pontifex ibi extendit has omnes poenas ad dantem auxilium, consilium, favorem, et ad conscios, nisi quamprimum commode potuerint, Papae viventi revelaverint, et revelantes impunitatem consequuntur. Adde quod S. D. N. Urbanus VIII. in Brevi reformationis Sacrae Poenitentiariae anno 1634. 27. Sept. inhibuit Majori Poenitentiarario, et aliis Officialibus illius, absolvere in praedictis. Explicant praedictam Bullam *Navarr. consil. 17. num. 6. Barbos. alleg. 50. num. 126. Farinac. quaest. crimin. 113. num. 53.*

Nota, quod haec Bulla non loquitur de tractatu consultivo, sed de pactionali, per DD. allegatos supra cap. 1. et ita in terminis *Bonaccin. de censur. particular. disp. 2. quaest. 3. pun. 1. num. 5.* non esse prohibitum tractare cum alia Cardinali de alicujus Cardinalis bonis qualitativis, asserendo, quod talis esset dignus, et aptus Papatui.

An autem hic etiam puniatur tractatus pactionalis negativus, id est de aliquo tantum excludendo: pro parte negativa facit, quia tunc Papae viventi nullum fit praepjudicium, sed solum, si de aliquo in particulari eligendo. Nihilominus dicendum censeo, etiam hunc tractatum contineri: primo, quia hic tractatus exclusivus aliquorum est virtualiter

inclusivus aliorum. Secundo, quia saltem hoc tentare de electione, est aliquid inchoativum tractatus electionis. Tertio, quia Urbanus VIII. in suo Brevi reformationis prohibuit Majori Poenitentiarario absolvere a casu isto tractatus exclusivi, vel inclusivi, ergo etc. Illud etiam certum, hoc esse etiam novo jure prohibitum, si fiat, Sede vacante, ut dicam *cap. sequenti.*

Navarrus consil. 17. de sentent. excom. ait, dictos tractantes de Papa eligendo, Sede non vacante, incurrere in excommunicationem, et poenas latas *extrav. 2. de simon.* contra simoniacos in dignitatibus, officiis, et beneficiis ecclesiasticis. Sed alii contra, ut dicam *verbo Simonia.* Item ait *Navarr.* eos incurrere in excommunicationem latam in *extrav. 1. de sent. excom.* et Constitut. Gregorii XIII. *De datis, et promissis in Curia:* sed non placet, quia Collegium Cardinalium non est Sedes Apostolica, de qua loquitur utraque Constitutio; et quia hic agimus de simplici pactione absque pretio simoniaco,

CAPUT III.

Ambitus, et tractatus super electione Papae, Sede vacante.

In Bulla Gregorii XV. de electione Romani Pontificis, incipit, *Aeterni Patris, colum. 3. §. Cardinales praeterea,* sic habetur: Cardinales praeterea omnino abstineant ab omnibus pactionibus, conventionibus, promissionibus, intendimentis, conditis, foederibus, aliisque quibuscunque obligationibus, minis, signis, contrasignis suffragiorum, seu schedulerum, aut aliis, tam verbo, quam scripto, aut quomodocunque dandis, aut petendis, tam respectu inclusionis, quam exclusionis, tam unius personae, quam plurium, aut certi generis, veluti Creaturarum, aut hujusmodi, seu de suffragio dando, vel non dando.

Quae omnia, et singula, si de facto intervenerint, etiam juramento adjecto, nulla, et irrita, neque ad eorum observantiam quemquam teneri, aut ex transgressionem notam incurrere fidei non servatae, decernimus, etc.

Contrafacientes ex nunc excommunicationis poena innodamus; tractatus tamen pro electione habendos vetare non intelligimus.

Ex his nota, non esse prohibitos tractatus consultivos, sed pactionales, ut dixi *supra cap. 1.* Item hic non excommunicantur exprobanes alicui Cardinali fidem non servatam, *Bonacc. de cens. in partic. disp. 2. quaest. 7. pun. 1. num. 6. §. decimonono vetatur.* Item hinc non excommunicantur alii, verbi gratia, Oratores Principum cum Cardinalibus tractatus habentes, sed soli Cardinales.

Nota, quod haec excommunicatio est Papae reservata, ut neque Major Poenitentiararius possit absolvere, ut patet ex Bulla ipsa, et notat *Bonacc. numero 8.* Adde, quod pacta, etiam jurata, super electione Papae irrita sunt, ex *cap. Ubi periculum, §. Caeterum de elect. in 6.*

Circa facultatem Majoris Poenitentiararii pro absoluteione ab hac censura, vide Const. Bened. XIV. in fine hujus Operis.

Circa capitulationes, etiam juramento firmatas in aliis electionibus, vide notata post cap. 6. verb. Simonia.

CAPUT IV.

Ambitus procurantis donis, vel pollicitationibus favores personarum pro gratia, vel justitia a Sede Apostolica obtinenda.

Vide verbo, *Simonia*, cap. 15.

CAPUT V.

Ambitus dantium, vel promittentium de bonis Communitatum Ecclesiae Romanae pro gratia, vel justitia.

Vide verbo, *Munera*, cap. 7.

CAPUT VI.

Ambitus Nunciorum Apostolicorum apud Principes.

In Bulla Pii IV. 96. *Etsi Romanum*, prohibetur Nunciis, seu Legatis Sedis Apostolicae (non tamen a latere) ad quoscunque Principes, Reges, Imperatores mittendis, ne praesumant ambire, idest procurare favores, sive in scriptis, sive oretenus, eorum Principum saecularium, nec per se, nec per alium, directe, vel indirecte; neque talibus favoribus sibi oblatis utantur in ordine ad obtinendas pro se, vel pro consanguineis dignitates, honores, officia ecclesiastica, vel temporalia, etiam Episcopatus, vel Cardinalatus a Sede Apostolica: et contravenientes incurrunt, primo excommunicationem, sed nulli est reservata, ut *Barbos. alleg. 50. num. 134*. Secundo privationem omnium dignitatum, beneficiorum, officiorum saecularium, et regularium ipso facto. Tertio incurrunt perpetuam inhabilitatem ad talia. Quarto incurrunt infamiam juris.

Hanc Constitutionem fuse explicat *Bonaccina de censur. in particul. disput. 2. quaest. 6. punct. 3*.

CAPUT VII.

Ambitus, et subornatio in electione Regularium.

In Bulla reformationis Regularium edita a Clemente VII. *Nullus omnino*, anno 1599. die 23. Julii, innovata ex Decreto Sacrae Congregationis Concilii de Religiosis apostatis, et ejectis, anno 1624. die 21. Septembris, habetur inter Constit. Urbani VIII. in Bullario, constitutione 26. ita decernitur; -- Ut omnis officiorum ambitus occasio praecludatur, caveant omnes a directa, vel indirecta vocum, seu suffragiorum procuratore, tam pro se ipsis, quam pro aliis, in quibuscunque capitulis generalibus, provincialibus, et localibus.

Quicumque secus fecerit, praeter alias poenas, et censuras hactenus contra hujusmodi ambientes inflictas, in poenam privationis officiorum, quae obtinent, eo ipso incidant, et ad futura quaecunque inhabiles habeantur: super quo cum eis dispensari a nemine possit, nisi a Nobis, et Successoribus nostris. Porro supradictas omnes poenas ad complices, ac simpliciter scientes, et non revelantes extendimus. --

Ex Const. Pii V. relata a Sorbo verb. *Electio in annotat. et a Roderic. quaest. regul. tom. 2. quaest. 56. art. 1. subornantes pro se, vel pro aliis, incurrunt ipso facto excommunicationem Papae reservatam: et confirmata fuit a Greg. XIII. ut apud eosdem legitur; et similiter subornans incurrit privationem vocis activae et passivae: subornatus autem, et is, pro quo fit subornatio, incurrit eandem poenam privationis vocis activae, et passivae, si subornantem non detulerit, ex eadem Bulla Pii V. Gregorii XIII., sed non poenam excommunicationis, quia in hac parte dictus Gregorius illam abstulit, ut notat Roderic. *ibid.* Sed dicta poena privationis vocis activae, et passivae secundum multos Doctores non obligat in foro conscientiae ante sententiam declaratoriam, et tenet Roderic. *ibi in fin.* Ex quibus apparet, quod electio facta per subornationem, est irrita saltem in foro externo, quia per subornationem effectus est ille ineligibilis, quia Bulla ad hanc poenam non requirit, electionem completam esse.*

Nota, quod etiam dicitur vitium subornationis, petere votum in hac electione, promittendo ei simile servitium in alia electione, *Diana resol. 125. tract. 2. part. 3. cum allegatis.*

CAPUT VIII.

Ambitus procurantis praesentationem, vel provisionem beneficii.

Pactum de praesentando, aut eligendo, aut conferendo alicui beneficio, si fiat antecederet ad ipsam praesentationem, electionem, collationem, etc. nullum est: et similiter pactum de consentiendo praesentationi futurae, vel electioni, vel collationi, est nullum; et provisio, vel praesentatio, etc. inde secuta, cassari debet, non tamen est ipso jure nulla: sola autem requisitio sine pacto non vitiat, neque reprobat, cap. *Cum post 46. ibi gloss. penult. et fin. de elect. Lambertini lib. 2. part. 1. quaest. 9. art. 13. Sanchez lib. 2. cap. 3. dub. 68. opusc.*

CAPUT IX.

Ambitus obtinentis beneficia per abusum laicae potestatis.

Vide infra verbo, *Beneficia*, cap. 8.

CAPUT X.

Ambitus procurantis beneficium, antequam vacet, in casum vacationis.

Provisio de beneficio antequam vacet, est nulla, cap. *final. De concess. praebend. et cap. 2. eod. tit.* Videatur Petr. Biaxius tract. *director. electionum part. 3. cap. 2. Gonzalez gloss. 11. num. 64. Roderic. quaest. Regul. 52. art. 13. tom. 2. Barbos. in cap. 3. de concess. praebend.* Et similiter omnes tractatus pactionales ante vacationem reprobantur a jure; non tamen consultivi: sed provisio facta vitalis tractatus pactionalis non est nulla ipso jure, *Innoc. in cap. Bonae 36. de elect. et ibi Abbas n. 12. dummodo non fuerit pactio simoniaca.*

Amplia, quod etiam expectativae sunt sublatae, *Trid. sess. 24. cap. 19.* et neque possunt hodie eligi canonici supranumerarii ad praebendam primo vacaturam, *Garzias part. 6. cap. 1. num. 5.*

¶ Circa pactiones in electione ad beneficia vide notata cap. 6. verb. *Simonia.*

CAPUT XI.

Ambitus patroni praesentantis seipsum, vel procuratoris sibi resignantis.

Patronus non potest seipsum praesentare, nec immediate, nec mediate, idest per alium; ut vitetur ambitus, et distinctio fiat inter praesentantem, et praesentatum *cap. Per nostras, de jure patronatus, DD. in cap. final. de instit. Rota divers. part. 2. decis. 185. num. 1.* Potest tamen acceptare praesentationem sui ab aliis compatronis factam, *Rota ibi n. 4. vide Sanchez cons. lib. 2. cap. 3. dub. 74. et lib. 2. cap. 2. dub. 28. ibidem.*

Similiter procurator constitutus ad resignandum, non potest sibi resignare, *Paris. lib. 9. quaest. 17. numer. 103. cum communi.*

CAPUT XII.

Ambitiosum eligens.

In cap. *Cum in cunctis* 7. §. *fin. de elect.* eligentes indignum privantur ea vice potestate eligendi, et suspensionem incurrunt ab ecclesiasticis beneficiis per triennium: Episcopi autem conferentes indigno, privantur potestate conferendi talia beneficia.

Quod istae poenae habeant locum etiam in casu electionis per ambitum, ait *Zabarella in cap. Per inquisitionem* 27. *de elect. oppos. 9. Jo. Andr. in cap. Odia restringi de regul. jur. in 6.* quia sufficit ad illas poenas, ut eligatur criminosus tali crimine, propter quod ex jure declarandus sit indignus beneficiis: contra tamen, electores eligentes propter tales tractatus pactionales, seu ambitiosos, non esse ipso jure privatos jure eligendi: et ideo talem electionem validam esse, sed cessandam, vel talium suffragia non computanda, ait *Innoc. in cap. Bonae*, num. 4. et 6. *de elect. Anchar. num. ult. Biaxius de election. par. 3. cap. 3. num. 2.* vide infra verb. *Electio* cap. 3. not. 2. ubi ostendam, dictum cap. *Cum in cunctis* non procedere de omni indigno, sed de ineligibili ipso jure: de aliis autem electionem cassandam; et tunc privatos remanere electores jure eligendi pro illa vice.

¶ CAPUT I.

Quod omissum est ab Auctore

Annatas, communia, et quindennia de beneficiis ecclesiasticis Camerae Apostolicae debito tempore non solventes.

Ex *Constit. Pauli IV.* -- Incumbentia -- 25. Octobris 1556. quam in omnibus una cum Constitutionibus *Pauli II. et III. ac S. Pii V.* confirmavit et innovavit *Sixtus V.* *Constit.* -- Camerae nostrae 24. Maii 1586. incurrunt excommunicationem Papae

reservatam, et non absolvendi, nisi praevia satisfactione: ac insuper privationem ipso facto dictorum beneficiorum. Videnda est etiam *Constitutio Innocent. VIII.* -- Apostolicae -- 17. Feb. 1484.

De quantitate, et justitia annatarum, vide *Fagnanum ad cap. Praeterea* 1. tom. 5. tit. Ne Praelati vices suas, vel Ecclesias sub annuo censu concedant.

Quae autem beneficia ab illarum solutione eximantur, vide *Additionem meam ad Institut. Canonico. Remig. Maschiat tom. 1. Elencho VI. num. 73. pag. 472.*

¶ CAPUT I.

Animalium direptio, et abductio in statu ecclesiastico perpetrata, eorumque receptio, emptio, et commutatio.

Ex *Constit. Greg. XIII.* -- Non sine gravi -- 7. Decemb. 1584. animalia, jumenta, aliasque res, et bona cujuscunque generis, et speciei in statu ecclesiastico Affidatis Camerae Apostolicae, Dohane-rio, Dohanae Patrimonii, ac aliis pecudiaris, et aratoribus tam diripientes, abducentes, et furto subtrahentes, quam eadem ementes, permutantes, seu ab hujusmodi latronibus quovis modo recipientes, et cum eisdem contrahentes, seu quovis titulo, colore, causa, vel praetextu penes se habentes, et retinentes cujuscunque gradus, dignitatis, et praeminentiae fuerint, tam laici, quam clerici, et presbyteri, etiam regulares, et seculares, in quovis loco status ecclesiastici, et universae Italiae commorantes, incurrunt ipso facto excommunicationem Papae reservatam: neque absolvendi in mortis articulo, nisi facta praedictis omnibus dominis, aut mandata restitutione, vel satisfactione earundem rerum.

CAPUT I.

Annonam onerantes.

Hoc crimen est publicum, seu judicium publicum, leg. 1. ff. de publ. jud. ideo damnatus leg. Julia de Annona, scilicet onerata, vel monopolio, vel prohibendo deferri, est ipso jure infamis, ut *Infamem* ff. de publ. jud. et consequenter est irregularis.

CAPUT II.

Annonam ad urbem Romam deferri impediens.

I. Ex *Bulla Clementis VII.* anno 1523. edita, et est quinta in Bullario, incipit, *Ad sacram*, de qua *Marius Alterius dis. 9. lib. 5. cap. 5. in princ. Bonacc. de censur. in partic. dis. 1. quaest. 9. punct. 1. num. 12.* fertur sententia excommunicationis contra omnes Barones, et alios particulares, et sententia suspensionis a divinis contra Praelatos impediens intra 50. milliaria Urbi proxima, ne subditi frumenta, et blada afferant ad Urbem; et absolutio est Papae reservata.

H. Ex *Constit. Gregor. XIII.* quae est 50. incipit, *Inter multiplices*, fertur poena excommunicationis contra prohibere, vel impedire audentes, seu praesumentes per se, vel per alium directe, vel indire-

cte, quominus triticum, hordeum, frumenta, legumina, et fruges de quibuscunque locis Papae subiectis ad Urbem Romam deferantur, etiamsi sub praetextu moliturae, aut alterius oneris: et continet etiam Barones, Duces, et alios Dominos temporales, et Episcopos, et Cardinales. Agit de hac Constit. *Marius Alterius loco cit. Bonacc. loco cit.*

Nota, quod haec excommunicatio non est Papae reservata.

Nota secundo, quod hae censurae procedunt contra impediētes deferri ad Urbem Romam, non ad Curiam Romanam: ideo procedunt etiamsi Papa, ejusque Curia non manerent Romae, ut *Bonac. loco cit. num. 12. in fin. cum Mario Altero.*

Item ex eadem Bulla Greg. XIII. contra eosdem fertur poena laesae majestatis, confiscationis bonorum, et feudorum, et suspensionis privilegiorum ipso facto incurrenda, quatenus mandat, contravenientes declarari incurrisse omnes censuras, et poenas supradictas.

CAPUT III.

Annonam ad Romanam Curiam prohibentes deferri.

Ex cap. 8. Bullae in Coena Domini fertur excommunicatio Papae reservata contra omnes impediētes, invadentesve eos, qui victualia, seu alia ad usum Romanae Curiae necessaria adducunt; ac etiam eos, qui, ne ad Romanam Curiam adducantur, vel afferantur, prohibent, impediunt, vel perturbant; vel haec facientes defendunt per se, vel per alios, etiamsi Episcopi, vel Reges fuerint.

Nota I. quod haec excommunicatio procedit in favorem non Urbis Romae, sed Curiae Romanae, idest loci, ubi Papa residet cum audientia causarum Sedis Apostolicae, *Sayr. lib. 3. cap. 12. num. 3. Cardin. in Clem. Auditor de rescr. Bonif. in Clem. Ne Romani §. Sane num. 18. de elect.*

Nota II. quod haec poena procedit etiam contra non subditos temporaliter Ecclesiae Romanae.

CAPUT IV.

Annonam extrahentes de statu ecclesiastico.

I. Clemens VII. Constit. 5. *Ad sacram* habentibus loca jurisdictionalia infra quinquaginta miliaria ab Urbe Roma praecepit, ne praesumant, vel audeant frumenta, et blada ad alia loca, quam ad Urbem eandem deferre citra licentiam specialem Papae, vel Camerae; aut ad id auxilium, consilium, vel favorem praestare attentent; alias contrafacientes Barones, et singulares personae communium incurrant excommunicationem Papae reservatam, et ad absolutionem impetrandam requiratur mentio specialis: Praelati autem incurrant suspensionem a divinis. De hac Bulla vide *Marium Alter. dis. 9. lib. 5. cap. 5. tom. 1. de censur. Barbosa. alleg. 50. num. 146.*

II. Gregor. XIII. Constitutione 50. incipit, *Volentes*, prohibuit omnibus universitatibus, et singularibus personis status ecclesiastici, subditis Papae in temporalibus mediate, vel immediate, tam laicis, quam ecclesiasticis, etiam Episcopis, et Cardinalibus, ne audeant, vel praesumant extrahere, aut extrahi facere, de statu ecclesiastico frumenta, blada, legumina, et animalia quaecunque, vel eme-

re supra usum familiae, sub poena excommunicationis, et aliis poenis temporalibus, et interdicti ferendi: sed haec excommunicatio non est reservata; unde apparet, sublatam fuisse poenam suspensionis, et commutatam in poenam excommunicationis. Notat autem *Navar. con. 18. num. 5. de sent. excom.* Gregorium in dicta Bulla non dixisse sub excommunicationis latae sententiae, seu ipso jure, sed simpliciter, ita ut intelligatur esse comminatoria: sed *P. a Costa in addit. ad dict. cons. Navarri manuscr.* ait contrarium fuisse tentum a Sacra Poenitentia, et a stylo curiae, quia Gregorius ibi addidit, tales transgressores declarari excommunicatos; ergo supponit eos esse excommunicatos, et mandatum ad declarandum eo ipso disponit, *Rot. divers. part. 2. dec. 316. num. 5.*

III. Idem Greg. XIII. anno sequenti alia Bulla, quae incipit, *Inter multiplices*, revocavit prohibitionem, et poenam excommunicationis restrinxit ad extractionem frumenti, bladi, leguminis, et omnium frugum; et de extractione animalium nihil dixit.

Vide supra cap. 1. verbo – Animalia. –

IV. Ex Bulla Clem. VIII. Constit. 49. incipit, *Frumenti*, confirmatae sunt superiores Constitutiones, etiam quoad poenas temporales, seu sublata excommunicationis poena ob periculum animarum.

V. Ex Bulla Pauli V. 13. incipit, *Inter gravissimas*, confirmata est Bulla Gregorii XIII. etiam quoad poenam excommunicationis, et alias censuras ecclesiasticas, id est, interdicti ferendi: sed Pontifex restrinxit eas censuras ad extrahentes frumenta, blada, legumina, et oleum; et declaravit procedere de extractione tam de statu immediato, quam mediato Sedis Apostolicae.

VI. Ex Bulla Gregorii XV. anno 1622. die 30. Julii, quae est 30. in Bullar. incip. *Romani*, confirmatae sunt supradictae Constitutiones, etiam quoad censuras in terminis Bullae Pauli V. et declaratum, procedere etiam de recollectis ex propriis praediis; sed moderatum est, et excepta extractio ab immediato ad mediatum ad usum unius anni, ad necessariam familiae sustentationem usque ad novam messem. Item etiam ab immediato, quoad spicantium pauperum diurnum laborem, vel ad diurnam sustentationem. Item, si causa eleemosynae a Mendicantibus collecta pro victu conventus. Item, si pro diurna mercede pauperis operarii. Item si pro pretio rerum ad mercatum delatarum in parva quantitate, pro victu familiae, ut quoad panem, vel farinam ad usum bidui.

VII. Ex Bulla 28. Urbani Octavi, quae intitulatur, *Revocatio concessionum, etc.* edita anno 1624. die 21. Octobris, incipit, *Superni*, confirmatae sunt omnes dictae Constitutiones quoad prohibitionem extrahendi annonam, et grasciam, sub gravi obligatione, ob clausulam illam, *indignationem Omnipotentis Dei etc.* quae significat obligationem sub peccato mortali, ut notat *Suar. de leg. lib. 4. cap. 3. num. 3. Marius Alterius lib. 5. disput. 22. cap. 8. §. Ex his omnibus*, et revocavit omnia privilegia, nisi ex causa vere onerosa: et revocavit omnes moderationes factas per quemcunque Pontificem; unde abrogasse videtur dictas moderationes Gregorii XV., et confirmavit omnes poenas temporales: sed abstulit excommunicationis poenam, nisi quan-

do extractio mercimonii causa fiat, ut patet in dicta *Bulla* 28. §. 16. in fin.

Itaque secundum hunc ultimum statum, subditi in temporalibus Ecclesiae Romanae quicunque, etiam Duces, Episcopi, et Cardinales praesumentes extrahere, aut extrahi facere de statu Ecclesiae Romanae mediato, vel immediato, etiam de immediato ad mediatum, frumenta, blada, legumina, oleum, si causa mercimonii id faciant, incurrunt excommunicationem istam, *Bonac. de censur. in partic. disp. 2. quaest. 3. punct. 42. num. 1. 3. et 11.* Suspensionis autem censura quoad Praelatos olim lata, non militat, quia, ut dixi, a Gregorio XIII. revocata est; et Paulus V. non confirmavit Constitutionem Clem. VIII. sed Gregorii XIII. neque in *Bulla Urbani VIII.* illius est facta mentio.

An autem haec excommunicatio sit Papae reservata? DD. dicunt ex vi ipsarum Constitutionum, non esse reservatam, quia ex *Bulla Gregorii XIII.* non fuit reservata, neque ex aliis sequentibus: hanc tenet *Bonac. ibi num. 16.* alii tamen dicunt ex consuetudine, et stylo Curiae esse reservatam, ut *Filiuc. tract. 15. num. 147. Memorial. Cleric. cap. 9. num. 37.* et ita practicari videmus, ut passim ad Sacram Poenitentiarium recurratur.

Nota I. quod ad incurrendam dictam excommunicationem requiritur, ut materia gravis extracta sit. Quando autem censeatur materia gravis, quidam dicunt, spectandum damnum Reipublicae, quod est pensandum ex magna caritate, et magna quantitate, *Sanchez lib. 1. in decal. cap. 4. num. 8. cum Allegatis, Diana resolut. 90. Miscell. 6. tom. 2.* Alii dicunt materiam gravem, quae unius equi sit onus, *Bonacin. disput. 2. quaest. 3. punct. 42. num. 13. de cens. partic.* Alii dicunt materiam gravem, si excedat quartam rubri, vel usum familiae biduum, *Filiuc. tract. 15. num. 162.*

Restituere tenetur extrahens sine licentia jura Camerae, vel publicanis damnum passis, ob defraudatum vectigal, *Filiuc. tract. 15. num. 162.* ubi ait, a Poenitentiaria non imponi restitutionem vectigalis extrahentibus, nisi excedant unum rubrum. Sed quando fraudans vectigal teneatur restituere, vide *Sanch. lib. 2. consil. cap. 4. a. dub. 2. cum seqq. usque ad dub. 48. Dian. res. 19. tract. 10. tom. 1. Duard. in Bulla Coenae lib. 2. can. 15. quaest. 12. n. 9.*

CAPUT V.

Annonam onerantes Dardanarii, seu incettantes.

Ex *Bulla* 50. Greg. XIII. incipit, *Inter multiplices*, fertur sententia excommunicationis, et inferuntur aliae poenae temporales contra ementes triticum, hordeum, legumina, et quodcunque genus frumenti, et frugis, nisi pro suo, et familiae suae usu unius anni; sed haec excommunicatio non est reservata. Explicat eam late *Mar. Alter. tom. 1. disp. 9. lib. 5. cap. 5.* Sed quamvis Urbani VIII. *Bulla* 28. de qua dixi *cap. praecedenti*, innovaverit hanc Constitutionem, etiam quoad poenas temporales, sustulit tamen poenam excommunicationis, aliasve censuras, ut patet ex *Bulla* §. 16. in fin. De hoc crimine vide *leg. Annonam ff. de extraord. crimin. Menochium de arbitrar. casu 569. num. 23.*

et adverte, quod si Dardanarius de dolo, et gravi praejudicio Reipub. fuerit damnatus, erit infamia juris notatus ipso jure, per ea, quae dixi *par. 1. cap. 33. §. Tertio modo.*

CAPUT VI.

Annonam ad hostes fidei deferens.

Vide *infra verbo Arma, cap. 3. 5. 6. et 7.*

CAPUT I.

Apostasia a Fide.

Apostata a fide est, qui a fide christiana recedit in totum, convertendo se ad aliquam falsam religionem; unde apostasia dicit formaliter haeresim, et connotat terminum, ad quem convertitur, positivum falsae religionis, *Sanchez in decal. lib. 2. cap. 7. num. 16. Suar. de fide disp. 16. sect. 5. numer. 8.* et ideo contra apostatas eodem modo procedendum ab Inquisitoribus, sicut contra haereticos: ita statuit Bonif. VIII. in *cap. Contra de haeret. in 6. Menoch. casu 557. num. 6. et seq. de arbitrar.* Cum autem apostasia addat supra malitiam haeresis speciem incompletam, seu differentiam gradualem, ut patet ex dictis, sequitur secundum probabilioram sententiam, eam esse exprimendam in confessione, scilicet terminum istum, seu falsam religionem, ad quam quis se convertit, explicando, ut *Sanch. dict. num. 16. Suar. num. 10. cum aliis Doctoribus.*

Poenae apostatae a fide sunt excommunicatio, infamia, irregularitas, privatio omnium bonorum, et jurium, et aliae poenae contra haereticos statutae, ut de communi testatur *Sanch. in decal. cap. 7. numero 18. Menoch. loco cit. num. 6.* et tradunt Canonistae in *cap. 1. de Apost. de quibus vide verb. Haeresis.*

Nota, quod pro foro conscientiae non incidit in poenas istas apostata secundum externum actum tantum, sine assensu, seu errore intellectus, et non continetur in *cap. 1. Bullae in Coena Domini*; unde eum posse absolvi a proprio confessario ab hac, tametsi gravissima culpa, ait *Diana resolut. 143. tract. 4. tom. 2. cum Homobono*; tamen Sacra Poenitentiaria solet tales adigere, ut prius abjurent coram Sancto Officio.

De filiis apostatarum, verbi gratia Judaizantium post baptismum, quas poenas, et inhabilitates incurrant, et quando sint irregulares, vide *infra verb. Haeresis cap. 3.*

CAPUT II.

Apostasia a religiosa professione.

Apostata proprie a religiosa professione est, qui in totum deserit statum religiosum, ut *Sanch. lib. 6. cap. 8. num. 2. in decal. Roderic. quaest. regul. 30. art. 1. tom. 1. Menoch. de arbitrar. casu 546. num. 28. Bonac. de clausura, quaest. 2. punct. 11. §. 1. num. 5. cum allegatis.* Unde distinguitur ab emansore, et errone, et transeunte ad aliam Religionem sine licentia, et fugitivo, qui non sunt apostatae proprie dicti; ideo non incurrunt in poenas

apostatis statutas, ut ait *Bonac. ibi*, nisi tamen in certis casibus, quibus pro foro externo statutum est, ut tanquam apostatae puniantur.

Dicitur autem apostata proprie, ut supra, etiamsi habitum retineat, si animo statum religiosum deferat, et ab obedientia recedat, ut *Abb. in cap. 1. num. 2. de apostat.*

Primo excommunication nulla est lata jure communi contra apostatas, a religiosa professione, nisi habitum dimittant; tunc enim incurrunt excommunicationem non reservatam, *ex cap. 2. ne Clerici, vel Mon. in 6.* cujus textus explicationem vide apud *Sanchez in decal. lib. 6. cap. 8. num. 19. et 37. cum seqq.* et dixi *infra verb. Habitus cap. 2.* Multae tamen Religiones, ut Minorum, et nostra Societatis habent ex suis Constitutionibus, ut apostatae incurrant in excommunicationem Papae reservatam *Sanch. num. 11.* et multi graves DD. dicunt, *ex d. c. 2. ne Cler. vel Mon. in 6.* ferri excommunicationem contra religiosos evagantes, etiam habitu non dimisso, quos refert *Sanch. num. 19. et 20.*

Secundo suspensionem incurrit a divinis religionibus, qui in statu apostasiae ordines suscipit sacros: nam *ex cap. fin. de apostat.* est perpetuo suspensus, etiam reversus, ab exercitio ordinum taliter susceptorum, nisi a Papa dispensetur, ut *ibi glos. notat verbo Dispensatione, et Sanch. lib. 6. in decal. cap. 8. num. 24. Suar. tom. 4. de relig. lib. 3. cap. 1. num. 29.*

Nota, quod ista non est proprie suspensio, sed quoddam canonicum impedimentum, et species irregularitatis; unde in ea celebrans, habitu retento, non fiet irregularis, *Bonac. de Clausura, quaest. 2. punct. 11. §. 4. num. 10. et 11.* et est irregularitas partialis, idest quoad ordinum si male susceptorum exercitium, non autem quoad alios bene susceptos, *Sanch. num. 24.*

Tertio suspensionem aliam incurrunt apostatae, habitu dimisso, suscipientes ordines etiam minores, remanentque perpetuo suspensi ab executione ordinum susceptorum in dicta excommunicatione, *cap. Cum illorum, de sent. excomm. Suar. de censur. disput. 31. sect. 1. num. 57. Bonac. de sacr. ord. punct. 5. §. 1. num. 11.* et haec est magis communis sententia, ut patet ex allegatis apud *Sanchez num. 25.* et super ea dispensat solus Papa: sed si casus est occultus, potest Episcopus dispensare cum sibi subiectis, *Trid. sess. 26. cap. 6. de reform. Eman. Sa, verb. Irregularitas ex ordine num. 1.* Sed neque haec est proprie suspensio; unde in ea celebrans non fit irregularis, ut dixi supra. Si autem, habitu non dimisso, ordines minores suscipiat apostata, tunc magis communis docet, eum fore suspensum, sed dispensabilem esse ab Episcopo, si non sit exemptus; vel a suo Praelato, si sit exemptus, ut Doctores allegati a *Sanchez num. 25.* quamvis ipse contrarium teneat *num. 26.* dicens, non fore suspensum, minores in apostasia suscipiendo.

Suspensio alia est lata contra apostatas perpetua ab omnis ordinis ecclesiastici executione ex Bulla Pauli IV. *Postquam divina 14.* quam referunt *Sanchez dict. cap. 8. num. 30. et alii.* Hodie non viget, quia ea Constitutio fuit revocata a Pio IV. Const. 3. *Sedis Apostolicae*, neque est verum, quod fuerit innovata a Pio V. Const. 89. *Quaecunque sacrarum*, ut apparet ex ipsa Const.

Suspensionem aliam incurrit etiam hodie apostata, si ordines recipiat in apostasia, quatenus ordinatur sine commendatitiis sui Praelati; et absolutio reservatur arbitrio Ordinarii ipsius, ex *Trid. sess. 23. cap. 8.* dixi *infra verbo Ordo cap. 26.*

Quarto, infamiae facti poene affici apostatam a religione, tenent *Hug. et Turrecrem. in cap. Alieni erroris 2. quaest. 7.* et idem tenent *Lambert. et Verall. infra cit.* unde dicunt, collationem beneficii, aut gradus doctoratus apostatae a religione, etiam habitu retento, sed tecto, esse invalidam, ita *Lambertin. de jur. patr. part. 1. lib. 1. quaest. 7. art. 7. fol. 62. et part. 1. lib. 2. quaest. 9. art. 9. Verall. decis. 219. num. 3. part. 3.* propter infamiam, et propter excommunicationem. Et quidem, quod non possit obtinere gradum doctoratus infamis infamia facti, communem dicunt *Anan. et Felin. in cap. Quanto de magist.* Quamvis alii contra teneant apud *Lambert. ibi*: et quod collatio beneficii facta infami sit invalida ipso jure, est communior, quam tenet *Sanchez opusc. lib. 2. cap. 2. dub. 18. num. 5. et lib. 6. cap. 3. dub. 5. num. 10. Castropal. tom. 2. tract. 13. punct. 5. num. 4.* et plurimi apud *Garziam de benef. part. 7. cap. 8. num. 4.* Quamvis ipse cum aliis teneat, non esse ipso jure irritam, sed cassandam, et tenet *Rot. divers. decis. 426. num. 2. part. 1.* Sed contra est, quia solum afficitur infamia canonica, seu facti, non juris; ideo tollitur per poenitentiam: et ita tenet *Archid. ibi num. 3. Praepos. num. 1.*

Quinto, irregularis efficitur, si celebret in ordinibus sacris, habitu dimisso, scilicet in excommunicatione, vel in suspensione incursa ob ordines susceptos sine commendatitiis sui Praelati; alias non erit irregularis, ut *Suar. tom. 4. de relig. lib. 3. cap. 1. num. 28. et de censur. disp. 31. sect. 5. n. 5.* *Filiuc.* autem tract. 20. num. 250. et *Majol. lib. 2. cap. 1. num. 15. §. Apostasia*, ajunt esse irregularem, quamdiu manet in eo statu: et probatur *can. fin. 50. distinct. et cap. Cum illorum de sent. excomm.* sed non est proprie irregularitas, cum tollatur sine dispensatione, ut *Garzias de benef. part. 7. cap. 8. num. 65.* est tamen canonicum impedimentum inhabilitans, sicut irregularitas, quandiu durat, et impediens ordinum omnium exercitium, ut *Majol. et Filiuc. ibi.*

Sexto, matrimonium si contrahat apostata, tunc incurrit excommunicationem, et irregularitatem ex bigamia similitudinaria: et de hac re vide *Sanchez lib. 7. de matrim. disp. 48. Suar. de censur. disp. 23. sect. 5. num. 11.* et non est absolvendus ante separationem. Haec autem excommunicatio non est reservata, facta dicta separatione, ut patet ex *Clem. un. de consanguin.* neque interim privatur privilegio fori, aut canonis per tale matrimonium, *Sayr. lib. 3. cap. 27. num. 32.* Adde *ex cap. Quotquot 27. quaest. 1.* quod Moniales contrahentes matrimonium efficiuntur bigamae: unde ait *gloss. ibi et Archid.* fieri eo, ipso inhabiles ad gradus, ad quos Moniales virgines assumuntur.

Septimo, inhabilitatem perpetuam incurrant apostatae ad omnes gradus, et beneficia, ex dicta Bulla Pauli IV. et Pii V. sed non est usu recepta, *Sanchez lib. 6. cap. 3. num. 30.* Et quamvis multi Canonistae, quos allegat *Sanchez num. 31.* teneant ex jure communi, apostatam etiam reversum reman-

nere ineligibilem, etiam in foro conscientiae; tamen probabilior, et communior sententia negat, cum nullo id jure probetur; ut ait *Sanchez ibi numero 32. Bonac. de clausura quaest. 2. punct. 11. §. 3. in fin.*

Hoc certum est, quod manente apostasia, est ineligibilis ratione irregularitatis, ut supra dixi, et ita servat stylus Curiae; et alias provisio facta apostatae est nulla, et subreptitia, nisi Papa ex certa scientia eum provideat de officio, vel beneficio, etc. An autem amittat ipso facto officia, et beneficia ante apostasiam obtenta, respondit negative *Rebuff. in praxi tit. de mod. amitt. benefic. numero 47. Garzias parte 11. cap. 10. num. 147.*

Octavo, apostata, manente apostasia, non gaudet privilegiis suae Religionis, cui subiectus esse non vult, ita *Sanchez num. 35. Bonacc. num. 3. et probatur ex Trident. sess. 25. cap. 19. de regul.* Hinc est, quod pro eo tempore Religio non tenetur ei alimenta praestare, seu expensas reficere, *Sanchez num. 34. Bonacc. num. 2.*

Nono, delinquens extra claustra apostata, in hoc eo ipso amittit privilegium exemptionis, quia potest ab Episcopo puniri, *Trid. sess. 7. cap. 7. et 15. et sess. 25. cap. 14. de regul. et sess. 6. cap. 3. de ref. vide Barbos. allegat. 105. num. 14. et quod Episcopus possit apostatam punire secundum suam regulam, ait Sacra Congregatio Concilii in decreto de Apostatis, et ejectis, ann. 1624. edito 21. Septembris, habetur in Bullario Constitutione 26. Urbani VIII. §. 4. ubi etiam praecipit, ut Episcopi eos carcerent, et reducant ad claustra.*

Decimo, apostata, habitu dimisso, non est admittendus ad allegandas causas nullitatis suae professionis, sed ad monasterium redire cogendus, et tanquam apostata puniendus; et interim nullo privilegio suae Religionis juvetur, ait *Trident. Concil. sess. 25. de regular. cap. 19.* Sed limita haec per ea, quae dixi infra, verb. *Habitus cap. 2.*

Decimoprimo, cooperantes ad apostasiam religioso, saepe incurrunt excommunicationem. Et primo quidem *Bonac. tract. de clausura quaest. 2. pun. 11. §. 5. ait, recipientes apostatam, seu illi faventes, aut auxilium, seu consilium praestantes, quominus ad Religionem redeat, seu ad locum regularem, si ab Ordinario loci moniti, a praedicta cooperatione non destiterint, excommunicationem ipso facto incurrere, non tamen reservatam, ex Bulla 14. Pauli IV. incip. Postquam divina §. 3. sed Bonacina ibi non advertit, praedictam Constitutionem Pauli IV. fuisse revocatam, et ad terminos juris redactam a Pio IV. Const. 3. quae incipit Sedis Apostolicae §. 5. quod bene notat Quarant. verbo Apostata, Bariola verb. Apostata vers. 10. quare dicendum est, cooperantem apostasiae incurrere excommunicationem ex jure communi, quando communicat in crimine criminoso, scilicet in ipso crimine apostasiae, postquam per depositionem habitus, aut alias ex constitutionibus suae Religionis apostata excommunicationem contraxit, ut dixi verb. *Censura cap. 5.* Item cooperantes apostatae, scilicet auxilium, consilium, vel favorem apostasiae praebendo, aut eum receptando, seu retinendo, incurrunt excommunicationem Papae reservatam, si apostata sit religiosus Ordinis Praedicatorum, vel Minorum, aut alterius Ordinis habentis communi-*

cationem in privilegiis praedictarum Religionum; ut *Suar. de Relig. tom. 4. tract. 1. lib. 3. cap. 3. in fin. Bonac. loco cit. num. 2.*

Duodecimo, occasione apostasiae saepe, consurgit obligatio restituendi: etenim qui consilio suo induxit religiosum ad apostasiam, secundum multos DD. tenetur Religioni, seu conventui ad restitutionem, quanti intersit ob sui religiosi discessum; ita tenent *Molina, Reginal. Vasch. Azor. Turrian. apud Bonaccin. de rest. dis. 2. qdaest. 1. punct. unic. num. 6.* Alii tamen dicunt, quod si sine vi, et fraude induxit, ad nihilum tenetur; quamvis graviter peccaverit peccato saerilegii, ut *Salon. Petr. Navar. Sayr. Sot. Filiuc. quos sequitur Bonac. ibi, et tenet Suar. de relig. d. cap. 3. num. 14. et 15.*

Praeterea bona omnia a religioso in statu apostasiae comparata (sine injustitia) sive ex operibus suis, sive ex successione, aut ei ex testamento relicta, pertinent ad Religionem, seu conventuum, a quo discessit, etiamsi contra votum paupertatis, et obedientiae ea bona fuerit consecutus. Sed si moriatur in statu apostasia, scilicet extra Religionem, praedicta bona pertinent hodie ad Camera Apostolicam jure spoli, *Sanchez in decal. lib. 7. cap. 33. num. 6. 9. et 21. Bonacin. de clausura quaest. 2. punct. 11. §. 3. num. 5. et alii apud eosdem, ex Bulla Gregorii XIII. 43. de qua dixi verb. Vacantia cap. 6.* Hoc autem, quod dicimus, bona a religioso apostata comparata pertinere ad Camera Apostolicam, si decedat extra claustra, intelligunt DD. procedere de illis bonis, quae apostata moriens, adhuc tempore mortis habebat, non autem de illis, quae ipse antea inter vivos suae Religionis, seu conventui donaverat, seu restituerat; haec enim a Religione retineri poterunt, saltem pro foro conscientiae antequam a Camera repetantur, *Sanch. loco cit. num. 9. Sanctarell. tract. de Apostas. cap. 3. num. 24. Bonac. loc. cit. cum multis DD. et ita tenet (quamvis cum aliqua formidine) Suar. de Relig. dict. lib. 3. cap. 2. num. 27. et 28.*

CAPUT III.

Apostatae singulis annis a suis Superioribus requirendi.

Ex Decreto Sacrae Congregationis Concilii anno 1624. edito die 21. Septembris, cautum est, ut superiores Regularium suos apostatas, vel ejectos singulis annis perquirant (quod etiam fuit statutum cap. final. de regular. *Suar. tom. 4. de relig. lib. 3. cap. 1. num. 17.*) utque revertentes cum spe evidenti emendationis justa testimonium Ordinariorum, recipiant alias superiores negligentes dictos inquirere, et reducere, ut praefertur, incurrant in poenam privationis officiorum, et privationis vocis activae, et passivae, et inhabilitatis ad ea, et similia, et dispensationem super iis poenis Papae reservavit. Vide *Bonac. de claus. q. 2. pun. 11. §. 2.*

CAPUT IV.

Apostasia a statu clericali, seu ab Ordine.

Apostata ab ordine dicitur, cum ordinatus in sacris deserit statum clericalem; vel cum or-

dinatus in minoribus, vel saltem prima tonsura initiatus, beneficium obtinens, deserit statum clericalem, simul intendens beneficium retinere: utroque casu peccat mortaliter, et puniri potest, ut apostata. Si autem in minoribus existens, beneficiumque non habens, deserit statum clericalem, non est apostata, neque de hoc puniri potest, *Tolet. lib. 4. cap. 18. num. 4. Menoch. de arbitr. casu 546. numero 48. et 50.* ubi plures Doctores cumulat, *Sanchez de matrim. lib. 7. disput. 31. num. 9.*, peccat tamen venialiter clericus in minoribus retrocedens sine causa rationabili, ut *Sanch. num. 10.* et dimittendo habitum clericalem animo omnino deserendi statum illum, amittit omne privilegium clericale, etiam canonicis, secundum probabiliorem, *Coninch. de censur. disput. 14. dub. 15. num. 163. Suar. de censur. disp. 22. sect. 1. num. 11. Farinac. quaest. 8. n. 50.*

Limita, quod ista renunciatio statui clericali, si fiat verbo tantum, et non facto, non habet vim, nisi fiat coram suo Iudice ecclesiastico, non autem sufficit, si fiat coram Iudice laico, vel privatim, per cap. *Quod in dubiis*, et ibi *Canonistae de renunci.* quia renunciari officium debet coram eo, ad quem pertinet illud conferre, *Rebuff. in praxi tit. de renunci. expressa num. ult. cum iuribus ibi allegatis.* facto autem renunciari valide dicitur per actum impossibilem, ut per contractum matrimonii cum vidua, ut dicam *infra num. 5.*

I. Excommunicationem incurrit clericus in sacris apostata, contrahendo matrimonium: sed non est reservata, et potest absolvi post separationem, *Clem. un. De consangu. Sanchez lib. 7. De matrim. disp. 48. num. 1.* ubi late explicat: non tamen sufficit ad hanc poenam matrimonium fecte contractum, *Sanch. n. 9. et 10. Suarez de cens. disp. 23. sect. 5. num. 17.* qui etiam hanc materiam explicat. Vide *infra verbo Matrim. cap. 4.*

II. Suspensionem incurrit clericus in sacris, matrimonium contrahendo, quidam dicunt, alii magis probabiliter negant, *Suar. de cens. disp. 49. sect. 5. num. 4. Sanch. de matrim. lib. 7. disp. 85. num. 2. cum seq.*

III. Infamiam ipso jure incurrit clericum in sacris apostatam, idest, qui deposito habitu clericali, vivit ut laicus; multi DD. dicunt, per cap. *Alieni erroris 2. quaest. 7.* ita ibi *Hugo*, et *Turrecrem.* et docet *Menoch. de arbitr. casu 546. num. 48. cum Afflict. et Decian.* Sed alii probabilibus negant, ut *Archid. in dict. cap. Alieni erroris num. 3. Praepos. num. 1.* Est tamen iste infamis infamia facti, quae tollitur per poenitentiam, et triennalem vitae emendationem, ut dixi *part. 1. cap. 33. in fin.* Quod si clericus in sacris uxorem ducat, aliqui dicunt, juris infamiam contrahere, ex cap. *Beatus 3. quaest. 4. Laym. lib. 4. tract. de fide cap. 16. num. 1.* sed verum est, non esse infamiam juris, sed facti, ut patet ex eo textu: ita *Suarez de censur. disput. 49. sect. 5. num. 4. Sanch. lib. 7. disput. 85. num. 2. et seq.*

IV. Irregularitatem contrahit clericus in sacris, uxorem ducens, est communis sententia, etiamsi cum unica, et virgine contrahat, *Sanch. disp. 85. num. 10. de matrim. lib. 7. Suar. de censur. disp. 49. sect. 4. num. 6. et cap. Quotquot 27. quaest. 1.* et aliqui dicunt, esse irregularitatem ex defectu ob bigamiam interpretativam, seu virtualem, si cum vidua contrahat, vel corrupta: sicut in aliis etiam

laicis contingit: ita sentit *Suar. sect. 4. num. 3. et alii apud Sanch. lib. 7. disp. 84. num. 10.* alii dicunt, esse irregularitatem ex delicto ob sacrilegium, est communis, ut *Sanchez lib. 7. disput. 85. cum ibi allegatis*, et tenet *Abb. in cap. Nuper num. 4. de big. Henric. lib. 12. de matr. cap. 6. num. 11. in fin.* ubi expresse loquitur de clerico in sacris contrahente cum vidua; licet fateatur, tunc cum eo difficultus dispensari, quam si cum virgine contraxisset. Et pro hac secunda sententia facit, quod laicus matrimonium contrahens cum vidua omnino impedimento irritanti, non sit bigamus, secundum veriore sententiam, ut *Sanchez disp. 84. num. 11.* unde in clericis in sacris hoc in poena statutum, non ob defectum significationis, ut probatur in cap. *fin. de big.* ideo excusabitur ob ignorantiam invincibilem, ut *Sanchez lib. 9. disp. 32. num. 20.* Quidquid sit de hac re, potest Episcopus super tali irregularitate dispensare post poenitentiam, et vitae emendationem, scilicet triennalem, ex dictis iuribus, *Layman de irregul. lib. 1. cap. 6. num. 6. Suar. disputat. 49. de censur. sect. 6. num. 7.*

V. Privationem beneficiorum ecclesiasticorum ipso facto incurrit clericus apostatas, idest, si matrimonium contrahant in sacris ordinibus constituti, multi dicunt, alii magis communiter negant, ut *Sanchez de matrim. lib. 7. disput. 43. num. 4. Filiuc. tract. 10. num. 154. Garzias de benef. par. 11. cap. 8. num. 17. Barbos. alleg. 57. num. 207. in fin.* Si autem sit clericus in minoribus, tunc omnes dicunt, eum ipso facto beneficia amittere per matrimonii contractum, *Barbos. num. 203. Garzias cap. 8. num. 1.* similiter et pensiones, *Barbos. in cap. 1. num. 6. de cleric. non resid. et tenetur ante omnem sententiam dimittere, Barbos. ibi num. 2. Sanchez lib. 7. disp. 42. num. 10.* Limita, quod non procedit haec privatio in clerico in minoribus contrahente sponsalia per verba de futuro, *Burat. decis. 143. num. 5.* ait communem sententiam.

Item limita, ut non procedat, si matrimonium sit nulliter contractum, *Sanchez ibi disp. 43. num. 3.* ubi ait probabiliorem: sed contraria est verior in foro externo, *Cavaler. decis. 166. num. 3. Buratt. decis. 791. num. 10.*

Similiter, si clericus miles fiat, Doctores communiter dicunt, ipso facto hunc beneficium amittere, tanquam per tacitam renunciationem, assumendo statum incompatibilem; ita *gl. in cap. Qualiter de cler. conjug. et cap. final. de cler. non resid. et utrobique Canonistae*: sed hoc intelligendum est de clerico in minoribus, non autem in sacris, ut notatur per *Abb. in dict. cap. fin. de cleric. conjug. num. 1. et in cap. final. de cleric. conjug. num. 2. Barbos. in dict. cap. final. de cleric. conjug. num. 2.* et quia Doctores dicunt, eodem modo privari per militiam, sicut per matrimonium, *gl. in dict. cap. Qualiter Barbat. in cons. 11. in final. vers. Praeterea, Card. in dict. cap. fin. de cleric. conjug. et ratio est, quia clericus in sacris non potest se convertere ad statum militare, sed cogendus est redire.*

Similiter per dimissionem habitus clericalis incurrit clericus poenam privationis beneficiorum, et extinctionis pensionum, ipso jure, per *Bullam Sixti V. 92. cum Sacrosancta.* Sed aliqui dicunt, non esse quoad hunc rigorem usu receptam, *Garzias part. 7. cap. 1. num. 24.* Alii dicunt requiri

monitionem, et contumaciam, *Castropalao tom. 2. tract. 13. de benef. disp. 1. punct. 11. §. 10. num. 10.* Sed verius puto, requiri declaratoriam pro foro conscientiae, per ea, quae *Garzias part. 11. cap. 10. numero 9.* est enim poena privans jure quaesito. Certe, si clericus beneficiatus renunciaret clericatui coram suo Ordinario ecclesiastico, ipso facto pro utroque foro privaretur beneficio, et privilegiis clericalibus; secus, si coram Judice seculari, *Garzias part. 11. cap. 3. num. 223. cum magis communi.*

VI. Privilegio omni clericali privatus est clericus in minoribus non beneficiatus, qui dimittit omnino habitum clericalem animo se convertendi ad statum secularem, *Coninch. disputat. 14. dubio 15. num. 163. Bonacin. in decal. disputat. 10. quaest. 2. punct. 1. §. 4. num. 22. Filiucc. tract. 14. num. 10. Barbos. allegat. 9. num. 15. alleg. 12. num. 22.* Si autem non in perpetuum dimittat habitum clericalem, sed ad aliquod tempus, non privatur privilegio canonis, nisi ter monitus, non resumatur, *ut supra cit. amittit tamen privilegium fori ex Trid. sess. 23. cap. 6. si ex consuetudine non defert habitum, vel non servit actu Ecclesiae: et ita tenent communiter DD. ut apud Bonaccin. in decal. in 3. praecep. disp. 10. quaest. 2. punct. 1. §. 4. num. 21. et 22.* Unde hoc privilegium canonis solum suffragatur, ne injuriose in eum vis fiat; non tamen impedit, quin possit pro suis delictis a iudice seculari capi, et personaliter puniri, scilicet poenis corporalibus, dummodo interim non reassumpserit statum clericalem cum omnibus dictis requisitis, *ut Castropalao tom. 2. tract. 12. disp. unic. punct. 3. num. 2., cum declaratione Sacrae Congregationis, et aliis ibi allegatis, Bern. Diaz cum Salzedo in praxi cap. 65. num. 9.* Si autem post capturam, seu alias in fraudem fori laicalis assumeret, posset adhuc a foro laico puniri in bonis, non in persona, *Castropalao ibi num. 4. in fin. cum Farin. de inquis. quaest. 8. num. 107. ut dixi infra verb. Ordo cap. 5. et vide de hac re infra eod. cap. num. 8.*

De privilegio autem exemptionis honorum, idem in hoc casu, quod de privilegio canonis dicendum, ut infra dicam.

Privilegio omni clericali, idest fori, canonis, et honorum, privatur ipso facto clericus in minoribus, si matrimonio contracto, bigamus fiat, *cap. unic. de big. in 6. Trid. sess. 23. cap. 17. de ref. Garzias part. 7. cap. 6. num. 2., et tunc peccat mortaliter, deferendo habitum clericalem, ex Trid. ibi, et Filiucc. tract. 19. num. 123. Avila part. 7. disp. 8. dub. 3. in fin. cum Angel. et Sylv. Dixi autem de clerico in minoribus, nam clericus in sacris, licet de facto contrahat matrimonium etiam cum vidua, et efficiatur irregularis, ut supra dixi, tamen non amittit privilegium fori, neque canonis, neque habitum, et tonsura privatur, nisi per degradationem, ita *Suar. de cens. disp. 49. sect. 5. num. 7. Abb. in cap. fin. de big. in fin. Avila part. 7. dis. 8. dub. 3. §. Pro intelligentia.**

Ex cit. cap. 17. Trident. non colligitur, quod peccet mortaliter clericus bigamus, deferens habitum clericalem.

Similiter clericus in minoribus conjugatus, etiam cum virgine, si Ecclesiae non serviat, vel in habitu clericali non incedat, omne privilegium clericale amittit ipso jure: si autem in habitu incedat cleri-

cali, fruatur privilegio canonis; fori autem privilegio in criminalibus, si alicui Ecclesiae serviat mandato Episcopi, *cap. unic. de clericis conjugat. in 6. juncto Triden. sess. 23. cap. 6. de refor. Vide Sanchez de matr. lib. 7. disput. 46. num. 1. et seqq. Barbos. in dict. cap. unic. Sed, an illud recuperet, habitum resumendo, etiam post delictum commissum, vide Barbosam alleg. 12. num. 27. cum allegatis per eum.*

Quamvis Conc. Trid. sess. 23. cap. 6. de refor. noluerit, clericum in minoribus constitutum, nullum possidentem ecclesiasticum beneficium, gaudere privilegio fori, nisi praeter delationem habitus, et tonsurae, inserviat alicui Ecclesiae ex mandato Episcopi; haec tamen conditio adeo levis visa est Cong. Conc., ut hujusmodi dumtaxat defectus non satis sit ad illum spoliandum hoc privilegio; ut constat ex sequentibus responsis ejusdem Cong. relatis a Bened. XIV. lib. XII. de Synod. Dioec. cap. 6. num. 5. In Senogallien. 23. Jan. 1603. — Sacra etc. censuit, oratorem clericalem habitum, et tonsuram deferentem, quamvis alteri Ecclesiae, quam illi, cui ex mandato Episcopi ad inserviendum adscriptus fuit, inserviat, nihilominus privilegio fori gaudere — et in Neapolitana 1. Feb. 1614. cum eadem Cong. fuisset consultata — An clericus in minoribus ordinibus constitutus, clericalem habitum, et tonsuram deferens, atque Ecclesiae inserviens, gaudeat privilegio fori, si alicui Ecclesiae ab Episcopo adscriptus non sit... respondit — gaudere.

Est hic notandum cum eod. Bened. loc. cit. num. 6. — Neque (sunt ipsius verba) haec Sacrae Cong. responsa alteri adversantur Trident. decreto ejusd. sess. 23. cap. 16. de quo nos ipsi superius egimus lib. XI. cap. 2. ubi nimirum vestigiis inhaerens sexti canonis Concilii Chalcedonensis, neminem in posterum ordinibus initiandum decrevit, qui illi Ecclesiae, aut pio loco, pro cuius necessitate, aut utilitate assumitur, non adscribatur, ubi suis fungatur muneribus; simulque sacris interdicendum praecepit, qui, inconsulto Episcopo, ab Ecclesia se proripit, cui fuit alligatus: aliud siquidem est, clericum posse compelli ad inserviendum Ecclesiae ab Episcopo designatae, aliud posse fori privilegio ideo privari, quod non illi, sed alteri Ecclesiae suum servitium impendat. Primum certe, non itidem alterum ex allegato Tridentini textu consequitur: quin imo ex hoc aperte conficitur, sola suspensione a Divinis, aut interdictione ascensus ad superiores Ordines, ejus esse puniendam contumaciam, qui, inconsulto Episcopo, ab Ecclesia recedit, cui in sui ordinatione fuit mancipatus: uti in suis suffragiis hac super re diligenter elucubratis concluderunt Carolus de Vecchiis, et Prosper Fagnanus, celebres olim Sac. Cong. Conc. Secretarii, quae extant lib. memorialium 52. pag. 16.

Similiter clericus, etiam in sacris, sodomiam exercens, privatur omni privilegio clericali, per Bullam Pii V. sed requiritur sententia declaratoria, ut dicam verb. Sodomia.

Similiter clericus, etiam in sacris, per annum exercens artem ignominiosam, ut ludionis, vel parasiti, vel ante annum ter monitus, non desistens, amittit omne privilegium clericale, *Bonaccin. in decalog. disp. 10. quaest. 2. punct. 1. §. 4. num. 8. cum Deciano, et Farin., et tenet Coninch. disput. 14.*

num. 162. *Layman lib. 1. tract. de excomm. cap. 5. num. 4. §. 6. Vide infra verbo Ars ludicra.*

VII. Privilegio solo canonis privatur clericus in sacris, vel beneficiatus, si habitum deponens, et tonsuram, secularibus negotiis se immisceat non enormibus, et ter monitus ab Episcopo, non pareat, *cap. In audientia, cap. Contingit, de sententia excomm. juncto cap. Cum non ab homine, de judic. Abb. in cap. 1. de Apost. num. ult. Sayr. lib. 3. cap. 27. num. 7. ubi multos allegat, Coninch. disput. 14. num. 160. Layman lib. 1. tract. de excomm. cap. 5. num. 3. §. Sed numquid, Marta de jurisd. par. 4. casu 135. Filiuc. tract. 14. num. 10. Bonacc. in decal. disp. 10. quaest. 2. punct. 1. §. 4. num. 14.*

Et idem est de clerico in sacris, qui deponit habitum, et tonsuram, et arma defert, vel militiam assumit, et ter monitus, non respicit, *cap. In audientia 25. de sent. excomm. Sayr. num. 7. et 8. Layman lib. 1. tract. de excomm. cap. 5. num. 4. §. Sed quid, Clerus §. fin. quaest. 36. num. 26.*

Et idem est de clerico in sacris deponente habitum, et tonsuram, seque enormibus, et saevis immiscente, ut latrociniis, injustis bellis, vel seditiionibus ante monitionem Episcopi, quia est privatus solo privilegio canonis, *cap. Perpendimus, de sent. excomm. Coninch. disp. 14. num. 158. et 160. Layman cap. 5. num. 3. §. 4. Sayr. cap. 27. num. 8. lib. 3. de censur. Suar. de censur. disput. 22. sect. 1. num. 12. et 13. Diana tract. 2. de immunit. resol. 23. tom. 1. Post trinam autem monitionem, si nec habitum resumat, nec ab enormitatibus absteineat, sed incorrigibilis maneat, multi dicunt, ipso jure esse privatum ante degradationem, *Layman §. Sed quid num. 3. et Diana resolut. 129. tract. 2. tom. 1.**

VIII. Privilegio fori, sed non canonis, privatur clericus in minoribus, qui incedit in habitu seculari ut plurimum, si beneficium non habeat, nec inserviat Ecclesiae, ex *Trid. sess. 23. c. 6. de ref. Barbosa. alleg. 12. num. 32. Garzias part. 2. cap. 2. numer. 19. est verior sententia, Layman lib. 4. tract. 9. cap. 7. num. 2. Sed neque privatur privilegio immunitatis bonorum secundum multos, ut infra dicam. Quamvis autem talis clericus ex *Trid.* ut dictum est, non eximatur a foro laico, tamen etiam non eximitur a foro ecclesiastico; poterit enim contra eum procedere Episcopus, ut declaravit Sacra Congreg. apud *Garz. ibi, et Bonacina in decal. disp. 10. quaest. 2. pun. 1. §. 4. num. 23.* Hanc autem privationem privilegii fori incurrit clericus praedictus, nulla desiderata monitione, propter dictum decretum Concilii, *Bonac. ibi num. 16.* cum Sacrae Congregationis declaratione, et *Ricc. in praxi cleric. decis. 606. num. 4.* An autem detur praeventio in isto casu, ita ut Episcopus non possit inhibere iudici laico, qui praevenit, videtur dicendum, dari praeventionis jus, quia causa ex *Triden.* effecta est mixti fori; unde iudex minor potest praevenire majorem, cum ab eo non recognoscit jurisdictionem, ut *Marta part. 2. cap. 2. num. 5. de jurisd.* iudex enim laicus hic habet jurisdictionem in clericum ex privilegio a Concilio Generali, seu a Papa. Sed haec limita, et declara ex dictis *sup. num. 6.* si enim clericus captus a Iudice laico, elaberetur de manibus curiae, vel carceribus, et statum clericalem reassumeret cum omnibus requisitis Concilii, non posset curia secularis in eum procedere ad poenas*

corporales, neque ad novam capturam; sed solum in bonis punire, ut supra dixi *num. 6.* et ita *Castropalao ibi allegatus.*

Similiter privilegio fori in civilibus tantum, et immunitatis bonorum privatur clericus in minoribus conjugatus cum unica, et virgine, incedens in habitu, et tonsura clericali, deserviens Ecclesiae, *cap. unic. de cleric. conjug. in 6. et Trid. sess. 23. cap. 6. de ref.* unde retinet solum privilegium fori in causis criminum civiliter, vel criminaliter intentatis, et privilegium canonis, ut in dictis iuribus habetur; et late *Sanchez lib. 2. consil. cap. 4. dub. 49. num. 2. Castropalao tom. 2. de relig. tract. 12. disp. unic. punct. 9. num. 12.* Item clericus, etiam in sacris, amittit privilegium fori, cum factus fuerit incorrigibilis, servata forma, et conditionibus *cap. Cum non ab homine, et ibi per Canonistas, de judic.*

IX. Privilegio immunitatis, seu exemptionis bonorum privatur clericus in minoribus conjugatus, etiam non bigamus, etiam in habitu, et tonsura Ecclesiae serviens, ut supra dixi proxime *dict. cap. unde cleric. conjug. in 6. et Triden. sess. 23. cap. 6. de reform., Sanchez, et Castropalao supra cit. cum allegatis apud illos.*

Similiter privilegio hoc exemptionis bonorum privatur secundum multos, clericus in minoribus, etiam in habitu incedens, si Ecclesiae non serviat; quia cum ex *Triden. sup. cit.* privetur privilegio fori, eodem modo privari videtur privilegio exemptionis circa bona; quia haec exemptio, vel subiectio juris tributorum, et vectigalium consequitur ad exemptionem, vel subjectionem personae foro, seu jurisdictioni laicali; et ita de consuetudine testatur *Less. lib. 2. cap. 33. num. 38. Covar. pract. cap. 31. num. 9. Gutier. lib. 1. pract. quaest. 7. et ita tenet Suar. lib. 4. defens. eccles. cap. 27. num. 14. Layman lib. 4. tract. 9. cap. 7. num. 3. Quaranta verb. Vectigal, ampliat. 1. Marius Alter. lib. 5. disp. 19. cap. 6. vers. 10. dubitatio, et tenet Azor. Homobon. Filiuccius, Coriolan. et Cavallos, quos allegat Diana resol. 36. tract. 2. de immunit. tom. 1. et tenet Reginal. lib. 9. num. 376. et Castropalao loco supra cit. num. 13.*

Contraria tamen sententia est probabilior, et magis communis, quod non privetur hoc privilegio, si habitum defert, et tonsuram clericalem; quam tenent *Less. loco cit. Comitol. lib. 6. quaest. 20. Diana loco cit. qui ait, ita declaratum a Sacra Congregatione, et allegat Molinam, et Malderum pro hac sententia: imo Sanchez consil. lib. 2. cap. 4. dub. 49. num. 6. ait, clericum in minoribus uti hac exemptione, etiamsi non incedat in habitu, nisi ter monitus, non pareat; et plures allegat: sed contrarium est tenendum, si ex consuetudine non incedit in habitu, ut Doctores supra citati.*

Similiter clericus, etiam in sacris, negociator effectus, scilicet exercens, seu cum consuetudine, seu frequentia negociationem faciens, post trinam monitionem non resipiscens, eo ipso privatur privilegio clericali quoad exemptionem bonorum suorum. Quoad ea autem, quibus negociatur, ut amittat privilegium, non requiritur consuetudo, neque monitio, ex *cap. fin. de vit. et honest. cleric. junct. cap. Quamquam de cens. in 6. ibi D.D. Filiuccius tract. 15. num. 12. Suar. de censur. disp. 22. sect. 1. num. 17. Quaranta verbo Vectigal, limit. ult. Luis.*

Turrian. de just. disp. 44. dub. 4. num. 12. Castropalao tom. 2. de relig. tract. 12. disp. unic. par. 6. num. 15. Quod autem his casibus non privetur privilegio fori, nec canonis clericus negociator, etiam tertio monitus non desistens, si in habitu incedat, ait gloss. in cap. fin. verb. Tertio in fin. de vit. et honest. cleric. et ibi Abb. num. 7. Suar. lib. 4. de sen. eccles. cap. 28. num. 10. Castropalao punct. 3. num. 5. in fin. Et est verum, etiamsi fuerit clericus conjugatus, ut non privetur privilegio fori in criminibus, et privilegio canonis, ut Covar. pract. quaest. cap. 31. num. 8. versic. Sexto eadem, cum Alex. Franc. et Imol. Layman lib. 4. tract. 9. cap. 7. num. 4. vers. Adde: et veriorum ait Sanchez. de matr. lib. 7. disp. 46. num. 26. et dixi supra num. 8.

Adverte, quod quibus casibus clericus amittit privilegia clericalia, sive per matrimonium, sive per renunciationem, non impeditur, cessante impedimento, mortua uxore virgine, et unica, denuo amplecti statum clericalem; secus si fuit bigamus effectus, aut alias proprie irregularis, Sanchez lib. 7. disp. 46. num. 30.

CAPUT I.

Appellantes a Summo Pontifice ad futurum Concilium generale.

Hoc est crimen sacrilegii contra primatum Pontificis Romani, Cajet. in summa excommun. 25. Sayr. lib. 3. cap. 6. num. 2. Marius Alter. disp. 3. lib. 5. in princ. tom. 1. Est autem jure declaratum, non licere appellare a sententia Romani Pontificis, cap. Nemo, cap. Aliorum facta, cap. Ipsi sunt, cap. Cuncta per mundum 9. quaest. 3. et Pius II. in Bulla Execrabilis, quae est 3. vel 5. idem declaravit de consilio Cardinalium, et Praelatorum, et Theologorum.

Neque obstat, quod a Concilio Basileen. sess. 33. et Constan. sess. 24. fuit declaratum de fide, Concilium esse supra Papam; quia respondetur, illud Concilium fuisse illegitime inchoatum, et terminatum, et quaedam tantum illius acta fuerunt confirmata a Nicolao V., alia autem (ut haec, de quibus agimus) reprobata ab Eugenio sess. 38. Praeterea non est verum, quod in dictis Conciliis id fuerit definitum, sed solum declaratum pro schismatis tempore, dum ignoratur quis verus sit Papa, nam ad Concilium universale id pertinet declarare; ita Marius Alter. part. 1. lib. 5. cap. 1. disp. 3. col. 6. Bellarm. lib. 2. de Conciliorum auctoritat. cap. 19. in fin. Marta de jurisd. part. 3. cap. 17. num. 7.

Ex Bulla Pii II. Execrabilis, Constit. 5. et Bulla Julii II. Suscepti, Constit. 22. excommunicationem Papae reservatam incurrunt singulares personae, et interdictum non reservatum incurrunt universitates, audentes appellare ad futurum Concilium a Papae sententia, seu ordinatione; et continentur dantes auxilium, consilium, favorem.

Similiter ex cap. 2. Bullae in Coena Domini, fertur excommunicatio Papae reservata contra singulares personas, et interdictum contra universitates appellantes a mandatis Papae ad futurum Concilium generale; et est Papae reservata absolutio, etiam quoad illud interdictum, ut patet §. Caeterum, in fine ejusdem Bullae, et notat Filiucc. tract. 18. nu-

mero 143. Et continentur in dictis censuris dantes auxilium, consilium, favorem.

Sed nota, quod absolvens ab hoc interdicto sine facultate, non incurrit in censuram excommunicationis latam in Bulla Coenae, §. Quod si forte, ut notat Filiucc. tract. 18. num. 144.

Praeterea in dicta Bulla Pii II. incipit, Execrabilis, statutum est, ut appellantes a Papa ad futurum Concilium, vel scienter consilium, auxilium, aut favorem ad id praestantes, eas poenas, et censuras incurrant, quas rei laesae majestatis, et haereticae pravitatis fautores incurrere dignoscuntur.

Et Julius II. dicta Bulla, incipit, Suscepti, §. 5. confirmavit dictam Constitutionem Pii II. supplendo omnem defectum solemnitatis, etiam publicationis forte omissae; et §. 6. declaravit, dictos contravenientes non solum ipso facto incurrere in poenas in dicta Bulla, Execrabilis impositas, sed ipsos pro veris, et indubitatis schismaticis, et de catholica fide male sentientibus habendos, poenisque canonicis, et legalibus contra tales impositis subjacere. Item omnes supradictas poenas, et censuras extendit ad eos, qui decreverint, consulerint, deliberaverint, aut aliorum dicta approbaverint, aut vocem dederint, ut ad futurum Concilium universale a Papa appellare liceat, possit, vel debeat.

Et merito quidem haec statuta sunt: nam appellans a Papa ad Concilium, in crimen rebellionis incurrit, quatenus sic appellando, se subtrahit ab obedientia supremi sui Principis in damnum ejusdem Principis, ejusque supremi domini, illud ad alium procurando convertere, per ea, quae Farin. quaest. 113. num. 101. et seqq. et in terminis tenet Sayr. de cens. lib. 3. cap. 6. num. 2. De poenis vero laesae majestatis, dixi verbo Majestas. Similiter quod tales sint schismatici, et de fide male sentientes, ait Sylvest. verb. Excom. 7. n. 93. et alii communiter, quos sequitur Sayr. ibid. Et de poenis schismaticorum dixi verb. Schisma. Et quod asserens, licitum esse appellare a Papa ad futurum Concilium, sint haeretici formaliter, tenet S. Antonin. 3. part. tit. 24. cap. 2. §. Quoniam quidam; Marta de jurisdict. part. 3. cap. 17. in fin. Card. Jacobatius tract. de Concilio lib. 10. num. 66. cum seqq. Unde sequitur, tales incurrere in censuras, et poenas latas contra haereticos, de quibus dixi verb. Haeresis.

Propositio circa hanc materiam proscripta ab Alex. VIII. sub die 7. Decemb. 1690. quae est in ordine 29. ita sonat.

Futilis, et toties convulsa est assertio de Pontificis Romani supra Concilium OEcumenicum auctoritate, atque in fidei quaestionibus decernendis infallibilitate.

Quam docens etc. et ad praxim deducens, incurrit poenas, quas incurrunt docentes etc. alias propositiones proscriptas, prout in fine Additionis ad cap. 3. verba. Absolutio.

CAPUT II.

Appellantes, seu aliter incurrentes ad laicam potestatem ab ordinationibus, vel litteris Sedis Apostolicae, aut ipsius judicium.

Excommunicationem incurrunt Papae reservatam ex cap. 13. in Coena Domini. Vide verbo, Jurisdictio cap. 14.

CAPUT III.

Appellantes, seu recurrentes ad curiam secularem ab ordinationibus alicujus Judicis ecclesiasticis.

Excommunicationem incurrunt Papae reservatam ex cap. 16. Bullae in Coena Domini, sive illi Judices ecclesiastici sint ordinarii, sive delegati, ut patet in eadem Bulla: et multi dicunt, hoc procedere, etiamsi sic appellantes, et recurrentes nulla decreta poenalia, aut inhibitiones contra eosdem Judices ecclesiasticos obtineant; alii tamen contrarium tenent. Vide interpretes super dicta Bulla cap. 19. et Bonac. de censur. in partic. disp. 1. q. 17. punct. 1. num. 28. qui Auctores pro utraque parte allegat. Et continet etiam Judices seculares, qui ea occasione decernunt contra dictos Judices ecclesiasticos, et eos, qui illa decreta exequuntur: et continet dantes consilium, patrocinium, et favorem in eisdem, ut patet ex eadem Bulla.

In hac materia vide plures poenas infra verb. Curia, c. 8. et verbo Jurisdictio, et procedit etiam in tacita, seu anticipata appellatione ad procurandum impediri futuras ordinationes Judicis ecclesiastici, ut Bonac. num. 23. secundum probabiliorem.

CAPUT IV.

Appellatio religiosi quibusdam prohibita, ab ordinationibus Praelatorum, etiam ad Papam, vel per saltum.

Excommunicationem incurrunt Papae reservatam multi Regulares id facientes, ex suis Constitutionibus, vel privilegiis suarum Religionum, cujus rei explicationem vide apud Sanchez lib. 6. cap. 8. numero 107. cum seqq. Dianam resolut. 54. tract. 2. tom. 2. Tale jus habent Carmelitani ex Bulla Clementis VIII. Quoniam 110. et Franciscani de Observantia ex Bulla Gregorii XIII. Constitut. 27. Quoniam nostro, ut Barbos. alleg. 50. num. 154. et alii communicantes cum illis in privilegiis. Haec tamen censura non procedit, si subditus a suis Praelatis praegravetur, et gravamen sit manifestum, vel si appellet, veniam prius a Papa obtenta, Sanch. lib. 6. cap. 8. num. 110. Diana loco cit.

Clericis Regularibus Scholarum Piarum ex Brevi Clem. XII. 14. Novembr. 1736. non aliter appellare licet -- quam gradatim, nempe a Rectore collegii, seu domus, utpote immediato superiore, ad Praepositum Provinciale, ac deinde ad ipsum Praepositum Generalem ejusdem Congregationis: ita ut causae appellationis, seu recursus hujusmodi, antequam a dicto Praeposito Generali cognitae, et definitae fuerint, extra eandem Congregationem deferri, et agitari nequeant -- ne coram quidem S. R. E. Cardinalium Congregationibus, ac Sedis Apostolicae Nunciis, sub poena nullitatis actorum, ac inde secutorum: quoad religiosos vero appellantes, vel recurrentes sub poenis arbitrio Romani Pontificis infligendis. ☉

CAPUT V.

Appellatio in quibus causis non admittatur.

In Constit. Benedict. XIV. Ad Militantis 30. Martii 1742. referuntur sequentes causae, in quibus

appellatio cum inhibitione in suspensivo concedi prohibetur, non obstante quacunque contraria consuetudine, etiam immemorabili, aut privilegio sub poena nullitatis actorum, etiam quoad citationes expedire solitas coram Signaturae Praefecto, ad effectum comparendi, aut adeundi eandem Signaturam.

1. A decretis, quorum executio a Trident. demandata est locorum Ordinariis, etiam uti Sedis apostolicae delegatis, appellatione, vel inhibitione quacunque postposita.

2. Ab eorum decretis, tam in visitatione, quam extra, circa cultum divinum conservandum, vel augendum; et praecipue circa missae celebrationem.

3. A decretis cogentibus clericos tam seculares, quam regulares, etiam monachos, et exemptos, ad processiones publicas; servata tamen forma Constit. Pii V., Et si Mendicantium, et circa praecedentias in iisdem inter dictos clericos, vel associatione cadaverum, delatione umbellae etc. ac super observantia censurarum, etiam episcopalium, et festorum dioecesium.

4. A decretis circa curam animarum, et sacramentorum administrationem, aliaque parochialia munera, etiam quoad exemptos, tam seculares, quam regulares.

5. A deputatione Vicariorum, etiam perpetuorum, cum assignatione congruae in parochialibus perpetuo unitis, quibuscunque Ecclesiis, aut locis piis.

6. A visitatione dictarum Ecclesiarum parochialium, et aliarum quorumcunque quomodolibet exemptarum; et a decretis circa earundem reparationem, et curam animarum.

7. A decretis, quibus Episcopi, etiam, uti Sedis apostolicae delegati, cogunt rectores Ecclesiarum parochialium, aut baptismalium ob populi numerositatem sibi tot sacerdotes adjungere, quot sufficiant ad sacramentorum administrationem; aut quibus ob grave populi incommodum ad haec percipienda, ipsis etiam invitis, novas parochias constituunt cum assignatione competentis portionis; vel quibus tandem ob paupertatem, et in caeteris casibus a jure permisis, perpetuo alia simplicia, beneficia uniunt.

8. A deputatione coadjutorum, aut vicariorum parochialium Ecclesiarum ob earum rectorum illitteraturam, vel suspensionem, aut etiam privationem, quando turpiter, et scandalose vivunt, si moniti, incorrigibiles perseverant.

9. A translatione beneficiorum simplicium, etiam juris patronatus, ex Ecclesiis collapsis, quae ob inopiam reparari nequeunt, in matrices; aut alias Ecclesias cum omnibus emolumentis, et oneribus; vocatis iis, quorum interest; et a decretis cogentibus patronos, rectores, beneficiatos, aut parochianos ad restorationem Ecclesiarum parochialium, servata forma Trident. sess. 21. cap. 7.

10. A censuris, sequestratione, et subtractione fructuum contra curam animarum habentes, non residentes.

11. A denegatione, revocatione, suspensione, vel restrictione facultatis audiendi secularium confessiones contra sacerdotes non parochos, etiam regulares.

12. A divisione, seu distinctione parochiarum, earumque institutione in titulum, juxta Trident. sess.

24. de reform. cap. 13. ubi parochiae, vel certos non habent fines, qua de causa earum rectores promiscue petentibus sacramenta administrant, vel nullae sunt.

13. A deputatione oeconomi tempore parochialis Ecclesiae vacantis: sicut et ab indictione concursus, relatione Examinatorum, et praelectione, et provisione Episcopi in eodem concursu.

14. A decretis contra habentes publicas lectiones, nec non praedicationem verbi Dei sine licentia Episcopi, etiam a Regularibus in alienis Ecclesiis, et in suis, non petita ejus benedictione, juxta Constit. Clem. X. Superna.

15. A decretis circa clausuram monialium, ac punitionem delinquentium in eam, et personas intra eam degentes. Item circa examen pro approbatione, vel reprobatione confessoriorum earundem, tam ordinariorum, quam extraordinariorum, et tam secularium, quam regularium quomodolibet exemptorum, etiam pro monialibus subjectis iisdem Regularibus: sicuti et contra earundem ministros, tam pro mala administratione, quam pro reddenda singulis annis bonorum ratione: ac demum circa quorumcunque ipsorum officialium amotionem servata forma, quoad Regulares, et exemptos, Constit. Gregor. XV. Inscrutabili.

16. A pastoralis visitatione dioecesis, et praesertim monasteriorum, commendatarum, abbatiarum, prioratum, et praepositarum, in quibus non viget regularis observantia; ac beneficiorum tam curatorum, quam non, secularium, et regularium, qualitercunque commendatarum, etiam exemptorum, et ab executione decretum in ipsa visitatione factorum; sicuti et ab illis factis extra visitationem pro conservatione, et reparatione disciplinae ecclesiasticae circa vitam, mores, honestatemque quorumcunque clericorum, ac luxum, commensationes, choreas, lusus, crimina, et secularia negotia evitanda: ad formam tamen decretorum Congreg. Episcop. edit. an. 1600. de mandato Clem. VIII.

17. A decretis cogentibus praesentatos, electos, vel nominatos quibusvis ecclesiasticis personis, etiam Sedis apostolicae Nunciis, ad se subjiciendum examini Ordinariorum, antequam instituuntur, et confirmantur (institutio enim semper debet fieri ab Episcopo, quando agitur de beneficiis, quae pleno jure ab aliis non conferuntur).

18. A denegatione promotionis ad sacros ordines, et a suspensione susceptorum ob crimen occultum, sive ex informata conscientia.

19. A praefixione termini pro punitione Regularis Episcopo non subjecti, degentis intra claustra, sed extra notorie scandalose delinquentis, faciendae a suo superiore, et pro notitia punitionis hujusmodi Episcopo danda.

20. A censuris, aliisque provisionibus contra concubinariorum, et etiam contra detinentes mulieres suspectas domi, aut extra.

21. A privatione privilegii fori, et a decretis contra clericos non incedentes in habitu, et tonsura; et in aliis casibus a Trident. praescriptis sess. 14. cap. 6. et 23. de reform.

22. Ab approbatione, et reprobatione patrimonii, pensionis aut beneficii, quoad promovendos ad sacros ordines.

23. A convocatione capituli facta ab Episcopo

pro deliberando aliquo negotio cum voto capitularium; ad ipsius tamen, vel suorum commodum non spectante.

24. A decretis circa conversionem tertiae partis quorumcunque proventuum, et obventionum, tam dignitatum, quam canonicatum, personatum, portionum, et officiorum in distributiones quotidianas, earumque divisionem inter dignitates obtinentes, et alios Divinis interessentes in Ecclesiis cathedralibus, et collegiatis, in quibus nullae sunt hujusmodi quotidianae distributiones; vel sunt ita tenues, ut verisimiliter negligantur, juxta Tridentin. cap. 3. sess. 21. et sess. 22. cap. 3. de reform.

25. Ab executione piarum dispositionum, tam in ultima voluntate, quam inter vivos, juxta idem Trident. dicta sess. 22. cap. 8.

26. A visitatione hospitalium, et quorumcunque piorum locorum, etiam exemptorum, et a laicis administratorum, collegiorum, confraternitatum, eleemosinarum, montium pietatis, ac a cognitione, et executione pertinentium ad Dei cultum, et pauperum sustentationem; atque a ratione administrationis eorumdem locorum singulis annis Episcopo reddenda; nisi aliter in ipsorum institutione, et ordinatione expresse cautum fuerit, juxta cit. cap. 8. sess. 22., et cap. 15. sess. 7. c. 9. sess. 22. et 8. sess. 25.

27. Ab examine, suspensione, vel remotione quorumcunque notariorum scribentium in causis ecclesiasticis, juxta cap. 10. dictae sess. 22.

28. Ab erectione seminarii, et praefixione taxae imponendae dignitatibus, personatibus, officiis, praebendis, portionibus, abbatibus, et prioratibus, cujuscunque Ordinis, etiam Regularium, hospitalium (quae dantur in titulum vel administrationem) beneficiis quibuscunque tam Regularium, quam jurispatronatus, exemptorum, et nullius dioecesis, vel annexis aliis ecclesiis, monasteriis, hospitalibus, aut quibusvis locis piis, licet exemptis; ac tandem imponendae redditibus pertinentibus ad fabbricas Ecclesiarum, confraternitates, et monasteria omnia (non tamen Mendicantium) et decimis quacunque ratione spectantibus ad laicos, et milites cujuscunque militiae, aut Ordinis (excepto Hierosolimitano) nec ab unione aliquot beneficiorum simplicium; sicuti neque a decretis contra scholasticas obtinentes, quibus lectiones, vel doctrinae munus ad docendum, aut per se, aut per alios est annexum: nec denique a quibuscunque provisionibus, eunam, directionem, et administrationem seminarii respicientibus, juxta Trident. sess. 13. de reform. cap. 18.

26. A redilenda ratione administrationis gestae ab oeconomo, et vicario capitulari tempore Sedis episcopalis vacantis, juxta Trident. sess. 24. de reform. cap. 16.

30. A comminatione excommunicationis a jure latae, et a sententia suspensionis, et interdicti; nisi appellatio fuerit interposita ex capite nullitatis: et e converso a sententia absolutionis ab iisdem censuris.

31. Ab executione quorumcunque aliorum decretorum, locorum Ordinariis a Trident., et Constit. Pii IV. Benedictus Deus demandata.

32. In praedictis omnibus causis permittitur simplex duntaxat, et extrajudicialis recursus ad S. Se-

dem, et juxta earum naturam appellatio in solo devoluto, ad quos de jure, sine retardatione legitimae executionis decretorum super eisdem causis: nunquam autem admittenda, nisi prius constituto de legitima ejus interpositione, et in causis a jure permissis.

33. Si denegatum fuerit instrumentum sententiae, a qua appellatur, appellans tenetur producere in actis ejus copiam simplicem; et in inhibitione exprimenda est conditio -- quatenus vero tenor insertus vere, et in substantialibus cum originali concordet, eodenuque originali praesentes litterae sint in tempore posteriores; alioquin nullae, et irritae censeantur -- sub infrascriptis poenis respectu notariorum, ut seqq. num. 35.

34. Si appellatum fuerit a gravamine quod per definitivam reparari nequit, si hoc est de carceratione jam secuta cum mandato verbali, non admittitur appellatio, nisi prius constituto de carceratione per depositionem duorum saltem testium; et interim appellans remanere debet in carcere, donec aliter decisum fuerit. Si vero gravamen est de censuris jam prolatis, vel de comminatione carcerationis, torturae, aut censurarum, observanda est dispositio decretorum Cong. Episcoporum sub Clem. VIII. juxta declarationes Benedicti XIII. in appendice ad Conc. Rom., ibi -- Ad 12. et 13. decretum Clemen. VIII. Quoad absolutionem ultimam a censuris, servetur dispositio supradicti decreti 12. Clemen. VIII. juxta etiam canonicam sanctionem, quod in casu constet de justitia censurarum, debeat remitti absolutio danda ad judicem, a quo: si vero constet clare de injustitia, judex, ad quem, absolutionem impendat. Si vero adsit dubietas, an fuerit justa, honestius esset, ut ad excommunicatorem infra aliquem competentem terminum praefigendum absolvendus remittatur; licet etiam judex, ad quem, hoc casu id ipsum per se praestare jure possit. Verum quoad absolutiones cum reincidentia, quae partibus concedi solent a judicibus, ad quos appellatur, ad effectum audiendi, cum inoluerit usus tam in tribunali A. C., quam forsitan etiam in metropolitanis, aliisque tribunalibus appellationum, quod committantur absolutiones cuicunque confessario, itaut rei, absque ulla reverentia proprii Ordinarii pro absolutis se publice habeant, Sanctitas sua statuit, ut in futurum hujusmodi absolutiones cum reincidentia, tam in tribunali A. C., quam in curiis metropolitanis, aliorumque judicum appellationum, committantur ipsis Ordinariis excommunicationibus, cum clausula, ut infra tres dies absolvant censuratos, juxta commissionem; quibus elapsis, si requisitus Ordinarius absolvere recusaverit, vel neglexerit, absolvantur a confessario juxta commissionis formam, quae in praesenti servatur in dictis commissionibus absolutionum. Quoad vero censuratos, in urbe commorantes, committi debeat absolutio Cardinali urbis Vicario, seu ejus Vicesgerenti; ac praefata servari etiam mandavit in absolutionibus, quae conceduntur per Congregationes, prout jam religiose in ipsis servatum fuit. Declaravitque rursus Sanctitas Sua, quod hujusmodi commissiones de absolvendo praesentari debeant cancellario Ordinarii, a qua praesentatione currere debeant tres dies, post quorum lapsum, et non data absolutione, possint ab aliis absolvi, ut supra in commissione.

Quoad insuper censuratos, mandat Sanctitas Sua,

quod, reportata absolutione a censuris cum reincidentia, cedulones, quatenus affixi fuerint, amoveri non debeant, sed tantummodo tegantur, et tecti remaneant, durante termino obtentae absolutionis. --

35. Ab hac generali regula denegandae appellationis Pontifex excipit particulares casus, qui per Trident. Constitut. apostolic. aut communem Doctorum sententiam in suspensivo admitti potest: serio tamen expendendi a judice superiori, an sint de exceptis; et tunc aliter non concedenda, nisi adjecta hac clausula -- nos enim, attentis juribus, et supplici libello nobis praesentatis, atque in actis exhibitis, sicut praefertur, inhibendum esse speciali rescripto mandavimus -- sub poena nullitatis; notariis vero infamiae, et perpetuae inhabilitatis ad officium notarii in causis ecclesiasticis exercendum ipso facto incurrenda, si praesumpserint citationes cum inhibitione expedire sine tali speciali rescripto, ejus productione, et insertione praedictae clausulae in actis: et insuper quoad notarios Urbis quinquaginta ducatorum auri de Camera, huic pro una medietate, et pro altera parti recurrenti; sin minus locis piis arbitrio Pontificis applicandorum.

36. Item excipiuntur monitoria in causis privilegiatis coram Auditore Camerae apostolicae, ejusque Locumtenentibus, etiam in prima instantia tractandis, juxta praescriptum Constit. Pauli V. Universi, et citatas declarationes Benedicti XIII. Quae, si expediantur ultra montes, offerri prius debet supplex libellus, universam facti speciem clare continens, et praevio ejusdem Audit. Cam. rescripto de ipsis expediendis, sub poenis, ut supra, in notorios aliter expedites.

37. Denique in citat. Constitut. Ad militantis statuitur, ut causae omnes, tam civiles, quam criminales, ad forum ecclesiasticum pertinentes, exceptis privilegiatis, et aliis de jure excipiendis, in prima instantia coram locorum Ordinariis cognoscantur; nec a quoquam avocari possint, nisi per viam legitimae appellationis.

Circa appellationem in causis matrimonialibus, vide Additiones meas infra post cap. VII. verb. Matrimonium.

Circa appellationem pro nullitate professionis regularis, vide Additionem post c. I. verb. Novitius.

Circa appellationem ab irrationabili judicio Ordinarii quoad praeficiendos parochialibus Ecclesiis, vide Additionem post cap. X. verb. Beneficium.

Circa appellationem quoad praesentatos a patronis pro iisdem Ecclesiis, vide Additionem post cap. VI. verb. Patronus. ☞

☞ CAPUT I.

Archivii erectio.

Vide Inventarium cap. 1. ☞

CAPUT I.

Arma praestans alicui ad occidendum accipienti.

Irregularis efficitur, secuto homicidio; et dicitur irregularitas ex homicidio voluntario, Molin. tom. 4. part. 1. disp. 33. memb. 6. num. 8. Ugolin. cap. 17. de irregul. num. 3. Farin. in fragm.

verb. irregularitas, num. 569. Majol. lib. 5. cap. 48. §. 3. num. 17. vers. Huc spectat.

Limita, ut procedat, si dans arma, sciebat intentionem pravam accipientis: si autem non cogitavit de ea, non est irregularis; si autem dubitabat, tunc secuto effectui, est irregularis, tamquam ex homicidio casuali, *Molina et Ugolin. ibi Bonac. num. 35. Suar. disput. 45. sect. 4.*

Poenam quoque ordinariam homicidae incurrit scienter arma occisuro accomodans, *Farinacc. quaest. 130. num. 7. cum ibi congestis: unde damnatus, fit infamis, et ex hoc quoque capite iterum irregularis, ut dixi verbo Homicidium. Item tenebitur ad restitutionem, ut homicida, in defectum principalis, sive scienter, sive dubitanter arma commodet ad homicidium, §. Interdum, instit. de oblig. quae ex delict. Less. lib. 2. cap. 13. num. 31. Suar. de charit. disp. 10. sect. 4.*

CAPUT II.

Arma habentes Monachi intra septa monasterii.

Excommunicationem incurrunt ex *Clemen. 1. §. Quia vero, vers. Praefatae de stat. Monac.* sed non est reservata, et loquitur de praesumentibus tenere arma sine licentia abbatum suorum; et secundum multos loquitur tantum de Monachis nigris: ita tenet *Angel. verb. Excomm. 7. casu 38. num. 4. Suar. de censur. disput. 23. sect. 5. num. 4. et 8. Filiuc. tract. 14. num. 142. et hanc tenet, et communem dicit Vitalin. in hac Clem. §. Quia vero num. 41., sed magis communis sententia tenet, procedere tam de albis, quam nigris Monachis, ut *Sayr. lib. 3. cap. 33. num. 28. Tolet. lib. 1. cap. 39. §. Quarta habetur, vers. Secundo excommunicantur, Bonac. de censur. partic. disput. 2. quaest. 8. pun. 16. cum aliis doctoribus: non tamen continentur Canonici regulares, neque alii Religiosi, ut Mendicantes, Sayr. ibi et alii citati.**

Armorum autem appellatione hic continentur omnia instrumenta ad usum pugnae per se instituta, sive offensiva, sive defensiva; non autem alia ex intentione privata assumpta ad pugnam, ut ligna, et lapides, ut *Suar. Sayr. Tolet. ibidem: quia sumus in materia poenalis: et quia licet haec contineantur nomine armorum, quando agitur de poena contra facientem vim, seu insultum cum armis; secus tamen quando est poena contra deferentem simpliciter, seu retinentem arma, ut Farinac. cons. crimin. 169. num. 21. et Cabal. resol. crimin. casu 63. num. 4. et seqq.*

CAPUT III.

Armis, vel annona auxilium praestans infidelibus contra fideles.

Hoc est sacrilegii crimen contra christianam rempublicam, *Sayr. lib. 3. de censur. cap. 11. num. 2. Filiucc. tract. 16. num. 127., et etiamsi illa ad hostes fidei deferantur non ex intentione nocendi christianis, tamen est crimen prodicioni proximum, quia indirecte, et interpretative vult hoc nocumentum, l. 2. Cod. quae res export. non deb.*

Ex cap. Ita quorundam, et cap. Ad liberandam de Judaeis, bona taliter delinquentium publi-

canda sunt per eorum principes seculares, et ipsi capientium fiunt servi; vide *Abb. in dict. cap. Ita quorundam.*

CAPUT IV.

Arma, et alia facientia ad belli apparatus deferens ad Sarracenos quocunque loco, aut tempore, aut in navibus eorundem pyraticeis, aut galeis gubernationem exercens.

Tales excommunicationem incurrunt latam cap. Ita quorundam de Judaeis: et quamvis summa illius textus dicat, excommunicandos esse, tamen vere est latae sententiae, ut patet ex textu, et ita *Sylv. excomm. 7. num. 18. Sayr. lib. 3. cap. 11. num. 12. Navar. super idem cap. not. 1. num. 1. et tenent communiter Doctores, ut Abb. ibi, et alii. Sed haec excommunicatio non est reservata, Navarr. not. 11. num. 37. Sylvest. excomm. 8. num. 65. Praecipitur tamen in eodem textu in fine, ut per Ecclesias maritimarum urbium crebra, et solemnis, in eo excommunicatio proferatur: quod aliqui putant, esse aggravationem ejusdem censurae, de qua aggravatione qualiter fiat, vide *Sayr. lib. 2. cap. 14. num. 34. Alii putant, esse denunciationem prioris censurae: sed communis sententia est, esse aliam excommunicationem, scilicet ab homine: unde erit reservata ferenti, et sublata priori a jure, remanet haec secunda: ita de communi testatur Gonzalez gloss. 13. num. 82.**

CAPUT V.

Arma, et alia ad belli apparatus facientia deferens ad Sarracenos: item galeas, aut naves eis vendens, vel in eorum pyraticeis navibus gubernationem exercens, aut machinis, vel quibuslibet aliis rebus aliquod eis auxilium impendens, vel consilium in dispendium Terrae Sanctae.

Excommunicationem incurrit latam in cap. Ad liberandam de Judaeis: non est reservata, nisi ratione praerequisitae satisfactionis, quia, ut in eo textu dicitur, gremium Ecclesiae eis non potest aperiri, nisi prius et totum lucrum, quod ex eo damnato commercio, perceperunt, et tantundem de suo in subsidium Terrae Sanctae transmittant: et praecipit similiter contra eos in maritinis civitatibus excommunicationem praedictam innovari. Sed hodie haec excommunicatio, et poena non est in usu, quia Terra Sancta ab infidelibus detinetur.

CAPUT VI.

Arma Sarracenorum annona, aut mercimoniis, aut alio subsidio, consilio, aut commercio foventes tempore belli, ubicunque.

Excommunicationem incurrunt latam in cap. Significavit, et cap. Quod olim de Judaeis, et Sarrac. et procedit etiam tempore treguae, quia non dicitur tempus pacis, sed belli, ut dicto cap. Significavit, *Sylv. excomm. 7. num. 18. Sayr. lib. 3. cap. 11. num. 12. Haec excommunicatio non est reservata.*

CAPUT VII.

Arma, annonam, aut mercimonia deferens, aut extrahens, aut extrahi permittens quovis tempore ad Sarracenos Ægypti, et auxilium, vel favorem ad ea praestantes.

Excommunicationem incurrunt latam in *extravag. Multa Clem. V. de Judaeis, et Sarracen.* vide *Sylv. excomm. 7. num. 58. in fin. Tolet. lib. 1. cap. 24. num. 11.* sed procedit solum contra operantes ex praesumptione, idest scienter, ut in *tex.* et haec excommunicatio est reservata Papae, et neque in articulo mortis absolvi possunt, nisi praevia hac satisfactione, seu poena, ut tantundem de propriis bonis exsolvat in subsidium Terrae Sanctae, quantum extrahere, vel detulere (ut supra) ad Sarracenos, ut *ex eo textu.* Haec excommunicatio hodie non est in usu, quia Regnum Ægypti non est sub Sarracenis, *Dian. resol. 36. miscel. 2. part. 1. cum Sylv. et Lorca.*

Praeterea hanc excommunicationem, sicut omnes excommunicationes Extravagantium, fuisse revocatas a Bonifacio VIII. in compilatione 6. *Decretalium*, ait *Angelus excomm. 5. casu 21. num. 8. et Tabiena excomm. 6. num. 1. cum S. Antonin.*

¶ *Asserta revocatio cit. Extravag. — Multa fieri omnino non potuit a Bonifacio VIII. cum creatus fuerit Summus Pontifex annis decem, mensibus quinque, diebus duodecim ante Clementem V. die nempe 23. Decembris 1294. Clemens vero die 5. Junii 1305.* ¶

CAPUT VIII.

Arma, armorumque materiam mittens, aut deferens quovis tempore ad infideles quoscunque christiani nominis hostes; vel ad haereticos expresse, vel nominatim a Sede Apostolica declaratos; vel alia hujusmodi, quibus illi christianos, seu catholicos impugnant; item in iis praebens auxilium, consilium, vel favorem.

Isti excommunicationem incurrunt latam in Bulla in Coena Domini c. 7. Papae reservatam. Vide Auctores *super cap. 7. Bullae ejusdem.*

Nota primo, quod in *dict. cap. 7.* dicitur *de christiani nominis hostibus*, intelligi de iis infidelibus, qui in odium nominis christiani, christianis bella inferunt, vel facile illaturi censentur, si se eis praebeat occasio; ita ut vel actu, vel habitu, seu in praeparatione animi, christianorum inimici dici possint, *Navarr. in cap. Ita quorundam not. 4. num. 11. de Judaeis, Suar. de cens. dis. 21. sect. 2. num. 56. Bonac. super eod. cap. 7. Bullae pun. 3. num. 2. cum aliis per eum citatis.*

Nota secundo, quod ait, *ad haereticos a Sede Apostolica expresse, vel nominatim declaratos*, illam particulam, *vel*, cum sit posita inter genus, et speciem, non intelligi alternative (secundum veriorum sententiam) sed expositive pro, idest, ut *gloss. et Bar. in lib. 2. in prin. ff. ad leg. Aquil. Ruin. cons. 99. num. 11. vol. 2.* nam in jure idem est dicere, *expresse*, ac *nominatim*, ut *tex. et ibi gloss. et Canonistae communiter in cap. Inquisitores de haeret. in 6. Cardin. cons. 136. col. 5. et plurimi DD.*

quos allegat, et sequitur *Mantic. de conject. lib. 7. cap. 12. num. 1. et 11.* ubi bene probat, satis dici nominatim, et expresse declaratum, quod licet verbis generalibus expressum sit, ex circumstantiis tamen apparet, non debere intelligi, nisi de tali, perinde acsi in individuo esset expressum, *per leg. Nominatim, ff. de lib. et posth. et leg. Nominatim, ff. de leg. 3.* Atque ita in casu nostro procedit haec censura, sive princeps fuerit declaratus haereticus nomine proprio, sive alia demonstratione aequivalente; ut sub nomine principis talis Status, seu Regni, ut *Bonac. loco cit. num. 5. cum aliis.* Et quod illa particula, *vel*, hic stet expositive, tenent *Tolet. lib. 1. cap. 23. num. 5. Filiucc. tract. 16. num. 128.* ubi addit, hodie nullum principem haereticum reperiri nominatim, seu expresse declaratum; neque enim sufficit, esse excommunicatos declaratos sub nomine generico, ut *Luterani Calvinistae omnes etc. Sanchez in decal. lib. 2. cap. 9. num. 3.*

¶ Circa arma, aliasque res pro instruendis turcarum onerariis aequae ac bellicis navibus, quas Catholici in Albaniae regionibus degentes ad eosdem transvehunt, notanda est declaratio *Bened. XIV. ab ipsomet relata lib. 13. de Synod. Dioec. edit. roman. an. 1755. cap. 20. n. 7.* ibi — Albanensibus itaque Episcopis, qui in relatione status suarum Ecclesiarum petitionem, de qua hucusque disseruimus, pro miserimis cristifidelibus sibi subditis ad Congreg. de Propaganda Fide detulerunt, post accuratum rei examen, conscriptae fuerunt, ac datae encyclicae litterae die 14. Martii 1747. quibus auctoritate nostra mandatum ipsis fuit, ne molestiam ullam afferrent miseris illis catholicis, si suis navibus ad turcas, nullo inter hos, et christifideles indicto bello transveherent sclopos majores, atque minores, farissas, glandios, pumbeas glandes, nitratum pulverem, chalibem, ferreum, aurichalcum, aes, funes, aliaque ad onerarias, aut bellicas naves struendas idonea: adhibito tamen modo quoad numerum, et quantitatem, quemadmodum plerunque fieri dignoscitur; ac firma ceteroquin, et illaesa remanente prohibitione transvehendi, sive pax vigeat, sive bellum ardeat, mortaria, incendiarias pilas, tormenta bellica majora, plumbeos, aut ferreos majoris moduli globos, ipsosque sclopos ingenti numero; quod tamen, ut supra diximus, rarius contingit. Qua inita ratione, satis provisum putamus, ut et prohibitio, quantum necesse est, sarta tecta servetur, et miseris illis cristifidelibus, nihil iniquo animo molientibus in Religionis sodales, facultas relinquatur comparandi sibi victum, ac evadendi violentias, atrocesque persecutiones sibi ab iniquis dominis imminentes. -- ¶

Quaeres primo, an christiani remiges in triremibus turcarum peccent, et incurrant in hanc censuram, remigando in praelio contra classem, aut locum christianorum. Respondeo, communiter loquendo, eos excusari a culpa, et poena, quod gravi metu coacti cooperentur armis turcarum per actionem de se indifferentem, et non intrinsece malam. Et licet, si omnes alii unanimiter a remegio cessarent, cum magno bono christianitatis, singularis teneretur desistere sub peccato, et sub poena hujusmodi; tamen communiter loquendo, non censetur spes, quod si ille desistat, alii desistant; et ita tenent *Sancti. lib. 9.*

de matr. d. 31. num. 6. *Navarr. de rest. lib. 3. cap. 4. num. 52. Molina tom. 1. disp. 115. Coninch. de fide disp. 13. num. 219. Avila part. 2. cap. 6. disp. 8. dub. 5. §. Sequitur. Filiucc. tract. 16. num. 76. ubi addit, eos non excusari a peccato, si cooperentur immediate depredationi, seu violentiae.*

Quaeres secundo, an licitum sit christiano principi bellum justum gerenti contra alium principem christianum; advocare in suum auxilium infideles, seu haereticos, ob necessariam, et justam sui defensionem, seu juris sui consecutionem: respondendo, licere, dummodo ipse provideat ne illi infideles injuriam inferant Ecclesiis, rebus, ac personis Deo sacris; et quod inde illi non reddantur potentiores contra christianam rempublicam, et quod cesset scandalum christianorum, et praesertim periculum pervertendi fideles, seu catholicos a recta fide, DD. communiter tenent, ita *Coninch. de charit. dis. 23. num. 102. Suar. de charit. disp. 3. sect. 7. in fin. Bonac. de rest. dis. 2. quaest. ultim. pun. ult. §. 2. num. 6. Laym. lib. 2. tract. 3. cap. 12. num. 6. qui tamen ait, plerumque in hujusmodi advocacy infidelium, et haereticorum adesse scandala, et incommoda supradicta. Quapropter Fulco Rhemensis Archiep. Carolo Francorum Regi, sub interminatione excommunicationis prohibuit, ne Normannos, tunc infideles, sibi in auxilium assumeret in bello justo contra Odonem Regem, quamvis viribus fortiores, propter periculum hujusmodi scandalorum, addens, nihil distare, utrum quis se pagani societ, an abnegato Deo, idola adoret, ut narrat Frodoard. in Hist. Rhem. lib. 4. cap. 5. Baron. ann. Christi 898. pag. 644.*

CAPUT IX.

Arma prohibita in terris Ecclesiae Romanae gestantes, habentes, aut gestandi, seu habendi licentiam dantes.

I. Ex Bulla Pii IV. *Cum vices* 49. statutum est, ne quis archibusetos duobus palmis breviores retineat, alias incurrat poenas rebellionis, et laesae majestatis a jure inflictas. Legati autem, et Gubernatores, et ministri licentiam dantes super hoc, incurrunt eo ipso suspensionem a divinis, et excommunicationem. Ipsos vero tali licentia utentes, praedictas poenas incursums declarat Papa in eadem Bulla pro statu Ecclesiae temporali tantum. *Comit. lib. 6. resp. quaest. 12. num. 1.*

II. Nota, quod Legati de Latere non continentur in dictis poenis, sed incurrunt eo ipso Pontificis indignationem (de qua re dixi part. 1. cap. 42.) ita in Bulla eadem cautum est.

III. Nota, quod mensura duorum palmorum intelligitur de sola canna, non autem etiam cum capsâ, *Cherubin. super ead. Bul. schol. 2.* declaratum postea fuit, capsam quoque comprehendere. Item, quod ait retinentes archibusetos, vel utentes licentia, dictas poenas incursums, intelligendum de poena rebellionis, et laesae majestatis a jure communi statutâ, non autem a jure canonico, ut de excommunicatione, et suspensione: quamvis *Comitolus loc. cit. dub. 3.* aestimet, retinentes quidem sine licentia, non incurrere, nisi poenas juris civilis: utentes autem licentia, incurrere etiam poenas juris canonici, id est, censuras statutas in dicta Bulla. Sed ratio meae sen-

tentiae est, quia paria sunt non habere licentiam, vel habere inutilem, seu nullam quoad poenas incurrendas, ut *Felin. in cap. Cum causa, num. 4. de off. deleg.* ubi late examinat. Item nota, quod dicta excommunicatio, et suspensio non est reservata.

Ex Bulla Pii V. *Cum vices* 145. prohibitum est, ne quis ferat pugiones, aut cultellos, aut quodvis genus armorum, brevioris mensurae trium palmorum, et contravenientes incurrant ipso facto poenas laesae majestatis. Legati autem, et Gubernatores, et officiales praesumentes licentiam concedere, etiam ad brevissimum tempus, dicta arma prohibita deferendi, peccant mortaliter, et incurrunt excommunicationem, et suspensionem a divinis; sed excipit ab his censuris Legatos a latere; eos tamen decernit incurrere pontificiam indignationem.

Nota, quod istae censurae non sunt reservatae, ut patet ex Bulla, et notat *Comitol. loc. cit. num. 1.* Item, quod haec Bulla, seu prohibitio hodie abiit in desuetudinem, cum pugiones in statu Ecclesiae communiter bipalmes ferantur; ita *Comitol. lib. 6. resp. quaest. 12. num. 4.*

Citatae Constitutiones Pii IV. et V. confirmatae, et innovatae sunt sub poenis laesae majestatis, et rebellionis ab Alex. VIII. Constit. Et si cuncta, ibid. Aug. 1690. pro toto Statu ecclesiastico, comprehensis etiam legationibus, et civitatibus Bononiae, Ferrariae, Beneventi etc. vetando insuper sub iisdem poenis nedum dictorum armorum retentionem, sed etiam fabricationem, et venditionem; ac declarando in hac sua Constit. ac Pii IV. et V. comprehendi quoscunque clericos tam seculares, quam regulares cujuscunque ordinis, etiam militarium, et S. Joan. Hierosolymitani, ac alios quomodolibet immunitate personali gaudentes.

Haec Alex. Constit. confirmata est in omnibus a Clem. XI. 2. Jan. 1708. addendo tam in deferentes, quam in fabricantes, et vendentes poenam triennium ad septennium, ac etiam in perpetuum, arbitrio Cong. S. Consultae: et in clericos, aliosque, ut supra, per quinquennium, vel ultra, juxta casum, et personarum circumstantias. Item a Clemen. XII. Constit. In supremo Kal. Febr. 1734. §. Et quia.

Ac tandem a Bened. XIV. Constit. Securitatem 15. Jan. 1752. declarando insuper nihil Fisco ad hujusmodi reos condemnandos incumbere, quam prodare transgressionem dictarum Constitutionum. Clericus, vel Monachus damnatus de delatione armorum, de quibus supra, in Statu Ecclesiae Romanae, fit irregularis, quia est crimen publicum laesae majestatis. Extra terras Ecclesiae Romanae non fit irregularis, cum non censeatur hodie crimen publicum leg. *Juliae vi publica*, ut erat olim ex leg. 1. ff. eod. nam haec lex, quoad hoc, est desuetudine abrogata, ut *Menoch. de arbitr. cas. 394. n. 49. cum Deciano.* Neque tenetur ecclesiasticus Judex damnare clericum poena juris civilis, sed arbitraria pro delatione armorum, *Salz. ad Diaz in praxi cap. 68. §. Itaque, Suar. de legib. 3. cap. 34. n. 6.*

CAPUT X.

Armatorum, vel etiam non armatorum collectas facientes.

Hoc crimen de jure communi est laesae majestatis, si congregatio fiat in perniciem Sta-

tus, vel Principis: si autem ad privatas vindictas fiat, erit crimen legis Juliae de vi publica, si fiat cum armis; vel de vi privata, si fiat sine armis, *leg. 1. §. 1. ff. ad leg. Jul. majest. leg. 1. ff. ad leg. Jul. de vi publ. et leg. Si quis aliquem, ff. ad leg. Jul. de vi priv. Farin. quaest. 113. num. 128. et 134. Avus meus decis. Pedem. 35. num. 6. et utrobique damnatus de talibus criminibus, fit infamis infamia juris, quia sunt publica judicia, et consequenter fit irregularis, ut dixi *part. 1. cap. 33.* Tamen in terris Ecclesiae Romanae, etsi ad vindictas privatas fiat collectio armatorum, ut ad recuperandam, vel adipiscendam possessionem, est crimen laesae majestatis: ita enim statutum ex Bulla 1. Alex. VI. et Bulla 75. Sixti V. *Dum pro communi*, et Bulla Pauli V. *Alias a felic.* quae ad extensum refertur a *Cherub. in Compendio post Bullam. 75.* Sixti V. in qua solus excipitur casus necessariae defensionis. Vide *Farin. quaest. 113. num. 130. 148. et 160.* Requiritur autem, ut conveniat numerus convocatorum; at quantum esse debeat ad minus, vide *Farin. ibid. numero 131.**

Item adverte, quod hac in re armorum nomine continentur etiam ea, quae non sunt de se instituta ad nocendum, sed tamen tunc ad nocendum assumpta, ut *Farin. cons. crimin. 199. num. 20. et 21.*

Poenas autem ipso facto incurrunt facientes collectas armatorum in terris Ecclesiae, ut supra. Primo excommunicationis Papae reservatae; et neque in mortis articulo absolvi debent, nisi satisfactione praemissa. Secundo privationis omnium honorum, jurium, et dignitatum. Tertio inhabilitatis ad actus legitimos. Quarto confiscationis omnium castorum, et locorum. Quinto rebellionis. Sexto absolvuntur eorum subditi, seu vassalli a juramento fidelitatis.

Praeterea terrae, et loca eorundem, aut ab eis occupata, ad obedientiam Romanae Ecclesiae se transferre tenentur, sub poena interdicti latae sententiae, quod tandiu durabit, quandiu praefati domini ibi fuerint, et triduo post eorum discessum; et procedit etiam de terris eorum, qui favorem, aut auxilium praestiterint ad tales collectas faciendas. Haec statuta sunt in Bulla Alex. VI. 1. *Inter caetera.*

Ex Bulla autem Sixti V. et Pauli V. *supra citat.* omnes supradictae poenae temporales feruntur eo ipso incurrendae a collectas armatorum facientibus; et aliae etiam graves adduntur; et filii etiam istorum redduntur inhabiles ad quaelibet jura obtinenda, et ad omnes actus legitimos; unde etiam sunt irregulares; sed de poena excommunicationis nulla fit mentio, neque ibi innovatur Bulla Alexandri VI.

Unde probabile est, abrogatam fuisse per novas istas leges poenales priorem illam poenam excommunicationis, per ea, quae dixi *part. 1. cap. 12.* Illud est certum, dictas poenas non procedere contra ipsos convocatos, ut patet ex *tex.* idque notat *Cherubin. super Bulla 75. Sixti V.* et non procedit, nisi contra facientes collectas armatorum, non autem non armatorum, *Barbos. alleg. 50. num. 164. Farinac. dict. cons. 169. a num. 19. et seqq.*

Limitantur autem a nonnullis gravissimis DD. dictae Constitutiones, et poenae contra facientes cavalcatas, seu collectas, ut supra latae, ut procedant solum, quando talis coadunatio sit simplex, et sola, seu de per se, et primario intenta, aut saltem non

ordinata ad aliud delictum immediate, et incontinenti subsecutum: si enim fieret coadunatio ad effractionem carceris, vel ad homicidium etc. incontinenti, et continuato impetu statim effectu subsecuto, non intrant poenae facientis coadunationem, sed effractoris carceris, aut homicidae, quia verba poenalia intelliguntur de casu simplici, et non mixto; et regulariter non multiplicantur poenae, quando multa delicta subordinantur in continenti ad unum effectum; et ita tenuerunt *Seraph. et Oranus in voto relato a Farinac. dec. 61. num. 7. et 22. in collect. de contract. et crimin.* et ita fuisse tentum a *Clem. VIII. ibi in fine dictae decisionis refertur.* Quamvis ibi in additione notetur, quod secundum alios DD. videntur in hoc casu intrare poenae dictarum Constitutionum de cavalcata facta, et non poenae effractionis, aut homicidi, quia quando plura delicta connectuntur, tunc poena gravior locum habet, et minor absorbetur, et silet: ut tenent *Farin. quaest. 22. num. 19. et Decian. lib. 8. c. 4. num. 19. vide part. 1. c. 8. ubi plenius tractavi.*

CAPUT I.

Artem ludicram exercentes, vel ludos publice agentes.

An, et quale sit peccatum, ludos publice agere clericis, sive laicis, vide *Sanchez consil. seu opusc. lib. 1. c. 8. dub. 33.*

I. Infamiam juris incurrunt artem ludicram publice exercentes mercedis gratia, *leg. 1. ff. de his, qui not. infam. ibi DD. c. Definimus 4. quaest. 1. ut scaenici, citharedi, athletae, agitatores equorum, pugnantes cum feris, Sanchez lib. 6. opuscul. c. 3. dub. 6. n. 6. et 7. cum aliis Doctoribus, Ugolin. de irregul. c. 60. §. 1. num. 2. est communis sententia.* Et quamvis aliqui dicant, histriones, et mimos hodie non esse infames, nisi turpia repraesentent, vel illicita, ut olim faciebant tempore gentilitatis romanorum, ut tenet *Molina tract. 4. disp. 6. num. 10.* tamen jura citata volunt, esse infames ludiones, etiam ubi turpia non exercent, ut de eo, qui locat operas suas, ut pugnet cum fera, *leg. 1. §. Bestias, ff. de postul. ideo a communi sententia non recedas.*

An autem ad hanc infamiam incurrendam requiratur exercitium, seu consuetudo; an sufficiat unus actus? Respondet *Sanch. lib. 6. c. 3. dub. 6. num. 7. cum Sylvest. Armill. et gloss. in leg. 1. ff. de postul. quod in locante operas, ut pugnet cum bestia, aut in pugile, non requiritur consuetudo: in aliis autem, ut scaenicis, münis etc. requiritur consuetudo, saltem per binum actum introducta, et tenet Abb. in c. Cum decorem de vit. et honest. cler. num. 2. quia in malis actibus ad consuetudinem sufficit binus actus, Sylv. verbo Infamia num. 9. in fine, Barbos. allegat. 43. num. 10. cum Belletto.*

II. Irregularis itaque efficitur quis ludos exercens ratione infamiae juris, *Innoc. in c. Cum decorem de vit. et honest. clerico, Abb. ibi num. 2. Imola num. 1. vers. Item ex gloss. text. in c. Aliquantas 51. dist. ubi praecipit, tales ab ordinibus arceri, et c. Praeterea, c. Definimus 4. quaest. 1. cap. Maritum 33. dist. Sylv. verbo Ordo 4. num. 2. in fin. Zabarella in dict. c. Cum decorem num. 1. et haec irregularitas a solo Papa est dispensabilis, Imol., et Zabarel. ibi.*

Limita, quod jam promoti non fiunt ex hoc irregulares, *c. un. de vit. et honest. cleric. in 6.* imo aliqui dicunt, quod etiamsi peccent isti infames, faciundo se promoveri, tamen postquam fuerint promoti, non peccant ministrando in susceptis, si ab exercitio illo abstineant, *c. Aliquantos cit. tenet Avila part. 7. disp. 4. dub. 5. §. Dixi praeterea* : sed haec sententia est contra communem; imo taliter perperam ordinati sunt deponendi, *dict. cap. Aliquantos, c. Clericum 46. dist. Majol. lib. 2. c. 5. in fin.*

¶ *Eudovicus de Ameno de delict. et poen. tom. III. tit. 9. §. 8. num. 28. probat, verius esse etiam jam promotos fieri irregulares, si ludos publice exercent, cum ex tali exercitio major in iis consequatur infamia; ac proinde irregularitas, quae fundatur in infamia, firmitus habet fundamentum.* ¶

Item limita, quod minor 25. annis non incurrit infamiam istam, *leg. pen. Cod. ex quib. caus. inf. irrog. et ibi gloss. Bald. et Salyc. et consequenter, neque fit irregularis, ut Bald. ibi notat.*

III. Privilegio omni clericali privantur ipso jure clerici exercentes officium parasi, mimi, aut histrionis per annum, aut breviori tempore, si ter moniti, non resipiscant, ex *c. un. de vit. et honest. cler. in 6. Sanchez consil. lib. 1. c. 8. dub. 33. num. 5. cum allegatis* : et consequenter erunt irregulares ex novo capite : et procedit, etiamsi sint in sacris, ut *Archid. Jo. Andr. Gemin. Anchar. et Franch. in dict. cap. un. Sanchez num. 7. loco cit. Bern. Diaz in praxi c. 68. vel 71. num. 3.*

Limita, quod post vitae emendationem, per Episcopi dispensationem recuperare possunt istud privilegium, *Jo. Andr. Anchar. et Gemin. in dict. c. un. Diaz dict. loco num. 3. Sanchez num. 7.*

CAPUT I.

Assassinium.

Assassinium olim per primam nominis impositionem dictum fuit homicidium, quod quis mandasset perpetrari per quosdam infideles Syros pecunia conductos, proditorie; qui infideles Assassini dicebantur, et putabant, se posse impune, et licite ex mandato sui principis occidere quemcunque. Unde variae poenae fuere latae contra mandantes homicidia per hujusmodi assassinos, ut *cap. 1. de homicid. in 6. Sylv. verb. Assassinus, Navarr. c. 27. num. 135. Covar. variar. lect. lib. 2. c. 20. num. 10. Azor. tom. 3. lib. 2. c. 17. Suarez de censur. dis. 23. sect. 4. num. 46. Layman lib. 4. tract. de immun. Eccles. c. 3. num. 9.*

Hodie tamen assassinium per secundam impositionem dicitur quodcunque homicidium proditorium in personam christiani, per aliquem mercede conductum perpetratum, itaut omnis mercede ad id conductus, hodie dicatur assassinus: ita de communi, et recepta sententia testatur *Farinac. q. 13. num. 22. et multi DD. per ipsum allegati.*

Unde poenae in *dict. c. 1.* statutae contra assassinii crimen, etiam hodie procedunt, quoties mandatur occidi christianus per aliquem, tametsi christianum, mercede conductum, ut de recepta in praxi, et veriori, et communi testatur *Farinac. ibidem cum allegatis*, et tenet *Sayr. lib. 3. c. 33. num. 21. cum Summistis.* Quamvis alii dicant, non procedere, nisi mandataris sit nazione assassinus; unde cum tale

hodie non reperiantur, dicunt *dict. c. 1.* poenas non habere locum: ita tenet *Azor. lib. 2. c. 17. tom. 3. Covar. variar. lib. 2. c. 20. num. 10. et multi allegati a Farinac. n. 21.*, et eam probabilem ait *Suar. de cens. dis. 23. sect. 4. num. 46.* Alii autem dicunt, hodie poenas *dicti c. 1.* procedere, si mandataris sit infidelis, etiamsi non sit nazione assassinus, nec Syrus: ita tenet *Suar. ibid. Filiuc. tract. 14. n. 65.*

Ex dicto *c. 1. de homicid. in 6.* si quis quempiam christianorum per assassinum interfici fecerit, vel tantum mandaverit, quamquam mors non sit secuta, aut assassinum receptaverit, vel defende-rit, seu occultaverit.

I. Excommunicationis sententiam incurrit ipso facto; quae tamen non est reservata, ut notat *gloss. ibi*, et *Farin. quaest. 123. num. 11. Barbos. in dict. c. 1. in fin.*

II. Incurrit poenam depositionis, seu privationis omnis dignitatis, honoris, ordinis, officii et beneficii ipso facto ex *dict. c. 1.*, et haec poena respicit tam laicos, quam clericos, ut de communi testatur *Farinac. quaest. 123. num. 13.*, et haec depositio privat etiam omni privilegio clericali, ut dicam *infra num. 7.* sed non ligat haec poena ante declaratoriam criminis commissi, *Suarez dis. 23. sect. 5. num. 46. de censur.* et de communi testatur *Farinac. ibi num. 17.* et dicam *infra num. 7.* quare non poterit Judex, sive secularis, sive ecclesiasticus ante declaratoriam illum expoliare. Vide *par. 1. c. 27. et 28.* quae ibi dixi.

III. Ex eodem *c. 1.* incurrit poenam perduellionis, seu diffidationis perpetuae a toto populo christiano ipso facto in personam, et bona sua, ut tanquam publicus hostis habeatur, itaut possit impune a quocunque occidi, ut declarant *Gemin. in dicto c. 1. Sylv. verb. Assassinus §. 3. Marius Alter. tom. 1. de censur. dis. 20. lib. 5. c. 1. colum. 5. §. 7. Farin. quaest. 123. num. 8.* et bona ipsius primo occupanti conceduntur, *Farinac. ibi n. 9.* cum multis Doctoribus. Sed requiritur ad hanc poenam diffidationis exequendam sententia declaratoria criminis probati, *Farin. n. 17.* cum per eum adductis: imo tutius dicunt Doctores, etiamsi sit declaratus, quod non fiant tales executiones a privatis, nisi ex licentia speciali, ut *Farinac. quaest. 189. §. 3. n. 35.* cum communi. Et amplia secundum magis communem, quod licet *tex. c. 1.* inferens poenas praedictas, non loquatur de ipso assassino, seu mandatario mercede conducto, tamen per interpretationem communiter extenditur etiam ad eundem, ut DD. plurimi, quos allegat, et sequitur *Farinac. n. 19. post medium*; quamvis contrarium teneat *Suarez disp. 23. sect. 4. n. 46. de censur. Sayr. lib. 3. cap. 34. n. 21. de censuris, Filiuc. tract. 29. n. 106.*

IV. Irregularitatem incurrit ex homicidio voluntario mandans, et mandataris, et omnis cooperans, secuto effectu, *Reginal. lib. 30 num. 23. Suarez dis. 44. sect. 3. n. 7. Avila de cens. part. 7. disput. 6. sect. 2. dub. 2.*

V. Etiam non secuto effectu, secuta tamen sententia de crimine probato erunt infames infamia juris; quia est iudicium publicum, et erunt consequenter irregulares: et probatur etiam ex dicto *c. 1.* dum vult, eos esse eo ipso depositos omni honore, et ordine; quam esse irregularitatis poenam ait *Barbos. in dict. c. 1. n. 13.*

VI. Mandans, et mandatarius, et cooperantes eo ipso privantur immunitate Ecclesiae, seu loci sacri, ut si ad illum confugiant extrahi possint, servatis conditionibus, de quibus in bulla Gregor. XIV. *Cum alias nonnulli*, et procedit, etiam effectu non subsecuto, quia Gregor. XIV. in dicta Bulla privat jure immunitatis non solum eos, qui proditorie proximum suum occiderant, sed etiam assassinii reos. Dicuntur autem rei assassinii, etiam effectu non secuto, ut patet ex dict. c. 1. de homicid. in 6. ita *Marcus Mantua lib. 5. observ. c. 41. Remig. de immunit. fallen. 15. n. 8. Gratian. discept. forens. c. 593. n. 6. Diana resol. 18. tract. 1. tom. 1.*

Hodie attendenda est Constitut. Bened. XIII. -- Ex quo divina -- 6. Idus Jun. 1725. in cujus §. 5. ita declaratur, ibi -- Ad haec in crimine assassinii non modo mandatarios, qui in ipsamet Gregoriana Constit. aperte excipiuntur, sed etiam mandantes, qui certum praemium, aut mercedem, sive in pecunia, sive in aliis rebus tradiderint, aut promiserint; quamvis promissio nullum habuerit effectum, dammodo assassinium re ipsa patratum fuerit, ab ecclesiasticae immunitatis beneficio excludimus, ac pro exclusis perpetuo haberi volumus; et mandamus. --

VII. Clerici, et ecclesiastici de hoc crimine puniri poterunt a Judice laico absque alia degradatione, quia sunt ipso jure degradati: ita *Gemin. in d. c. 1. in fin. Capic. decis. 155. n. 25. vers. Octavum*, et communem ait *Gutier. pract. lib. 3. quaest. 7. n. 23. Zerola in praxi par. 1. verb. Assassini, Bern. Diaz in praxi c. 100. n. 4. et ibi Salzedo*; sed hoc intelligendum, secuta prius declaratoria sententia Judicis ecclesiastici, ut *Barbos. in dict. c. 1. n. 14. cum Farinac. Belletto, et aliis, et Diana resol. 51. tract. 2. tom. 1. Salzedo ad Diaz in praxi, c. 100. §. Notabis*, ubi ait, esse communem sententiam, et *Clarus quaest. 36. vers. Sed quaero tu scis, Capic. decis. 112. n. ult.* ubi ait, communem: et quamvis *Clar.* ibi dicat, alicubi esse consuetudinem, ut haec declaratoria feratur ab eodem Judice seculari; tamen hujusmodi consuetudinibus censetur derogatum per Bullam in Coena Domini, ut *Rota dec. 10. n. 24. par. 2. noviss.* Neque potest esse tutus ratione probabilis sententiae, quia cum agitur de jure partium, debet Judex sequi probabilior, et magis communem, ut DD. quos allegat *Sanch. lib. 1. in decal. c. 9. n. 47. et Ceval. in proem. comm. cont. comm.* et quia in materia censurae excommunicationis tutior pars eligenda, c. *Illud de cler. excomm. et DD. apud Sanch. ibi c. 10. n. 50.* Quamvis *Barbos. ibi* cum aliis quibusdam teneat, neque esse degradandum, neque tradendum Curiae seculari clericum ob crimen assassinii, sed solum deponendum; et textum concedentem, eum impune occidi, respondet loqui de laicis, non de clericis.

CAPUT I.

Astrologiae superstitio.

Vide verb. *Superstitio.*

CAPUT I.

Attritio.

In decreto Alex. VII. sub die 5. Maii 1667. relato a Bened. XIV. lib. 7. cap. 13. num. 9. de Synodo Dioec. edit. roman. ann. 1755. praecipitur sub poena excommunicationis latae sententiae Papae reservatae -- Cunctis, et singulis fidelibus... ut si deinceps de materia attritionis scribent, vel libros, aut scripturas edent, vel docebunt, vel praedicabunt, vel alio quovis modo poenitentes, aut scholares, ceterosque erudient, non audeant alicujus theologiae censurae, alteriusve injuriae, aut contumeliae nota taxare alteram sententiam, sive negantem necessitatem aliqualem dilectionis Dei in praefata attritione, ex metu gehennae concepta, quae hodie inter scholasticos communior videtur, sive asserentem dictae dilectionis necessitatem; donec ab hac S. Sede fuerit aliquid hac in re definitum. --

Circa amorem erga Deum proscriptae sunt sequentes propositiones ab Innoc. XI. 2. Martii 1679. et ab Alex. VIII. 7. Decemb. 1690. sub poenis in illas docentes etc. et ad praxim deducentes, prout in Additione ad c. 3. verbo -- Absolutio. --

Ab Innoc. XI. quae sunt in ordine prop.

5. -- An peccet mortaliter, qui actum dilectionis Dei semel tantum in vita eliceret, condemnare non audemus. --

6. -- Probabile est, ne singulis quidem rigore quinquenniis per se obligare praeceptum charitatis erga Deum. --

7. -- Tunc solum obligat, quando tenemur justificari, et non habemus aliam viam, qua justificari possumus. --

57. -- Probabile est, sufficere attritionem naturalem, modo honestam. --

Ab Alex. VIII. quae sunt in ordine prop.

7. -- Omnis humana actio deliberata est Dei dilectio, vel mundi: si Dei, charitas Patris est; si mundi, concupiscentia carnis, hoc est, mala est. --

9. -- Revera peccat, qui odio habet peccatum mere ob ejus turpitudinem, et disconvenientiam cum natura rationali sine ullo ad Deum offensum respectu. --

10. -- Intentio, qua quis detestatur malum, et prosequitur bonum, mere ut caelestem obtineat gloriam, non est recta, nec Deo placens. --

13. -- Quisque, etiam aeternae mercedis intuitu Deo famulatur, charitate si caruerit, vitio non caret, quoties intuitu, licet beatitudinis, operatur. --

14. -- Timor gehennae non est supernaturalis. --

15. -- Attritio, quae gehennae, et poenarum metu concipitur sine dilectione benevolentiae Dei propter se, non est bonus motus, ac supernaturalis. --

Circa amorem erga proximum.

Ab Innoc. XI. die, qua supra; quae sunt in ordine prop.

10. -- Non tenemur proximum diligere actu interno, et formali. --

11. -- Praecepto proximum diligendi satisfacere possumus per solos actus externos. --

12. -- Vix in secularibus inveniens, etiam in Regibus, superfluum statui: et ita vix aliquis tenetur ad eleemosynam, quando tenetur tantum ex superfluo statui. --

CAPUT I.

Bannitos Ecclesiae Romanae in temporalibus subditus receptans, vel eorundem publicam persecutionem impediens.

I. Ex Bulla Gregorii XIII. Constit. 65. *Tanta, tamque horrenda* excommunicationem isti incurrunt, sive ipsi receptaverint, vel receptari permiserint homicidas, latrones, grassatores, vel alios de crimine capitali bannitos, et diffamatos, scilicet quando tanta adest diffamatio, ut aequipoleat banno, ut ait *Navarr. cons. 59. de sent. excom. Rota divers. part. 1. decis. 523. Cherubin. super eadem Bulla schol. 1.* et procedit, etiamsi subditus Ecclesiae Romanae receptaverit bannitos ipsius in territorio, quod ipse habet non ab Ecclesia Romana, ut patet ex Bulla. Et haec excommunicatio fuit Papae reservata; ut neque in articulo mortis, nisi praevia satisfactione, absolvi possent: sed haec excommunicationis poena fuit abrogata a Sixto V. in Bulla 6. incipit, *Hoc nostri* §. 1. ob periculum animarum, et notat *Scortia in select. Const. Theor. 355.*

II. Ex Bulla Sixti V. citata praefati incurrunt ipso facto alias poenas. Et primo, poenam privationis feudorum, beneficiorum ecclesiasticorum, et omnium honorum, et jarium, tanquam rei laesae majestatis vere, et non fictae.

Secundo, tam ipsi, quam eorum filii ipso facto sunt inhabiles, et indigni ad obtinenda officia, beneficia, jura et bona quaecumque, et ad omnes actus legitimos, nec illis unquam pateat janua ecclesiasticae, aut mundanae dignitatis.

Tertio, ex iis etiam sequitur, taliter delinquentes, eorumque filios esse infames infamia juris, ex leg. *Quisquis Cod. ad leg. Jul. majestatis; Sanchez lib. 2. in decal. c. 28. n. 2.* et ex dicta Bulla; et consequenter, etiam esse irregulares, ut promoveri non possint, ex eadem Bulla, dum eos inhabilitat ad omnia officia publica, et actus legitimos, inter quae publica officia ordines ecclesiastici continentur; ita *Sanchez lib. 2. c. 28. n. 7. in decal.*

Nota, quod dicta inhabilitas, et irregularitas, et infamia filiorum tollitur eo ipso, quod pater a Papa fuerit restitutus, *Sanchez in decal. lib. 2. c. 27. n. 28. Majol. lib. 5. cap. 47. n. 7. §. Est alia, Archid. c. 1. et c. Si quis cum militibus 6. qudest. 1.* Item nota, quod filii non redduntur irregulares quoad ordines jam susceptos, *glass. in c. Satis per verum, et ibi archid. 56. dest. Majol. ibid. n. 6.* Quando vero istae poenae incipiant obligare in conscientia, vide *part. 1. c. 28. et seqq.*

CAPUT I.

Baptisma reiterantes.

I. Rebaptizatio, etiam occulta, facit rebaptizantem, et rebaptizatum, et ministrantem baptismati irregulares, *can. Confirmandum 50. dist. can. Qui bis de cons. dist. 4. c. Qui in qualibet 1. quaest. 7. c. Afros 98. dist. c. 2. de Apost. qui textus loquitur de acolyto, qui ministravit sacerdoti rebaptizanti. Et licet de sacerdote rebaptizante non sit textus clarus, tamen ex dictis a fortiori infer-*

tur, et consuetudine ita receptum, quae est optima legum interpretes, *Navar. c. 27. n. 246. Avil. part. 7. disp. 1. dub. 1. Suar. de sacram. disp. 31. sect. 6. §. Et ratio, Tolet. lib. 1. c. 70. §. 4. Coninch. disp. 18. dub. 4. num. 35. Barbos. in dict. c. 2. de Apost. ubi plures allegat: et procedit etiam in baptizante laicaliter, Sylv. verb. Irregular. quaest. 4. in princ. Angel. n. 24. Card. in dict. c. 2. n. 3. Anchar. n. 2. Requiritur tamen ad dictam irregularitatem malitia gravis, scilicet mortalis peccati, ut *Barbos. in dict. cap. 2.* unde ignorantia inculcata excusat, *Suarez disp. 31. sect. 6. §. Sed quid. Vide Canonistas in dict. cap. 2.**

Certum est autem, licitum esse, et debitum, iterum baptizare sub conditione, quando dubitatur probabiliter, quod obstetrix non bene baptizavit infantem, *c. De quibus de bapt. S. Thom. 3. part. q. 66. art. 9. Rota dec. 23. n. 5. part. 1. noviss.*

Sed an incurrat ille, qui rebaptizat sub conditione temere, idest sine dubio probabili; communiter sententia Theologorum negat. Vide *Dianam resol. 10. in addit. ad tom. 2. et resol. 9. tract. 4. tom. 2. cum allegatis.* Communis autem Canonistarum affirmat, ut testatur *Salzedo ad Diaz c. 15. tenet Sayr. lib. 7. c. 8. n. 23. Majol. lib. 3. c. 14. n. 5. Cuccus lib. 5. inst. tit. 2. n. 142. et 143.*

Canonistarum sententiam amplectitur, tuncque *Benedictus XIV. tam in Instit. ecclesiast. 84. tum lib. 7. de Synod. Dioec. edit. an. 1755. cap. 6. num. 3. quam ex pluribus S. Cong. Conc. responsis, atque ex Catechismo Romano part. 2. de Sacram. Baptis. num. 57. ea potissimum ratione, quod dictus Catechismus reprobet asserentes -- Nullum scelus admitti, si quemvis sine delectu cum adjunctione, illa (videlicet conditionis) baptizent. -- Hanc eandem sententiam amplexus est S. Carolus Borromeus, in cujus Institutionibus Actor. Eccl. Mediolanen. part. 4. pag. 497. de forma conditionata baptismi, haec leguntur, ibi -- Qua forma utitur, cum infans, aliusve, qui baptismo offertur, re diligenter perquisita, dubium relinquitur, aut certe non apparet, eum baptizatum esse, ut de expositis, inventisque parvulis dubitari, atque ignorari saepe numero solet. Quod si, re accurate investigata, exploratum habuerit, illum, forma servata, baptizatum esse, caveat omnino, ne hanc sub conditione baptizandi formam adhibeat, cum sacrilegium committat, si contra fecerit, et illud impedimentum contrahat, quod sacri canones irregularitatem vocant.*

An autem Episcopus possit dispensare super hac irregularitate *Sayr. ibid. n. 31. Bonac. de irreg. quaest. 3. punct. 3. n. 9. Barbos. in dict. c. 2. num. 6.* dicunt, si casus est publicus, solus Papa dispensat: si autem occultus, potest Episcopus dispensare, ex *Trid. sess. 24. c. 6. de reform.*

II. Deponendi sunt clerici rebaptizantes, et rebaptizati, et laici sunt excommunicandi, *Card. in dict. c. 2. de Apost. num. 3. Anchar. num. 2. Anan. num. 2. et gloss. in c. Qui in qualibet 1. quaest. 7.* quare damnati de hoc crimine, sunt infames, et iterum irregulares.

III. Suspecti quoque vehementer sunt de haeresi Anabaptistarum, et Novatianorum, de qua *Baron. an. Chr. 218.* quam Donatus, et Donatistae professi sunt, quaeque damnata fuit in Conc. Arelat. sub Syl-

vestro Papa, anno Christi 314. ut *Henriq. lib. 2. de Bapt. c. 28. num. 2. Baron. tom. 3. pag. 121.* et ita tenet *Anan. in dict. c. 2. num. 3. gloss. in rub. Cod. Ne Sanct. Bapt. reit.* et cum hoc crimen contra fidem sit mere ecclesiasticum, hodie poena ultimi supplicii statuta *leg. 2. Cod. ne San. Bapt. reit.* non habet locum; sed aliter puniuntur tales rei ab Inquisitoribus. Vide *Pegnam indirector. lib. 1. schol. 12. pag. 11.*

CAPUT II.

Rebaptizatum ordinans.

Est deponendus ab officio, et beneficio, c. *Qui in qualibet 1. quaest. 7.* unde damnatus de hoc crimine, afficitur juris infamia, et fit irregularis.

CAPUT III.

Baptismum solemniter ministrans, Sacerdos non existens.

Qui baptismum solemniter ministrat, cum sacerdos non sit, efficitur irregularis, ut c. *1. de clerico non ordinato ministr.*

Amplia, quod etiam diaconus ministrans solemniter baptismum, etiam de mandato parochi, si illud mandatum non fuit cum causa justa, idest, gravis necessitatis, scilicet ob notabile impedimentum parochi, qui non poterat tunc per se, neque per alium sacerdotem substitutum baptizare, efficitur irregularis, ut *Henriquez lib. 2. cap. 29. num. 1. Coninch. de Sac. quaest. 67. num. 27. in fin. plures allegat, et sequitur Barbos. in dict. c. 1. de cleric. non ordin. num. 3.* quia in *can. Diaconos 93. dist. et c. Constat de consecr. dist. 4.* solum conceditur diacono solemniter baptismum ministrare ex commissione parochi, quando est casus gravissimae, et extremae necessitatis.

Quamvis aliqui Doctores excusent diaconum ab irregularitate, si ministravit baptismum, non ut sacerdos, sed ut diaconus est, ut *Henriq. sibi contrarius lib. 14. c. 16. num. 2. lit. O. in commento: et late defendit, ut probabilior Navar. cons. 3. de clerico non ordinato, et tenet Sayr. in florib. tit. de sent. excomm. decis. 67.*

Limita secundum omnes, quod excusatur quia ob bonam fidem, ut dicam verbo *Ordo c. 3.* cum communi, et late *Navar. loc. cit.*

Nota, quod quamvis in dicto casu temere baptizatus a diacono recipiat verum baptismum, tamen non recipit sacramentalia annexa (ex institutione Ecclesiae) baptismi, ut sunt benedictiones illae solennes, et unctiones etc. quia sacramentalia non valide exercentur, seu conferuntur ab eo, qui in talibus circumstantiis non habet ab Ecclesia facultatem, existente licentia parochi nulla, cum speciali commissione diacono, tantum competere possit talis facultas in casu necessitatis, per ea quae docet *Layman lib. 5. tract. de sac. ordinis c. 9. n. 7. Palud. in 4. dist. 24. quaest. 3. art. 3. regula 3.* Contrarium tamen est satis probabile, quia haec facultas ei competit radicaliter jure suae ordinationis, ut notat *Sotus in 4. q. 1. art. 1. cum Cajet. et Bonac. de irregular. quaest. 3. punct. 6. n. 5.* nam in sua ordinatione haec ei facultas datur; et in primitiva Ec-

clesia diaconi passim baptizabant: unde licet haec facultas fuerit illis restricta, ut faciant cum commissione speciali in casu necessitatis, hoc videtur pertinere ad licitam, non ad validam administrationem, ut in simili de Abbate conferente minores ordines alieno subdito, tenet magis communis sententia (contra Palud. et Layman) ut *Sanchez consil. lib. 7. c. 1. dub. 19. n. 17.* cum multis Doctoribus, *Archid. in c. Abbates de privil. in 6. ibi Gemin. et Francus, et Roder. quaest. regul. 23. art. 2. tom. 3. dixi verbo Ordo c. 21.*

Imo contraria opinio hic relata, mihi videtur probabilior, et non satis tantum probabilis, nedum ob rationes ab Auctore allatas, sed etiam quia juxta mentem Ecclesiae in Pontificali Romano expressam, diaconus non tantum ad Altaris ministerium, ad quod ex moderna disciplina hodie ejus officium est restrictum, verum etiam ad functiones hierarchicas exercendas ordinatur, ibi — Diaconum oportet ministrare ad Altare, baptizare, et praedicare. —

Circa validitatem collationis ordinum factae ab Abbatibus alieno subdito, vide *Additiones meas infra ad Cap. XXI. verbo — Ordo —*

Nota secundo, quod super hac irregularitate de promovendo solus Papa dispensat: de promotio autem, ut ministret in susceptis, Episcopus potest dispensare, ut c. *2. de clerico non ordin. ministr. Majorius lib. 4. c. 13. n. 3.*

CAPUT IV.

Baptizans proprium filium, aut tenens in baptismo, vel confirmatione extra necessitatem.

Peccat mortaliter pater, qui filium suum extra necessitatem baptizat, aut tenet in baptismo, vel confirmatione, quia alius debet esse pater spiritualis, alius carnalis, *S. Thom. 3. part. quaest. 67. artic. 8. ad 2. Abb. in c. 2. n. 2. de cogn. spir. et ibi Praepos. n. 5. Sanchez lib. 9. disp. 26. n. 5. Layman lib. 5. tract. de baptis. sac. c. 9. n. 3.*

Aliam etiam rationem hujus prohibitionis affert *Cuccus instit. canon. lib. 5. tit. de bapt. n. 94.* quia jus canonicum instituit paternos, tanquam coadjutores parentum ad instruendos eos, qui baptizantur, in fide, et christianis moribus, ad quod jam parentes sunt ex officio, et principaliter obligati, et ut sint tanquam fidejussores apud Deum pro baptizatis, ut c. *Vos autem de consecr. dis. 4.* Unde infero, hanc prohibitionem procedere etiam in avo, et avia quia etiam in iis procedunt eadem rationes, et quia proprie patris, et filii nomine continetur etiam avus, et nepos, *leg. Justa 201. ff. de verb. signif. Rebuff. ibi §. Ego vero, praesertim ubi est eadem ratio, ut Rebuff. ibi §. Quinto non habet.*

Item, si conjugatus baptizet, vel teneat filium communem, seu uxoris, vel e contra, extra necessitatem, peccat mortaliter, et amittit jus petendi debitum, nisi excusetur ignorantia juris, vel facti, ut c. *1. 30. quaest. 1. et c. 2. de cogn. spir. et ibi glos. verb. Si ex ignorantia, et Canonistae, Sanchez lib. 9. disput. 82. n. 47. et 49. Barbosa in dict. c. 2. n. 3. et seq. est enim haec privatio poenalis, quae non ligat ignorantia excusatos, ut *Sanch. disput. 30. num. 1. ibid.**

Amplia, quod haec poena ligat etiam ante declaratoriam in foro conscientiae, quia est mere privativa, et quia est fundata in cognatione spirituali ex tali actu inducta inter ipsos conjuges, *Sanchez dict. disp. 30. num. 2.* itaque est poena satis conaturalis.

Limita primo, quod conjux innocens non amittit jus petendi debitum, et non sunt separandi, ut patet ex *dict. c. 2. ibi glos. verb. Debitum*, et *Barbos. ibi n. 3.* cum communi, et *Sanch. ibi dis. 26. n. 7.* licet ex *dict. c. 1. 30. quaest. 1.* olim debuissent separari, atque ita etiam innocens amittebat jus petendi debitum, ut notat *Sanch. dis. 26. n. 5.*

Limita secundo, ut dictum est, quod in casu necessitatis baptizans filium suum, non amittit jus petendi debitum, (quamvis contrahat cognationem spirituales cum conjugē, *c. Ad limina 30. q. 1.*) quando scilicet nullus alius est, qui illud munus obeat, et periculum est, quod puer sine baptismo moriatur, *Sanch. disp. 26. n. 2.* et idem dicit de tenente, quando non est alius, qui teneat, in casu scilicet periculi mortis, ut supra; est communis sententia, ut *Sanchez num. 3.* Quod dicimus de tenente, intelligendum est, si teneat formaliter, tanquam patrinus, seu ut exercens ceremoniam Ecclesiae: secus si teneat materialiter tantum, seu ut sustentet, ne cadat, vel ut deducat etc. *Sanch. lib. 9. disp. 26. n. 4. cum aliis DD.* Dixi autem, non amittere jus petendi debitum; secus enim dicendum de matrimonio contrahendo, nam baptizans etiam in casu necessitatis filium, v. g. suae concubinae, non poterit cum ea contrahere matrimonium, quia adest impedimentum dirimens ob hanc cognationem spirituales, ita *Sanch. lib. 7. disp. 62. n. 11.* cum communi sententia.

Super hoc impedimento ad petendum debitum potest Episcopus dispensare secundum magis communem sententiam, ut probat *Barbos. allegat. 35. c. 8. Sanch. lib. 8. dis. 12. n. 15.*

CAPUT V.

Baptismus ab haeretico recipientes.

Tales irregulares sunt, ut promoveri non debeant ad ordines, *c. Qui in qualibet 1. q. 7. c. Ventum 1. q. 1.* ubi neque ad minores, vel primam tonsuram promovendi; ut notat *Turrecr. ibi in fine.*

Limita, quod quamvis text. dicat de baptizatis in qualibet aetate, excipiendi tamen sunt baptizati in infantia ab haeticis: isti enim, si postea rationis usum adepti, convertantur ad fidem catholicam, possunt ad ordines promoveri, *c. Placuit, ibi gloss. et c. Qui apud, et ibi gloss. 1. quaest. 4.* quia haec est irregularitas ex delicto, quae non contrahitur sine culpa; et ita *Turrecrem. in dicto c. Ventum in fin. Suar. de cens. disp. 42. sect. 1. n. 11. Sayr. lib. 7. c. 65. num. 6. Bonacc. de Irregularitate quaest. 7. pun. 3. n. ult.*

An autem excusetur ab hac irregularitate baptizatus ab haeretico, justa, et gravi necessitate coactus? Respondent Doctores communiter, excusari, cum scilicet non esset alius minister; dummodo cesset periculum inductionis in errorem; ita *Suar. de censur. disp. 11. sect. 1. n. 16. disp. 42. sect. 1.*

n. 14. Sayr. lib. 2. c. 3. n. 12. Henriq. lib. 2. de bapt. c. 28. n. 3. lit. E. Layman lib. 1. tit. de irregular. c. 2. n. 3. Bonacc. n. 13. Ugolin. de irregul. c. 34. n. 4. et idem de eo, qui ex probabili ignorantia baptismum ab haeretico susciperet, ait *Suar. dicto n. 14.* Super hac autem irregularitate, seu poena solus Papa dispensat in casu publico: Episcopus in occulto potest dispensare, ut *Tolet. loco citat.*

CAPUT VI.

Baptizatus in aegritudine, aut alia necessitate.

Ex can. Si quis in aegritudine 57. dist. ex Neo-caesariensi Concilio. Si quis in aegritudine constitutus, fuerit baptizatus, presbyter ordinari non debet; non enim fides illius non voluntaria, sed ex necessitate est; nisi forte postea ipsius studium, et fides probabilis fuerit, aut hominum raritas exegerit.

Ex hoc apparet, talem esse irregularem, qui usque ad aegritudinem baptismum distulit, ut neque ad minores promoveri possit, *Turrecr. in dict. can. Si quis, cum Hugone, et Praeposit. ibi n. 1. Reginal. lib. 30. n. 179. tract. 2. Sayr. lib. 7. c. 8. n. 3.* ubi plures allegat: et *Suar. de censur. disp. 42. sect. 1. n. 5.* Et aliqui dicunt, hanc irregularitatem esse ex delicto, *gloss. ibi, et Tolet. lib. 1. c. 70. in fin. Sylv. verb. Irregul. quaest. 21. Turrecrem. loc. cit.* sed verior, et magis communis est, esse ex defectu, ob periculum inconstantiae fidei illius, sicut neophytus est irregularis, *Borgas part. 5. de irregular. tit. de differente baptis. n. 1. Suarez loc. cit.*

Nota, quod haec irregularitas non procedit in infante baptizato in articulo mortis, *Suar. ibi, Vivald. de irregul. defectu animae n. 45. Praepos. ubi supra.*

Nota etiam, quod Episcopus potest dispensare super hac irregularitate ob penuriam clericorum, et aliorum magis habilium, ut in text. *Turrecrem. ibi Suar. n. 6. Majol. lib. 3. c. 8.*

An autem tollatur ea irregularitas cursu temporis, si probitate vitae diluat praesumptionem illam malam, ostendendo se ex toto corde conversum: quidam affirmant ex eo textu: ita *gloss. ibi Praepos. et Borgas. loc. cit. n. 1. et 2. Sylv. loco cit. Angel. irreg. §. 55. Sayr. ubi supra, Layman lib. 1. tract. de irregul. c. 2. n. 4. Menoch. praesumpt. lib. 1. quaest. 43. n. 4.* Contrarium, quod tunc ab Episcopo dispensatio sit petenda, tenet *Turrecr. in dict. can. Majol. lib. 3. c. 8. Suar. n. 6. et alii.* Extra hos casus Papa dispensat super dicta irregularitate, *Sylv. et Angel. ubi supra, Vivald. de irregul. n. 46. Borgas. loco cit. n. 4.*

Quod dictum est de baptizato in aegritudine, extendunt communiter Doctores ad eum, qui baptismum distulit usque ad decrepitanam senectutem, et ad eum, qui metu gravi, ut edicto principis poenali, baptismum suscepit, *Majol. c. 10. lib. 3. Suar. num. 30.*

CAPUT VII.

Baptizans alienum parochianum.

Vide verbo Sacramentum cap. 4.

CAPUT VIII.

Baptismum extra Ecclesiam, in qua est fons ad id speciatim deputatus, sine necessitate ministrare praesumentes.

In Clementina unic. Praesenti de Bapt. prohibetur collatio baptismi in privatis domibus, etiamsi postea ibidem baptizati, ad sacrum fontem afferantur, ut consuetae caeremoniae, ac ritus in Ecclesia celebrentur, exceptis Regum, et Principum liberis, aut tali necessitate emergente, propter quam nequeant infantes ad Ecclesiam absque periculo deferri: et aliter facere praesumentes, aut suam in hoc praesentiam (idest ex proposito, ut Gloss. hic.) exhibentes, plecti debent ab Episcopo poena arbitraria.

In Can. 19. et 31. Concilii Trullani clericus, qui sine licentia Episcopi intra Oratorium domus privatae baptizasset, erat deponendus; laicus vero excommunicandus.

Nota I. Ex Rituali Romano de tempore, et loco administrandi baptismi, parochum non pro libito, sed deposcentibus dumtaxat dictis Regibus, et Principibus, conferre posse baptismum in eorum domibus: et tunc, nonnisi in eorundem capellis, seu Oratoriis, aqua baptismali de more benedicta.

Nota II. juxta gloss. verbo Regum, nomine, et Principum non venire Marchionem, Ducem, Comitem, Baronem, vel alios similes, sed Principem talis Potentatus, qui sit comparandus regiae dignitati, prout etiam clare eruitur ex eodem Rituali, ibi -- Nisi forte sint Regum, aut Magnorum Principum filii.

Nota III. juxta eandem gloss. verbo Liberi, quam amplectitur Fagnan. in c. Ex transmissa n. 16. de filiis Presbyter. nomine liberorum (prout textus vocat Regum, et Principum filios) venire etiam nepotes ex filiis, et alios descendentes ex masculis.

Nota IV. Periculum, ob quod in privatis domibus baptizare licet, nedum esse respectu baptizandi quando scilicet est in mortis articulo, sed etiam respectu eorum, qui illum deferre deberent ad Ecclesiam, puta si hostes haberent, vel locus esset obsessus, dicta gloss. verbo Periculo.

Propositiones circa Baptismi collationem proscriptae ab Alexandro VIII. sub die 7. Decemb. 1690. 27. et 28. in ordine, ita sonant.

-- Valuit aliquando Baptismus sub hac forma collatus -- In nomine Patris etc. praetermissis illis -- Ego te baptizo. --

-- Valet Baptismus collatus a ministro, qui omnem ritum externum, formamque baptizandi observat; intus vero in corde suo, apud se resolvit -- non intendo facere, quod facti Ecclesia.

Quas docens etc. et ad praxim deducens, incurrit poenas, quas incurrunt doctores etc. alias propositiones proscriptas, prout in fine Additionis ad cap. 3. verbo Absolutio.

CAPUT I.

Bello, vel militiae clerici se immiscentes.

Peccat mortaliter clericus in sacris, vel beneficiatus militans in bello, aut militiam assumens, c. Sententiam, ne clerici, vel mon. quod intelligi-

tur, si sine dispensatione Papae ob justam causam: et de peccato clericorum hujusmodi, vide S. Bernard. epist. 78. col. pen. Limita, quod ob necessariam civitatis, seu loci defensionem, dum periculum est in mora, et necessarium videtur auxilium clericorum, occidendo, non fit irregularis, neque peccat Genu. praxi c. 34. n. 16. Tannerus tom. 4. dis. 6. quaest. 10. n. 208. cum multis Auctoribus: et Sayr. de censur. lib. 6. c. 19. n. 5. et Laym. lib. 3. tract. 3. part. 3. c. 9. n. 2. Ob hanc causam non solum excusatus, sed etiam laudatus reperitur Athanasius Episcopus Neap. a Joanne Papa epist. 66. de qua re Baronius annal. tom. 10. pag. 524. anno Christi 877.

II. Irregularis fit clericus praefatus, aut laicus quilibet, militans in bello justo, si sciat, aut dubitet probabiliter, se aliquem occidisse, aut mutilasse, aut mandasse, ut aliquis determinatus occideretur, aut mutilaretur: aut in bello injusto, si scit, aut dubitat, aliquem a se, vel a suis fuisse occisum; Rota Recent. par. 2. decis. 3. n. 5. Bonacc. de irregul. q. 4. pun. 4. n. 3. Suarez de cens. dis. 47. sect. 6. n. 11. Sayr. lib. 6. c. 19. n. 12. et 13. Laym. de restit. ex homic. lib. 3. tract. 3. par. 3. c. 8. unde non fit irregularis clericus in bello justo, solum militando, vel exhortando ad pugnam, seu victoriam generaliter, vel etiam percutiendo, ut Rota cit. n. 5. cum Abb. et Navarr. Et super hac irregularitate utroque casu solus Papa dispensat, ut de communi Sayr. lib. 6. c. 19. cum allegatis. Censetur autem Papa praeservasse ab ea irregularitate, dando licentiam pugnandi in bello, Bonacc. pun. 4. in fin. n. 12.

Et advertendum, quae dicta sunt de militante in bello justo, non procedere in persequente, vel pugnante contra publicos latrunculos, quia si quis ex latrunculis occidatur a sociis, ipse etiam est irregularis, ut omnes de comitiva, etsi juste latrunculi occidantur, Rota par. 2. Rec. decis. 44. num. 3. non enim latrunculi dicuntur hostes, nec contra eos bellum, leg. Hostes ff. de ver. signif. leg. Hostes ff. de capt.

III. Privationem ipso facto beneficiorum incurrit clericus, si miles fiat: de qua re dic. ut supra verbo Apostasia ab ordine clericali n. 5. et 8.

Privationem quoque privilegii clericalis incurrit clericus ob militiam assumptam: cum hac distinctione, quod si habitum, et tonsuram deponat, animo scilicet deserendi statum clericalem, si sit in minoribus, eo ipso omne privilegium amittit, quia potest statui clericali renunciare, et censetur renunciasse; Abb. in c. final. de cler. conjug. n. 1. et ibi alii Canonistae. Si autem sit in sacris, quia non potest, etiam volens, eum statum mutare, tunc, si ter monitus non resipiscat, solo canonis privilegio privatur, cap. In audientia de senten. excommunic. dixi verbo Apostasia ab ordine num. 6. et 7.

An autem clericus in minoribus, vel laicus ex sola assumptione militiae fiat irregularis, non secuta nece: respondet negative gloss. in c. Si quis, verb. Militaverit 51. dist. nisi juramento se astrinxerint, ut c. Legem, 53. dist. Henriq. lib. 14. cap. 3. n. 2. lit. L. Vide Majol. lib. 2. cap. 5. n. 8. et lib. 5. c. 44. n. 4. Vide sup. verb. Apostasia c. 4. n. 8. ubi plenius de hoc dixi.

CAPUT II.

Bellum, seu militiam miles deserens, vel ignominiose missus.

I. Miles a bello publico fugiens, infamis efficitur infamia juris, et consequenter irregularis, per *cap. Infames* 6. q. 1. gloss. in c. *Quod quidam*; verbo *Exhorruit* 1. q. 1. quod intelligendum videtur, vel de iis, qui jurarunt, se mortem non evitatu-ros pro republica ut gloss. notat in dict. verbo *Exhorruit*: aut quando sua fuga Principis sui exercitum, aut statum, seu loca defendenda, in discrimen coniecit; et tunc est reus laesae majestatis, leg. 3. ff. ad leg. *Juliam majestatis*, gloss. in d. c. *Infames*, ver. *De bellis publicis*: et intelligitur quando poterat defendere: secus, si nihil poterat proficere, leg. *Omne*, §. *Qui in acie*, ff. de re mil. et gloss. in dicto c. *Infames*. In dubio autem, et per se loquendo, miles non potest locum deserere, seu stationem, etiam in evidenti vitae periculo, sed teneatur mortem, defendendo, subire, ut *Less. lib. 2. c. 9. n. 27. Coninch. de charitate, dis. 25. num. 82. Laym. lib. 3. tract. 3. de restitut. cap. 1. n. 3.* Item intelligitur, quando bellum erat justum, ut *Archid. in dict. c. Infames, ver. De bellis.*

II. Miles, qui ab exercitu ignominiae causa ab Imperatore, aut alio, cui de ea re statuendi potestas est, dimissus est, juris infamiam incurrit, l. 1. et 2. ff. de his, qui not. infam. *Sanchez cons. lib. 6. c. 3. dub. 6. n. 3.* Ille tamen, qui idea missus est, quia se militem fecerat malitiose, ut scilicet se potentio-rem in lite faceret, non erit infamis, juxta leg. *Qui cum uno*, §. *Adulteri*, ff. de re milit. ita *Molina tract. 4. dis. 6. n. 13.*

CAPUT III.

Bellum inferens, diffidatione non praemissa.

Vide verbo *Repraesaliae cap. 2.*

CAPUT I.

Benedictio ecclesiasticae supellectilis.

Vide infra verbo -- Consecratio -- cap. 2.

CAPUT I.

Beneficia per sordes, et simoniam procurantes.

Vide verbo *Simonia a cap. 2. cum seqq.*

CAPUT II.

Beneficia alicui procurans in Curia Romana fraudulenter, subjiciendo se examini pro eodem.

Ex Bulla 12. *Inter caeteras* Pauli IV. talem fraudem in Curia Romana committentes incur- runt. Primo excommunicationem Papae reserva- tam. Secundo nullitatem talium provisionum: unde etiam in conscientia tenentur dimittere pro- visi talia beneficia, *Gonzalez gloss. 15. n. 89.* Ter- tio illud beneficium remanet reservatum Sedi A- postolicae, ut vacans in Curia: non tamen hoc prae- judicat patrono laico, *Lessius libro secundo c. 34. n. 36. et 37.* Quarto incurrit iste fraudulentus pri-

vationem omnium beneficiorum. Quinto incurrit inhabilitatem ad omnia beneficia ecclesiastica: ita in dicta Bulla.

De hac Bulla et poenis vide *Gonzalez loc. cit. n. 91. Grass. decis. 1. num. 5. de off. Vicar. Filiuc. tract. 15. n. 101. Garziam par. 11. c. 3. n. 191. Bonac. de censur. in partic. disp. 2. q. 3. n. 28.* ubi in fine limitat, quod iste procurans beneficium alicui frau- de praefata, non incurrit poenas per solam procu- rationem, seu examen, sed requiritur effectus sub- secutus provisionis: sufficere tamen ait supplica- tionem signatam, et gratiam publicatam in Can- cellaria. Item limitat, haec non habere locum extra Curiam. Item limitat, quod is, pro quo fraudes istae commissae sunt, non incurrit in censuram, et poenas praedictas, sed solum ejus provisio est irrita, ut pa- tet ex ipsa Bulla Pauli IV.

CAPUT III.

Beneficium procurans in Curia Romana cum inten- tione illud renunciandi alteri, sive gratis, sive cum onere.

Iste incurrit omnes poenas supradictas latas in Bulla 12. Pauli IV., de qua dixi late, verbo *Si- monia c. 5.* In ea igitur Bulla §. 2. expresse habetur hoc, quod procurans beneficium in Curia Romana principaliter cum intentione illud resignandi, sive cum onere, sive sine onere alicui, incidit in poe- nam excommunicationis, et alias poenas, de qui- bus dixi dicto c. 5. verbo *Simonia.*

Hoc secundum aliquos, est crimen ambitus, ut *Hostien. in c. Relatum, de cler. non resid. et ibi Abb. n. ult.* sed secundum alios est vitium simoniae men- talis, ut *Achill. decis. 49. n. 5.*

Amplia, quod istae poenae procedunt, etiamsi illa intentio sit omnino interna, idest nullo signo ex- terno expressa; quia cum componat unum in ge- nere moris cum actu externo procurationis benefi- cii, eumque afficiat, et vitiet, redditur ipsa inten- tio punibilis per legem humanam, ratione actus externi mali, ut *Garzias de benef. par. 11. cap. 2. quaest. 191.*

Limita I. ut non procedant dictae poenae contra procurantem beneficium, si motus fuit ex ea inten- tione minus principaliter: neque contra habentem intentionem resignandi illud beneficium post lon- gum tempus, ut *Garzias ibi*: neque contra haben- tem intentionem illam conditionatam; ut resignan- di hoc beneficium, si aliud sibi magis conveniens offeratur, *Garz. ibi, Cherub. in eadem Bullam Pauli IV. et facit Navar. de orat. miscell. 44. n. 6.* Itaque tunc puto, incurrere in hanc Constitutionem eum, qui procurat beneficium in Curia, quando, data opera, procurat obtinere beneficium, ut hoc tanquam medio alium finem assequatur, v. gr. ut hujus resignatione, alterius beneficii, seu rei acqui- rendae viam sibi disponat; vel si hoc beneficium as- sequatur, seu procuret, ut illud deinde suo nepo- ti, seu fratri, cum aptus fuerit, resignet, et simi- lia: non autem puto, incurrere eum, qui duo pro- curat beneficia incompatibilia, sciens, quod si pri- mo obtento, secundum consequatur, necesse erit primum dimittere, quia non procuravit primum principaliter ad hunc effectum, ut secundum con-

sequeretur, neque ut illud resignaret, absolute, sed conditionate.

Limita II. quod haec Constitutio poenalis non procedit contra procurantem beneficium hac intentione extra Curiam Romanam, *Garz. ibi, Filiuc. tract. 15. n. 101.*

CAPUT IV.

Beneficium parochiale obtinens, non intendens ad sacerdotium promoveri.

In *cap. Commissa, §. Caeterum de elect. in 6.* statuitur, ut talis non faciat fructus suos, nisi intra eundem annum pravam mutaverit voluntatem, et se fecerit promoveri: et ille, qui sciens hanc intentionem, ei beneficium contulit, tenetur quanti interest Ecclesiae laesae, si iste provisorius non restituat.

Et Nota primo, quod haec poena locum habet etiamsi illa intentio nullo signo externo se prodatur, quia haec poena est per modum poenae conventionalis; et quia lex potest punire actum externum redditum malum a mala intentione: ita *Azor. par. 1. lib. 5. c. 10. §. In hac itaque*, dicens, esse certam sententiam.

II. Nota, quod licet lex dicat de eo, qui habet animum se non promovendi, ut lucretur fructus primi anni, hic tamen finis est exempli causa expressus, non causa limitandae Constitutionis; quia sufficit, quod non habuerit animum accipiendi sacerdotium, ut censeatur in fraudem beneficium accipere, et indignus fructibus, cum noluerit se reddere aptum beneficio: et ita Canonistae ibi generaliter intelligunt, et *Sanct. lib. 7. de matr. dis. 45. a n. 1. et n. 11.* et in terminis *Garzias par. 3. cap. 4. n. 58.* cum aliis Canonistis.

III. Nota etiam, quod ista Constitutio non est proprie poenalis, sed est compensativa iniustae laesionis; et ideo obligat in conscientia, et quia non censetur adimplere conditionem requisitam ad fructus consequendos; *Sanct. n. 3. Garz. n. 59. cum allegatis Doctoribus.*

Cui autem fieri debeat restitutio fructuum: quidam dicunt Ecclesiae, ut *Sanct. n. 3.* cum aliis, et favet textus: alii dicunt fabricae, vel pauperibus, ut *Garz. n. 59.* Vide quae dixi *par. 1. c. 32.*

An autem mutata, seu purgata prava illa intentione, retinere possit fructus perceptos tempore etiam pravae intentionis, affirmant DD. ut *Sanchez num. 7.* Sed an incurrat poenam praedictam, qui ab initio non intendebat promoveri, si tantum temporis transierit, ut non possit amplius intra annum promoveri; respondeo cum *Sanct. n. 11. in fin. cum Sylv. et S. Antonin.* affirmative: secus si habuit ab initio animum promovendi, quia tunc non incurret ante finem termini, per ea quae dixi *part. 1. c. 14.*

CAPUT V.

Beneficium curae animarum consecutus, si intra annum ad sacerdotium non se fecerit promoveri.

I. In *c. Cum in cunctis, de electione*, statutum est ab Alexandro III. ut ad inferiora ministeria ab episcopatu, ut decani, ac archidiaconi, et alia curam animarum habentia, et etiam ad paro-

chias, non eligantur, nisi qui 25. annum aetatis attigerint, alias eligens punitur, ut ibi, et dicam verbo *Electio c. 3.*

II. In eodem textu statutum est, ut supradicti provisi de beneficio curam animarum habentes, si admoniti, non receperint ordinem suo beneficio competentem temporibus legitimis, priventur dicto beneficio, et aliis conferatur, omni appellatione remota.

III. Gregorio X. in *c. Licet canon de elect. in 6.* ad removendam negligentiam supradictorum beneficiatorum, statuit, ut parochiales Ecclesiae non possint valide conferri, nisi iis, qui attigerint 25. annum, qui intra annum a die commissi sibi regiminis se faciant ad sacerdotium promoveri: quod si promoti non fuerint intra annum, ipso jure sint privati parochia, etiam nulla praevia monitione.

Si intra annum promoveri possit ad presbyteratum, Ecclesia parochialis conferri potest etiam clerico primae tonsurae, ut ostendi in *Additionibus meis ad Instit. Canon. Remigii Maschat part. 1. pag. 390. col. 1.*

De hac Decretali tractant, et explicant *Gonz. gl. 15. n. 47. Garzias de benef. par. 7. c. 4. a n. 41. Sanct. consil. lib. 2. cap. 2. dub. 22. Trid. sess. 24. cap. 12. de reform.*

Amplia, ut procedat etiam in commenda parochiae, *c. Nemo deinceps de elect. in 6. et ibi gloss.* Item in coadjutoria, *Gonzal. gloss. 5. §. 9. num. 6.* Item, ut dispensatus super defectu aetatis 25. ann. ad ordines, non censeatur dispensatus ad beneficium curatum, *Corrad. de dis. lib. 2. c. 5. n. 25.*

Nota I. quod si parochiam consecutus, intra annum obtineat dispensationem de non promovendo per biennium, incipiet currere a fine anni vigesimi quinti, et rursum habebit totum annum vigesimum octavum ad se promovendum, intra quem si non promoveatur, incurret privationis poenam, ita *Rebuff. tit. de dispensatione de non promovendo n. 13. et 14.* Haec autem omnia procedunt de jure communi: secus autem, quando in litteris apostolicis inest praeceptum (quod in litteris provisionis abbatiae, et prioratus conventualis apponi solet de stylo Curiae) ut quamprimum ad aetatem legitimam pervenerit, proximis inde temporibus promoveri teneatur etc. alias privatus sit eo ipso: tunc enim, impenetrata dispensatione de non promovendo, v. gr. per biennium, tempus incipit currere a primis quatuor temporibus inclusive, et finito biennio, tenetur statim primis temporibus respective promoveri, et petere ab Episcopo secum dispensari super interstitiis: quod si Episcopus nolit dispensare, tunc tanquam legitime impeditus, non incidet in poenam, si tres ordines sacros non receperit intra annum, sed triennio subsequente, ut *Sanct. consil. lib. 2. cap. 2. dub. 22. n. 24.*

Nota II. quod haec poena posterior habet locum solum in parochis, non autem decanis, archidiaconis, et aliis curam animarum habentibus, *Garz. n. 10. Sanct. n. 6.* qui ait, nomine parochiae non intelligi curam cum dignitate. Est tamen etiam imposita obligatio istis se promovendi ad sacerdotium intra annum; quamvis si id non faciant, non incurrant beneficii privationem, ut *Lessius lib. 2. c. 34. n. 105. Sanct. ibi n. 5.* Alii autem obtinentes beneficia habentia solus externi fori jurisdictionem,

non tenentur ad sacros ordines ascendere, sed sufficit, ut sint aetatis viginti duorum annorum completorum, ut talia beneficia valeant obtinere; *Trid. sess. 24. c. 12. Rebuff. in praxi tit. de non promotis n. 32. Garzias par. 7. c. 4. num. 67.* nisi beneficium alias exigat ordinis sacri exercitium, ut archidiaconatus etc. ita *Rebuff. ibi n. 32.*

An autem haec poena privationis parochiae obliget in foro conscientiae ante sententiam. Respondeo affirmative cum *Navar. c. 25. n. 118. Rebuff. in praxi tit. de non promotis n. 72. Less. lib. 2. c. 34. n. 101. in fine. Sanchez consil. loco cit. n. 1.* et communem ait *Garz. par. 11. c. 10. n. 28.* quia non est poena, sed conditio resolutive. Quamvis negativam teneant *Henriquez lib. 10. c. 23. §. ult. in fin. Zerola par. 1. verbo Beneficium §. 4. dec. 4. Saha-gun in c. final. de sequest. poss. n. 81. Morlan. par. 1. tit. 1. q. 9.*

Limita I. secundum aliquos, ut juvet regula de triennali; *Sanch. opusc. lib. 2. c. 1. dub. 31. n. 29.*

II. Limita supradicta, ut tempus anni non fluat, nisi adepta pacifica possessione, et requiritur ad constituendum in mora provisum, quod pacifice in ea manserit, c. *Commissa, et ibi gloss. verbo Pacificam de elect. in 6. Sanch. opusc. cit. n. 9. dub. 22. et dub. 7. n. 10. et 13. Garz. par. 11. c. 1. n. 118.*

CAPUT VI.

Beneficium obtinens in cathedrali, vel collegiata, si intra annum non promoveatur ad ordinem ab eodem beneficio requisitum.

I. In *Clement. 2. c. aetat. et qualitat.* statutum est, ut in Ecclesiis cathedralibus, et collegiatis secularibus, vel regularibus nullus habeat vocem in capitulo, nisi sit in sacris, et provisi de dignitatibus, vel canonicatibus, vel praebendis in cathedralibus, vel collegiatis, quibus certi ordines sunt annexi, nisi omni impedimento justo cessante, intra annum se fecerint promoveri, ex tunc, donec promoti fuerint, nullo modo vocem habeant in capitulo, et eisdem subtrahatur dimidia pars distributionum, quae dari solet his, qui certis horis intersunt, non obstantibus quibuslibet consuetudinibus, et statutis. Id statutum est in Concilio Viennensi.

II. In *Trident. sess. 22. c. 4. de refor.* confirmatur, seu innovatur dicta Constitutio, seu decretum dicti Concilii Viennensis, et derogatur omni privilegio, et exemptioni. Deinde statuitur, ne talia beneficia conferantur de caetero, nisi iis, qui jam aetatem, et caeteras habilitates integre habere dignoscantur; alias irrita sit provisio. Quod etiam confirmatur *Trid. sess. 24. c. 12. de reform. §. Neminem*, ubi etiam derogatur omnibus statutis, et consuetudinibus; tractat *Sanch. lib. 7. consil. c. 1. dub. 48. n. 7. in fin. Garzias par. 3. c. 4. n. 20. et seqq.*

Nota, quod neque Episcopus potest dispensare super illa poena privationis vocis, seu suffragii, ut *gloss. ibi, et Barbos. n. 3. et Sanch. loco citato.*

An autem haec poena privationis vocis intelligatur etiam de passiva; aliqui affirmant, ut *Less. lib. 2. c. 34. n. 105.* sed contraria est communis, quam tenet *Jo. Andr. quem citat, et sequitur Vitalin. in d. Clem. 2. §. Illa vero n. 33.* et novissime idem

tenet *Garzias loco cit. in addit. ad n. 15.* quod est verum, nisi eligatur ad officium requirens assistentiam in capitulo, ut *Garzias n. 25. cum Sacra Congregatione.*

Adde, quod ordinatus in sacris, non habet vocem in capitulo, si usus ordinis sacri sit impeditus irregularitate, secundum magis communem sententiam, quam tenet *gloss. in Clem. ult. de aetat. et qualitat. Lap. in Clem. cit. Ut ii, et ibi Cardin. n. 21. Imola n. 13. et 14. Suar. tom. 4. de Relig. lib. 2. c. 4. n. 7.* quia verba debent intelligi cum effectu.

Nota secundo, quod illa poena privationis partis distributionum, intelligitur etiamsi intersint divinis officiis, ut *gloss. ibi. Sanchez loco cit. cum Navarro.*

Nota tertio, quod isti licet ex negligentia non fuerint promoti intra annum, non sunt privati ipso jure beneficiis illis; possunt tamen privari, si moniti, renuerint promoveri, *gloss. in dict. Clem. ver. In posterum, Abb. Jo. Andr. quos allegat, et sequitur Boer. decis. 223. in princ.*

Nota quarto, circa praedictas privationes suffragii, et distributionum, quod privatio suffragii, seu vocis in capitulo, quoad eos, qui non sunt in sacris constituti, non est poenalis, sed definitiva; ideo procedit, etiamsi quis fuerit impeditus, quominus ordinem sacrum, scilicet subdiaconatum susceperet; ita *Imola in dict. Clem. n. 21. Vitalin. n. 26.*

Privatio autem suffragii quoad eos, qui in sacris sunt, verbi gratia subdiaconi, sed non receperunt alios ordines canonicatus, seu beneficio annexos, est poenalis, et procedit contra negligentes; unde excusat causa legitimi impedimenti, si sine eorum culpa accidit, ut patet ex *text. dict. Clem. et ibi notat gloss. verbo Impedimento, Imola n. 32. Card. n. 20. Vitalin. num. 26. et 27.* unde excusaret inadvertentia, seu incogitantia naturalis, ut dixi *par. 1. c. 15. §. 1. in fine.* Est autem haec poena latae sententiae, ut patet ex illa particula, *nullo modo*, quae habet vim canonis latae sententiae, et decreti irritantis, ut *Tiraquell. in leg. Si unquam, verbo Revertatur n. 93. Sayr. in Clavi Reg. lib. 3. c. 8. n. 26. Barbos. de dict. verbo Nullo modo;* item ob particulam *Ex tunc*, ut statim dicam.

Privatio illa dimidia partis distributionum est poenalis, et ideo non procedit contra impedimento legitimo detentum, quominus ordinaretur; ut patet ex *dict. Clem. ibi notat gloss. Imola, Cardin. et Vitalin. supra citati.* An autem haec poena sit latae sententiae, dubium esse potest: nam pro parte negativa facit verbum, *Subtrahatur*, quod est futuri temporis, et factum hominis requirit, sicut verbum *Auferatur*, et verbum *Excludatur*, ut late probat *Jason. in auth. Hoc amplius 7. Cod. de fideicom. sed contrarium in casu nostro tenet Vitalin. in dict. Clem. n. 13.* ubi ait, non promotionem poenam hanc committere, et non dari morae purgationem, et pro eo tempore censeri, acsi esset absens. Confirmatur haec sententia ob particulam *Ex tunc*, quae etiam juncta verbo futuri temporis, habet vim latae sententiae; ut *Tiraquell. loco citato n. 26. et 141. Barbos. de diction. verbo Ex tunc n. 4. Gratus de dict. verbo Ex tunc n. 2. Sayr. in Clavi Regia. lib. 3. c. 8. n. 27.* Dicendum est igitur esse poenam latae sententiae, quatenus non praerequit monitionem, sed solam citationem ad di-

cendam causam, quare non debeat affici poena dictae Constitutionis, et si non probaverit, se legitime fuisse impeditum; declarabitur esse locum poenae, et a distributore fiet subtractio, ut dixi infra verbo *Residentia* c. 3. n. 4. Puto autem, quod si per condonationem (non tamen vigore statuti, nec consuetudinis) ipsi integrae distributiones solverentur, non teneretur ad restitutionem, quia in hoc *textu Clem.* non est prohibita condonatio, dummodo fieret de omnium consensu, nullo discrepante, ad quos pertinent, ut *c. Quod omnes de reg. jur. in 6.* Et sane secundum veriorum sententiam ista portio subtracta accrescit caeteris canonicis, seu recipientibus distributiones, per jus non diminuendi (non autem applicabitur fabricae Ecclesiae, quod volunt *Zenzelin. et Laud.* quos sequitur *Anchar. in dict. Clem. n. 10.*) quia qui non capit partem, non facit partem, ita *gloss. ibi verb. Pars dimidia, Paul. ibi, et Vital. n. 14. Cardin. n. 21.* Intellige autem hoc, dummodo distributiones solvantur de massa communi, alias secus, *cit. DD. communiter.*

¶ Circa condonationem distributionum vide Additionem infra post c. 3. verbo *Residentia* ¶

CAPUT VII.

Beneficia plura incompatibilia retinens de facto.

Praemittendum est, quod incompatibilitas beneficiorum alia dicitur in primo genere, id est quando ipso jure unum ab altero excluditur, ita ut primum vacet ipso jure, obtento secundo; sive ista repugnantia proveniat ex jure naturali, vel solo ecclesiastico, ut sunt duo episcopatus, *Triden. sess. 7. c. 2. de reform.* vel duae dignitates, aut personatus; aut beneficia curata, *c. De multa de praeb. extr. Execrabilis, eod. tit.* Item duo canonicatus, vel parochia cum canonicatu, si utraque dentur in titulum (secus si alter in commendam) *c. Sanctorum ibi gloss. additionalis ver. In duab. in fine, 70. dist. Rot. decis. 310. 2. par. recen.* ubi dicitur, Episcopum super hoc dispensare non posse. Item duo beneficia obligantia ad residentiam continuam, non autem si ad temporalem compatibiles invicem, ut *Rot. decis. 179. par. 2. Rec.* ubi habetur etiam, quod beneficium habens curam animarum habitu tantum, est compatibile cum alio habente curam actu, et exercitio. Item sunt incompatibilia beneficia, aut praebendae, uniformia sub eodem tecto *cap. Litteras de concess. praeb. de quibus vide Less. lib. 2. cap. 34. n. 140. Garzias par. 11. c. 5. a n. 67. Barb. alleg. 57. a n. 201. Layman lib. 4. tract. de benef. c. 8. a n. 5.* Sed advertite, quod declaravit S. Congregat. super *Trid. decreto. sess. 24. c. 17.* quam refert *Barbos. in remiss. ibi litt. X.* quod non censentur beneficia incompatibilia plures capellaniae in eadem Ecclesia fundatae cum obligatione celebrationis missarum sine certo altari ad id fundato, etiamsi ad praesentationem laicorum in titulum ab Episcopo conferantur; nam haec etiam unica collatione plures uni conferri possunt. (sunt enim haec magis legata pia, quam beneficia.) Sic etiam non sunt incompatibiles plures cappellaniae sub eodem tecto, diffformes, id est si illarum onera sint compatibilia, ut *Navarr. cons. 16. de praeb. Castropal. tom. 2. tract. 13. dis. 6. pun. 2. §. 6. n. 5.* dummodo non sint plures duobus, *Ca-*

stropalao n. 7. c. 1. de cens. in 6. Quamvis alii dicant, et difformia beneficia sub eodem tecto, esse incompatibilia: pro utraque sententia allegat *Rota Auctores par. 1. noviss. decis. 631. n. 3.*

Item duo beneficia, etiam simplicia, id est sine cura, quando utraque requirunt residentiam praecisam, id est sub poena amissionis tituli, ex fundatione, vel statuto Ecclesiae: secus si solum requirent residentiam causativam, id est quando non praecipitur praecise residentia sub poena amissionis tituli, sed solum amissionis fructuum, *Rota dec. 578. n. 1. part. 1. noviss. cum ibi alleg.* et aliqui putant, dici requisitam residentiam praecisam, si statutum sit a Papa, ut in tali Ecclesia omnia beneficia dictae Ecclesiae sint incompatibilia; quia cum per adaptionem secundi vacet ipso facto primum, apparet ex hoc requiri residentiam praecisam, ita *Rot. ibi n. 2. cum Abb. in c. fin. n. 4. Imol. n. 13. de cler. non resid.* et idem dicunt, quoties duo beneficia simul valide obtineri non possunt sine apostolica dispensatione, quod dicatur requiri in illis residentia praecisa. Sed contrarium est verius, non induci residentiam praecisam ex incompatibilitate praedicta, *Rot. part. 1. noviss. dec. 631.*

Item incompatible est in primo genere quodlibet beneficium prius obtentum cum episcopatu postea obtento *c. Cum in cunctis §. 1. de elect. Garzias part. 11. c. 6. a n. 11. Layman loco cit. n. 6.* et sic ad privationem istorum beneficiorum, stante promotione ad episcopatum, non requiritur aliqua sententia declaratoria, sed in conscientia tenetur illud, seu illa beneficia Episcopus statim dimittere, sicut dictum est de aliis incompatibilibus in primo genere, ut obtento secundo, vacet primum, et teneatur illud dimittere, et ita *Sanch. opusc. lib. 2. c. 2. dub. 30. n. 1.*

Item incompatible est in primo genere quodlibet beneficium cum episcopatu prius obtento, quia Ecclesiam suam possidenti non possunt, neque dignitates, neque simplicia beneficia conferri, nisi dispensatione apostolica interveniente, *c. Cum nostris in fin. de concess. praeb.* ubi tamen *tex.* limitat, nisi ei conferatur ex aliqua justa causa, et necessaria: unde ostendit, posse Episcopo etiam conferri dignitatem sine alia dispensatione, quando adest causa justa, et necessaria, sed *gloss. ibi vers. Justa causa,* dicit hodie per *c. De multa de praeb.* non posse conferri Episcopo dignitatem ob incompatibilitatem in primo genere: et ideo *DD. communiter* dicunt, Episcopo quidem ex justa causa, v. g. ob paupertatem, conferri posse beneficium simplex, non autem curatum, aut dignitatem: ita tenet *Layman lib. 4. tract. de benef. c. 8. n. 4. §. Excipe 20. Less. lib. 2. c. 44. n. 139. Navarr. toto. cons. 14. de elect.* ubi ait, hoc non reperiri jure prohibitum, quin possit ei conferri beneficium simplex; sed duplex non posse conferri, etiam ex justa causa, sine dispensatione apostolica, ob incompatibilitatem, et tenet *Hostien. in dict. c. Cum nostris in fin. super verbo Post consecrationem.*

Aliqui tamen ex *dict. c. Cum nostris* sentiunt, ex justa causa posse etiam de jure communi, vel de Ordinarii dispensatione, in cujus dioecesi est beneficium conferri Episcopo dignitatem, non tamen curatum beneficium; nam in *dict. c. Cum nostris* est casus de praepositura, et *c. De multa* non obstat, quia

non intelligitur de Episcopis: ita *Abb. in dicto c. Cum nostris n. 7. in fin. et n. 15. et inclinat Navarr. loco citato n. 5. et 6.*, et tenet *Garzias part. 11. c. 6. n. 44. et inclinat Card. in dict. c. Cum nostris oppos. 15.*

Alia autem dicuntur incompatibilia in secundo genere, idest, cum licite se non compatiuntur in eadem persona, ita ut teneantur in conscientia alterum dimittere, non tamen, ut vacent ipso jure: ita supra citati Auctores; ut duo simplicia beneficia, vel unum duplex, et alterum simplex, si alterum sit sufficiens ad vitae sustentationem *c. Is cui, de praeb. c. Postulasti de rescript. Trid. sess. 24. c. 17.* Item olim duo simplicia requirentia residentiam, ut duo canonicatus, vel portiones, vel alterum duplex, et alterum obligans ad residentiam, ut parochia cum canonicatu, *Layman n. 3. §. Circa poenalem*, cum multis DD. et idem tenet *Sanchez consil. seu opuscul. lib. 2. c. 2. dub. 7. n. 8.* ubi plurimos allegat, qui omnes putant, etiam hodie post *Triden. sess. 7. cap. 4.* procedere. Sed contrarium est verius: nam per *Triden.* hodie primum vacat ipso jure, si utrumque requirit residentiam personalem, ut ex *Sacra Congregatione*, et *Rota* probat *Garzias a n. 83. Buratt. decis. 19. n. 1.* vide *supra cit. et Sanchez consil. lib. 2. c. 2. dub. 6. a n. 22.* ut dixi.

I. Ex *c. De multa, §. Praesenti decreto, de praeb.* si quis habens primum beneficium, esset consecutus secundum incompatible in primo genere, et contenderet, etiam primum de facto retinere, idest, si fuisset in mora primum dimittendi, erat non solum ipso jure privatus primo ob vacationem supradictam, sed etiam per sententiam privandus secundo. Vide *Sanchez consil. lib. 2. c. 2. dub. 7. n. 2.*

Sed hodie ex *extrav. Execrabilis, §. Si vere*, et *§. Quae omnia, de praeb. et ex regul. Cancell. et ex Trid. sess. 7. c. 4. de reform.* in talicasu, seu mora, ipso facto etiam secundo privatus remanet in poenam, et secundo probabiliorem, et in Curia romana receptam procedit etiam de duobus simplicibus residentiam requirentibus, ut *Garz. loco cit. a n. 83.* cum allegatis, contra *Sanchez, Layman supra.*

An autem haec poena, scilicet privatio secundi, obliget in conscientia ante sententiam declaratoriam, Doctores magis communiter affirmant, ut *Sanchez dub. 7. n. 4.* cum multis, et *Garz. part. 11. c. 10. a n. 18. Gonzal. gloss. 15. n. 150. Barbos. allegat. 57. n. 154.* quia non videtur poena mera, seu privans jure absolute jam quaesito, sed est conditio resolutive ab initio annexa. Alii tamen negant, quia dicunt, esse privationem poenalem juris quaesiti; neque dicendum esse, secundum beneficium fuisse collatum sub ea conditione, et ideo dicunt, secundi beneficii facere fructus suos, non tamen primi: ita *Less. c. 34. num. 143.* et multos pro hac allegat *Garzias part. 11. c. 10. num. 8. et seqq.* Alii vero distinguunt, dicentes, non teneri quidem dimittere beneficium eo casu ante sententiam, sed fructus teneri in conscientia restituere ante sententiam: ita *Azor. lib. 7. c. 17. quaest. 4. Filiuc. tr. 43. c. 8. num. 17.* Sed haec sententia non sibi cohaeret.

Illud certum est, quod illa obligatio dimittendi beneficium primum incompatible, aut etiam secundum, non insurgit, nisi post adeptam pacificam possessionem secundi incompatibilis, cum pacifica possessione etiam fructuum illius, vel majoris partis, ut *Sanchez dict. dub. 7. num. 10. cum aliis DD.*

et requiritur, ut per duos menses possederit, *Rota part. 2. recen. decis. 677. num. 1.* alias ait, non induci vacationem primi beneficii: non tamen requiritur perceptio fructuum, sed possessio fructuum pendendum.

II. Ex eadem *extrav. Execrabilis, §. Quae omnia eum gl. verb. Sedis Apostolicae*, illud secundum beneficium, quo privatur quis modo praedicto, remanet reservatum Papae; vide *Garz. part. 11. c. 5. num. 45. et 55.* ubi stylum quemdam Curiae refert in hac materia.

III. Supradictus male fidei detentor primi beneficii cum secundo incompatible, efficitur ipso jure inhabilis ad quaecunque beneficia ecclesiastica, ex *dict. extrav. §. Qui vero*: vide *Garz. num. 10.* non tamen privatur aliis jam obtentis compatilibus *Gar. num. 17.* cum pluribus allegatis.

IV. Ex ead. *extrav. §. Qui vero deinceps*, qui secundum incompatible obtinet, et primum non dimittit in manibus Ordinarii cum publico testimonio, statim post assecutionem possessionis secundi, vel si per eum steterit, quominus hanc possessionem assequatur, ad sacros ordines inhabilis efficitur. Ex quo apparet, hanc esse irregularitatem ex delicto, quae ipso facto contrahitur, *Specul. tit. de suspens. §. Juxta num. 37. et §. Dicendum num. 11. Henriquez lib. 14. c. 9. §. 1. vers. Et obijcitur, Majol. lib. 3. c. 4. Azor. lib. 6. c. 13. quaest. 1. tom. 2. Abb. in c. Dudum num. 23. de elect. Layman lib. 4. tract. de benef. c. 8. num. 3. Garzias part. 11. c. 5. n. 10.*

Sed nota, quod ista irregularitas est tantum quoad jam susceptos, *Garzias c. 5. num. 17.* unde dicitur irregularitas partialis, ut *Laym. lib. 1. tractat. de irregul. c. 1. num. 7.* et procedit solum quoad ordines sacros, non quoad minores, ut patet ex *tex. cum glos. Zenzelini super verb. Sacros.*

Limita tres posteriores poenas, ut non procedant contra detinentem duo simplicia obligantia ad residentiam, vel unum duplex, et aliud simplex obligans ad residentiam: quia *Tridentin.* illas non extendit: et in hoc procedit doctrina *Sanchez, Layman* et aliorum, de quibus supra dixi *num. 11.*

Limita secundo praedictas poenas, ut non procedant quoad obtinentem, seu retinentem beneficium aliquod cum episcopatu: quia quamvis verum sit, beneficia omnia promoti ad episcopatum vacare post adeptam pacificam possessionem episcopatus, et consecrationem receptam; aut ob moram ipsius, idest lapsum trimestris ad consecrationem dati a jure, ut *dict. c. Cum in cunctis de elect. §. 1. Garzias dict. part. 11. cap. 6. n. 5.* Neque valide conferri beneficia alicui Episcopo (habenti redditus sufficientes ex episcopatu) nisi ex pontificia dispensatione, ut *Garz. n. 44. Laym. dict. c. 8. n. 6.* Tamen neque per retentionem injustam prioris beneficii, aut per obtentionem novi beneficii privatur episcopatu, sed collatio novi beneficii irrita manet, *DD. in c. Cum nostris de praeb. Laym. loco cit. §. Tertio advertendum, Garzias n. 43.* ubi ait, quod *dict. c. De multa*, non loquitur de episcopatu: imo et si Episcopus secundum accipiat episcopatum sine licentia Papae, seu legitima translatione, non incurrit privationem prioris episcopatus, sed secundum dimittere tenetur: verum utroque privandus est per sententiam, ut *c. Quanto de translat. Episc. Layman ibi num. 6.*

QUÆRES, quis possit super incompatibilitate dispensare? Respondeo, si in primo genere, solus Papa dispensat, *Garzias part. 11. c. 5. a num. 336. Layman lib. 4. tract. de benefic. c. 8. num. 9. Barbosa. in capitulo Litteras num. 2. de concessione prae-bendarum.* Facilius autem potest Papa dispensare super incompatibilitate, vel pluralitate beneficiorum cum Cardinalibus, et filiis Regum, propter eorum merita, et excellentiam, ut habetur in *d. extrav. Execrabilis §. Nos. itaque.* In secundo autem genere, si sint simplicia, non requirunt residentiam, an, et quando, et a quo requiratur dispensatio, vide *Trid. sess. 24. c. 17. de ref. Garziam numero 262. et 308. Sanch. consil. lib. 2. c. 2. dub. 6. num. 24. Filiuc. tract. 41. c. 7. num. 24.* Causas autem dispensandi vide *c. De multa de praeb. et in dict. extrav. Execrabilis.*

Illud adverte, quod si Papa dispenset cum irregulari ad plura beneficia, intelligitur de pluribus successive, nisi aliud exprimatur, *Rot. dec. 425. numer. 5. part. 1. noviss.* Sed quaeres, an patronus possit in limine foundationis apponere conditionem, ut talis, v. g. dignitas, vel canonicus non teneatur ad residentiam, et quod non sit incompatibilis cum alia dignitate: respondeo, posse, nisi repugnet juri divino, vel naturali, seu substantiae talis officii, v. g. si dignitas sit pure honoraria: secus si habeat jurisdictionem spiritualem, ut Abbatis, vel parochi: itaque in primo casu poterit, et debet Episcopus eam approbare: in secundo autem rejicere, ut *Rota decis. 331. num. 8. par. 2. noviss. cum Sacra Congr. et aliis DD.* unde in canonicatu simplici poterit induci a patrono talis conditio, de non residendo et de compatibilitate cum alio canonicatu, quia non repugnat juri divino, vel naturali.

An autem consuetudo possit habere vim dispensationis, seu derogare incompatibilitati? Vide *Layman num. 10. et 11.* An vero possidens bona fide duo incompatibilia cum titulo colorato, scilicet ex ordinaria collatione, juvetur regula de triennali, negat *S. Congregatio apud Garziam c. 5. num. 379.* sed affirmant alii, quos sequitur *Sanch. consil. lib. 2. c. 1. dub. 31. num. 29.* Sed prima opinio est tenenda, quam approbavit Papa apud *Garz. ibi.* et est communis Canonistarum, quos allegat *Sanch. n. 28.* Tenentur autem Ordinarii compellere obtinentes incompatibilia, ut ostendant dispensationem Papae; alias, tanquam vacantia, aliis sunt conferenda: vide *verb. intrusus c. 4.* ubi dixi plenius. Denique adverte, quod non privatur quis primo incompatibili, nisi secundum pacifice possideat (vel si per eum stet quo minus possideat) cessante omni molestia etiam extrajudiciali, etiam quoad fructus, vel eorum majorem partem, ut *Rota Burat. decis. 19. num. 18.*

Quaeres secundo, ad quem pertineat collatio beneficiorum, quae vacant, seu dimittuntur per assecutionem alterius beneficii incompatibilis: respondeo, si haec sint dignitates, personatus, vel officia, aut alia beneficia curata, tunc eorum collatio ad Sedem Apostolicam pertinet, ut *d. Extrav. Execrabilis, §. Qui vero deinceps.* Si autem sint alia beneficia, ut canonicatus etc. tunc, si secundum incompatible fuit collatum ab Ordinario in suo mense, primum sub reservatione non cadit: secus si fuit secundum collatum a Papa, vel ab Ordinario in

mense Papae, ut *extr. Ad regimen, de praeb. Burat. decis. 242. a num. 2. Garzias part. 11. cap. 5. numero 51. et 52.* Illud quoque advertendum, quod ante consecutionem talis incompatibilis providendus non potest valide primum beneficium resignare, aut permutare, ex regula *Cancel. 3.* quia id in fraudem reservationis fieret, ut ibi.

CAPUT VIII.

Beneficia obtinens, vel conferens per abusum laicae potestatis.

I. *Cap. Si quis deinceps 16. q. 7. Gregor. VII.* ita statuit. — Si quis episcopatum, vel abbatiam, vel aliam ecclesiasticam dignitatem de manu laicae personae susceperit, nullatenus inter Episcopos, vel Abbates habeatur; et introitum ei Ecclesiae interdicimus, quousque locum talem per ambitionem obtentum deserat. — Et laici id praesumentes eandem sententiam interdicti incurrunt, ex eodem textu: unde provisio est nulla, et incurrunt interdictum ab ingressu Ecclesiae ad tempus, *Comitol. lib. 1. quaest. 78. num. 5. et 6. Turrecrem. in c. Quoniam 16. quaest. 7.*

Circa hanc suspensionem, et interdictum vide Glos. in cit. Canone si quis deinceps verbo. Interdicimus.

II. Item tales sunt excommunicandi, tam scilicet conferens, quam provisor de beneficio aliquo per abusum laicae personae, *c. Quoniam, c. Si quis clericus, cap. Si quis Episc. 16. quaest. 7. et c. Praeterea de jure patron.* Imo sunt ipsi provisi ipso jure excommunicati excommunicatione non reservata, ex *c. Quoniam, et c. Si quis clericus 16. quaest. 7. Comitol. loco cit. num. 5.* Ipsi autem laici conferentes beneficia, incurrunt excommunicationes, et poenas latas contra usurpantes jura beneficiorum, seu Ecclesiarum: de quibus vide infra *verb. Usurpatio*, quae sunt Papae reservatae.

III. Ex Concilio Lateran. sub Leone X. recipiens beneficium a laico domino, non habente Apostolicae Sedis privilegium, seu titulum, saltem coloratum, redditur inhabilis ad beneficia quaelibet obtinenda, donec a Papa fuerit dispensatus, ut *Bernardus Diaz c. 53. praxis crimin. et c. Quisquis de elect.* Qui recipit beneficium via electionis factae per abusum laicae potestatis, est eo ipso ineligibilis ad dignitates ecclesiasticas, *Barbos. ibi num. 5.* nisi cum eo dispensetur, ut notat *gloss. ibi verb. Fiat, et Barbosa. num. 3.* et potest Episcopus dispensare, *Barbos. ibid. num. 4.* Dicitur autem electio facta per abusum laicae potestatis ab ecclesiasticis, quando laicus admisus est ultro ad actum electionis, et interfuit auctoritative, ut *gloss. ibi verb. Abusum, Abb. in cap. Quisquis, num. 4. Azor. tom. 2. lib. 6. c. 14. q. 3. §. Praeterea.*

In specie autem omnis recipiens beneficium per abusum, seu collationem usurpatam a laico, incurrit vitium, poenas intrusionis: unde est inhabilis ad illud, etiam per novam provisionem, *c. Relatum; de jure patr. Salzed. ad Diaz c. 51. et 53.*

IV. Electionem celebrantes per abusum laicae potestatis, sunt privati ea vice potestate eligendi; etenim electio illa fuit nulla: nec ipsi possunt tunc alium eligere, et sunt suspendendi per triennium

ab officiis, et beneficiis, ex dict. c. Quisquis 43. de elect. de qua re dicam verbo Electio.

V. Dimittere tenentur provisi per abusum laicae potestatis beneficia sic recepta, quia provisio, seu collatio est nulla, per c. Si quis deinceps, et cap. Quisquis cit. c. Praeterea, de praeb. in 6. Canonistae in dict. cap. Quisquis, Comitol. loco cit. num. 3. Sunt autem compellendi ad ea dimittenda per excommunicationem, et alias censuras; et si fuerint contumaces, sunt deponendi ab ordine, et officio, cap. Praeterea de jurepatr.

Nota, quod istae poenae cessant, quando laicus habet privilegium Papae conferendi beneficia, Garz. p. 1. c. 2. num. 33. cum allegatis. Non tamen potest laicus acquirere jus conferendi ex sola consuetudine, sed requiritur saltem immemorabilis consuetudo cum fama constanti privilegii, Garzias num. 38. alias igitur nulla suffragari potest praescriptio. Seraph. decis. 138. num. 2. et 3.

Quod autem saepe in jure cautum reperitur, religiosos posse recipere Ecclesias de manibus laicorum, si tamen id fiat cum consensu Episcopi; intelligendum est de Ecclesiis dono recipiendis, quas laici injuste detinent, et aliter de illorum manibus non facile possunt auferri, ut apud Barbos. allegat. 105. num. 49.

CAPUT IX.

Beneficiorum provisio, vel praesentatio, si in tempore non fiat.

De jure communi devolvitur jus conferendi superiori immediato ob negligentiam collatoris, c. Nulla, de concess. praeben. c. Licet de suppl. neglig. Prael. Clem. 1. eod. tit. Garzias par. 10. cap. 2. per tot. Et similiter ob negligentiam patroni jus devolvitur per consolidationem ad eum, qui debuisset instituere ad illius praesentationem, Less. lib. 2. c. 34. dub. 6. Sanchez consil. lib. 2. cap. 3. dub. 59. num. 5. c. Quoniam, de jurepatr. Jus autem conferendi competens Episcopo jure proprio, devolvitur capitulo ob negligentiam Episcopi, c. Licet de suppl. neglig. Praelat. et c. 2. de conc. praeb. Layman lib. 4. tract. de benef. c. 11. num. 5.

Intra quod tempus fieri debeat collatio, aut praesentatio: respondeo, fieri debere intra sex menses, nisi agatur de electione ad cathedrales, vel regulares Ecclesias: quia talis electio fieri debet intra tres menses, et nisi agatur de praesentatione facienda a patrono laicali, qua fieri debet intra quatuor menses. De his omnibus vide Garziam part. 10. c. 2. num. 1. et seqq. Sed nota, quod tempus non incipit currere, nisi a die notitiae vacationis, et cessante omni impedimento legitimo, quia ea devolutio fit ad supplendam negligentiam, c. fin. de suppl. neglig. Prael. c. Dilectus, et c. Quia diversitatem de concess. praeb. Sanchez opusc. lib. 2. c. 3. dub. 59. num. 10. Garz. num. 15. et 16. c. 2. part. 10. quae cessat in impedito: unde allegans ignorantiam, absentiam, morbum, et similia audiendus est, Rot. part. 1. noviss. decis. 377. Sanchez num. 11. quia haec devolutio est poenalis; Sanchez num. 10. Vide quae dixi supra part. 1. c. 15. Item, si dubitavit interim de jure conferendi, utrum ad se pertineret, Rota part. 2. Recent. decis. 632. num. 2.

Haec autem devolutio transfert jus ante omnem sententiam declaratoriam, etiam pro foro conscientiae, quia non solum fit in puram poenam negligentiae, sed principaliter ad bonum Ecclesiarum, idest, advertendum damnum Ecclesiae, quod ex tali negligentia resultat, ita tenet Abb. in c. Litteras numero 2. vers. et dicunt DD. de suppl. neglig. Prael. et in c. Cum nostris num. 22. de concess. praebendae, Sanchez consil. lib. 2. c. 1. dub. 6. num. 16. itaque non potest purgare moram; Garz. part. 10. c. 3. num. 48. et facit quod poena ipso facto incursa, privans jure aliquo, obligat in conscientia saepenumero, quando est modici praepjudicii, ut hic, cum privatur jure conferendi, vel praesentandi pro ea vice tantum; Garz. num. 39. Unde non placet, quod ait in contrarium Flamin. Paris. de confiden. quaest. 14. in fin. in foro conscientiae praesentatum post tempus tutum esse. An autem possit provisio facta post tempus, rata haberi ab eo, ad quem est jus devolutum, si alias provisos sit idoneus, vide in c. Litteras ibi DD. de suppl. neglig. prael.

CAPUT X

Beneficium conferens indigno, vel minus digno.

I. Peccat mortaliter, qui scienter confert beneficium, vel officium ecclesiasticum indigno idest, non habenti qualitates requisitas ad illa, gloss. in c. Ad Apostolicam, verb. Prohibendum, de regul. Rebuff. in praxi par. 1. c. 16. poenae contra collatores, etc. num. 6. Sanchez in opusc. lib. 2. cap. 1. dub. 2. num. 7. in fin. et num. 12. Garzias de benef. part. 7. c. 16. in princ.

Et nota, quod ad obtinendum beneficium simplex sufficit, quod sciat legere, et scribere, utque possit recitare divinum officium; etiamsi non intelligat latinum. Ad obtinendum autem canonicatum in cathedrali, vel parochiam requiritur litteratura, idest intelligentia linguae latinae, et scientia eorum, quae pertinent ad ejus officium: ita Rota dec. 318. per totam: alias enim collatio beneficii esse nulla, ut Rot. ibi, et dixi infra verb. Ordo c. 9.

II. Et restituere tenetur eidem Ecclesiae taliter laesae quanti illius intersit, Cardin. et Anchar. in Clem. 1. de aetat. et qualit. Rebuff. loco cit. num. 8. Sanchez dub. 45. num. 4.

Amplia praedicta, quod conferens beneficium curatum digno, omisso digniori, peccat mortaliter, ut de communi testatur Garzias, ibi num. 2. et hoc omnino tenendum ait Sanchez dub. 2. num. 16. quamvis tunc non teneatur ad restitutionem ullam; si contulit absque concursu, seu oppositione in casibus, in quibus non requiritur oppositio; Sanchez dub. 45. num. 10. ubi id ait, esse fere certum, et numero 15. ubi ait, esse probabilius. Si vero beneficium curatum, vel etiam simplex, conferat digno, omisso digniori per oppositionem, semper mortaliter peccat contra justitiam commutativam, seu contra jus dignioris neglecti; Sanchez dub. 2. num. 23. et dub. 46. num. 4. Gonzal. in reg. 8. gloss. 4. n. 128. cum communi. Et sane, si beneficium conferendum erat digniori per concursum ratione alienius juris; ut statuti, vel foundationis, vel consuetudinis praescriptae, tunc eligens dignum, omisso digniori, vel eligens indignum, tenetur ad restitutionem digniori

contempto; *Gratian. decis. 97. Barbos. alleg. 60. num. 98. et 104. Garzias part. 7. cap. 16. num. 56. et 61. Sanch. dub. 46. num. 2. dicens, hanc esse probabiliorem sententiam. Verum collatio tunc facta digno, omisso digniori, valida est: ut Gonzalez numero 129. Sanch. dub. 40. num. 3. unde provisos erit tutus in conscientia, nec tenebitur ad restitutionem ullam digniori, sistendo in jure communi. At si beneficium curatum conferantur per oppositionem, hodie ex *Trident. sess. 24. c. 18. de ref. et Bulla Pii V. 33. In conferendis*, ita debet conferri ei, quem Episcopus digniorem, seu magis idoneum judicaverit, talemque Episcopus eligere tenetur, ut dignior contemptus appellare possit ab irrationabili electione, et electio facta, non servata forma dicti decreti, sit irrita, et nullum jus tribuat proviso, neque titulum coloratum, si scilicet sit injustitia, seu irrationabilitas manifesta, ut *Gonzalez n. 136. quare dignus provisos neglecto magis idoneo, tenebitur ad restitutionem eidem, et provisio ipsius est irrita ipso jure, ut Gonzalez ibid. et idem sentit Leon. thesaur. fori Eccles. part. 2. cap. 3. num. 38. Garzias num. ult.**

Propositio circa hanc materiam ab *Innoc. XI. proscripta sub die 2. Martii 1679. quae est in ordine prop. 47. ita sonat.*

-- Cum dixit Concilium Tridentinum -- *Eos alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, qui, nisi quos digniores, et Ecclesiae magis utiles ipsi judicaverint, ad Ecclesias promovent* -- Concilium vel primo videtur per hoc digniores non aliud significare velle, nisi dignitatem eligendorum, sumpto comparativo pro positivo; vel secundo locutione minus propria ponit digniores, ut excludat indignos; non vero dignos: vel tandem loquitur tertio, quando fit concursus. --

Hanc docens, et ad praxim deducens quas poenas incurrat, vide in fine *Additionis ad cap. 1. verbo Missa.*

Sed quaeres, an provisos de beneficio in concursu, si erat inhabilis ad illud ratione occultae censurae, vel irregularitatis, aut alterius vitii, seu impedimenti occulti, possit obtinere postea in sacra Poenitentiaria non solum abolutionem a censura, et dispensationem super irregularitate illa occulta, verum etiam revalidationem tituli dicti beneficii. Respondeo, si nullitas provisionis processit a censura, vel irregularitate contracta ob violationem censurae, poterit tituli revalidationem impetrare in sacra Poenitentiaria, stante aliqua causa rationabili sic cum eo dispensandi; quia in his casibus specialiter ei concessere Summi Pontifices facultatem titulum revalidandi.

III. Beneficium ecclesiasticum conferens scienter indigno, eo ipso privatus manet jure illud conferendi alteri idoneo in eadem vacatione. Si vero ignoranter indigno contulit, ut puta, quia inhabilitas provisi erat occulta, non privatur jure suo: ideoque poterit in eadem vacatione alteri idoneo idem beneficium conferre, per *c. Si electio de elect. in 6. Abb. in c. 2. n. 16. de postul. Praelat. Rebuff. in praxi par. 1. c. 16. n. 1. Buratt. decis. 162. 7. cum aliis DD.*

Amplia, quod praedicta poena privationis obligat etiam in foro conscientiae ante sententiam declarationem, ut dixi verbo *Electio c. 3. not. 3.*

Limita, quod asserens electores, seu collatorem scivisse illum esse inhabilem, vel indignum, probare tenetur, quia ignorantia praesumitur facti alieni, leg. *Verius, ff. de prob. Menoch. praesump. 23. n. 51. et 52. lib. 6. et in dubio quilibet praesumitur dignus, c. un. ibi gloss. verbo Aestimare, et Barbos. n. 3. de scrutin. in ordin. facien.*

Sed vide quae de hac materia, et poenis hujus criminis, dixi infra verbo *Electio c. 3.*

Placet hic addere ea, quae servari debent in collatione beneficiorum parochialium per contrarium, praescripta in *Litteris encyclicis Clem. XI. et Constitutione Benedicti XIV. -- Cum illud -- 14. Decemb. 1742. in qua insertae sunt dictae Litterae, et*

1. Ut Episcopus, habita notitia vacationis beneficii curati, statim in ea deputet vicarium cum congrua fructuum assignatione ad curae onera sustinenda, donec de rectore provideatur.

2. Ut edicto intimetur concursus, praefigaturque terminus, intra quem tantum coram cancellario Episcopi, vel alio ab hoc deputato, exhibeantur in actis concurrentium requisita. Romae praefigitur terminus decem dierum.

3. Ut haec redigantur in compendium, et ejus copia die concursus tradatur tam Ordinario, quam Examinatoribus, ut hi una cum illo iudicium ferant, nedum super doctrina, sed etiam super vitae honestate, aliisque concurrentium dotibus ad animarum curam exercendam necessariis. Romae, si scrutinium fieri nequeat eodem die, differtur ad duos, vel tres dies, obsignatis interim responsis sigillo Eminentissimi Vicarii.

4. Ut coadunatis concurrentibus, omnes claudantur in eodem conclavi, unde nemo egredi, vel alius quispiam eo ingredi possit, donec confecerint intra certum, et idem temporis spatium omnibus constitutum, exhibuerintque scripta, et subscripta propria cujusque manu responsa casuum uno, eodemque tempore dietarum latine exarata, et sermonem, seu oratiunculam conscriptam eo idiomate, quo ad populum haberi solet, super textu Evangelii eodem pariter tempore omnibus tradito. Romae proponuntur resolvendi novem casus.

5. Ut singula responsa, et oratiunculae subscribi debeant ab Ordinario, vel ejus Vicario, Examinatoribus, et cancellario concursus.

6. Cavetur etiam, ne, peracto hoc modo concursu, collataque Ecclesia parochiali magis idoneo, ac digniori, admittatur appellatio, aut a mala relatione Examinatorum, aut ab irrationabili iudicio Episcopi, nisi intra decem dies a die collationis interponatur; et ne iudex ad quem, possit pronuntiare nisi secundum acta concursus, ad ipsum clausa, et obsignata transmittenda, vel originalia, vel eorum authentica exempla, confecta a cancellario concursus, et ab altero notario collata coram Vicario, vel alio in ecclesiastica dignitate constituto, eligendo ab Episcopo, ac subscripta ab Examinatoribus, qui concursui interfuerunt. Et hoc juxta cit. *Bened. Const. deserte vetantis*, posse recipi documenta cujuscumque generis post concursum expiscata; derogando hac in parte praefatis litteris encyclicis id permittentibus.

7. Quod si Ordinarius posthabito uno, vel altero ex approbatis, parochiam contulerit magis idoneo ex informata conscientia, hanc sibi tantum no-

tam causam per litteras familiares indicabit iudici appellationis; qui nec illam revelare, nec postulare poterit, ut ea iudice probetur. At si eidem Ordinario suspecta sit fides iudicis ad quem, dictam causam aperire teneatur Praefecto Cong. Concilii.

8. Statuitur praeterea, ut si sententia iudicis appellationis sit uniformis praelectioni factae ab Ordinario, non possit ulterius provocari; si vero fuerit contraria, possit praelectus ab Ordinario ad alium appellare; retenta tamen interim parochiae possessione: sed ubi secundus iudex pronuntiaverit, is parochiam obtinere debeat, cui duae assistunt sententiae, ne cum animarum curae jactura justo longiores sint provocationes.

9. Ultimo cavetur, ut semper liceat Episcopo, nulla petita a S. Sede licentia, concursum indicare, et complere pro parochialibus, aut aliis dignitatibus animarum curam adnexam habentibus; sive vacaverint in mensibus reservatis, sive ex alio capite eidem S. Sedi reservatae sint: hac tamen lege, ut si reservatae tantum sint ratione mensium, eligat magis idoneum, et Datariae significet absque transmissione actorum concursus, nisi ab eadem Dataria requirantur. Si vero reservatae sint ex alio capite, abstineat a ferendo dignioris iudicio, et acta concursus ultro Datariae exhibeat. Relinquitur tamen Ordinariis arbitrio familiaribus, litteris denuntiare Datario personam magis dignam, eundemque monere, an occulta aliqua, et in actis juste reticita, subsit causa, quae cuiuspiam obstet ad parochiam obtinendam.

CAPUT XI.

Beneficii gratia utentes, litteris non expeditis in Curia Romana.

Vide verbo Gratia cap. 1.

CAPUT I.

Bibliothecarum Fratrum Minorum de Observantia Ordinis S. Francisci libros, quinternas, folia, aut res aliquas a dictis bibliothecis amoventes, asportantes, aut tollentes, ac ad id consulentes, et auxilium dantes.

Ex Constit. Sixti V. -- Cum sicut -- 3. Octob. 1587. incurrunt ipso facto excommunicationem Papae reservatam, neque absolventi in mortis articulo, nisi prius satisfacto omni damno dictarum bibliothecarum, etiamsi pro minimo temporis spatio praedictos libros, et res amoveant. Quam excommunicationem ideo huc retuli, quia nedum afficit Fratres dicti Ordinis, sed etiam quoscunque alios tam ecclesiasticos, seculares, et regulares, cujusvis status, ordinis, conditionis -- etiamsi pontificali dignitate praefulgeant -- Ad illam autem incurrendam requiritur ausus, et praesumptio, ut in Constitutione.

Insuper eandem poenam incurrunt scientes, et non relevantes praedicta superioribus illorum conventuum, quorum sunt bibliothecae.

Infliguntur praeterea aliae poenae contra eosdem superiores non adimplentes, et non servantes formam ibi praescriptam pro conservatione librorum.

Alii multi Ordines regulares obtinuerunt a Summis Pontificibus similes prohibitiones, sub poena ex-

communicationis Papae reservatae pro conservatione suarum bibliothecarum: quarum tenores inspiciendos relinquimus ab huiusmodi Constitutionum favore fruentibus, cum longum, ac difficillimum esset, eas omnes afferre.

CAPUT I.

Bigamonum poenae.

Vide verbo Matrimonium cap. 2.

CAPUT II.

Rigamos ordinans.

Vide verbo Ordo cap. 2.

CAPUT I.

Blasphemantium Deum, Christum, et B. Virginem, vel aliquem Sanctum poenae.

In blasphemantes nomen Domini de jure divino erat lapidatio Levit. c. 24. vers. 16. de jure civili erat ultimum supplicium, Novell. Authen. Ut non luxurientur §. final. quod tamen hodie desuevit, ut ostendi in meis Additionibus ad Instit. Canon. Remigii Maschat part. 1. pag. 365. col. 1. De jure autem canonico antiquo relat. in can. Si quis per capillum 10. caus. xxii. quaest. 1. et in cap. Statuimus 2. de maledicis in laicos blasphemantes tam Deum, quam aliquem Sanctum, et maxime B. Virginem, erat excommunicatio ferendae sententiae, publica poenitentia in foribus Ecclesiae, jejunia, et poena pecuniaria: in clericos vero erat depositio, ut probat Covarruvias in cap. Quamvis part. 1. §. 7. ver. Sed quia numero 20. de Pactis in 6. His accesserunt aliae poenae ex Constit. Leonis X. in Conc. Lateran. -- Supernae -- ac Julii III. -- In multis -- Hodie tamen attendendae sunt statutae a S. Pio V. Constit. -- Cum primum -- 1. Apr. 1566. innovante dictam Leonis Constit., et decernente -- §. Ad absolvendum -- laicum blasphemantem nomen Jesu vel Virginis prima vice (intellige punitionis) condemnandum esse poena viginti quinque ducatorum; secunda quinquaginta, tertia centum, et exilio. Si solvere non possit, prima vice constituendum per diem integrum ante fores Ecclesiae manibus post tergum ligatis; secunda flagellandum per Urbem; tertia linguam ei perforandam, et ad triremes mittendum. Si blasphemus est clericus beneficiatus, prima vice, privandum esse fructibus unius anni omnium beneficiorum; secunda ipsis beneficiis; tertia omnibus etiam dignitatibus exutum deponendum, et in exilium mitteratum; si nullum habet beneficium, prima vice, multandum esse poena pecuniaria, vel corporali; secunda carcerandum, tertia verbaliter degradandum, et ad triremes mittendum. Blasphemantes Sanctos pro qualitate blasphemiae, et personarum, arbitrio iudicis puniendos esse.

Ab his poenis non excusat minor aetas, dummodo blasphemans sit doli capax: et Ursaya Instit. criminal. lib. 111. tit. 1. num. xxiv. refert Edictum Innocen. XI. 29. Maii 1680. statuens ad hunc effectum haberi pro majori, qui annum vigesimum excedit.

CAPUT I.

Bononiae scholares, vel magistris conducentes alienum hospitium infra tempus conductionis sine licentia Inquilinorum.

Ex cap. -- Ex rescripto i. -- quod est Clementis III. de locato, et conducto, incurrunt excommunicationem, quam Glos. verb. -- Sub excommunicatione -- dicit, esse latae sententiae, non tamen est reservata, quamvis Gonzal. verb. -- Singulis annis -- videatur sentire cum Joseph Vela, esse ferendae sententiae. Ad hujus poenae firmitatem praecipit Pontifex, ut haec decretalis ab Episcopo Bononiensi (nunc Archiepiscopo) -- Singulis annis in communi audientia magistrorum, atque scholarum recitetur (sequentia verba desunt in Textu, sed referuntur a Gonzalez) et praetaxata pravae conductionis improbitas innovata excommunicationis sententia reprimatur -- Circa hanc publicationem quotannis renovandam, Glos. verb. Audientia haec habet. -- Hoc fieri debet propter illos, qui Constitutionem ignorant; quoad alios non, quia sufficit qualitercunque sciant, etiam sine aliqua contestatione. -- Imo (sequitur gloss.) certe videtur, quod omnes teneantur, ex quo Constitutio fuit semel publicata... unde potius ad cautelam fit hujusmodi recitatio, ne quis saltem de facto dicat, se ignorasse.

CAPUT I.

Bonorum ecclesiasticorum alienatio.

Vide supra Alienatio.

CAPUT II.

Bonorum ecclesiasticorum furtum, rapina, incendium, effractio, et damnum.

Vide verbo Sacrilegium cap. i. 3. et 4. et verbo Incendiarii cap. 1. et 2.

CAPUT III.

Bonorum ecclesiasticorum usurpatio, vel impedimentum.

Vide verbo Usurpatio.

CAPUT I.

Breviaria sine Inquisitorum, aut Ordinariorum licentia imprimendum, et vendendum poena.

In Constit. Clement. VIII. -- Cum in Ecclesia -- 10. Maii 1602. in typographos, et bibliopolas existentes extra statum ecclesiasticum, ea ut supra praesumentes imprimere, et respective vendere, infligitur poena excommunicationis latae sententiae ipso facto, absque alia declaratione incurrendae, Papae reservatae. In existentes vero Romae, et in reliquo statu ecclesiastico infligitur poena quingentorum ducatorum auri de Camera, ac amissionis librorum, et typorum omnium, eidem Camerae applicandorum: ac insuper interdicitur sub iisdem poenis usus dictorum breviorum aliter impressorum.

Praeterea in Inquisitores, sive Ordinarios, si licentiam concesserint contra formam in Constit. praescri-

ptam, sequentes infliguntur poenae ibi -- Ipsi autem Inquisitores, seu Ordinarii locorum, antequam hujusmodi licentiam concedant, breviaria ab ipsis typographis imprimenda, et postquam impressa fuerint, cum hoc breviario auctoritate nostra recognito, et nunc impresso, diligentissime conferant, nec in illis aliquid addi, vel detrahi permittant, et in ipsa licentia originali de collatione facta, et quod omnino concordent, manu propria attestentur, cujus licentiae copia initio, vel in calce cujuscunque brevii semper imprimatur: quod si secus fecerint, Inquisitores videlicet, privationis suorum officiorum, ac inhabilitatis ad illa, et alia in posterum obtinenda; Antistites vero, et Ordinarii locorum suspensionis a divinis, ac interdicti ab ingressu Ecclesiae: eorum vero Vicarii, privationis similiter officiorum, et beneficiorum suorum, et inhabilitatis ad illa, et alia in posterum obtinenda, ac praeterea excommunicationis, absque alia declaratione, ut praefertur, poenas incurrant eo ipso --

Clementis Constitutionem cum earumdem poenarum inflictione confirmavit Urbanus VIII. Constitut. -- Divinam psalmodiam -- 25. Jan. 1631. excepto, quod circa usum breviorum contra praescriptam formam impressorum, haec tantum legitur clausula -- Et nihilominus breviaria sine dicta facultate impressa, aut evulgata eo ipso prohibita censeantur. --

Supradictas autem prohibitiones, et poenas omnes extendit etiam ad ea omnia, quae a breviario romano ortum habent, sive ex parte, sive in totum; cujusmodi sunt Missalia, Diurna, Officia parva B. Virginis, Officia majoris hebdomadae, et id genus alia; quae deinceps non imprimantur, nisi praevia illorum, et cujuslibet ipsorum in dicta typographia... impressione, ut omnino cum breviario de mandato nostro edito concordent.

Circa mutationem Ritus brevii vide infra c. 3. verbo Ritus.

CAPUT I.

Calumniator.

Vide verbo Accusator, et verbo Electio cap. 4.

CAPUT I.

Camerae Apostolicae ministri rationes fideliter non reddentes.

In Bulla Pauli III. 40. Cum sicut accepimus, statutum est, ut Provinciarum Ecclesiae Romanae thesaurarii, mercatores, seu publicani, et ministri, et alii eidem computa reddere debentes, ea integre reddant, integrum debitum, et creditum describendo, nec audeant aliquid penes se, vel alios retinere, vel retineri facere; et contra facientes incurrant (scilicet ipso facto) excommunicationem Papae reservatam, perjurii, et falsi poenas, et dupli cujuslibet partitae omissae, vel non solutae, eidem Camerae applicandi, ultra alias poenas arbitrarias ferendae sententiae.

Limita, quod ad incurrendas dictas poenas, requiritur dolus, propter verbum Audeant. Limita etiam quod licet dicat Bulla, Si aliquid ausi fuerint retinere etc. et haec dictio Aliquid verificetur etiam in minimo; tamen adhuc in casu nostro execu-

sat parvitas materiae, quia etiam dicto *Aliquid* pro subjecta materia requirit materiae gravitatem; maxime, quando poena respicit rem, et contemptum formalem, *Surd. de alim. tit. 8. privil. 61. num. 21.*

Limita tertio, quod non continentur Iudices intercipientes condemnationes Camerae debitas, seu confiscationes, quia id faciunt per modum furti commissi a privata persona, non ut ab officiali Camerae, ut patet ex Bulla.

CAPUT II.

Ad Camerae Apostolicam pertinentes confiscationes, vel poenas defraudans.

In Bulla Pii IV. quae est 43. *Decet Romanum*, statuitur, ut omnes poenae pecuniariae, et multae, et confiscationes, pro quibuscunque criminibus, exceptis iis, quae pro damnis datis inferuntur, et exceptis poenis applicatis titulo vere oneroso, vel pro reparatione pontium, viarum etc. et Ecclesiarum, et piorum locorum, et pro aliis publicis rebus, in toto Statu Ecclesiae Romanae applicentur Camerae Apostolicae; non autem Communitatibus. Itaque praecipit, et inhibet Legatis, et Gubernatoribus, et aliis officialibus, ne in eorum decretis, edictis, et sententiis dictas poenas, etc. alteri, quam Camerae Apostolicae audeant applicare. Quod si contraverint Legati a latere, indignationem pontificiam incurrant; inferiores vero, poenam excommunicationis, seu suspensionis a Divinis, aliasque arbitrio Papae.

Deinde alia Bulla *Cupientes*, idem Pontifex statuit, ut officiales praefati de poenis statutariis, et bannimentorum habeant decem pro centenario, et accusatores quartam partem de poenis bannimentorum: ita tamen, ut praefatas portiones supradicti accipiant non propria auctoritate, sed de manu depositarii Camerae: et idem vult observari de aliis applicationibus exceptis, ut supra, verbi gratia, pro titulo oneroso etc. nulla tamen appositae est hic transgressoribus poena latae sententiae, ut ibi patet, neque adest obligatio restituendi; sed solum praeceptum id observandi. Haec Constitutio fuit confirmata a Sixto V. et Clemente VIII. Bulla 5. *Inter caeteras*, ubi num. 8. praecipit, ut Romae rei poenas pecuniarias in manibus tantum depositarii Camerae Apostolicae persolvant, et num. 9. subjungit, quod rei aliter solventes, denuo Camerae sint solvere obligati, omnes officiales contra formam praedictam pecunias illas dantes, ad restitutionem Camerae teneantur. Notarii autem dictas pecunias intercipientes, nisi depositario intra triduum restituerint, ducentorum ducatorum auri de Camera poenam incurrant. Sed haec poena ultima non obligat ante sententiam declaratoriam; sed ad simplum tantum restituendum in conscientia obligantur, ut dixi *part. 1. cap. 37.*

Quaeres, an incurrat in has poenas Iudex ob gratiam, vel sordes omittens reum condemnare: respondeo negative. An vero saltem teneatur Iudex ad restitutionem Camerae in hoc casu: respondent multi negative, quos allegat, et sequitur *Diana tom. 2. misc. 5. res. 52. et Salas de legib. disp. 15. sect. 7. a num. 101.* sed multi affirmant, ut *Ang. verbo poena num. 18. Sylv. quaest. 28. Sot. de just.*

lib. 1. quaest. 6. art. 6. Sayr. lib. 10. clav. tract. 2. cap. 15. num. 3. Layman lib. 3. tract. 2. cap. 5. §. 2. Si Iudex, et alii: utraque est probabilis.

Quaeres secundo, qualiter intelligantur incurrere illae duae censurae, scilicet excommunicationis, seu suspensionis, stante illa particula, *seu*? Respondeo, aliqui putant, utraque censuram incurrere: quia illa particula, *seu*, est augmentativa, et conjunctiva, ut *Gratus de dictionib. super dictione seu c. 228. num. 1. 2. et 3.* ubi multa jura congerit, gloss. in *c. Latores, verb. Ab officio, de cleric. excommun. min.* ubi ait, quod si Episcopus dicat, suspendo te ab officio, vel beneficio, debes ab utroque abstinere. Alii dicunt, intelligi ad electionem, arbitrio delinquentis: ita *Suar. de censur. disput. 3. sect. 2. num. 12. Filiuc. tract. 11. n. 18. Bonac. de censur. in communi punct. 7. num. 4.* qui dicunt, ita observandum in censuris pluribus latis sub disjunctiva: et in terminis hujus Bullae *Bonacc. de censuris in partic. disp. 2. quaest. 10. punct. 13. infin.* Alii, quos refert, tacito nomine, *Filiucc. tract. 14. n. 177.* dicunt, intelligi excommunicationem a laicis, suspensionem a clericis incurrere: ego puto, incurrere in tali casu censuram, quam declaraverit Papa, seu Auditor Camerae Apostolicae, et ante talem declarationem neutram incurrere, sed tantum declaratione facta: sicut in simili observatur in excommunicatione, quae incurratur vigore obligationis cameralis a non solventibus pensionem reservatam super beneficio, et ita sentit *Filiuc. ibidem*: et facit, quia communis sententia ait, quod quando censurae duae feruntur hoc modo, maneat suspensus, vel excommunicatus, cum sint indeterminate latae, nec sufficienter explicatae, non ligant, donec determinentur, seu declarentur a conferente; *Ugolin. tab. 1. c. 20. §. 3. n. 4. cum Navarr. et Abb. et tenet Henric. lib. 13. c. 32. num. 4. Sayr. lib. 4. cap. 7. num. 3. de cens.*

CAPUT III.

Camerae Apostolicae libros, aut scripturas occultantes, vel retinentes.

In *Constit. Julii II.* -- Cum sicut accepimus -- 15. Kal. Sept. 1507. inflicta in hos legitur excommunicatio latae sententiae Papae reservata, si illos, et illas infra octo dies in Camera non reportaverint. Verum haec excommunicatio videtur provisorio modo inflicta, et eos dumtaxat affecisse, qui tunc temporis dictos libros, et scripturas retinebant: cum enim ad eam incurrendam praefixus fuerit non quorumcunque octo dierum lapsus, sed octo proxime sequentium a Constitutionis emanatione -- debeant infra octo dies proxime sequentes in dictam Cameraam reportasse -- haec clausula -- proxime sequentes -- non est apta denotare quodcumque futurum tempus; et sic perpetuitatem: uti esset si dixisset -- debeant intra octo dies proxime sequentes a Constitutionis notitia reportasse --.

Quod clarius patet ex discretiva locutionis ejusdem Constitutionis; volens enim Pontifex providere super hoc indemnitati Camerae, etiam in futurum, §. 2. inflixit excommunicationem, latae pariter sententiae, nulli tamen reservatam, in eos, qui ex tunc -- in antea -- praefatos libros, et scripturas ul-

tra decem dies absque speciali mandato, et licentia Praesidentium, et Clericorum Camerae ausi fuissent, vel praesumpsissent retinere -- alioquin, elapso dicto termino, non parentes, seu contrafacientes, sciant, se majoris excommunicationis sententiam incurrisse, quos ut tales ex nunc, prout ex tunc, auctoritate apostolica per praesentes declaramus. --

Quibus rationibus ex clara Constitutionis littera, et contextu deductis, asserendum crederem, adesse quidem excommunicationem latae sententiae in occultantes, et retinentes libros, et scripturas ad Cameraam apostolicam spectantes modo supra relato, sed non esse Papae reservatam, ut perperam a quampluribus Doctoribus refertur inter excommunicationes Papae reservatas, adhuc vigentes.

Haec eadem excommunicatio una cum privatione omnium, et singulorum officiorum, et beneficiorum, ac inhabilitatis ad illa, inflictam legitur contra eosdem in Constit. Sixti V. -- Non sine maxima -- 27. Apr. 1587. extensa insuper etiam ad non relevantes, penes quos dicti libri, et scripturae maneant.

Verum et istam eodem provisorio modo inflictam fuisse censeo, eosque duntaxat affecisse, qui tunc temporis circa hoc deliquissent: nedum enim et hic praefixit Sixtus terminum sex dierum proxime futurorum a die emanationis, non a die scientiae Constitutionis -- ut infra sex dierum proxime futurorum terminum -- sed etiam declaravit, dictas poenas ipso facto incurrisse, si post dictorum sex dierum lapsum praefatos libros, et scripturas non consignassent, et respective revelassent Joffredo Lomellino, tunc Camerae commissario: designando autem in recto personam, non officialem Camerae, quisque intelligit, poenas has non inflictas fuisse contra similes delinquentes pro quocunque futuro tempore; cum persona tunc designata non potuerit esse perpetua. Quare cum nihil hac posteriori Sixti Constitutione pro futuro tempore innovatum fuerit, affirmandum est, ut supra dixi, incurrere quidem excommunicationem latae sententiae ex Julii Constitutione, sed non reservatam.

Similis censurae notae obnoxia est Constitutio Pii IV. -- Pastoralis officii -- 3. Apr. 1560. infligentis excommunicationem latae sententiae (quae itidem perperam a quampluribus Doctoribus refertur inter excommunicationes Papae reservatas, adhuc vigentes) aliasque poenas contra detinentes jocalia, et alia quaecunque bona ad usum Pontificis, et Sacri Palatii ornamentum spectantia, ac contra scientes, et non revelantes; cum et haec lata fuerit provisorio modo, et non pro quocunque futuro tempore; declaravit enim, hanc illos incurrere, qui intra sex dies ab emanatione suae Constitutionis ea Francisco Odescalco, tunc Camerae Praesidenti non reportassent.

Ulterius promittit Pontifex, se veniam ea sponte restituentibus, et confitentibus; revelantibus vero, condignam mercedem, et praemium daturum: quod nonnisi tunc temporis duntaxat detinentes, et non revelantes denotat. ☞

☞ CAPUT I.

Cancellariae apostolicae officiales se intromittentes in causis sibi interdictis.

Ex Constit. Pii IV. -- Universi gregis -- 17. Maii 1562. incurrunt excommunicationem latae senten-

tiae, non tamen reservatam, ac privationem officiorum, et beneficiorum quorumcunque, et inhabilitatem ad illa, et alia in posterum obtinenda, si audeant, vel praesumant, se quoquo modo intromittere in causis, negotiis, ac expeditionibus sibi iam hac eadem Constitutione interdictis. ☞

☞ CAPUT I.

Canones, census, et alia jura Camerae apostolicae debita in festo SS. Petri et Pauli non solventes.

Ex Constit. Greg. XIII. -- Ad Romani Pontificis -- 1. Jun. 1580. incurrunt ipso facto excommunicationem Papae reservatam, ac privationem omnium Feudorum, ac quorumcunque jurium in concessionibus eis factis quomodolibet contentorum, juxta dispositionem Constit. Pauli IV. Incumbentia -- 25. Octob. 1556. quam in omnibus innovat, et confirmat. ☞

CAPUT I.

Cardinalem injuria afficiens.

Vide verbo Majestatis laesae crimen.

CAPUT I.

Censurae sententiam ferentes, non praemissa monitione coram testibus.

In cap. Sacro de sent. excomm. prohibetur, ne quis in aliquam excommunicationis sententiam promulgare praesumat, nisi competenti admonitione praemissa, et praesentibus personis idoneis, per quas, si necesse fuerit, possit probari monitio. Quod si contra praesumpserit quisquam, etiamsi alias justa sit excommunicationis sententia, ingressum Ecclesiae per mensem unum sibi noverit interdictum: alia nihilominus poena multandus, si visum fuerit expedire.

Hunc textum late explicat Menoch. de arbitr. cas. 541. per tot. Navarr. c. 27. n. 11. Sayr. lib. 1. c. 12. n. 6. Sanchez lib. 6. de matr. disp. 32. n. 13. 17. et 21. Suar. de censur. disput. 3. sect. 8. Coninch. disp. 13. dub. 9. Layman lib. 1. tract. de censur. cap. 6. num. 5.

Declara primo ex c. Romana de sent. excom. in 6. quod nec in specie, nec in genere pro culpis praeteritis, vel praesentibus Judices ecclesiastici ferre debeant censuras, sine competenti monitione; alias sententia est injusta.

Declara secundo, quod dicitur in c. Sacro, de modo ferendi sententiam excommunicationis, idem etiam in aliis censuris, scilicet suspensionis, et interdicti, observandum, ut non ferantur sine monitione, ut supra, c. Reprehensibilis de appell. c. Statutum de sent. excom. in 6. Sayr. lib. 1. c. 12. Suar. disp. 3. dub. 9. Layman c. 5. n. 4. Verum poena, de qua in dict. c. Sacro, scilicet interdicti ab ingressu Ecclesiae, non incurritur, nisi in illo casu, quando fertur censura excommunicationis, non servata dicta forma praevia, et non procedit contra ferentem sententiam suspensionis, vel interdicti, Suarez disp. 37. sect. 1. n. 3. Bonac. de censur. suspensio quaest. 5. punct. 1. §. 1. n. 2. Tolet. lib. 1. cap. 48.

§. Octava. Quamvis alii contra teneant apud Bonac. scilicet Felin. Henriq. et Alterius.

Declara tertio, quod illa monitio debet esse canonica, seu competens, idest trina, vel una pro tribus, ad hoc ut censura sit justa c. Constitutionem de sent. excomm. in 6. et ibi DD. Menoch. loco cit. n. 5. si tamen una intervenerit, valida est sententia, alias non, Barbos. in c. Romana num. 21. de sent. excom. in 6. cum allegatis, et debent assignari dies pro singulis arbitrio Judicis, ut non minus una die, et communiter duo assignantur. Vide Menoch. casu 545. num. ultim.

Declara quarto, quod interdictum illud, seu poena, de qua in cap. Sacro, non procedit contra Episcopos, quia de illis non est facta mentio c. Quia periculosum de sent. excommun. in 6. Sayr. lib. 1. cap. 13. n. 16. Suar. disp. 37. sect. 1. n. 3.

Declara quinto, quod non praerequiruntur monitiones, quando fertur praeceptum sub censura ipso facto incurrenda in casum contraventionis, c. Reprehensibilis de appel. Layman n. 5. ubi supra, Suar. disp. 3. sect. 8. n. 5. Sanchez lib. 6. in decal. c. 4. n. 50. qui dicunt, procedere, sive illud praeceptum sit speciale ab homine extrajudiciale, sive generale a jure: quia illud praeceptum satis monet.

Sed neque requiritur monitio ad sententiam declaratoriam censurae incurssae, sed requiritur tantum una citatio ad dicendam causam, quare non debeat declarari, si excessus non sit notorius; debet enim citare reum, eo praesente, recipere probationes super facto; quo constituto, debet, illum declarare incidisse in sententiam juris, Abb. in c. Pervenit lib. primo de appell. n. 5. Roman. cons. 482. n. 6. et 9. Si autem factum sit notorium, potest declaratoriam proferre, talem poenam juris a reo incurssam, Abb. et Rom. ibi Mart. de jurisd. part. 3. c. 3. in fin. per dict. c. Pervenit: alias autem requiritur citatio, ut dixi, ad sententiam proferendam, utque non feratur in inauditum, nisi in contumaciam, gloss. in c. Sacro, verbo Constiterit de sent. excomm. et gloss. in Clem. Praesenti, verbo Constiterit de censib. Genuensis in praxi c. 23. n. 19. Barbos. in dict. Clem. Praesenti n. 5. Marta de jurisd. part. 3. c. 3. n. 28. cum ibi alleg. et Avila part. 2. de censur. c. 5. disp. 1. dub. 5. Et si omitteretur haec citatio, declaratoria esset nulla, seu irrita, Avila ibi, Navarr. consil. 9. n. 4. de sent. excomm. Genuen. dict. c. 23. praxis n. 16. et de communi testatur Ugolin. de censur. tab. 1. c. 21. §. 2. num. 9. Et nota differentiam, quod licet sententia censurae promulgatoria proferenda, cum debeat prius constare de contumacia, praerequirat citationem personalem, nisi reus dolo latitet; nam in hoc casu sufficit citatio ad domum, vel per edictum, ut late Genuens. ibi n. 12. ubi ait, communem esse sententiam, et Marta loco cit. a num. 10. 17. et seqq. Cassad. decis. 12. in fin. de rescr. vel nisi constet, citationem, vel monitionem ad domum factam, vel per edictum, ad ejus notitiam pervenisse, Covarr. in c. Alma mater part. 1. §. 9. num. 4. vers. Tertius casus, Bellam. decis. 188. quae est unica, tit. de dolo. Tamen ad sententiam censurae declaratoriam non requiritur citatio personalis, ut Roman. cons. 482. num. 5. et ibi Mandos. cum Soccin. Curt. et Dec. et tenet Genuens. practic. q. 708. qui notant hanc differentiam. At vero denuncia-

tio censurae jam promulgatae, vel declaratae, non requirit citationem, et potest fieri etiam post appellationem a Judice, a quo, ita Bellamera decis. 411. quae est un. de sent. excomm. In causa autem declaratoriae, si citatus, ut supra, non compareat, tunc in absentem contumacem procedi potest non solum ad interlocutoriam, idest ad sententiam excommunicationis promulgatoriam ob contumaciam, ex c. Quoniam frequenter, ut lit. non contest. gloss. in c. 1. ver. De accusationibus, et ibi Praepos. n. 13. quaest. 9. sed etiam procedi potest, et solet ad ipsam definitivam, idest declaratoriam censurae incurssae, quia causa declaratoriae est summaria, vel etiam quia agitur de periculo animarum; ideo proceditur ad illam etiam in absentem, seu lite non contestata, Rota decis. 504. seu 20. de sent. excomm. Praepos. cit. num. 2. in fin. Felin. in cap. Rodolphus num. 41. vers. Intellige primo de rescrip. Genuens. in praxi cap. 23. num. 20.

Adverte autem, limitando tex. nostrum, quod si Judex in causa declaratoriae omitteret citationem supradictam, non incurreret in poenam hujus decretalis, quia loquitur tantum de sententia promulgatoria censurae, non autem de sententia declaratoria, ita Avila part. 2. c. 5. disp. 1. dub. 5. Quis autem absolvere possit ab hoc interdicto ex hac decretali lato, vide part. 1. cap. 24.

Ulterius notandum est, quod declaratoria poenae incurssae a jure latae ab eo iudice ferenda est, qui est iudex competens talis delicti contra talem reum, ut c. Cum secundum de haeret. in 6. c. Pervenit, lib. primo de appel. et ibi Abb. n. 5. Si tamen delictum est notorium de jure, vel de facto, potest etiam declaratoria proferri, et fieri denunciatio a Judice ordinario extraneo; seu alterius territorii in ordine ad suos subditos, ut debeant vitare talem, ver. gr. excommunicatum etc. quia tunc non requiritur citatio rei, neque causae cognitio, ita ut possit etiam Episcopus declarare, religiosum exemptum incidisse in talem censuram, Henriq. lib. 7. c. 25. num. 7. vers. Nec potest, Gemin. in c. Episcoporum n. 8. in fin. vers. Quidquid dicat, de priv. Barb. alleg. 105. n. 73. de potest. Epis.

Notanda est etiam differentia alia inter sententiam promulgatoriam, et declaratoriam, quod a promulgatoria censurae de praesenti latae non potest appellari suspensive, sed bene a sententia declaratoria, et sic suspendetur effectus sententiae; ut non sit necessario vitandus, Lap. in Clem. Ad compe-scendas num. 4. de seq. poss. Roman. dicto consil. 482. num. 9. Item alia est differentia, quia sententia promulgatoria censurae lata post appellationem, est nulla, et attentata: sed declaratoria censurae lata post censuram incurssam, etiamsi lata sit post appellationem a promulgatoria de praesenti, valida est, et non dicitur attentata, Rom. dict. n. 9. per c. Pastoralis in fin. de appell. sed de hac materia dixi supra part. 1. de suspensione censurarum.

¶ Vide etiam dicta pag. 98. num. 34. ¶

CAPUT II.

Censurae sententiam proferens non in scriptis.

In cap. 1. de sent. excomm. in 6. habetur quis excommunicat, excommunicationem in scriptis proferat, et causam excommunicationis

conscribat, exemplumque hujus scripturae teneatur tradere excommunicato infra mensem, si fuerit requisitus; super qua requisitione fiat publicum instrumentum, vel litterae testimoniales conficiantur sigillo authentico.

Si quis autem Judicem, hujus Constitutionis temerarius extiterit violator, per menses unum ab ingressu Ecclesiae, et divinis officiis noverit se suspensum: Superior vero, ad quem recurritur, sententiam in tali casu relaxet, et latorem, seu Judicem, qui talem sententiam protulit, condemnet in expensis, et interesse, et aliter arbitrio puniat: et haec etiam in suspensionis, et interdicti sententia mandat observari: et declarat, quod si quis in dictis censuris divina officia fuerit executus, fiet irregularis, a solo Papa dispensabilis. Explicat *Menoch. de arbitr. casu* 541. a num. 14.

Declara primo, quod ista censura suspensionis ab ingressu Ecclesiae, est, proprie loquendo, interdictum: suspensio autem haec a divinis officiis est interdictum ab usu activo, et passivo divinorum, *Suar. de cens. disp. 37. sect. 1. num. 2. Bonac. de cens. partic. disp. 3. q. 5. pun. 1. §. 2. num. 17.*

Declara secundo, Episcopos non incurrere in poenam interdicti, seu suspensionis, quia eorum non est facta mentio, per *c. Quia periculosum de sent. excomm. in 6. Genuen. in praxi c. 24. n. 5.*

Declara tertio, quod ad incurrendam hanc poenam requiritur temeritas, *Suar. n. 2.* Quare aliqui dicunt, requiri scientiam: ita *Suar. et Cardin. in Clem. 1. §. Porro, de summ. Trin. et in Clem. 1. §. Si quis de stat. Monac.* sed communior sententia ait, sufficere culpam latam, seu ignorantiam crassam, *gloss. in dict. c. 1. verbo Temerarius*, quam ibi sequuntur Doctores communiter, et *Genuen. c. 24. n. 1.* quia temeritas non dicit dolum, sed faultatem, et imprudentiam: *Jo. Andr. in dict. c. 1. Angel. in leg. Eum, quem temere, ff. de judic. S. Thomas 2. 2. quaest. 35. art. 25.* dicens, temeritatem esse defectum consilii, et speciem imprudentiae: facit *text. in leg. Julianus §. Si item, qui furem in fin. ff. de act. empt.*

Declara quarto, ut non procedat, quando censura fertur per modum legis, vel edicti generalis, *Menoch. n. 6. Genuen. c. 24. n. 4.* Item secundum aliquos neque procedit, quando ferretur censura per modum praecepti specialis poenalis, extrajudicialiter facti: ita *Coninch. disput. 13. num. 85. Tolet. lib. 1. cap. 9. num. 6.* sed contraria est communis, ut *Genuen. num. 1.*

Declara quinto, quod secundum aliquos non procedit haec Constitutio in Praelatis Regularium, *Tolet. n. 3. Genuen. n. 5.*, sed communis affirmat, etiam in eis procedere, *Navarr. cap. 27. num. 8. Ugolin. tab. 1. c. 14. §. 6. num. 2. et Canonistae in dict. c. 1.* Communiter verum est, quod aliqui Religiosi, ut Minores, et nostri, habent in hoc privilegium, ne scripto teneantur censuram promulgare, ut in *compend. verb. Excomm.*

Declara sexto, ut haec decretalis non procedat in sententia censurae incursae declaratoria, sed in promulgatoria, ut patet ex *text. ibi quisquis excommunicat. etc.* et ita tenet *Navarr.* quem allegat, et sequitur *Avila part. 2. cap. 2. dis. unic. dub. 3. vers. Haec autem poena.*

Declara septimo, quod censura hujusmodi lata

sine scriptura, vel sine expressione causae, est valida, sed a superiore illico relaxanda, *gloss. hic verb. Propter quem, Bonac. loc. cit. num. 11.*

Declara octavo, quod iudex requisitus dare exemplum sententiae reo, incurrit in dictam poenam, si non dederit intra mensem, vel si de tali requisitione denegaverit, fieri publicum instrumentum; ut patet ex *text. et sentit Sayr. lib. 1. c. 13. n. 10.* quia illud instrumentum injungitur ad favorem rei contra iudicem, ut ait *Sayr. ibi.*

CAPUT III.

A censuris absolvens sine facultate.

Vide verbo *Absolutio cap. 3.*

CAPUT IV.

Censura excommunicationis innodato vitando communicans quomodocunque.

Nota, quod hodie ex decreto Concilii Constantiensis confirmato a Martino V. per Constit. *Ad evitanda*, et a Leone X. in Conc. Lateran., ad evitanda animarum pericula, nemo quempiam aliqujus sententiae, aut censurae ecclesiasticae, seu suspensionis, aut prohibitionis ratione, in Sacramentorum administratione, receptione, aut aliis rebus, vitare, aut interdictum locale observare tenetur, nisi sententia, vel censura contra certam personam, vel Ecclesiam, vel universitatem specialiter a Iudice fuerit publicata, seu denunciata; exceptis iis, qui excommunicationem ob violentam manus injectionem in clericum notorie incurrerint, quia tales etiam vitandi sunt. Haec autem moderatio non relevat ipsos censuris innodatos, seu suspensos, vel prohibitos, etiam occulte, et habetur in eadem Extrav.

Haec moderatio est in praxi recepta, ut testantur *S. Antonin. 3. part. tit. 26. c. 3. Soto in 4. dist. 22. quaest. 1. art. 4. Guttier. lib. 1. can. quaest. c. 1. n. 1. Henriq. lib. 13. c. 5. n. 1. Avila part. 2. cap. 6. disp. 2. dub. 1. Suar. disp. 9. sect. 2. n. 5. Coninch. disp. 13. dub. 2. Sanchez in decal. lib. 2. cap. 9. n. 3.* et de communi testatur *Layman lib. 1. tract. de excomm. c. 4. n. 1.* et receptam esse in praxi Urbis, et Curiae romanae, et totius Orbis, testatur *Sayr. lib. 2. de censur. c. 12. n. 9.* et tenet *Sacra Rota*, ut *Recent. par. 1. decis. 534. n. 12.* et procedere in omnibus censuris, sive a jure, sive ab homine, aut *Sayr. lib. 2. c. 12. n. 21.* et certissimum ait *Avila dub. 5.* et procedere etiam in irregularitate, est communis, Recentiorum, test *Avila ibi.* Et nota, quod non sufficit, censuram esse in tribunali promulgatam, nisi sit per cedulones denunciata, ut *Covarr. in c. Alma part. 1. §. 2. n. 9. Avila disp. 2. dub. 3. Suar. disp. 9. sect. 2. n. 8. Layman lib. 1. de excomm. cap. 4. §. 2.*

Adde, quod valent acta jurisdictionalia, seu publici officii hominis excommunicati, vel suspensi, qui non sit de vitandis, (idest non denunciatus nominatim, neque notorius clerici percussor) non solum, si gesta sint ad petitionem partis, (in quo omnes DD. conveniunt) sed etiam ex officio, ob dictam Extravag. et ob leg. *Barbarius ff. de off. Praet.* ut tenent plures, quos allegat *Garzias de benef.*

part. 5. c. 5. num. 323. et de excommunicato tenet, et ait communem *Rota decis.* 534. num. 3. 4. et 5. part. 1. *Recent.* loquens de collatione beneficii faeta ab Ordinario excommunicato non declarato; quae collatio est actus jurisdictionis ex officio nobili, ut fatetur *Garzias ibi*; et quamvis *Rota ibi* censeat suspensum ab officio, vel jurisdictione, etiam occultum, non posse valide beneficia conferre, nec alios actus jurisdictionis exercere; tamen etiam in hoc contrarium tenent communiter Theologi, dicentes ex dicta *extrav. Martini V.* valida esse acta jurisdictionalia suspensi non declarati: ita *Henriquez lib.* 13. c. 33. §. 2. *Tolet. lib.* 1. c. 45. num. 6. *Suar. de cens. disp.* 27. sec. 1. num. 31. in fin. *Sayr. lib.* 4. de cens. c. 11. num. 15. *Avila de suspens. dis.* 3. dub. 4. concl. 4. *Sanch. de matr. disp.* 22. n. 56. lib. 3. Imo, quod etiam si suspensio, vel excommunicatio sit denunciata, si tamen ibi, ubi actus geritur, sit occulta, seu communiter ignorantia, valida sint acta jurisdictionalia, probat *Henriq. loc. cit. et Pantius de nullit. ex defec. juris. ordin. num.* 137. *Sanch. lib.* 3. dis. 22. num. 33. et 34. loc. cit.

Est tamen verum, quod etsi Judex non esset denunciatus, seu alias vitandus, tamen posset reus excipere in quacumque parte judicii contra Judicem de illius excommunicatione, et protestari de invaliditate actorum, et sic impedire processum. Si autem non excipiat, iudicio postea terminato, non poterit excipere, neque acta invalidare, per c. *Pia de except. in 6. et ibi Barbos. num.* 5. et 10. *Sayr. de cens. lib.* 2. c. 7. num. 13. et 14. *Layman lib.* 1. trac. de excomm. cap. 2. num. 13. §. Verum. Et idem dicendum de actore excommunicato: nam si sit de vitandis, tenetur Judex ex officio illum repellere: si autem sit de non vitandis, Judex non tenetur illum per se repellere, sed solum ad instantiam partis dict. cap. *Pia Layman ibi, Navar. c.* 27. num. 21. *Gutier. lib.* 1. can. qq. c. 1. num. 82. *Suar. de cens. dis.* 14. sec. 2. et alii commun.

An autem sufficiat, quod quis sit denunciatus, vel notorius clerici percussor in uno loco, ad hoc ut debeat vitari in omni loco, dixi par. 1. c. 7. in fin. Illud est etiam advertendum, non sufficere, quod quis sit denunciatus sub nomine generico, v. gr. omnes de tali ordine, vel centuria, vel decuria: quia ex hoc non fit notorium, quod ipse sit talis; quia corpus universale potest mutari per partes, eo salvo remanente, leg. *Proponebatur ff. de judic.* et propter hoc non dicitur ita certo demonstratus in particulari, ut non possit intelligi, nisi de illo, quod requiritur, ad hoc ut quis dicatur nominatim denunciatus, per leg. *Nominatim ibi DD. ff. de lib. et post.* et ita *Suar. de censur. dis.* 9. sec. 2. num. 10. *Sanch. lib.* 2. in dec. cap. 8. num. 3. et quia nominatim dicitur, quando est signatus per nomen proprium, vel appellativum, quod non possit convenire pluribus, gl. in c. *Constitutionem*, verb. *Nominatim de sent. in 6. Bar. et Fals. in dict. c. 2.*

Ex dicta moderatione sic exposita sequitur, quod etiam hodie excommunicatus occultus, non declaratus, et non notorius percussor, agens in iudicio, potest repelli in iudicio a Iudice, etiam reo non excipiente; non tamen tenetur Judex illum repellere, nisi reo excipiente: denunciatum autem, vel notorium percussorem tenetur repellere, etiam reo non excipiente, c. *Pia de excep. in 6.* juncta d. ex-

trav. *Ad evitanda*: ita *Genuen. prac. qq. c.* 762. Idem dicendum de teste excommunicato, per c. *Veniens lib.* 2. in fin. de test. et c. *Decernimus de sent. exe. in 6.* in quibus excommunicatus repellendus est a testificando, nisi prius absolvatur ad reincidentiam ad hunc effectum, ex dict. c. *Veniens*; alias ejus dictum nihil probati, *Rot. recent. part.* 2. dec. 3. num. 1. quod si non sit notorius clerici percussor, vel nominatim denunciatus, valeat ejus testimonium, nisi pars adversa, aut Judex eum rejiciant, *Suarez de cens. disp.* 16. quaest. 6. num. 4. *Bonac. de cens. disp.* 2. quaest. 2. pun. 7. num. 12. cum aliis alleg. et *Genuen. ubi supra.*

Amplia, quod neque Papa Principibus, seu Regibus excommunicatis scribens, utitur verbis salutationis, sed dignitatis, ut apud *Baronii addit. anno Christi* 1234. ex epistola Gregorii IX. ad *Andream Regem Hungarorum.*

I. Peccat mortaliter communicans in divinis excommunicato vitando: peccat venialiter communicando in humanis, *Toletus lib.* 1. c. 11. §. Tertius effectus, *Suar. disput.* 15. de censur. sect. 2. num. 8. *Sayrus lib.* 2. c. 11. num. 4. Limita, nisi excusetur aliqua ex causis contentis illo versiculo,

Utile, lex, humilis, res ignorata, necesse.

De quibus vide c. *Quoniam multos* 11. quaest. 3. et ibi Canonistas, et Theologos in materia de excommunicatione.

II. Excommunicationem minorem incurrit communicans in divinis, vel humanis cum excommunicato vitando, et dicitur ratione participii: quae minor excommunicatio privat tantum usu passivo Sacramentorum, seu eorum receptione, sub poena peccati mortalis c. *Placuit, cum pluribus seqq.* 11. quaest. 3. c. *Nuper de sent. excomm. c. Statuimus, eod. tit. in 6. Sanch. de matrim. lib.* 7. disp. 9. et efficit, ut repellendus sit a beneficiis ecclesiasticis, non tamen irritat ipso jure collationem, *Majol. lib.* 3. c. 21. num. 16. *Laym. lib.* 1. tract. de excomm. cap. 3. num. 5. Potest autem ab hac excommunicatione minori absolvere omnis Sacerdos confessarius approbatus, qui a mortali peccato absolvere potest. Simplex autem Sacerdos, licet possit a veniali peccato absolvere, ex facultate generaliter ab Ecclesia illi in ordinatione delegata, et non revocata, ut *Suar. de poenit. dis.* 26. sect. 4. num. 5. et 7. et sect. 6. num. 9. *Filiuc. tract.* 7. num. 223. *Coninch. de Sacr. Poenit. dub.* 8. num. 101. *Layman de poenit. Sacram. c.* 12. num. 3. tamen simplex Sacerdos non potest ab excommunicatione minori absolvere, etiam si sit per solum veniale peccatum contracta, *Sayr. lib.* 2. c. 23. num. 8. et communem ostendit *Bonacc. de cens. disp.* 2. quaest. 3. num. 15. quamvis contrariam probabilem dicat cum *Navar. et Tolet.* si poenitens sola habeat venialia.

III. Circa absolutionem a peccato veniali vide a me notata supra verbo Absolutio c. 2. pag. 69.

Nota, quod hanc minorem excommunicationem non incurrit communicans excommunicato in iis casibus, quibus ob illam communicationem incurrit majorem excommunicationem ex jure communi; quia censetur a jure facta commutatio, ut *Suar. disp.* 12. sect. 2. num. 13. de quibus casibus dicemus capitibus seqq.

III. Excommunicationem, etiam majorem, quandoque incurrit communicans excommunicato vitando

do, quando scilicet lata est excommunicatio praeepto, vel generali, vel speciali contra participantes cum illo, vel illo excommunicato declarato: et olim quidem poterat excommunicatio sic ferri a quocunque ecclesiastico Iudice, etiam eodem contextu, excommunicando v. g. Titium cum participibus suis, c. *Quod in dubiis*, de sent. excom. c. *Excellentissimus* 11. quaest. 3. sed hodie ex c. *Statuimus*, et c. *Constitutionem de sent. excomm.* in 6. inferior a Papa non potest ferre sententiam excommunicationis generalem contra participantes cum excommunicato a se, sed solum specialem, et canonica monitione praemissa, scilicet trina, vel unica pro tribus, contra determinatos, et nominatim expressos, v. gr. monendo Titium, Cajum, et Sejum, ne cum Sempronio communicent, sub poena excommunicationis ipso facto incurrendae. Potest tamen ferre sententiam excommunicationis generalem contra quoscunque participantes cum aliquo certo excommunicato, non a se, sed aliunde, sive a jure, sive ab homine, vel a statuto synodali, *Sayr. lib. 2. c. 11. num. 15. §. 6. casus, et c. 15. num. 22. Suar. dis. 15. de cens. sect. 2. num. 17. Gut. can. qq. c. 5. n. 31.* qui praxim servandam docet in hac materia

IV. Si quis secularis, aut regularis exemptus publice excommunicatum ad divina officia, seu ecclesiastica Sacramenta, vel ecclesiasticam sepulturam admittere praesumpserit, ultra alias poenas, incurrit ipso facto interdictum ab ingressu Ecclesiae, donec de hac transgressione ad arbitrium ejus, cujus sententiam contempsit, satisfecerit competenter; habetur in c. *Episcoporum de priv. in 6.*

De hac re, ejusque explicatione vide infra eodem cap. 7.

CAPUT V.

Censura excommunicationis innodato communicans in crimine.

Excommunicationem majorem incurrit quilibet communicans excommunicato vitando, si communicet in ipso crimine, propter quod excommunicatione innodatus existit, sive a jure, sive ab homine: et haec excommunicatio secundaria, scilicet participantis in crimine criminoso, est ejusdem rationis, cujus est illa principalis, nempe criminosi, et haec secundaria est lata a jure communi, ob offensum latorem censurae prioris, c. *Nuper de sent. excom. c. Si concubinae*, eod. tit. vide *Sayr. lib. 2. c. 15. num. 9. et 16.* Unde si prior censura erat reservata, etiam haec secunda erit reservata, alias non *Sayr. num. 9.* et si prior erat lata ab homine specialis, haec secunda ab eodem solo erit absolvenda, ex dict. c. *Nuper*, *Sayr. num. 10.* Sed adverte, quod ad incurrendam hanc censuram requiritur, ut principalis sit nominatim denunciatus excommunicatus, neque sufficit, si sit notorius clerici percussor, ut *Sanch. lib. 2. in decal. c. 10. Avila part. 2. c. 6. disp. 10. dub. 3. et 4. Bonacc. de cens. dis. 2. quaest. 2. pun. 6. §. 1. num. 9. Barbosa in dict. c. Nuper num. 4.*

CAPUT VI.

Censura excommunicationis innodatum a Papa Clericis ad divina admittentes.

I. Excommunicationem incurrunt Papae reservatam, ex cap. *Significavit* 18. de sentent. excomm. de qua re late *Sayr. lib. 2. c. 15. num. 21.* cum multis Auctoribus, et *Bonac. de censur. excom. in communi quaest. 2. pun. 2. §. 2. num. 7.*

Declara hanc conclusionem, quod intelligitur de innodato excommunicatione a Papa per sententiam specialem, seu ut ab homine, non ut a jure per legem, seu canonem, ut de communi testatur *Felin. in c. Excommunicamus*, lib. 1. de haer. num. 3. et docet *Sayr. loco cit. num. 20. et lib. 3. c. 29. num. 6.* et requiritur hodie ultra sententiam specialem, ut sit nominatim denunciatus, ob extrav. *Ad evitanda*: ita *Sayr. lib. 3. c. 29. num. 6. et lib. 2. c. 15. num. 21.* ubi late explicat. Sufficit tamen, si excommunicatus sit a jure, vel ab homine, etiam non a Papa, si tamen sit denunciatus a Papa, *Cajet. verbo Excommunicatio c. 58. Henriq. lib. 13. c. 8. num. 2. Coninch. de censur. disp. 14. num. 33. Suar. disp. 10. sect. 2. num. 9. contra Sayr. lib. 2. c. 15. num. 22. cum Navarro.*

Declara secundo, quod non dicitur admisisse ad divina excommunicatum, qui oravit etiam publice pro excommunicato absente, *Avila par. 2. cap. 6. disp. 10. dub. 6. in fin.* vel qui cum eo oravit in Ecclesia tanquam unus de populo: sed requiritur communicatio receptiva, *Sayr. lib. 3. c. 29. num. 6.* Sufficit tamen, si sacerdos, aut clericus in sacris recitet cum eo horas etiam private, et extra chorum, *Sayr. lib. 2. c. 15. num. 21. cum communi.*

Declara tertio, quod non procedit de clerico admittente ex ignorantia, etiam crassa, vel supina, vel coacte, sed solum si scienter, et sponte, ut dicitur in eodem textu.

Declara quarto, quod secundum multos, hic appellatione clericorum non continentur regulares, sed seculares clerici: ita *Ugolin. tab. 4. c. 11. §. 2. Sayr. lib. 5. c. 4. num. 29. Eman. Sa verb. Interdictum num. 11. Bonac. de censur. particular. disp. 2. quaest. 5. punct. 3. num. 5.* et alii apud eosdem: sed communis opinio ait comprehendere, ut apud *Sayr. ibid.*

Denique notandum ex hoc textu, quod clericus hanc excommunicationem incurrens, ab Ordinario ad Sedem Apostolicam cum litteris pro obtinenda absolutione personaliter mittendus est, neque sufficit, si per procuratorem absolutionem petat, ut notat *Cardin. in dicto c. Significavit.* An autem clericus, seu sacerdos celebrans coram excommunicato, tunc fiat irregularis? Resp. negative, nisi post contractam excommunicationem iterum celebret; *Suarez disput. 12. sect. 1. num. 10.*

II. Depositionis a dignitate, et loco episcopatus poenam ipso jure incurrit Episcopum, qui excommunicationis sententiam contra aliquem a Papa promulgatam violavit, verbi gratia, eum absolvendo, vel ei communicando, tenet *Marta de jurisd. p. 3. c. 21. num. 2. cum seqq.* ubi id probare conatur ex cap. *Theugualdum* 12. quaest. 3. per illa verba, *episcopatus exutos regimine consistere definientes*; quae

verba videtur significare declaratoriam poenae latae sententiae incurssae.

Item, quia juramento Episcopi adstricti sunt defendere libertatem Ecclesiae, c. *Ego, de jurejurando*. Quod si ad debiti sui executionem fuerint a Papa requisiti, id negligent, infidelitatis causa, et perjurii, videntur incurrere poenam privationis episcopatus, et ad hoc allegat Rayn. et Jacobin. Sed nullo jure probatur dicta ejus sententia, ideo non est admittenda, quia in dict. c. *Theugualdum* DD. communiter dicunt, Episcopum in tali casu esse deponendum, non ipso facto depositum; et illam sententiam ibi fuisse depositionis promulgatoriam, non declaratoriam tantum: ita ibi *Turrecr. et Praepos.* et procedit, quando adest grave, et publicum scandalum, ut patet ex eodem *tex.* Similiter quod dicit de jurejurando, communiter DD. dicunt, perjurium non inducere poenam privationis beneficiorum ipso facto, cum jure non sit expressum: ita *Innoc. in c. Inter dilectos de excess. Prael. in princ. et Felin. in c. 2. num. 3. de rescr.* et DD. communiter in c. *Querelam de jurejur.* Rayner. autem, et Jacobinus loquuntur in casu privationis feudi, ut videre potes apud eos locis a Marta citatis. Unde non est facienda extensio ad episcopatum, quia major est connexio Episcopi cum Ecclesia, quam vassalli cum feudo.

CAPUT VII.

Censura excommunicationis innodatum a quocunque, quicumque ad divina admittentes.

I. In c. 3. de *privil.* si religiosi etiam exempti, excommunicatos nominatim ab Episcopo, vel ab eo denunciatos non evitent, admittendo eos ad divina ex praesumptione, eorum Ecclesiae, in quibus eos admiserint, subjacent interdicto. Vide infra cap. 15. ibi plenius de hoc dicam.

II. In cap. *Episcoporum de privil.* in 6. quicumque seculares, aut regulares, quantumcunque exempti, excommunicatos publicos ad divina officia, vel Sacramenta ecclesiastica, vel ecclesiasticam sepulturam admittere praesumentes, ultra alias poenas a jure statutas, incurrunt interdictum ab ingressu Ecclesiae, donec ad arbitrium ejus, cujus sententiam contempserint, satisfaciant competenter.

Unde apparet, hanc censuram concurrere cum excommunicatione minori, vel etiam majori, de quibus supra: ita gloss. in *Clem. 1. de sepult. Tab. verb. Excommunicatio 5. casu 42. et verb. Interdict. 6. n. 2. Anchar. in d. c. Episcoporum n. 1. et sufficit ad hanc poenam, si admittant ad divina, etiam privatim celebrata, ut si cum illo recitent horas domi, Sayr. lib. 2. c. 15. n. 21.*

Limita primo, quod secundum magis communem hic *text.* procedit contra ecclesiasticos seculares, vel regulares tantum privilegiatos, seu exemptos a jurisdictione Ordinarii loci, ut de communi testatur *Navarr. c. 27. n. 157. vers. 11. Suarez de censur. disput. 37. sect. 4. num. ult. tenet Do. Andr. Gemin. Anchar. et Jo. Monac. in dict. c. Episcoporum*, contra gloss. in dict. c. *Barbos. ibi n. 3. Sayr. lib. 5. c. 14. n. 11. et 34. qui dicunt, illam particulam quantumcunque privilegii, et exemptionis etc. esse ampliativam, non restrictivam ad illos solos.*

Limita secundo, quod hodie ob extrav. *Ad evitanda*, non incurrunt hanc censuram, nisi admittant ad divina excommunicatos nominatim denunciatos, vel notorios clerici percussores, *Henriquez lib. 13. c. 5. num. ult. Avila par. 5. dis. 5. dub. 4. conclus. 4.*

Limita tertio, quod ad incurrendam hanc poenam, requiritur praesumptio, scilicet quod scienter admittant, *Sanch. de matrim. lib. 9. dis. 32. n. 38.* et non sufficit, si metu gravi coacti admittant: imo etiam metus levis excusat, ut *Suar. dis. 4. sect. 3. num. 15.*

Limita quarto, ut procedat solum contra admittentes auctoritative, scilicet, si admittant tanquam ministri Ecclesiae, non autem si tanquam privatae personae coassistant divinis, *Navarr. c. 27. num. 93. Suar. dis. 10. sect. 2. n. 9. Coninch. dis. 14. n. 33.* Itaque intelligitur de iis admittentibus, ad quos pertinet ex officio admittere, vel prohibere, *Suarez dis. 37. sect. 1. n. 8. Filiuc. tract. 18. n. 147.* sive talis admittens ex officio, sit clericus, sive etiam Religiosus laicus: dummodo enim sint personae ecclesiasticae, hoc sufficit, sive sint masculi, sive moniales, *Tabien. verb. Interdictum 6. num. 2. Suar. dis. 34. sect. 3. n. 17. S. Antonin. 3. par. tit. 26. c. 4. §. 1. col. 1. Navarr. c. 27. n. 157.* Est contra *Sayr. lib. 5. c. 14. n. 4. et 11. Bonaccin. tract. de interd. punct. 7. n. 2. et 19.* qui putant, hunc *tex.* solum loqui de clericis admittentibus.

CAPUT VIII.

Censura excommunicationis ligatum ad sepulturam ecclesiasticam, vel oblationem admittentes.

Vide infra verbo *Sepultura c. 5. et verbo Oblatio, cap. 4.*

CAPUT IX.

Censuram excommunicati minime servantes.

Peccant excommunicati censuram non servantes: sed intelligitur, si censura sit valida; secus si invalida, de qua re vide *Menoch. de arb. casu 542. Sayr. lib. 1. c. 17. n. 8. et 16.* et intelligitur, nisi in censura occulta communicent contra illam, ne se prodant cum infamia sui. Et quamvis excommunicatus violans censuram excommunicationis, non incurrat excommunicationem minorem, *Sayr. lib. 2. c. 23. n. 4. Filiuc. tract. 13. n. 15. per c. Nuper de sent. excom. c. Statuimus, eod. tit. in 6.* potest tamen puniri arbitrio judicis ecclesiastici, *Genuen. in praxi c. 7. n. 1.*

POTEST etiam judex ecclesiasticus instare, et cogere judicem secularem, ut tales contumaces in exilium ejiciat, *Genuen. ibi n. 3.* Itaque regulariter nulla adest poena latae sententiae contra istos, nisi ratione insordescitiae, de qua re dixi verbo *Insordescitiae*; et nisi in casu sequenti ob inobedientiam specialem; et nisi in casu exercitii ordinum, ut dicam cap. 11.

CAPUT X.

Censura excommunicationis ligatus, monitus de Ecclesia exire, non obediens.

Excommunicationem majorem Papae reservatam incurrit excommunicatus publicus, qui nominatim a celebrante missam commonitus, ut exeat de Ecclesia, ibi remanere praesumit, *Clem. Gravis in fin. de sent. excomm.* vide *Suar. de cens. dis. 22. sect. 4. n. 33.* et sufficit, si moneatur ab alio, nomine, et mandato celebrantis; *Bonif. Vitalin. in d. Clem. n. 19.*

Adverte, quod aliqui DD. dicunt, illam partem *text. Clem.* debere intelligi juxta praecedentia ejusdem textus, nempe, quando excommunicatus esset in Ecclesia interdicta: ita *Suar. ibi n. 30.* Sed alii verius non admittunt hanc restrictionem, ut *Bonac. de cens. in particul. dis. 2. q. 3. pun. 20. n. 14. Layman de interdict. cap. 3. in fin. Sayr. lib. 2. c. 29. num. 43. §. Quarto*, et ipse *Suar.* ita docet *dis. 12. sect. 1. n. 11.*

Requiritur autem ad hanc poenam incurrendam praesumptio, unde excusat metus etiam levis, v. gr. si timuit, se a Curia seculari pro debitis carcerari extra Ecclesiam, aut si alio simili timore corporalis, vel pecuniarii damni detentus est, *Bonif. in d. Clem. n. 32.* facit quod dixi *supra c. 7.* Non tamen requiritur, quod sit excommunicatus denunciatus, sed publicus, *gloss. ibi, et in Clem. 1. de sepult. verb. Publice*; si enim esset occultus, non teneretur, se prodere, et posse Missam audire, quando alias sequeretur scandalum, aut infamia sua, ut late *Sayr. lib. 2. c. 3. n. 28.* cum communi; et idem ait de alia quamvis communicatione, et in terminis nostris probat idem *text. Clem. verb. Publice*, et *ibi gloss. et Vitalin. n. 19. Barbos. n. 4. cum Covarr.* Ex quibus apparet, quod peccaret tunc Sacerdos monens publice, ut discedat, per ea quae dixi *par. 1. c. 7.* Publicum autem excommunicatum hic accipere debemus eum, de quo publice ibi constat excommunicatum esse, ex fama, seu notitia publica, ut non sufficiat, fuisse excommunicatum, vel declaratum in tribunali coram paucis, si hoc a populo ignoratur: ita *gloss. penult. in Clem. 1. de sepult.* et *ibi Canonistae communiter*, quia sumus in materia poenali, ideo stricta sit acceptio publici.

Adde, quod si publicus excommunicatus nolit de Ecclesia exire, etiamsi sit clericus, vel religiosus, potest violenta manus injectione extrudi: ita *Anchar. in d. Clem. n. 6. per c. Veniens, de sent. excomm. Molina trac. 3. dis. 56. n. 11. Sayr. lib. 3. c. 27. et late Suar. de cen. dis. 12. sect. 1. n. 11.* ubi etiam ait, hoc praecipue pertinere ad officium Ostiarii, et ait, non esse hanc injectionem manus injuriosam, sed defensionem immunitatis Ecclesiae.

Caeterum, Ecclesia non est custodienda more castrorum.

CAPUT. XI.

Censura excommunicationis innodati clerici celebrantes, vel facientes coram se celebrari.

Irregularitatem incurrit clericus exercens in statu excommunicationis majoris actum ordinis ecclesiastici, *cap. Si quis Episcopus in Concilio*

11. quaest. 3. et toto tit. de clerico excomm. minist. et c. 1. de senten. et rejudic. in 6. et c. Istum de sent. excomm. in 6. Vide *ibi Canonistas, et Majol. lib. 3. c. 18. Sayr. lib. 4. c. 16. per totum, et lib. 7. c. 9. Bonac. de censur. dis. 5. pun. 6. n. 14. dis. 7. quaest. 3. pun. 5. n. 1.*

Amplia, etiamsi sit excommunicatio occulta, seu non denunciata, *Sayr. lib. 7. c. 9. n. 18. cum aliis.*

Limita primo, quod etiamsi saepius celebret, quamvis semper peccet mortaliter, una tamen resultat ex omnibus causis illis irregularitas, *Sanch. lib. 8. dis. 24. n. 7. de matr.* Imo probabilius est, quod etiamsi celebret pluribus excommunicationibus ligatus, unam tantum irregularitatem ex multiplicatis fundamentis incurrat, *Rodriguez tom. 1. summ. c. 181. n. 3. Garz. de Benefic. par. 8. cap. 3. n. 83.* Secus est in ligato diversis specie censuris, ut excommunicatione, suspensione, interdicto, *Garz. n. 80. et 82. cum Avila, Bonac. de irregul. q. 5. pun. ult. n. 1. et quaest. 3. pun. 5. n. 10.* Itaque qui supplicat pro dispensatione, quia celebravit ligatus diversis excommunicationibus, per se loquendo, satisfacit, dicendo, se celebrasse in excommunicatione. In sacra tamen Poenitentiaria coguntur poenitentes exprimere censuram, et causam illius, propter diversitatem formularum: aliquando enim poenitens relinquitur inhabilis ad officia, vel ad confessiones audiendas pro gravitate causae.

Limita secundo, quod secundum multos Doctores, per exercitium ordinum minorum non fiet irregularis, quia hodie etiam a laicis saepe exercentur: ita *Bonaccin. de irregul. q. 3. pun. 5. num. 1. cum Navarr. Avil. Tolet. Sayr. infra citandis.* Contraria tamen sententia est probabilis, quam tenet *Suar. Ugolin. Regin. Alterius, et Graff. apud Bonaccinam ibi.* In uno casu haec secunda sententia est certa, scilicet ob exercitium ordinis minoris in censura contracta ob simoniam in ordine, fieri irregularem, sic statuente Sixto V. in *Bulla contra male ordinatos*: ita notat *Sayrus lib. 4. c. 16. num. 11. et lib. 7. c. 9. n. 3.*

Limita tertio, quod excusat bona fides *c. Apostolicae de cler. excomm. min. v. gr. si excommunicatus absolutus est a Vicario, vel Episcopo imperito, in eo casu, quo non poterat absolvi nisi a Papa, et sic si absolutus celebravit, non fit irregularis, et hoc procedit etiam pro foro externo, ut excusatus censeatur a poena irregularitatis, Rota decis. 438. n. ult. part. 2. post Farin. et decis. 659. in eadem collect. Farin. par. 2. ubi ad incurrendam irregularitatem ob violationem censurae, requiritur, ut celebraverit in contemptum clavium, idest nullam habens causam probabilem credendi, se esse absolutum.*

Item non incurrit irregularitatem celebrans, sciens pro certo, se injuste, et invalide fuisse excommunicatum: quamvis enim in judiciis evitandus sit, si nullitas sit occulta, secus tamen in extrajudicialibus, *c. Solet, ibi gloss. in figurat. casus in fin. de sent. excomm. in 6.* quod est intelligendum, quando in casibus publicis admissus sit ad probandam nullitatem, pendente termino probationis, ut *in d. text. §. fin.* Si vero nullitas sententiae censurae, seu excommunicationis sit publica, et notoria, tunc talis injuste censura ligatus, non fit irregularis, etiamsi celebret mala fide, putans se excom-

municatum, et non erit vitandus, tam pro interno, quam pro externo foro. *Ugolin. de censur. tab. 1. cap. 14. §. 1. n. 24. Sayr. de censur. lib. 7. c. 9. n. 14. Farin. in fragm. verb. Excommunicatus n. 32. v. g. si Delegatus, excommunicavit non data copia suae commissionis, citato vel etiam non exhibitis litteris comparenti authenticis, per ea, quae habentur in c. Cum in jure de off. deleg. et ibi Barbos. n. 4. et 5. cum allegatis. Similiter si confisus appellationi interpositae adversus declaratoriam censurae incursum, celebret, non fit irregularis, etiamsi postea pronuncietur male appellatum, Felin. in c. Rodolphus n. 43, de rescr. Sanch. consil. lib. 3. cap. unic. dub. 32. n. 244. cum Imola Gemin. et Lap. in Clem. 1. de sequestr. poss. Navarr. c. 23. n. 104. §. Succedit. Quia non dicitur tunc in contemptum clavium celebrasse.*

An autem excusetur sciens se excommunicatum, sed errans in jure, putans non incurrere irregularitatem celebrando, multi dicunt excusari; tutior est non excusari. Vide *Sanch. lib. 9. de matrim. disp. 32. n. 5. et 6. Dianam resol. 67. tract. 5. misc. tom. 2. Bonac. de censur. disp. 1. punct. 1. n. 13.*

II. Clericus faciens coram se celebrari, dum excommunicatus existit, etiam non denunciatus, fit irregularis, perinde acsi ipse celebrasset. Haec conclusio non est ex jure scripto, sed ex jure interpretativo, et communi opinione Doctorum, et consuetudine, arg. c. Illud, de cleric. excomm. min. *Sayr. lib. 2. c. 15. n. 5. lib. 7. c. 9. n. 18. cum multis, quos allegat, et sequitur Layman lib. 1. tract. de irregul. cap. 3. §. Illud porro.*

Et procedit in quocunque auctoritative sic praecipiente, sive sit Episcopus, sive magister chori etc. Ampliant haec aliqui, ut idem sit, si non excommunicatus faciat ab excommunicato coram se celebrari: ita *Sayr. lib. 7. cap. 9. n. 18. sed contra Avila par. 7. disput. 10. sect. 2. dub. 6. concl. 3. cum aliis: et hoc verius videtur.*

Super his irregularitatibus, scilicet utrovis modo contractis violatione censurae, solus Papa dispensare potest, *cap. 1. de sent. excomm. in 6. Sayr. lib. 7. c. 9. n. 30. Episcopus tamen in casibus occultis poterit, juxta terminos Trid. sess. 24. c. 6. de ref. Sayr. n. 30. Layman lib. 1. tract. de irregul. c. 9. n. 4. Adverte hic, quod habens facultatem a Papa dispensandi super irregularitate ex homicidio voluntario, non ideo potest dispensare super irregularitate ista, ob violationem censurae incursum, ut *Sanch. de matr. disp. 2. n. 15. lib. 8. cum communi sententia.**

III. Hoc crimen celebrationis in censura est de positione dignus; itaque clericus ex hoc deponendus ab officio, et beneficio, *cap. Clerici, de cler. excomm. ministr.* Sed ex aequitate haec poena non est exequenda, nisi praevia monitione canonica. Vide *Sayr. lib. 2. c. 15. n. 7. Bernard. Diaz in praxi c. 33. Et nota, quod olim haec poena depositionis erat latae sententiae, sed hoc jus est moderatum, ut Sayr. ibi. Hinc sequitur, quod celebrans in excommunicatione publice in contemptum clavium, seu malitiose, fit infamis infamia juris, et consequenter ex alio capite est irregularis; quia omne crimen depositione dignum, si fuerit notorium, reddit infamem juris infamia, et irregularem, *Sayr. lib. 7. cap. 12. n. 12. ubi plurimos allegat, et ita Majol. lib. 5. c. 12. n. 2. §. Alio axiomatis, in terminis nostris docet de celebrante in contemptum clavium.**

Sed adverte, hoc quod dicimus, aliquem celebrasse in contemptum clavium, aliter accipi in formula dispensationis sacrae Poenitentariae; ibi enim intelligitur de contemptu formali potestatis Ecclesiae. Unde quando conceditur dispensatio ei, qui celebravit in censura, semper excipitur, non tamen in contemptum clavium: de jure autem communi, intelligitur etiam de contemptu materiali, et interpretativo. Vide *Rotam dec. 433. n. ult. par. 2. post Farinac.* Plures limitationes in hac materia, et poenis praedictis vide apud *Salzedo ad Diaz d. c. 33.*

CAPUT XII.

Censura interdicti innodati, moniti, ab Ecclesia exire, non parantes.

Ex Clem. Gravis de sent. excomm. publice interdicti in ipsis Ecclesiis nominatim, a celebrantibus, ut exeant, moniti, remanere praesumentes, incurrunt excommunicationem Papae reservatam.

Amplia, ut procedat, etiamsi Ecclesia illa, seu locus non esset interdictus, ut *Bonac. de cens. in part. disp. 2. q. 3. punct. 20. n. 14. et consentiunt Sayr. lib. 3. c. 29. n. 43. §. Quarto est, Filiuc. tract. 15. n. 74. juxta dicta supra c. 10. ibi vide explicationem hujus textus, et poenae.*

CAPUT XIII.

Censura interdicti innodatum nominatim, aut non interdictos tempore interdicti in sacro sepelire praesumentes.

I. Incurrit excommunicationem, a qua non potest absolvi, nisi prius arbitrio Dioecesani satisfecerit competenter, ex *Clem. 1. de sepult.* et haec excommunicatio procedit generaliter contra clericos, et laicos propriis manibus sepelientes, secundum omnes: sed etiam secundum multos contra cooperantes, ut comitantes cadaver, et caetera. Vide explicationem verbo *Sepultura c. 5.*

II. Incurrit interdictum ab ingressu Ecclesiae, persona ecclesiastica exempta, sive sit clericus secularis, sive quilibet regularis, praesumens interdictos ad ecclesiasticam sepulturam admittere, ex c. *Episcoporum de privil. in 6.*

Et durat hoc interdictum, donec de transgressione hujusmodi ad arbitrium ejus, cujus sententiam contempsit, satisfecerit competenter. Pleniorum hujus textus explicationem vide c. seq.

III. Ex *cap. 3. de privilegiis*, si religiosi, etiam exempti, sepeliant mortuos in Ecclesia interdicta ex praesumptione, eorum Ecclesia novo subjicitur interdicto. Vide haec verbo *Sepultura c. 5. et supra c. 7. explicata.*

CAPUT XIV.

Censuram interdicti localis, vel personalis quicunque ecclesiastici seculares, vel regulares violantes, aut violari permittentes.

I. *Cap. Episcoporum de privil. in 6.* cautum est, ne seculares, aut regulares, quantumcunque exempti, vel privilegiati, scienter celebrent,

aut celebrari faciant divina in locis interdictis ab Ordinariis, vel Delegatis, vel a jure; nisi quatenus a jure conceditur, et ne interdictos ad divina officia, et Ecclesiastica Sacramenta, vel ecclesiasticam sepulturam admittant. Qui vero contra praesumpserint, praeter alias poenas a jure statutas, ingressum Ecclesiae sibi noverint interdictum, donec de transgressione hujusmodi ad arbitrium Ordinarii, cuius sententiam contempserunt, satisfecerit compenter.

Declara primo, quod haec Constitutio est contra omnes ecclesiasticas personas, tam seculares, quam regulares, exemptas tantum, non autem contra alias non exemptas, ut dixi *supra* c. 7. ubi explicavi hanc Constitutionem: ex quibus apparet, quod ratione hujus transgressionis exempti fiunt de foro Episcopi, *Jo. Monach. in eod. cap. n. 3. Jo. Andr. n. 3.*, et sic poterit Episcopus illos punire: non poterit tamen eos excommunicare, si habent privilegium, ut non possint excommunicari, nisi a Papa. *Jo. Monach. ibid. n. 3.*

Declara secundo, quod ex hoc textu tolluntur privilegia concessa admittendi ad divina interdictos, vel celebrandi tempore interdicti, *Jo. Andr. et Jo. Monach. ibid. n. 2.* Excipiuntur tamen, et praeservantur privilegia clausa in corpore juris, nempe moderatio c. *Alma mater de senten. excomm. in 6.* Sed neque derogatur aliis privilegiis postea concessis etiam extra corpus juris.

Declara tertio quod in hac Constitutione non continentur Episcopi, per c. *Quia periculosum, de senten. excomm. in 6. Franchus in d. c. Episcoporum.*

Declara quarto, quod intelligitur de non admittendis interdictis nominatim declaratis, vel in loco interdicto nominatim declarato, ob extrav. *Ad evitanda*, de qua dixi *supra* c. 4. et in terminis, *Henriq. lib. 13. c. 5. n. ult. Avila par. 5. dis. 5. dub. 4. conclus. 4.* et de omni interdicto locali docent *Suarez dis. 37. sect. 2. n. 5. Coninch. dis. 17. dub. 5. in fine, Bonac. de interdict. punct. 7. n. 1.* Interdictum autem personale generale obligat ad vitandum, si fuerit denunciata per nomen talis universitas, etiamsi non fuerint singuli nominati, *Bonacc. punct. 6. n. 23. secundum probabiliorum cum Sayro lib. 1. cap. 12. n. 23. Suar. dis. 37. sect. 2. n. 3. Alter. de interdict. dis. 10. c. 4. Avil. ubi sup. dub. 5. Coninch. dis. 17. n. 62. Contra Navar. Eman. Sa.* quos refert *Bonacc. ibi.*

II. Ex c. 3. de privilegiis, §. *Excommunicatos, juncto §. final.* Si religiosi, etiam exempti, admiserint ad divina nominatim interdictos ab Episcopo, vel ab eo nominatim denunciatos, eorum Ecclesiae, in quibus admiserint ex praesumptione, subjaceant interdicto.

Quaeres, an sit interdictum latae sententiae contra istos admittentes in tali casu? Respondeo, aliqui dicunt, esse latae sententiae, sed posse ab Episcopo denunciari, seu declarari contra istos regulares, etiam exemptos, quia verbum *Subjaceant*, est latae sententiae, ut *Si quis suadente 17. q. 4. gloss. in c. 1. de injur. in 6.* ita refert aliquos tenere, *Hostien. hic in fine*, et multos pro hac sententia allegat *Tiraquell. in leg. Si unquam, verbo Revertatur n. 148. ubi n. 150.* eam per se veriore ait, nisi ex subjecta materia aliud colligatur: sed contrariam ait communem *Abbas in d. c. 3. n. 7. Hostien. ibi, et Cardin. in fine*,

dicentes verbum; *Subjaceat*, intelligi ministerio Episcopi sententiam laturi: et ait *Cardin.* hanc expositionem tanquam benignam, esse amplectendam, et eam communem in eo casu fatetur *Tiraquell. n. 149.* Unde sequitur, quod si tales religiosi habent privilegium, ne possint excommunicari, nisi a Papa, non poterit Episcopus talem sententiam contra eos fulminare: at secundum primam sententiam posset declaratoriam proferre, *Henriq. lib. 7. c. 25. num. 7.*

Limita etiam hanc Decretalem hodie per c. *Alma mater de sent. excomm. in 6.* ubi certis modis moderatio facta est interdicti localis generalis, vel personalis generalis. Primo, ut omnes admitti possint ad poenitentiae Sacramentum, si non sint excommunicati, vel culpabiles de tali interdicto, vel specialiter interdicti; et officia divina possunt, januis clausis, celebrari submissa voce, laicis exclusis, et sine sonitu campanarum: sed et quater in anno, imo quinquies, id est Natali Domini, Paschate, Pentecoste, Assumptione B. Mariae, et Corporis Christi festo, januis apertis, exclusis excommunicatis, interdictis vero culpabilibus non admissis ad communionem eucharisticam, et ad oblationem; et idem est de interdictis nominatim, seu specialiter, ut docent *Suarez disp. 34. sect. 1. n. 33. Layman lib. 1. tract. de interdict. c. 2. §. Quarta exceptio, Sayr. lib. 5. cap. 13. n. 12. Jo. Andr. et Henricus in dict. cap. 3.*

III. Regulares, etiam exempti, interdictum generale locale non observantes, advertentes, illud observari ab Ecclesia cathedrali, seu matrice, seu parochiali, incurrunt excommunicationem latam in *Clem. 1. de sent. excomm.* non obstantibus privilegiis, et consuetudinibus. Et procedit, etiamsi praetenderetur, illud interdictum nulliter latum, *Sayr. lib. 3. c. 33. n. 45. et 48. cum aliis Doctoribus.* Non procedit haec Constitutio contra clericos; ut supra citati DD. dicunt: et non procedit in interdicto speciali locali, neque personali etiam generali, ut *Tolet. lib. 1. c. 39. §. Undecima*, ubi bene explicat hanc materiam.

Item in praedicto casu Religiosi Minores Sancti Francisci si admittant suos tertiarios in suis Ecclesiis ad divina officia, excommunicationem incurrunt Papae reservatam (scilicet ante satisfactionem) sed satisfactione praestita, tunc sunt absolvendi ab Episcopo auctoritate apostolica, a jure delegata, ex *Clem. Cum ex eo de sent. excomm.*

Adverte, quod *Lapus in Clem. 1. eod. tit. cum Paulo*, aestimat in tali casu, istos religiosos incurrere etiam excommunicationem alteram, de qua §. *praeced.* Sed contra gloss. hic, *Lauden. et Cardin. n. 6.* quia poenae non sunt multiplicandae, ejusdem praesertim rationis, pro eadem causa, sed illa prior censetur in hanc graviores commutata. Procedit autem haec poena eodem modo, sicut prior, quando est interdictum generale, et servatur ab Ecclesia matrice, ut *Vitalin. hic n. 10.*

Satisfactio fiet Ecclesiae militanti laesae arbitrio Dioecesani, *Vitalin. n. 19.*

Nota autem, quod etsi Ecclesia matrix, vel cathedralis non observet interdictum, non excusantur a peccato, et ab aliis poenis juris supra et infra dicendis, supposito, quod interdicti sententia sit valida, seu quod vero liget, *Sayr. dict. cap. 33. num. 48.*

Secus si non ligat v. gr. stante appellatione, Sayr. *ibi*.

IV. Clerici violantes interdictum personale, aut locale, incurrunt suspensionem ab officio, et beneficio, ut de communi ait Sayr. *lib. 5. cap. 14. num. 12. cum multis*, et *Avila part. 5. disput. 5. dub. 4. §. Praeterea ex c. fin. de excessib. prael.* Sed alii dicunt, esse sententiam ferendam, non latam, Sayr. *ibi Bonac. de Interd. disp. 5. punct. 7. num. 4. Coninch. disp. 17. num. 71.* Alii dicunt, esse suspensionem latae sententiae ab officio, non a beneficio, Suar. *disp. 34. sect. 4. num. 16.* Alii dicunt, esse suspensionem etiam a jurisdictione, Laym. *lib. 1. tract. de interd. cap. 3. num. 3.*

V. Celebrans in loco interdicto fit irregularis, cap. *Is qui*, §. *Is vero*, de sent. excomm. in 6. Suar. *de cens. disp. 34. sect. 4. num. 14.* ubi multos Doctores cumulat; et ampliat procedere tam de clerico seculari, quam regulari. Et idem est, si quis violet interdictum personale, quo ligatus existat etiam occulte, ut Suar. *ibi n. 21. ex d. cap. Is qui*, §. *Is vero.* Limita ex cap. pen. de cler. excomm. vel interd. min. ubi excusat ignorantia probabilis ab irregularitate: crassa autem, et supina faciliat dispensationem a Sede apostolica obtinendam, ad quam pertinet haec dispensatio, ut dicto §. *Is vero.*

VI. Celebrans contra interdictum, fit ineligibilis active, et passive secundum aliquos. Vide Suar. *num. 16. ex dicto §. Is vero.*

VII. Celebrare persistens in interdicto, seu contra interdictum postquam fuerit monitus, incurrit eo ipso poenam perpetuae depositionis, cap. 3. de cleric. excomm. et interd. ministr. Barbos. *ibid. num. 2. cum Mario Alterio*, quia illud verbum, *Incurrant*, ibi positum, secundum magis communem est latae sententiae, Tiraquell. in leg. *Si unquam*, verb. *Revertatur*, 147. C. de rev. don. Sed contra Sayr. *lib. 5. cap. 14. num. 7. et 8. Diaz cap. 28.* qui putant, esse ferendae sententiae in casu nostro.

VIII. Sed etiam stante hac secunda sententia, consequenter ob notorietatem hujus criminis depositione digni, erit infamis, infamia juris, et inde irregularis, juxta ea, quae dixi supra c. 11. §. ult.

IX. Episcopus, si violet interdictum a Papa latum, v. g. illud non promulgando, vel observari non procurando, aut contraveniendo, aut interdictos absolvendo, secundum aliquos DD. incurrit poenam privationis episcopatus, seu depositionis a dignitate, et loco episcopali: ita probare conatur Marta de Jurisd. part. 3. cap. 21. per totum, ex c. Theogualdum 11. quæst. 3. et aliis rationibus; sed veritas est in contrarium, per ea, quae dixi supra cap. 6. *num. 2.*

CAPUT XV.

Censuram suspensionis ab officio clericum violantes, celebrando, vel celebrari coram se faciendo.

I. Irregularitatem incurrit clericus suspensus ab officio, seu a divinis, vel Episcopus ab exercitio pontificalium, celebrando contra hanc censuram, ut c. Apostolicae, et ibi Canonistae, de cler. excomm. ministr. c. 1. §. fin. de sent. excomm. in 6. Suarez *disp. 27. sect. 2. num. 3. Sayr. lib. 4. c. 16.*

num. 2. et procedit, etiamsi suspensio esset impropria censura, ut lata ad certum tempus d. c. 1. de sent. excomm. in 6., vel si in perpetuum: ut Sayr. lib. 4. c. 1. num. 26. vers. 4. Et similiter hanc irregularitatem incurrit Praelatus faciens auctoritative coram se celebrari, ex communi sententia recepta DD. ex c. Illud de cleric. excomm. min. Abbas ibid. num. 8. Covar. in cap. Alma mater, part. 1. §. 6. num. 9. Layman lib. 1. tract. de irregul. c. 3. num. 4. §. Illud porro, Riccius resol. 204. ubi contra Navarrum ait, non sufficere, si Episcopus, vel Praelatus ingressus Ecclesiam, ibi audiat Sacrum etiam cum tapeto, seu strato, nisi ipse mandaverit celebrari.

Limita primo, quod per exercitium minorum ordinum; secundum magis communem, non fit irregularis, nisi in casu violantis suspensionem contractam ob simoniam in ordine, quia sic in tali casu est statutum a Bulla Sixti V. contra male promotos Sayr. *lib. 4. c. 16. num. 11. Bonac. de Irregul. q. 3. punct. 5. num. 1.*

Limita secundo, quod ex levitate materiae possit excusari ab irregularitate, ut dicendo, *Dominus vobiscum* in privata recitatione horarum, Sayr. *lib. 2. cap. 3. num. 5. Suar. disp. 12. sect. 1. n. 18.* Et similiter Episcopus exercens pontificalia in materia levi, ut dando benedictionem in via, aut celebrando Missam cum mitra, et baculo, non fieret irregularis, si esset solum suspensus a pontificalibus Sayr. *lib. 4. c. 16. num. 24. Bonacc. de Irregul. quæst. 3. punct. 5. num. 9.*

Limita tertio, quod excusatur ob bonam fidem, prout supra dixi de excommunicationis violatione c. 11. et idem est, quoties ob aliquam causam excusatur a peccato mortali, celebrando in suspensione, ut ob scandalum grave vitandum, Suar. *disp. 27. sect. 2. num. 3. Laym. lib. 3. tract. de homic. c. 12. num. 6.*

Limita quarto, quod non incurrit irregularitatem celebrans in suspensione, quae non sit censura, ut ex praecepto simplici confessarii vel superioris prohibentis celebrare Sayr. *lib. 4. cap. 16. num. 4. Rodr. quæst. regul. 28. art. 1. tom. 2. §. 1.*

Super ista irregularitate solus Papa potest dispensare: si tamen casus est occultus, potest Episcopus servatis conditionibus Concilii Trid. sess. 24. cap. 6. de reform.

II. Excommunicationem ipso facto non incurrit celebrans in suspensione, sed est excommunicandus, si persistat in tali contumacia, c. 2. de cleric. excomm. Sayr. *lib. 4. c. 11. num. 14.*

III. Deponendus est perpetuo, violans suspensionem celebrando, scilicet depositione ab officio, et beneficio, c. Clerici, c. Latores, de cler. excomm. cap. 1. §. ult. de elect. in 6. Sayr. *ibid. num. 11. Bernard. Diaz c. 33. num. 1. in praxi crimin.*

CAPUT XVI.

Censuram suspensionis a potestate providendi de beneficiis violans.

I. In uno casu violans suspensionem ab exercitio hujus potestatis, incurrit excommunicationem Papae reservatam, scilicet in terminis Constitut. Pii V. Quanta super forma resignationis beneficio-

rum: quando scilicet collator praesentator, institutor, aut nominator, ob non servatam illam formam incurrit suspensionem a collatione, praesentatione etc. si conferat, praesentet, nominet, instituat, incurrit dictam excommunicationem. Vide infra verbo *Resignatio* cap. 2.

CAPUT XVII.

Censuram suspensionis a beneficio violans, se ingerendo.

Iste in duobus, vel tribus casibus incurrit beneficiorum privationem, scilicet ipso facto.

PRIMUS casus est in cap. 1. §. *Qui vero, de elect. in 6. c. Si compromissarius*, §. *fin. eod. tit. in 6.* ubi suspensus a beneficiis triennio, ex eo quod opposuit in casu electionis ad Ecclesias, aut personatus, aut canonicatus electivos, et deficit in probatione ejus, quod objecit in personam electi, si se propria temeritate ingerat beneficiis, eo ipso privatur illis beneficiis, quae ipse in eadem Ecclesia obtinebat.

SECUNDUS casus est in cap. *Cupientes*, §. *Caeterum, de elect. in 6.* ubi si eligentes ad Ecclesias cathedrales, vel regulares, intra octo dies electionem electo non praesentaverint, ipsi, qui culpabiles in hoc extiterint, omnibus beneficiis suis, quae in ipsa Ecclesia, de cujus electione agitur, obtinent, per triennium continuum eo ipso sunt suspensi: ad quae si infra illud tempus propria temeritate, aut alio quaesito colore se ingesserint, illis ipso jure perpetuo sunt privati.

TERTIUS casus est in c. *Si compromissarius*, §. *Porro, de elect. in 6.* ubi si compromissarius eligat indignum in Episcopum cum dolo, vel culpa, a beneficiis ecclesiasticis, quae in illa obtinet Ecclesia, triennio suspendatur ipso jure: et Canonistae ibi addunt, si se ingerant, eo ipso remanere privatum per d. c. 1. §. *Qui vero, de elect. in 6.* et ita tenet *Ugol. de suspens. cap. 9. num. 1.* Sed hanc extensionem non puto veram, quia nullus textus hoc habet, et poenae non sunt ampliandae, sed restringendae.

Hinc rejicienda est aliquorum doctrina dicentium, quod omnis suspensus a beneficio, scilicet a temporali administratione, et perceptione fructuum, si se ingerat, eo ipso privatur illo beneficio, in quod se ingressus; ita docet *Sayr. lib. 4. de cens. cap. 6. num. 5.* *Layman de suspens. lib. 1. cap. 1. num. 3. in fin.* sed sine fundamento, quia textus supra allegati solum procedunt in illis casibus particularibus ibi expressis, et non sunt extendendi, ita *Joan. Andr. in d. cap. Cupientes, §. Caeterum, ibi Gemin. n. 3.* *Franchus ibi in princ. et gloss. in Clem. 2. de vita et honestat. Cleric. verbo Suspensos, Felin. in c. Apostolicae, n. 13. de except. Card. in Clem. 2. num. ult. de aet. et qualit. Ugolin. loco citato;* est communis sententia.

Neque admitto distinctionem *Toleti lib. 1. c. 45. §. ult.* ubi per d. §. *Caeterum* ait Praelatos suspensos ab administratione Ecclesiae se ingerentes, esse ipso jure privatos, alios autem esse privandos: nam contra, quia §. *Caeterum* loquitur de aliis eligentibus, et non de Praelatis: imo Episcopi non continentur in suspensionibus narratis in illis tribus casibus quia non sunt nominati expresse: ita habetur in d. c. *Si compromissarius*, §. *Hujusmodi.*

CAPUT XVIII.

Censuram violari facientes domini temporales.

I. An contra non observantes, sed contemnentes excommunicationis, vel interdicti censuram inferri possit bellum auctoritate Ecclesiae? affirmant *Lucas de Penna in leg. un. num. 16. C. Ut armorum usus, lib. 11. Host. et alii apud Martam de Jurisd. part. 3. cap. 22. num. 1.* quod videtur intelligendum, quando ex eo contemptu sequeretur publicum scandalum, et damnum grave animarum, et facit *gl. in cap. 3. verbo Pro libertate, de poenit. et remiss.* ubi pro Ecclesiae libertate est justa causa pugnandi, si modus servetur: quamvis *Marta ibi* conetur contrarium probare, non posse ob censuram violationem in contumaces bellum inferri.

II. Ex *Clem. Gravis de senten. excomm.* Domini temporales, qui praesumunt quomodolibet cogere aliquem clericum in locis interdicto suppositis celebrare officia divina, vel voce praeconis, aut campana, aut alio signo publico aliquem evocare ad eadem officia audienda, praesertim excommunicatos, aut personaliter interdictos, aut prohibere, ne excommunicati publice, aut interdicti de Ecclesiis, dum in ipsis Missarum aguntur solemnia, a celebrantibus moniti exeant; incurrunt excommunicationem Sedi Apostolicae reservatam.

Nota, quod haec Constitutio intelligenda est de interdictis, et excommunicatis, etiam non nominatim denunciatis, dummodo sint publici, et non occulti, quia clerici habent jus etiam tales expellendi *Bonac. de censur. in partic. disp. 2. quaest. 3. pun. 20. num. 10.* quamvis contra teneant *Suar. disput. 22. de censur. sect. 4. n. 33. Filiuc tract. 15. num. 74.* qui putant non procedere in non denunciatis nominatim, sed puto primam veriore, per ea, quae dixi supra cap. 10.

SED quaeres, an excusentur a peccato, et poenis celebrantes, seu non observantes interdictum coacti a domino temporali metu gravi vitae, vel amissionis honorum, v. g. confiscationis etc.? Respondeo, si eogerentur in contemptum fidei, vel clavium, seu praecepti Ecclesiae, vel ut communicent in crimine criminosis, seu propter quod censura est fulminata nullo modo excusantur, *Suar. disp. 6. sect. 3. num. 4. et 7. Marius Alter. tom. 2. de censur. disput. 8. tract. de interdicto cap. 6. in fin. Sayr. lib. 2. cap. 14. num. 36. et 37.* et signum erit talis contemptus, si post sententiam interdicti cogunt, eos frequentius celebrare, quam ante interdictum; vel si frequentius volunt assistere, quam prius: ita *Alter. loc. cit.* Si autem non ex dicto contemptu eogerent celebrare, sed alio humano respectu v. gr. ad avertendam populi turbationem, vel tumultum, aut quia putarent, censuram esse nullam ex defectu causae, vel processus etc. tunc excusarentur a dicta transgressione, et a poenis ita *Suarez et Alterius citati, et Sayr. lib. 1. cap. 18. num. 42.* consentit *Felin. in cap. 2. in fin. de major. et obed.* Cavendum tamen erit scandalum pusillorum, ut *Alter. ibid.*

CAPUT XIX.

Censuram causa vexans, aut vexari concedens eas ferentem, aut partem, aut observantem eas, aut conjunctos eorum.

I. In c. Quicumque 12. de sentent. excomm. in 6. quicumque, pro eo quod in aliquas personas publicas, vel privatas sententia excommunicationis, suspensionis, aut interdicti fuerit promulgata, licentiam dederint occidendi, capiendi, aut aliter in personis, aut bonis ejus, aut suorum, gravandi eos, qui tales sententias protulerint, sive quorum sunt occasione prolatae, aut eos, qui tales sententias observant, ut nolentes communicare cum excommunicatis (nisi licentiam talem re integra revocarint; vel si bonis gravem illatum est, nisi bona fuerint intra octo dierum spatium restituta, aut satisfactio pro ipsis impensa) eo ipso sententiam excommunicationis incurrunt. Idem de iis, qui ausi fuerint ea licentia uti, aut sine licentia motu proprio praefatos vexare, modo, et causa supradicta. Et haec excommunicatio est reservata Sedi Apostolicae, posita obsordescencia duorum mensium in eadem excommunicatione.

Ante duos autem menses, satisfacta parte, non est reservata, quantum ex vi hujus textus, ut Suarez de cens. disp. 22. sect. 3. num. 8. Sayr. lib. 3. cap. 8. num. 23. et c. 29. num. 3. Barbos. alleg. 50. n. 94. Joan. Mon. in dict. c. Quicumque, in princ. Est tamen reservata aliunde ex Bulla in Coena Domini, quatenus si impediunt Praelatos, ne sua jurisdictione utantur; vel quatenus sic cogunt partes, vel iudices ad censurarum revocationem, aut absolutionem; aut quatenus vexant causa sententiarum, ut dicam infra c. seq.

Nota, quod ait de vexante latorem sententiae, aut suos, suorum nomine contineri omnes, qui in ejus potestate sunt, omnesque consanguinei, et famuli ipsius, et domestici, et tota ejus familia, et amici; item ei alia relatione conjuncti, ut magistri, et discipuli. Item alii, quoties ex circumstantiis illorum gravamen in eum redundat, verbi gratia socii etc. quia lex ista est favorabilis, et protectio Ecclesiae non minus patere debet, quam offensio in illam Cajet. verb. Excommun. c. 36. Suar. num. 7. Sayr. lib. 3. c. 29. num. 23.

Amplia etiam hanc Constitutionem poenalem, ut incurrat in eam, non solum dans licentiam offendendi, et offendens, sed etiam mandans offendi, sive cum licentia, sive sine illa, quia vere etiam iste dicitur gravare dictas personas, mandando, quia determinat ad talem effectum Tabiena excomm. 5. casu 10. post med. Archidiacon. et Franc. in dict. c. Quicumque, Sayr. lib. 3. c. 29. n. 22.

Limita, quod supradicta Constitutio procedit, et loquitur de vexantibus propter sententias censurarum promulgatas, non autem loquitur de promulgandis, seu de mandatis cum comminatione censurae, et non ipso facto incurrendae. Est tamen verum, quod vexans, impediendo, censuras promulgari, incurrit in excommunicationes, et poenas latis contra impediens Praelatos, ne sua jurisdictione utantur, ut dicam c. seq.

CAPUT XX.

Censurarum absolutionem, vel revocationem extorquens, aut impediens quominus fulmineantur.

I. Ex c. 1. de his, quae vi, metusque causa in 6. vi, aut metu extorquens absolutionem alicujus censurae incursae, non solum a praedicta censura non solvitur (nam absolutio est irrita) sed etiam novam excommunicationis censuram incurrit, quae tamen non est reservata ex vi hujus textus. Hanc Constitutionem bene explicat Reginal. lib. 9. num. 346. Avila part. 2. de cens. c. 7. disp. 2. dub. 5. per totum.

Amplia, ut procedat etiam contra extorquentem absolutionem ab excommunicatione minori, Suar. disput. 7. sect. 6. num. 13. Sayr. lib. 2. c. 21. n. 30. Bonac. de censur. in commun. disputat. 1. quaest. 3. punct. 8. num. 3.

Limita, ut non procedat in cogente metu levi, gl. fin. in dict. c. 1. Suar. num. 14. Sayr. n. 32. Bonac. n. 5. per l. Nec timorem ff. quod met. causa.

Limita secundo, ut non incurratur haec poena, nisi effectu coactionis obtento, idest absolutione, ut Avila loco citato.

II. In c. 14. Bullae in Coena Domini, qui partes actrices (quae causas spirituales, aut spiritualibus annexas committi fecerunt, et inhibitiones, aut citationes, aut alias litteras in eis decretas obtinuerunt) compellunt ad revocandum, vel revocari faciendum citationes, inhibitiones, aut litteras supradictas, et ad faciendum, vel consentiendum, eos, contra quos tales litterae emanarunt, a censuris, et poenis in illis contentis absolvi, per statutum, vel alias, vel executionem litterarum, seu decretorum praedictorum quomodolibet impediunt, excommunicationem incurrunt Papae reservatam, ibidem.

Ampliant aliqui, ut procedat non solum contra iudices ipsos compellentes, sed etiam privatos, seu partes, quae instant, ut iudex laicus compellat iudicem ecclesiasticum ad revocandas dictas ordinationes, aut partem ad consentiendum absolutioni censurarum; quia via juris hoc facit, de qua textus hic loquitur, ut Filiuc. tract. 16. num. 253. Sed contraria est communis, ut solum procedat contra publicas personas cogentes, ut magistratus, consiliarios etc. ut videre est apud Bonac. de censuris in particul. disput. 1. quaest. 15. punct. 1. num. 15. ubi aut, neque advocatum, neque procuratorem instantem incurrere in hanc censuram.

Similiter non incurrit in hanc censuram, qui compelleret, etiam publica potestate sua, iudicem ecclesiasticum ad absolutionem dandam a censuris; sed incurreret in illam, de qua supra num. 1. et 2. Ita Bonacc. num. 21.

Nomine autem partis actricis hic continetur, non solum actor, sed etiam reus; ad cujus instantiam emanarunt tales censurae; quia reus in tali prosecutione, seu causae commissione, fungitur vice actoris; et ita Ugol. in dict. c. 14. Bullae, Filiuc. num. 253. Duard. quaest. 13. num. 3. ibid. et Bonacin. num. 18.

III. In c. 16. Bullae in Coena Domini, quicumque

Praelatos, aliosque iudices ecclesiasticos ordinarios impediunt, quominus sua jurisdictione utantur contra quoscunque, quatenus de jure uti possunt, impediendo directe, vel indirecte, carceraando vel molestando eorum agentes, procuratores, familiares, consanguineos, vel affines, incurrunt excommunicationem ibidem Papae reservatam.

In hanc igitur excommunicationem incurrit, qui impedit, ne iudex ecclesiasticus ordinarius fulminet excommunicationem, aut aliam censuram, aut cogit eum revocare sententiam comminatoriam censurae, quia vere impedit illius jurisdictionis actum, seu usum: ita *Bonacc. de censur. in particul. disput. 1. quæst. 17. punct. 1. num. 4. vers. Tertio Principem, cum Ugolino*, et idem est, si impedieret, quominus iudex faceret exequi censuras, et observari.

An autem etiam incurrat in hanc excommunicationem, qui cogit ad revocandam, vel absolvendam censuram jam fulminatam, et incursum? Alii affirmant, ut *Ugolinus super eodem c. 16.*

Alii negant probabilius, quia jam iudex circa hoc functus est officio suo, et modo compellitur ad utendum jurisdictione, non impeditur, quominus utatur: ita *Bonaccina*, sed incurreret tunc in aliam excommunicationem, de qua *supra c. praeced. et hoc eodem c. num. 1.*

An autem in hanc censuram incurrat etiam pars, et procurator instantes, aut alia privata auctoritate impediens, quominus possit iudex ecclesiasticus uti sua jurisdictione, ferendo censuras, aut illas exequendo? Aliqui affirmant; sed magis communiter negant DD. ut apud *Bonaccinam disput. 1. cit. quæst. 17. punct. 1. num. 7. cum Navarro, Suarez, Graffio, Duardo, et aliis*. Illud certum videtur, lacerantem cedulones jam affixos non incurrere in censuram latam contra impediens iudices ecclesiasticos uti sua jurisdictione: ut *Graffius tom. 1. lib. 4. c. 18. num. 139.* sunt tamen isti lacerantes, vel deturpantes cedulones suspecti de haeresi, ut male sentientes de potestate ecclesiastica, *Genuen. in praxi cap. 6. num. 6.*

IV. Ex eodem c. 16. *Bullae in Coena Domini*, excommunicationem incurrunt Papae reservatam illi, qui post Ordinariorum, vel ab eis delegatorum iudicium ecclesiasticorum, sententias, et decreta, aut alias fori ecclesiastici iudicium eludentes, ad forum, seu curiam secularem recurrunt, et inde prohibitiones, et mandata etiam poenalia contra Ordinarios, aut delegatos praedictos decerni, et exequi procurant. Et eandem excommunicationem incurrunt ii, qui ea decernunt, vel exequuntur, vel dant consilium, patrocinium, et favorem.

Ex quo apparet, quod censura ligatus per sententiam iudicis ecclesiastici, vel saltem comminatus de censura in eum ferenda, si contra eum recurrat ad tribunal seculare, ut obtineat mandata contra eundem iudicem ecclesiasticum, ut de eo vexando, vel ejusdem conjunctos, hodie incurreret hanc excommunicationem in Bulla Coenae Domini, quae olim ex c. *Quicumque de sent. excommunicationis in 6.* non erat semper reservata: et idem est de extorqueute via iudicis secularis absolutionem, quo casu olim non erat reservata excommunicatio, ex c. 1. *de his, quae vi, in 6.* et eodem modo hodie hanc incurrunt iudices decernentes, et exequentes mandata poenalia contra iudices ecclesiasticos ad instan-

tiam partis. Vide de hac *Bonacc. disp. 1. cit. q. 17. pun. 1. num. 28.* cum allegatis per eum.

CAPUT XXI.

In censuris insordescentes.

Vide verbo *Insordescencia*.

CAPUT XXII.

*A censuris absoluti in casu necessitatis, aut impedi-
menti, his cessantibus, non se praesentantes facultatem habentibus, ab
eisdem absolvendi.*

Vide in *Auctor. part. 1. cap. 24. Respondeo II. et cap. 25. in princip. ac Additiones meas ad cap. III. verb. -- Absolutio -- pag. 74. num. 9.*

CAPUT I.

Census, canones, aliaque jura Camerae Apostolicae debita non solventes.

Vide cap. 1. verbo *Canones*.

CAPUT I.

Cessationem a divinis ecclesiastici violantes.

I. *Ex Clement. 1. de sentent. excommun.* Religiosi, etiamsi exempti, cum cathedralem Ecclesiam, vel matricem, seu parochialem loci viderint, aut sciverint observare cessationem a divinis, indictam per Ordinarium loci, seu Praelatum Ecclesiae, vel per provincialium Conciliorum statuta, vel eorum auctoritate, eam similiter observare tenentur; alias incurrunt ipso facto excommunicationem, quae tamen non est reservata: loquitur autem textus de cessatione generali totius loci, scilicet civitatis, vel oppidi, ut notat *gloss. ibidem, verbo Cessantibus, et DD. infra citat.* et patet, quia alias Regulares non tenerentur servare, neque aliae Ecclesiae.

Idemque statutum est de cessatione a divinis generali civitatum, terrarum, et aliorum locorum, indicta per capitula, collegia, vel conventus secularium, vel regularium ecclesiarum, ex facultate eis competente indicendi per consuetudinem, vel privilegium, aut aliter, non obstantibus privilegiis, et consuetudinibus quibuscunque dictorum religiosorum. De hac re agunt *Cajetan. verbo Excommunic. c. 67. Navar. c. 27. num. 146. Suarez de censur. disput. 39. sect. 2. num. 36. Sayr. lib. 3. cap. 33. a num. 4.*

II. An autem sacerdos, seu clerici solemniter celebrando, seu ordines exercendo in loco, seu Ecclesia, contra cessationem a divinis, incurrant irregularitatem, praescindendo ab excommunicatione, ut supra incursum? Respondeo: si cessatio sit particularis illius loci, communis sententia docet, non incurri, ut testatur de communi *Suarez sect. 1. num. 8. dis. 39. et probatur c. Is, qui de sent. excomm. in 6.* ubi celebrans in Ecclesia polluta, non fit irregularis; et tamen tunc ipso jure dicitur indicta cessatio a divinis, seu suspensio divinarum organorum pro illo loco particulari, ut c. *fin. de consecr. Eccles. Suar. sect. 1. num. 14.* De cessatione autem generali multi docent, eam violantes, solemniter celebrando, fieri

irregulares, quia videtur similis interdicto: ita tenet Joan. Andr. Franc. Anchar. in c. Si Canonici de offic. ordin. in 6. S. Antonin. Majol. Villad. et Covarr. apud Suarez ibidem num. 9. Sed magis communis tenet contrarium, quia in odiosis non fit extensio de interdicto ad cessationem: ita tenet Sylvest. verbo Cessatio quaest. 15. Palud. Sotus, Navar. quos sequitur Suar. num. 10. tenent Canonistae communiter in c. Dilectis de appell., et de magis communi testantur Salzedo ad Diaz in praxi c. 33. §. Sed quaestionis, Avila par. 6. disput. 6. dub. 2. concl. 4. et communem ait Gutier. can. quaest. lib. 1. cap. 10. num. 4.

Sed dubium est, an moderatio allata circa observationem generalis interdicti in c. Alma mater de sent. excommun. in 6. habeat etiam locum in cessatione a divinis, saltem generali: et aliqui putant, extendi ob similitudinem rationis, et favorabilem materiam; et ita tenet Henriq. lib. 13. c. 52. n. 4. lit. l. Avila part. 6. disp. 1. dub. 9. concl. 2. Roderic. quaest. regul. 116. art. 4. tom. 2. Miranda tomo 2. quaest. 38. art. 6. concl. 6. Sayr. lib. 5. c. 19. num. 8. et tenent Archid. Villad. Sylv. S. Anton. Cardin. et Navarr. apud Gutier. lib. 1. can. quaest. c. 10. num. 4. Sed contraria verior est, ut nulla sit moderatio allata, sed observari debeat c. Non est vobis de sponsal. scilicet, ut tunc nulla liceant divina officia, praeter baptismum parvulorum, et poenitentiam morientium, et viaticum: et tenet Suarez sect. 2. num. 25. Regin. lib. 32. num. 81. Fihiucc. tract. de interdict. num. 177. Layman de interdict. c. 6. num. 3. Barbos. in dict. c. Alma num. 16. Guttier. loc. cit., Gordon. lib. 7. q. 16. c. 2. n. 93.

CAPUT II.

*Cessationem a divinis non rite, vel non juste
Canonici indicentes.*

Ex c. Si canonici, de offic. ordin. in 6. canonici, qui facultatem habent indicendi cessationem a divinis, non possunt eam indicere, nisi ex causa canonica; et nisi antea, publica scriptura cessationis causam exprimant, et ei, contra quem inducunt (scilicet culpabili) exhibeant; alias ipsi fructus, seu proventus Ecclesiae illius, in qua cessatum fuerit, suos non faciunt, et tenentur eidem Ecclesiae restituere. Si autem praedicta observaverint, is qui causam cessationi dedit, tenebitur canonisationis, et clericis, quanti eorum intersit, ratione distributionum quotidianarum amissarum tempore cessationis. De hac re vide ibi Canonistas, et alios, quos allegat Barbosa ibidem.

CAPUT I.

Chirurgiae arte clericus causans mortem per sectionem, vel adustionem.

In cap. Sententiam, ne clerici, vel monachi clericis in sacris interdicatur exercitium chirurgiae, quae adustionem, vel sectionem inducit, et in c. Tua nos, de homicidis clericus vel monachus adustionem, vel sectionem faciens tanquam chirurgus, si inde mors infirmi sequatur, fit irregularis, etiamsi omnem adhibuerit diligentiam, et

infirmus ex propria culpa sit mortuus propter sectionem, vel adustionem, scilicet morte physice proveniente ex sectione, vel adustione praedicta.

Amplia, quod dictum est de clerico, ut procedat in omni clerico in sacris, vel minoribus quidem, aut in prima tonsura, sed sufficienter beneficiato; quia omnia interdicta clericis in sacris, censentur interdicta clericis beneficia habentibus sufficientia ad victum, seu sustentationem, Sanchez lib. 6. c. 14. num. 15. Abb. in dicto c. Sententiam, Majol. lib. 2. c. 12. num. 7. Tolet. lib. 1. c. 81. §. 5.

Amplia secundo, ut procedat etiam in sectione venae, seu phlebotomia, secundum veriore, ut Bonac. de irregul. quaest. 4. punct. 5. num. 5. Avila disput. 6. sect. 1. dub. 10. conclus. 2. §. Hinc sequitur, contra Molinam disp. 75. num. 4. tract. 3.

Limita, ut non procedat, si non sua manu secuit, vel ussit, sed alius chirurgus ejus mandato secundum regulas artis, Molina ibid. Sayr. lib. 6. c. 17. num. 27. Bonac. num. 5. et 6.

Limita secundo, ut non procedat in casu gravis necessitatis infirmi, quando non aderat alius chirurgus, Molina disp. 8. num. 11. Sayr. num. 10. Bonac. num. 4.

CAPUT I.

Clausuram Regularium, seu claustrum septa violantes.

Praemittendum est, quod clausurae appellatione venit totum illud spatium monasterii, seu domus religiosarum personarum, ad quod liber est accessus ipsis religiosis, et non secularibus personis: unde non continetur Ecclesia, nec locutoria exteriora: ita definivit Greg. XIII. in Bulla 8. Deo saceris: vide Sanchez lib. 6. c. 15. num. 6. et 7. c. 16. num. 11. Bonac. de claus. quaest. 1. punct. 1. num. 1.

Incipit autem clausura ab ea porta, in qua sedes est janitoris ad clausuram servandam, ut Sanchez lib. 6. in decal. c. 17. num. 18. et limites clausurae statuere pertinet ad Praelatum loci illius, qui habet jus visitandi clausuram, Suar. tom. 4. de relig. tract. 1. lib. 1. c. 7. n. 2., ut ad Generalem, vel Provinciale, et quoad moniales, Praelatum illarum; sed etiam ad Episcopum, potestate delegata quoad exemptas, qui ei a Tridentino data est potestas visitandi, et firmandi clausuram illarum, ut sess. 25. c. 5. de regul. vide Barbosam allegat. 102. num. 6. et 11. Consistit igitur clausura in indivisibili; unde non potest in hujus violatione dari parvitas materiae: nam, sive parum ultra lineam clausurae transeas, sive multum, dummodo totus transeas, perfecte diceris, clausuram violasse, ut Sanch. lib. 6. c. 16. n. 70. Bonac. punct. 1. n. 3. Diana resol. 52. tract. 2. tom. 2.

De limine portae quidam dicunt, illud neque esse intra, neque extra clausuram: ita Sanch. lib. 6. c. 16. num. 70. cum nonnullis Doctoribus. Sed verius puto, esse inspiciendum, qua parte porta claudatur: quia si ea clausa, limen remanet intra, erit comprehensum in clausura; si vero extra remanet, dicetur extra clausuram, ut Bart. in leg. 1. ff. de cloacis, Gemin. in cap. unic. de consecr. Eccl. Franchus decis. 402. num. 11. Comitol. lib. 6. respons. quaest. 3.

Tectum eatenus dicitur esse intra clausuram,

quatenus tegit loca, quae sunt intra clausuram, et non ultra *Sanchez c. 15. num. 7. Suar. tom. 4. de relig. lib. 1. c. 10. num. 6.*

Quod autem dixi, clausuram esse interiorē partē domus, vel monasterii, hoc intelligendum non de qualibet domo, ubi habitant aliquot religiosi, sed ubi in forma conventus, seu collegii vivitur cum Ecclesia, et Eucharistia: secus si per modum hospitii ad tempus sine Ecclesia, et sine Eucharistia, *Sanch. dict. c. 17. num. 20. Quaranta, verbo Monasteria pag. 306. in fine §. Addit. Navarr. et Layman lib. 4. tract. 5. c. 12. num. 5.*

Peccant igitur violantes clausuram regularem, sive per egressum, sive per ingressum, cum distinctione; quod viri religiosi peccant ut plurimum venialiter tantum, nisi de nocte furtive egrediantur, aut aliter cum periculo notabili evagationis diuturnae extra claustra, aut nisi egrediantur contra speciale praeceptum Superioris graviter obligantis, *S. Thom. 2. 2. quaest. 186. art. 9. Navarr. comm. 4. de regul. num. 35. Graff. lib. 5. de casib. reservat. c. 5. num. 5. Suar. autem tom. 4. de relig. tract. 1. lib. 1. c. 6. n. 6. et 9. ait, hunc exitum religiosi viris esse peccatum ex genere suo mortale, sed fieri saepe veniale ob levitatem materiae; et in effectum non discrepat ab aliis Doctoribus citatis. Ingressus autem, et introductio mulierum in clausuram virorum, est peccatum mortale per se loquendo, attentis consuetudinibus, et Constitutionibus Apostolicis, de quibus infra, et propriis etiam Religionum; quidquid sit de jure communi. Vide de hoc *Sanchez c. 17. num. 9. Suar. loco cit. c. 7. num. 1. in fin. et seqq.* Ingressus vero virorum in clausuram religiosorum per se loquendo, non est prohibitum, ut *Suarez num. 3.* Violatio autem clausurae monialium per ingressum, vel per egressum, est peccatum mortale, quia est praeceptum valde rigorosum talis clausurae, *Layman loco cit. num. 1. et 2.* Hoc praeceptum latum est *c. 1. de stat. regul. in 6. pro qualibet mundi parte, et illud innovat Trident. sess. 25. c. 5. de regul.**

Violatio autem clausurae, et poenae propter violationem istam latae, committuntur, (ut DD. multi dicunt) in ipso solo actu ingressus vel egressus, non autem in mora tracta post ingressum, vel egressum, etiamsi cum malo fine, scilicet etiam fornicandi, ita *Sanch. lib. 6. c. 16. in decal. num. 69. Diana resol. 67. tract. 2. tom. 2. cum aliis contra Bonacc. de claus. quaest. 4. punct. 4. num. 22. et alii apud eundem.*

CAPUT II.

Clausuram regularium virorum mulieres intrantes.

I. Excommunicationem incurrunt Papae reservatam, etiamsi sint Comitissae, Marchionissae, Ducissae, si audeant ingredi monasteria religiosorum, ex Bulla Pii V. 20. vel 22. Regularium; et revocat omnes licentias concessas: et idem Pius V. alia Bulla, *Decet Romanum*, declaravit, ut procedat, etiamsi mulieres non ingrediantur praetextu privilegiorum, seu licentiarum.

Item declaravit, non intelligi praecclusum aditum mulieribus intra prima claustra Regularium, quando in eis Missae, et divina officia celebrantur, vel

processiones, aut sepulturae fiunt: item quando magnus est populi concursus, itaut commode per portam Ecclesiae ingredi, vel egredi non possit; modo recta via procedant. Haec Bulla declaratoria non fuit publicata, ut patet in fine illius, cum de sit relatio Cursorum.

II. Eadem excommunicatio fertur Papae reservata contra mulieres, ut supra ingredi audentes claustra, seu clausuram religiosorum, in Bulla Gregor. XIII. 28. vel 36. *Ubi gratiae*: et continet similiter etiam Comitissas, Marchionissas, et Ducissas, et revocat omnes licentias.

Limita primo, quod non continentur in dicta prohibitionē Reginae, et Imperatrix, et earum filiae, quia non sunt ibi expressae, nisi inferiores eisdem, et ipsae sunt speciali nota dignae, *Sanch. lib. 6. c. 17. num. 5. Layman lib. 4. tract. 5. c. 12. num. 5. Suarez lib. 1. c. 7. n. 5. tom. 4. de relig.*

Limitant secundo alii, ut non procedant dictae Bullae, et excommunicatio, nisi contra mulieres intrantes praetextu licentiarum in dictis Bullis revocatarum: ita tenent *Roderic. quaest. regul. tom. 1. quaest. 47. art. 1. Philarc. lib. 3. de off. Sacerd. c. 30. num. 31. Sayr. lib. 3. c. 31. num. 11. Eman. Sà, verb. Excommunicatio Papae reserv. num. 15. Suar. de cens. disp. 22. sect. 6. num. 11. et de relig. lib. 1. c. 7. num. 9. Filiucc. tract. 15. num. 119. et valde probabilem ait Layman c. 5. num. 12. Ad declaratoriam Pii V. respondent, quod non publicata declaratoria, non ligat, *Salas de legibus dis. 21. sect. 13. num. 31. Eman. Sà verb. Lex num. 23. de legib. lib. 6. c. 1. num. 3. Bonac. de legib. quaest. 1. punct. 8. num. 16. etiamsi legislator dicat, se sic intellexisse, Innoc. in c. Per tuas in fin. de Simon. Host. quem refert, et sequitur Jo. Andr. in c. Solet num. 4. in fin. de sent. excomm. in 6. facit Extrav. Non novam, vers. Unde, de dolo, et ita respondent Roderic. et Layman, ubi supra.**

Ad stylum Curiae, et Poenitentiariae respondent, non ligare extra Curiam, quia est tanquam jus praetorium, quod non ligat, nisi in suo tribunali, *Beluga in specul. rub. 11. num. 8. et 9. ibi Camill. Borel. lit. F. Capella Tolos. decis. 115. num. 3. Diana resol. 42. tract. 10. tom. 1. Cevall. q. 737. n. 20.*

Contraria tamen sententia est magis communis, et praxi recepta etiam extra Curiam, ut contineantur etiam mulieres non praetextu licentiarum intrantes, ita *Navar. c. 27. num. 150. §. 61. Quaranta, verb. Monasteria, post Bullam Pii V. pag. 306. Cherub. super dicta Bulla Greg. XIII. schol. 1. Gordonus lib. 6. quaest. 5. num. 130. Sanchez lib. 6. c. 16. num. 79. et c. 17. num. 35. qui fundat se in Bulla Pii V. non in Bulla Gregorii, Bonac. de clausur. quaest. 5. punct. 2. et punct. 3. et facit, quod stylus Curiae interpretativus Constitutionis Papae, ubique servandus est, Rot. decis. 196. num. 2. part. 1. Recent. et ita videmus, passim recurri ad Sedem Apostolicam pro tali absolutione.*

Auctori adhaeret etiam *Ludovicus de Ameno de delict. et poen. tom. 3. tit. 4. §. 8. num. 49.*

Circa ingressum mulierum in clausuram Regularium hodie attendenda est *Constit. Bened. XIV. - Regularis disciplinae - 3. Jan. 1742. in qua inter abusus recenset, ac improbat mulierum ingressum in monasteria Regularium, etiam occasione publicarum supplicationum, aliorumque casuum ab Aucto,*

re relat. §. Item, ibi -- Quoniam autem, sicut dolentes accipimus, aliqui quidem apostolicas leges, ac praecepta huiusmodi, vel ausu temerario parvipendentes, vel ad eorum arbitrium interpretantes, foeminis quibuscumque aditum, ingressumque tam manifeste, ac tanta solemnitate vetitum, permittunt; alii vero privilegia, indulta praerogativas, facultates, licentias, et alias quocumque pacto exco- gitatas concessionibus, sibi sive a jure, sive ab homi- ne factas, et impertitas, seu facta, et impertita, ac quorumcumque munerum, dignitatum, ac prae- eminentiarum ratione debitas, seu debita arrogan- tes praetendentes, obtendentesque, foeminas quas- libet intra monasteriorum claustra, septa, coenacula, cubicula, aliasque officinas aut admitti, ac recipi sinunt, mandantque, aut una secum ducunt; alii denique sub pietatis, ac religionis praetextu, cum supplicationibus, sive cum sanctissimo Eucharistiae Sacramento, sive cum sacris Sanctorum, Sancta- rumque reliquiis, statu- et imaginibus per clau- stra, septa, et alia monasteriorum loca de more, ut asserunt, habentur, sine ullo prorsus discrimine masculos, et foeminas supplicationes huiusmodi per eadem loca sequi, et comitari licitum, quinimo, ut Indulgentias lucrari valeant, necessarium esse ostendunt. --

Primo itaque constituit haec omnia abolere, ac improbare.

Secundo abolet, et revocat quascumque faculta- tes, licentias, et quocumque alio pacto nuncupa- tas concessionibus factas, sive per S. R. E. Cardinales, sive per eorumdem Congregationes, sive per Lega- tos a latere, vel apostolicos Nuncios, et Internun- cios, -- Quocumque modo, ac tenore, et sub qui- buscumque verborum formis expressas. --

Tertio declarat subjectos censuris, absque alia declaratione ipso facto incurrendis, Papae reserva- tis, iis facultatibus temere uti audentes.

Quarto, declarat hac sua Constit. non derogatum esse -- iis concessionibus, quae ad favorem quarum- cunque nobilium foeminarum, ex eo, quod sive earundem majores, ac pro tempore existentes de familia, fuerint, et habeantur fundatores, vel insi- gnes benefactores illius monasterii, intra cujus clau- stra, vel septa foeminas, etiam de familia, ingredi, vel concessum, vel cautum esse sibi voluerunt, et de concessione huiusmodi confirmationem ab apo- stolica hac S. Sede obtinuerunt, sive foeminae hu- iusmodi sint consanguineae, et affines eorum, qui sunt domini in temporalibus locorum, in quibus monasteria sita reperiuntur, et quacumque legiti- ma tituli, vel consuetudinis causa, et occasione, ingressu huiusmodi de praesenti gaudent, factae, et impertitae fuerunt; dummodo concessionibus huius- modi per apostolicas in simili forma Brevis, vel sub plumbo desuper expeditas litteras dumtaxat, et non aliter omnino factas, et impertitas fuisse prius Ordinariis locorum, Antistitibus, vel Praesu- libus, per legitima, et authentica documenta con- stare fecerint: et dummodo nec vagandi, nec otian- di, nec comedendi, coenandique, nec per ambu- lacra, cubicula, coenacula, aliaque loca, et offi- cinas discurrendi causa, sed ad Ecclesias accedendi, sacrosanctum missae Sacrificium audiendi, aliaque erga Deum pietatis officia, et opera exercendi stu- dio ingrediantur; et dummodo de earum adventu,

et ingressu, interdiu, et opportune faciendo, Su- periores pro tempore existentes prius certiores fiant, ad hoc, ut absque Fratrum incommodo, et offensione, recto tramite ad Ecclesiam pergatur, et alia de jure servanda, serventur. --

CAPUT III.

Clausuram Regulares viri violantes per introdu- ctionem mulierum.

I. Ex Bulla supra allegata Pii V. *Regularium*, 20. vel 22. fertur sententia suspensionis a divi- nis ipso facto incurrendae contra Superiores lo- corum eorumdem; et alios particulares religiosos, seu eorum subditos, praesumentes admittere foe- minas, vel introducere in monasterium, seu con- ventum. Haec suspensio non est reservata, *Sanch. c. 17. n. 41. lib. 6.* Procedit autem, ut patet, non solum contra Superiores, sed et alios quoscumque, ut notat *Sanch. lib. 6. c. 17. num. 35. in fine.* Re- quirat autem dolum, seu scientiam *Sanch. c. 17. num. 36.* et procedit etiam de introductione non praetextu licentiarum, secundum veriore senten- tiam; et ita declaravit Pius V. alia Bulla *Decet Ro- manum*; quae tamen, ut dixi *cap. praeced.* non fuit publicata in loci Urbis consuetis: fuit tamen ad praxim deducta.

II. Ex Bulla Gregorii XIII. allegata supra *cap. praeced.* fertur excommunicatio Papae reservata contra Abbates conventus, et alios monasteriorum Superiores, et personas quocumque nomine vocen- tur, in monasteria, domus, et loca sua mulieres, quo- cunque praetextu facultatum ibi revocatarum, in- gredi facientes, aut permittentes.

Amplia, quod licet haec Bulla videatur loqui de admissione mulierum praetextu facultatum; tamen magis communiter, et in praxi observatur, etiamsi non eo praetextu inducantur: ita de praxi totius Italiae testatur *Beya resp. part. 1. casu 30.* et ita re- spondisse Gregor. XIII. ait *Villagut tract. de usur. quaest. 35. num. ult. tenet Azor. lib. 3. c. 8. quaest. ult. tom. 1. Filiuc. tract. 15. num. 118.* etsi contra- rium dicant *Sayr. lib. 3. de censur. c. 31. num. 13. Sanchez lib. 6. cap. 16. num. 79. Suar. de censur. disput. 22. sect. 6. num. 22. et alii.*

Amplia, quod hic non requiritur dolus, sed suf- ficit culpa lata. Limitant aliqui, hic non contineri religiosos subditos, sed superiores: ita *Sanchez c. 16. num. 84. Cherubin. super eadem Bulla, Rode- ric. quaest. 47. art. 3. tom. 1. est contra Suarez de censur. disp. 22. sect. 6. num. 14. Filiuc. tract. 15. n. 118. et 119. Quaranta loco. cit. super hac Bulla.*

III. Ex Bulla praedicta Pii V. et Greg. XIII. Re- gulares omnes introducetes, ut supra, incurrunt poenam privationis officiorum, et inhabilitatem ad illa, sine alia declaratione, scilicet poenae commis- sae, ut dixi *part. 1. cap. 5.*

IV. Ex Bulla Greg. XIII. praedicta, praefati Supe- riores locorum regularium, et secundum probabi- lem etiam alii particulares religiosi, incurrunt eo ipso privationem beneficiorum suorum, et inhabi- litatem ad huiusmodi. Vide *Sanch. c. 17. num. 35.* ubi notat hanc differentiam.

QUÆRES, an omnes istae poenae ligent ante sen- tentiam declaratoriam? Respondeo: aliqui dicunt,

solas censuras ante sententiam ligare, non autem alias; ita *Suarez* de magis communi testatur *tom. 4. de relig. lib. 1. c. 7. in fine*. Alii vero dicunt, poenam inhabilitatis obligare ante declaratoriam criminis commissi; et haec est magis communis, ut dixi *part. 1. cap. 28. quaest. 4*. Vide quae dixi in *dict. c. 28*. et ubi quid nomine officiorum intelligatur.

Sed hic adverte, quod sacra Poenitentia, quando absolutionem, vel dispensationem concedit Regularibus super introductione mulierum intra claustra ad malum finem, scilicet luxuriae, solet decernere, ut remaneant privati officiis, et dignitatibus sui Ordinis, et inhabiles in futurum ad similia; quia non intendit cum talibus dispensare in totum, sed super sola irregularitate, si celebrarunt in talibus censuris: quando autem introductio non fuit ad malum finem, tunc solet in totum eos rehabilitare.

CAPUT IV.

Clausuram monialium violantes, ingrediendo sine licentia a Praelato monasterii in scriptis, in ordinariis necessitatibus concedenda.

Ex *cap. 1. de stat. regul. in 6.* nulli aliquatenus inhonestae personae, nec etiam honestae, nisi rationabilis, et manifesta causa existat, ac de illius, ad quem pertinuerit, speciali licentia, ingressus, vel accessus pateat ad easdem; et *Trid. sess. 25. c. 5. de regul.* ingredi intra septa monasterii nemini liceat cujuscunque generis, conditionis, sexus, vel aetatis fuerit, sine Episcopi, vel superioris licentia in scriptis obtinenda, sub excommunicationis poena ipso facto incurrenda. Dare autem tantum Episcopus, vel superior licentiam debet in casibus necessariis, neque alius ullo modo possit, etiam vigore cujuscunque facultatis, vel indulti hactenus concessi, vel in posterum concedendi. Hoc decretum confirmatum est a *Greg. XIII. Bulla 28. Ubi gratiae §. 4.* de qua infra. Quinam autem sint isti casus necessarii, vide *Bonaccin. de claus. quaest. 4. pun. 4. per totum* ubi inter alios recenset necessarium famulatum, qui per Conversas monasterii sufficienter subministrari, seu exerceri non possit.

Haec excommunicatio, quatenus ex vi hujus decreti, non est reservata, *Sanchez lib. 6. cap. 16. num. 71. Tolet. lib. 1. c. 41. §. 8.* Si tamen violatio fiat clausurae per ingressum ad malum finem, idest luxuriae, extra Urbem Romam per totam Italiam, est reservata Papae, ut neque privilegiati possint absolvere, ex decreto S. Congreg., seu Clementis VIII. de quinque casibus reservatis, de quo dixi supra, verbo *Absolutio*, *cap. 3.* et ita notat *Filiuc. tract. 15. num. 119.* et dicam *cap. 7.*

Item secundum opinionem multorum, quam sequitur stylus Curiae, in omni casu, etiamsi ingressus fiat non ad malum finem, excommunicatio est Papae reservata ex aliis Constitutionibus, de quibus dicam *num. seq.* ut neque Episcopus possit absolvere; nisi tamen casus sit occultus, juxta *Trid. ses. 24. c. 6. de reform. Sanch. lib. 6. c. 25. num. 76. Bonac. de clausura quaest. 1. pun. 5. num. 1.*

Incurrunt autem hanc excommunicationem Tridentini etiam intrantes cum licentia, sed subreptitia ex falsis narratis, *Sanchez c. 16. num. 73.* An

autem incurrant ingredientibus cum licentia, sed non in scriptis obtenta? Multi affirmant, ut *Sanch. c. 16. num. 31. Confect. de privileg. Mendic. tit. 20. c. 6. Suar. tom. 4. de relig. lib. 1. c. 10. num. 15.* Alii negant, ut *Homobonus, et Bellocchius apud Dianam resol. 129. tract. 2. tom. 2.* An autem ex hoc textu prohibeantur ingredi infantes, idest, ante usum rationis, itaut saltem introducentes incurrant excommunicationem; communior negat, *Sanchez lib. 6. c. 16. num. 5. Diana resol. 67. tract. 2. tom. 2. Layman lib. 4. tract. 5. n. 12. num. 2.*

 Negativam etiam sententiam amplectitur *Reiffenst. lib. 3. tit. 35. de statu Monachor. §. 2. numero 39. cum DD. ibi cit.* Paulus tamen Comitulus Societ. Jesu cum aliis, affirmativam tenet, *Respons. Moral. lib. 6. quaest. 19. n. 6. testaturque ita etiam rescriptum fuisse a Cardinali S. Severinae Majori Poenitentiario ad Napoleonem Episcopum Perustinum, cujus litteras dicit insuper se legisse. Idem mordicus sustinet Mattheucci Official. Curiae c. 32. num. 22. ubi refert plura Sac. Cong. decreta hoc declarantia, et de stylo Curiae dicit, introducentes absolvi a Sede Apostolica. Et quidem merito: cum enim in cit. Constit. Ubi gratiae praedictis prohibetur, ne ingredi faciant, vel permittant — Quemquam — hoc generali nomine comprehenduntur omnes cujuscunque aetatis sint: potissimum cum dicta Constitut. sit ampliativa cit. Triden. decreti, a quo prohibitus erat dumtaxat ingressus cuicunque cum clausula — Cujuscunque aetatis fuerit — ab hac autem prohibetur introductio, ideoque relationem necessario habere debet ad eos omnes, quibus Triden. ingressum prohibuit.*

I. Adverte, quod facultas generalis concessa, v. gr. Abbatissae, ad concedendas licentias, non requiritur, ut sit in scriptis, neque licentia concessa pro ingressu in necessariis casibus debet esse toties, quoties, sed potest esse generalis pro casibus specificatis, ex *c. 1. de stat. regul. in 6. et Diana resol. 129. tract. 2. tom. 2. cum aliis Doctoribus.*

II. Alia excommunicatio Papae reservata, lata est ex Bulla Gregorii XIII. 28. vel 36. *Ubi gratiae*, contra quascunque personas, etiam Comitissas, Ducissas, aut comites, Marchiones, Duces ingredi audentes, praetextu facultatum ibi revocatarum, clausuram Monialium.

III. Excommunicatio simili tenore etiam lata est a Paulo V. Bulla 47. vel 74. quae incipit, *Monialium.*

Advertendum, quod licet hae Constitutiones videantur loqui de ingredientibus praetextu dictarum facultatum, tamen ex stylo Curiae intelliguntur generaliter etiam de intrantibus sine tali praetextu: ita etiam tenent *Navar. Beya, Villagut. Azorius Zecchius, et Graff. apud Sanch. lib. 6. c. 16. num. 77. in fin. Cherub. in Compend. Super Bulla 28. Gregorii XIII. Bonac. tract. de suspens. punct. 5. num. 35. etsi contrarium teneat Suarez de censur. disp. 22. sect. 6. num. 14. Sayr. lib. 3. c. 31. num. 10. Sanch. num. 78. et 79. Diana resol. 23. tract. 4. tom. 1. resolut. 32. miscell. 2. tom. 1. Barbos. allegat. 102. num. 37.*

Adverte secundo, quod ex alia Bulla Pauli V. 52. vel 53. *Facultatum*, declaratur, quod quoties facultas a Sede Apostolica conceditur alicui, v. gr. mulieri, etiam Comitissae, Marchionissae, Ducissae;

ingrediendi aliqua monasteria monialium certis vicibus, v. gr. bis, intelligitur illa particula *bis*, aut similis, collective, id est, de omnibus monasteriis concessis, non autem distributive, seu de singulis: et additur, ut mulieres aliter tales licentias interpretantes, aut illis utentes, seu abutentes, incurrant ipso facto poenas ex *Conc. Trid. et Constit. Apostol.* inflictas intransibilibus sine licentia.

Hoc autem, quod ibi dicitur de interpretantibus, *Cherubinus* ibi videtur intelligere, ut incurrant dictas censuras ob meram interpretationem speculativam: sed contra dicendum est, quia accipi debet de interpretatione practica, seu non separata ab ipso usu, quia dictio alternativa, *aut*, vel, *seu* etc. posita post genus, resolvitur in expositivam, seu declarativam, *Rota recent. part. 1. decis. 300. num. 26.* et idem est, quando alias recederetur a jure communi, et fieret dispositio exorbitans, cum debeat sic intelligi, ut juri communi magis adapteatur: et de tali interpretatione, quae sufficiat ad incurrendas poenas violationis clausurae, ut in simili *Seraph. decis. 393. num. 7. 8. et 9.* ubi quod in tali casu dictio alternativa potest stare expositive.

¶ Nota circa licentiam, de qua supra §. Ex c. 1. si agatur de monialibus exemptis, et Regularibus subjectis, declaratum est decreto Cong. Conc. approbato ab Urb. VIII. 13. Nov. 1620. et relato a Bened. XIV. lib. 13. de Synod. Dioec. edit. an. 1755. c. 12. num. 23. hanc dandam esse in scriptis, tam pro ingressu in casibus necessariis, quam pro accessu ad loquendum cum ipsis, nedum ab earum Superioribus, sed etiam a locorum Ordinariis, non obstante, quod Tridentin. loco. in eod. §. cit. utatur particula disjunctiva. Imo ex altero decreto ejusdem Cong. a dicto pariter Pontifice approbato 21. Maji 1630. relat. cit. num. 23. sufficit tantum ipsorum Ordinariorum licentia, ubi viget consuetudo, ut ab iisdem dumtaxat petatur. ¶

CAPUT V.

Clausuram monialium violantes per introductionem quorumcumque sine licentia legitima.

Nota, quod moniales, sive alii aliquem introducentes, seu intrare permittentes in clausuram sine licentia legitima, non incurrunt excommunicationem ex vi decreti *Trid. sess. 25. c. 5. de Regul.* quia de iis nulla est facta mentio, sed solum de ipsis intransibilibus, *Sanchez lib. 6. cap. 16. num. 71. Diana resolut. 34. miscell. 2. tom. 1.*

I. Ex Bulla Gregor. XIII. Ubi gratiae 36. vel 28. fertur excommunicatio Papae reservata, et poena privationis dignitatum, beneficiorum, officiorum, et inhabilitatis ad hujusmodi contra Abbatissas, Abbates conventus, et alios superiores utriusque sexus monasteriorum monialium, et personas, quocumque nomine vocentur, si quemquam praetextu licentiarum, (quas ibi revocaverat Papa) ingredi faciant, vel permittant. Omnes istae poenae sunt latae sententiae.

II. Ex Bulla Pauli V. Monialium 74. vel 47. fertur excommunicatio Papae reservata, et privatio officiorum, et inhabilitas, contra monasteriorum monialium Abbatissas, priorissas, et superiores alias, si quemquam praetextu licentiarum ibi

revocatarum introducere, admittere, vel admissum quocumque modo retinere ausae fuerint, aut praesumpserint.

Advertendum primo, quod licet hae Constitutiones videantur loqui solum de admissione, vel retentione praetextu dictarum licentiarum ibi revocatarum, tamen ex stylo Curiae, et multorum DD. sententia generaliter intelliguntur, etiamsi non eo praetextu id fiat, ut dixi supra cap. praecedenti num. 3. tametsi multi DD. etiam contrarium dicant; ex quorum sententia sequeretur, quod hodie introducentes, nullam incurrerent excommunicationem, aut poenam latae sententiae.

Sed sistendo in priori sententia, praxi Curiae, et totius Italiae, recepta, videndum est, an solum incurrant superiores viri, vel foeminae introducetes, an aliae etiam personae religiosae particulares, masculi, aut foeminae: et quidem *Sanchez lib. 6. c. 16. num. 84. Miranda man. tom. 3. de monial. quaest. 2. art. 12. concl. 3. Barbos. alleg. 102. n. 33. Roderic. quaest. regul. tom. 2. quaest. 47. art. 3. Diana resol. 33. et 34. miscell. 2. tom. 1.* dicunt, solum superiores contineri, non privatas personas, quia illam particulam, *et personas quocumque nomine vocentur*, in Bulla Gregorii XIII. positam, putant intelligi de personis eorum superiorum.

In Bulla vero Pauli V. solum superiores foeminae exprimuntur. Contrarium tamen tenent *Lamas apud Sanch. ibi et Filiuc. tract. 15. num. 119.* asserentes ex Bulla dict. Gregor. XIII. etiam privatas personas incurrere excommunicationem, et poenas.

Adverte secundo, quod excepta excommunicatione, aliae poenae secundum aliquorum opinionem non obligant in conscientia ante declarationem, ut dixi supra cap. 3. in fine.

¶ Citatae omnes Constitutiones, et aliae ad monialium clausuram pertinentes, innovatae, et confirmatae fuerunt a Bened. XIV. Constit. -- Salutare -- 3. Jan. 1742. ubi insuper sub iisdem poenis in eis contentis interdicitur ingressus in dictarum monialium clausuram quibuscumque personis, etiam S. R. E. Cardinalibus, Legatis a latere, et Nunciis, revocando, et annullando facultates ipsis fortasse hactenus concessas super hujusmodi ingressu, tam pro se, quam pro aliis: exceptis tamen locorum ordinariis, aliisque superioribus, quibus, tanquam ordinariis, et ordinaria jurisdictione utentibus, dicta monasteria subjecta, et addicia sunt, in casibus necessariis, et servatis aliis de jure servandis. Quae autem de jure servanda sint, habentur in Constit. Greg. XIII. -- Dubiis -- ut infra.

Insuper in epistola ejusdem Bened. -- Per binas -- 24. Jan. 1747. ad Episcopum Portugallensem, statuitur per viam legis universalis, ne recipiantur in monasteria monialium tam educandae, quam famulae sine licentia Sedis Apostolicae, toties, quoties opus fuerit impetranda, et praevio examine super earumdem moribus, fama, habilitate, et necessitate ab Episcopis, et non ab aliis quibuscumque superioribus faciendo, sub poenis impositis contra frangentes clausuram monialium, tam in foeminas aliter admissas, quam in moniales, aliasque in monasteriis degentes, aliter admittentes.

Hanc eandem prohibitionem fecerat Cong. Episcop. et Regul. generali decreto edito 17. Maji 1603. relato a Lucio Ferraris Prompta Bibliotheca litte-

ra et verbo Episcopus art. 6. num. 117. per haec verba -- Nullatenus permittant Episcopi, puellas educationis causa in sanctimonialium monasteria introduci, nisi S. Cong. licentia suffultas -- si secus Episcopus permetteret, incurreret excommunicationem, prout eadem S. Cong. 9. Aug. 1594. monuit Archiepiscopum Pragensem, qui hoc attentaverat; ita refert Ferraris loc. cit. ☞

CAPUT VI.

Clausuram monialium intrantes viri superiores ipsarum sine justa causa.

In Bulla Gregorii XIII. incip. *Dubiis*, quae emergunt, et habetur post 28. Constit. ejusdem Papae apud Cherubinum, statutum est, ut praelati monialium, tam seculares, quam regulares, facultate sibi ex officio attributa ingrediendi monasteria praedicta, uti possint tantum in casibus necessariis, et paucis; iisque, senioribus, ac religiosis personis comitati, etiamsi tales superiores sint Episcopi, aut Cardinales: alias transgressores, Episcopi quidem incurrant eo ipso interdictum ab ingressu Ecclesiae pro prima vice: pro secunda autem suspensionem a munere pontificali, et a divinis: tertia autem, et ulteriori incurrant excommunicationem: superiores autem regulares incurrant poenam privationis omnis officii monasterii, et excommunicationem similem.

Nota primo, quod hae excommunicationes non sunt reservatae, Sanchez lib. 6. c. 16. num. 98. Filiuc. tract. 15. n. 118. in fine: unde Episcopus, seu Praelatus, qui inciderit in hanc excommunicationem, antequam sit nominatim denunciatus, potest delegare facultatem sacerdoti, vel confessario, a quo ipse absolvatur, Sanch. lib. 8. de matr. disp. 3. n. 3. Suar. de poenit. dis. 30. sect. 2. n. 3. quia dum non est denunciata excommunicatio, non privat eum jurisdictionis usu, ut de communi testatur Sayr. lib. 2. c. 2. n. 6. de cens. Et licet Episcopus, seu Praelatus excommunicatus peccet, ultro cum aliis communicando, etiam in usu jurisdictionis; tamen non procedit, quando ob bonum, et justum emendationis suae, et poenitentiae uteretur. Post denunciationem vero non potest delegare, Avila par. 3. disp. 2. dub. 2. concl. 5. Similiter neque supradicta suspensio est reservata, neque interdictum illud; ideo potest Episcopus delegare hanc facultatem sacerdoti, a quo absolvatur, sive in sacramenti confessionis actu, sive extra, cum ei competat ad id jurisdictio de jure communi.

Nota secundo, poenam privationis officiorum non obligare in foro conscientiae ante sententiam ut Sanchez lib. 6. c. 16. n. 98. in terminis. Non incurrunt autem poenam inhabilitatis ad similia, quia non est hic lata talis poena, neque sunt inhabiles ad recuperanda ea, quibus sic privati simpliciter fuerint, Suarez dis. 30. sect. 1. n. 6. Henr. lib. 13. c. 55. num. 1. secus esset, si fuisset appositae particula perpetuo privati, vel ut depositi existant, ut Suar. et Henriquez ibid.

Nota tertio, quod illa suspensio a munere pontificali, est suspensio ab exercitio pontificalium, non autem jurisdictionis episcopalis, quia in poenis strictior fit interpretatio: haec autem suspensio a pon-

tificalibus quid importet, vide Sayr. lib. 4. cap. 4. n. 14. Avila par. 3. dis. 2. dub. 2. concl. 10.

Nota quarto, quod hae poenae non militant contra Vicarios generales, vel Praelatos seculares, Episcopis inferiores, habentes quasi episcopalem jurisdictionem in Moniales, ingredientibus; quia hic non sunt expressi; neque aliam censuram incurrunt, aut poenam latae sententiae, quia nullibi lata est, Sanchez c. 16. n. 99. Bonac. de Clausura q. 4. punct. 1. n. 11. Neque procedunt contra Praelatos intrantes ex causa necessaria, sed asociados a multis, vel junioribus, vel secularibus, ut Sanch. n. 100. sed solum, si sine causa necessaria intrent; et idem tenet Bonac. loco cit. n. 12.

☞ Ex Constit. Alex. VII. -- Faelici -- 13. Kalen. Nov. 1664. pro Italia, et Insulis adjacentibus, nova excommunicatio, ac privatio officiorum; praeterea inhabilitas ad illa, ac privatio vocis activae, et passivae ipso facto absque alia declaratione incurrenda (quae tamen poenae non sunt reservata) lata est in eosdem superiores, contra quascunque ordinationes, et regulas infra praescriptas facere, vel moliri praesumentes, aut adimplere negligentes, videlicet.

I. Si ultra unam vicem quolibet anno ex causa visitationis, monialium septa ingressi fuerint: atque ita, ut si eo anno Provincialis visitaverit, eodem anno Generalis visitare nequeat.

II. Si causa reparandae clausurae pluries ingradientur sine praesentia Episcopi dioecetani, vel alterius ecclesiastici ab eo ad hoc deputati.

III. Si non visitent per seipsos, sed per substitutos, tam in visitatione locali, quam personali: personali quidem peragenda ad crates extra septa; locali vero cum assistentia quatuor monialium ex senioribus, numquam separandis a visitatore, ejusque sociis, unica die post ortum, et ante occasum solis, nulla sumpta in monasteria refectione: reliquis interim monialibus, et puellis secularibus in monasterio degentibus, convenientibus in choro ante ingressum visitoris, ibique permanentibus, quo usque ipse egrediatur cum sociis. Visitor autem, si sit Generalis, possit secum ducere duos socios sui ordinis: si alius a Generali, unum tantum, numquam in actu visitationis ad invicem separandos.

IV. Si non separaverint a monasterio habitationem confessarii, tam per parietes, quam per tecta; in qua praeter ipsum, ejusque socium, nemo alius regularis, etiamsi superior sit, pernoctare possit.

V. Si Confessarius tam ordinarius, quam extraordinarius ingrediatur monasterium, praeterquam in casu administrationis Sacramentorum, et commendationis animae agonizantium: et tunc si ingreditur sine socio probatae vitae, ac maturae aetatis: qui ita manere debet, ut semper ad invicem videri possint. Et nota, quod si extra dictum casum ingrederetur, excommunicationem reservatam incurreret, ut dictum est supra cap. 4. §. Item.

Praeterea in cit. Constit. statuitur, ut Episcopus, tamquam delegatus Sedis Apostolicae, dictos superiores contravenientes corrigere, et punire valeat, non obstantibus eorundem privilegiis, et exemptionibus. ☞

CAPUT VII.

*Clausura Monialium violantes, intrando
ad malum finem.*

I. **Ex** decreto sacrae Congregationis casus violationis hujusmodi est reservatus Papae per totam Italiam extra Urbem Romam, cum derogatione ad omnia privilegia, etiam Regularium. Vide *Thes. fori Eccles. par. 3. c. 38. n. 171. Barbosa allegat. 50. n. 186.* ubi illud refert ad extensum: et absolvens praetextu privilegiorum ab hoc casu ex praesumptione, incurrit excommunicationem Papae reservatam, et privationem officiorum, et inhabilitatem ad illa, de qua re dixi supra verbo *Absolutio* cap. 3.

*Circa confessarios habentes privilegia absol-
vendi a casibus Papae reservatis, vide Additiones
meas supra post cap. 3. verbo Absolutio pag. 73.*

Intellige ad malum finem, id est, luxuriae, *Graff. lib. 1. de Casibus reservatis c. 3. n. 9. 11. et 54.* non tamen continetur casus, quo quis cum legitima licentia ingressus, ibi deinde subsistit, et fornicationis, seu luxuriae peccatum cum moniali committit, *Diana resolut. 67. tract. 2. tom. 2.* cum ibi allegatis. Possunt autem Episcopi absolvere ab hoc casu, si sit occultus, quia non est derogatum (in hoc) decreto Concilii Tridentini sess. 24. c. 6. de reform. *Diana resol. 35. miscell. 2. tom. 1.* cum multis Doctoribus.

Circa absolutionem ab hoc casu, cum reservatus sit Papae post Concilium Trident. attendenda est limitatio, quam vide in mea Additione supra post cap. 33. pag. 30.

Et nota hic obiter, quod *Bened. XIV. in Constit. -- Convocatis -- 1. Decembris 1749. impertiendo Poenitentiariis in Basilicis, et Ecclesiis Urbis facultatem absolvendi intra Annum Sanctum 1750. violatores clausurae monialium ad malum finem, cum non aliter, etiam in casibus occultis, se concedere declaravit n. 28. nisi sub hac conditione, videlicet, ut eis imponerent prohibitionem accedendi in posterum ad quaevis monasteria, et Ecclesias monialium, monendo poenitentes hujusmodi, ita ipsos absolvi a censuris ob relatam violationem incursis, ut si impositam istam prohibitionem non servaverint, relabantur eo ipso in easdem censuras. --*

II. Peccatum fornicationis cum moniali est sacrilegium gravissimum contra votum castitatis ejus, vel etiam consecrationem: et est crimen depositione dignum in clericis, *Bernard. Diaz c. 84. praxis, Farinac. q. 146. n. 26. tex. c. Si qua 27. q. 1.* unde condemnatus, de hoc crimine, efficitur eo ipso de jure infamis, et irregularis, per ea, quae dixi *part. 1. c. 33. §. Secundo modo: et est detrudendus in monasterium, seu ergastulum ad poenitentiam, ex eod. text.* Sed hodie aliter punitur arbitrio judicis loco dictae detrusionis, *Menoch. de arbitr. lib. 2. casu 360. n. 58.* Laicis autem de jure statuta est poena mortis, *Auth. de sanct. Episc. §. penult. c. Si quis rapuerit 27. quaest. 1. Farinac. q. 146. §. Sacrilegium num. 3.* Haec poena non habet locum pro copula attentata, nisi sit cum, raptu saltem attentato, *Farin. q. 145. §. Rapiens monialem n. 1.* et in hoc casu etiam condemnatus efficeretur infamis.

Circa poenam mortis statutam contra laicos, Ludovicus de Ameno tom. 3. de delict. et poen. tit. 4. §. 9. n. 16. testatur, non servari in praxi -- nisi interveniat aliqua vis, prout in raptu vero, aut fit cum penetratione nocturna intra clausuram cum aliqua violentia illata moniali: si enim ex condito sacrilegium committitur, sive intra, sive extra claustra sit, non exceditur poena treremium ad vitam pro viro, et pro moniali privatio veli, et aut longa, aut perpetua reclusio in carcere, juxta circumstantias delicti; et sic vidi saepius practictum. --

De jure canonico laicus ob fornicationem praefatam, etiam sine violatione clausurae, est excommunicandus, ex dict. c. *Si qua, et cap. Virginibus ibid.* tametsi *Aloys. de Leo. in rub. Cod. de rap. Virgin.* dicat, illam esse excommunicationem latae sententiae, quod sentit *Menoch. de arbitr. casu 389. n. 24.* sed sine fundamento.

CAPUT VIII.

*Clausuram violans monialis, exeundo extra
casus a jure permissos, et illi
cooperantes.*

Ex cap. 1. de stat. regul. in 6. statuitur, ne moniales tacite, vel expresse, valeant quacunque ratione, vel causa (nisi forte tanto, et tali morbo evidenter earum aliquam laborare constaret, quod non posset cum aliis absque gravi periculo, seu scandalo commorari) monasterio egredi.

Ex *Trident. sess. 25. c. 15. de Regul.* nemini Sanctimonialium liceat post professionem exire e monasterio, etiam ad breve tempus, nisi ex aliqua legitima causa ab Episcopo approbanda; indultis, et privilegiis quibuscunque non obstantibus.

Ex *Bulla Pii V. Decoris*, octava, declaratur ad praedictum egressum requiri causam urgentem, magni incendii, leprae, aut epidimiae, cum licentia, et approbatione Praelati monasterii, et Episcopi simul, etiamsi monasterium sit sub superiore regulari: et ea licentia debet esse in scriptis, quando de infirmitate agitur: deinde addit.

Aliter, ut praefertur, egredientes, et licentiam exeundi concedentes, et comitantes, et receptantes, incurrere excommunicationem latae sententiae Papae reservatam. Item tam ipsas egressas, quam praesidentes, et alios superiores praedictos licentiam dantes, incurrere ipso facto privationem officiorum, et administrationum, et inhabilitatem ad illa, et alia hujusmodi obtinenda.

Hanc Bullam, et poenas explicat *Sanch. lib. 6. c. 15. in decalogum n. 63. et seqq.* vide etiam *Barbos. in d. c. 1. de stat. regul. in 6.*

Eandem poenam incurrit monialis, ascendens supra tectum, cum vere dicatur esse extra ambitum, et terminos clausurae; ut etiam declaravit Cong. Conc. in Comen. et Licien. 16. Sept. 1709.

Absolvere a dicta censura potest Episcopus vigore *Tridentini sess. 24. c. 6. de reform.* si casus sit occultus, (quod vix potest contingere) *Sanch. c. 15. n. 76.* Et idem de dispensatione super dictis poenis privationis, et inhabilitatis dicendum aliqui dicunt, alii negant, ut apud *Sanch. n. 77. et 78. ibid.* sed de hoc dixi *par. 1. c. 23. et c. 28.* Et quod dici-

tur de Episcopo, idem per extensionem dicunt de Praelato regulari, *Sanch. cap. 15. num. 77. Bonacc. de clausura q. 1. punct. 5. n. 5.* Privilegiati autem poterunt absolvere, etiamsi casus non sit occultus, ab excommunicatione, etiam in Italia, quia decretum Clementis VIII. de quinque casibus, loquitur tantum de violatione clausurae monialium per ingressum ad malum finem, non per egressum, et ita *Sanch. c. 17. n. 42. et 43.* Sed memento, quod quoad moniales absolvendas, debet esse confessarius a Dioecetano approbatus specialiter pro monialibus, ex Bulla Gregorii XV. *Inscrutabili.* Vide de hac re *Dianam. resol. 29. tract. 2. tom. 2.*

¶ Circa facultatem tributam Episcopis a Tridentino cap. 6. sess. 24. quoad absolutionem a casibus papalibus occultis, vide limitationem supra par. 1. ad cap. XXIII. post §. Dico 6. pag. 30.

Circa absolutionem a casibus contentis in Decreto Clementis VIII. vide notata supra post cap. III. verb. Absolutio pag. 73.

Limita etiam, quod non requiritur licentia, quando grave periculum esset in mora eam expectandi, ut in gravi subito incendio, terraemotu, ruina etc. *Sanch. n. 70.* Neque incurrunt in dictam censuram, et poenam comitantes, vel receptantes monialem egressam in gravi necessitate illius ex misericordia, *Barbos. in d. c. 1. n. 20.* cum Doctoribus allegatis.

¶ Nota I. ex cit. Constit. -- Inscrutabili -- sub die 5. Febr. 1622. Regulares ne audire quidem posse confessiones monialium iisdem subjectarum sine dicta approbatione: posse vero Episcopos confessarios sic deputatos toties, quoties opus fuerit, amovere, si eorum superiores moniti detrectaverint, vel negligentes fuerint in illis removendis. Imo approbati in confessarios ordinarios pro uno monasterio, non intelliguntur approbati pro altero; nec approbati pro una vice, expleta deputatione, audire possunt sine nova approbatione, toties, quoties, earundem monialium confessione, ex declaratione Clem. X. Constit. Superna 21. Jun. 1670.

Nota II. ex decreto Concil. Trident. sess. 25. c. 10. quod Episcopi, alique monasteriorum Praelati subjectis sibi monialibus praeter ordinarium, extraordinarium confessarium his, aut ter in anno exhibere tenentur. Quod decretum declaratum, et ampliatum est a Bened. XIV. Constit. -- Pastoralis -- 5. Augusti 1748. decernente.

1. Confessarium extraordinarium teneri audire omnium monialium, aliarumque in monasterio degentium confessiones; illas autem ad id non arctari, sed debere tantum coram illo se sistere, saltem ad salutaria monita, etiam extra confessionem accipiendas; idque ad tollendas suspiciones, et obloquutiones contra respective ad eum accedentes, et non accedentes, juxta edictum Clementis XI. cujus extraordinarii deputationem cupit Benedict. extendi ad omnes mulierum communitates.

2. Hunc regulariter deputandum esse ab eo, ad quem spectat ordinarii confessarii electio, et deputatio.

3. Si Episcopus neglexerit extraordinarium deputare, deputandum esse a Cardinali Majori Poenitentiario, si requisitus fuerit a monialibus, ex approbatis tamen a locorum Ordinariis pro excipiendis monialium confessionibus. Si vero hanc deputationem neglexerit Praelatus regularis, deputandum esse ab ordinariis locorum.

4. Tam Episcopum, quam Praelatum regularem teneri peculiarem confessarium concedere moniali graviter aegrotanti, si illum petat: sicuti et illi, quae licet non infirma, obfirmate tamen recuset confessario ordinario confiteri. Iste autem peculiaris confessarius assignandus a Praelato regulari, semper debet esse ex approbatis ab Episcopo pro monialibus. Quod si ille, cui monialis Regularibus subjecta confiteri cupit, non sit ex approbatis, tunc Episcopus eundem approbet pro tot vicibus, quot expedire judicaverit.

5. Posse Episcopum juxta decretum Cong. Concil. ann. 1673. a Greg. XIII. approbatum, assignare semel, vel pluries peculiarem confessarium tam secularem quam regularem alterius Ordinis eidem moniali Regularibus subjectae, reluctanti confiteri ordinario confessario.

6. Non esse interdictum pluries, etiam quam tribus vicibus in anno extraordinarium nedum omnibus, sed etiam singulis monialibus offerre, si non ex animi levitate, neque ex indiscreta affectionis singularitate illum petant; quod remittitur iudicio, et discretioni Praelatorum.

7. Quosunque superiores regulares teneri bis, aut ter in anno deputare hunc extraordinarium monialibus sibi subjectis, qui saltem semel in anno sit, ex clero seculari, aut ex alio Ordine regulari, tributa facultate Episcopis supplendi eorumdem defectum, appellatione remota.

8. Ordinarium confessarium, durante extraordinario, audire non posse confessionem cujuscunque intra monasterium, aut piam domum degentis, etiam superiorissae, novitiae, seu conversae sub poenis arbitrio Praelatorum, quorum regimini monasteria, aut pia domus subjectae sunt.

9. Extraordinario, sive communitati, sive alicui in monasterio degenti peculiari deputato, expleto suo munere, interdictum esse accessum ad idem monasterium sub poenis in accedentes ad moniales, et cum ipsis conversantes, praesertim Regulares, statutis.

Quae autem poenae statutae sint contra accedentes ad moniales, sive regulares sint, sive clerici seculares, sive laici, vide infra post cap. 4. verbo -- Monialis. --

CAPUT IX.

Clausurae monialium restituendae, aut conservandae moniti ab Episcopo, Magistratus seculares auxilium non praestantes.

Ex Trid. sess. 25. cap. 5. praecipitur Episcopis sub interminatione maledictionis aeternae, ut in omnibus monasteriis, etiam exemptis, vel aliis Praelatis regularibus subjectis in ipsorum dioecesi, clausuram, ubi violata fuerit, seu disrupta, diligenter restituant, inobedientes per censuras ecclesiasticas, et alias poenas, appellatione remota, compescendo; invocato etiam, si opus fuerit, auxilio brachii secularis: hortaturque Sancta Synodus principes, ut tale auxilium praebeant, et praecipit omnibus magistratibus secularibus sub poena excommunicationis ipso facto incurrendae, ut moniti tale auxilium praestent, sed non est excommunicatio reservata, *Sayr. lib. 3. cap. 34. num. ult.*

Haec itaque excommunicatio solum est contra magistratus, non contra principes, *Sanchez lib. 6. cap. 15. num. 22. Filiuc. tract. 14. num. 172.* et non procedit, nisi ii fuerint de tali auxilio requisiti, *Barbos. alleg. 50. num. 174. Suar. de cens. disp. 23. sect. 7. num. 7. Toletus lib. 1. can. 41. §. Septima, Filiuc. ibidem.*

☞ CAPUT I.

Complex delicti contra sextum praeceptum.

Vide verbo -- Absolutio -- cap. XI. pag. 75. ☞

☞ CAPUT II.

*Complicis nomen Confessarius exquirens
a poenitente.*

Vide verbo -- Confessarius -- cap. V. pag. 151. ☞

☞ CAPUT I.

*De Conceptione Beatæ Virginis Mariæ opiniones
impugnans.*

I. Sixtus IV. *Extrav. Grave nimis de reliq. et vener. Sanct.* fert excommunicationem Papæ reservatam, contra omnes, qui praesumunt asserere, peccatum mortale esse, aut haeresim, affirmare B. Virginem, conceptam esse sine peccato; aut peccatum esse, ejus Conceptionis officium celebrare, aut conciones, vel sermones in illius laudem audire; et contra eos, qui praesumunt libros, quibus praedictae assertiones continentur, pro veris legere, tenere, vel habere: necnon contra eos, qui audent asserere, peccatum mortale esse, aut haeresim, affirmare, Beatam Virginem conceptam esse cum peccato originali. Haec Constitutio confirmata est a *Triden. sess. 5. de peccato originali*, et a Sixto V. et Paulo V. et Gregor. XV. in suis Decretis. De hac Constitutione vide *Toletum lib. 1. cap. 36. in fine; Suarez de censur. disp. 22. sect. 5. n. 35. Filiucc. tract. 15. n. 91. Bonacci de censur. in partic. disp. 2. quaest. 3. punct. 34. n. 2. Barbos. in dict. Extrav. Grave.*

II. Ex Bulla Pii V. *Super specula* 114. fertur poena suspensionis a divinis ipso facto incurrenda contra quemcunque in sacris constitutum, et poena privationis graduum, dignitatum, et administrationum, et inhabilitatis ad hujusmodi (cum reservatione Summo Pontifici dictae censurae, et poenarum) contra omnes ecclesiasticos, qui in popularibus concionibus, aut publicis locis, ubi virorum, et mulierum multitudo promiscua convenire solet, disputare praesumunt de quaestione Conceptionis praedictae circa peccatum originale, afirmando, vel negando, alteram scilicet partem probando, alteram impugnando: et contra eos, qui de hac quaestione, etiam praetextu pietatis, vulgari sermone scribere, aut dictare praesumunt. Intellige autem hoc ad effectum editionis publicae, vel in publica schola, ut patebit infra ex Bulla Gregorii XV.

De hac Constitutione vide *Vivald. verbo Suspendio n. 116. Sayr. lib. 4. c. 16. n. 25. Bonac. loco cit. pun. 34.* Et adverte, quod in hac Constitutione non comprehenduntur Episcopi quoad poenam suspensionis, per *c. Quia periculosum, de sent. ex-*

commun. in 6. tamen comprehenduntur Constitutione alia lata a Paulo V. ut infra.

III. Ex Bulla V. *Regis pacifici*, quae est 9. vel 97. in *Append. Cherub.* innovatae sunt praefatae Constitutiones cum suis poenis, eaeque extensae ad omnes personas, tam seculares, quam regulares, etiam speciali, vel individuali nota, seu mentione dignas; et additum, ut contravenientes dictis Constitutionibus, eo ipso sint privati facultate concionandi, et publice legendi, et docendi, et interpretandi, et voce activa, et passiva in quibuscunque electionibus, et inhabiles sint ipso facto perpetuo ad dicta munera concionandi, legendi, interpretandi; et absolutio, et dispensatio Romano Pontifici reservatur.

Nota, quod vi dictae clausulae, hodie in poenis praedictis continentur etiam Episcopi, quia licet ex *c. Quia periculosum* requiratur eorum mentio specialis ad incurrendam suspensionem; tamen illa clausula, etiam speciali, seu individuali nota dignas, est expressio, vel derogatoria specialis sufficiens, *Felin. in c. Nonnulli n. 6. de rescript. Alex. cons. 155. n. 16. lib. 6. Gabr. commun. concl. lib. 6. conclus. 5. n. 1. et 15. Layman lib. 1. tract. de legib. cap. 23. n. 26. in fine.*

IV. Ex decreto Sacrae Congreg. Inquisitionis jussu Pauli V. apud *Cherubin. in Appendice ad praedictam ejus Bullam*, et apud *Bonacci dis. 3. de cens. in partic. q. 6. punct. 4.* praecipitur omnibus personis, tam laicis, quam ecclesiasticis, etiam specialiter, vel individualiter exprimendis, ne in posterum, quandiu iste articulus non fuerit de fide definitus, audeant in publicis concionibus, lectionibus, conclusionibus, et aliis quibuscunque actibus publicis asserere, Beatam Virginem fuisse conceptam in peccato originali.

Item praecipitur, ut in dictis actibus publicis asserentes, eam fuisse conceptam sine peccato originali, contrariam opinionem non impugnent, nec de ea aliquo modo agant, vel tractent, sub poenis latis in praecedentibus Constitutionibus, idest, ut incurrant poenam excommunicationis suspensionis, privationem dignitatum, graduum, et administrationum, et facultatis concionandi, et legendi, et inhabilitatem ad talia, et privationem vocis activae, et passivae.

V. Ex decreto ejusdem Sacrae Congregationis jussu Greg. XV. ut apud *eundem Cherubinum*, et *Bonaccinam*, mandatum est omnibus, etiam individualiter exprimendis, ut donec articulus iste definitur, vel per Romanum Pontificem aliter ordinetur, non audeant, neque in sermonibus, et scriptis privatis asserere quod B. Virgo sit concepta in peccato originali, neque de hac opinione affirmativa aliquo modo agere, aut tractare: exceptis iis, quibus a Sede Apostolica fuerit specialiter indultum, sub poenis, et censuris in praecedentibus Constitutionibus, et decretis latis.

Idem autem Greg. indulget postea Fratribus Praedicatoribus, in privatis colloquiis, seu conferentiis ipsorum de ea re disserere, et tractare, ut *Barbos. in dicta Extravag. Grave n. 5.* apud quem habes omnia decreta praedicta, vide decretum Alexandri VII.

Item praecepit omnibus ecclesiasticis tam secularibus, quam regularibus, ut in Officio, et Missa

Conceptionis B. Virginis publice, et private, non utantur alio nomine, quam Conceptionis; alias contravenientes incurrant censuras, et poenas praedictas.

Addit idem Gregor. XV. ut tam Ordinarii locorum, quam Inquisitores contra haereticam pravitatem, contra delinquentes (ut supra) inquirent, et eos severe puniant.

Alexander VII. Constit. Sollicitudo omnium 8. Decemb. 1661. innovavit hic relatas omnes Constitutiones, et decreta, excommunicationemque Papae reservatam inflixit, in facientes, et asserentes contra dictas Constitutiones, et praesertim hanc suam.

Propositiones circa B. Virginem proscriptae ab Alex. VIII. 7. Decemb. 1690. sub poenis in eas docentes etc. prout in fine Additionis ad cap. 1. verb. -- Missa -- sunt in ordine.

24. -- Oblatio in templo, quae fiebat a B. Maria Virgine in die Purificationis suae per duos pullos columbarum, unum in holocaustum, et alterum pro peccatis, sufficienter testatur, quod indiguerit purificatione: et quod filius, qui offerebatur, etiam macula Matris maculatus esset secundum verba legis. --

26. -- Laus, quae defertur Mariae, ut Mariae, vana est. --

Propositiones circa originale peccatum, quoad alios, proscriptae ab eodem Pontifice supradicta die, et sub iisdem poenis, sunt in ordine.

1. -- In statu naturae lapsae ad peccatum formale, et demeritum sufficit illa libertas, qua voluntarium, ac liberum fuit in causa sua peccato originali, et libertate Adami peccantis. --

19. -- Homo debet agere tota vita poenitentiam pro peccato originali. --

CAPUT I.

Concilii Tridentini interpretationes edentes.

Vide verb. Interpretationes prohibita.

CAPUT II.

Concilium provinciale Episcopi vocati, non adeuntes, vel ante completum discendentes.

Ex can. Si quis autem 18. dist. Is qui ad Concilium venire negligit, vel recedit, nondum finito Concilio, alienum se a fratrum communione cognoscat: nec eum recipere liceat, nisi in sequenti Synodo fuerit absolutus. Ex quibus verbis alicui videri posset, inde excommunicationem latae sententiae incurrere a transgressoribus. Alii dicunt, esse excommunicationem solum ferendae sententiae, et reservari absolutionem latori, id est eidem futuro Concilio provinciali, nisi pro articulo, seu periculo mortis, ob c. *Qua fronte de appellat.* et ita tenet *Praep. in d. c. Si quis autem*. Sed communis sententia docet, illam non esse excommunicationem, sed privationem communicationis cum aliis Episcopis circa negocia Ecclesiarum, seu suspensionem latae sententiae a voce activa, ut non sit vocandus ab aliis Episcopis ad negocia communia tractanda; et sic est suspensio quaedam partialis a jurisdictione, et officio: ita *Turrecr. Archid. et Barb. ibid.*, Quaranta

verbo Concilium provinciale, quaest. 18. num. 7. Genuen. in praxi cap. 71. num. 1. saepe enim in antiquis decretis nomen excommunicationis pro suspensione accipitur, ut notant gloss. in c. Decernimus, 18. dist. Sylv. verb. Suspens. §. 6. vers. 1. Tabien. num. 7. Henriq. lib. 13. cap. 38. num. 3. Marius Alterius tom. 2. disp. 14. cap. 2. col. 1. sicut e contra nomen suspensionis pro excommunicatione: et ita Cassianus lib. 2. cap. 16.

Circa has poenas vide Fagnan. lib. 5. ad cap. Sicut olim de Accusat. num. 111.

Notant autem Doctores ex illo textu, saepe absolutionem excommunicato denegari posse, et differri in poenam, ad maiorem ruborem, ut confundatur: ita gloss. in dicto c. *Si quis autem*, verbo *Nisi in sequenti*, Paulus de Roma tract. de poen. Eccl. c. 6. n. 30. qui refert, se vidisse a Paulo Papa denegatam absolutionem ob percussionem in eujusdam Praelati: quod est intelligendum, quando Papa, seu superior vellet differre absolutionem, vel ob satisfactionem aliquam praemittendam, vel ut absolvetur excommunicatus cum majori solemnitate, ut in multitudine populi, ad confusionem, et correctionem illius excommunicati, ex gloss. cit. *Genuen. c. 23. praxis num. 3.*

Regulariter autem, et per se loquendo, posita congrua satisfactione, excommunicato resipiscenti, et petenti absolutionem nunquam est deneganda, quia censura est poena medicinalis, quae (ablata contumacia) est auferenda cap. *Qua fronte de appell. c. Ex litteris de constit. c. Cum medicinalis de sentent. excomm. in 6. cap. Multi 2. quaest. 1. S. Thom. in addit. ad 3. p. 21. art. 2. in corp. Suar. de censur. disp. 1. sect. 1. num. 7. Coninch. de censur. disp. 13. num. 18. Laym. de censur. lib. 1. cap. 1. num. 3. Felin. in c. Ex litteris num. 18. de const. Genuen. in praxi cap. 23. num. 3. et 13.*

Unde notant DD. quod sententiae censurarum, nunquam transeunt in rem judicatam, ad effectum, ut non possint retractari per absolutionem, sed tantum ad effectum, ut appellatio post 10. dies non sit admittenda, ut *Genuen. d. num. 13. cum communi.*

CAPUT III.

Concilium provinciale Metropolitanum celebrare negligentes.

Vide verbo Synodus.

CAPUT I.

Conclave ad eligendum Romanum Pontificem tempore praescripto non intrantes, aut inde exeuntes sine justa causa.

In §. 3. c. 1. vers. Sane si aliquis de elect. in 6. Greg. X. in Concilio Lugdunensi statuit, ut mortuo Romano Pontifice in quavis civitate eum Curia residente, in eadem civitate Cardinales ibi praesentes expectare debeant absentes per decem dies, quibus elapsis, conveniant in eodem palatio (ubi Papa habitabat) in conclave. Quod si quis Cardinalis intra hoc tempus non intraverit, aut exierit postea absque manifesta causa infirmitatis, per alios procedatur ad electionem Papae, et ille minime requira-

tur; neque ad negotium illius electionis ullatenus admittatur. Hoc idem confirmavit Pius IV. *Bulla In eligendis* 63. §. 3. et 4. ubi apparet, quod hic dicitur de non intrantibus, intelligendum de praesentibus; qui potuerunt intrare, sed noluerunt. Itaque ex his notatur, Cardinalem non intrantem in tempore, aut exeuntem ante finem electionis, privari voce activa pro tali Sede vacante, quoad negotium electionis Papae; non tamen privari voce passiva, ut *Franc. et Gemin. in d. c. 3.* Adde, quod Cardinales non possunt mutare, aut alterare, seu dispensare super hac Constitutione; v. g. prorogando tempus, *Clem. Ne Romani, in princ. de elect.* Decem igitur diebus Cardinales expectandi, sed non vocandi, ut *gloss. in d. c. 3. §. 1. et ibi Barbos. n. 9.* qui plures allegat.

AN autem, si electio fieret ante decem dies completos ex communi consensu Cardinalium ibi praesentium, aut duarum partium, aliis non expectatis, esset valida? Affirmativam tenet *Azor. par. 2. lib. 4. c. 2. quaest. 5. §. Sed dubiae*; ubi ait communem sententiam; et tenet *glos. in dicto cap. 3. §. 1. verbo Decem diebus in fin. per cap. Licet de vitanda de elect.* ubi electioni Papae a duabus partibus Cardinalium nulla opponi potest exceptio. Post dictos autem decem dies, etiamsi unus tantum esset ibi Cardinalis, ille posset eligere alium, non tamen seipsum, per *c. Gratium, de post. Praelat. Joan. Andr. in c. Licet, col. 1. de elect. Zab. num. 8. Innoc. in c. Cum nobis num. 6. de elect.*

CAPUT II.

Conclavi clauso, Cardinales secrete alloquens, aut ipsis, aut aliis signa, litteras, aut nuncium mittens, aut deferens, et alii ista permittentes.

I. *Ex c. 3. §. Nulli ad eosdem de elect. in 6.* habetur: nulli ad eosdem Cardinales aditus pateat, vel facultas secrete loquendi cum eis; nec ipsi aliquos ad se venientes admittant, nisi eos, qui de voluntate omnium Cardinalium inibi praesentium pro his tantum, quae ad electionis instantis negotium pertinent, vocarentur. Nulli etiam fas sit ipsis Cardinalibus, vel eorum alicui nuncium mittere, vel scripturam. Qui vero contra fecerit, scripturam mittendo, vel nuncium, aut cum aliquo ipsorum secrete loquendo, ipso facto sententiam excommunicationis incurrat.

Nota, quod nec Cardinales possunt dispensare super hac prohibitionem, per *Clem. Ne Romani, in princ. de elect.* Sed haec excommunicatio non erat reservata ex hoc textu.

II. *Ex Bulla Pii IV. In eligendis* 63. §. 20. habetur: Litteras, aut cujusvis generis scripta ad eos, qui in conclavi erunt, seu nuncium, vel notam, aut signum mittere, seu recipere, aut e contra, e conclavi ad eos, qui foris erunt, nullo modo liceat. Qui contra fecerint, etiamsi Cardinales sint, excommunicationi latae sententiae subiaceant: et ibi reservatur absolutio Papae, excepto mortis articulo, eosque etiam aliter puniri statuitur.

Et nota, quod ait, cujusvis generis scripta, scilicet etiamsi non pertineant ad negotium, seu causam electionis Papae, seu conclavis, ita *Bonac. de*

cens. in partic. disp. 2. quaest. 2. pun. 34. num. 10. Et idem de quovis nuncio dicendum est; quia hae leges non fundantur in falsa praesumptione, sed vera; non enim fundantur in praesumptione juris, quod in singulis casibus sit fraus, et damnum; sed in ratione periculi in communi, existimante legislatore, tales actiones magnam, et frequentem esse occasionem damni, et fraudis circa talem electionem; et ideo obligatio, et poenae locum habent etiam, quando a parte rei cessat omne periculum in particulari, ut late docet *Salas de legib. tract. 14. disp. 11. sect. 3. num. 31. et 32. et disp. 16. sect. 7. num. 10. et sect. 12. num. 51. et sect. 14. n. 14.* ubi bene hoc explicat: non enim sufficit, quod cesset finis legis in particulari casu, si non cessat in genere, ut *Salas d. sect. 3. loc. cit.*

Antonius Seraphinus Chamardus, Episcopus Reatinus, qui fuit a confessionibus in conclavi per obitum Innoc. XIII. anno 1723. contrarium sentit cum Passerino, aliisque DD. a se cit. disert. 26. §. Respondeo in Synopsi Constit. Apostol. pertinent ad electionem Papae, quando scripta, signa etc. non concernunt negotium electioni.

Item Pius IV. eadem *Bulla* §. 19. ait: clauso conclavi, nulli ad colloquium etiam extra per tam conclavis, etiam Principum Oratores, nisi ex magna, et urgenti causa a majori parte collegii approbata admittantur. Sed nota, quod contra colloquentes palam Cardinalibus nulla est poena latae sententiae, ex praedictis, ut bene notat *Bonac. de cens. in partic. disp. 2. punct. 34. num. 9.* Itaque solum ii, qui secrete loquuntur cum Cardinalibus in conclavi existentibus, incurrunt excommunicationem non reservatam: ipsi autem Cardinales secrete loquentes cum advenientibus non incurrunt ullam censuram, *Bonac. ibid.*

Nota etiam, quod mittentes nuncium, vel litteras, non incurrunt censuras istas, nisi nuncii, vel litterae praevenerint, ad quos mittuntur, quia actus nondum est consummatus, *Bonac. loc. cit. num. 3. Navar. cons. 60. de sent. excommun. Sanch. lib. 6. in decal. c. 6. num. 117. Eman. Sà verbo Lex numero 25.* quia verba debent intelligi cum effectu, *leg. 1. §. Haec verba ff. Quod quisq. jur.*

Nota ultimo, quod hodie ad hoc, ut quis admittatur ad colloquendum cum Cardinalibus in conclavi, vel extra, sufficit consensus majoris partis, ex *Bulla dicta Pii IV. §. 19.* Olim autem requirebatur consensus omnium, nemine discrepante, ex *dict. c. 3. §. Nulli*; ita *Archid. ibi, Gemin. num. 2. Anchar. ibi in §. Hoc sacro num. 4.*

III. *Ex eadem Bulla Pii IV. §. 23.* Praelati ad custodiam conclavis deputati, sub poena perjurii, ac suspensionis a divinis, maxima, et exquisita diligentia utantur in inspiciendis personis, et rebus conclave intrantibus, ne sub earum rerum velamine, litterae, notae et signa transmittantur; quod si quid tale inventum fuerit, familiares Cardinalium, aut alii delinquentes poenam privationis officiorum, et beneficiorum, et inhabilitatis ad huiusmodi incurrant.

Nota, quod poena suspensionis contra dictos custodes non est latae sententiae. An autem poena ibi contra dictos deferentes litteras, notas, et signa furtive, sit latae sententiae? Respondeo secundum communem opinionem, esse latae sententiae, quia ver-

hum, *incurrant*, est latae sententiae, ut de communi testatur *Tiraq. in leg. Si unquam, verbo Reveratur num. 145.* et tenet *Sylv. verbo Excommuni. r. num. 21. Avila part. 2. c. 2. §. Dubitatur secundo, gloss. in c. ult. verbo Incurrant de offic. deleg. in 6. et gloss. in leg. Eos, de sent. excomm.* et tenet *Sayr. lib. 1. censur. c. 11. num. 8. in fin. Suar. de censur. disp. 3. sect. 3. num. 2. Imola, et Card. in Clem. 1. verbo Incurrant, de usur. et alii apud Tiraquell. ubi supra, contra aliquos apud eundem.*

Nota, quod statutum fuit in dict. Bulla Pii IV. §. 27. ut poenam excommunicationis incurrant Praelati, et alii officiales ad custodiam conclavis deputati, si formam conclavis, et alia, quae ad eorum officium pertinent, diligenter non servaverint, de qua re dixi infra c. 8. in fin.

Ab istis omnibus censuris potest absolvere Major Poenitentiarius, et alii privilegiati.

CAPUT III.

Conclave clausum furtive intrantes.

Ex Bulla praedicta Pii IV. §. 19. si quis forte clam ipsum conclave aliunde, quam per ostium ingrediatur, omni honore, gradu, officio, beneficio, ipso jure privatus existat, et tradatur curiae saeculari acerrimis poenis puniendus.

Nota, quod istae poenae non obligant in foro conscientiae ante sententiam declaratoriam, neque habent in se suspensionem, aut irregularitatem ante sententiam declaratoriam, ut dixi verbo *Sodomia*; ubi contra sodomitas retuli talem poenam irrogatam eodem tenore, et ibi plenius explicavi.

CAPUT IV.

Conclavis, electionisque Papae formam substantialem non servantes.

Notandum est, quod diversis temporibus diversae formae eligendi Romanum Pontificem statutae fuerunt, ut patet ex dictis in cap. praecedent., et ante illas extat alia antiquior forma constituta a Papa Nicolae in cap. *In nomine Domini* 23. dist. quae hodie non habet locum; de qua tamen forma ait *Gemin. ibi, et Felin. in c. Nam concupiscentiam num. 1. de const.* quod electio Papae, illa forma non reservata, erat valida; quamvis peccarent Cardinales mortaliter, eam non servando.

I. Ex Bulla Greg. XV. *Aeterni Patris de electione Romani Pontif.* statuitur forma essentialis electionis Papae cum clausula irritante, et poenali, his verbis.

Quod si electio hujusmodi alibi celebrata fuerit, quam in conclavi clauso, vel aliter, quam per secreta schedularum suffragia duarum ex tribus partibus Cardinalium in conclavi praesentium, in scrutinio, seu scrutinio, et accessu, electi suffragio non computato, vel per viam compromissi ab omnibus Cardinalibus similiter in conclavi praesentibus, nemine dissentiente inibi; et ita, ut nemo seipsum elegerit; vel quasi per inspirationem nullo praecedente de persona speciali tractatu, omnium pariter Cardinalium praesentium in conclavi, communiter, nemine dissentiente, per verbum *eligo*, intel-

ligibili voce prolatum, aut scripto, si voce non potuerit, expressum, talis electio nulla sit, et invalida eo ipso, absque ulla declaratione, et ita electo nullum jus tribuat: quinimo is non Apostolicus, sed Apostaticus sit, et habeatur, et tam ipse, quam eligentes, ejusque fautores, et complices sententiam excommunicationis, et anathema, aliasque censuras, et poenas in vasoribus Sedis Apostolicae, a sacris canonibus, et Constitutionibus Apostolicis impositas pariter ipso facto incurrat; a qua, sicut ab aliqua quacunque in hac Constitutione irrogata poena excommunicationis, a nullo, neque etiam a Majori Poenitentiario, cujuscunque facultatis vigore, praeterquam a Romano Pontifice, nisi in mortis articulo, absolvi possit; et aliter etiam mandatur tales arbitrio Papae puniri.

Hodie potest, sed in foro conscientiae dumtaxat, ex Const. Bened. XIV. Pastor bonus 13. Apr. 1744. cum limitatione tamen, ut §. 51. quam Constit. vide in fine hujus Operis.

Deinde additur, iisdem omnibus, et singulis S. R. E. Cardinalibus, et Sacro eorum collegio inhibemus, ne contra haec, et horum aliquid statuere, disponere, vel ordinare, seu in aliquo corrigere, alterare, mutare, seu aliquo modo facere, tractare, moliri, vel attentare praesumant, quovis praetextu, vel causa, sub eadem excommunicationis poena ipso facto incurrenda.

Nota ibi: *Conclavi clauso*, quod olim etiam statutum fuerat, electionem Papae fieri in conclavi clauso, c. 3. §. *In eodem, de elect. in 6.* sed locus iste, idest conclavis praesertim clausus, non erat de substantia electionis: nam valida erat electio ubivis fieret a duabus partibus Cardinalium, ex c. *Licet, de elect. Abb. in c. Cum terra num. 7. de elect. Baxius de elect. par. 3. c. 12. num. 1. Bonac. in terminis tract. de censur. partic. disp. 2. quaest. 7. punct. 1. §. 2. num. 6. in fine.* Quamvis autem conclave debeat fieri in civitate, in qua, vel in cujus dioecesi mortuus Papa cum Curia causarum morabatur, ut dict. cap. 3. §. 1. de elect. in 6. et Clem. 2. §. *Sane, eod. tit.* tamen neque olim, neque hodie est de substantia talis locus, per dict. c. *Licet*, quia nullibi per hoc cassata reperitur electio; imo dum dict. cap. 3. §. *Porro dicitur*, quod si Papa mortuus est in civitate interdicta, conclave fiat in alia viciniore, gl. ibi, verb. *Interdicta*, ait non fore nullam electionem, si in eadem interdicta civitate fieret conclave, et electio.

Nota secundo ibi, *per secreta schedularum suffragia*, ante hanc Bullam non fuisse hoc de praecepto, sed hoc erat de essentia electionis pro Regularibus, ex *Triden. sess. 25. de Regul. c. 6.* dicam verbo *Electio Regularium*. Qualiter autem fieri debeat talis schedula, et in calicem mitti, vide in eadem Bulla Gregor. ubi alia in hoc requiruntur, non tamen sunt de substantia: requiruntur autem secreta suffragia, quando per viam scrutinii fit electio, non si per compromissum, vel inspirationem.

Nota tertio, ibi, *duarum ex tribus partibus Cardinalium*, hoc esse speciale in electione Papae: nam in aliis Praelatis eligendis sufficit, si electio fiat a majori, et saniori parte, c. *Licet, de elect. in fin.* in electione autem Papae hoc fuit statutum de forma essentiali in dict. c. *Licet*, ubi poenae contravenientibus statutae, de quibus infra dicam.

Nota quarto ibi, *scrutinio, et accessu*, esse speciale in electione Papae, ut si fiat per scrutinium, et major eligentium pars in unum non consenserit, sed minor, possit accessu aliorum convalescere, ut sic conflentur duae partes ex tribus, *dict. c. Licet, §. Si paucioribus*, ibi *Abb. num. 8. et Joan. Andr. ibi*; qui bene declarat procedere, quandiu pendet scrutinium, idest, quandiu de communi consensu non fuerit raptum, aut diversum ad actus extraneos. In aliis autem electionibus electio a minori parte est nulla, et non convalescit per accessum, sed novo scrutinio opus est, *c. Auditis, ibi Abb. numero 5. de elect. Layman lib. 4. tract. de beneficio. cap. 12. num. 6.*

Nota quinto ibi, *electi suffragio non computato*, quod ante hanc Bullam licet nemo posset solus se ipsum eligere, si in uno solo esset potestas eligendi, *Abbas in c. Consuluit de jure patron. tamen dum ab aliis eligeretur, potuit numerum deficientium suo suffragio supplere*; quod est generale in omni electione, *Abb. loco cit. et de electione ad Papatum docet Eman. Sà verb. Electio num. 10.* Sed hodie ex Bulla ista Greg. nunquam potest supplere, neque vox electi est computanda, sive fiat per scrutinium, sive per compromissum; non erit tamen irrita electio ex eo, quod sibi electus suffragium dederit, dummodo alia suffragia sint sufficientia, *Bonaccin. num. 6. vers. 3. electus.*

Nota sexto ibi, *per viam compromissi et c. Neminem dissentiente*: hoc est de jure communi, ut compromissum ad eligendum non valeat, si unus eligentium dissentiat, ut tenet glossa in *c. Quia propter, §. Vel saltem, verbo Kice omnium, de elect. et ibi Abbas num. 6. testatur de communi.*

Nota septimo ibi, *vel quasi per inspirationem*: hic est tertius modus electionis ex tribus supradictis in Bulla approbatis in *dict. c. Quia propter*, et similiter utrobique declaratum est, non censi per inspirationem Spiritus sancti, factam electionem, si facta sit uno contradicente, ut de communi testatur *Abb. in dict. c. Quia propter, §. Nisi n. 1.*

Nota octavo ibi, *electio nulla sit, et invalida eo ipso etc.* sic etiam in *dict. c. Quia propter* dicitur, quod electio, non servata forma ibi praescripta, non valeat: et Doctores intelligunt ipso jure nullam esse, ut de communi testatur *Abbas ibi, §. Vel saltem num. 5.* Et hoc procedit etiam pro foro conscientiae: quia licet secundum multos Doctores, si electio fiat, non servata forma juris positivi, dummodo adsint requisita juris naturalis, valida sit electio in foro conscientiae, *Innoc. in c. Quod sicut n. 7. de elect. Roderic. quaest. regul. n. 27. art. 10. tom. 1. Eman. Sà verb. Elect. n. 5. et Abb. in c. In fine, de in integr. restit. Navarr. consil. 9. de elect. Jo. Kaler. differ. fori interni 8. n. 1. testatur de communi*; tamen, aecus in casu nostro, quia dicta doctrina fallit, quando alias sequerentur absurda, ut scandala, et animarum praejudicium, ut quod Ecclesia non esset certa de pastore, et schismata foverentur: tunc enim lex censetur irritare etiam pro foro conscientiae, *Suar. de legibus lib. 5. c. 32. n. 6. Salas de legibus disput. 16. sect. 9. n. 4. et quia in casu nostro lex irritat ad omnem effectum, dum ait, nullum jus tribuat, ita Layman lib. 1. tract. de legibus c. 16. n. 6. in fin. et probatur in simili Trid. sess. 25. cap. 15. de Regul.*

Nota nono ibi, *sententiam excommunicationis, aliasque censuras, et poenas*, quod ex *c. Licet de elect.* statutum fuit, ut si uno electo canonice, idest a duabus partibus Cardinalium, alius nihilominus electus fuerit a minore parte, et hic sibi usurpaverit nomen Episcopi Romani, seu se ingererit; recipientes eundem incurrunt excommunicationem, electusque a minori parte, si gerat se pro Pontifice, sive alius sit electus canonice, sive non, ipse semper incurrit excommunicationem; sed excommunicationes ibi non sunt reservatae; sed hic, scilicet in Bulla Gregoriana, reservata est: et latius patet, nam procedit contra electores, et complices, et fautores, etiamsi nullus alius sit canonice electus: imo incurrunt etiam excommunicationem reservatam in Bulla Coenae Domini, *cap. 1. contra schismaticos*: nam isti omnes sunt rei schismatis puri, et proprie dicti, *Suar. de cens. disp. 23. sect. 3. num. 2. Sayr. lib. 3. c. 32. num. 4. et incurrunt alias poenas schismaticorum, de quibus vide infra verb. Schisma.* Additur etiam in *d. c. Licet*, ut tales delinquentes totius ordinis sacri privatione multentur: quae est poena depositionis inferendae, *Abb. Ant. et Panorm. ibi n. 7. Card. g. 19.*

Limita tamen istas poenas, ut non procedant, quando electus a minori parte per scrutinium habuit numerum sufficientem per accessum, antequam alius esse electus canonice, ut *dict. c. Licet*, et ex Bulla Greg. XV. et Canonistae communiter in *d. c. Licet*. Neque procedunt, quando ipsi essent in bona fide, et ignorantia invincibili, putantes electionem fuisse canonicam, et ideo illi innitentes, *Sanctarell. de haeret. c. 43. dub. 1. n. 1. cum allegatis*; quia tunc talis est materialiter schismaticus, non formaliter. Adverte etiam, quod poenas istas, et censuras schismaticae electionis non incurrunt transgressores, nisi actu completo talis electionis; et electus non incurreret, nisi consentiat electioni de se factae, ut *d. c. Licet, ibi Canonistae*: sic enim etiam intelligenda videtur Bulla Gregorii, ut jura juribus concordentur. At aliam excommunicationem latam contra attentantes mutare formam praescriptam, ut supra, incurrunt, etiam actu non consummato: sed requirit praesumptionem, seu dolum.

Advertendum praeterea, quod ad effectum irritandae electionis Papae, vel repellendi a voce activa, vel passiva, nihil objici potest praeter defectum formae supradictae: neque enim objici poterit ulla censura, neque excommunicationes latae in eadem Bulla Gregorii XV. neque ulla alia, neque poena ulla privationis vocis activae, vel passivae: nam omnes istae poenae, et censurae ad effectum electionis tantum, sunt suspensae, et quoad effectum conversandi, ligant solos ipsos eisdem excommunicationibus innodatos, non autem alios in conclavi existentes, ut habetur in Bulla 63. Bii IV. *In eligendis §. 29. et idem in dicta Bulla Gregorii XV. De electione Romani Pontif.* eodem tenore cautum est: haeresis tamen, et schismatis, et simoniae crimen objici potest contra electionem, ut dicam *verb. Haeresis c. 1. n. 8. et verbo Schisma n. 5. et verbo Simonia c. 7.*

CAPUT V.

*In Conclavi electionis Papae formam accidentalem
Cardinales mutare praesumentes.*

In eadem Bulla Gregorii XV. multa statuta sunt observanda, sed sine clausula irritante: ut quod electio fiat post Missae Sacrificium; quod Cardinales suffragium ferentes, jurent se eligere, quem secundum Deum judicant eligi debere; tertio, ut scrutinium his singulis diebus fiat; quarto, ut Cardinales non infirmi post tertium campanae sonum conveniant; quinto, ut secretum servant; sexto, ut a pactionibus, et conventionibus, minis, signis, contrasignis suffragii dandi abstineant; septimo, ut servetur forma ibi tradita in scrutinio, et accessu, et suffragio scribendo, et dando tam a sanis, quam ab infirmis: quae ibi videnda enumerat *Bonac. de censur. in partic. dis. 2. q. 7. punct. 1. §. 2.* et addit Gregorius -- omnibus, et singulis Cardinalibus, et eorum Sacro Collegio inhibemus, ne contra haec, vel horum aliquorum statuere, disponere, vel ordinare, seu in aliquo corrigere, alterare, mutare, seu aliquo modo facere, tractare, moliri, vel attentare praesumant etc. sub eadem excommunicationis poena ipso facto incurrenda -- et supra dixerat, et statuit a tali censura, neque majorem Poenitentiarium, neque alium quemcunque vigore cujusvis facultatis posse absolvere, sed solum Romanum Pontificem, scilicet extra articulum mortis. Haec censura, ut patet, incurritur, etiam actu non consummato, seu non subsecuto electionis effectus, vel mutationis intentae, ut dixi *cap. praeced.*

☞ *Hodie major Poenitentiarius absolvere potest, sed cum limitatione, ut notavi in cap. praecedenti post §. Quod si.* ☞

CAPUT VI.

*In Conclavi electio Papae fiat sine ambitu,
et pactionibus.*

Vide verbo *Ambitus cap. 2. et 3.*

CAPUT VII.

*In Conclavi electio Papae fiat pure, et extra
vitium simoniae.*

Vide verbo *Simonia in electione Papae cap. 7.*

CAPUT VIII.

*Conclavis formam observari non procurantes
officiales civitatis.*

In c. 3. §. *Praeterea de elect. in 6.* Gregorius X. in Concilio Lugdunensi, statuit, ut Domini temporales, rectores, et officiales civitatis illius, in qua Romani Pontificis electio fuerit celebranda, omnia contenta circa formam conclavis, et electionis Papae in *dict. c. 3.* faciant observari, et de iis observandis statim, audita Papae morte, coram clero, et populo universo civitatis illius, ad hoc specialiter convocandis, praestent corporaliter iuramentum: quod si praemissa diligenter non observaverint, aut fraudem in eis, vel circa ea commiserint; cujuscunque sint praecminentiae, conditionis,

aut status, omni cessante privilegio, ipso facto sententiam excommunicationis incurrant, et perpetuo sint infames, nec unquam eis portae pateant dignitatum, nec ad hoc publicum officium admittantur; et feudis, et caeteris, quae ab Ecclesia Romana, vel aliis Ecclesiis obtinent, ipso facto decernimus esse privatos, ita ut ad Ecclesias ipsas libere revertantur: civitas vero praedicta, non solum sit interdicto supposita, sed et pontificali dignitate privata.

Nota, quod haec excommunicatio non est reservata, *Toletus lib. 1. c. 38. vers. 2. Sayr. lib. 3. c. 34. num. 6. de cens.* Aliae poenae non obligant ante declaratoriam sententiam, ut dixi *part. 1. suis locis*: quod procedit etiam de interdicto locali, ut dixi *infra, verb. Usura c. 7. §. Nota secundo*, et *infra hoc eodem verbo Conclave c. 9. §. Adverte.*

Nota secundo, quod ex Bulla Pii IV. 43. §. 27. poenae statutae in *dict. §. Praeterea*, contra officiales temporales, sunt extensae etiam contra Praelatos, et alios illustres viros electos ad custodiam conclavis.

CAPUT IX.

*Conclavis, seu electionis Papae occasione bonorum
electi, aut Cardinalium, aut conclavis
vistarum diripientes.*

I. Ex Conc. Constantiensi, celebrato anno 1415. in decreto de non spoliando eligendo in Papatum sess. 41. habetur -- quod quia nonnulli praetextu cujusdam abusivae licentiae res, et bona sic electi, falso praetendentes occupanti concedi; imo, et nonnullorum, quos mendaciter sic electos confingunt, domos, res, bona illorum, necnon aliquando bona Cardinalium, aut aliorum in loco conclavis existentium, etiam violenter invadunt, recipiunt, occupant, et transportant, lucrifacta existimantes; Sancta Synodus prohibet, talia fieri, et statuit, quod quicumque contra hoc praesumpserit, attentare, aut ad hoc auxilium, consilium, favoremve praebere, praeter poenas, quas in violentos raptores, et occupatores hujusmodi, jura, Constitutiones Apostolicae, et Imperiales statuunt, eo ipso sententiam excommunicationis incurrat, a qua, a nullo, nisi a Romano Pontifice, extra articulum, satisfactione praecedente, absolvi queat, et omni officio, beneficio, privilegiis, dignitate ecclesiastica, et mundana, feudis, et rebus aliis, si quae a Romana, vel aliis obtinebit Ecclesiis, sit privatus, et intestabilis active, et passive existat. Civitas vero, quae in praemissis culpabilis fuerit, ecclesiastico subjaceat interdicto.

☞ *Circa facultatem absolvendi ab hac excommunicatione, vide notata supra c. 4. verbo Conclave post §. Quod si.* ☞

Adverte, quod interdictum non ligat, nisi fuerit nominatim denunciatum, *Suar. disput. 37. sect. 2. num. 5. Coninoh. disputat. 17. dub. 5. in fin. Bonac. de interdict. punct. 7. num. 1.* Neque est reservatum; ideo poterit Episcopus, satisfacta parte, absolvere civitatem, per *c. Nuper de sent. Excomm. Coninoh. disput. 17. num. 76. Sayr. lib. 5. c. 15. num. 4.* cum multis Doctoribus.

Nota etiam, quod ad incurrendas poenas, et censuras praedictas requiritur praesumptio: sufficit tamen ad incurrendas poenas, et censuras omnes istas

attentatum, seu conatus, dummodo interveniat aliquis actus proximus, v.g. accessus ad domum cum impetu, vel admotio scalae, vel fractio januae, *Farinac. prax. crim. quaest. 123. num. 106.* quia lex puniens attentatum poena ordinaria, intelligitur de attentato per actum proximum, *Farin. quaest. 124. num. 8.* Quis autem dicatur actus proximus, vide *Farin. quaest. 123. num. 106.*

Intelligitur autem haec Constitutio de invasione, seu violentia: unde non procederet, si sine violentia, laetitiae causa fiat spoliatio; quia censetur adesse tacitus consensus dominorum, *Bonac. de censur. in partic. disp. 2. quaest. 3. punct. 9. num. 3.* quia licet Constitutio etiam ad casum hunc vi verborum extendi possit, tamen non est usu recepta in hoc casu, ita *Bonac. ibi.*

II. In Bulla Leonis X. incipit *Temerarium*, est 16. omnes poenae, quae habentur in *c. Foelicis de poenis in 6.* latae contra offendentes Cardinalem in personam, de quibus dixi *verbo Majestatis laesae cap. 2.* extensae sunt ad omnes, et singulas personas, quae alicujus Cardinalis domum, tam tempore conclavis, etiamsi in Papam fuerit electus, quam alias quandocunque, seu quacunque causa, manu armata invaserint, et in ea violenter, et hostiliter aliquid diriperint, aut quempiam ex inibi existentibus vulneraverint, et ad eorum socios, et ad mandantes, vel eorum nomine factum, ratum habentes, ac ipsis in vasoribus in praemissis favorem praestantes, vel defendentes.

Nota, quod ad incurrendas praedictas poenas *cap. Foelicis*, requiritur, ut fiat invasio, et hostili animo, non si causa laetitiae; et quod adsit consummatio, id est, rapina alicujus rei, vel vulnus, *Bonac. de censur. in partic. disp. 2. quaest. 3. punct. 3. Cherubin. super dict. Bulla 16. Leonis, Schol. 2.*

Nota etiam, quod poenae sunt latae sententiae in *dict. c. Foelicis*, de quibus *Farinac. quaest. 112. n. 120.* Verum, excepta poena excommunicationis, et irregularitatis, aliae non videntur ligare in foro conscientiae ante declaratoriam, *Farinac. n. 120.* Alia circa declarationem earum poenarum, vide apud *Barbos. in dict. c. Foelicis, Farinac. loco cit. a n. 108. cum seq. et dixi dict. c. 2. verbo Majestas.*

Ut autem in *dict. c. Foelicis* puniatur etiam civitas complex talis delicti, quando scilicet delinquat, quatenus universitas est, id est, communicato consilio etc. et ipso jure sit episcopali dignitate privata; et interdicta; sic in Bulla praefata Leonis continetur nedum civitas delinquens, sed etiam personae singulares, ut patet: idque necessarium erat exprimere de civitate, alias enim non incurrisset poenam ullam vi illius Constitutionis. Incurrit autem civitas praedictas poenas specialiter in eam datas; non autem eas, quae ibi latae sunt contra personas particulares; quia cum universitas sit persona ficta, non venit in odiosis nomine personae, ut *Bald. in c. 1. de nov. form. fidel. Butr. in c. Gravem, de praeb. Alex. in leg. Mortuo de fidejuss.*

Decretales omnes sanctiones, et Summorum Pontificum Constitutiones ad conclave, et Papae electionem spectantes, contentae in his superioribus novem capitulis quoad poenas in iis inflictas, confirmatae sunt a Clemente XII. *Constit. Apostolatus officium 4. non. Octob. 1732. in qua nonnulla alia statuuntur, bonam directionem conclavis, numerum*

conclavistarum, aliorumque inservientium, expensas, ac res agendas, Sede vacante, concernentia: nulla tamen nova poena, praeter in relatis Praedecessorum Pontificum Constitutionibus contentas, inflicta legitur.

Circa conclave, electionem Papae, et dubia occurrentia pro dictarum Constitutionum intellectu juxta hodiernam praxim, videri potest Camarda, supra citat. cap. 2. verb. Conclave.

CAPUT I.

Concubinatus, et prava cum mulieribus consuetudo.

I. Ex *c. Nullus, c. Praeter 32. distinct.* sacerdotis concubinarij Missam nullus audire debet, neque ab eo quisquam Sacramenta recipere, nisi baptismi, poenitentiae, et viaticum eucharisticum *Innocen. in c. Fraternitatis, de haeret. S. Bonavent. in 4. distin. 13. quaest. 4. Tostat. in tract. de Cleric. concubin. concl. 4. et concl. 13. Farinac. quaest. 138. num. 59.*

Sed hodie haec poena non est in vigore, nisi esset nominatim de hoc crimine denunciatus suspensus, propter *Extravagan. Ad evitanda Martini V. Sayr. de censur. lib. 2. c. 12. n. 20. Garz. de benef. par. 7. c. 14. n. 36. Gutier. can. quaest. lib. 1. c. 1. n. 45. Layman lib. 1. tract. de irregul. c. 4. n. 11. vers. His adde*

II. Multi DD. dicunt, clericum concubinarium notarium, esse ipso jure suspensum ab officio, et beneficio, per *c. Praeter 32. dist. et c. Quaesitum de cohab. Cleric. et mul. ita tenet Praepos. ibid. Menoch. de arbitr. cas. 418. n. 1. Majol. lib. 5. c. 37. n. 2. Boerius decis. 558. ubi quod si se immisceat divinis, etiam fit irregularis; et idem ait Comitot. lib. 1. quaest. 57. n. 4. communem esse sententiam affirmans: idem tenet Tolet. lib. 1. c. 47. vers. Adverte secundo, qui testatur, esse usu receptum, et communem, et de communi testatur Rebuff. super Bulla Leonis X. de pub. concubin. et magis communem ait *Farin. quaest. 138. n. 57.* et ita declaravit Sacra Congregatio Concilii apud Garziam part. 7. cap. 14. num. 11.*

Haec declaratio facta fuit in una Alerien. 3. Maii 1653.

Et quod si in tali suspensione celebret, fiat irregularis, ait *Turreor. in dict. c. Praeter*: sed multi ex iis Doctoribus tenent, eam suspensionem tolli ipso facto, dissoluto concubinato: ita *Turrecrem. ibi Farinac. n. 55. Bern. Diaz c. 32. n. 2.*

Imo, quod hodie illa suspensio sit desueta, et quod nullam censuram hodie incurrat ipso jure clericus concubinarius, tenent *Sot. Innoc. Imola, Anchar. apud Tolet. loc. cit. et veriorum ait Salzedo ad Diaz, ubi supra super verbo Irregularis, cum Cardin. Plovio, Covar. et tenet Layman loco cit. num. 11. Bonac. tract. de suspen. quaest. 7. pun. 4. num. 2. Suar. disp. 34. sect. 4. num. 10. Garz. de benef. loco cit. num. 19. et 33. in fine, Lambertini. de jurepatr. p. 1. lib. 2. quaest. 9. art. 20. n. 21. Unde hodie haec est magis communis, et probatur ex *Trid. sess. 25. cap. 14. de reform.* ubi clerici, Episcopis inferiores, concubinarij, praevia monitione, sunt suspendendi, ut infra dicam. Soli autem Epi-*

scopi concubinarij, vel mulieres suspectas habentes, a Synodo provinciali admoniti, si se non emendent, ipso facto sunt suspensi: quod si adhuc perseverent, deferenda est res ad Papam: ita statuit *Trid. loc. cit.* et haec suspensio Episcoporum est ab officio, et beneficio, ut *Suar. disput. 31. sect. 5. num. 24. Filiuc. tract. 17. n. 158. Bonac. de susp. in partic. quaest. 7. punct. 4. num. 4.*

III. Multi Doctores dicunt, clericum notorium concubinarium esse irregularem, ut indigeat dispensatione, etiam post emendationem vitae, *Tabiena verbo Irregularitas 4. num. 1. Tolet. lib. 1. c. 47. §. Adverte sexto, Navarr. cap. 25. num. 771.* et tenet gloss. in c. *Cum dilectus, de accusat. per dict. c. Cum dilectus*, ubi videtur, quod sit infamis, cum repellatur a testificando. Sed contraria est verior, quia non est infamis infamia juris, sed sola infamia facti, seu canonica, quae tollitur per poenitentiam: neque est irregularis, quia non reperitur in jure expressum: neque concubinatus est crimen per se depositione dignum, quod, stante notorietate, redderet infamem, et irregularem: ita tenet *Salzedo ad Diaz c. 82. in fine, Layman lib. 1. tract. de irregul. c. 4. num. 11.* et communem ait *Sayrus lib. 7. cap. 12. num. 20.* et tenet *Garzias part. 7. c. 14. a num. 19. usque ad 38. et num. 60. Avila part. 3. disp. 5. dub. 2. conclus. 1. Barbos. in c. Quaesitum num. 2. de cohab. cleric. Ruin. cons. 5. n. 10. lib. 3. cum Bart. et Castrens.* Neque obstat cap. *Cum dilectus*, quia etiam infamia canonica, vel facti surgens ex omni peccato mortali continuato, repellit a testimonio, secus post emendationem: ita *Clarus §. fin. quaest. 24. versic. Quaero nunquid, Farinac. consil. crim. 192. num. 15.*

IV. Ex *Trid. sess. 25. c. 14. de refor.* clerici inferiores Episcopis, delinquentes concubinas, vel mulieres suspectas, vel cum aliqua muliere consuetudinem habentes, si a superioribus moniti, se non abstineant, tertia parte fructuum, obventionum, proventuum omnis beneficii, et pensionis (non tamen distributionum, ut notat *Garz. part. 11. n. 10. num. 186.*) ipso facto sunt privati; quae fabricae Ecclesiae, aut alteri pio loco arbitrio Episcopi applicabuntur. Quod, si in eadem delicti specie perseveraverint, et secundae monitioni non paruerint, amittunt ipso facto omnes fructus, et proventus, ut supra, et ab Episcopo applicabuntur, ut supra, et suspendendi sunt a beneficiarum administratione ad arbitrium ejusdem Ordinarii, et potestate delegata a Sede Apostolica quoad exemptos. Et tertio, crescente contumacia, privandi sunt beneficiis, officiis, pensionibus, et inhabiles reddendi ad hujusmodi, donec praevia emendatione, visum fuerit Ordinario cum eisdem dispensare.

Advertendum, quod illa poena privationis fructuum licet in dictis casibus sit latae sententiae, tamen non obligat in foro conscientiae ante declarationem, vel condemnatoriam, *Garzias p. 11. c. 10. num. 190. Sanchez in decal. lib. 2. cap. 5. num. 10.* Reliqua circa hujus decreti intellectum, vide apud *Salzed. ad Diaz cap. 82. Garziam part. 11. cap. 10. a num. 186. Farinac. quaest. 138. a num. 65. Genuens. in praxi, cap. 30. num. 1. et 3.*

Advertendum secundo, quod *Trid. decretum* non procedit in concubitu vago, *Garz. part. 11. cap. 10. num. 186. cum Sacra Congregatione.* Item

requiritur monitio specialis, non autem sufficit generalis per edictum, *Garz. num. 186. cit.* Item inter istas monitiones debet intercedere tempus arbitrio Episcopi, *Garz. ibi.* Item, quod pro singulis poenis debet procedere monitio canonica, idest trina, seu unica pro tribus, ut dixi infra verb. *Judex c. 2.* ita ut primae singulae sint personales, ut supra.

¶ Assertam hic a *Garzias S. Congr. Declarationem Ludovicus de Ameno* de delict. et Poenis tom. III. tit. 4. §. 1. num. 32. existimat fabulosam, cum de ea non constet, nec ullibi reperitur: imo nec credere potest, S. Cong. ita declarasse contra apertam mentem Concilii; adeoque mordicus probat, clericum reum concubinitus, etiam vagi, obnoxium esse conciliaribus poenis.

Circa monitionem autem, de qua hic eidem *Garzias*, haec habet dictus *de Ameno cit. loc. num. 35.* -- Non amplector autem sententiam Nicolai Garziae de Benef. part. 11. cap. 10. num. 186. cui subscribit *Thesaurus de poenis*, verbo *Concubinatus*, vers. *Advertendum secundo*, quod nempe debeat esse trina monitio canonica ante inflictionem singularum poenarum ex supradictis: etenim verum est, quod ad hoc, quod clericus concubinarium privetur beneficiis, debet ter personaliter moneri, ut habetur in decretalibus cap. *Sicut ad extirpanda*, cap. *Si quisquam*, cap. *Si autem ver.* Vel tertium de cohab. cler. et mul. non tamen necessarium est, quod tali modo moneatur, si infligenda est minor poena, quam sit privatio beneficii: etenim Concilium aperte ait, quod si moniti primo, non resipiscant, amittant tertiam partem fructuum; si post secundam monitionem adhuc perseverent, fructus ex integro amittant; et post tertiam priventur beneficiis. Somnium autem est, quod singulae monitiones debeant esse trinae, quia hoc modo secunda monitio evaderet quarta; et tertia esset septima, quod est inauditum. Sensus ergo est, quod, si clericus redditus est suspectus notorie, et fama deferente de consortio scandaloso, debet judicialiter moneri ab Episcopo, etsi post eam monitionem non destiterit, tertia parte fructuum puniatur, et sic deinceps.

V. Concubinarij tam clerici, quam laici, morientes in tali peccato notorii concubinitus, privantur ecclesiastica sepultura, *Bernon. de pub. concubin. verbo Notorium est, num. 17. Decian. tract. crimin. lib. 6. cap. 21. num. 26. Farinac. n. 68.* Neque pro illis orandum, c. *Pro obeuntibus ibi gloss. 13. quaest. 2.* Imo, si quis sepultus fuerit in sacros, exhumandus erit, si dignosci poterit, per cap. *Sacris, de sepult. Angel. sepult. num. 30. Sylv. quaest. 9. dict. 12. Layman lib. 3. tract. 5. cap. 12. de sepult. num. 12.* non tamen per hoc Ecclesia, vel caemeterium polluitur, neque est reconcilianda, *Sylv. et Layman ibid.*

Limita, quod non sit privandus sepultura ecclesiastica, si moriens signa edidit poenitentiae, *Silvest. num. 9. Layman num. 12. Navar. consil. 6. num. 3. de sepult.* et sufficit unus testis ad hoc probandum, c. *Qui recesserunt, 26. quaest. 6. Sylvest. verbo Sepultura, loco citato, Em. Sa verb. Testis num. 11. in fin. et sufficit pro signo poenitentiae, si nomen JESUS invocaverit, Navar. cons. 6. n. 3. in manuali c. 26. num. 27. vel si dixerit Miserere mei Deus, Layman de Sacr. poenit. cap. 3. §. Sed bene, vel manibus per*

ctus tutuderit, *Navarr. ibidem*, vel si petiit confessorium, *Toletus lib. 3. cap. 8. §. Alius, Layman dict. cap. 8. num. 4. cum aliis DD.*

VI. Donatio, vel legatum, facta concubinae a milite armatae militiae non valent, *l. 2. C. de donat. inter vir. et uxore*, et idem est de clerico, cum sit miles coelestis militiae, *gl. in dict. leg. 2. et ibi Alber. et Salic. Bart. in leg. 2. Affectionis, ff. de don. Seraphin. dec. 46. num. 1. et n. 6. Capic. decis. 102.*

Et amplia primo, quod neque pro foro conscientiae valeat talis clerici donatio, vel legatum, neque posset morte, etiam re tradita, confirmari juramento, aut renunciatione tali juris dispositioni, ut *Cravetta cons. 229. n. 3. dec. Capic. 102. n. 2.* quia haec lex prohibitiva non est ob privatam utilitatem, sed ob publicam utilitatem, et dignitatem totius ordinis clericalis principaliter, et ob publicam honestatem conservandam, *Cravetta n. 4. in fin. et n. 12. vers. Non obstat*, et in odium tam clerici donantis, quam concubinae recipientis, *Cravetta ibid. num. 6.* et huic legi non potest juramento obviari, quia juramentum contra bonos mores canonicos, non valet, ob periculum animarum, etiamsi ageretur de veniali peccato vitando, quia juramentum etiam venialis peccati nutritivum, non valet, *Cravetta ibid. n. 3. cum multis.* Et quod juramentum non confirmet actum prohibitum per legem ob publicam immediatam utilitatem, tradit *Less. c. 17. n. 55. Sanchez lib. 3. in decal. cap. 9. n. 34.* ubi fuse. Et idem videtur dicendum de donatione facta a milite, quia est ob publicam causam, et ob bonum publicum: quamvis *Bald. cons. 267. num. 8. lib. 1.* dicat morte confirmari donationem rei traditae a milite terrestris militiae, et eam firmari juramento ait *Romanus cons. 43. n. 5. vers. Ad quartum*, et puto esse probabile, quia dict. lex 2. solum videtur respicere favorem ipsorum militum, ne expolientur bonis suis per blanditias amasiae, et sequitur *Capic. decis. 102.* Restitutio autem facienda est donanti, vel ejus haeredibus, ut *Cravet. n. 6. et 12. vers. Tertio respondeo.* Verum est, quod si concubinatus esset damnatus a jure civili, ut cum persona, cum qua matrimonium contrahere non potuit, tunc Fiscus laicus respective aufert a donataria tamquam ab indigna, per leg. *Mulierem, ff. de his, quibus, ut indig.*

Ampliat etiam *Seraphin. loco cit.* ut procedat dicta lex prohibitiva de jure canonico in quocunque concubinario, etiam non clerico, nec milite, quia a jure canonico damnatus est omnis concubinatus. Sed dubito de hac ampliatione, quia puto, saltem in foro conscientiae, tunc non fore irritam donationem inter vivos, re tradita, sicut nec datum ob turpem causam, nisi esset clericus in sacris vel beneficiatus.

Limita primo, quod secundum aliquos non procedit dicta lex in militibus nostri temporis armatae militiae, quia non sunt secundum antiquam formam: ita *Bal. loco cit. n. 8.* sed contra tenet *Roman. loco citato n. 5.* et alii communiter.

Limita secundo, ut non procedat, si concubinatus jam erat dissolutus, *Capic. ubi supra n. 2. Seraph. loco cit.*

Limita tertio, ut non procedat in donatione remuneratoria *Capic. ibi, Afflict. decis. 102.*

Limita quarto, quod Fiscus non debentur donata

ante declaratoriam, ut in simili *Less. c. 19. n. 61. Sanchez cons. lib. 4. c. 3. dub. 20. n. 4. et dub. 23.*

An autem prohibeatur datio eleemosynae causa, quae est actio licita, et pia utroque jure? Respondeo cum *Cravett. n. 14.* neque causa alimentorum, neque eleemosynae, stante concubinato, posse donari: secus autem postea.

Sed quaeres, quis dicatur concubinarius? Respondeo, quod de jure canonico ad effectum denunciandi, et puniendi, is dicitur, qui habet, vel habere creditur fornicariam consuetudinem cum muliere, et de tali consuetudine diffamatus est in sua, vel ipsius mulieris vicinia, ut tenet *Rota*, quam allegat, et sequitur *Genuen. in praxi c. 30. n. 4.* et tenet *Bern. Diaz in praxi c. 82. n. 1. in noviss. impress. cum Canonistis.* Unde, sive quis domi eam mulierem detineat, sive cum alibi manente eam consuetudinem habeat, satis est, ut dicti *DD.* dicunt. Item, etiamsi quis domi mulierem habeat suspectam de incontinentia, et publice diffamatam de incontinentia, et monitus a paroco, eam non dimittat, pro concubinario puniendus, et denunciandus est. Item, si quis domi mulierem habeat suspectam, et concurrat fama de concubinato, etiamsi vere non peccent simul, tamen pro concubinario habendus est, ita *Diaz ibi, et Bonac. tract. de matr. pun. 14. n. 12.*

Sed ad incurrendas poenas latae sententiae pro concubinato, spectandum est, an sit frequentia fornicationum, seu numerus notabilis sufficiens ad consuetudinem, vel detentio ad talem effectum: nam denominatio haec verbalis concubinarium, requirit exercitium, scilicet vel consuetudinem introductum, vel saltem inchoatum per subintroductionem, seu detentionem mulieri ceptam in domo ad talem finem, scilicet concubinatus, per ea, quae dixi verbo *Usura c. 7. §. Nota primo*: et eadem tenet *Rota apud Genuen. num. 4.*

Ex can. Si qui sunt 15. *distin. 81. (qui est Greg. VII.) constituti in sacris* — qui in crimine fornicationis jacent — incurrunt interdictum ab ingressu Ecclesiae latae sententiae, usquedum resipiscant; si tamen notorii sint, juxta declarationem *Cong. Conc. relat. a Monac. to. 2. tit. 13. form. 3. n. 31.*

Notandum vero cum *Ameno loc. supracit. n. 29.* quod poenae in antiquis canonibus contra clericos concubenarios, aut de suspecto consortio notatos, in desuetudinem abierunt, et nunc solae vigent poenae latae per Tridentinum sess. 25. cap. 14. de reform. prout idem repetit §. 3. num. 22.

Propositio circa concubinatum ab *Alex. VII.* proscripta sub die 18. Martii 1666, quae est in ordine prop. 41. ita sonat.

Non est obligandus concubinarius ad ejiciendam concubinam, si haec nimis utilis esset ad oblectamentum concubinarium, vulgo *Regalo*, dum deficiente illa, nimis aegro ageret vitam, et aliae epulae taedio magno concubinariam afficerent, et alia famula nimis difficile inveniretur.

Quam docens etc. et ad praxim deducens incurrit poenas, prout in fine Additionis ad caput I. verbo — *Missa*.

Propositiones sub iisdem poenis etc. proscriptae circa alia peccata carnis, ab eod. *Alex. VII.* die 18. Martii 1666. quae est in ordine prop.

40. — Est probabilis opinio, quae dicit, esse tantum veniale osculum habitum ob delectionem car-

nalem, et sensibilem, quae ex osculo oritur, seculso periculo consensus ulterioris, et pollutionis. --

Ab Innoc. XI. die 2. Martii 1679. quae sunt in ordine prop.

9. -- Opus conjugii ob solam voluptatem exercitum, omni penitus caret culpa, ac defectu veniali. --

48. -- Tam clarum videtur, fornicationem secundum se nullam involvere malitiam, et solum esse malam, quia interdicta, ut contrarium omnino rationi dissonum videatur. --

49. -- Mollities jure naturae prohibita non est: unde si Deus illam non interdixisset, saepe esset bona, et aliquando obligatoria sub mortali. --

51. -- Famulus, qui submissis humeris scienter adjuvat herum suum ascendere per fenestras ad stuprandam virginem, et multoties eidem subservit, deferendo scalam, aperiendo januam, aut quid simile cooperando, non peccat mortaliter, si id faciat metu notabilis detrimenti; puta, ne a domino male tractetur, ne torvis oculis aspiciatur, ne domino expellatur. --

CAPUT I.

Confessarius absolvens absentem.

Vide verbo *Sacramentum* cap. 1.

CAPUT II.

Confessarius absolvens sine facultate a censuris, vel casibus.

Vide supra verbo *Absolutio* cap. 3.

CAPUT III.

Confessarius non ingerens scrupulum poenitentiae de decimis.

Vide infra verbo *Decimae* cap. 3.

CAPUT IV.

Confessarius audita confessionis testimonium in infirmi domo non dimittens.

Ex mandato Bened. XIII. ut in Appendice Conc. Roman. an. 1725. §. 28. n. 5. incurrit ipso facto poenam suspensionis ab audiendis confessionibus, Episcopo reservatae, sive secularis sit, sive regularis, etiam Societatis Jesu, si intra eandem diem dictum testimonium in infirmi domo non dimiserit, ostendendum vel ab infirmo, vel a domesticis medico, tertio visitanti. Quam autem poenam incurrat, medicus si post tertiam visitationem iterum infirmum visitaverit, non emissa ab hac confessione, dicam in Additione ad cap. 1. verbo Medicus.

Hanc eandem poenam incurrit quilibet confessarius Urbis ex decreto S. Cong. Visitationis 10. Jul. 1625. et ex litteris patentibus, quae expediuntur a Cardin. Vicario, hac munitis clausula. -- Ita tamen, ut quoties ad confessiones infirmorum in eorum propriis domibus audiendas accesseris, statim ibi fidem audita confessionis proprio parochi, et medico supervenientibus, sub poena suspensionis ab audiendis confessionibus ipso facto incurrenda, donec iterum examinatus, et novam a Nobis in scriptis licentiam obtinueris, dimittere tenearis. -- Sed circa terminos hujus clausulae.

Nota I. ly Quoties, non esse intelligendum de eadem infirmo, sed de singulis; ita ut satis sit, semel pro quolibet fidem dimisisse.

Nota II. ly Statim, esse intelligendum moraliter; ita ut satis sit, eam dimittere intra eandem diem, prout habetur in cit. Conc. Roman.

Nota III. Non opus esse dictam fidem in scriptis redigere, si tam medicus, quam parochus ore tenus certior factus sit a confessario de audita infirm. confessione: in hoc enim casu scriptura de materiali se habet; cum ceteroquin finis hujus praecepti (qui est, ne infirmus sine confessione decedat) satis obtineatur.

Nota IV. Confessarium non incurrere suspensionem, si ex mera oblivione hujusmodi fidem dimittere omiserit; ut nimis scrupolose aliqui dubitarunt: cum enim sit poena, incurri nequit, ex vulgatis, sine culpa: nec praesumi debet, Legislatorem ita confessarium punire velle, ut absque ulla illius culpa reportet afflictionem spiritus, loco praemii, post tantae a se exhibitum charitatis officium.

Idem dicendum est, si ex oblivione, vel inadvertentia audiret confessionem mulieris infirmae sine velo levato, prout praescribitur in cit. decreto, ut infra num. II. §. Ut tunc.

Nota V. Quod cum in litteris patentibus concedi solitis confessariis secularibus, praeter relatum clausulam quoad eorumdem infirmorum confessiones excipiendas, addatur altera et tunc de licentia parochi. -- haec non importat praeceptum, sed honestatem duntaxat, juxta receptam Urbis praxim.

Haec clausula non est in litteris concedi solitis confessariis regularibus: et merito quidem, cum id nequeat ipsis praescribi; quandoquidem ex Constit. Clem. X. -- Superna -- 11. Kal. Julii 1670. §. 4. quoties approbati sint ab Ordinariis pro audiendis confessionibus in eorum diocesis, audire possunt quorumcunque infirmorum confessiones, absque ulla parochorum, vel eorumdem Ordinariorum licentia.

Nota VI. Quod, cum in iisdem litteris pro dictis confessariis secularibus apposta sit clausula -- Ut confessiones sacramentales omnium Christifidelium tantum in Ecclesia (A. vel B. prout quicumque designatur), et in quibuscunque hospitalibus vigore Brevis san. mem. Clem. XI. -- Non autem in aliis, etiam de consensu quorumcunque Rectorum audire libere possis -- has valide audire nequeunt in alia Ecclesia, cum hujusmodi facultas iis restricta sit ad subditos accedentes duntaxat ad Ecclesiam designatam, ut clare patet ex ipsismet verbis clausulae, quae ita limitant dictam facultatem, ut neque de consensu Rectorum alibi exerceri possit.

Nota VII. Quod facultas audiendi confessiones in hospitalibus in eadem clausula contenta, non extenditur ad audiendas illas quorumcumque in iis degentium, v. g. ministrorum, et famulorum, ut falso aliqui opinarunt, sed infirmorum duntaxat quemadmodum declaratur in Brevis Clem. XI. inserto in altero Clem. XII. -- Alias sel. reb. Clem. XI. 27. Apr. 1738. ubi haec habentur. -- Ut omnium, et singulorum utriusque sexus Christifidelium infirmorum nunc, et pro tempore in iisdem archiospitalibus, ac hospitalibus, ac etiam puellarum in conservatorio, archiospitali S. Spiritus praedicto annexo, et infirmitatibus detentarum, et infirma-

ria dicti conservatorii existentium sacramentales confessiones excipere, illosque, et illas absolvendi . . . licentiam, et facultatem . . . concedimus, etc. --

Nota VIII. Quod licet praedictae litterae patentes tam pro Regularibus, quam secularibus post tertium examen habitum de eorum idoneitate expediri soleant cum clausula -- Praesentibus ad annum valituris. -- non tamen, eo elapso, amplius subjiciuntur examini pro nova obtinenda facultate, sed stylus est, ut confirmentur: ideoque si contingeret post dictum terminum audiri bona fide aliquas confessiones, non obtenta ex oblivione confirmatione, non inde sequeretur, eas esse invalidas: attenta enim bona fide tam confessarii, quam poenitentis, plusquam tacite suppletur a superiore jurisdictione, nedum ob receptissimam ab utroque jure legem Barbarius 3. ff. de offic. praet. de titulo colorato, et errore communi; sed etiam ob claram ipsius superioris mentem, quae intendit hujusmodi facultatem confirmare, si nullum obstet impedimentum, ut de facto semper confirmat ad petitionem confessarii: quapropter hic angi non debet si in hoc casu aliquas confessiones exceperit.

Nota IX. In iisdem litteris patentibus tam pro confessariis secularibus, quam regularibus appositam esse etiam et hanc clausulam -- necnon collationibus, seu lectionibus casuum conscientiae habendis loco, et tempore praescriptis, interesse sub statutis poenis non omittas -- unde cum merito quaeri possit, quatenam sint istae poenae, scias in Instructione circa interessentiam his lectionibus, typis data in typographia Camerae apostolicae 4. Jun. 1741. confessariis secularibus inflictam esse poenam juliorum quinque qualibet vice, si iis non interfuerint; regularibus vero poenam suspensionis ab audiendis confessionibus, si per tres continuas vices ab iisdem abesse contigerit: quae tamen est ferendae tantum sententiae, ut expresse habetur in Concilio Romano celebrato sub Bened. XIII. an. 1725. tit. 15. c. 9. ubi ita legitur -- Regulares etiam, dummodo in eorum conventibus lectiones non habeantur, alias ab audiendis confessionibus suspendendos. --

In citato Sac. Cong. Visitationis decreto sub ejusdem suspensionis poena ipso facto pariter incurrendae, ulterius praecipitur.

I. Ne confessiones audiantur (extra casum infirmitatis) tam virorum, quam mulierum in illorum, seu illarum, vel etiam alienis aedibus, sine licentia in scriptis Urbis Vicarii seu ejus Vicesgerentis -- exceptis . . . Cardinalium, et Principum virorum secularium, videlicet, Oratorum Regum, et magnorum Principum, necnon et Ducum, ac Romani Pontificis, qui fuerunt, vel pro tempore erunt, Nepotum. --

II. Ut tunc mulierum confessiones semper audiantur cum cubiculi janua aperta, ac velo levato, ita ut conspici, non autem audiri possint.

III. Ut hoc confessionis sacramentum -- confessarii seculares cum superpelliceo, et stola; regulares vero cum stola ministrent in Ecclesia, nisi ex rationabili causa audire aliquos in sacrario, seu alio decenti loco quandoque occurrat. --

Notandum tamen est circa suspensionem ipso facto incurrendam ab audiendis confessionibus, si sine stola confessiones audiantur, ut in cit. decreto, quod hodie ista suspensio est tantum ferendae sententiae: in edicto

enim Bened. XIII. sub die 8. Novemb. 1726. per extensum relato in libro Bannimentorum ab an. 1721. usque ad 1726. pag. 188. a tergo, praecipitur parochis, et confessariis secularibus, ut cum audiunt confessiones in Ecclesia, vel in sacrario, illas audiant cum superpelliceo, et stola, Regularibus vero cum stola, sub eadem quidem poena, sed sine clausula -- ipso facto. --

CAPUT V.

Confessarius complicitis nomen exquirens a poenitente.

Ex Constitutionibus Bened. XIV. Suprema 7. Jul. 1745. et Ubi primum 4. Nonas Jun. 1746. editis pro regnis Portugalliae, et Algarbiorum, deinde ad universum catholicum orbem extensis Constit. Ad eradicandum 4. Kal. Octob. 1746. peccat lethaliter confessarius exquirens nomen, et habitationem complicitis, eum quo poenitens peccatum perpatravit, etiam praetextu procurandae illius correctionis, aliorumque bonorum colligendorum: multoque magis, si denegat absolutionem, quando poenitens ejusdem complicitis nomen renuat revelare. Ob quod denegatae absolutionis crimen, nedum suspensioni ab audiendis confessionibus decernitur subjiendus, sed etiam Sacr. Inquisitioni intra terminum dierum in illius edictis praefigi solitum, et sub poenis contra non denunciante per eadem edicta infligi consuetis, denunciandus, et ab Inquisitoribus, prout in causis fidei puniendus -- dummodo tamen hujusmodi interrogandi, ac denegandi actus, talibus circumstantiis conjunctus sit, ac convestitus, quae sic agentem confessarium de adhaesione ad praedictam reprobam praxim, de expetendo nempe complicitis nomine, tamquam ad licitam, vel alio quovis modo de prava credulitate suspectum reddant -- a quo tamen onere eximitur poenitens in causa propria, nisi aliunde, quam ex propria confessione, noverit dictum confessarium -- aliquo ex superius enumeratis, et S. Officio denunciandis modis deliquisse -- tunc enim et ipse denunciare teneretur.

CAPUT VI.

Confessarius non monens poenitentes ab aliis sollicitatos, de obligatione denunciandi sollicitantem.

Ex Constit. Greg. XV. Universi Dominici 30. Augusti 1622. §. 7. puniri potest a locorum Ordinariis, et Inquisitoribus, si hoc monendi officium praetermiserit, vel poenitentes docuerit, non teneri ad denunciandum: et si confessarius fuerit regularis, qui sub quocunque praetextu eos ab hujusmodi onere eximat, incurrit excommunicationem Papae reservatam ex Constit. Alex. VII. Licet alias 8. Jul. 1660. quamvis haec Constitutio loquatur generatim de Religiosis, etiam non confessariis, ut videre est in Additione post cap. VII. verbo Haeresis.

CAPUT VII.

Confessarius ordinarius, et extraordinarius monialium.

In Constit. Benedicti XIV. -- Pastoralis curae -- 5. Aug. 1748. prohibetur confessaria ordinaria

monialium, ac etiam cujuscunque piae domus, durante confessario extraordinario, qui deputari debet ut infra audire confessionem cujuscunque monialis, sive Superiorissae, sive novitiae, sive conversae, aut alterius cujuscunque personae intra monasterium, aut piam domum commorantis, juxta disposita a Clemente XI. in suo edicto, publicato pro sanctimonialibus quorumcunque monasteriorum Almae Urbis die 12. Decem. 1708. quod est XV. in secunda parte ipsius Bullarii, quodque hic Benedictus confirmat. Insuper in hac ead. Constit. praecipitur tam Episcopis quoad domos, aut monasteria eorum regimini subiecta, quam superioribus regularibus quoad illas communitates, quibus praesunt, ut meritis poenis contravenientem coerceant, et afficiant.

Poenae statuta in laudato edicto, ad quod Pontifex se refert, contra confessarium, est privatio ab hujusmodi officio: contra moniales vero apud ipsum confessionem sacramentalem peragentem, quoad Superiorissam privatio ab officio; quoad moniales, vocis activae per unum annum: quae tamen poenae sunt ferendae sententiae.

Confessariis vero extraordinariis deputatis alicui communitati generaliter, vel peculiariter alicui personae distinctae, inhibetur. Sub poenis (sunt verba Benedictinae Constitutionis) adversus accedentes ad monasteria monialium, et cum ipsis conversantes, praesertim Regulares, a Praedecessoribus nostris quomodocunque statutis (quas etiam praesentium vigore confirmamus, et innovamus) ne, postquam suum officium impleverint, ad idem monasterium ulterius accedere, aut ullius generis commercium intra ipsum quomodocunque continuare, et fovere, etiam sub spiritualis causae, aut necessitatis obtentu, et colore, audeant, aut praesumant. In cit. Clementis edicto contra hunc statuta est poena carceris, ac aliae arbitrariae, si expleto officio, se ingerat in directione spirituali, etiam per litteras, quorumcunque ex supra enunciatis intra septa monasterii degentibus: contra Superiorissam vero, et moniales poena privationis officii, et respective vocis activae, et passivae, ut supra.

Cum autem Benedictus hoc inhibuerit dd. confessariis sub poenis contra accedentes ad monasteria monialium a suis Praedecessoribus quomodocunque statutis; has, praeter inflictas in cit. edicto tam quoad seculares, quam quoad Regulares, habes in Additione ad caput IV. verbo Monialis. ¶

CAPUT I.

Confessionem sacramentalem annuam omittentes.

Vide verbo Sacramentum cap. 2.

CAPUT II.

Confessionem sacramentalem fieri medicus non procurans.

Vide verbo Medicus.

Confessionem sacramentalem non esse necessariam post peccatum mortale ante communionem eucharisticam asserentes.

I. In Trid. sess. 13. c. 7. de Sacrat. Euchar. Sacram. habetur — communicare volenti revocandum est in memoriam ejus praeceptum, Probat autem seipsum homo: ecclesiastica autem consuetudo declarat, eam probationem necessariam esse, ut nullus sibi conscius peccati mortalis, quantumvis sibi contritus videatur, absque praemissa sacramentali confessione ad Sacram Eucharistiam accedere debeat; quod a christianis omnibus, etiam ab iis Sacerdotibus, quibus ex officio celebrare incumbit, haec Sancta Synodus perpetuo servandum esse decrevit, modo non desit illis copia confessoris. —

¶ Statuit insuper, ut si, deficiente copia confessorii, ac urgente necessitate, celebraverint absque praevia confessione, quamprimum confiteantur. Quod quidem praeceptum est, non consilium, ut declaravit Alex. VII. in damnatione Propositionum 38. et 39. inter alias ab eodem proscriptarum 18. Martii 1666. et li Quamprimum, non esse intelligendum, cum sacerdotes suo tempore confitebitur: Sentiant autem DD. communiter, li Quamprimum habere moralem luitudinem; ac proinde extendi posse ad unum, vel alterum diem.

Quas propositiones docentes etc. et ad praxim deducentes, incurrunt poenas, prout in Additione ad seq. cap. VI.

Ex communi pariter sententia hac eadem obligatione ligantur laici, si peccati lethalis censui, casu aliquo sacram Sinaxim sumpserint, non praemissa confessione. ¶

II. In Canone 11. eadem sess. statuit, atque declarat ipsa Sancta Synodus, illis, quos conscientia peccati mortalis gravat, quantumcunque etiam se contritos existiment, habita copia confessoris, necessario praemittendam esse confessionem sacramentalem. Si quis autem contrarium docere, praedicare, vel pertinaciter asserere, seu etiam publice disputando, defendere praesumpserit, eo ipso excommunicatus existat.

Nota, quod licet haec excommunicatio hoc loco non sit reservata; tamen secundum probabiliorē sententiam est reservata ex c. 1. in Bulla Coenae Domini, quia probabilis est, et communis sententia, quod sit de fide, praemittendam tunc esse confessionem ante Sacramentum Eucharistiae: quod probant illa verba Triden. can. 11. Statuit, et declarat: quia non censetur imponere praeceptum, sed declarare jam positum a jure divino: ita Coninch. de Sacram. q. 80. art. 4. n. 13. Reginal. lib. 29. n. 103. Suar. de Sacram. disp. 66. sect. 3. conclus. 3. Henric. lib. 3. cap. 45. n. 3. Bonac. de Sacram. Euchar. q. 6. punct. 1. n. 3. et 35. et Azor. lib. 10. c. 31. q. 2. par. 1. Fagundez de praecep. par. 6. lib. 3. cap. 8. n. 2.

Alii tamen dicunt, non esse hoc certum de fide, sed esse sensum totius Ecclesiae, ejusque sententiam, et praeceptum, sive traditionem Apostolorum, sive consuetudinem juris antiquissimam Ecclesiae; unde contrarium asserere, non videri haereticum, sed plusquam temerarium, et erroneum,

ut *Victoria in summ. de Eucharistia*, n. 77. in fin. et *Suar. loco cit.* ait probabilem, et tenet *Navar. c. 22. n. 10. Tabiena verb. Communio n. 30. Richar. Palud. Hadrian. apud Azor. lib. 10. c. 31. q. 2.* unde secundum hanc sententiam non esset locus excommunicationi in Bulla Coenae. Et facit pro hac secunda opinione, quod Ecclesia Graeca non utitur hoc praecepto, seu consuetudine *Azor. c. 31. q. 1. in fine*: quia aliquae traditiones Apostolorum fuerunt in una Ecclesia factae, non in alia, ut *Azor. lib. 8. c. 4. §. Animadverten. tom. 1.*

Sed etiam in hac secunda sententia Papa non potest dispensare super hoc praecepto, quia est valde conveniens, et moraliter necessarium ad recipiendum Eucharistiae Sacramentum: ita *Suar. sect. 3. §. Dico 3. in fine.*

CAPIT IV.

Confessionis sacramentalis sigillum, seu secretum violantes.

I. *Can. Sacerdos de poeniten. dist. 6.* Sanctus Gregorius ait: Sacerdos caveat, ne de his: quae eis confitentur, peccata alicui recitet, nam si hoc fecerit, deponatur, et omnibus diebus vitae suae ignominiosus peregrinando peragat.

II. *Cap. Omnis utriusque in fine de poenit. et remiss. ex Concilio Lateranen. sub Innocentio III.* habetur: caveat autem omnino, ne verbo, aut signo, aut alio quovis modo aliquatenus prodatur peccatorem; sed si prudentiori consilio indiguerit, illud absque ulla expressione personae, caute requirat: quoniam qui peccatum in poenitentiali iudicio sibi detectum praesumpserit revelare, non solum a sacerdotali officio deponendum decernimus; verum etiam ad agendam poenitentiam in arctum monasterium detrudendum.

III. Ex dictis juribus aliqui Doctores colligunt, revelantem secretum confessionis incurrere ipso facto infamiam, et consequenter irregularitatem, ex *dict. c. Sacerdos*; et saltem posita notorietate juris, aut facti: quia omne crimen enorme depositione dignum notorium, infamat secundum magis communem, et reddit irregularem: de qua re dixi, *par. 1. cap. 33. §. Secundo modo.*

Dicitur autem crimen enorme de jure canonico, pro quo venit imponenda poena detrusionis in monasterium, *Abbas in c. Tuae de poeniten. Clarus in praxi crimin. q. 70. versu Sunt etiam, Diaz in praxi c. 139.* qui dicunt, quod hodie haec poena non est in usu, sed ejus loco mittuntur rei vel ad ergastulum, vel ad carceres, etiam perpetuos, ut observatur in multis Religionibus, vel ut communiter practicatur, damnantur ad triremes; et hanc poenam successisse in locum detrusionis in monasterium, ut ait *Farin. in praxi q. 119. n. 55.* ut in casu nostro contingit. Et quod revelans confessionem, sit irregularis ipso facto, tenet *Speculator*, quem sequitur *Majol. lib. 5. c. 19. n. 6.* qui addit, irregularem quoque fieri secularem, qui audita peccata alicujus confitentis sacramentaliter, revelat. Sed quod ipso facto, ante notorietatem criminis non sit irregularis, tenendum est: nam *cap. Sacerdos*, notat eos ignominiosos ratione illius publicae, et sollemnis poenitentiae, quae reddit infamem, quando imponitur ex gravi delicto, ut dixi *part. 1. c. 33. in*

fin. sed non antequam imponatur specialiter ab homine. Si autem secuta fuerit sententia condemnatoria, non dubito, talem esse irregularem, etiam speciali titulo ob infamiam juris ex hoc crimine publico.

Adverte autem, quod illa poena peregrinationis fuit commutata per *dict. c. Omnis*, in poenam detrusionis in monasterium, et hodie poena detrusionis in monasterium est commutata ex consuetudine in poenam triremium, *Farinac. q. 19. n. 55.*

Adverte secundo, quod hujus criminis cognitio pertinet ad Sanctum Officium, quando revelatio confessionis est conjuncta cum haeresi; alias pertinet ad Ordinarium, *Molfes. tract. 7. c. 23. num. 68. et seqq.* De poenis autem ferendis contra tales delinquentes, vide *Menoch. de arbitr. casu 414. Bernar. Diaz c. 112. et ibi Salzedo.*

¶ Vide etiam *Pignattel. consult. 54. per tot. tom. 7.* ubi ostendit, quando revelatio sigilli sacramentalis sit qualificata, ejusque cognitio pertineat ad Tribunal Sanctae Inquisitionis.

Nota I. ex decreto Congr. Generalis Inquisitionis, auctoritate Innoc. XI. edito 18. Novembris an. 1682. proscriptam esse hanc propositionem — Scientia ex confessione acquisita uti licet, modo fiat sine directa aut indirecta revelatione, et gravamine poenitentis, nisi alias multo gravius ex non usu sequatur, in cujus comparatione prius merito contemnatur. Addita deinde explicatione, sive limitatione, quod sit intelligenda de usu scientiae ex confessione acquisitae cum gravamine poenitentis, seclusa quacunque revelatione, atque in casu, quo multo gravius gravamen ejusdem poenitentis ex non usu sequeretur. Hanc dictam propositionem, quatenus admittit usum dictae scientiae cum gravamine poenitentis, etiam cum dicta explicatione praesenti decreto prohibent. --

Nota II. Clementem VII. 26. Martii 1591. prohibuisse Regularibus hujusmodi notitiae usum, sequenti decreto — Tam superiores pro tempore existentes quam confessarii, qui postea ad superioratus gradum fuerint promoti, caveant diligentissime, ne ea notitia, quam de aliorum peccatis in confessione habuerunt, ad exteriorem gubernationem utantur. --

Vide *cap. V. verb. Confessarius quoad complicitis nomen.* ¶

CAPUT V.

Confessionem sacramentalem inter absentes perfici posse asserens.

Vide *verb. Sacramentum c. 1.*

¶ CAPIT VI.

Confessionem sacramentalem dimidiari posse asserens.

Innocentius XI. die 2. Martii 1679. proscripsit hanc propositionem sub poena excommunicationis latae sententiae, Papae reservatae in eam descendentes vel edentes, vel de ea disputatione publice, aut privatim tractantes, vel praedicantes, nisi forsan impugnando: prohibens insuper in virtute S. Obedientiae, et sub interminatione divini iudicii eandem ad praxim deduci, quae est in ordine prop.

59. -- Licet sacramentaliter absolvere dimidiante tantum confessos ratione magni concursus poeni-

tentium; qualis v. g. potest contingere in die magna alicujus festivitatis, aut Indulgentiae. --

De fide enim est, teneri fideles ad integritatem etiam materiale manifestationis peccatorum in confessione sacramentali faciendae, ut ex Conc. Trid. ses. 14. cap. 5. et can. 7. de Sacramento Poenit. nisi excuset aliquod impedimentum phisicum, aut morale; et quidem fundatum: unde merito Alex. VII. die 24. Septem. 1665. damnavit sequentem propositionem sub iisdem poenis, quibus supra, in eam docentes, etc. et ad praxim deducentes, quae est in ordine prop.

11. -- Peccata in confessione ommissa, seu oblita ob instans periculum vitae, vel ob aliam causam, non tenemur in sequenti confessione exprimere. --

Aliae propositiones proscriptae ad confessionem spectantes, sub poenis, ut supra citato die 24. Septem. Ab Alex. VII. quae sunt in ordine prop.

15. -- Poenitens propria auctoritate substituere sibi alium potest, qui loco ipsius poenitentiam adimpleat. --

24. -- Mollities, sodomia, et bestialitas sunt peccata ejusdem speciei infamiae; ideoque sufficit dicere in confessione, se procurasse pollutionem. --

25. -- Qui habuit copulam cum soluta, satisfacit confessionis praecepto, dicens, commissi cum soluta grave peccatum contra castitatem, non explicando copulam. --

Ab Innoc. XI. die, qua supra, quae sunt in ordine prop.

56. -- Frequens confessio, et communio, etiam in his, qui gentiliter vivunt, est nota praedestinationis. --

58. -- Non tenemur confessario interroganti fateri peccati alicujus consuetudinem. --

60. -- Poenitenti, habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, naturae, aut Ecclesiae, etsi emendationis spes nulla appareat, nec est neganda, nec differenda absolutio; dummodo ore proferat, se dolere, et proponere emendationem. --

61. -- Potest aliquando absolvi, qui in proxima occasione peccandi versatur, quam potest, et non vult ommittere; quinimo directe, et ex proposito quaerit, aut ei se ingerit. --

62. -- Proxima occasio peccandi non est fugienda, quando causa aliqua utilis, aut honesta non fugiendi occurrit. --

63. -- Licitum est quaerere directe occasionem proximam peccandi pro bono spirituali, vel temporali nostro, vel proximi. --

Ab Alex. VIII. die 7. Decem. 1690. quae sunt in ordine prop.

16. -- Ordinem praemittendi satisfactionem absolutioni, non politia, aut institutio Ecclesiae, sed ipsa Christi lex, et praescriptio naturae rei ad ipsum quodammodo dictantis. --

17. -- Per illam praxim mox absolvendi, ordo poenitentiae est in versus. --

18. -- Consuetudo moderna quoad administrationem Sacramenti Poenitentiae, etiamsi eam plurimorum hominum sustentet auctoritas, et multi temporis diuturnitas confirmet, nihilominus ab Ecclesia non habetur pro usu, sed abusu. --

CAPUT I.

Confiscatio bonorum Ecclesiae ob delicta Clericorum, ab inquisitoribus ne fiat.

Clem. secunda de haeret. praecipit Inquisitoribus, et tam ipsorum, quam Episcoporum, seu capitulorum, Sede vacante, super hoc deputatis Commissariis quibuscunque, ne scienter attentent Ecclesiarum bona ob clericorum delicta, praedicti occasione officii, fisco, etiam Ecclesiae, applicare. Quod si secus fecerint, excommunicationis sententiae eos subiacere decernit ipso facto; a qua non possint absolvi, praeterquam in articulo mortis, donec illis, a quibus extorserint, plene satisfecerint. nullis privilegiis, aut remissionibus super hoc validis.

Ita dictam Clementinam, etiam contra Inquisitores procedere intelligunt Doctores communiter, nemine discrepante, licet in textu illo hodie non reperiantur expressi: ita *Suar. de cens. disput. 23. sect. 5. num. 24. Filiuc. tractat. 15. num. 207. Sanchez in decal. lib. 2. c. 20. num. 4.*

CAPUT II.

Confiscationes Camerae Apostolicae defraudantes.

Vide verbo Camera.

CAPUT I.

Consecratio Ecclesiae facta ab Episcopo haeretico, vel schismatico, vel excommunicato vitando.

I. Si Ecclesia consecrata fuerit ab Episcopo excommunicato vitando, idest vel nominatim denunciato, vel notorio clerici percussore, et consecratio fuit facta secundum ritum Ecclesiae catholicae in essentialibus, consecrata manet, sed eo ipso est polluta; et idem de aliis rebus consecratis, vel benedictis, et Sacramentalibus confectis ab excommunicato; nam rebus hujusmodi fideles uti non debent ante reconciliationem: ita *Jo. Andr. in cap. Consulisti, de consecr. Eccles. et ibi Host. et Abb. num. 5. et tenet Navar. c. 27. num. 258. et communem fatetur Suarez de Sacr. disput. 81. sect. 4. §. Quarto violatur, et multos allegat Barbosa allegat. 27. num. 18. quamvis Suarez ibi, et alii nulli contrarium teneant de rigore, scilicet et consecrationem validam esse, et rem consecratam non esse pollutam; et id sequitur Layman lib. 5. tit. de Sacr. Missae, c. 5. num. 9.*

II. Ecclesia consecrata ab Episcopo haeretico, vel schismatico, si non desint essentialia consecrationis, est valide consecrata, neque indiget reconciliatione; scilicet si fidem Trinitatis tenuerit, et consecravit chrismatis unctione, et Sanctarum Reliquiarum depositione, ut gloss. in c. Ecclesias 21. de consecrat. dist. 1. verbo Precibus, et verbo Consecrare: ita *Suar. et Laym. loco citato.* Secus est, si non fuit facta consecratio in forma Ecclesiae catholicae, quia tunc Ecclesia non est vere consecrata, ideo est de novo in forma Ecclesiae catholicae consecranda, ut dict. c. Ecclesias, et c. 22. Arianorum, de consecr. dist. 1.

Quod autem ait Baron. tom. 6. pag. 595. ex Concilio Epaunense, statutum fuisse Ecclesias haeretico.

rum indignas esse reconciliatione catholica, nisi fuerint de vi occupatis per haereticos, non obstat: quia illud est Concilium provinciale, supradicti autem sunt canones summorum Pontificum.

III. Verum est, quod Ecclesia ab haeretico Episcopo, vel schismatico nominatum declarato consecrata, eo ipso est polluta, ut supra dixi: ideo reconciliatione indiget, non consecratione: et hoc modo concordanda, et limitanda sunt supra dicta jura.

CAPUT II.

Consecratio Calicum facta ab Abbatibus pro servitio alienae Ecclesiae.

Ex generali decreto Sac. Rituum Cong. confirmato ab Alexan. VII. 27. Sept. 1659. et relato n. 364. et 365. in collectione decretorum ejusdem Cong. dicata Bened. XIV. edit. Venetiis 1750. hujusmodi consecratio iis vetita est, ut sequitur -- Praelati; Episcopis inferiores, ecclesiasticam suppellectilem pro servitio dumtaxat suarum Ecclesiarum, vel monasteriorum benedicere valent -- Praelati, Episcopis inferiores, aliqua pontificalia extra loca ipsis subjecta, vel pro servitio alienae Ecclesiae, aut in subditos pariter alienos, etiam de licentia Ordinariorum, exercere non possunt: puta, campanarum benedictiones, Calicum, et similia, in quibus Sacra adhibetur Unctio, nec non minorum Ordinum collationes -- ideoque sine speciali indulto pro alienae Ecclesiae servitio haec peragere nequeunt: et contrafacientes puniri posse per censuras in vim ejusdem decreti ab Episcopis, tamquam Sedis apostolicae delegatis, innuit Bened. XIV. de Synod. Dioec. lib. 9. cap. 15. num. xi. edit. Rom. 1755.

Caeteri vero Praelati regulares usu pontificalium carentes, nec pro servitio suarum Ecclesiarum consecrare possunt ea, in quibus adhibetur Sacra Unctio, ut ex ejusdem S. Cong. decretis 14. Nov. 1615. 3. Decembr. 1616. 2. Maii 1619. 21. Martii 1620. 7. Aug. 1621. et 20. Jul. 1630.

Nota, eosdem Abbates, aliosque Praelatos jurisdictionem quasi episcopalem exercentes, non posse sine speciali Sedis apostolicae Indulto (quod raro admodum concedi solet) Ecclesias, et Altaria consecrare, ut luculenter demonstrat dictus Bened. cit. tract. de Synod. lib. 13. cap. 15. n. 2. et seqq.

CAPUT I.

Conservatores limites suae jurisdictionis excedentes, et alii id procurantes.

In cap. Hac Constitutione, §. Ne autem de off. deleg. in 6. habetur, quod conservatores, si scienter se intromiserint in aliis (quam in manifestis injuriis, et violentiis) seu in aliis, quae judicalem indaginem exigunt, eo ipso sunt suspensi per annum ab officio; et pars, quae hoc procuraverit, excommunicationem ipso facto incurrit, et non potest absolvi, nisi prius integre satisfecerit parti laesae, seu indebite fatigatae de expensis: etenim conservatores secundum jura non possunt exercere judicalem indaginem; Rota decis. 616. num. 1. et seq. par. 2. Recem.

Limitant aliqui, quod ista suspensio non sit a divinis, sed solum ab officio conservatoris: ita Bonac. de censur. in partic. disp. 2. q. 2. punct. 35. num. 8. et ita intellexisse videtur Gregorius XV. in suo decreto de conservatoribus. Sed alii dicunt, esse suspensionem ab officio conservatoris, et ab officio clericali, seu a divinis; quia nomen officii potest utrumque complecti: ita Suarez de censur. disp. 31. sect. 3. n. 17. Barbosa in dict. c. Hac constit. n. 19. Moneta de Conservatoribus c. 7. n. 561. At communis sententia tenet, esse suspensionem ab officio clericali, et jurisdictione conservatoria, et a beneficio: ita gloss. in dict. c. verb. Officio, ibi Monach. n. 4. Archid. ibi; Gemin. n. 2. qui testatur de communi, et tenet Sorbus verbo Conservatores §. Tamen conservator, et Cochier. tract. de Conservatoribus par. 2. q. 22. n. 1. cum Sayro et Ugolino. Sed hodie propter decretum Gregorii XV. ut infra dicam, procedit solum illa prima sententia, quia saltem hoc jus per illud est correctum.

Limita secundo, quod ista Constitutio poenalis, solum procedit de conservatoribus secundum jura, qui scilicet habent tantum delegatam jurisdictionem super manifestis injuriis, et violentiis; non autem procedit in conservatoribus secundum privilegia, quales sunt qui a religiosis exemptis eliguntur secundum privilegia: nam hi secundum aliquos jurisdictionem habent ordinariam, et judicant omnes causas Regularium in prima instantia, si conveniantur, et non ipsi alios conveniant, ait Molina disp. 29. n. 1. vel saltem continentur nomine judicum ordinariorum; quia quoad modum procedendi illis assimilantur, licet proprie sint delegati, ut tenet Navar. cons. 3. de off. deleg. Rota d. decis. 116. n. 2. et 3. ubi n. 4. cum Sacra Congregatione ait, tales conservatores secundum privilegia, non esse abrogatos per Triden. sess. 24. c. 20. de reform. et hanc limitationem tenent Molina ibid. n. 7. Quaranta verb. Privilegia §. Has declarationes, Navar. c. 27. num. 125. Suar. disp. 23. sect. 4. n. 10. Filiuc. tract. 14. n. 18. Moneta de Conservatoribus c. 7. n. 587. Bonac. loc. cit. punct. 35. n. 2. Chochier. loc. cit. n. 2. vers. Limitatur.

Limita tertio, quod illa excommunicatio, satisfacta parte, non erit reservata; sed poterit quis a proprio confessario absolvi; ante autem est reservata Papae, ut Filiuc. tract. 14. n. 53. 58. Azor. tom. 2. c. 34. quaest. 13. Gemin. Franc. et Monach. hic et Barbosa ibidem n. 20. et 22.

II. In decreto Gregorii XV. ann. 1621. die 20. Septemb. edito, quod describi voluit in quaternio Cancellariae, et est Constitutio nona ejusdem Gregorii in Bullario: primo revocatae sunt omnes deputationes conservatorum, sive secundum jura, sive secundum privilegia hactenus factae. In posterum autem noluit, validas esse, nisi reservata hac forma, scilicet ut sint personae in dignitate ecclesiastica constitutae, vel personatum obtinentes, vel canonicatum in Ecclesiis cathedralibus, juxta c. Statutum de resc. in 6. et quod sint nominati in provinciali, dioecesanave Synodo; et deinde ex iis electio conservatorum fiat, juxta Tridentinum sess. 25. c. 10. de ref. et juxta Bullam Clem. VIII. tertiam. Si haec forma in nominandis conservatoribus servata non fuerit, nominatio erit nulla eo ipso; et regulares, qui ausi fuerint taliter nominare, aut

taliter, idest contra formam, nominatis uti, incur-
runt ipso facto poenam privationis vocis activae, et
passivae; et rehabilitatio eorum Papae reservatur.
Item Regulares, et seculares carebunt conservato-
re per annum: quo anno ab Ordinariis locorum cau-
sae cognoscendae erunt, etiamsi essent alias exempti.

Item statuit Gregorius ibidem, ut si aliquem ex
nominatis in Synodo mori contigerit, substituat
alium Ordinarius in locum illius cum consilio capi-
tuli usque ad futuram Synodum. Item statuit, ut
quoties Regulares, aliive exempti, conservatorem
elegerint aliquem ex dictis nominatis in Synodo
qualificatis, ut supra, debeant talis electionis in-
strumentum exhibere apud acta Curiae Ordinarii;
et nisi haec observaverint, interim conveniri de-
beant coram Ordinario loci: utque nullus mutare
debeat conservatorem electum secundum privile-
gia, nisi saltem post singula quinquennia, nisi ex
causa cognita, vel ab Ordinario loci, vel a Papa,
ad electionem eorundem exemptorum.

III. In eodem Gregorii XV. decreto statutum
est, ut Regulares coram conservatore conveniri
quidem possint, et debeant, non autem ipsi coram
illo alios convenire, seu trahere (in quo Grego-
rius extendit, quod a *Trid. supra cit.* fuerat ordina-
tum de conservatoribus secundum jura, ad conser-
vatores secundum privilegia) utque in casu, quo Re-
gulares, ut rei conveniuntur coram suo conserva-
tore, non possit conservator procedere contra per-
sonas existentes extra dioecesim, in qua sunt con-
servatores nominati: utque controversia orta inter
conservatores, et ordinarios de jurisdictione, de-
finiatur per arbitros in forma juris electos; et inte-
rim supersedeatur super causa principali: in quo
se conformavit Gregorius *d. Trid. decreto sess. 25.*
cap. 10. de ref.

Conservatores autem, si limites suae jurisdic-
tionis excedant, sive contra supradicta, sive alias quo-
modolibet, incurrant eo ipso suspensionem ab offi-
cio conservatoris per annum; et pars, quae hoc fieri
procuraverit, sententiam excommunicationis in-
currat, a qua, nonnisi satisfacta parte, absolvi pos-
sit; et in hoc se conformavit ex parte *c. fin. de offic.*
deleg. in 6. et ex parte illud reformavit, ut *supra dixi n. 1.*

Nota hic, quod Sacra Congregatio Concilii po-
stea sua declaratione edita, quae habetur in Bulla-
rio ad calcem dicti decreti Gregorii XV. declara-
vit, per hanc Bullam non esse ablatam facultatem,
quin conservatores Regularium possint illos defen-
dere, agentes contra alios reos, a manifestis inju-
riis, et violentiis, dum a suis possessionibus dejiciun-
tur, aut propriis bonis uti frui impediuntur, dum-
modo utantur forma Constitutionis *Innoc. IV. et*
Bonif. VIII. relat. in c. 1. et fin. de offic. deleg. in 6.
idest, dummodo habeant alia requisita in conserva-
toribus secundum jura: et ut non trahant reos ultra
unam dietam, ut *d. c. fin. §. Conservatores.* Quam-
vis autem ex dict. *c. fin.* trahentibus ultra unam
dietam nulla esset censura, vel poena latae sententiae
imposita; hodie tamen ex dicto Gregorii XV. de-
creto incurrunt et ipsi conservatores, et pars in-
stans in poenas praefatas.

Limita tamen, quod poterit trahere ultra unam
dietam, si tales religiosi, seu exempti, habeant su-
per hoc speciale privilegium, quod quidem multae
Religiones habent.

IV. Conservatores, si excedant limites suae juris-
dictionis in praejudicium jurisdictionis Dioecesani,
seu Ordinarii loci, incurrunt in excommunicationem
latam in Bulla in Coena Domini, contra usur-
pantes jurisdictionem ecclesiasticam Ordinariorum.
Vide *Barbos. in c. Si clericus laicum n. 2. de judic.*
et Doctores super *c. 17. Bullae in Coena Domini.* Po-
terit autem in tali casu declarari, incurrisse eam ex-
communicationem, ab ipso Ordinario loci, quem
taliter offendit.

¶ Circa conservatores vide *Constitut. Innocen-*
tii X. Cum sicut 14. Maii 1647. ubi explicatur cla-
rius cit. Gregorii XV. Constitutio: vide etiam Bene-
dictum XIV. de Synod. Dioec. edit. rom. 1755. lib. 4.
c. 6. et Additiones meas ad Instit. Canon. Remigii
Maschat par. 1. pag. 449. num. 22.

CAPUT I.

Consistorii secreta a Cardinalibus non revelanda.

I In Bulla 7. Leonis X. in Concilio Lateranensi sub
eodem Leone *sess. 9. tit. de Card. in fine fol. 127.*
in impressione nova romana, ut pro reverentia Se-
dis Apostolicae, et utilitate, et honore communi
Pontificis, et Cardinalium, utque scandalorum
occasio tollatur, majorque in Sacro Senatu, seu Con-
sistorio libertas votorum fiat, statutum est, ne quis
Cardinalium vota in Consistorio data, et quaecun-
que ibi gesta, aut dicta, quae in odium, aut praeju-
diciu, aut scandalum alicujus redundare possint,
scripto, aut verbo, aut quovis alio modo revelet,
sub poena perjurii, et inobedientiae.

Quotiescunque autem a Papa specialiter, et ex-
presse ultra praemissa indictum fuerit super aliqua
re silentium, quis contra fecerit, ultra poenas prae-
dictas, excommunicationem latae sententiae incur-
rat; a qua non possit absolvi, nisi a Romano Pon-
tifice, et cum expressione causae, praeterquam in
mortis articulo. De hac re *Navar. c. 27. n. 110.*
Barb. alleg. 50. n. 128. Bonacc. de censur. in partic.
disp. 2. quaest. 7. punct. 2. num. 3. Filiuc. tract. 15.
num. 200.

¶ CAPUT I.

Conspiratio.

Conspiratio, quae varia etiam sortitur vocabula,
puta, *Conventiculae, Concilia, Factiones, Par-*
tialitates, Partes, Sectae, definitur ab Archidiacono in
can. Conjuratum 21. caus. 11. q. 1. et glossa in cap.
Per tuas 32. de simon. vers. Conspirationes, mul-
torum conventio ad subversionem status, seu di-
gnitatis alterius; et quoad finem intentum, idem est
ac conjuratio; in hoc solum differens, quod illan-
dum dumtaxat consensum multorum, haec vero ju-
ramentum etiam contineat, quo idem consensus ma-
gis roboratur.

Si utraque fiat a laicis, clericis, et monachis
contra personam privatam, poena est arbitraria: si
vero contra proprium Episcopum, laicos excommu-
nicandos, ac infames declarandos esse decrevit Ca-
lixthus Papa, ac etiam ipsis consentientes, ut *can. Con-*
spirationum 22. cit. caus. et quaest. Si fiat a cleri-
cis, vel monachis, tam contra proprios Episcopos,

quam contra alios clericos, deponendi, aut pariter infames declarandi sunt, prout statuitur in cit. can. Conspirationum, et Conjurationum, ac can. Si qui 23. Si clerici 24. et can. Si qui clericorum 25. dict. caus. et quaest. immo etiam Curiae seculari tradendos esse asserit Ludovic. de Ameno tom. 3. de delict. et poen. §. 4. num. 36. si incorrigibiles reperiantur. Qui insuper extendit hanc depositionis poenam ad conspirantes, nedum contra proprios Episcopos, et quosunque alios clericos, sed etiam contra monachos; quamvis ceteroqui cit. canon Conjurationum eam extendat ad conjurantes contra solos proprios Episcopos, aliosque clericos.

Nota cum eodem Ameno loco cit. n. 10. Regulares Mendicantes; reos conspiracy hac poena non esse plectendos, cum ex generali regula in odiosis non ceniant nomine monachorum. ☞

CAPUT I.

Consuetudinem contra libertatem ecclesiasticam observantes, vel servari facientes.

I. In c. Noverit, de sent. excom. consuetudinem contra libertatem ecclesiasticam servari facientes, vel servare praesumentes, judicando secundum eam, et alii cooperantes, ut potestates, consules, rectores, et consiliarii locorum, ubi hujusmodi consuetudines servatae fuerint, aut editae: item qui in authenticam formam scribere praesumpserit taliter judicata, incurrunt excommunicationem ibi latam, sed non est reservata in ea decretali; sed hodie videtur reservata ex Bulla in Coena Domini cap. 15. contra consuetudinem inducentes, aut observari facientes contra libertatem Ecclesiae; ita tenet Sayr. lib. 3. c. 19. n. 10. Sousa in c. 16. in Bulla Coenae disp. 18. n. 6. Coriol. et alii apud Dianam resol. 58. tract. 1. tom. 2.

Sed alii contra tenent, quia in Bulla Coenae, c. 15. cit. non fit mentio de consuetudine, sed de statutis, et legibus, seu jure scripto; et ita tenet Suar. disp. 21. sect. 2. n. 86. Duard. in Bulla eadem can. 15. n. 361. Filiuc. tract. 16. n. 263. Verum tamen est, quod in dict. c. 15. Bullae Coenae excommunicantur condentes leges, vel statuta contra libertatem Ecclesiae; et iis utentes etiam praetextu cujusvis consuetudinis. Quando ergo consuetudo observaretur, vel observari procuraretur, tanquam confirmativa juris scripti, tunc esset locus sine dubio excommunicationi reservatae in Bulla Coenae.

II. Nulla est ipso jure omnis consuetudo, quae sit contra libertatem ecclesiasticam, etiamsi sit immemorabilis, quia a jure civili, et canonico, tanquam corruptela est damnata: ideo non excusat a censuris praefatis: ita auth. Cassa C. de sacros. Eccles. et dict. c. Noverit et c. 15. Bullae Coenae: quia nulla consuetudo, etiam immemorabilis, potest jus tribuere ad ea, quae quis citra Papae privilegium obtinere non potest: ita in terminis Vasq. de success. §. 10. n. 651. Surd. cons. 301. n. 55. lib. 3. Natta cons. 495. n. 14. lib. 3. Ugolin. in dict. c. 15. Bullae vers. 6. Afficit; Filiuc. n. 274. Azor. tom. 1. lib. 5. c. 14. q. 5. et Rota decis. 839. in antiq. Clarus §. fin. quaest. 36. n. 13. Cened. collect. 57. n. 1. par. 1. Anton. Gabr. comm. concl. tit. de praescript. lib. 5. conclus. 1. n. 17. Limita, quod consuetudo immemorabilis cum

fama constanti privilegii Papae, juvat, et excusat a poenis, et praesumi facit titulum justum in iis, quorum quis citra privilegium Papae non est capax, sed cum illo est capax, Suar. defens. libert. Eccles. lib. 4. c. 34. n. 17. Layman lib. 4. tract. 9. c. 10. n. 2. Tuscus, verb. Judex concl. 453. num. 46. Rota divers. par. 2. decis. 215. n. 4. et post Farinac. par. 1. decis. 698. n. 4. et par. 2. decis. 545. num. 1. Mantica decis. 280. num. 2.

☞ Adest etiam Constit. Urbani VIII. Romanus Pontifex 5. Jun. 1641. damnans quascunque consuetudines immemorabiles, etiam cum asserta forma privilegii apostolici, militantes contra libertatem ecclesiasticam, et Ecclesiis, ac personis ecclesiasticis, earumque bonis praejudiciales; cui Constit. concordat cit. Bulla Coenae, et Authentica Cassa de sacrosanct. Ecclesiis, quamque per partes optime expendit Fagnan. lib. 1. cap. Consuetudines 1. de consuetud. a num. 58. ad 81. ☞

CAPUT II.

Consuetudinis iniquae observationem jurantes, vel jurari facientes.

Vide verbo Juramentum.

☞ CAPUT I. Contritio.

Vide Attritio. ☞

☞ CAPUT I.

Conventicula, caetus, seu societates illicitas ad libidines, falsas religiones, factionesque ineuntes.

Lege caesarea puniuntur variis poenis, ut vis publicae, proscriptionis domus, aliisque arbitrariis Tit. ff. de Colleg. et Cor. L. 15. C. de Episcop. et Cler. ac insuper privatione cujusunque successionis ad haereditates. Lege ecclesiastica prohibentur cap. Cum ex injuncto 12. de Haeret. et si sunt in praejudicium, spreum, aut contra Religionem, ea ineuntes denunciandi sunt S. Inquisitioni, ut ex ejusdem edicto 6. Novemb. 1754. Novissime a Clem. XII. Constit. In eminenti 4. Kal. Maii 1738. confirmata a Bened. XIV. Constit. Providas 18. Maii 1751. prohibita sunt conventicula, societates, coetus, conventus, collectiones, sive aggregationes, vel aliter nuncupatae, vulgo de Liberi Muratori, seu Des Francs Maçons, sub poena excommunicationis ipso facto incurrendae, Papae reservatae, ab audentibus, vel praesumentibus — hujusmodi societates inire, vel propagare, aut confovere, receptare, occultare, iisque adscribi, aggregari, aut interesse — Qui insuper puniendi sunt tam ab Episcopis, et Praelatis superioribus, quam ab haereticae pravitatis Inquisitoribus, tanquam de haeresi vehementer suspecti. In his autem conventiculis, seu societatibus — cujusunque religionis (ut narrat Clemens) et sectae homines, affectata quadam contenti honestatis naturalis specie, arcto aequae, ac impervio foedere, secundum leges, et statuta sibi condita, invicem consociantur; quaeque simul clam operantur, tum districto jurejurando ad sacra Biblia interposito, tum gra-

vium poenarum exaggeratione, inviolabili silentio obtegere adstringuntur. —

CAPUT I.

Criminosi si recipiantur ad habitum, vel professionem religiosam.

Primo, in Bulla Sixti V. 71. *Cum de omnibus § Quarto*, statutum fuit, ne in Religionem quisquam recipiatur ad habitum, vel professionem, nisi praecedente scrutinio, seu inquisitione de parentibus, patria, vita, et moribus, et cum informatione fide digna, quod tales non sint rei, neque suspecti graviorum criminum, ut homicidii, furti, latrocinii, unde damnati sint, vel periculum sit, ne damnentur.

Item, ut constet, eos non humana, sed divina ratione moveri, et de his omnibus, in capitulo generali, vel provinciali plena, et certa fide facta a Generali, vel Provinciali, et definitoribus, approbati admittantur.

Secundo, item statuit in eadem Bulla, juncta Bulla sequenti, ad *Romanum § 17.* ut criminosi, aut suspecti criminum, ut supra, cum actis publicis constiterit, curiam secularem ante suspensionem habitus de ipso crimine adversus eos accusationem suscepisse, vel inquisitionem instituisse, inhabiles sint ad professionem, itaut professio eorum sit nulla: de hac re vide *Sanch. in decal. lib. 4. c. 16. n. 39.* Item statuit, ut sit nulla professio, si sine scrutinio supradicto alicujus receptio fiat, et ut expelli debeat.

Tertio, ut recipiens supradictos inhabiles ad habitum, vel professionem, sive sit superior, sive alius religiosus, ut definitores, et capitulares, ipso facto incurrat privationem vocis activae, et passivae, officiorum, graduum, honorum, dignitatum obtentorum, et inhabilitatem ad hujusmodi de caetero obtinenda.

Quarto, ut curia secularis contra tales male receptos, quando scilicet professio est irrita, nihilominus procedere possit civiliter, et criminaliter.

In Bulla Clem. VIII. *In suprema* Constit. 83. Statuta est moderatio supradictae Constitutionis Sixti V. hoc modo.

Primo ablata est nullitas professionis in omnibus casibus dictae Bullae, idest, sive in casu, quo criminosi recepti fuerint, sive in casu, quo receptus quis fuerit sine scrutinio, seu informatione: et reduxit in hac parte illam Constitutionem ad terminos juris communis.

Secundo, statuit, ut poenae contra religiosos superiores admittentes ad habitum, et professionem contra supradictam formam locum habeant, itaut isti incurrant nihilominus in poenas praedictas: non tamen procedant illae poenae contra alios religiosos participes, ut definitores, vel capitulares suffragium dantes: et de hac moderatione tractat *Sanch. in decal. lib. 4. c. 19. n. 21.* ubi late explicat, et *lib. 5. c. 4. num. 61.*

Attenta igitur hac moderatione, hodie cujuslibet criminosi, etiam ad judicium delati, etiam in fraudem fori secularis ingredientis, professio est valida (nisi alias ex Constitutionibus Religionis illius a Papa specialiter super hoc approbata irritetur)

et est valida, etiamsi sine informatione praevia recipiantur; ita ex dict. Bulla Clem. VIII. ut observat *Sanch. lib. 5. c. 4. n. 61.*

Item hodie non prohibetur criminosus ex sua devotione ingredi, non in fraudem, ut infra dicam in fin. hujus cap. quia sic est de jure communi, *Covarr. pract. quaest. c. 32. n. 4. Miranda tom. 1. man. quaest. 19. art. 8. ante finem, Filiuc. tract. 16. n. 265.* et de magis communi testantur *Clar. § fin. quaest. 36. vers. Saepe numero contingit, colum. antep. Gutier. prac. quaest. 5. n. 2. lib. 1.* Si tamen habet impedimentum secundum Constitutiones Religionis irritans, sive solum impediens, tenetur illud revelare superioribus, ad quos pertinet admittere, et non potest illud citra peccatum mortale occultare, ad hoc ut recipiatur, *Abb. in c. Innotuit n. 6. de elect. Suar. tom. 3. de relig. lib. 5. c. 7. n. 18.* ubi ait, quando impedimentum non irritat, tunc superiores considerare debere, an de jure communi licite recipi possit ex natura rei, considerata decentia, et utilitate personae ad talem statum etc.

Adde, quod est necessarium scrutinium, seu informatio, etiam quando ii, ad quos pertinet admittere, habent sufficientem notitiam personae admittendae, quia forma non est accidentalis, quae potest per aequipollens adimpleri: ita sentit *Rota decis. 175. n. 3. et 4. par. 1. Recent.* sed essentialis, quia debet approbari in capitulo generali, aut provinciali.

Quod si criminosus Religionem ingrediatur bona fide, et non in fraudem, non poterit de caetero judex laicus contra illum procedere ullo modo: ita *Covar. Miranda, Clarus, Gutier. ubi supra.* cum communi sententia. Si vero in fraudem ingressus fuerit, tunc remanebit subiectus foro laicali ratione causae, et bonorum, sed non personae: unde poterit judex laicus contra eum procedere, puniendo illum in bonis; ita de jure communi communem ait *Guttier. n. 3. et Clarus ubi supra;* et in terminis hujus moderationis docent *Filiuc. loco cit. Bonaccina super Bulla Coenae Domini disp. 1. quaest. 16. sec. 1. pun. 5. n. 10. Bartol. de Vecchis in praxi novitiorum disp. 12. n. 11. Diana resolut. 33. tract. 1. tom. 2.* Aliqui tamen dicunt, neque in bonis posse puniri per laicum judicem, etiamsi in fraudem ingressus sit, ut *Marta de jurisd. p. 4. cent. 2. casu 121. a num. 22. Diana ibid.*

Si tamen criminosus in fraudem ingressus, jam antea fuit a Curia seculari carceratus, et contra fidem erupit, vel fuerat verbaliter degradatus; tunc Doctores dicunt, posse a laico iudice contra eum, etiam in personam procedi, *Abb. in c. 1. de oblig. ad ratiocin. et de communi testatur Filiuc. tract. 16. n. 265.* Quod limita, nisi esset in sacris; quia tunc esset prius realiter degradandus ab ecclesiastico iudice, praevia sententia, *Layman lib. 4. tract. 9. c. 4. n. 11. vers. Ut distinctius:* et similiter poterit contra eum procedi in personam, si professionem faceret in carceribus laicis, ut *Sylvest. verbo Iudex n. 6. in fin. cum Guil. Laud.*

Sed quaeres, quando dicatur in fraudem ingredi? Respondeo, secundum Bullam Sixti V. declaratoriam supradictae Constitutionis, ad hoc ut poenis ibi inflictis locus sit, requiritur, ut intervenerit accusatio, vel inquisitio specialis coepta, idest de tali delicto contra talem personam, et quod dicta inquisitio

sitio sit legitima, scilicet praecedente infamia, aut semiplena probatione, *Suar. tom. 3. de relig. c. 7. n. 17. et 18.* Tamen, ut dicatur illicita receptio secundum jus commune, ille dicitur in fraudem ingredi, qui fuit prius de delicto delatus in iudicio, vel diffamatus, ut tenet *Molina disput. 49. c. 21. tract. 3. Bart. in l. 1. n. 3. ff. de poen. magis communem ait Clarus quaest. 36. vers. Sed in hac proposito, et Filiuc. tract. 16. n. 265. Gutier. pract. q. 5. n. 5. lib. 1. Diana resolut. 26. tract. 2. tom. 1.*

Nota, quod dicta Sixti Constitutio non procedit in Monialibus, ut habetur in dicta Bulla Sixti declaratoria §. 18. neque contra criminosos viros, secuta sententia absolutoria, vel concordata Curia, ita ut non timeatur ulterior molestia; *Suarez c. 7. n. 19. Sanch. lib. 4. c. 16. n. 39. in decal. Miranda loco cit.*

CAPUT I.

*Ad Curiam Romanam recurrens, vel ibi causas
prosequens, si occasione dictarum causarum
offendatur personaliter, vel realiter,
publica, vel privata potestate.*

I. In c. 12. Bullae in Coena Domini fertur excommunicatio contra illos, qui occidunt, vel quoquo modo percutiunt, vel bonis spoliunt per se, vel per alios directe, vel indirecte personas quascunque ecclesiasticas, vel seculares ad Romanam Curiam super eorum causis, et negotiis recurrentes, vel in eadem Curia ea prosequentes, eorumque procuratores, negotiorum gestores, advocatos, agentes, auditores, iudices, si ista fiant occasione dictarum causarum, seu negotiorum Curiae: et continet haec excommunicatio non solum principales delinquentes, seu committentes, et executores, sed etiam auxilium, consilium, et favorem praestantes

Amplia, ut procedat non solum, si offendantur personaliter recurrentes, sed etiam si realiter recurrentes per suos procuratores, licet ipsi absentes sint, et offendantur occasione dictarum causarum, seu negotiorum Curiae, vel recursus, *Sayr. lib. 3. c. 16. n. 5. Filiuc. tract. 16. n. 180. Bonaccina super Bulla eadem, disp. 1. quaest. 13. punct. 2. n. 2.*

II. In Bulla Alexandri VI. In eminenti 11. apud Laertium, statutum est, ut si quis adversarium suum in causa, sive ecclesiastica, sive laicali, sive mixta, vertente in Romana Curia, vel adversarii procuratorem, advocatum vel causae auditorem, iudicem, testem, notarium praesumpserit minis afficere, invadere, verberare, mutilare, vel occidere per se, vel per alium quomodolibet ejusdem causae occasione, aut si quis taliter delinquentem recepta, verit, defenderit, occultaverit, eique consilium, auxilium, vel favorem dederit per se, vel per alium, incurrat eo ipso, primo excommunicationem latam in Bulla Coenae Domini, reservatam Papae, et in poenam ammissionis omnis juris, et actionis in ea causa. Quod si mors, aut membri mutilatio a praedictis causata fuerit, incurrit tam principalis, quam cooperans, ut supra, eo ipso poenam depositionis ab omni dignitate, officio, ordine, et beneficio, ac laesae majestatis poenas; eorumque officiorum, et beneficiorum dispositio Sedi Apostolicae reservatur;

et sunt eo ipso in suis bonis omnibus a cunctis perpetuo diffidati, banniti, et infames, et inhabiles.

III. Statutum est in eadem Bulla Alexandri VI. ut quicumque sciverit, aliquem praemissa commisisse, procurasse, aut meditatum esse, illum teneatur Papae immediate, vel mediate denunciare quamprimum; alias in excommunicationem Papae reservatam incidat eo ipso: quod si denunciatus fuerit complex, veniam, et impunitatem consequatur.

Nota, quod ista Alexandrina Constitutio, cum sit edita ob publicam quietem et securitatem, est favorabilis, et ideo extendenda, ut etiam si expresse non constet, collitigantem offensum esse occasione litis in Curia vertentis, si tamen non constat de alia causa, praesumatur occasione dictae litis offensus a collitigante. *Puteus decis. 102. et 103. lib. 1. Rota divers. decis. 639. n. 1. par. 1. Mandos. cons. 61. n. 3.* Item procedit, etiam si persona ex praedictis offensa fuerit, existens extra Curiam, si tamen lite in Curia adhuc vertente, *Put. decis. 104. n. 1. lib. 1. Rota divers. ubi supra n. 2. Mandos. consil. 60. n. 11.*

CAPUT II.

In Curia Romana propter negocia Curiae commorantes, si quis vexet in eadem Curia via jurisdictionis usurpatae, etiam non occasione eorumdem negotiorum.

I. Cap. 9. Bullae in Coena Domini excommunicantur ii, qui jurisdictionem ordinariam, vel delegatam a Papa, vel a iudicibus Sedis Apostolicae, seu Curiae Romanae non habentes, illam sibi temere vindicantes, morantes in Curia audent interficere, mutilare, spoliare, capere, vel detinere, sua, vel aliorum opera.

Nota, quod licet Bulla loquatur de talibus vexantibus commorantes in Curia, non intelligitur tamen de omni commorante in Curia, etiam materialiter, ut pro suis lucris, aut utilitatibus non concernentibus in Curia formaliter, adest, propter negocia Curiae Romanae: ita *Cajetan. excomm. c. 14. Sayr. lib. 3. c. 13. n. 3. Filiuc. tract. 16. n. 165. Tolet. lib. 1. c. 25. §. Aliud dubium.*

CAPUT III.

Ad Curiam Romanam personaliter accedentes pro negociis ejusdem Curiae, vel redeuntes vexans injuste, etiam non occasione eorumdem negotiorum.

Cap. 9. Bulla in Coena Domini excommunicantur omnes illi, qui ad Sedem Apostolicam venientes, vel ab ea recedentes, sua, vel aliorum opera interficiunt, mutilant, spoliunt, capiunt; aut detinent.

Nota, quod de jure communi venientes ad Curiam Sedis Apostolicae, et in ea manentes, et revertentes cum rebus suis, dicuntur esse sub protectione speciali Sedis Apostolicae, c. un. de Cler. peregri. Marius Altinius tom. 1. de censur. lib. 5. disp. 10. c. 2. §. Non obstat.

Nota etiam, quod licet textus Bullae praefatus

simpliciter dicat de venientibus ad Sedem Apostolicam, seu Curiam, tamen intelligitur de venientibus formaliter ad Sedem Apostolicam, idest pro negociis, quae expediuntur in eadem Curia, sive sint gratiae, sive iustitiae, ut saltem primario, et principali intentione propter talia negocia veniant, *Tolet. lib. 1. c. 25. §. Primum dubium, Sayr. lib. 3. cap. 13. num. 3. Marius Alterius cap. 1. loco citato §. Veniente, Suarez de censur. disp. 21. sect. 2. n. 65. in fine, Navar. cap. 27. num. 65.*

CAPUT IV.

Ad Curiam Romanam euntes, manentes, redeuntes circa eorum beneficia vexans via juris.

Eugenius IV. in Bulla *Divina*, quae habetur in *Extravag. 3. de privil. inter communes*, statuit ne officiales Sedis Apostolicae extra Romanam Curiam litibus vexentur: idemque statuit de venientibus ad Curiam pro causis, seu negociis suis, vel suorum, et ibi manentibus, et recedentibus: et inhibet omnibus iudicibus, tam ordinariis, quam delegatis cujuscunque dignitatis, gradus etc. ne praesumant sententiam excommunicationis, suspensionis, aut interdicti, aut privationis officiorum, aut beneficiorum, seu quamvis aliam sententiam contra praefatos promulgare, et in contrarium attentata irrita esse decernit. Si quis autem dictorum iudicium se intromiserit de dignitatibus, aut beneficiis ecclesiasticis quibuscunque praedictarum personarum, illas privando, aut privatas declarando, aut illa privationis praetextu aliis conferendo, aut aliter, tam ipse, quam recipientes talia beneficia, et officia, incurrunt ipso facto excommunicationis, suspensionis, et interdicti latas sententias: et excommunicationis absolutionem Papae reservat, non autem aliarum censurarum absolutionem. Vide *Suar. disp. 37. sect. 1. n. 8. Filiuc. tract. 18. n. 148. Canonistas super ead. Extrav.*

Nota primo, quod illa suspensio, quia est indefinita, est totalis, et intelligitur ab officio, seu divinis, et beneficio: ita in terminis *Layman lib. 1. tract. de censur. tit. de suspen. c. 1. n. 2.* et hanc probabiliorum ait *Suar. disp. 25. sect. 2. n. 9.* et magis communem ait *Filiuc. tract. 17. c. 1. n. 9.* est tamen probabile, esse tantum suspensionem a beneficio, seu administratione, *Suar. n. 9.*

Nota secundo, quod hodie haec poenalis Constitutio non procedit contra Ordinarios privantes, aut se intromittentes contra clerico curiales de beneficiis eorum, quando causa privandi, aut decernendi, seu procedendi sit justa; quia ex *Trid. sess. 24. c. 11. de reform.* derogatum est huic Eugenianae, ut clerici sint subjecti Ordinariis, etiamsi talia beneficia non requirant residentiam: quoad alios autem iudices delegatos nihil est derogatum Eugenianae privilegio, seu exemptioni curialium, vide *Barb. in dict. Extrav.*

Nota tertio, quod quamvis *Filiuc. tract. 15. n. 199.* dicat, praefatam excommunicationem esse reservatam in Bulla Coenae ex c. 9. de qua dixi supra c. 2. tamen mihi non placet, quia c. 9. Bullae solum excommunicat iudices, qui audent interficere, mutilare, spoliare, capere, detinere com-

morantes in Curia romana: sed loquitur de spoliatione physica, seu cum violentia, non autem morali, privando beneficiis, vel officiis in absentia, *Marius Alter. disp. 10. lib. 5. c. 3. §. Spoliet:* et ita vidi in praxi observari, ut contra iudicem in partibus spoliante curiales beneficiis procederetur vigore Eugenianae, et non Bullae in Coena Domini.

CAPUT V.

Ad Curiam romanam accessum, vel recessum liberum prohibentes, publica, vel privata auctoritate.

In cap. 13. in Bull. Coenae fertur excommunicatio reservata Papae contra eos, qui quibuscunque personis directe, vel indirecte prohibere, statuere, seu mandare praesumunt, ne pro negociis quibuscunque prosequendis, seu gratiis, aut litteris impetrandis ad romanam Curiam accedant, aut recursum habeant; seu gratias ipsas a dicta Curia, seu Sede Apostolica impetrent, seu impetratis utantur; vel eas gratias, seu litteras apud se, aut notarios, seu tabelliones, aut alias quomodolibet retinere praesumunt; vel partes ipsas actrices, ejusve conjunctas personas, procuratores, officiales capiunt, vulnerant, carcerant, detinent.

Hic textus, licet videatur loqui de taliter delinquentibus publica potestate, tamen ab Interpretibus intelligitur etiam de privata potestate, ut *Navarr. c. 27. n. 68. Duard. quaest. 9. n. 18. Bonacc. super eadem Bulla quaest. 14. pun. 3. Marius Alterius c. 3. §. Quive alias, Sayr. lib. 3. c. 18. n. 3.*

CAPUT VI.

Ad Curiam romanam ecclesiasticos a jure, vel ab homine citatos vexans, ne eant.

I. Clem. Multorum de poenis habet, quod si temporale dominium habens, viros ecclesiasticos, ne citati ad Sedem Apost. ab homine, vel a jure, venire ad ipsam valeant, ausu detineat sacrilegio, citatos eosdem in exitu eorum distructuum ut plurimum capiens, primo talis detinens, seu capiens, et ista procurans, sive sit secularis, sive ecclesiasticus, incurrit excommunicationem Papae reservatam, ex *can. Si quis suadente 17. quaest. 4. c. Nuper de sent. excomm.* etiamsi tali capturae, seu detentioni ipsae citatae personae ecclesiasticae consentiant, vel se capi, aut detineri procurent.

II. Procurantes talia, si sint personae ecclesiasticae, Praelati quidem incurrunt suspensionem triennalem a perceptione fructuum suarum Ecclesiarum: si autem inferiores extiterint, eo ipso obtentis beneficiis sunt privati: et procedit de procurantibus, sive sint ipsi citati, sive alii, ut ex eo textu apparet.

Dicitur autem quis a jure citatus ad Sedem Apostolicam, quatenus tenetur eam adire, et comparere coram illa, ut causa confirmationis obtinendae, vel absolutionis a casibus reservatis, vel visitationis Liminum, ut *Bonif. Vitalin. in eadem Clem. n. 25.* et dicitur etiam detinere, ut incidat in has poenas, qui arreat jam captum, *Bonif. ibidem n. 26.*

Dicitur vero Praelatus, de quo in textu, quicumque ordinariam ecclesiasticam externi fori habet jurisdictionem, gloss. in cap. 2. verbo *Ecclesiarum Praelati*, et ibi *Abb. Innoc. in cap. Humilis*, de major. et obed. Jo. Monach. et Imola in Clem. Dudum, §. *Ab olim*, de sepul. Azor. par. 2. lib. 3. c. 25.

Non incurrunt autem has poenas, si carceratio fiat potestate ecclesiastica; sed solum incurrunt tunc in Canonem, *Si quis suadente*, ita gloss. ibidem verbo *Seculari*, et tenet Vitalin. ibi num. 26. et alii communiter.

Item posteriores poenae solum procedunt contra procurantes, si sint ecclesiastici, ut patet ex textu. Dicitur etiam procurare capturam, vel detentionem ipse, qui capit, seu exequitur, et qui mandat, *Suar. de censur. disp. 31. sect. 5. n. 20. Filiuc. tract. 17. n. 155. Marius Alterius tom. 2. tract. de suspens. disp. 16. c. 3.*

III. Adde, quod supradicti capientes, aut detinentes invitum, ne eat ad Sedem Apostolicam, incurrunt excommunicationem in Bulla Coenae reservatam c. 9. et c. 5. ut dixi supra c. 3. et c. 5. Alia etiam circa dictam Clementinam vide verbo *Resignatio*, c. 3.

CAPUT VII.

Ad Curiam secularem ab ecclesiastica recurrentes, via appellatiois.

Vide verbo *Appellatio*, c. 3. et verbo *Jurisdictio*, cap. 10.

CAPUT VIII.

Ad Curiam secularem si ecclesiastici ab ecclesiasticis, vel laicis conlitigantibus trahantur quomodolibet.

I. *Cap. Inolita* 11. q. 1. ex Concilio Milevitani et Cartaginensi relatis ab Innocentio III. in c. *Si diligenti de foro competenti*, cautum est, ne clerici clericos, relicto suo Pontifice, ad judicia publica, idest laicalia pertrahant; alioquin causam perdant, et a communione habeantur extranei.

Amplia etiam in casu denegatae justitiae per judicem ecclesiasticum, *Genuen. in praxi*, c. 6. num. 1.

Amplia secundo, quod licet ista amissio juris, et causae non sit perse loquendo latae sententiae poena, sed indigeat sententia privante tali jure; unde debet adversarius, qui tractus est ad forum seculare, agere coram judice ecclesiastico conditione ex hac lege, petendo eum privari jure suo, ut *Abb. in dict. c. Si diligenti*, num. 20. *Soccin. n. 29.* et quod sit poena ferendae sententiae, tenet gloss. ibi verbo *Causam perdant*, *Imola ibi num. 12. Turresan. in d. c. Inolita*, n. 2. *Sanck. consil. lib. 6. c. 1. dub. 1. n. 13. et dub. 6. n. 3. Rota decis. 255. n. 2. part. 2. noviss. seu posth. collect. Farinac.* tamen habet per accidens effectum latae sententiae, quatenus si tractus sit in possessionem, seu ab eo aliquid debeatur in ea causa, habet retentionem in foro conscientiae, quia cui damus actionem, facilius et exceptionem, *Abbas ibid. n. 20. Feder. de Senis cons. 47. Innoc. in c. Inter dilectos, de excess. praelat.* et tenet in simili *Sanck. de matr. disp. 38. n. 33. lib. 6.* est probabilis; ait tamen Abbas, tutius esse petere ju-

dicialiter privationem, et ita allegati a *Sanchez.* Sed hodie est latae sententiae tota haec poena privationis, ut infra num. 2.

An autem illa excommunicationis poena sit latae sententiae; certe verba illa videntur latae sententiae in rigore, cum non requirant factum judicis, ut pro talibus, v. gr. excommunicatis habeantur, ut per *Tiraq. in leg. Si unquam, verbo Revertatur*, n. 216. cum per eum adductis. Tamen in casu nostro Doctores communiter dicunt, esse excommunicationem ferendam, donec trahens satisfecerit, ut *Hostiens. et Joan. Andr. in dicto c. Si diligenti, Abb. n. 5. et 22. Tiraqu. loc. cit. Bern. Diaz in praxi c. 65. n. 22.* Sed hodie est latae sententiae, ut infra.

II. In Bulla Martini V. quae est 10. incipit, *Ad reprimendas*, §. *Tertio*, ita cautum, ut omnes, et singulae personae ecclesiasticae, etiam exemptae, et etiam episcopali, aut majori dignitate praeditae, quae aliquam personam ecclesiasticam, vel universitatem ecclesiasticam ad iudicium, vel forum laicale trahere praesumpserint quavis in causa; primo causam, seu omne jus eo ipso perdant in re praetensa; secundo singulares personae incurrant excommunicationem ipso facto; tertio capitula, et conventus incurrant suspensionem ipso facto; quarto, si praedicti delinquentes, eisque cooperantes moniti, non obediunt incontinenti, coercendi erunt per privationem beneficiorum, et inhabilitatem. Haec ultima poena est ferendae sententiae, ut patet ex verbis ejusdem Constitutionis, quid quid contra (quod scilicet sit latae sententiae) dicat *Farinac. apud Rotam decis. 83. num. 1. et 2. in collectione Rubei*, et infra verbo *Jurisdictio*.

Limita, quod illa privatio juris requirit declaratoriam, *Rota part. 1. posth. Farinac. decis. 255. n. 2.*

Limita etiam, quod in causa beneficii, licet alter ex conlitigantibus recurrendo ad judicem laicum, eo ipso privetur omni jure, quod habere praetendebat in beneficio; tamen non propterea illud adversario acquiritur sine alio canonico titulo; *Rota dict. dec. 255. n. 3. cum ibi allegatis.*

III. Trahentes ecclesiasticos ad laicum forum, praeter juris canonici dispositionem, incurrunt, secundum probabilem sententiam, in excommunicationem latam in c. *Noverit*, et c. *Gravem de sentent. excomm.* contra violantes libertatem ecclesiasticam, ut dixi verbo *Jurisdictio*, cap. 4.

Quaeres, an conlitigantes, qui trahunt adversarios ad forum laicum, incurrant in excommunicationem in Bulla Coenae c. 15. ubi excommunicantur magistratus laici, qui ad suum tribunal trahunt ecclesiasticos, et item qui trahi faciunt, et procurant? respondeo, non incurrere, quia illa verba, *trahi faciunt, et procurant*, intelliguntur de publicis officialibus, et non de litigantibus, *Sarr. lib. 3. cap. 19. n. 6. Duard. super dict. Can. Bullae quaest. 10. n. 2. Regin. lib. 9. n. 356.*

IV. Incurrunt excommunicationem in eadem Bulla latam c. 16. litigantes, quando recurrunt ad iudicium laicale, ut inhibitiones procurent contra judicem ecclesiasticum, ut sic ejus jurisdictionem eludant; et hoc est trahere judicem ecclesiasticum ipsum aliquo modo ad laicum forum: et probabilius est, procedere, etiamsi recurratur per praeoccupationem, ut impediatur futurae ordinationes judicis ecclesiastici, ut dixi supra verbo *Appellatio*.

c. 3. et verbo *Jurisdictio* cap. 10. Non tamen in rigore juris illicitum est pro tuenda sua possessione ab injusta facti violentia, recurrere ad Curiam secularem, seu invocare brachium illius, non tanquam judicis, seu publicae potestatis; sed invocando tanquam auxilium privatae personae, ad se defendendum, non per viam juris, idest non per citationes, et inhibitiones, sed per viam facti, *Rota Acchill. decis. 36. de appell. Rota dec. 212. n. 8. et g. et 11. in collect. Farin. de contr.*

V. Alias etiam poenas, et censuras incurrunt trahentes, et recurrentes ad tribunalia laica in causis ecclesiasticis, de quibus dixi infra verb. *Jurisdictio* c. 9. quibus hic adde, quod in odium recurrentium ad Curias seculares pro impedienda jurisdictione ecclesiastica, *Rota romana* ex stylo inveterato solet admittere in causa principali probationes minus authenticas, verbi gratia, ex scripturis informibus, seu attestationibus privatis, quae alias in gradu probationis nullam fidem faciunt, juxta auth. *Si quis in aliquo*, *Cod. de eden.* ita *Rota decis. 513. num. 2. part. 1. noviss.* ubi ait, hoc admittere a *Rota* propter suspicionem impedimenti in extrahendis scripturis ex authentico originali, et plures allegat decisiones.

CAPUT IX.

Curia secularis ad se trahens ecclesiasticas personas, aut causas ecclesiastici fori.

Vide infra verbo *Jurisdictio* cap. 4. 5. et 6.

CAPUT X.

Curias Principum secularium religiosi adeuntes, animo nocendi suis Praelatis, vel monasteriis.

Ex *Clement. 1. §. Quia vero de statu Mon.* sic habetur; Ne monachi, aut canonici regulares administrationem aliquam non habentes, ad Curias Principum absque speciali Praelatorum suorum licentia se conferre praesumant: quod si ut suis Praelatis, aut monasteriis damnum aliquod inferant, ad dictas Curias se conferre praesumpserint, excommunicationis sententiam eos incurrere volumus ipso facto. Haec excommunicatio non est reservata, ut patet ex textu, et ibi *Vitalin. n. 25.* et Doctores communiter. Et procedit contra monachos nigros, et albos, et canonicos regulares, non autem contra alios religiosos, *Sayr. lib. 3. c. 33. numero 26. Tolet. lib. 1. c. 39. §. 4. Habetur; Barb. in dict. Clem. n. 4. Cajet. verbo excommun. c. 62. Sylv. verbo excommun. g. n. 73.* et alii magis communiter: quamvis alii dicant, monachos albos hic non contineri, ut *Angel* quem sequitur *Suarez disp. 23. sect. 5. n. 4.*

Et quamvis alii dicant, omnes religiosos simplices contineri, ex eo quod hic sint expressi etiam canonici regulares, ut *Vitalin. super hac Clem. §. Quia vero, n. 42. Navarr. c. 27. n. 139. Roederic. quaest. regul. tom. 2. quaest. 60. art. 2. vers. Quarta excommunicatio: illud est certum, contineri religiosos etiam habentes administrationem sub hac poena, ut *Sayr. n. 27. in fin.**

Intelligitur autem hic textus de Curias Principum secularium tantum, ut *Vitalin. ibi n. 43.* et

procedit, sive accessus fiat ad Curiam cum licentia, sive sine illa, gloss. *ibid. verbo Ipso facto;* quam gloss. communiter receptam ait *Navarr. cap. 27. n. 139. et Salas de legib. disp. 9. sect. 1. n. 12.* et idem tenent *ibid. Vitalin. n. 28. Sayr. loco cit. n. 27.*

Sed requiritur ad hanc poenam, ut duo concurrant, scilicet quod intraverint Curiam, et quod intraverint causa damni praefati procurandi: ita gloss. *ibid. Sayr. Tolet.* et alii communiter. Et nota, quod iste actus internus, seu intentio, quamvis occulta, sufficit ad incurrendam hanc poenam per talem ingressum Curiae, quia actus internus componit unum morale cum actu externo, et illum informat, et malum reddit, et punibilem per legem humanam. Unde ait *Bonif. Vitalin. loco cit. num. 45.* quod ingressus Curiam, stante intentione occulta, nihilominus coram Deo, et Ecclesia triumphante erit notorie excommunicatus, non tamen coram Ecclesia militante, nisi exterius constet de tali malo animo, ut per ejus confessionem, vel ex conjecturis, ut ab effectu subsecuto nocumenti. Et quod religiosus incurrat praedictam poenam, etiam per solum accessum ad Curiam ex tali intentione, etiamsi ea intentio mala nullo signo externo se probat, tenent *Cajet. et alii Doctores supra citati*, et hanc communem, et securiorem sententiam ait *Salas de legib. disp. 9. sect. 1. n. 10. et 12.* et simile infra verbo *Simonia*, c. 5. et part. 1. c. 5. quamvis contrarium teneat *Vasquez apud Salas ibidem num. 8.* et alii, quos ipse tacito nomine refert *num. 12.* qui putant, non incurrere religiosum hanc poenam, nisi quando actio externa fit de se mala, ut si accedat sine licentia, vel quando interna intentio prodeat, aliquo signo in actum externum.

CAPUT XI.

Ad Curiam Romanam Episcopi venientes, et inde insalutato Summo Pontifice, aut sine ejus licentia discedentes.

In *extr. 2. de major. et obed. inter communes*, inhibetur, primo omnibus Episcopis, eisque majoribus Praelatis, ne extra suae dioecesis limites sine habitu episcopali discurrant, nisi ex causa rationabili, v. g. timoris, aut simili: secundo inhibet, ne Episcopi, aut iis superiores Praelati latenter, praesertim mutato habitu, venientes ad Curiam Romanam, de ipsa discedant, non repraesentati Papae conspectui, vel sine ejus licentia: alias tam ipsi, quam qui eos Romae receptaverint, nisi id Papae notificari procuraverint, confestim in excommunicationem ipso facto incurrant.

In *extrav. 3. eod. tit.* statuitur, ne quis Episcopus sine sui superioris licentia audeat extra dioecesim pernoctare: item, ut Episcopi ad Romanam Curiam venientes, palatium papale primitus visitent, Papam salutaturi (si id fieri possit) et non discedant a Curia, nisi licentia petita a Papa, et obtenta: alias tam ipsi Episcopi, seu iis majores Praelati, quam eos receptare praesumentes, nisi prius Papae notificaverint adventum illorum, in excommunicationem incurrant ipso facto.

Limita primo, ut haec poena excommunicationis non liget, nisi in casu accessus Episcopi ad Curiam, et recessus contra supradictam prohibitionem, ita

ut non sufficiat, clam venisse ad Curiam, nisi etiam recesserit sine licentia, ut supra, propter particulam — et ab illa, ut praedicitur, recedentes — quae dictio et cum sit copulativa, requirit utrumque extremum ad incurrendam censuram. Similiter non intrat excommunicatio ista in aliis capitibus inhibitionem, seu prohibitionum supradictarum, ut patet ex *textu*.

Limita secundo cum *Bonaccin. de censur. in particulari, disput. 2. quaest. 6. punct. 4. num. 3.* quod ad incurrendam istam excommunicationem requiritur, ut Episcopus latenter venerit ad Curiam Romanam, ut patet ex utraque extravaganti.

Item limitat idem Bonaccina, ut non incuratur dicta excommunicatio, nisi quando Episcopus venit ad Curiam aliqua prava intentione. Sed hoc non puto verum, quia ex *tex.* dictarum extravagantium non colligitur, et magis Pontifex videtur hoc statuisse, ut debita reverentia Summo Pontifici praestetur, utque amoveatur omnis occasio prave, et non sincere aliquid agendi; et ideo merito hanc limitationem rejicit *Filiuc. tract. 14. n. 154.*

Limita tertio, ut in hanc poenam, aut prohibitiones non incurrant, neque contineantur Abbates, aliive similes Praelati, minores Episcopis, ut patet ex *tex.* et ita *Bonaccin. ibi n. 9.*

CAPUT I.

Decimas ecclesiasticas si Religiosi usurpent, aut impendant.

Clem. Religiosi de decimis. Religiosi quicunque, qui novalium, aut alias decimas Ecclesiis debitas, ad eos ex aliqua causa legitima non spectantes, appropriare sibi praesumpserint, aut exquisitis fraudibus usurpare: seu qui de animalibus familiarium, et pastorum suorum, vel aliorum, etiam animalia ipsa eorum gregibus immiscentium; seu qui de animalibus, quae in fraudem Ecclesiarum in pluribus locis emunt, emptaque tradunt venditoribus, vel aliis ab ipsis tenenda: seu qui de terris, quas tradunt aliis excolendas, decimam solvi Ecclesiis non permiserint, aut prohibuerint; nisi post requisitionem per eos, quorum interest super hoc eis factam, a praemissis destiterint intra mensem; aut si de iis, quae contra praemissa usurpare, vel destinare praesumpserint, intra duos menses Ecclesiis damnificatis emendam non fecerint competentem; sint, et tandiu maneant officiis, et administrationibus, et beneficiis suis suspensi, donec destiterint, et satisfecerint, ut supra.

Quod si religiosi praedicti administrationes, vel beneficia non habeant, eo casu, quo alii supradicti suspensionem ipsi excommunicationem incurrant, ante satisfactionem condignam nullatenus absolventi, privilegiis non obstantibus quibuscunque: itaque nulla est absolutio ante dictam satisfactionem.

Sed haec Constitutio limitatur in eadem *Clem. in fine*, ut non procedat quoad animalia, quae per religiosorum ipsorum donatos, seu oblatos tenentur; dum tamen isti oblato vere Religioni obtulerint se, et sua, et non ficta.

Nota primo, quod ait, *officiis, et administrationibus*, intelligendum non de officio divino, seu Ordinis, sed administrationis rerum conventus, aut

personarum, sive sint spiritualia, ut superiores, sive temporalia, ut cellerarii, aut sacristae: ita *Zenzel. et Paul. ibi*, quos sequitur *Anchar. n. 14. Suarez disput. 31. de cens. sect. 6. n. 9.*

Nota secundo, in hanc censuram incurrere religiosos usurpantes, et impediennes decimas Ecclesiis debitas, non autem eas sibi furtive, aut moratorie retinentes, *gloss. ibid. verb. Prohibuerint, Navarr. c. 27. n. 138. Suar. n. 9. Sayr. lib. 3. c. 33. n. 24. ubi plures allegat Tolet. lib. 1. c. 39. n. 3.*

Nota tertio, quod ait haec Constitutio contra religiosos nolentes solvi decimas de agris propriis alteri locatis, vel colendis traditis, ut colono partuario, procedit in iis religiosis, quibus concessum est privilegium exemptionis a decimis solum personale, quia tunc non extenditur ad conductores agrorum: secus est, si esset privilegium reale, quia illud extenditur ad conductores, et partuarios. *Bonaccos. tom. 1. cum opin. lib. 1. c. 10. n. 13. Azor. part. 1. lib. 7. cap. 37. quaest. 7. Barbos. in eadem Clem. num. 4.*

Privilegia autem concessa Regularibus exemptionis a decimis clausa in corpore juris sunt personalia, quia habent semper illam restrictionem, ex propriis laboribus *c. Licet, c. A nobis, c. Tua de decimis, Seraph. decis. 827. n. 3.* Sed alia sunt hodie privilegia concessa extra corpus juris realia, scilicet, in quibus est clausula — *eximimus praedia eorum*, vel bona quaecunque, cum derogatione horum jurium — *Suar. tom. 1. de relig. leg. 1. tract. de decimis c. 19. n. 13. Henriq. leg. 7. c. 27. n. 7. litt. L. Roderic. quaest. regul. 45. art. 4. tom. 2.* Ista tamen privilegia realia non suffragantur, quominus Regulares teneantur solvere decimas reales, si prius erant praedia decumana, antequam a dictis privilegiatis fuerint acquisita, etiamsi privilegiati postea ea propriis manibus excolant, per *c. Nuper de decim. Graff. lib. 2. c. 27. num. 58. tom. 2. Miranda quaest. 49. art. 12. tom. 2.* et nunquam censetur derogatum *c. Nuper*, nisi facta fuerit ejus specialis mentio, *Rota recent. part. 1. decis. 341. n. 2. Barbos. super dict. c. Nuper*, quia est Constitutio conciliaris.

Nota ultimo, quod licet ex vi hujus *Clemen. excommunicatio* ista non sit reservata post satisfactionem, hodie tamen est reservata, ut *infra*.

CAPUT II.

Decimas ecclesiasticas usurpantes quicunque, aut impediennes.

I. *Ex cap. 17. Bullae in Coena Domini* incurrunt excommunicationem Papae reservatam usurpantes decimas ad quascunque ecclesiasticas personas pertinentes ratione Ecclesiarum, vel beneficiorum. Vide *infra verb. Usurpatio c. 1.*

II. Et amplius ex Tridentino *sess. 22. c. 11. de reform.* quicunque decimas Ecclesiae alicujus, aut beneficii, aut loci pii in proprios usus convertere, illasque usurpare praesumpserit, seu impedire, ne ab iis, ad quos pertinent, percipiantur, excommunicationem incurrit; a qua solus Papa absolvit, facta restitutione integra. Et patronus Ecclesiae, si tale crimen commiserit, ultra excommunicationem, eo ipso privatur jure patronatus. Clerici

autem fabricatores talis delicti, seu consentientes eidem, praeter praedictas poenas, incurrunt ipso facto privationem beneficiorum, et inhabilitatem ad beneficia; et insuper ab Ordinario suspendendi ab executione suorum Ordinum. *Vide infra verb. Usurpatio c. 1.*

CAPUT III.

Decimas impugnantes religiosi, aut scrupulum poenitentibus de decimis solvendis non facientes.

Clem. Cupientes de poenis, religiosi, qui aliquos, ut audientes, a decimarum Ecclesiis debitarum solutione retrahant, in sermonibus suis, vel alibi proferre praesumpserint, excommunicationi subiaceant eo ipso. Item religiosi, qui scienter postposuerint confitentibus conscientiam facere de solvendis decimis, ab officio praedicationis tandiu manent ipso facto suspensi, donec confitentibus ipsis habita occasione conscientiam fecerint de eis persolvendis: et si interim praedicare praesumpserint, praedicta negligentia non purgata, excommunicationem incurrunt ipso facto. *Vide Sylv. excomm. 9. num. 88. Roderic. q. regul. 44. art. 8. casu 45. Navarr. c. 27. n. 145. tom. 2. Rebuff. tract. de decimis quaest. 13. n. 109. Barbos. super eadem Clem. et alios Canonistas ibid. Suar. disp. 23. sect. 5. num. 36.*

CAPUT I.

Denuntiare delinquentem obligati a jure communi sub poenis latae sententiae.

I. Cardinalem, aut Papam in persona offendens violenta manus injectione, vel persecutione hostili, est denuntiandus a quolibet, quamprimum sciverit, vel conjecerit factum, vel faciendum; alias incurrit non revelans, excommunicationem Papae reservatam in cap. *Foelicis*, de poenis in 6. per extensionem factam a Pio V. Constit. 93. *Infellicis*. *Vide verb. Majestas cap. 2.*

II. Simoniaci de datis, vel promissis in Curia Romana ob gratiam, vel justitiam, denuntiandi sub poena excommunicationis Papae reservatae, intra triduum, ut *Extravag. 1. de sent. excom.* in Bulla Greg. XIII. de qua dixi verbo *Simonia c. 15.*

Hoc onus denuntiandi sublatum est ab Alexandro VII. ut in Additione ad cit. cap. 15. n. IX. verb. Simonia.

III. Praelati, et rectores Ecclesiarum submittentis laicis bona Ecclesiarum suarum, scilicet illorum patronatui, vel defensioni, seu commendae, vel dominio directo, profitendo, se ea bona a laicis illis recognoscere, denuntiandi sunt a clericis sub poena suspensionis triennalis latae sententiae a perceptione beneficiorum, seu fructuum, quae in Ecclesia obtinent sic gravata, ex c. 2. *de rebus Eccl. non alien.* *vide verbo Usurpatio cap. 2.*

IV. In collitigantem in Curia Romana, occasione ejusdem litis minas intentans, aut violentam manum injiciens, aut in talis causae procuratorem, sollicitatorem, judicem, notarium, testem, est a quovis id sciente quamprimum denuntiandus sub poena excommunicationis latae sententiae Papae re-

servatae Bulla ex Alex. VI. *In eminenti*, est Constit. 11. apud Laertium, *vide supra verb. Curia c. 1.*

V. Ambitum committentes in electione regulari, sunt denuntiandi, scilicet regulares, qui suffragia procuraverint pro regularibus eligendis ad officia: alias non denuntians, seu non revelans juridice, incurrit poenam privationis officiorum, et inhabilitatem ipso facto ex Bulla Clem. VIII. innovata a S. Congreg. Conc., *vide ver. Ambitus c. 7.*

VI. Rei ambitus ad papatum, vivente Papa, tractando de futuro Pontifice, sunt denuntiandi quam primum, alias incurruntur poenae multae; de quibus dixi verbo *Ambitus cap. 2.*

Circa denuntiationem sollicitantium in confessione vide infra verbo Solicitatio.

Circa denuntiationem confessarii exposcentis nomen complicitis, cum quo poenitens peccatum perpetravit, vide supra verb. Confessarius cap. V.

VII. Religiosi haeretici, vel de haeresi suspecti, a suis Praelatis denuntiandi, *vide verb. Haeresis c. 7.*

Praeter hucusque enunciatos, denuntiandi etiam sunt a quibuscunque fidelibus utriusque sexus, vel coram Episcopis, (si degant extra Urbem, ejusque districtum) vel coram peculiaribus locorum Inquisitoribus, prout eis libuerit.

Haeretici, vel suspecti, etiam leviter de haeresi cap. Excommunicamus 13. §. Adjicimus de haeret. et quidem sub poena peccati lethalis contra praecceptum S. Obedientiae, et insuper excommunicationis latae sententiae, si intra tempus in edictis Saer. Cong. gener. Inquisit. et respective Episcoporum, ac dictorum peculiarium inquisitorum, id non peregerint super omnibus capitulis seu articulis in eisdem edictis contentis, qui ad duodecim reduci solent.

Nota I. Quod etiam leviter suspectos de haeresi ita declaravit Alexand. VII. Constit. — Licet alias — mox citanda.

Nota II. In edicto generalis Inquisitionis praefixum esse terminum ad denuntiandum triginta dierum: in edictis vero Episcoporum, et Inquisitorum duodecim, vel plurium, pro eorum arbitrio, incipiendum a die scientiae delicti.

Nota III. Omittentes intra id respective tempus denuntiationem, in Urbe, et districtu incurrunt excommunicationem (quae prius reservata erat S. Inquisitioni) a qua tamen hodie absolvi poterunt a quocunque confessario, postquam denuntiaverint, juxta decretum ejusdem generalis Inquisitionis 27. Sept. 1735., et 9. Mart. 1758. Extra Urbem vero, ejusque districtum, non nisi ab Episcopo, vel peculiare Inquisitore, si tamen eam sibi, et peccatum reservaverint: alias post denuntiationem factam absolvi poterunt a quolibet confessario, quemadmodum testatur, sibi responsum fuisse a P. Commissario universalis Inquisitionis Romanae Nicolaus Terzago, Episcopus Narniensis, in instructione ad confessarios suae dioecesis §. De peccatis contra fidem.

Nota IV. Non satisfieri denuntiationis oneri, si fiat per epistolam absque nomine, et agnomine denunciantis, aut aliis incertis modis, ut in cit. edicto generalis inquisitionis.

Nota V. Denuntiationem faciendam esse, etiam non praemissa correctione fraterna, ex Constit. Alexand. VII. — Licet alias — 8. Jun. 1669.

Nota VI. Faciendam item esse, quamvis denuntians, haeresim, vel illius suspicionem probare, ne-

queat, vel haec occulta sit, ut ex contrario sensu propositionis 5. inter proscriptas ab eodem Alex. 24. Sept. 1665.

Nota VII. Item, quamvis delictum denuntiandum quis sciat sub secreto naturali, etiam jurato, ut praeter alios DD. dictus Terzago loc. cit.

Nota VIII. Item si habeat complices delicti, licet ipse esset principalis.

Nota IX. Cum eodem Terzago loc. cit. et Francisco Maria Campioni in instructione pro se praeparantibus ad audiendas confessiones part. 1. cap. 29. n. 4. et 5. teneri ad denuntiationem audientes aliquem docere, asserere, defendere etc. conjunctim, vel divisim propositiones a Summis Pontificibus proscriptas, tanquam haereticas, erroneas, et de haeresi suspectas.

In quarum classe sunt propositiones LXXIX. Michaelis Baii, a S. Pio V. proscriptae an. 1567. -- V. Cornelii Jansenii, Episcopi Iprensis proscriptae ab Innoc. X. an. 1644. -- LXVIII. Michaelis Molinos presbyteri Hispani proscriptae ab Innoc. XI. an. 1687. II. proscriptae ab Alex. VII. 24. Aug. 1690. et aliae XXXI. ab eodem proscriptae 7. Decemb. 1690. -- XXIII. Archiepiscopi Cameracensis proscriptae ab Innoc. XII. 12. Mar. 1699. ac tandem CI. Paschalis Quesnelli presbyteri Galli proscriptae a Clemen. XI. 6. Idus Sept. 1713.

Nota X. Non esse denuntiandos docentes, asserentes, vel defendentes propositiones in materia morum dumtaxat proscriptas: uti sunt propositiones XLV. proscriptae tanquam scandalosae ab Alexand. VII. 24. Sept. 1665. Item LXV. proscriptae pariter tanquam scandalosae, et in praxi perniciosae ab Innoc. XI. 2. Mar. 1679. cum neque haeretici, neque de haeresi suspecti dici possint, prout cum Campioni animadvertit idem Terzago loc. cit. Incurrerent tamen ipso facto excommunicationem Papae reservatam. Insuper, eas, aut illarum aliquam ad praxim deducentes, aethaliter peccarent contra praeceptum S. Obedientiae, ut videre est in eorum respective decretis: nisi excusaret parvitas materiae, uti esset, si quis deduceret ad praxim propositionem octavam ab Innoc. XI. proscriptam; comedendo scilicet, et bibendo iugue ad satietatem ob solam voluptatem.

Nota XI. Ab Alex. VII. sub die 24. Sept. 1665. proscriptam fuisse hanc propositionem, quae est 5. in ordine.

-- Quamvis evidenter tibi constet, Petrum esse haeticum, non teneris denuntiare, si probare non possis. --

CAPUT I.

Depopulator agrorum.

I. Ex Bulla Gregorii XIV. cum alias nonnulli, 24. Maii 1591. quae est septima Constitutio in ordine, jure immunitatis ecclesiasticae, seu loci sacri privantur depopulatores agrorum, ut si ad locum sacrum recurrant, extrahi inde possint, servatis tamen conditionibus, de quibus ibi, et dicam infra verbo Immunitas c. 1. Et de jure communi in c. Inter alia de immunit. Eccles. nocturni depopulatores agrorum privati sunt immanitate praedicta. Sed ex Bulla Gregorii citata, non distinguitur hodie, an sit nocturnus, vel diurnus:

et ita notat Farinac. de immunit. num. 161. in fine, Barbos. in dict. c. Inter alia num. 3.

Ob indistinctam Gregorii locutionem, censeo, excludi etiam diurnos; cum enim ad novam formam reducerit jus antiquum, alios casus addendo, clare patet, plus circa hoc voluisse statuere, quam Innoc. III. in cit. c. Inter alia. Idem sentit Ursara Instit. crimin. lib. 2. tit. 7. n. 9. et Remigius Maschat Instit. Canon. lib. 3. tit. 49. de Immunit. Eccl. n. 3.

Dicitur autem populator agrorum, qui agris magna infert damna, seu devastationem, ut incendiando silvas, vel segetes, aut agrorum fructus pendentes diripiendo, Farinac. num. 159. cum pluribus per eum adductis, Barbos. loco cit., Castropalao tom. 2. de relig. tract. 11. disp. un. punct. 9. n. 4.

II. Quando depopulatio contingit cum incendio, tunc multi Doctores dicunt, eos incurrere excommunicationem latae sententiae de qua re dicam verbo Incendiarii.

CAPUT I.

Deposita Ecclesiarum, vel ecclesiasticarum personarum sequestrantes, vel occupantes.

I. In c. Clericis, §. Nos igitur, vers. Aut apud aedes sacras de immunit. Eccles. in 6. fertur excommunicatio Papae reservata contra omnes, qui apud aedes sacras deposita Ecclesiarum, vel ecclesiasticarum personarum ubilibet arrestaverint, sequestraverint, vel occupare praesumpserint: vel haec mandaverint, vel arrestata receperint, vel praedictis scienter dederint auxilium, consilium, vel favorem, publice, vel occulte: Universitates autem, quae in praedictis culpabiles fuerint, eo ipso interdictum ecclesiasticum incurrunt.

Sed ex Clemen. 1. de immunit. Eccles. tota illa Constitutio Bonifacii VIII. cum suis declarationibus revocata est, et abrogata, ut notant Gemin. Joan. Andr. Franc. et Anchar. in dict. c. Clericis, quamvis Barbos. ibi num. 2. contrarium sentiat.

II. Hodie ex Bulla Coenae Domini cap. 17. excommunicatio Papae reservata fertur contra eos, qui sequestrant fructus, vel proventus pertinentes ad ecclesiasticas personas ratione beneficiorum, seu Ecclesiarum: itaque, si illa deposita essent de talibus fructibus, seu proventibus, incurrunt sequestrantes illam censuram.

III. Sequestrantes, vel occupantes deposita, sive ecclesiasticarum personarum, sive locorum piorum, hodie incurrunt excommunicationem Papae reservatam latam in Concil. Trident. sess. 22. c. 11. de reform. et clerici consentientes, vel cooperantes, incurrunt ultra hanc excommunicationem, privationem beneficiorum, et inhabilitatem ad hujusmodi eo ipso; et patroni si talia fecerint, privantur eo ipso jure patronatus: dixi verbo Usurpatio cap. 1.

CAPUT I.

Dolum, vel fraudem committentes.

I. Condemnatus in judicio civili de dolo ex persona propria, incurrit infamiam juris, l. 1. ff. de his, qui not. infam. et consequenter fit irregularis, ut dixi part. 1. c. 33. §. Tertio modo. Et

idem est, si pactus fuit, ne ageretur contra ipsum de dolo, vel ut ab actione desisteretur, ut *d. leg. 1.* Et idem est, si condemnatus fuerit criminaliter de dolo, idest crimine stellionatus, *leg. Infamem ff. de pub. Jud.*

Limita, quod ratione doli non incurrit infamiam condemnatus, quando actio de dolo, seu dolus purgari potest, seu interesse reparari per aliquam aliam actionem, verb. gr. mandati, vel negotiorum gestorum; quia tunc non potest agi actione de dolo civiliter, neque criminaliter, tanquam de crimine stellionatus, *gloss. Bart. et Doctores communiter in leg. Et eleganter, §. 1. ff. de dolo, Ofasch. decis. 137. num. 17.* Imo secundum multorum sententiam, etiamsi tunc possit agi crimine stellionatus, non fieret damnatus infamis, nec irregularis, *Boss. de crim. stellionat. in fin. Menoch. lib. 5. praesumpt. 3. num. 2. in fin. et hanc veriore ait Farinac. cons. crimin. 114. num. 56.*

Limita secundo, quod quaelibet causa etiam injusta, et bestialis excusat a dolo, et ejus poena, *gloss. in leg. 1. §. Justus ff. de abig. requiritur tamen ut ea causa sit aliquo modo colorata, et non frivola, Aret. cons. 142. num. 25. Decian. cons. 11. n. 6. lib. 2. Rota decis. 58. in fin. in collect. Farinac. de contr. et crimin.*

CAPUT I.

Donationes prohibitae.

Vide verbo *Munera*, et verbo *Concubinatus*.

CAPUT I.

Duellum committentes clerici.

I. *Cap. 1. de clericis pugnan. in duello*, habetur: si clericus duellum sponte obtulerit, vel oblatum suscepit, sive victor, sive victus fuerit, de rigore juris est merito deponendus: sed evadere poterit depositionis sententiam, si cum eo ejus Episcopus duxerit misericorditer dispensandum; dummodo ex ipso duello homicidium, vel membrorum mutilatio non fuerit subsecuta; quia scilicet tunc esset irregularis ex homicidio voluntario, a solo Papa dispensabilis.

Ex hoc textu multi Doctores dicunt, clericum pugnantem in duello incurrere suspensionem latae sententiae, ita *Sylvest. verb. Suspendio n. 11. Angelus n. 12. Armilla vers. 10. Tabiena n. 7. vers. 10.*

Contraria tamen est communis, quod non sit suspensus ipso jure, sed suspendendus perpetuo, seu deponendus: ita *Navarrus c. 27. num. 156. vers. Quarto est, Suar. de censur. disp. 31. sect. 4. n. 48. Henriq. lib. 13. c. 39. n. 23. Filiuc. tract. 29. n. 261. Salzedo ad Diaz in c. 100. vel 93. Manuel. in summa tom. 1. cap. 73. in fin. Sanchez in decal. lib. 1. c. 39. n. 18. Barbos. in dict. c. 1. n. 5.* Sed quidquid sit de hac decretali, hodie alias etiam censuras incurrit, et poenas clericus in duello, ut infra.

II. Ex Bulla Pii IV. quae est 21. *Ea, quae a Praedecessoribus*, fertur excommunicatio latae sententiae, Papae reservata, et privatio beneficiorum ecclesiasticorum, et dignitatum, et inhabilitas ad illa, vel alia ipso facto contra clericos pugnantes in duel-

lo, aut provocantes, vel id tentantes, vel locum dantes, aut comitivam praestantes, vel chartas duelli subscribentes, affigentes, publicantes, faventes, consulentes, vel adstantes: et dispensatio super his reservatur Papae.

Nota, quod licet haec Bulla loquatur de duello formato tantum, ut *Navarr. cons. 2. de purgat. vulg. et Cherubin. super eadem Bulla schol. 1.* tamen hodie est extensa cum suis poenis ad duellum informe, seu minus solemne per Bullam Clem. VIII. 11. *Illius vices*, de qua *infra c. 4.* ita *Navarr. ibi Sanchez lib. 2. in decal. cap. 39. n. 27. Barbos. in dict. c. 1. de cler. pugn. n. 3.*

III. Ex Concilio Tridentino sess. 25. c. 19. statutum est, ut clerici pugnantes in duello, non solum excommunicationem, sed et proscriptionem omnium bonorum, et juris infamiam incurrant: et Doctores communiter exponunt illam particulam *incurrant*, esse latae sententiae; quia est imperativi modi temporis praesentis: ita *Suarez de censur. disput. 23. sect. 7. num. 11. Sanch. lib. 2. c. 39. in decal. n. 26.* ubi plurimos allegat Doctores pro hac sententia, contra quosdam: et de lata sententia interpretatus est hunc locum Tridentini Gregor. XIII. in sua Constitutione, de qua *infra*. Item, si moriantur in conflictu, perpetuo careant ecclesiastica sepultura, ait Trid. *ibid.*

Nota primo, quod licet hoc decretum Tridentini loquatur de duello formato tantum, seu solemniter, ut *Navarr. consil. 2. de purg. vulg. n. 1. et 4. Bern. Diaz in praxi c. 104. Cherubin. super Bulla Gregor. XIII. 78. Sanchez loco cit. n. 22.* tamen est extensum cum suis poenis ad duellum informe, seu diffidationem, per Bullam praefatam Gregor. XIII. et Clem. VIII. *Illius vices*, ut etiam notat *Barbos. in dict. c. 1. de clericis pugn. in duello n. 3.*

Dicitur autem duellum formatum, seu solemne, quod fit publica auctoritate, scilicet principe dante campum francum, et conditione, seu conclusionem interveniente de loco, armis, patrinis, spectato-ribus, et tempore, ut *Salzedo ad Diaz in praxi c. 103. §. Circa et Sanch. loco cit. num. 22. Filiuc. tract. 15. n. 10.* Duellum autem minus solemne, est singulare certamen, condicto solum tempore et loco, ut *DD. cit.*

Nota secundo, quod hodie ex hoc Triden. decreto clerici pugnantes in duello, etiam non secuta morte, vel mutilatione, sunt irregulares ratione infamiae juris, ut supra: est tamen verum, quod poena ista infamiae, et consequentis irregularitatis, non ligat in conscientia ante sententiam declaratoriam, secundum probabiliorum, *Filiucc. tract. 29. n. 32. lib. 2. in decal. et Azor. tom. 3. lib. 2. c. 6. §. Tercio notandum*; multi tamen putant, sufficere notorietatem, dixi *part. 1. c. 33. §. Primo modo.*

Sed etsi secuta fuerit declaratoria criminis, tamen super hac poena potest Episcopus dispensare, juxta ea, quae dixi supra *num. 1.* quia Bulla Clementis VIII. solum reservavit Papae absolutionem a censuris propter duellum incursis, ut dicam *infra cap. 4.* et Bulla Pii IV. solum reservat dispensationem super poena privationis beneficiorum, et dignitatum, et inhabilitatis ad illa.

CAPUT II.

Duellum subditi Ecclesiae Romanae in temporalibus committentes, et cooperantes.

I. Ex Bulla Pii IV. *Ea, quae a Praedecessoribus*, est Constit. 21. omnes subditi in temporalibus Ecclesiae Romanae pugnantes in duello, aut provocantes ad illud, aut attentantes; item locum concedentes, comitivam praestantes, chartas duelli subscribentes, aut publicantes; item adstantes, certantes, adhaerentes, faventes, consulentes, incurrunt ipso facto; primo poenam excommunicationis Papae reservatam; secundo infamiae juris perpetuae; tertio criminis laesae majestatis; quarto, damnationis memoriae, et confiscationis bonorum, et devolutionis feudorum; quinto, loca, ubi fuerit duellum celebratum, ipso jure remanent interdicto supposita.

Nota, quod haec Constitutio fuit confirmata ex Bulla Gregorii XIII. *Ad tollendum* 78. et Bulla Clementis VIII. *Illius vices*; et quamvis haec Bulla loquatur tantum de duello formato, tamen per dictas Constitutiones est extensa cum suis poenis ad duellum minus solemne, seu diffidationem, *Sanch. lib. 2. in decal. cap. 39. n. 27. Cherubin. super hac Bulla Pii IV. schol. 1. Diaz in praxi c. 104. n. 33. Barbos. in c. 1. de cleric. pugn. in duell. n. 3.*

Nota secundo, quod poena criminis laesae majestatis intelligitur quoad poenas temporales, non quoad spirituales latae in c. *Foelicis de poenis in 6. ita Comitol. lib. 6. q. 12. in 3. dubio.*

CAPUT III.

Duellum formatum committentes, vel procurantes, quicumque, et cooperantes.

I. Ex Bulla praefata Pii IV. omnes Imperatores, et Regibus inferiores, si in duello pugnaverint, vel provocaverint, vel irritaverint, auxilium, consilium, favoremve dederint, vel adstantes fuerint, seu interessentes duello, aut chartas subscripserint, aut publicaverint, vel de illis se intermiserint, incurrunt excommunicationem Papae reservatam.

Nota, quod haec Constitutio, et poena procedit contra supradictos provocantes, vel cooperantes ad duellum, etiam effectu non subsecuto, etiamsi non sit ventum ad locum, *Filiuc. tract. 29. n. 171.*

Nota secundo, quod haec Constitutio est confirmata a Gregorio XIII. et Clem. VIII. ut dixi cap. praecedenti.

II. Ex *Trid. sess. 25. de reform. c. 19.* quicumque ad tale duellum formatum in terris suis inter christianos locum concesserit; etiamsi sit Rex, aut Imperator, eo ipso est excommunicatus, ac jurisdictione, et dominio civitatis, castri, aut loci, in quo, vel apud quem duellum fieri permiserit, si illa ab Ecclesia obtineat, privatus intelligitur; et si loca feudalia sint, directis dominis statim acquiruntur.

Qui vero pugnam commiserint, et eorum patri- ni incurrunt poenam excommunicationis latae sententiae, et proscriptionis omnium bonorum, et per-

petuae juris infamiae, et ut homicidae juxta Sacros Canones puniendi, et si in ipso conflictu decesserint, statuit Concilium, ut perpetuo ecclesiastica careant sepultura.

Illi vero, qui consilium in causa duelli, tam in jure, quam in facto dederint, aut alia ratione ad id quemquam suaserint, item spectatores, excommunicationis, atque perpetuae maledictionis vinculo teneantur, non obstante quocunque privilegio, seu prava consuetudine, etiam immemorabili.

Nota primo, quod supradictae poenae latae per verbum *Incurrant*, sunt latae sententiae, ut dixi supra cap. 1. n. 3. Illa autem poena privationis sepulturae lata per verbum *Careat*, aliquibus non videtur latae sententiae, ut in simili dicunt *Doctores in c. Omnis utriusque de poeniten. et remiss. et testatur Suar. de Sacram. Euchar. disput. 70. sect. 3. in fin. Layman de Sacr. Euch. c. 5. n. 10.* tamen in casu nostro est latae sententiae.

Primo, ex jure communi, quia cum agatur de duello formato, atque adeo publico, et moriens in conflictu, moriatur in actuali peccato mortali, seu impenitentia finali, caret ecclesiastica sepultura, ut nullo modo possit in sacro sepeliri, nisi signa dederit contritionis, et poenitentiae; ita *Eman. Sa verbo Sepultura n. 3.*

Secundo, quia ex Bulla Clementis VIII. 11. de qua infra, aperte est latae sententiae, ob illam particulam, *privatos esse volumus.*

Tertio, dum dicit *perpetuo*, ostendit, non posse per signa poenitentiae evadi, nisi Papa dispenset; et habetur in c. 1. de *torneamen.* unde etiamsi fuerit absolutus a censura in articulo mortis, et viaticum receperit, adhuc remanet privatus ecclesiastica sepultura, ut probatur in *dict. c. 1. et ibi gloss. not.*

Quarto, quia magis communis sententia tenet verbum *Careat*, esse latae sententiae, ut *Tiraquell. in leg. Si unquam, verbo Revertatur n. 161. Barb. de diction. ver. Careat*, et ita tenet *Peregrin. de duello quaest. 7. n. 4.* et ita censuit Sacra Congregatio, et observat etiam Sacra Poenitentiaria, quae in facultatibus absolvendi in casibus duelli, de incursis, seu commissis usque ad diem receptionis litterarum, declarat, absolutionem non suffragari, quominus ecclesiastica careant sepultura, si ex duello decedant.

Haec tamen declaratio non requiritur in formulario S. Poenitentiariae.

Hoc autem, quod dicit Tridentinum de moriente in conflictu, ampliant aliqui, etiamsi moriatur ex conflictu, idest ex vulnere accepto in conflictu, etsi post conflictum moriatur; ita *Peregrin. ibid. contra tenet Sancius select. disp. 36. n. 9. Diana resol. 54. miscell. 2. tom. 1. et favere videntur verba Concilii ibi: in ipso conflictu*, et consonat cap. 1. in fine de *torneam.* ubi dicitur, *si quis ibi mortuus fuerit, quamvis ei poscenti poenitentia non denegetur* (uno neque viaticum, ut ibi not. gloss.) *ecclesiastica tamen careat sepultura*; tamen ex identitate rationis aestimo primam sententiam veriore, et juxta sensum Sacrae Congregationis; et facit, quia alias frustra imposita esset haec poena, cum idem efficeret excommunicatio a duellante incursa; et hanc tenet Sacra Poenitentiaria, ut patet ex stylo supradicto.

Nota secundo, quod hanc excommunicationem, et poenas non incurrunt principales ex Tridentino,

nisi actu pugnaverint; cooperantes similiter, ut dantes locum, et suadentes, et spectatores incurrun- t solum poenas effectum pugnae subsecuto, quia accessorie puniuntur; ita *Comitol. lib. 6. quaest. 13. §. Sicut autem, Sanch. lib. 2. in decal. c. 39. n. 31.* tamen incurrun- t dictas poenas ex vi Constitutionis Pii IV. de qua supra, et Clement. VIII. de qua dicam num. 3. infra.

Nota tertio, quod excommunicationes latae in dicto Tridentini decreto, non sunt reservatae Papae, ut *Toletus* notat *lib. 1. c. 41. §. 6. Filiuc. tract. 14. n. 96. tract. 29. n. 166. Sanch. c. 39. n. 27.* sunt tamen aliunde reservatae ex Bulla citata Pii IV. et Clementis VIII. et de hac dicam infra *cap. ult.*

Nota quarto, quod spectatores hoc loco dicuntur, et incurrun- t in excommunicationem, qui ex proposito, et tanquam testes, seu approbatores spectant, tanquam sua praesentia cohonestantes, vel ex curiositate palam intervenientes, quia multum animos augent ad pugnam: non autem incurrun- t, qui obiter transeuntes aspiciunt, ut declaravit Gregorius XIII. in sua Constitutione, de qua *cap. seq. ita Sanch. cap. 39. n. 31. Reginal. lib. 21. tract. 2. n. 77. Delrio disq. magic. lib. 4. c. 4. n. 26.* Item neque qui spectant clam ex occulto loco, non visi a certantibus, vel adstantibus, *Less. lib. 2. c. 4. num. 83. dub. 11. Eman. Sa verb. Duellum n. 3.* Non tamen incurrun- t irregularitatem ex homicidio ibi secuto, vel mutilatione, nisi fuerint spectatores ex convention- tione; secus si ex sua propria curiositate, *Cardin. in Clem. Ne agro, §. Porro de statu Monac. Castren. cons. 355. vol. 2. Henricus Boich. in cap. Clericis n. 9. in fine, ne cleric. vel monach.*

III. Ex Bulla Clementis VIII. *Illius vices*, 11. innovatae sunt omnes supra relatae Constitutiones, et Decreta contra duellantes, et cooperantes; et ibi Clemens congessit, seu recapitulavit omnes poenas illis latas, easque extendit contra omnes, non solum pugnantes in duello, sed et provocantes, suadentes, equos, arma, commeatus praebentes, comitantes, chartulas, libellos, litteras, nuncios mittentes, scribes, aut quomodolibet circa ista cooperantes, socios, de industria spectatores, patrinos, fautores, defensores, locum praebentes: et in summa contra omnes, qui huius criminis quodcumque participes fuerint, seu praedictis se quoquo modo immiscuerint, etiamsi neque effectus pugnae sit subsecutus, neque accessus ad locum, et etiamsi diffidatio non fuerit parti adversariae intimata, si per eos cooperantes non steterit, quominus intimata fuerit: ita statuit, ut omnes praedicti incurran- t dictas poenas, praesertim excommunicationis Papae reservatae: et si in ipso conflictu obierint, sepultura ecclesiastica privatos esse voluit: et loca, in quorum territoriis id facinus scientibus, et permittentibus Dominis, Magistratibus, Populo, vel Senatu, admissum fuerit, eo ipso supponit interdicto Papae reservato.

¶ *Prima sententia, quam Auctor supra amplectitur n. 11. §. Hoc autem, hodie omnino tenenda est ex declaratione Bened. XIV. Constit. Detestabilem 5. Idus Nov. 1752. ubi circa hoc, et alia ad duellum spectantia statuitur*, ibi — Si quis in duello, sive publice, sive privatim indicto, hominem occiderit, sive hic mortuus fuerit in loco conflictus, sive extra illum, ex vulnere in duello acce-

pto huiusmodi homicida, tanquam interficiens proximum suum animo praemeditato, ac deliberato ad formam Constit. fel. record. Praedecess. nostri Bened. XIII. quae incipit *Ex quo divina data vi. Idus Jun. anno Domini 1725.* ab ecclesiasticae immunitatis beneficio exclusus, et repulsus omnino censeatur; itaut a cujuscunque sacri, aut religiosi loci asylo, ad quod confugerit, servatis tamen de jure servandis, extrahi, et iudici competentis Curiae pro merito puniendus tradi possit, et debeat: super quo nos Episcopis, aliisque superioribus Antistitibus, ad quos respective pertinet, et pertinebit in posterum, necessarias, et opportunas facultates praesentium quoque tenore impertimur.

Quin etiam, vivente adhuc altero in singulari certamine graviter vulnerato, si percussor in locum immunem se receperit, ex quo, eveniente illius morte, fugam arripere, et legum severitatem evadere posse prospiciatur, volumus, et respective permittimus, ut quatenus periti ad inspiciendum vulnus acciti, grave vitae periculum adesse retulerint, percussor ipse, praevio semper decreto Episcoporum, et cum assistentia personae ecclesiasticae ab eodem Episcopo deputatae, ab huiusmodi loco immuni extractus, sine mora carceribus mancipetur: ea tamen lege iudicibus indicta, ut illum Ecclesiae restituere debeant, si vulneratus superstes vivat ultra tempus a legibus, quae de homicidio sunt, constitutum; alioquin in easdem poenas incidant (*excommunicationis scilicet latae sententiae, Papae reservatae*) quae in memoratis Bened. XIII. litteris constitutae sunt adversus illos, qui delinquentem in aliquo ex casibus ibidem expressis ex iudiciis ad id sufficientibus sibi traditum restituere recusent, postquam is in suis defensionibus huiusmodi indicia diluerit.

Praeterea decernimus, ac declaramus sepulturae sacrae privationem ex sacrosancta Tridentina Synodo inflictam morientibus in loco duelli, et conflictus incurrendam perpetuo fore, etiam ante sententiam iudicis a decedente quoque extra locum conflictus ex vulnere ibidem accepto, sive duellum publice, sive privatim indictum fuerit; ac etiamsi vulneratus ante mortem non incerta poenitentiae signa dederit, atque a peccatis, et censuris absolutionem obtinuerit; sublata Episcopis, et Ordinariis locorum super hac poena interpretandi, ac dispensandi facultate.

Uterius proscripsit has propositiones.

I. — Vir militaris, qui nisi afferat, vel acceptet duellum, tanquam formidolosus, et timidus, abjectus, et ad officia militaria ineptus haberetur, indeque officio, quo se, suosque sustentat, privaretur, vel promotionis alias sibi debite, ac promeritae spe perpetuo carere deberet, culpa, et poena vacaret, sive offerat, sive acceptet duellum.

II. — Excusari possunt etiam honoris tuendi, vel humanae vilipensionis vitandae gratia, duellum acceptantes, vel ad illud provocantes, quando certo sciunt, pugnam non esse secuturam, utpote ab aliis impediendam.

III. — Non incurrit ecclesiasticas poenas ab Ecclesia contra duellantes latas Dux, vel officialis militiae, acceptans duellum ex gravi metu amissionis famae, et officii.

IV. — Licitum est in statu hominis naturali ac-

ptare, et offerre duellum ad servandas cum honore fortunas, quando alio remedio earum jactura propulsari nequit. --

V. -- Asserta licentia pro statu naturali, applicari etiam potest statui civitatis male ordinatae, in qua nimirum vel negligentia, vel malitia magistratus justitia aperte denegatur. --

Alex. VII. sub die 24. Septem. 1665. jam damnaverat sequentem propositionem 2. in ordine inter alias ab eodem proscriptas.

-- Vir equestris ad duellum provocatus, potest illud acceptare, ne timiditatis notam apud alios incurrat. --

Influxitque poenas in eam docentem, et ad praxim deducentem, quas vide in fine Additionis ad cap. 1. verbo Missa. ☞

CAPUT IV.

Duellum minus solemne committentes, diffidentes, et cooperantes.

I. In Bulla Gregorii XIII. 78. *Ad tollendum*, statutum est, ut omnes, qui ex conducto statuto tempore, in loco convento, singulare certamen commiserint, etiamsi nulli patrini, aut socii ad id vocati fuerint, nec loci securitas habita, nullaeve provocatoriae litterae, aut denunciationis chartulae praecesserint, teneantur poenis a Tridentino Concilio propositis, perinde acsi publico, et consueto abusu, idest solemniter regulare certamen invisissent: item ut locorum domini, qui tale certamen permiserint, aut quantum in se fuerit, non prohibuerint: item omnes illud mandantes, instigantes, dantes scienter auxilium, consilium, favorem, equos, arma, pecunias, commeatum, et alia subsidia: item ex composito spectatores, et se socios quovis modo praebentes, eisdem censuris, et poenis subiaceant, etiamsi principales, qui ad locum destinatum propugnaturi accesserunt, impediti pugnam non commiserint, si per ipsos cooperantes, ut supra, non steterit quominus pugna committeretur.

Nota primo, quod ex hac Bulla excommunicatione extensa, non est reservata, sed est reservata ex Bulla Clementis octavi, ut infra.

Nota secundo, quod de essentia diffidationis est provocatio ad pugnam conducto tempore, et loco, ut patet ex hac Bulla: et si alterum horum deficiat, non est locus huic Constitutioni, *Sanch. lib. 2. c. 39. n. 28. Floron. de Duello c. 2.* sufficit autem pactum tacitum, seu virtualiter de tempore, et loco, *Sanchez ibid.* unde non est diffidatio, si videns inimicum, continuo provocat, ut evaginet gladium, et pugnent secum, *Sanch. ibi, Filiuc. tract. 15. n. 107. et 110.* quia hic non intervenit consensus liber alterius, seu pactum, seu conductio; si tamen ob praecedentes offensas quis inveniens inimicum, diceret, vis hic experiamur armis, et ille acceptet, probabilius est, esse sufficientem diffidationem ad poenas istas, *Farinac. q. 119. n. 24.* quamvis contrarium sentiat *Sanch. n. 28.* At si ex praesenti causa, et ex temporanea rixa quis alterum statim calore iracundiae invitet ad aliquem locum ad pugnam incontinenti habendam, et illuc se conferant, et dimicent, non est diffidatio, sed rixa, *Farinac. n. 24. Joseph*

Ludovic. dec. Lucen. 11. n. 10. Graff. lib. 1. de casib. reserv. cap. 7. n. 27. Cherubin. super Bulla 11. Clem. VIII. schol. 1. plures allegat Diana resol. 1. tract. 6. miscel. §. Dico undecimo tom. 2. secus est, si dixisset, ibi me expecta: quia tunc condicetur locus, et tempus, ita Scordia theore. 392. in selecto. Const. §. Idem. dicitur, et alii praecitati.

Nota tertio, quod locus diffidationis ex hac Bulla non incurrit interdictum, sed tamen illud incurrit ex Bulla Clementis octavi, ut statim dicam.

II. Ex Bulla Clementis octavi 11. *Illius vices*, extensae sunt poenae omnes latae ex Constitutione Pii IV. et Greg. XIII. et Concilio Tridentino ad omne singulare certamen, etiam privatum, seu minus solemne, et ad omnem provocationem, et cooperationem, attentatum, etiam non secuta pugna, neque accessu ad locum, et ad omnes cooperationes circa chartulas, vel nuncia diffidationis, etiamsi non fuerint dictae provocationes intimatae adversario, si per ipsos cooperantes non stetit, quominus intimarentur. Itaque statuit Clemens Octavus, istos omnes incurrere eo ipso excommunicationem Papae reservatam, et infamiam juris, et privationem ecclesiasticae sepulturae, et loca certaminis eo ipso incurrere interdictum Papae reservatum, ex dicta Bulla.

Limita supradictas Constitutiones, ut non dicatur diffidatio, si invitatio facta est ad certamen pugnis faciendum sine armis, et sine periculo vulneris aut gravis laesionis, *Filiuc. tractat. 15. numero 107. Bonaccina de censur. disput. 2. quaest. 6. punct. 2. num. 9.*

CAPUT V.

Duelli, et diffidationis absolutio, qualiter, et a quibus danda.

I. Ex decreto S. Congregationis Episcoporum, et Regularium, jussu Clementis VIII. edito, et approbato a Paulo Quinto, de quibus dixi verbo *Absolutio c. 3. n. 3.* prohibitum est omnibus habentibus privilegia in quacunque verborum forma absolvendi a casibus Papae reservatis, ne in Italia extra Urbem Romam possint absolvere a casibus duelli, et diffidationis in terminis Concilii Tridentini, et Constitutionis Gregorii XIII. de quibus supra dictum est c. 3. et 4. Quod si praetextu privilegiorum praesumpserint absolvere, extra mortis articulum, absolutio est nulla, et incurrunt excommunicationem Papae reservatam, poenam privationis officiorum, et beneficiorum, et inhabilitatem ad talia, a solo Papa dispensabilem.

Itaque hodie in Italia privilegia habentes praefata, non possunt absolvere principales, si pugnaverint; cooperantes autem, scilicet secundarie, non possunt absolvere, quoties principales accesserunt ad locum pugnae, licet ea non fuerit subsecuta, si per eos cooperatores non stetit, quominus sequeretur, quia in istis solis casibus, et terminis incurrunt poenas ex Tridentino Concilio et Constit. Gregor. XIII. In aliis autem casibus licet illi omnes incurrant excommunicationem Papae reservatam ex Bulla Clementis VIII. undecima tamen non sunt per illam, neque per illud decretum impedita eorum privilegia, ita Graff. lib. 1. de cas. reserv. c. 7. n. 20. 26. Reginat.

lib. 21. n. 83. Filiuc. tract. 29. n. 167. Comitol. lib. 6. quaest. 17. num. 2. Bonac. de censur. disp. 2. quaest. 6. punct. 1. num. ult. et de censur. in part. dis. 2. quaest. 3. punct. 48. n. 40.

¶ Nota, quod ex Constit. Bened. XIV. cit. antecedenti c. 3. cum excommunicatio in ea lata contra principales, et complices duelli, sit reservata Summo Pontifici in toto orbe catholico, non amplius ab ea absolvere possunt extra Italiam habentes privilegia absolvendi a casibus Papalibus. ¶

II. Ex Bulla Clementis Octavi 11. supra allegata, §. 7. statutum est, ut a censuris duelli, et diffidationis nemo possit absolutionem obtinere, nisi poenitentia, et satisfactione congrue peracta: quocirca advertendum, quod si ad duellum, vel diffidationem provocans, vel libere acceptans, occidatur, vel mutiletur, nulla sibi, nec haeredibus facienda est restitutio, quia censetur praevidisse periculum, et condonasse. Si autem qui accepit coacte, metu infamiae, aut alterius gravis nocimenti, occidatur, occidens tenetur ad restitutionem, et secundo loco cooperantes tenentur. Haec omnia probantur l. 1. §. Cum arietes, ff. si quadr. paup. fecisse dic. Azor. tom. 3. lib. 5. c. 3. quaest. 7. Layman lib. 3. tract. de injusta corp. laesione c. 6. n. 5. Tannerus tom. 3. disp. 4. quaest. 8. n. 102. Luis. Turrian. de Justit. disput. 28. dub. 4. n. 9. Quod autem ait Clemens de praecedenti poenitentia, et satisfactione, intelligitur, quando absolutio datur extra mortis articulum: et intelligendum est, quando fine gravi incommodo potest ille satisfacere ante absolutionem; et loquitur de absolutione danda a Sede Apostolica, non autem imponit formam aliis habentibus privilegia sine tali restrictione.

CAPUT I.

Ecclesiarum incendiarii, et violatores.

Vide verbo *Incendiarii*.

CAPUT II.

Ecclesiasticarum rerum rapina, vel furtum.

Vide verbo *Sacrilegium*, cap. 3. et 4. et verbo *Incendiarii*.

CAPUT III.

Ecclesiasticorum bonorum usurpatio.

Vide verbo *Usurpatio*.

CAPUT IV.

Ecclesiarum pollutio.

Vide verbo *Sacrilegium* cap. 5.

CAPUT I.

Electio ecclesiastica facta ab excommunicatis, vel suspensis.

Electio ecclesiastica fieri non potest a persona excommunicata, vel suspensa ab officio, alias est nulla, Sayr. lib. 4. c. 5. n. 6. Ugolin. tab. 2. de excomm. c. 11. §. 2. n. 5. et 12. Suar. tom. 4. de relig. lib. 2. c. 5. n. 9. Miranda man. par. 2. q. 23. art. 8. in princ. et de excommunicato habetur in

c. ult. de Cleric. excomm. de suspensio autem habetur in c. Cum dilectus de consuet. Abb. et Doctores in c. Cum inter R. de elect. et confirmatio talis electionis est nulla, c. Ad probandum, ibi Canonistae, de re judic. Ugolin. loca cit.

Limita primo, quod non obstat electioni suffragium excommunicati, vel suspensi, si non erat vitandus, scilicet nominatim denuntiatus, vel notorius clericus percussor, et aliorum suffragia erant sufficientia; quia alii non tenebantur eum vitare, Suarez loco cit. c. 5. n. 9. Ugolin. n. 12. Covar. in c. Alma par. 1. §. 7. n. 9. Sayr. lib. 2. c. 6. n. 6. de censur. Imo etsi esset vitandus, sed non admissus scienter unanimi conspiratione, seu consensu, sed ignoranter, vel coacte, tunc electio est valida, si alia suffragia habiliu erant sufficientia, quia utile per inutile non vitiatur, nisi ob culpam communicantium cum vitando, Abb. in cap. ult. de procur. numer. 3. 4. et 7. et est sententia Innoc. ibi communiter recepti, ut testatur Abbas ibid. n. 6. et tenet Suarez loco cit. et communem ait Suarez de censur. disp. 14. sect. 2. n. 17. et probatur ex dict. c. finali, de procur. Itaque, ut vitietur electio ob censuram, requiritur, ut major pars capituli sciverit, eum esse vitandum, et quod potuerit repellere eum, et non repulerit, ut Innoc. in c. Illa n. 3. Abbas n. 7. de elect. et Sayr. lib. 2. c. 6. n. 5. hanc veriorum asserit, et ab hac non esse recedendum ait Suarez de censur. loco cit. n. 17. idque statutum est in odium, et poenam admittentium talem prohibitum ad electionem, Sayr. ibi n. 5.

CAPUT II.

Electio ecclesiastica per sortes facta.

Electio ecclesiastica per sortes est prohibita, c. Ecclesia de sortileg. sed debet fieri vel scrutinio, vel compromisso, vel inspiratione, c. Quia propter 42. de elect.

Amplia, ut neque licitum sit, si eligantur sortibus aliqui, ex quibus aliquis postea scrutinio eligatur, Suar. tom. 1. de relig. tract. de superstit. lib. 2. c. 12. n. 8. neque licitum sit, si eligantur sortibus compromissarii, qui postea eligant, Sanchez lib. 2. in decal. cap. 38. num. 74.

Limita, quod regulariter electio ecclesiastica per sortes est valida, tametsi illicita, nisi in casibus a jure expressis, quibus deoernitur irrita.

Primus casus est in electione ad Ecclesias, seu praelaturas, per c. Quia propter, cit. Sanchez cit. n. 83. Suar. n. 10. Layman lib. 4. tract. 10. cap. 3. n. 9. Abb. in dict. c. Ecclesia n. 5. de sortileg. et multo magis in electione Papae, et dixi verbo Conclave c. 4. Et quidem in electione ad cathedrales, electores ea vice potestate eligendi privandi, non tamen sunt ipso jure privati, ut gloss. not. in dict. c. Quia propter, verbo Priventur, et ibi Abb. n. 3. In electione autem Papae electores, et electi varias poenas latae sententiae in talicasu incurrunt, ut dixi verbo Conclave c. 4. et 5.

Secundus casus est in electione superiorum, et officialium regularium, quia fieri debet per secreta suffragia, quae nunquam publicentur, alias est irrita; et is, qui se aliter eligi permittit in superiorem regularem, efficitur inhabilis eo ipso ad omnia officia in Religione obtinenda, ex Trident. sess. 25. de

regular. cap. 6. An autem sit valida pro foro conscientiae electio facta contra dictam formam Trident. multi affirmant, donec cassetur, *Roderic. q. regular. 27. art. 10. tom. 1. Eman. Sâ electio n. 5. Navar. cons. 8. n. 3. et cons. 9. n. 2. de elect. Innoc. in cap. Quod sicut de elect.*

In primo tamen casu non esset nulla electio facta per fortes mediate, id est eligendo per sorte compromissarios, qui eligant suffragio, seu consensu, non scrutinio: etenim *c. Quia propter* irritans electionem factam, nisi scrutinio, compromisso, aut inspiratione, intelligitur de electione immediata, et hac ratione, servata videtur forma *c. Quia propter*: ita *Suar. lib. 2. c. 12. citato, n. 10. in fin. Sanchez n. 83. text. in dicto c. fin. de sortileg. ibi gloss.* Et idem est in electione Papae, quia si ad sortitionem concurrant omnium vota, ut per illam eligantur compromissarii, qui eligant Papam, satis servatur forma *c. Quia propter*, et Bulla Gregor. XV. Secus autem in electione per scrutinium, quia si fiat per sortes etiam mediate, v. g. eligendo per sortes quatuor, vel quinque, ex quorum numero unus per suffragia eligatur ad ecclesiam, vel Pontificatum, nulla erit. Ratio est, quia illa prima, seu praeambula electio, est pars actus electionis, cum fiat communiter, seu capitulariter, et habet effectum electionis negativum, seu exclusivum aliquorum, et affirmativum eorum, qui sic per sortes eliguntur: ideo non salvaretur forma requisita scrutinii; et in electione quidem ad Papatum incurrerent omnes poenas, et censuras latas in Bulla Gregorius XV. *supra cit.*

At exclusio aliquorum, et inclusio aliorum, ex quibus unus eligatur in Papam, si fiat ex privata conventionione Cardinalium, seu eligentium, non irritat electionem, etiamsi per sortes fieret, sed eligentes incurrerent in excommunicationem Papae reservatam latam in Bulla Gregor. XV. §. *Cardinales praeterea*; tamen electio non esset irrita, ut dixi, quia ille tractatus pactionalis non est pars electionis, cum privata fiat potestate: multo magis irrita erit electio per sortes praeambula, capitulariter facta, restringens electionem ad certum numerum, quia non salvatur scrutinium, neque secreta suffragia dici possunt.

CAPUT III.

Electio, vel postulatio, vel nominatio ad Ecclesias, vel dignitates, vel parochias, de persona, aetatem, et qualitatem requisitam non habente: aut ad alia beneficia de indigno.

I. In Concil. Lateranensi sub Alex. III. relato in *c. Cum in cunctis 7. de elect.* statutum est, ut nullus in Episcopum eligatur, nisi qui trigesimum annum aetatis exegerit, et de legitimo matrimonio sit natus, et vita, scientiaque commendabilis demonstraretur. Inferiora autem ministeria, ut puta decanatus, archidiaconatus, et alia, quae curam habent animarum annexam, et parochiae, nullus omnino suscipiat, nisi qui vigesimum quintum aetatis annum attigerit, et scientia, ac moribus commendatus existat. Deinde addit, clerici si contra formam istam quemquam eligerint, et eligendi tunc

potestate privatos, et ab ecclesiasticis beneficiis triennio noverint se suspensos. Episcopus autem, si contra haec fecerit (scilicet quando ad eum collatio pertinet) aut consenserit fieri, in conferendis praedictis officiis, et beneficiis potestatem amittat, et per capitulum, aut Metropolitanum, si capitulum concordare nequiverit, ordinetur.

Nota primo, quod ait de aetate triginta annorum completorum requisita ad episcopatum, idem confirmatum a Tridentino *sess. 22. c. 2. in princ.* Vide *Garziam part. 7. c. 4. num. 76.* Quod autem ait de aetate 25. annorum coeptorum pro beneficiis habentibus curam animarum principaliter annexam, idem habetur Trident. *sess. 24. c. 12. de reform.* et Bulla Pii V. *In conferendis*, de qua *Garzias part. 9. c. 2. a num. 1.* Quod vero ait de natalibus legitimis, vide quae dixi infra verbo *Illegitimi cap. 2.*

Nota secundo, quod poenae illae prolatae, seu statutae contra clericos, qui contra formam praedictam scienter eligerint, secundum communem sententiam intelliguntur procedere solum in clericos eligentes ad episcopatum, non autem ad illo inferiora ministeria: ita *Navar. cap. 27. n. 155. Vivald. de suspens. n. 66. S. Anton. 3. part. tit. 27. c. 4. §. Eligentes, Tabien. ver. Suspendio §. Sexto casu 6. in fin. Palud. in 4. dis. 11. 18. quaest. 7. art. 2. casu 1. Anan. in dicto c. Cum in cunctis, §. Clerici num. 1. Anchar. et Imola ibid. Henriq. lib. 13. c. 39. §. Secundo, Abbas n. 4. Sayr. lib. 4. c. 15. n. 11. Sanchez in opuscul. seu consil. lib. 2. c. 1. dub. 6. n. 25. et probatur *c. Si compromissarius de elect. in 6.* et probatur ratione, quia beneficia, seu officia inferiora episcopatu, non solent esse electiva, sed collativa.*

Tamen alii dicunt illas poenas, procedere generaliter etiam contra eligentes ad officia inferiora praefata, quia textus non distinguit, et quia aliquando etiam ista sunt electiva: ita *Suarez de cens. disp. 31. sect. 3. n. 10. Bonac. de censur. in part. disp. 13. quaest. 4. punct. 1. n. 1. et Tolet. lib. 1. c. 48. §. Sexto, versu Hae decretales, et tenet gloss. in c. Quamquam de elect. verb. Secus: sed non recedo a communi in materia poenali. In hoc omnes conveniunt, ut non procedat in electione Papae, ut notat, Sayr. loco cit. §. Primo, Tolet. loco cit. et communem ait Zabarella num. 3.*

Item adverte, quod poena suspensionis secundum omnes, est latae sententiae, *Sanchez num. 16. in fine ibidem*, cum aliis. Intelligitur autem solum de beneficiis, quae habent in eadem Ecclesia, ad quam fuit facta electio, *Sanchez num. 20.* cum communi: item poena privationis vocis activae, seu juris eligendi pro ea vice, est latae sententiae, et ligat ante sententiam declaratoriam; primo quia non requirit factum hominis ad sui executionem: deinde, quia est poena levis, cum sit pro illa vice tantum, et quia cum scienter elegerit indignum, imputet sibi, cum functus sit officio suo: et ita *Sanchez n. 16. cum Abb. Hostien. Sylv. et aliis*: item illa suspensio non procedit contra Episcopum habentem jus eligendi: ita *c. Si compromissarius, §. Huiusmodi, de elect. in 6.*

Nota tertio, quod episcopus si conferat beneficia, seu officia curam animarum principaliter annexam habentia personis non habentibus illa requisita aetatis scientiae, et morum probitatis, punitur poena privationis potestatis conferendi dicta.

officia et beneficia, ut in *tex. cit. c. Cum in cunctis*, et ita *Abb. ibid. §. Clerici num. 4. et Zabarrella ibid. §. fin. num. 1.* Alii intelligunt, quod Episcopus si confirmet electum ad episcopatum contra formam praefatam, tunc privatur potestate conferendi beneficia in ea Ecclesia: ita *Sanchez n. 27.*

An autem illa poena sit latae sententiae, *Abb. ibid. num. 6. vers. Non obstante*, ait esse latae sententiae quia illud verbum *Amittat*, non indiget facto hominis ad sui executionem: et idem alii tenent, quos allegat *Tiraquellus in leg. Si unquam, verb. Revertatur n. 151. tenet Sanch. n. 27.* Sed magis communis ait, esse ferendae sententiae, ut idem *Tiraquellus testatur*, et sequitur *n. 154.* et plures congerit *num. 153.* et haec est verior.

Nota quarto, quod istae poenae *c. Cum in cunctis*, non procedunt in electione attentata, seu suffragio praestito, nisi actus electionis sit consummatus, ut *c. Perpetuo, de elect. in 6.*

Nota quinto, quod istae poenae procedunt non in qualibet electione indigni, sed tantum, stante defectu natalium, aetatis, scientiae, vel morum; et quidem non de omni defectu scientiae, vel morum, sed tali, ob quem electio, seu collatio sit ipso jure irrita: ita *Sanch. n. 18.* probatur in eo *c. Cum in cunctis*, dum ait, eo casu eligentes ipso facto remanere privatos jure eligendi ea vice: unde supponit collationem, seu electionem fuisse nullam ipso jure ex tali defectu morum, vel scientiae; quae autem litteratura, seu doctrina, et scientia requiratur ad validam promotionem, dixi verbo *Ordo c. 9.*

Quaeres, quandonam electio indigni sit nulla ipso jure? Respondeo primo: aliqui indistincte dicunt, semper esse nullam: ita *Abbas in c. Cum in cunctis num. 6.*

Secundo, alii dicunt, tunc esse nullam, quando ille erat, vel censura impeditus, vel irregularis, aut infamis, saltem infamia facti: ita *Castropalao tom. 2. de relig. tract. 13. dis. 4. punct. 5. n. 3. et 4. et multi DD. apud eum, et apud Garziam part. 7. c. 8. n. 47. et Sanch. cons. lib. 6. c. 3. dub. 5. n. 10.*

Tertio, alii dicunt, tunc ratione infamiae, seu criminis esse nullam electionem, seu collationem, quando est infamia, saltem facti, de crimine digno depositione a beneficio: ita *Navarr. quem sequitur Sanchez consil. lib. 2. cap. 1. dub. 18.*

Quarto, alii dicunt, absolute non esse nullam ratione infamiae facti, sed tantum ubi ex eo sit, vel censura impeditus, vel irregularis, aut ipso jure inhabilis: ita *Garzias loco cit. n. 47.* ubi plures alios allegat, et *n. 66.* ampliat, etiamsi sit crimen depositione dignum: tres postremae sunt omnes probabiles. Vide verb. *Ludus cap. 4.* Illud autem certum est, pro foro externo sufficere, si eligatur dignus, etiam omissio digniori, ne alias aperiatur via litibus innumeris, ut *Rota recent. part. 1. de dec. 40.* Quod est verum regulariter: nam excipere debemus electionem, seu nominationem factam post examen in concursu ad parochias: Episcopus enim tenetur magis idoneum renunciatum eligere; alias enim datur appellatio ab irrationabili iudicio Episcopi, ut *ex Trid. sess. 24. c. 18. de reform. et Bulla Pii V. In conferendis*: qua in re vide *Rota dec. sup. citatam*, ubi optime materiam declarat: et vide, quae dixi circa hanc materiam *sup. verb. Beneficium cap. 10.*

¶ Circa electionem dignioris attendenda est expressa definitio Concilii Triden. sess. 24. c. 1. de ref. etiam extra concursum, videlicet electores -- alienis peccatis communicantes, mortaliter peccare, nisi quos digniores, et Ecclesiae magis utiles ipsi judicaverint, non quidem precibus, vel humano affectu, aut ambientium suggestionibus, sed eorum exigentibus meritis, praefici diligenter curaverint. -- Ac insuper propositio 47. inter alias proscripta ab Innoc. XI. 2. Mar. 1679. -- Cum dixit Concilium Tridentinum: eos alienis peccatis communicantes, mortaliter peccare, qui, nisi quos digniores, et Ecclesiae magis utiles, ipsi judicaverint, ad Ecclesias promovent; Concilium, vel primo videtur per hoc digniores, non aliud significare velle, nisi dignitatem eligendorum, sumpto comparativo pro positivo, vel secundo, locutione minus propria ponit digniores, ut excludat indignos, non vero dignos; vel tandem loquitur tertio, quando fit concursus -- Quae obligatio eligendi digniorem nedum locum habet in electionibus Episcoporum, et Cardinalium, de quibus expresse loquitur Concilium, sed etiam in electionibus jurisdictionem quasi episcopalem habentium, uti sunt Abbates, Commendatarii, Archimandritae, alique Praelati Nullius dioecesis, ac Praelati Regulares, ut cum communi Joan. Cardenas in Crisi theologica super eadem Innoc. propositione cap. 2. n. 11. ¶

II. Ex *c. Compromissarius 37. de elect. in 6.* Si compromissarius a capitulo constitutus ad eligendum Episcopum, eligat scienter indignum, ut supra, (id est natalibus, aetate, scientia, aut moribus) eligendi potestas revertitur ad capitulum, et compromissarius incurrit eo ipso poenam suspensionis a beneficiis, quae habet in ea Ecclesia offensa.

An autem capitulares, si scienter ratam habeant talem electionem, et ipsi incurrant in poenam dict. *c. Cum in cunctis*? aliqui negant, ut *Suar. de cens. disp. 31. sect. 3. num. 9. Bonac. loco supra cit. q. 4. punct. 3. n. 5.* sed communis affirmat, ut gloss. in dict. *c. Compromissarius*, per illum *tex. Tolet. lib. 1. cap. 48. §. 6. Sayr. lib. 4. c. 15. n. 11. Marius Alterius tom. 2. disp. 13. cap. 2. col. 4.*

III. *Extrav. un. de postulat. praelat.* prohibet, postulari minorem 27. annis, saltem inchoatis, ad Ecclesiam cathedralem: vel religiosum professum Ordinis Mendicantis ad quascunque Ecclesias cathedralibus inferiores extra suum ordinem: et si secus fuerit attentatum, actus sunt irriti ipso jure; et scienter postulantes, eo ipso privantur potestate postulandi, et eligendi, ea vice, et suspensionem incurrunt, ut supra, per triennium a beneficiis, quae in ea Ecclesia obtinent, ad quam talem ineptum postularunt: postulati autem si hoc suum negotium in Romana Curia fuerint prosecuti, facientes illud Papae in consistorio proponi, scientes se non attigisse 27. annum, incurrunt ineligibilitatem, seu inhabilitatem ad omnia beneficia, et dignitates ecclesiasticas, et impostulabilitatem ad illa, usque ad 35. annum Coeteri vero seculares, et religiosi extra suorum administrationes ordinum, perpetuo sunt ineligibiles, et impostulabiles, et inhabiles ad omnia beneficia, et dignitates ecclesiasticas

Iste textus est satis obscurus: nam aliqui ita intelligunt, ut nullus secularis postuletur ante 27. annum ad episcopatum, nullus religiosus Ordinis

Mendicantis ad ullam Ecclesiam inferiorem cathedrali extra suum ordinem itidem ante 27. annum postuletur, alias incurrant poenas, ut ibi: ita *Bonac. de censur. in partic. disput. 3. quaest. 4. punct. 1. num. 4.* Alii intelligunt, prohiberi postulari seculares ad cathedrales; religiosos autem Mendicantes ad quascunque Ecclesias extra suum ordinem, in utroque casu si sint minores 27. annis coeptis; et quod contra postulantes incurrunt poenas etc. ita *Barbos. in dict. Extrav. Sed verior mihi videtur ad litteram lectio, ut ad cathedralem nullus, sive regularis, sive secularis postulari possit, qui 27. annum non attigerit: Regulares vero Mendicantes, etiam majores 27. non possint postulari ad Ecclesias cathedralibus inferiores extra suum ordinem. ita Marius Alberius tom. 2. tract. de sup. disput. 13. cap. 1. in fin. et consonat Clement. 1. de elect. ubi Regulares eligi non possunt ad praelaturam alterius Religionis, sed solum ad episcopatum: sed ut notat ibi Cardin. num. 17. et Lap. in cap. Quorundam de elect. in 6. possunt postulari a Papa, nisi sint religiosi Mendicantes.*

Alia etiam obscuritas est circa poenam postulati ad Ecclesias inferiores, ob illam particulam, *seculares, et religiosos*, cum non possit adaptari secularibus: ideo aestimo, adesse mendum, et redundare illam particulam *seculares.*

IV. Nota, quod postulantes scienter indignum ex aliis defectibus expressis in cap. *Cum in cunctis*, non incurrunt in poenam c. *Cum in cunctis*, neque dictae extravag. sed solum amittunt ipso jure jus postulandi, et eligendi facultatem pro illa vice; secundum probabiliorē, quam tenet *Azor. part. 2. lib. 6. cap. 17. quaest. 6. Cuccus tit. de postul. praelat. num. 15. Layman lib. 4. tract. de benefic. cap. 12. num. 8. Abb. c. 2. n. 2. de postul. praelat. et communem dicit Wamesius cons. 17. num. 2. de elect.*

Adverte autem, quod postulatio fieri non potest de laborante impedimento, super quo non solet jure ordinario dispensari a Papa, *Azor. quaest. 9. Cuccus num. 15. Layman num. 8.*

V. Incurrunt in poenas c. *Cum in cunctis*, patroni ecclesiastici, id est, jus patronatus ecclesiasticum habentes, praesentantes scienter indignum, seu inhabilem contra illum text. Secus in patrono laico, ut dicam verbo *Patronus* c. 6. quamvis laicus patronus privetur et ipse ea vice ipso facto jure praesentandi, ut *ibid.* dicam.

¶ Vide Additionem infra cap. VI. verbo *Patronus.*

VI. Item incurrunt in poenas dicti c. *Cum in cunctis*, ecclesiastici habentes jus nominandi, si ex ea nominatione indigni sequatur vera, et realis electio, *Sayr. c. 15. n. 11. lib. 4. de censur. ut c. Perpetua de elect. in 6. et supra dixi not. 4.*

VII. Conferens, eligens, nominans, vel praesentans indignum, scilicet habentem defectum circa ordines, vel scientiam, vel aetatem, si scienter id faciat, non solum actus est irritus, sed ea vice privatur ipso jure potestate conferendi, eligendi, nominandi, seu praesentandi, et jus illud conferendi, eligendi etc. ea vice devolvitur, seu totum remanet penes alios concollatores, seu coelectores, compatronos etc. ut habetur in c. *Dudum lib. primo de elect. et ibi gloss. not. verb. In ordinibus et ibi Abb. num. 10. et 11. et Rot. decis. 625. num. 3.*

part. 2. rec. et haec decretalis Dudum dispositio habet locum in omni beneficio ecclesiastico, ut notat Abb. et Rota ibi. Et nota ex eo tex. cum Abb. et Rota ibi, quod si electores, vel patroni etc. se dividerunt in duas partes, et pars major elegit indignum, minor autem pars elegit dignum, eodem scilicet contextu, seu scrutinio; electio, praesentatio, nominatio etc. facta a minori parte, est valida, et talis est confirmandus, seu instituendus. Secus, si non se divisissent in duas partes, sed multi eorum utrunque nominarunt: ita Rota ibi.

CAPUT IV.

Electionem per calumniam impugnans.

I. In cap. 1. de elect. in 6. §. *Adjicientes*, juncto §. *Sed si pars*, statutum est, ut in electionibus ad dignitates, personatus, et canonicas, si quis electionem, postulationem, vel provisionem factam impugnet, objiciens aliquid contra formam, scilicet eam non servatam asserendo, vel personam electi, vel eligentis, et propter hoc ad Sedem Apostolicam appellatum sit, opponens, et defendens, et alii, quorum interest, vel per se, vel per procuratorem intra mensem iter arripiant ad Sedem Apostolicam: et si is plene non probaverit quod objicit in personam, a beneficiis ecclesiasticis triennio noverit se suspensum: ad quae si infra illud tempus propria temeritate se ingesserit, eo ipso perpetuo iis privatus existat, absque spe dispensationis, nisi manifestissimis constiterit documentis, quod ipsum a calumniae vitio causa probabilis sufficiens excusaret: et qui plene non probat objecta, condemnandus est in expensis. De hac materia, et poenis, vide *Bernard. Diaz in praxi c. 68. num. 3. et 4. Barbos. in dicto cap. 1. not. 1. et 2.*

Nota, quod in c. *Si compromissarius* 37. eod. tit. in 6. declaratum est, suspensionem procedere solum a beneficiis, quae calumniator habet in Ecclesia: sic offensa: et quod in hac suspensione non continentur Episcopi.

¶ Circa hanc assertionem ita sentit *Lodovicus de Ameno* de delict. et poen. tom. III. tit. 5. §. 4. n. 13. Limitat Thesaur. de poen. par. 2. verb. *Electio* c. 4. vers. *Nota quod*, istam dispositionem non procedere de beneficiis universaliter, sed tantum de iis, quae excipiens (qui deficit in probatione exceptionis) possidet in illa Ecclesia, contra cujus Praelati etc. electione excepit, et citat pro hac limitatione cap. *Si compromissarius de elect. lib. 6.* sed pace doctissimi viri, hoc verum non est: siquidem capitulum illud loquitur solum de compromissario (qui non sit Episcopus) qui elegerit scienter indignum; debet enim, juxta dispositionem Concilii Lateranensis 3. sub Alexandro III. cap. 3. subire, ipso jure, poenam suspensionis a beneficiis per triennium: et cum Concilium illud loquatur de beneficiis indefinite, clarum est, quod intendebat de omnibus. Sed Bonifacius VIII. in citato capitulo inducit limitationem, redigendo dictam suspensionem ad ea sola beneficia, quae obtinebat in illa Ecclesia, pro qua electionem de indigno fecerit, ut patet legenti textum illius capituli §. *Restrigitur.* Inepta autem est extensio talis limitationis ad casum nostrum.

Nota secundo, quod impugnata electione ante confirmationem, si contra formam sit oppositum, electus tenetur probare, se rite electum: si autem post confirmationem contra formam opponatur, opponens probare tenetur: si autem oppositum sit contra personam, semper onus probandi incumbit opponenti, per dict. c. 1. et c. Si commissarius cit. Mascard. verb. Electio concl. 91. cum Butr. Innoc. et Compostell.

CAPUT V.

Electores electo intra tempora legitima non praesentantes electionem.

I. In cap. Ne pro defectu de elect. statutum est, ut Ecclesia cathedralis, aut regularis ultra tres menses non vacet; intra quos, si (justo impedimento cessante) electio celebrata non fuerit, qui eligere debuerant, eligendi potestate careant ea vice, et ad proximum superiorem facultas eligendi devolvitur.

Nota primo, quod ista poena privationis incurritur ipso jure, absque aliqua sententia, Abb. ibi n. 3.

Nota secundo, quod si electus intra tres menses non acceptat, ex tunc incipit novum trimestre, ut per gloss. in dict. cap. verb. Ea vice.

Nota tertio, quod religiosi habentes communicationem privilegii Clementis IV. non subjiciuntur huic poenae, ut Barbosa in dict. cap. Ne pro defectu num. 2. cum DD. allegatis.

II. In c. Cupientes, §. Caeterum de elect. in 6. si electores intra octo dies, postquam commode poterunt, electis praesentare distulerint electiones ipsas, concorditer, vel in discordia celebratas, culpabiles, quoad se totaliter a processu prosecutione excluduntur, idest, ipso jure, ut ibi gloss. verb. Excludentes, et per triennium continuum sunt suspensi a beneficiis, quae ipsi obtinent in Ecclesia offensa: et si interim temere se in illis ingerant, ipso jure eisdem perpetuo privantur. Et idem decernitur de postulantis, si postulatis non praesentaverint, ut supra, postulationem: ipsis tamen electis, vel postulatis propter illam moram non generatur praedictum.

Nota, quod textus loquitur de electione, et postulatione ad cathedrales, et regulares Ecclesias, quorum Praelatorum confirmatio ad Sedem Apostolicam pertinet, vel ob immediatam subjectionem, vel ob devolutam appellationem.

Limita, quod in electione Praelatorum Religionum multarum, hodie non currunt haec tempora, neque locum habent hae poenae, Roderic. quaest. Regul. 52. art. 13. tom. 2. Barbosa. ubi supra: item in religiosorum electionibus factis de gremio suo, non requiritur expressa acceptatio, propter votum obedientiae, Suar. tom. 4. de relig. lib. 2. c. 6. in fine. Potest tamen electus recusare (si ei non fiat praecceptum in virtute sanctae obedientiae) ex causa rationabili, Angel. verb. Electio n. 30. Sylvest. verb. Electio 1. q. 19. Miranda man. tom. 2. q. 23. art. 31.

CAPUT VI.

Eligentes, et electionem acceptantes per abusum laicae potestatis.

Vide verbo Beneficium cap. 8.

Electionis, vel nominationis, vel collationis denegatae causa vexans personas, aut loca.

Cap. Sciant cuncti de elect. in 6. qui clericos, vel quaslibet alias personas ecclesiasticas, ad quas in Ecclesiis, monasteriis, aut aliis piis locis, spectat electio, pro eo, quod rogati, seu alias inducti, aliquem, pro quo inducebantur, eligere noluerint, praesumpserint gravare per se, vel per alios, sive eosdem, sive consanguineos eorumdem electorum, aut ipsas Ecclesias, seu loca supradicta, spoliando beneficiis, aut aliis eorum bonis, seu alias injuste persequendo; sciant se ipso facto excommunicationis sententia innodatos; sed non est reservata.

Amplia, ut idem sit in vexantes ob denegatam nominationem, aut praesentationem, si pertineat ad personam ecclesiasticam ratione Ecclesiae: et idem est de postulatione, institutione, et confirmatione; qui haec omnia aequivalent in hac Constitutione favorabili: ita tenet gloss. hic verb. Alios, et Geminian. ibid. Navarr. c. 27. num. 122. Suarez dis. 23. de censur. sect. 4. n. 4. cum Angelo, et Sylv. Sayrus lib. 3. c. 34. n. 8. ubi plures allegat, Toletus lib. 1. cap. 38. §. Tertia.

CAPUT VIII.

Electionem praefectae monialium monasterii turbantes.

Cap. Indemnitatibus §. Postremo de elect. in 6. in electione monialium in abbatissam, vel priorissam, quando scilicet priorissa est superior totius conventus, hi qui ad dirigendas moniales in tali electione evocantur, abstineant ab illis rebus, quae possent inter easdem moniales in tali electione discordiam generare, aut exortam nutrire; alias excommunicationis sententiae eo ipso se noverint subiacere. Haec excommunicatio non est reservata.

Advertendum, quod si is, qui superior est, qui praestitit isti electioni, etiam non vocatus, intersit, et perturbet moniales, dum interest, incurrit hanc censuram; non autem alii, qui superiores, seu Praelati non sunt, si non vocati, intersint, et perturbent, Barbosa. in d. cap. §. Postremo num. 21. cum gloss. Cajet. et Rainer.

Adverte secundo cum Barbosa. ibid. n. 9. quod ex Bulla Greg. XV. edita anno 1622. statutum est, ut Episcopus possit per se, vel per alium electioni abbatissarum, et praefectarum monasterii, etiam exempti, interesse cum superioribus monasterii exempti, sed absque illius monasterii impensa: non ideo tamen pertinebit confirmatio ad Episcopum, si monasterium est exemptum, ut declaravit Sacra Congregatio, Barbosa ibidem.

De qualitatibus requisitis ad abbatissam, seu praefectam, et modo, quo Praelatus praesse debet electioni, vide Trid. sess. 25. de regul. cap. 7. vide etiam Bullam Greg. XIII. 80. Exposcit, ubi praefecta monasterii monialium in Italia, et insulis adjacentibus eligi valide non potest, si non vacavit ab omni praefectura, saltem triennio: potest tamen, Prae-

lato praecipiente, continuare officium, tanquam vicaria post triennium, usque ad electionem novae praefectae ad modicum tempus, *Miranda par. 3. q. 7. art. 9. Roderic. q. reg. 16. art. 3. in fin. tom. 1.* At Sixtus V. sua Constitutione relata a *Miranda ibi; et a Roderico d. quaest. 16. art. 2.* decrevit, dictam ordinationem Gregorii XIII. pro monialibus Sanctae Clarae observari ubique etiam extra Italiam, utque sub poena excommunicationis latae sententiae praefecta, finito triennio, teneatur dimittere officium illud; et quod sequenti triennio, neque illud, neque aliud officium, superioritatem, seu auctoritatem habens annexam, possit obtinere: quod intelligunt, et limitant praedicti Auctores eodem modo, ut confirmari possit tanquam vicaria ad modicum tempus, usque ad novae praefectae electionem.

¶ Quoad interressentiam Episcopi in electione abbatissae monialium Regularibus subjectarum, notandum est ex decreto Cong. Conc. 26. Apr. 1725. in *Tyburnina*, ut in *Thesouro Resolut.* ejusdem Congr. tom. 4. pag. 47. quod interesse debeat cum his limitationibus.

I. Quod non possit ope Vicarii generalis, aut cancellarii exquirere voluntates, vel recipere, aut adnotare vota monialium eligentium, sed haec omnia praestari debeant a superiore regulari, sciente tamen, et audiente eodem Episcopo.

II. Quod nequeat suffragium ferre, sicuti et neque superior regularis, sub poena nullitatis electionis.

III. Quod ejus cancellarius, durante scrutinio, neque intra Ecclesiam permanere possit, nec alii quicunque, etiam religiosi ejusdem ordinis, exceptis, superiore, et scrutatoribus.

IV. Quod confirmatio electionis fieri tantum debeat a superiore regulari, tanquam a Praelato immediato.

CAPUT IX.

Electioni de se factae ad praelaturam extra suum monasterium religiosi consentientes sine licentia sui superioris.

In c. *Si religiosus* 27. de elect. in 6. statutum est, ut si religiosus sine licentia superioris sui, petita, et obtenta, praesumpserit consentire electioni ad praelationem aliquam extra suum Ordinem, vel Ecclesiam, idest, monasterium celebratae; talis consensus non teneat, et in poenam praesumptionis illius electio hujusmodi ipso facto viribus vacuetur omnino, et additur ibi, ut superior religiosi, possit, etiam solus, sine consensu capituli concedere dictam licentiam.

Superiorem autem hoc loco aliqui dicunt, esse solum Summum Pontificem, qui licentiam talem dare possit, ita gloss. in d. cap. *Si religiosus*, verb. *Obtenta*, cum Host. Abb. Jo. Monacho, et Archid. Alii dicunt, esse superiorem immediatum localem, ita Paul. in Clem. 1. eod. tit. Calder. cons. 3. de Regul. Laym. tract. de Praelator. canon. elec. q. 197. Alii, quorum sententia est tenenda, dicunt hic de illo superiore intelligi, in cujus manibus fit professio in tali Religione, seu cujus auctoritate religiosus ad professionem admittitur, sive ille sit Praelatus localis, ut abbas, sive sit provincialis, vel generalis, juxta statuta cujusque Religionis, ita

optime docent Gemin. in d. c. *Si religiosus* num. 7. Franc. not. 3. et probatur c. *Quam sit*, §. *Pariter* 18. q. 2. et facit regula leg. *Nihil tam naturale, et leg. Fere quibuscunque ff. de regul. jur.* Addit Gemin. et Laym. ibid. quod si religiosus eligatur ad praelaturam, quae sit sub jurisdictione Episcopi, vel Archiepiscopi, etiam illius consensum requiri.

In extrav. *Si religiosus de elect.* additum est, quod si post electionem tali religioso electo praesentatam, nec ipse electus, neque electores dictam licentiam obtinuerint intra tempus pro illius superioris praesentia, vel absentia moderandum; electus sit ipso jure privatus jure ex dicta electione quaesito, et electores ex tunc ad aliam electionem procedere libere possint.

Adverte, quod hodie in multis Religionibus Praelatus non potest dare talem licentiam transeundi ad aliam Religionem, seu ad praelaturam extra suam Religionem, ut dixi supra c. 3. n. 3. et infra verbo *Religiosi* c. 4. §. 13.

Adverte secundo, quod cum privatio juris electi in primo casu sit poenalis, et contra praesumentem illata, non procedit, nisi dolus interveniat, ut dixi part. 1. cap. 15. §. *Amplia praemissam.* Obligat autem haec poena in foro conscientiae statim, ut dixi supra par. 1. c. 29.

Adverte tertio, quod stante cassatione dictae electionis in poenam electi ipso jure, non revalidatur per licentiam postea obtentam, a superiore concessam; ita Gemin. hic n. 8. per regulam, non firmatur 18. in 6. puto tamen, quod si de novo, electione repetita, eligeretur post talem licentiam, valida esset electio; quia haec decretalis non inhabilitat talem electum perpetuo, sed solum irritat illum actum; vide quae dixi par. 1. cap. 27. in fin. Unde cum impedimentum non sit perpetuum, novo consensu partium reparari potest electionis primae nullitas, ut gloss. in d. c. *Non firmatur* in fin. neque enim electores privati sunt eligendi potestate, cum non fuerint in culpa; et licet ipse ob dictam praesumptionem videatur effectus indignus electione ad praelaturam, non tamen irrita redditur electio, nisi in casibus a jure expressis, ut dixi supra cap. 3. §. *Quaeres quando*; ita Gemin. in c. *Quaquam*, de usur. n. 6. vers. *Et ad haec*, ubi ait, quod per illam particulam, *aliter electio facta non teneat*, non fiunt electores ineligiblees active, sed possunt reparare, et convalidare electionem, adhibita debita forma.

Adverte quarto, quod translatus de uno ad alium Ordinem, etiam ad effectum, ut sit ibi Praelatus, debet de novo ibi profiteri, ut *Miranda par. 1. quaest. 31. art. 22. Sanch. in decal. lib. 5. c. 4. n. 12. et 13. Suarez tom. 4. de relig. lib. 2. c. 3. num. 11. text. in c. Nullus* 26. ibi. *Canonistae de elect. in 6.* nisi sit Ordo uterque ejusdem regulae, et observantiae; vide infra verbo *Religiosi* cap. 4.

CAPUT X.

Electio religiosi Ordinis Mendicantis ad praelaturas extra suum Ordinem.

Vide supra c. 3. n. 3. et infra verbo *Religio* c. 4.

CAPUT XI.

Electio superiorum regularium, et officialium, ut fiat per secreta suffragia, et absque suffragiorum supplementis.

In Tridentino sess. 25. de regul. c. 6. cautum est, ut -- in electione superiorum quorumcunque, abbatum temporalium, et aliorum officialium, ac generalium, et abbatissarum, atque aliarum praepositarum, quo omnia recte, et sine fraude fiant, omnes praedicti eligi debeant per vota secreta, ita ut singulorum eligentium nomina nunquam publicentur: nec in posterum liceat, provinciales, aut abbates, priores, aut alios quoscunque titulares, ad effectum electionis faciendae, constituere, aut voces, et suffragia absentium supplere. Si vero contra hujus decreti constitutionem aliquis electus fuerit, electio sit irrita, et is, qui ad hunc effectum se in provincialem, abbatem, aut priorem creari permiserit, deinceps ad omnia officia in Religione obtinenda inhabilis existat. --

Nota primo, quod poena illa inhabilitatis est latae sententiae, quia verbum, *existat*, excludit ministerium hominis, et significat eo ipso induci, ut Sayr. de censur. lib. 1. c. 11. n. 9. Intelligitur autem, poenam procedere solum contra supradictos titulares constitutos ad effectum electionis faciendae. Et adverte, quod Sacra Congregatio ad dictum decretum, ut refert ibi Barbos. n. 3. declaravit, quod abbates, et priores titulares, qui habent titulos veros, seu habitus, et si non actu, quia scilicet eorum monasteria sunt occupata ab hostibus, ut a turcis, seu alias ab eorum possessione vi excluduntur, habent vocem in capitulo, etiam ad eligendum.

Nota secundo, quod ex vi hujus decreti electio irrita redditur, si fuerint quidem in scrutinio secreta suffragia, sed in patentibus, et confirmatione electi nomina suffragantium fuerint expressa, ut declaravit Sacra Congregatio, ut ait Suar. tom. 4. de relig. lib. 2. c. 5. n. 11. Non est tamen necesse, ut suffragia dentur in scriptis clausa, sed possunt etiam voce dari coram tribus, vel quatuor scrutatoribus, Garzias p. 5. c. 4. n. 189. Suar. n. 10. nisi aliud sit cautum ex speciali Constitutione alicujus Religionis, ut Minorum de Observantia, et Bulla Sixti V. Roderic. tom. 2. quaest. 51. art. 8.

Nota tertio, quod stante hoc decreto, aliqui dicunt, hodie non posse eligi superiores Regularium per viam compromissi in unum, aut plures; quia sic non essent secreta suffragia. Alii plures tenent, adhuc fieri posse, quia Tridentinum loquitur in casu quo electio fiat per scrutinium, sicut ut plurimum contingit, neque derogavit juri communi, c. Quia propter §. Vel saltem, de elect. et c. Indemnitatibus §. Caeterum, eodem tit. in 6. vide Garz. par. 5. c. 4. n. 204. Roder. in summ. par. 1. c. 102. n. 2. et c. 105. n. 3. in fin. Barbos. in dict. c. Quia propter, n. 7. et 29. et in dict. c. Indemnitatibus n. 7. et de potest. Episc. pag. 2. alleg. 100. in append. et ad Concil. Trident. super eod. decr. c. 6. num. 10.

Ita etiam sentit Remigius Maschat Cl. Reg. Schol. Piar. in Instit. Canon. part. 1. lib. 1. tit. VI. de elect. num. 28. dummodo et hoc scrutinium fiat per secreta suffragia. ☞

Sed quaeres, an irritetur electio, si aliquis ex

suffragatoribus privatim alicui revelaret, se tali suffragium dedisse? respondeo; variae sunt sententiae: aliqui dicunt, intensionem Concilii esse, ut non manifestentur suffragia, neque publice, neque occulte, seu private; ita tamen, quod si manifestentur publice, et capitulum consentiat, seu permittat, electio sit nulla: si autem private, aut sine consensu capituli, tunc non sit nulla electio, nisi suffragium istius fuerit necessarium ad numerum, et causa fuisset talis manifestatio illius electionis; quia hoc solum suffragium est cassandum, et non alia, ne sit in potestate unius particularis subvertere quamlibet electionem, per c. fin. et ibi not. de prec. ita Navarr. cons. 9. de elect. Roderic. quaest. 51. regular. artic. 9. tom. 2. Miranda tom. 2. manual. quaest. 23. art. 16.

Alii vero rectius dicunt, mentem Concilii esse absolute non publicari suffragia, ut sive ab uno, sive a multis revelatio fiat, sive publice, sive privatim, electio sit nulla, si publicatio, seu manifestatio fiat in actu electionis, vel ante consummationem, seu publicationem, vel ante confirmationem electionis inclusive, et non ultra; et ita declarasse Sacram Congregationem ait Suar. tom. 4. de Relig. tract. 1. lib. 12. c. 5. n. 12. Garz. par. 5. de benef. c. 4. n. 193. qui tamen dupliciter limitat: primo, ut non irritetur, si id faciat quis in fraudem, ut subvertat electionem, Garzias n. 194. secundo, aut non irritet, si propositio solo verbo fiat, aut taliter, ut non possit inde certo sciri, an vere tali dederit suffragium, Garzias num. 196.

Nota quarto, quod ait Concilium de non suppleendis suffragiis absentium, intelligendum esse, ut non possint suppleri a praeside electionis, vel capitulo propria auctoritate; sed bene per procuratorem constitutum cum speciali mandato, ut Sacra Congregatio declaravit, Garzias n. 169. Roderic. loco cit. art. 6. Hic advertit Garzias n. 199. non posse mandatum in scriptis dari de suffragio dando certae personae; quia sic esset publicatio suffragii; sed bene potest separatim retineri hoc mandare: tamen si ille non pareat huic mandato, et alteri det suffragium, valet electio, seu suffragatio; quia mandatum formale externum est generale; sed peccat graviter, ita Garz. num. 202.

Ex decreto Cong. Conc. sub die 3. Decembr. 1644. in una Bulgariae, relato a Metthaenovic. XVIII. Official. Curiae quoad elect. Praelat. n. 19. absentium vota in electione Regularium non possunt suppleri per titulares, aut procuratores; et in Constit. Innoc. XII. Christifidelium 16. Febr. 1694. statuitur, ne in eadem electione recipiantur vota absentium, sive Cardinalium Protectorum, sive cujusque alterius, et nec a SS. Congregationibus subrogentur, nec loco absentium vocalium alii suppleantur; derogando cuicunque contrariae consuetudini, etiam centenariae, et immemorabili.

Ulterius ex ejusdem Pontificis Constitut. Nuper 23. Nov. 1697. superiores locales eo ipso, et absque ulla declaratione habere nequeunt in electionibus capitulorum provincialium vocem activam, et passivam, nisi prius exhibeant juratam attestationem de implemento missarum, sicut nec Provinciales, Vicarii, et Visitatores Provinciarum, in capitulis generalibus, ut in additione ad cap. 1. verbo Missa num. 9. et 10. ☞

Nota quinto, quod si electio fiat contra dictam formam Tridentini, pro foro conscientiae, multi dicunt, validam esse, si omnia jure naturali requisita interveniant, donec per sententiam cassetur, *Navar. dicto consil. 8. et 9. Roderic. tom. 1. quaest. 27. art. 10. Eman. Sà verbo Electio n. 5. de communi testatur Miranda man. par. 1. quaest. 23. art. 30. in fin. Vide quae dixi part. 1. cap. 35.*

CAPUT XII.
Electio Papae.

Vide verbo *Conclave cap. 1. et seqq.*

CAPUT XIII.
Electus se ingerens ante confirmationem.

Electus se ingerens, antequam fuerit confirmata electio, privatur jure quaesito per electionem *c. Avaritiae de elect. Abb. in c. Cum Ecclesia n. 8. eod. tit. et hanc poenam esse latae sententiae, magis communem sententiam esse ait Tabien. verb. Electio quaest. 26. n. 21. item incurrit in alias poenas, et censuras, de quibus dixi infra verbo intrusus cap. 1. imp. autem.*

Limita, ut non procedat in electo Generali Religionis, seu ordinis regularis, quia si canonice electus fuerit a capitulo generali, eo ipso est vere Prae-latus, et potest se ingerere, nulla requisita Apostolica confirmatione; nam ex vi confirmationis Constitutionum Religionis, tacite censetur a Sede Apostolica confirmatus, seu pro confirmato habetur, *Sorbus in compend. verb. Confirmatio n. 1. Miranda man. tom. 2. quaest. 23. art. 22. conclus. 3. Suarez tom. 4. de relig. lib. 2. cap. 8. in fin.*

Adverte tamen, quod cum Generalis Ordinis regularis non accipiat specialem confirmationem a Sede Apostolica, ideo etiam post electionem ab ipso acceptatam, poterit in manibus eligentium, seu capituli generalis renuntiare, juxta *c. Si electio de elect. in 6. c. 2. § Sicut, de trans. Epis. Innoc. in c. Cum venissent de rest. in integ. Canonistae communiter in dict. c. Si electio, de communi testatur Paris. de resign. lib. 7. quaest. 1. n. 79. Item, non obstante dicta virtuali confirmatione, poterit Generalis deponi, seu destitui a capitulo generali ex causis a jure, et Constitutionibus expressis, absque speciali licentia Papae; quia cui concessa est institutio eidem censetur concessa destitutio, ut *c. Cum ex injuncto, et ibi gl. ult. de haeret. Paris. de resign. lib. 7. quaest. 10. num. 25. et 26. et quae dixi supra.**

¶ CAPUT I.

Eleemosynarum collectionem religiosi Ordinum et Mendicantium prohibentes.

In *c. Nimis prava 17. de excessib. Praelat. vetitum fuit a Greg. IX. locorum Ordinariis, ne impedi- rent religiosos, praesertim Ordinum Praedicatorum, et Minorum, intra eorum dioeceses degentes eleemosynas ad sui sustentationem colligere, neve fidelibus inter- dicerent, quin eas iis conferrent, nulla tamen adje- cta poena; verum ex Constit. Sixti IV. Sacri 26. Jul. 1479. iidem Ordinarii, si intra triduum requisiti, prohibitionem non revocaverint, eo ipso incurrunt*

interdictum ab ingressu Ecclesiae, et suspensionem à regimine, et administratione: alii vero quicunque his inferiores, excommunicationem, quae tamen non est reservata.

Ad tramites hujus Sixtinae Constitut. Cong. Conc. pluries declaravit, non posse Episcopos, neque di- recte, neque indirecte id Regularibus prohibere, ut ex lib. 12. decretal. pag. 32. 1620. in Polingan. 24. Sept. 1622. dict. lib. 12. pag. 110. in Beneven- tana 7. Jul. 1646. lib. 13. pag. 144. et in Senonen- 28. Febr. 1654. lib. 19. pag. 316.

Si vero quaestuire velint per seipsos extra dioece- sim, ubi conventus sui Ordinis non habent, tenentur ostendere Ordinario licentiam suorum superiorum; imo et consensum ab eodem obtinere, ut in dicta Polinganen. loc. cit. vide Matthaeucci Offic. Cur. cap. 43. per totum. ¶

CAPUT I.

Episcopi consecratio illegitima.

I. Si Episcopus a paucioribus, quam tribus Epis- copis consecratur, nulla est consecratio, *gl. in cap. Ne Episcopi, de tempore ordin. et ibi Abb. n. 1. et eam tenet Ugo, et Archid. in c. Porro 66. dist. Coninch. disp. 20. n. 58. ubi ait, materiam hu- jus consecrationis esse trium Episcoporum manus impositionem, et hanc esse communem Canonista- rum ait Sanch. consil. lib. 7. c. 1. dub. 15. n. 26. et probatur can. Porro 66. dist. 24. c. 1. de consecr. et ideo.*

Contrariam tamen sententiam, scilicet quod etiam ab uno Episcopo facta, consecratio valida sit, ex can. Apostol. ait probabilior Sanch. loco cit. n. 27. cum Turrecr. Palud. Guido, Armill. et Greg. Lopez, et est communior Theologorum, et hanc tenet Silvest. verb. Consecratio Prael. in princ. S. An- ton. 3. p. tit. 14. c. 16. §. 9. S. Thom. in 4. dist. 24. quaest. 3. art. 1. ad 5. Durand. ibi quaest. 3. Azor. tom. 2. §. 3. c. 30. quaest. 3. dicunt enim, quod unus Episcopus perficit consecrationem, alii duo sunt assistentes, ut pars integrans, et coadjutores, ut in pontificali. Unde sequitur, quod consecratus ab uno, vel duobus, erit suspensus (donec suppleatur, quod omissum est) ab executione ordinis episcopa- lis, *de sacr. non iteran. c. 1. et 3. quod si sic mini- straret, secundum primam sententiam fiet irregu- laris, non secundum posteriorem, ut infra verb. Ordo c. 13. et 32.*

¶ Hanc secundam sententiam amplexos etiam fuisse Romanos Pontifices, et in praxim rede- gisse, ostendit Bened. XIV. lib. 13. cap. 13. num. 1. et seqq. de Synod. Dioc. edit. an. 1755. quippe quia ibi frequenter indulta elargiuntur, ut in remotiori- bus regionibus, in quibus haud facile tres Episcopi una convenire possunt, ordinandus consecrationis munus recipiat ab uno Episcopo, duabus ipsi assi- stentibus dignitatibus, vel duobus etiam simplici- bus sacerdotibus: quod porro nullatenus praestarent, nisi probabilior arbitarentur sententiam illam, quae asserit, validam, firmamque, ac tantummodo illicitam esse ordinationem, quam unus peragerit Episcopus; ideoque in sua potestate esse, illiciti actus notam ab ea removere, impertiendo faculta- tem, ut ab uno tantum Episcopo expleri possit. -- Eidem sententiae adhaesit nostris etiam temporibus

Clemens XI. proposito enim dubio a quodam Episcopo in relatione status suae Ecclesiae, an valide consecratus fuisset, propterea quod, dispensatus a Papa, ut consecrari posset ab uno tantum Episcopo cum assistentia duorum sacerdotum in dignitate ecclesiastica constitutorum, consecratus fuerit ab uno Episcopo, altero dumtaxat seculari presbytero assistente: auditis nonnullorum eximia sacrorum canonum scientia conspicuorum votis, ratam, firmamque, sed illicitam dictam consecrationem pronunciavit, salutariibus poenitentiis tam ordinatori, quam ordinato injunctis, ut ex ipsius litteris ad eundem Episcopum datis die 26. Novemb. 1718. Hanc autem semper fuisse constantem Ecclesiae praxim ex eo maxime patet, quod (sunt verba Benedicti loc. cit. num. 4.) — plures in sacra antiquitate occurrunt Antistitum ordinationes ab uno tantum Episcopo peractae, quae redarguuntur quidem uti illicitae, sed minime rejiciuntur ut irritae, ac nullae: neque vero uspiam legitur, Episcopum ab uno Antistite consecratum, jussum fuisse consecrationis munus iterato recipere ab Episcopo, cui alii duo Episcopi cooperarentur. —

In c. *Nec Episcopi. de temp. ordin.* ne Episcopi sine Metropolitanis permisso, nec Metropolitanus sine tribus, vel duobus comprovincialibus Episcopis praesumant Episcopum ordinare; ita ut alii Episcopi comprovinciales admoneantur epistolis, ut se suo responso significant consensisse.

II. Si quis Episcopus suffraganeus consecratur sine consensu sui Metropolitanis, vel Metropolitanus sine Primatis consensu, non recipit executionem ordinis, sed est suspensus, donec dispensetur cum illo; quia in re tam gravi necessario requiritur consensus ejus, sub cujus est jurisdictione: valet tamen consecratio: ita *Innoc. in dict. c. Ne Episcopi num. 2. Sylvest. verb. Consecratio. r. num. 2. q. 1. Sanchez, qui plures allegat consil. lib. 7. cap. 1. dub. 5. num. 18.*

Haec vera sunt de jure communi: sed hodie consecrationes fiunt ex commissione Papae speciali, quia dispositiones cathedralium, et superiorum Ecclesiarum hodie ad Sedem Apostolicam pertinent pleno jure, ut in *Pontificali Romano tit. de Consecr. Episcop. elect. part. 1. tit. 22.* et dixi infra verbo *Resident. cap. 1.* ideo si sine ejus commissione quis esset consecratus, esset ipso jure suspensus per supradicta.

Hujus autem censurae absolutio, seu dispensatio ex natura sua est de reservatis Papae: tamen posset Episcopus ille, qui jam habet litteras suae provisionis (scilicet Ecclesiae) expeditas, possessionem illius adipisci, servatis servandis, juxta ea, quae dixi infra, verbo *Gratia cap. 2.* et tunc committere, seu subdelegare suo confessario facultatem, ut se absolvat, et dispense vigore facultatis sibi competentis ex *Trid. sess. 24. cap. 6. de reform.* ut dixi part. 1. cap. 23. in fin. et cap. 24. Etenim haec suspensio ab executione ordinis episcopalis non prohibet exercitium jurisdictionis, etiamsi supponatur fundata in ordine episcopali, quia sunt distincta; et in poenis non fit extensio, ita *Sayr. lib. 4. cap. 4. num. 11.* Et quamvis suspensus ab officio non possit obtinere beneficium, ut *Garzias part. 7. cap. 14. num. 1.* tamen cum jam habeat titulum, non videtur prohibitus possessionem illius adipisci, cum

intentione absolutionem procurandi; multo minus illicitum erit in ea perseverare, ut *Garzias par. 8. cap. 1. num. 82.*

Ex cap. *Provida 44. de elect. in 6. confirmans*, ac consecrans electum ad episcopatum, non praemissa inquisitione de appellatione interposita ad Sedem Apostolicam, incurrebat ipso facto suspensionem per annum a confirmatione, et consecratione Episcoporum: verum cum hodie eorum confirmationes, et consecrationes non amplius fiant a Metropolitano respectu suorum Suffraganeorum, sed devolutae sint ad Romanum Pontificem, ut ex *Conc. Trident., et Pontificali Romano* ostendit *Vanespen Jur. Eccles. part. 1. tit. 12. cap. 4. de confirm. Episcop. et tit. 15. cap. 1. de consecrat. eorundem*, haec poena locum amplius non habet, ut eam perperam nonnulli Auctores referunt inter suspensiones adhuc existentes.

CAPUT II.

Episcopus consecrationem differens ultra tempora a jure permitta.

Ex *Calcedon. Concil. can. Quoniam quidam 75. dist. Episcopus a die electionis intra tres menses consecrari debet: et idem statuit Pelag. Pap. can. Quoniam quidam 100. dist. et Tridentinum sess. 23. cap. 2. de reform.*

I. Ex eod. *Concil. Calcedon. loco cit.* Episcopus ultra tres menses differens consecrationem recipere, si nulla causa necessaria excusetur, condemnationi ecclesiasticae subjacere debet, et fructus Ecclesiae viduatae apud oeconomum reservandi: haec autem condemnatio ecclesiastica a Pelagio Papa sancita, et ferendae sententiae, ut infra.

II. In *can. Quoniam quidam 100. dist.* a Pelagio Papa statutum est, ut et si Episcopi electi negligentia provenierit, ut Ecclesia ultra tres menses viduata remaneat, scilicet non recipiendo consecrationem, sit communione privandus, quousque aut episcopatum dimittat, aut se consecrandum offerat: quod si ultra quinque menses distulerit per suam negligentiam non consecratur amplius, sed Metropolitanus sui judicio cedat. Istae omnes poenae sunt sententiae ferendae.

III. Sed ex *Trident. sess. 23. c. 2. de ref.* quicumque praefecti Ecclesiis cathedralibus, vel majoribus, etiam Romanae Ecclesiae Cardinales, si munus consecrationis intra tres menses non susceperint, ad fructuum perceptorum restitutionem teneantur: si autem totidem aliis mensibus id facere neglexerint, Ecclesiis eo ipso sint privati.

Nota primo, quod hae poenae non procedunt, si necessitate, seu impedimento gravi, et insuperabili fuerit Episcopus praepeditus, per dictum, c. *Quoniam quidam*, et ita *Henriq. lib. 10. c. 34. num. 2. Sanch. consil. lib. 7. c. 1. dub. 25. n. 13.* cum aliis per eum allegatis: et facit illud verbum *Tridentini, neglexerint*, quod non dicitur de impedito: et tempus incipit currere a die confirmationis, seu provisionis apostolicae, ut *Sanchez ibid.* intellige litteris expeditis, *Henriq. lib. 10. c. 23. num. ult.*

Nota secundo, quod poena dictae privationis fructuum ligat in foro conscientiae ante omnem sententiam, ut patet ex *Trident. ita Navarr. cap. 25.*

n. 118. quia constitutus est Episcopus sub ea conditione, vel modo; vel quia non fecit, quod debuit, ut esset idoneus minister. Quamvis aliqui dixerint, non teneri in foro conscientiae ante declaratoriam restituere fructus istos, quia est lex poenalis, privans jure quaesito; ita *Henriq. lib. 10. c. 23. num. ult. in text. et comment. lit. V. X.* et probabile ait *Less. c. 24. n. 103.* Sed prima est tenenda, ut patet ex ordinatione S. D. N. Urbani VIII. de qua infra.

Nota tertio, circa poenam privationis episcopatus, qua tenetur illum dimittere in foro conscientiae ante declaratoriam, quia non est pura poena, sed privatio, seu caducitas, ob defectum debiti implementi modi, seu conditionis pertinentis ad formam collationis episcopatus; ita *Boer. decis. 223. Navarr. c. 25. n. 118.* quamvis contrarium teneat *Henriq. loco cit. cap. 23. in fin.* quod probabile ait *Less. loco cit.*

Nota quarto, quod olim erat introductum, ut peterent, et obtinerent Episcopi a Sede Apostolica prorogationem ultra sex menses ad consecrationem accipiendam; sed *Trident. sess. 7. c. 9.* statuit, ne ultra sex menses concedatur prorogatio; unde non valeret gratia talis, nisi cum speciali derogatione hujus decreti, *Sanch. lib. 7. cons. c. 1. dub. 15. n. 13.*

Nota quinto, quod S. D. N. Urbanus VIII. in Brevis reformationis Sacrae Poenitentiariae, prohibuit Majori Poenitentiaro, et caeteris officialibus Poenitentiariae super poenis praefatis Concilii Tridentini dispensare, scilicet ut non valeant titulum revalidare, vel fructus condonare.

¶ Circa hanc facultatem vide *Constit. Bened. XIV. Pastor Bonus in fine hujus Operis §. 20. et 21.* ¶

CAPUT III.

Episcopus se ingerens episcopatu, litteris non expeditis, et Clerus eum recipiens.

Vide verbo *Gratia cap. 2.*

CAPUT IV.

Episcopus se ingerens in aliena dioecesi sine licentia.

I. In cap. *Quoniam in plerisque de offic. Ordin.* post generalem prohibitionem factam a Concilio Lateranensi, ne duo Episcopi sint in una, eademque dioecesi, vel civitate, etiam diversarum linguarum, et rituum, et post illam exceptionem, quod ob necessitatem populi duplicis ritus, vel bilinguis, constituat Episcopus vicarium sibi Episcopum pro tali lingua diversa, vel ritu, subdit: *quis aliter se ingesserit, excommunicationis se noverit mucrone percussus*; deinde alias poenas ferendae sententiae decernit in contumacem.

¶ Vide *Constit. Bened. XIV. Etsi Pastoralis 6. Maii 1742. §. 9. num. 19. 20. et 21.* ¶

¶ Nota, quod quamvis in cap. Si Episcopus 1. de Paroch. et alien. Paroch. statuatur, dividi debere episcopatum inter Episcopum substitutum Episcopo in haeresim lapsos, et inter hunc reversum, et ex dispensatione receptum; credit hic *Fagnanus*, aliter *S. Sedem hodie Episcopo substituto in simili casu provisoriam*; alias esset, ut loquitur *Innoc. III. in cit. cap.* Quoniam, tamquam monstrum, cum duobus capitibus in uno corpore. ¶

Nota primo, quod illa excommunicatio procedit, sive Episcopus se ingerat in aliena dioecesi populi diversi ritus, vel linguae, aut unius, et ejusdem, quia illa particula, *si quis aliter*, refertur ad illam generalem prohibitionem praecedentem, ita *Sayr. lib. 3. c. 32. n. 3. Angel. verb. excom. 7. num. 3.* Imo aliqui putant, procedere contra quemcunque assummentem sibi vicariam in aliena dioecesi potestatem, etiamsi non sit Episcopus, ita *Anan. in dict. c. Quoniam n. 2. Anchar. n. 4. Imol. n. 5.* Contra tamen alii putant, solum procedere contra usurpantem jura episcopalia in dioecesi, seu civitate diversarum linguarum, vel rituum diversorum; ita *Cajet. excomm. 68. Majol. lib. 4. c. 2. n. 10. Navar. c. 27. n. 114. Tabien. excom. 5. casu 16.* Sed prima mihi videtur probabilior, et procedit sive se ingerat per actum ordinis, vel jurisdictionis, ut patet ex dictis; et procedit etiamsi se ingerat in aliena dioecesi de licentia illius Episcopi, si intendat, se coepiscopum esse sine licentia Papae. Haec tamen excommunicatio nulli est reservata ex vi hujus textus.

Nota secundo, quod de jure communi Episcopus non tenetur assumere vicarium generalem, si ipse solus sit sufficiens: neque datur manutentio, aut praescriptio populo, aut clero, contra Episcopum, ut teneat vicarium generalem, quia sumus in facultativis, ita *Rota Cavalier. decis. 418. num. 10. cum Caputaq. Put. et Mohedan. et tenet Genuen. in praxi c. 70. n. 3. Barbosa super dict. c. Quoniam n. 5.* quidquid contra dicat *Abb. in dict. cap. Quoniam, Azor. tom. 2. lib. 3. c. 43. quaest. 2. Boer. dec. 437. n. 6. Sbrozz. de offic. Vic. lib. 1. quaest. 57. et alii apud eundem.*

Nota tertio, quod sicut repugnat, duos esse Episcopos in una dioecesi, ita etiam repugnat, duas esse cathedrales in eadem civitate, ut *Calderinus consil. 2. de praescriptione Rota decisione 318. numero 2. parte 1. novissimarum*, de qua re dixi infra plenius cap. 6.

II. Si Episcopus se ingerat in aliena dioecesi, intentione sibi usurpandi, seu acquirendi jurisdictionem episcopalem, incurrit in excommunicationem latam, et reservatam in Bulla Coenae Domini cap. 17. et in *Trid. cap. 11. sess. 22. de reform.*

Adverte autem, quod neque in hanc, neque in illam excommunicationem incurreret per usurpationem solius nominis Episcopi talis loci, si se non ingerat, *Bonac. de censur. in partic. disp. 1. quaest. 18. punct. 2. num. 5.*

III. *Trident. de refor. sess. 6. c. 5.* statuit, ut nulli Episcoporum liceat, cujusvis privilegii praetextu, pontificalia in alterius dioecesi exercere, nisi de Ordinarii loci expressa licentia, et in personas eidem Ordinario subjectas tantum: si secus factum fuerit, Episcopus ab exercitio pontificalium, et ab eo ordinati ab executione ordinum sint ipso jure suspensi. Istae censurae a Tridentino latae, non sunt reservatae.

¶ Idem vetitum est etiam sex Episcopis Cardinalibus suburbicariis ex *Constit. Alexandri VII. Apostolica sollicitudo 7. Augusti 1662. sub infrascriptis poenis*, ibi -- Denique in sex episcopatibus prope Urbem, in quibus non sunt Suffraganei, quicunque ad minores, vel sacros Ordines volent promoveri, cum litteris dimissoriis sui Ordinarii, ad memoratum Vicarium, et non ad alium Antistitem

directis, ad Urbem accedant, ibique, et non alibi ordinentur, servata in omnibus forma superius praescripta. Ubi vero sunt Suffraganei, nemo ad aliquem ex majoribus Ordinibus assumatur, nisi prius, praeter ea, quae a sacris canonibus, et ejusdem Concilii decretis sancita sunt, ad minus per decem dies a dictis sacerdotibus in Urbe deputatis, in eorum aedibus inclusus, ut supra fuerit educatus, ac litteras testimoniales eorundem sacerdotum ad ipsum Suffraganeum detulerit. Suffraganeus autem, qui contra fecerit, ab exercitio pontificalium per annum; promoti vero, tam ab eisdem Suffraganeis, quam etiam in Urbe, non servata forma praesentis Constitutionis, ab executione ordinum sic susceptorum, donec Nobis et Successoribus nostris Romanis Pontificibus visum fuerit, ipso jure sint suspensi. --

Stante hac Alexandri dispositione, iidem sex Cardinales nequeunt in Urbe suos subditos ad ordines promovere, etiam per seipsos, absque expressa licentia Eminen. Vicarii, quamvis ordinariam suam residentiam Romae habeant: et moderna contraria opinio, utpote falso fundata in fictione juris, quod scilicet capella palatii eorundem Cardinalium Romae existentis censeretur perfictionem juris adhaerere ipsorum episcopatus, reprobata est a Bened. XIV. tanquam contraria Conc. Trid. Constit. Alex. VII. Apostolica 7. Aug. 1662. et praxi inconcussae, ut ex ejusdem epistola, typis data, incipien. Nell' ultima udienza 15. Febr. 1753. ad Emin. Guadagni Urbis Vicarium, quae asservatur in secretaria ejus tribunalis de mandato Pontificis lib. Decretorum dict. anni pag. 56.

Formam autem praescriptam in cit. Constit. §. Vide infra in Additione ad c. 29. verbo Ordo.

Nota, quod pontificalium nomine veniunt actiones propriae ordinis episcopalis, ut collatio ordinum, consecrationes vasorum, et Ecclesiarum, et virginum, et Chrismatis, et Confirmatio, et benedictio vestium, et corporalium, *Sanch. consil. lib. 7. c. 1. dub. 50. Sayr. lib. 4. c. 16. n. 29. Barbos. alleg. 6. n. 5.* Item omnes actus sacerdotales, quatenus exercentur cum apparatu pontificali, idest mitra, et baculo, *Sayr. et Barbos. ibid.* Item dicunt Doctores, incurrere Episcopum in poenam Tridentini, etiam conferendo primam tonsuram, quia dicunt venire nomine pontificalium, *Sayr. lib. 4. c. 16. n. 29. Salzedo ad Diaz c. 26. lit. A. Sanch. consil. lib. 7. c. 1. dub. 50. n. 2.* cum aliis: est communis, quamvis aliqui contrarium teneant, ut *Henriq. lib. 3. c. 6. n. 3.* eamque sententiam probabilem ait *Bonac. tract. de suspens. in partic. q. 1. punct. 12. n. 2.* sed improbabilem ait *Sanch. loco cit.*

Nota secunda, quod Episcopus nullam censuram incurrit, exercendo pontificalia in sua dioecesi erga personas alterius dioecesis citra collationem ordinum, v. gr. si conferat sacramentum Confirmationis, aut velum sacrum moniali, aut similia, quia nullo jure cautum, quamvis peccet, ita *Armilla verbo Confirmatio n. 3. Palud. dist. 7. quaest. 4. n. 3. Tabiena confirmat. §. 1. in fin. Sylvest. verbo Confirmatio, in fine, Vivald. de Sac. Confirmat. n. 30. Henriq. l. 3. c. 6. n. 6.* quidquid aliqui contra teneant, Episcopum etiam in hoc casu suspensionem incurrere, quos allegat *Barbos. de potest. Episcop. Allegat. 30. num. 14.*

An autem Episcopus incurrat in praefatas censuras, si se ingerat in territorium Praelati exempti, vel habentis propriam dioecesim, quamvis non sit Episcopus, dicam *cap. seq.*

An autem abbas se ingerens in dioecesi, exercendo pontificalia sine licentia, incurrat censuram suspensionis, dic ut infra *verbo Ordo c. 21. et 23.* ex quibus apparebit, quod si fit adhuc abbas, incurrit suspensionem: si vero non sit abbas, nisi solo nomine, sit irregularis, tanquam usurpans actum ordinis, quem non habet.

CAPUT V.

Episcopus se ingerens in loco exempto, vel nullius dioecesis.

Advertendum est, locum exemptum ab Episcopi jurisdictione posse tripliciter dici.

Primo improprie, et per accidens, cum ratione tantum personarum exemptarum, dicitur exemptus, ut fere omnia monasteria Regularium; vere enim loca illa sunt in, et de dioecesi Episcopi; et Praelatus regularis habet jurisdictionem in personas sine territorio, *Roderic. quaest. regul. 59. art. 1. tom. 2. Suarez de censur. disp. 5. sect. 4. num. 6. Filiucc. et Salas infra allegati: et idem dicendum de omni simplici privilegio exemptionis a potestate dioecesani, ita Rota decis. 324. num. 2. 3. et 6. recent. part. 1.* In multis tamen casibus etiam in Regulares exemptos Episcopus jurisdictionem habet, ut *Henriq. lib. 7. cap. 24. num. 2. Barbosa de potest. Episcop. alleg. 74. cum pluribus seqq.*

Secundo modo dicitur locus proprie exemptus, quando Praelatus, Episcopo inferior, habet in eo loco plenam jurisdictionem episcopalem, ut plurimum cum temporali conjunctam, sed est intra fines episcopatus alicujus, seu dioecesis, *Rot. part. 1. recent. decis. 683.* Episcopus tamen habet etiam ibi jurisdictionem in multis casibus, ut *Seraph. decis. 311. et Rot. divers. part. 1. decis. 744. Gonzal. gloss. 43. num. 190.*

In loco igitur exempto, sive primo, sive secundo modo, Episcopus dicitur esse, ut in propria dioecesi, et residens in dioecesi sua, *Gonz. gloss. 43. num. 187.* et potest ibi exercere pontificalia, et cathedram habere, per *Clem. 2. de privil. Rota p. 2. recent. decis. 238.* unde in hoc videtur derogatum *a. Abbatem 18. quaest. 2.* qui canon desumitur ex *epist. S. Greg. 43. lib. 4. c. 87. indic. 13.* ubi prohibetur missas publicas, seu solemnes non posse ab Episcopis celebrari in Ecclesiis monachorum: cathedram tamen ad modicum tantum tempus ibi habere debet, quia non debet mutari sine causa, *c. Placuit, ut nemini 7. quaest. 1. Gemin. et Franc. in cap. Cum Episcopus de offic. ord. in 6. Gonzal. num. 192.* et dummodo non deroget in aliquo juri exemptorum, ut dict. *Clem. in fin.*

Non potest autem Episcopus in loco exempto secundo modo exercere jurisdictionem contentiosam, seu tribunal erigere, per *c. Cum Episcopus, de offic. ord. in 6. Rot. divers. decis. 145. num. 1. part. 2. tom. 1.* secus in loco exempto primo modo, ut *Roderic. supra cit. Salas de leg. disput. 14. sect. 6. num. 85. Filiucc. tract. 11. num. 149.* et communem ait *Suar. loco cit.*

Tertio modo dicitur locus nullius dioecesis, quando scilicet Praelatus loci habet episcopalem jurisdictionem in subditos clericos, et laicos loci, et locus non est intra fines alicujus dioecesis, vel in extremo, verbi gratia ad littus maris; et dicitur habere propriam, seu particularem dioecesim, ut declarat *Rota decis. 683. per totam*: et quidem in favorabilibus venit nomine dioecesis, et Praelatus continetur nomine dioecesani, *Rota decis. 324. num. 1.* ubi ait etiam, quod talis exemptus Praelatus, seu locus non dicitur esse de dioecesi, neque in dioecesi, et dicitur etiam nullius dioecesis, *Rota ibi num. 3.* at in odiosis non venit, sed venit nomine Ordinarii loci, *Cocchier. de jurisd. in exempt. lib. 1. quaest. 1. num. 7. 8. et 9.* Hujusmodi autem exemptio non potest ulla praescriptione, etiam immemorabili, acquiri; sed solum ex speciali Papae privilegio, vel praescriptione cum titulo putativo, justo errore causato, et cum verba privilegii credebantur hoc significare; quia solus Papa potest separare partem a dioecesi: alias igitur praescriptio non procedit, quia esset irrationabilis; quia duo capita non potest habere unum corpus, scilicet una dioecesis, ita *Rot. dict. decis. 324. num. 2. 6. 8. 11. et 12.* et vide, quae dixi infra cap. 6.

Episcopus ergo in hoc territorio nullam habet jurisdictionem, nisi in tribus casibus, scilicet quoad visitationem, nam visitatur talis locus a vicino-ri Episcopo, *Trid. sess. 24. cap. 9. de refor.* et quoad licentiam, et cognitionem super causa extractionis reorum de loco sacro, ex Bulla Greg. XIV. et tertio in casu praescriptae jurisdictionis, vel privilegii: *Rota divers. par. 2. tom. 1. decis. 207. n. 5.*

Ex his apparet, quod Episcopus, si se ingerat contra jura in loco nullius, primo incidit in suspensionem latam a Tridentino contra exercentem pontificalia in aliena dioecesi, et in excommunicationes latas in Conc. Lateran. in Bulla in Coena Domini, et Triden. secundum distinctiones allatas cap. praec. respective; et ita in terminis de suspensione tenet *Cocchier. lib. 2. q. 1. n. 7.*

Si autem se ingerat in loco exempto, primo, vel secundo modo contra jura, tunc incurrit in excommunicationem latam in Trident. et in Bulla in Coena Domini contra usurpantes jurisdictionem Ecclesiarum; si tamen se ingerat non ut ad illum actum tantum, sed animo acquirendae, vel praetendendae jurisdictionis talis in genere, seu ad universitatem causuram, ut cap. praec. nullam autem suspensionem incurrit, exercendo pontificalia in illis locis, imo ut dixi, licite potest exercere.

CAPUT VI.

Episcopatum, vel archiepiscopatum erectio, vel divisio facta sine auctoritate Sedis Apostolicae.

I. Cap. 1. dist. 101. statuit Sancta Synodus Calcedonen. ne duo Metropolitani sint in eadem provincia, neve provincia una in duos Metropolitaneos dividatur; quod si qui Episcopi attentaverint per pragmaticam sanctionem (idest Principis secularis Constitutionem) provinciam dividi, ut duo inveniantur Metropolitani, statuit Sancta Synodus eos cadere de proprio gradu.

Nota, quod haec poena est depositionis, non au-

tem irregularitatis, ut *Majol. lib. 3. cap. 23. n. 15.* et est latae sententiae, ob particulam *Cadere*, quae non indiget iudicis ministerio, secundum multorum sententiam, quos allegat *Tiraquell. in leg. Si unquam, verbo Revertatur n. 186.* et si ipse contrariam dicat probabiliorum cum pluribus, quos allegat *num. 187.* qui tamen fere omnes loquuntur de particula *Cadant*: quae est futuri temporis; hic autem est temporis praesentis, quae regulariter est latae sententiae. Procedit autem haec poena etiamsi divisio fiat sine decreto iudicis laici, ut *Turrecrem. ibidem in fin.* non tamen ea poena obligat ante sententiam, saltem declaratoriam: dixi *par. 1. cap. 27.*

Nota secundo, quod nova metropolis ecclesiastica non potest erigi sine speciali Papae auctoritate, *Turrecrem. et praepos. Mediol. ibid.*

II. In Concilio Lateranensi, ut c. *Quoniam in plerisque, §. Prohibemus de offic. ordin.* Innocentius III. prohibuit, ne una, eademque civitas, sive dioecesis diversos Pontifices habeat, tanquam unum corpus diversa capita, quasi monstrum: sed si ibi sit populus diversarum linguarum, vel rituum, Episcopus illius loci assumat sibi vicarium Episcopum pro tali diversa lingua, vel ritu: et si quis aliter se ingesserit, excommunicationis se noverit mucrone percussus. Quae excommunicatio non est reservata ex eo textu; sed est reservata in Bulla in Coena Domini, et ex Concilio Tridentino; quia talis intendit usurpare jura episcopalia alterius Ecclesiae, ut dixi *supra cap. 4.*

Nota, quod duae cathedrales in una civitate, tanquam duo capita dari non possunt, aut duo Metropolitani in eadem provincia, *Hostien. in cap. Cum contingat num. 1. de foro competen. Rota decis. 324. n. 11. par. 1. Recent. et decis. 318. num. 1. par. 1. noviss.* Item non potest aliquis Praelatus, ut abbas, praescribere jurisdictionem episcopalem cum territorio, ut sit nullius dioecesis, existens intra fines alicujus dioecesis, ne sint duo capita in eadem dioecesi, quia est monstrum: neque immemorabilis id potest efficere, *Rota Recent. decis. 324. num. 11. par. 1.* sed solus Papa id potest statuere, *Hostien. in cap. Cum contingat, vers. Mihi videtur de for. compet.* Et hac ratione Episcopus Fesulanus habet Florentiae unam Ecclesiam cum tota parochia, et ibi habet suum tribunal, quoad subditos sibi; ut *Gemin. in cap. Statutum, §. Cum vero n. 3. de rescr. in 6. et Rot. diver. tom. 1. par. 2. decis. 207. n. 5.*

Nota secundo, quod dioeceses non sunt distinctae secundum terminos dominiorum temporalium, sed aliquando exceduntur ab illis, ut cap. 1. 10. dist. ex epist. 18. *Innocentii Primi*, quia ut ibi dicitur, ad necessitatum mundanarum mobilitatem non debet Dei Ecclesia commutari, gloss. in *Clem. Ne Romani §. Sane, verbo Dioecesim de elect. Hostien. in c. Super eo de Paroch. Seraphin. decis. 1337.* unde sequitur, quod licet augmentato Regno in provincia accessoria, Rex eadem habeat jura, et privilegia, quae in Regno principali, et provincia accessoria iisdem utatur legibus, et privilegiis, quibus Regnum, cui accessit, *Bar. in leg. Si convenerit, §. Si nuda ff. de pign. act.* tamen non procedit quoad spiritualia; nam si Rex habet jus nominandi, vel praesentandi ad Ecclesias, non habebit haec privilegia in provincia noviter acquisita, nisi Papa id specialiter concedat, per *dict. c. 1. dist. 10.*

Nota tertio, quod fundatio Ecclesiae cathedralis vel metropolitanae, est de reservatis Papae, ut neque Apostoli sine Petri commissione, fundare poterint, gloss. in c. Si quis nesciat, verbo Apostolos, 11. dist. Archid. Turrecrem. et Gemin. ibid. Jo. Ant. Delph. in tract. de ecclesiast. potest. tit. de Cardinal. conclus. 1. vers. 3. Baron, in notis ad Martyrologium super festo S. Jacobi 25. Julii.

CAPUT VII.

Episcopi ad Curiam venientes

Vide verbo Curia cap. 11.

CAPUT I.

Evangeliorum librum laicis ad osculum offerentium poenae.

Quamvis aliquibus in locis usque ad seculum duodecimum consueverit Evangeliorum librum exhiberi ad osculum nedum sacerdoti, qui missam celebrabat, sed etiam toti clero, et adstanti populo; ab anno tamen 1221. sub 8. Idus Mar. vetitum fuit ab Honorio III. ne deinceps offerretur cuiquam laico, etiam principatus honore fulgenti, nisi Sacro Oleo esset perauctus; sancivitque, ut praesumentes illum laicis exhibere, si praemissa monitione, non parerent, compescerentur per censuram ecclesiasticam ab huiusmodi praesumptione cessare, appellatione remota; ut ex epistola ejusdem Pontificis sub dictis anno, et die ad Pelagium Episcopum Albanensem, suum in partibus Romaniae tunc Legatum, relata a Raynaldo ad an. Christi 1221. et Honorii an. 5. n. 28. Verum de recentiore ritu, erudite demonstrat cum Perimezio, viro eruditissimo, Benedict. XIV. lib. 2. de Sacrosancto Missae Sacrificio cap. 7. num. 13. — Evangelium Papae, Cardinalibus, Sedis apostolicae Legatis ad osculum ubique locorum offerri: Patriarchis vero, Archiepiscopis, et Episcopis in sua cuique dioecesi: Principibus vero ex tolerantia, numquam tamen laicis inferiorum ordinum. —

Datur hic decretum generale Cong. Rituum, relatum in Appendice Concilii Romani celebrati a Bened. XIII. an. 1725. pag. 173. edit. Rom. 1751. tenoris, qui sequitur — Cum pluries Sacra Rituum Congregatio, inhaerendo decretis, alias editis, et signanter in Lucerina die 22. Novembris 1664. 28. Septembris 1675. et 13. Martii 1688. declaraverit, nullo modo dandum esse Evangelium ad osculandum secularibus, etiam Praesidibus, in celebratione Missarum: necnon eis prohibuerint usum baldacchini, et praesertim in Aternina die 26. Jun. 1666. in Baren. 5. Martii 1667. et 17. Junii 1684. Marsicen. Polignanensem. et Mileten. 1667. Hieracen. die 2. Octobris 1683. et Bitecten. 23. Septemb. 1684., ac insuper denegaverit assistentiam in presbyterio, et specialiter in Materanen. 24. Januarii 1665. in Melphitana 15. Junii 1665. et Baren. 20. Novemb. 1677. et 22. Februarii 1687.

Emineatissimi, et Reverendissimi DD. Cardinales, eidem Sacrae Congregationi praepositi, mandarunt, ut praedicta decreta, prohibentia personis secularibus osculum Evangelii, usum baldacchini, et assistentiam in presbyterio, renoventur; et copiae illorum transmittantur Archiepiscopis, et Epi-

scopis etc. eisdem injungendo, ut illa intimari faciant superioribus Ecclesiarum suae dioecesis, tam secularibus, quam regularibus; et in casu transgressionis, procedant, etiam contra Regulares, auctoritate ejusdem Sacrae Congregationis, ad poenam interdicti, et ita decreverunt etc. die 13. Martii 1688.

A. Card. Cibo.

Bernardinus Casalius Sacr. Rit. Congreg.

Secret. —

CAPUT I.

Fabricae S. Petri deputatos molestantium poenae.

Ex Constit. S. Pii V. Exigit Idib. Septemb. 1570. §. 11. Locorum Ordinarii, etiam S. Romanae Ecclesiae Cardinales, aliaeque personae, quavis auctoritate, etiam apostolica, fungentes, et cujusvis alterius dignitatis, status, ordinis, et conditionis existentes, incurrunt suspensionem a divinis, et excommunicationem latae sententiae (quae tamen nulli reservatae sunt) si audeant, et praesumant dictos deputatos molestare, vel eos impedire, quominus suas exequantur facultates — vel in his se directe, vel per indirectum ingerere, vel intronittere. —

CAPUT I.

Falsum.

I. Crimen falsi est publicum, leg. 1. ff. de publ. judic. ibi gloss. et §. Item lex Cornelia, Inst. de publ. Jud. Clarus §. Falsum in princip. unde condemnatur in judicio de falso, cum ea sit causa famosa, incurrit infamiam juris, leg. 1. ff. de his, qui not. infam. leg. Infamem, ff. pub. Jud. et consequenter est irregularis, Majol. lib. 5. cap. 36. n. 2. et confirmatur, quia omne crimen enorme depositione dignum, si notorium fuerit, reddit infamem infamia juris, et irregularem, secundum probabiliorum, ut dixi par. 1. c. 33. §. Tertia modo. Est autem crimen falsi enorme, et depositione dignum, ut Majol. ibid. et late Bernard. Diaz et Salzedo in addit. ad cap. 96. praxis crimin. verbo Detrudatur.

Amplia, ut procedat etiam contra falsificantes litteras, seu patentes Ordinariorum, seu publicorum officialium, leg. Eos ibi DD. ff. ad leg. Cornel. de fals. quando scilicet sunt in forma probanti, Abbas in c. post n. Cessione de prob. num. 5. Felin. n. 3. in fin. Guid. Pap. decis. 481. Osasc. decis. 71. n. 10.

Limita tamen Diaz ibid. n. 1. non procedere de falso probato via exceptionis, seu incidenter (quavis tunc sit infamis infamia facti tantum, ut Majol. loc. cit.) ex text. in l. Lucius ff. de his, qui not. inf.

Limita secundo, quod super hac infamia, et irregularitate potest Episcopus dispensare, ut dixi verb. Ordo cap. 16. num. 10.

II. Falsitatem committens in judicio, causam amittit, cap. Olim 25. de rescr. leg. In fraudem, §. Quoties apud fiscum, et ibi gloss. not. verbo Cadat ff. de jure fisci, Card. in d. c. Olim, not. 12. n. 7. Boer. quaest. 291. n. 2. ubi ait communem sententiam: et amplia, ut procedat etiam in causa beneficii, ut habetur in d. c. Olim, et ibi not. Cardin. et Boer.

loc. cit. Et quidem, si falsitas sit commissa circa acta publica ipsius causae, scilicet falsificando processum, certa est, et communissima sententia, quod falsificans, seu falso utens, amittit causam: si autem falsificatio sit circa testes, vel instrumenta, magis communis sententia est, quod non amittat causam; ut de magis communi testatur *Boer. ibi num. 3.* et communem ait *Vantius de nullit. tit. de nullit. sent. ex def. process. num. 114. Clar. in praxi, §. Falsum vers. Item propter.*

An autem haec poena amissionis causae committatur, seu incurratur ipso jure; aliqui negant, dicentes requiri sententiam privationis, ita tenet *Bal. in d. c. Olim n. 8.* et consentiunt multi *DD.* dicentes, quod verbum *cadat* (quod utitur *dict. leg. In fraudem*) intelligitur futuri temporis, et non est latae sententiae, sed ferendae; quos in magno numero allegat, et sequitur *Tiraquell. in leg. Si unquam, verbo Revertatur num. 187. et 188. C. de rer. don.* alii tamen dicunt, hanc poenam esse latae sententiae, propter verbum *cadat*, quod est imperativi modi temporis praesentis, ita *Barbat. in dict. c. Olim*, quem sequitur *Boer. dict. q. 291. n. 2.* et quod verbum *cadat* significet canonem latae sententiae tenent plurimi apud *Tiraquell. loc. cit. n. 186. et Barbos. de diction. ver. Cadat, cum Moneta, et Pereira.*

Sed dico primo, quod etiam posita haec secunda sententia, ea poena non ligat in foro conscientiae ante sententiam declaratoriam amissionis causae, seu impositionis perpetui silentii, ut *Boer. ibidem.* Deinde dico, quod licet ob falsitatem in actis pars amittat causam, non tamen per hoc adversarius obtinebit, nisi docuerit de jure suo; quia ad obtinendum, non sufficit probare non jus adversarii, nisi probetur de jure actoris: ita probatur *in d. c. Olim in fin. et ibi late Felin. n. 9. Boer. dict. quaest. 291. in fin. Burat. decis. 47. n. 12.*

Unde si, vertente lite super causa possessionis beneficii, alter ex conlitigantibus falsam produceret collationem, omne jus sive in re, sive ad rem amitteret, tamen adversario beneficium non adjudicaretur, nisi probaret de jure suo. Dico tertio cum allegatis a *Boer. ibi n. 3.* quod producens falsa acta suae promotionis ad ordines, scilicet patentes Ordinarii falsificatas, non amitteret privilegium clericale, si vere esset ordinatus, quamvis aliter a jure puniatur, ut supra dixi.

III. Testis repertus falsus, seu perjurus in uno articulo, in totum repellitur, *Rota decis. 664. n. 5. part. 1. Rec.*

CAPUT II.

Falsatio per artem alchimiae.

Extravag. un. de crimine falsi, inter communes: qui chemicum, seu alchemicum aurum, vel argentum facit, aut fieri mandat, secuto effectu, aut facienti ministrat scienter; et praesertim, qui monetam ex auro, vel argento alchimico faciunt, seu fabricant, aut fieri mandant, incurunt poenam infamiae juris eo ipso, et tenentur pauperibus erogare tantundem probae monetae ponderis metalli.

Et amplia, ut procedat etiam de utente scienter tali moneta, aut auro, vel argento alchimico in

damnum tertii ut docet *Joannes Crotus tract. de testibus, in rubr. in causis civilibus quis possit esse testis num. 197.*

Amplia secundo, quod licet illa poena erogationis simpli in pauperes ibi videatur indigere ministerio judicis, et sic sit ferendae sententiae; tamen obligat in foro conscientiae ante sententiam jure naturali, in quantum sit secutum damnum tertii, cui restitui nequeat, ut quia, facta diligentia, adhuc sit ignotus: si enim ei, vel haeredibus restitui potest, eisdem delinquens restituere tenetur, per ea quae habentur in *c. Cum tu, de usuris*, et ibi *Doctores, et Less. lib. 2. c. 14. n. 49. Molina tom. 2. disp. 746.*

Limitant multi Doctores, ut haec Constitutio non absolute damnet, et puniat artem alchemicam, sed tunc solum, quando quis praetendit facere verum aurum, vel argentum, et illud pro vero expendere; etenim hoc est peccatum grave injustitiae, quia non potest efficere verum aurum, vel argentum; secus si tale pro tali venderet, idest pro alchimico, et non ad pretium veri auri, vel argenti, quia non habet auri, et argenti perfectionem, neque virtutes, licet ad aliquid sit utile, et participet multum de vero auro, et argento; et ideo non licet solvere debita auro alchimico, ut *S. Thomas 2. 2. quaest. 77. art. 2. ad 1.* Et ita hanc sententiam tenent *Albertus Brunus tract. de monetae augment. praesuppos. 1. num. 13. Farinac. quaest. crim. 115. de crim. laesae majestatis Sylvest. verbo Alchimia n. 4. Joannes Crotus de testibus, rub. In causis civilibus quis possit esse testis num. 197.* quia ita limitat hanc extravagantem.

Alii dicunt, illam extravagantem non damnare artem chemicam, nisi quando vel fieret ope daemonis, vel quando non valeret efficere verum aurum, et argentum; si autem posset efficere, non esset prohibita, nec punita; quia dicunt, hanc artem faciendi verum aurum, et argentum, esse possibilem, et veram in se, licet in hoc, vel in illo non sit semper vera: ita *Tabiena verbo Alchimia, Oltrad. cons. 74. Fabian. de Monte tract. de empt. quaest. 5. Abb. in c. 2. de sortil. et hanc communem dicit Hieronym. Zanet. tract. de foro conscien. n. 131.* et hanc sententiam probat *Mart. Delrio disq. magic. lib. 1. c. 5. quaest. 4. pag. 40. col. 1.* Alii vero dicunt, per hanc extravagantem absolute damnari artem alchimiae, quia est exposita multis fraudationum periculis, et quod saepe diabolus se illi operationi ingerat: ita *Sanch. in decal. lib. 2. c. 40. num. 51. cum Valent. et Pereira.* Sed prima opinio, tanquam media, et distinguens, mihi videtur probabilior, et magis communis. Addit autem *Mart. Delrio loco cit. pag. 40. et 42. in fin.* hanc extrav. non esse usu receptam, sed contrario usu abelitam: quod verum puto, saltem quoad poenas ibi inflictas, quia videmus, publice tales alchimistas tolerari, et a multis principibus aestimari. Merito tamen in foro conscientiae communiter illicitam hanc artem censendam esse ait *idem Delrio concil. 2. ibi.*

CAPUT III.

Falsantes monetam Regis Galliae.

Extravag. un. Joann. XXII. de crimin. falsi, lata est excommunicatio Papae reservata contra

falsantes monetam in Regno Galliae, et locis vicinis, aut extra fabricantes, aut euentes, et in Regnum Galliae portantes, aut euentes monetam extra Regnum Galliae in locis vicinis sub signo Caroli Regis Francorum: loquitur de eam facientibus scienter.

Adverte, quod aliqui dicunt, istam excommunicationem hodie non habere locum, quia putant eam fuisse latam contra adulterantes monetam dicti Regis Caroli, aut illo dominante, in praejudicium ejus Regni: ita *Filiuc. tract. 15. num. 76*. Alii tamen putant etiam hodie procedere, ut *Bonacc. de cens. in partic. disp. 2. quaest. 3. punct. 50*.

¶ *Poenas falsantium monetas in Urbe, aliisque locis S. Romanae Ecclesiae mediate, vel immediate subjectis, necnon degentium intra fines Italiae vide infra cap. 1. verbo Moneta: sicuti et falsantes syngraphas, et cedulas montis Pietatis.* ¶

CAPUT IV.

Falsificatio litterarum Apostolicarum, vel falsarum usus, vel impetratio.

I. *In c. Ad falsariorum de crim. falsi*, falsificantes litteras Apostolicas per se, vel alios, itemque fautores illorum, et defensores, incurrunt excommunicationem eo ipso. Item utentes talibus litteris, si laici sint, incurrunt excommunicationem, neque absolvi possunt, donec satisfecerint competenter; et idem statuit de impetrantibus, idest litteras procurantibus jam falsatas, non tamen falsari procurantibus, ut *Abb. antiq. ibi*. Non sunt reservatae istae excommunicationes, nisi ratione satisfactionis praerequisitae, ut *Sayr. lib. 3. c. 10. n. 7*. Sed hodie est reservata quoad ipsos falsantes, non quoad cooperantes, et utentes, ex *cap. 6. Bullae Coenae Domini*, ut dicam *infra*.

An autem procedant praedicta de falsatione in parte non substantiali, multi negant, tamen plures affirmant: vide *Felinum in c. Ex parte, lib. primo num. 18. circa medium, de resc. Sayrum lib. 3. c. 10. n. 11. Tolet. lib. 1. c. 22. §. Aliud dubium, Suar. de cens. disp. 21. sect. 2. num. 46. prima communis Theologorum, secunda communis Canonistarum*.

II. Clerici, qui fuerint deprehensi falsarii, omnibus officiis, et beneficiis ecclesiasticis perpetuo sunt privati ipso jure, ut in dicta *extrav.*, et de communi testatur *Azor. part. 2. lib. 7. cap. 17. §. Quintum crimen*, et docet *Garzias de benef. part. 11. c. 10. n. 170. Gonzal. gloss. 15. n. 73*. et sic sunt ipso jure depositi. Et additur in dicta *extrav.* ut clerici deprehensi, idest convicti falsarii, degradentur realiter, et seculari potestati tradantur, puniendi secundum jura civilia: sed haec poena in dict. decretali restringitur ad eos, qui per se falsitatis vitium exercuerint; non autem procedit contra cooperantes. Sed nota hic ex illa particula *exercuerint* non requiri consuetudinem, seu exercitium proprie dictum, sed sufficit etiam unus actus ad omnes supradictas poenas decretalis hujus, *Farinac. q. 151. n. 31. Barbos. in dict. c. Ad falsariorum n. 7*. et clericus ob dictum crimen falsationis litterarum Papae est morte puniendus, ut *not. gloss. in d. c. Ad falsariorum n. 14. per leg. Ubi falsi C. ad leg. cor. de fal. Mandans*, etiam hoc supplicio puniendus, sicut prin-

cipalis, ut *Farin. q. 151. n. 12. Barbos. ibi n. 15*.

Ex *sup. relata Extrav.* notandum est, quod licet de jure antiquo falsificator litterarum Apostolicarum, a solo Papa esset judicandus, et ideo ab Ordinariis ad Sedem Apostolicam vinctus mittendus, *c. In memoriam 19. dist. ibi DD. et c. 2. de resc.* tamen hodie, si constat de falsificatione, ab Ordinario suo puniendus, nec remittendus est: ita *Praep. ibi et Canonistae in dict. c. 2*. Imo, quod hodie absolute non sit mittendus ad Curiam romanam, nisi ab Ordinario fuisset carceratus ex commissione Papae: ita *Felin. in dict. c. 2. et Anan. ibi*.

III. Ex *Bulla in Coena Domini cap. 6.* excommunicantur falsarii litterarum Apostolicarum, etiam si in forma Brevis. Item falsarii supplicationum gratiam, vel justitiam continentium per Romanum Pontificem, aut Vicecancellarium, aut Regentem, aut alium de mandato ejusdem Pontificis signatarum. Item falso fabricantes litteras Apostolicas etiam in forma Brevis. Item falso signantes supplicationes sub nomine ejusdem Pontificis, aut Vicecancellarii, aut gerentium vices praedictorum. In hac tamen excommunicatione non sunt comprehensi mandantes, aut cooperantes, ut notat *Barbos. in dicto c. Ad falsariorum n. 4* cum ibi allegatis, neque continet utentes litteris falsificatis ab alio, *Bonac. hic punct. 3. num. 7*. Haec excommunicatio est Papae reservata in eadem *Bulla*.

Super hac autem vide Expositores in *c. 6. Bullae in Coena*, ut *Suar. Ugol. n. Filiuc. Sousam, Duarum etc.*

¶ *Nota, quod haec excommunicatio afficit etiam Episcopos, aliosque majori dignitate praeditos, ut ex §. Caeterum ejusdem Bullae.* ¶

An autem duplicem excommunicationem incurrat, qui et litteras Apostolicas erasit, et in illis postea aliquid adscripsit, vide *part. 1. c. 8. §. Respon. ad 2. et §. Secundus casus*.

IV. Ex Constitutione Papae Innocentii X. in *supremo justitiae*, dat. die 8. April. ann. 1653. supra dictae Constitutiones, sanctionesque innovatae, extensae, et declaratae sunt: primo, ut super hoc crimine procedatur, sicut super atrocissimis: secundo, ut ultra supradictas poenas, rei hujus criminis incurrant etiam poenam ipso facto confiscationis omnium bonorum, etiam devolutionis jurisdictionalium, feudalium, emphyteuticorum, et privationis omnium officiorum, etiam titulo oneroso collatorum: tertio, ut comprehendantur omnes personae cujuscunque gradus, etiam speciali nota dignae, nemine excluso: quarto, ut hoc crimen, et poenae procedant non solum contra falsantes litteras Apostolicas sub plumbo, vel forma Brevis sub anulo piscatoris, sed etiam falsarii supplicationum, cedularum motus proprii, ac mandatorum de expediendo manu Papae, vel per concessum ab officialibus signatorum, etiam si de iis litterae nullae in forma Brevis, vel plumbi expediantur, neque consueverint expediri. Item falsificantes quascunque concessionem, in quibus adsit subscriptio Papae, vel officialium, super quibus litterae in forma Brevis, vel sub plumbo expediri solent. Item falsarii datarum in praemissis ab officialibus appositarum. Item falsificantes registra supradictorum originalium, seu libros illorum, scilicet, ut in praedictis omnibus, crimine, et poenis censeantur comprehensi, non

solum ipsi falsificantes, sed et mandantes, complicés, mediatores, auxiliares, fautores etc. quicunque, non obstantibus quibuscunque etc.

CAPUT V.

Falsantes litteras Ordinariorum.

Nulla excommunicatio, aliave censura est latae sententiae contra falsantes litteras aliorum Ordinariorum, *Navarr. cons. 30. num. 3. de temp. ordin.* nisi in casu, quo quis promovetur ad ordines per falsas commendatitias, vel dimissoriales; in quibus casibus incurritur suspensio, ut dicam *infra*, verbo *Ordo. cap. 16.* Incurritur autem infamia juris et irregularitas ab eo, qui damnatus fuerit in judicio ob falsificatas litteras Ordinariorum, ut dixi *supra cap. 1. vide etiam infra verbo Ordo. cap. 16. num. 10.*

De variis modis deprehendendi falsitatem litterarum Ordinarii, eamve excusandi, ut ob defectum subscriptionis, vel ob rasuram, vel ob ceram nimis recentem etc. vide *decis. 42. in collect. Farinac. de contract. et crimin.*

CAPUT VI.

Falsum praesumptum curialium, accipientium litteras Apostolicas de manu alterius, quam destinati officialis.

In c. *Dura de crimin. falsi*, prohibetur, ne quis accipiat litteras Apostolicas ab alterius manu, quam constituti officialis, nisi sit persona magnae auctoritatis, quae per nuncium ad hoc missum ad Cancellariam, recipiat; contrarium faciens, si laicus fuerit, subiacet excommunicationi eo ipso, si clericus, officii, et beneficii suspensione damnetur. Haec excommunicatio nulli est reservata, et non ligat, nisi morantes in Curia, qui per se possunt accipere litteras expeditas de manibus officialium immediate, *Abb. Antiquus in dict. c. Dura, Panormit. ibi num. 2.* Imo haec excommunicatio, et prohibitio hodie abiit in desuetudinem, ut testatur *gloss. ibi 3. Hostien. in summa tit. de crim. falsi, §. Porro, vers. Octavo; et de communi testatur Marius. Alterius lib. 5. disp. 7. cap. 5. in fin.*

CAPUT I.

Fidei professionem, et juramentum fidelitatis omittentes.

I. *Cap. Quoniam. 100. dist.* Papa Pelagius statuit, ut si Metropolitani a die suae consecrationis, ultra tres menses distulerint ad Sedem Apostolicam mittere pro fidei professione faciendam, et pallio accipiendo, commissa sibi careant dignitate, et post trinam monitionem potest de alio Metropolitano proxideri ab iis, quibus competit, ut *ibi*. Haec poena privationis videtur inferri ipso facto propter verbum *Careat*, quod est latae sententiae, secundum veriorum, et magis communem, quam probat latissime *Tiraquell. in leg. Si unquam, verbo Revertatur num. 161. et 166.* tamen ad eam incurrendam in casu nostro requiritur monitio canonica, ut patet ex textu. Imo neque ipso jure erit

depositus, sed deponendus per sententiam, ut exponunt *ibi gloss. Archid. et Turrecr. super verbo Careat; et ait Tiraquell. loco cit. num. 166. verbo Careat*, pro subjecta materia posse esse ferendae sententiae.

II. *Extravag. 1. de elect. inter commun. §. fin.* Episcopi, abbates Praelati, priores, et alii monasteriorum regimina exercentes, si solitum fidelitatis juramentum, et obedientiae Sedi Apostolicae non praestiterint, donec illud praestent, nihil percipiant de promeritis earum Ecclesiarum, seu monasteriorum; et quidquid per eos actum fuerit, viribus non subsistat.

Ex hoc nota, quod isti Praelati, donec praestiterint praedictum juramentum fidelitatis, neque jurisdictionem exercere, neque fructus percipere possunt; non quod sit suspensio ista, sed quod eis jus perfectum a Papa non conceditur, quamdiu non praestant tale juramentum; et ideo hae poenae videntur obligare in foro conscientiae; quamvis dicat *Barbos. in dict. Extrav. num. 3. cum Navar. et Joan. Valero*, poenas illas non ligare in foro conscientiae: sed contra, istae non sunt proprie poenae, nec privatio juris perfecte quaesiti, sed imperfecte ob defectum conditionis; ut quamvis titulum acquisierint, non tamen exercitium, nisi posita illa conditione, ut dixi *supra in simili verbo Episcopus cap. 2. et dicam infra §. Limitant.*

Nota secundo, quod hodie istae Constitutiones poenales contra promotos ad cathedrales, omittentes fidei professionem, et juramentum, non habent locum quia hodie Episcopi praestant haec ante litteras expeditas ex *Trid. sess. 24. c. 1. et Bulla 6. Greg. XIV. Onus*, et eidem est de provisio ad alias dignitates consistoriales; et omnes tempore informationum haec praestant, ut in ea Bulla Gregorii.

III. *Trid. sess. 24. c. 12. de ref.* statuit, ut provisio de beneficiis quibuscunque, curam animarum habentibus, teneantur ad minus intra duos menses a die adeptae possessionis, in manibus Episcopi, vel eo impedito, coram generali ejus vicario, seu officiali, orthodoxae suae fidei publicam facere professionem, et in Romanae Ecclesiae obedientia, se permansuros spondere, et jurare: provisum autem de canonicatibus, et dignitatibus in Ecclesiis cathedralibus, non solum coram Episcopo, seu ejus officiali, sed etiam in capitulo idem facere teneantur, intra duos scilicet menses supradictos, currentes a die adeptae possessionis; alioquin supradicti omnes fructus non faciant suos, nec illis possessio suffragetur.

Amplia ex hoc textu, quod non juvatur, neque excusatur a restitutione iste transgressor per regulam de triennali, neque usucapione triennali; quia Tridentinum statuit, possessionem non suffragari: ita *Sanchez lib. 2. in decal. c. 5. n. 11. et 12.* Intellige si teneamus, eum obligari in conscientia, vel secula declaratoria: ita *Sanchez ibid.*

Amplia, quod cum dicat, possessionem non suffragari, sequitur, quod iste non solum amittit fructus praebendae, sed etiam distributiones; non solum in futurum, sed etiam intra duos menses illos; quia ante professionem non potuit haberi pro praesente, ita *Rota par. 2. recent. dec. 157. cum Navar. et cum declaratione Sacrae Congregationis.* Alii tamen dicunt, non amittere distributiones, si interfuit, sed solum fructus praebendae, ita *Barbos. ad dictum c. 12.*

Tridentin. num. 11. et littera F., ubi plures allegat DD. cum declaratione Sacrae Congregationis.

☞ *Ita etiam decisum legitur a Congreg. Concil. 9. Feb. 1726. in Cathacen. ut in Thesaur. Resolut. ejusd. Cong. tom. 3. pag. 271.* ☞

Illud est certum, quod etiamsi postea profiteatur non recuperabit fructus de praeterito amissos, *Sanch. dict. cap. 5. num. 5.*

Limita, quod in hanc poenam non incurrit, qui inculpabiliter omisit praedicta praestare, sed solum si cum culpa mortali omisit, quia sunt poenae negligentis, *Navarr. consil. 12. de jurejur. Sanchez in decal. lib. 2. cap. 5. n. 10. Garzias part. 3. de benefic. c. 3. n. 68.* tamen debet postea facere professionem, et juramentum praestare quam primum ad acquirendos fructus in posterum, *Garzias num. 30.* sed sufficere ad effectum, ut pro foro conscientiae satisfecisse censeatur, si illam professionem, et juramentum praestiterit alia occasione post adeptum beneficium, in manibus Episcopi, vel vicarii, ut occasione doctoratus, vel in Synodo, etiamsi non cogitaverit de dicto Tridentini praecepto, dicunt *Navarrus consil. 12. de jurejur. Rodericus quaest. regul. 72. art. 3. tom. 2. Sanchez lib. 2. c. 5. n. 6.* Et quamvis hodie per Bullam Pii IV. *Injunctum 89.* statuta sit certa forma, ut non satisfaciatur dictae obligationi per aliam formam; tamen ex Bulla ejusdem Pii IV. 88. *In sacrosancta*, eadem forma est praescripta professionis fidei, et juramenti pro promovendis ad gradum doctoratus.

☞ *Consuetudo non emittendi hanc professionem minime excusat respectu provisorum a Sede Apostolica, ut probat Bened. XIV. Instit. Eccles. 30. §§.* -- Nos quidem, et Quod si parochus. -- ☞

Limitant etiam *Sanch. n. 10. et Navarr. dicto consil. 12.* quod illa poena privationis fructuum non ligat in foro conscientiae ante sententiam declaratoriam; quia est lex poenalis, privans jure quaesito: sed verior est contraria ex dictis supra *num. 2.* quia non est privatio pure poenalis, sed conventionalis, et privat jure perfecte quaesito, sed sub modo illa: ita in terminis *Garzias num. 35. cum Ledesma, Barbosa litt. X.*

Limita tertio, quod non propterea in hoc delinquens, privatur titulo beneficii; imo possessio ei suffragatur ad titulum quoad regulam de triennali, *Garzias n. 33. cum Sacra Congregatione, et aliis Doctoribus.*

Restitutio autem praedicta fabricae, vel pauperibus fieri debet, ut *Sanch. n. 10. in fin. cum Azor. et faciunt ea quae dixi supra cap. 32. quaest. 3. par. 1. sed contrarium docet Garz. par. 7. cap. 4. num. 40. et 44.* scilicet si fructus canonicatus solvantur a mensa capitulari, tunc ad canonicos alios pertinent per jus non decrescendi, et idem ait *Barbos. lit. AA. ibi.*

☞ *Condonatio fructuum male perceptorum ob non emissam fidei professionem, fieri nequit ab Ordinario, sed a Sede Apostolica; quae eos condonare solet, si omissa, vel male emissa fuerit bona fide injuncta aliqua eleemosyna arbitrio Episcopi, vel confessorii, juxta plura exempla relata in folio Cong. Conc. 17. April. 1728. in Toletana, ut in cit. Thesaur. tom. 4. pag. 175. cum onere tamen eam emittendi, vel repetendi, si male emissa fuerit, coram capitulo, et Episcopo, juxta decreta dictae Cong. re-*

lata in Capuana Profes. fidei 6. Decem. 1738. tom. 8. Thesaur. pag. 221. Item tenentur repetere provisi Romae, qui ex indulto Cong. Conc. illam emisissent coram Urbis Vicario, quando ob locorum distantiam coram Episcopo, et capitulo intra duos menses a die possessionis, emittere non potuerunt, ut de praxi testatur Bened. XIV. Instit. Eccles. 6.

Parochi vero, si eam emisissent Romae coram Datario, neque amittunt fructus, neque coram Episcopo tenentur illam repetere, ut ex decreto Cong. Conc. relato in Toletana 26. Maii 1739. ad dub. IV. in dict. Thes. tom. 9. pag. 48. 54. et 162. col. 2. in fine. ☞

IV. Ex Bulla, *Injunctum 89.* Pii IV. facta est exceptio supradicti decreti Concilii Tridentini, ut non solum supradicti provisi de beneficiis curatis, aut canonicatibus, et dignitatibus in Ecclesiis cathedralibus, sed etiam provisi de monasteriis, conventibus, domibus, et aliis quibuscumque locis regularium, quorumcunque ordinum, etiam militiarum, teneantur fidei professionem, et juramentum fidelitatis emittere, secundum formam in eadem Bulla narratam, sub poenis supradictis, a Tridentino statutis.

Adverte quod in his decretis, scilicet Tridentini, et Bulla Pii IV. non continentur Episcopi, neque promoti ad dignitates extra Ecclesias cathedrales vel regulares, existentes sine cura animarum, ut patet ex contextu.

Adverte secundo, quod aliqui Doctores dicunt, dictam Bullam Pii IV. non esse usu receptam, quoad Praelatos regulares, quos allegat, et sequitur *Diana resol. 78. tract. 2. tom. 2.* sed hoc intelligendum est de Praelatis regularium, quibus non conferuntur a Sede Apostolica Ecclesiae, seu monasteria in titulum ad vitam, sed ad tempus, v. gr. per electionem a capitulis, vel aliam provisionem a suis superioribus: et ita concordantur Doctores, quos pro utraque parte allegat *ibi Diana.*

V. Ex Bulla Pii IV. 88. *In sacrosancta*, statutum est, ut promovendi ad gradus doctoratus, cathedras, aut magisteria cujuscunque facultatis, etiam grammaticae, publice, vel privatim exercituri, vel regimina universitatum, faciant professionem fidei cum juramento fidelitatis, et obedientiae Summo Pontifici, in manibus Ordinarii, seu ejus vicarii, secundum formam ibi praescriptam; alias promotio est nullius momenti, tam in judicio, quam extra, ut ibi habetur §. 6. et promoventes aliquem ad gradus doctoratus, vel lecturas, seu cathedras facultatum, non praemissa per promovendos dicta professione, et juramento, incurrunt eo ipso; Antistites quidem interdictum ab ingressu Ecclesiae; inferiores autem excommunicationem latae sententiae, et privationem dignitatum, beneficiorum, feudorum ecclesiasticorum, et inhabilitatem ad illa, et alia hujusmodi.

Adverte, quod ait *Diana cum Portel.*, et *Roderico*, etiam regulares promovendos ad cathedras, seu lectiones philosophiae, aut theologiae, teneri ad praedictam professionem, nisi illa Bulla alicubi non sit usu recepta; ibi enim superiores promoventes non incurrunt dictae Bullae poenas: ita *Diana loco cit. resol. 78. tract. 2. tom. 2.*

☞ *Licet ex Tridentino citatis Constit. Pii IV. et decretis Cong. Conc. relatis in Cathacen. 9. Fe-*

bruarii 1726. non teneantur ad hanc professionem canonici collegiatarum, alique beneficia, etiam simplicia, obtinentes; tenentur tamen vigore legum in omnibus fere dioecesibus statutarum. Sic in locis, quos complectitur Concilium Romanum, celebratum a Bened. XIII. an. 1725. ad eam tenentur sequentes, sub poenis latis in Pii IV. Constit. In sacrosancta, aliisque Episcoporum arbitrio statuendis.

I. -- Episcopi, alique de clero, recens ecclesiasticis de beneficiis provisi, aut sacris ordinibus initiati, in dioecesana Synodo primo celebranda. II. Dignitates, et canonicatus obtinentes post adeptam possessionem, tum in manibus Episcopi, vel ejus vicarii generalis, tum in capitulo infra bimestre. III. Beneficia cum animarum cura habentes, post ipsorum possessionem, infra idem tempus, in manibus tantummodo Episcopi, vel vicarii generalis, prout, et in alterutris manibus. IV. Quicumque alia beneficia simplicia obtinentes. V. Item novus vicarius generalis; vicarii foranei, procuratores, et promotores fisci episcopalis, cancellarii, ceterique ministri ejusdem curiae. VI. Novi concionatores, etiam regulares. VII. Novi confessarii, etiam monialium. VIII. Docentes publice, vel privatim theologiam, philosophiam, jus canonicum, aut civile, vel inferiores quaslibet disciplinas, etiam grammaticam. IX. Ac tandem medicinam, et chirurgiam exercentes. --

Hactenus de professione fidei jure humano praecepta. Ceterum jure naturali, et divino ad eam, etiam externam, obligantur omnes fideles, dum illam exigit honor Dei, aut religionis, et Ecclesiae catholicae, aut salus proximi, Matth. 10. vers. 32. -- Qui confitebitur me etc. -- ideoque attendenda est, quoad externam sequens propositio proscripta ab Innoc. XI. die 2. Martii 1679. sub poenis in eam docentes etc. et ad praxim deducentes, prout in fine Additionis ad cap. 1. verb. -- Missa -- quae est in ordine prop.

18. -- Si a potestate publica quis interrogetur, fidem ingenue confiteri, ut Deo, et fidei gloriosum consulo tacere, ut peccaminosum per se, non damno. --

Quoad internam vero professionem fidei, attendendae sunt sequentes, pariter proscriptae sub iisdem poenis in eas docentes etc.

Ab Alex. VII. 24. Septem. 1665. quae est in ordine prop.

1. -- Homo nulla unquam vitae suae tempore tenetur elicere actum fidei, spei, et charitatis ex vi praeceptorum divinatorum, ad eas virtutes pertinendum. --

Ab eod. Innoc. XI. die, qua supra, quae sunt in ordine prop.

4. -- Ab infidelitate excusabitur infidelis, non credens ductus opinione minus probabili. --

16. -- Fides non censetur cadere sub praecepto speciali, et secundum se. --

17. -- Satis est, actum fidei semel in vita elicere. --

19. -- Voluntas non potest efficere, ut assensus fidei in se ipso sit magis firmus, quam mereatur pondus rationum ad assensum impellentium. --

20. -- Hinc potest quis prudenter repudiare assensum, quem habeat supernaturalem. --

21. -- Assensus fidei supernaturalis, et utilis ad salutem, stat cum notitia solum probabili revelationis, imo cum formidine, qua quis formidet, ne non sit locutus Deus. --

22. -- Non nisi fides unius Dei, necessaria videtur necessitate medii, non autem explicita remuneratoris. --

23. -- Fides late dicta ex testimonio creaturarum, similive motivo, ad justificationem sufficit. --

64. -- Absolutionis capax est homo, quantumvis laboret ignorantia mysteriorum fidei: et etiamsi per negligentiam, etiam culpabilem, nesciat Mysterium Sanctissimae Trinitatis, et Incarnationis Domini nostri Jesu Christi. --

65. -- Sufficit, illa mysteria semel credidisse. --

Ab Alex. VIII. die 7. Decemb. 1690. sub poenis, quibus supra, quae sunt in ordine prop.

8. -- Necesse est, infidelem in omni opere peccare. --

11. -- Omne, quod non est ex fide christiana supernaturali, quae per dilectionem operatur, peccatum est. --

12. -- Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor, deficit etiam fides; et etiamsi videantur credere, non est fides divina, sed humana. --

CAPUT II.

Fidei disputationem publice, vel privatim assumentes laici.

Hujusmodi disputationem iis prius inhibuit Innocen. IV. Constit. Noverit 15. Jun. 1254. et Alex. IV. sub poena excommunicationis ferendae sententiae, ut cap. Quicumque 2. de haeret. in 6. §. Inhibemus. Postremo Nicolaus III. Constitut. Noverit 5. Mar. 1280. §. 19. Item firmiter: quae quidem prohibitio intelligenda est non de disputatione in rebus fidei mere materiali, quae fieri solet exercitii gratia inter catholicos, quo melius veritas eliciatur, erroresque propulsentur, sed de formali, quae scilicet habetur a catholicis cum haereticis, vel infidelibus, ad eos convincendos: quam laici, etiam docti, assumentes, peccant graviter, et excommunicari possunt, ut animadvertit Card. Petra tom. 3. commentar. ad Constit. Apost. cit. Constit. Nicolai num. 18. et seqq. Quamvis ceteroqui jure naturae prohibita sit etiam clericis indoctis. Subdit tamen idem Petra n. 23. hanc disputationem non prohiberi laicis -- in casu necessitatis, aut evidentis utilitatis; veluti si nullus esset ecclesiasticus idoneus, qui haeretico simplicem plebem seducenti opponeretur, vel si disputationem suscipiat, rogantibus clericis, sive catholici sint in locis, ubi permixtim vivitur cum haereticis. --

CAPUT I.

Furtum, aut Rapina.

1. Furti, aut de vi bonorum raptorum, suo nomine damnatus, vel pactus, scilicet transigendo, efficitur ipso jure infamis, leg. 1. ff. de his, qui notam inf. ibi gloss. verbo Qui furti. Et procedit tam de jure civili, quam canonico, ver. gr. in clerico condemnato furti, vel rapinae, Bern. Diaz in praxi c. 93. num. ult. textus in c. In infames, et cap. Nos sequentes 6. quaest. 1. et notat ibi glos. et Ber. Diaz loc. cit. quod omnis infamis de jure civili est infamis de jure canonico, nisi ubi contrarium

sit expressum : quod etiam docet *Garzias de benef. par. 7. c. 8. n. 11.* cum pluribus Doctoribus.

II. Et consequenter iste est irregularis per *c. final. de furt. ibi Canonistae communiter, Borgas. de irregular. p. 6. tit. de furt. n. 8. Foller. in praxi crimin. p. 2. cap. 21. de furtis num. 8.*

Amplia, ut procedant praedicta, sive fuerit damnatus in iudicio civili, sive criminali, *Bal. in c. At si clerici n. 15. de iudic. Felin. in c. Qualiter, lib. secundo n. 23. vers. 2. est poena de accusat.*

Limita, quod Episcopus potest super hac infamia, et irregularitate dispensare, ut ministret promotus, vel ut promoveatur, quia est de criminibus minoribus adulterio : ita *c. At si clerici de iudic. §. 5. de adulter. Abbas n. 4. §. De adulteriis, Borgas. loco cit. num. 7.* qui dicunt, Episcopum posse indirecte dispensare super tali infamia, dum dispensat, ut talis promoveatur.

Nota, quod ex causa furti tenentur ad restitutionem non solum fur, et cooperantes, *cap. Qui cum fure de furt.*, sed etiam is, qui tenetur ad rei custodiam ex officio, ut tutor, vel depositarius; nisi probet, furtum factum esse illius rei, et sine culpa sua commissum esse, ut late probat *Rota part. 2. Recent. decis. 762. num. 2. et seqq.* ad quod probandum non sufficit querela, vel acclamatio, vel probare, ostium fractum esse, quia haec omnia possunt studiose fieri ad expilationem contegendam, *Rota ibi num. 4. et 6.*

☞ Propositiones circa furtum proscriptae ab Innocentio XI. sub die 2. Martii 1679. sub poenis in eas docentem, et ad praxim deducentem, quas vide in fine Additionis ad cap. I. verbo Missa, sunt in ordine prop.

36. -- Permissum est furari, non solum in extrema necessitate, sed etiam in gravi. --

37. -- Famuli, et famulae domesticae possunt occulte heris suis surripere ad compensandam operam suam, quam maiorem judicant salario, quod recipiant. --

38. -- Non tenetur quis sub poena peccati mortalis restituere, quod ablatum est per pauca furti, quantumcunque sit magna summa totalis. --

39. -- Qui alium movet, aut inducit ad inferendum grave damnum tertio, non tenetur ad restitutionem istius damni illati. -- ☞

CAPUT II.

Furtum, aut rapina rerum sacrarum.

Vide verbo *Sacrilegium cap. 3. et 4. et verbo Incendiarii cap. 1. et 2.*

CAPUT I.

Gratia Papae utentes, litteris non expeditis.

I. Quamvis de jure communi gratia, sive Papae, sive principis secularis indigeat ad sui validitatem scriptura, seu litteris, ut Doctores, quos in magno numero congerit *Sanch. de matrimonio lib. 8. disput. 29. num. 1.* et praesertim de stylo Curiae apparet ex regulis Cancellariae, *regula 27. et regula 31. et regula 52.* tamen hoc procedit regulariter loquendo, solum pro foro externo: nam pro foro conscientiae probabilior sententia ait, non exigi scripturam per se loquendo de

jure communi, ut *Sanchez ibid. num. 2.* ubi plurimos allegat; ex quibus constat esse magis communem, et tenet *Garzias part. 4. c. 2. num. 37.* Sed adverte, quod defectus expeditionis litterarum non invalidat, sed suspendit gratiam; ideo, etiam lite pendente, potest pars, cui obijcitur, litteras expedire, dummodo ante sententiam litterae sint expeditae, *Garzias ibi num. 29. Sanch. n. 9. Cassad. super reg. Cancell. decis. 36. num. 2.*, et dummodo jam ante litem, seu jus adversario quaesitum, supplicatio signata, esset registrata, et parti tradita, *Gonzal. gloss. 15. §. 2. num. 33.* antea enim per signaturam nullum jus considerabile est acquisitum, ita *Gonz. ibi.*

Item non procedit in provisionibus Ordinarium, quia ad earum valorem, neque pro foro externo requiritur scriptura, ut de communi testatur *Paris de resig. lib. 8. quaest. 2. num. 21.*, sed solum requiritur scriptura authentica, cum agitur de praejudicio tertii, *Garz. part. 8. cap. 4. per totum.*

Quod autem dictum est, valere pro foro interno gratiam, litteris non expeditis, non habet locum in certis casibus.

Primus est, quando gratia spiritualis a Papa est concessa absque signatura, vivae tantum vocis oraculo, collegiis, capitulis, ordinibus, institutis, societatibus, vel earum personis, tam secularibus, quam regularibus: haec enim neque pro foro interno valet quidquam, ut constat ex Bulla Gregorii XV. *Romanus Pontifex*, die 2. Julii 1622. et Urbani VIII. *Ad perpetuam*, die 20. Decembris ann. 1631. est 27.

Circa hunc primum casum, nota primo, quod procedit solum de concessis ante hasce Constitutiones revocatorias, ut patet ex eisdem. Nota secundo, quod vivae vocis oracula dicuntur, quae ab initio sine litteris, vel supplicatione signata, concessa sunt viva voce alicui Religioni etc. etiamsi postea privilegia illius omnia fuissent per Bullam pontificiam confirmata, et si vivae vocis oracula essent nominata ibi in genere, si non fuere in individuo expressa: quia confirmatio solummodo roborat, cum suis praeexistentibus qualitatibus; non autem confirmata alterat, aut extendit, aut extrahit de natura sua, *Seraph. decis. 981. num. 5. Rota in posth. Farin. part. 1. decis. 752. in fine.* Nota tertio, quod vivae vocis oracula hic revocata sunt, etiamsi talis universitas habuisset privilegiorum confirmationem cum clausula; *Ut revocari ea non possent, nisi facta eorum individuali mentione*, vel etiam cum clausula, *Quoties emanarent litterae revocatoriae, toties eadem privilegia restituimus, et de novo concedimus*; quia quamvis haec clausula operetur, ne censeatur, talibus privilegiis derogatum per aliud privilegium alteri concessum privative, etiam cum clausulis derogatoriis specialibus, idest *Non obstantibus quibuscunque, etiam in quacunque verborum forma*; et similibus, ut *Seraph. decis. 1271.* tamen non suffragatur, quando privilegiis derogatur per viam legis generalis, quia tunc sufficit, quod in ea lege sit clausula derogatoria specialis, ut est in istis Constitutionibus Gregorii, et Urbani, ita *Felin. in c. Nonnulli num. 4. de rescrip. et late Gonzal. in regul. 8. gloss. 36. num. 31.* cum communi sententia. Nota quarto, quod vivae vocis oracula hic revocata, non censerentur revixisse per superve-

nientem confirmationem privilegiorum cum clausulis derogatoriis validissimis, nisi essent vivae vocis oracula expressa hoc nomine suo generico, quia confirmatio, ut dixi, non concedit de novo, sed supponit in esse, quod confirmat; ita *Rot. dec. 597. per totam part. 1. posth. Farinacc.* Nota quinto, quod hae Constitutiones Gregorii, et Urbani non revocant vivae vocis oracula, quae jam erant effectum sortita, ut patet ex *text. Constit.* ubi ea posita est exceptio. Dicenda sunt autem effectum sortita illa, quorum actus omnino jam erant consummati, vel quorum actus sunt successivi quidem, sed futuri sunt necessario connexi cum praeteritis, et quasi indivisibiles, seu inseparabiles; vel quorum actus sunt quidem futuri, et divisibiles, sed in illis erat jam acquisitum jus parti in re, vel ad rem firmum, et certum, et non solum eventuale, ut docet *Bar. in leg. Omnes populi num. 40. 41. 43. et 47. Felin. in c. Novit num. 2. vers. Sed nihilominus de judic. et ibi etiam Abb. num. 26.*

Item non comprehendunt vivae vocis oracula concessa ex causa onerosa; quia talia privilegia non revocantur per quascunque clausulas derogatorias plenissimas, nisi expresse, et specificè derogentur; *Sanchez de matrim. lib. 8. disp. 33. num. 8.* et nisi adsit causa sufficiens ad derogandum, quae sufficiat ad tollendum jus quaesitum privatorum, seu ad tollendum jus gentium, *Abb. ibi Sanchez num. 3.* quae tamen in dubio non praesumitur, *Sanchez ibi*: vel nisi privilegium longe excedat causam illam onerosam, *Seraphin. decis. 518. num. 2. et 3. Ozuschi. decis. 139. num. 10.* qui tamen excessus in dubio non praesumitur, *Seraph. ibi num. 4.*

Item non censentur revocata vivae vocis oracula declaratoria privilegiorum per litteras concessorum, seu dubiae mentis Constitutionis Pontificis; quia declaratoria nihil de novo inducit, *Rot. par. 1. necenti decis. 281.* Secus, si esset declaratoria ultravim verborum, quia ea proprie dicitur extensio, ideo contineretur in revocatione ista, dicereturque jus dispositivum, non declarativum, *Rota num. 140. num. 15. in collect. Rubei.*

Secundus casus est, quando gratia est in forma commissaria, quia non valeret sine litteris, *Sanchez num. 10. loco cit.*

Tertio, alii sunt casus, in quibus Papa inhibet sub censuris, et poenis usum gratiae ante litteras expeditas, de quibus infra dicendum.

Clemens XII. Constit. Romanus Pontifex 12. Febr. 1731. revocavit varias facultates, et indulgentias concessa per vivae vocis oraculum, vel rescripta suorum Decessorum; non tamen concessa per quasvis litteras Apostolicas, etiam in forma Brevis expeditas, aut rescripta SS. Congregationibus edita, et a praedecessoribus Pontificibus approbata; necnon ab officio S. Poenitentiariae quomodolibet concessa.

CAPUT II.

Gratia Ecclesiarum, vel monasteriorum utentes, litteris non expeditis, vel non ostensis.

II. Extrav. Injunctae de elect. inter communes, Episcopi, et alii superiores Praelati, necnon abbat es, priores, et caeteri monasteriorum regimina exercentes, qui apud Sedem Apostolicam pro-

moventur, aut confirmationis, consecrationis, vel benedictionis munus recipiunt, non praesumant ad Ecclesias, vel monasteria accedere, vel bonorum ecclesiasticorum administrationem accipere absque litteris dictae provisionis; nullique eos absque dictarum litterarum ostensione recipiant, aut eis pareant, vel intendant: si secus praesumptum fuerit, gesta per hujusmodi provisores eo tempore sunt irrita, nec possunt quidquam tales provisi interim percipere de proventibus earum Ecclesiarum, seu monasteriorum: capitula vero, et conventus Ecclesiarum, vel monasteriorum illorum, et alii quicunque ipsos absque dictis litteris recipientes, vel eis obediunt, tamdiu sunt suspensi a beneficiis, donec super hoc a Sede Apostolica gratiam obtineant.

II. Ex Bulla Alexandri V. et Julii II. Constit. 4. Romani Pontificis, statutum est, ut Praelati de Ecclesiis secularibus, vel regularibus provisi, ut supra, sive in titulum, sive in commendam, teneantur intra annum a die provisionis eis factae in Curia Romana litteras expediri facere, easque recipere: ante earum vero expeditionem non praesumant de regimine, seu administratione Ecclesiarum illarum, bonorumve, tam in spiritualibus, quam in temporalibus ullatenus se ingerere, sub poena privationis Ecclesiarum, seu monasteriorum, et omnis juris quaesiti ex dicta provisione pontificia, ipso facto incurrenda: et alias omnia acta per eos, tam scienter, quam ignoranter irrita decernit.

Adverte circa supradictas Constitutiones, quod si quis contra fecerit ignorantia invincibili, seu bona fide, non incurrit poenam privationis tituli, sed fructuum, et acta erunt nulla; sed tenetur quamprimum litteras expediri facere, ut patet ex *dict. Bulla Julii II.* etenim in hac materia requiritur dolus, seu mala fides, *Rota decis. 387. num. 1. et 2. par. 2. noviss.* et admittitur purgatio morae, *Rota ibi n. 5.* Sed si possedit talem Ecclesiam per triennium bona fide ex sola signatura sibi collatam, seu obtentam, revalidatur ei titulus, ut non indigeat alia provisione: ita *Rota loc. cit. num. 3. Sanchez opusc. lib. 2. cap. 1. dub. 29. num. 2. cum Rota, Rebuffo, et Gomez;* et multo magis triennio fructus bona fide perceptos praescribit, ut dicam infra c. 7.

Adverte secundo, quod in his Constitutionibus non continentur Cardinales, ut *Gomez in proem. regul. Can. quaest. 4. §. Tertius casus, Gonzalez regul. 8. gloss. 24. num. 6. Barbosa in dicta Extrav. Injunctae n. 5.* ubi cum pluribus Doctoribus ostendit, Cardinales ante captam possessionem, et ostensionem litterarum posse jurisdictionem exercere, et *Barbosa de potes. Episc. par. 1. tit. 1. c. 4. n. 9.*

Adverte tertio, ex his Constitutionibus esse arrogatum jus antiquum, quod habetur in c. *Nihil 44. de elect.* ubi Praelati electi in concordia valde remoti, ut ultra Italiam, statim ante confirmationem poterant administrare, ut notat *Abb. ibi, et Cardin. Mandag. tract. de elect. part. 1. cap. 56. Oldrad. consil. 246.* Item est correctum illud jus, quo olim Episcopus post confirmationem poterat jurisdictionem exercere, *Barbos. loco cit. cap. 4. num. 9. Azor. lib. 3. cap. 29. tom. 2.*

Adverte quarto, quod hae poenae non procedunt, quando Episcopus ante litteras expeditas se ingerit vigore Brevis Apostolici, quo conceditur ei, ut interim possit exercere, quae sunt jurisdictionis non

ordinis, dummodo intra sex menses faciat litteras expediri.

Adverte quinto, quod illa suspensio a beneficiis intelligitur de illis beneficiis, quae recipiens talem Episcopum, seu Praelatum, habet in illa Ecclesia, seu monasterio; quia suspensio ista fertur ob causam, quae illam tantum Ecclesiam recipit: ita *Suarez disp. 27. de censur. sect. 1. num. 12. et 13.*

Adverte sexto, quod ordinatus a tali Episcopo male recepto, non recipit ordinis executionem (quia ejus acta sunt irrita) donec cum eo dispensetur.

Adverte septimo, quod istae Constitutiones non procedunt in alios obtinentes beneficia ecclesiastica, non regularia, sed secularia, praeter episcopatus.

Adverte octavo, quod istae poenae obligant in foro conscientiae ante declaratoriam; quia non privant jure perfecte quaesito, per ea, quae dixi supra, *verbo Fidei professio cap. 1. num. 2.* quamvis contra teneat *Barbos. in dicta Extravag. Injunctae num. 3. cum Navarro, et Joanne Valero.*

Averte nono, istas Constitutiones solum loqui de provisio in Curia Romana.

CAPUT III.

Gratia beneficiorum utentes, litteris non expeditis, praetextu mandati de adipiscenda; et officiales dicta mandata concedentes, litteris non expeditis.

I. Ex Bulla Pauli III. quae est 1. vel 49. *Cum nobis*, quae habetur in *append. ad 3. tom. Laertii Cherubini pag. 26.* statutum est, quod is, cui a Summo Pontifice gratia super beneficio aliquo facta est, ut collationis, vel institutionis etc. si ante litterarum expeditionem capiat beneficii possessionem praetextu mandatorum ab officialibus Curiae factorum juxta formam supplicationum signatarum, amittat fructus perceptos ex dicto beneficio, eosque teneatur restituere in utroque foro, et ad illud beneficium perpetuo efficiatur inhabilis ipso facto, itaut in utroque foro teneatur illud dimittere.

II. Similiter ex eadem Bulla cautum, ne iudices Curiae Romanae, praetextu supplicationum signatarum, et registrarum super provisionibus beneficiorum, concedant litteras, seu mandata de adipiscenda possessione, litteris provisionis non expeditis; et ne alii officiales, notarii, et scribae se rogent de talibus actis, neque talia acta scribere, authenticare, aut partibus tradere praesumant: alias notarii, et scribae incurrant excommunicationem Papae reservatam ipso facto, et aliis poenis puniantur temporalibus ipso facto, scilicet prima vice incurrant poenam 25. ducatorum, et suspensionis a perceptione emolumentorum suorum officiorum, applicandorum Basilicae Sancti Petri: secunda autem vice incurrant poenam privationis ipsorum officiorum.

Limita, quod hae poenae temporales non obligant in conscientia ante sententiam declaratoriam, et executionem a iudice faciendam, ut dixi *prima parte.*

Limita, ut non procedant ista, nisi de provisionibus in Curia Romana: et non procedunt, quan-

do in gratia fuit apposita clausula, ut earumdem supplicationum sola signatura sufficiat, ut patet ex eadem Bulla; neque procedunt de episcopatibus.

Limita etiam, ut non procedant poenae, si bona fide ex sola signatura quis possessionem adeptus, triennio possedisset, quia juvatur regula de triennali, et revalidatur titulus, ut dixi *cap. praeced.*

III. Ex Constitutione Urbani VIII. dat. die 20. Julii ann. 1641. statutum est, ne notarii, vacabilia officia non habentes, transumpta litterarum Apostolicarum, vel supplicationum signatarum facere possint: notarii autem vacabilia officia obtinentes, non faciant talia transumpta, nisi postquam ab officialibus sint registratae litterae; alias incurrant ipso facto poenam 100. scutorum monetae, et falsi, et privationis officiorum; nisi id facerent de licentia Datarii, in scriptis obtinenda.

IV. Innocentius X. in sua Constit. dat. die 3. Februarii ann. 1652. innovavit praedictas Constitutiones Pauli, et Urbani, statuentes, ut nulli notarii ex iis, quibus transumpta facere permissum est, faciant transumpta supplicationum signatarum, vel motuum propriorum, aut ea in actis causarum, aut in expeditionibus, aut supplicationibus inserant, nisi ubi adest clausula, *in Motibus propriis, et supplicationibus, ut sola signatura sufficiat.* Item nec inserere possint in expeditionibus litteras non integraliter expeditas, et registratas, collationatas, et subscriptas, sub poena latae sententiae excommunicationis Papae reservatae, et privationis officiorum: et partes iis utentes, incurrant supradictas poenas latas a Paulo III.

CAPUT IV.

Gratia beneficiorum utentes, litteris non expeditis, extra praetextum mandati de adipiscenda.

Ex Bulla Julii III. quae est 33. Bullar. Laertii, *Sanctissimus*, et referunt *Azor. par. 2. lib. 7. c. 1. quaest. 2. Barbos. alleg. 57. n. 248. de potest. Episc.* statutum habetur, ut impetrantes beneficia a Sede Apostolica titulo collationis, vel confirmationis, aut unionis, aut alio, si ante litteras expeditas dictorum beneficiorum possessionem apprehenderint per se, vel per alium, aut ratam habuerint per alium suo ipsorum nomine apprehensam, sint ipso facto privati omni jure in dictis beneficiis quaesito, et illa beneficia remaneant Pontifici reservata; et ea, una cum fructibus, etiam in conscientiae foro, restituere teneantur, ut non suffragetur eis regula de triennali: et fiant inhabiles ad illa eadem per novam provisionem obtinenda.

Adverte, quod haec Constitutio non loquitur de episcopatibus, sed de inferioribus beneficiis. Adverte etiam, quod istae poenae non incurruntur, quoties non proceditur cum mala fide, sed ex conscientia bona: ideo tunc suffragabitur regula de triennali, ut dixi supra *c. 2. cum Sanch. opusc. lib. 1. dub. 29. n. 2.* et cum aliis Doctoribus: fructus tamen ante litterarum expeditionem percepti, restituendi erunt, ut dicam infra *cap. 7.* nisi praescripti sint.

CAPUT V.

Gratia beneficiorum retinendorum utentes promoti ad Ecclesias, seu monasteria, litteris non expeditis.

Ex Bulla Julii III. citata cap. praeced. statutum est, ut si aliquis promovendus ad Ecclesiam, ut episcopatum, collegiatam, abbatiam, prioratum (cum alias de jure communi vacent ejus beneficia ante obtenta ipso facto post adeptam possessionem talis Ecclesiae, seu monasterii, ut c. *Cum in cunctis* §. *Primo de elect. c. Presbyteros* 16. quaest. 1. *Garzias* p. 11. c. 6., ubi de Episcopis, et c. 7. ubi idem probat de abbatibus, et prioribus, et Praelatis episcopalem jurisdictionem habentibus) si inquam iste obtineat a Papa gratiam retinendi dicta beneficia sua, et talis Praelatus post assecutam possessionem Ecclesiae, seu monasterii, retineat ea beneficia, litteris non expeditis, tametsi supplicatione signata, incurrit ipso facto in has poenas: primo tanquam intrusus, fructus non facit suos, sed tenetur ad eorum restitutionem: secundo non juvatur regula de triennali, seu annali: tertio irrita est illa gratia retinendi dicta beneficia, et dimittere tenetur, et ad ea perpetuo inhabilis remanet.

Amplia, ut haec Constitutio procedat etiam in Cardinalibus promotis ad Ecclesias, vel monasteria, ut patet ex tenore Bullae ibi, *Si episcopali, patriarchali, aut alia majori dignitate praefulgeat.*

Limita, ut non propterea cadat a jure quaesito per gratiam signatam, et publicatam in Cancellaria super dicta Ecclesia, vel monasterio, dummodo illud non apprehendat, litteris non expeditis, ut dictum ex cap. 2. quia non est jure cautum; et ratio est, quia Ecclesia, tanquam dignior, et magis principalis, non debet vacare per assecutionem, et retentionem minus principalis beneficii; et ista non est incompatibilitas proprie in primo genere, licet vacent ipso jure beneficia per assecutionem episcopatus, abbatiae, prioratus, ut supra, *Garz. loco cit. c. 6. n. 43.*

CAPUT VI.

Gratia beneficii utens, litteris expeditis, sed sine manu legitimi executoris.

In c. *Eum, qui de praebend. in 6. versic. Insuper*, qui alicujus beneficii provisionem obtinuit, et litteras expeditas accepit, si propria auctoritate absque ministerio executoris possessionem accipiat, intrusus dicitur, et amittit eo ipso omne jus, quod in eo beneficio habebat, de communi sententia testatur *Navarr. consil. 6. n. 1. de renunci. ubi etiam ait*, quod obtineus Breve executoriali, si litteras non ostendat iudicibus deputatis ad executionem, sed ipse per se possessionem accipiat, intrusus est; et allegat Doctores in c. *Super eo, lib. 2. de appell. Rota decis. 19. de concess. praeb. in novis.*

Limita, ut haec poena procedat in foro interno, quia erit tutus, si litterae erant expeditae, et non amittit jus suum, licet peccet: *Navarr. loc. cit. n. 1. per c. Si tibi absent, de praeb. in 6.* Et procedit, etiamsi in Breve executoriali, seu litteris, adsit clausula, *constito tibi prius etc.* quia non require-

tur nova immissio, quia non suspendit illa conditio titulum, sed immissionem in possessionem per manum executoris faciendam: et quod illa poena privationis non liget ante sententiam declaratoriam, ait *Archid. in dict. c. Eum, qui, et ibi Gemin. n. 6. in fin. Joan. Andr. et Franc. ibid. in §. Insuper, in princ.* Imo, quod ille textus puniat tantum violentem possessorem, et quod iste non dicatur violentus, sed furtivus, tenent gloss. ibi verbo *Violento, Jan. Andr. et Gemin. n. 9.* saltem si possessio erat vacua, ut ait *Lapus ibid. et Franchus col. 1.* Imo, quod etiamsi non vacuum possessionem ingreditur, invitis possessoribus, sed non resistentibus, non incurrat poenam illam, ait *Castropalao tom. 2. tract. 13. disp. 2. punct. 33. in fin.*

CAPUT VII.

Gratia pensionis utentes, litteris non expeditis tempore legitimo.

I. Quamvis multi Doctores dixerint, pensionarium posse exigere pensionem reservatam in foro conscientiae per solam signaturam, si certus sit de concessione, seu reservatione, etiam ante litterarum expeditionem, ut *Navarr. cons. 6. n. 1. de renunci. Gigas de pension. quaest. 24. n. 4. Sarnen. Mandos. Henriq. apud Garziam p. 4. cap. 2. num. 35. et 36.* tamen contraria sententia est vera, et tenenda, saltem attento stylo Curiae, quia tempore Gregorii decimitertii coepta est apponi clausula illa, *vigore litterarum desuper expediendarum, nec alias persolvenda*; ut *Garzias n. 39.* Deinde a tempore Sixti V. coepta est apponi clausula illa *vigore litterarum desuper conficiendarum, nec ante*, et alias praesens reservatio nulla sit eo ipso, *Garzias n. 41.* Deinde a tempore Clem. VIII. coepta est apponi illa clausula, *vigore litterarum Apostolicarum infra novem menses proximos expediendarum, nec alias*: et alias praesens reservatio nulla sit eo ipso. Unde sequitur, quod si pensionarius exigit ante litterarum expeditionem pensionem, vel post expeditionem factam post novem menses; etiam in foro conscientiae privatur omni jure suo, tenetur restituere percepta, etiamsi postea litterae expediantur; neque illi clausulae potest renunciari de consensu partium, quia est ad favorem officium Cancellariae, *Garzias n. 41.* et ita saepius est a Rota decisum, ut *Mantica decis. 286. et dec. 300. per totam et Rota decis. 270. n. 1. par. 2. recent. et Rota decis. 68. n. 4. par. 1. posthum. Farinac. et decis. 387. par. 2. posthum.*

Limita, ut non procedat illa clausula, seu poena in pensionibus Palatinorum, seu familiarium Papae, quia in earum reservatione apponitur clausula, *ut sola signatura sufficiat*, ut *Garzias num. 34.*

Limita secundo, quod facile datur restitutio adversus lapsum novem mensium, ut *Garzias ibi.*

Limita tertio, quod a dicta poena privationis juris pensionis excusatur, qui bona fide, ignorantia invincibili exegit pensionem ante litterarum expeditionem; quia est lex poenalis; tenebitur tamen ad restitutionem illorum fructuum perceptorum ante expeditionem litterarum, sed poterit praescribere triennali possessione, seu retentione bona fide: ita *Rota decis. 387. n. 3. et 4. par. 2. post Farinac. et*

quamvis *Mantica dict. decis. 300.* dicat, hanc privationem non esse poenalem, sed ob defectum formae, ideo non excusari qualibet causa; tamen etiam ipse concedere videtur, excusari ob ignorantiam invincibilem, quia est aliquo modo poena, ut privatio juris coepta acquiri. Item non irritatur dicta reservatio, si ipse intra tempus solvit jura Cancellariae; quia illa lex est irritans ob favorem officialium Cancellariae, ut consequantur sua emolumenta, eisque non fraudentur; unde si eis est satisfactum, cessat finis illius poenae, et clausulae irritantis, *Rota ibi n. 7. dict. decis. 387. cum aliis ibi relatis*, quia sufficit per aequipollens, esse satisfactum menti Pontificis, *Rota divers. decis. 15. num. 3. lib. 3. et dict. decis. 387.*

Limita quarto, ut brevi tempore post novem menses possit purgare moram, litteras expediendo, v. gr. intra 15. vel 16. dies, *Rota ibi n. 5. cum Caputaquen. et Sarnen.*

II. Excommunicationem Papae reservatam incurere exigentem, et solventem pensionem, litteris non expeditis post sex menses a die concessionis, seu reservationis, ait *Sanchez lib. 8. de matrim. disp. 29. num. 6. in fin. cum Corduba. Manuele, et Vega.*

Sed adverte, quod hoc solum procedit, quando ex pacto praecedenti inter resignantem, et resignatarium esset de pensione sic solvenda conventum; quia tunc incurrunt in poenas simoniae confidentialis, ex Bulla Pii V. 85. *Intolerabilis*, §. 3. ut notat *Corduba quaest. 166. in fin. Puris. de confid. quaest. 49. Garzias par. 4. c. 2. n. 45.* et procederet, etiamsi solveretur pensio ante dictos sex menses, ex stylo supra relato. Si autem non praecessisset pactum de solvenda pensione sine beneplacito apostolico; vel ante litterarum expeditionem, sed sponte resignatarius solveret pensionem indebitam, non incurrerent in poenas simoniae praedictas in foro conscientiae, quamvis pro foro externo praesumerentur simoniaci confidentiales, ex dict. *Bulla loco cit. Garzias ibid.*

CAPUT VIII.

Gratiae subreptio, vel obreptio in Curia Romana.

Nota, quod obreptio, vel subreptio in rescriptis gratiae Principis, vel Legati de latere, vitiat gratiam ipso jure; secus in rescriptis justitiae, nisi opponente adversario, *Sanchez lib. 8. de matrim. disp. 21. n. 3. Garzias de benef. p. 8. c. 2. n. 1. Paul. Layman lib. 1. tract. 4. cap. 22. n. 17. Buratt. decis. 74. n. 6.* Item secus in provisionibus, seu concessionibus Ordinariorum, quia ibi non dicuntur gratiam facere, sed ex officio providere, secundum communem Doctorum sententiam, quos allegat, et sequitur *Garzias de benef. par. 8. cap. 3. n. 3.* quam ostendit procedere etiam in licentiis, et dispensationibus, et absolutionibus a censuris, quae ab Ordinariis, seu Episcopis conceduntur, ut apud eum *a num. 3. ad 12.* Unde infert *num. 8. et 9.* cum auctoribus per ipsum citatis, non dici ordinatum sine dimissorialibus sui Ordinarii, qui dimissorias obtinuit falsa patrimonii, aut bonarum qualitatum assertionem; atque ita ostendit Ordinarii provisio-

nem non irritari ob subreptionem, seu inficiationem circa aliquam qualitatem, etiam a jure communi requisitam; dummodo tamen a jure alias non sit irritata provisio, ex defectu qualitatis illius. Quamvis contraria sententia, scilicet Ordinarii quoque provisionem per subreptionem, vel obreptionem obtentam, nullam esse, sit satis probabilis, quam tenent *Sanchez loco cit. n. 4.* et alii multi apud *Garz num. 9. et 11.* Item, quod absolutio a censura per subreptionem, seu falsam assertionem, circa causam, ob quam lata fuerat, obtenta, sit invalida, tenent multi *DD. quos allegat Garzias num. 11.* et tenet *Sayr. de cens. lib. 2. cap. 21. num. 27.* ubi plures allegat.

Sed bene distinguit *Rota, decis. 7. de sent. exc. in nov. et Ferall. decis. 1. verb. Absolutio*, ut absolutio ex falsa causa impertita a censura ab homine, valida sit, ut non possit reintrusio fieri, nisi cum nova sententia: secus si sit censura lata a canone, seu a jure.

Amplia primo, quod licet, quando materia gratiae est dividua, eatenus vitietur gratia ob subreptionem, quatenus intrat subreptio, et eatenus sustineatur, quatenus vera facta est expressio, v. gr. si quis impetravit pensionem super beneficio gravato alia pensione, et non est facta expressio integrae quantitatis illius; erit valida reservatio secundae, quatenus concurret cum quantitate prioris expressa: tamen si gratia, ut puta pensionis, est concessa sub conditione, v. gr. dummodo remaneant tot titulari, aut cum clausula, nec aliter etc. per subreptionis vitium, etiam in qualibet minima parte, gratia in totum vitatur, ut *Rota apud Rubeum, decis. 169. per totam.*

Amplia secundo, quod subreptio, vel obreptio vitiat gratiam, etiamsi per ignorantiam, et bonam fidem contingat; quia non est poena, sed defectus intentionis, et voluntatis Principis, *Sanchez n. 19. Layman num. 18. Filiuc. tract. 10. num. 339.* sed quando est dolosa, vitiat in totum: si bona fide, vitiat tantum capitula illa, in quibus contingit veritatis mutatio, c. *Super litteris 20. de rescript. c. Si eo tempore, eo tit. in 6.*

Amplia tertio, quod si gratia sit a Papa concessa ex subreptione, non revalidatur, neque sanatur vitium per causam falsam expressam, ex post facto verificatam; quamvis sanetur defectus gratiae concessae a Papa scienter ob causam illegitimam, seu insufficientem, si superveniat causa sufficiens: ita *Sanchez opusc. lib. 2. cap. 2. dub. 6. num. 14.*

Amplia quarto, quod in gratiosis omnis subreptio, etiam minima, vitiat, etiamsi Papa idem esset alias concessurus, *Rot. par. 1. noviss. decis. 435. n. 1.* cum allegatis: unde sequitur, quod impetrata dispensatio de contrahendo, vel alienando, non juvat pro contracto, vel alienato, vel e contra, *Rota ibi num. 1.*

Item ex hoc sequitur, quod vitium obreptionis non sanatur per supervenientiam qualitatis emendatae, *Rota Recent. par. 1. decis. 158. num. 2. et 3.*

Amplia quinto, quod est subreptio, sive alias Princeps non esset concessurus, vel non tam facile, *Rota decis. 70. n. 1. in collec. Farin. de contract. ubi etiam n. 3.* quod ad hoc probandum, an Papa esset difficilius concessurus, inspiciendus est stylus Cu-

riae: unde si in supplicatione plures causae fuerunt narratae ad facilius impetrandum, omnes sunt verificandae, ut dixi par. 1. cap. 30.

Limita primo, quod tunc solum dicitur subreptio, vel obreptio, quando aliquid reticetur veri, vel exprimitur falsum, ita quod si fuisset veritas expressa, Princeps iudicio prudentum, non censeatur, illam gratiam concessurus, vel non eodem modo, ut Sanchez disp. 21. n. 17. Garzias par. 6. cap. 2. n. 200. ubi de communi testatur; vel etiam quando iura, aut stylus Curiae talem circumstantiam exprimi volunt, tanquam conditionem, sine qua non, Bellam. decis. 698. Sanch. n. 13. Mascard. de probat. conclus. 846. n. 2. Layman. n. 18. quotiescunque enim efficitur per facti alterationem, ut Papa deviet a stylo Datariae etc. dicitur subreptio, Rot. decis. 105. n. 1. par. 2. Recena. cum alleg.

Non tamen irritat gratiam subreptio, seu reticentia circa qualitates extrinsecas, quae neque de iure, neque de stylo Curiae exprimendae sunt, etiamsi Princeps, iis cognitis, privata affectione non esset gratiam concessurus, Sanch. dict. n. 17. cum allegat.

Limita etiam secundo, quod subreptio ob praedictum textum sanatur consensu ejus, de cuius interesse agitur, Rota Seraph. decis. 268. num. 7. ubi plurimos Doctores congerit in cap. Super eo, de off. deleg. item tollitur vitium subreptionis a Papa per clausulam, quod non possit dari de subreptione etc. et juvat pro foro externo, donec Papa os aperiat parti in Signatura Gratiae, ut Caputaq. decis. 218. par. 3. Garz. par. 6. c. 3. n. 98. Gonz. gloss. 66. n. 19. et 53. An autem juvet etiam in foro conscientiae ante oris aperitionem, negat Garz. ibi: sed puto, spectandam esse intentionem Papae, ut Caputaq. decis. 128. par. 1. et ad eum pertinet suam intentionem declarare, leg. Neratius consultus, ff. de reg. jur.

II. Ex Bulla Pii V. 21. Cum sicut, curiales, scriptores, et sollicitatores, qui ut facilius dispensationem impetrent, mutant narrationis substantia, unde gratia redditur irrita, incurrunt poenas latas contra falsarios litterarum apostolicarum; atque ideo sunt excommunicati, secundum Gloss. et Cardin. in Clem. de consang. Gig. de pension. quaest. 6. n. 11. Navarr. cap. 27. n. 141. Henric. lib. 12. de matr. cap. 3. num. 7.

Sed contraria sententia est communis, quia illa Bulla tantum disponit, eos puniri poena falsi pro foro externo: neque isti possunt dici falsarii litterarum apostolicarum, neque supplicationis signatae, sed falsarii narrationis supplicationis solius oblatae, ideo non incidunt in poenas falsariorum dictarum litterarum, et supplicationum, inter quas est excommunicatio, ut dixi supra verbo Falsum, et ita tenent Manuel. tom. 1. summ. cap. 239. in fin. Vega. tom. 1. summ. cap. 88. casu 4. Sanch. lib. 8. de matrim. disp. 21. n. 58. Filiuc. tract. 16. n. 185. Sayr. lib. 3. cap. 11. n. 5. ubi plurimos allegat.

III. Alii dicunt, dictos impetrantes per subreptionem litteras apostolicas, incurrere excommunicationem laicam. in c. Ad falsariorum de crimine falsi, contra impetrantes litteras falsas, si isti sub nomine alterius ficto supplicent, et impetrent litteras: ita tenet Marius Alter. lib. 5. disp. 7. cap. 5. in princ. tom. 1. sed contra est tenendum, ut Sayr.

ibid. num. 5. et Filiucc. n. 186. quia isti dicuntur veras litteras impetrare per falsum extrinsecum, scilicet litteras subreptitias, non autem falsificare.

IV. Subripietes expeditionem litterarum apostolicarum gratuitam, faciendo in eis exprimi, impetrantem habere illas qualitates, ob quas solent litterae apostolicae talibus gratis concedi, ut esse commensalem, aut nepotem Cardinalis, aut abbreviatorem, et scriptorem litterarum apostolicarum, incurrunt excommunicationem Papae reservatam; et gratia, seu concessio facta per tales litteras, est nulla, ex Bulla Innoc. VIII. Constit. 7. vel XI. Cum sicut, Barbos. alleg. 50. n. 118. Cherubin. in Comp. ejusdem Bullae, Rota divers. decis. 176. n. 1. par. 3. ubi allegat ad hoc extrav. Alexandri, et Leonis.

Hanc eandem excommunicationem inflixit, nedum in tales mentientes, sed etiam in officiales, praedicta fieri procurantes, seu permittentes Leo X. Constit. Inhaerendo 20. Febr. 1517. nec in articulo mortis absolvendos sine praevia satisfactione: quos insuper perceptione suorum emolumentorum per annum continuum privavit.

Amplia, ut procedat, etiamsi ille procurasset ad hunc affectum se fieri commensalem, seu familiarum Cardinalis, quia illa qualitas affectata ei non suffragatur, c. fin. de Verb. signific. ibi Gloss. verbo Quaesiti propterea, vel recepti, et ibi Joan. Andr. n. 2. Gemin. n. 5. Anchor. n. 2.

Limita, quod is, pro quo impetratae sunt tales litterae subreptitiae quoad gratuitam expeditionem, si fuit fraudis ignarus, triennalis regulae beneficio frui poterit, per ea, quae Gomez. in reg. de trien. q. 51. Sanchez consil. lib. 2. cap. 1. dub. 31. num. 15.

Subripiens litteras gratuito, ficta qualitate personae oratoris, tenetur restituere officialibus Cancellariae quidquid solvendum verè erat, non ementita dicta qualitate pro expeditione litterarum; quia salva debet esse merces officialibus: nam etsi litterae fuerint irritae, tamen per eos non stetit, et ipsi suam operam impenderunt secus est in impetrante litteras falsificatas, aut falsantes eas, Navarr. consil. 10. de spons. consil. 29. de poenit. quia nihil tenetur solvere, cum officiales non expedierint litteras veras: item secus in eo, qui per obreptionem, vel subreptionem, compositionem minorem, aut nullam solvit pro dispensatione in Dataria, quia hic tenebitur quidem solvere mercedem officialibus, non tamen compositionem, seu condonationem, quia nulla fuit gratia, et etiamsi impetret postea revalidationem in Poenitentiaria, non tenetur de jure communi solvere jura ista Datariae, quia Poenitentiariae gratia gratis conceditur, ex Bulla Reformationis Pii V. et quia solum valet pro foro conscientiae: ita Navarr. ibid. et Sanch. lib. 8. dis. 34. num. ult. de matrim.

Sed hodie in hoc aliud est cautum ex speciali Urbani VIII. Summi Pontificis ordinatione ad coercendam malitiam fraudantium Datariam, ut in certis casibus non revalidet Poenitentiaria, nisi solutis jurebus Datariae Restitutio autem, quae fieri debet officialibus Cancellariae, fieri debet ipsi collegio Cancellariae, etiamsi aliqui sint mortui, Navarr. cons. 10. n. 3. et 6. de injur. et damni dat. quia debitum est respectu collegii immediate, et idem ma-

net collegium, per leg. *Proponebatur ff. de judic.*

De subreptione gratiae beneficii, vel pensionis ob valorem falso expressum, dixi infra verb. *Valor. cap. 1.*

In decreto Innoc. XII. Ut occurratur 4. Jun. 1692. relato in ejus Bullario, statuitur, ut si quis . . . -- preces, sive supplices libellos in materia gratiae, et justitiae alicui ex Sac. Congregationibus Urbis quomodolibet obtulerit, seu praesentaverit, itaut ab eadem S. Cong. vel in totum, vel in parte fuerint rejectae, aut alias ipsa S. Cong. mediante praefata praesentatione precum, praeventa, manus quomodocumque desuper apposuerit, nequeat ullo modo idem negotium, causam, vel petitionem ad alteram ex Sac. Congregationibus, etiam mediante rescripto Sanctitatis suae (quod in hoc casu importune, et subreptitiae Sanctitas sua censi voluit extortum) sub quovis praetextu, causa, vel quaesito colore, etiam simplicitatis, et ignorantiae, deferre, vel alias primam Congreg. sponte a principio aditam declinare: alias rescripta, decreta quaecumque, indulta, gratiae, litterae, resolutiones, vel provisiones a secunda, sive altera Congr. impetrata, vel impetranda, necnon litterae apostolicae, quos illorum, vel illarum vigore desuper expediri contingeret, haberi debeant omnino pro subreptitiae extortis, nulliusque penitus sint roboris, vel momenti, nec ullatenus in iudicio, vel extra suffragari possint, et valeant, perinde ac si nunquam emanassent. --

CAPUT IX.

Circa gratiae divinae efficaciam in doctrinam SS. Augustini, et Thomae censura.

Clem. XII. Constit. Apostolicae providentiae 2. Octob. 1733. in qua, celeberrimae Constitutionis Unigenitus mentione praemissa, ita hujusmodi censuram prohibet -- Nos paterna quoque solitudine inhaerentes, magnopere dolemus, tenebras a dissensionis filiis effusas nondum ex quorundam mentibus satis esse discussas, sed plerosque etiam nunc intolerabili pertinacia contendere, censuris laudatae Constitutionis doctrinam SS. Augustini, et Thomae de divinae gratiae efficacia esse perstrictam. Ut igitur nullas charitatis partes, ad revocandos errantes, nobis reliquas faciamus, universis, et singulis Christifidelibus, quacumque dignitate, etiam episcopali, et majori fulgentibus, in virtute sanctae obedientiae districte praecipimus, et sub canonicis poenis mandamus, ne disputantes, aut docentes sive in scholis, sive in concionibus, sive scriptis editis, sive aliter propositiones defendant, aut enuncient, quae antedictas Novatorum calumnias firmare, et promovere possint. Mentem tamen eorundem Praedecessorum perspectas habentes, nolumus, aut per nostras, aut per ipsorum laudes thomisticae scholae delatas, quas iterato nostro iudicio comprobamus, et confirmamus, quidpiam esse detractum caeteris catholicis scholis, diversa ab eadem in explicanda divinae gratiae efficacia sentientibus, quarum etiam erga hanc Sanctam Sedem praeclara sunt merita, quominus sententias ea de re fieri pergant, quas hactenus palam, et libere ubique, etiam in hujus Almae Urbis luce docuerunt, et propugna-

runt. Quamobrem fel. recor. Pauli V. et aliorum Praedecessorum nostrorum, ad restringendum dissensionum fomitem, vestigia prosequentes, et saluberima mandata renovantes, auctoritate quoque nostra omnibus, et singulis superius expressis interdiciamus, et prohibemus sub iisdem poenis, ne vel scribendo, vel disputando, vel alia qualibet occasione notam, aut censuram ullam theologica iisdem scholis, diversa sentientibus incurrere, aut eorum sententias conviciis, et contumeliis incessere audeant, donec de iisdem controversiis haec Sancta Sedes aliquid definiendum, ac pronunciandum censuerit. Pacem siquidem, quam cum veritate diligendam Dominus praecipit, inter catholicae Ecclesiae filios fovere, et communire debemus, et curamus, ut conjunctis, diversarum licet scholarum, studiis, firmiter sit adversus erroris insidias praesidium. --

Propositiones proscriptae circa materiam gratiae ab Alexandro VIII. die 7. Decem. 1690. sub poenis in eas docentes etc. et ad praxim deducentes, prout infra cap. 1. verb. Jejunium, quae sunt in ordine prop.

4. -- Dedit semetipsum pro nobis oblationem Deo, non pro solis electis, sed pro omnibus, et solis fidelibus. --

5. -- Pagani, Judaei, Haeretici, alique hujus generis, nullum omnino accipiunt a Jesu Christo influxum; adeoque hinc recte inferes, in illis esse voluntatem nudam, et inermem sine omni gratia sufficienti. --

6. -- Gratia sufficiens statui nostro non tam utilis, quam perniciosa est, sic ut proinde merito possimus petere a gratia sufficienti. -- *Libera nos Domine. --*

CAPUT I.

Habitus clerici, vel religiosi militares dimittentes.

I. Clericus in minoribus, etiam non conjugatus, omnino deferens habitum, et tonsuram clericalem, amittit omnia privilegia clericalia, ut dixi verbo *Apostasia cap. 4. in princ. et n. 6.* item clericus in sacris, vel beneficiatus habitum deponens, et secularibus negotiis se immiscens, et tertio monitus, non resipiscens, privatur privilegio Canonis, ut ibi dixi n. 7. item clericus in minoribus conjugatus, si in habitu, et tonsura non incedit, amittit omne privilegium clericale, ut dixi ibi num. 6.

II. In Bulla Sixti V. 92. *Cum Sacrosanctam*; statutum est, ut clerici, etiam in minoribus, vel prima tonsura, beneficia, aut pensiones obtinentes, etiam conjugati, aut exempti, tonsuram, et habitum clericalem, vestes scilicet talares; vel si milites sint, habitum suae militiae convenientem deferre debeant; et in futurum talibus solum beneficia conferri, aut pensiones reservari possint, qui actu clerici existant, in habitu clericali, et tonsura, vel militibus in habitu suo convenienti incedentibus: alias provisio, seu reservatio sit nulla: et hoc quidem, ut praerequiratur clericatus, est certum, etiam de jure communi, alias collatio est irrita, *Garz. par. 7. cap. 1. quaest. 1. et num. 15. Eman. Sa. verb. Benefic. num. 32.*

CAPUT II.

Habitu Religiosi dimittentes.

Item, ut clerici, si habitum, aut tonsuram non gestaverint, et milites habitum suae religionis, ut supra, ipso jure sint privati omnibus beneficiis ecclesiasticis, nulla monitione, aut sententia expectata, et beneficia habentes talibus pensionibus gravata, non teneantur ulterius eas solvere; et ea beneficia sic amissa perpetuo remaneant collationi Sedis Apostolicae reservata.

Amplia, ut ad has poenas sufficiat, si quis semel in publico sine causa rationabili incedat sine habitu clericali, seu militari, *Garz. par. 7. cap. 1. num. 1. Vivald. in dictam Bullam n. 10.*

Limita, quod Sixtus V. in alia Bulla *Pastoralis* §. 6. declaravit, pensionarios non teneri ad habitum clericalem, nisi postquam pensiones exigere coeperint, vel per eos steterit, quominus exigant, vide *Garziam de benef. par. 1. c. 5. n. 13.*

Limita secundo, ex eadem Bulla §. 2. declaratum esse a Sixto V. ut non contineantur in dicta poena, et praecepto habitum gestandi pensionem habentes, non excedentem 60. ducatos auri de Camera, vide *Garziam n. 12.*

Limita tertio, ut non contineantur familiares Papae in inferioribus ministeriis deservientes, ut ibi §. 3.

Limita quarto, ut nullam poenam, neque peccatum committat clericus, non gestans habitum, et tonsuram ob aliquam necessitatem, seu ob aliquod grave incommodum vitandum, ut *cap. penul. ibi gloss. verbo Causa timoris de vit. et hon. cleric. Capell. Tholos. decis. 104. Cherubin. super ea Bulla Sixti V. §2. Schol. 2.*

Limita quinto, quod etsi ex vi verborum Bullae videatur haec privatio ligare etiam pro foro conscientiae ante declaratoriam, quia infertur defectu conditionis, seu modi requisiti ab initio, et quia videtur poena mere privativa, non requirens factum hominis positivum ad sui consummationem, et ita *Garzias n. 14. Filiucc. tract. 47. c. 7. n. 5.* tenent tamen probabile esse, illam poenam privationis beneficiorum, et pensionum, non habere locum in foro conscientiae ante declaratoriam, neque teneri ad restitutionem fructuum ante declaratoriam, quia est poena privans jure quaesito, et possessor: ita *Azor. tom. 2. lib. 8. cap. 10. quaest. 3. Navarr. consil. 3. de vit. et honestat. Ledesma apud Garziam par. 1. cap. 5. n. 14. et Garzias par. 7. c. 1. n. 24.* ait forte non esse usu receptam eam Constitutionem quoad poenam privationis, vel incapacitatis ob non delationem habitus, et tonsurae in tanto rigore. Alii autem dicunt, ad eam poenam privationis requiri monitionem, et contumaciam pro foro conscientiae; ita *Castropalao tom. 2. tract. de beneficiis disp. 1. punct. 11. §. 10. n. 10. et Azor. loco cit.* Alii tamen putant, eam poenam ligare in foro conscientiae. Certum est, quod beneficiatus poterit denegare pensionem, excipiendo ex hac Bulla, ubi sit usu recepta in hoc rigore: quod est intelligendum, quando incipit pensionarius publice sine habitu incedere, *Garzias par. 7. c. 1. n. 19.*

☞ Vide Additionem post cap. 3. hoc eodem verbo. ☞

Ex c. 2. *Ne cler. vel mon. in 6.* ut periculosa evagandi materia religiosis subtrahatur, cautum est a Bonifacio VIII. ne de caetero aliquis religiosus tacite, vel expresse professus, habitum Religionis suae dimittat; si quis autem horum temerarius violator extiterit, excommunicationis sententiam incurrat ipso facto, quae tamen non est reservata. Hunc textum late examinat *Sanchez in decal. lib. 6. c. 8. a n. 39.* ubi notat, ad hanc censuram incurrendam requiri, ut dimissio habitus sit temeraria, et apta, attentis circumstantiis, ad periculose evagandum: unde si regularis dimittat habitum injuste vexatus, ut fugiat occulte, recurrendo ad superiorem mediatum, cum aliter non possit sibi consulere, si injustitia vexationis sit manifesta, non incurrit in hanc censuram, ut dixi verbo *Religiosus cap. 5. et cap. 7.*

Hinc etiam ait *Suar. tom. 4. de Relig. tract. 1. lib. 3. c. 1. n. 27.* dimissionem habitus intra claustra, per se loquendo, non esse peccatum mortale, et in omni casu, etiamsi fiat animo evagandi, non inducere poenam hanc excommunicationis.

Sed quaeres, qui possit licentiam dare, seu dispensare ad habitum regularem dimittendum? Respondeo, quod si agatur de dimissione ad modicum tempus, ex causa rationabili, potest Praelatus ipsius religiosi licentiam dare, ut *Suar. eod. tom. 4. tr. 1. lib. 1. c. 5. n. 17.* si autem agatur de dimissione perpetua, ut remanendi in seculo in habitu clericali, solus Papa concedere potest hanc dispensationem, ut *Suar. dict. c. 5. num. 17. Navar. cons. 70. num. 5. et 10. de Regul. et Sanch. in decal. lib. 4. c. 20. num. 22. in fin.* Et idem dicendum de licentia remanendi sine habitu ad longum tempus, ut *Suar. et Sanch. ibi:* quia inquiunt, esse rem gravissimam, et valde a religioso statu alienam. Neque potest Papa hanc licentiam dare, seu dispensare, nisi ex magna causa, ut cum necessarium judicetur ad subveniendum gravi necessitati parentum, ita *Sanch. dict. c. 20. num. 22.* vel ad scandala gravia avertenda, c. *Deus qui, de vit. et honest. Cler. vel causa gravis infirmitatis*, quando aliter commode curari non potest, ut patet ex formula *Sacrae Poenitentiariae, tit. facultas absolventi, et dispensandi, c. 6.* et per ea, quae *Sanchez lib. 6. in decalog. c. 7. n. 82.* item ob graves molestias, et persecutiones in sua Religione, et dissensiones, cum magna difficultate inveniendi benevolos receptores in alia Religione, etiam laxiori, ut *Sanch. ibi cum Navarro:* item, quoties id necessarium esset pro magno bono publico patriae, seu Regni, seu Ecclesiae, seu pro salute spirituali populi alicujus, ut conversione ad fidem, ut *Menoch. de arbitr. casu 504. n. 16.* et facit *dict. c. Deus qui.* Quod si Papa praedictam dispensationem concederet sine justa causa, talis religiosus non esset tutus coram Deo, quia agitur de obligatione juris divini: ita *Menoch. ibi n. 1. Sanch. dict. c. 7. num. 51. et 67.* Ad modicum autem tempus potest concedi licentia, etiam ex causa non gravi, sed mediocri, quia habitus non est de substantia religiosi status, ita *Suar. n. 13. et 15.*

Unde poterit etiam interim officia sacerdotalia exercere, ut *dict. cap. Deus*: potest tamen etiam Praelatus concedere licentiam habitum deponendi ad longum tempus, indirecte, seu in consequentiam, quando necessarium fuerit ad exequendum munus sibi injunctum ab eodem, ut si mittat eum ad praedicandum inter haereticos, seu infideles, ut *Suar. dict. c. 5. n. 17. lib. 1. tom. 4. de Relig. per dict. c. Deus, qui: aliter vero licentiam dare non potest superior, ut Triden. sess. 25. c. 19. de Regul. et sess. 14. c. 11. de ref.* Adde, quod neque religiosus, effectus Episcopus, potest dimittere habitum suae Religionis, alias incurrit in praedictam excommunicationem, ut tenet magis communis DD. sententia apud *Sancti. lib. 6. c. 6. n. 23.*

CAPUT III.

Habitus prophanus clerici, et religiosi gestantes.

I. In *Clem. 2. de vit. et honest. cleric.* Clemens V. in Concilio Viennensi statuit poenas contra clericos, et religiosos virgata, vel partita veste publice utentes, idest diversis coloribus texta, seu varia, *Suarez. de censur. disp. 31. sect. 3. n. 1.* vel ut alii dicunt, veste bordata, scilicet virginis diversi coloris ornata; ita *Avila tract. de suspens. disput. 5. dub. 8. casu 11. Henriq. lib. 13. c. 39. n. 3. lit. A.* Poenae autem sunt ibi latae sententiae, scilicet contra clericos beneficiatos, suspensio per sex menses a perceptione fructuum beneficiorum suorum; contra non beneficiatos non sacerdotes, inhabilitas per sex menses ob. obtinenda beneficia ecclesiastica. Contra dignitates autem, aut personatus, aut beneficium curatum habentes, est suspensio per annum a perceptione fructuum suorum beneficiorum. Contra sacerdotes vero, et religiosos, inhabilitas per annum ad beneficia obtinenda.

II. Item in *eadem Clementina* prohibetur, ne dignitates, aut personatus, aut curati, aut sacerdotes, aut religiosi infulam, aut pileum lineum publice portent in capite, alias easdem poenas respective ipso facto incurrant. Intelligunt autem Doctores pileum lineum, pileolum, seu birretum lineum, quale est quod nocte haberi solet, ut *Card. ibid. Angel. verbo Clericus 4. num. 2. Sylv. verbo Clericus 2. num. 1. et alii.*

Limita autem, dictae Clementinae omnes supradictas poenas, et prohibitiones, ut non procedant, si ex rationabili causa praedictae vestes gestarentur, ut infra dicam.

III. Item in *eadem Clementina* prohibetur supradictis usus epitogii, seu tabardi foderati usque ad oram, et ita brevis, quod vestis inferior notabiliter videatur: et statuit, ut clerici seculares, et religiosi administrationem habentes, teneantur intra mensem illud dare pauperibus; alii autem religiosi superioribus illud consignare: alias beneficiati, modo, distinctioneque praedicta, suspensionem, alii vero inhabilitatem respective incurrant eo ipso: sed hoc etiam limita, nisi ex rationabili causa illud gestaretur, ut *Cardin. ibi*, et intellige, quando publice utantur, secus si domi, ut Doctores supra citati exponunt.

Nota, quod licet aliqui Doctores dicant, poenas

dictae Clementinae esse desuetas: ut *Henriq. et Avila loco cit.*, tamen contra est *Triden. sess. 14. cap. 6. de ref.* ubi dictam Constitutionem innovat.

¶ Addit etiam, ut si postquam dicti omnes moniti fuerint, etiam per solum publicum edictum, talem habitum non deposuerint, coerceri possint per suspensionem ab ordinibus, et beneficio, ac fructibus beneficiorum: et si semel correcti, iterum deliquerint, etiam per privationem officiorum, et beneficiorum.

Ex *Clementina 1. Ne in agro S.* Si quis de statu Monachorum monachi nigri non utentes vestibus praescriptis, si sunt superiores, suspenduntur per annum a beneficiorum collatione, si subditi, suspenduntur ab administratione: quam si non habent, redduntur inhabiles tam ad ipsam, quam ad beneficium ecclesiasticum, quae est latae sententiae.

Nota etiam, quod licet clerici in minoribus non beneficiati, non teneantur incedere in habitu clericali, si tamen incedant in habitu, et tonsura, et supradictas vestes ferant, incurrunt in easdem poenas, ut constat ex *eadem Clem. Angel. et Sylvest. loco cit. num. 2.*

IV. Ex *Concilio Constantiensi* sub Martino V. sess. 43. in *fin. tit. de vita, et honest. cleric.* prohibetur clericis, et Regularibus, ne manicas ad cubitum pendentes, et longas vestes cum magna, et sumptuosa superfluitate, etiam fissas retro, et in lateribus cum fodraturis ultra oram excedentibus, habeant, dum intersunt divinis officiis: et contra facientes beneficia, vel officia in Ecclesia habentes, pro qualibet vice incurrant eo ipso suspensionem a perceptione proventuum ecclesiasticorum per mensem; et fructus fabricae illius. Ecclesiae applicantur: vide de hac re *Bernard. Diaz cap. 78. num. 5. praxis.*

¶ Hodie ex *Constit. Bened. XIII. Catholicae Ecclesiae 6. Non. Maii 1725. quicumque beneficiati in hoc delinquentes, privari possunt beneficiis per citationem, domi dimissa copia, si sint in dioecesi; vel ad valvas, si extra: et beneficia reservantur provisioni S. Sedis, juxta Constitut. Sixti V. Cum Sacrosancam.*

Insuper ex mero facto inaccessus in habitu laicali, etiam absque praevia sententia declaratoria privationis beneficiorum, ac etiam nulla praemissa citatione, aut monitione, ipso facto privantur omnibus fructibus, quos sub poena laethalis culpae illico tenentur integros restituere in commodum fabricae Ecclesiarum, in quibus beneficia erecta sunt; sublata facultate et ipsi majori Poenitentiario eosdem condonandi.

CAPUT I.

Haeresis externa.

I. Haeresis per actum externum inducit, primo poenam excommunicationis jure communi latam, c. *Acatius 24. quaest. 1. c. Ad abolendam, c. Excommunicamus lib. primo de haereticis c. Noverit, de sent. excommuni.* quae licet ex praedictis locis non sit reservata, ut notat *Cajet. verbo Excommunicatio, cap. 1. Sanchez lib. 2. in decal. c. 9. num. 2. Navar. cap. 27. n. 52. et consil. 1. de constit. n. 41. quaest. 14.*, tamen hodie reservatur Papae in *Bulla in Coena Domini cap. 1.*

Neque absolvi potest ab alio, licet potestatem habeat absolvendi ab omnibus casibus Papae reservatis, ut concedi solet tempore Jubilaei, nisi expressa mentio de ea facta fuerit; ex Decreto Alexand. VII. 23. Mart. 1656.

Item dicendum de casibus contentis in Bulla Coenae, nisi exprimantur in concessione, ut probat P. Theodorus a Spiritu Sancto de Jubilaeo cap. 9. num. 20. §. 2.

II. Haereticus efficitur infamis infamia juris, c. Alieni 2. quaest. 7. c. Infames 6. q. 1. Sanch. lib. 2. c. 26. a n. 1. Farinac. de haeresi quaest. 189. n. 56.

III. Irregularis quoque efficitur haereticus, c. 2. de haeret. in 6. ubi dicitur, haereticos ad nullum officium ecclesiasticum admittendos, et irritum decernitur, quod in contrarium actum fuerit: et expressius in Epistola 22. Innoc. I. c. 1. ad Episc. Maced. ubi etiam revertentes ad fidem catholicam ab haeresi, remanent irregulares, ut promoveri nequeant; et est communis sententia: vide Sanchez lib. 2. cit. c. 25. n. 2. Layman tractatu de irregular. cap. 4. num. 11. in fine.

Hoc tamen dictum multi limitant, ut reversus ad fidem catholicam, non sit irregularis, si haeresis non fuit notoria, ut Layman loco cit. et Sayr. lib. 7. c. 12. num. 16. Garz. de benef. p. 11. c. 10. n. 83. cum seq. Avila, Philarc. Perez. Eman. Sa, Henriquez, apud Sanctarell. tract. de haeresi c. 25. n. 2. idem tenent P. Cornejo, Hurtado, et Tanner. apud Dian. par. 4. tract. 2. resol. 46. sed contraria est probabilior, et communior, quam tenet Suar. de cens. disp. 43. sect. 1. Sanch. Sanctarel. et Diana loc. praealleg. cum aliis DD.

Item aliqui limitant, ut non procedat in conversis, etiam ab haeresi notoria, in regionibus palam infectis, ubi haereses impune grassantur, Navarr. consil. 1. de constit. q. 14. n. 42. Layman tract. de irregul. loco cit. c. 4. n. ult. in fin. et lib. 2. tract. de fide c. 16. n. ult. §. 6. Sanch. lib. 2. c. 9. n. 9.

IV. Privationem etiam incurrant haeretici omnium officiorum, et beneficiorum ecclesiasticorum, c. Miramur 24. quaest. 1. c. Ad abolendam §. 1. de haeret. Sanch. lib. 2. c. 26. num. 6. Suarez de fide, disp. 21. sess. 5. num. 20. et inhabilitatem ad omnia illa et similia: sed multi limitant, ut procedat de haeresi publica tantum, Sanch. cap. 26. num. 1. Garz. par. 11. cap. 10. num. 81.

Circa privationem beneficiorum notandum, quod ex decreto Cong. univers. Inquisitionis emanato 18. Jul. 1558. et relat. a Lodovico de Ameno de delict. et poen. tom. III. tit. 2. §. 7. num. 53. quantum ad titulum privantur statim a commisso crimine absque ulla declaratione iudicis: quantum ad possessionem vero, requiritur declaratio de crimine haeresis patrato; quia cum in cap. Ad Abolendam §. de Haeret. dicatur -- Si clericus est, totius ecclesiastici ordinis praerogativa nudetur; et sic omni beneficio, et officio spoliatus ecclesiastico secularis relinquatur arbitrio potestatis, animadversione debita puniendus --, ly nudetur, et puniendus sunt verba futuri temporis, ideoque indicant, et requirunt factum iudicis. --

Item privationem incurrant omnium officiorum publicorum, et dignitatum laicalium, et inhabilitatem ad hujusmodi consequenda, leg. infamiam, C. de decur lib. 10. cap. Ut commissi, §. Privandi,

de haeret, in 6. Sanch. lib. 2. cap. 26. num. 6.

Quae autem sint haec officia, recensentur in cap. Excommunicamus 13. §. Credentes de Haeret. et circa eorundem privationem, attendenda est eadem distinctio, ut supra de beneficiis, de Ameno loco cit. num. 54.

Circa Regulares vero haeresis reos, poenitentiatos a S. Officio, vide infra cap. VI. verb. Haeresis.

Item incurrunt privationem omnium honorum, et jurium suorum, et actionum, quae confiscantur ipso jure, leg. Manicheos §. 1. C. de haeret. cap. Excommunicamus, lib. 1. §. Dammati de haeret. cap. Cum secundum leges de haeret. in 6. Clemen. 2. eod. titul. Suarez de fide, disp. 22. sect. 2. Sanch. lib. 2. cap. 22. num. 7.

Hinc etiam haeretici privantur jure patriae potestatis in suos filios; et sic filii ipso jure sunt emancipati, et sui juris effecti, cap. 2. §. fin. de haeret. n. 6. uxor, aut vir liberatur a subjectione, et obligatione debiti matrimonialis; et si iudicio Ecclesiae talis fuerit separatus, tunc, etiam marito, vel uxore ad fidem catholicam reverso, non tenebitur reddere debitum conjux innocens, si religionem, ingredi malit cap. ult. de convers. conjug. Sanchez lib. 2. c. 24. n. 6. Layman lib. 4. tract. de fide, c. 16. num. 4. §. 6. Similiter servi liberi fiunt, et subditi solvuntur juramento fidelitatis, et jure subiectionis, Sanchez lib. 2. cap. 24. num. 13.

Limita, quod praefatae poenae temporales non procedunt contra haereticos regionum palam infectarum, Navarr. cons. 12. n. 10. et 12. de haeret. Henriq. lib. 14. c. 5. n. 4. Layman lib. 4. tract. de fide c. 16. §. Sexta est, et tract. de irregular. c. 4. in fin. quando scilicet sunt tolerati, nec est bellum indictum: neque procedit de bonis fidelium sub Principe haeretico, vel infideli, etiamsi bellum sit indictum, ut de bonis christianorum subditis Regis Angliae, vel turcis: vide infra verbo Schismatici cap. 1.

V. Immunitate ecclesiastica loci sacri non fruitur reus haeresis, ex Bulla Gregorii XIV., de qua dicam verbo Immunitas cap. 1.

VI. Inhabilis semper remanet ad confessiones secularium audiendas sacerdos, qui semel publice, vel secrete abjuravit de haeresi formali; etiamsi ei fiat generalis abolitio, seu gratia, ex decreto Pauli IV. relato a Majolo lib. 5. c. 46. num. 3. et 6.

VII. Item, si quis fuerit deprehensus semel in schismate, vel haeresi, vel confessus, vel convictus de his, talis in Pontificem Romanum nunquam eligi potest, alias electio esset nulla; neque tractu temporis, aut longa possessione revalidabitur; et quilibet, quandocumque apparuerit hoc crimen, ab ejus obedientia discedere potest, nulla super his declaratoria expectata, ex Bulla Pauli IV. 19. Cum ex Apostolatus: et sic habes unam exceptionem, quae potest apponi contra electionem Papae, licet regulariter nulla obici possit: et de hoc vide Azor. lib. 4. c. 5. quaest. 7. p. 2.

VIII. Denique haereticus moriens, privatur ecclesiastica sepultura: de qua re vide infra verbo Sepultura cap. 4. ubi de poena sepelientis haeticum; et de alia, quod locus ille perpetuo remanet pollutus, et irreconciliabilis, c. 2. de haer. in 6. in princ.

IX. Filii haeticorum diversas poenas incurrunt, ut dicam infra cap. 3.

X. Relapsus in haeresim, quam abjuravit; vel

postquam se purgavit a suspitione vehementi, tradendus est Curiae seculari, puniendus ab illa, c. *Ad abolendam* §. *illos quoque de haer.* sed si erat solum suspectus leviter, si relabatur, non est poena re ipsorum puniendus, c. *Accusatus de haeret.* in 6.

¶ *Ad haeresim externam spectat nedum externa tantum fidei negatio ad evitanda dira supplicia, et mortem, sed etiam simulatio falsae religionis, verbis, aut factis, ut cum communi optime demonstrat clarissimus Auctor Paulus Gabriel Antoine, Societ. Jesu in Tractatu de virtutib. theolog. cap. 3. et insignis theologus Philippus de Carboneano, meritissimus Provincialis Romanae Provinciae, Ord. Minor. Regul. Observantiae, a quo in fine cit. cap. enumerantur capita, quibus, vel facto, vel implicite catholica fides violari videtur; quaeque placet hic transcribere.*

-- Primo itaque fidem facto suo negare dicitur, qui ea faciat, quae ad falsi numinis, haereticique hominis obsequium, et cultum referantur; is enim facto suo falsam religionem profitetur: atque hanc ob rem sup. Inq. decretis an 1626. et an. 1669. definitum est; nullo modo licere christianis, nec ulla causa, aut motivo posse permitti, aut tolerari, ut operam suam navent, aedificandis instaurandis, verrendisque templis, falsis numinibus, vel auctoribus falsarum sectarum dicatis; aut eorundem purgandis parietibus, et pavimentis, mundandis altaribus, aperiendis, claudendisque foribus. Atque hinc sequitur, rei de se malae operam dare, ac facto negare fidem, qui idola, quae infideles colant, construant, vel falsi numinis imagines pingant; quippe falsis numinibus famulatum praebent, iisque, si non per se, per alios saltem, obsequium, cultumque exhibent.

Secundo, facto fidem negat, qui ea faciat, quae ritum falsum, sacrilegumque cultum comprobent, ratumque habeant: id enim est fidem orthodoxam, quae haec damnat, contemnere, falsamque religionem opere profiteri. Ratum vero habent ritum, falsumque cultum, qui in schismaticorum, haereticorum, infideliumque templis, organa, vel alia instrumenta pulsent, metros canant, aut concinendos componant, vel artem musicam alio modo exercent... *Vide Constit. Bened. XIV. -- Omnium sollicitudinum.*

Tertio, qui facto aliquo orthodoxam religionem in odium fidei contemnat; ut qui, imperante infidele principe, in catholicae fidei contemptum sacros ritus spernat, carnes, quo prohibentur tempore, comedat, immolatis utatur, christianorum templa evertat, ex quo descendat, dum ante fores transit templi idolorum, ex decret. suprem. Inq. 1674. Is, et fidei professionem omittit, quam vigente illo principis praecepto, quod vim interrogationis habet, palam facere debet, et fidem ipsam exteriori contemptu negat.

Quarto, qui vestem induat, quae ex instituto hominum, usu recepto, et approbato, falsae sectae professorem, sive falsae religionis ministrum designet, ut lineam vestem talarem, quae mahumettanis sacerdotibus est propria, vel fasciam quandam, qua apud Indos idolorum sacerdotes utuntur: is enim hoc modo falsae sectae professorem sese ostendit, ac virtualiter saltem, fidem negat: decret. suprem. Inq. 8. Julii 1630.

Quinto, qui nomina turcica, quorum nec memores esse deberent per labia sua, assumunt; abominanda infidelium templa, quae moschaeas vocant, frequentant: ecclesiasticorum jejuniorum dies carni esu profanant, et haec eo fine, ut mahumettani credantur, opera faciunt; quae mendacium in re gravissima continent, et virtuales fidei negationem, maxima cum Dei injuria, proximique scandalo, includunt: quemadmodum legitur Constitut. -- *Inter omnigenas.* -- tom. 1. Bull. pag. 32. in qua SS. D. N. Bened. XIV. abusus damnat nonnullos, fidei puritati contrarios, qui in Regno Serviae, finitimisque regionibus in christianam religionem irreperunt; atque decernit, eos -- qui obstinate in hujusmodi via impiorum pergere velint, incapaces esse sacramentorum in vita: et si impenitentes decesserint, suffragiorum post mortem; ad quae nullus Ecclesiae minister illos admittere praesumat; alioquin a proprio Episcopo canonicis poenis plectendus erit.

His iisdem poenis contentis in can. 3. Concilii Albaniae celeb. an. 1730. sub Clem. XII. dictus Bened. Constitut. Quod Provinciale 1. Augusti 1754. multandos praecipit christifideles Provinciae Albaniae sub turcarum ditione versantes, qui turcicis, seu mahumettanis nominibus, quae nunquam sibi imposita fuerant, ob quamcunque, vel tributorum exemptionem, et immunitatem, vel liberi commercii commodum, vel evitandarum poenarum causam se nuncupari -- patiuntur.

Sexto, qui ritus usurpent falsae religionis protestativos, hujusmodi usu errores contra christianam fidem, quos indicant, sese approbare demonstrant, ac falsae sectae professores exterius manifestantur. -- *Vide cit. Constit. Inter omnigenas.*

Nota, si ritus indifferentes occurrant, tutius est, ut catholici, quoad fieri possit, ab illis absterneant, ne cultu peregrino, et Ecclesiae catholicae ignoto, verum Deum venerentur. Nunquam vero licet: -- *Gentilium ritus adoptare, eosque in christianos usus convertere, inconsulta Apostolica Sede, -- ut Const. decernitur ante laud. -- Omnium sollicitudinum.*

Implicite contra orthodoxae fidei confessionem peccat, qui dum debitus Deo honor id postulet, libere orthodoxam fidem non profitetur, sed taceat, atque silentio suo alios in suspensionem ducit, se, vel fidem negare, vel eam profiteri erubescere: in Deum enim injuriosus est, qui veritatem ab ipso revelatam libere confiteri erubescit. Primo ita peccat, qui interrogatus a publica potestate de sua religione, taceat. 1. si interrogatio sit in odium Religionis: si enim ob politicas status rationes fieret, ut pecunia v. g. a catholicis extorqueretur, debitus Deo honor ex confessionis silentio non subtraheretur. 2. si silentium attentis circumstantiis, non appareat omnibus implicita orthodoxae fidei confessio.

Secundo peccat etiam, qui interrogatur a privata persona, fidem palam non fateatur in iis circumstantiis, in quibus, confessionis omissione, Deus injuria afficeretur, et proximus pateretur scandalum (haec enim duo semper vitare tenemur): ut si interrogatus, prospiceret ex suo silentio, fluctuantes in fide catholicos audientes, vel infideles christianos derisuros, quod fidem christianam palam confiteri erubescerent.

Tertio: quamquam persecutio in odium fidei adversus orthodoxos excitata in Deum injuriosa sit, et interrogationem, quae ad fidem confitendam cogit, involvat; tamen, ut optime Auctor demonstravit, qui eam fuga declinare studeat, non modo non negat, sed ipso facto fidem quodammodo fatetur. Fuga autem non modo licita, sed quandoque etiam necessaria est. 1. Quoties fideles timeant, praevidentque periculum succumbendi tormentorum atrocitati, fidemque negandi: nam qui hujus periculi conscius, tyranni saevitiam non devitet, Deum tentaret, qui sicut non deficit in necessariis, ita non abundat in superfluis. 2. Quando persona necessaria, ac maxime utilis sit communi Ecclesiae bono, ut Augustinus *tract. 46. in Joannem* exemplo demonstrat Apostoli Pauli, qui ob Ecclesiae utilitatem se furori Praepositi Damasci subduxit. 3. Declinandum martyrium est, dum praevideatur nemini profuturum, sed tyrannum magis irritandum fore, et crudelius in christianos saeviturum. 4. Licite etiam Episcopi, parochi, et missionarii fugiunt, ac quandoque saevientem tyrannum declinare debent, si in ipsos solos saeviat, ac alii ministri adsint, qui relictis ibi christianis spiritualia subsidia suppeditare possint. -- *Manifestum est*, -- inquit S. Thom. *lect. 3. in cap. 10. Joan.* -- *quod si quaeratur sola persona Praelati, possunt alii loco ipsius ad gregis custodiam deputari, qui vice sui consolentur, et gubernent gregem: unde si sic fugiat, non dicitur dimittere oves; et hoc modo, et casu fugere licet.* -- Imo, expedit aliquando haec fuga, si ea impediri possit, ne tyrannus in alios quoque christianos saeviat; vel si redire posse sperent majori cum fructu. Sed pastoribus, sacrisque ministris fugere non licet, si oves eorum indigent spirituali subsidio, si periculum sit, ne dispergantur, et fidem amittant, ac si ex eorum fuga scandalum paterentur fideles, atque infideles contemnendi. Religionem occasionem sumerent: tum enim non solum charitatis, verum etiam justitiae debito tenentur rudes instruere, dejectos roborare, et erigere, nutantes confirmare, omnesque ad dimicandum totis viribus, pro Dei gloria, et honore adhortari. Hinc proposito dubio, -- *An ad evitandum periculum, liceat missionariis a missione discedere absque licentia Sacrae Cong.?* -- an. 1646. Sac. Cong. de Propaganda Fide respondit, -- *Tempore persecutionis, esse magis necessariam pastorum praesentiam, ne fideles pervertantur.*

Quarto, dum infideles, vel haeretici sacras imagines conerant, et crucifixum contumeliis afficiant, tenentur fideles palam orthodoxam fidem profiteri, debent enim, quoad fieri possit, injuriam Deo, et sacris imaginibus irrogatam propulsare, ac per publicam confessionem palam facere, orthodoxam fidem, sacrasque imagines honore dignas esse. Secluso vero periculo contemptus, licet missionariis sacras imagines donare infidelibus, qui iis delectentur, tum amicitiae, pacisque fovendae gratia, tum ad eos alliciendum ad amplectendam fidem, ex decret. suprem. Inq. 1674. Nefas vero est, ex eodem decreto, iis sacros libros, ac vasa sacra tradere, qui in Religionis contemptum uti possint.

Quinto, dum infideli, vel haeretico magistratu imperante, christianorum Ecclesiis, aedibus, aliisque

locis libelli affiguntur, orthodoxae Religionis detractantes, eandemque contumeliis, et calumniis deturpantes, orthodoxi praecepto illo, quo illatam Deo injuriam vindicare, ac sublatum ei honorem restituere tenentur, in ea necessitate constituuntur, ut schedas auferre, libellis respondere, ac ad iudices delati, palam orthodoxam fidem profiteri debeant. At scripturis, quae non publica auctoritate, sed privata fiunt, quaeque evangelicos ministros injuriis, calumniisque afficiunt, et orthodoxae fidei adversantur, ministri sacri contraria opponere non prohibentur, dum tamen inde imminere non videant gravioris persecutionis periculum. Satius tamen erit injurias, calumnias, et blasphemias patienti animo ferre, ac negative se habere, suprem. Inquis. decret. 1674. *III*

Notanda insuper sunt sequentia ad hanc eandem materiam spectantia.

-- *Feria V. die X. Maii MDCCLIII. in Congreg. generali Sanctae Romanae, et universalis Inquisitionis Sancti Officii etc.*

Super dubiis propositis a quodam missionario civitatis Tenos in Pelopponeso, et a Sacra Congregatione de Propaganda Fide ad S. Officium transmissis per ejus R. P. D. Secretarium die 24. Martii ejusdem anni: Sanctissimus, auditis votis Eminentissimorum, decrevit.

Ad primum nempe: *an liceat catholicis latinis concedere, vel permittere, ut in eorum Ecclesiis missam celebrent presbyteri graeci ritus, schismatici, et haeretici, atque hos admittere in funeribus catholicorum defunctorum.* Quoad primam partem dicti dubii respondendum: *non licere* maxime cum Patriarchae Constantinopolitani commemorationem faciant, et festum celebrent infamis Palamas: id enim perinde est, ac consentire eorum haeticis ritibus, et communicare cum eis in eorum sacris, schismatico, et haeretico furfure pollutis; aut saltem occasionem praebere catholicis ad latinas intervenientibus Ecclesias communicandi cum haeticis in divinis rebus, aut ad minus scandalum concipiendi. Quo vero ad secundam partem ejusdem dubii, quatenus schismatici comitantes funera catholicorum, meram praesentiam materiale exhibeant causa honoris civilis erga defunctos, non se immiscentes precibus, ac ritibus catholicis, quibus mos est funera offerre, et defunctos ad sepulchrum deducere, tolerari posse: quatenus vero in illa functione proprios ritus adhibeant, vel nostris se immisceant, *non licere, nec esse permittendum.*

Ad secundum, nempe: *an liceat catholicis graeci ritus, non habentibus catholicam Ecclesiam ejusdem ritus, communicare in divinis cum graecis schismaticis, et haeticis: non licere*: quia in casu proposito confugere possunt ad Ecclesiam catholicam latinorum, et in defectu sacerdotis catholici ritus graeci a sacerdotibus latinis sacramenta suscipere.

Ad tertium, nempe: *an liceat confessariis, vel sacerdotibus latinis administrare Sacramentum Poenitentiae graecis catholicis, communicantibus in divinis cum graecis schismaticis: non licere* extra casum extremae necessitatis.

Pro majori vero instructione ejusdem missionarii, aliorumque missionariorum, transcribi mandavit id, quod Sanctissimus ad materiam docuit in ejus tractatu de Synodo Dioecesana lib. 3. cap. 5.

ibi, et nihilominus ea est misera nostrorum temporum conditio, ut multis in provinciis, in quibus haereses, aut dominantur, aut grassantur impune, duram catholici subeant necessitatem cum haereticis conversandi, et familiariter agendi. Verum, quamvis juxta praesentem disciplinam, inductam a Martino V. in celebri Extravagantium, *Ad evitanda*, de qua nonnulla inferius, liceat catholicis cum haereticis, modo non sint expresse, et nominatim denunciati, libere conversari, et cum iisdem communicare in rebus mere prophanis, et civilibus; non idcirco tamen arbitrari debent catholici, fas quoque sibi esse cum iisdem haereticis consortium habere etiam in rebus sacris, et divinis: siquidem Paulus V. post maturam rei discussionem, neutiquam licere definivit catholicis regni Angliae haereticorum templa adire, ritibusque interesse, quos inibi exercent, uti legere est in duobus decretis ab eodem Pontifice editis, uno scilicet anni 1606., altero anni 1607., quae referuntur a Cardinali Laurae in 3. *sententiar. part. 2. tom. 3. disput. 11. artic. 9. §. 4. num. 292*. Haud equidem ignoramus, non deesse theologos, ab omni culpa absolventes catholicos, qui cum haereticis, et schismaticis, nominatim non denunciatis, communicant in divinis, atque etiam sacramenta ab iisdem recipiunt, dummodo hae simul concurrant rerum circumstantiae: primo scilicet, ut ad praedictam communicationem catholicos adigat gravissima, et urgentissima causa: secundo, ut haeretici, aut schismatici, a quibus sacramenta exposcunt, sint valide ordinati, et sacra administrent ritu catholico absque ulla admixtione ritus damnati: tertio, ut communicatio cum iisdem in divinis non sit externa protestatio falsi dogmatis, qualis erat ingressus in protestantium Ecclesias, cum catholicis Angliae illum inhibuit Paulus V., ideo quippe Regis edicta omnes adire jusserant haereticorum templa, ut tali pacto se cum protestantibus sentire faterentur: quarto demum, ut catholicorum cum haereticis communicatio in divinis, nulli scandalum ingerat: verum in primis praedicta theologorum sententia suos habet adversarios, neque ab omnibus admittitur tanquam in praxi secuta: deinde, ea etiam admissa, cum omnes enumeratae circumstantiae simul, et conjunctim adesse debeant, ut catholicorum cum heterodoxis in rebus sacris societas omni vacet culpa, quemadmodum docent Silvius in *tertia parte Sancti Thomae tom. 4. quaest. 24. art. 6. quaest. 3. conclus. 3.* Cardinalis de Lugo de *Fide disput. 22. sect. 1. n. 11.* Thomas a Jesu *tractatu de omnium gentium salute procuranda lib. 8. part. 2. §. 4. vers.* Sed major est difficultas *pag. 556.* Cardinalis Albitius de *inconstantia in fide cap. 18. num. 30. et seqq.* Cardinalis Gottus in 2. 2. *Sancti Thomae, quaest. 4. dub. 6. §. 3. num. 2., et quaest. 3. de Infidelibus comparate ad fideles. dub. 3. §. 2.,* idcirco, fere impossibile est, usuveneri, ut a flagitio excusari valeant catholici sese in rebus sacris cum haereticis, et schismaticis admiscere: quamobrem Sacrae Urbis Congregationes, Sancti Officii videlicet, et de Propaganda Fide, illicitam semper reputarunt communionem, de qua est sermo, doctamque concinnarunt instructionem, Nobis in minoribus tunc degentibus, qualemcunque nostram operam, navantibus ad missionarios, cum opus fuerit, transmit-

tendam, ubi rationes expenduntur, propter quas, vix unquam accidere potest, ut in praxi sit innoxia catholicorum cum haereticis communicatio in divinis. ☞

CAPUT II.

Haereticorum receptatores, defensores, fautores, et credentes haereticis.

I. Excommunicationem majorem incurrunt latam in c. *Excommunicamus, lib. primo, §. Credentes de haeret. et c. Noverit 49. de sent. excomm.* et licet ex dictis capitibus non sit reservata, est tamen hodie reservata in Bulla Coenae Domini *cap. 1.* et ad hanc censuram incurrendam non est necesse, quod principalis, idest haereticus, sit denunciatus nominatim, quia hae actiones secundariae per se primo puniuntur, *Sanch. lib. 2. c. 10. n. 6. Suarez de fide disp. 24. sect. 2. n. 7.*

Limita, ut procedat, si dictae actiones fiant ob causam haeresis formaliter; secus si ob consanguinitatem, vel amicitiam, vel misericordiam, *Sanch. ibi n. 4.* cum communi: nisi talis favor, seu communicatio redundaret in favorem haeresis, *Suarez de fide dis. 24. sec. 1. n. 9. Farinacc. q. 182. n. 132.*

Item receptatores, fautores, et defensores haereticorum, si communicent cum illis nominatim denunciatis, incurrunt excommunicationem aliam majorem etiam in Bulla Coenae, ratione participii in crimine, si communicent cum eo in causa haeresis, seu ob haeresim, c. *Nuper, de sententia excommunicationis*: item incurrunt ratione dictae excommunicationis, ultra excommunicationem majorem supra dictam, etiam excommunicationem minorem, per *cap. Excommunicamus, c. Sicut Apostoli, c. Qui communicaverit 11. q. 3.* quia istae duae causae, et excommunicationes sunt separatae ab illa primo loco recensita, et non sunt sublatae, vel transfusae per *cap. 1. Bullae in Coena Domini, Filiucc. tract. 16. n. 39.*

II. Item praedicti incurrunt eo ipso irregularitatem, c. 2. §. *Haeretici, de haeret. in 6. Sanch. c. 25. n. 7. lib. 2. Suar. de cens. dis. 43. sect. 1. n. 5.*

III. Idem, si per annum insordescant in excommunicatione praefata, eo ipso sunt infames juris infamia, d. *cap. Excommunicamus, §. Credentes*, et Constitutione Friderici Imperatoris, *extravag. prima, et auth. Credentes de haereticis, Suar. de fide dis. 24. sect. 1. n. 15.* multi tamen dicunt, ad hanc poenam requiri declaratoriam insordescitiae praefatae, *Azor. tom. 1. lib. 8. q. 13. quaest. 8. Sanchez lib. 2. c. 26. n. 1. et seq. Farinac. de haeresi q. 189. n. 56. Caputaquen. decis. 90. par. 2. verbo Infamia.*

IV. Item ipsi, eorumque filii diversas poenas incurrunt, de quibus dicam *cap. seq.*

V. Praeterea praedicti delinquentes, cum ex insordescitiae praedictae infames effecti fuerint, fiunt inhabiles ad omnes actus legitimos, *gloss. in dict. §. Credentes super verb. Sit etiam intestabilis*: unde non admittuntur ad publica consilia, neque ad vocem activam, aut passivam, neque ad testimonium; nisi cum tortura, et nisi in criminibus exceptis, neque ad agendum in judicio, neque ad postulandum, neque ad officium tabellionis, neque ad quaerelam inofficiosi testamenti.

VI. Item praedicti credentes, fautores, defensores, receptores non gaudent immunitate ecclesiastica loci sacri, sed extrahi possunt, juxta Bullam Gregorii XIV. ubi excipit a tali privilegio haeresis reos: inter haeresis autem reos numerantur etiam dicti cooperantes, et omnes suspecti vehementer de haeresi, *Farin. tract. de immunit. n. 175. Bonac. tract. de immunit. n. 21. §. 4. Diana resol. 38. tr. 1. tom. 1.*

VII. Denique isti carent ecclesiastica sepultura, adeo, ut eos sepeliens, incurrat in censuras, et poenas, de quibus *c. 2. in princ. de haeret. in 6. de quibus vide infra verbo Sepultura c. 4. et locus ille perpetuo remanet pollutus, et irreconciliabilis, dict. c. 2. dixi ibidem.*

VIII. Contra scienter praesumentes receptare, vel defendere, vel favere personae, vel credere, vel dogmatizare dogmata alicujus haeretici deprehensi, vel confessi, vel convicti, si haeticus iste sit Episcopus, vel Cardinalis, vel Legatus, aut Comes, vel Baro, vel Dux, vel Imperator, incurrunt excommunicationem latae sententiae, et juris infamiam, et fiunt intestabiles; et si sint clerici, incurrunt eo ipso privationem Ecclesiarum, beneficiorum, dignitatum, et officiorum; et tam ipsi, quam laici incurrunt privationem dominiorum suorum, et honorum omnium, et bona ista primo occupanti catholico conceduntur ex *Bulla 19. Pauli IV. §. 5. quae licet non reperiatur ibi publicata, tamen fuit publicata ex Bulla Pii V. 22. §. 3. in qua fuit confirmata, ut notat Cherubin. in apostilla ad dictam Bullam Pauli IV.*

CAPUT III.

Haeticorum, eisque credentium, fautorum, receptorum, aut defensorum filii.

I. Filii istorum sunt infames infamia juris, secundum multorum sententiam, quia idem in filiis reorum laesae majestatis humanae, leg. *Quisquis §. Filii, C. ad leg. Jul. Majest.* ergo a fortiori in filiis reorum laesae majestatis divinae, ita tenent *Simanch. cath. inst. tit. 29. num. 13. Castro, Covarr. Molina, Graff. Locat. et alii apud Sanchez lib. 2. cap. 28. n. 4. in decal.*

Contraria videtur probabilior, quia nullibi in eos est statuta poena, neque in poenalibus arguendum a majoritate rationis: ita tenet *Menoch. consil. 808. n. 44. Suar. de censur. disput. 48. sect. 3. n. 2. Sanchez in decal. ibidem n. 12. c. 34. num. 8. unde constat, eos posse testimonium ferre in judicio, ut Sanchez ibid. c. 27.*

H. Filii praedictorum usque ad secundam generationem per lineam paternam, et usque ad primam per lineam maternam, sunt irregulares, ut promoveri non possint ad ordines, dummodo parentes ipsi defuncti fuerint impenitentes, *c. Quicumque, §. Haetici, de haeticis in 6. c. Statutum lib. secundo, eod. tit. in 6. Sanchez lib. 2. c. 28. n. 7. Majol. lib. 5. c. 46. num. 4. Suar. de fide disp. 24. sect. 1. et hanc irregularitatem ex delicto vocat Tolet. lib. 1. c. 69. §. tertio in fin.*

Limita, ut possint ministrare in susceptis ante paternam haeresim, *Sanch. can. 28. n. 10. imo, quod geniti ante haeresim, nullo modo sint irregulares,*

ait Sanchez c. 27. n. 13. et 14. Laym. de irregul. c. 4. n. 11. §. Dico secundo.

Limita secundo, ut non procedat de filiis istorum in regionibus, in quibus palam, et impune haereses grassantur, *Henriq. lib. 4. c. 5. n. 4. Sanchez lib. 2. c. 27. et c. 28. n. 28. in fin. Eman. Sa verb. Haeresis n. 4. Filiucc. tract. 22. n. 227. Layman. de irregul. c. 4. §. Notat vero.*

Limita tertio, ut solum procedat, si delictum paternum sit notorium jure, vel facto, *Sanch. c. 17. n. 28. cum multis Auctoribus.*

III. Item praedicti filii sunt inhabiles ad beneficia, et officia publica *c. 2. §. Haetici de haeticis in 6. vide Sanchez lib. 2. cap. 27. n. 1. Avilam de cens. par. 7. dis. 4. dub. 3. et idem de filiis judaizantium baptizatorum; quia inhabiles sunt ad beneficia juxta distinctionem dictam sup. n. 2. Rota decis. 307. par. 2. noviss. num. 2. et 6. ait, non procedere hanc poenam, quodcumque parentes judaizantes fuerint Ecclesiae reconciliati, seu reincorporati.*

IV. Item privantur paterna haereditate ipso jure, quia ipso jure bona sunt devoluta fisco, etiam quoad legitimam a. *Vergentis de haeticis, c. Cum secundum de haeticis in 6. Sanchez lib. 2. c. 16. n. 25. et 26. multas habet limitationes haec propositio, quas vide apud Sanchez lib. 2. c. 16. Farinac. quaest. 190. §. Primo de haeresi, Barbos. in d. cap. Vergentis num. 12.*

CAPUT IV.

Haeresis suspecti.

Suspecti vehementer de haeresi non gaudent immunitate ecclesiastica loci sacri, ut dixi *supra cap. 2. n. 6. nullam tamen incurrunt censuram, regulariter loquendo, ob solam suspicionem vehementem, neque cogendi sunt petere absolutionem ab excommunicatione ob haeresim, si vere non habuerint talem errorem: suspecti autem violenter censentur in foro externo indigere excommunicationis absolutione, Pegna in directorio fol. 486. Umbert. in praxi Inquis. verb. Suspicio, Portel. responsorum par. 1. c. 28. n. 9. incurrunt autem poenas aliquas suspecti haeresis, si fuerint poenitentia, vel si abjurare coacti fuerint, ut dicam *infra cap. 6.**

Qui inter caeteros puniendi sint, ut suspecti de fide, vide *supra cap. 1. verb. Conventicula.*

CAPUT V.

Haeresis suspecta dogmata praedicantes.

Vide verbo *Praedicatio cap. 1.*

CAPUT VI.

Haeresis, vel suspicionis haeresis causa poenitentia, vel abjurantes, ad quae inhabiles maneant.

I. Irregulares sunt poenitentia a. Sancto Officio ob haeresim formalem confessam in judicio, vel extra; quia semel haeticus, etiam post reconciliationem remanet irregularis, ut dixi *supra c. 1. n. 3. secus autem est in poenitentia ob suspicionem, etiam vehementem, de haeresi, quia post purificationem, etsi fuerint publice poenitentia, non*

remanent irregulares; nam per purgationem tollitur haeresis praesumptio, seu suspicio, et praesumptura juris infamia, *Simanc. Cath. instit. tit. 55, n. 3. Zanchi. de haeretic. cap. 20, n. 6. Genuens. in praxi cap. 45, n. 5. cum allegatis.*

Inhabilis remanet perpetuo ad confessiones secularium audiendas quicumque semel abjuravit ob haeresim formalem, non ob solam suspicionem, etiam vehementem, ex decreto Pauli IV. refert *Majolus lib. 5. cap. 46, num. 6. in fine, et Genuens. cap. 45, num. 2. et 3.*

Inhabiles sunt perpetuo regulares ad omnia officia, et gradus suae Religionis, quibus pro delictis ad S. Officium pertinentibus, poenitentiae genus aliquod impositum fuerit, exceptis poenitentiis salutaribus; et remanet haec inhabilitas, etiam expleto tempore poenitentiae, vel gratia illius obtenta; nisi expresse in S. Congreg. coram Papa, vel ab ipso Papa rehabilitati fuerint: et si contra hoc decretum prompti fuerint, promotio est nulla, et promoventes incurrunt ipso facto poenam privationis suorum officiorum, et vocis activae, et passivae; super qua poena dispensari non poterunt ab alio, quam a Papa, vel eadem S. Congreg. coram Papa. Haec constituta in decreto S. D. N. Urbani VIII. in S. Congreg. Generalis. Inquisit. anno 1626. feria 5. Octobris.

CAPUT VII.

Haeresis, vel aliter ad Sanctum Officium pertinentes, Regularium causas superiores ipsorum ne cognoscant, sed subditos suos haereticos, vel suspectos denuntient, et aliorum denuntiationes non retardent.

Ex Bulla Pauli V. 16. vel 19. vel 26. edita die 1. Sept. anni 1606. *Romanus Pontifex*, primo revocatae sunt omnes facultates Praelatis regularium concessae cognoscendi causas ad Sanctum Officium pertinentes; et mandatum, ut religiosi haeretici, vel suspecti de haeresi denuntientur Inquisitoribus, vel locorum Ordinariis vicinioribus; et praecceptum est superioribus regularibus illorum, ne tales denuntiationes retardent; imo ipsi eos denuntient, quos haereticos, vel suspectos noverint, absque alia consultatione, Inquisitoribus, vel vicinioribus locorum Ordinariis, ut supra.

Quod si superiores praefati regularium tam Generales, quam alii, huic Constitutioni non paruerint, incurrant poenas ipso facto privationis dignitatum, et officiorum suorum ordinum, et vocis activae, et passivae, et inhabilitatem perpetuam ad huiusmodi, et omnes censuras, et poenas latas contra fautores haereticorum, et impediens Sanctum Officium; et in specie incurrant excommunicationem in dicta Constitutione latam, Papae reservatam; et adduntur ibi clausulae derogatoriae plenissimae.

Haec Constitutio innovata, et ampliata fuit ab Alex. VII. Constit. Licet alias. 8. Jul. 1660. ubi sub iisdem poenis ipso facto incurrendis, statuitur.

I. Ut sub hac obligatione comprehendantur superiores regulares cujuscunque ordinis, et instituti, etiam Societatis Jesu.

II. Ut teneantur denuntiare quoscunque religiosos, tam sibi subditos, quam non subditos -- haereti-

cos, vel de haeresi quomodocunque etiam -- *LEVITER SUSPECTOS* -- ipsis interdicendo, ne eosdem suos subditos ad S. Officium recurrentes, vel recurrere, aut accedere volentes, molestent, vexent, aut alio quovis modo, sive directe, sive indirecte, retrahant, aut dissuadeant; imo eos monere debeant, -- *UT IPSI QUOQUE EIDEM DECRETO OMNINO PAREANT, ET ALIOS CHRISTIFIDELES, ETIAM CONFRATRES SUOS, AD PARENDUM HORTENTUR, ET SUADEANT.*

III. Ut sub iisdem poenis in superiores a Paulo V. ut supra inflictis, praefati subditi -- absque ulla participatione, etiamsi nulla petita venia a superioribus, etiamsi nulla fraterna correctio, vel alia monitio praemissa fuerit -- omnino teneantur ad denuntiandum quoscunque, etiam confratres, ac superiores, etiam primarios, suos ejusdem Ordinis, et Religionis, quos noverint esse de fide quomodolibet, *ETIAM LEVITER SUSPECTOS* -- ac insuper debeant -- omnes, et quoscunque etiam alios, a se consilium, ut supra, petentes monere, et obligare ad denuntiandum -- Nec possint -- illos a denuntiando sub dictae fraternae correctionis, vel alio quovis praetextu retrahere, aut retardare.

IV. Ut -- sub iisdem poenis, ipso pariter facto incurrendis, superiores omnes praefati -- legi curent hoc decretum semel singulis annis, Kalend. Mar. in publica mensa, vel in capitulo ad hoc specialiter convocato, illiusque exemplar in publico loco affigi, et conservari.

CAPUT I.

Homicidium.

Homicidium aliud est ex publica, aliud ex privata potestate; quod ex publica potestate justefit, aliud ex bello, aliud judicio justo perficitur, et utrumque reddit homicidam irregularem ex lenitatis defectu: de quibus dixi verb. *Bel-lum cap. 1. num. 2. et verbo Judicis laici munus.*

Homicidium, quod privata potestate fit, aliud est inculpabile, aliud vero culpabile: inculpabile aliud est necessarium, aliud omnino casuale.

Homicidium privatum necessarium, si contingat ob defensionem vitae, seu corporis proprii, cum moderatione scilicet inculpatae tutelae, non inducit irregularitatem ullam: haec hodie est certa doctrina ex *Clemen. Si furiosus de homicidiis*, quidquid alii dixerint antiquiores, vide *Lessium lib. 2. c. 9. num. 41. Clav. Regiam Sayr. lib. 1. cap. 6. num. 6. Tolet. lib. 1. cap. 82. §. Primum*, et procedit, etiamsi occidens sit clericus, ut gloss. in dict. *Clem. Vero nullam*, et ibi Canonistae communiter, et de communi testatur *Farinac. quaest. criminali 125. n. 27. et 130. et in dubio*, an necessaria fuerit talis defensio, saltem ab occisore necessaria credita, standum est assertioni ipsius juratae, si non habeat contra se juris praesumptionem, gloss. in dict. *Clem. 1. verbo Non valens*, et ibi *Bonif. Vitalin. num. 36. facit cap. Si vero 4. de sent. excommun.* Si autem sit commissum ob defensionem necessariam vitae alterius innocentis, vel reipublicae cum moderatione inculpatae tutelae, quando scilicet lege naturali, vel divina obligatur quis ad talem defensionem innocentis, probabilius est, non inducere irregularita-

tem, juxta Sylvest. verbo *Bellum quaest.* 2. §. *Adde tu, Covarr. in Clem. Si furiosus part.* 3. §. *unic.* num. 5. *Molin. tom. 1. disp.* 109. *Avil. part. 7. disp.* 5. *sect.* 3. *dub.* 5. *Genuens. cap.* 34. *praxis n.* 16. *Layman lib.* 3. *tractat. de homic. cap.* 9. num. 2. plures alios allegat, et sequitur *Bonaccin. tract. de irregul. quaest.* 4. *punct.* 6. num. 11. et 12. ubi ponit exemplum de occidente invasorem patris, aut matris etc. et alios etiam allegat *Farin. q.* 125. n. 278.

Imo generaliter etiam in casu, quo quis non tenetur occidere invasorem alterius innocentis, sed tamen licite potest occidere, non induci irregularitatem, est probabilior sententia, *Petr. Navarra lib.* 2. *cap.* 3. num. 409. *Covarr. ibid.* num. 5. *Less. num.* 73. *Molina disput.* 72. *tom.* 4. *Suarez disp.* 46. *de censur. sect.* 3. num. 9. *Reginal. lib.* 2. c. 5. n. 60. *Coninch. de irregul. n.* 88. et multi alii recentiores.

Quamvis contraria sit magis communis, scilicet, quod occidens ad defensionem necessariam alterius, vel reipublicae, licet non peccet, occidendo, tamen fiat irregularis ex defectu lenitatis, ut testatur *Farinac. quaest. crimin.* 125. num. 280. *Suar. sect.* 3. num. 6. *in fin.* qui ideo ait, tutius esse impetrare dispensationem; et in terminis de occidente ob defensionem patris, aut alterius conjuncti, tenet gloss. *in dict. Clem. verbo Suum, et alii Canonistae ibi, Farin. loc. cit.*

Similiter, si quis occidat ad defensionem necessariam proprii honoris, aut bonorum temporalium cum moderatione inculpatae tutelae, quando scilicet bona sunt magni momenti, neque aliter postea recuperari posse videntur, multi docent, non induci irregularitatem, ut *Sota lib.* 5. *quaest.* 1. *art.* 8. *Covarr. ibi num.* 6. *Castro de lege poenali lib.* 2. c. 14. *Petrus Navarr. lib.* 2. *cap.* 3. num. 418. *Less. c.* 9. num. 73. *Sayr. lib.* 6. c. 17. n. 22. *Suarez disp.* 46. *sect.* 2. *Tanner. tom.* 4. *disp.* 18. num. 86. et 88. quia ex homicidio privato licito dicunt, non induci irregularitatem ex defectu lenitatis, sed solum ex publica potestate commissa: et ampliant multi, etiamsi defendens sit clericus, vel religiosus; quos allegat, et sequitur *Barbosa in c. Suscepimus* 10. n. 2. *de homic.*, sed contraria est magis communis, quod fiat homicida irregularis ex defectu lenitatis, et *Suar. et Farinac. loc. cit.* et tenent *Villadieg. cap.* 6. num. 76. *Henriq. de irregul. c.* 11. num. 3. *litt. D.* *Avila loc. cit. dub.* 4. §. *Benique, Navar. cap.* 27. num. 213.

Quae dicta sunt de defensione honoris, vel bonorum sui ipsius, procedunt eodem modo pro necessaria defensione honoris, vel bonorum proximi, ut *Bonac. de just. tract. de homic. pun.* 11. num. 1. *cum ibi cumulat DD.* quia probabilissimum est, non incurri irregularitatem, occidendo; vide tamen declarationes Alexandri VII. in Indice Hispano librorum prohibitorum.

¶ Circa occisionem ad defensionem bonorum temporalium magni momenti, non levis est controversia, an licita sit, et in quibus concurrentibus circumstantiis, quas vide in *Antoine clarissimo Auctore Societatis Jesu tract. de justitia et jure cap.* 2. *quaest.* 9. qui occisionem ad defensionem proprii honoris, et famae, nemini omnino probat licere. Circa haec duo capita vide infra propositiones a Summis Pontificibus merito proscriptas.

Homicidium autem omnino casuale absque cul-

pa causantis illud, nullam inducit irregularitatem, secundum communem sententiam Doctorum, *Farin. quaest.* 126. *part.* 1. num. 57. ubi ait, ab hac sententia non esse recedendum, et multos allegat, probant *Suarez. disput.* 46. *sect.* 2. *Less. c.* 9. n. 73. *Tanner. tom.* 4. *quaest.* 10. *disput.* 6. n. 110. et 211. quia talis actus non est humanus, sed involuntarius.

Homicidium vero privatum culpabile, aliud est casuale, aliud voluntarium: casuale rursum, aliud est habens culpam intrinsecam theologicam, idest, quando est in causa praevium periculum homicidii, sed non directe volitum: aliud est non habens culpam intrinsecam theologicam, sed legalem, seu a jure imputatam, ex eo, quod dederit homicida operam rei illicitae, et periculosae in ordine ad talem eventum, quamvis operans adhibuerit sufficientem diligentiam, ne sequeretur effectus homicidii. Et advertendum est, quod quando causa est periculosa talis effectus (idest homicidii) ut plurimum tunc homicidium dicitur non casuale, sed voluntarium: quando vero est periculosa, ut in paucioribus, idest raro causans homicidium, tunc dicitur homicidium casuale, si non fuit praevium: ita *Archid. in c. De occidendis* 23. *quaest.* 5. *Cajet.* 2. 2. *quaest.* 64. *art.* 8. *ad 2. Tolet. lib.* 1. c. 77. num. 4. et 5. *Suarez de cens. disp.* 44. *sect.* 1. n. 4. *Filiuc. tract.* 29. n. 117. *Bonac. de irregul. quaest.* 4. *pun.* 8. n. 1. juxta probabiliorē, contra alios apud *Bonac. ibi num.* 2. *relatos.*

I. Homicidium casuale cum culpa theologica mortali causat irregularitatem: est certa sententia, *Farinac. quaest.* 126. n. 74. *Suarez disput.* 45. *sect.* 6. *Laym. lib.* 3. *tract. de hom. c.* 10. n. 3. Si vero sola interveniat culpa venialis, probabilior, et magis communis sententia est, non inducere irregularitatem; ut si in causa operans, habuit levem suspicionem, seu scrupulum de talis effectus periculo, et ita *Sotus lib.* 5. *de just. quaest.* 1. *art.* 9. *Petr. Navar. lib.* 2. c. 1. n. 69. *Tanner. tom.* 4. *disp.* 6. q. 10. n. 217. *cum Valent. Toleta, et Eman. Sà, Sayr. lib.* 7. *cap.* 6. num. 13. *Less. c.* 9. n. 73. *Farin. q.* 125. n. 337. 408. et 418. ubi plures allegat. Contrarium tamen tenent plures, quos vide apud *Dianam resol.* 20. *miscell.* 2. *tom.* 1. tenet gloss. *in c. Significasti* 1. *de homic. Abb. in c. Quaesitum de poenit.*

Homicidium casuale cum culpa sola legali causat irregularitatem in casibus a jure expressis, *Sayr. lib.* 7. c. 6. n. 7. *Suarez disp.* 45. *sect.* 6. n. 9. *Laym. c.* 10. n. 3. ut clerico causante mortem arte chirurgiae perfectionem, vel adustionem; de quo vide verbo *Chirurgia*, et in hoc casu res est certa. Item alius casus in *cap. ult. de homic. in 6.* ubi mandans percuti, prohibendo, ne occidatur, secuta morte, fit irregularis, *Suarez sect.* 2. n. 3. Tertius casus in *c. Sicut* 20. *de homic.* ubi si clericus, vel religiosus colludat cum muliere praegnante, eam trahendo per cingulum, secuta abortu foetus animati ex ea causa, est irregularis, *Sayrus cap.* 6. num. 15. *Suarez loco cit.*

In aliis autem casibus a jure non expressis, quod dans operam rei illicitae periculosae talis effectus, etiam adhibita quavis diligentia, fiat irregularis tenent *S. Thomas* 2. 2. *quaest.* 64. *art.* 8. *ibi Corrad. et Cajet. Palud. in 4. dist.* 25. q. 3. *Gabr. dist.* 25. *quaest.* 14. *art.* 3. *Navar. c.* 27. n. 219. *Majol. lib.* 5. c. 48. §. 3. *Tolet. lib.* 1. c. 81. §. *Prima, qui ope-*

ram, et alii: et hanc esse communem sententiam testantur *Farin. in fragmen. verb. Irregularitas* n. 516. *Sayr. lib. 7. c. 5. n. 12.* Quamvis contra, quod non fiat irregularis, si adhibuit sufficientem diligentiam, teneat *Castro lib. 2. de lege poenal. c. 14. Sot. lib. 5. de just. quaest. 1. art. 9. Bart. Medina 1. 2. quaest. 173. art. 8. Valen. tom. 2. disp. 6. quaest. 3. punct. 3. Covar. in Clem. Si furios. part. 2. §. 4. n. 9. Tannerus tom. 4. disp. 6. quaest. 10. n. 216. et Laym. cap. 10. num. 1. cum Aragon. Sayr. Gutier.*

Homicidium privatum, voluntarium culpabile causat irregularitatem, ut *c. fin. de temp. ordin. ibi Doctores c. 1. et aliis seqq. de homic. Triden. sess. 14. c. 7. de reform. et sess. 24. c. 6. de reform. Farin. quaest. 119. n. 56. Suar. disp. 44. sect. 2. Garz. de benef. part. 7. c. 11. n. 24. Layman lib. 3. tract. de homic. c. 4. a n. 1.* Et haec quidem irregularitas, de qua hactenus hoc capite dictum est, immediate provenit ex homicidio ipso, non ex sententia, neque infamia: unde etiamsi occultum sit homicidium, habet locum, ut *glossa in c. fin. de temp. ordin. Farinac. quaest. 119. num. 56.*

Item ex *Triden. Conc. sess. 14. de ref. cap. 7.* voluntarius homicida specialiter redditur irregularis, et indispensabilis, tam ad ordines, quam ad beneficia, etiam non curata. Unde hodie non potest admitti doctrina *Innocentii, Jo. And. Anan. Butr. etc. in cap. Cum nostris de conc. praeib. dicentium*, quod irregularitas orta ex solo jure positivo, non impedit acquiri beneficium, seu jus in illo, quamvis non possit illud licite retinere, nisi dispensationem obtineat: et patet ex *Trid. ibi*, esse privationem, et inhabilitatem latae sententiae ex particula illa: -- perpetuo careat beneficio -- ut dixi *sup. verb. Duellum cap. 3. num. 2.*

II. Aliam quoque irregularitatem incurrit, quis ex homicidio voluntario, ratione infamiae juris, quam contrahit, secuta scilicet sententia condemnatoria de homicidio, tanquam dolo malo commissio, quia tunc intrat poena legis Corneliae de sicariis, cujus iudicium publicum est, et condemnatum reddit infamem *leg. 1. ff. de publ. Jud. leg. 1. ff. de his, qui not. infam. Sanchez lib. 6. consil. cap. 3. dub. 6. n. 20. Ugolin. de irregul. cap. 60. §. 3.* Si autem homicidium non dolosum, sed culpabile tantum esset, non irrogaret hanc poenam infamiae condemnatio, quia neque ordinarium legis Corneliae iudicium locum habet in tali casu, ut *Boss. tit. de homic. num. 71. Farinac. quaest. 119. num. 26.* neque extraordinarium iudicium infamat, si dolum non punit, ut dixi *verbo Dolus.*

III. In terris autem Ecclesiae Romanae omnes homicidae, quorum delictum fuerit notorium jure, aut facto, aut famosum, si illa infamia sit orta ex iudiciis certis, et evidentibus, ex quibus possit procedi ad condemnationem, etiamsi non fuerint condemnati, vel si fuerint adversum sententiam restituti a Papa, sunt, et remanent perpetuo infames infamia juris, et omni dignitate privati, et ab omnibus actibus legitimis suspensi, et ex Bulla Pii II. *Ad retinendas*, quae est 8. apud *Cherubinum*: et ita exponitur a *Rota, Seraph. decis. 393. num. 8.* Intelligitur autem de homicida doloso, non autem culpabili tantum, per ea, quae *Carrer. de homicid. num. 19. Boss. loco supra cit.*

IV. Privationem beneficiorum ecclesiasticorum

homicida ipso facto, per se loquendo, non incurrit, ut de communi testatur *Azor. lib. 7. c. 18. quaest. 1. tom. 2.* et late probant *Sanch. opuscul. lib. 2. c. 2. dub. 14. n. 6. cum seqq. Farinac. quaest. 119. n. 63. Garzias part. 11. c. 10. n. 39.* Tamen, si beneficium requirat personale exercitium, seu servitium Ordinis sacri, tenetur procurare dispensationem super irregularitate quamprimum. Quod si polit, vel non possit impetrare, tenetur sub peccato mortali, et ex iustitia dimittere beneficium: dum autem non est in mora, potest aliquo tempore illud retinere, dum procurat dispensationem, *Suarez de cens. disput. 40. sect. 2. n. 19.* cum communi sententia, et *Regin. lib. 30. n. 14. Sanch. opusc. loc. cit. dub. 15.* In aliquibus autem casibus homicida ipso facto beneficium amittit; ut primo ex abortu: de quo vide *verb. Abortus*: secundo ex assassinio, dixi *verb. Assassinium*: tertio in occidente Papam, vel Cardinalem, dixi *verb. Majestas. cap. 2.* quarto in occidente Episcopum, dixi *verb. Injuria. c. 4.* quinto in occidente suum Praelatum, vel conbeneficiatum, ut dicam *c. seqq.* sexto in occidente aliquem in odium Sancti Officii, ut dixi *verb. Inquisitio c. 3.*

V. Inhabilitatem ad beneficia incurrit homicida quilibet ratione irregularitatis: sed specialem inhabilitatem indispensablem incurrit homicida voluntarius, *Trid. sess. 14. cap. 7. de refor.*

QUAERES, quis possit dispensare super praedictis homicidii irregularitatibus, et poenis? Respondeo, olim de jure communi Episcopus poterat dispensare, etiam cum homicida voluntario occulto, ut ministraret in susceptis, et ut beneficium simplex obtinere posset: vide *Lopez ad Diaz in praxi cap. 97. §. Hodie autem*: sed hodie cum homicida voluntario, etiam occulto, solus Papa dispensare potest: at cum homicida casuali occulto Episcopus potest dispensare; cum publico vero solus Papa dispensat, seu committit dispensationem, *Trident. sess. 14. cap. 7. de refor. et sess. 24. cap. 6. de refor.* vide de hac re *Garziam part. 7. c. 11. n. 26. Farinac. quaest. 119. n. 62.* qui agunt diffuse. Potest tamen etiam Episcopus dispensare cum homicida casuali publico ad ministrandum in minoribus Ordinibus antea susceptis, et ad obtinendum beneficium simplex, ut de magis communi *Farin. n. 61.* eodemque modo solum potest Episcopus dispensare super homicidio voluntario iusto, seu super defectu lenitatis, *Garzias num. 34.* cum communi sententia.

An autem Praelati regulares cum suis religiosis dispensare possint in praedictis, vide *Dianam ref. 44. et 45. tract. 2. tom. 2.*

An vero homicidium in rixa perpetratum, non ad vitae defensionem, neque praemeditatum, sed tamen directe volitum ab eo, qui non fuit auctor rixae, sed provocatus fuit verbis, et subito iracundiae calore occidit provocantem, dicendum sit voluntarium, vel potius casuale, itaut Episcopus vigore dicti decreti Concilii Tridentini dispensare possit in occultis; duae sunt sententiae. Prima est magis communis, et probabilior reputata, quod sit voluntarium, ut patet ex *Bonacin. de irregular. quaest. 4. pun. ult. n. 6. Diana resol. 19. tract. 1. miscell. tom. 1.* Et facit, quod Juristae communiter dicunt, hoc homicidium esse dolosum, seu voluntarium simplex, distinctum scilicet a doloso, seu volunta-

rio deliberato, seu praemeditato, seu ex proposito, seu a sanguine freddo, ita *Clarus §. Homicid. n. 1. vers. Dolosum autem, Menoch. de Arbitr. casu 361. n. 15. et 18. Farinac. quaest. 126. n. 5. et 6.*

Secunda sententia asserit, dicendum esse homicidium causale, et ideo Episcopum modo praedicto posse dispensare, quia homicida ex subita ira non censetur habuisse animum occidendi perfecta deliberatione, seu omnino libera voluntate, ut *ly. Quid quid calore, ff. de reg. jur. ita docent Perez., Henr. et Eman. quos allegat, et sequitur Ayala de cens. et irregul. par. 7. disp. 6. sect. 2. dub. 1. §. Praeterea dico, Continch. de cens. disp. 18. n. 111. Diana loc. cit. Salzedo ad Diaz in praxi canon. c. 97. lit. B. §. Erit sane. Et quod hoc sit dicendum homicidium magis casuale, quam voluntarium, et ideo poena tantum extraordinaria puniendum dicunt, Alberic. in leg. Si in rixa n. 1. ff. ad leg. Corn. de sicar. Cyn. in leg. Is, qui cum telo n. 2. C. eod. Soccin. cons. 178. vers. Primo, quia lib. 2. Farinac. quaest. 126. n. 48., ubi ostendit, esse magis communem, et 49. ubi ait esse veriore. Et haec sententia in casu nostro est probabilis, praesertim quia facultas dispensandi generaliter concessa, est favorabilis, et late interpretanda, quatenus extenditur lata verborum significatio, ut Sanchez de matr. lib. 8. dis. 2. n. 2. cum allegatis; et negari non potest, quin provocatio, et subita ira, multum diminuant de ratione voluntarii, ut Boss. tit. de homic. n. 50. et ex praecitatis, et quia percussus in rixa, non censetur in dubio habuisse animum occidendi, Farinac. quaest. 12. n. 106. cum Menoch. et aliis.*

Cum nonnulli DD. relati a Diana, loco citat. prout supra §. An autem, asserant, Praelatos regulares dispensare posse super irregularitatibus, et poenis, de quibus Auctor in §. Quaeres, etiam vi communicationis privilegiorum cum illis Ordinibus regularibus, quibus directe, et expresse huiusmodi privilegia concessa sunt (quorum tamen tenores sunt semper speciatim inspiciendi) respectu dictorum Regularium tali participatione gaudendum, lectorem remitto, prout remisi in Additionibus meis ad Institutiones canonicas Remigii Maschat part. II. tit. de homicid. volunt pag. 516. col. 2.) ad sequens Cong. Conc. responsum, a me recognitum quod cum integra supplicis libelli serie refero, prout reperitur in regestis ejusdem S. Cong. lib. decret. 35. pag. 145. -- Dubia facultatis absolvendi, et dispensandi 14. Apr. 1685.

Omnibus, et singulis Cong. S. Mauri, Ordinis S. Benedicti personis concessum est a felic. recor. Summis Pontificibus, Gregorio Papa XV. Bulla data an. 1621, et Urban. Papa VIII. an. 1628. uti, frui, potiri, et gaudere omnibus, et singulis privilegiis, gratiis, et libertatibus concessis Congreg. Cassinensi, Sancti Victorii, et omnibus quibuscunque Ordinibus Mendicantium, et non Mendicantium, Militarium, et Hospitalarium.

Concessa est eadem PP. Cassinensibus facultas absolvendi in utroque foro, et dispensandi super censuris, irregularitatibus, et inhabilitatibus monachos suos, qui ante religionis ingressum, homicidiis voluntariis, aliisque patralis facinoribus, irregularitates, et censuras incurrunt; ut patet ex Brevis Eugenii Papae IV. Romae Kal. Aprilis Pontificatus XI. Innoc. Papae VIII. Kal. Novemb. Ponti-

ficatus anno III. beatae mem. Pii Papae V. idibus Jul. an. 1571. datis.

Concessa est eadem facultas PP. Congreg. Montis Oliveti a Pio. Papa IV. Bulla data anno 1560. die 24. Maii Pontificatus anno primo.

Sed et PP. Praedicatoribus Dominicanis, Bulla Julii Papae II. data an. 1510. Pontificatus an. VII.

Nec non et PP. Societatis Jesu, Bullis Pauli Papae III. an. 1549. 15. Kal. Novemb. Pontificatus an. XV. et Gregorii Papae XIV. an. 1591. datis.

Cum itaque PP. Cong. S. Mauri data fuerit facultas ab Urbano Papa VIII. utendi, gaudendi, et fruendi omnibus privilegiis aliis Congreg. et Ordinibus concessis, non solum per participationem, et extensionem, sed perinde acsi illa omnia in specie eidem Congr. concessa essent, Procurator Generalis ejusdem Cong. humiliter instat, declarari.

Primum. An superiores dictae Cong. licite, valideque possint absolvere in utroque foro, ac dispensare super irregularitatibus, et censuris suorum monachorum per homicidia, vel in bello, vel in jurgiis, aliisque motibus, quasi indeliberatis contractis?

Secundum. An eos possint rehabilitare ad suspensionem Ordinum, dignitatum, et prioratum, seu capellaniarum regularium?

Sac. etc. Ad utrunque respondit Negative.

Propositiones circa homicidium proscriptae ab Alex. VII. sub die 24. Sept. 1665. et ab Innoc. XI. sub die 2. Martii 1679. sub poenis in eas docentes etc. et ad praxim deducentes, quas vide in fine Additionis ad cap. I. verb. -- Missa. --

Ab Alexandro, quae in ordine sunt prop.

17. -- Est licitum religioso, vel clerico calumniatorem gravia crimina de se, vel de sua Religione spargere minantem occidere, quando alius modus defendendi non suppetit; uti suppetere non videtur, si calumniator sit paratus vel ipsi religioso, vel ejus Religioni publice, et coram gravissimis viris praedicta impingere, nisi occidatur. --

18. -- Licet interficere falsum accusatorem, falsos testes, ac etiam judicem, a quo iniqua certo imminet sententia, si alia via non potest innocens damnum evitare. --

19. -- Non peccat maritus, occidens propria auctoritate uxorem in adulterio deprehensam. --

Ab Innocentio, quae in ordine sunt prop.

13. -- Si cum debita moderatione facias, potes absque peccato mortali de vita alicujus tristari, et de illius morte naturali gaudere, illam inefficaci affectu petere, et desiderare; non quidem ex displicentia personae, sed ob aliquod temporale emolumentum. --

30. -- Fas est viro honorato occidere invasorem, qui nititur calumniam inferre, si aliter haec ignominia vitari nequit: idem quoque dicendum est, si quis impingat alapam, vel fuste percutiat, et post impactam alapam, vel ictum fustis, fugiat. --

31. -- Regulariter occidere possum, furem, pro conservatione unius aurei. --

32. -- Non solum licitum est defendere defensione occisiya, quae actu possidemus, sed etiam ad quae jus inchoatum habemus, et quae nos possessuros speramus. --

33. -- Licitum est tam haereditatem, quam legatario contra injuste impedientem, ne vel haereditas ad ea-

tur, vel legata solvantur, se taliter defendere, sicuti et jus habenti in cathedram, vel praebendam, contra eorum possessionem injuste impedientem. --

Alias circa Abortum vide verbo Abortus. ☞

CAPUT II.

Homicidium in personam Cardinalis.

Vide verbo *Majestatis laesae* cap. 2.

CAPUT III.

Homicidium in personam Episcopi.

Vide verbo *Injuria* cap. 4.

CAPUT IV.

Homicidium, vel mutilatio in personam clerici, vel Sacerdotis.

I. Excommunicationem Papae reservatam incurrit qui clericum interficit, et mutilat, ex cap. *Si quis suadente* 17. quaest. 4. Vide verbo *Injuria* cap. 2.

II. Item ex cap. *In quibusdam de poenis*, si alicujus Ecclesiae patroni, aut vicedomini, aut advocati, aut feuda, aut alia beneficia, seu jura ecclesiastica, vel temporalia ejusdem Ecclesiae habentes, per se, vel per alium occidere, aut mutilare praesumpserint rectorem, aut clericum illius Ecclesiae, juspatronatus, advocatiam, vicedominatum, feudum, beneficium, seu jus illud prorsus amittant.

Haec poena est latae sententiae; quia licet verbum amittant sit futuri temporis, tamen adjuncta particula *prorsus*, operatur privationem ipso facto, seu ipso jure, ut *Tiraquellus in leg. Si unquam*, verbo *Revertatur* n. 71. C. de rer. don. *Sanchez de matrim. lib. 3. disp. 53. n. 8.* et in terminis *Abb. in d. c. In quibusdam* n. 7. *Garz. de benef. par. 11. c. 10. n. 57. Barb. alleg. 57. n. 24.* et communem dicit *Tolet. lib. 1. c. 88. n. 7. vers. octavo*, et de praxi Sacrae Poenitentiae testatur *P. a Costa in notis ad consil. Navarr. 28. vel 13. de poenitent. et remiss.* non tamen tenetur, etiam in foro conscientiae, homicida sponte dimittere dicta jura ante sententiam, saltem declarationem criminis, ut dixi supra par. 1. cap. 30. in princ. Item licet gl. in d. decretali dicat, jus patronatus, vel feudum devolvi, et reverti ad Ecclesiam; tamen non est verum, si feudum, vel jus patronatus non sit acquisitum ab ipso homicida, sed avitum, vel transversale; tunc enim, etsi ejus filii, et posterii sint privati illo jure, tamen non redibit ad Ecclesiam: sed devolvetur ad alios agnatos vocatos in investitura, vel fundatione, *Henric. in dict. cap. In quibusdam* num. 24.

Limita autem hanc poenam, ut non procedat in causa secundaria, seu cooperante minus principaliter ad homicidium, v. gr. consulendo, seu indicando locum, per ea, quae *Navarr. c. 27. n. 51.*

Limita secundo, ut amittat solum beneficia, et jura, quae habet ab eadem, seu in eadem, non in diversa Ecclesia, *Farinacc. quaest. 119. num. 68. Barbos. alleg. 57. num. 225.*

Limita tertio, ut non procedat in occidente clericum quemcunque, sed solum clericum illius Ecclesiae, a qua, seu in qua occisor, seu mutilator, dictum jus, seu beneficium obtinet, ut patet ex text.

et ita *Hostien. in dict. c. in verb. Prorsus*; et *Soccin. ibid. num. ult.*

Limita quarto cum *Cardin. hic*, quod poenae hujus decretalis intelliguntur latae in casu homicidii, aut mutilationis voluntariae, non casualiter commissi, propter illud verbum *Praesumpserit*, quod requirit plenam advertentiam, seu voluntarium perfectum, seu dolum malum, ut *Sanchez de matrim. lib. 9. dis. 32. num. 36. et 38.*; non enim dicitur homicidium dolosum, nisi quis sciens, et volens occidat, scilicet directe intendens occidere *Clarus in §. Homicid. vers. Dicitur etiam, et vers. Dolosum autem*, et tale *Farinac. quaest. crimin. 126. par. 1. n. 2. text. in leg. Respiciendum*, §. fin. ibi gloss. ver. *Aut casu*, ff. de poenis, et quod verbum *Praesumpserit* importet dolum, tenet *Rota, Cavaler. decis. 1. n. 1. et 2. cum Cardin. et Navarr.*

III. Item ex eodem cap. *In quibusdam de poenis*, additur, ut ad haeredes dictorum delinquentium nihil perveniant de dictis juribus, quae ipsi amittunt, sed Ecclesiae eidem devolvantur, ut gloss. ibi not.

IV. Item in eodem textu statuitur, ut posteritatem talium delinquentium usque ad quartum gradum in clericorum collegium nullatenus admittantur, neque in domibus regularibus alicujus praelationis assequantur honorem, nisi cum eis fuerit misericorditer dispensatum.

Declara primo, ut intelligatur tantum de posteritate per lineam masculinam *Soccin. ibi n. 34. Zabbar. n. 15. cum Joan. Andr. Abb. n. 2.*

☞ Hac poena, juxta magis communem receptam sententiam, ex decreto Cong. Concilii 2. Aug. 1628. relat. a *Bened. XIV. lib. XIII. de Synodo Dioec. c. 24. num. 21. edit. an. 1755. non afficiuntur filii ante patratum homicidium progeniti.* ☞

Declara secundo ob particulam illam, nullatenus admittantur, esse poenam latae sententiae, *Abb. ibi n. 7. cum communi*, et quod dictio nullatenus irriter actum ipso jure, late probat *Sanch. opusc. lib. 7. c. 1. dub. 38. n. 3. cum multis D.D.*, et dixi infra verbo *Ordo* cap. 11. prope finem.

Declara tertio, quod ait, non admittendos in collegium clericorum, ex hoc istos filios esse irregulares, ut non possint ad clericatum promoveri gloss. ibi ver. *Praelationis*, *Abb. n. 1. Joan. Andr. Anchar. Zabbar. et Soccin. in summario text.* consequenter isti sunt inhabiles ad beneficia, tum ex dicta irregularitate, tum etiam per se primo, dum text. prohibet in collegium clericorum admitti, ita *P. A Costa ad dict. consil. Navarr. 28. de poenitent. Soccin. in d. c. num. 40.*

Declara ultimo, dispensationem dictis filiis posse ab episcopo concedi ex causa aliqua rationabili, glos. ultima in d. c. *In quibusdam*, et ibi *Barbos. n. 4.* quia textus non reservat dispensationem, sed illam indefinite permittit.

Ex dictis declarari potest praxis Sacrae Poenitentiae, quae omnibus laicis, qui presbyteros publice occiderunt, ultra publicam poenitentiam, quam illis imponere solet, declarat, ut remaneant privati feudo, vel emphiteusi, si ea habebant ab Ecclesia, in qua presbyter ille occisus, intitulatus erat, utque eidem Ecclesiae devolvantur. Praeterea declarat, ut filii ipsorum delinquentium non possint ecclesiastica beneficia obtinere; quam praxim re-

probat *Navarr. consil. 28. de poenit.* tanquam nullo jure subnixam; eam vero defendit *P. a Costa ibidem*. Sed distinguendum est: quia illa poena privationis jurium, et inhabilitatis filiorum non debet intelligi procedere, nisi in occidente clericum, vel presbyterum ejusdem Ecclesiae, a qua occisor habebat dicta jura; aliis autem clericis, vel presbytericidis non videtur injungenda talis poena, quia ipso jure non est imposita, et Poenitentiaria solum in praemissis declarat poenas incursas a jure, ut *P. a Costa ibid.* fatetur: praesertim hodie cum post reformationem Pii V. et aliorum Pontificum, Poenitentiarius Major non habeat jurisdictionem externi fori. Imo puto, neque obligari in conscientia poenitentem sponte a se abdicare dicta jura, sed solum si exigatur; neque aliter cogendum a Poenitentiario minore, vel Majore. Vide *Covarr. in epit. in 4. decretal. par. 2. c. 6. §. 8. num. 10.* ait, quod ubi lex imponit poenam privationis honorum ipso jure, non debet eam confessarius exigere, ut poenitens eam ultro exolvat; sed solum intendit Sacra Poenitentiaria intimare poenitenti, per suam absolutionem, non esse ei remissam poenam privationis, et inhabilitatis supradictae, quatenus eam de jure incurrit, quominus in eum exequi possit.

VI. In *cap. 2. de poenit. et remiss.* qui presbyterum occiderit, convictus, usque ad ultimum tempus vitae suae militiae cingulo careat, et absque spe conjugii maneat. Hae poenae videntur latae sententiae, quia verbum *Careat* est latae sententiae, secundum magis communem, ut testatur *Tiraquell. in leg. Si unquam, verbo Revertatur num. 166.* et alii, quos allegat, et sequitur *Barbosa de dictionibus cap. 40. verb. Careat*. Sed titubat *Abb. in dict. cap. 2.* quia ait, debere privari cingulo militiae, deinde ait, quod Ecclesia eum privavit: certe cum agitur de jure quaesito amittendo, requiritur sententia declaratoria. Similiter verbum *maneat sine spe conjugii*, est latae sententiae, quia non indiget facto hominis positivo ad executionem: vide *Tiraquell. num. 205.*

Ex quibus inferunt Doctores primo, quod presbytericida, si sit religiosus militaris, perdit cingulum, seu militiam, et consequenter amittit privilegium clericale, et remanet mere laicus, subjectus laico foro; ita *Roderic. quaest. regular. 62. art. 5. tom. 2. Bobadilla Polit. lib. 2. cap. 17. num. 86.* et idem dicunt de doctore, *Abb. in dict. cap. 2. vers. Secunda poena, Barbos. ibidem*, ut possit privari eo gradu, scilicet per sententiam judicis ecclesiastici, seu privatus declarari.

Secundo inferunt Doctores, quod presbytericida incurrit impedimentum matrimonii impediens, non irritans, *Sanch. lib. 7. disp. 6. num. 9.* Sed hodie hoc impedimentum est desuetudine abrogatum, ut nulla sit opus dispensatione, *Sanchez lib. 7. disp. 17. n. 8. Conin. disp. 30. num. 25. de Sacram. Navarr. cons. 9. num. 5. Laym. de matrim. imped. cap. 15. §. Quartum*: et rationem puto, quod haec poena hic imposita est, tanquam canone poenitentiali, ratione publicae poenitentiae, et sollemnis, qua durante, non licebat matrimonium contrahere, ut *cap. De his vero. 33. quaest. 2. Majol. lib. 3. cap. 3. de irregul. num. 2.* hodie autem cessarunt sollemnes istae, et publicae poenitentiae. Et idem aestimo, dicendum de poena praedicta amissionis cinguli militiae, quia so-

lemniter poenitentibus illicitum erat cingulum militiae assumere, ut *dict. cap. De his vero*; quia debebant lacrymis vacare: et ita intelligit *Innoc. in d. cap. 2.* et non dissentit *Abb. ibid. §. Secundo potest intelligi*, dicentes, has poenas ex hoc textu fuisse imponendas in foro poenitentiali; et facit, quod textus in principio, et eodem contextu poenitentiam annorum imponi praecipit; et quia textus situatur non sub *rub. de poenis*, sed *de poenitentiis, et remissionibus*; non ergo pertinent ista ad forum contentiosum; et hanc veriore ait *Cardin. in dict. cap. 2.* qui etiam notat, hanc poenitentiam non procedere in homicidio causali, sed voluntario, de qua dixi supra.

CAPUT V.

Homicidium in personam conjugis.

I. Machinatio in mortem sui mariti, vel suae uxoris ad effectum postea contrahendi cum alio, vel alia, reddit inhabilem ad sic contrahendum, *c. Si quis vivente 31. q. 1. et c. 1. de convers. infidel.* et sic nota, quod ista duo copulative requiruntur ad causandum istud impedimentum, *Rota dec. 63. n. 1. in collec. Farin. de contract. et crimin.* ubi habes, qualiter probari istud impedimentum, ad impediendam matrimonium, vel dirimendum; et quidem, si utroque machinante, mors conjugis sequatur, eo ipso adest impedimentum dirimens, a solo Papa dispensabile; si autem solus vir, vel sola uxor machinetur, et cooperetur mortem suae uxoris, aut viri, non participante in hoc, illo, vel illa, cum qua matrimonium intenditur de futuro, non causat impedimentum istud, nisi etiam concurrat crimen adulterii inter ipsos, *cap. Super hoc de eo, qui duxit in matr. vide Sanch. lib. 7. disp. 78. Coninch. disp. 41. dub. 5. Gutier. de matr. cap. 105. a num. 1.*

II. Adde obiter aliam poenam, quam incurrit occidens conjugem suum, vel suam; privatur enim omni lucro, quod alias morte illius naturali consequeretur, ut lucro dotis, vel donatione propter nuptias, *leg. Si ab hostibus §. Si vir ff. solut. matr. Menoch. de arbitrio in addit. ad casum 356. n. 109. et 110. Farinac. q. 120. n. 58. et 59.* item privatur omni legato, haereditate, vel donatione causa mortis: quod est generale in omni occidente talem suum benefactorem, per *leg. Cum ratio §. final. ibidem Bar. ff. de bon. damn. Farin. q. 120. n. 23.*

Sed quaeres, an haec poena liget ipso jure, etiam in foro conscientiae, et cui applicentur talia bona? Respondeo: legata, fideicommissa, et donationes causa mortis, ipso jure censentur nuda voluntate revocata: etiam pro foro conscientiae, ab ipso occisa, ob ingratitudinem; et sic homicida tenebitur, etiam pro foro conscientiae, ultro restituere haeredibus occisi, non autem fisco: ita *Sanch. lib. 4. opusc. c. 1. dub. 48. n. 7. cum communi.*

De haereditate ex dispositione legis ab intestato obveniente, communis sententia est, non privari ipso jure, sed per sententiam, ut plurimi, quos allegat *Sanch. loc. cit. n. 4.* et tunc fisco applicatur, ut Doctores apud *Sanch. d. n. 4.*

De haereditate autem testamento obveniente, multi Doctores apud *Sanch. d. n. 4.* dicunt, ipso jure amitti, et sic ad haeredes ab intestato pertinere.

re, aut ad vulgariter substitutos: sed magis communis ait, non amitti, nisi per sententiam, et ideo fisco applicari, *Sanch. n. 5. et 6. cum allegatis*, quia testamentum non revocatur nuda voluntate.

De lucris autem aliis, ut dotis, et donationis propter nuptias, aliqui distinguunt, quod si obveniant ex dispositione legis, non amittuntur ipso jure; si ex pacto, vel contractu, amittuntur ipso jure, quia videtur annexa tacita ista conditio; si non ipse mortem causaverit: plures allegat *Sanch. num. 4. et 5. et n. 14. ubi hanc tenet*: alii tamen dicunt, etiamsi ex dispositione legis deferantur, ipso jure amitti, quia illud lucrum censetur delatum sub ea conditione, nisi matrimonium solvatur culpa istius: ita *Ruinus tom. 5. consil. 11. n. 2. et 3. Clarus §. Homicidium, versic. Privatur etiam, Farinac. q. 120. n. 62. et haec verior videtur.*

CAPUT IV.

Homicidium in personam sui ipsius.

Vide *infra verb. Manus.*

CAPUT I.

Horas canonicas non recitans beneficiatus.

In Concilio Lateranen. sub Leone X. sess. 9. §. *Statuimus*, statutum est, ut quilibet habens beneficium, si post sex menses ab obtento beneficio, officium divinum non dixerit, legitimo cessante impedimento, beneficiorum suorum fructus suos, non faciat pro rata omissionis recitationis officii, et temporis; sed eos, tanquam injuste perceptos, in fabricas hujusmodi beneficiorum, vel pauperum eleemosynas erogare teneatur.

Hoc decretum confirmatum est a Pio V. Bulla 135. *Ex proximo*, et declaratum: nam ibi dicit: qui uno, vel pluribus diebus omnes horas intermiserit, omnes fructus amittat, qui illi, vel illis diebus corresponderent, nisi quotidie dividerentur: item addit, quod si beneficiatus, una die integrum officium praetermittat, pro dimidia officii parte praetermissa dimidiam restituat partem fructuum illi diei correspondentem: dimidiam autem partem officii declaravit, esse matutinum, et laudes; alias vero sex horas constituere aliam dimidiam, pro quarum singularum omissione sextam partem fructuum illius diei amitti declaravit, idest, sextam illius dimidia diurnae: unde qui omittit unum nocturnum, aut laudes, tenetur restituere octavam partem fructuum totius diei 24. horarum; qui autem unam horam diurnam omittit, tenetur restituere partem, ut supra, omnium fructuum 24. horarum.

Item declaravit idem Pius, quod ille, qui primis sex mensibus non recitaverit, nisi legitime fuerit impeditus, grave peccatum committit, licet non teneatur ad restitutionem fructuum perceptorum, quia Ecclesia eam condonat, ut *Sanch. opusc. lib. 2. c. 2. dub. 82. n. 7. et 10. vide Suar. tom. 2. de relig. lib. 4. de horis canon. c. 30. n. 2. Layman lib. 4. tract. de benefic. c. 5. et vide Garziam de benefic. par. 3. c. 1. n. 7. et seqq.* haec autem, tanquam poena conventionalis, obligat in foro conscientiae ante sententiam, ut de communi testatur *Layman ibi §. Tertium*, et rem certam esse testatur *Sanch. num. 8.*

apud quem vide dilucidam hujus materiae explicationem a *dub. 58. usque ad dub. 113.*

¶ *Propositiones circa omissionem horarum canonicarum proscriptae; sub poenis in illas docentes etc. et ad praxim deducentes, quas vide in fine Additionis ad c. 1. verbo Missa, primo ab Alex. VII. sub die 24. Septemb. 1665. et 18. Mart. 1666. quae sunt in ordine prop.*

20. -- Restitutio a Pio V. imposita beneficiatis non recitantibus, non debetur in conscientia ante sententiam declaratoriam judicis, eo quod sit poena. --

21. -- Habens capellaniam collativam, aut quodvis aliud beneficium ecclesiasticum, si studio litterarum vacet, satisfacit suae obligationi, si officium per alium recitet. --

33. -- Restitutio fructuum ob omissionem horarum suppleri potest per quascunque eleemosynas, quas antea beneficiarius de fructibus sui beneficii fecerit. --

34. -- In die Palmarum recitans officium paschale, satisfacit praecepto. --

35. -- Unico officio potest quis satisfacere duplici praecepto pro die praesenti, et crastino. --

Ab Innocentio XI. quae est in ordine prop. 54. sub die 2. Martii 1679.

-- Qui non potest recitare matutinum, et laudes, potest autem recitare horas, ad nihil tenetur; quia major pars trahit ad se minorem. --

CAPUT II.

Horis non interveniens, vel non psallens

Choro addictus.

Vide verbo *Residentia cap. 3.*

¶ *Quia in cit. cap. 3. nulla mentio fit de onere psallendi in choro, ideo sequentia addenda duxi.*

Concilium Trid. sess. 24. cap. 12. de refor. §. Omnes, statuit choro adstrictos compellendos esse per se, et non per substitutos divina obire, atque in choro hymnis, et canticis Deum laudare: ideoque licet praesentes sint, tamen nisi una cum aliis alta voce psallant, praebendarum, ac distributionum fructus suos minime faciunt, et ad eorum restitutionem tenentur, quavis consuetudine in contrarium non obstante: nisi forte illis praesto sit legitimum, ac vigens apostolicum privilegium, ut declaravit Bened. XIV. Constit. Cum semper ad universos Italiae Ordinarios §. 24. 19. Aug. 1744.

Ex decretis Cong. Conc. per extensum relatis ab eodem Pontifice in suis Instit. Eccles. Instit. 107. §. 3. notandum, quod ex cit. Triden. decreto non est sublata facultas sese invicem substituendi; dummodo eodem tempore substituens, et substitutus eidem servitio adstricti non sint; et dummodo substituentes non sint absentes a civitate, ejusque suburbis: neque ea abutantur; licet ad substituendum causa non requiratur, quae tamen facultate uti, nequit coadjutor. --

CAPUT III.

Horas non recitans pensionarius.

Ex Bulla Pii V. 135. *Ex proximo*, statutum est, ut pensionem habens ecclesiasticam, idest, non titulo seculari, sed clericali, teneatur recitare of-

CAPUT I.

Illegitimi ad clericatum non promovendi.

I. Illegitimus quaelibet est irregularis, ut ad ordines, seu clericatum promoveri non debeat, *cap. 1. eod. tit. in 6.* et procedit, etiamsi occultum sit vitium natalium, c. *Nisi cum pridem*, §. *Non tamen de renuntiat.* ita de communi testatur *Tolet. 1. c. 52. num. 1. Layman lib. 1. tract. de irregular. c. 5. n. 1. Gutier. canon. qq. cap. 13. n. 20. Sayrus lib. 6. c. 10. n. 36.*

Si autem illegitimus ordines reciperet sine dispensatione, peccaret mortaliter, et esset suspensus eo ipso ab executione ordinis suscepti, quod maneret adhuc irregularis: unde haec suspensio non est censura aliqua, sed ipsa irregularitas perseverans, *Sayr. lib. 6. de irregul. c. 10. n. 37.* quam vis *Majol. lib. 4. c. 33. n. 2.* putet, incurrere veram suspensionis censuram, sed communiter rejicitur.

III. Ordinans autem illegitimum scienter, secundum aliquos, est suspensus a collatione ordinum, per c. *Cum Wintoniensis de elect.* ita *Majol. lib. 1. c. 7. n. 2. Sayr. lib. 6. c. 10. n. 37.* §. *Secundo.* sed veritas est, nullam adesse censuram latae sententiae, sed ferendae suspensionis, ut dicam *verb. Ordo* c. 9. et 10. et c. *Cum Wintoniensis* loquitur de eligentibus scienter indignum ad Ecclesiam, non ad ordines promoventibus: et quamvis ex Bulla Sixti V. *Sanctum et salutare*, contra male promotos et promoventes, ordinans illegitimum, incurreret eo ipso suspensionem ab executione pontificalium, et ab ingressu Ecclesiae, tamen haec Constitutio fuit in hoc abrogata per Bullam Gregor. XIV. *Circumspecta*, vide *Sayr. c. 11. n. 4. Suarez de cens. disp. 50. sect. 5. n. 12.*

Limita, quod legitimatus legitimatione canonica, scilicet ea, quae a solo Papa fit, poterit ad ordines promoveri, neque est irregularis, sed censetur legitimus quoad omnia, quatenus fieri possit sine praejudicio tertii, cui esset jus quaesitum, ut c. *Per venerabilem, qui filii sint legitimi*, *Sayr. lib. 6. c. 11. n. 6. Garzias de benef. par. 7. c. 2. n. 45.* cum pluribus allegatis: sed hoc est verum in legitimatione per se concessa: secus est in ea, quae consequitur ad dispensationem, quam Papa concedit, dispensando in radice matrimonii; prout dispensare censetur eo ipso, quod dispensat ad remanentium in matrimonio, nulliter contracto propter impedimentum dirimens, tunc enim proles ante dispensationem ex tali matrimonio irrita suscepta, eo ipso legitimatur ad omnes effectus, etiam temporales, etiam in praejudicium filiorum, qui forte nati essent ex primis nuptiis legitimis, et in praejudicium aliorum omnium, etiam venientium ab intestato, ut late probat *Rota Rec. par. 2. dec. 687. n. 16. Rota Recent. par. 1. dec. 166. num. 5. decis. 191. num. 4. dec. 455. n. 12.* et ubique reprobat opinionem *Sanchez. contrarium tenentis lib. 8. de matr. dis. 7. num. 25.* dicentis, per solam clausulam *remanendum in eo matrimonio* non censeri Papam dispensasse in radice matrimonii: alias etiam *Rota* dictam opinionem *Sanchez* reprobavit apud *Seraph. decis. 1121. n. 3.* ubi per totam *Rota* etiam probat, quod Papa licet non possit, altero conjuge jam defuncto, approbare

ficiam parvum B. Virginis; et si id non recitet, teneatur ad restitutionem, scilicet fabricae Ecclesiae beneficii, vel pauperibus, ut dixi *supra par. 1. c. 32.* vide *Garziam par. 1. cap. 5. n. 67. Sanch. opuscul. lib. 2. c. 2. dub. 63.* ubi num. 5. ampliat, procedere etiam in conjugato, qui ex privilegio obtinet pensionem clericalem: item ampliat, ut procedat etiam in habente pensionem, non excedentem sexaginta ducatos, licet non teneatur deferre habitum clericalem; ex *Constit. Sixti V.* quae est 31. vide *Garziam n. 12.*

Ampliant etiam multi DD. ut procedat in eo, qui habet nudum titulum pensionis, scilicet super capite ipsius reservatae ad favorem, seu utilitatem alterius, qui omnes fructus percipiat, quia dicunt, sibi imputare debere, et quia alias nullus diceret officium pro tali pensione, qui percipiens fructus, ipse non tenetur, cum ejus sit mere temporale, ita *Navarr. Pala Cordub. et Henric. apud Sanch. consil. dub. 77. n. 1. et dub. 78. n. 1. cap. 2. lib. 2. supra cit.*

Contra tamen, quod cum haec reservatio, et separatio fiat pontificia auctoritate, dispensatum censetur, ut neuter recitare teneatur, quia non potest imputari consentienti in nudum titulum, cum non sponte, sed jussus consentiat, ita *Sanch. dub. 77. n. 4. et dub. 78. n. 3.* et alii apud ipsum: et verior mihi videtur, quia communiter tenent Theologi, quod qui sine suo facto nullos fructus percipit, non tenetur recitare, *Layman cap. 5. n. 4. tit. de benef.* et alii communiter.

CAPUT I.

Jejunium ecclesiasticum.

Docentes, defendentes, edentes sequentes propositiones, aut de iis, etiam disputatione, publice, aut privatim tractantes, nisi forsitan impugnando, ipso facto incurrunt excommunicationem Papae reservatam; prohibenturque in virtute sanctae obedientiae, et sub interminatione divini iudicii, eas ad praxim deducere, ex decretis Alex. VII. die 24. Septemb. 1665. et 18. Martii 1666. in quibus eadem proscriptae fuerunt: sunt autem in ordine prop.

23. -- Frangens jejunium Ecclesiae, ad quod tenetur, non peccat mortaliter, nisi ex contemptu, vel inobedientia hoc faciat: puta, quia non vult se subiacere praecepto: --

29. -- In die jejunii, qui saepius modicum quid comedit, etsi notabilem quantitatem in fine comederit, non frangit jejunium: --

30. -- Omnes officiales, qui in republica corporaliter laborant, sunt excusati ab obligatione jejunii; nec debent se certificare, an labor sit compatibilis cum jejunio: --

31. -- Excusantur absolute a praecepto jejunii omnes illi, qui iter agunt, equitando, utcumque iter agant, etiamsi iter necessarium non sit, et etiamsi iter unius diei conficiant: --

32. -- Non est evidens, quod consuetudo non comedendi ova, et lacticinia in quadragesima obliget. --

matrimonium, seu revalidare ad remanendum, cum termini non sint habiles; tam potest dispensare etiam tunc in radice matrimonii, ad effectum legitimationis proles ad omnes effectus spirituales, et temporales; etsi non semper quoad jus succedendi, ob praejudicium eorum, quibus est jus jam quaesitum in haereditate, et idem tenet *Navarr. cons. 2. qui fil. sint leg. Corrad. de disp. lib. 8. cap. 3. n. 51. Rota dict. decis. 687. n. 13.* item sufficit pro legitimatione proles susceptae a parentibus, inter quos non aderat impedimentum matrimonii, ipsum subsequens matrimonium, *cap. Tanta, qui filii sint legit. ibid. Canonistae communiter, Ugol. de irregularitate c. 44. §. 3.* sed etsi proles esset suscepta extra figuram matrimonii a parentibus, inter quos tunc aderat impedimentum irritans, tamen si obtineatur postea dispensatio a Papa, ad effectum inter ipsos contrahendi, cum decreto legitimationis proles susceptae, et suscipiendae, tunc vigore hujus subsequentis matrimonii, et decreti, proles efficitur legitima ad omnia, idest tam ad spiritualia, quam ad temporalia, ubique, idest etiam in terris Imperii: quia Papa solus in materia matrimonii, et consecutivis, habet plenam potestatem; et potest extendere jus canonicum, seu Constitutionum *dict. cap. Tanta*, etiam ad hunc casum, et majorem tribuere vim huic matrimonio, vigore dispensationis, contrahendo, quam alias habeat de jure communi: ita *Rota Recent. part. 1. decis. 166. num. 5. et 6. et dec. 191. num. 4.* quibus locis testatur, hanc esse veram, et communem, et stylo Curiae receptam, cum *Covarr. in 4. decreti part. 2. cap. 8. §. n. 18. Mantica de conject. lib. 11. tit. 12. num. 8. Gabr. lib. 1. cons. 21. num. 14.* quidquid in contrarium teneat *Sanch. de matr. lib. 8. dis. 7. num. 14.* cujus sententiam falsam esse ait *Rota dict. num. 5. et 4.*

Amplia hanc doctrinam, ut per tale decretum, proles legitimata remaneat etiam ad effectum excludendi venientes ab intestato, etiamsi matrimonium postea non effectuetur, non ob mutationem voluntatis eorundem parentum, sed ob aliquam causam involuntariam, v. g. per mortem alterius ex illis, ita tenuit *Rota*, et saepius judicavit, ut *Seraph. decis. 1121. a n. 1. cum ibi allegat., et Rota part. 1. divers. decis. 207. n. 2. et 3. et alii DD.* quos allegat, et sequitur *Corrad. de dispens. lib. 8. cap. 2. num. 28. et 33.*

Item amplia, quod quando Papa dispensat ad remanendum, filii eo ipso sunt legitimi, qui nati erant ex irrito matrimonio, etiamsi non interveniat novus consensus conjugum, *cap. Quia circa de consang. et affin.* quia, per talem dispensationem Papa facit, illud matrimonium reputari validum ab initio. Nec obstat clausula, mandans eos de novo in facie Ecclesiae contrahere; quia hoc mandatur non ex necessitate, sed ad vitandum scandalum: ita *Rot. decis. 687. num. 10. et 12. part. 2. recent.* dummodo dispensatio sit petita utriusque consensu.

Item per ingressum Religionis, idest professionem, naturalis legitimus efficitur, ut possit ad Ordines promoveri *cap. 1. de fil. presb. Ugolin. loc. cit. §. 4.* Et licet Sixtus V. in Bulla *Cum de omnibus*, et Bulla *Ad Romanum*, huic juri communi derogaverit; tamen ejus Bullae in hoc fuere abrogatae a Gregorio XIV. Bulla 3. *Circumspecta*, *Suarez disputat. 50. sect. 5. num. 4. Cherybin. super Bulla ci-*

tata Gregorii XIV. Item potest Episcopus dispensare cum illegitimo, ut promoveatur ad minores Ordines, *cap. 1. de fil. presb. Garzias num. 48.* cum ibi allegatis. Item, ut ministret etiam in sacris, quos bona fide suscepit, et hoc esse certum ait *Layman lib. 1. tract. de irregularitate cap. 5. num. 2. Sayrus lib. 6. cap. 10. num. 37.*

Hic meminisse oportebit, quod natus ex muliere habente maritum, praesumitur filius mariti, et non adulteri, et sic praesumitur legitimus, etiamsi contra eum concurrant conjecturae nominationis, et tractationis pro filio ab adultero, vel etiam assertionis matris; aut etiam similitudinis vultus adulteri, ac frequentis accessus, seu consuetudinis adulterinae; imo etiam concubinatus, seu retentionis mulieris in domo adulteri, si non erat prohibitus accessus mariti ad uxorem. Sed dicens illegitimum, seu spurium, in casu isto probare debet absentiam mariti coarctatam loco, et tempore, quo potuisset filius de eo concipi, per *leg. Si vicinis C. de nup. leg. Quia semper ff. de in jus voc.* Haec omnia habet *Rota decis. 164. part. 1. collect. posth. Farinac. neque standum assertioni matris, Masc. concl. 1022. num. 17. Menoch. de arb. cas. 89. n. 28.* Vel probare debet, quod sit illegitimus per famam, seu communem reputationem, concurrentibus aliis adminiculis, seu conjecturis gravibus; alias enim fama sola non sufficit contra eum, qui est in quasi possessione legitimae filiationis, *Gozadin. cons. 13. n. 30. Ruin. cons. 52. num. 2. vol. 5. Rota dict. decis. 164. num. 9. Buratt. decis. 1. n. 12.* nisi essemus antiquis, idest quando ageretur de probanda filiatione illegitima, existente supra 60. annos: tunc enim sufficit probare famam, etiam sine adminiculis, *Buratt. decis. 725. num. 3. et 4.* Adverte tamen, quod in omni casu, quando constat de fama illegitimorum natalium, talis est censendus illegitimus, et irregularis, si agatur de eo promovendo, etiam ad ultiores Ordines, nisi famam purgaverit, juramento, et rationibus contratriis famae, *Joan. Andr. et Praep. quos allegat, et sequitur Masc. concl. 382. et 10. tex. in cap. Decedens de purgat. can. ibi gl. verbo Purgatione.* De Infantibus autem expositis, an censeantur illegitimi, et irregulares, multi DD. negant, ut *Anan. in cap. 1. de inf. exp. et alii*, quos allegat, et sequitur *Barbosa ibi §. Verum*, ubi ait, hanc esse magis communem sententiam. Sed alii frequentiori calculo affirmant, eos esse censendos illegitimos, quos allegat, et sequitur *Garzias part. 7. cap. 2. num. 8. et 9.* et hanc communem ait *Layman lib. 1. tract. de irregular. c. 5. n. 4.* et tenet *Rota Seraph. decis. 1081. n. 3.* ubi de expositis hospitali Sancti Spiritus; prima tamen sententia non caret probabilitate, etiam in praxi *Garz. ibi, Diana resol. 22. tract. 1. miscell. tom. 1. et resol. 6. in addit. ad tom. 2.*

In hoc fere omnes conveniunt, quod si talis fuerit bona fide ordinatus, poterit sine scrupulo celebrare, *Sayr. lib. 6. c. 10. n. 39. in fin. Garz. n. 11. Layman n. 4. Achill. decis. 1. qui fil. sint leg. n. 15. et 16.* Item, quod etiam de promovendo possit Episcopus dispensare cum istis, per *c. Tanta qui fil. sint leg. Sayr. num. 36. Laym. ibi.*

Filii vero nati ex matrimonio irritato, etiam incestuoso, sed bona fide contracto in facie Ecclesiae, praevis denuntiationibus, juxta formam juris, idest

cap. fin. §. Si quis vero, de clandest. despon. et Trident. Concilii sess. 24. c. 1. de refor. matr. legitimi sunt ad omnes effectus, cap. Ex tenore, qui filii sunt legit. l. Si vicinis, C. de nup. Barbosa in dict. §. Si quis vero, num. 8. Sanch. de matr. lib. 3. dis. 34. num. 46. et lib. 3. dis. 42. n. 1. et seqq., et de magis communi testatur Rota decis. 280. part. 2. rec. Farinac. quaest. crim. 149. n. 139. ubi testatur de communi sententia: et sufficit, quod sit bona fide contractum ab uno saltem ex parentibus, idest a patre, vel a matre; utque filii, stante ea bona fide, sint geniti; ut de communi testatur Farin. ibi n. 140. et late Barbosa in cap. Ex tenore cit. num. 4. Rota dict. decis. 280. n. 1. Caval. decis. 10. n. 3. et 4.

Filii quoque nati ex matrimonio irrito defectu assistentiae veri proprii parochi, bona fide contracti, legitimi sunt, *Sanch. lib. 3. dis. 42. n. 5. Rota dict. decis. 280. num. ult. part. 2. rec.*

Quando etiam probaretur, quod filii nati essent ex matrimonio contracto publice coram alieno parochio, seu sacerdote; etiamsi positive non constaret, quod praecessisset licentia proprii parochi, aut Episcopi, sive ejus vicarii generalis, tamen filii praesumendi essent legitimi adversus tertium, ver. gr. consanguineum, et censerentur habere intensionem fundatam, et praesumptionem pro se, quod licentia praedicta intervenerit; et fundans intensionem suam in illa negativa, teneretur eam directe probare, ut *Ceph. cons. 47. num. 2. vol. 1. Mascard. de probat. concl. 985. n. 3. Sanch. de matr. lib. 3. dis. 27. n. 5.*, quia potuit parochus concedere licentiam cuilibet sacerdoti assistendi matrimonio, etiam in aliena parochia, *Sanch. dis. 19. n. 15. Gutier. de matr. c. 62. num. 5.* ideo praesumendum est ad favorem conjugatorum, et filiorum, quod ea licentia fuerit concessa, ita *Lapus allegat. 126. num. 1. et ibi Mandosius* ait communem. Multo magis, si conjuges fuissent personae honestae, et bonae famae, et multum temporis intercessit, itaut proprius parochus scivisse censeatur, et nullam moverit controversiam, *Lapus ibi, Innoc. et alii Canonistae in c. Super his de accus.*

Illud nota, quod filia, jussu patris matrimonium irritum contrahens, praesumitur, id fecisse bona fide, *leg. Liberorum, §. Excusatur ff. de his, qui not. infam.* ergo filii sunt legitimi. Adde etiam, quod matrimonium contractum ea hora, seu tempore, quo dispensatio Papae jam expedita erat in forma gratiosa super impedimento irritante, validum est, et filii sunt legitimi, etiamsi tempore contractus contrahentes ignoraverint, dispensationem tunc expeditam esse, *Rota dict. decis. 280. num. 5. part. 2. recen.*

Denique adverte, quod causa legitimorum natalium est fori ecclesiastici, et non laicalis, *c. Lator ibi gloss. verbo Quaestione nativitat. et ibi Abb. num. 2. qui fil. sint legit. Rota part. 1. novis. decis. 117. num. 4.*

Nota circa dispensationem cum illegitimis pro recipiendis sacris Ordinibus, quod cum in litteris Apostolicis apponatur clausula -- *Dummodo paternae incontinentiae imitator non sit -- ex decret. Cong. Conc. 23. Decemb. 1596. relat. a Bened. XIV. lib. XIII. de Synod. c. 24. n. 22.* huic -- non aliter per Episcopum executorem satisfat, quam in quaerendo, quod nihil bonis moribus indignum compe-

rerit. Quod, si integro decennio dispensandus probe vixit, -- *debet* -- exequi litteras dispensationis, quamvis prius incontinentiae nomine suspectus esset. Sed hoc casu -- *debet Episcopus* -- accuratius inquirere ad diluendam prioris vitae suspitionem. -- *¶*

CAPUT II.

Illegitimi ad beneficia, et dignitates non promovendi.

Illegitimi sunt inhabiles ad beneficia, etiam simplicia, obtinenda, ratione irregularitatis, propter quam non possunt ab Ordines promoveri, *c. 1. de fil. presb. in 6. gloss. in oap. Nimis, verbo Sedis Apostolicae de fil. presb. Ugolin. de irregularitate cap. 44. §. 1. num. 5. Garzias part. 7. cap. 2. n. 1.* Potest tamen Episcopus dispensare cum promotio ad minores, vel primam saltem tonsuram, scilicet ex dispensatione sua, ut obtinere possit beneficium simplex, *dict. cap. 1. de fil. presbyt. in 6.* ad beneficia autem, curam animarum habentia, solus Papa cum illegitimo potest dispensare, *dict. c. 1. de filiis presb. in 6.*

An autem dispensatus ab Episcopo ad minores, vel primam tonsuram, eo ipso reddatur dispensatus ad beneficium simplex, vel dispensatus ad curata beneficia: nonnulli affirmant, quia illegitimus non est incapax beneficii illius, nisi ratione irregularitatis, ob quam non potest ad Ordines promoveri; et ita docent *Henriquez lib. 14. de irregularitate c. 8. n. 10.* et alii, quos tacito nomine refert *Azorius tom. 2. lib. 6. c. 3. quaest. 4.* et quod dispensatus ad Ordines, censeatur dispensatus ad beneficia simplicia, eo quod conveniat talibus Ordinibus, tenet *Sayr. lib. 7. de irregul. c. 14. n. 22. in fin.* ait tamen, non censi ex hoc dispensatus ad dignitates, aut curata beneficia: alii dicunt, quod dispensatus ad Ordines sacros, censeatur dispensatus ad beneficia simplicia; secus si ad minores tantum sit dispensatus, quia de jure communi nemo debet ordinari, nisi ad titulum beneficii, et ita tenet *Sanch. de matr. lib. 8. disp. 1. num. 27.* cum multis Canonistis. De pensione autem quid, dicam infra: sed communis sententia negat, ut testatur, *Azor. ibidem quaest. 4. et 5.* et tenet *Avila part. 7. disput. 3. dub. 6. §. 4. Notandum*, et plurimi, quos allegat, et sequitur *Garz. part. 1. c. 2. n. 68.* quia dispensatio est stricti juris, et irregularitas illa intelligitur auferri, solum quoad expressa: facit, quod habetur in dicto cap. 1. de fil. presbyt. in 6. §. Ille vero. Quod si Papa dispenset cum illegitimo ad beneficium, non potest per hoc, nisi unum obtinere, quia dispensatio est exorbitans, inquit, textus, et tanquam odiosa restringenda: et dictam communem sententiam probat, servari de stylo. *Curiae Corrad. de dispens. l. 1. cap. 5. n. 15, et 25.*

An autem illegitimus, obtinens beneficium bona fide, absque dispensatione, juvetur regula de trienniali, communior affirmat, ut *Sanchez in opusc. lib. 2. cap. 1. dub. 31. n. 24.* Et procedit etiam hujus regulae beneficium in praelaturis, et dignitatibus, *Sanchez ibi dub. 29. num. 7.*

II. Similiter illegitimus est incapax pensionis ob irregularitatem: sed an dispensatus ad Ordines

remaneat capax pensionis, aliqui dicunt, esse incapax, nisi super hoc etiam dispensetur: et hanc probabiliorē ait *Castropalao tom. 2. de religione tract. de benefic. disp. 1. punct. 11. §. 3. num. 5.* et tenet *Rebuff. in praxi titulo. de dispensatione ad plura num. 65.* ubi ait, illegitimum dispensatum ad beneficia, non censi dispensatum ad pensionem, per *c. Quamvis de praeben. in 6.*, tamen contrariam probabilem ait *Castropalao ibidem*, et ita tenet *Rota decis. Seraph. 1264. num. 2.* ubi plures referuntur decisiones; et affert rationem Rota, quia illegitimus non est incapax pensionis, nisi ratione defectus ad clericatum; unde inquit, dispensatum ad clericatum, non indigere ulla dispensatione ad pensionem; et idem habet *Rota Buratti decis. 53. n. 2.* excipitque pensiones super beneficio parentum, ex *Trid. sess. 25. c. 1. de ref. Burat. ibid. num. 4.* et idem tenet *Rota part. 2. noviss. decis. 12.* ubi assignat rationem, quia pensio est quid magis temporale, quam spirituale.

III. Praeterea illegitimus est inhabilis ad praelaturas, dignitates ecclesiasticas, et personatus, *tex. in cap. 1. de fil. presbyt. et c. Nimis, eodem tit. nisi per dispensationem Sedis Apostolicae cum eo dispensetur, ut dicto c. Nimis, Garzias part. 7. cap. 2. num. 53.* ubi plures. Et amplia, quod etiam professus in religione, licet eo ipso fiat legitimus, quoad alia, non tamen quoad praedicta, *dict. cap. de filiis presbyterorum.*

Amplia, quod etiam dispensatus in saeculo a Papa ad obtinendum curatum beneficium, si fiat religiosus, adhuc non potest fieri Praelatus regularis sine nova dispensatione, ut *Navarr. Miranda, et Sayr. quos refert Barbos. in dict. cap. Nimis num. 3.*

Amplia, secundum magis communem, ut neque eligi possit monialis, illegitima in abbatissam, seu praefectam monasterii, per *cap. Indemnitatibus, §. Sane, vers. Verum, si quae de election. in 6.* hanc communissimam ait *Sanch. lib. 5. in decal. c. 5. n. 19.* ubi plurimos allegat, et magis communem ait *Barbos. in c. 1. de fil. presbyt.*, et hanc in praxi tenendam ait *Suarez tom. 4. de relig. lib. 2. c. 6. num. 14.* Quamvis contrarium teneant multi, ut *Miranda tom. 3. tract. de Monial. quaest. 3. art. 3.* male allegans *Jan. Andr. Gemin. Felin. et Anchar.* qui hoc non dicunt. Sed id alii tenent, quos allegat *Diana resol. 101. tract. 2. tom. 2.* qui ait, ita a S. Congreg. declaratum, quia abbatissa, cum non habeat jurisdictionem ecclesiasticam, sed potestatem oeconomicam, non est proprie praelationem, aut dignitatem habens: sed non potest negari, quin saltem habeat personatum. Praeterea, ut ait *Gamb. de aut. leg. lib. 7. num. 302.* id rationi consonat, quia abbatissa debet prae caeteris pollere opinione castitatis, *cap. Juvenclus, ibi glos. verbo Sexagenarium, 20. q. 1.* in illegitima autem est praesumptio paternae continentiae, *cap. Litteras de fil. presbyt.*

Limita, quod legitimatus per subsequens matrimonium, est habilis ad omnes dignitates, etiam ad Cardinalatum, et Papatum, ut *Ugolin. de irregul. cap. 34. §. 3. num. cum Vivio, Adven. et Natta.*

IV. Si quis autem illegitimus electus fuerit in Episcopum scienter, electio est nulla, et clerici electores eo ipso sunt privati potestate eligendi pro illa vice, seu vacatione, et suspensi triennio a beneficiis, *cap. Cum in cunctis in princ. juncto §. Clerici*

sane, de elect. et cap. Innotuit 20. eod. tit. Item Episcopus confirmans talem electum, incurrit, secundum aliquos, in poenas privationis juris beneficia conferendi in ea Ecclesia; de his dixi verbo *Electio cap. 3.*

Quod autem dicitur, si scienter eligant, ampliant Doctores, etiamsi ex ignorantia crassa, vel supina: et ideo ipsi tenentur probare ignorantiam probabilem, seu justam, ut *dict. cap. Innotuit, ibi gl. verbo Ignorantiam, et ibi Barbos. n. 22. cum Tiraq.*

V. Illegitimi filii clericorum, seu presbyterorum, etiam dispensati a Papa ad beneficia, adhuc intelliguntur remanere inhabiles ab obtinenda beneficia in ea Ecclesia, in qua pater eorum beneficium habuit, vel habet, *cap. 2. 3. et 4. de fil. presbyt. et Trident. sess. 25. cap. 15. de ref.* ubi additur, ut neque in ea Ecclesia possint quodcumque ministrare, neque pensiones obtinere super beneficiis, quae pater eorum habet, vel obtinuit: et de hac re vide *Garziam par. 7. c. 3. a n. 1. Castropal. tom. 2. de relig. tract. 13. punct. 11. §. 9. n. 6. et Sanchez opusc. lib. 2. cap. 2. dub. 56.*

¶ Ex Decretis Cong. Conc. relat. a Bened. XIV. lib. XIII. de Synod. dioec. cap. 24. filius illegitimus patris jam defuncti, neque potest audire confessiones in Ecclesia, quam pater, aut parochus, obtinuit: quod locum habet, etiamsi parochiam, intermedia persona, obtinuerit. Non prohibetur autem, quominus possit esse cappellanus amovibilis, ubi pater fuit pariter cappellanus amovibilis. Item pater legitimus potest obtinere, etiam immediate beneficium filii illegitimi defuncti. Insuper nepos legitimus ex patre illegitimo progenitus, capax est beneficii, quod avus antea possedit. Capax pariter est beneficii filius legitime natus ex patre naturali legitimo. ¶

CAPUT III.

Illegitime natis, etiam legitimatis, relinqui, vel dari non possunt a clericis, bona, etiam patrimonialia, neque a laicis bona ecclesiastica.

I. Ex Bulla 117. Pii V. Quae ordini, statutum est, ne fieri possint testamenta, donationes, legata, et quaecunque dispositiones, tam in ultima voluntate, quam inter vivos, de rebus, seu bonis ecclesiasticis, seu spiritualibus (ut sunt beneficia, et pensiones), sive temporalibus (ut sunt pecuniae, et stabilia), ac etiam de acquisitis ex redditibus, vel officiis ecclesiasticis, sive eorum occasione, sive aliter acquisitis, ut sola industria, vel labore, in quacunque quantitate ad favorem quorumcunque illegitimorum, vel legitimatorum, sive sint filii proprii ipsius disponentis, sive alieni; ita ut neque ex testamento, neque ab intestato, neque inter vivos talia bona, sive allodialia, sive feudalialia, vel emphyteutica ecclesiastica, percipere possint illegitimi, neque ipsorum consanguinei, vel conjuges, tam ipsis illegitimis viventibus, quam defunctis: neque titulo paupertatis, vel dotis, aut alterius pii operis, neque a persona particulari, neque ab universitate, neque directe, neque indirecte, vel immediate, vel mediate, ut per circulum: et revocantur omnia privilegia super his dispositionibus faciendis, vel percipiendis concessa. Excipiuntur

tamen hospitalia, v. gr. expositorum, vel orphanorum, quia ea capacia remanent.

II. Denique decernit, quod si quis contra hanc prohibitionem disponat ad favorem personarum taliter incapacium, dispositio illa sit nulla ipso jure in totum, id est, non solum, quatenus est ad favorem dictorum illegitimorum etc. sed etiam, quatenus sit ad favorem aliorum quorumlibet; et nemo possit talia bona retinere vigore talis dispositionis, nec praescriptione juvari, aut alio juris praesidio; sed recuperari possint ab iis, ad quos alias de jure pertinerent, v. gr. ab haeredibus venientibus ab intestato, si sint bona patrimonialia, vel mixta, vel a successoribus beneficiorum, si sint ecclesiastica, neque alias ad spoliū Camerae pertineant, ut etiam probat *Bulla Pauli V. infra cit.*, et si illi negligent recuperare, locorum Ordinarii illa bona apprehendant, et dispositioni Sedis Apostolicae reservent: ex quibus apparet, hanc poenam ligare ipso jure in foro conscientiae, et in foro contentioso.

(Sed nota, quod Sixtus V. *Bulla* 100. §. 15. absolute Camerae Apostolicae applicavit relictā illegitimis contra Constitutionem Pii V. postea Paulus V. *Bulla* 18. *In eminenti*, statuit ut relictā (contra hanc Pii V. Constitutionem), illegitimis a curialibus, incolis, et civibus originariis Urbis Romae, ibi, vel intra 10. milliaria decedentibus, ad venientes ab intestato pertineant; dummodo non relinquuntur illegitimis a se genitis, nec sint bona ecclesiastica.

De jure autem communi filius spurius, praeter necessaria alimenta, nihil potest capere, neque in foro conscientiae retinere, *Less. lib. 2. cap. 19. n. 58.* imo si haeres institutus fidem accomodavit de restituendo filio spurio testatoris, non tenetur exequi, et potest sibi retinere, donec a fisco privetur; ita *Less. n. 60. et 61.* si tamen haeres sciens se non obligari, nihilominus tradat spurio, spurius poterit retinere, *Less. num. 62. et 63.* At vero, illa applicatio facta Camerae a Sixto X. obligat in conscientia, quia non est poenalis, sed definitiva, sicut in aliis casibus jure spoliū ibi a Sixto numeratis, et quia subrogatur Camera in locum haeredum legitimorum; et tenent in simili *Azor. tom. 2. lib. 8. c. 2. quaest. 3. Filiuc. tract. 43. c. 4. n. 22.*

III. Idem Pius V. alia *Bulla Ad Romanum*, declaravit, supradictam Constit., et prohibitionem procedere etiam de bonis patrimonialibus clericorum, ut illegitimis, vel legitimatis relinqui non possint.

Advertendum, quod licet ista *Bulla* videatur valde indistincte loqui, et multum se extendere, tamen satis moderate, et stricte intelligitur a Doctoribus, itaut nihil immutet, seu corrigit de jure communi, sed solum de jure privilegiato extra jus commune, seu non clauso in corpore juris communis, quia nulla in ea *Bulla* adest derogatio juris communis: ita *Quaranta verbo Illegitimi in addit. Rota divers. decis. 214. par. 2. n. 1. et decis. 505. n. 5. par. 1. Cherubin. schol. 2. super ea. Bulla, Seraphin. decis. 478. n. 4. et decis. 1358. per totam, Filiuc. tract. 43. c. 4. n. 35.* Adde, quod neque derogat juri succedendi, proveniente ex lege municipalis, seu Regni, ex quo alicubi illegitimi, deficientibus filiis legitimis, succedunt, si non sint spurii, *Rota decis. 319. n. 5. par. 1. noviss.* itaque dicunt in summa, hoc solum decerni per istam *Bul-*

lam, ut clerici non possint disponere ad favorem illegitime natorum de bonis mere ecclesiasticis, vel mere patrimonialibus, vel mixtis, id est acquisitis proprio labore, occasione officii clericalis: laici autem non possint disponere ad favorem illegitime natorum de bonis ab Ecclesia profectis, sive ex privilegio, sive ex contractu, ut sunt feudum, et emphyteusis ecclesiastica: ita *Quaranta, et Rota loco cit.*

Hinc etiam dicunt, non obstante ea *Bulla*, illegitimos posse capere etiam a patre clerico, titulo necessariorum alimentorum, quando scilicet jure naturae debentur, et ex canonica aequitate, c. *Cum haberet, ibi Canonistae, de eo, qui duxit in matrim. Quaranta loc. cit. §. Quamvis, Rota apud Rubeum decis. 30. n. 36. Filiuc. n. 36. c. 4.* quando, scilicet aliunde non habet, unde se alat, ut *DD. ibi, et Rota decis. 224. n. 5. par. 2. Recent. Cravett. cons. 199. n. 1.* et ad hunc effectum non attenditur industria, seu quod lucrari possit ex operibus suis, propter fragilitatem humanae potentiae, quae facile variatur tempore, ut senio, morbo etc. sed attendendum est, an habeat ex redditibus, *Rota ibi, Cravett. n. 2. et alii apud eos citati:* et nota, quod aequitas dict. c. *Cum haberet*, procedit etiam in foro laico in terris Imperii, *Rota apud Rubeum dicta decis. 30. num. 34.* sic etiam dicunt, valere dispositionem, qua pater de bonis laicalibus disponderet ad favorem illegitimi ex non damnato coitu, pro ea quantitate, quam de jure communi potest pater illi relinquere, *Rota divers. decis. 487. n. 1.*

Item, dicunt, posse illegitimum capere ab extraneis, si non contemplatione talis filiationis relinquatur eidem, *Rota diversor. decis. 505. n. 5. par. 1. cum allegatis.*

¶ Circa alimenta danda filiis illegitimis, et legata, seu relictā favore consanguineorum eorundem illegitimorum, vide a me firmata in *Additionibus ad Instit. Canon. Maschat part. 1. pag. 596. col. 2.*

Item dicunt, hic nomine clericorum non contineri clericos conjugatos, neque clericos in minoribus, beneficium ecclesiasticum non habentes, nisi disponent de rebus acquisitis ex bonis ecclesiasticis, et ex pensionibus, vel officiis, vel beneficiis ecclesiasticis, *Rota diversor. decis. 487. part. 1. n. 2. Cherubin. scholio 2. cit.*

Item asserunt, quod licet illegitimus sit incapax successionis in emphyteusi ecclesiastica, jam concessa, tamen potest eam de novo acquirere: ita *Seraph. d. decis. 478. n. 3.*

Denique dicunt, illam poenam irritationis totius dispositionis, etiam pro parte alias licita, seu ad favorem aliorum ultra illegitimos factae, non habere locum, nisi in dispositione, quae de jure privilegiario fieret, ut a clerico vi facultatis testandi de bonis ecclesiasticis: ita *Navar. in eandem Bullam n. 7. in fin.*

Limita etiam praefatas Constitutiones, ut non procedant, quando filius illegitime natus, fuisset a Papa legitimatus in amplissima forma, et restitutus ad primaeva jura naturae, tanquam vere, et non ficto de legitimo matrimonio natus; tunc enim ei debetur legitima etiam super bonis ecclesiasticis sui patris clerici, de quibus habeat pater privilegium testandi, *Rota Recent. par. 1. decis. 653. per tot.*

De materia illegitimarum, et quid capere possint inter vivos, vel ex testamento, vel ab intestato de jure communi, vide *Sanch. opusc. lib. 4. cap. 3. per totum, Molinam disp. 166. tom. 1. Less. c. 19. dub. 6. Barbos. in d. c. Cum haberet, de eo, qui duxit*; et de poena privationis, seu confiscationis haereditatis, seu legati ob fidem tacite accomodatam de iis restituendis filio spurio incapaci, qualiter obliget in conscientia, late tractat *Sanchez ibid. dub. 20. et 21.*

CAPUT IV.

Illegitimos, vel legitimatos admittens ad habitum, vel professionem religiosam.

Sixtus V. Bulla 71. *Cum de omnibus*, statuit, ut illegitimi, nati ex incestu intra tertium gradum, vel ex sacrilegio propter votum solemne, non possint recipi ad habitum, vel professionem religiosam, etiamsi essent legitimati a Papa, vel Imperatore: etsi contra fieret, statuit, professionem nullam esse, et superiores admittentes incurrere excommunicationem Papae reservatam: ad habitum tamen conversorum, idest famulorum, seu oblatorum pro humilioribus ministeriis, recipi permisit, alios autem illegitimos concessit, recipi posse, praecedente scrutinio, seu informatione, seu testimonio de vita, et moribus, in capitulo generali, vel provinciali approbatione intercedente: ita tamen, ut remaneant inhabiles ad gradus, et dignitates sui Ordinis: etsi contra hanc formam reciperentur, decrevit, professionem nullam, et recipientes incurrere excommunicationem Papae reservatam.

Excipit autem alia Bulla sequenti *Ad Romanum*, ab hac prohibitione legitimatos per subsequens matrimonium secundum jus commune, et declaravit, contra haec decreta irritantia non intrare tacitam professionem: denique derogavit omnibus privilegiis Ordinum legitimandi ad dignitates, et gradus Religionis.

II. Sed Greg. XIV. Bulla 3. *Circumspecta*, statuit moderationem dictarum Constitutionum Sixti V.

Primo enim restituit privilegia Religionibus, olim concessa, legitimandi, etiam ad honores, et gradus, et dignitates: secundo, sustulit nullitatem professionis in omnibus praedictis casibus: tertio concessit, ut illegitimi quicunque, etiam licite recipi possint, praecedente scrutinio supradicto, dummodo filius illegitimus, in Religione, in qua pater, sive ante, sive post nativitatem dicti filii professus fuerit, ipso patre vivente, non admittatur: quarto statuit, ut illegitimi non admittantur, nisi cum consensu Generalis, vel Provincialis, et quod scrutinium, et approbatio fiat in capitulo generali, vel provinciali: at in Religionibus, in quibus receptio pertinet ad particularia monasteria, quia habent jus filiationis, debeant, et possint recipi cum scrutinio talis capituli localis, seu conventus, et superioris localis: et quod non recipiantur ad professionem, nisi plena inquisitio fiat de his, et in capitulo eodem referantur, et approbentur.

III. Item Bulla Clem. VIII. *In suprema*, quae est 83. reduxit ad terminos juris communis dictas Sixti Constitutiones, auferendo inhabilitatem illegitimarum ad habitum, et professionem, et nul-

litem professionis, sive ob dictam inhabilitatem, sive ob formam praedictam non servatam scrutinii, ut supra; salvis remanentibus poenis, statutis a Sixto contra superiores admittentes ad habitum, vel professionem, non servata forma illa, scilicet scrutinii praecedentis.

Harum Constitutionum explicationem vide apud *Roderic. quaest. regul. tom. 3. q. 8. art. 5. Cherub. in Bullam cit. Greg. XIV. Sanch. de matrim. disp. 37. lib. 7. num. 55. Beya part. 4. respon. 18.*

CAPUT I.

Imagines Jesu Christi, B. Virginis, Angelorum, et quorumcunque Sanctorum, sculptentes, aut pingentes habitu peculiari alicujus Ordinis regularis, aut alio modo in Ecclesia catholica non consueto: et sic sculptas, et pictas ab Ecclesiis non removeantes.

Ex Constit. Urbani VIII. -- Sacrosancta Tridentina -- 15. Mart. 1642. puniri possunt, et debent, quicunque illi sint, seculares, et regulares, quomodolibet exempti, etiam Societatis Jesu, et S. Joannis Hierosolymitani, tam a locorum Ordinariis, quam a Nunciis, et Legatis a latere, tanquam in hoc delegatis a Sede Apostolica, quacunque appellatione remota, juris remediis ordinariis, et extraordinariis, ac censuris ecclesiasticis, aliisque poenis eorum arbitrio, praevia unica monitione: et quoad loci superiores regulares, etiam privationis officii, et vocis activae, et passivae.

CAPUT I.

Immunitatem localem ecclesiasticam violantes, offendendo eos, qui ad Ecclesias confugiunt.

I. Extrahens reum de loco sacro, aut ei in loco sacro existenti aliquid nocimenti inferens in personam, aut bona, quae secum intulit, incurrit in excommunicationem, ex Bulla Greg. XIV. *Cum alias*, quae est 7. §. 9. ibi -- Si quis quacunque dignitate, vel auctoritate praeditus, quidquam praeter, aut contra hujus nostrae Constitutionis tenorem attentare praesumpserit, declaramus, eum ipso facto censuras, et poenas easdem incurrere, quae contra libertatis, et immunitatis ecclesiasticae violatores per sacros Canones, et Conciliorum generalium, nostrorumque Praedecessorum Constitutiones sunt promulgatae -- et ita inferri excommunicationem latae sententiae, per haec verba testantur *Genuens. in praxi. c. 17. n. 1. et Farinacc. de Immunit. Eccles. n. 311. et Castropal. tom. 2. de Relig. tract. 11. disput. un. punct. 12. num. 13.*

De jure autem communi, praescindendo ab hac Bulla, nulla erat in hoc casu censura latae sententiae, sed ferendae, ut *Farinac. n. 312. cum plurimis, quos allegat n. 311. et Suar. tom. 1. de Relig. lib. 3. c. 13. Sanchez opusc. lib. 3. cap. un. dub. 32. qui ponit praxim pro locis, quibus non viget Bulla Gregor. XIV.*

Neque obstat c. *Desinivit* 17. quaest. 4. ubi, si quis extraxerit reum de loco sacro, aut aliquid nocibilitatis eidem ibi existenti intulerit, excommunicationi ecclesiasticae subiaceat: nam respondetur il-

etae sunt, omnino incurrere statuimus, atque sancimus; decernentes, in numero transgressorum hujusmodi, eos etiam esse, et censerī, qui in spre- tum ecclesiasticae auctoritatis, et canonicarum san- ctionum, praescripto ad superiores ecclesiasticos re- cursu posthabito, Ecclesias, et loca immunita obsi- dere praesumunt, ac impediendo, ne ad illos, qui sacro confugio se tuentur, alimenta deferantur: si- ve aliter, eosdem in Curiae secularis potestatem se dedere cogunt. Nos enim eos, qui talia ausi fue- rint, sive confugientes hujusmodi de exceptis de- lictis, sive de aliis non exceptis inquisiti sint, om- nes, et singulas poenas, atque censuras adversus ecclesiasticae immunitatis violatores de jure, ac in praedictis Constit. Apostolicis latas, atque statutas, incurrere decernimus, ac declaramus.

In hac eadem Constit. praescriptus est modus ex- trahendi reos delicti excepti, perpetrati in una ditio- ne, et rei confugiunt ad locum immunem in alte- ram, ibi — Mandamus, ut si hujusmodi confugien- tes delictum aliquod ex iis, quae in apostolicis Con- stit. praefatis excepta sunt, in temporali Romanae Ecclesiae dominio patnaverint, indicia ad capturam requisita, ac Episcopo dioecetano, seu respective viciniori illius loci, in quo delictum commissum fuit, excipiantur, seu cumulentur, eaque ad Epi- scopum alterius loci, in quo delinquens asylum coe- pit, sine mora transmittantur; ut hic nimirum, quatenus traditioni praefatae locus esse debeat, ex- tractionem delinquentis a loco immuni, auctori- tate sua, et cum interventu personae ecclesiasticae fie- ri mandet. Eadem ratione, si in praefatis aliorum Principum ditionibus, in quibus traditionis praedi- ctae consuetudo viget, ejusmodi delictum commis- sum fuerit, quod sive in vim Gregorianae, aut Be- nedictinae Constitutionis, sive ratione concordati cum Apostolica Sede inito, sive extensionis alterius Constitutionis Clementis XII. ab eadem Apostolica Sede specialiter impetratae, pro excepto haberi de- beant; volumus, et statuimus, ut Episcopus ille, ad quem ratione loci delicti commissi, id pertinere dignoscitur, memorata indicia, ad capturam requi- sita, cumulari faciat, eaque transmittat ad Episco- pum ditionis ecclesiasticae, intra cujus jurisdic- tionis fines illius delicti reus asylum delegit; ut hu- jus scilicet Antistitis auctoritate, aliisque servatis servandis, a confugii loco extrahi, ac si ita res fe- ret, externae postulanti Curiae valeat consignari.

Praecipit tamen in extractione, et reliquis omni- bus servari dictas Constitutiones, et concordatas. Circa extractionem haereticorum a loco immuni in causa haeresis, attendenda est Constit. Bened. XIV. in epistola ad Inquisitores S. Inquisitionis, Elapso 20. Febr. 1751, qua confirmatur Constit. Joannis XXII. Ex parte 13. Aug. 1316. in ea enim Bened. praescri- bit iisdem Inquisitoribus modum extrahendi a loco immuni reos haeresis, certiorato Episcopo, vel ante, vel post capturam, prout secreti servandi lex postu- laverit, ne illi indicia communicentur, si vero agatur de aliis criminibus, tam exceptis, quam non ex- ceptis a beneficio asyli, quorum cognitio spectat ad eorum tribunal, quia patrata sint ab iis, qui ejus- dem tribunalis jurisdictioni subsunt, praecipit, ser- vanda esse in eorum extractione, quae in sequenti- bus Constit. Bened. XIII. et Clem. XII. sancita sunt. Addit insuper, reos delictorum non exceptorum fugi-

tivos ex trementibus, vinculis, vel alio poenae loco, gaudere pariter privilegio asyli, si effugerint, quan- do e manibus ministrorum justitiae liberi essent, nisi obtenta sit ab Apostol. Sede, vel ab Episcopo, hoc in- dulto donato, facultas pro illorum recuperatione.

Nota I. nomine publici latronis, intelligi nedum qui in viis publicis per insidias, sed etiam qui in do- mibus privatis homines vi aggrediuntur, eos, spo- liando, et caedem, aut vulnera se defendentibus infligendo.

Nota II. nomine publici grassatoris, venire aggre- dientem, et spoliante in viis publicis viatores absque caede, et vulneratione; cui accensentur etiam piratae, et hujusmodi publici depredatores. Ut autem quis dicatur latro, et grassator publicus, sufficit etiam unus actus: si sequatur mors, aut mutilatio invasi, prout declaravit Bened. XIII. cit. Con- stit. §. 8. si vero non sequatur mors, aut mutilatio, requiruntur saltem duae, vel plures grassationes, Remig. Maschat Instit. canon. par. II. tit. 49. de Im- munit. eccles. m. 2.

Nota III. nomine depopulatoris agrorum, venire nedum nocturnum, sed etiam diurnum, ut ostendi in Additione ad cap. I. verbo Depopulator.

Nota IV. sub nomine committentium homici- dium, vel mutilationem membrorum in Ecclesia, ex- cit. Constit. Bened. XIII. §. 4. comprehendit etiam illos — qui stantes in Ecclesia, vel coemeterio, inter- ficiunt stantes extra Ecclesiam, vel coemeterium, aut ipsis membrum mutilent; et qui stantes extra Ecclesiam, aut coemeterium, occidunt stantes intra Ecclesiam, vel coemeterium, aut iis membrum mu- tilant; et qui confugientibus vim inferunt, atque ipsos ab Ecclesiis, alioque loco immuni violenter extrahunt, et abducunt.

Nota V. nomine homicidae proditoris, ex §. 6. cit. Constit. venire etiam illum, qui praemeditato, ac deliberato animo interficit proximum suum, unde non requiritur, ut homicidium praemeditatum fiat sub specie simulatae amicitiae.

Nota VI. circa assassinos, attendendam esse decla- rationem allatam in Additione ad cap. I. verbo As- sassinium.

Nota VII. perplexam quidem, et veterem quae- stionem esse, an Judaei, et Pagani indistincte ad Ec- clesiam confugientes, etiam timore poenarum tantum, non zelo Fidei, et Religionis, gaudeant asyli jure. Negativam sententiam tuerentur nonnulli DD. viden- di apud Fagnanum lib. 8. tit. 49. cap. 6. num. 59. et sequi verum contrariam sententiam veriorē esse docet idem Fagnan. loc. cit. n. 61. immunitatis enim privilegium non conceditur intuitu personarum, sed propter decus, et reverentiam, quae locis distio- cultui destinatis debetur. Hanc eandem sententiam amplexa est S. Cong. Immunit. juxta plura decreta, et praesertim in Sarzanen. 26. Sept. 1651. lib. 4. de- cret. ejusdem Cong. pag. 161. et in Pisauren. 26. Mar. 1686. ut lib. 3. decret. pag. 550. ubi quae- stio erat de Judaeo capto a birruariis sub tecto, seu stil- licio Ecclesiae.

Nota VIII. quod cum neque ex Constit. Greg. XIV. Cum alias, neque Bened. XIII. Ex quo divina, ne- que Clementis XII. In supremo justitiae, nec tandem Bened. XIV. Officii nostri, idib. Mar. 1750. Reli- giosi confugientes, sive ad Ecclesias sui Ordinis, si- ve ad quascunque Ecclesias, et monasteria aliorum

Ordinum, priventur jure asyli pro delictis non exceptis in dictis Constitutionibus, nullo fundamento dici potest, eo non posse gaudere, cum non debeant esse deterioris conditionis, quam caeteri rei, etiam gravioris criminis, juxta decret. S. Cong. Immunit. in Fulginaten. 9. Mar. 1639. et in Neapolitana 11. Octobr. 1692. Et quamvis in AEsina 19. Apr. 1701. declaratum fuerit ab eadem Cong. Provinciale Ordinis Minorum Obser. Reform. non incurrisse excommunicationem pro extractione sui religiosi ab Ecclesia AEsina ejusdem Ord., indeque per rescriptum ad preces Procuratoris Generalis, a Clem. XII. indulta fuerit 19. Septemb. 1734. Provincialibus, et Guardianis Ordinis facultas ducere faciendi delinquentes religiosos, et contumaces ab Ecclesiis eorum respective conventuum ad claustrales carceres; haec tamen revocata fuit per organum Secretariae memorialium, ut vocant, 28. Jul. 1736. ad instantiam ejusdem S. Cong. Immunit. cum expressa declaratione, ut in similibus refugii, et extractionis casibus procedatur juxta terminos juris, prout legitur in originali Mandato, in scriptis transmissio a Card. Corsini, tunc memorialium Secretario, Commissario generali Ordinis: unde corrigendi sunt Auctores in contrarium scribentes, et maxime Matthaeucci, Official. Cur. cap. 24. quoad Immunitat. num. 19. sisus eit. decreto Cong. an. 1701. ut supra revocato. ☞

CAPUT II.

Immunitatem, seu exemptionem ecclesiasticam violantes, imponendo munera personalia, sordida, servilia ecclesiasticis.

Ecclesiastici sunt exempti a muneribus personalibus, sordidis, seu servilibus laicalibus, leg. 2. C. de Episcopis, et clericis, cap. Generaliter, cap. Placet 16. quaest. 1. cap. Non minus, ibi Cardin. num. 3. 7. et 8. de immunit. ecclesiast. ut a fossatis faciendis, cloacis, aut viis purgandis personaliter, et ab angariis, seu oneribus proprio corpore ferendis, ut in cophino serviendi ad constructionem murorum, etc.

Imponens igitur talia onera ecclesiasticis personis potestate laicali, incurrit, primo excommunicationem latam in cap. Non minus, §. Si autem Consules de immunitate Ecclesiarum, quae tamen non incurritur, nisi quis commonitus, non destiterit, sed perseveraverit in contumacia, et non est absolvendus, donec satisfecerit competenter; postea poterit absolvi a proprio pastore: haec autem censura extenditur etiam ad fautores talis delicti; ita in dict. cap. Non minus.

Secundo, incurrit in excommunicationem latam, et Papae reservatam in Bulla Coenae Domini cap. 18. contra imponentes onera personis ecclesiasticis sine speciali Papae licentia, aut ea exigentes, aut sic imposita, etiam a sponte dantibus, et concedentibus recipientes, et contra eos, qui per se, vel per alios praedicta facere, exequi, vel procurare, aut in eis auxilium, consilium, favoremve praestare non verentur: cum enim Bulla loquatur de oneribus quibuscunque, comprehendit etiam onera, seu munera ista personalia servilia, quae pretio aestimabilia sunt, Navarr. consil. 8. de censib. quia haec munera etiam onera appellantur, tex. in leg. Non mi-

nus, et leg. Munus, ff. de verb. signif. et ita tenent in casu nostro Sylv. excomm. 7. num. 77. Marius Alter. tom. 1. disp. 19. lib. 5. cap. 2. col. 3. Molina disp. 672. tract. 2. Laym. lib. 4. tract. 9. c. 9. §. 9. n. 2. contra Filiuc. tract. 16. num. 291.

Tertio, incurrit in excommunicationem latam in eadem Bulla Coenae cap. 15. contra facientes ordinationes contra libertatem ecclesiasticam, et eas publicantes, eisve utentes.

☞ Ex cap. Eos qui 5. de immunit. in 6. incurrebant ipso facto eandem excommunicationem, sed non reservatam; Domini temporales, prohibentes suis subditis, ne Praelatis, aut clericis, seu personis ecclesiasticis quidquam vendant, aut emant aliquid ab eisdem; neque ipsis bladam molant, coquant panem, aut alia obsequia exhibere praesumant. — Hodie tamen attendendum est cit. c. 15. Bullae Coenae. ☞

CAPUT III.

Immunitatem ecclesiasticam violantes, imponendo ecclesiasticis munera personalia, honesta, vel indifferentia secularia.

Ecclesiastici sunt exempti a muneribus personalibus honestis, leg. Placet 17. C. de Episcopis, et clericis, et toto tit. Ne clerici, vel Mon. secul. se immisc. ut a munere legationis subeundae, aut decurionatus, aut judicis etc. Item a muneribus personalibus indifferentibus, ut leg. 2. C. de Episcopis, et clericis, cap. Generaliter 16. quaest. 1. ut a tutelae munere, vel militiae, vel custodiae murorum etc.

Imponentes autem munera supradicta, sive honesta, sive indifferentia, id faciendo per viam statuti, decreti, vel ordinationis, seu praecepti, incurrunt in excommunicationem latam in c. Noverrit, et c. Gravem de sent. excomm. et in Bulla Coenae c. 15. de qua re dicam verbo Lex. Item imponentes onera illa indifferentia, ut expeditionis militaris custodiae etc. incurrunt excommunicationem latam in c. Non minus de immunit. ecclès. ubi est sermo de expeditionibus, et c. Gravem cit. ubi est sermo de custodia loci; et cap. 18. Bullae in Coena Domini, juxta ea, quae dixi cap. praeced.

Limita, quod in casu necessitatis extremae, vel quasi extremae, cum vires laicorum non sufficiunt, tenentur etiam ecclesiastici subire onera praedicta indifferentia, personalia, etiam mixta, cum erogatione, scilicet patrimonii, ut ad custodiam murorum, et similia, quae omnino non repugnant statui clericali: et imponi debent, seu ordinari ab Episcopo cum cleri consensu, causa cognita ab eisdem; et dummodo non adsit tempus recurrendi pro licentia ad Sedem Apostolicam, ita c. 1. et c. Non minus, de immunitate Ecclesiar. Innoc. in dict. c. 2. n. 1. Abb. n. 6. Joann. Andr. n. 1. Hostien. n. 1. Butr. n. 5. Layman lib. 4. tract. 9. c. 6. n. 7.

Imponentes autem munera honoris ecclesiasticis, non incurrunt in excommunicationem c. Non minus, neque in cap. 18. Bullae in Coena Domini: quia ibi excommunicantur imponentes onera personis ecclesiasticis: appellatione autem onerum, non veniunt honores, si non habeant conjunctam erogationem patrimonii, nam isti honores, officia

lum esse Canonem Concilii Toletani, non oecumenici, sed provincialis.

Haec autem excommunicatio secundum veriorum, et stylo Curiae receptam, est reservata Papae; quia excommunicatio jure lata contra violantes libertatem Ecclesiae, est reservata Papae, et probat *Farinac. num. 315. Barbos. allegat. 50. num. 167. Duard. in Bulla Coenae lib. 2. can. 15. q. 10. n. 19. Est contra Genuen. c. 22. n. 3. Bonac. in decal. disp. 3. quaest. 7. §. 6. num. 8. Dianam resol. 41. tract. 1. de Immun. eccles. et hodie res est certa ex decreto S. Congreg. Immunitatis, an. 1631. edito, et ex decreto Clemen. VIII. decr. de casib. reservata cum derogatione ad omnia privilegia, ut dixi verbo Absolutio cap. 3. num. 4.*

Procedit autem haec excommunicatio, etiam in attentantes extrahere, etiam effectu non subsequuto, ut patet ex Bullae verbis, *Farinac. num. 322. Diana resol. 15. tract. 1. tom. 1. item procedit contra quosque extrahentes, vel offendentes, si- ve sint personae publicae, si-ve privatae: et quidem si privatae personae extrahant, vel offendant ex mandato magistratus, res est certa, ut Farinac. num. 324. si autem privata tantum potestate, ut ex inimicitia, dubia est quaestio; nam aliqui dicunt, non incurrere in hanc censuram, quia Bulla Gregorii solum loquitur de laedentibus immunitatem ecclesiasticam publica potestate, ut patet legenti: et ita tenet *Gambacurt. lib. 8. c. 7. n. 4. et 5.**

Praescindendo autem ab hac Bulla, de jure communi extrahens, occidens, percutiens, vulnerans, aut alias offendens existentem in Ecclesia ex privata auctoritate, non est ipso jure excommunicatus, sed excommunicandus, ut *Abb. in cap. Cum pro causa num. 5. post gloss. Innoc. et Joan. Andr. ibid. de sent. excomm. Card. ibi in princ. Anchar. n. 4. Felin. n. 3.*, sed si loquamur in ordine ad actum extractionis de loco sacro, aestimo, locum esse poenae hujus Bullae: quod etiam tenet *Bonac. de censur. in partic. disput. 2. quaest. 3. punct. 16. §. 14. n. 9. Castropal. n. 4. loc. cit. Farinac. n. 324. cit. et est communis sententia, et idem Bonacc. in decal. disp. 3. quaest. 7. pun. 9. n. 9. Genuen. in praxi c. 17. n. 5. et 6. et consentit Filiucc. tract. 15. num. 148. in fine, dum ait, hanc censuram quoad personas esse universalem: et ita saepe videmus, tales ab Ordinariis locorum declarari in dictam excommunicationem incurrisse: secus aliqui dicunt, si solum quis ibi eum offenderet privata potestate, ut vulnerando, aut occidendo, non ex intentione, seu causa extrahendi; quia tota Bulla Gregorii loquitur solum de violatione immunitatis in ordine ad extractionem. Sed contrarium tenuit, et declaravit S. Congreg. Immunitatis, nempe, quod etiam in hoc casu incurratur excommunicatio; et faciunt rationes allatae a *Genuens. loc. cit. n. 5.* quia haec est materia favorabilis, et est secundum mentem legis, cum uterque casus sit a jure communi parificatus; et ita practicatur passim ab ordinariis locorum. Sed haec sententia debet intelligi, procedere, quando offenderet quis eum, qui pro sua securitate ad Ecclesiam confugit, ut supra citati loquuntur: secus si esset alia de causa in Ecclesia, scilicet, rixa ibi suborta, sequerentur vulnera, et caedes. Verum est, quod mutilans, vel occidens in Ecclesia, vel sacro coemeterio, etiam privata potestate, in-*

currit poenam privationis immunitatis loci sacri, ut infra dicam.

Ex decretis Cong. Immunitatis in Capuana 2. Maii 1673. lib. 1. decr. ejusdem Cong. pag. 796. et in Lucerina 13. Maii 1693. lib. 1. pag. 188. relatis a Riccio verb. Extractio confugitorum n. 14. -- In extractione facta, vel attentata, privata auctoritate, non intrat Bulla Gregoriana, sed can. Destinavit 35. caus. 17. quaest. 4. --

Incurrere autem in dictam excommunicationem, non est absolvendus, donec restituat reum loco sacro, ut *Sanch. lib. 6. opusc. cap. 1. dub. 7. num. 1. cum Paz. et Greg. Lopez, Farinac. de Immunit. num. 311. in princ.*

Limita hanc excommunicationem, ut non procedat in octo casibus exceptis in Bulla Gregorii, seu in octo generibus delinquentium: nempe in publicis latronibus, et grassatoribus viarum, et depopulatoribus agrorum; et iis, qui homicidia, vel mutilationes membrorum in Ecclesiis, eorumque coemeteriis committere non verentur (id est voluntarie committunt, non autem si causaliter, ut *Farinac. de Immunit. n. 240. Diana resol. 11. tract. 1. de immun. tom. 1.*) et iis, qui proditorie proximum suum occiderunt; et reis assassinii, aut haeresis, aut laesae majestatis in personam ipsiusmet Principis: in istis ergo casibus rei praedicti non fruuntur immunitate ecclesiastica; sed extrahi poterunt, servata tamen forma tradita in eadem Bulla; alias incurritur excommunicatio praedicta: vide *Farin. num. 341. cum seq. Sperell. decis. 48. 104. 105. et 185.*

Et tunc non tenetur Episcopus, vel vicarius generalis, dans licentiam extrahendi, exigere cautionem de impunitate corporali rei extrahendi, neque irregularitatem incurreret, si mors extracti sequeretur, ut patet ex eadem Bulla Extra-casus autem praedictos nullus Praelatus, neque Episcopus potest dare licentiam extrahendi reum invitum, alias incurreret in eandem censuram, ex eadem Bulla Gregorii, quae in hoc correxit jus commune, et ita *Farinac. n. 344. et Castropal. punct. 13. n. 2.*

Advertendum tamen, quod si quis in Ecclesia, vel coemeterio occideret, vel mutilaret ad sui defensionem, vel provocatus, non incurreret in hanc privationem immunitatis; secus si in rixa, sed ipse non esset provocatus, *Bonac. in decal. loco citat. punct. 6. §. 2. num. 1. in fin. Farinac. in append. de immun. num. 240.*

II. Irregularitatem incurrunt clerici, et Episcopi, tradentes reum Curiae seculari in casibus non exceptis, non praemissa cautione, et protestatione impunitatis circa corpus rei, si inde mors rei, aut mutilatio sequatur, *Suarez de cens. disp. 47. sect. 1. num. 11. Sayr. lib. 6. cap. 18. n. 5. Roderic. quaest. regular. 52. art. 4. tom. 2.* Si autem cum protestatione, et cautione praefata illum tradat, non incurrit in casibus, etiam non exceptis, irregularitatem de jure communi, quia id licitum est, eisque permissum, ut *cap. Id. constituimus, et cap. Reum 17. quaest. 4.* At cum ex Bulla Gregorii, scilicet, ubi est usu recepta, hodie non liceat tradere reum in casibus non exceptis, ut supra dixi, puto, eos incidere in irregularitatem; quia illa protestatio est contraria facto: et protestatio in actu illicito non relevat, maxime cum sit actio per se periculosa;

et quia peccarent non solum contra Religionem, violando Ecclesiae immunitatem, sed etiam contra justitiam, et jus rei, eum spoliando jure, quod ei Summus Pontifex, seu Ecclesia concedit, c. Reum ad Ecclesiam 17. quaest. 4. et probabiliorem ait Sanchez opus. lib. 3. c. un. dub. 17. n. 2. et magis communem ait Farin. 321. Si tamen clerici non defendant, sed permittant, eum extrahi, habendo se mere negative, tunc non puto, eos incurrere irregularitatem; quia non peccant contra justitiam, sed contra charitatem: neque enim tenentur ex officio tueri reum ob jus reo competens, sed Ecclesiae: et ita concordari possunt opiniones contrariae.

Cavendum est etiam clericis, dum volunt reum tueri in loco sacro, ne id faciant armis, seu alias cum periculo effusionis sanguinis (quia Ecclesia non est defendenda more castrorum) sed vel fores claudendo, aut reum retinendo, et abstrahendo de manibus illorum etc. etiam laicos ad hoc auxilium vocando, vel per censuras ecclesiasticas tuendo immunitatem Ecclesiae, ut Suar. lib. 3. cap. 13. num. 4. Sanchez opus. lib. 6. cap. 1. dub. 7. Bellef. part. 1. de favore clericorum reali §. 4. num. 43. Layman lib. 4. tract. de Immun. cap. 3. num. 14. Itaque si mors sequatur, aut mutilatio ex facto clericorum dissidentium, ipsi erunt irregulares.

Infamiam quoque juris, et irregularitatem incurrit, qui damnatus fuerit in judicio de crimine hoc violatae immunitatis Ecclesiae; quia est crimen publicum, et capitale, et laesae majestatis, ut l. Fidei, et l. Praesenti, C. de his, qui ad Ecclesias confugiunt, et S. Gregor. epist. 54. lib. 11. c. In primis, §. De persona Januarii 2. quaest. 11. damnatus autem de crimine laesae majestatis, aut alio publico judicio, efficitur infamis, et irregularis, l. 1. §. Removet de postul. leg. 1. vers. Qui judic. ff. de his, qui not. infam. leg. Infamem ff. de publicis judiciis. Et idem est de dampnato poena, seu judicio capitali; quia ex genere poenae infamia juris eo ipso afficitur, dict. l. 1. §. Removet et §. Secundo loco, ff. de postul. leg. Cognitionum, ff. de var. et extraordin. crimin.

¶ Praeter octo superius recensitos casus, reos ab asylo excludentes, Bened. XIII. Constit. Ex quo divina 6. Idus Jun. 1725. addidit sequentes. I. falsificantes litteras apostolicas; II. ministros montium pietatis, aut banchi, furtum, aut falsitatem ibidem committentes, ut poenae ordinariae locus sit: III. constantes, adulterantes vel tondentes quascunque monetas aureas, vel argenteas, etiam Principum exterorum, si in loco, ubi crimen admittitur, liberum habeant usum, et commercium; vel dictas monetas conflatas, adulteratas, aut detonsas scilicet ita expendere, et erogare praesumentes, ut fraudis conscii, atque participes, censi possint: IV. ac tandem illos, qui sub nomine Curiae, alias domos ingressi, rapinas ibi committunt cum homicidio, aut mutilatione alicujus ex domesticis earundem domorum; vel etiam exteri, quem ibi forte reperiri contigerit.

Clemens vero XII. Constit. In supremo 1. Febr. 1734. excludit ab immunitate, etiam quoscunque ecclesiasticos, homicidii reos, declaratque omnes, tam laicos (mulieribus etiam comprehensis) quam ecclesiasticos, qui in ditione Sedi Apostolicae mediate, vel immediate subjecta, ex causa, et occasione homicidii, etiam in rixa commissi, cum armis, seu in-

strumentis, suapte natura aptis ad occidendum, inquisiti, et processati, vel in contumaciam banniti, et condemnati fuerint, dummodo homicidium non fuerit casuale, vel ad propriam defensionem, immunitatis praefatae beneficio minime gaudere. Declarat insuper, homicidii reos natu minores xxv. majores vero xx. annis tam laicos, quam clericos, atque omnes, et singulos sive laicos, sive clericos, qui mandatum, consilium, instigationem, auxilium, cooperationem, aut aliam operam occisori praebuerint, ex quorum singulis pravis actibus homicidium evenerit, in dicta Bened. Constit. comprehensos esse, ac deinceps censi debere.

Bened. XIV. Constit. Officii nostri idib. Mar. 1750. declarat, praedictos omnes (regularibus, et militibus etiam comprehensis) non obstantibus militibus privilegii, non gaudere asylo, licet homicidium commissum non fuerit cum armis, ad mortem inferendam aptis, sed etiam cum baculo, et saxo, quamvis in rixa, si actus prodierit ex odio, et nocendi animo; sicut si secuta fuerit mors ex vulnere inflicto cum gravi vitae periculo juxta relationem chirurgi, ad illud inspiciendum acciti, ita ut vulnerans interim extrahi possit, servatis servandis, et loco immuni, nec eidem restituendus, donec elapsus fuerit tempus a legibus constitutum, intra quod vulneratus superstes vixerit.

Ex altera Constit. Bened. XIV. Detestabilem 4. idus Nov. 1752. excluditur etiam ab ecclesiasticae immunitatis beneficio reus homicidii in duello perpetrati: quam Const. vide supra, in Additionibus meis post cap. III. verb. Duellum.

Circa extractionem reorum ab asylo, et consignationem Curiae seculari, ne erretur in modo, et forma eos extrahendi, attendenda est regula praescripta a Bened. XIII. cit. Constit. Ex quo divina §. Quotiescumque, ibi. Tunc Curia ecclesiastica ad ejusdem delinquentis extractionem ab Ecclesia, aliisque locis immunibus, ope, ac medio suorum executorum, implorato etiam, quatenus opus sit, brachii secularis auxilio, et cum interventu personae ecclesiasticae ab Episcopo deputandae, procedente, neatur, extractumque ad suas carceres asportari, ac ibi sub tuta custodia detineri curet, et faciat, ubi vero ex processu informativo, desuper conficiendo, constet de crimine excepto, ac insuper adversus eundem extractum talia resultent indicia, ut crimen ab eo fuisse patratum moraliter credi possit (quae quidem indicia juxta regulas juris vocantur ultra torturam) eo tandem casu praefatum extractum ministris, et officialibus Curiae secularis tradere, et consignare possit, ac debeat, exacta tamen, receptaque prius ab ipsis obligatione, in forma juris valida, restituendi extractum Ecclesiae, sub poena excommunicationis latae sententiae, Nobis, ac pro tempore existenti Romano Pontifici reservatae, quatenus idem extractus indicia contra ipsum acquisita in suis defensionibus purget, ac diluat: quod si ea minime purgaverit, et vere delinquens repertus fuerit, Curiae seculari in ipsum tali casu, ut juris esse censuerit, agere, atque procedere liceat.

In contrafacientes autem accessit declaratio Bened. XIV. cit. Constit. Officii nostri, ibi. Contrafacientes quoque, et transgressores, easdem omnes poenas, quae in praeallegatis Constitutionibus indi-

dicuntur, non onera, leg. *Rescripto*, leg. *Cui munerum*, ff. de mun. et bon. Abbas in cap. Non minus num. 12. de immunit. Eccles. Molin. disp. 661. num. 11. tract. 2.

II. In cap. Neque 88. distin. et c. Cyprianus 21. quaest. 3. nominans in testamento clericum in tutorem, hanc poenam incurrit, ut in morte ejus oratio pro ipso fieri non debeat. Intelligitur autem de clericis in sacris, vel beneficiatis, et dummodo constet, testatorem id dolo fecisse, non bona fide, et quod impenitens de hoc facto decesserit: ita Turrecrem. in dict. c. Neque; imo hunc canonem poenalem in desuetudinem abiisse, et ad solum terrorem, pro eo tempore emanasse, ajunt gloss. ibi laud. Turrecrem. Archid. et Praepos.

De hac autem materia, an, et quomodo ecclesiastici tutelae officio fungi possint, aut debeant, vide Sanchez lib. 6. in decal. c. 14. n. 24. et in opuscul. lib. 6. cap. 7. dub. 6. Canonistas in cap. 1. de oblig. ad ratiocin.

CAPUT IV.

Immunitatem ecclesiasticam violantes, imponendo ecclesiasticis onera, patrimonialia, personalia, vel mixta, et publicani ea exigentes, et ecclesiastici illis consentientes.

Ecclesiastici sunt immunes a muneribus patrimonialibus, quae scilicet cum erogatione patrimonii subeuntur, sive sit munus patrimoniale personale, quod imponitur personae, non habita ratione patrimonii quantitatis, ut capitatio, pedagium, et guidagium; sive sit patrimoniale mixtum, quod solvitur, et imponitur, ratione habita patrimonii quantitatis, sive hoc mixtum onus imponatur ipsis rebus, ut vectigalia, portoria, gabellae, sive imponatur personis pro rebus, ut superindictum, vel collecta, de quibus Canonistae in c. Non minus de immunit. Eccles. Petr. Antibol. tract. de munerib. part. 2. n. 4. et 5. Remig. Gonni de charit. subs. quaest. 61. Suar. disp. 23. de censur. sect. 4. num. 23. Belluga in speculo princ. rub. 46. §. Donum, et §. Restat videre, et §. Sunt et alia, Ugolin. in c. 18. Bullae in Coena Domini. Quod autem ecclesiastici sint immunes a dictis oneribus, habetur c. Non minus, c. Adversum de immunit. eccles. cap. 1. eod. tit. in 6. Clement. unic. eod. tit. c. Quanquam de censib. in 6. Auth. Item nulla, cum leg. 2. C. de Episc. et clericis: et plene haec examinat Rota part. noviss. decis. 42. ubi a num. 11. advertit, quod ecclesiastici tenentur ad onus mere reale a laicis suis praediis impositum, antequam transirent ad ecclesiasticos, quando scilicet fuit impositum, ut onus certum, reale, perpetuum, invariabile, ut est tributum: secus si sit impositum dictis praediis onus reale, sed non perpetuum, et est variabile, juxta occurrentes necessitates, plus, et minus: et dicitur imponi per aes, et libram: atque, si talia praedia transeunt postea ad ecclesiasticos, fiunt libera a tali onere, non obstante, quod talis redditus, seu impositio fuerit locata arrendatariis cum hypotheca: multo magis, quando fuerunt onera imposita a laicis subditis ratione bonorum, idest personis pro rebus, ut supra dictum est: quia si ea bona transeant ad ecclesiasticos, fiunt li-

bera a tali onere, etiam arrendatariis locato cum hypotheca, ita Rota ibi num. 11. 12. et 13.

I. In c. Non minus de immunit. eccles. ex Concilio Lateran. sub Alexandro III. consules, et rectores, et alii, qui potestatem habere videntur, prohibentur onera quaecunque imponere ecclesiasticis, nisi ex judicio, et consensu Episcopi, et cleri, judicantibus, in communi necessitate non posse laicorum solas facultates sufficere, sed subsidia ab ecclesiasticis conferenda. Si autem dicti consules, et alii contravenerint, et commoniti, desistere noluerint, tam ipsi, quam fautores eorum excommunicationi se noverint subjacere, nec communioni reddendi, donec satisfactionem fecerint competentem.

Limita, quod secundum veriore, hic textus non loquitur de pedagogiis, seu gabellis, quae pro contractibus, vel pro transitu personarum, aut rerum solvuntur, seu imponuntur, sed tantum de iis, quae universaliter exiguntur pro personis, aut rebus: ita Cajetan. excommun. 40. in fin. Tabien. excom. 5. casu 18. num. 6.

In cap. Adversus de immunit. eccles. Innocentius III. confirmavit dictum decretum Concilii Lateranen: sed primo declaravit, ut in communi necessitate supradicta, quando non suppetunt bona laicorum, etiam judicio Episcopi, et cleri, non possint laici exigere subsidia praefata ab ecclesiasticis, nisi consulatur prius Summus Pontifex, et ab eo consensus, seu licentia obtineatur: secundo extendit decretum Concilii Lateranen., et censuram, ut procedat etiam contra successores in officio dictorum onera imponentium, nisi intra unum mensem a die successionis, Ecclesiae satisfecerint: item tertio declaravit, eam excommunicationem durare, etiam officio deposito: quarto declaravit, sententias, et statuta talium, excommunicationem praefatam incurrentium, nullius esse momenti in perpetuum; quia, ut notat gloss. ibi verb. Tempore validura, sententia lata ab excommunicato, nulla est.

De his decretalibus agunt, et explicanti, ultra Canonistas ibid. Cajet. verb. Excommun. cap. 40. Tabien. excomm. 5. casu 18. Sayr. lib. 3. de censur. c. 34. n. 3. Luis. Turrian. disput. 44. de just. dub. 3. Suarez disput. 21. sect. 2.

II. In c. Clericis de immunit. Ecclesiarum in 6. Bonifacius VIII. excommunicationem Papae reservatam profert contra omnes, absque Sedis Apostolicae licentia imponentes, aut exigentes, aut recipientes, etiam a sponte dantibus, onera patrimonialia ecclesiasticis personis, ut collectam, aestimum, tributum, decimam, mutuum, donativum, subsidium etc. quovis colore: et extendit hanc poenam ad dantes in praedictis auxilium, consilium, vel favorem publice, vel occulte.

Item fert excommunicationem, similiter Papae reservatam, contra omnes ecclesiasticas personas, etiam Praelatos, qui praedicta onera sine Papae licentia laicis solvunt, etiamsi sponte, vel titulo donationis, aut se soluturos promittunt, aut impositioni consentiunt. Item fert interdictum contra universitates, quae in praemissis culpabiles fuerint; et absolutionem ejus similiter Papae reservat, et derogat omnibus privilegiis concessis quibuscunque, in quacunque verborum forma: notat autem gl. in Clem. un. de immunit. eccles. in figur. casus,

dictam decretalem c. Clericis, editam esse a dicto Pontifice in odium Philippi Regis Franciae, quia conferebat beneficia in suo Regno; propter quam Constitutionem orta sunt multa scandala, ut infra dicam.

Limita similiter hanc Constitutionem, ut non procedat de pedagiis, seu gabellis, quae exiguntur pro contractibus, ut transitu personarum, aut rerum, sed solum de oneribus, quae universaliter exiguntur per personis, aut rebus: ita Cajet. excommun. c. 40. Tabiena excommun. casu 18. n. 6. Molina disp. 670. n. 3. Joan. Monac. in dict. c. Clericis, quia caput Clericis adjicit ad c. Non minus, et de eadem materia loquitur.

Hanc Constitutionem Bonifacii ex parte corripuit Benedictus XI. in Extrav. Quod olim, de immunit. eccles. inter communes, statuens, ut censurae latae contra ecclesiasticos, non habeant locum contra sponte solventes: sed solum contra imponentes, et recipientes; quamvis peccent ecclesiastici, sic sponte solventes, sine licentia Papae: reliqua autem dictae Constitutionis firma esse voluit: sed Clemens V. in Clem. un. de immunit. eccles. propter quaedam scandala exorta occasione dictae Constitutionis Bonifacii, et Benedicti, amplius derogavit, et in totum abrogavit, utramque reducens ad terminos Concilii Lateranensis, ut in c. Non minus, et c. Adversus, de quibus supra, ut explicant Joan. Andr. Gemin. et Anchar. in dict. c. Clericis.

Sed iterum in Concilio Lateranensi sub Leone X. sess. 9. in Bulla reformationis Curiae, et aliorum, §. Et cum a jure, innovata fuit Constitutio Bonifacii, ut militet excommunicatio contra imponentes opera patrimonialia ecclesiasticis, et contra exigentes, et recipientes ea, etiam a sponte dantibus; et interdictum contra universitates in tali re culpabiles: et insuper innovata fuit excommunicatio, et poena depositionis, ipso jure lata contra ecclesiasticos talibus consentientes, aut sponte dantes, sine licentia Papae.

Additum, ut praedicta facere praesumentes, sint ipso jure intestabiles, et inhabiles ad omnes actus legitimos; unde etiam erunt irregulares; et hoc decretum, etiam hodie esse in vigore nonnulli Doctores aestimant, ut Sanch. opusc. lib. 2. cap. 4. dub. 56. num. 1. ubi propterea infert, Episcopos, qui vident laicos injuste imponentes, vel exigentes gabellas ab ecclesiasticis, et ultro consentiunt, incurrere excommunicationem, et poenas ibi statutas: alii dicunt, hoc decretum Leonis X. non innovare poenas c. Clericis (revocatas per Clemen. unicam supra citatam) contra ecclesiasticos solventes, sed contra Praelatos consentientes, et contra laicos imponentes, vel recipientes: ita Garz. par. 2. c. 3. n. 16. alii autem magis communiter dicunt, censuras latas in dicto Lateranensi Concilio sub Leone X. non fuisse usu receptas: ita Cajet. verbo Excommunicatio in fin. Bartolom. Carranza in fine Summae Concilii Lateranen. Navarr. c. 27. n. 111. et 148. et licet videantur, hodie omnes supradicti Canones, et Concilia edita in favorem ecclesiasticarum personarum, et libertatis Ecclesiae, innovata a Concilio Trident. sess. 25. c. 20. de reform. et singulis annis innoventur cum suis poenis, et censuris in Bulla Coenae cap. 18. cum expressa mentione, etiam Concilii Lateranensis supradicti Leonis X., tamen

Trident. non innovat expresse poenas, et censuras. At vero Bulla in Coena Domini innovat eas tantum, quatenus sunt latae contra onera ecclesiasticis imponentes, eaque imposita exigentes, aut a sponte dantibus recipientes. Unde hodie contra ipsos ecclesiasticos solventes, seu consentientes nulla censura est latae sententiae. Praedictas autem Constitutiones explicant S. Antoninus 3. par. tit. 24. c. 26. Angel. verb. Excommun. 7. casu 5. Tabiena excommun. 5. c. 18. Sylvest. excommun. 7. num. 21. Navarr. c. 27. n. 95. et 115. Tolet. lib. 1. c. 29. Reginal. lib. 9. n. 375. Suar. disp. 22. sect. 3. num. 16.

III. In cap. Quanquam de cens. Bonifacius VIII. specialiter excommunicat personas singulares quascunque, et interdicat universitates exigentes, extorquentes, vel compellentes Ecclesias, vel ecclesiasticas personas per se, vel per alium, nomine proprio, vel alieno ad pedagia, vel guidagia, pro ipsorum personis, aut rebus, quas non negotiationis causa, sed ad usum deferunt: et prohibet, eos absolvi, donec plenarie restituerint, et de transgressionem satisfecerint competenter, derogando omni contrariae consuetudini, seu corruptelae.

Deinde Clemens V. in Clem. Praesenti de censib. confirmat dictam Constitutionem cap. Quanquam, addendo, ut Dioecesani, postquam eis constiterit, aliquos in dictam excommunicationem, seu interdictum incidisse, eos omnino publicent, vel a suis subditis tandiu faciant publicari, donec illi sic male exacta restituant, et de transgressionem satisfaciant competenter.

Ampliat haec Constitutio, ut procedat in omni gabella, tam scilicet ratione personarum transitus, quam contractus, vel illationis, vel extractionis rerum, ut Cardin. in d. Clement. et Imola ibi n. 13. Sylv. verb. Excomm. 9. n. 47. Molina disp. 670. n. 3. imo multi probabiliter dicunt, c. Quanquam, procedere etiam in omni munere publico, quod a potestate temporali laicis imponi solet, quia hic pedagii nomen late accipitur pro omni onere patrimoniali, tam personali, quam mixto, ut Navarr. cap. 27. n. 61. Ugolin. in c. 5. Bullae Coenae Domini, §. 2. Vivul. ibid. casu 5. Suar. de censur. disp. 21. sect. 2. n. 41. Quaranta verb. Vectigal vers. Ut autem: sed alii contra dicunt, non procedere in tributis, aestimis, collectis etc. et haec videtur probabilior, quam tenet Cajet. verbo Excommun. c. 40. Molina disp. 670. n. 3. Armilla verb. Excommun. n. 11. Sayr. de censur. lib. 3. cap. 9. n. 10. Graff. lib. 3. cons. 1. de cens. n. 20. Ugolin. §. 3. in c. 5. Bullae vers. Postremo, et vers. 2. Afficit, Tolet. lib. 1. c. 21. §. 1. quia alias ista decretalis fuisset superflua, cum melius esset per praecedentes provisum: quia haec excommunicatio, et interdictum non sunt reservata Papae post praestitam satisfactionem, et non incurruntur ipso facto ob solam impositionem, aut a sponte dantibus receptionem, sed requiritur, ut gabella ab invitis petatur, et obtineatur: ita Cajet. excommun. cap. 39. Suar. de cens. disput. 23. sect. 4. n. 21. Navarr. c. 27. n. 128. Ancharan. in Clement. Praesenti, de censib. n. 7. Bonifacius de Vitalin. ibidem n. 9. et 11. Sayrus lib. 3. c. 9. n. 8. et 9. Hodie censura haec excommunicationis est Papae reservata absolute, ut statim dicam.

IV. Ex c. 18. Bullae in Coena Domini fertur excommunicatio specialiter Papae reservata contra

imponentes collectas, decimas, taleas, praestantias, vel alia onera personis, aut bonis ecclesiasticis, aut ipsorum ecclesiasticorum, sine speciali, et expressa Papae licentia; et contra eos, qui talia onera exigunt quocunque modo, vel colore, aut ea sic male imposita a sponte dantibus, et concedentibus recipiunt; et contra eos, qui talia per se, vel per alios, directe, vel indirecte facere, exequi, vel procurare, vel in eisdem auxilium, consilium, vel favorem praestare non verentur, cujuscunque sint conditionis, etiam Imperatores, vel Episcopi: et super his innovantur omnes Canones, etiam in Lateranensi Concilio novissimo editi, cum suis censuris, et poenis.

Declara primo, ut procedat haec excommunicationio etiam contra imponentes, aut recipientes onera super bonis patrimonialibus clericorum, ut patet ex Bulla ibi, *ac eorum bonis, ut Sayr. lib. 3. cap. 22. n. 9. Suarez disp. 23. sect. 4. n. 21. Quaranta verb. Vectigal. versic. Item ex ejusdem, Ugol. super hoc c. 18. §. 3. est communis sententia, etiamsi non fuerint ad eorum titulum ordinati, Tolet. lib. 1. c. 29. Garzias de benef. par. 2. c. 3. Barbos. alleg. 13. num. 1. de communi testatur Filiuc. tract. 16. num. 298. Layman lib. 4. tract. 9. c. 6. n. 9. etiamsi sint clerici in minoribus, sed in habitu, et tonsura incedant, Less. c. 33. n. 8. Gutier. lib. 1. pract. quaest. 7. Quaranta loco cit. ampliat. 1. et alii apud Dianam resolut. 35. et 36. tract. 2. de immunit. tom. 1. dummodo non sint conjugati, ut Doctores in c. Ex parte, de clericis conjug. Layman c. 7. n. 4. ex Tridentin. sess. 23. c. 6. et c. un. de cleric. conjugat. in 6. et dummodo non sint bona negotiationi exposita, ut cap. final. de vita, et honest. cleric. cap. Quanquam de cens. in 6. Clem. Praesenti, eodem tit.*

Declara secundo, ut procedat de oneribus patrimonialibus quibuscunque, sive sint onera rebus ipsis imposita, sive personis, ut pedagia, et guidagia, ut colligitur ex verbis Bullae; et ita docent Sylvest. excommun. 7. §. 77. excommun. 32. Molin. disp. 670. n. 3. vers. Postremo hodie, tom. 3. Alterius lib. 5. disp. 19. cap. 2. §. Sed oritur, Layman c. 9. n. 2. §. 9. Vivaldus super casu 18. Bullae n. 1. in emendatis, Ugolin. ibid. §. 1. vers. 3. Afficit, Suarez disp. 23. sect. 4. n. 23. de censur.

Declara tertio, ut secundum magis communem sententiam non incurrant hanc censuram exigentes onera patrimonialia ab ecclesiasticis, nulla lege, vel statuto, vel edicto imposita, sed propria sua audacia, seu avaritia, quia textus Bullae videtur loqui de exigentibus imposita: tamen tales incurrunt excommunicationem c. Quanquam de censib. in 6. si erant onera personalia, ut pedagia; vel in excommunicationem in 6. c. Clericis, de immunit. eccles. in 6. si erant onera mixta, ut vectigalia, seu gabellae, de quibus censuris supra dixi: et ita de communi testatur Bonacc. super Bulla Coena quaest. 19. punct. 1. num. 6. cum Sayr. Quaranta, Ugolin. Duard. Vivald. Tolet. Suar. Reginal. Sausa; contra tamen, quod etiam non imposita exigens, incurrat in hanc censuram, tenent probabilius Angelus verb. Excommun. 7. casu 23. Tabien. excomm. 5. casu 21. Sylv. excommunic. 9. n. 46. §. 21. excommun. Alterius c. 3. §. 2. animadvert. Suar. disp. 21. sect. 2. num. 99. Molina disp. 670. Filiuc. tract. 16.

n. 289. quod satis probatur ex ipso Bullae contextu.

Declara quarto, ut neque ob communem necessitatem, et utilitatem teneantur ecclesiastici ad collectas, nisi quando laici non sufficiunt; ita si clerus convocatus consentiat, non solus Episcopus, et capitulum; item quod tunc prius Papa consulari, et eo consentiente, exactio non fiat per laicos ministros, sed ecclesiasticos: haec omnia plene probat Rota par. 2. noviss. decis. 42. excipe tamen, ut licitum sit ecclesiasticis cum consensu Episcopi solvere talia subsidia in casu gravissimae necessitatis urgentis, cum periculum est in mora, ut pauperes fame, aut peste, aut alia calamitate moriantur, et non sufficiunt facultates laicorum, c. Gloria Episcopi 12. q. 1. Barbos. alleg. 95. n. 58. Duard. de cens. §. 1. q. 22. n. 39. Quaranta verb. Alien. num. 42. Rota par. 1. Recen. decis. 72. sed non possunt soli laici imponere, sed requiritur etiam consensus cleri, ut eis imponatur, et eis renuentibus, cogendi sunt ab Episcopo, Rota ibi n. 4.

Declara quinto, ut non sit illicitum clero aliqujus civitatis (cum non habeat bursam communem) etiamsi non faciat per se collegium, se coadunare pro suo interesse, ut causa litis contra Episcopum, et indicare sibi ipsis collectam pro expensis faciendis; ita tamen, ut collecta non exigatur nisi a volentibus solvere, quamvis, obtenta victoria, possint exigere pro rata etiam ab invitis, ne cum alienis expensis commodum sentiant, Rota apud Rubeum decis. 148. n. 6. sicut etiam potest clerus pro communi necessitate sibi ipsi imponere collectam, sed non comprehendere exemptos, Rot. decis. 72. par. 1. Rec.

CAPUT V.

Immunitatem religiosorum Mendicantium violantes

Ex Bulla Pii V. Dum ad uberes, fertur excommunicatio contra exigentes onera realia, vel personalia, vel mixta quaecunque a religiosis Mendicantibus, eorumve bonis: quae excommunicatio non est reservata ex vi istius Bullae: est tamen reservata ex vi Bullae in Coena Domini, proxime supra explicata: et haec exemptio non est revocata per Bullam Gregorii XIII. 9. In tanta rerum, ut testantur Quaranta verbo privil. regular. pag. 416. Roderic. quaest. 74. art. 16. tom. 3. Sorbus in compend. priv. fol. 451. Cherub. super eadem Bulla Pii V. et Greg. XIII.

CAPUT VI.

Immunitatem violantes piorum locorum, patrimonialia, aut personalia illis onera imponendo, vel exigendo.

Loca pia, etiam laicalia, licet sint subjecta jurisdictioni laicae, sunt immunia a muneribus, seu oneribus publicis, ut vectigalibus, collectis etc. Aukt. Item nulla communitas, c. de Episcopis, et clericis ex Concilio autem Lateranensi in c. Non minus de immunit. eccles. damnatur secularium potestatum audacia, qui fossata, sive expeditiones, sive alia, quae arbitrantur agenda, de bonis Eccle-

siarum, et clericorum, et pauperum Christi usibus deputatis, volunt fere universa compleri: et statuitur, ut si consules, aut alii de caetero ista commiserint, et commoniti, desistere noluerint, tam ipsi, quam fautores eorum excommunicationi se noverint subjacere, nec communioni reddantur, donec satisfactionem fecerint competentem.

I. Ex hoc textu inferunt multi Doctores, quod imponentes onera personalia, vel patrimonialia locis piis, etiam laicalibus, eaque exigentes, incurrunt in excommunicationem praedictam, propter illam particulam, et pauperum Christi usibus deputatis: ita tenent *Cardinalis ibi n. 5. Cajet. verbo Excommunic. 40. Tabiena excommun. 5. casu 18. n. 2. Barbos. alleg. 75. n. 35. imo Luis. Turrianus de Just. dis. 44. dub. 4. putat, tales etiam incurrere in excommunicationem Bullae in Coena Domini c. 18., sed certum est, eos non contineri in dict. c. 18. imo probabile est, neque contineri in dict. c. Non minus, quia intelligitur de bonis tantum ecclesiasticis, quae dicuntur pauperum Christi usibus deputata, quibus quarta pars de eorum redditibus eroganda est, ut *cap. Vobis, cap. Concesso, cap. Quatuor 12. quaest. 2., et hoc secundum jus commune antiquum: imo quidquid beneficiatis singulis annis superest de redditibus ecclesiasticis, oneribus Ecclesiae supportatis, ad congruam suam sustentationem, pauperibus erogandum est, ut Less. lib. 2. c. 4. n. 943. Molina dis. 144. tract. 1. Layman lib. 4. tractat. de benefic. c. 3. n. 3. cum communi: et quod bona Ecclesiarum dicantur bona pauperum, text. in c. Si privatum 12. q. 1. et c. Quia juxta 16. q. 1. ubi dicuntur patrimonialia pauperum, et cap. Decimae 16. quaest. 1. Decimae dicuntur tributa egentium animarum: et ita dictum cap. Non minus, intelligunt Hostien. ibi, et Abb. et probabilem ait Card. ibidem.**

II. An autem incurrant excommunicationem latam in *cap. 5. Bullae in Coena Domini* contra imponentes nova vectigalia, seu pedagia, vel ea augentes, aut imponi, vel augeri prohibita exigentes? Respondeo, si ea expresse imponentur locis piis, incurrerent imponentes, et exigentes in eam censuram, quia illegitime essent imposita: si autem a Principe legitime essent imposita generaliter suis subditis, et exactor ea exigeret a locis piis exemptis, non incurreret in hanc censuram, ut *Suarez de censur. dis. 21. sect. 2. n. 43. Ugolin. super cap. 5. Bullae, §. Qui caput, num. 4. Navar. c. 27. num. 61. Sayr. lib. 2. c. 9. n. 11.*

CAPUT I.

Imperii Romani, vacante Sede, Vicarii nomen, seu officium, sine licentia assumentes, vel retinentes.

Ex Extravaganti Joannis XXII. cap. unig. Si Fratrum tit. Ne Sede vacan. incurrerent excommunicationem, nemini tamen reservatam, cujuscunque conditionis, et dignitatis ii extitissent, sive patriarchalis, vel cujusvis alterius superioris, seu episcopalis, vel regiae; sicuti et ipsis, ut talibus obediunt, et in hoc consilium, vel favorem dantes, nisi intra duorum mensium spatium, resipuissent. Loca vera, communitates, universitates, civita-

tes, aut villae, ipsorum hujusmodi nomen, et officium retinentium, jurisdictioni subjecta, ecclesiasticum interdictionem.

Hoc quidem ita servandum esset, cum juxta hanc Joannis decretalem ad Summum Pontificem -- Imperii praedicti (dum vacat) jurisdictio, regimen, et dispositio devolvantur, et ea ipse, durante ipsius vacatione Imperii, per se, vel alium, seu alios exercuisse noscatur in Imperio memorato -- Verum contrarium in praxi servatur ob Bullam auream (ita dictam a sigillo aureo ab ipsa pendente) seu sanctionem pragmaticam, auctoritate Caroli IV. Imperatoris cum consensu Statuum, et Ordinum Imperii latam, et promulgatam an. 1356., vi cujus Vicarii Imperii sunt semper duo Electores, videlicet Comes Palatinus, et Dux Saxoniae. Unde haec poena non amplius locum habet; ac proinde delenda etiam est a numero censurarum, quam nonnulli Doctores referunt in earundem catalogo.

CAPUT I.

Incendiarii quorumlibet locorum, et violatores Ecclesiarum.

I. In c. Tua nos de sent. excomm. incendiarii, ex quo sunt per Ecclesiae sententiam publicati, pro absolutionis beneficio ad Apostolicam Sedem sunt mittendi, sicut clericorum percussores mittuntur, sed in c. Pessimam 23. quaest. 8. dicitur -- si quis malo studio, aut vindictae cupiditate ignem apposuerit, excommunicetur, etsi mortuus fuerit incendiarius, careat sepultura ecclesiastica -- item in c. Si quis membrorum 23. quaest. 8. -- incendia domorum faciens, et mandans, aut consentiens, si coram Episcopo requisitus, reparare damnum noluerit, ab Ecclesia se privatum agnoscat. --

II. Ex his juribus aliqui absolute dicunt, incendiarios esse ipso jure excommunicatos: ita *Julius Clarus in praxi §. fin. quaest. 77. n. 19.* quod probari videtur dict. c. Tua nos: haec sententia non recipitur, nisi ex consuetudine loci habeantur pro excommunicatis, *Sylvester verb. Incendiarii n. 2.* alii dicunt, nullos incendiarios esse ipso facto excommunicatos, sed excommunicandos: ita *Suar. de cens. disp. 22. sect. 2. n. 17. Cajet. verb. Excommunicatio c. 22. Tolet. lib. 1. c. 35. n. 5. Sylvest. verb. Sacrilegium, Navarr. c. 27. n. 74. Eman. Sa verb. Excommun. Papae reserv. n. 7. Sayr. de cens. lib. 3. c. 29. num. 8., et videtur probari dict. c. Pessimam: alii autem distinguunt, quod incendiarii Ecclesiarum, vel locorum religiosorum, seu ecclesiasticorum, sunt ipso facto excommunicati; et incendiarii aliorum locorum sunt excommunicandi: sed tam hi, quam illi, quoties fuerint declarati ab Ordinario excommunicati, excommunicatio erit Papae reservata: ita gloss. in dicto c. Tua nos, verb. Publicati, Abbas in dict. c. Tua, Turrecrem. in dict. c. Pessimam n. 1. Sylvest. verb. Incendiarii n. 2. Less. c. 45. n. 22. lib. 2. Azor. tom. 1. lib. 9. c. 27. quaest. 11. dicens, licet hoc aperto jure non probetur, esse tamen consuetudine receptum, tenet Layman lib. 4. tract. 10. c. 7. n. 19. Tannerus. tom. 4. disp. 5. quaest. 8. n. 28. qui testatur, esse communem sententiam, tenent Farinacc. quaest. 110. num. 15. et Salzedo ad Diaz in praxi*

c. 108. in noviss. impress. ubi ait, communem, et tenet *Barbos. in dict. c. Tua n. 4.*

Amplia, quod etiam mulier incendiaria denunciata, non potest absolvi, nisi a Papa, *Sayr. loc. cit. n. 9. Graff. lib. 2. de casib. reserv. c. 23. n. 8.*

Amplia secundo, quod neque Legatus a latere potest tales denuntiatos absolvere, *Abbas. c. Ad eminentiam n. 4. de sententia excommun. S. Anton. part. 3. tit. 25. n. 11. Sylv. excommunic. 7. n. 14. S. Septima vers. Secundo, Sayr. loc. cit. n. 10.*

Amplia secundum aliquos, ut sufficiat incendiarios denunciari edicto contra incertos, *Suar. n. 18. Filiucc. tract. 15. n. 53.* sed magis communis, requirit nominationem esse declaratos; *gloss. in dict. c. Tua nos, Cajet. c. 22. Navarr. loc. cit. Sayr. n. 12.*

III. Ex eodem cap. *Pessimam* aliqui dicunt, incendiarios quorumlibet locorum, et cooperantes, incurrere interdictum ab ecclesiastica sepultura: alii dicunt, eos incurrere interdictum ab ingressu Ecclesiae, si contumaces fuerint, non satisfaciendo, ab Episcopo moniti; per *dict. c. Si quis membro-*rum, ita tenet *Suar. disp. 22. sect. 2. n. 15. in fine, Filiucc. tract. 15. n. 53.* sed verius est, non esse interdictum ullum latae sententiae, sed ob impoenitentiam, seu contumaciam notoriam carere ecclesiastica sepultura, sicut alii notorii peccatores defuncti in impoenitentia.

IV. Ex c. *Super eo de raptoribus*, violatores manifeste Ecclesiarum, et raptores, si in vita satisfacere noluerunt, et in morte satisfacere non potuerunt, neque cavere de satisfactione per haeredes faciendam, admittendi sunt ad Sacramentum Viatici, et ad ecclesiasticam sepulturam, scilicet, in loco sacro; sed nullus clericorum eorum sepulturae interesse potest, aut eleemosynam pro eis accipere, sed de hoc *infra* dicam cap. seq. num. 2.

Modus autem absolvendi incendiarios est, in dicto c. *Pessimam* statutus, ut cogantur prius damnum reparare, et jurare, se amplius non facturos incendia, et imponenda illis poenitentia peregrinationis transmarinae, ut in servitio Dei per annum permaneant Hierosolymis, vel in Hispania, scilicet militando contra infideles, ut *Turrecrem. n. 1. in dict. c. Pessimam*; sed non est amplius in usu haec poenitentia publica; ideo de forma absolvendi vide c. seq. num. 2.

V. Incendiarii, quando fuerint in iudicio definitiva sententia de hoc crimine condemnati, scilicet, de incendio dolo causato, incurrunt juris infamiam, quia hoc est crimen publicum, et capitale, ut l. 1. ff. ad leg. Cornelianam de sicar. leg. Qui ejus ff. de incendi. ruin. naufr. leg. Capitalium, S. Nonnunquam ff. de poenis; et consequenter taliter damnati sunt irregulares, ut dixi part. 1. cap. 33. §. 2.

In dubio autem incendium non praesumitur dolo malo causatum; et ideo onus probandi incumbit adversario, quod fuerit dolo causatum; leg. Quoties 18. §. Qui dolo. ff. de prob. leg. Dolum, C. de dolo, Menoch. praesumpt. lib. 4. c. 12. n. 2. et lib. 5. c. 3. per totum, *Barbos. allegat. 51. n. 75. Magon. decis. 111.* praesumitur autem dolus, si clam fiat *Menoch. lib. 5. c. 3. n. 107.* vel si manifesto cum periculo ignem quis applicavit, *Menoch. ibidem. num. 97.* in dubio tamen, constituto de incendio, praesumitur culpa, quia incendium est de iis, quae sine culpa evenire non solent: ideo dominus domus,

seu praedii, seu rei, quae incendio periit, habet intentionem fundatam contra rei detentorem, apud quem incensa est, ut *Rota part. 2. noviss. decis. 62.* et ideo excipiens de casu inculpato, debet probare suam exceptionem, *Rot. ibi*; sed si dominus rei ageret principaliter ratione damni emergentis emendandi, quod ex incendio provenit, ipsi incumbit onus probandi damnum, ita *Rot. ibi.*

Quando vero quis teneatur ad restitutionem ob culpam solam, vide *Rot. decis. 104. ibid.* ubi, quod si convenitur ex contractu, ut locati, non tenetur, nisi adsit saltem lata, vel levis culpa: si autem lege Aquilia de damno dato, tunc etiam de levissima in committendo tenetur.

CAPUT II.

Incendiarios, seu violatores Ecclesiarum, aliorumve locorum absolvens, seu ad divina admittens, non servata juris forma.

I. In c. *Pessimam* 23. quaest. 3. Episcopus absolvens incendiarium, non servata forma ibi praescripta, scilicet, praeviae satisfactionis, juratoriae cautionis, et poenitentiae, ibi praescriptae, impositionis, damnum restituat, et per annum ab officio episcopali absteineat. Hanc esse suspensionem latae sententiae, ait *Marius Alterius tom. 2. tract. de suspen. disp. 16. cap. 3. in fine*: sed verius est, esse simplex praeceptum; quia verba non sonant censuram: unde transgressus, non esset irregularis; ita *Reginal. lib. 3. tract. 2. num. 182. Filiucc. tract. 20. n. 215.* imo, hoc praeceptum non videtur obligare ad poenam ante sententiam, *Sanch. lib. 9. de matr. disp. 30. num. 1. et ult.* imo hodie ille textus non videtur usu receptus, quia poenitentia, de qua ibi imponenda peregrinationis, seu militiae, non est in usu.

II. In c. *Super eo de raptoribus*, qui violenter insurrexerunt in rapinas, et notorii Ecclesiarum violatores, non sunt absolvendi, nisi restituant prius, vel si non possunt, saltem idonee caveant, si possunt: quod si id non faciant, cum possint, non sunt admittendi ad poenitentiam, et sacramenta; et absolutio alias foret nulla propter particulam *poenitentiae beneficium penitus denegetur*, ut *infra* dicam. Quod si in vita satisfacere noluerit, et in morte, neque satisfacere, neque cavere idonee potuerint, admittendi quidem sunt ad sacramenta, et sepulturam in loco sacro; sed nullus clericorum eorum sepulturae interesse potest, aut eleemosynam pro eis accipere; et clerici, vel sacerdotes contra praemissam formam attentantes, id est, admittentes illos ad poenitentiam, vel sepulturae interveniendo, aut eleemosynas accipiendo, contra praedicta, ordinis sui damnum irrecuperabiliter patiantur, et ecclesiastico beneficio careant. Per haec autem verba inferri videtur.

Primo, quod absolutio data contra formam praedictam, erit nulla propter illam particulam *penitus denegetur*, quae particula *penitus* habet vim latae sententiae, et decreti irritantis, ut *Tiraquell. cum magis communi tenet in leg. Si unquam, verbo. Revertatur num. 105. et 106.* et maxime, quia in eo textu adest illa particula, *Si poenitentias dare attentaverint*, quae significat actum de facto, et de jure nullum. Et confirmatur, quia, ut ait *Tira-*

quellus num. 108. idem valet particula *penitus*, et particula *nullatenus*, et particulam *nullatenus*, ait esse latae sententiae, et decretum irritans continere: at vero, si canone dicatur *nullatenus absolvetur*, multi dicunt, fore nullam absolutionem, ut *Suar. de censur. disput. 7. sect. 5. num. 44. et Layman lib. 1. tractat. de censur. excommun. cap. 6. num. 8. contra Coninch. de cens. disp. 14. num. 209. Marius Alterius tom. 1. disput. 4. lib. 4. cap. 4. column. 8. et in terminis de verbo Penitus*, quod valeat actus in contrarium, tenent nonnulli, quos allegat *Tiraquellus num. 108.*

Secundo, inferri videtur ex eo textu, clericos transgressores talis praecepti, incurrere privationem beneficii ipso facto: quia particula *Careat*, est latae sententiae, secundum magis communem, quam probat *Tiraquel. verbo Revertatur loco cit. n. 161. Mezin. tom. 2. commun. opin. lib. 9. lit. 34. n. 354. Gama tract. de sacram. praest. quaest. 5. n. 17. Sayr. in clavi Regia lib. 3. cap. 8. num. 26. tamen contrarium tenet Abb. in dict. c. Super eo n. 2. Anan. num. 5. Bernard. Diaz in praxi cap. 109. in noviss. impress. num. 2. qui dicunt, talem transgressorem esse privandum beneficio: et hoc puto verius; quia, ut ait *Tiraquell. num. 166.* verbum *Careat* nonnunquam ex subjecta materia judicatur sententiae ferendae; et talis est meo iudicio conjectura, quando profertur simul cum alia poena ferendae sententiae, quasi in illius consequentiam, ut in textu nostro; cum poena depositionis ibi statuta per illa verba, *Ordinis sui damnum patiantur*, sit sententiae non ipso jure, latae, sed ferendae, ut *Abb. et Diaz ibi* docent; et patet ex verbo *Patiantur*: dicunt tamen *Abbas, et Bernard. Diaz supra cit.* quod licet Episcopus non possit dispensare cum sic deposito, poterit tamen super beneficii privatione dispensare cum incendiario non deposito.*

CAPUT I.

Incestus poenae.

I. Infamis ipso jure efficitur, quicumque de crimine incestus fuerit iudicio condemnatus: quia est crimen publicum, ut *Corrad. de incestis nupt. num. 13. et 14. Farinac. quaest. 149. num. 1.* unde lata sententia, reus notatus remanet juris infamia, leg. 1. ff. de his qui notam infam. Quod si incestus culpabilis contingat sub figura matrimonii, scilicet, in gradibus prohibitis, tunc secundum multos Doctores taliter contrahentes incurrunt juris infamiam ipso facto, absque sententia, ut dixi verb. *Matrimonium. c. 5.* sed adverte, quod si incestus contingat sub figura matrimonii, in facie Ecclesiae, servata forma Concilii Trid. scilicet denuntiationibus, si accedat iuramentum ipsorum, quod bona fide contraxerint, tunc praesumitur ignorantia juris, et facti, non tamen semper, sed arbitrio iudicis, leg. fin. ibi gloss. ff. de ritu nupt. leg. Octavi, §. Fratres, ff. unde cognat. *Farinacc. quaest. 149. num. 203. et 204.*

Ludovicus de Ameno tom. III. tit. 4. §. 6. num. 17. solide probat, incestuosum quemcunque, etiam absque figura matrimonii, esse ipso jure, et facto infamem, et non requiri sententiam condemnationem, sed solum declaratoriam, si crimen non

sit notorium, si vero sit notorium, non opus esse declaratoria; cum notorietas facti suppleat declaratoriam iudicis. ¶

II. Irregularis igitur fiet vir consequenter in praedictis casibus infamia juris effectus, *Turrecor. in cap. Nec eam n. 3. 35. quaest. 2. Farinac. q. 149. num. 136.* imo cum incestus sit crimen depositione dignum, ut *Bernard. Diaz in praxi cap. 87. Farinac. num. 34.* consequenter, ubi fuerit hoc crimen notorium, reddet reum infamia juris notatum, et irregularem, ut de communi testatur *Sayr. de censur. tit. 7. c. 12. num. 12.* de qua dixi part. 1. cap. 33. §. Secundo modo. Est autem hoc crimen dignum depositione sola verbali, non autem degradatione, ut c. *Non debet 30. quaest. 1. Barbosa alleg. 110. num. 10.* nisi propter incorrigibilitatem, aut forte propter enormitatem scandali; ut dixi part. 1. cap. 27. in fin.

Citatus Cān. Non debet, non loquitur de vero, et proprio incestu, sed de coitu cum filia spiritali ex baptismo (seu collato, seu ab eodem levata) aut ex Poenitentiae Sacramento. ¶

III. Excommunicationem quoque incurrit incestum committens, et quidem; etiamsi incestus fuerit a laico, sine velamine matrimonii: aliqui dicunt, excommunicationem adesse latae sententiae: ita tenet *Duenas regul. 150. ampliati. 1.* et plures, quos allegat, et sequitur *Farinacc. q. 149. n. 16.* et videtur tenere *Paul. Grillan. in tract. de poenis omnifor. coitus quaest. 2. num. 4.* et facit cap. *Si quis cum matre 33. quaest. 2.* ibi anathematis percutitur ictibus.

Sed contraria est communior, et vera, extra figuram matrimonii incestum committentes non incurrere excommunicationem latae sententiae, sed ferendae ob incestum, cap. *De his, qui incesti 35. q. 3. gloss. in d. cap. Si quis cum matre, verbo Percutitur, et gloss. Clem. 1. de consanguinit. verbo Matrim. et Vitalin. ibid. n. 28. Faber. in §. Si adversus in fin. Inst. de incest. nupt. Angel. tract. malefic. versic. Che hai adulterato num. 68. Sanch. de matrim. lib. 7. disp. 48. n. 5. Salzedo ad Diaz in praxi c. 87. §. Laicus.*

Recte perpensis tribus cit. Textibus, nullum in his legitur inflicta excommunicatio contra incestuosos, sine velamine matrimonii, ne ferendae quidem sententiae: nam can. *De his est de matrimonio incestuosos*, ut constat ex tota illa quaestione: Canon *Si quis cum matre aperte loquitur de habente propriam matrinam in conjugium*, ideoque in his agitur de incestuosos sub figura matrimonii: Gloss. vero hujus Canonis nihil dicit de simplici incestu, sicuti nec Gloss. cit. Clementinae: et quamvis in can. *Incestuosos 3. caus. 35. q. 8. legatur*, quod incestuosos non osculentur, nec saluentur -- et ideo tamquam excommunicati habendi sint; dict. can. loquitur de contrahentibus nuptias incestuosas, ut ibi Gloss. Verum tamen est, quod simplex incestuosus excommunicari posset, quoties haberet concubinam, et monitus, non desisteret; quod esset ratione concubinitatus, non incestus. ¶

At vero incestus sub figura matrimonii habet poenam excommunicationis latae sententiae, non propter ipsum incestum effectuatam, sed propter ipsas nuptias incestuosas, hoc est in gradu prohibito, etiam copula non secuta, contractus, ut Clem.

un. de consanguin. et affin. Sanch. loco cit. n. 6., de qua excommunicatione vide verbo *Matrimonium* cap. 5. ubi dixi, requiri scientiam; seu dolum ad hanc excommunicationem incurrendam, et non esse reservatam Papae, ut *Salzedo loco cit. testatur* de communi.

IV. Privatur ipso facto jure petendi debitum conjugale incestum committens cum consanguineis suae uxoris, vel sui mariti, v. r. de eo, qui cognovit consangu. ux., sed hodie non privatur jure petendi debitum, nisi incestus fuerit cum consanguineis conjugis in primo, vel secundo gradu, propter Tridentini decretum, sess. 24. c. 4. ubi restrinxit affinitatem ex copula fornicaria, ut non impediat matrimonium, nisi in primo, et secundo gradu: et Sacra Congregatio declaravit, idem esse quoad impedimentum petendi debitum in casu nostro, ut *Sanchez lib. 9. dis. 27. n. 14.*

An autem procedat haec poena etiam in conjugem a consanguineo viri, metu gravi cognita; aliqui negant, alii probabilius affirmant, ut *Sanchez lib. 9. disp. 31. n. 4.* certe, si vi comprimatur, non procedit haec poena, *Sanchez lib. 7. dis. 15. num. 50. et dis. 64. n. 17.* Limita etiam, quod dicta poena non militat, si maritus, vel uxor incestum commiserit cum propriis consanguineis, *Sanch. lib. 9. dis. 32.* Super ista poena potest Episcopus cum suis subditis dispensare ad petendum debitum, *Sanch. lib. 8. de matr. dis. 12. n. 13. Barbos. de potest. Episcop. alleg. 37. n. 12.*

V. Impedimentum matrimonii contrahendi cum qualibet persona ipso facto incurrit incestum committens cum propriis consanguineis, vel conjugis, cap. Si quis cum matre 33. q. 2. cap. Literis 12. in fin. de praesumpt. c. 1. 2. et 3. de eo, qui cognov. consang. *Sanchez lib. 7. dis. 15. n. 6. et 7. Salzedo ad Diaz in praxi c. 87. §. Laicus:* et procedit etiam de incestu commisso contra jus publicae honestatis ut cum consanguineis sponsae, vel sponsi in primo gradu, dict. c. 2. de eo, qui cognovit consang.

Limita primo, quod secundum aliquos Doctores hodie non procedit haec poena, nisi incestus sit commissus in primo, vel secundo gradu, secundum probabilior sententiam, ex Tridentin. sess. 24. c. 4. de matrimonio: ita *Sanch. dis. 15. cit. n. 4. Coninch. disp. 30. n. 25. de Sacrament. matrimon. tamen contraria est magis communis, ut apud Sanch. dis. ibidem, et Filiucc. tract. 10. par. 2. n. 280.* quod scilicet usque ad quartum gradum consanguinitatis extendatur.

Limita secundo, quod hoc impedimentum non est irritans, seu dirimens matrimonium, *Sanchez dicta disput. 15.*

Limita tertio, ut requiratur ad hanc poenam incestus formalis, idest scienter commissus, ut tex. in d. c. 1. de eo, qui cognovit.

Limita quarto, quod hodie haec poena, seu impedimentum desuetudine videtur sublatum, ut non sit necesse petere dispensationem, regulariter loquendo, *Sanch. lib. 7. dis. 17. n. 8. et 9. in fine, et lib. 8. dis. 25. n. 8. circa medium, Coninch. dis. 30. n. 25.* unde neque in dispensatione ad petendum debitum tenetur, qui habet jus dispensandi, injungere, ut si supervixerit conjugum, maneat caelebs, nisi ubi talis poena sit usu recepta, ut notatur in *Compend. privil. Societ. nostrae, verb. Di-*

spensatio §. 8. posset tamen, si vellet, eam injungere, ut *Garzias de benef. par. 8. c. 3. n. 35.* Stylus autem Sacrae Poenitentiariae hanc poenam observari vult, et injungit in dispensatione ad petendum debitum: et stylus Datariae eam injungit in dispensatione super consanguinitate usque ad quartum gradum, ubi intercesserit copula incestuosa, *Garzias loco cit. n. 36. Sanch. lib. 8. dis. 25. n. 8.* Quis autem, et ob quam causam, possit dispensare super hoc impedimento, aliisve non dirimentibus, vide *Sanch. dict. dis. 17. a. n. 13. de matr.*

VI. Incestum committens cum consanguineis, vel affinibus suis usque ad quartum gradum, ex matrimonio, vel cum persona, cum qua habet jus publicae honestatis, vel cum affinibus in primo, et secundo gradu, ex copula fornicaria, incurrat speciale impedimentum matrimonii contrahendi cum persona eadem, cum qua incestus commissus est; ita ut dispensatio a Papa concessa super impedimento consanguinitatis, vel affinitatis, non expressa copula incestuosa, habita cum eadem persona, sit subreptitia, et nulla, ex decreto Trident. Concilii sess. 24. c. 5. de reform. matrim., ubi contrahentes matrimonium scienter in gradibus prohibitis separantur, et careant spe dispensationis: idque in eis multo magis locum habeat, qui non tantum matrimonium contrahere, sed etiam consummare ausi fuerint: et quamvis istud decretum solum loquatur quando matrimonium est contractum, vel etiam consummatum in gradibus prohibitis, tamen ex stylo Curiae extenditur ad omnem copulam incestuosam, etiam sine matrimonii figura, *Sanch. lib. 8. dis. 25. n. 8. Garzias de beneficiis par. 8. c. 3. n. 36. Gutier. de matr. cap. 124. n. 13. et 14.* et procedit secundum veriore, etiamsi sit habita sine cogitatione matrimonii contrahendi, *Garzias n. 66.* cum declaratione Sacrae Congregationis: imo si copula sit habita ex intentione facilius obtinendae dispensationis matrimonialis, tunc adest speciale impedimentum, ut necesse sit exprimere eam intentionem; alias esset subreptitia dispensatio, cum ipsi copulam exponant pro causa facilioris dispensationis, ut *Sanch. num. 38. Garz. n. 93. et 97. Gutier. loco cit.*

Adde, ut literae reddantur subreptitiae, et irritae, etiamsi copula subsequatur post expeditionem literarum in forma commissaria (quando scilicet non fuerat narrata in supplicatione) quandocunque subsequatur, antequam confessarius exequatur, idest actu dispense: ita declaravit Sacra Congreg. apud *Barbos. super eo c. 5. Trid. lit. D. et Garzias ibi n. 69.* imo etiamsi copula praecedens in supplicatione narrata sit, sed repetita post decretum separationis a delegato factum, reddit litteras subreptitias, *Garzias par. 8. cap. 3. n. 92. Corrad. de dispens. lib. 8. c. 5. n. 38. §. Ceterum ex declaratione Pauli V.*

Verum est, quod si copula est occulta, sufficit petere in Dataria dispensationem super gradibus, et in Poenitentiaria super copula incestuosa, *Sanchez dis. 25. n. 11. et 12. Coninch. dis. 33. n. 83.* et tunc servabitur forma in Brevis reformationis Sacrae Poenitentiariae, statuta a S. D. N. Urbano VIII. Quod si copula sit publica, sed intentio illa sit occulta, impetrari debet in Dataria dispensatio etiam super intentione; quia ille actus internus componit cum

actu externo; et illum informat, ut non possit ab eo moraliter separari, et cadit sub eadem potestate, sub qua actus externus de se malus per talem intentionem, *Suar. de censur. dis. 4. sect. 2. n. 22. Coninch. dis. 13. n. 72.*

¶ Circa praedictam malitiosam intentionem, vide *Constit. Bened. XIV. Pastor bonus §. 42. in fine hujus Operis.*

Adde, quod ista dispensatio super gradibus, stante copula incestuosa, regulariter non conceditur in Dataria in forma pauperum, nisi cum clausula, poenitentia peracta; et tunc si fraus aliqua fieret, non adimpleta scilicet poenitentia, dispensatio esset subreptitia, et nullius momenti, ut probat *Pirrh. Corrad. in praxi dispensat. lib. 8. c. 6. n. 53. et seq.* quia ablativum absolutum importat conditionem, qua non impleta, delegatus nulliter agit, *Put. decis. 429. lib. 1. Caputaq. decis. 125. et 150. par. 1.*

VII: Filii incestuosi, infames sunt, secundum aliquos Doctores, per *c. Conjunctiones 35. q. 2. et 3.* ibi infamia eos notamus: unde videntur infamia juris notati: et ita eos infames esse volunt *Anton. Gomez. in leg. Tauri 80. n. 15. Grilland. de poenis omnif. coitu q. 2. n. 8. Majol. de irreg. lib. 3. cap. 1. n. 13;* sed contraria mihi verior videtur, quod non sunt infames ipso jure proprie dicta infamia, quia nullo jure cautum est: et tex. in *dict. c. Conjunctiones* obscure loquitur, et intelligitur a Canonistis ibi notare infamia non filios, sed parentes, ut *Archid. ibi et Turrecrem. num. ult.* quare dicendi sunt infames tantum infamia facti, vel juris secundum quid, sicut de aliis illegitimis dicunt Doctores, et de communi testatur *Tiraquell. de nobilit. cap. 15. n. 4. Maschard. verb. Testis. conclus. 1362. num. 1.*

Dixi secundum quid, quatenus habentur viles, et repelluntur a multis actibus, et officiis publicis, et successionibus, sicut infames, et ita *Covar. pract. quaest. c. 19. n. 6. lib. 4. Molin. tract. 5. dis. 7. n. 5. Calderin. consil. 2. de fide instr. Tiraq. n. 30. Mascard. ubi supra;* et facit, quod Doctores, qui dicunt, incestuosos esse infames, se fundant in *Authen. ex complexu, C. de incest. nup.* ubi ait textus, neque filios nominandos eos, qui ex damnato coitu nascuntur, qui spurii vocantur; et tamen spurii aliqui quilibet non dicuntur infames infamia juris, proprie loquendo, ut *Molina, et Covarr. loco citato.*

¶ Licet in hoc Opere agatur de solis poenis spiritualibus, placet tamen hic referre etiam corporalem poenam a Sixto V. inflictam in Urbe, et toto ecclesiastico Statu contra sequentes incestuosos, ut magis intelligatur, quanta sit hujus criminis turpitudine, et deformitas. Itaque justissimus Pontifex in *Const. Volentes Non. Apr. 1587. statuit, ut* -- Quicumque ausu nefario, scienter matrem, et filiam, sive duas sorores germanas carnaliter cognoverit, etiamsi ea, earumve altera, publicae meretrices fuerint, sive clam, sive palam, aut figura matrimonii tale crimen admiserit, sive etiam cum altera earum legitimo matrimonio conjunctus extiterit, poena ultimi supplicii plectatur.

Qua itidem poena mulier puniatur, quae sciens matrem, aut filiam, vel sororem suam, cum aliquo viro rem habuisse, eidem viro ipsa quoque sui corporis copiam fecerit.

Similiter volumus, unamquamque mulierem,

etiamsi instigante humani generis hoste, eo devenit impudentiae, ut corpore publice quaestum faciat, quae cum patre, et filio, sive cum duobus germanis fratribus, scienter se carnaliter commiscuerit, sive a praedictis sciens se carnaliter cognosci permiserit, etiamsi eorum alteri legitimo thoro copulata fuerit, poena ultimi supplicii puniri.

Idque etiam in eum virum volumus observari, qui sciens, patrem, aut filium, vel fratrem suum cum muliere aliqua rem habuisse, ipse etiam eandem mulierem carnaliter cognoscere non erubuerit. --

CAPUT I.

Indulgentiam plenariam concedentes religiosi.

Clem. 1. de privil. religiosi a poena, et culpa (ut ipsi dicunt) absolvere aliquem praesumentes, excommunicationis sententiam incurruunt ipso facto, Papae reservatam; eosque locorum Ordinarii, postquam de hoc eis constiterit, debent excommunicatos facere denuntiari, donec de absolutione ipsorum eis fuerit facta fides, nullo eisdem religiosis super hoc exemptionis, vel alio privilegio suffragante.

Nota, quod absolvere a poena, et culpa, secundum modum loquendi Regularium, idem est, quod a poena Purgatorii absolvere, idest Indulgentiam plenariam concedere, ut ita *Sylv. excomm. 7. n. 41. Suar. de censur. disp. 22. sect. 4. n. 19. Sayr. lib. 3. de censur. c. 29. n. 38.*

Nota secundo, quod ad incurrendam hanc excommunicationem sufficit, si religiosus Indulgentiam plenariam concedat, etiamsi non absolvat a peccatis sacramentaliter: ita *Sylvest. loco cit. Suar. n. 20. Marius Alter. lib. 5. disp. 22. c. 3. vers. 6. notan.* est contra Cardinalem, et Zenzelinum ibi, qui utrumque requiri putant, idest, et absolvi sacramentaliter, et Indulgentiam concedi.

QUERES, an religiosus in isto casu incurrat excommunicationem contra usurpantes jurisdictionem Sedis Apostolicae, latam in Bulla Coenae *cap. 17.* et posset videri alicui affirmative dicendum, quia ad solum Pontificem Romanum pertinet concedere Indulgentiam plenariam, ob plenitudinem potestatis, *c. Cum eo in fin. de poenit. et remiss. et Extrav. Unigenitus, eod. tit. Vitalin. hic n. 86. et c. 17. Bullae;* procedit etiam contra usurpantes jurisdictionem spirituales, ut *Doctores ibid.* tamen contrarium tenendum est, quia illa Bullae Coenae excommunicatione non procedit contra usurpantes jurisdictionem delegatam; alias etiam absolventes a casibus reservatis Papae, incurrunt in eandem excommunicationem, quod nemo dixit, et de hoc dixi verbo *Usurpatio c. 3.*

¶ Nota propositiones ab *Alex. VII.* proscriptas sub die 24. Septem. 1665. sub poenis in eas docentes etc. et ad praxim deducentes, quas vide infra in fine Additionis ad *cap. 1. verbo Missa, quae sunt in ordine prop.*

36. -- Regulares possunt in foro conscientiae uti privilegiis suis, quae sunt expresse revocata post Concilium Tridentinum.

37. -- Indulgentiae concessae Regularibus, et revocatae a Paulo V. hodie sunt revalidatae. --

Indulgentias publicantes porrigentibus manus adjutrices, vel ob quaestum.

Pius V. Bulla 99. *Quam plenum*, statuit, ne in aliquo Regno, civitate, vel loco, quocunque praetextu publicentur Indulgentiae ob quaestum, seu ad quas consequendas solvenda sit aliqua elemosyna alicui personae, vel loco: et qui secus egerint, seu attentaverint, Episcopi, etiamsi Cardinales fuerint, ab ingressu Ecclesiae, et perceptione fructuum suarum Ecclesiarum tandiu maneant suspensi, donec satisfactione praevia, a Sede Apostolica absolvantur. Inferiores vero Episcopis sententiam excommunicationis incurrant, Papae reservatam; decernendo irritum, et inane quidquid in contrarium contigerit attentari.

Inde idem Pius V. Bulla 30. *Etsi Dominici*, revocavit omnes Indulgentias quibuscunque concessas, pro quibus consequendis porrigendae essent manus adjutrices.

Limita, non esse revocatas Indulgentias concessas, pro quibus consequendis debeat fieri aliqua elemosyna pauperibus indeterminatis: nam et hoc injungi solet in Bullis Jubilaei.

Limita secundo, quod non incurrit in hanc censuram mandans, publicari Indulgentiam ob quaestum, si non fuerit publicata, quia verbum *Attentare*, quando agitur de usurpatione potestatis, seu de exercitio actus nulli, seu irriti, est intelligendum de actu consummato, licet inefficaci: et in *Bonac. dis. 2. q. 3. punct. 30. n. 7. de censur. in particul.* quia minus debemus recedere a jure communi, quam sit possibile: de jure autem communi poena latae sententiae incurrenda, intelligitur solum de actu consummato, non autem de solo conatu, seu attentato, *Joan. Andr. in novella in c. Perpetua, de elect. in 6. et late Felin. in tract. 1. Conatus absque effectu an puniatur n. 5. Fallen. 4.* aliam etiam Constitutionem poenalem a Pio V. editam contra promulgantes Indulgentias pro elemosyna vide verbo *Simonia c. 11.*

CAPUT I.

Infeudandi civitates, et loca Ecclesiae Romanae, eisdem mediate, vel immediate subjecta, tractatus habentes, eorumque infeudationem

Papae per se, vel per alium insinuantes, aut suadentes.

Ex *Constit. S. Pii V. Admonet 4. Kal. Apr. 1567. §. 3.* excommunicationem Papae reservatam ipso facto incurrunt, poenamque laesae majestatis etiam in primo capite, confiscationis bonorum, privationisque dignitatum, ac beneficiorum, quicunque ii sint, etiam Episcopi, et Cardinales: quam *Constit. confirmarunt Greg. XIII. Constit. Inter cetera, Sixtus V. Constit. Quanta, Greg. XIV. Constitut. Romanus Pontifex, Innoc. IX. Constit. Quae ab hac S. Sede, ac Clem. VIII. Constit. Ad Romani Pontificis, ubi §. 7. et 8. declarationem Greg. XIV. tanquam destruentem Constit. S. Pii, alienandique occasionem praebentem revocavit; declaravitque a cit. Pii Constit. prohiberi infeudationes, et proroga-*

tiones investiturarum, etiam ex causa necessitatis, aut evidentis, et verae utilitatis factas, et faciendas, civitatum, et locorum in ea contentorum, tam nunquam antea in feudum concessorum, quam prius infeudatorum, ac postmodum devolutorum, nondum devolutorum.

Nota cum Laertio Cherubino ad cit. Constit. Pii tom. 2. quae est prop. 35. in ordine, in locis dari prohibitis in feudum, non comprehendi terras, et loca confiscata ob delicta, de quibus Greg. XIII. Constit. 65. Tanta, et Sixtus V. Constit. 6. Hoc nostri: nec loca, quae Camera Apostolica emit a Baronibus juxta Constit. Clem. VIII. Justitiae.

Ex Constit. Bened. XIV. Concreditum 12. Jun. 1748. Legati Apostolici in provinciis Ditionis ecclesiasticae nequeunt concedere in emphyteusim, aut feudum bona Camerae Apost. devoluta: neque restitutiones in integrum adversus caducitates incursas, aut purgationes morae: nec condonationes, aut compositiones super responsionibus non solutis. Possunt tamen concedere renovationes, expleto termino convento in prioribus investituris; sicuti et consensum praestare in alienationibus bonorum, quatenus eorum utilibus possessoribus facultas ipsa alienandi, idest per contractus inter vivos nuncupatos in alios transferendi concessa est; ut in Ducatu ferrariensi; sub. iisdem tamen pactis, et conditionibus semper faciendis, quibus iidem primi utiles possesores tenebantur; et dummodo hujusmodi alienationes non fiant in fraudem ipsius Camerae, et ad pervertendam, atque frustrandam dictorum bonorum, seu jurium devolutionem, quae ob deficientiam successorum in investituris comprehensorum, et ad eas vocatorum, imminere dignoscatur.

CAPUT V.

Injuria in quemlibet.

Infamiam juris incurrit condemnatus actione injuriarum poenali, sive civili, sive criminali, *c. Cum te, de sent. et re jud. leg. 1. ff. de his, qui not. infam. Abb. in d. c. Cum te num. 1. Bernard. Diaz in praxi c. 69. n. 6. et consequenter irregularis erit taliter condemnatus, ut dixi par. 1. c. 33.*

Amplia, ut procedat etiam in eo, qui pulsatus actione injuriarum, transegit cum actore, ut *dict. leg. 1. ff. de his, qui not. infam. sed tu vide dict. cap. 33.*

Ampliant secundo multi Doctores, ut procedat, etiamsi injuria sit levis, idest non atrox, dummodo pertingat ad peccatum mortale: ita *Innoc. Hostien. in dict. c. Cum te, et communem testantur Cardin. ibid. Fen. n. 9. Salzedo ad Diaz loco cit. litt. B. Suar. commun. opin. lib. 1. num. 79. Farin. q. 105. n. 65. Barbos. in dict. c. Cum te, et probatur in dict. c. Cum te, ubi in casu injuriae levis postulatum fuit beneficium restitutionis: sed contraria sententia est magis communis, eamque communem ait Clarus, §. Injuria, versio. Item condemnatus, qui plures allegat, et plurimos congerit Tiraquel. tract. de judiciis in reb. exiguis vers. 64. potest autem Episcopus in his dispensare, ut *c. At si clerici, §. De adulteriis, de judic.**

Dicitur autem injuria atrox, vel re ipsa, ut si sit illatum vulnus notabile, aut fractio ossium, aut si

milis gravis laesio, indigens magna opera medicorum, et medicinalium, *Navarr. c. 27. n. 92. Cardin. in cap. Ad eminentiam, de sent. excomm. ibi Anch. n. 2. Sayr. lib. 3. c. 28. n. 6. de cens. Menoch. de arbitr. cas. 263. facit §. Atrox, inst. de injur. vel atrox dicitur ex circumstantiis, ut a loco, a tempore, a qualitate personarum, ab eventu, a modo, ut leg. Aut facta ff. de poen. et dic. §. Atrox, et supra citati DD. et supra dicta probat Speculat. tit. de legat. §. Nunc dicamus vers. Quando, et ubi, num. 3. Genuen. in praxi cap. 80. num. 3.*

Ante condemnationem igitur, injuriam atrocem inferens, non efficitur irregularis, etiamsi fuerit vulnus grave, seu sanguinis effusio, sive interverit mors, vel membri mutilatio, *Abb. in c. 1. n. 8. et 9. qui cler. vel voc. et ibi Cardin. Praep. et alii, Rota par. 2. noviss. decis. 438. num. 3. ubi procedit etiam in vulnere, clerico illato.*

¶ Nota quod licet ex hoc capite non fieret irregularis ante condemnatoriam, fieret tamen, ex vulgatis, ratione homicidii, vel mutilationis, si alterutrum intervenisset. ¶

CAPUT II.

Injuria per violentam manus injectionem in clericos, vel religiosos.

1. In cap. Si quis suadente Diabolo 17. q. 4. habetur Constitutio hujusmodi Innocent. II. in Concilio Lateranensi c. 15. -- si quis suadente diabolo, in clericum, vel monachum manus violentas injecerit, anathematis vinculo subjaceat, et nullus Episcoporum praesumat illum absolvere, nisi mortis urgente periculo, donec Apostolico conspectui praesentetur, et ejus mandatum suscipiat --. Ex quo textu habetur excommunicatio latae sententiae contra injuriose manum injicientes in clericos, vel religiosos; quia licet verbum subjaceat, tanquam futuri temporis, in aliquibus casibus sit sententiae ferendae, ut apud Tiraquell. in leg. Si unquam, verbo Revertatur n. 149. tamen, regulariter loquendo, est latae sententiae, ut Tiraquell. ibi late probat cum multis juribus, et Doctoribus; et expresse sic habetur de hoc can. Si quis suadente, cap. Quod translationem, de officio leg. hunc autem canonem post alios late explicat Barbo. in dict. c. Si quis, et multi ab eo allegati.

Amplia, quod nomine clerici continetur et is, qui solam habet primam tonsuram, *Sayr. lib. 3. c. 26. n. 4. Barbo. loco cit. n. 9. et procedit, etiamsi non habeat requisita Concilii Tridentini ad utendum privilegio fori, ut declaravit Sacra Congregatio apud Barbo. ibidem. Nomine autem monachi intelliguntur omnes religiosi, etiam late dicti, idest, etiamsi non emittant tria vota substantialia, dummodo sit eorum Religio a Sede Apostolica approbata; ut Doctores, quos allegat Diana resol. 61. tract. 1. tom. 2.*

Amplia secundo, ut contineatur clericus, et monachus, non solum vivus, sed etiam mortuus, ut injuriose ejus cadaver percutiens, incurrat in hanc censuram; ita Tolet. lib. 1. cap. 31. §. Quarto debet in fine, Felin. in cap. A nobis, lib. secundo n. 4. de sent. excomm. Alber. Brunus de augm. n. 95. Duena, regula 99. ampliat. 6. Barbo. n. 47. quam-

vis contrarium teneat Henriq. lib. 14. c. 3. num. 8. lit. B.

Amplia tertio, ut contineatur clericus, et monachus, percutiens graviter se ipsum ex odio, seu indignatione contra seipsum, non ex spiritu mortificationis, seu poenitentiae: est communis sententia, ut testatur *Grammat. decis. 44. num. 2. Clarus §. fin. q. 77. n. 3. Farinac. q. 128. n. 25. et plures allegat Diana resol. 81. tract. 5. Miscell. tom. 2. quamvis contrarium, quod scilicet percutiens seipsum, non incurrat in hunc Canonem, teneant Barbo. in cap. Contigit, lib. primo, de sent. excomm. Graff. lib. 1. de casibus reservat. c. 8. n. 23. Turrian. de censur. lib. 3. disp. 29. dub. 2. Diana loco cit. Nald. tract. quaest. n. 24. cum Bald. et aliis Canonistis, Mantua Dial. 125. et probabilem ait Suarez disp. 22. de censur. sect. 1. n. 59.*

Ampliatum quarto, ut ex juris dispositione, et interpretatione extendatur Canon non solum ad ipsum percutientem, seu violentiam inferentem, sed etiam ad mandantem, consulentem, incitantem, consentientem, et non impediendum, cum ex officio impedire tenetur: imo, secundum magis communem, etiamsi non teneatur ex officio, cap. Quantae, c. Mulieres, §. ultim. de sent. excomm. et extenditur etiam contra ratam habentem percussionem, ejus nomine factam, c. Cum quis, de sent. excomm. in 6. vide Sayr. lib. 3. c. 26. n. 22. Suar. de censur. disp. 22. sect. 1. n. 55. Avil. par. 2. c. 5. disp. 3. dub. 6. Molinam disp. 52. tract. 2. Coninch. disp. 14. dub. 15. de cens. Barbo. in dict. c. Si quis suadente a n. 40. cum seqq.

Amplia quinto, quod notorius percussor clerici, vel monachi, est omnino vitandus ab omnibus, juxta extrav. Martini V. ut dixi supra verbo Censura c. 4. alias communicans cum illo, incurrit excommunicationem minorem, ut dixi ibi.

Amplia sexto, quod licet causa haec injuria in personam ecclesiasticam per violentiam, sit mixti fori, tamen, etiamsi judex laicus praevenisset, nihilominus posset judex ecclesiasticus procedere contra laicum istum, qui injuriam intulisset, ad sententiam excommunicationis declaratoriam, *Marta de Jurisd. par. 2. c. 27. num. ult.*

Absolutio igitur hujus excommunicationis est Sedis Apostolicae reservata, ut in textu: sed limita primo, quod Episcopus de jure communi potest quemlibet absolvere, quando percussio est levis, idest neque enormis, neque mediocris, cap. Pervenit, de sent. excomm. ibi gloss. et Abb. Sayr. lib. 3. c. 28. num. 35. Molina disp. 57. cit. Laym. lib. 1. tract. de excomm. c. 5. n. 9. Genu. in praxi c. 80. ubi late hanc materiam declarat, et Barbo. in dict. cap. Si quis n. 77. cum seqq.

Adde, quod haec facultas non solum competit aliis Praelatis, habentibus episcopalem jurisdictionem a Papa, secundum communem, Sayr. lib. 3. c. 28. n. 2. sed, secundum probabilem, etiam vicario generali, ut tenet Bonac. disp. 2. q. 4. punct. 5. num. 4. quia alios allegat, et tenet Molina disp. 59. n. 4. tract. 3. contrarium tamen Abbas, et Angel. quos sequitur Sayr. ibi: quia textus ad Episcopum verba dirigit; quod est intelligendum, nisi specialiter sit mandatum, *Sbroz. de offic. Vicar. quaest. 189. lib. 2.*

II. Potest Episcopus absolvere a percussione me-

diocri, quando percussio est facta inter clericos in communi viventes, ut c. *Quoniam de vit. et honest. cleric. Barbos. n. 80. Molina disp. 57. n. 3. Sayr. n. 7.* item potest Episcopus absolvere a mediocri officialem Principis, qui ratione officii turbae arcendae, clericum mediocriter percussit, c. *Si vero de sent. excomm.* et idem de ministris justitiae dicendum, si ratione sui officii exercendi percutiunt, per eum text. et ibi DD. *Suarez disp. 22. de cens. sect. 1. n. 70. Cajet. Laxm. loc. cit. n. 10.* Haec autem facultas cum sit magis limitata, non competit vicario generali, nisi ex speciali mandato, *Sbroz. loco cit.*

III. Potest absolvere Episcopus quemcunque, etiam ab enormi, habentem impedimentum perpetuum accedendi ad Sedem Apostolicam, ut c. *De caetero, c. Quamvis, de sent. excomm. et c. Mulieres eod. tit.*, et quidam dicunt procedere, etiamsi impeditus possit recurrere per literas, vel nuncium ad Sedem Apostolicam pro absolutione, *Barb. in dict. c. Si quis 17. q. 4. n. 90.* sed vide par. 1. c. 24.

Item religiosi possunt absolvi a suo Praelato a mediocri percussione, ut dict. cap. *Cum illor. eod. tit.* quin etiam a proprio confessario, approbato a suo Praelato, quatenus ejus Religio habeat privilegium absolvendi a casibus reservatis Episcopo, a jure communi, ut dicam infra, et ita *Sayr. lib. 8. c. 28. n. 12.* non tamen potest Praelatus, aut confessarius suos religiosos absolvere ab enormi, c. *Cum illorum cit. Sayr. lib. 3. cap. 28. n. 13.* nisi forte habeat Religio amplius privilegium, *Sayr. ibi.* et nota, quod dicto privilegio c. *Cum illorum* non est derogatum per decretum Clementis VIII. de quo infra. Non posset tamen confessarius absolvere religiosum a mediocri, ubi esset casus reservatus proprio superiori.

Item potest absolvere Episcopus ab enormi quemlibet, habentem impedimentum adeundi Sedem Apostolicam, etsi non perpetuum, sed diuturnum; sed tunc absolvat ad reincidentiam, seu cum conditione, ut cessante impedimento, quamprimum poterit, accedat ad Sedem Apostolicam, c. *De caetero, de sent. excomm. c. Eos, qui, eodem tit. in 6.* vide *Sanch. in decal. lib. 2. c. 13. n. 30. Suarez loc. cit. n. 80.* Haec facultas non competit vicario generali, nisi ex speciali mandato, *Sbroz. loco cit.*

Ex decreto Sacrae Congregationis Episcoporum, et Regularium, jussu Clementis VIII. ii, qui privilegia habent absolvendi a casibus Papae reservatis, non possunt in Italia, extra Urbem Romam, absolvere a casu injicientium violentas manus in clericos juxta canonem, *Si quis suadente 17. q. 4.*, ac juris dispositionem, seu extensionem supradictam n. 1. *Amplia tertio*: alias si contraverint, incurrunt in censuras, et poenas, de quibus dixi verbo *Absolutio, c. 2. n. 3.*

¶ Circa hos Privilegiatos vide notata supra cap. 3. verb. *Absolutio.*

Sed limita, quod non obstat hoc decretum, quominus possint absolvere a levi percussione, cum sit de jure communi ejus absolutio Episcopis concessa, et non Papae reservata: ita *Graff. de casibus reservatis c. 8. n. 9. et 10. Filiuc. tract. 15. n. 34.* quod est verum, nisi Episcopus sibi etiam hunc casum reservaret, ut patet eodem decreto.

¶ Nota, quod licet in supra cit. can. Si quis suadente praecipitur, ut percussor clerici, vel monachi accedere debeat ad Urbem pro obtinenda ab-

solutione, quod idem praecipitur in cap. Tua nos 19. de sent. excomm., tam pro hoc, quam pro incendiario, postquam per sententiam fuerit declaratus excommunicatus, de quo Auctor supra cap. 1. verb. Incendiarius, hodie tamen hujusmodi personalis accessus non amplius praecipitur, nisi in gravioribus quibusdam excessibus, quorum circumstantiae maximum populo scandalum ingerant; ut in percussione proprii parochi, et similibus, juxta stylum S. Poenitentiariae: et tunc quidem, non ut tales delinquentes Romae absolvantur, cum ab eadem S. Poenitentiarie remittantur in forma missi ad eorum Ordinarios pro absolutione, sed ut aliquantulum peragant poenitentiam commissi delicti, unde ceteri magis a similibus perpatrands facinoribus retrahantur: Pro abortu autem, etiam occulto, a presbytero perpetrato, dicta S. Poenitentiarie committere solet intra Italiam confessario facultatem eum absolvendi; inuncto tamen onere accedendi intra certum tempus ad limina Apostolorum.

CAPUT III.

Injuria afficiens Papam, vel Cardinalem in personam.

Vide verbo *Majestatis laesae crimen.*

CAPUT IV.

Injuria in personam Episcopi.

In Clem. 1. de poenis habetur Constitutio Clementis V. in Concilio Viennensi, qua statuit, ut si quis suadente diabolo, in hoc sacrilegii genus proruperit, quod quemvis Pontificem (idest Episcopum, jam consecratum, ut communiter ibi DD. exponunt) injuriose, vel temere percusserit, aut coeperit, seu bannierit, vel haec mandaverit fieri, aut facta ab aliis rata habuerit, vel socius in his fuerit facientis, aut consilium, aut favorem dederit, vel scienter defensaverit facientem, primo sit ipso facto excommunicatus, a qua excommunicatione non possit absolvi, nisi per Summum Pontificem, scilicet, mortis articulo excepto.

Secundo, a feudis, locationibus, officiis, et beneficiis spiritualibus, et temporalibus, quae ab Ecclesia, cui offensus Episcopus praeest, obtinet, cadat ipso facto, eaque ad eandem Ecclesiam libere revertantur.

Tertio, ipsius filii per lineam masculinam descendentes, usque ad secundam generationem, redantur ipso facto inhabiles ad ecclesiastica beneficia in civitate, et dioecesi ejusdem Episcopi obtinenda, omni spe dispensationis adempta.

Quarto, terra ipsius offendentis, et cooperantis (ut supra) si non ultra unam dioecesim extendatur, usque ad condignam satisfactionem ejusdem domini, ecclesiastico subiaceat interdicto: itemque locus quilibet, in quo captus Episcopus detinebitur, quandiu detentio ipsa in eodem loco duraverit, ecclesiastico subiaceat interdicto. Quod si terra illius duas, vel plures dioeceses contineat, tunc dioecesis domicilii principalis ipsius delinquentis, et illa, in qua fuerit delictum commissum, si sua sit, et duae aliae ejusdem domini eidem loco magis vicinae, interdicto subiaceant supradicto: item civitas, quae aliquid praedictorum commiserit in

proprium Episcopum, interdicto subiaceat memorato, donec satisfecerit; et ejus magistratus, et officiales omnes, culpabiles existentes, incurrant excommunicationem, a qua non possint absolvi, nisi a Sede Apostolica.

Hoc autem interdictum est latae sententiae, ut constat ex verbo *Subjaceat*, ut dixi supra c. 2. eodem verbo *Injuria*: et ita in terminis *Bonifac. de Vitalin. in hac Clement. 1. n. 70. Henriq. lib. 3. cap. 43. n. 5. vers. 6. Navarr. c. 27. n. 169.* Quod autem dicit textus de terra ipsius delinquentis, intelligitur terra ipsius, sive ipse illius fuerit dominus, sive gubernator, ut *Suar. disp. 37. sect. 1. n. 9. et gloss. in dict. Clem. 1. verbo Si sua*, ubi se remittit ad notata in c. 1. de postulat. *Praelat. verbo Terram propriam*, ubi ait, hoc verbum *Suum* accipi ibi late, ut sufficiat, si sit de jurisdictione illius, licet non sit in ejus proprietate.

Quinto, delinquentes, ut supra excommunicati, denunciandi sunt publice, et solemni forma anathematis, singulis festis, donec satisfecerint; et cum absolvendi fuerint, cavere debent idonee de parendo poenae inferendae, et de peragenda poenitentia injungenda: formam autem solemnem anathematis ibi ponit textus, et tractat *Suarez de censur. disput. 8. sect. 3. num. 2. et 3.*

Sexto, ex c. 11. *Bullae in Coena Domini*, fertur excommunicatio, specialiter Papae reservata, contra injuriam inferentes in personam Episcopi, quae partim excedit, partim exceditur ab illa, quae fertur in dict. *Clemen. 1.* quia in Clementina 1. excommunicantur bannientes Episcopum de quocunque territorio, sed in Bulla Coenae non continentur, nisi bannientes Episcopum de terra, in qua jurisdictionem habet, seu jus aliquod idem Episcopus: item in *Clement. 1.* excommunicantur etiam ratum habentes, non autem in Bulla Coenae: et contra in Bulla Coenae excommunicantur hostiliter insequentes Episcopum, qui non continentur in *Clem. 1.* in aliis autem actionibus conveniunt, ut apparebit ex cap. seq.

Septimo, occidens Episcopum, tenetur leg. *Pompeja de parricid.* ut *Plach. epit. lib. 1. c. 22. n. 22. Farinacc. quaest. 112. num. 131.*

Octavo, civitas occidens proprium Episcopum, privatur dignitate episcopali, c. *Ita nos 25. q. 2. Plac. et Farinacc. ibidem*, sed haec poena non est latae sententiae, ut patet ex textu, et non videtur procedere, nisi adsit frequentia talis delicti in ea civitate, ut saltem his occiderit Episcopos, ut colligitur ex textu, et ibi notat gloss. verbo *Usus*, neque enim poenae offendentis Cardinalem c. *Faelicis de poen. in 6. militans contra offendentem Episcopum*, *Farinac. loco cit.*

CAPUT V.

Injuriam inferens in personam praecipuorum Ecclesiae Praelatorum.

I. In cap. 11. *Bullae in Coena Domini* excommunicantur interficientes, mutilantes, vulnerantes, percutientes, capientes, carcerantes, detinentes, vel hostiliter insequentes S. R. E. Cardinales, Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, Sedis apostolicae Legatos, vel Nuncios, aut eos a

suis dioecesibus, territoriis, terris, seu dominiis ejicientes, necnon ea mandantes, vel rata habentes, seu praestantes in eis auxilium, consilium, vel favorem.

Nota ex hoc textu, quod princeps, si bannierit de regno suo Episcopum, non habentem in eo regno dioecesim, neque dominium ullum, neque jus legationis, seu nunciaturae officium, non incurrit in hanc censuram; ut *Navarr. c. 27. num. 67. Ugo. lin. in eod. cap. 11. Bullae §. 1. num. 4. Duard. quaest. 9. num. 6.*

II. In c. *Faelicis de poenis in 6.* fertur excommunicatio, et aliae poenae contra injuriam inferentes in personam Cardinalis, et a fortiori, si in personam Papae injuria inferatur: de qua re vide verbo *Majestatis laesae crimen cap. 2.*

III. Occidens Nuncios, seu Legatos Papae, vel alterius principis, incurrit crimen laesae majestatis; unde damnatus est infamis, et irregularis: quam conclusionem declara, ut apud *Farinacc. quaest. 112. a num. 160.*

CAPUT I.

Inquisitionem contra haereticam pravitatem Domini, et magistratus temporales, requisiti si fuerint, non adjuvantes, aut impediennes, aut de causis S. Officii cognoscentes.

I. In cap. *Inquisitionis 18. de haeret. in 6.* praecipitur potestatibus secularibus, et Dominis temporalibus, ut Episcopis dioecesanis, et Inquisitoribus contra haereticam pravitatem a Sede Apostolica deputatis pro defensione fidei, pareant, et intendant in investigandis, capiendis, et diligenter custodiendis, vel ad carceres Sancti Officii deducendis per suum territorium sine mora, et in potestatem Sancti Officii tradendis haereticis, eorumque fautoribus, receptatoribus, et defensoribus, quando ab Episcopis, et Inquisitoribus praedictis fuerint requisiti.

Secundo praecipitur eisdem, ut ab Episcopo, vel Inquisitore de haeresi condemnatos, et sibi, tanquam Curiae seculari puniendos relictos, statim recipiant, indilate supplicio debito puniendos, non obstante appellatione quacunque: tertio, ne cognoscant, vel judicent, quoquo modo de crimine haeresis, cum sit crimen ecclesiasticum, neque carceratos pro eodem crimine, seu captos liberent, sine licentia, seu mandato Episcopi, vel Inquisitoris: quarto, ne alias Dioecesanorum, vel Inquisitorum judicium sententiam, seu processum directe, vel indirecte impedire praesumant, vel se eis opponere. Quod si contra praedicta fecerint, ipsi, et ii, qui scienter in tali contraventione dederint auxilium, consilium, vel favorem, excommunicationis noverint se mucrone percussos (quae est latae sententiae, ut notant *Tiraquell. in leg. Si unquam num. 72. verbo Revertatur, C. de revoc. don. Barbosa in dict. c. Ut Inquisitionis*) etsi per annum eam excommunicationem animo sustinuerint indurato, ex tunc velut haeretici condemnentur.

De hac re vide *Carrer. in praxi tit. de haeretic. §. Circa secundum num. 56. Simancham Cath. inst. tit. 23. num. 9. Sayr. lib. 3. cap. 34. num. 29. Flic. tract. 14. num. 159. Barbosa loco cit. qui n. 7.*

*Inquisitionis Sanctum Officium impediens
per violentiam.*

Ex Bulla 82. Pii V. *Si de protegendis*, ad reprimendam audaciam impiorum hominum, qui malis artibus Sanctum Officium subvertere, ministrosque ejus a functionibus suis disturbare moluntur, statutae sunt multae poenae latae sententiae, contra omnes, sive universitates, sive singulares, sive sint privati, sive potestatem publicam habentes, qui aliquem ex Inquisitoribus, advocatis, procuratoribus, notariis, aliisque ministris Sancti Officii, aut Episcopum in sua dioecesi, id munus exercentem aut accusatorem, denuntiatorem, vel testem in causa fidei quomodocunque productum, vel evocatum occiderint, vulneraverint, dejecerint, vel perterrefecerint; aut bona quaevis dicti Officii, aut ministrorum expugnaverint, invaserint, incendierint, expilaverint; aut scripturas, aliave instrumenta combusserint, diripuerint, interverterint, aut ex incendio, aliove modo exportaverint, aut in conflagratione, expugnatione, dirptione, etiam inermes, capiendi, vel comburendi, sive suppressendi causa fuerint, aut res, vel personas servari, defendere prohibuerint, aut carcerem, aliamve custodiam publicam, vel privatam effregerint, viutum extraxerint, seu emisierint, aut capi prohibuerint, vel receperint, aut in praedictis auxilium, consilium, vel favorem praestiterint, etiam effectum non subseuto.

Statuit igitur Pius V. *ibidem*, ut supradicti incurrant eo ipso: primo, excommunicationem per illa verba *Sit anathemate praesentis canonis auctoritate ligatus*, quae significant excommunicationem majorem, ut c. *Cum Ecclesia*, ibi gloss. verbo *Anathematis de immunit. eccles. Sayr. de censur. lib. 1. cap. 2. num. 5. et 6. Suar. de censur. disp. 8. sect. 2. num. 4. et 5.* et est latae sententiae, per particulam illam, *Sit ligatus*: ita *Tiraquell. in leg. Si unquam verbo Revertatur num. 184.* et in terminis nostris *Barbos. allegat. 50. num. 121. Sayr. lib. 3. c. 31. num. 7.* secundo reatum laesae majestatis, et privationem omnis domini, feudi, dignitatis, et omnium honorum, necnon omnium officiorum, et beneficiorum ecclesiasticorum, et infamiam juris incurrunt: tertio, filii istorum paternae infamiae sint subiecti, et privati omni successione, donatione, legato, sive propinquorum, sive extraneorum, eisque portae nunquam pateant dignitatum: quarto ut nullus dictorum reorum, qui praedicta in contemptum, et odium Sancti Officii commiserint, admitti possit ad excipiendum, vel se purgandum, seu defendendum, nisi per claras tantum probationes: quinto, ut qui pro talibus reis veniam petere, aut alias intercedere tentaverint incurrant in poenas, in quas incidunt fautores haereticorum, de quibus dixi verbo *Haeresis cap. 2. sexto*, ut absolutio, dispensatio, et rehabilitatio in praedictis casibus sint Papae reservata: imo ut etiam a Papa concessa, intelligantur nulla, et invalida, nisi fuerint concessa semestri post assumptionem ad Pontificatum, precibus verificatis apud supremum Romae Inquisitionis Officium, ex certa Papae scientia: et propriae ipsius manus signatura.

ampliat, ut neque incidenter possint seculares judices de haeresi cognoscere, propter illam particulam, *quoquo modo*.

Amplia etiam, quod non excusatur judex, volens cognoscere de causa haeresis, vel differens animadvertere in reum, sibi traditum a Sancto Officio, per protestationem, quam facit Inquisitor, dicens, *ut judex laicus misericorditer se cum eo gerat etc.* quia Ecclesia protestationem facit sui affectus, idest si fieri possit, et nisi aliter conveniret: ita *Lorea 2. 2. S. Thom. quaest. 11. art. 4. disp. 49. num. 9.*

¶ Hanc eandem cognitionem prohibuit pro diversis locis *Alex. IV. Constit. -- Ad audientiam -- 13. Kal. Feb. 1260. Innoc. VIII. Constit. -- Dilectus -- 30. Septem. 1486. Leo X. Constit. -- Honestis -- 15. Feb. 1521. ac Julius III. ut infra.* ¶

Limita, quod haec censura non est reservata, quatenus ex vi hujus Constitutionis.

II. Ex decreto Pii V. *Sanctissimus Dominus*, est apud *Cherubin. Constit. 1. ejusdem Papae*, fertur excommunicatio contra omnes magistratus, et officiales, barisellos, et alios ministros fori secularis ubique locorum christianae reipublicae, si non obediunt Cardinalibus Inquisitoribus generalibus, in his, quae pertinent ad Sanctum Officium.

Limita, quod non procedit excommunicatio illa contra Dominos temporales locorum, v. gr. principes, barones, qui eos ibi ad parendum rogat, non autem praecepto illo poenali astringit, ut notat *Bonac. de cens. in partic. disput. 2. q. 10. punct. 9. in fine.*

Limita etiam, quod haec censura non est Papae reservata, quatenus manat ex hac Constitutione; an autem aliunde sit reservata, infra patebit §. seq.

III. Judices laici cognoscentes de crimine haeresis, incurrunt in excommunicationem latam in Bulla Coenae *cap. 14.* ubi excommunicantur judices laici, se interponentes in causarum spiritualium, aut illis annexarum cognitione: de qua re vide infra, verbo *Jurisdictio cap. 9.*

Judices laici impediens executionem decretorum Inquisitoris, et partes ad hunc effectum recurrentes ad eosdem judices laicos, incurrunt in excommunicationem reservatam in Bulla Coenae *Domini, cap. 13.* dixi verbo *Jurisdictio cap. 14. n. 3.*

¶ *Julius III. Constit. -- Licet a diversis -- 15. Kal. April. 1551. jam inflixerat excommunicationem, Papae reservatam, latae sententiae, in impediens Inquisitores in eorum inquisitionis negotio, et consilium, auxilium, aut favorem ad id dantes, ac insuper in se ingerentes in haeresis crimine cognoscendo, vel judicando: qua poena declaravit, etiam ligari ipsos dioecesanos Episcopos, et Inquisitores; si laicos de eodem crimine, secum quomodocunque cognoscere, aut judicare permiserint.* ¶

CAPUT II.

Inquisitionis Sanctum Officium impediens, aut in causis ad Sanctum Officium pertinentibus se intromittentes superiores religiosorum.

Vide supra, verbo *Haeresis cap. 7.*

Notat *Bonac. de censur. particul. dis. 2. quaest. 2. punct. 13. num. 3.* poenas praedictas locum habere, etiamsi Sanctum Officium procedat non in causa fidei, seu haeresis, sed alia qualibet, ad ejus jurisdictionem pertinente: illa enim verba *In causa fidei*, solum procedunt, quoad testem offendentes, seu impediētes, ut supra productum; scilicet, in causa fidei.

CAPUT IV.

Inquisitionis contra haereticam pravitatem officiales, si aliquem concutiant.

I. *Clement. 2. de haeret.* praecipitur tam ipso-
rum Inquisitorum, quam Episcoporum, et Capitulorum, sede vacante, super hoc deputatis commissariis quibuscunque, ne praetextu officii Inquisitionis, quibusvis modis illicitis ab aliquo pecunias extorqueant: quod, si secus fuerint, excommunicationis sententiae eos subjacere decernitur ipso facto, a qua non possint absolvi, praeterquam in mortis articulo, donec illis, a quibus extorserint, plene satisfecerint, nullis privilegiis, aut remissionibus super hoc valituris.

Amplia, quod licet textus videatur loqui solum de commissariis Inquisitorum, et Episcoporum, Sanctum Officium exercentium, tamen communis sententia intelligit, hanc poenalem Constitutionem etiam procedere contra ipsos Inquisitores, si ipsi concutiant, seu pecunias extorqueant injuste, *Suarez de censur. disp. 23. sect. 5. n. 24. gloss. in dict. Clem. not. 2. ibi Imola, et Bonifac. et Anchar. num. 5. Angel. excom. 7. casu 42. Sylvest. excom. 9. casu 42. num. 81.* sed Episcopi, et alii Praelati, episcopalem jurisdictionem habentes, eorumque vicarii, vel vicarii capitulares, sede vacante, hic non continentur, quia non sunt ibi expressi, neque in genere, neque in specie, et non continentur in odiosis nomine Inquisitorum, *Sanchez in decalogum lib. 2. cap. 20. num. 6.*

Limita, quod haec Clementina solum punit crimen concussionis, scilicet extorsionis, praetextu hujus publici officii; non autem, si extorsio fiat alio praetextu, ut notat *Bonif. ibid. num. 49. Suar. loc. cit.*, neque procedit, si reus sponte offerat munus, ut mitius tractetur, quam ipse mereatur, *Sanchez loco cit.*, sed neque esset locus poenae, si quis offerret munus Inquisitori etc. ad redimendam injustam vexationem; si tamen illa vexatio non inferretur ad effectum pecuniae extorquendae, seu muneris: quia hoc non est crimen concussionis: ita *Bonifac. ibid. Suarez loc. cit. Sanctarell. de haeresi cap. 40. num. 29. in fin.*

Nota denique, quod ista excommunicatio non est reservata, satisfacta parte, *Bonif. in dict. Clem. num. 99. Cardin. ibid. verbo Inquisitoribus num. 5. Imola num. 9.* Satisfactio autem consistit in simplici restitutione, vel illius depositione in loco tuto, vel apud fidum confessarium, ut ipse restituat, si creditor sit absens, *Sanchez num. 18. ubi supra.* Et quamvis textus hic prohibeat, et irritet omnem remissionem, seu condonationem restitutionis, tamen non prohibet retrodationem, quam concussus faceret officiali, post satisfactionem, et realem restitutionem sibi factam; ut in simili de distributionibus, *Bonac. de horis canon. quaest. 5. punct. 4. n. 10.*

Circa condonationem distributionum vide addita ad cap. 3. verb. Residentia.

CAPUT V.

Inquisitores, et Episcopi, vel substituti in causa fidei, seu Sancti Officii, aliquem vexantes injuste, aut conniventes.

Clem. 1. §. Verum, quia nimis de haeret. statutum est, quod si odii, gratiae, vel amoris, lucri, aut commodi temporalis obtentu, contra justitiam, et suam conscientiam, Episcopus, aut Inquisitor, aut alii ab eis substituti, ad executionem Sancti Officii, omiserint contra quenquam procedere, ubi fuerit procedendum, super haeretica pravitate, aut obtentu eodem pravitatem ipsam, vel impedimentum officii sui alicui imponendo, eum super hoc praesumpserint quoquomodo vexare; Episcopus, aut Episcopo superior, suspensionis ab officio per triennium; alii vero excommunicationis sententiam ipso facto incurrant: a qua quidem excommunicatione, nisi per Romanum Pontificem (excepto mortis articulo,) et tunc satisfactione praemissa, absolutionis beneficium nequeant obtinere, nullo in hac parte privilegio suffragante.

Nota, quod suspensio contra Episcopos lata hic, expresse non reservatur; tamen cum sit lata ad certum tempus, intra illud est de jure communi Papae reservata, ut *gloss. in dict. Clem. verbo Excommunicationis sententia, Suar. de cens. disput. 29. sect. 1. num. 15. Gutier. can. quaest. lib. 1. cap. 5. num. 6. Barbos. in eadem Clem. num. 39.*

II. Nota, quod dictas poenas non incurrunt praedicti, si omittant procedere, non odio, vel favore, sed timore alicujus mali, seu damni, *gloss. ibid. verbo Obtenta, Imola n. 17. Barbos. n. 40.*

Nota tertio, quod dictas poenas incurrunt etiam ob actum internum, idest odii, vel amoris; vel quia lex potest punire, et punit hic actum externum, de se malum, gestum cum tali intentione mala, ut *Suar. de censur. disp. 4. sect. 2. num. 21.* qui ideo putat, non fore locum huic poenae, si Inquisitor imponat poenam justam, etiamsi rigorosam; vel secundum alios, lex hic punit actum internum, quatenus actus internus est ratio actus externi, externumque modificat, afficit, depravat, et corrumpit; ita in terminis *Salas de legib. disp. 9. sect. 1. n. 7. Cajet. verbo Excom. cap. 3. Sayr. in clavi regia lib. 3. cap. 6. in fin. Barbos. hic num. 38.*

CAPUT VI.

Inquisitionis, seu Sancti Officii processus aut alia secreta revelantes.

I. *In cap. Statuta §. Et ut eorumdem, de haeret. in 6.* cautum est, ut pro majori securitate testium accusatorum in Sancto Officio, Inquisitores, et Episcopi illud exercentes, quando communicant processus Sancti Officii Consultoribus suis, possint illis injungere secretum sub poena excommunicationis ipso facto incurrenda.

Adverte, quod hic secretum sumitur non absolute, idest, quod pauci tantum, seu non amplius, quinque norunt; prout docent *Specul. tit. de notor.*

crim. § 7. Cardin. Clem. 1. §. Porro de heret. et Clem. 2. eo. tit. sed respective, ut dicatur secretum revelari, cuicumque dicatur, qui illud non noverrat, ita Gemin. in dict. c. Statuta §. Et ut num. 4. post Archid. et ita Director. Inquis. part. 2. super dict. c. Statuta num. 5. ver. Secretum.

II. Aliunde autem dicti Consultores, et alii de Congregationibus Sancti Officii, incurrunt excommunicationem ex praeceptis generalibus, et ordinationibus Papae, revelando secreta earundem.

III. Revelantes supradicta secreta incurrunt poenas perjurii, propter iuramentum, quod solet a praedictis exigi, de quibus poenis dixi infra verbo Perjurium.

IV. Revelans secretum, ut supra, si ex eo sequatur aliquid damnum alicui, ut accusatori, testi etc. tenetur restituere quanti illius intersit, etiamsi praeter ejus intentionem damnum sequatur; quia dedit operam rei illicitae, et ratione talis periculi prohibita, Anchar. in dict. c. Statuta §. Et ut, num. 2. per c. Sicut nobis de testib. Sylvest. verbo Secretum num. 1. Petr. Navarr. lib. 2. cap. 4. num. 459. Molina tom. 4. tract. 4. dis. 5. Azor. tom. 3. lib. 13. cap. 31. dub. 3.

Ex decreto Clem. XI. 24. April. 1710. incurrunt excommunicationem, Papae reservatam, etiam procurantes, ut dicti Inquisitores, et ministri secreta revelent circa causas, et materias, quae agitantur in tribunali ejusdem S. Officii.

CAPUT VII.

Inquisitores, et substituti Sancti Officii confiscantes bona Ecclesiarum.

Vide verbo Confiscatio cap. 1.

CAPUT VIII.

Inquisitores S. Officii munera recipientes.

Ex decreto ejusdem Clementis XI. an. 1701. excommunicationem, Papae reservatam, incurrunt recipientes munera ab inquisitis, aut ab eorum consanguineis, et amicis in causis ad S. Officium spectantibus: sicut et a patentatis cujuscunque generis pro literis patentibus, etiam in minima quantitate. Quae poena extenditur quoque ad ministros Inquisitionis Romanae.

CAPUT I.

Insordescencia in censuris.

I. Insordescencia, seu insurdescencia annalis in censura excommunicationis latae extra causam haeresis, reddit suspectum de haeresi, ut contra eum ab Inquisitore procedi possit, ex c. Cum contumacia de haeretic. in 6. Triden. sess. 25. c. 3. in fin. de refor. vide Salzedo ad Diaz in praxi cap. 116. in fin. Menoch. de arbitr. casu 416. num. 52. et 53. non potest tamen condemnari, ut haereticus, sed cogi debet ad se purgandum, ut suspectus de levi, Sayr. lib. 2. c. 10. n. 10. Gonzal. in regul. Cancell. gloss. 15. n. 108. qui ita intelligi ait Triden. loc. cit. Quod si purgare se noluerit, et pertinaciter perseveret in excommunicatione, sit suspectus vehementer: etsi in eo statu persistat alio anno, de-

clarandus erit haereticus, tanquam ex violenta praesumptione, Pegna part. 1. direct. q. 47. n. 7. et 8.

II. Insordescens per annum in excommunicatione lata in causa haeresis, ipso jure habendus est, ut haereticus, c. Cum contumacia de haer. in 6. ibi gloss. et omnes DD. Auth. Gazaros Cod. de haereticis, gloss. in cap. Excommunicamus in primo de haereticis, verbo Condemnetur, ibi Hostien. n. 7. et 8. Abbas num. 11. Soccin. n. 14. Butr. n. 17. Joann. Andr. n. 4. Anchar. n. 4. Anan. n. 6. Requiritur tamen ad hunc effectum sententia declaratoria, praevia citatione ad se purgandum de vehementi, ut dict. c. Cum contumacia, et DD. allegati a Barbosa. ibi n. 2. Farin. cons. crim. 140. n. 6. Castropal. tom. 1. tract. 4. disp. 1. punct. 2. n. 7. (qui notat ad haec requiri, ut iste contumax sit suspectus suspitione probabili, delatus, vel diffamatus.) Pegna in direct. part. 3. tit. 13. de modo terminandi processum, Gonzalez gloss. 15. n. 101. Si autem contumax jam esset convictus de haeresi formali, tunc etiam ante annum, si citatus intra 30. dies non compareat, damnabitur definitive, ut haereticus, Pegna loco cit. pag. 190. Schol. 69. §. Si primo modo.

III. Insordescens per annum in excommunicatione in causa criminali lata, habetur pro convicto de eo crimine, Farinacc. lib. 1. quaest. 18. num. 39. Gonzal. regul. 8. gloss. 15. n. 106. et 108. cum allegatis; secus in causa civili secundum veriorum, ut Gonzal. ibid. quamvis alii contra teneant, ut Salzedo ad Diaz c. 110. n. 4. vel c. 118. n. 1. in noviss. editione. Itaque in causis criminalibus in foro canonico, non potest contumax damnari sententia definitiva, nec haberi pro convicto in absentia, nisi citatus sub poena excommunicationis insordescat per annum, ut ait Abb. in c. Veritatis n. 21. de dolo, et cont. et de communi testatur Clarus quaest. 44. §. Licet autem, et docet Diaz in praxi cap. 118. num. 4.

IV. Ex regula Cancellariae 66. de insordescentibus, decernitur, ut generalis absolutio a censuris in literis Apostolicis apponi solita ad eorum effectum, non suffragetur: primo non parentibus rei judicatae: secundo incendiariis: tertio violatoribus Ecclesiarum: quarto falsariis literarum, vel signaturarum Apostolicarum, et eis utentibus, et fautoribus, et receptatoribus eorum: quinto res vetitas ad infideles deferentibus: sexto violatoribus ecclesiasticae libertatis: septimo via facti Apostolicis mandatis temere non obtemperantibus, vel executionem eorundem impredientibus: si propter praemissa septem capita, aut aliquod eorum excommunicati a jure, vel ab homine, per quatuor menses scienter hujusmodi sententiam excommunicationis sustinuerint.

V. Insordescens in censura excommunicationis, vel suspensionis per annum, et ultra, secundum aliquos Doctores, est privatus ipso jure beneficiis: ita Menoch. de arbitr. casu 416. n. 52. sed hoc alii dicunt, verum esse, si erat excommunicatus ob crimen privatione dignum, alias non; ita Salzedo ad Diaz in praxi cap. 118. n. 5. in noviss. edit. Verum communis sententia tenet, non induci per insordescentiam privationem ipso jure, nisi sit excommunicatus ob causam, cui ipso jure sit annexa privatio; et tunc requiri sententiam declaratoriam: ita Gonzalez n. 104. gloss. 15. Seraph. de-

cis. 285. quod si erat crimen, ob quod de jure venit privandus, tunc ob insordescentiam posse per sententiam privari: ita *Seraph. ibid. n. 1.* si autem non erat crimen privatione dignum, sed ipse post annum ob insordescentiam citatus a Sancto Officio, ut suspectus de haeresi, fuit contumax, tunc privandum per sententiam, ut haereticum praesumptum, *Seraph. ibid. num. 3.*

VI. Insordescenti in excommunicatione per annum, etiamsi in articulo mortis fuerit absolutus, potest ecclesiastica sepultura denegari, ut sepeliatur in loco prophano, *Genu. in prax. c. 7. in addit.*

VII. Insordescenti in censura saepe aggravatur ead. censura: primus casus, excommunicatus a delegato Papae, finita delegatione, potest absolvi ab eodem delegato intra annum; post annum autem a solo Papa delegante absolvi potest, *c. Quaerenti de offic. deleg. ibi Barbos. n. 2. cum aliis*: secundus casus est, de vexante ob censurarum sententias, ut post duos menses censura sit reservata Papae, ut dixi verbo *Censura n. 22.* Item insordescenti nunquam ita aggravatur censura, ut aliam ipso facto incurrat graviolem, ut in *c. 1. de censuris*: vide verbo *Usura c. 7. et in Extrav. Ambitosae*, de qua vide verbo *Alienatio cap. 1. et alibi.*

Limita supradictas poenas, ut ille solum intelligatur insordescens, qui animo pertinaci, et indurato, seu in contemptum clavium, quia scilicet, noluit obedire, seu se subijcere clavibus, perseverat praedicto tempore in censura, *c. Cum bonae de aet. et qual. Rota decis. 196. n. 2. apud Farinac. in collect. decisionum crimin.* Secus ergo, si ex alia causa, etiam irrationabili, distulit petere absolutionem, seu parere, *Rota ibid. n. 3. cum gloss. in cap. Metropolitanum 2. quaest. 7. et aliis juribus*: vel si fecit instantiam pro absolutione, sed non potuit obtinere, *Rota ibid. n. 4.* vel si fuit absolutus medio tempore, etiamsi ad reincidentiam, *Rota ibid. n. 5. et Seraph. decis. 1285. num. 4. et 5.*

¶ Nota, quod quavis censuratus non persistat in contumacia, non ideo in foro conscientiae solutus est a censura; et contraria propositio proscripta est ab *Alex. VII. sub die 18. Martii 1666. n. 44. in ordine.*

-- Reo correcto, ejusque contumacia cessante, cessant censurae. --

Quam si quis docuerit etc. et ad praxim deduxerit, incurrit poenas, quas incurrunt docentes etc. alias propositiones proscriptas, prout in fine Additionis ad cap. I. verbo *Missa.*

CAPUT I.

Interdictum violantes, et alia de interdicto.

Vide verbo *Censura.*

CAPUT I.

Jocalia, aliaque ornamenta ad usum Pontificis, et Sacri Palatii retinentes, eosque non revelantes.

Vide caput III. verbo *Camera Apostolica §. Similis censurae.*

Interpretationes aliquarum legum ecclesiasticarum prohibita.

I. In Clementinam *Exivi de Paradiso de Verb. signif.* glossantes, secundum aliquos, incurrunt excommunicationem non reservatam: ita ait *Collector Bononiensis cap. ult. n. 54. allegans S. Antoninum 3. p. tit. 24. cap. 69.* sed contrarium est veritas, quia idem *S. Antoninus* ait, eam excommunicationem fuisse sublatam per eam Constitutionem *Joann. XXII.* Deinde *Extravag. Nicolai III.* in qua fundatur dicta censura, non fert excommunicationem contra glossantes *Clem. Exivi*, sed contra glossantes, *c. Exiit, qui seminat de Verb. signif. in 6.* unde error est, et aequivocatio manifesta, et de facto multi Canonistae glossarunt dictam Clementinam.

II. *Cap. Exiit, qui seminat de verb. signif. in 6. §. Itaque,* habentur haec verba -- sub poena excommunicationis, et privationis officii, et beneficii, directe praecipimus, ut praesens Constitutio, cum ipsam legi contigerit, sicut prolata est, sic fideliter exponatur ad literam; concordantiae, contrarietates, et diversae, vel adversa opiniones a lectoribus, seu expositoribus nullatenus inducantur, et super ipsa Constitutione glossae ne fiant, nisi grammaticales: glossantes vero in scriptis aliter Constitutionem ipsam, et Doctores, et lectores, dum docent in publico, ex certa scientiae deliberata, intellectum Constitutionis hujus depravantes, facientes quoque commentum, scripturas, libellos, ac ex certa scientia, ac deliberate determinantes in scholis, seu praedicantes contra praedictas, excommunicationis sententiae se noverint subjacere, a qua per neminem, nisi per Romanum Pontificem possint absolvi. --

Nota, quod contra glossantes non animo impugnandi est excommunicatio ferendae sententiae, sed contra glossantes, seu publice interpretantes animo impugnandi, est excommunicatio latae sententiae: sed hodie est sublata haec excommunicatio per aliam Constitutionem *Joannis XXII. Extrav. Quia nunquam de Verb. signif.* et notat *S. Anton.* ubi supra et *Cardin. in d. Clem. Exivi.*

III. In *Constit. 52. Pauli V.* incipit *Facultatum*, habetur, quod interpretantes facultatem aliquam a Sede Apostolica concessam saepius intrandi clausuram monialium, contra declarationem ibi factam, incurrunt in censuras, et poenas latas a Concilio Trident., et Constitutionibus Apostolicis, contra intrantes clausuram monialium, sine licentia: sed intelligendum est de interpretatione non speculativa, sed practica, opere secuto per ingressum, ut non recedamus a jure communi sine necessitate.

IV. In Tridentinum Concilium glossas, aut commentaria, aut annotationes, aut scholia, aut aliquid interpretationis genus quocunque modo edere, etiam sub praetextu majoris corroborationis, sine Papae auctoritate, prohibitum est per Bullam 73. Pii IV. *Benedictus Deus, §. Ad vitandam*: transgressores autem hujus prohibitionis ex eadem Bulla incurrunt eo ipso, Praelati quidem interdictum ab ingressu Ecclesiae; aliis vero excommunica-

tionem. Deinde idem Pius IV. erexit Sacram Congregationem Cardinalium super executione decretorum dicti Concilii, praecipiens sub poena privationis officiorum latae sententiae, ut mandatis dictae Sacrae Congregationis a quolibet pareatur. Postea Sixtus I. Bulla 74. *Immensa*, concessit eidem Sacrae Congregationi facultatem, dictum Concilium interpretandi circa mores, consulto tamen Summo Pontifice, reservans Papae interpretationes circa fidei dogmata.

Limita, quod non prohibetur quis per supradicta alicubi interpretationem dicti Concilii edere doctrinalem accidentaliter, seu obiter, seu incidenter in aliquo casu particulari in suis libris, et tractatibus de alia materia, sed prohibetur edere interpretationes principaliter factas, et ex professo, *Suar. de cens. dis. 23. sect. 7. num. 12. Henriq. lib. 7. c. 29. num. 4. Filiucc. tract. 14. num. 91. Sayr. lib. 3. c. 35. num. 21.* neque prohibetur interpretatio viva voce in scholis, etiam ex professo, ut *Barbos. alleg. 50. num. 133.* neque prohibetur interpretatio in scriptis privatae utilitatis causa, non edita in publicum, ut *Bonacc. de censur. in partic. disput. 2. q. 2. punct. 17. num. 3.* quo ratione non prohibetur, quis declarationes Sacrae Congregationis habere privatim, aut privatim alteri communicare, *Bonacc. ibid.* An autem declarationes Sacrae Congregationis habeant vim legis, si non fuerint publice, et universaliter editae, ita ut ligent etiam inter alios, quibus factae non sunt: aliqui affirmant, ut *Cherubin super Bulla citata Pii IV. 73. Roderic. quaest. regul. 11. artic. 6. tom. 1. alii contra tenent, ut Salas de leg. dis. 2. sect. 3. num. 48. et sect. 9. num. 53. et disput. 12. sect. 1. num. 8. cum Navarro, et aliis.* Illud est certum, quod Sacra Rota declarationibus Sacrarum Congregationum semper plurimum defert, nec eas ullo modo in dubium revocare solet; nec requirit eas in actis produci; quia cum sint declarationes definitivae, et vim legis habentes, sufficit eas allegare ad instar juris communis, ut apud *Burratt. decis. 479. num. 20. et 21.* quae intelligas, dummodo certo aliter constet de declaratione tali, ac tali edita, seu emanata, nec enim facile credendum est Auctoribus, eas referentibus, cum sepe reperiantur non fideliter relatae.

V. In Bulla Urbani VIII. edita anno 1643. die 19. Novembr. super retinendo secreto in causis Sacrae Rotae, lata est excommunicatione contra declarantes, seu interpretantes dictam Constitutionem, aliter, seu praeterquam verba sonant, ut dixi infra verb. *Secretum cap. 4.*

CAPUT I.

Intrusio in beneficium ecclesiasticum.

I. Intrusus, idest, qui sine canonico titulo in beneficium ecclesiasticum se ingerit, incurrit excommunicationem latae sententiae, Papae reservatam, contra usurpantes bona, aut redditus, aut iura beneficiorum ecclesiasticorum, de qua in Tridentino sess. 22. c. 11. de reform. Imo statim atque fructus aliquos, seu proventus perceperit, incurrit in excommunicationem latam in Bulla Coenae c. 17. quae strictius est Papae reservata, *Filiucc. tract. 16. num. 125.* Imo quod se intrudens, seu usurpans be-

neficium, in quo sint fructus pendentes, incurrat in dictam excommunicationem Bullae, tenet *Marius Alterius tom. 1. dis. 18. lib. 5. c. 1. colum. 6. §. Sed circa.*

Amplia, quod praedictae excommunicationes procedunt etiam contra usurpantes beneficium, vacans, seu fructus beneficii vacantis, *Suar. dis. 21. de censur. sect. 2. num. 97. Navarr. c. 27. num. 70. versu 6. Sayr. de censur. lib. 3. c. 21. num. 4. Filiucc. num. 217.* aliqui tamen tenent, in hoc casu non habere locum excommunicationem Bullae praedictae, seu Tridentini tantum, ut *Cajet. verbo Excommunic. c. 27. Tolet. lib. 1. c. 9. num. 6.* illud mihi certum videtur, non ligari dictis censuris eum, qui titulum haberet coloratum a legitimo collatore, quia non dicitur proprie intrusus; et beneficium non dicitur vacans de facto, sed de jure tantum, ut infra dicam.

II. Intrusus omnimoda intrusione, idest non provisorius a legitimo collatore, seu provisorio, non juvatur circa tale beneficium retinendum regula de triennali; ut apparet ex ipsa regula 36. Cancellariae, ubi regula ista solum suffragatur pacificis possessoribus ex titulo per provisionem Apostolicam, vel ordinariam ab eis factam, ad quos talis beneficii provisio pertineat: iste enim proprie dicitur intrusus in poenalibus, et de eo solo leges poenales intelligendae sunt, ut de communi testatur *Gomez in dict. regula de trienn. q. 47. in fine, et quaest. 48.* alii autem intrusi habentes scilicet titulum coloratum, sed vitiatum ex aliqua alia causa, ut ob irregularitatem, vel censuram, vel ob delictum, inducens privationem ipso jure etc. fruuntur regula de triennali, si non sit tale beneficium reservatum dispositioni Sedis Apostolicae ex reservatione generali in corpore juris clausa, ut patet ex eadem regula; et ita *Gomez loc. cit. q. 47. Sanch. consiliorum lib. 2. c. 1. dub. 31. num. 20.*

Amplia, quod ejus acta, etiam vigore publicae potestatis, sunt nulla; neque communis error suffragatur, deficiente titulo colorato, ut tenet communis, quam sequitur *Sanch. de matr. lib. 3. disp. 22. n. 49.*

III. Intrusus intrusione proprie dicta, nullo unquam tempore praescribit beneficium, quia beneficium ecclesiasticum non potest obtineri sine canonica institutione, ut c. 1. de reg. juris in 6. et ita notat gloss. *ibid. verb. Beneficium, et ibi Barbos. n. 6.* et quod titulus beneficii sit praescriptibilis, late *Selva de beneficiis par. 3. quaest. 21. num. 5. in fine.* Potest tamen praescribi ab alia Ecclesia jure proprietatis, ut *Selva ibid. secus est in eo, qui de manu legitimi collatoris beneficium accipit bona fide, is enim juvatur regula de triennali; ut dixi par. 1. cap. 30. §. Quaero quarto.*

IV. Intrusus tenetur fructus perceptos restituere, tanquam fur, et praedo: et non solum ipse, sed etiam ejus haeredes ad hanc restitutionem tenentur, quia sunt fructus male percepti, gloss. in cap. *Dudum, lib. secundo, verbo Furtum, ibi Abb. n. 19. de elect. Rota par. 2. Recen. decis. 103.* quae si tituli revalidationem impetrare velit, debet in supplicatione exprimere, si fructus percepit, ut *Sanchez opusc. lib. 2. c. 3. dub. 119. n. 12.* alias gratia esset subreptitia, quia perceptio fructuum aggravat intrusionem. Intrusus improprie, si bona fide fructus percepit, et triennio sic retinet bona fide, eos

praescribit, *Sanch. consil. lib. 2. c. 3. dub. 16. n. 20.* ante triennium autem tenetur restituere, quatenus locupletior effectus sit, ut *Sanch. n. 18. et 19. ibid.*

V. Intrusus, qui occupat beneficium ecclesiasticum propria auctoritate, seu temeritate, eo ipso jus, quod ad dictum beneficium, vel in illo habebat, amittit, *cap. Eum, qui 18. de praeib. in 6. cap. Avaritiae de elect. in 6.* ubi electus, si ante confirmationem, vel praesentatus ante institutionem se ingerit, privatur ipso jure quaesito per electionem, seu praesentationem, vide *Gonzalez reg. 8. gloss. 15. n. 58.* et procedit non solum de intruso proprie dicto, idest sine titulo colorato, sed etiam cum titulo colorato a legitimo provisorio collato, ut *Barbos. in dict. c. Eum, qui num. 2.*

Amplia, ut dicatur intrusus, etiamsi non assecutus sit possessionem pacificam, neque majoris partis fructuum, sed sufficit, quod aliquem actum fecerit soli beneficiato competentem, ut locare, vel primitias percipere etc. licet ad privationem, et incompatibilitatem requiratur pacifica possessio, etiam majoris partis fructuum: ita in terminis *Rot. par. 2. noviss. decis. 151. n. 7.*

Limita, quod pro foro conscientiae non amittit jus, ante quaesitum, nisi secuta sententia declaratoria, *Lessius c. 35. n. 187. in fine, et 188. lib. 2. et Archid. in dict. cap. Eum, qui, et ibi Geminian. §. Insuper, num. 5. in fin.*

Limita secundo, ut non procedat in eo, qui se intrudit in possessionem non beneficii, sed praedii beneficii, *Barbos. num. 4.*

Limita tertio, quod ad hanc poenam requiritur dolus, seu praesumptio, ut *dict. c. Eum, qui, et c. Avaritiae*: ideo quaelibet causa, etiam fatua, excusat, *Barbos. in dicto. cap. Avaritiae, Mascard. de probat. verb. Intrus. num. 18.*

VI. Intrusus efficitur inhabilis ad illud idem beneficium legitime impetrandum: unde si in supplicatione reticeat vitium intrusionis, gratia erit subreptitia, *Felin. in c. Postulasti n. 14. et 15. de rescript. Selva de benef. par. 3. q. 11. late Sanchez opus. lib. 2. c. 2. dub. 21. n. 8. ubi n. 10. notat, non ideo esse inhabilem ad alia beneficia: et procedit haec poena in quolibet intruso, idest etiam late dicto, seu cum titulo colorato a legitimo collatore, seu vitioso, seu irritato, ut *Sanch. n. 2.* Super hac autem poena, seu inhabilitate solus Papa dispensare potest, *Sanch. num. 9.* ubi tamen ait, in casu occulto posse Episcopum dispensare, ex *Trid. sess. 24. c. 6.**

Limita, ut procedat ista inhabilitas, durante injusta detentione, quia Doctores loquuntur de confirmatione possessionis intrusi, ut per *Felinum ibidem*: unde poterit, dimittendo prius illud beneficium, valide impetrare de novo, ut infra dicam.

Intrusus non subrogatur in jus alterius, habentis in eo beneficio jus legitimum, *c. Cum jamdudum, ibi Doctores de praeib. Salzedo ad Diaz in praxi c. 51. et habetur regul. Cancellar. 29. de subrogandis colligantibus.*

Limitant aliqui, quod poterit effugere hanc poenam, si dimittat possessionem beneficii, antequam petat se in jus alterius subrogari, ita *Rebuff. de subrogand. collig. n. 25. Salzedo loco cit. c. 51. in fin.*

VII. Intrusus in beneficium curatum, vel personatum, vel dignitatem ecclesiasticam violenter, seu scienter, ipso jure privatur beneficio incom-

patibili, quod prius legitime obtinebat, ut alio curato, vel personatu etc. *c. Eum, qui, de praeibendis in 6. junct. c. De multa, de praeibend.*, et ratio est, ob illam incompatibilitatem, et tacitam, seu interpretativam dimissionem.

Amplia primo, ut procedat etiam de intruso in quodcunque beneficium incompatible in primo genere, ut si essent duae Capellaniae in eadem Ecclesia, seu alias duo beneficia uniformia sub eodem tecto, *Mantica decis. 118.* aut alias ita incompatibilia, ut ipso jure per assecutionem secundi vacet primum, *Mantica ibi n. 1. et 2. cum Archid. Gemin. et Fran. in d. c. Eum, qui.*

Amplia secundo, ut procedat non solum contra intrudentem se violenter, sed etiamsi clam injuste, *Mantica ibi n. 5. et 6.*

Amplia tertio, ut licet *text. in d. c. Eum, qui*, loquatur de eo, qui violenter, aut alias scienter injuste se intrudit, tamen procedit etiam contra intrudentem se ignorantia juris, quia talis ignorantia scientiae equiparatur, *gloss. ibi, verb. Scienter, et Probus ad Monach. n. 3. Mantica decis. cit. n. 6. et 7. cum aliis DD. et ita Rot. par. 2. noviss. decis. 151. n. 8.* ubi quod sola ignorantia facti excusat in terminis *d. c. Eum, qui.*

Amplia quarto, ut procedat haec privatio prioris beneficii, etiamsi esset ad illius titulum ordinatus, nec haberet aliunde sustentationem, quia sacri Canones prohibentes talis beneficii renuntiationem, loquuntur de renuntiatione voluntaria, non de poenali, seu necessaria; ita in terminis *Rot. par. 2. noviss. decis. 151. n. 6.*

Limita, quod non procedit haec poena pro foro conscientiae ante declaratoriam sententiam, quia nullitas secundi tituli non invalidat primum, ita *Lessius c. 35. n. 188. lib. 2.*

Limita etiam, quod non privatur episcopatu per intrusionem in quodcunque beneficium, *Gemin. in d. c. Eum, qui num. 4.*

Limita tertio, ut non procedat in eo, qui data opera se intrudit in novum beneficium, ut faciat vacare primum curatum, cujus dimissionem, seu resignationem liberam nolebat Episcopus acceptare, *Gemin. in d. c. Eum, qui, et ibi Lopus, et Anchar. in princ.* quia causa affectata non suffragatur.

CAPUT II.

Intrudens se in beneficium, quod legitime obtinuit, sed literis nondum expeditis, vel non obtentis.

Vide verbo Gratia cap. 2. 3. 4. et 5.

CAPUT III.

Intrudens se in beneficium jam obtentum, et literis expeditis, sed sine manu legitimi executoris.

Vide verbo Gratia cap. 6.

CAPUT IV.

Intrusus praesumptus ob non ostensionem tituli, inquirente Ordinario.

I. In *c. Ordinarii, de offic. Ord. in 6.* statuit Gregorius X. ut Ordinarii locorum subditos suos.

plura beneficia habentes incompatibilia in primo genere, compellat, ut intra tempus ab ipsis assignandum, dispensationem Apostolicam retinendi incompatibilia hujusmodi ostendant; alias ea tanquam vacantia a legitimis collatoribus aliis conferantur. Si autem dubium emergat de valore dispensationis, Ordinarius negotium ad Sedem Apostolicam discutiendum remittat.

Haec Constitutio est innovata a Conc. Trid. sess. 7. cap. 5. de reformatione et extensa ad beneficia incompatibilia etiam in secundo genere. Vide quae dixi verbo Beneficia, cap. 7.

H. Extrav. Ut quos virtutis. §. Ut autem, de off. Ord. praeceptum est Ordinariis locorum sub poena suspensionis ab ingressu Ecclesiae, ipso facto incurrenda, ut procurent ab obtinentibus beneficia incompatibilia in primo genere dispensationes Apostolicas exhiberi: sed haec Constitutio non videtur facta per modum legis universalis, sed edicti pro ea vice, sed neque ea poena usu recepta videtur, neque a Tridentino innovata.

Amplia supradicta, quod Episcopus potest facere edictum, ut omnes beneficiati intra certum tempus ostendant titulum suorum beneficiorum, sub poena privationis eorundem, ipso facto incurrenda, ob praesumptam intrusionem, ut d. cap. Ordinarii, Bernad. Diaz, regula 236. Paris. de resign. lib. 11. quaest. 14. n. 35. Barbos. de potest. Episc. alleg. 57. n. 222. et in d. cap. Ordinarii, n. 3. Mascard. de probat. concl. 1378. verbo Possessio.

Amplia, ut non possint clerici se tueri contra hujusmodi edicta per regulam de triennali, quia etiam ea regula fundatur in titulo colorato, a legitimo collatore emanato: ita Barbos. in d. cap. Ordinarii, n. 4. Mascard. loco cit.

Limita I. quod circa beneficia non incompatibilia, Episcopus non debet proponere talia edicta, in antiquis inquirendo, nisi in initio suae promotionis; vel si diu fuit in captivitate absens, quia tunc est periculum intrusionum: ita Abb. in cap. Licet Heli, n. 23. de simon. Anan. n. 28. et Hostien. ibid. et Mascard. loco cit. n. 8. Alias igitur clerici non tenebuntur per talem inquisitionem probare directe, et concludenter titulum non incompatibilis beneficii; sed praesumptive etiam solo suo juramento, Abbas n. 23. loco citat. post Hostien. et Cardin. in d. cap. Licet Heli, n. 6. Felin. num. 3. 4. et 12.

Limita secundo, quod quando ipse Ordinarius, aut alius tertius constitueret se adversarium, seu actorem contra beneficiatum, tunc non teneretur possessor ostendere titulum, Mascard. num. 12. 13. et 27.

CAPUT I.

Inventarium bonorum ecclesiasticorum.

Ex Constit. S. Pii V. Muneris nostri 1. Mar. 1571. Archiepiscopi, et Episcopi utriusque Siciliae jubentur quotannis conficere inventarium authenticum omnium actorum, causarum, et negotiorum criminalium, etiam mixtorum ad eorum Curiae spectantium, illudque modo ibidem praescripto, penes se custodire, donec super iis fuerit judicatum, et quicunque -- testimonia, processus, scripturas, et in-

strumenta hujusmodi quocunque modo violaverit, corruerit, subtraxerit, combusserit, suppresserit, ac jusserit id fieri, seu auxilium, consilium, vel favorem praestiterit -- declaratur eo ipso privatus omni dignitate, officio, et beneficio, et inhabilis ad futura: notarium vero delinquentem in praedictis, vult falsariorum poenis subiacere.

Ex Constit. vero Sixti V. Provida 29. Apr. 1587 quae habetur impressa in Appendice Concilii Romani celeb. an. 1725. sub Bened. XIII. jubenter omnes Ordinarii, per Italiam tamen duntaxat constituti, ut intra annum a die notitiae dictae Constit. conficiant inventarium omnium bonorum ecclesiasticorum pertinentium ad loca, quibus ipsi praesunt, inobedientesque suos subditos censuris, et poenis ecclesiasticis ad illud conficiendum, et confectum ad se deferendum compellant, nulla tamen adjecta poena in eosdem Ordinarios.

Sed in cit. Concil. Romano tit. 12. cap. 1. haec inventarii confectio praecipitur in virtute S. Obedientiae, pariter infra annum, post promulgationem ejusdem Concilii juxta methodum, et instructionem impressam in dicta Appendice, sub poenis (ferendae tamen sententiae) interdicti contra capitula, et collegia suspensionis contra clericos sacris Ordinibus initiatos, et excommunicationis contra laicos, et clericos in minoribus constitutos, cum onere iis, ad quos dicta inventarii confectio spectat, illud infra eundem annum exhibendi Romae Pontifici: extra vero propriis Episcopis, pro illius recognitione, et approbatione.

Ulterius cap. 2. ejusdem tit. praecipitur, ut quorumlibet inventariorum fiant duo authentica exemplaria, alterum in archivio Apostolico Romae; extra vero in Episcopali conservandum: alterum penes interesse habentes, in archivio tamen propriae Ecclesiae; quo si quis careat, in alio vicinioris parochiae.

Insuper cap. 3. jubentur Episcopi invigilare, ut quotannis per ipsorum Curiae notarium conficiatur inventarium authenticum omnium ejusdem Curiae processuum, tam civilium, quam criminalium, instrumentorum etiam, ac caeterarum quarumcunque causarum: cap. Autem 5. eod. tit. infligit easdem poenas (ea excepta, quae S. Pius puniri voluit notarium) impositas ab eodem Pio, in scripturas, dictaque instrumenta surripientes, ceterosque supra enunciatos delinquentes.

Nota, quod, attenta generali regula, confectio inventarii in hoc provinciali Concilio, ut supra praecipitur, arctare duntaxat deberet Rectores, et administratores bonorum ecclesiasticorum, existentium in locis, quos complectitur idem Concilium: verum post Constitutionem ejusdem Benedicti Maxima vigilantia 18. Kal. Julias 1727. arctat omnes intra Italiam, et adjacentes Insulas degentes.

In hac igitur injungitur, tam erectio archiviorum, quam enunciata inventarii scripturarum confectio infra sex menses a die notitiae hujus Constit. juxta methodum, et instructionem traditam, tum in citata Appendice, tum in hac eadem Constit. sub praeepto S. Obedientiae, et sub poena, quoad Ordinarios, usum pontificalium habentes, suspensionis ab eorum usu, arbitrio Summi Pontificis: quoad capitula cathedralium, et collegiarum interdicti: quoad reliquos ecclesiasticos seculares, in sacris constitutos

suspensionis a divinis: quoad Regulares utriusque sexus suspensionis ab officio, et privationis vocis activae, et passivae: quoad seculares excommunicationis majoris: quarum poenarum (quae tamen sunt ferendae sententiae) absolutio, et relaxatio reservatur Papae.

Praecipit insuper, ut tam Ordinarii, quam superiores regulares in suis visitationibus peculiariter inquirant, an singula ibidem ordinata circa dicta archivium, et inventarium servata fuerint, ac servantur, et poenis supra expressis inobedientes ad eorum observantiam compellant: atque ut de eadem hac observantia in capitulis provincialibus, et generalibus superiores regulares rationem exigant.

Nota, quod si praedicti omnes, ad quos spectat, non confecissent infra dictos sex menses praescriptam archivii erectionem, et inventarii confectionem, non inde ab ea facienda eximuntur; cum enunciatum tempus statutum fuerit, non ad extinguendam, sed ad accelerandam obligationem: quoties enim Pontifex praecipit, ut in visitationibus inquiratur, an singula ordinata circa dictam obligationem servata fuerint, ac servantur, inobedientesque poenis coerceri, consequens est, ut etiam elapso statuto termino, executioni omnino mandari debeat.

CAPUT I.

Irregularis Ordines exercens.

I. Aliqui putant, quod irregularis, si celebret, seu ministret in sacris Ordinibus, novam incurrat irregularitatem: sed contraria sententia est communis, ut dixi verbo *Ordo*, cap. 10.

CAPUT I.

Judices laici justitiam facere, vel praebere brachium seculare Judicibus ecclesiasticis nequirentibus negligentes.

I. Cap. Administratores 23. quae 5. administratores secularium dignitatum, qui ad Ecclesiarum tuitionem, pupillorum, ac viduarum protectionem, rapaciumque refraenationem constituti esse debent, quoties ab Episcopis, et ecclesiasticis viris conventi fuerint, eorum quaerimonias attentius audiant, examinent, corrigant: quod si Dei timorem praeculis non habentes, negligere, post secundam, et tertiam monitionem, inventi fuerint, omni se noverint communione usque ad condignam satisfactionem privatos.

Declara primo, ut nomine administratorum hic contineantur non solum Judices, et magistratus, sed etiam Principes, ut gloss. ibi et *Turrecr.* n. 1. et *Suar. de censur. disput. 23. sect. 2. num. 1.* quamvis contrarium sentiat *Tolet. lib. 1. c. 37. in princ.*

Declara secundo, quod procedit haec poena, sive isti judices in causa ad eorum forum pertinente justitiam facere negligant, sive in causa ecclesiastica brachium seculare, requisiti ab Ordinario ecclesiastico, praebere noluerint, ut *Archid. ibi*, et videntur verba textus utrunque casum complecti; tamen *Suar. loco cit. n. 4.* tenet, solum esse sententiae latae censuram, quando judex ex justitia tene-

tur subvenire oppresso, ut in primo casu; non autem si de charitate tantum, ut in secundo.

An autem procedat haec poena in omni casu, quo laicus judex justitiam facere negligit, vel in casibus tantum ibi expressis, idest cum agitur de injuria facta Ecclesiis, vel viduis, vel pupillis, vel de rapinis? Respondeo: aliqui in iis casibus procedere putant, et in aliis vitiis publicis, quae perturbant rempublicam, ita *Suarez loco cit. num. 1.* alii absolute intelligunt de omni peccato, ubicunque tenetur judex laicus justitiam facere: ita *Tolet. loco cit.* et facit, quod Episcopus potest procedere contra quemcunque ob mortale peccatum vitandum, ut *Felin. cap. 1. de pact. Bart. in Extrav. Ad reprimen. verbo Denuntiatione n. 10. Navar. cons. 2. de off. Ordin.*

Declara tertio, quod ista est excommunicatio latae sententiae, incurrenda post canonicam, seu trinam monitionem, ut communiter intelligunt interpretes; gloss. ibi verb. *Privatos*, *Tolet. et Suarez loco cit. Barbos. alleg. 50. n. 170.*, tamen ex consuetudine, intelligitur sententiae ferendae, et non latae, ut *Turrecr. ibid. Tolet. loco cit. Suarez num. 3.* et ita servatur in praxi, quando judex ecclesiasticus invocat brachium seculare, ut judex non parens, non censeatur excommunicatus, sed excommunicandus, ut *Menoch. de arbitr. lib. 2. casu 452. n. 2. Bernard. Diaz in praxi c. 254. n. 10. et n. 20.* de qua invocatione brachii secularis vide *Genuens. in praxi c. 36. Ricc. resolut. 89. §. Amplia tertio.*

Magistratus laici requisiti praestare brachium seculare Sancto Officio, seu Inquisitori contra haereticam pravitatem, si id negligent facere, incurrunt in poenas, de quibus in c. *Ut Inquisitionis de haeret. in 6.* vide supra verbo *Inquisitor cap. 1.*

CAPUT II.

Judicis laici munus clerici exercentes.

In c. Clericis, ne clerici, vel mon. haec habentur — jubemus sub interminatione anathematis, ne quis sacerdos officium habeat Vicecomitis, aut Praepositi secularis: si quis autem contra haec venire praesumpserit, et commonitus, emendare noluerit, excommunicationi subiaceat.

Nota, quod haec excommunicatio est latae sententiae, ob particulam *Subiaceat*: ita gloss. ibid. verbo *Excommunicationi*, *Cajet. excommunic. 16. Navarr. cap. 17. num. 117. Suar. de cens. disp. 23. sect. 3. n. 22. Tolet. lib. 1. cap. 37. §. 5. Sayr. lib. 3. cap. 32. num. 6. Molina tract. 3. disp. 8. Barbos. in dict. cap. Clericis num. 7.* est communis sententia: sed ad eam incurrendam requiritur antecedens monitio canonica, idest trina, vel unica pro tribus, cum intimatione praedictae censurae incurrendae, ut *Suar. loco cit. n. 23. gloss. in cap. Sacro, verbo Competenti de sent. excommun. Layman lib. 1. tract. de censur. c. 6. n. 4. Sayr. lib. 1. cap. 12. n. 32.*

Nota secundo, quod aliqui extendunt hanc Constitutionem poenalem ad omnes clericos: ita *Hosien. ibi*, et de communi testatur ibi *Abb. num. 8.* sed alii extendunt solum ad clericos in sacris, ut *Angel. Sylva et Tabien. apud Sayrum num. 6. Navarrus ubi supra, Abb. loco cit. Tolet. loco cit.*, sed

verior, et hodie magis communis tenet, hanc poenam solum in sacerdotibus locum habere, ita *Barbos. in dict. c. Clericis num. 6. in fin. cum Suar. et Filiuc.*, et de communi testatur *Sayr. n. 6. in fine.*

Nota tertio, quod sacerdotes incurrunt eam poenam solum, si sint officiales principum secularium cum jurisdictione ordinaria, *Cajet. loc. cit. Sylv. n. 28. loco cit. Tolet. loco cit. §. Adverte, Abb. in dict. c. Clericis n. 10. Barbos. n. 6.* unde non prohibentur esse consilarii principum, *Abb. Sylv. Sayr. et Tolet. loco cit.* neque prohibentur in causa civili, sibi semel, aut iterum delegata a seculari potestate judicare, *Cardin. in dict. c. Clericis, §. Jubemus, Abb. num. 11.*

Nota quarto, quod haec excommunicatio non est reservata, *Cajet. Sayr. Suar. loco cit.* quia illa monitio praevia non reddit per hoc excommunicationem latae sententiae a jure sub conditione monitionis monenti reservatam, *gloss. in Clement. ultima in fin. de stat. monac.*

Nota quinto, quod textus non irritat acta: valent igitur processus, et sententiae sacerdotis illieite exercentis laicam potestatem ordinariam mandata, *Abb. in cap. Decernimus n. 7. de judic. ibid. Dec. num. 78. Covarr. in Clem. Si furiosus part. 2. §. 5. n. 8. in fin. intellige*, nisi fuerit denunciatus excommunicatus ob eam causam, aut nisi pars exceperit contra eum de excommunicatione hujus canonis incursa, *Navar. cap. 27. n. 21. Gutier. can. quaest. lib. 1. cap. 1. n. 82. Less. lib. 2. c. 29. n. 57. text. in cap. Exceptionem de excep. et cap. 1. eod. tit. in 6. quamvis Sanchez consil. lib. 3. c. 1. dub. 18.* ait sententiam excommunicati denunciati, seu vitandi, validam esse pro foro conscientiae, si alias sit justa.

II. Irregularis fiet clericus, si proferat sententiam sanguinis, secuto effectu mutilationis, aut mortis, *cap. Ex literis, versic. Nos autem, et ibi gloss. ult. de excessib. Praelat. Abb. in cap. Clericis num. 3. ne clerici, vel mon. et ibi alii Canonistae communiter, et Theologi cum S. Thoma 2. 2. q. 40. artic. 2. Sayr. lib. 6. de censur. cap. 15. num. 1.* ubi multos allegat, *Suar. de censur. disput. 47. sect. 1.* et haec irregularitas in clericis non solum dicitur ex defectu lenitatis, sicut in laicis, sed etiam ex delicto, cum in eam incidant ex facto contra canonum prohibitionem gravem, ut *dict. cap. Ex literis*, et ita *Valen. tom. 3. dis. 3. quaest. 16. pun. 4. Tannerus tom. 4. disp. 6. quaest. 10. n. 211. Avila part. 7. disp. 6. sect. 5. dub. 5. §. Sed contra*, qui notat, talem irregularitatem non dici ex delicto, quasi ex homicidio injusto, sed ex delicto ob Ecclesiae praecepti transgressionem: et propter hanc irregularitatem, licet clericus non privetur ipso jure beneficiis jam obtentis; tamen est illis omnino a suo Ordinario per sententiam privandus, vel ad dimittenda compellendus, *per dict. cap. Ex literis, et dict. cap. Clericis, Ugolin. de irregular. cap. 65. §. 2. n. 2. Paris. de resign. lib. 5. quaest. 2. n. 183. Garzias de benef. part. 1. cap. 10. n. 47.* Ad obtinenda autem omnino inhabilis efficitur omnis irregularis, nisi sit irregularitas ex defectu membrorum superveniens, nam hic potest obtinere simplex beneficium, *Sanch. opusc. lib. 2. cap. 2. dub. 14.* fructus autem beneficii quaesiti ante delictum facit suos, *Garzias n. 48.* quid autem de distributionibus? Vide *Garz. num. 50.*

An autem clericus, aut laicus fiat irregularis ex ipsa assumptione officii judicis criminalis, etiam non secuta morte, vel mutilatione, multi affirmant: ita *Hugo, antiquus Canonista in c. Si quis post 51. dist. Specul. tit. de dispens. §. Justa, versic. Sed quid de judice, S. Anton. part. 3. tit. 28. cap. 2. Tolet. lib. 1. cap. 38. n. 9. Salzedo ad Diaz in praxi cap. 102. super verbo Punien. littera C. Foller. in praxi par. 2. cap. 24. Majolus lib. 2. cap. 6. num. 3.*

Contraria tamen sententia est communis, quam tenet *Abbas in dict. c. Clericis num. 3. Diaz dict. cap. 102. Farinac. in fragmen. verbo Clericus n. 391.* et de communi testatur *Suarez disput. 47. sect. 1. num. 3. et Sayr. lib. 6. c. 16. n. 5.* Prima autem sententia potest intelligi, ut procedat in hoc sensu, ut talis censeatur irregularis praesumptive, donec ipse docuerit, mortem, aut mutilationem non esse secutam ex sua causa; vel ratione periculi effectus hujusmodi futuri; quia dum pendet judicium coram ipso inchoatum, non potest promoveri, *Henriq. lib. 14. c. 12. num. 8. Majol. lib. 2. cap. 7. n. 4.* vel quod, durante tali officio, et non dimisso, sit irregularis, sicut alii publica officia exercentes, obligati reipublicae ratione pacti, vel juramenti, vel ratiociniorum: sed haec non est proprie irregularitas, cum tolli possit de facto absque dispensatione, videlicet deposito officio, et rationibus redditis, *Suarez loco cit. n. 3. Sayr. lib. 6. c. 14. n. 6.*

Super irregularitate autem praedicta ex defectu lenitatis, solus Papa, communiter loquendo, dispensare potest, *Navarr. c. 27. n. 217. Tolet. lib. 1. cap. 88. vers. 3. Suar. disput. 47. sect. 6. n. 12.* imo Papa, deputando clericum ad officium judicis, vel consultoris criminalis, eo ipso censetur dispensationem praeservativam eidem concedere, *Sanchez lib. 8. de matr. disput. 4. vide supra verbo Bellum cap. 1. num. 2.*

Limita, quod Episcopus potest dispensare, secundum magis communem, ad minores recipiendos, vel ad ministrandum in iisdem, jam ante susceptis, *Anan. Butr. Hostien. et Abbas in c. 2. de cleric. pugn. in duello, Majol. lib. 5. cap. 51. n. 4. Barbosa allegat. 39. n. 59. et 62.* est contra *Garziam de benef. part. 7. c. 11. n. 34.* et alios: item potest Episcopus dispensare cum promoti ad obtinendum beneficium simplex, *dicto cap. 2. de cleric. pugn. in duello. Garzias ibidem.*

CAPUT III

Judices, gratia, vel muneribus justitiam corrumpentes.

Vide verbo *Munera c. 4. 5. et 6. et part. 1. c. 37. in fine.*

CAPUT I.

Juramenta exigentes, eaque praestantes, de observandis iniquis statutis, vel consuetudinibus.

In *cap. 1. de jurejur. in 6.* Nicolaus III. damnat consuetudines, et statuta, quibus observatur, ne canonici ad canonicatus possessionem, Praelati ad Ecclesias, officiales ad officia recipiantur, nisi prius juramento praestito de observandis illarum universitatum statutis, et consuetudinibus, scriptis, vel

non scriptis, intelligendo etiam de illicitis, impossibilibus, vel libertati ecclesiasticae contrariis. Et declarat Pontifex, in juramento generali praedicto ea non contineri, neque praestari posse de illis juramentum: etsi praestitum fuerit, nullius esse momenti; cum juramentum non sit vinculum iniquitatis, neque servandum sit cum Divinae Majestatis offensa.

Adde, quod peccat mortaliter, peccato irreligiositatis, qui talia juramenta praestat, vel requirit, si habet animum observandi illicita, seu injusta, nisi parvas materiae excuset: si autem non habet animum observandi, peccat mortaliter, peccato perjurii: vide *Suar. lib. 3. de juramento cap. 19. num. 3. tom. 3. de relig. et Sanch. lib. 3. in decal. cap. 4. n. 26. Layman lib. 4. tract. de juramento, et perjur. cap. 14. num. 9.*

Ex Bulla Gregorii XIII. quae est 93. *Inter Apostolicas*, confirmata est dicta Constitutio Nicolai Papae, et extensa, ut procedat, etiam de juramentis, seu observantiis, obviantibus decretis Concilii Trid. Item, ut procedat, sive juramenta praestentur ante possessionem, sive post illam adeptam: item derogat omni consuetudini, etiam immemorabili, quia est corruptela.

Deinde statuit, ut exigentes talia juramenta illicita, seu impossibilia, seu contraria praedictis juribus ecclesiasticis, incurrant Episcopi, seu pontificali dignitate praediti, suspensionem a divinis: universitates autem ecclesiasticae, idest capitula, et conventus, eorumque Ecclesiae, et loca omnia laicalia, incurrant interdictum, scilicet personale, vel locale respective: singulares autem personae Episcopis, aut Pontificibus inferiores, incurrunt excommunicationem, et inhabilitatem ad officia, et beneficia obtinenda. Absolutionem, et dispensationem in praedictis poenis reservat Summo Pontifici.

Postremo statuit, ut scienter praestantes talia juramenta, incurrant eo ipso poenam privationis usus, et commodi rei, et gratiae, cujus causa juraverint illicite, idest beneficii, officii, aut praelaturae.

Observari facientes, vel observantes statuta, vel consuetudines contra libertatem ecclesiasticam, incurrunt excommunicationem latam in jure communi, et in Bulla Coenae, ut dixi verbo *Consuetudo cap. 1. et verbo Lex cap. 1.* unde etiam in casu nostro exigentes super his juramenta, et utentes, et exequentes, incurrunt in easdem censuras.

Exempla autem juramenti contra libertatem ecclesiasticam habentur in *cap. Petitio vestra n. 1. de jurejur.* ubi damnatur juramentum, quo ecclesiasticus jurat principi laico de non stando contra illum ullo modo, si intelligatur, quod non possit stare, etiam juste; ut quando usurpat jura, aut bona Ecclesiarum: item, generaliter loquendo, tale est omne juramentum, quo ecclesiastici cogentur jurare principi laico fidelitatem, nisi ratione feudi, ut *Abb. in dicto c. Petitio tua n. 1. et text. in c. Nimis de jurejur. ibi, Anan. Hostien. et Imola.*

Sed limita, quod licitum est ecclesiasticis praestare juramentum fidelitatis laico principi exigenti, non absolute coactum, sed sub conditione voluntarium, si in tali territorio morari velint, propter securitatem status, seu reipublicae; sed intelligendo, ut juramentum non praestetur, tanquam supe-

riori, sed tanquam comparti reipublicae per modum contractus, ut habetur casus in *Concilio Tolet. 10. cap. 2. Suarez de defens. libertatis eccles. lib. 6. cap. 1. Salas de leg. disp. 96. tract. 14. n. 96. in fin.* sic etiam dicunt aliqui Doctores, licitum esse ecclesiasticis, et laicis incolis loci occupati a tyranno, etiam haeretico, qui legitimum principem expulit, eodem invasore possessore cogente, ei praestare juramentum de eo juvando contributionibus, excubiis, et fassionibus, et ceteris operis indifferentibus praestandis, et de vitandis praejudiciis pro posse suo, non animo eidem auxilium ferendi, quatenus haereticus, vel invasor, sed animo, quatenus metu gravi adstringuntur, praestandi ei opera illa indifferentia; neque Pontifex censetur invitus: ita *Molanus, et Layman infra citandi.*

Non tamen possunt jurare animo praestandi talia auxilia in casu, quod resultaret grave damnum catholicae religionis, aut legitimi sui principis, vel in casu, quo, si non praestarentur, magna utilitas insurgeret Principi justo, vel reipublicae christianae; ita *Molanus lib. de fide, et juram. opusc. ult. Layman lib. 2. tit. de charitate tract. 3. cap. 13. §. Secundo resolves.*

Alias enim sic jurantes, si de facto talia auxilia praestarent, incurrerent in excommunicationem latam in *Bulla in Coena Domini, vel ex cap. 1.* si haec auxilia praestent principi haeretico, bellum gerenti contra catholicos causa haeresis, ut *Sanch. lib. 2. in decal. cap. 10. n. 5. Suar. de fide disp. 24. sect. 1. numero 9. Farinac. quaest. 182. num. 132. vel ex cap. 7. ejusdem Bullae, si dicta auxilia praeberent haereticis a Sede Apostolica expresse, seu nominatim declaratis: de qua re dixi verbo *Arma.**

Similiter illicitum est juramentum, quo ecclesiastici, vel laici jubentur jurare fidelitatem Principi temporali, seu laico, recognoscendo eum in caput Ecclesiae, quia tale juramentum est haereticale, et schismaticum, ut *Suar. tract. de defens. fidei Cathol. tit. de forma juram.* ubi duas Bullas Pauli V. refert similia dominantis juramenta: unde in tali casu jurantes incurrerent excommunicationem ex *cap. 1. Bullae in Coena Domini* latam contra haereticos, et schismaticos, eorumque fautores, de quibus dixi verbo *Haeresis, et verbo Schisma.*

CAPUT II.

Juramentum exigentes judices de veritate dicenda a reis, dum uti principales criminaliter examinantur.

Ex Concilio Romano celebrato sub Bened. XIII. an. 1725. tit. 13. cap. 2. in iis locis, quos idem Concilium complectitur, nequeunt contra eosdem reos sententiam proferre, ibi enim examen, sive constitutum, et acta omnia, eo ipso nulla, et irrita, omnique carere effectu declaratur.

Nota I. Illud ab eis exigere posse, cum examinantur, tanquam testes, quoad alios.

*Nota II. In aliquibus locis extra ea, quae in dicto Concilio continentur, dari quidem hoc juramentum ex introducta consuetudine, non vero vi alicujus legis canonicae, vel civilis, cum nullus citari possit textus, a quo praescribatur, ut post *Amenum* loc. mox citand. asseritur etiam in cit. c. 2. Concilii*

Roman. Nullo unquam jure praeceptum: et quamvis in Clementina Saepe contigit 2. de Verbor. signific. praecipitur praestatio juramenti de veritate dicenda, hoc tamen intelligendum est de testibus, non de reis in criminalibus, ut ex integra textus lectura.

Nota III. Eandem hanc consuetudinem exigendi juramentum a reis, esse patentem periculi aleam, cum, ut loquitur Ludovicus de Ameno Pract. crimin. par. 1. tit. 19. §. 4. verbo Reus n. 16. ibi -- Ad nihil inserviat, nisi ad committenda peccata, et Deum offendendum tot perjuriis. Nonne enim crederetur reo, suum crimen confiteri, licet minime jurasset? Certe quod sic. Quid ergo acquiritur Fisco per tale juramentum? Nil prorsus. Quis autem est reus, qui juratus, dicat de plano veritatem contra se? Certe ex decem millibus non invenietur forte, nisi unus, et ceteri omnes perjurio divinam veritatem offendunt: cum ergo nil boni, aut utilis ex tali juramento derivet, sed tantum mala, et peccata, deberet illud aboleri. -- *quidquid in contrarium senserit Domin.* Ursaya Inst. crimina lib. 3. tit. 2. n. 15. et seqq. de crimin. Perjurii.

An autem nullitas inducta a cit. Conc. Rom. restringatur ad rei dumtaxat constituta, seu potius ad totum processum, placet hic transcribere sequens votum clarissimi Viri Flavii Delphini, Sanctae Romanae, et Universalis Inquisitionis reorum Advocati.

-- Requisitus, ut meum sensum panderem super dubio excitato in causa cujusdam inquisiti, in vincula pro crimine gravissimo conjecti, de quo confessus se reddidit in constitutis, delato tamen juramento veritatis dicendae contra praescriptum Concilii Romani tit. 13. de Jur. Juran. cap. 2. expresse mandatis, sub poena nullitatis actorum juramentum de veritate dicenda non amplius in posterum reis esse deferendum. -- *An stante juramento inquisito delato contra expressam prohibitionem d. Concilii, acta omnia nulla sint, et irrita?* -- Sicuti nulla cadere valet haesitatio, quin constituta, actaque omnia eisdem subsequuta nulla sint, et irrita.

Difficultas unice residet in eo, an nullitas actorum per Concilium inducta, restringatur tantummodo ad constituta, super quibus cadit prohibitio deferendi juramentum, aliaque acta ipsis constitutis consecutiva, seu potius totum processum infringat, irritumque reddat. Et prima facie, fundata dici posse videtur intentio Fisci pro validitate processus informativi, utpote praecedenter ad constituta, nullamque a constitutis dependentiam habentes compilati. Siquidem sane mem. Benedictus XIII. in vetanda delatione juramenti reis constituendis, nil aliud habuit pro objecto, et fundamento demandatae prohibitionis, quam quod experientia docuerit, et quotidie demonstret, juramentum istud neque necessarium, neque utile Fisco, neque contrarium esse eisdem reis, qui patrata scelera ut plurimum negant, ut legitur in proemio conciliaris dispositionis, ibi -- *Quia tamen in hoc quotidiana, sicuti est, experientia compertum, nec in Fisci favorem, neque contra reos ipsos, qui ut plurimum patrata a se negant delicta, utilitatis aliquid elici non ignoratur, adeo ut peculiari in hac facti contingentia, nedum talia deinceps juramenta exigendi necessitas non adesse probetur, imo potius, ne illa penitus exigantur sacri ipsa juramenti*

ratio postulat, ac suadeat -- Qualis ratio prae ceteris in consideratione habetur a Doctoribus illis, qui firmiter sustinent, non esse reis juramentum de veritate dicenda deferendum; tum quia injustum quoad ipsos reos, tum quia frustraneum, et inutile respectu Fisci, prout plene, et latissime materiam tractans, tenet Terent. Fanton. in suo celebri voto relat. a Bonfin. ad bannimenta generalia cap. 12. append. unica, cum quo concordat Dolphus allegat. 187. per tot. jure dici potest, mentem Summi Pontificis, prohibentis deferre in posterum reis juramentum de veritate dicenda, aliam profecto non fuisse, quam infringendi, reddendique irrita una cum examinibus, et constitutis reorum, quibus fuit praestitum juramentum, acta omnia eisdem consecutiva, utpote provenientia a radice infecta, nunquam vero illa praecedenter facta, et quae necessaria sunt pro informatione Curiae super delicto, quod praetenditur commissum.

Praesertim, quia non desunt magni nominis Doctores, firmantes, nedum licitum esse, imo necessarium reis juramentum deferre de veritate dicenda, ut vi ejusdem obstringantur ad fatenda delicta, de quibus gravati comperiuntur in processu informativo; cumque stylus inoleverit in omnibus tum Urbis, tum totius Status ecclesiastici tribunalibus usque ad diem editae conciliaris Constitutionis deferendi reis juramentum de veritate dicenda, ab hujusmodi stylo, et consuetudine nequeat ullo pacto recedi, prout rationibus, et auctoritatibus firmat Raynald. in suis observat. crimin. c. 20. supplet. prima tit. *An juramentum veritatis dicendae, quod solet deferri reis, conveniat per Edictum tolli:* ubi referendo votum Teren. Fanton. superius laudati, et rejiciendo rationes, et fundamenta in eodem perpensa, dicit, -- *non esse mutanda ea, quae formam certam semper habuerunt.* --

Ex quibus merito inferri potest absque ulla verborum impropriatione, ac immutatione sensus Constitutionis praedictae prohibitionem in ipsa contentam deferendi reis juramentum sub poena nullitatis actorum, intelligendam esse de actis illis, super quibus cadit juramentum, aliisque ab illis descendentibus, non autem de aliis praecedenter factis et separatis a constitutis; potissimum, quia Constitutio isthaec considerari cum debeat in linea constitutionis odiosae, et correctoriae, tanquam destructiva inconcussae praxis, et consuetudinis, religiose semper a tribunalibus omnibus observatae, sat est, ne contraventum dici queat dispositioni conciliariae, ut suum sortiatur effectum quoad acta illa, super quibus cadit, et consecutiva sunt juramento contra formam in Concilio Romano praescriptam reis delato; nunquam vero quod irrita reddantur acta, et jura per Fiscum super delicto praecedenter ad constituta reorum in processu informativo acquisita.

Tantoque certius, quia cum processus informativus separabilis sit, nullamque, ut diximus, dependentiam habeat a constitutis reorum, omnis aequi, bonique ratio postulat, quod nullitas a Constitutione demandata inficiat tantummodo constituta ipsa, et acta ab eisdem descendencia: secus autem processum informativum, juxta vulgatam regulam, quod utile per inutile non vitiatur.

Verum hisce non obstantibus, crederem prohibi-

tionem Concilii Romani in dicto titulo XIII. de *Jur. Juran. cap. 2.* deferendi reis juramentum sub poena nullitatis actorum, integrum involvere processum, si sedulo, matureque pendetur, quod postquam in ipsa declaratum, et expresse vetitum fuit, non esse in posterum in examinandis, et constituendis reis, ipsis deferendum juramentum de veritate dicenda, immediate subjungitur -- *Alias examen, sive constitutum, et acta omnia nulla sint* -- qualis dictio -- *OMNIA* -- utpote universalissima, nullam admittit restrictionem, integrumque processum usque tunc compilatum, complectitur, ut tradunt gloss. in capit. *Ut circa, verbo Omnia de elect. in 6. Bartol. in leg. Generali §. Uxori ff. de usufruct. legat. Rolan. cons. 27. n. 22. et cons. 76. n. 46. tom. 4. Aloysius Riccius decis. Cur. Archiepis. Neapolit. decis. 287. num. primo cum seqq. Rot. decis. 417. num. primo, et 2. par. 4. et decis. 269. num. 9. par. 5. Recent.*

Signanter, quia cum Summus Pontifex contentus minime fuerit nullitatem restringere ad examen, et constituta reorum, sed insuper voluit, et mandavit, quod cum constitutis reorum acta omnia nulla essent, et irrita.

Utique verba ista arctari nequeunt intra cancellos constitutorum, actorumque subsequentium, sed pernecesse complexiva dici debent actorum omnium ratione dictionis, *Et*, quae copulant acta praecedenter facta cum constitutis, ab eisdem actis derivantibus, juxta dispositionem *tex. in leg. Et quia juncta ff. de Jurisd. omnium Judic. et docent Gratus cons. 11. n. 4. lib. primo Soccin. Jun. cons. 71. n. 4. volum. 3. Mascard. de probat. conclus. 1265. n. 32. Gratian. discept. foren. cap. 147. n. 16. Rota decis. 308. n. 3. cor. Ludovis.*

Neque diversa fieri valet interpretatio, si reflectatur, quod verbis illis *Acta omnia nulla sint* immediate subsequuntur alia, *eo ipso, et irrita*, qualis dictio *EO IPSO* cum operetur, quod in actu ipso praestiti reis juramenti, examen illius, et constitutum una cum actis omnibus nulla sint, nulliusque roboris, juxta naturam, vim, et efficaciam dictionis *eo ipso*, quae ipso jure, et ipso facto, absque ullo judicis ministerio, annullat, et infringit totum id, quod gestum erat, ut docent Abbas in *cap. Si diligenti n. 8. de for. competen. Felin. in cap. Rodolphus vers. ult. Non obstat de restrict. Decius cons. 138. in princip. Roman. cons. 417. n. 9. Sala de legib. tract. 4. quaest. 96. disput. 16. sect. 8. post n. 29. versic. Propria verba sunt*; satis evidenter ostenditur, supradicta verba nulla sint *eo ipso, et irrita* referri non posse, neque de aliis actis verificari, quam de illis praecedenter ad constituta expletis, videlicet de processu informativo, qui viam aperit, et fundamentum praebet, ut reus subjici valeat examini, et super crimine interrogari, quod ex processu jam compilato constat perpetrasse.

Idque redditur manifestissimum, si considerentur verba illa immediate subsequentia, innegabiliter totum processum, inicientia omnique careant contra reos effectum; nemo autem unus est, qui ignoret, si reus fateatur delictum commisisse, hanc confessionem non prodesse Fisco, neque reo nocere, quotiescunque confessio verificata in substantia non remaneat ex parte ante, videlicet a processu informativo, praecedenter constructo, ex quo probationes resul-

tent, reum confessum crimen commisisse; et per consequens, quod confessio a fonte veritatis descendat; sicuti nil prodest reo negare delictum, quoties ex processu informativo desuper compilato per indicia sufficientia, et legitime probata, constet delictum commisisse ut valeat examini riguroso subjici ad habendam veritatem, seu potius quando probationes, et indicia acquisita sint adeo plena, et concludentia, quae reum negantem delictum, revera illud commisisse convincat contra eundem, ad poenam saltem extraordinariam devenire, patrato sceleri congruentem.

Si igitur Summus Pontifex Benedictus XIII. in toties laudata sua conciliari Constitutione expresse praecipit, mandat, et statuit, quod acta omnia eo ipso non solum nulla sint, et irrita, sed etiam quod *omni careant contra reum effectum*: quis est qui non percipiat, verba ista aliter intelligi non posse, quam de processu informativo; si enim iste in statu validitatis remaneret, utique acta omnia nulla, et irrita dici nequirent, neque omni carere possent effectum contra reum, quia, firmo remanente processu informativo, in quo unice sistit fundamentum intentionis Fisci, posset iterum reus ex juribus, et indicibus contra eundem acquisitis in processu iterum examini subjici, et super praetenso crimine constitui, et negans moneri, et indicia contra ipsum militantia contestari, et sive confessus, sive negativus, libere permissum esset Fisco contra eundem procedere, vel ad poenam ordinariam confessati criminis, vel ad examen rigorosum, si negativus; seu ad poenam extraordinariam, si indicia metam torturae excedant, et sic fraudata in omnibus remaneret mens, intentio, et litera dispositionis conciliaris, quod acta omnia nullius sint roboris, et efficaciae, omnique careant contra reum effectum, quod utique dicere absurdum foret, et monstruosum.

Et ita juris esse censeo, salvo semper etc.

Flavius Delphinus Sanctae Romanae, et universalis Inquisitionis reorum Advocatus.

Propositiones ad Juramentum spectantes, proscriptae ab Innoc. XI. sub die 2. Martii 1679. sub poenis in illas docentes etc. et ad praxim deducentes, quas incurrunt docentes etc. alias propositiones proscriptas, prout in fine Additionis ad c. 1. verbo Missa, sunt in ordine prop.

24. Vocare Deum in testem mendacii levis, non est tanta irreverentia, propter quam velit, aut possit damnare hominem.

25. Cum causa licitum est jurare sine animo jurandi, sive res sit levis, sive gravis.

26. Si quis vel solus, vel coram aliis, sive interrogatus, sive propria sponte, sive recreationis causa, sive quocunque alio fine juret, se non fecisse aliquid, quod revera fecit, intelligendo intra se aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam viam ab ea, in qua fecit, vel quodcunque aliud additum verum, revera non mentitur, nec est perjurus.

27. Causa justa utendi his amphibologiis, est quoties id necessarium, aut utile est ad salutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum; ita ut veritatis occultatio censeatur tunc expediens, et studiosa.

28. Qui mediante commendatione, vel munere ad magistratum, vel officium publicum promotus est, poterit cum restrictione mentali praestare jura-

mentum, quod de mandato Regis a similibus solet exigi, non habito respectu ad intentionem exigentis, quia non tenetur fateri crimen occultum. ☞

CAPUT I.

Jurisdictionem laici exercentes contra libertatem ecclesiasticam, onera ecclesiasticis imponendo.

Vide verbo *Immunitas*, cap. 2. et seqq.

CAPUT II.

Jurisdictionem laici exercentes contra immunitatem ecclesiasticam, extraendo reos de loco sacro.

Vide verbo *Immunitas*, cap. 1.

CAPUT III.

Jurisdictionem laici exercentes contra libertatem ecclesiasticam, decretis generalibus, seu edictis, legibus, statutis, et consuetudinibus.

Vide verbo *Lex*; et verbo *Consuetudo*; et verbo *Juramentum*.

CAPUT VI.

Jurisdictionem laici exercentes contra libertatem ecclesiasticam, decretis, seu praeceptis specialibus quibuscunque; item partes ea procurantes.

Aliqui putant in tali casu incurri censuram excommunicationis, latam in cap. *Noverit*, et cap. *Gravem de senti. excomm.* ut *Genuen. in praxi* cap. 16. n. 1. *Cavaler. decis.* 372. n. 1. Sed adverte, quod hoc solum procedit, quando iudex laicus aliquid decerneret contra libertatem ecclesiasticam, juxta statutum, vel consuetudinem loci, ut *Rota decis.* 10. par. 2. *posth. Farin.* quia in his terminis tantum loquuntur jura praedicta.

Alii putant, in casu praedicto incurri in excommunicationem latam in *Bulla Coenae Domini c. 15.* ubi excommunicantur facientes ordinationes, seu decreta in genere, vel in specie, contra libertatem ecclesiasticam, et iis utentes, ita *Marius Alterius disput.* 16. cap. 3. col. 4. *Duard. super dict. cap. 15. quaest.* 22. *Filiuc. tract.* 16. p. 267. Sed alii contra aestimant, dict. cap. *Bullae* solum loqui de decretis generalibus, seu per modum legis, ut cum universitati praecipitur; non autem cum inter duos litigantes decernitur, si non decernatur ratione alicujus statuti, vel consuetudinis, ut dixi verbo *Lex*. n. 2. In multis tamen casibus variae censurae incurruntur per talia decreta, et procuracionem illorum, ut dicam capitibus sequentibus.

CAPUT V.

Jurisdictionem ecclesiasticam Ordinariorum turbantes, seu impediennes quicunque.

Ex c. 16. *Bullae in Coena Domini*, excommunicationem, Papae reservatam, incurrunt, qui Archiepiscopos, aliosque superiores, et inferiores Praela-

tos, et omnes alios quoscunque judices ordinarios quomodolibet hac de causa directe, vel indirecte carcerando, vel molestando eorum agentes, procuratores, familiares, consanguineos, vel affines, impediunt, quominus sua jurisdictione ecclesiastica utantur, secundum quod Canones, et Sacrae Constitutiones ecclesiasticae, decreta Conciliorum generalium, et praesertim Tridentini, statuunt.

Amplia secundum multorum sententiam, ut procedat haec excommunicatio, sive impedimentum praestetur via jurisdictionis laicae, sive ecclesiasticae, sive privata auctoritate, quia verba sunt satis generalia; et ita tenet *Ugolin. loco citato* §. 1. n. 1. *Marius Alterius tom.* 1. *disput.* 17. c. 1. *column.* 2. *Filiuc. tract.* 16. c. 10. *quaest.* 9. *in fin.*, et hoc vidi saepius practicari, et excommunicatas denunciari ab Ordinariis privatas personas, impediennes, v. gr. exequutionem aliquam personalem, vel realem de ipsorum decreto faciendam.

Tamen contra, quod hoc capite solum excommunicentur impediennes via laicae potestatis publicae, seu jurisdictionis, tenent *Navarr.* 27. n. 71. *vers. Declaratio prima*, *Suar. de censur. disput.* 21. *sect.* 2. n. 75. *Duard. hoc loco*, *quaest.* 3. *Graff. p.* 1. *lib.* 4. *capit.* 18. n. 139. *Bonacin. hoc loco*, *quaest.* 17. *punct.* 1. n. 7.

Limita, quod non continetur hic impediens usum passivum jurisdictionis, v. g. lacerando cedulones, vel cogendo partes ad renuntiandum, ut dixi *infra* cap. 11. cum *Graffio*.

CAPUT VI.

Jurisdictionem ecclesiasticorum Ordinariorum laica potestate impediennes.

Ex cap. *Non minus de immunitate Ecclesiarum*, in diversis mundi partibus consules civitatum, et rectores, necnon alii, qui potestatem habere videntur, jurisdictionem, et auctoritatem Praelatorum ita evacuant, ut nihil potestatis in suis videatur hominibus remansisse: quo circa sub anathematis distractione fieri de cetero talia prohibemus; si autem de cetero talia commiserint, et commoniti, desistere noluerint, tam ipsi, quam fautores eorum excommunicationi se noverint subiacere; nec communioni reddantur, donec satisfactionem fecerint competentem.

Amplia, quod sufficit una monitio cum dilatione competenti, *Sylv. verb. Excomm.* 9. n. 12. *Tolet. lib.* 1. *capit.* 37. §. 2. *Cardinal. in dicto cap. Non minus in fin.*

Amplia secundo, ut procedat ea poena, etiamsi laici non impediunt totaliter, seu etsi non in totum evacuent ecclesiasticam Praelatorum jurisdictionem, sed sufficit, si in aliquo turbent, seu impediunt. *Abb. Cardin. et Anan. in dict. cap. Non minus*, *Angelus verbo excommunicatio* 7. *casu* 5. n. 7.

Limita, quod haec excommunicatio post satisfactionem non erit reservata, tamen reservatur ex c. 16. *Bullae in Coena Domini*, ut dixi cap. 5. et in seqq. capitibus.

CAPUT VII.

Jurisdictione quacunque, vel privata potestate, causarum ecclesiasticarum cursum impediētes, vel ad laicum judicium advocantes.

I. Ex c. *Quoniam de immunit. Eccles. in 6.* primo prohibetur, ne quis aliquem in foro ecclesiastico delegato, vel ordinario litigantem, vel litigare volentem super causa ecclesiastica, seu ad forum ecclesiasticum ratione personae, vel negotii, vel rei, de jure, vel consuetudine pertinente, per se, vel per alium, desistendum, vel in foro seculari de ea litigandum directe, vel indirecte compellat, seu compelli faciat, vel procuret, sive vexando judices, vel partes, aut propinquos illorum, in persona, vel bonis, aut aliter quomocunque; nec per se, nec per alios impediāt, quominus coram judicibus ecclesiasticis justitiam valeant obtinere; neque ad praedicta facienda det consilium, auxilium, vel favorem; si quis autem contra praesumpserit, excommunicationi se ipso facto noverit subjacere, a qua nisi, tam judici, cujus cognitio fuerit impedita, vel usurpata, quam parti, de injuria, damnis, expensis, et interesse, prius per eundem integrè fuerit satisfactum, nullatenus absolvatur. Unde apparet, alias absolutionem fore nullam, ob particulam nullatenus, secundum probabiliorem, quam tenet *Archidiac. in dict. c. Quoniam, Sayr. lib. 2. cap. 18. n. 10. Suar. disp. 7. de censur. sect. 5. n. 44. Layman lib. 1. tract. de excomm. c. 6. n. 8. contra Marium Alterium tom. 1. disput. 4. lib. 4. cap. 4. colum. 8. Joann. Andr. et Gemin. in dicto cap. Quoniam*; qui putant, textum non irritare absolutionem datam ab eo, qui jure ordinario poterat alias absolvere.

Item ex eodem textu apparet, hanc poenam procedere, sive impediētes sint publicae, sive privatae personae, ut *Joan. Andr. ibi n. 1. Gemin. num. 2. Franc. n. 3.*, et de communi testatur *Marius Alterius tom. 1. disput. 17. cap. 1. colum. 2.* Denique constat ex eodem textu, eam censuram non esse reservatam Papae post satisfactionem praestitam, ut supra.

II. Secundo ex eodem c. 14. Bullae in Coena Domini, excommunicationem, Papae reservatam, incurrunt qui per se, vel per alios, beneficiales, et decimarum, ac alias causas spirituales, vel spiritualibus annexas, ab auditoribus, vel commissariis Apostolicae Sedis, aliisque judicibus ecclesiasticis advocant, illarumque cursum, ac personas, et universitates, dictas causas prosequi volentes, impediunt, ac se de illarum cognitione, tanquam judices interponunt, etiamsi talia facientes sint praesides, cancellarii, aut consilarii quorumcunque principum, etiam Regum, et Imperatorum.

Advertendum primo, non solum trahentes ad suum tribunal laicum incurrere in dictam excommunicationem c. 14. sed etiam consilium, favorem, aut assensum praestantes, ex eodem c. 14. unde Doctores dicunt, etiam contineri advocatum, si scilicet id faciat; itemque ipsos ecclesiasticos consentientes voluntarie se trahi: ita *Navarr. consil. 1. n. 81. de const. Cokier de Jurisd. in exemptos, p. 4.*

quaest. 75. num. 3. et 7. et tenet Duardus, et Alterius apud Bonacc. hic quaest. 15. punct. 1. n. 26. qui tamen de ipsis, qui sponte consentiunt se trahi, contrarium tenet; quia ait, has accessorias actiones intelligi de iis, quae se tenent ex parte trahentis auctoritative.

Advertendum secundo, quod aliqui Doctores docent, hanc excommunicationem, seu canonem 14. procedere solum de turbantibus modis praedictis jurisdictionem judicium Sedis Apostolicae, et illam particulam aliis judicibus ecclesiasticis, intelligunt de similibus, scilicet judicibus Sedis Apostolicae, alio nomine nuncupatis: ita *Ugolin. et Alterius*, quos sequitur *Bonacc. hoc loco quaest. 15. punct. 1. num. 7.* contraria tamen tutior videtur, ut de omnibus judicibus ecclesiasticis loquatur, quam tenet *Sousa hoc loco cap. 14. Bullae num. 1. Duard. quaest. 7. n. 1. Filiuc. tract. 16. n. 250. Diana resolution. 55. tract. 1. tom. 2.*

Adverte tertio, quod hic Canon solum loquitur contra talia facientes publica auctoritate: ita *Navarr. c. 27. n. 71. Suar. disp. 21. sect. 2. num. 75. Sayr. lib. 3. c. 18. n. 5. Ugolin. c. 14. Bullae §. 1. vers. Quae excommunicatio, Bonac. n. 5. et 17. est communis sententia.* Item intelligunt Doctores, hic solum agi contra praedicta facientes auctoritate publica laicali, non ecclesiastica: ita *Navarr. n. 71. Cajet., excomm. c. 29. Sayr. c. 18. n. 2. Marius Alterius disp. 15. c. 1. lib. 5.*

III. Nihilominus, etiam privati, seu partes talia procurantes a laica potestate fieri, incurrunt in alias excommunicationes, et poenas latas in jure communi, et in Bulla Coenae Domini, et aliis Constitutionibus, contra trahentes aliquem a foro ecclesiastico ad laicum, vel recurrentes ad laica tribunalia contra ordinationes judicium ecclesiasticorum, vel impediētes, seu turbantes jurisdictionem ecclesiasticam: de quibus dixi *infra c. 8. et 10.* Similiter et praedicti judices, et officiales, incurrunt etiam per supradicta in alias censuras, de quibus dixi in dictis capitibus.

CAPUT VIII.

Jurisdictionem ecclesiasticam impedire, seu forum ecclesiasticum eludere procurantes partes conventae per recursum ad laicam potestatem, procurando inhibitiones, seu mandata; et aliter cooperantes.

Circa poenas recurrentium ad tribunalia secularia in causis ecclesiasticis dixi multa *supr. verb. Curia cap. 8.* Et notandum, quod judices laici sunt incapaces jurisdictionis in personas ecclesiasticas, et ecclesiasticas causas, ita ut neque consuetudo immemorabilis initii in hoc suffragetur, *Canonistae c. Causam de praescrip. Felin. in cap. 2. de major. et obediē. Rot. decis. 10. de consuet. in antiq. Rota part. 2. noviss. dec. 3. n. 4.* et patet ex Bulla in Coena Domini, in qua derogatur consuetudinibus, etiam immemorabilibus.

I. Tales incurrunt excommunicationem latam in cap. *Noverit*, et c. *Gravem de sent. excomm.* tanquam praebentes causam, ut per decreta aliqua, seu ordinationem violetur libertas ecclesiastica, ut dixi *supra c. 4. Rota Cavaler. decis. 372. num. 1.*

Genuens. in praxi c. 16. n. 1. quod est intelligendum quando aliqua fuerint decreta, seu sententiae subsecutae, juxta statuta, vel consuetudines introductas contra libertatem ecclesiasticam, ut *Rota decis. 10. n. 2. part. 3. posth. Farinac.* nam ita loquitur, *c. Noverit, et c. Gravem.*

II. Ex *c. 16. Bullae in Coena Domini* excommunicantur ii, qui post, Ordinariorum, aut ab eis delegatorum sententias, et decreta, aut alias fori ecclesiastici judicium eludentes, ad cancellarias, et Curias seculares recurrunt, et ab illis inhibitiones, et mandata, etiam poenalia, Ordinariis, aut delegatis praedictis decerni, et contra illos exequi procurant; et qui decernunt, et exequuntur, seu dant auxilium, consilium, patrocinium, et favorem in eisdem.

Amplia, quod in hanc censuram incurrit recurrens ad dictum effectum impediendi judicem ecclesiasticum, sive post decreta illius judicis ecclesiastici, sive per anticipationem, seu praeoccupationem recurrat: est probabilior sententia, *Reginal. et Filiuc.* quos sequitur *Bonac. quaest. 17. pun. 1. n. 23. Ugolin. super hoc c. 16. Bullae, vers. Ac etiam eos, contra Duardum quaest. 1. et Alterium cap. 2. col. 2.*

Amplia secundo, ut secundum probabiliorum, incurrat recurrens etiam si non potuerit obtinere intentum prohibitionis, seu mandati a iudice laico, ut *Alterius colum. 2. et 3. Reginal. lib. 9. n. 369. Bonacc. n. 28. contra Navarr. Filiuc. Vival. Ugolin. et Duard. apud Bonac. allegatos.*

Amplia tertio, ut procedat etiam contra appellantes a iudice ecclesiastico ad laicum, super possessorio rei spiritualis, ad impediendum, ne ecclesiasticus iudex aliquid innovaret; quia, etiam tale possessorium ad ecclesiasticum iudicem pertinet, *Rota decis. 10. part. 2. posth. Farinac.* quidquid dixerint multi DD. allegati a *Rota ibi n. 8.* Neque hodie suffragari potest consuetudo, etiam cum fama privilegii, ut ait *Rota ibi num. 16. per cap. Novit de sent. excomm. et per Bullam in Coena Domini*, nisi revera constet de talibus privilegiis non revocatis, ut *Rota ibi num. 20.*

Amplia, quod canones antiqui (recensiti a Gratiano, ut *cap. Filiis, et ibi gloss. verb. Regis 16. quaest. 7. cap. Principes, cap. Regum, cap. Administratores 23. quaest. 5.* tales recursus ad injustitias ecclesiastici iudicis manifestas coercendas) vim non habent; quia, vel sunt hodie correcti, vel potius nunquam vim legis habuere, cum non sint pontificii: neque decretum Gratiani fuit unquam approbatum a Sede Apostolica, tanquam authenticum, *Rota noviss. dict. decis. 10. num. 13. part. 2.*

Limita, ut licitus sit recursus ad Curiam secularem, ad effectum solum protestandi de incompetencia, *Rota apud Rubeum decis. 240. n. 14.* Item, si recursus fiat ad invocandum auxilium ad tuendam suam possessionem, seu ad impediendam violentiam, non tanquam via juris, seu per inhibitiones, citationes, et decreta; sed tanquam de facto, in eo casu, quo quis posset privatorum auxilium advocare, *Rota ibid. num. 28. et 29.* Item, si fiat recursus ad Curiam secularem in casibus aliis, a jure expresse permissis, ut in causa feudi laicalis, *cap. Ceterum de judic. et quando iudex ecclesiasticus invocatur brachium iudicis secularis, in casibus*

scilicet a jure permissis, ut *c. Ut officium §. Compescendi de haeret. in 6. et alibi.*

Limita, quod iudices, et executores, et coöperantes incurrunt in hanc censuram, quando tales inhibitiones fiunt ad instantiam partis recurrentis ad laicum tribunal: nam quando id agunt ex officio praetenso, alias incurrunt excommunicationes, de quibus dixi *cap. 6. 7. et dicam cap. 11.*

CAPUT IX.

Jurisdictionem laicam exercentes in personas ecclesiasticas, illas trahendo ad suum laicum tribunal in causa civili, vel criminali; et partes id procurantes, et alii coöperantes.

I. Ex *Bulla Martini V.* quae est *Constit. 10. Ad reprimen. §. 4. et ex Bulla in Coena Domini cap. 15.* fertur excommunicatio Papae reservata contra laicos, potestatem habentes, qui personas, vel universitates ecclesiasticas ad suum tribunal, seu forum, seu audientiam trahunt, vel trahi faciunt, vel procurant directe, vel indirecte, praeter juris canonici dispositionem: et ampliatur ex dicta *Bulla Martini*, et extenditur ad dantes in his auxilium, consilium, vel favorem, sive sint publicae, sive privatae personae; unde a fortiori continebitur actor, procurator, vel advocatus instans, et trahi procurans: non tamen continebitur actor, aut alius, privata potestate procurans, in excommunicatione praedicta *Bullae in Coena Domini*: sed solum continentur, qui publica auctoritate id faciunt, ut patet ex textu *Bullae*: ita *Ugolin. ibi §. 1. n. 11. Duard. quaest. 10. n. 2. Sayr. lib. 3. c. 19. n. 6. Reginal. lib. 9. n. 356. Navarr. c. 27. n. 71. Suar. de censur. disp. 21. sect. 2. n. 78.* Officiales autem, ut cursores, satellites etc. continentur in utraque excommunicatione, secundum magis communem, quia utuntur publica potestate, *Sayr. n. 6. Duard. quaest. 28. n. 4. Reginal. n. 356.*

Limita, ut non incurrant trahentes, vel procurantes trahi praedictas personas in casibus a jure canonico permissis, ut in causa feudi laici, ut *c. Ceterum de judic. c. Verum de foro compet. Jul. Clarus §. Feudum quaest. 99. n. 8. Sayr. lib. 3. cap. 19. num. 5. Genuens. in praxi c. 8. n. 4.* Item in aliis casibus, quibus personae ecclesiasticae amiserunt privilegium fori, ut dixi verbo *Apostasia ab ordine*, et in aliis locis, seu criminibus.

Limita secundo, ut non incurrant trahentes ex speciali privilegio Papae, non revocato: et multi dicunt, sufficere constantem famam talis privilegii cum consuetudine ab immemorabili, *Suarez. lib. 4. defen. lib. Eccles. c. 34. n. 17. et de censur. disput. 21. sect. 2. n. 109. Layman lib. 4. tract. 9. c. 10. n. 2. Tuscus verbo Iudex n. 46. in fin. Gabriel. comm. concl. lib. 5. tit. de praescri. concl. 1. n. 17. et 18.* An autem talia privilegia censeantur per ultimas clausulas *Bullae Coenae* revocata, multi affirmant, multi negant apud *Dianam resolut. 6. tract. 2. tom. 2. et resol. ult. tract. 1. tom. 2.* Sacra autem *Rota* tenet, esse revocata, ut *decis. n. 24. par. 2. posth. Farinac.* ubi latissime haec materia tractatur, et privilegia examinantur *Regum, et Principum.*

Ex *c. Quoniam de immunit. eccles. in 6.* alia fertur excommunicatio contra eos, qui aliquem co-

ram iudice ecclesiastico suo competente litigare volentem cogunt ad litigandum in foro seculari; de qua re dixi cap. 7.

Item ex cap. 14. *Bullae in Coena Domini*, fertur excommunicatio contra laicos iudices, advocantes ad suum tribunal causas spirituales, vel annexas a iudicibus ecclesiasticis: de qua re dixi dict. c. 7.

Item ex cap. 19. *Bullae in Coena Domini* fertur excommunicatio contra iudices, et officiales processantes personas ecclesiasticas, seu in causa criminali contra eas procedendo: de qua dicam *infra* cap. 10.

Ex *Auth. Statuimus, C. de Episc. et cleric.* quae sumitur ab extragavante *Friderici de statu, et consuet.* §. *Item statuimus*, nullus ecclesiasticam personam in civili, vel criminali causa trahere ad iudicium:ulare praesumat contra canonicas, et imperiales Constitutiones: quod si secus fecerit, actor a jure suo cadat, iudicatum non teneat, iudex sit ex tunc iudicandi potestate privatus.

Nota, quod prima illa poena, scilicet amissionis causae, seu juris secundum multos non est latae sententiae, per ea, quae dixi supra verbo *Falsum* cap. 1. et verbo *Curia* cap. 8. sed hodie est certum, esse latae sententiae, ut dixi dicto cap. 8. secunda autem poena privationis officiorum est latae sententiae, et ipso facto operatur, ut *Tiraquell. in leg. Si unquam verbo Revertatur* num. 141. *C. de revoc. donat. Barbosa. de diction. verbo Ex tunc*, qui alios allegat.

Ecclesiastici ecclesiasticos trahentes ad tribunal laicum, varias poenas incurrunt, de quibus dixi dict. verbo *Curia* cap. 8.

Item tam ecclesiastici, quam laici, trahentes ecclesiasticos ad tribunal laicale, statim atque aliquod decretum iudicis, saltem citationis, obtinuerint contra ecclesiasticam personam ad hunc effectum; itemque ipsi iudices decernentes, et officiales exequentes, videntur incurrere in excommunicationem latam in cap. 15. *Bullae in Coena Domini*, et in cap. *Noverit*, et cap. *Gravem de sent. excomm.* ut dixi supra cap. 4. quod si pars litigans via appellationis trahat collitigantem ad tribunal seculare ab ecclesiastico, incurrit in excommunicationem latam in cap. 14. *Bullae in Coena Domini*, de qua dixi verbo *Appellatio*.

Item laici principes, et iudices exercere procurantes jurisdictionem in personas ecclesiasticas, si id faciant, aestimantes, se uti spirituali jurisdictione, aut spirituales jurisdictionem posse in illo acquirere, aut se gerentes pro spirituali capite, incurrunt excommunicationem latam in cap. *Quoniam de immunit. ecclesiast.* in 6. et in *Tridentini sess. 22. c. 11. et in Bulla in Coena Domini* cap. 17. contra usurpantes jurisdictionem ad ecclesiasticos pertinentem; de qua dixi verbo *Usurpatio*.

Communiter loquendo, laici superiores aestimant se sola jurisdictione laicali contra ecclesiasticos procedere: tamen pro foro externo praesumi possunt velle usurpare spirituales jurisdictionem, ex dict. c. *Quoniam*.

CAPUT X.

Jurisdictione laica abutens, procedendo in personas ecclesiasticas ad capturam, vel poenas corporales; et ad ea cooperantes, vel non impediens.

Judices laici, et officiales, et alii quicunque se interponentes, aut immiscentes super captura, vel carceratione, vel inflictione poenae alicujus corporalis per contactum corporis, vel torturae contra personam ecclesiasticam, incurrunt in excommunicationem latam in c. *Si quis suadente* 17. q. 4. et c. *Nuper de sent. excomm.*, quae est Papae reservata, ut dixi verbo *Injuria* cap. 2., et procedit etiam in carceratione facta sine corporis laesione, seu violentia, ut dict. c. *Nuper*, et ibi *Canonistae*: item dicti iudices incurrunt in alias censuras latas contra trahentes personas ecclesiasticas ad suum tribunal, de quibus dixi cap. *praeced.*

II. Item Episcopi, et Praelati cognoscentes suos clericos capi, vel carceratos esse a iudice laico; et non impediens, saltem per censurarum denuntiationem, aut aliter, prout de jure, incurrunt in excommunicationem eandem c. *Si quis suadente*, per c. *Quanta*, de sent. excomm. et c. *Dilecto*, eodem tit. in 6. *Genuens. in praxi* cap. 6. num. ult. in fin. *Bologn. in leg. Ut vim*, num. 81. ff. de just. et jur.

Imo secundum probabilem sententiam, omnes qui impedire talia potuere, etiamsi ex officio impedire non tenerentur, si non impediunt, incurrunt in eandem censuram Papae reservatam, ex cap. *Si quis suadente*, ut dict. cap. *Quanta*, et cap. *Dilecto*, et ibi *Canonistae* magis communiter tenent.

III. Ex Bulla 3. Urbani VI. quae incipit, *Quia sicut*, fertur excommunicatio contra omnes Principes, Duces, Marchiones, Dominos terrarum, et officiales, et alios jurisdictionem laicam habentes, et consiliarios eorum, praesumentes bannire, aut proscribere personas ecclesiasticas: item contra mandantes, vel eorum nomine facta, rata habentes, vel ad ea dantes auxilium, consilium, vel favorem: item fertur interdictum contra universitates, et communitates ea facientes, et contra civitates, et loca dictorum dominorum talia praesumentium, in quibus ea facta fuerint. Absolutionem autem earum censurarum idem Urbanus reservat Papae, cum clausula, *non obstantibus*.

IV. Sed latius in Bulla Coenae Domini cap. 19. fertur excommunicatio, Papae reservata, contra iudices laicos, et officiales, seu notarios, scribas, executores, quomocunque se interponentes in causis criminalibus contra personas ecclesiasticas, illas processando, banniendo, capiendo, seu sententias contra illos proferendo, vel exequendo, sine speciali, seu expressa licentia Sedis Apostolicae: item contra eos, qui licentiam hujusmodi ad casus non expressos extendunt, vel alias ea perperam abutuntur; etiamsi tales fuerint consiliarii, senatores, praesides, cancellarii, aut aliter nuncupati.

V. Ex *Auth. Statuimus, C. de Episcopis, et Clericis*, poenae diversae sunt latae contra iudices, et partes, trahentes aliquem ecclesiasticum ad suum forum seculare in causa civili, vel criminali, et

consequenter contra laicos. processantes. personas. ecclesiasticas. in criminalibus causis., ut dixi supra. cap. 9.

CAPUT XI.

Jurisdictione laica compellens partes actrices ad revocationem decretorum, sententiarum, seu. literarum judicium ecclesiasticorum, vel ad absolutionem a censuris, seu poenis.

I. **Ex c. 14. Bullae in Coena Domini**, excommunicantur laici judices, magistratus, cancellarii, et consiliarii quicunque, qui partes actrices, quae causas beneficiales, et decimales, ac alias spirituales causas, et spiritualibus annexas auditoribus, et commissariis Apostolicis, siveque judiciis ecclesiasticis committi fecerunt, vel committi faciunt, compellunt ad revocandum, et revocari faciendum citationes, vel inhibitiones, aut alias literas in eis decretas, et ad faciendum, vel consentiendum eos, contra quas tales inhibitiones emanarunt, a censuris, et poenis in illis contentis, absolvi per statutum, vel alias.

Nota primo, quod dubium est, an haec excommunicatio hic feratur solum ad tuenda acta judicium Apostolicorum, an vero etiam omnium judicium, ut dixi supra cap. 7. in explicatione alterius partis ejusdem Canonis 14. Bullae in Coena Domini: ubi etiam alias addidi declarationes, quae pertinent etiam ad hanc partem.

Nota secundo, quod hic non excommunicatur compellens judicem ipsum ecclesiasticum ad revocanda sua acta, seu sententias: incurrit tamen iste in alias excommunicationes, de quibus dixi cap. 4. cum seqq. et verbo Censura, cap. 21. et 22.

An autem impediens usum passivum jurisdictionis ecclesiasticae, ut supra, cogendo partem, incurrat in excommunicationem latam contra impediens jurisdictionem ecclesiasticam ordinariam, de qua supra cap. 5. et 6. respondeo negative, ut Graff. par. 1. lib. 4. cap. 18. num. 139. quia jam judex functus est officio suo: secus tamen, si cogeret judicem ad revocationem actorum, Bonac. q. 17. punct. 1. num. 2.

Nota tertio, quod compellens non incurrit hanc censuram, nisi effectu secuto; quia alias non dicitur ille compulisse, neque hic compulsus, qui vel non fecit revocari acta, vel saltem non praestitit assensum; sed dicitur conatus, et non coactio, seu compulsio, ut Sanch. lib. 4. in decal. cap. 4. n. 19. unde Alterius hoc loco disp. 15. cap. 2. lib. 5. ait, compellere est aliquem invitum ad aliquid faciendum inducere; itaque requiritur effectus: sufficiet tamen assensus praestitus ad revocandum, quando compulsio fuit facta ad talem assensum extorquendum; quia hoc est objectum immediatum, et principale talis compulsionis.

II. Item compellentes partes actrices ad dictam revocationem actorum, seu decretorum fori ecclesiastici, per statutum, seu aliam ordinationem, incurrun in censuras latas contra facientes ordinationes contra libertatem ecclesiasticam; quia sic saltem indirecte impediunt recursum ad tribunal ecclesiasticum, vel usum talis jurisdictionis: de quibus censuris dixi supra cap. 4.

CAPUT XII.

Jurisdictione laica, vel privata potestate, cogentes ad revocationem censurarum, vel absolutionem, aut impediens illarum observationem.

Vide verbo Censura cap. 21. et 22.

CAPUT XIII.

Jurisdictione laica, vel privata auctoritate, impediens literas, seu gratias a Sede Apostolica impetrari, vel pro negotiis ad Curiam Romanam accedi.

I. In cap. Gravem de sent. excom. fertur excommunicatio contra laicos, qui faciunt statuta poenalia contra clericos, vel laicos, impetrantes literas Apostolicas ad judicem ecclesiasticum contra laicum: et quamvis ille textus videatur loqui in casu particulari reipublicae Pisanae, et videatur esse excommunicatio sententiae ferendae, non lata sententiae; tamen Sacra Rota intelligit, esse excommunicationem latae sententiae, ut decis. 10. n. 2. par. 2. posth. Farinac. et Cavaler. decis. 372. n. 1. verum hodie tales statuentes, et alii cooperantes, incurrunt in excommunicationem latam in Bulla Coenae contra facientes statuta contra libertatem ecclesiasticam, ut dicam infra verbo Leges c. 2.

II. Item ex c. 13. Bullae Coenae Domini, excommunicantur qui quomodolibet quibuscunque personis in genere, vel in specie praesumunt directe, vel indirecte prohibere, statuere, mandare, ne pro negotiis prosequendis, seu gratis, vel literis impetrandis, ad Romanam Curiam accedant, seu recursum habeant, seu gratias ipsas, vel literas a Sede Apostolica impetrent, seu impetratis utantur, et qui eas apud se, aut notarios, aut alias quomodolibet retinere praesumunt.

Advertendum, quod hic excommunicantur, non solum qui publica auctoritate ea praestare impedimenta praesumunt, sed etiam propria privata potestate, et voluntate, ut Navar. cap. 27. num. 68. Duard. quaest. 9. num. 18. super dict. cap. 13. Bullae, Bonac. punct. 3. num. 4. super eo cap. et alii, quos allegavi verbo Curia cap. 5.

CAPUT XIV.

Jurisdictione ecclesiastica, vel laica, vel privata auctoritate, impediens executionem literarum, aut decretorum Apostolicorum, vel aliorum judicium ecclesiasticorum, et ad eum effectum ad secularia tribunalia recurrentes.

I. **Ex Bulla Innoc. VIII.** quae est 17. Officii nostri statutum est, ut si ii, contra quos commissae fuerint causae in Curia Romana, citationes, seu alia mandata gratiae, vel justitiae exequi impedian, vel procurent, ut adversarius renuntiet beneficio, aut alteri juri suo, aut pro tali impeditione ad curiam secularem recursum fecerit; causam perdant, et omne jus, quod in illa habebant; et efficiantur inhabiles ad beneficia sic renuntiata: alii vero, quos causa non tangit, si ad haec cooperati fuerint, incurrant excommunicatio-

nem Papae reservatam: notarii autem recusantes instrumenta executionum dare parti roganti, incurrant reatum perjurii, et executionem officii tabellionatus amittant, fiantque infames eo ipso, donec gratiam obtineant super poenis hujusmodi.

Adverte, quod aliqui DD. dicunt, per hanc constitutionem recurrentes ad laicalia tribunalia incurrere privationem beneficiorum ipso facto, ut apud *Rotam decis. 83. num. 1. et 2. in collect. Rubei*, sed gratis dicitur, et nullibi id probari potest.

II. Ex Bulla Leonis X., quae est Const. 30. *In supremi*, primo revocantur omnia privilegia Praelatis ecclesiasticis, et communitatibus locorum concessa de non exequendis literis Apostolicis ante approbationem, seu placitum ipsorum: deinde prohibetur omnibus Episcopis, et Praelatis ecclesiasticis sub poena excommunicationis Papae reservatae, et communitatibus locorum sub poena interdicti Papae reservati, ne praesumant impedire iudices, notarios, tabelliones ab executione literarum Apostolicarum: item praecipitur quibuscunque personis, etiam Regibus, Imperatoribus, et Episcopis, ne ad tale impedimentum consilium, auxilium, favoremve praestare praesumant, sub poena excommunicationis latae sententiae, Papae reservatae: item ut transgressores a dictis excommunicationibus in articulo mortis absolvi tantum possint, praestita satisfactione: item praecipitur communitatibus locorum, ne tales inobedientes, seu transgressores recipiant: alias ea loca incurrant interdictum eo ipso, donec illi ibi permanserint, et triduo post discessum eorum, si nondum extiterint absoluti: item excommunicatio, et interdictum profertur latae sententiae contra ecclesiasticos, qui statuta synodalia, vel provincialia, quibus tale impedimentum decernitur, non delent, et absolutio Papae reservatur. De hac Bulla vide *Rebuff. super Bulla in Coena Domini c. 9. Marium Alterium tom. 1. disp. 14. lib. 5. cap. 2. col. 5.*

Adverte, quod ait, non posse reum absolvi in articulo mortis, nisi praevia satisfactione, intelligendum, si satisfacere possit; et sufficiet cautio idonea, si eam praestare possit, alias sufficiet juratoria, *Sanchez lib. 2. in decal. c. 20; n. 19. et multos allegat Diana resol. 24. miscell. 2. tom. 1.*

Adverte etiam, quod licet in actione principali non contineantur, nisi publicae personae, idest Praelati, et communitates, tamen quod attinet ad cooperantes, continet etiam privatas personas.

III. Ex Bulla in Coena Domini cap. 14. excommunicantur ii, qui impediunt quomodolibet executionem literarum Apostolicarum, seu executiorum, processuum, et decretorum praedictorum (scilicet Sedis Apostolicae, seu Auditorum, et commissariorum Papae, et aliorum Judicum Ecclesiasticorum) circa causas spirituales, vel spiritualibus annexas, vel suum ad id favorem, consilium, vel assensum praestant, etiamsi praetextu violentiae prohibendae, vel aliarum praetensionum, seu etiam donec ipsi ad Summum Pontificem informandum (ut dicunt) supplicaverint, nisi supplicationes hujusmodi coram eodem Pontifice, et Sede Apostolica legitime prosequantur, etiamsi talia committentes fuerint praesides, cancellarii, consilarii quorumcunque parlamentorum, aut Principum, etiam

Regum et Imperatorum, vel Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, Commendatarii, seu Vicarii.

Advertendum primo, quod magis communis sententia tenet, hoc loco non solum agi de impediendis executionem literarum, et decretorum Apostolicae Sedis, vel iudicium Sedis Apostolicae, sed aliorum quorumcunque iudicium ecclesiasticorum in causis spiritualibus, vel annexis propter particulam illam, *aliisque Judicibus*, quae in principio in eodem cap. 14. Bullae apposita est: ita tenet *Sousa ibid. num. 1. Duard. quaest. 7. num. 1. Filiuc. tract. 17. num. 250. Diana resol. 55. tract. 1. tom. 2. contra Ugolin. et Alterium*, quos sequitur *Bonac. quaest. 15. punct. 1. num. 7.*

Advertendum secundo, quod hic textus quoad principales delinquentes, seu impediens, procedit solum contra eos, qui auctoritative id faciunt, idest sua publica potestate, seu jurisdictione laica; non autem si privata potestate, vel ecclesiastica utantur, quia solum loquitur contra laicos officiales: ita *Suar. de censuris disp. 21. sect. 2. num. 75. Ugolin. hic cap. 14. §. 1. versic. Quae excommunicatio, Navarr. cap. 27. num. 71. Sayr. lib. 3. cap. 18. num. 2. et 5. Filiucc. tract. 16. num. 245. est communis.*

Advertendum tertio, quoad actionem secundarias, seu cooperationes per favorem, consilium et assensum, Doctores magis communiter asserere intelligendum hunc textum de ea facientibus sua publica laicali potestate, ut si sint iudices, vel consilarii, vel cancellarii etc. ita *Suar. num. 76. Sayr. num. 2. Filiuc. num. 245. Bonac. disput. 15. punct. 1. num. 25. et 26. et facit illa particula, quae statim additur in textu, etiamsi praetextu violentiae prohibendae: quae verba conveniunt personis publicis, non privatis: est contra aliquos, quos allegat ibi *Bonac. num. 26. qui putant, ibi contineri etiam privata auctoritate facientes, et partes actrices instantes pro tali impeditioe, vel reos consentientes quae sententia est probabilis: sed etiam, stante priori sententia, partes, et alii ad impedimentum praefatum cooperantes, incurrunt in alias excommunicationes latas in jure communi, et in Bulla Coenae: de quibus dixi supra cap. 4. et seqq.**

IV. Ex Bulla in Coena Domini cap. 13. excommunicantur omnes tam ecclesiastici, quam seculares, qui appellant, vel alias recurrunt ad Curiam secularem a futura executione literarum gratiae, vel iustitiae, vel quorumcunque decretorum, quae a Papa, et Sede Apostolica, Legatis, Nunciis, Praesidibus palatii Papae, et auditoribus, et commissariis Camerae Apostolicae, aliisque iudicibus, et Delegatis Apostolicis emanaverint; et a laica potestate, instante etiam Fisci procuratore, vel advocate, appellationes hujusmodi admitti, ac literas, seu decreta praefata capi, et retineri faciunt: item qui illa impediunt, vel prohibent executioni mandari simpliciter, vel nisi cum suo beneplacito, vel examine; aut prohibent, seu impediunt notarios super tali executione instrumenta, vel acta conficere, aut confecta parti, cujus interest, tradi: item qui partes, seu eorum agentes, consanguineos, affines, familiares, notarios, executores, subexecutores literarum, et decretorum praedictorum capiunt, percutiunt, vulnerant, carcerant, vel detinent, aut a civitatibus, locis, aut re-

gnis ejiciunt, bonis spoliunt, perterrefaciunt, con-
cutiunt, vel comminantur per se, vel per alios pu-
blice, vel occulte.

Nota, quod procedit ista excommunicatio contra
appellantes, seu recurrentes, etiamsi appellatio
non fuerit admissa a laica potestate, *Filiuc. tract.*
16. n. 199. *Bonac. quaest.* 14. pun. 1. num. ult.

Nota secundo, quod procedit contra aliter etiam
impedientes executionem literarum Apostolica-
rum, seu decretorum, ut supra, sive impedimen-
tum praestetur publica, vel privata potestate, se-
cundum magis communem, quam tenent *Navarr.*
Vivald. Ugul. Sousa, Alter. Duard. super eo cap.
Bullae: nihilominus contraria verior videtur; quia
textus solum loquitur de procurantibus, seu cau-
santibus ea impedimenta publica potestate, seu pu-
blicae potestatis auxilio: ita tenet *Sayr. lib.* 3. c. 17.
n. 6. *Graff. lib.* 4. c. 18. n. 107. *Filiuc. n.* 202. et
probabilem ait *Bonac. punct.* 2. n. 10.

Ex *Constit. Julii III. Romani* congruit 22.
Feb. 1550. infligitur etiam excommunicatio Papae
reservata in quomodolibet impedientes executionem
literarum Sac. Poenitentiariae, sicuti et ad id auxi-
lium, ac consilium dantes.

CAPUT XV.

Jurisdictionem, seu cognitionem in causis Sancti
Officii usurpantes magistratus temporales,
vel impedientes.

Vide verbo *Inquisitio cap.* 1.

CAPUT XVI.

Jurisdictionem, seu cognitionem in causis Sancti
Officii usurpantes, vel impedientes.
Superiores Regularium.

Vide verbo *Haeresis cap.* 7.

CAPUT XVII.

Jurisdictionem Sancti Officii impedientes
per violentiam.

Vide verbo *Inquisitio cap.* 3.

CAPUT XVIII.

Jurisdictionem ecclesiasticam, vel laicam ad eccle-
siasticos, vel pia loca pertinentem usurpantes,
et alii huic usurpationi consentientes.

In *cap.* 17. *Bullae in Coena Domini* fertur ex-
communicatio Papae reservata contra usurpan-
tes jurisdictionem quamcunque, pertinentem ad Se-
dem Apostolicam, vel ad ecclesiasticas personas,
ratione Ecclesiarum, monasteriorum, vel benefi-
ciorum ecclesiasticorum, de qua dixi verbo *Usur-*
patio cap. 3.

Item in *cap.* 20. *Bullae in Coena Domini* excom-
municantur usurpare praesumentes jura, et juris-
dictionem supremam alicubi ad Ecclesiam Romanam
pertinentia, vel ad id auxilium, consilium, vel
favorem praestantes, vide verbo *Romana Ecclesia.*

In *cap.* 11. *Trident. sess.* 22. de reform. fertur ex-
communicatio Papae reservata, et aliae poenae contra
usurpantes jurisdictionem Ecclesiarum, aut piorum
locorum, et contra clericos usurpationi consentien-
tes, de qua re dixi verbo *Usurpatio cap.* 3.

CAPUT XIX.

Jurisdictionem usurpantes in exemptos ab ordinaria
jurisdictione, et exempti usurpationi
consentientes.

I. Si ordinarius ecclesiasticus usurpare conten-
dat jurisdictionem in exemptos, v. g. Regula-
res, aut alios Sedi Apostolicae immediate subje-
ctos, primo incurrit excommunicationes contra
usurpantes jurisdictionem ecclesiasticam, latas in
Tridentino, et Bulla Coenae Domini, de quibus dixi
cap. praecedenti: et in Tridentino continentur etiam
usurpationi consentientes: secundo juxta aliquos
Doctores incurrit in excommunicationem latam in
Bulla in Coena Domini, *cap.* 20. contra occupare
aut detinere praesumentes jura ad Romanam Eccle-
siam pertinentia, vel supremam jurisdictionem Ro-
manae Ecclesiae competentem, aut illam perturba-
re, aut vexare, aut in his auxilium, consilium,
vel favorem praestantes; unde etiam incurrunt in
hanc poenam ipsi exempti, usurpationi consentien-
tes, secundum eosdem Auctores: ita tenet *Erasm.*
Cokier. tract. de jurisd. in exemptos par. 4. *quaest.* 4.
quaest. 75. n. 1. et 7. sed contra est, quia commu-
niter Doctores intelligunt, in *dict. cap.* 20. agi de
usurpatione juris, et jurisdictionis temporalis ad
Romanam Ecclesiam alicubi pertinentis: ita *Sayr.*
lib. 3. *cap.* 24. n. 5. *Suar. de censur. dis.* 21. *sect.* 2.
n. 104. et de communi testatur *Bonac. quaest.* 21.
punct. 1. n. 15.

Illud verius est, quod religiosi Praelati, seu offi-
ciales consentientes usurpationi jurisdictionis in
exemptos, seu subjectioni illi; itemque Praelati
usurpantes talem jurisdictionem, incurrunt in *Ex-*
trav. Ambitosae, de quibus dixi verbo *Alienatio*
cap. 1. quia haec renuntiatio exemptionis est alie-
natio prohibita rei ecclesiasticae, *cap. Cum tempore*
de arbitris, ibi *Host. et Abbas* n. 3. et quia hoc jus
reputatur inter immobilia, per *d. cap. et gloss. in*
c. 2. verbo jura, de rebus Eccles. non alien. in 6. et
text. in c. Nulli, extra eod. tit. et ibi *Imola*, et
Redoan. eod. tract. tit. de alienat. reddituum, et
jurium n. 22. et talis renuntiatio est magni momen-
ti, *dict. c. Si diligenti*, de foro compet.

Advertendum est tamen, quod exemptio a ju-
risdictione Ordinarii amittitur praescriptione qua-
draginta annorum; dummodo intervenerit scien-
tia, et patientia superioris, cui exemptus subicie-
batur, et ejus, in ejus favorem principaliter hoc
privilegium erat concessum; ita ut non sufficiat
scientia substituti, seu officialis, *Cokier. de jurisd.*
Ordin. in exemptos par. 3. *quaest.* 12. n. 1. 2. et 3.
cum ibi alleg., imo quando exempti subiciantur im-
mediate Papae, non potest praescribi ab Ordinario.
contra hoc privilegium, nisi spatio centum anno-
rum, *Cokier. ibi num.* 6. imo si in privilegio Apo-
stolico exemptionis adest clausula irritans, nullo
tempore poterit praescribi, *Cokier. ibi n.* 11. *vers.*
Fallit autem.

CAPUT XX.

*Jurisdictionalia loca quaecunque Ecclesiarum ,
vel piorum locorum alienantes.*

Vide verbo *Alienatio* cap. 4.

CAPUT I.

*Legatos Sedis Apostolicae impediens ,
vel offendens.*

I. In *Extravag. un. de consuet.* contra eos , qui de cetero impedire praesumpserint Legatos , aut Nuncios , quos ad quascunque partes Sedes Apostolica transmiserit , fertur sententia excommunicationis eo ipso incurrendae : et contra regna , terras , et loca quaelibet subjecta dominis , impediendis hujusmodi Legatorum , seu Nunciorum officium , fertur sententia interdicti ipso facto incurrendi , tandiu duraturi , quandiu domini praedicti in contumacia perstiterint , non obstantibus quibuscunque indultis , et privilegiis , etiam Imperatoribus , aut Regibus concessis in quacunque verborum forma.

Amplia , ut procedat non solum contra impediendum Legatos , et Nuncios , quominus accedant ad ejusdem terram , missos pro tali officio , sed etiam quominus illac transeant alio missos , *Suar. disp. 23. de censur. sect. 6. n. 4. Toletus lib. 1. c. 25. §. Undecimo. , Marius tom. 1. disp. 12. lib. 5. c. 8.*

Amplia secundo , ut neque sit licitum Principibus , vel Magistratibus discutere facultates , et potestates Nuncii Apostolici , sed solis iudicibus ecclesiasticis , ut apud *Dianam resol. 67. tract. 2. de immuni. tom. 1. , ubi plures allegat.* Verum est , quod tenetur Legatus ostendere Principi literas legationis. Sed quamvis Princeps non teneatur Legatum Papae admittere , nisi probet legationem per ostensionem literarum , hoc fallit in Legato a latere , aut alio nobilissimo , et noto Principi , ad quem mittitur , ut de communi testatur *Mascard. verbo Ambassadors. , concl. 84. n. 2.*

Limita primo , ut non teneatur Princeps admittere Legatum Papae cum probabili periculo sui status , ut *Mascard. ibid. num. 1.*

Limita secundo , quod haec excommunicatio non est hic reservata.

II. Sed ejiciens Legatum , vel Nuncium Papae , jam receptum ad aliquod territorium destinatum pro munere legationis exercendo , incurrit in excommunicationem latam in Bulla Coenae Domini cap. 11. , non tamen illam incurrit impediens transitum , vel non admittens , *Navarr. c. 27. n. 149. Tolet. lib. 1. c. 25. §. Undecima. , Filiucc. tract. 16. num. 238. Bonac. super eo. c. 11. quaest. 12. punct. 1. num. 7.* nisi id faciat carcerando , vel detinendo , vel percutiendo , vel occidendo , aut mutilando , aut hostiliter persequendo , ut patet ex eodem textu : et de hac vide verbo *Injuria* cap. 5.

III. Nihilominus impediens Legatos , seu Nuncios , non admittendo ad locum destinatum , vel non concedendo transitum , incurreret in excommunicationem latam in cap. 16. Bullae in Coena Domini , contra impediens Praelatos , ne sua jurisdictione ecclesiastica ordinaria utantur , si tales erant Legati , seu Nuncii destinati ad regimen alicujus territorii , seu regni ; quia isti habent ordinariam ju-

risdictionem , c. *Legatus de officio legati* in 6. secus , si solum ad negotium extraordinarie essent missi , quia ibi non sunt iudices ordinarii , ut *Abb. in rub. de offic. leg. Azor. tom. 2. lib. 5. c. 27. q. 5. Laym. lib. 1. tract. 4. c. 7. n. 21.* de hac excommunicatione vide verbo *Jurisdictio* cap. 5.

Qualem jurisdictionem habeant Legati a latere , dixi part. 1. cap. 34.

CAPUT I.

*Legenda a Regularibus in publica mensa ,
vel capitulo.*

I. Decretum Clemen. VIII. de largitione munerum prohibet religiosis , quotannis legendum , ut dixi verbo *Munera* c. 10. , et quidem ex ipsa Constitutione Clemen. nulla erat poena latae sententiae contra superiores negligentes ; sed hodie ex Bulla S. D. N. Urbani VIII. est appositae , ut dixi verbo *Munera* c. 10. in fin.

II. Decretum Sacrae Congregationis Concilii de celebratione Missarum , editum anno 1625. die 21. Junii , legendum est a Regularibus in publica mensa sexto quoquo mense , idest feria secunda post primam Dominicam Adventus , et feria sexta post octavam Corporis Christi : alias superiores , qui legi non fecerint , incurrunt poenam privationis officiorum , et vocis activae , et passivae.

¶ Dictum decretum confirmatum fuit ab Innoc. XII. , ut in Additione ad c. 1. verbo *Missa.* ¶

III. Ex decreto Sacrae Congregationis generalis Inquisitionis coram SS. D. N. Urbano VIII. Anno 1633. die 7. mensis Junii , superiores cujuscunque Ordinis , Congregationis , Societatis regularis , aut cujuscunque alterius instituti , quantumvis exempti , et privilegiati , tenentur perpetuo semel in anno tempore determinato , in publica mensa , vel in capitulo , ad hoc specialiter convocato , et insuper in quocunque generali , vel provinciali capitulo , seu conventu , suos subditos admonere de injuncta omnibus observantia , et executione Constitutionum , et decretorum Apostolicorum ad Sanctum Officium pertinentium ; et praesertim eorum , de quibus in dicto decreto fit expressa mentio : alias superiores negligentes commonere , incurrunt in poenam privationis officiorum , et vocis activae , et passivae.

IV. Ex decreto Sacrae Congregationis Concilii , bis in anno legendum est in publica mensa decretum ejusdem Sacrae Congregationis de apostatis , et ejectis , (quod est n. 26. inter *Constit. Urbani VIII. in Bullario*) cum alio decreto Clemen. VIII. ibi annexo : sed nulla poena est circa hanc partem appositae latae sententiae.

¶ Item semel in anno , idest Kalen. Martii legenda est in publica mensa , vel in capitulo , ad hoc specialiter convocato , *Constitutio Alex. VII. Licet* alias 8. Jul. 1660. de obligatione denuntiandi haereticos , vel de haeresi leviter suspectos , in terminis , et sub poenis , ut in Additione post cap. VIII. verbo *Haeresis* num. 4.

Item legendum est semel in anno feria VI. post Octavam Assumpt. B. Virg. in locis ut supra ; ac insuper in quocunque generali , vel provinciali capitulo congressu , juxta praescriptum Cong. genera-

lis Inquisitionis sub die 15. Decem. 1633. de legis aliis pontificiis Constit. Decretum ejusdem Cong. confirmatum a Bened. XIV. 5. Aug. 1745. contra sacerdotes tam seculares, quam regulares cujuscunque instituti, congregationis, et societatis, etiam de necessitate exprimendae, abutentes sacrificio Missae ad sortilegia, vel in actu sacramentalis confessionis, sive illius occasione, aut praetextu, ad turpia sollicitantes: ex quo decreto praeter poenas a jure, et Apostol. Constitutionibus, et signanter a Sixto V. et Greg. XV. contra eosdem inflictas, incurrunt perpetuam inhabilitatem ad praefati sacrificii celebrationem.

Item de mandato S. Cong. super Disciplina regulari sub die 15. Martii 1758. bis etiam in anno legenda est in publica mensa ipsius epistola enciclica ad Procuratores generales omnium regularium Ordinum transmissa, super catechismo circa doctrinam christianam quolibet die dominico explicando Operariis conversis, et praesertim in respicientibus regulas, et votum paupertatis.

CAPUT I.

Legum, et consuetudinum iniquarum observationem jurantes, vel jurari facientes.

Vide verbo Juramentum.

CAPUT II.

Leges, vel statuta, vel ordinationes facientes contra ecclesiasticam libertatem, et cooperantes.

I. Leges, statuta, decreta, ordinationes etc. contra libertatem ecclesiasticam, sunt ipso jure nulla, cap. Ecclesia, cap. Quae in ecclesiarum de constit. c. Noverit, c. Gravem de sent. excomm. c. ult. de immunit. Eccles. in 6. et Cod. de sacros. Eccles. Auth. Cassa.

Dicitur autem ordinatio esse contra libertatem ecclesiasticam, quando per eam laici contra ecclesiasticos fiunt audaciores, et ecclesiastici timidiore, Bart. et Angel. in leg. 1. §. Qui onerandae ff. quarum rerum act. non detur Abb. in dicto c. Noverit, Felinus in c. Ecclesia, num. 69. de const. seu, ut alii explicant, quando tali ordinatione derogatur juri communi, vel privilegio Ecclesiarum, ut dicto c. Ecclesia, et ibi Canonistae, Suar. de censur. disput. 21. sect. 2. num. 93, ut cum superior laicus statuit aliquid de re, aut persona ecclesiastica, aut onera imponit ecclesiasticis, aut in illos, aut Ecclesias aliter suam jurisdictionem extendit, sive ea praejudicia directa, sive indirecte inferat per illam ordinationem, vide Suar. de legib. lib. 3. cap. 34. num. 3. Tolet. lib. 1. cap. 38. Layman lib. 4. tract. 9. cap. 9. num. 3. Canonistas in dict. c. Ecclesia, et in aliis juribus supra cit. Et probabilius est, etiam dici contra libertatem Ecclesiae ordinationem illam, qua Ecclesiis, seu ecclesiasticis praejudicatur in iis, quae illis competunt, vel jure gentium, vel naturali, etiamsi non ut corpori spirituali, sed ut parti reipublicae temporalis, seu ratione convictus politici, ita Cardin. in cap. Adversus §. Ceterum n. 4. de immunit. Eccles. Sayr. lib. 3. c. 34. n. 17. Lopus alleg. 92. n. 3. Tolet. lib. 1. c. 37. §. Libertas, Suar. disp. 21. de censur. sect. 2. n. 93. Kivald. super cap. 18. Bullae num. 8.

Non est tamen proprie contra libertatem Ecclesiae, quando derogatur privilegio particulari, seu juri alicujus Ecclesiae, ut Suar. disp. 21. sect. 2. Navarr. cap. 27. n. 119. Sayr. lib. 3. c. 19. n. 9. Ugolin. super c. 15. Bulla Coenae Domini §. 4. versu 7. tamen etiam tunc videtur, esse statutum contra libertatem ecclesiasticam, quatenus usurpatur jurisdictio contra res, vel personas ecclesiasticas, ut Diana resol. 60. tract. 2. tom. 1. cum multis per eum adductis.

II. Cap. Noverit 49. de sent. excomm. excommunicatio est latae sententiae contra eos, qui fecerint servari statuta, vel consuetudines introductas contra ecclesiasticam libertatem, nisi ea de capitularibus, seu libris statutorum fecerint amoveri. Hanc autem particulam nisi ea etc. DD. magis communiter intelligunt disjunctive, id est, et contra eos, qui ea statuta non delent, ita ut alterutra actio sufficiat ad incurrendam hanc excommunicationem: ita multi, quos allegat, et sequitur Sayrus de censur. lib. 3. c. 34. num. 5. ubi ait, esse magis communem, et tenet Toletus lib. 1. cap. 37. §. Septima, Abb. in eod. c. Noverit, et Filiuc. tract. 14. n. 266. est contra Cajet. verb. Excomm. cap. 31. Armill. verb. Excomm. num. 31. Suar. loco inf. cit. num. 80. et 81. Navarr. c. 27. n. 119.

Item contra scriptores, et statuarios talium statutorum: item contra consules, potestates, rectores, consiliarios locorum, ubi talia statuta, aut consuetudines edita fuerint, vel servata: item contra eos, qui secundum illa praesumpserint judicare, aut in publicam formam scribere judicata. Haec excommunicatio non est ex hoc textu reservata, ut Suarez de censur. disput. 21. sect. 2. n. 79. Tolet. lib. 1. cap. 37. §. Septima.

Quod autem hic dicitur de officialibus locorum, ubi statuta edita fuerint, vel servata, intelligunt DD. ibi, quando ipsi non contraxerunt, de qua re vide, quae dixi par. 1. cap. ult.

Nota ex gloss. hic verbo Infra duos menses, quod licet textus det terminum, ad delenda dicta statuta duorum mensium, hodie tamen non procedit, quia intelligitur illa dilatio solum quoad edita ante hanc Constitutionem: ita Suar. n. 80. et hic Canonistae communiter, Tolet. loc. cit.

Similis excommunicatio habetur in c. Gravem de sent. excomm. quae quamvis ibi videatur esse sententia promulgatoria, tamen Doctores eam intelligunt esse declaratoriam, seu Canonem latae sententiae, ut Genuens. praxi c. 16. n. 1. Rota decis. 10. part. 2. posth. Parin. num. 2.

Sed limita, quod ista jura ferunt excommunicationem contra violantes libertatem ecclesiasticam per viam legum, statutorum, edictorum, aut consuetudinum, (aut sententiarum vi dictarum legum, seu praeceptorum generalium latorum) non autem habet locum in praeceptis particularibus contra libertatem ecclesiasticam factis, quia loquuntur tanquam de jure permanenti: ita Navarr. cap. 27. n. 119. §. Declaratio prima. Cajet. verbo Excomm. casu 31. Tolet. lib. 1. c. 37. §. Septima habetur. Marius Alterius lib. 5. disput. 16. c. 4. colum. ult. in fin. Rota dict. decis. 10. num. 2. Socin. in d. cap. Noverit num. 5.

Ex cap. 15. Bullae in Coena Domini, excommunicantur qui statuta, ordinationes, constitutiones,

pragmaticas, seu quaevis alia decreta, in genere, vel in specie, ex quavis causa, et quovis colore etiam praetextu cuiusvis consuetudinis, aut privilegii, vel alias quomodolibet fecerint, ordinaverint, publicaverint, vel factis, et ordinatis usi fuerint, unde libertas ecclesiastica tollitur, aut in aliquo laeditur, vel deprimitur, aut alias quovis modo restringitur, seu Summi Pontificis, et Sanctae Sedis Apostolicae, et quarumcumque Ecclesiarum jurebus quomodolibet directe, vel indirecte, tacite, vel expresse praejudicantur. Et ex §. *Declarantes* ejusdem Bullae nulla absolutio eis suffragatur; nisi prius dicta statuta, seu decreta, seu ordinationes publice revocaverint, et de capitularibus cassaverint, et de tali revocatione, et cassatione Papam certioraverint.

Nota, quod excommunicatio procedit solum de legibus, statutis, et praeceptis generalibus, seu permanentibus; *Navarr. c. 27. n. 119.* unde decreta in specie hic intelligenda, quae sunt de aliqua speciali materia, vel expresse de personis ecclesiasticis, ut *Ugolin. §. 3. vers. 4. Bonaccin. quaest. 16. sect. 2. punct. 1. num. 2. et 37.* contra aliquos, qui putant, etiam contineri decreta specialia, seu praecepta particularia, ut *Filiuccius n. 267. et Duard. quaest. 22.*

Nota secundo, quod incurrunt in hanc censuram, qui utuntur talibus statutis, seu ordinationibus; aut iudices secundum ea judicantes, aut procedentes, aut publicani exigentes, ut *Sayr. lib. 3. c. 19. n. 10. Duard. quaest. 24. n. 1. super hoc c. 15. Bullae, Alterius c. 3. column. 8. Filiucc. tract. 16. num. 268.*

Nota tertio, quod continentur hic statuta, et ordinationes, quae sunt contra jura, seu privilegia particularia alicujus Ecclesiae, etiamsi eo casu non dicantur contra ecclesiasticam libertatem, et ideo non continentur in c. *Noverit supra citat.* ita *Ugolin. §. 6. Sayr. lib. 3. c. 19. n. 9. Duard. quaest. 26. n. 1. Bonac. n. 40. Suar. disp. 21. sect. 2. n. 90. in fin.*

Nota quarto, quod hic continentur etiam ecclesiastici Praelati, statuantes contra libertatem Ecclesiae, sua ecclesiastica potestate, aut statuantes contra jura Ecclesiarum, ut *Sylv. immu. 2. §. 7. versu 9. quaeritur. Marius c. 3. column. 1. in fin.* quamvis alii putent, hic solum agi de laica potestate, *Navarr. c. 27. n. 71. vers. Prima declaratio. Vivald. in candelab. super hoc cap. 15. in fin.*

Nota ultimo, quod hic non continentur consuetudines, nisi quibus corroborentur statuta, et ordinationes praedictae: ita *Suar. num. 36.*

III. In *Auth. Cassa. C. de Sacros. Eccles.* statuitur ut qui per annum contumaces fuerint in non revocandis statutis contra ecclesiasticam libertatem factis, de capitularibus delendo, bona eorum impune per totum Imperium ab omnibus occupentur; requiritur tamen declaratoria, ut dixi verbo *Assassinum*, et p. 1. c. 38. et *Auth. Item quaecunque. C. de Episc. et Cleric.* si quis per annum obsoruerit in excommunicatione incursa ob praefatam violationem libertatis Ecclesiae, incurrit bannum imperiale, a quo non extrahitur, nisi absolutione ecclesiastica praecedente a censura. Haec autem poena banni imperialis personalis operatur, ut reus sit privatus omni juris beneficio, et conversatione civium Romanorum; sed non ideo est infamis,

nisi infamia facti: ita *Baldus in dict. Auth. Item quicunque cum Guil. et Jaco. Butrig.* requiritur tamen declaratoria, ut dixi.

IV. In eadem *Auth. Cassa*, statutarii, et scriptores, et judicantes secundum statuta contra libertatem ecclesiasticam, sunt ipso jure infames, et privati ipso facto omni jurisdictione; unde eorum actus sunt nulli.

Limita, quod supradictae poenae extravag. *Fridrici de stat. et consuet.* de quibus in dictis *Auth.* procedunt solum pro statutis conditis contra privilegia concessa Ecclesiis per Constitutiones Papae, vel Imperatoris, ut *Baldus in leg. Privilegia n. 1. C. de Sacros. Eccles. Salic. num. 3.*

V. In cap. *Gravem de sent. excommun.* statuente contra ecclesiasticam libertatem, si contumaces existant, privantur feudis, quae ab Ecclesia tenent, propter felloniam, seu ingratitude: et hanc poenam esse latae sententiae, ut solum indigeat declaratione, tenet *Abb. in cap. Gravem num. 4. de sent. excommun.* neque illa recuperabit per absolutionem a censura, *n. Gaffr. et Cardin. in dict. c. Gravem num. 4.*

CAPUT I.

Lenocinium.

I. De lenocinii crimine condemnatus in iudicio, est infamis ipso jure; quia est publicum iudicium legis Julice, de adulteriis, leg. *Mariti §. Plectitur ff. ad leg. Jul. de Adulter.* ita *Menoch. de Arbitr. casu 534. n. 46. Farinacc. q. 143. n. 13.* qui ampliant, procedere tam de jure civili, quam de jure canonico.

Imo lenocinium exercens, idest non semel, aut iterum, est ipso facto, et ipso jure infamis ante omnem sententiam condemnatoriam, leg. 1. ff. *de his, qui not. infam. leg. Pulam ff. de ritu nupt.* ita distinguunt Doctores, ut gloss. in leg. *Athletas*, vers. *Alt. Praetor ff. de his qui not. infam. Mascard. de prob. Testis, concl. 1362. num. 22.*

II. Omnia pacta, et conventiones, et contractus initi inter lenones, et mulieres, quaestus causa prostitutas, sunt nulla ipso jure, nec possunt lenones repetere, si quid ob eam rem mulieribus eisdem dedere, *Auth. De lenonibus §. Sancimus, et §. Praeconizamus*, ibi gloss. verbo *Fidejussor*, *Menoch. casu 534. n. 39. Farinacc. quaest. 143. n. 14.* quia ob turpem causam data sunt.

III. Domi suae receptans lenonem, vel ei domum locans, permittens ibi lenocinium exerceri, perdit domum, *dict. Auth. De lenonibus §. Praeconizamus, Farinac. num. 29.* sed non obligat haec poena ante declaratoriam.

IV. Pater prostituens filiam, aut dominus ancillam, aut aliter peccandi necessitatem illis imponens, privatur patria, seu dominica potestate; nam jura concedunt esse ita oppressis facultatem recurrendi ad iudicem secularem, vel ecclesiasticum, idest Episcopum, qui eas liberet a tali necessitate, cogendo scilicet eos ad emancipationem, et manumissionem leg. *Si lenones, C. de spectac. et lenonem lib. 1. ibi Joan. de Platea, et Farinacc. quaest. 144. num. 53.* et poterit filia eo casu implorare officium iudicis, ut sibi decernantur alimenta,

ut *Jo. de Platea*, ibi n. 1. item pater in tali casu amittit usumfructum adventum in bonis filiae, ut *Jo. de Platea* num. 4. *Farinacc.* n. 54. et quamvis hae poenae non sint latae sententiae, sed ferendae, habent tamen vim latae sententiae, quia tribuunt actionem parti laesae: facit *leg. Qui actionem*, ff. de regular. jur.

V. Leno quibus casibus efficitur infamis, ut supra dictum est, iis etiam irregularitatem incurrit, *Majol.* lib. 5. c. 41. num. 3. *Menoch. de Arbitr. casu* 534. *Farin. quaest.* 144. n. 75. quae irregularitas est ex delicto: sed aliam irregularitatem incurrit leno ex defectu, idest, ex bigamia, scilicet si maritus, cognito adulterio uxoris, cum ea carnaliter copuletur, c. *Si cujus*, cap. *Laici uxor*. 84. dist. *Sanchez* lib. 7. de matrim. disput. 84. num. 15. ad hanc autem irregularitatem nulla requiritur sententia, etiam declaratoria.

Limita modo praedictam poenam infamiae, primo numero positam, non procedere, nisi delictum fuerit consummatum, idest secuta fornicatione: alias enim dicitur crimen extraordinarium, et non legis juliae, *leg. 1. §. 1. ff. de var. et extr. crim.* *Farinac.* n. 33. poenae tamen n. 2. et 4. positae, non requirunt delictum consummatum.

Limita secundo, quod maritus quidem lenocini reus sit, et infamis efficitur, etiam per unum actum, etiamsi non ob quaestum: si vero fuerit extraneus, non dicitur proprie leno, nec incidit in *leg. Juliam*, nec fit infamis, nisi aut ex consuetudine lenocinatus sit, etiamsi non causa quaestus, nempe saltem ter sic agendo, vel semel quaestus gratia: ita *Menoch. de arbitr. casu* 534. num. 49. *Farinac. quaest.* 144. num. 35. cum seqq.

Pro uberiori notitia, placet hic referre alias poenas, tam canonicas, quam temporales a Conciliis, et Romanis Pontificibus inflatas contra lenocini reos, seu cooperantes alienae libidini exercendae.

I. Itaque, si sint mariti, qui consentiant adulterio uxorum (quod quidem aequiparatur lenocinio) ex Concilio Illiberitano can. 70. relato a *Gonzalez.* lib. 5. cap. Si vir 3. de adult. arcendi erant in morte a communione, nisi eas reliquissent, et decem annis poenitentiam egissent, utpote rei, et illarum peccati participes, juxta phrasim Concilii Arelaten-sis, relatis in cit. cap. Si vir ex Constit. vero Sixti V. Ad compescendum 30. Octob. 1586. si re ipsa illas prostituerint, aut induxerint, ut quaestus, aut alia quavis causa, adulteria exerceant, plectendi sunt ultimo supplicio.

II. Si sint parentes, qui filiam, ut supra prostituerint, in cit. Constit. praecipitur, pari in eos poena animadverti.

III. Si tandem sint quaecunque aliae personae utriusque sexus, Romae degentes, in Constit. Pauli IV. Sanctissimus (quae est prop. 18. in ordine apud Bullar. Laert. Cherub. edit. Romae 1617. pag. 739.) statuitur, etiam juxta Constit. Innocentii IV. Pro humani generis (de qua mentionem facit idem Paulus) ut omnes, qui Romae degentes, aliquam puellam, aut aliam juvenulam ex ejus patria, aut alio loco, in quo tunc honeste viveret, vestes, aut alia id. genus bona eis pollicendo, seu quavis alia corruptione seduxerint, easque, aut aliquem puerum in eadem Urbe quomodolibet prostituerint, tanquam omni privilegio cujuscunque ordinis, vel dignitatis privati, et nudati, ac per leges seculares ipso ju-

re, et facto condemnati per ordinarios Papae judices, seculares... irremisibiliter hoc modo puniantur.

§. 1. Lenones videlicet, et lenae, circa prostitutionem masculorum versantes, et cum eis circa prostitutionem ipsam agentes, vel consentientes: nec non lenones, et lenae puellam, seu aliam juvenulam invitam assumentes, et ad necessitatem nutriendas, ac postmodum prostituteas, et lucrum ex ejus prostitutione captantes, quotquot fuerint, ultimo supplicio afficiantur.

§. 2. Hi vero, qui corrupto comite, stuprum, pueri suaserint, aut puellam virginem super violatione ejus pudicitiae interpellaverint, seu ad hoc ei quicquam donaverint, vel pretium, ut id assequerentur, dederint, aut domum ad hoc eis comoda-verint, seu quicquid aliud ad effectum praemissorum fecerint, flagitio perfecto, capitali poena plectantur, eo autem imperfecto, in aliquam insulam deportentur, et inibi perpetuo relegentur, et qui in praemissis comites corrupti fuerint, eisdem poenis subiaceant.

§. 3. In coeteris vero casibus lenones, et lenae hujusmodi, qui de cetero lenonicii artem exercuerint, fustibus per Urbem publice caesi, ab hac Urbe perpetuo exulare cogantur.

§. 3. Et qui domos suas eisdem lenonibus, vel lenis de cetero scienter locaverint, vel si ignoranter id fecerint, nisi postquam hoc eis notificatum fuerit, illos expulerint, domum sic locatam eo ipso amittant, et ea realiter, et cum effectu priventur, et spoliuntur: et insuper poenam mille scutorum auri ab eis auferendorum, et in pios usus convertendorum, ipso facto incurrant.

Nota I. Sixti Constitutionem locum habere in Urbe tantum, ut ex ipsius declaratione in fine §. 1.

Nota II. Ad incurrendam poenam ibi statutam, requiri, quod uxor, vel filia pluries lenocinio mariti, vel patris fuerit prostituta, quamvis tam maritus, quam pater lenones dicantur, licet semel respective permittant, eas alterius libidini inservire, ut animadvertit *Ursaya* Instit. Crimin. lib. 3. tit. 5. de crimin. carn. num. 40.

Nota III. Ad perfectam rationem lenocinii requiri, ut hoc suum sortitum sit effectum, quod scilicet libidinis exercitium secutum fuerit, ut etiam animadvertit Auctor §. Limita modo.

Nota IV. Quod quamvis ad rigorosum lenocinium requiratur, quod fiat causa lucri, in Urbe tamen respectu parentum, et respective maritorum, ex cit. Sixti Constit. semper est tale, etiam ex quacunque alia causa.

Nota V. Ex cit. Constit. Innoc. et Pauli IV. clericos lenones privari ipso facto omni beneficio clericali, et ex citam edicto infamiam incurrere, ex clarissima utriusque lectura, ac proinde etiam irregularitatem, quae ex vulgatis oritur ex infamia.

Nota VI. Quod Sixti Constitutionem, una cum illa Pauli IV. Benedictus XIV. in suo robore permanere declaravit, ac expresse innovavit: et a iudicibus exacte servari mandavit, etiam quoad ultimum supplicium, in casibus in dictis Constit. expressis, ut ex edicto ejus jussu publicato ab Eminentissimo Card. Guadagni, Urbis Vicario 13. Sept. 1736. in quo ulterius contra reos simplicis lenocinii infliguntur sequentes poenae, in eadem Urbe valiturae, videlicet.

I. Carceris decem annorum, juxta diversitatem sexus, in parentes, fratres, aliosque, quibus de jure competit custodia earum puellarum, si rei reperti fuerint dicti lenocinii: septem vero annorum ad triremes, aut respective carceris, si conniventes tantum extiterint, relicto iudicibus arbitrio puniendi etiam eorum negligentiam in illas custodiendo.

II. Item septem annorum ad triremes, et respective carceris, ut supra, in famulos, famulas, aliosque salario conductos, quorum mediatione, auxilio et consilio stuprum secutum fuerit.

III. Item quinque annorum ad triremes, et totidem carceris respective, in quoscunque alios simplicis lenocinii reos, data facultate iudicibus hanc poenam ad majus tempus extendendi, juxta diversas casuum circumstantias.

IV. Tandem, ut omnes supraenunciati, sive lenocinii rei, sive conniventes, antequam ad triremes mittantur, aut carceri mancipentur, per Urbem cum solitis infamiae insignibus circumducantur, inscripta ante pectus in membrana delicti specie.

Quae actio competere possit tam defloratis puellis, quam parentibus, fratribus, aliisque, ad quos de jure spectat earundem custodia, si reperti fuerint, vel lenocinii rei, vel conniventes ipsarum deflorationi, vide infra in Additionibus meis post cap. 1. verbo Stuprum.

CAPUT I.

Libelli famosi

I. Reus libelli famosi, secuta sententia condemnatoria, efficitur de jure infamis, leg. Ob cermen ff. de testibus. c. Si testes 4. quaest. 3. ex quibus juribus etiam habes, hanc esse durioris infamiam juris, quia reddit intestabilem active, et passive, Majol. lib. 3. c. 1. num. 15.

II. Irregularis consequenter erit taliter condemnatus, ob infamiam juris, Molina tom. 1. disput. 137. §. Damnatus ob libellum, Majol. loco cit.

Nota, quod haec poena ordinaria libelli famosi a Pio. V. Bulla 147. Romani Pontificis, extensa est ad varios casus, de quibus ibi, et declarantur a Farinacc. consil. crimin. 145. inter quos est, ut continentur, non solum componentes, dictantes, scribentes, sed etiam retinentes.

III. In cap. Quidam maligni 5. quaest. 1. S. Gregorius Magnus monitorium edidit contra incertos, qui libellum famosum ediderant contra Castorium notarium, et responsalem ipsius Papae, ut exire, et se prodere tenerentur, et vel probare crimina ingesta, vel se retractare; alias essent excommunicati eo ipso: sed quia illud fuit edictum in casu particulari, non autem fuit constitutio; ideo hodie nulla est regulariter poena excommunicationis latae sententiae contra delinquentes hujusmodi, ut Menoch. de arbit. casu 263. n. 34. et 35. Filiuc. tr. 40. n. 81. Bonac. de censur. particul. disp. 2. q. 3. punct. 36. num. 8. et patet ex cap. Si qui 5. quaest. 1. ibi Archid. et alii Canonistae.

Ex illo autem textu bene probatur, literas coecas, id est sine nomine scribentis, continentis crimen alicujus, sive in publicum editas, sive Praelato missas, nullam vim habere, neque ex eis posse inquisitionem fieri, neque formari processum, ut

late probat Roderic. quaest. regul. 6. art. 10. tom. 2. et est text. in cap. Inquisitionis §. Tertiae, de accus. imo sumenda est inquisitio contra auctores talium literarum, tanquam reos famosi libelli, ut gloss. in dict. §. Tertiae verbo In occulto, Roderic. d. ar. 10. in fin. imo compelli possunt per censuras ecclesiasticas, seu monitorias ad propalandum se ipsos, ut vel crimen probent, vel famam restituant diffamatis, ut patet ex illo c. Quidam maligni, et tenebuntur sub peccato mortali in omni casu se ipsos prodere, et retractare publice, quando aliter non censeatur posse consuli injuste infamatis; non enim sufficiet contrarios libellos edere sine nomine, seu sine subscriptione auctoris, quos edidisse ipse infamatus credere posset, ita Suar. de cens. dis. 4. sect. 4. n. 16. Filiuc. tract. 40. num. 84.

Tamen extat excommunicatio latae sententiae contra eos, qui libellos famosos, vel cantilenas, vel rithmos edere, vel retinere, vel publicare praesumunt in infamiam status Ordinis Praedicatorum, vel Minorum; et non possunt absolvi, nisi Sedi Apostolicae personaliter se praesentent, ex Bulla Alexandri IV. Ex alto, Cajet. excomm. cap. 82. §. 3. Sylv. excomm. §. 48. Sayr. Clav. Regia lib. 12. c. 4. n. 8.

¶ Circa personalem accessum ad Sedem Apostolicam vide a me dicta supra pag. 229. §. Nota.

Et amplia, ut procedat etiam in favorem aliorum Regularium, habentium communicationem privilegiorum cum praedictis, Sayr. ibid. Filiuc. tr. 15. n. 126. Bonac. de restit. disp. 2. quaest. 4. punct. 9. n. 9. qui alios allegat.

Limita, quod non procedit contra cantilenas decantantes, aut aliter detrahentes, sed solum loquitur Bulla de libellis, seu scripturis: ita Bonaccin. ibid. n. 9. in fin. cum Grassio.

Limita etiam, quod non procedit de libellis editis contra aliquem religiosum particularem, sed solum contra ipsum Ordinem in communi: ita Sayr. loco cit. Salon. et Medina.

Item extat excommunicatio lata ex Bulla Gregorii XIII. Ascendente Domino, contra impugnantes Institutum, et Constitutiones Societatis JESU, quam explicant, Bonacc. ibid. de censur. partic. disp. 2. quaest. 3. punct. 35.

Quaeres an licitum sit ei, qui praetendit, se injuste excommunicatum, aut interdictum, publice proponere in scriptis causas se ipsum justificantes: respondeo, ut dixi supra, part. 1. cap. 22.

¶ Licet regulariter nulla sit hodie excommunicatio latae sententiae contra reos libelli famosi, ut bene asserit Auctor num. 3. laicos tamen, et clericos excommunicari posse sentit Ludovicus de Ameno tom. 3. de delict. et poen. tit. 5. §. 5. num. 47. et 48. se fundans in Can. Si quis inventi 3. caus. 5. quaest. 1. sacerdotes vero tum seculares, quam regulares, publicantes libellos famosos contra Episcopos, excommunicari, et insuper flagellari, juxta eit. cap. 3. et juxta disposita in antiquo canone. Qui in alterius 1. eadem caus. et quaest. simul tamen asserens, cum communi, hanc flagellationis poenam jam recessisse ab aula.

Animadvertendum vero est, can. Si quis inventi loqui dumtaxat de iis, qui inventi fuerint famosos libellos in Ecclesia ponere: et canonem. Qui in alterius relatum a Gratiano, sub nomine Hadriani, non videri sumptum ex pontificio jure, notavit An-

tenius Augustinus in notis ad capitula ejusdem Hadriani.

CAPUT I.

Libros haereticorum haeresim continentes, vel de Religione tractantes, sine Papae licentia scienter legens, retinens, imprimens, vel defendens.

Qui aliquid ex praedictis committit, incurrit in excommunicationem latam in Bulla in Coena Domini, cap. 1. atque ideo speciali modo Papae reservatam. Hujus autem capitis explanationem vide apud Suarez disp. 20. sect. 2. tract. de fide, Sanchez in decal. lib. 2. c. 10. Filiuc. tractat. 16. n. 45. Quaranta verb. Libri, in suo Compend. Layman lib. 2. tract. de fide cap. 15.

Imo etiam extra Bullam in Coena Domini extat excommunicatio latae sententiae contra legentes, vel habentes libros haereticorum, ex Bulla Pii IV. quae est 77. Dominici, de qua Becanus tract. de fide, c. 15. quaest. 8. n. 4. et 5., sed non est reservata, neque extenditur ad imprimentes, vel defendentes.

Advertendum primo, ad hanc excommunicationem incurrendam sufficere, si liber auctoris haeretici unum errorem contineat obiter, Sanch. loc. cit. n. 34. cum Suar. de cens. disp. 21. sect. 2. n. 10. et Bonac. de censur. in partic. dis. 1. quaest. 2. punct. 4. n. 22. contra Suyr. Graff. Sousam, quorum sententiam in Germania servari ait Layman lib. 2. tract. 1. cap. 15. §. Sed dubium est.

Secundo advertendum, quod defendens librum haeretici, ut supra, non ratione haeresis, idest non defendendo ipsam haeresim, incurrit praefatam excommunicationem ex Bulla in Coena Domini: si vero defendat aliquam haeresim in libro illo contentam, duplicem incurrit excommunicationem, ex eadem Bulla cap. 1. quia scilicet et haeticus est, et libri, ut supra, defensor: per ea, quae Ugolin. super eadem Bulla, vers. Et generaliter num. 3. Sanchez lib. 2. cap. 10. num. 7.

CAPUT II.

Libros haereticorum quoscunque, vel libros, aut scripta quorumcunque auctorum, etiam catholicorum, ob haeresim aliquam in eis inscriptam, aut ob falsi dogmatis suspicionem damnata, et prohibita, legentes, vel habentes, priusquam fuerint expurgata, et permissa.

Tales incurrunt in excommunicationem latam in Bulla 77. Dominici, et in Bulla 82. Cum inter Pii IV. ut in calce Indicis librorum prohibitorum in regula 10. in fin. sed haec excommunicatio non est reservata, ut Becanus 2. 2. de fide 15. quaest. 8. n. 4. Suarez de fide disp. 20. sect. 2. n. 29. Layman lib. 2. tract. de fide c. 15. num. 8. §. Interhas, Filiuc. tract. 16. n. 42. Bonae. de censur. particul. dis. 1. quaest. 2. punct. 4. n. 2. et non procedit contra imprimentes, vel defendentes, Filiuc. n. 42. neque procedit contra legentem librum alicujus catholici auctoris, in quo reperitur haeresis, seu error, si liber nondum est notatus, nec prohibitus ab Inquisitoribus; debet tamen legens quamprimum

deferre librum hujusmodi ad Inquisitorem, ut notetur, donec expurgetur, Suar. de fide disp. 20. sect. 2. n. 9. Filiuc. tract. 16. n. 43.

Imo, etiamsi talis liber fuerit prohibitus ab Inquisitore aliquo particulari, et non notatus in Indice romano, legens talem librum, non incurrit in excommunicationem latam in Bullis praedictis, et ex Indice, sed ex edicto ipsius Inquisitoris, prohibentis in suo territorio, Filiuc. tract. 16. n. 44. in fin. neque procedit praefata excommunicatio contra legentes, vel habentes libros catholici auctoris propter solam obscoenitatem prohibitos, quia nulla est lata in tali casu censura, Filiuc. n. 43. Layman cap. 15. n. 8. et patet ex Regula 7. Indicis, et ex Bulla citata Pii IV. 77. §. 3. neque procedit contra legentes, vel habentes cum licentia legitima.

Nota circa retentionem librorum prohibitorum sequentem propositionem, proscriptam ab Alexand. VII. 18. Martii 1666. sub poenis in eam docentes etc. et ad praxim deducentes, quae vide in Additione ad c. 6. verb. Confessio, quae est in ordine prop.

45. Libri prohibiti, donec expurgentur, possunt retineri, usquedum, adhibita diligentia, corrigantur.

CAPUT IX.

Libros, aut scripta imprimens, aut imprimi faciens sine approbatione, seu licentia superiorum, ad quos pertinet.

I. Ex Concilio Lateranensi sub Leone X. decreto 3. Leonis Papae ejusdem, quod habetur etiam in Bullario Cherub. Constit. 12. Leonis X. Inter sollicitudines, cautum est, ne quis praesumat librum, aut scripturam quamcunque imprimere, aut imprimi facere, nisi in Urbe Roma cum approbatione Vicarii Urbis, et Magistri Sacri Palatii: in aliis autem dioecesium cum approbatione Episcopi, et Inquisitoris loci, ubi fit impressio, examine eorundem, aut alterius ab ipsis deputati praecedente: quae approbatio praestanda est in scriptis, propriae manus subscriptione, gratis, et sine dilatione: si quis autem sine tali approbatione libros imprimere, aut imprimi facere praesumpserit, incurrit ipso facto poenam excommunicationis, et amissionis librorum, (qui etiam publice comburendi sunt) et poenam 100. ducatorum, fabricae S. Petri applicandam, et suspensionem annalem ab exercitio typographi.

Nota, quod haec Constitutio Leonis cum suis poenis non fuit a principio usu recepta, ut ait Suarez de censur. disput. 23. sect. 7. cum Cajet. verbo Excommunic. in fin. Navarr. c. 27. n. 111. et 148. Tolet. lib. 1. c. 40. in fin. tamen fuit ex parte innovata a Tridentino sess. 4. decreto de editione librorum, et in totum innovata quoad praedicta in Regula Indicis 10. sub Clem. VIII. Filiuc. tract. 14. num. 83.

Nota secundo, quod haec excommunicatio non est reservata, Suar. ibi Tolet. lib. 1. 41. §. 1. aliae poenae, ut supra, non obligant ante declarationem sententiae. De hac etiam Constitutione, et poenis tractat Azor. tom. 1. lib. 8. c. 17. q. 2.

II. SS. D. N. Urbanus VIII. in Constitutione, quae est 50. in Bullario, Sanctissimus, declaravit, ne

quis, degens in Statu Sedi Apostolicae mediate, vel immediate subjecto, libros de quavis materia tractantes, et ubicunque a se compositos, audeat alio deferre, vel mittere imprimendos, nisi cum expressa in scriptis approbatione Eminentissimi Cardinalis Vicarii, et Magistri Sacri Palatii, si in Urbe Roma, si vero extra Urbem existat, cum Ordinarii, et Inquisitoris loci illius, sive ab iis deputatorum facultate, et licentia operi praefigenda: et libros, quos aliter imprimi contigerit, ipso facto, absque alia declaratione prohibitos esse decrevit, non obstantibus etc.

In hoc tamen casu nota, quod non incurruntur aliae poenae latae sententiae, ut excommunicatio etc. de quibus *num. 1.* dictum est, si alias liber esset impressus cum approbatione, et licentia superiorum loci impressionis, ut patet ex eiusdem decretis.

Nota etiam, quod Pontifex loquitur de degentibus in Statu Ecclesiae Romanae, non autem obiter, seu per transitum, seu ad breve tempus ibi existentibus, quia degere significat habitare, ut *S. pen. inst. de usu, et hab. et ibi DD.* communiter; unde si ibi sit animo permanendi ad aliquod tempus notabile, ut saltem ad maiorem partem anni, dicitur degere ibidem, *l. Milites 15. C. de test. mil.* et dicitur habitare, ut late *Sanchez de matr. lib. 3. disp. 23. num. 12.*

CAPUT IV.

Libros manuscriptos ante approbationem vulgantes.

In *regula 19. Indicis*: qui libros manuscriptos vulgant, nisi antea examinati, probatique fuerint, iisdem poenis subijciuntur, ac imprimentes, de quibus *cap. praeced.* dictum est, unde excommunicationem incurrunt praedictam ipso facto ex *Concilio Lateranensi*, *Suarez de censur. disput. 23. sect. 7. num. 3. Filiuc. tract. 16. num. 83.*

Limita, quod intelligitur ista prohibitio poenalis de divulgatione, seu communicatione publica, seu editione, quae aequivaleat impressioni; non autem de communicatione privata, seu ad privatum usum per manus, quomodo communicantur passim lectiones theologiae, aut conciones, quia diversa diligentia adhibenda in editione publica, atque in communicatione privata: ita *Suar. n. 3. Filiuc. n. 83. Azor. lib. 8. c. 17. q. 4. Sorbus de privil. Mendic. verb. Imprimere, Röder. q. regul. 104. art. 1. tom. 2.*

Limita secundo, quod haec excommunicatio non est reservata, ut patet ex textu.

CAPUT V.

Libros de rebus sacris sine nomine Auctoris, aut sine examine, et approbatione imprimentes, imprimi facientes, vendentes, retinentes, scripto communicantes, aut vulgantes.

Qui aliquid ex praemissis committit, incurrit in excommunicationem, et pecuniariam poenam latae sententiae in Concilio Lateranensi novissimo, de quo supra dictum *cap. 3.* ita statuit *Concilium Tridentinum sess. 4. decreto de editione sacrorum librorum*; ubi additur, ut Regularium libri

ultra examen, et approbationem Ordinarii, habere debeant licentiam, et recognitionem eorundem regularium superiorum.

Limita, quod haec excommunicatio non est reservata, *Tolet. lib. 1. c. 41. Suar. de censur. disput. 23. sect. 7. num. 1.*

Limita secundo, quod non dicitur liber sine nomine Auctoris, si edatur sub nomine universitatis, ut collegii Conimbricensis, vel sub nomine praefecti, seu rectoris talis academiae, *Azor. tom. 1. lib. 8. c. 17. quaest. 3.*

CAPUT VI.

Libros astrologiae judicariae, vel aliarum divinationum legentes, habentes, imprimentes.

Vide verbo *Superstitio cap. 1. num. 2. et 3.*

CAPUT VII.

Libri, vel scripta de Conceptione B. Virginis.

Vide verbo *Conceptio cap. 1.*

CAPUT VIII.

Libri, vel scripta, continentia doctrinam de confessione sacramentali inter absentes.

Vide verbo *Sacramentum cap. 1.*

CAPUT IX.

Libros, tractatus, vel compositiones de auxiliis divinis edentes, retinentes, legentes, vel imprimentes.

Ex decreto Urbani VIII. edito in Sacra Congregatione Generalis Inquisitionis *an. 1625. die 22. Maii*, praeceptum est, ne quis in posterum audeat imprimere, vel quovis modo in lucem edere libros, tractatus, vel compositiones ex professo, vel incidenter, aut quovis praetextu, vel modo, de materia auxiliorum divinorum tractantes, sine expressa, et speciali licentia a Sanctitate Sua in dicta Sacra Congregatione obtinenda, donec aliter etc. utque contravenientes incurrant ipso facto, absque alia declaratione, poenas privationis dignitatum, et officiorum, vocisque activae, et passivae, facultatisque publice legendi, et interpretandi. Libros vero, quos in futurum contra hoc decretum edi contigerit, eo ipso absque alia declaratione, tanquam expresse prohibitos haberi voluit: impressores autem poena amissionis librorum, et aliis arbitrariis teneri voluit.

III. Ex alio decreto ab eodem Summo Pontifice edito in dicta Sacra Congregatione *anno 1641. die 1. Augusti*, juxta secundam editionem, praeceptum est sub poena excommunicationis, quoad singulares personas, et interdicti ecclesiastici, quoad collegia, et universitates latae sententiae, et poenis aliis ferendae sententiae, ne quis audeat in posterum imprimere, nec quoquo modo in lucem edere libros, tractatus, compositiones ex professo, vel incidenter, sive in theologicis, sive in philosophicis, agentes de concursu causae primae cum secunda, aut quavis occasione, vel modo, de materia divinorum auxiliorum, seu de gratia, et libero arbitrio tractantes, nisi cum expressa, et speciali licentia a

Summo Pontifice in dicta Sacra Congregatione Sancti Officii obtinenda; donec aliter a Sede Apostolica super hac materia fuerit ordinatum.

Item sub eadem poena excommunicationis, latae sententiae, mandavit, ne quis absque licentia supradicta retinere, aut legere possit librum assertum Cornelii Jansenii, cui titulus est Augustinus, nec alias compositiones, theses, et scripturas, occasione dicti libri editas, materiam eandem divino- rum auxiliorum concernentes.

Absolutionem autem excommunicationis, et interdicti in casibus supradictis Summo Pontifici, et eidem Sacrae Congregationi reservavit; non obstantibus quibuscunque privilegiis, etiam Bullae Cruciatæ, Jubilæi, etiam generalis, et facultatibus missionariorum, ac aliis a Sede Apostolica emanatis, seu emanandis, quibus omnibus Sanctitas Sua in hac parte derogavit.

Vide Constitutionem ejusdem Urbani In eminenti 6. Martii 1641. in qua inserta leguntur supradicta decreta. Circa hanc Constit. proscripta fuit sequens propositio ab Alex. VIII. die 7. Decem. 1690. sub poenis in eam asserentes etc. prout in fine Additionis ad cap. 1. verbo Missa, quæ est in ordine prop.

31. — Bulla Urbani VIII. — In eminenti — est subreptitia. —

CAPUT X.

Libros, et Laminas Granatenses, vel libros de his tractantes, retinentes, imprimentes, vulgantes, aut eos in concionibus, aut responsis allegantes, etc.

Urbanus VIII. anno 1639. die 5. men. Maii in Congregatione Sancti Officii decretum edidit, et publice promulgari fecit, in quo ob periculum falsorum dogmatum, primo libros inventos, attributos S. Joanni. Evangelistæ, et Laminas plumbeas, attributas Sancto Jacobo Apostolo, eorumque versiones suspendit, et earum versionibus, seu interpretationibus fidem aliquam adhiberi prohibuit, donec de eis a Sede Apostolica fuerit definitum; et omnia scripta, et libros de his ex professo tractantia penitus suspendit, ut nec legi, nec teneri possint, sed statim Ordinariis, vel Inquisitoribus consignari mandavit. Alii vero libri, vel scripta obiter de dictis laminis, eorumque doctrina mentionem facientia, nullam habeant fidem in ea parte, et quoad eam expurgari debeant aliter inter suspensos, et prohibitos habeantur, donec expurgentur.

Unde apparet, quod huic ordinationi contravenientes, incurrunt excommunicationem non reservatam ex regula Indicis, de qua dixi sup. cap. 2.

Secundo decrevit, ne quis in dictorum librorum, vel laminarum approbationem, quidquam principaliter, vel incidenter conscribere, vel imprimere, vel divulgare, vel hæc mandare audeat, aut libros, vel laminas hujusmodi convertere, seu traducere, aut in libris, vel concionibus, lectionibus, congregationibus, consultis, aut responsis, orationibus, vel scripto datis, aliquid de earum doctrina tractent, aut Auctores de ea doctrina tractantes, quoad illam partem, citent item, ut qui dictarum laminarum, seu librorum exempla habuerint, ea Ordinariis, locorum, vel Inquisitori-

bus tradere teneantur, neque in posterum talia exempla confici possint.

Transgressores autem hujus secundi capituli, ex eo decreto incurrunt omnes ipso facto excommunicationem Papæ reservatam; et præterea Regulares incurrunt poenam privationis officiorum, et dignitatum, et vocis activæ, et passivæ, et inhabilitatis ad illa: clerici vero seculares incurrunt privationem suorum officiorum, et dignitatum, et inhabilitatem ad illa: laici autem poena arbitraria puniendi ab eisdem Ordinariis, vel Inquisitoribus.

Nota, quod per supradicta clerici seculares non incurrunt poenam privationis beneficiorum, quia non est expressum.

CAPUT XI.

Libros Gentilium legentes, et retinentes.

Ex Constit. Bened. XIV. Omnium sollicitudinum 12. Sept. 1744. Christifideles in Regno Madurensi, aliisque finitimis regionibus, incurrunt excommunicationem latae sententiæ, si eos legant, et retineant, sine prævia licentia parochi, sive missionarii, inibi curam animarum exercentis. — quorum prudentiæ committitur facultas super hoc dispensandi, et libros (si qui forte sunt) noxia superstitione vacuos, nihil contra bonos mores tractantes, pro christianorum usu seligendi, eorumque lecturam permittendi. —

Hoc prius iisdem Christifidelibus sub dicta poena prohibitum fuerat decreto Cardinalis de Tournon, quod jam confirmaverat Clemens XII. et iterum in hac Constit. Benedictus confirmavit. Quæ tamen excommunicatio nemini ibi legitur reservata. —

CAPUT XII.

Libros, vel scripta de missionibus, vel de rebus ad eas spectantibus, per se, vel per alios edentes.

Ex Constit. Clem. X. Creditæ nobis 6. Apr. 1673. quicumque ii sint, etiam Regulares, cujuslibet instituti, etiam Societatis Jesu, et quantumvis de eo specifica, et individua mentio faciendæ esset, incurrunt ipso facto excommunicationem Papæ reservatam, privationem officii, vocis activæ, et passivæ, si id agant sine licentiâ in scriptis S. Cong. de Propaganda Fide: præcipit insuper Pontifex, ut hujusmodi libri supprimantur. —

CAPUT I.

Limina Apostolorum Episcopi non visitantes temporibus statutis.

Olim nulla erat poena latae sententiæ contra Episcopos omittentes visitare Limina Apostolorum, sed erant puniendi poena arbitraria a Summo Pontifice, cap. Juxta Sanctorum, 93. dist. ibi Turrecrem. et Præp. poterant etiam puniri poena perjurii, ut notat Zabarella in cap. Ego N. de perjurand.

Sed ex Bulla Sixti V. 15. Romanus Pontifex, ita tantum, ut si Episcopi juxta formam ibi traditam,

et temporibus ibi praefixis, limina non visitaverint, tandiu sint suspensi ab ingressu Ecclesiae, et ab administratione spiritualium, et temporalium, et a perceptione fructuum suarum Ecclesiarum, a capitulis eorum, omni exceptione, et mora cessante, interim libere exigendorum, et in opus fabricae, seu Ecclesiae paramentorum emptionem, prout major exegerit necessitas, insumendorum, donec a contumacia resipiscentes, relaxationem suspensionis hujusmodi a Sede Apostolica meruerint obtinere: de hac Bulla agunt Sayr. lib. 4. c. 13. n. 53. Barbos. alleg. 111. in fin. de potest. Episc. Filiuc. tract. 17. n. 159. Bonaccin. de censur. partic. disp. 3. quaest. 5. punct. 7. et alii apud Barbos. in dict. c. Juxta Sanctorum n. 1.

Nota, quod hic limina Apostolorum accipiuntur, non materialiter pro Basilicis Apostolorum, sed formaliter pro audientia Papae, ubicunque Papa resederit, ut d. c. Ego N. et ibi Abb. n. 6. Felin. n. 9. Cherubin. super d. Bulla Sixti V. schol. 2. verum est, quod Episcopi Romam venientes ad limina, ibi Papa existente, debent etiam Basilicas SS. Petri, et Pauli visitare, ut moris est,

Nota secundo, quod ex d. c. Ego N. juncta Bulla cit. Sixti V. Episcopi ante suam ordinationem, idest consecrationem, debent jurare, limina se visitaturos per se, vel si legitimo impedimento detenti fuerint, per nuncium, cum speciali mandato, de gremio suorum capitulorum, aut alium in dignitate ecclesiastica constitutum, vel personatum habentem; vel si talem non habuerint, per dioecesanum sacerdotem, et si clero careat, per aliquem presbyterum secularem, vel regularem spectatae probitatis, et religionis, scilicet etiam externum.

Nota tertio, quod haec visitatio est instituta ad eum finem, ut Papa certioretur de statu singulorum Ecclesiarum, et Episcopus ab eo mandata Apostolica suspiciat; et instructiones pro regimine Ecclesiae, ut patet ex Bulla Sixti V. ibi in prooemio, et §. 1. et Abbas in d. c. Ego N. n. 6. unde Episcopi annulares, seu titulares non tenentur ad hanc visitationem, cum non habeant dioecesim, seu Ecclesiam. Hodie autem ex Bulla Sixti V. 74. Immensa, data est cura, et potestas Sacrae Congregationi Concilii Tridentini audiendi postulata Episcoporum, venientium ad limina; ita tamen, ut graviora ad suam Sanctitatem referat. Novissime a S. D. N. Urbano VIII. determinatum est tempus, intra quod visitatio liminum absolvi debet, ut dixi verbo Residentia cap. 1. num. 4.

Tempus autem huic liminum visitationi praefixum incipit a die publicationis dictae Bullae Sixtinae, Barbos. in Concil. sess. 24. c. 3. de refor. n. 41.

¶ Sixti Constitutionem confirmavit Bened. XIV. 23. Nov. 1740. Constitut. Quod Sancta, eamque extendit ad omnes, et quoscunque Abbates, Priores, Praepositos, aliosque quocunque nomine, ac titulo insignitos, etiam S. R. E. Cardinales, tam seculares, quam regulares, jurisdictionem quasi episcopalem habentes, jam promotos, et promovendos; qui antequam suprum monasteriorum, seu Ecclesiarum possessionem adipiscantur, juramentum praestare debent, juxta formulam in dict. Constit. descriptam, in manibus Cardinalis Decani, si praesentes sint in Curia, sin minus in manibus Nuncii, aut Legati Apostolici, et si hic absens fuerit, in manibus alicujus E-

piscopi, aut Archiepiscopi, eorum arbitrio eligendi, se ejusmodi visitationem personaliter peracturos, ac de sibi commissa monasteriorum, et Ecclesiarum procuracione relationem Romano pro tempore existenti Pontifici reddituros singulis triennis, a die captae possessionis incipiendis, si sint Itali, vel ex insulis, et provinciis Italiae adjacentibus: reliqui vero quinto quoque anno: quibus respective temporibus completis, repetere toties, quoties tenentur, sub poenis Papae reservatis ipso facto incurrendis ab omittentibus praedictas relationem, et visitationem: videlicet ab ingressu Ecclesiae, et administratione tam spiritualium, quam temporalium, necnon a perceptione fructuum monasteriorum, seu Ecclesiarum, interim exigendorum ab Episcopo, vel Archiepiscopo viciniore monasterio, aut Ecclesiae Nulius; et insumendorum in opus fabricae, seu ornamentorum Ecclesiae emptionem, prout magis exegerit necessitas.

Si vero legitime impediti fuerint, jurare debent, se praedicta omnia adimpleturos per nuncium in dignitate ecclesiastica seculari, vel regulari constitutum, qui sit de gremio suorum monasteriorum, vel Ecclesiarum; aut per aliquem sacerdotem secularem, vel regularem: qui tamen docere debent de impedimento, legitimis probationibus Cardinali Sac. Congreg. Concilii praefecto exhibendis.

Ad hujusmodi visitationem teneri etiam Episcopos titulares, ac administratores datos alicui Episcopo in legitima aetate non constituto, non vero coadjutores, probat Bened. XIV. lib. 13. de Synod. Dioec. cap. 6. num. 5. ediction. ann. 1755. hac fultus ratione, quoad Episcopos titulares: quamvis enim hi suarum Ecclesiarum statum penitus ignorantes, illius relationem facere nullo modo possint; cum tamen haec visitatio ex cit. Sixti Constit. §. Quocirca, tres potissimum actus complectatur; materialem videlicet sacr. Liminum visitationem, exhibitionem, debitae obedientiae, ac reverentiae Romano Pontifici, et relationem status Ecclesiae; inde sequitur, quod si ob Ecclesiae captivitatem praestare nequeant tertium actum, nullatenus impediuntur praestare per seipsos primum, et secundum. Consuetudo tamen contrarium obtinuit.

Relatio autem status Ecclesiarum in visitatione sacrar. Liminum, facienda est, juxta instructionem Sac. Congreg. Conc. impressam in Appendice tomi secundi Bullarii Benedict. XIV. pag. 1. quae comprehendit etiam Archiepiscopos, Primate, et Patriarchas.

CAPUT II.

Limina Apostolica non visitantes Episcopi, ad Curiam Romanam clam accedentes, et recedentes, eosque receptantes.

In Extrav. Ut Praelatorum, de major. et obed. et Extrav. Etsi decet, eod. tit. lata est excommunicatio contra Episcopos, eisque majores Praelatos, si accedant ad Curiam Romanam latenter, et inde recedant absque licentia Papae, eoque non viso, et contra eos, qui tales scienter receptaverint, nisi confestim Romano Pontifici per se, vel per alium manifestent illorum adventum, antequam eos receptent.

Nota primo, quod haec excommunicatio non est reservata, ut patet ex textu.

Nota secundo, quod non habet locum ea excommunicatio contra Episcopum, nisi duo simul concurrant; nempe, ut accedat clam, inscio Pontifice Maximo; et quod recedat sine ejus licentia, atque reverentia eidem non exhibita: unde si in accessu, suum Papae notificavit adventum, vel clam veniens, antequam discederet, Papam salutavit, aut cum ejus licentia recessit, non incurrit eam excommunicationem: ita *Sayr. lib. 3. c. 32. n. 23. Barbos. alleg. 50. n. 73. Bonacc. de censur. partic. disp. 2. q. 6. punct. 4. n. 3.*

Nota tertio, quod excommunicatio contra receptantem incurritur facilius, et antequam eam incurrat receptatus, nempe receptando clam adventientem, antequam Papae notificetur adventus, *Bonac. num. 5.*

Nota quarto, quod dictae Constitutiones procedunt etiam de Episcopis annularibus, quia haec salutatio, et visitatio liminum non requiritur ratione administrationis, sed ratione dignitatis, et reverentiae Episcopi erga Papam: facit *Sanch. lib. 6. c. 6. in decal. num. 27.*

Non tamen procedit in Episcopum, qui renuntiavit dignitati, et non solum loco, quia is habetur perinde, acsi non esset Episcopus *c. Post translationem in fin. de renunc. Jacobac. tract. de Concilio lib. 2. art. 2. num. 72.*

CAPUT I.

Ludos publice agentes.

Vide verbo *Ars ludrica.*

CAPUT II.

Ludos agitationis taurorum, et ferarum agentes, vel spectantes.

Pius V. sua Constitutione 48. *De salute*, prohibuit ludum agitationis taurorum, et ferarum bestiarum, et sententiam protulit excommunicationis contra Principes, etiam Reges, et Imperatores, et respublicas, et communitates, in suis terris permittentes ludos hujusmodi: item statuit, ut congregantes cum bestiis praefatis, si in tali ludo occisi fuerint, ecclesiastica careant sepultura: item, ut clerici, tam regulares, quam seculares in sacris, vel beneficia obtinentes, similiter incurrant in excommunicationem, si talibus spectaculis interfuerint.

Nota, quod excommunicatio contra permittentes in terris suis ludos istos, est latae sententiae; tam ibi dicitur ipso facto incurrenda: at vero illa, quae ibi insertur contra clericos spectatores, secundum magis communem, dicitur comminatoria tantum: quia ibi non ponit ullum verbum, significans canonem latae sententiae: ita tenet *Avila de cens. par. 2. c. 5. disp. 1. dub. 4.* ubi multis probat *Bonacc. de cens. in partic. disp. 2. quaest. 4. pun. 7. n. 3.* ubi plures allegat: quamvis de rigore juris censeam verius, eam esse latae sententiae, propter illam clausulam, sub excommunicationis poena similiter prohibemus, nam diotio *similiter*, est repetitiva omnis qualitatis praecedentis capituli: et ita tenere gravissimos Auctores fatetur *Avila ibi.*

Nota etiam, quod cum tales ludi, ut praefertur, periculosi, sint de jure naturali illiciti, quodque mortaliter nulla possit adhiberi sufficiens diligentia ad gravia damna vitanda, ut tenent *Navarr. c. 15. n. 18. Roderic. quaest. regul. 78. art. 1. tom. 3. Lopez ad Diaz in praxi, c. 75.* sequitur, nulla consuetudine justificari posse; quia est corruptela, et peccati mortalis nutritiva; ideo non suffragatur, sed ab Ordinariis coercenda, et abolenda erit, per *cap. final. de consuet. et ex ead. Bulla Pii V.*

Feras autem bestias accipere debemus, quae natura, et consuetudine ferocitatem habent, et inclinationem ad nocendum, *leg. 1. §. Bestias, ff. de postul. saltem si certo modo instigatae, naturalem exercent feritatem; quia accidens naturam mutans, vel ad eam restituens attendi debet, Alberic. in d. §. Bestias n. 3.* itaque continentur etiam elephantum, et bubali, quae sunt animalia natura fera, licet domita, ad servitium adigantur, per ra, quae habet *Ulpian. epit. tit. 19. in princ.* cum haec animalia nunquam totaliter mansuescunt, et certis modis agitata, naturalem feritatem exercent: sunt enim bubali natura fera animalia, ex Aphricae desertis primum adducta, et a latinis boves sylvestres appellantur.

Et nota, quod quamvis pro Hispaniae Regnis a Gregorio XIII. et Clementem VIII. Constitutio Pii V. fuerit moderata; tamen in reliquis regionibus rata, et firma manet, ut bene observat *Quaranta, verbo Torneamenta, et Lopez ad Diaz loco cit.*

Sed Gregorius XIII. pro Hispaniae Regnis suo decreto temperavit praefatam Constitutionem, concedens ludos hujusmodi absque incursu dictarum poenarum, modo non habeantur in diebus festis, et dummodo Gubernatores locorum adhibeant diligentiam debitam, ne caedes hominum sequantur: item ut non contineantur in dicta prohibitionem spectandi religiosi Militares, seu de Spatha, dummodo non sint in sacris constituti. Contra alios autem religiosos, et clericos praefatos firmam reliquit Constitutionem Pii V. ut spectantes incurrant in excommunicationem praedictam. Hoc decretum habes apud *Salzedo ad Diaz in praxi c. 75. in novissima editione.*

Denique Clemens VIII. pro Regnis Hispaniarum dumtaxat sustulit dictam poenalem prohibitionem ludos spectandi, quoad omnes, etiam clericos seculares, solum eam relinquendo quoad Regulares, cujuscunque Ordinis, et Instituti, ut *Barbos. in c. 1. num. 5. de torneam.*

Praefatam Constitutionem Pii V. late examinat *Gutior. lib. 1. can. quae. cap. 7.* ubi num. 3. notat, illam poenam privationis ecclesiasticae sepulturae locum habere, etiamsi quis ante mortem signa contritionis ediderit, et confessus, et absolutus sacramentaliter fuerit.

CAPUT III.

Ludos torneamentorum agentes.

In *cap. 1. et 2. de torneamentis*, prohibitus est ludus torneamentorum, quo armis offensivis digladiantur inter se homines, et temere congregiuntur ad ostentationem virium, ut inde mortes, et animarum pericula saepe proveniant. Quod si

quis eorum certantium ibi mortuus fuerit, quamvis ei poscenti poenitentia non denegetur, idest, absolutio, et Sacramentum Viatici, tamen ecclesiastica careat sepultura, inquit Concilium Lateranense, sub Alexandro III. in *d. cap. 1.*

Amplia, ut procedat etiam in ludo, in quo frequenter fiunt gravia vulnera, ut *Sanch. opusc. lib. 1. cap. 8. dub. 34.* ubi multos Doctores congerit.

Amplia secundo, quod haec poena procedit etiam in moriente, editis signis contritionis, et recepta absolutione a culpis, ut patet ex textu, et *Gutier. lib. 1. can. quaest. cap. 7. n. 3.*

An autem haec poena sit latae sententiae? Respondeo, quod ex vi verbi, *Careat*, est latae sententiae, ut magis communis tenet opinio apud *Tiraquell. in leg. Si unquam, verbo. Revertatur n. 161. Barbos. de diction. verbo. Careat*; maxime cum agatur de consecutione rei, qua carere praecipitur, et cum agatur de casu publico: et quia ita intelligitur a Doctoribus simile decretum Tridentini contra duellantes, ut dixi *verbo. Duellum cap. 3.* Nec obstat, quod multi Doctores contrarium docent in *c. Omnis utriusque de poenit. et remiss.*, quia respondeo, ibi poenam illam privationis sepulturae per verbum *Careat*, conjungi cum poena alia sententiae ferendae, ideo est signum, quod etiam altera sit sententiae ferendae; quia illa verba possunt recipere talem sensum, ut docet *Tiraquell. n. 166.*

Limita, quod dicta poena, et prohibitio non procedit de ludis, et certaminibus, quibus raro, et per accidens solet mors, aut grave vulnus accidere, ut notat *Azorius. part. 3. lib. 2. c. 15. §. 2.* et alii, quos allegat, et sequitur *Barbos. super cap. 1. n. 2. de Torneam. et Sanch. in opusculis lib. 1. cap. 8. dub. 34. num. 1.* ubi plurimos allegat, qui *num. 3.* ait hastiludium, seu *Giucoco di canne*, quod in Hispania fieri solet, carere periculo, et licitum esse.

CAPUT IV.

De lusu aleae, et aleatoribus.

I. Ludus aleae, seu fortunae, damnatus est tam de jure civili, quam canonico, *cap. Episcopus, 35. dist. 1. Alearum, C. de relig. et sumpt. fun. et aleat*: itaque est crimen mixti fori, ut *Menoch. de arbitr. casu. 399. num. 5. Salzedo ad Diaz in praxi cap. 73. lit. C. §. Hoc de clericis, cum Angelo, et Paride*: sed specialiter, et multo magis est clericis interdictus lusus alearum, ut *d. c. Episcopus, et cap. Clerici 15. de vit. et hon. cleric. c. Inter dilectos, de excess. Praelat.* Et quamvis hodie laici aleis ludentes, etiam frequenter, per se loquendo, seu ex hoc solo, non censeantur peccare mortaliter, quia leges poenales contrariae quoad eos censeantur consuetudine contraria derogatae, *Navarr. cap. 20. n. 11. Medina, Soto, Alcozer, Castro*, quos allegat, et sequitur *Sanch. opusc. lib. 1. cap. 8. dub. 25. num. 5.* tamen clerici in sacris, vel beneficiati, itemque omnes religiosi peccant mortaliter, aleis ludendo, si id faciant frequenter, seu ex consuetudine, ut *dict. cap. Episcopus, ibi gloss. verbo. Deserviens*, quam sequitur *Hugo, et Turrecr. ibi, Navarr. cit. n. 9. Alcozer. Cajet. Angel. et Palae*, quos sequitur *Sanch. dub. 28. num. 7.*

quia licet consuetudo secundum se non faciat de veniali mortale, nec mutet materiam actus prohibiti; secus tamen quando in specie sub gravi poena prohibetur ipsa consuetudo: ita *Sanch. ibid.*, neque excusantur ratione consuetudinis loci, quia est corruptela, *dict. cap. Inter dilectos.*

Item peccant mortaliter, si ludo exponant materiam gravem, seu quantitatem notabilem; praesertim si ex fructibus beneficiorum, *Navarr. dict. num. 9.* et alii plures apud *Sanchez dub. 28. n. 6.* Unde multi Doctores dicunt, eos peccare mortaliter, si exponant supra unum aureum una die, *Abb. in dict. c. Clerici, Graff. par. 2. lib. 3. cap. 9. n. 8. Rota ibid. num. 5.* et facit *text. in dict. leg. Alearum usus*, ubi haec quantitas est taxata pro laicis; tamen verius est, inspiciendam esse mensuram divitiarum, seu reddituum, ut singulis annis ludens 5. ex 100. redditus annui, non censeatur peccare mortaliter, ut *Sanchez in decal. lib. 7. c. 19. n. 78.* Item dicitur parva quantitas, quam facile quis esset donaturus, ut *Angel. et Sylv. apud Rotam loco cit. num. 5.* Item peccant mortaliter clerici praedicti, si publice ludant per *dict. c. Inter dilectos, Filiuc. tract. 4. num. 276.*

II. Ex *dict. leg. Alearum, C. de relig.* statutum est, ut ludo alearum victi petito, seu actio in iudicio denegetur, et qui victus solvit, repetere possit conditione ex dicta lege, ut notat ibi *Alber. et alii Doctores*: et hujus causae Episcopus est iudex competens, etiam inter laicos, qui potest ad executionem invocare brachium seculare, ut dicitur in *eod. textu*, et notat *Alber. ibidem.* Unde *gloss. fin. in leg. fin. ff. de aleae lusu*, ait quod vincens in ludo prohibito, tenetur lucrum victo restituere; et de communi testatur *Caccialup. tract. de ludo num. 40.* Alii dicunt, tutius pauperibus restituere, ut de communi testatur *Rochus. apud Clarum §. Ludus, vers. Item vincens.*

Tamen quoad laicos consuetudo contrarium obtinuit, ut de communi Theologorum, et Legistarum testatur *Clarus ibidem.*

An autem, saltem laicus victus possit in conscientia retinere, quod promisit, et an victori agenti in iudicio sit deneganda audientia? Respondeo primo, quod mihi pro certo est, denegandam esse petitionem in iudicio victi actori, licet non detur victo repetitio soluti, ex dictis: quia licet in foro externo toleretur in laicis ludus alearum, non tamen expresse fovendus est, ex *dict. leg. Alearum.* Respondeo secundo, magis probabile esse, quod victus praedicto alearum ludo in summa gravi, seu extra causam honestae recreationis, teneatur in conscientia solvere victori, quod promisit; quamvis etiam contraria sententia sit probabilis: et Doctores pro utraque parte habes apud *Filiuc. tract. 37. n. 72. et apud Dianam resolut. 8. tract. 3. miscell. tom. 1.*

Si autem agamus de ludo inter clericos: respondendum est, non teneri clericum victum ad solvendum, et si solverit, dandam repetitionem, et victori denegandam actionem, ut *Sanchez consil. lib. 1. c. 8. dub. 1. n. 8.* ubi de communi testatur *cum Covar. et aliis*: sed victor poterit tuta conscientia retinere, quod vicit, etiamsi illa pecunia esset ex fructibus beneficii ecclesiastici, donec per sententiam fuerit restituere condemnatus, secundum probabilem sen-

tentiam recentiorum, quam tenent *Less. lib. 2 c. 2. n. 43. Sanch. opusc. lib. 2. c. 2. dub. 38. n. 14.* cum multis Doctoribus; quamvis communis sententia antiquiorum teneat, quod si de redditibus beneficiorum clericus ludo exposuit, teneatur victor restituere, et tenet *Navarr. c. 20. n. 10. Menoch. de arbitr. casu 399. n. 4.* et etiam hodie probabiliorum ait *Laym. lib. 4. tract. de benef. c. 3. n. 3. §. Ad alteram.* De religiosis autem est certum, quod sit restituendum monasterio ipsorum quidquid (extra causam honestae recreationis cum licentia superiorum) in ludo amiserint. Et procedit etiam de religiosis militaribus Sancti Joannis, *Suar. de Relig. tom. 3. lib. 8. c. 16. num. 25. Sanch. in decal. lib. 7. c. 8. n. 38. Beya resp. par. 4. casu 31.* et probabiliorum fatetur *Diana resolut. 54. miscel. 1. tom. 1. et in praxi tenendam aestimo per ea, quae habet Rota decis. Buratti 2. num. 11.*

Aleatorum susceptores, idest qui, ut dicitur in *leg. 1. ff. de aleae lusu*, et *aleat.* receptant collusores alearum, paratum locum commodare soliti omnibus ludere aleis volentibus, sunt in malo statu, quia semper peccant mortaliter: cum sint causa proxima fraudum, rixarum, et blasphemiarum, ut patet ex *dict. leg. 1. et leg. Alearum, C. de relig. et sump. fun.* et tenentur in conscientia in subsidium restituere quidquid collusores ibi, seu in ipsorum statione damni passi fuerint, sive ex rixa, sive ex fraude, aut aliter per injustitiam, ut *Sanchez. loc. cit. dub. 21. n. 1. et 5.* cum aliis Doctoribus; et quamvis pro foro externo reprobatur sit exercitium susceptorum, quando publice suscipiunt, *Menoch. de arbitr. casu 399. n. 18.* et propter aliquod emolumentum receptant, saltem accipiendo mercedem pro chartis, et pro candela, ut *Jo. de Are. in d. leg. 1. Paris de Put. tract. de ludo n. 46.* tamen pro foro conscientiae, et canonico, non sunt haec necessaria, ut teneantur, et arbitrarie puniantur, si tamen frequenter suscipiunt.

III. Aleatores, scilicet publici lusores alearum, idest, qui, ut ait *Menoch. ibi, et Rota divers. decis. 426. par. 1.* indifferenter, seu cum diversis, et ad longum tempus, et de notabili quantitate, et frequenter ludunt; itemque aleatorum susceptores, sunt personae viles, et infames, ut habetur in *c. Inter dilectos, de excess. Praelat. ibid. Abb. numero 1. et 2. Barbos. n. 3.* ubi plures allegat, et *Garz. de benef. part. 7. c. 8. a n. 38.* sed intellige, ut sint infames infamia facti, et non juris, ut *Abb. d. n. 2. et 8. Garz. a num. 38. et seqq.* Quare per triennalem constantem vitae emendationem infamia cessat, per ea, quae dixi *part. 1. c. 33. in fin.* et facit *Auth. Interdicimus, C. de Episc. et Cleric. cum auth. Unde sumitur*, ubi clericus aleator detrudendus erat in monasterium ad triennium poenitentiae.

Hinc sequitur, quod aleatores, et susceptores sunt repellendi a testimonio ferendo, quando tempore ferendi testimonii retinent talem consuetudinem, *Rolan. a Valle cons. 34. n. 2. et 4. lib. 2. Jo. Gutierrez de contract. juratis c. 53. n. 5.* item, quod isti sunt irregulares, ut promoveri non possint ad ordines *gloss. in c. Clerici 15. verbo Ad aleas, de vit. et hon. Cleric. Majol. lib. de irreg. c. 1. n. 7.* durante scilicet infamia praedicta; secus post triennalem vitae emendationem, ut dixi.

Item sequitur, secundum multorum sententiam,

quod isti ratione infamiae facti sunt inhabiles ad obtinenda beneficia ecclesiastica, ita ut collatio eis facta, sit eo ipso jure nulla, ut tenet *Abbas in d. c. Inter dilectos, n. 6. Bernar. Diaz in praxi c. 73. n. 2.* et plures allegat, et sequitur *Barbos. in d. c. Inter dilectos n. 4.* et tenet *Rota divers. decis. 426. num. 2.* ubi quod collatio facta clerico, publico notorio aleatori, est ipso jure nulla: si autem non erat publicus notorius lusor, est irritanda: et ibi habes modum probandi, seu articulandi super publicitate, et notorietate, et consuetudine ludendi. Contra tamen alii multi tenent, quod collatio beneficii facta infami infamia facti, ut aleatori publico notorio, non sit ipso jure nulla, sed annullanda: quos allegat, et sequitur *Garz. loc. cit. n. 47. et Salzedo ad Diaz c. 73. cit. lit. D.* qui dicunt, secus esse in collatione facta infami infamia juris, quia tunc concedunt, fore nullam ipso jure.

Utraque autem sententia est probabilis, et fere aequali numero Doctorum suffulta. Illud est certum: primo, quod si agatur de beneficio aleatori conferendo, vel de eo instituendo, vel confirmando, repellendus erit, et cassanda praesentatio, nominatio, seu electio, ut *dict. c. Inter dilectos, ibid. Abbas n. 6. et Rota divers. loco cit. n. ult. et Garz. n. 60.* Deinde est certum, quod si clericus aleator, vel susceptor, monitus non desistat ab officio, et beneficio deponi poterit, ut *Abb. in dict. c. Inter dilectos, n. 6. Sylv. Praepos. Gemin. et Caccialup. quos sequitur Majol. d. c. 1. n. 7. lib. 3.* quamvis de hoc dubitet *Bernar. Diaz c. 73. n. 2.* qui putat, pro arbitrio judicis esse puniendum.

CAPUT I.

Majestatis laesae Crimen.

I. Reus laesae majestatis tam in primo, quam in secundo capite legis juliae, efficitur ipso jure infamis, ex *lege Quisquis, C. ad leg. Julianam majestatis, Farinac. quaest. 116. n. 4.* cum adductis per eum; et consequenter est irregularis, ut notat *Majol. de irregular. lib. 5. c. 47. n. 1.* ubi ampliat etiam in persona ecclesiastica, offendente suum Principem naturalem, seu temporalem.

II. Praeterea, secundum multos Doctores, talis reus laesae majestatis ipso facto est privatus beneficiis, officiis, jurisdictione, jure patronatus, et aliis juribus ecclesiasticis, seu juris canonici, propter argumentum a crimine haeresis ad crimen laesae majestatis: ita tenent *Rebuff. in praxi part. 3. tit. 1. de modis amitti benef. num. 32. Gonzal. regular. 8. gloss. 15. in princip. n. 72. Barbos. alleg. 52. n. 233.* Sed haec doctrina communiter rejicitur, quia non est ipso facto privatus juribus ecclesiasticis, sed potest per sententiam privari: ita *Barb. in extravag. Qui sint rebelles, verbo Rebellando n. 21. Bern. Diaz in praxi cap. 121. in fin. Farinac. quaest. 116. num. 70.*

III. Si tamen clericus, habitu dimisso, committeret crimen laesae majestatis in suum Principem temporalem, etsi non sit proprie reus laesae majestatis, sed proditoris, quia ipse non est subditus Principis temporalis, *Clar. §. fin. quaest. 36. Farin. q. 111. num. 261.* nihilominus, secundum multos Doctores, ipso facto, omne privilegium clericale amitteret,

etiam fori, et canonis, etiam nulla monitione praecedente, per *cap. Perpendimus. 23. de sent. excommunic. Boss. tit. de foro, comp. n. 139. Clarus loco cit. vers. Quaero nunquid, et versic. Quaero modo*, ubi testatur de communi, et tenet *Guid. Papa. dec. 401.* Sed vide, quae dixi verbo *Apostasia ab ordine. c. 4. n. 7.* ubi cum probabiliori sententia, et communi Theologorum, dixi in similibus, clericum, sine monitione, amittere solum privilegium fori, sed non canonis.

IV. Insuper reus laesae majestatis in personam ipsiusmet Principis, est ipso jure privatus immunitate ecclesiastica, scilicet sacri asyli, seu refugii, ex *Bulla Gregor. XIV. de qua dixi verbo Immunitas. c. 1.* requiritur tamen Episcopi declaratoria, ut patet ex ea *Bulla.*

V. Filii reorum laesae majestatis, in primo capite, sunt ipso jure infames, ex *leg. Quisquis, C. ad leg. Juliam majestatis, §. Filii vero*; unde indigni sunt, et inhabiles ad honores, non solum seculares, sed etiam ecclesiasticos, *Archid. in c. Si quis 6. quaest. 1. Bellamer. n. 2. Turrecr. n. 17. Praepos. n. 2. Farin. quaest. 116. n. 83.* et consequenter sunt irregulares, et minime promovendi ad ordines, vel beneficia, *Gigas de crim. laesae majestatis. lib. 3. rub. de poenis quas filii, et c. quaest. 12. Farin. num. 83.*

Sed limita, ut non procedant haec in filiis jam clericis ecclesiasticis existentibus, quando parentes ipsorum committunt crimen laesae majestatis in personam sui Principis temporalis, *Archid. et Praepos. in d. c. Si quis n. 3. Turrecr. ibi n. 7. Francus in c. Felicis n. 5. de poenis in 6. Farinac. loc. cit. num. 117. et 118.*

Limita secundo, ut procedat tantum, quando pater commisit laesae majestatis crimen per conjurationem, seu factionem initam, ex dicta *c. Si quis, Farinac. num. 69. et 112.*

Limita tertio, quod non procedunt, nisi pater fuerit per definitivam condemnatus, confessus, vel convictus; non autem si in contumaciam condemnatus, non praecedentibus plenis probationibus, *Farinac. num. 130.*

Limita quarto, quod si pater reus, fuit restitutus a Principe, filius non est amplius infamis, nec irregularis, *Canonistae loco cit. et Farin. num. 141.*

Limita quinto, quod multi dicunt, poenas filiorum ex *d. leg. Quisquis*, non esse usu receptas, *Farinac. num. 144.*

CAPUT II.

Majestatis laesae crimen, offendendo in persona Summum Pontificem, vel Cardinales, vel ad id cooperando.

Nota, quod nulla est censura specialiter lata in offendentem personam ipsam Papae: tamen multae in tali casu incurruntur latae contra offendentes clericos, Episcopos, Patriarchas, et Cardinales: et quod poenae omnes in jure latae in *c. Felicis de poenis in 6.* contra offendentem Cardinales, procedant contra offendentem Pontificem Romanum docet *Afflic. tit. quae sint regalia, verbo. Et bona committentium n. 19. Farin. in praxi q. 116. §. 1. n. 4. et 28. Boss. tit. de crim. laesae Majest. num. 60. Sanch. in decal. lib. 2. c. 28. n. 20.* qui plures Doctores allegat.

In Extravaganti tamen Pauli II. Etsi Domini 3. de poenit. et remis. in concessionibus, quae aliquando dari solent a Papa absolvendi a casibus, et censuris eidem reservatis, excipiebatur casus -- conspiracy in personam, aut statum Romani Pontificis, seu cujusvis offensae, inobedientiae, seu rebellionis ejusdem Pontificis, vel Sedis Apostolicae -- *qui autem hodie casus excipiantur in similibus concessionibus, attendendus est earum tenor.* --

I. Excommunicatio igitur prima incurritur, per injectionem scilicet manus in personam Papae, vel Cardinalis, ex *c. Si quis suadente. 17. q. 4.* quae est Papae reservata, de qua dixi verbo *Injuria c. 2.*

II. Alia etiam excommunicatio Papae reservata, et poenae latae sunt in *Clem. 1. de poenis*, contra percutientem, capientem, bannientem Episcopum consecratum, et contra filios taliter delinquentium, et interdictum contra loca, de quibus dixi verbo *Injuria c. 4.* quae similiter, et a fortiori procedunt, quando tales actiones contra Romanum Episcopum, quod absit, exercerentur.

III. Alia etiam excommunicatio est latae sententiae in *c. 11. Bullae in Coena Domini*, Papae reservata, contra interficientes, mutilantes, vulnerantes, percutientes, et capientes, carcerantes, detinentes, vel hostiliter persequentes S. R. Ecclesiae Cardinales, vel Episcopos, Archiepiscopos, Patriarchas, aut eos, a suis diocesis, terris, seu dominiis ejicientes, et contra talia mandantes, rata habentes, vel praestantes in eis auxilium, consilium, vel favorem: de qua dixi verbo *Injuria cap. 5.*

IV. Insuper *cap. Felicis de poenis in 6.* contra eum, qui Cardinalem, et a fortiori, si Papam, fuerit hostiliter insecutus, vel percusserit, vel ceperit, vel socius fuerit facientis, aut fieri mandaverit, vel factum ratum habuerit, aut consilium dederit, vel favorem, aut postea receptaverit, vel defensaverit scienter eundem, lata est: primo excommunicatio; et quandiu in sua contumacia perduraverit, singulis Dominicis, et festis, pulsatis campanis, et candelis accensis, per omnes illius loci Ecclesias, in quo tantum facinus fuerit attentatum, et civitatum, et dioecesium vicinarum est excommunicatus publice denunciandus, et absolutio Papae reservatur: secundo lata est ibidem, tanquam contra reos laesae majestatis, poena infamiae juris, et consequenter etiam irregularitatis, ut dixi *cap. praecedenti*: tertio poena lata est perpetuae diffidationis, et banni: quarto, ut sint intestabiles, ut nec liberam habeant testamenti factionem, nec ad alicujus bona ex testamento, vel ab intestato vocentur: quinto, domus diruenda in perpetuum: sexto, nullus respondere eis in judicio tenetur; sed post absolutionem a censura poterunt suam, et suorum injuriam in judiciis prosequi, et repetere credita post absolutionem quaesita: septimo bona ipsorum sunt ipso jure confiscata: octavo sunt ipso jure privati feudis, locationibus, et beneficiis spiritualibus, et temporalibus, quae ab Ecclesiis obtinent, et ad easdem Ecclesias libere revertuntur: nono, ut cum fuerint absolvendi ab excommunicatione praedicta, idone caveant, quod injectae poenae, seu poenitentiae parebunt; et debent eam poenitentiam facere, ut per omnes Ecclesias principales illius loci, vicinorumque locorum diebus Dominicis, et solemnibus ince-

dant nudi coram populo, femoralia tantum habentes, et ferulas deferentes in manibus, cum quibus per easdem Ecclesias publice fustigentur, ituri postea ultra mare, acturi poenitentiam ad minus per tres annos, nec inde recessuri sine licentia Papae speciali: decimo filii, et nepotes, per lineam rectam ipsius virilem descendentes, sunt ipso jure privati omni beneficio ecclesiastico, et infamia juris affecti, et inhabiles ad publica officia, et testimonium ferendam in judicio, et ad omnes actus legitimos; et irregulares, ut promoveri ad ordines nequeant, aut ad beneficia, aut officia ecclesiastica, omni spe dispensationis adempta; imo sunt etiam irregulares, ut non possint ministrare in susceptis, ut *Gigas de crimin. laesae majest. tit. de poenis filiorum q. 12.* undecimo civitas quaelibet, praeter Urbem Romam, quae praedicta facientibus consilium, vel auxilium dederit, vel favorem, vel intra mensem taliter delinquentes, prout potuerit, non duxerit puniendos, pontificali, seu episcopali est eo ipso dignitate privata; et nihilominus remanet interdicta: duodecimo, si Princeps, Senator, Consul, Potestas, vel alius dominus, sive Rector contra praesumptores praedictos, praesentis Constitutionis tenorem non fecerit observari, tam ipse, quam officiales ipsius, infra mensem, postquam res ad notitiam eorum pervenerit, eo ipso sententiam excommunicationis incurrunt: sed non est reservata.

V. Ex Bulla 93. Pii V. *Infelicis*, excommunicationis, et poenae latae in d. cap. *Felicis*, cum eadem reservatione, sunt extensae contra non revelantes, quamprimum scriverint, vel conjecerint factum, vel faciendum aliquid ex praedictis: et debet denuntiatio fieri Papae, si in Curia fiat delictum, alias fiat Ordinario loci: et mandatur Episcopis, ut statim id Papae denuntient; non tamen sub eisdem poenis: item si Ordinarius ipse sit Cardinalis offensus, tunc viciniore Episcopo: quod si crimen nondum sit commissum, etiam ipsi Cardinali debet fieri revelatio: et procedit quantumvis occultum sit crimen. Hanc Constitutionem c. *Felicis* explicant ibi *Canonistae*, et satis diffuse *Barbosa ibidem*, et *Farinac. quaest. criminali 112. a n. 75. cum seqq.*

Nota circa secundam poenam, scilicet infamiae, quod in conscientia non ligat ante declaratoriam sententiam, aut confessionem judicalem, *Farinac. quaest. 116. §. 1. n. 4. et 5., et quaest. 112. n. 120.*

Circa tertiam poenam nota, quod licet iste bannitus, et proscriptus ipso jure habeatur, et bannitus ob crimen laesae Majestatis possit impune occidi, ut hostis publicus, l. 3. §. fin. ff. ad leg. Corn. de sicar. *Farin. quaest. 103. n. 13. et quaest. 116. n. 27.* tamen intelligendum est, procedere, quando est in actu, et exercitio rebellionis, vel lata sententia declaratoria banni ex hoc capite, ut *Clarus §. Laesae majestatis crimen, vers. penul. Farin. cons. crimin. 113.* et dixi verbo *Assassinium*.

Nota tertio, alias poenas privationum jurium, et actionum, et confiscationem bonorum, secundum probabiliorum, requirere sententiam declaratoriam, ut *Sanchez lib. 2. c. 22. n. 3. in decal. Suar. de fide disp. 21. sect. 21. n. 20. Farin. q. 116. §. 1. n. 15.* similiter poena, quod sit intestabilis, non ligat ante declaratoriam, unde poterit capere legata, et haereditates, *Less. lib. 2. cap. 19. n. 52. Sanchez lib. 2. c. 14. num. 31.*

Nota quarto, circa poenam irregularitatis, tam ipsius rei, quam filiorum, quod ligat ipso facto ante declaratoriam, quia infertur per se, et non pendet ex infamia, ut *Sanchez lib. 2. c. 27. n. 28.*, quod intellige, dummodo crimen sit notorium, ut dixi verbo *Haeresis cap. 3.*

Nota quinto, circa censuram interdicti, quod non ligat ante denuntiationem nominatim factam de tali loco, *Suar. de censur. disp. 37. sect. 2. n. 5. Coninch. de censur. disp. 17. dub. 5. in fin.*

Nota sexto, circa poenam privationis sedis episcopalis, quod non ligat ante declaratoriam, cum sit dejectio de proprio statu, et jure acquisito, et possesso: et dixi par. 1. c. 40.

Nota septimo, circa praedictas poenas, ut non procedant, si quis Cardinalem percutiat, vel occidat, justae defensionis causa, per ea quae *Cherubin. in compendio super. Bulla 93. Pii V. schol. 2.*

Nota octavo, quoad non revelantes, admitti purgationem morae, ex d. Bulla Pii V., ubi si ad sanitatem reversi, crimen adhuc occultum detexerint, omni noxa penitus liberentur, unde poterunt absolvi ab excommunicatione incursa, et cessabit reservatio eo ipso, propter particulam, penitus, *Tirrag. in leg. Si unquam, verbo Revertatur n. 105.*

CAPUT III.

Majestatis laesae crimen per hostilem invasionem in bona Papae, vel Cardinalis.

Vide verbo *Conclave cap. 9.* ubi reperies Constitutionem c. *Felicis* ex parte ad hunc casum extensam fuisse ex Bulla Leonis X.

CAPUT IV.

Majestatis laesae crimen inquirentium per viam superstitionis de vita, et morte Papae, vel Reipublicae Christianae statu, vel consanguineorum Papae.

Vide verbo *Superstitio num. 3.*

CAPUT V.

Majestatis laesae crimen offendentis familiares Papae, vel Cardinalis.

I. In c. *Felicis*, de poenis in 6. §. *Praemissis* etiam, statutum est, ut si quis aliquem de clericis, vel religiosis familiae Papae, vel Cardinalis hostiliter insecutus fuerit, vel percusserit, vel ceperit, vel socius fuerit facienti, aut fieri mandaverit, vel factum ratum habuerit, aut consilium dederit, vel favorem, aut postea receptaverit, vel defensaverit scienter eundem, proportionetur poena delicto: ex quibus verbis textus nonnulli Doctores aestimant, poenas d. cap. *Felicis* latas contra offendentem Cardinalem, vel ut supra, cooperantem, esse extensas contra offendentem modis praedictis familiares Papae, vel Cardinalis, si isti familiares sint clerici, vel religiosi, et dummodo offendantur, quatenus sunt familiares Papae, vel Cardinalis, nempe in odium Papae, vel Cardinalis, cui famulantur: unde dicunt, taliter delinquentes incurrere etiam excommunicationem ibi latam contra offendentes Papam, vel Cardinales, ita tenet *Marius Alterius tom. 1. lib. 5. disp. 12. c. 3. §. 7. Armilla*

verbo *Excommunicatio* n. 13. §. *Excomm.* 2. *Sylvest. verbo Excommunicatio* 7. n. 22. et hanc sententiam fere communiter a DD. tradi, ait *Bonac. de censur. particular. dis. 1. q. 12. pun. 2. n. 12.* sed contraria sententia est vera, et communis, quod in *d. c. Felicis* nulla determinata sit poena contra offendentem familiares praedictos, sed solum ibi decernatur, tales puniendos arbitrio iudicis; gravius quidem, quam si aliquem alium clericum, vel religiosum offendissent: et ita tradunt *Archid. in dict. c. Felicis* n. 16. *Francus ibi in §. Illud, Menoch. de arbitrar. casu* 552. n. 1. et *Bonac. loco citat.* et idem sentiunt alii Doctores communiter, qui exponunt dictam excommunicationem latam in *cap. Felicis*, qui eam non extendunt ad offendentem familiares praedictos, ut *Toletus lib. 1. c. 35. §. Nonna excomm. Suar. de censur. disp. 22. sect. 3. n. 12. et seqq. Navarr. c. 27. n. 96. et 97.*

II. Illud verum est, tales delinquentes aliqua ratione dici reos laesae majestatis ex dicto textu, tenet *Farin. quaest. 112. num. 103.* Praeterea verum est, incurrere in excommunicationem *can. Si quis suadente* 17. *quaest. 4.* si offensa sit cum violenta manus injectione, ut percutiendo, vel capiendo, non autem solum insequendo hostiliter sine ulla violentia, seu contactu circa personam.

III. An autem dicti delinquentes incurrant in excommunicationem latam in *cap. 11. Bullae in Coena Domini* contra offendentem Cardinales: aliqui affirmant, ut *Vivald. super eod. cap. 11. num. 86. et Sayr. lib. 3. cap. 15. n. 4.* sed contraria est vera, et communis, ut *Alter. Sousa, Duard.* quos sequitur *Bonac. num. 11. loco cit.*

An vero incurrant in excommunicationem latam in *c. 12. Bullae in Coena Domini*, contra offendentes eos, qui in Curia pro suis negociis morantur? Respondeo negative, quia ipsa causa famulatus non dicitur negotium, de quo *ibi Marius. Alterius disp. 13. cap. 1. §. Verum non incurritur:* sed utrum si quis dictos familiares offenderet in persona, praetextu jurisdictionis, quam vere non haberet in illos, in Curia morantes, incurreret in excommunicationem latam in *cap. 9. Bullae in Coena Domini*, etiamsi isti familiares offensi non essent personae ecclesiasticae? aliqui affirmant, ut *Cajet. excomm. c. 14. Toletus lib. 1. cap. 25. §. Aliud dubium, Filiuc. tract. 16. num. 162.*

Sed contraria est verior, quia textus ille loquitur de morantibus in Curia formaliter, idest propter negocia, aut officia Curiae, seu quae ad Curiam Papae pertinent, ejusque audientiam, in materia gratiae, vel justitiae: ita *Suarez disput. 21. sect. 2. n. 66. Alter. disp. 10. c. 2. et 5. Duardus in Bullam c. 9. quaest. 34. et 37. Ugolin. ibi, vers. Necnon illos, Bonac. pun. 1. n. 39. super eo cap. 9.*

CAPUT I.

Manus sibi inferens violentas.

I. Excommunicationem incurrit Papae reservatam clericus, vel monachus, seu religiosus, sibi manus inferens violentas, scilicet se ipsum percutiens malo animo, ex *can. si quis suadente* 17. *quaest. 4.* secundum magis communem sententiam, ut dixi *sup. verb. Injuria c. 2. §. Amplia tertio*, et

de communi testatur *Farinac. quaest. 128. num. 25. tenet Menoch. de arbitr. casu* 284. §. *Nam, et si quis n. 5. et alii a me relati loco citato.*

II. Infamiam juris incurrit, et consequenter etiam irregularis efficitur is, qui sibi manus violentas intulit, se ipsum vulnerando, aut alias se occidere procurando, etiamsi non metu reatus, et poenae, sed taedio vitae, dolore, aut furore, seu morbo, secundum nonnullos DD. et ita tenet *Richar. Malumb. quem allegat, et sequitur Jo. Andr. in addit. ad specul. tit. de poenis §. un. verb. Praelibatam, et Farinac. loco cit. n. 31.* qui ponunt exemplum in advocatione, qui pudore aeris alieni tentavit se occidere; et concludunt, eum abradendum de matricula tanquam infamem; et probant hanc doctrinam *leg. Si quis aliquid in fin. ff. de poen. leg. Omne delictum §. Qui se vulneraverit ff. de re mil. ubi miles, qui sibi manus intulit, si metu poenae id fecit, capite puniendus est: si autem impatentia doloris, aut furore etc. cum ignominia mittendus est: et absolute de omni clerico tenet Majol. loco cit. sed contra dicendum puto in paganis, scilicet in iis, qui milites non sunt; quod, si furore, aut dolore sibi manus inferant, nullam juris infamiam, neque poenam aliam externi fori civilis incurrant: si autem metu poenae, cum sint rei postulati de crimine capitali, seu publico judicio, tunc cum ex hoc habeantur tanquam confessi, incurrunt juris infamiam, et consequenter sunt irregulares, per *leg. fin. §. Si quis autem ff. de bon. eorum, Menoch. de arbitr. d. casu* 284. n. 23. et *seqq. Farinac. dict. quaest. 128. n. 37. et 39.* Nec obstant *tex. citati*, quia id speciale est in milite, in quo major requiritur constantia, et fortitudo, ut notant *Ignecus in leg. 1. §. Si manus ff. ad S. C. Syllan. Menoch. loco cit. n. 23. et consentit Farin. ibi n. 23.* imo neque miles dolore, aut furore sibi manus inferens, erit infamis, nisi ratione ignominiosae missionis, ut *ibi dicitur, et per ea, quae dixi verb. Bellum cap. 2. in fin.* neque obstat *Majol. ubi sup.* quia intelligendus est de irregularitate improprie dicta, orta ex infamia canonica, quae incurritur ex omni peccato mortali; sed sola etiam poenitentia, seu contritione deletur, ut *Navarr. c. 27. n. 204. Sayr. lib. 7. de cens. cap. 11. num. 18.**

III. Irregularitatem incurrit mutilans sibi aliquod membrum, vel partem membri extra casum necessitatis, ut dixi *verb. Membrum cap. 1.*

IV. Testamentum illius, qui sibi manus intulit metu poenae, postquam reus fuit postulatus de crimine publico, scilicet merente poenam mortis, est invalidum; et omnia illius bona fisco applicantur, secus si impatentia doloris, aut luctus etc. *leg. Qui rei, in princ. ff. de bon. eorum leg. 1. §. Si quis non metu ff. ad Syllan. leg. 2. C. qui test. fac. poss. sed haec poena non ligat in foro conscientiae ante sententiam declaratoriam, ut dixi *part. 1. c. 39.**

V. Sepultura ecclesiastica, et suffragiis, et oblationibus privatus manet is, qui se ipsum voluntarie occidit, sive timore poenae, sive impatentia doloris etc. *c. Placuit ibi DD. 23. quaest. 5. Menoch. de arbitr. d. casu* 284. n. 35. *Farinac. d. quaest. 128. num. 16.*

Limita omnes poenas praedictas, ut non procedant contra eum, qui furore, seu dementia sibi manus intulit: quia actus furiosi, seu mente capti,

non sunt humani, sed tanquam a casu reputantur, leg. Divus ff. praes. gloss. in Clem. 1. de homic. verbo Furiosus, Tiraquell. de mitig. poen. causa 2. num. 1. ideo poenam non merentur, ut dixi par. 1. cap. 19. unde furiosus aliquem mutilans, vel occidens, non fit irregularis, scilicet ex homicidio, ut Clemen. cit. de hom. sed est solum irregularis ratione furoris, ut dixi d. c. 19. neque furiosus se ipsum occidens, privatur ecclesiastica sepultura, gloss. in d. c. Placuit verbo Voluntarie 25. q. 5. Farinae. d. q. 128. n. 18. cum communi sententia.

In dubio tamen sibi manus inferens, per se loquendo, non praesumitur furore insanus, seu mente captus, sed deliberate, et cum peccato mortali id facere, ut Layman lib. 3. tract. de injusta laesione corporis cap. 1. num. 8. et nemo praesumitur furiosus, aut demens, nisi probetur, ut late Menoch. praesumpt. 45. n. 18. et 22. lib. 6. tamen ex conjecturis probatur furor, seu amentia illius: primo, quando constat, talem prius fuisse virum probum, ac satis pium, ita Layman ibi: secundo, si constat, eum melancholiae morbo affectum fuisse, seu atra bile laborasse, Clar. quaest. 60. §. Item quaero, Layman ibi: tertio si passio illa, et affectus sibi manus inferendi, non fuit in illo ad breve tempus, sed perseverans, et habitualis; tunc enim signum est, non hoc fecisse ex accidentali irae passione, sed ex causa permanente, fundata in laesione organorum, vel humorum; ergo apparet, eum proprie furiosum esse, et mentecaptum, ut Navarr. c. 25. n. 72. vers. Admoneo te, Molin. de just. tract. 3. disp. 70. n. 12. Ugolin. de irregul. c. 53. in princ. n. 4. unde Aristot. problem. sect. 30. ait, illam inclinationem occidendi se ipsum ex eo provenire, quod calor naturalis violenter, seu contra naturam in tali persona marcescat, ob nimiam atrae bilis frigiditatem. Alias etiam conjecturas ad probandum furorem, seu dementiam late prosequitur Menoch. loco cit. praesumpt. 45. lib. 6.

Limita secundo cum Layman d. cap. 1. num. ult. quod occidens se ipsum, si ante mortem signa poenitentiae ediderit hujus facinoris, non erit privatus ecclesiastica sepultura: non tamen effugiet poenas externi fori, de quibus supra diximus, ita Layman ibi. cum Sylvest.

CAPUT I.

Marchae Anconitanae rectores, et officiales offendentes dictae provinciae Praesidentes, tam in spiritualibus, quam in temporalibus.

Ex Extravaganti unica Joan. XXII. Dierum de poenis, in qua enumerantur decem, et septem modi offensionis, praeter poenas temporales ibidem inflatas, incurrunt excommunicationem Papae reservatam: universitas vero, seu communitas, ejusque territorium, et districtus subjacent ipso facto interdicto ecclesiastico: insuper ecclesiastici quicunque, etiamsi episcopali, archiepiscopali, vel patriarchali, vel superiori dignitate praefulgeant, ipso facto privati sunt dignitatibus, officiis, et beneficiis ecclesiasticis, vel mundanis, inhabilesque redduntur ad ea; et quaelibet alia in posterum obtinenda. ☞

CAPUT I.

Matrimonia sacerdotes, vel clerici vel religiosi solemnizantes aut matrimonio conjungentes sine licentia parochi.

Ex Clem. 1. de privil. religiosi, qui matrimonia solemnizare praesumunt, non habita super eo parochi licentia speciali, excommunicationem incurrunt ipso facto, per Sedem Apostolicam dumtaxat absolvendi, quos etiam locorum Ordinarii, postquam de hoc eis constiterit, excommunicatos debent facere publice denuntiari, donec de absolutione ipsorum eis fuerit facta fides; nullo religiosi eisdem super hoc exemptionis, vel alio privilegio suffragante.

Limita, et declara, quod licet alibi solemnizatio nuptiarum contineat benedictionem nuptiarum, et traductionem ad domum, convivium, et alia signa laetitiae, ut text. et DD. in c. Non oportet 1. et 2. et c. Non licet, et cap. Nec uxorem 33. quaest. 4. Sanch. lib. 7. de matrim. disput. 7. n. 16. et 17. tamen hic solum continet benedictionem nuptiarum, quia ea sola tempore hujus Clementinae ad parochos pertinebat, ut Sayr. lib. 3. de cens. c. 29. num. 32. Sanch. d. disp. 7. num. 18.

Ex Trident. sess. 24. cap. 1. de reform. matrim. si quis parochus, vel alius sacerdos, sive regularis, sive secularis sit, etiamsi id sibi ex privilegio, vel immemorabili consuetudine licere contendat, alterius parochiae sponsos sine illorum parochi licentia matrimonio conjungere, aut benedicere ausus fuerit, ipso jure tandiu suspensus manet quandiu ab Ordinario ejus parochi, qui matrimonio interesse debebat, seu a quo benedictio suscipienda erat, absolvatur.

Adverte, quod multi putant, decretum hoc poenale non abrogasse poenam excommunicationis, latam in Clementina praefata, et ideo dicunt, regulares, illius Clementinae transgressores incurrere, et illam excommunicationem, et hanc suspensionem, quia regulam statuunt, quod poena nova non tollit antiquam, quando sunt latae sententiae; secus si ferendae: ita in terminis tenet Sanch. lib. 3. de matrim. disput. 48. n. 8. cum Navarro, et Majolo, et tenet Marius Alterius tom. 2. disput. 11. cap. 5. col. 6. et 7. Ugolin. et Molfesius, quos allegat, et sequitur Barbos. in d. Clemen. 1. n. 7. Contrariam tamen sententiam multi tenent, scilicet abrogatam esse excommunicationis poenam in d. Clem. latam, per suspensionis poenam latam in Tridentino, quia poena gravior antiqua censetur abrogata per poenam mitiorem novam: ita Henric. lib. 13. c. 38. Sayr. lib. 2. c. 15. n. 10. Bonac. de susp. particul. disp. 3. quaest. 3. punct. 5. n. 6. Rebell. posth. 4. lib. decl. sect. 2. n. 83. Basil. Pontius de imp. matrim. c. 26. §. 2. et §. 6. Suar. de censur. disp. 12. sect. 4. num. 13. et ita invenio responsum a Sacra Congregatione Concilii.

Adverte secundo, quod in hanc suspensionem incurrit transgressor, si sit parochus alienus, etiam non sacerdos, vel si sit sacerdos, non habens parochiam, ut Sanch. disp. 49. num. 3. lib. 7.

Adverte tertio, sufficere licentiam Ordinarii loci, quia appellatione proprii parochi, venit etiam

Ordinarius dioecesanus, *Sanch. lib. 7. disp. 82. n. 2. Salzedo ad Diaz in praxi c. 76. §. 14. Rota recent. part. 1. dec. 166. n. 8. cum Sac. Congreg.*

Adverte quarto, quod multi putant, hanc suspensionem esse solum ab officio, seu a divinis, *Sayr. lib. 4. c. 15. n. 10. de censur. Suarez disput. 31. de censur. sect. 4. n. 18. Filiucc. tract. 17. n. 10.* sed alii dicunt, esse ab officio, et beneficio, *Bonacc. de censur. partic. disput. 3. q. 3. punct. 5. n. 7. Hurtado de matrim. et cens. tract. de suspens. diff. 13. n. 40. Franc. Molina differ. 11. n. 149. lib. 2. de ritu nupt. Barbos. de offic. parochi c. 21. n. ult. et in cap. 1. de secund. nupt. n. 6.* et haec videtur ex verbis textus generalibus.

Adverte quinto, quod si sponsus asserat, se licentiam habuisse a parochi, si ipse est fide valde dignus, potest stari dicto illius; *Sanch. lib. 3. disp. 37. n. 3.* item si impugnetur matrimonium ex hoc capite defectus licentiae parochi ab alio, quam ab ipso proprio parochi, tenetur impugnans probare, et praesumitur adfuisse, ut *Sanch. ibi n. 5. et Masc. concl. 982.* praesertim si post matrimonium contractum coram alieno sacerdote, proprius parochus, sciens hoc, non reclamavit, neque conquestus est, et ita late *Menoc. in simili lib. 2. praes. 33. n. 7. cum multis DD. Lap. alleg. 126. n. 1. et ibi Mandos. cum communi, Mascard. de probat. concl. 982.*

CAPUT II.

Matrimonium bigami.

I. Irregularis efficitur, ut nunquam possit ad ordines promoveri, nec beneficium, aut pensiones ecclesiasticas obtinere ob bigamiam proprie dictam, seu formalem, is qui, soluto primo matrimonio legitime contracto, et consummato, aliud legitime contrahit, et consummat: probatur ex Apostolica traditione 2. *Timoth. 3. et can. Anast. 16. et ex cap. 1. de bigam. non ord. et Trident. sess. 23. c. 17. de ref. de qua re vide Sanchez lib. 7. de matr. disp. 83. n. 8. Gutier. de matrim. cap. 107.*

Eodem modo irregularis efficitur ex bigamia interpretativa, seu virtuali, qui matrimonium contrahit, et consummat cum vidua, aut alias cum muliere corrupta, idest jam ab alio carnaliter cognita, ut c. *Si quis viduam*, 50. dist. c. *Debitum et cap. fin. de big.* et procedit, etiamsi mulier fuisset ab alio vi, aut ignoranter, seu sine suo consensu cognita; quia haec irregularitas non est poena, seu ex delicto, sed ex defectu, est communis sententia apud *Sanch. disp. 84. n. 9. lib. 7. Garziam de benef. par. 7. c. 6. n. 18.* non procedit, si ducat uxorem a se corruptam, *Layman de irregularit. cap. 6. num. 3.*

Super irregularitate ex bigamia, sive propria, sive interpretativa, solus Papa dispensare potest, ut censuit Sacra Congreg. apud *Garziam ibi n. 3.* dixi infra verbo *Ordo c. 2.* facilius tamen Papa dispensat super irregularitate ex bigamia interpretativa, quam super proprie dicta, *Rota recent. part. 1. decis. 367. n. 6. cum ibi alleg.*

Nota, quod dixi, ad bigamiam inducendam requiri matrimonium esse consummatum, per copulam scilicet conjugalem; quia ex solo contractu non dicitur vir divisisse in plures carnem suam, unde non

deficit significatio Sacramenti, ut c. *Debitum de bigam. Rota decis. 519. n. 5. par. 2. recent.* in dubio autem de consummatione, si conjuges cohabitaverunt duobus saltem mensibus a die contractus, praesumptio est violenta, quod matrimonium consummaverint, gloss. in c. *Si quis accepit* 33. q. 1. *Rota d. decis. 519. n. 6.* nisi haec praesumptio aliunde infringatur; ut constito de virginitate foeminae per inspectionem dñarum matronarum, c. *pen. de prob. Sanch. lib. 7. dis. 113.* vel constito, quod vir, aut mulier a die contractus semper tali infirmitate laboraverit, qua stante, copula reddatur inverisimilis, *Rota ibi n. 7.* vel constito, quod vir non excedebat decimum quartum aetatis annum, *Sanchez dis. 104. n. 4. lib. 7.*

II. Privilegio clericali quocunque, omnibusque beneficiis, ac pensionibus ecclesiasticis ipso jure privatur clericus in minoribus, si bigamus fiat, ut dixi supra, verbo *Apostasia c. 4. n. 5. et 6.*

III. Vir, et mulier, soluto primo matrimonio, transiens ad secunda vota, seu ad secundas nuptias, diversas poenas incurrit ex jure civili, quarum aliquae sunt a jure canonico approbatae, aliae sunt abrogatae, de quibus videatur c. *de secun. nupt. per totum, et cap. pen. extr. eod. tit. Sanch. lib. 7. de matr. dis. 87. et 88. Gutier. de matrim. c. 108. et 109.* quae cum non sint ecclesiasticae, eas, tanquam ad institutum nostrum non pertinentes, omitto.

IV. Ordinans bigamum, secundum aliquos, suspensionem incurrit, ut dicam verbo *Ordo cap. 2.*

V. Ex c. 1. *de secun. nup.* habetur, secundas nuptias non esse benedicendas, et quod benedicens secundo nubentibus, suspensus ab officio, et beneficio, mittendus est ab Episcopo ad Sedem Apostolicam. Hanc suspensionem esse latae sententiae ex hoc textu aliqui tenent, ut *Jo. Andr. et Durandus apud Sanch. lib. 7. de matrim. dis. 82. n. 27. in fine:* sed communis sententia ait, esse sententiae ferendae ab Episcopo, seu dioecesano, sed cum fuerit promulgata, esse reservatam Papae ejus absolutionem, ut *Sanch. ibi; Genuens. in praxi cap. 59. num. 5. Barbos. in dict. cap. 1. de secund. nupt. et alii apud eos communiter.*

¶ Circa missionem ad Sedem Apostolicam vide a me notata pag. 229. post cap. 3. verb. *Injuria.*

Amplia, quod de rigore juris procedit, ubicunque, saltem alterius conjugis respectu, sint secundae nuptiae, sive sit foemina, sive vir, ut cap. *Vir autem*, eod. tit. *Sanch. n. 15.* et ratio est, quia benedictio non debet repeti super eadem materia jam benedicta, ut d. c. *Vir autem*, *Sanch. num. 16.*

Limita primo, quod hodie ex generali consuetudine ubique recepta, si foemina nondum fuerit benedicta, quia sit primo nubens, etiamsi maritus aliam habuerit uxorem, benedicendae erunt eorum nuptiae, ut *Genuen. c. 59. Possevin. de offic. Curat. c. 10. n. 48. Barbos. in d. cap. Vir autem num. 3.*

¶ Concordat Rituale Romanum in Rubrica de sacram. matrim.

Limita secundo, quod hodie missio ad S. Sedem in casu praedicto est sublata, ita ut absolutio non sit Papae reservata, *Sanch. n. 28. Barb. in d. c. 1. n. 8.* propter *Extrav. Joan. XXII.* per eos relata.

¶ Quae in nulla tamen Decretalium collectione habetur

Limita tertio, quod hodie est in arbitrio Episco-

pi praefato delinquenti, vel suspensionis poenam inferre, vel eum aliter arbitraria poena afficere, ut *Sanch. n. 30. Genuen. n. 5. et Menoch. de arbit. casu 417. n. 8. Barbos. in d. c. 1. n. 7.*

CAPUT III.

Matrimonia plura contrahens contra impedimentum ligaminis.

I. Si maritus, vivente conjugē, aliam ducit uxorem, vel uxor, vivente marito, alium superinduxit, transeundo ad secundas nuptias, nullum est matrimonium, *Matth. c. 19. vide Sanchez lib. 7. de matrim. disp. 79. et disp. 80. et habetur c. 2. et c. fin. de sponsa duor. et c. Veniens, de eo, qui duxit:* adest enim impedimentum ligaminis irritans, ut ibi habetur, nisi in tribus casibus.

Primus est, quando, matrimonio primo contracto, sed nondum consummato, alter conjugum religionem approbatam ingreditur, et solemnem facit professionem: quia conjux remanens in saeculo, potest secundum matrimonium contrahere, quia primum ipso facto dissolvitur per professionem, *c. 2. de convers. conjug. et est definitum de fide a Tridentino sess. 24. de matrim. can. 6. vide Sanchez lib. 2. de matrim. dis. 18. n. 3.*

Secundus casus est, quod ex duobus conjugibus infidelibus alter conversus est ad fidem, et alter remanet infidelis, nolens cum converso cohabitare, vel nisi cum illius scandalo, seu cum contumelia in Creatorem; potest enim conversus discedere ab infideli conjugē, etiam post matrimonium consummatum, et ad secundum matrimonium transire, ut *Epist. prima ad Cor. c. 7. et cap. Quanto de divort. vide Sanchez qui late explicat lib. 7. dis. 74. et 75.*

Tertius casus, quando matrimonium est ratum inter fideles, non consummatum, et Papa dispensat, et dissolvit illius vinculum, ut possint ad aliud matrimonium transire, de qua re vide *Sanchez lib. 2. disp. 14. et 15.*

II. Contrahens secundum matrimonium, stante primo, est suspectus de haeresi, et denuntiandus Inquisitori, per *c. fin. de spons. duorum, Farinac. q. 140. num. 24.* Praecedat autem S. Officium, dum non constat, eum poligamiam perpetrasse ex concupiscentia, aliave ratione, ut error facti etc. quia interim praesumitur ex errore haereticali id fecisse, *Arnab. Alberti de agnosc. assertion. q. 23. n. 60. et 69. Farin. loc. cit. n. 24.* verum est, quod si recusent (moniti) reintegrare primum matrimonium, sunt excommunicandi *c. Cum per bellicam 34. q. 1. non tamen sunt ipso jure excommunicati, ut gloss. ibi not. et Canonistae, quidquid dixerit Farin. ibi n. 32.*

III. Item, qui hoc secundum consummant, incurrunt impedimentum dirimens matrimonium, ut neque defuncto conjugē priori, possint valide inter se contrahere, ut *cap. 1. et seqq. de eo, qui duxit: vide Sanchez de matrim. disp. 79. lib. 7. sed hoc est verum, si uterque conjux fuit in mala fide, secus si alter ignoravit, alterum esse conjugatum, ut d. c. 1. Sanchez n. 31.*

Adverte autem, quod soluto primo matrimonio, scilicet morte conjugis, poterit revalidari secun-

dum matrimonium, novo inter ipsos intercedente consensu, *c. Veniens, ibi gloss. ver. De novo de eo, qui duxit:* et sanè si casus sit publicus, vel facile, publicabilis, debet denuo contrahi in facie Ecclesiae: si autem casus sit occultus, sufficit privatim renovare consensum, *Sanchez lib. 2. c. 37. n. 11.* si tamen in secundo matrimonio adfuit mala fides utriusque, et nihilominus copulam habuerunt; non poterit reparari matrimonium, nisi obtenta dispensatione Apostolica super impedimento criminis adulterii, *c. 2. de eo, qui duxit.*

IV. Item vir, qui aliam superinduxit uxorem, et cum ea consummat, stante primo matrimonio consummato, efficitur bigamus, et irregularis, *Suarez de censur. dis. 49. sect. 2. n. 10. Sanchez de matrim. lib. 7. dis. 84. n. 1. ex c. Nuper de bigamis;* et dicitur bigamia interpretativa, seu virtualis, quia alterum matrimonium non est validum, sed de facto contractum, ut *Sanchez ibid.* haec irregularitas est deterioris conditionis, quia non solum impedit, ne possit quis ad ordines promoveri, sed si fuisset jam promotus, scilicet clericus conjugatus, privatur eo ipso omni privilegio clericali, et foro laico omnino subjectus, et prohibetur deferre habitum, et tonsuram clericalem, *c. un. de bigam. in 6. neque potest exercere ordines minores ex officio, neque potest esse aedituus, seu sacrista, Trident. sess. 23. c. 17. in fin., et haec procedunt in omni bigamia vera, vel interpretativa, gloss. et Gemin. in d. c. un. et ibi Jo. Mon. Sylv. verbo Bigamus num. 8.*

V. Item infamis fit ipso jure, qui duas duxit uxores, *leg. 1. §. fin. ff. de his, qui not. infam. leg. Eum, qui duas, C. ad leg. Jul. de adult. Farinac. q. 140. n. 15.* imo idem est, si sponsalia contrahat cum impedimento ligaminis: itaque repellitur ab omnibus actibus publicis, ut gloss. in *c. Quotquot 27. q. 1. et ibi Ugo, et Archid.* et consequenter iste ex alio capite erit etiam irregularis.

VI. Episcopus non potest dispensare cum hujusmodi bigamis, ut promoveantur, vel ut ministrent in susceptis; quod secundum probabiliorem etiam de minoribus ordinibus procedit, ut Doctores, quos allegat *Sanchez lib. 7. de matrim. dis. 86. n. 9. Garz. p. 7. c. 6. n. 14.* Est quidem a Papa dispensabilis haec irregularitas bigamiae; tamen difficile dispensatur: et facit, quod S. Hieronymus adversus Jovinianum, *c. 30.* ait, etiam apud Gentiles Romanos nullum fuisse sacerdotem bigamum, nullum flaminem bimaritum.

VII. Aliqui putarunt, incurrere hujusmodi delinquentes in excommunicationem, ut tenuit *Ghirland. de poen. omn. coit. quaest. 14. n. 3.*, sed nullo jure probatur, ut ait *Covarr. de spons. c. 7. §. 3. n. 6. in fin.*

VIII. Hoc est crimen mixti fori, scilicet fori ecclesiastici, et secularis, quando scilicet constet, non sapere manifeste haeresim, ut supra dixi: ita *Clarus §. Fornicatio, vers. Dicitur etiam, Farinac. dict. quaest. 140. num. 1.*

IX. Ex Constit. Urbani VIII. Magnum 20. Jun. 1637. polygami, ii scilicet, qui falsis attestationibus deceperunt Curiam ecclesiasticam ad obtinendam licentiam contrahendi novum matrimonium, adhuc prima uxore vivente, ultra poenas, quibus ordinarie puniri solent, damnandi sunt ad triremes.

in perpetuum: etsi inhabiles sint, publice fustigandi, et damnandi ad perpetuos carceres. Et ulterius tradendi Curiae seculari arbitrio Cong. Sac. univers. Inquisitionis, si pro qualitate, et gravitate delicti graviores mereantur poenas. Non videtur tamen haec Constitutio usu recepta, saltem quoad traditionem Curiae seculari, ut sentit Bened. XIV. lib. 1x. de Synodo Dioecesis. edit. an. 1755. c. 6. n. 8., ubi haec habet. -- Praeterea dici potest, hanc etiam Constitutionem ad terrorem potissimum editam fuisse: siquidem Congregatio S. Officii an. 1647. nimirum vix annis decem ab illius promulgatione elapsis, ab Archiepiscopo Beneventano interrogata, qua poena puniendus esset polygamus, ita respondit -- Polygamorum poena, si falsos testes ad suum liberum statum comprobandum non induxerint, post abjuramentum de vehementi, solet esse damnatio ad triremes per quinquennium: si vero induxerint, per septennium: falsi testes ipsi quoque damnantur ad triremes per quinquennium, aut brevius tempus pro delicti sui qualitate.

CAPUT IV.

Matrimonium contrahens contra votum castitatis, et religionis, vel contra statum suum clericalem.

De poenis clericorum, matrimonium contrahentium, vide quae dixi verbo *Apostasia* c. 4. ubi habes, qualiter clericus in sacris, aut in minoribus per contractum matrimonii beneficiis, et privilegiis clericalibus ipso facto privetur. Nunc de aliis poenis agendum.

I. In *Clem. un. de consangu. et affin.* fertur excommunicatio contra eos, qui scienter matrimonia contrahere cum monialibus non verentur, et contra religiosos, et moniales, et clericos in sacris constitutos, matrimonia contrahentes: et praecipitur ibidem Praelatis Ecclesiarum, ut eos, easve, quos, et quas sibi constiterit taliter contraxisse, excommunicatos publice nuntient, vel faciant nuntiari, donec separentur, et absolutionem meruerint obtinere.

Nota primo, quod haec excommunicatio non est absolute reservata, sed ante separationem non possunt absolvi; quia adest occasio proxima, et quia, durante tali conjunctione, durat dicta censura: sed et post separationem, si fuerant excommunicati denuntiati, solus Episcopus poterit eos absolvere: si non fuerant denuntiati, poterunt etiam absolvi a proprio confessario, per gloss. in d. *Clem. verbo Obtinere*, *Barbos. ibid. n. 24. Farin. q. 238. n. 97.* qui dicunt, absolutionem Episcopo reservari, *Sanchez lib. 7. de matrim. dis. 48. n. 1. Suar. dis. 23. sect. 5. n. 11. Tolet. lib. 1. c. 39. vers. Septima habetur*, qui dicunt, eam excommunicationem nulli reservari; sunt etiam intelligendi cum praedicta distinctione.

Nota secundo, quod ad incurrendam hanc censuram sufficit matrimonium contractum, etsi non consummatum, *Suarez n. 20. Sanch. n. 6.* etsi quoad alias poenas externi fori requiratur matrimonium consummatum.

Nota tertio, quod dicta Constitutio procedit de omni persona religiosa, etiam militari; dummodo

sit vere, et proprie religiosa, scilicet per tria vota essentialia, quales sunt milites Sancti Joannis, quorum professio irritat nedum subsequens matrimonium, sed etiam matrimonium ratum non consummatum antecedens, ut *Sanch. de matrim. lib. 2. disp. 18. num. 8.*, non autem continentur religiosi S. Stephani, vel S. Mauritii etc., qui uti possunt matrimonio, quia isti non sunt simpliciter, nec proprie religiosi, *Rot. dec. 228. par. 1. posth. Farin.* unde etiam religiosi Societatis Jesu continentur, qui tria vota propria scholarium, vel coadjutorum emisere, *Sanch. num. 17.*

Nota quarto, quod ab hac poena excusat ignorantia, etiam crassa, et supina, *Sanch. lib. 7. disp. 48. num. 19.*

Nota quinto, hanc Constitutionem solvi posse dispensatione apostolica; potest enim Papa concedere religioso professo licentiam matrimonium contrahendi, habitu dimisso, et ad seculum redeundi, si adsit causa majoris publici boni: ut si inde futura sit conversio regni ad fidem catholicam, aut alias futura sit aversio ab illa, et conversio populorum ad infidelitatem, seu haereses, ut *Navar. in cap. Non dicatis 12. quaest. 1. n. 49. Abb. in c. Cum ad monasterium n. 21. de stat. mon. Menoch. praesum. 10. num. 35. lib. 2.* ubi plurimos allegat DD. et refert exempla talis dispensationis.

Ex hac Clementina habes etiam, matrimonium a religioso, vel religiosa, proprie dictis contractum, vel a clerico in sacris, esse nullius momenti, ratione voti solemnitis, ordinis, vel voti essentialis religionis, ut *c. un. de voto in 6. et Trident. sess. 24. can. 9.* matrimonia autem contracta ab aliis, qui vota habent simplicia castitatis, et non sunt vere, et proprie religiosi, valida sunt, quamvis contrahentes graviter peccent: ita *cap. unic. de voto, vers. Reliqui.* Ex quibus sequitur, religiosos militares, aliosve, qui non absolute tria vota emittunt, sed limitata, (v. gr. castitatis, ita ut uxorem non accipiant sine consensu Magni Magistri, velut cum una tantum, et virgine) matrimonium non possunt licite contrahere contra votum, sed tamen valide contrahunt, ut *Diana resol. 30. tractat. 2. tom. 2. Suar. de Relig. tom. 4. lib. 1. c. 4. n. 28. et 29.*

III. Religiosi, et clerici ordinati in sacris, contrahentes matrimonium, et illud consummantes, efficiuntur irregulares ob bigamiam similitudinariam; et moniales contrahentes matrimonium bigamae efficiuntur, ut non possint obtinere gradus, ad quos admittuntur solae virgines moniales, ut dixi verbo *Apostasia a religione* n. 6. et verbo *Apostasia ab ordine* n. 4. et *Farinacc. loco cit. n. 96.*

IV. Religiosi professi, et clerici in sacris, matrimonium contrahentes, sunt suspecti de haeresi, et contra eos potest procedere Inquisitor, ut *Simancas cath. instit. tit. 40. n. 8. ad 12. et Farin. q. 138. n. 94. et seqq.* quod si id fecerint cum errore in intellectu, aestimantes, id licitum contra definitionem *Tridentini Concilii sess. 24. can. 9.* tunc est crimen haeresis formalis, ejusque poenas incurrunt, *Farin. num. 95. ex eod. Triden.*

CAPUT V.

Matrimonium incestuosum contrahentes.

I. **Ex** Clem. 1. de consangu. et affin. excommunicatio fertur contra eos, qui in gradibus consanguinitatis, vel affinitatis matrimonium ab Ecclesia prohibitum scienter contrahere non verentur: et praecipitur Ecclesiarum Praelatis, ut eos tandiu excommunicatos nuntient, vel faciant nuntiari, donec separentur, et absolutionem mereantur obtinere.

Nota, quod haec censura, per se loquendo, non est reservata, sed solum secundum quid, ut dixi supra cap. praeced. num. 1. et sufficit ad eam incurrendam matrimonium contractum, etiam non consummatum, ut dixi ibidem: quamvis quoad poenas alias matrimonii incestuosi requiratur matrimonii consummatio, ut infra dicam, et de communi testatur, Clarus §. Incestus, vers. Haec autem.

Nota etiam, quod hanc poenam non incurrunt, qui bona fide contraxere in gradu prohibito, etiamsi superveniente mala fide, continuaverint, etiam cum copula: quia tex. Clem. punit contractum, non cohabitationem, aut copulam, seu accessoria contractuum, ita gl. ibi verbo *Scienter, et multi*, quos allegat, et sequitur Sanch. lib. 7. de matr. disp. 48. n. 20. et tenet Ancharan. consil. 4. n. 5.

II. Incestas nuptias contrahens, utroque jure fit ipso facto infamis infamia juris, secundum multos, ut Auth. Incestas C. de incest. nupt. c. Consanguineorum 3. quaest. 4. Farin. quaest. 149. n. 139. cum allegatis: sed alii dicunt, hoc verum solum de jure canonico, ut gloss. in d. c. Consanguineorum verbo *Sub infamiae*, Avus meus decis. Pedem. 100. n. 3. alii vero dicunt, requiri sententiam condemnatoriam, sicut in aliis publicis judiciis; ita Turrecrem. in c. Conjunctiones 35. quaest. 2. cum Lauren. et Archidiac. et Menoch. de arbitr. lib. 2. casu 502. numero 54. certum illud est, ad hanc poenam infamiae requiri consummatum esse matrimonium, ut Clarus loco sup. cit.

III. Consequenter contrahens incestas nuptias, et consummans, est irregularis, ut Majol. lib. 5. c. 39. n. 1. qui tamen sentit secundum supradictam opinionem tertio loco relata, requiri sententiam condemnatoriam, sicut in aliis publicis, vel capitalibus criminibus.

IV. Filii quoque nati ex incestis nuptiis, secundum multos Doctores, dicuntur infamia juris notati, ex cap. Conjunctiones 35. quaest. 3. sed alii verius contra dicunt, eos non esse proprie infames, ut dixi verbo *Incestus, in fin.*, sed secundum quid, quoad aliquos scilicet effectus: certe filii nati ex matrimonio bona fide contracto in gradu prohibito in facie Ecclesiae, praeviis denuntiationibus, habentur legitimi pro utroque foro, cap. fin. §. Si quis vero de cland. desp. Sanchez lib. 8. disput. 34. n. 46. Farinac. quaest. 149. n. 139. ait communissimam.

V. Adde, quod matrimonium contrahere in gradibus prohibitis praesumentes, carent spe dispensationis consequendae: idque in eis multo magis locum habet, qui non tantum matrimonium contrahere, sed etiam consummare ausi fuerint: et pro-

cedit, etiamsi ignoranter id fecerint, sed culpabiliter, eo quod solemnitates requisitas in contrahendo matrimonio neglexerint: haec statuta sunt in Tridentino Concilio sess. 24. de reform. matrim. cap. 5. Sanchez lib. 7. disput. 25. num. 27. si autem adhibitae sint debitae solemnitates, tunc excusare ignorantiam, etiam crassam, ait Sanch. ibid. num. 27. et 28. alii tamen dicunt, requiri bonam fidem, ut Garz. par. 8. de benef. cap. 8. num. 106. cum allegatis: unde habemus in dictis casibus incurri speciale impedimentum irritans, quod nisi fuerit expressum in supplicatione, dispensationis gratia super gradibus erit subreptitia, ut Sanchez lib. 8. disput. 45. n. 2. et seqq. et lib. 8. disp. 25. n. 21. cum seqq. ubi late explicat hoc decretum: et adde, quod si matrimonium fuerit contractum spe facilioris dispensationis, etiam haec intentio est explicanda in supplicatione; alias gratia erit subreptitia, Sanchez dict. disput. 25. n. 22.

Nota, quod pro foro externo, ad evitandas poenas matrimonii incestuosi ex capite ignorantiae juris, et facti, sufficit, ut reus matrimonium probet, publice a se in facie Ecclesiae contractum, ut supra dixi, addito etiam juramento, quod bona fide sic contraxerit, est communis apud Farinacc. ibi num. 103. et 204. et facit dict. c. fin. in princ. de clan. desp.

¶ Nota, circa dispensationem obtentam, reticito proximiori, et expresso remotiori dumtaxat gradu, quod adhuc valida est, licet aliqui conjuncti sint inaequaliter; dummodo dictus gradus proximior reticitus, primum non attingat quocunque modo, ex declaratione S. Pii V. Constit. Sanctissimus 20. Aug. 1566. qua in hac parte derogatum est Constitutioni Pii IV. (quae in antiquiori Bullario edit. anno 1586. existente in Bibliotheca Casanatensi, est 37. in ordine) In citata tamen Constit. Sanctissimus voluit Pontifex, sic dispensatos debere postea obtinere litteras declaratorias, super gradu propinquiore relicto, quod scilicet dispensationi non obstat, juxta disposita a Greg. XI. et Clem. VI., quamvis, his litteris omissis, matrimonium sit validum.

Verum tamen est, quod conjuges separari debent ab Ordinario, donec aedem litterae declaratoriae obtentae fuerint, si notitia reticiti gradus ad eum pervenerit post contractum matrimonium: si vero ante, abstinere Ordinarius omnino debet sub lethali ab executione dispensationis sine dictis litteris. Quae omnia eruditissime exposita leguntur in discursu Bened. XIV. cum esset a secretis Cong. Conc. in causa Lucaeorien. nullit. matrim. sub die 28. Mar. 1722. qui typis impressus habetur in calce folii dicti diei.

Nota etiam obiter animadversa ab eodem Bened. lib. 9. cap. 2. num. 1. 2. et 3. de Synod. Dioec. edit. an. 1755. circa facultatem dispensandi in foro interno in impedimentis dirimentibus matrimonium, tam contractum, quam contrahendum, quam facultatem Doctores adstruunt Episcopo. Quantum ad jam contractum spectat, praeter difficultatem recurrendi ad Papam, ex unanimi consensu DD. ibid. citatorum, refert Pontifex alias quinque circumstantias, in quibus -- nisi simul concurrant -- una cum difficultate recurrendi ad Sedem Apostolicam, Episcopus nequit dispensare super impedimentis dirimentibus in matrimonio, jam contracto. I. Scili-

cet, ut idem matrimonium contractum sit in faciem Ecclesiae, omnibusque adhibitis solemnitatibus. II. Ut contractum fuerit bona fide ex juris, aut facti ignorantia. III. Ut sit consummatum. IV. Ut impedimentum sit occultum. V. Ut non possit fieri separatio sine scandalo. Addens insuper, quod -- si impedimentum antea occultum, postea detegatur, et deducatur ad forum contentiosum, opus sit nova dispensatione, a Summo Pontifice impetranda. --

Quoad dispensationem vero dictorum impedimentorum pro matrimonio contrahendo, cum tales urgent circumstantiae, ut nec Papa consuli, nec matrimonium, ad quod omnia sunt disposita, differri possit sine scandalo, et paratorum ad nuptias infamia, licet hanc facultatem asserant Episcopo DD. ibidem cumulate relati, in impedimentis occultis, illam tamen communi fere calculo eidem denegant in publicis. Imo, sunt verba Benedicti -- Sac. Urbis Congregationes, Concilii videlicet, ac Supremae Inquisitionis, non semel proscripserunt, tanquam falsam, et temerariam propositionem, asserentem Episcopo jus dispensandi super impedimento dirimente publico, quod obsistat matrimonio contrahendo, etiamsi gravis urgeat illud contrahendi necessitas; ut videre est apud Joann. Bapt. Riganium tom. 4. commentar. in Regul. Cancell. in notis ad Regul. 49. num. 1. et 2. ubi Sac. Cong. responsa summa diligentia congesta referuntur. --

Circa executionem dispensationum in impedimentis matrimonii, vide in fine hujus Operis Instructionem Benedicti XIV. ibidem transcriptam, prout jacet in Institutionibus ecclesiasticis ejusdem Pontificis Instit. LXXXVII. ☞

CAPUT VI.

Matrimonii clandestini poenae.

I. Ex Tridentino sess. 24. c. 1. de reform. matrim. qui aliter, quam praesente paroco, vel alio sacerdote, de ipsius parochi, seu Ordinarii licentia, et duobus, vel tribus testibus matrimonium contrahere attentabunt, eos Sancta Synodus ad sic contrahendum inhabiles reddit, et hujusmodi contractus irritos, et nullos decernit.

Advertendum est, quod ex hoc decreto, de facto contrahentes clandestine, non redduntur inhabiles absolute ad contrahendum matrimonium, sed solum clandestine, ut supra contrahendum, ut Sanch. lib. 3. de matrim. disp. 46. n. 2. ubi ait, sic declaratum a Sacra Congregatione: est contra Major. lib. 3. c. 25. §. Crimina imped. matrim. n. 17.

Adverte secundo, quod haec poena irritationis actus nullam requirit declaratoriam, quia non est proprie poenalis lex, sed definitiva, inducens solemnitatem essentialem, seu formam substantialem: ita Sanch. lib. 3. disp. 53. n. 1. potest tamen reparari haec nullitas, denuo contrahendo, servata debita forma ut Vantius de nullit. tit. Quoties, et intra, quod tempus num. 36. vide Sanchez lib. 2. disp. 37. n. 1. cum ibi allatis.

II. Filii nati ex matrimonio clandestino, scilicet, si non in facie Ecclesiae, servata forma praedicta substantiali statuta a Concilio Tridentino, contractum sit, vel non servata forma accidentali, id est,

non praemissis denuntiationibus, cum impedimento irritanti, illegitimi habentur, ut non excuset ignorantia parentum, c. fin. Si quis vero de cland. despon. et ibi vide Barbos. et Sanch. lib. 3. disp. 42. Adde, quod ad hanc poenam non requiritur sententia declaratoria, quia non est proprie poena, sed defectus conditionis requisitae, ut filii nati ex matrimonio putativo sint legitimi, Sanch. disput. 53. n. 8. lib. 3.

Nota primo, pro pleniori intelligentia hujus materiae, quod matrimonium celebratum in facie Ecclesiae, idest coram paroco, et testibus, ut supra, sed sine denuntiationibus, validum est, quia non defuit solemnitas, seu forma substantialis, Verall. decis. 204. ver. Matrim. num. 2. et Rota decis. 390. n. 5. part. 2. recent. Seraph. decis. 1099. n. 4. Buratt. decis. 530. n. 15. cum declaratione Sacrae Congreg. In locis autem, ubi non est receptum hoc Trident. decretum, et d. c. Si quis de cland. desp. constitutio non est in usu (idest de denuntiationibus praemittendis) matrimonium contractum publice coram paroco, et testibus, secundum consuetudinem regionis, non dicetur clandestinum, ideo non infert poenas, praedictas, ut Abb. in dict. c. fin. num. 9.

☞ Parochus vero, qui contempserit, matrimonium contrahi, non praemissis dictis denuntiationibus, incurrit suspensionem ab officio per triennium, ferendae tamen sententiae, ex cap. Cum inhibito 3. de clandest. despons. §. Sane, a qua, postquam lata est, absolvi nequit, nisi per Papam: Cleric. de matrim. decis. 34. num. 4. Monacel. tom. 3. tit. 2. formul. 5. 18. et 19.

Circa validitatem matrimonii contrahendi coram paroco, et testibus, attendenda sunt seqq. Cong. Conc. responsa ad tria dubia sibi proposita a Ferdinando Archiepiscopo Coloniensi, atque ab Urbano VIII. confirmata, et approbata suis literis in forma Brevis ad eundem Archiepiscopum sub die 14. August. 1627. relat. a Claudio La Croix lib. 6. part. 3. num. 712. ubi etiam addit hujusmodi responsa ubique obligare, nec amplius audiendos esse DD. ibid. a se citat. qui contrarium senserunt: quae itidem referuntur a Bened. XIV. Instit. ecclesiast. 33. num. 9.

D U B I A.

I. An incolae, tam masculi, quam feminae loci, in quo Concil. Trident. in puncto matrimonii est promulgatum, transeuntes per locum, in quo dictum Concilium non est promulgatum, retinentes idem domicilium, valide possint in isto loco matrimonium sine paroco, et testibus contrahere?

II. Quid, si eo praedicti incolae tam masculi, quam foeminae solo animo sine paroco, et testibus contrahendise transferant, habitationem non mutant?

III. Quid, si iidem incolae tam masculi, quam foeminae eo transferant habitationem, illo solo animo, ut absque paroco, et testibus contrahant?

Iidem Cardinales ad I. et II. non esse legitimum matrimonium inter sic se transferentes, ac transeuntes cum fraude: ad tertium vero dubiorum hujusmodi, si domicilium vere transferatur, matrimonium esse validum, responderunt, et resolverunt. ☞

Nota secundo, quod matrimonium contractum coram paroco, et populi, seu plebis multitudine, validum est, etiamsi non fuerit duo testes speciali-

ter designati; adhuc enim dicitur matrimonium in facie Ecclesiae contractum, per c. *Relatum* 2. §. 2. de *testam.*, et ita Sacra Congreg. declaravit apud *Barbosam super dict. c. 24. Trident. verb. In facie Ecclesiae*, et tenent *Abb. loco cit. Ruin. cons. 51. n. 13. vol. 5. Verall. decis. cit. n. 2.* sufficit etiam ad validitatem matrimonii, quod parochus, et testes fuerint praesentes, etiamsi inviti, et non consentientes actui, ut *Sanch. dis. 39. n. 9. lib. 3. de matr. Gutier. de matr. c. 69. n. 10. Barbos. alleg. 32. n. 139.* Requiritur tamen ad validitatem matrimonii, quod parochus, et testes illi fuerint praesentes actui, tanquam formaliter adhibiti, non autem sufficit eos casualiter, et per accidens praesentes fuisse, et formaliter adhibitos non fuisse; ut censuit Sacra Congreg. relata a *Gonzal. gloss. 48. n. 35. Pont. de matr. lib. 5. c. 21. n. 4.* dicentur autem adhibiti formaliter, si sint expresse, vel tacite rogati, ut adsint actui; idest aliquo signo externo admoniti, seu advocati, ut sint testes, seu praesentes contractui, ut explicat *Mantica de conject. lib. 2. tit. 11. n. 4.* nam si vir, et mulier contraherent coram parochus, et testibus, praesentibus quidem, sed perinde, et eo animo contraherent, acsi illi non essent praesentes, eorum scilicet praesentiam non curantes; non dicerentur formaliter adhibiti testes, et parochus; sed praesentes per accidens extitisse, ex *Sacra Cong. et Mantio. locis cit.*, ideo matrimonium nullum est.

Nota tertio, quod matrimonium contractum in terris haereticorum, ubi non est libertas catholicis, seu cum sacerdotes sunt expulsi, ut in *Hollandia, Svetia etc.* valet matrimonium contractum sine parochus, sed tamen coram duobus testibus, ut quantum potest, observetur forma Concilii Tridentini. *Silvius in addit. ad 3. par. q. 45. art. 5. q. 4. Coninch. disp. 27. dub. 1. n. 11. Francis, Amici tom. 9. tract. de matrim. disp. 17. sect. 13. n. 134. Layman tract. de matr. par. 2. c. 3. n. 7.* qui afferunt declarationem Sacrae Congreg. Ideo non est admittendus in hoc *Praepos. in 3. par. tract. de Sacram. matr. dub. 4. n. 14. et 18.* asserens, quod cum in *Hollandia* semel fuerit receptum Concilium Tridentinum, non potest subsistere matrimonium sine parochus; quod si verum esset, catholici nullum possent ibi contrahere matrimonium, quod esset nimis durum, et contra piam mentem Summi Pontificis.

Bened. XIV. per organum Sac. Cong. Conc. coram se habitae die 13. Maii 1741. generali decreto, a se confirmato die 4. Nov. ejusdem anni, per extensum relato in ejus Bullario tom. 1. pag. 87. declaravit. I. Matrimonia contracta, et contrahenda, sive ab haereticis inter se, sive a catholicis cum haereticis, aut catholicis haereticam foeminam ducat, aut catholica haeretico nubat, in Foederatorum Ordinum Belgii provinciis, valida esse, etiamsi in iis celebrandis non servata fuerit forma a Tridentino praescripta; ita ut, si contingat, utrumque conjugem ad catholicam Ecclesiam sinum se recipere, non opus sit, eos coram parochus catholico consensum renovare: sin autem unus tantum, sive maritus, sive uxor convertatur, neuter ad alias nuptias transire potest, quamdiu alter vivit. II. Similiter matrimonia itidem valida esse, etiam contracta extra fines dominii eorundem Foederatorum Ordinum ab iis, qui addicti sunt militaribus copiis, quae ab eisdem

Foederatis Ordinibus transmitti solent ad custodiendas, muniendasque arces conterminas; dummodo uterque conjux ad easdem copias pertineat. III. Hujusmodi declarationem complecti etiam matrimonia contracta in civitate Mosae Trajectensis, quamvis non jure dominii, sed oppignorationis tantum a republica Foederatorum Ordinum possessa.

Nota tamen ex epistola decretali ejusdem Pontificis ad Paulum Carmelitam excalceatum, in iisdem provinciis missionarium: Redditae sunt, sub die 17. Sept. 1746. tom. 3. hujusmodi declarationem non suffragari sponsis utrisque catholicis, ibidem degentibus, si coram civili magistratu, aut haeretico ministro consensum in matrimonium de praesenti declaraverint, nec illud ad formam Tridentini contraxerint, aut post contractum, more haereticorum consensum renovaverint.

CAPUT VII.

Matrimonii contractus libertatem auferentes.

I. Ex Trident. sess. 24. c. 9. de reform. matrim. quia plerumque temporales domini, ac magistratus, viros, ac mulieres sub eorum jurisdictione degentes minis, et poenis adigebant cum certis personis matrimonium contrahere; et cum maxime nefarium sit matrimonii libertatem violare, praecepit ibi Sancta Synodus omnibus cujuscunque gradus, dignitatis, et conditionis, sub anathematis, idest, excommunicationis poena, quam ipso facto incurrant, ne quovis modo directe, vel indirecte subditos suos, vel quoscunque alios cogant, quominus libere matrimonia contrahant.

Amplia primo, ut procedat non solum contra magistratus seculares, sed etiam ecclesiasticos, ut *Episcopos, Suar. disp. 23. sect. 7. n. 6. Sanch. lib. 4. dis. 22. n. 10. Barbos. alleg. 50. n. 174. vide Barb. in Conc. dicto c. 9. n. 5.*

Amplia secundo ex probabili, ut procedat non solum, si auferant libertatem, cogendo ad contrahendum cum aliqua persona determinata, sed etiam impediendo, ne cum aliqua determinata persona contrahant; quia verba Concilii late patent ad utrumque; et ita tenet *Sanch. ibid. n. 8. et 9. Albernoz lib. 4. de arte contract. tit. de sacro Concilio Trident. et Diana resol. 74. tract. 2. tom. 1.*

Contrarium tamen tenent *Henriq. lib. 11. c. 6. n. 5. litt. G. Bonac. de sacram. matrim. q. 3. punc. 3. n. 34. cum Perez, et tenet Corduba q. 171. in fin. limitans, nisi id fiat in fraudem, ut cum alia determinata persona contrahant, dum impediuntur cum una contrahere; et tenent *Gutier canon. qq. lib. 1. c. 20. in fin. et Barbos. loco cit. n. 9.* et haec est communior.*

Limita I. quod haec excommunicatio, secundum multos DD. est solum contra eos, qui cogunt sua potestate publica, seu politica externi fori; non, si privata, ut oeconomica, v. gr. parentes, vel jurisdictione interni fori, ut parochi: ita *Coninch. de sacram. disp. 28. n. 48. Henriq. Manuel, Molina, et Gutier. quos allegat, et sequitur Sanch. disp. 22. n. 9.* qui testatur de com. et tenet *Sayr. lib. 3. de cens. c. 34. n. 27. Barbos. loco cit. Diana resol. 74. tract. 2. tom. 1.* sed tamen contraria est satis probabilis, quam tenent

Lopez, et Albernoz apud Sanch. ibi Tolet. lib. 1. cap. 41. §. Sexta, Vivald. verb. Excom. nulli reser. cap. 62. Navarr. cap. 27. num. 150. Suar. de censur. disp. 23. sect. 7. num. 6. Marta de jurisd. part. 4. centur. 1. casu 71. n. 23. Filiuc. tract. 14. cap. 6. quaest. 4.

Limita secundo, ut hoc decretum poenale intelligatur de coactione gravi injusta, quae scilicet irritum reddere possit matrimonium, auferendo libertatem necessariam, de qua dicam infra: ita Sanchez disp. 22. n. 7. Henriq. loc. cit. n. 5. Suar. n. 6. Barbos. ubi supra.

Limita tertio, quod haec excommunicatio nulli est reservata, Vivald. Suar. Tolet. et alii sup. cit.

II. Matrimonium autem contrahendi metu gravi, injuste illato ad effectum contrahendi cum tali persona, nullum est, jure canonico irritante, cap. Cum locum, et c. Consultationi, de sponsal. Sanch. lib. 4. disp. 14. n. 2. Genuen. in praxi c. 13. et c. 87. per tot. et procedit, etiamsi fuerit juratum; neque juramentum indiget relaxatione, Sanchez lib. 4. disp. 20. n. 15. Gutier. Seraph. et alii, quos allegat, et sequitur Barbos. in cap. 2. de eo, qui cognov. num. 5. et 6. et procedit, etiamsi matrimonium fuerit consummatum, quoties copula subsequens non fuit spontanea, scilicet metu purgato facta, sed durante causa metus, Genuen. ibi num. 7. c. 87. Sanch. dis. 18. n. 9. et 15. et in dubio copula non censetur in muliere spontanea, Genuen. ibi, Sanch. n. 9. imo, si metus illatio non sit occulta, saltem testibus, et parochis, non potest hodie post Tridentinum revalidari per copulam, vel consensum, purgato metu, ut declaravit Clem. VIII. apud Pontium de matr. lib. 4. c. 14. n. 12. et tenet Sanchez dis. 18. n. 12. et Rota decis. 265. n. 8. in collect. Farin. de contract. et procedit, etiamsi metus inferatur ad contrahendum cum persona indeterminata, ut Pontius ibi n. 14. Sanch. lib. 4. dis. 12. n. 20. cum alijs DD. quamvis in hoc casu matrimonium validum esse teneant Canonistae, ut Praep. in cap. Cum locum de spons. n. 8. et 9. Felin. in c. In praesentia n. 37. prope fin. de prob. et alii apud Sanch. et procedit etiam in coactione facta a magistratu injuste, idest, quando de jure cogi non debet: nam tunc si excommunicatione, vel carcere, aut similibus modis cogat, matrimonium erit nullum; secus, si in casu licito, ut cum alicui promissit, ut de communi Genuens. d. c. 13. n. 2. et tradit Barbos. in cap. Requisivit, de sponsal. cavendum est tamen etiam in casu licito a nimia, seu omnimoda coactione, quae scilicet auferre possit libertatem, seu rationem voluntarii, quia sic matrimonium esset nullum, ut Barbos. ibi.

¶ Nota circa coactionem per censuram in casu licito ita statutum ab Alex. III. in c. Ex literis 10. de sponsalib. vult enim compelli per censuram, si non subest impedimentum, eum, qui juravit, se cum aliqua contracturum. Nec obstat caput Requisivit 17. hoc eod. tit. statuens, resilientem a jurata promissione nubendi, monendum potius, quam cogendum; hic enim agitur de cogendo viro, ibi de cogenda foemina, cum qua mitius procedendum est, nedum propter faciliorem censurarum contemptum, difficilioremque coacti matrimonii exitum ob sexus imbecillitatem, sed etiam propter leve praejudicium, quod viro irrogaret, resiliendo; qui ceteroquin re-

pudiatus facile alteri posset nubere; non sic foemina ob periculum famae, quod subiret, saltem apud vulgares homines propter pravae conversationis suspicionem cum eodem viro. Quibus rationibus innixa, ita has duas decretales conciliavit Rota in Majoricen. sponsal. 25. Apr. 1746. et 16. Jan. 1747. coram Bussio: quidquid in contrarium senserit Glossa in cit. c. Requisivit et DD. communiter. Imo nec cogendus est vir, aliqua probabili causa suffragante, ut ex pluribus decretis Cong. Conc. relatis in folio 28. Febr. 1733. in Gallipolitana sponsal. Ceteroquin, nulla suffragante causa, vir cogendus est per censuras, licet sponsalia non fuerint jurata, ut ex veriori recepta opinione firmatur in eadem Majoricen. 25. Apr. §. 9. ¶

Qualiter autem probetur, matrimonium metu contractum fuisse, vide Rota par. 1. recent. decis. 643. per totam.

III. Princeps, magistratus, aut communitas sine Sedis Apostolicae licentia faciens leges, statuta, ordinationes, vel decreta, auferentia libertatem matrimonii, idest impediencia contrahere, v. gr. cum forensi, vel sine licentia parentum, incurrit in censuras latas contra statuentes contra libertatem ecclesiasticam, de quibus dixi verbo Leges cap. 2. juxta multos, quos congerit Diana resol. 74. tract. 2. tom. 1.

¶ Nota, quod circa cognitionem nullitatis matrimonii hodie attendenda sit Constit. Bened. XIV. Dei miseratione 3. Nov. 1741. in qua statuitur.

I. Quod dicta cognitio, extra romanam Curiam committi nequit, nisi Episcopo, praesertim viciniori: etsi nullus sit Episcopus, committi debet uni ex iudicibus synodalibus, juxta modum ab eodem Pontifice praescriptum in literis encyclicis locorum Ordinariis scriptis sub die 26. Aug. 1741. Quamvis paternae: et hujusmodi cognitio nunquam finienda est, nisi post duas sententias conformes super nullitate matrimonii; sive post primam appellatum sit, sive non, sub poenis, ut infra, incurrendis.

II. In singulis dioecesibus eligendus est ab Episcopo defensor matrimonii; etsi fieri potest ex ecclesiastico coetu, ad ipsius Episcopi arbitrium removen- dus, cum mercede, si id munus gratis obire nolit, ei constituenda ab ipsius causae judice, et solvenda ab ea parte, quae pro validitate matrimonii agit, si ipsi facultas sit: sin minus a judice primae, vel secundae, vel tertiae instantiae respective, ex pecunia multarum suorum tribunalium. Quando vero iudices causae erunt iudices commissarii, carentes foro, et multis, tunc solvenda est ex pecunia multarum illius Episcopi, in cujus dioecesi dicti iudices, juxta §. Sedis mandatum judicium exercebunt.

Hunc defensorem statuit Pontifex, esse tanquam pantem necessariam ad iudicii validitatem; ideoque semper citari, et adesse debere in iudicio, sive unus ex conjugibus, qui pro nullitate matrimonii agit, sive ambo, quorum alter pro nullitate, alter vero pro validitate, in iudicium veniant: tenerique nedum praestare juramentum de fideliter suo munere obeundo, quando ad hoc deputatur, sed etiam toties, quoties adesse debet in iudicio pro alicujus, matrimonii validitate tuenda.

Ejus autem munus, in eo situm est, ut -- si a iudice pro validitate matrimonii judicabitur, et nullus sit, qui appellet, ipse etiam ab appellatione se ab-

stineat; idque etiam servetur, si a iudice secundae instantiae pro validitate matrimonii fuerit iudicatum, postquam iudex primae instantiae de illius nullitate sententiam pronuntiaverat; sin autem contra matrimonii validitatem sententia feratur; defensor intra legitima tempora appellabit, adhaerens parti, quae pro validitate agebat; cum autem in iudicio nemo unus sit, qui pro matrimonii validitate negotium insistat, vel si adsit, lata contra eum sententia, iudicium deseriverit, ipse ex officio ad superiorem iudicem provocabit.

Appellatione a prima sententia pendente, vel etiam nulla, ob malitiam, vel oscitantiam, vel collusionem defensoris, et partium, interposita, si ambo, vel unus ex conjugibus novas nuptias celebrare ausus fuerit, volumus, ac decernimus; ut non solum servantur, quae adversus eos, qui matrimonium contra interdictum Ecclesiae contrahunt, statuta sunt; praesertim, ut invicem a cohabitatione separentur, quoadusque altera sententia super nullitate emanaverit, a qua intra decem dies non sit appellatum; vel appellatio interposita deserta deinde fuerit; sed ulterius, ut contrahens, vel contrahentes matrimonium huiusmodi, omnibus poenis contra poligamos a sacris canonibus, et Constitutionibus Apostolicis constitutis omnino subjaceant.

Posteaquam vero, appellationis beneficio, ad alterum iudicem causa in secunda instantia delata fuerit, omnia, et singula quaecunque coram iudice in prima instantia servanda praefinita fuerunt, etiam coram altero in secunda exacte, ac diligenter custodiantur, citato in quolibet iudicii actu defensore matrimonii, qui voce, et scripto matrimonii validitatem strenue, ac pro viribus tuebitur. Et si iudex in secunda instantia fuit Metropolitanus, aut Sedis Apostolicae Nuncius, aut Episcopus vicinior, matrimonii defensor sit, qui ab ipsis fuerit deputatus, quemadmodum ipsis deputare mandamus, ut quae a nobis superius constituta sunt, peragere possit. Si autem iudex in secunda instantia erit iudex commissarius, cui a Sede Apostolica causae cognitio demandata sit, et qui tribunal, et jurisdictionem ordinariam non habeat, et propterea careat defensore matrimonii; volumus, ut illo defensore matrimonii utatur, qui constitutus fuerit ab Ordinario, in cujus dioecesi causam cognoscet, etiamsi idem Ordinarius sit, qui primam sententiam in eadem causa pronuntiaverit.

Instructo autem in hunc modum iudicio, si secunda sententia alteri conformis fuerit, hoc est, si in secunda aequae ac in prima nullum ac irritum matrimonium iudicatum fuerit, et ab ea pars, vel defensor pro sua conscientia non crediderit appellandum, vel appellationem interpositam prosequendam minime censuerit; in potestate, et arbitrio conjugum sit novas nuptias contrahere; dummodo alicui eorum, ob aliquod impedimentum, vel legitimam causam id vetitum non sit. Potestas tamen post alteram sententiam conformem, ut supra, conjugibus facta intelligatur, et locum habeat, salvo semper, et firmo remanente jure, seu privilegio causarum matrimonialium, quae ob cujuscunque temporis lapsum nunquam transeunt in rem iudicatam; sed si nova res, quae non deducta, vel ignorata fuerit, detegatur, resumí possunt, et

rursus in iudicalem controversiam revocari. Quod si a secunda sententia super nullitate, vel altera pars appellaverit, vel huiusmodi sit, ut ei, salva conscientia, defensor matrimonii acquiescendum non putet, vel quia sibi videtur manifeste injusta, vel invalida, vel quia fuerit lata in tertia instantia, et sit revocatoria alterius praecedentis super validitate in secunda instantia emanatae; volumus, ut firma remanente utrique conjugum prohibitione ad alias transeundi nuptias, quas si contrahere ausi fuerint, poenis, ut praefertur, a nobis constitutis subesse decernimus, causa in tertia, vel quarta instantia cognoscatur, servatis diligenter omnibus, quae a nobis in prima, et secunda instantia demandata fuerunt, nempe, in quolibet iudicali actu, citato, et audito defensore matrimonii, qui a iudice tertiae instantiae deputatus fuerit. —

Quoad causas matrimoniorum Romae disceptandas praecipit, omnia, et singula supra praescripta servanda esse. Verum cum haec sit particularis Curia, vide peculiaria, quae sequuntur in cit. Constit. a §. 13. ad totum §. 15. —

CAPUT VIII.

Matrimonium secundum legitime contrahentes.

I. Ex leg. 1. et 2. C. de secun. nupt. statutae sunt poenae contra transeuntes ad secundas nuptias intra annum luctus: prima est, ut mulier sit ipso jure infamis; secunda, ut non possit dare secundo marito in dotem ultra tertiam partem bonorum suorum; tertia, ut sit incapax omnium, relictorum per ultimam voluntatem, et per donationem causa mortis; quarta, ut privetur omnibus sibi relictis a primo viro, etiam quoad usumfructum.

Sed hae poenae omnes sunt a jure canonico abrogatae per dictum *Apost. ad Rom. c. 7. et ad Corinth. 1. c. 7. c. Super illa. et c. final. de secun. nupt.* *Rota decis. 65. in collect. Farin. de contr. Sanch. de matrim. lib. 7. dis. 87.* et amplia, ut procedat haec correctio, etiam quando mulier nimis festinanter transisset ad secundas nuptias, cum periculo causandae incertitudinis prolis, eo quod ipsa sit recen-ter a primo viro gravidata; et hanc sententiam tenent *Abb. in d. c. final. n. 3. Felin. in capit. Ecclesia S. Mariae n. 57. de const. Bal. in leg. 1. in 2. lect. m. 9. C. de secun. nupt. Inn. Host. et Jo. Andr. quos allegat, et sequitur Capr. cons. 70. n. 10. et hanc sententiam veriore assertit Rota d. decis. 65. n. 6. contra nonnullos alios DD.*

II. Jure civili variae poenae sunt inductae non in odium secundarum nuptiarum, sed favore filiorum primi matrimonii; ideoque non sunt a jure canonico abrogatae, sed approbatae, per *c. Cum constet de pign. Innoc. quem alii Canonistae communiter sequuntur in d. c. final. de secun. nupt. Abb. ibi num. 3. Sanch. de matr. dis. 88. lib. 7. Rota d. decis. 65. n. 3.*

Prima est, quod vir, aut mulier transiens ad secundas nuptias, tenetur reservare filiis primi matrimonii proprietatem eorum bonorum, quae accepit ab eorum matre, vel patre, vel ab eorum consanguineis, per leg. *Faeminae C. de secun. nupt. et Auth. In donatione, et Auth. Lucrum C. eodem tit. Buratt. decis. 82. Sanch. lib. 6. disp. 40. et 41. et*

hanc poenam non esse correctam, ait *Sanchez lib. 7. disp. 88. num. 40. Baratt. ibi.*

Secunda, ut foemina, transiens ad secundas nuptias non possit dare, aut relinquere marito secundo plusquam relinquerit uni ex filiis primi matrimonii, cui minus reliquit, leg. *Hac edictali C. de secund. nupt.* et hanc poenam non esse correctam, ait *Sanchez citato num. 40.*

Tertia est, quod mater, transiens ad secunda vota, amittit tutelam filiorum primi matrimonii, leg. *final. C. quando mult. tut. off.* et peccaret mortaliter, non dimittendo tutelam, *Sanchez. disp. 88. n. 10. lib. 7.* et hanc poenam non esse correctam, ait *Sanchez n. 41.* adde quod si mater transeat ad secunda vota, antequam petat tutorem filiis pupillis primi matrimonii, incurrit poenas a jure civili statutas contra mulieres nubentes intra annum luctus; de quibus supra dixi num. 1. *Sanchez ibi num. 13.*, neque haec poena est correcta a jure canonico, quia merita est ob malam administrationem, *Sanchez num. 41. ubi sup.* item mulier, transiens ad secunda vota, privatur jure educandi filios apud se, *Sanchez. num. 15. et 16.*

Quarta, quod mulier, transiens ad secunda vota, privatur officio executoris testamenti, sibi a primo viro relicto; neque haec poena est correcta, *Sanchez. num. 42.*

Quinta poena est, ut teneatur rationem reddere de modicis circa administrationem bonorum, filiorum primi matrimonii, *Sanchez. n. 36.*

Sexta est, ut amittat privilegia primi mariti, quibus ut vidua fruabatur, *Sanchez. n. 43. disp. 88. lib. 7. de matrim.*

Omnes autem istae poenae cessant, si non extent liberi ex primo matrimonio, *Sanchez disp. 89. numero. 34. lib. 7.*

CAPUT IX.

Matrimonia a filiis familias contracta sine consensu parentum, irrita affirmantes.

Ex decreto Conc. Trident. sess. 24. cap. 1. de refor. matr. incurrunt excommunicationem latae sententiae, non tamen reservatam: sicuti et si affirmant, parentes ea rata, vel irrita facere posse.

CAPUT I.

Medici non monentes infirmum de Confessione sacramentali facienda.

In cap. *Cum infirmitas, de poenitent. et remiss.* praecipitur medicis, vocatis ad infirmos curandos, ut ante omnia moneant eos, et inducant, ut peccata confiteantur: quod si medici huic ordinationi contravenerint, tandiu ab ingressu Ecclesiae arceantur, donec pro transgressione hac satisfecerint competenter: haec censura interdicti ab ingressu Ecclesiae non est latae, sed ferendae sententiae, gloss. *ibi verbo Arceantur, Abb. n. 5. Barbos. n. 8.*

Sed ex Bulla Pii V. 3. *Supra gregem*, statutum est, ut medici post monitionem supradictam, ultra tres dies non visitent infirmum, nisi per fidem Confessarii eisdem constiterit de confessione facta, vel nisi confessor infirmo ad confessionem facien-

dam longius tempus prorogaverit: quod si quis medicorum haec non observaverit, ultra poenas in praefata decretali contentas, quas incurrere eos declarat, perpetuo sint infames, et gradu medicinae omnino priventur, et a collegio medicorum ejiciantur: item statuit, ut medici, quando doctorantur, vel medendi licentia datur, jurent haec observare, neque admittantur ad curandum, nisi tali praestito juramento: alias collegia, seu universitates ad doctoratum admittentes, vel licentiam dantes absque tali juramento, poenam privationis facultatis doctorandi incurrant: quae poena videtur esse latae sententiae ob verbum *Incurrant*, ut infra dicam.

Similiter dices hodie, medicos contravenientes incurrere ipso facto interdictum ab ingressu Ecclesiae, ob illam particulam *Incurrere declaramus*, quae sunt praesentis temporis, et significant canonem latae sententiae, ut *Tiraquell. in leg. Si unquam verbo Revertatur num. 145. C. de revoc. donat.* ubi plures allegat, et num. 147. ait esse magis communem: tamen quia haec Constitutio innovat praedictam Constitutionem Innocentii III. quae abierat in desuetudinem; et non est inducenda legum correctio, nisi expresse constet; et quia illa verba pati possunt hunc etiam sensum ferendae sententiae, cum non adsit particula, ipso facto incurrere declaramus, sed solum *incurrere declaramus*; quo casu multi dicunt, non censi canonem latae sententiae, ut *Abbas, Joan. Andr. Gemin. et Pavin. apud Tiraquell. n. 146.*, ideo puto, nec hodie esse hanc poenam latae sententiae.

De poena infamiae certum mihi videtur esse latae sententiae scilicet juris infamiam ipso facto tunc incurri; quod tenet *Scortia in select. constitut. theorem. 215. in princip.* unde infert, eos inhabiles esse ad dignitates, et ad ferendum testimonium, et similia: et facit, quia passim jura sic loquentia, intelliguntur a Doctoribus de infamia ipso facto incurrenda, ut cap. *Felicis, de poenis in 6. ibid. Doctores, et leg. 1. C. de secundis nupt. ibid. Bal. col. 1. super verbo Sit infamis, et ibi Decius, col. 3. not. 5. et leg. Si qua mulier, C. ad Tertull. ibi Bal. verb. Sit infamis, et late Tiraquell. in leg. Si unquam verbo Revertatur, num. 180. cum aliis Doctoribus,*

De poena privationis gradus medicinae similiter aestimo, esse latae sententiae, quia particula *omnino*, juncta verbo futuri temporis *privetur*, est latae sententiae *Auth. De non de eligen. sec. nub. §. 1. ibi omnino privari, Tiraq. loc. cit. n. 17. et latius num. 76. et cum transgressor sit effectus ipso jure infamis, consequenter est ipso jure defectus a gradu medicinae, scilicet magisterii, seu doctoratus: doctoratus enim est dignitas, ut docet *Abb. in dict. c. Quanto num. 1. et communem testatur Jo. Anan. in dict. c. Quanto, et Felin. ibi num. 1. et magis communem, ait Bonus de Curtili tract. de nobilitat. par. 3. num. 99. et quod doctor in artibus dicatur habere dignitatem, ait gloss. in leg. Lege Julia, ff. ad leg. Juliam de vi pub. et praecise de doctore in medicina docent habere dignitatem Bartol. in leg. Omnes 49. n. 3. C. de decur. lib. 10. Bonus de Curtili, n. 155. Felin. in cap. 1. n. 4. de Judaeis, qui plures allegat pro hac sententia: et etiamsi aliqui contrarium teneant, saltem illud concedunt, talem**

doctoratus, seu magisterii gradum honorem continere, ut tenent ii, quos allegat *Felin. in cap. Quanto n. 1. de Magistris*, et *Bon. de Curtili loco citat. num. 99.* et hoc sufficit, quia infamia juris privat, seu deiecit ipso jure a dignitate, et ab honore habito, non solum repellit ab habendo, ut *leg. Infamia 8. C. de decur. lib. 10. ibi gloss. et Jo. de Plat. et plures allegat Garz. de benefic. par. 7. c. 8. n. 34.* et quod infamis non possit esse doctor, ait *Bart. in prima Const. Codicis §. Haec quae, Tiraquell. de nobilitat. cap. 30. num. 1.*

Limita praedictam poenalem Constitutionem, ut secundum magis communem solum procedat in morbis periculosis actu, vel cum periculosos efficiendos esse medicus judicat: secus ubi omni periculo carent, ut apud *Barbos. in dict. cap. Cum infirmitas n. 4. Diana res. 93. tract. 4. tom. 2.*

Limita secundo, ut non teneatur post tres dies deserere infirmum, si obstinate nolit confiteri, et sine gravi ejus periculo deseri a medico non possit, ut *Sanch. lib. 3. in decal. c. 16. n. 12. Suar. de Poenit. disp. 35. sect. 3. num. 5.* et de communi testatur *Scortia loco cit. theorem. 215. §. Docet.*

Limita tertio, ut non procedat ea obligatio monendi infirmum, quando paulo ante infirmitatem confessus fuerat, *Beya resp. 2. pag. 27. par. 1.*

Limita quarto, ut satisfaciat medicus monendo parochum, vel domesticos infirmi, qui ejus curam gerunt, ut faciant eum confiteri, *Scortia dicto theorem. 215. §. Similiter, cum Cajet. et Navarro.*

Limita quinto, ut non procedant istae poenae, ubi, et quatenus ea Constitutio fuerit desueta, ut *Suar. loco cit. Sanch. n. 10. Scortia loco cit. §. Denique, Diana resol. 93. §. Dico quinto. Medicus ratione delicti in arte medendi potest coram laico iudice conveniri, Pilaja dec. can. lib. 1. dec. 11. n. 84. tom. 1.*

¶ Ex Concilio Romano celebrato sub Benedicto XIII. 1725. tit. 32. de poenit. et remiss. cap. 1. Medici quarto visitantes infirmos, post decubitus non confessos, incurrunt ipso facto excommunicationem Episcopo reservatam: et in Append. ad dictum Conc. sub num. 28. haec poena extenditur ad quoscunque, etiam in locis non comprehensis in cit. Conc. existentes, quocunque modo medicantes, et in quibuscunque morbis, articulari excepto, ac etiam ad chirurgos; et medici declarantur infames, et gradu medicinae privati, ac a collegio exclusi. Quicunque vero confessarii, etiam regulares, et etiam Societ. Jesu, tenentur relinquere eod. die fidem confessionis audita, aut prorogationis, sub poena suspensionis, ipso facto ab audiendis confessionibus, Papae, et respective Episcopis reservatae. Vide cap. IX. verb. Confessarius.

CAPUT I.

Membrorum mutilatio, vel debilitatio.

Excommunicationem saepe incurrunt mutilantes, vel debilitantes in casibus, de quibus dixi suis locis, verbo *Injuria*, verbo *Majestatis laesae*, verbo *Curia*.

Irregularitatem incurrunt mutilantes membra alteri, vel sibi, aut majorem partem membri, voluntarie, aut culpabiliter, idest extra casum ne-

cessitatis, eodem modo, sicut occidens, ut *cap. Si Evangelia 55. dist. c. 1. de cler. pugn. in duello cap. ult. de homicid. in 6. Clem. un. eod. tit. ibi gloss. verbo Mutilat, Sayr. lib. 6. de cens. cap. 15. n. 15. Molina tract. 3. disp. 69. n. 2. Avila part. 7. disp. 5. sect. 1. dub. 1. Bonacc. de irregul. quaest. 4. punct. 8. n. 9. et 12. Covarr. in Clem. Si furiosus de homic. part. 4. in princ. num. 8. vers. 4. qui asserit, mutilantem tres, etiam praecipuos digitos alicui, non esse irregularem: idem tenet *Tolet. lib. 1. c. 76. n. 3. verb. Qui ergo, Candid. tom. 4. dis. quaest. 4. dub. 32. per doctrinam Barbos. in leg. Publicorum n. 13. in fin. ff. de pub. jud. Bernard. Diaz in praxi cap. 102. et amplia, ut procedat etiam in cooperante ad mutilationem, Molina disp. 70. num. 16. Henriq. lib. 4. c. 8. num. 4.**

Amplia secundo, ut mutilans sibi partem membri sine necessitate, fiat irregularis, etiamsi non sit major pars membri, ut si ex ira mutilet sibi partem manus, vel digitum, aut partem digiti, aut unum testiculum, *cap. Qui partem 55. dist. c. Significavit de corp. vit. Molina disput. 70. n. 16. Tolet. lib. 1. c. 63. n. 8. Layman lib. 3. tract. de homicid. c. 11. n. 3.* An autem haec ampliatio procedat, etiamsi delictum sit occultum, dubia est quaestio; aliqui enim affirmant, *gloss. in cap. fin. de corp. vit. Sayr. lib. 7. c. 7. n. 12. Suar. disp. 51. de irregul. sect. 2. n. 7. et 8. Garzias par. 7. c. 12. n. 5. de benefic. alii autem negant, ut Ugol. de irregul. c. 51. n. 7. et c. 52. n. 5. Barbos. de potest. Episc. alleg. 42. n. 12. Hostien. Butr. Cardin. et Abb. in d. cap. fin. et alii apud Garziam num. 6. et haec est, magis communis: et procedit dicta ampliatio etiam in permitte se castrari ob quamcunque causam, etiam ex causa cantus, excepta tantum causa necessitatis ob aegritudinem, c. *Si quis a Medicis, c. Si quis pro aegritudine 55. dist. c. Significavit c. Ex parte il primo, et il secondo de corp. vit. Menoch. de arbitr. casu 570. n. 14. Sayr. in Clavi reg. lib. 7. c. 9. n. 28. §. Primo si communes; Laym. de homic. loc. cit. c. 1. n. 2. in fin. Tanner. tom. 3. disp. 4. quaest. 8. dub. 1. n. 101. Dian. resol. 38. tr. 5. miscell. tom. 2. Bonacc. de irregul. dis. 7. quaest. 2. punct. 2. n. 34. debet tamen esse causa infirmitatis curandae, quae sit cum periculo vitae, ut *Farin. quaest. 125. n. 32. vel saltem gravissimi morbi longi, et alias incurabilis, ut leprae, cap. Ex parte il secondo supra cit. Farin. ibi.***

De mutilante, aut vulnerante seipsum, vide plura supra verbo *Manus*.

An debilitans membrum alicui, v. gr. excoecando oculum, illo tamen integro remanente, aut elaudum reddendo, non abscindendo crura, efficiatur irregularis, tres sunt sententiae: prima asserit, effici irregularem: ita *Sylv. verbo Homic. 3. q. 3. Angel. homic. 5. n. 5. Tabiena verbo Irregular. 3. n. 26. Abb. in c. Cum illorum n. 8. de sent. excomm. Majol. de irregul. lib. 5. cap. 50. n. 7. Graff. lib. 2. c. 62. n. 3. Cardin. in c. 1. qui cler. vel vov. ubi ait hoc verum, quando debilitatus effectus est irregularis; et ratio istorum, quia paria sunt non esse, vel esse inutile: secunda sententia communis ait, non effici irregularem, *Navarr. c. 27. n. 223. Molina tract. 3. disp. 68. Sayr. lib. 6. cap. 15. n. 6. Abb. sibi contrarius in c. De diacono n. 9. qui cler. vel vov. Felin. Calder. Praep. Villad. Auf. et alii apud Sayr. ibi, et sequitur Bonacc. de irregul. q. 4.**

punct. 8. n. 11. cum aliis, et communem ait Ugolin. de irregular. c. 4. §. 6. n. 1. vers. Quid igitur, quia nullo jure est cautum: tertia sententia media, cui adhaereo, quod si talis sit debilitatio, ut inde postea necesse sit venire ad truncationem, erit debilitans irregularis, Suar. disp. 44. sect. 2. num. 11. qui ita intelligit Doctores allegatos pro secunda sententia.

Dubius de mutilatione, an debeat se censere irregularem? Sanch. negat lib. 1. in decal. c. 10. n. 49. sed communis affirmat, ut Sayr. lib. 6. c. 2. n. 16. de censur. Reginal. lib. 30. n. 12. Bonacc. de irregul. quaest. 1. punct. 4. n. 3. et alii apud illos.

Dispensare autem super irregularitate ex mutilatione, si casus sit occultus, potest Episcopus, etiam si sit voluntaria mutilatio (si tamen ex delicto sit) vigore Concilii Tridentini sess. 24. c. 6. Barbos. allegat. 39. num. 49. Garz. part. 7. cap. 11. num. 29. si autem sit publica voluntaria, non potest Episcopus dispensare ad recipiendos ordines, vel beneficium curatum obtinendum, sicut de homicidio diximus: ita habetur in c. de cler. pugn. in duello, Navarr. c. 27. n. 20. Roder. quaest. regul. 24. n. 10. tom. 1., sed ad minores jam susceptos exercendos, et beneficium simplex obtinendum, potest Episcopus dispensare de jure communi, ut de magis communi Garz. num. 26. et 29. nisi quando quis seipsum mutilavit, aut sua culpa ab alio mutilatus est, et membrum non est occultum, sed notoria mutilatio, tunc enim solus Papa dispensat, c. Significavit de corp. vit. Covarr. in Clem. Si furiosus, par. 1. n. 7. Molina disp. 70. in fin. tract. 3. Tolet. lib. 1. c. 63. §. Ultima regula, Henriq. lib. 14. c. 8. n. 4. si autem sit occultum membrum, seu non patens omnibus, tunc Episcopus dispensare potest, ut ministret in susceptis, excepto altaris ministerio, Avil. part. 7. disp. 3. dub. 2. concl. 2. cum Angelo, Sylv. Henriq. et tenet Tabien. verb. Corpore vitiatum, cum Hostien. Sayr. lib. 6. cap. 7. n. 14.

CAPUT I.

Metropolitanum Episcopi non eligentes.

Concilium Tridentinum, renovando antiquas canonicas sanctiones, relatas a Gratiano distinct. 18. fere per totam, praecepit cap. 2. sess. 24. de reformatione ut — Episcopi, qui nulli Archiepiscopo subjiuntur, aliquem vicinum Metropolitanum semel eligant, in cujus Synodo provinciali cum aliis interesse debeant, et quae ibi ordinata fuerint, observent, ac observari faciant — Cum autem nonnulli Episcopi usque ad annum 1725. huic sanctioni non obtemperaverint, in Conc. Roman. habito eod. anno sub Bened. XIII. tit. 9. de majorit. et obed. cap. 1. sequens poena in non parentes inflicta fuit, ibi — Ut itaque generali eidem Constitutioni (Tridentini videlicet) debita praestetur obedientia, pari Nos decretali, sacro etiam approbante Concilio, mandamus, ut Episcopus quilibet exemptus, antequam alma ex hac Urbe nostra discedat, sub poena interdicti ab ingressu Ecclesiae, Nobis reservata, donec usque paruerit, suum tandem aliquando eligat Metropolitanum: quam electionem absentes quoque sub eadem poena efficiant infra mensem ab hujus publicatione Concilii. —

Pro hujus conciliaris decreti executione instituta etiam fuit particularis Congregatio, a qua die 28. Maii ejusd. an. 1725. sequentia edita fuerunt decreta, relata a Bened. XIV. lib. 13. cap. 8. n. 14. de Synodo Dioecesis. edit. an. 1755. ibi.

I. Archiepiscopos, qui non habent Suffraganeos, non teneri eligere Metropolitanum, ad effectum conveniendi in ejus Concilio provinciali.

II. Sex Cardinales Episcopos urbium Romae adjacentium, non teneri, ut supra.

III. Episcopos omnes, qui sunt inter provinciam capuanam, et pisanam, non teneri eligere Metropolitanum ad effectum praefatum. Eos nihilominus, qui, vel quorum antecessores jam semel post Tridentinum elegerunt Metropolitanum, teneri stare electioni; prout etiam Episcopus, qui a provincia romana inter dictas capuanam, et pisanam constituta, divulsi fuerunt, et assignati Suffraganei Ecclesiarum in metropolitanas electarum, eidem subesse debere.

IV. Episcopos vere immediate subjectos Apostolicae Sedi, qui sunt extra praefatam provinciam romanam, ubicumque locorum existentes, omnino teneri eligere Metropolitanum, juxta decretum Conc. Trident. sess. 24. cap. 2. de reformatione. quatenus ipsi, vel eorum antecessores jam non elegerint.

V. Abbates, aliosque Praelatos inferiores Nulius dioec. habentes jurisdictionem quasi episcopalem in clerum, et populum cum territorio separato, teneri eligere Metropolitanum, ut supra.

VI. Episcopos, Abbates, et Praelatos inferiores, qui debent, ut supra, eligere Metropolitanum, etsi non teneantur eligere viciniorem, debere tam juxta dictum decretum Conc. Trident. vicinum eligere; quod est intelligendum de non nimis longe distante, habita ratione regionum. —

De Episcopis non accedentibus ad Concilium provinciale, vide Auctorem supra verbo Concilium cap. 2. pag. 142.

De Metropolitanano, Concilium provinciale celebrare negligente, vide Additiones meas ad cap. I. verbo Synodus.

CAPUT I.

Missarum onera recipientes contra formam decreti Sacrae Congregationis Concilii.

I. Ex Decreto Sacrae Congregationis Concilii Tridentini de celebratione Missarum, edito anno 1625. die 21. Junii, et habetur in Bullario Constitut. 43. SS. D. N. Papae Urbani VIII. pecuniae, et alia bona mobilia, relicta locis, vel universitatibus piis, tam ecclesiasticis, quam secularibus, atque illarum personis, cum onere perpetuo Missarum, debent sub poena interdicti ab ingressu Ecclesiae, ipso facto incurrenda, a die realis acquisitionis statim deponi penes aedem sacram, vel personam fidei, et facultatibus idoneam, ad effectum illa, seu illorum pretium quamprimum investiendi in bonis immobilibus fructiferis, cum expressa, et individua mentione oneris, quod illis annexum reperitur. Quod si dicta bona immobilia, cum licentia Sedis Apostolicae deinceps alienari contigerit, pretium eorundem sub eadem poena interdicti, ut supra incurrendi, deponi, atque in aliis bonis sta-

bilibus fructiferis, cum ejusdem oneris repetitione, atque annexione converti debet.

Item in eodem decreto sublata est Episcopis, et Generalibus Religionum facultas. reducendi onera missarum celebrandarum (scilicet restringendi ad minorem quantitatem) si talia onera sint imposita post Concilii Tridentini decretum, vel etiam ante illud, sed in limine foundationis imposita: et in istis casibus facultas reducendi Sedi Apostolicae reservata est: et in hac tantum parte est derogatum decreto, seu facultati concessae a *Tridentino Concilio sess. 25. cap. 4. de reform.*, ut bene notat *Lezana tom. 4. de privil. Regul. verb. Missa num. 32. cum Naldo, et Barbos.*

Quia in re nota cum *Genuen. pract. quaest. 390.* quod onus certi numeri missarum, singulis ver. gr. hebdomadis celebrandarum, inducitur ex observantia, et praescriptione decennali, praesumptive, idest nisi contrarium probetur ex instrumento foundationis, per leg. *Cum de in rem verso ff. de usur. et c. Servitium, et ibi gloss. 18. quaest. 2.*, idque praesertim favore animae, ita *Genuen. ibi*

Nota secundo ex dict. *Triden. decreto*, reductionem aliquando concedi jure speciali ex gratia, quando scilicet nimium excrevit numerus missarum celebrandarum, ut illi satisfieri non possit. Aliquando autem reductio de jure communi ex justitia competit ex praesumpta voluntate testatoris, et ne Ecclesia detrimentum patiatur injuste, videlicet quando certi redditus, seu bona fructifera sunt assignata a testatore, seu fundatore, quae ab initio, vel ex cursu temporis sunt adeo diminuta, ut non sufficiant tali oneri adimplendo; dummodo ea diminutio, seu jactura reddituum non sit facta cum utilitate Ecclesiae illius, *Castropal. tom. 2. tractat. 13. disp. 1. pun. 6. n. 23.* non enim est justa causa reductionis, si bona a fundatore assignata, consumpta sint in utilitatem Ecclesiae, ver. gr. pro reparatione fabricae. Sed si a praeteritis beneficiatis bona fuerunt consumpta in propriam ipsorum utilitatem, moderni beneficiati non tenentur illud onus sustinere, nisi pro quantitate reddituum remanentium: cum enim non sentiant commodum ex tali legato, non debent sentire incommodum, *cap. Qui sentit 55. de reg. jur. in 6. leg. Secundum naturam, ff. eod. ita Genuen. in praxi c. 47. n. 4. cum Butr. et Abb.* Sed neque est justa causa reductionis concedendae, si beneficiatus, volens servire per substitutum, seu vicarium, necesse habeat omnes redditus illi relinquere pro illius justo stipendio, et nihil sibi remaneat; nam sibi imputet, cum obligatio, deserviendi ipsi principaliter incumbat: bene tamen deducere potest a ratione sui redditus, seu justii stipendii, id quod necessarium est pro maintenance capellae, et altaris, et pro clerico, qui inserviat celebranti: haec docent *Abb. in c. Ut quisque de vit. et bon. cleric. per illum text. et Felin. in c. Ad aures de reser. Cassad. decis. 9. de praeb.*

Praeterea statutum est in eodem decreto, et prohibitum omnibus universitatibus, et omnibus, et singulis Ecclesiarum, et piorum locorum, tam secularium, quam Regularium superioribus, et aliis, ad quos pertinet, ne in posterum onera perpetua suscipiant missarum celebrandarum: seculares quidem, nisi cum Episcopi, vel ejus Vicarii generalis licentia: Regulares vero, nisi cum Gene-

ralis, vel Provincialis licentia in scriptis, et gratis concedenda: alioquin seculares transgressores ab ingressu Ecclesiae interdictum incurrant eo ipso: Regulares autem poenam privationis suorum officiorum, et inhabilitatis ad ea, vel alia de caetero obtinenda, vocisque activae, et passivae ipso facto incurrant, absque alia declaratione.

Amplia praedicta, quod licet decretum videatur loqui solummodo de universitatibus, et locis piis, earumque personis, tamen procedit etiam de particularibus personis; ut si relinquuntur bona privato alicui pro onere perpetuo missarum: ita declaravit Sacra Congregatio, ut patet in declarationibus impressis, editis ad dictum decretum, §. 15. et refert *Bonac. tract. de interdict. particul. quaest. 2. pun. 11. num. 15.*

Idem dicendum, si testator gravet haeredes ad solvendum certum stipendium sacerdoti, per eos eligendo, qui teneatur perpetuo celebrare certis diebus; quia talis electus non potest illud onus suscipere sine licentia Ordinarii, etiamsi ipse solum, vita sua durante, onus suscipiat: quia quod datur ad vitam, dicitur perpetuo dari, *gloss. in Clement. 1. verb. Ejus, de rebus Eccles. non alienan.*

Limita hoc decretum, ut non censeatur ob stare, quominus is, qui donavit bona cum onere missarum, possit illud onus reducere, seu minuire, vel penitus relaxare; quia licet promissio ista de missis celebrandis respiciat piam causam, tamen non Deo, sed ipsi homini, qui pecuniam dedit, facta est, et tanquam humanus contractus, ab illius acceptatione, et consensu dependet; ut *Sanch. de matr. lib. 11. disp. 6. num. 16.* cum magis communi sententia.

Item adverte circa illud decretum §. 8. quod licet ibi praeceperit Sacra Congregatio, ne praedicti accipiant eleemosynas manuales pro missis celebrandis, si habeant onera similia, seu obligationes missarum, nisi prius anterioribus satisfecerint; utque capsulas auferant ab Ecclesiis, inscriptionem habentes illam, *eleemosyna pro missis*, vel similem, sub iisdem poenis ipso facto incurrendis, ne fideles hac ratione frustrentur: tamen eadem Sacra Congregatio hoc posterius capitulum sic explicavit in dictis declarationibus, non prohiberi praedictis, onera habentem missarum, novas accipere eleemosynas pro missis, si infra modicum tempus possit omnibus satisfacere, vel si dans eleemosynam posteriorem, sciat onera praecedentia, et consentiat dilationi: et temperavit poenam eidem decreto insertam, ita ut poena interdicti, seu privationis vocis activae, et passivae, et officiorum, et inhabilitatis, non incurratur in istis duobus casibus, id est ob novas eleemosynas manuales receptas in praejudicium anteriorum, vel ob capsulas expositas; sed solum in casibus in primo, et secundo numero supra relatis: et ita *Bonac. num. 12.*

Si autem quaeras, quod dicatur modicum tempus ad satisfaciendum anterioribus missarum obligationibus concessum? respondeo arbitrio prudentis definiendum, leg. *Si ita quis 135. §. Seyu cavit ff. de verb. oblig. Menoch. de arbitrar. casu 33. n. 2.* nam obligatio pura dandi, vel faciendi, aliquam modicam admittit, leg. *Continuus 137. §. 2. ff. de verbor. obligat. leg. Si debitori, ibi gloss. verbo Indultum ff. de judic. Estimo autem spatium octo, vel decem dierum, et non ultra, indulgendum esse,*

per ea , quae habent Doctores , quos allegat *Diana resol. 27. tract. 14. de celebrat. Missar. tom. 1. alii tamen extendunt modicum hoc tempus ad quinde- cim dies , ut Diana ibi , Bonac. de Sacr. Missae , q. ult. punct. 8. num. 17. nisi missa sit dicenda pro ali- qua causa , quae talem moram non admittat , ut si pro praesenti infirmitate , vel pro expeditione felici alicujus negotii , et similibus.*

Hujus modici temporis spatium ad duos , vel tres menses a nonnullis DD. protrahebatur ; sed ex decreto Cong. Conc. declaratum est, restringi ad unum mensem : die enim 17. Julii 1755. ut ex lib. 19. decret. ejusdem Cong. Conc. pag. 497. ad dubium sibi propositum , hoc dedit responsum , ibi -- Cum in declaratione undecimi , impressa super decretis de celebratione Missarum , permittatur receptio alio- rum onerum Missarum celebraudarum , dummodo infra modicum tempus possit omnibus satisfieri , hodie nonnulli superiores regulares pro conscien- tiarum , ut inquiunt , quiete , denuo quaerunt , an dictum modicum tempus celebrandi Missas repu- tetur tempus duorum , vel trium mensium. Sa- cra etc. respondit , modicum tempus intelligi infra mensem. --

Quod decretum intelligendum est cum limitatio- ne , recte ab Auctore mox apposita.

An autem hoc decretum procedat etiam de reli- ctis cum onere missarum , non quidem perpetuo , sed tamen ad longum tempus , ut ad decennium , vel ultra : respondeo mihi videri , quoad poenas in eo latas non procedere , per ea , quae dixi *part. 1. c. 9. caeterum pecunias cum tali onere relictas , col- locandas esse , quia ex earum fructibus illud onus sustinendum est , et suppeditare debent fructus , du- raturos ad longum tempus ; et annui redditus dura- turi ad decennium , vel ultra , aequiparantur rei immobili , ut Clem. 1. de reb. Eccl. non alien. Sanch. in decal. lib. 7. cap. 26. num. 36. et 39.*

IV. Adde , quod alienans pecunias relictas cum onere perpetuo missarum , illas expendendo , et non collocando , vel alienans alia bona , cum tali onere relictas , sine beneplacito Apostolico , incur- rit etiam in poenas latas in *Extravagan. Ambitio- sae* , de quibus dixi verbo *Alienatio cap. 1.*

Quae sancita leguntur in supra relato Urbani decreto , omnia , et singula confirmata fuerunt ab Innoc. XII. Constit. Nuper 23. Decembr. 1697. in qua insuper praecipitur.

I. §. 25. *Ne reductio missarum omissarum , vel compositio super eisdem a Reverenda Fabrica S. Pe- tri ullatenus concedatur sub poena nullitatis gratiae , nisi cum clausula inter alias -- dummodo malitiose non omiserint , animo habendi compositionem. --*

II. §. 26. *Ut in patenti loco quarumcunque Ec- clesiarum , tam secularium , quam regularium , reti- neantur duae tabellae , una cum descriptione onerum missarum celebrandarum in perpetuum , altera mo- nialium , in qua etiam exprimendum sit , non posse alias recipi , si jam receptis intra breve tempus sa- tisfieri non posse credatur.*

Idipsum quoad missas manuales , faciendum esse a sacrista , jam declaraverat Cong. Conc. in Cremonen. 3. Jun. 1628. ut lib. decret. 13. pag. 464. et in Re- gni Bosnae 20. Decembr. 1631. lib. decret. 14. pag. 544. ac in Januen. 30. Maii 1637. lib. decret. 15. pag. 544.

III. §. 27. *Ut in sacrario retineantur duo libri , in quorum altero describantur onera perpetua , et temporalia , in altero missae manuales cum anno- tatione eleemosynarum perceptarum.*

IV. §. 28. *Ut Regulares dictas eleemosynas re- tinere debeant in capsula particulari sub duabus cla- vibus , quorum una sit penes superiorem , altera penes alium religiosum , deputandum a capitulo lo- cali cujuscunque conventus.*

V. §. 29. *Ut ii -- Ad quos cura tabellae , capsae , et librorum praefatorum respective pertinet , seu pertinere debet , si suam operam praemissis , ut praefertur , minime navaverint , et superiores tum secularium , tum regularium Ecclesiarum , ratio- nem praedictam non exegerint , seu non invigilave- rint , quod praefati , qui in curam tabellarum , et librorum incumbunt , suo muneri , ut praefertur , satisfaciant , in singulis respective casibus , secula- res poenam suspensionis incurrant , Regulares vero voce activa , et passiva , ac gradibus , et officiis , quae obtinent , ipso facto , et absque alia declara- tione privati sint et intelligantur ; necnon ad hu- jusmodi gradus , et officia obtinenda similiter inha- bilitentur , et inhabilitati sint , et intelligantur. --*

VI. §. 30. *Ut -- Rectores , superiores , seu ca- pitula Ecclesiarum secularium illa (praedicta nem- pe decreta) retineant publice exposita in eorum sacrario ; superiores vero locales cujuscunque mo- nasterii , conventus , ac domus regularis curare , et efficere teneantur sub poena privationis officio- rum , quae obtinent , vocisque activae , et passivae ipso facto incurrenda , ut in perpetuum , sexto quo- que mense , idest , feria secunda post primam Do- minicam Adventus , et feria sexta post octavam Corporis Christi , omnes et singulae praemissae , tam insertae , seu confirmatae , tam in praesens fa- ctas ordinationes una cum dictis declarationibus in publica mensa perlegantur. --*

VII. §. 31. *Ut Ordinarii locorum tam in visita- tione , quam in aliis actibus , etiam ex officio , invigi- lent pro omnimoda horum decretorum executione.*

VIII. §. 32. *Ut superiores regulares , tam loca- les , quam Provinciales , et Generales idipsum sa- tagant , alias -- poenam privationis vocis activae , et passivae , ac graduum , et officiorum , quae obti- nent , necnon inhabilitationis ad hujusmodi gradus , et officia obtinenda prorsus incurrant. --*

IX. §. 33. *Ut singuli superiores locales -- In pro- vincialibus capitulis , seu congregationibus exhi- bere teneantur attestationem , seu fidem ab omni- bus Sacerdotibus conventus , monasterii , seu cu- juscunque domus regularis , subscriptam , et jura- tam , quod omnibus , et singulis tum perpetuis , tum manualibus missarum oneribus , seu obligatio- nibus ad limites , et tenorem praesentium decreto- rum , tempore eorum regiminis fuerit omnino , et integraliter satisfactum ; vel deficiente aliqua mo- dica satisfactione , possit etiam hujusmodi residuali implemento missarum , distincte referendarum , in- tra breve tempus moraliter satisfieri ; ea adjecta , omnino adimplenda conditione , quod ante prae- fatae attestationis exhibitionem quicumque superio- res locales praedicti vocem activam , seu passivam in memoratis capitulis , seu congregationibus omni- no habere non valeant. --*

X. §. 34. *Ut -- Provinciales , vicarii , et visita-*

tores provinciarum, seu congregationum debeant in fine eorum regiminis superioribus generalibus in forma probante ostendere, quod executioni praesentium decretorum sedulo invigilaverint, et ad eorum tenorem in omnibus, et singulis conventibus, seu monasteriis, vel domibus regularibus provinciae, seu congregationibus de omnibus, et singulis oneribus, et obligationibus, ac insimul satisfactionibus missarum exactam, et diligentem rationem exegerint; ac contra delinquentes ad declarationem, et executionem respective poenarum in decretis contentarum processerint, et de adimplimento circa ea, quae in praemissis ad ipsos spectant, legitime docuerint: alias ad vocem activam, et passivam in capitulis generalibus nullatenus admittantur. --

XI. §. 35. *Ut Rectores Archiconfraternitatum, Hospitalium, ac quarumcunque aliarum Ecclesiarum, et piorum locorum, quomodolibet commendatarum aut commissorum -- nec non ii, ad quos cura tabellae, et librorum in praemissis spectat, tabellam, libros, et haec decreta respective, juxta modos superius expressos, similiter retinere, nec non de oneribus, ac celebrationibus, et eleemosynis dictarum missarum singulis annis rationem exigere, et respective iis, ad quos pertinet, reddere sub poenis arbitrio, et in subsidium excommunicationis teneantur. --*

Pro complemento poenarum, quae circa hanc materiam inflictæ sunt, nota, quod in cit. Urbani decreto §. 3. ulterius praecipitur, ut tot missae celebrentur, quot ad rationem attributæ eleemosynae praescriptae fuerint, sub poena lethalis peccati, et restitutionis.

Item §. 5. prohibetur Sacerdoti -- qui missam suscepit celebrandam cum certa eleemosyna, ne eandem missam alteri, parte ejusdem eleemosynae sibi retenta, celebrandam committat -- Cum vero hic nulla mentio fiat poenarum in transgredientem, juvat referre tria excitata dubia super hoc eodem decreto coram Cong. Conc. 5. Jul. 1664. in Anconitana eleemosynae.

I. An Sacerdos illud transgrediens, peccet mortaliter.

II. An muneri suo satisfaciat.

III. An ad restitutionem teneatur.

Ad quae S. Cong. respondit.

Ad primum, peccare mortaliter.

Ad secundum negative, in casu, et ad effectum; de quo agitur, hoc est, non satisfacit muneri suo, quoad distributionem eleemosynae, licet satisfaciat, quoad Sacrificium Missae.

Ad tertium affirmative.

Has easdem poenas incurrit Sacerdos qui recepta eleemosyna majori solita, committit alteri celebrationem missae, dando illi congruam eleemosynam, parte sibi retenta, cum integram teneatur tradere, ut declaravit ead. S. C. in resp. ad X. dubium inter alia excitatum post cit. Urbani decreti emanationem, ut videre est in calce ejusdem decreti.

Si autem quaeras, cui in utroque casu facienda sit restitutio, an danti eleemosynam, an sacerdoti celebranti? dico faciendam esse huic: cum enim in hunc transtulerit onus celebrandi, transtulit quoque jus ad integrum stipendium; ac proinde hunc eundem laesit. Vide Mattheuc. cap. x. §. 11. Official. Curiae quoad celebr. missarum num. 48.

Praeter hucusque recensitas poenas, ex Constit. Bened. XIV. Quanta cura 30. Jun. 1741. §. 5. declinatur -- quemcumque, qui eleemosynas, seu stipendia majoris pretii pro missis celebrandis, quemadmodum locorum consuetudines, vel synodalia statuta exigunt, colligens missas, retenta sibi parte earundem eleemosynarum, seu stipendiorum acceptorum, sive ibidem, sive alibi, ubi pro missis celebrandis minora stipendia, seu eleemosynae tribuuntur, celebrari fecerit; laicum quidem, seu secularem, praeter alias arbitrio vestro (loquitur ad Episcopos) irrogandas poenas, excommunicationis poenam; clericum vero, sive quemcumque sacerdotem, poenam suspensionis ipso facto incurrere --. Quae poenae sunt Papae reservatae, ut ibi.

Propositiones circa missarum celebrationem praescriptae ab Alex. VII. die 24. Septem. 1665. et 18. Mart. 1666. etiam sub poena excommunicationis ipso facto incurrendae, Papae reservatae, in eas docentes, defendentes, edentes, aut de iisdem, etiam disputative, publice, aut privatim tractantes, nisi forsitan impugnando (a quo prohibitum insuper fuit in virtute S. Obedientiae, et sub interminatione divini judicii ipsas a quoquam ad praxim deduci) sunt in ordine prop.

8. Duplicatum stipendium potest sacerdos pro eadem missa licite accipere, applicando petenti partem etiam specialissimi fructus, ipsimet celebranti correspondentem, idque post decretum Urbani VIII.

9. Post decretum Urbani potest sacerdos, cui missae celebrandae traduntur, per alium satisfacere, collato illi minori stipendio, alia parte stipendii sibi retenta. *Vide notata supra §. Item, et seqq.*

10. Non est contra justitiam pro pluribus sacrificiis stipendium accipere, et sacrificium unum offerre: neque etiam contra fidelitatem, etiamsi promittam, promissione, etiam juramento firmata, danti stipendium, quod pro nullo alio offeram.

34. Annum legatum pro anima relictum, non durat plusquam per decem annos. ☞

CAPUT II.

Missam celebrans, et Sacramentum non sumens.

I. In cap. Relatum, de consecr. dist. 2. quicumque sacerdos divino altari sacrificium oblaturus accesserit, et se a communione suspenderit, ab ipsa, qua se indecenter privavit gratia communionis, anno uno repulsum se noverit.

Certum est, hanc censuram esse latae sententiae, ut patet ex illa particula, *repulsum se noverit*, quae est praesentis temporis: sed dubitant Doctores, quatenam sit ista censura: aliqui putant, esse suspensionem a missae sacrificio: alii intelligunt, esse excommunicationem minorem, alii majorem: vide Bonacc. de cens. in part. dis. 3. quaest. 3. punct. 3. num. 1. et seqq. Sed cum ille canon sit Concilii Toletani 12. cap. 5. atque ideo sit statutum Concilii provincialis, et non oecumenici, non debuit recenseri inter censuras juris communis: unde viderint Hispani ex observantia subsecuta, quatenam fuerit ista censura. Quare caute legendus Majolus lib. 3. cap. 16. n. 2. qui ait, sacerdotem celebrantem, et non sumentem, esse ipso jure excommunicatum:

non enim est hoc universaliter verum : sed forte in Hispania procedit in provincia Toletana.

Verum est , gravissimum peccatum sacrilegii incurere sacerdotem ex praedicta omissione , ut patet ex rubrica Missalis Rom. tit. de defectibus in ministro ipso occurrentibus , §. 4. quia pertinet ad essentiam sacrificii , tanquam pars illius integralis , secundum probabiliorem sententiam , *Suar. de Sacram. disp. 75. sect. 5. §. Dico secundo , et §. Una vero ;* vel ut alii volunt magis communiter , intrinsece pertinent ad essentiam sacrificii , ut pars essentialis , quod tenet *S. August. 16. de Civit. cap. 5. Sot. in 4. dist. 13. quaest. 1. art. 4. Angel. verbo Eucharistia 3. n. 1. Azor. tom. 1. lib. 10. c. 19. q. 1. in fin. et plures allegat , et sequitur Bonaccinà de Sacrif. Missae , punct. 2. n. 6. et idem tenet Concil. Tolet. in dict. cap. Relatum , et quia est praeceptum divinum de tali sumptione , ut *S. Thomas 3. part. quaest. 80. ar. 12. Azor. loco cit.**

Nota hic obiter propositionem proscriptam ab *Innoc. XI. 2. Martii 1679. circa praeceptum audiendi sacrum diebus festis , sub poenis in eam docentes etc. et ad praxim deducentes , prout in fine Additionis ad caput praecedens : quae est in ordine prop.*

53. -- Satisfacit praecepto Ecclesiae de audiendo sacro , qui duas ejus partes , imo quatuor simul a diversis celebrantibus audit. --

CAPUT III.

Missam sacerdos non perficiens.

Zacharias Papa in Synodo Romana , cap. 14. quod habetur in cap. *Nullus Episcopus , de consecrat. dist. 1. statuit , ut cum sacerdos ingressus fuerit ad missarum solemniam celebranda , nisi passio aliqua intervenerit , nullo modo audeat data oratione recedere , ut ab alio sacerdote missarum solemniam suppleantur ; sed qui initium posuit , subpleat usque ad finem ; et subdit : si quis vero praesumpserit , praeter quod posuimus , agere , a Sacro Corpore , et Sanguine Domini JESU Christi sit suspensus.*

Hanc suspensionem , esse latae sententiae certum mihi est ex doctrina , quam ponit *Tiraq. in leg. Si unquam , verbo Revertatur n. 184. C. de revoc. don. cum multis Doctoribus , quos allegat : quia si verbum sit jungatur participio praeteriti temporis , sine dubio est canon latae sententiae ; ut sit excommunicatus , sit privatus , ita hic sit suspensus.*

Sed quaeres , quae sit ista censura suspensionis : respondeo : aliqui dicunt , esse suspensionem partialem a divinis , idest a celebratione sola missarum , *Sayr. lib. 4. c. 15. n. 1. Filiucc. de suspens. n. 104. Navarr. Miscellan. 86. de orat. Bernard. Diaz c. 46. praxis : alii dicunt , esse excommunicationem minorem partialem , idest a receptione communionis : ita Archid. hic , et Armill. verbo Missa , n. 12. alii vero dicunt , esse excommunicationem majorem latae sententiae : ita *Paludan. in 4. dist. 11. quaest. 1. artic. 2. Majol. de irregul. lib. 3. cap. 16. §. Ex iis igitur , Marius Alter. tom. 2. tract. de suspens. disp. 11. c. 3. col. 2. et 3. et haec est vera sententia , quam tenet Rota divers. par. 1. dec. 426. num. 6. ubi decidit , collationem beneficii factam hujusmodi sacerdoti , nullam esse ; quia nomen sus-**

pensionis saepe in antiquis decretis significat excommunicationem : sed prima sententia verior est , quia magis adhaeret literae textus , a qua in poenis non est recedendum.

Haec autem suspensio nulli est reservata , ut ibi apparet : illam autem incurrit etiam Episcopus ; quia ibi etiam sunt Episcopi nominati : unde non suffragatur eis cap. *Quia periculosum de sent. excommun. in 6.*

Circa poenas sacerdotis , missam non perficientis , notanda sunt animadversa a *Bened. XIV. lib. 3. cap. 14. num. 2. de Sacrosancto Sacrificio Missae , qui post verba cit. can. Nullus Episcopus , et can. Nihil 16. caus. 7. quaest. 1. qui est Concilii septimi Toletani , haec habet , ibi -- Priore canone poena suspensionis imponitur -- si quis vero praesumpserit , praeter quod posuimus , agere , a Sacro Corpore , et Sanguine Domini Nostri Jesu Christi sit suspensus -- Posteriore , poena excommunicationis -- si quis haec temerare praesumpserit , excommunicationis poenam sustinebit -- Utrum autem impositae sint hujusmodi poenae ipso jure , an latam esse sententiam oporteat , ut quis in eas incurrat , et utrum iis poenis sit locus , quando sacerdos recedit ab altari post consecrationem , an vero etiamsi recedat ante consecrationem , Doctores disputant. Sacra Congregatio semel , atque iterum respondit , eas poenas non esse impositas ipso jure ; nec locum iis esse , si sacerdos ante consecrationem ab altari sine legitima causa recesserit ; ut si recesserit ex impatientia , quod saepe contingit , ut videre est in resolutione *S. Congreg. die 16. Decembr. 1719. lib. 69. Decret. pag. 604. in causa Placentina , et in Juvenacensi die 3. Decembr. 1735. --**

Et nota , quod in eodem can. Nihil infligitur excommunicatio , ferendae itidem sententiae , in celebrantem scienter non jejunum.

CAPUT IV.

Missam celebrans , aut communionem sumens sacerdos sine stola , aliisque ornamentis.

In c. *Ecclesiastica 23. distin. quod desumitur ex Concilio Bracaren. 3. c. 3. habetur , quod cum sacerdotis in sui ordinatione , orario , seu stola uterque humerus ambiatur , propterea modis omnibus convenit , ut cum sacerdos ad solemniam missarum accedit , aut per se Deo sacrificium oblaturus , aut Sacramentum Corporis , et Sanguinis Domini sumpturus , non aliter accedat , quam orario utroque humero circumseptus , ita ut de uno , eodemque orario cervicem pariter , et utrumque humerum premens , signum in suo pectore praeparet Crucis : si quis autem aliter egerit , excommunicationi debitae subjaceat.*

Amplia , quod hoc procedit etiam , quando sacerdos laicam communionem est suscepturus , extra missarum scilicet celebrationem , ver. gr. in infirmitate , gloss. *ibid. Azor. tom. 1. lib. 10. cap. 28. quaest. 12. Nald. verbo Missa n. 6. Homobon. tract. 4. exam. par. 1. cap. 11. quaest. 106. sed contra est hodie (ut dicam infra) magis communis.*

Amplia secundo , quod haec excommunicatio est latae sententiae , propter verbum *subjaceat* , quod

non indiget facto iudicis, *Abb. in cap. Si diligenti, de foro compet. Tiraquell. in leg. Si unquam verbo Revertatur n. 148. et probatur ex c. Si quis suadente 17. quaest. 4. ubi eadem sunt verba, et ita communiter intelliguntur de canone latae sententiae, quamvis hic contrarium teneant Archid. et Turrecrem. in fin.*

Limita hunc canonem, quod cum sit Concilii provincialis, non ligat, nisi in sua provincia: obligatio tamen celebrandi Missas cum stola, est Ecclesiae universalis, ita ut mortaliter peccet sacerdos, missam celebrans sine stola, *Suar. de Sacram. disp. 82. sect. 3. in princ. cum Palud. Sylvest. et Navar. ob consuetudinem, et ritum Ecclesiae universalis.*

Limita secundo, quod in casu necessitatis praecepti Ecclesiae, si desit stola, posset sacerdos uti aliquo manipulo benedicto pro stola, *Navarr. c. 25. n. 84. Azor. c. 28. quaest. 9. Eman. Sà, verbo Missa n. 9. Layman lib. 5. tit. de sacrif. Missae c. 6. n. 17.*

Limita tertio, quod hodie non peccat sacerdos, si laicam sumens communionem, stolam non gestet, *Suar. sect. 3. in princ. imo absolute nullum inesse peccatum ait Turrecr. ibi, et Azor. quaest. 12. Gavant. in rub. Miss. tom. 1. par. 4. tit. 8. n. 7. Diana resol. 20. tract. de celebr. Miss. 14. tom. 1.*

CAPUT V.

Missas plures celebrans eadem die.

I. Peccat graviter, missas plures celebrans in eadem die: semel enim celebrare posse sacerdotem dumtaxat in die habetur, *cap. Sufficit de consecr. dist. 1. c. Te referente cap. Consulisti, de celebratione Missar. Excipitur dies Natalis Domini, et casus necessitatis, dict. c. Consulisti: vide Suar. disp. 80. de sacra, sect. 3. Coninch. quaest. 83. de sacram. art. 2. dub. 3. Layman lib. 5. tract. de sacrif. Missae c. 4. n. 6. Diaz in praxi cap. 35.*

Et nota, quod in dicta die sacerdos potest, sed non tenetur omnes tres Missas celebrare, ut probat *Navar. cons. 1. de celebr. Miss. Bonac. de Sacrif. missae pun. 11. n. 10. cum aliis Auctoribus.*

Excipe etiam casum dispensationis apostolicae, ex causa rationabili: unde Leo Papa III. legitur aliquando septies, vel novies in una die celebrasse, ad implorandum divinum auxilium in magnis afflictionibus, ut apud Baronium, *annal. tom. 9. anno D. 816. pag. 635. imo olim ante has decretales, liberum fuisse cuilibet sacerdoti, quot vellet pro sua devotione eadem die missas celebrare, ostendit Baron. annal. tom. 10. anno Christi 940, in fin. Auctoribus, et exemplis.*

¶ Quod graviter peccet sacerdos, plures missas celebrans eodem die, negat contra Auctorem Ludovicus de Ameno de delict. et poen. tom. III. tit. 8. §. 3. num. 28. et 29. astruens, nullibi hanc prohibitionem reperiri, ideoque non peccare; et solum peccare mortaliter, si pluries celebraret ex causa peccaminosa, puta cum scandalo, vel non jejunos, aut ob turpe lucrum: et verbum Sufficit, quo utuntur citati tres textus, asserit videri potius consilium, quam praeceptum, aut legem directivam, quam prohibitionem. Verum Auctoris sententiae favet *Bened. XIV. in epistola ad Episcopum Oseensem Declarasti 16. Maii 1746. ubi declarat, ly sufficit ad-*

gere sacerdotes sub praecepto, ne pluries in die celebrent.

II. Quidam putant, sacerdotem, missam iterantem eadem die, hoc ipso esse irregularem, ut *Majol. tenet lib. 3. c. 15. §. Propterea, in fin.* sed nullo jure id probat, et irregularitas non est asserenda, ubi non est jure expressa, *cap. Is, qui de sent. excomm. in 6.*

III. Tamen, si esset de hoc crimine diffamatus, esset irregularis aliquo modo improprie, quatenus ratione scandali celebrare non posset licite, ob infamiam facti.

IV. Quod si esset sententia iudicis condemnatus, quod malitiose, seu dolose celebrasset, idest, non ex ignorantia; puto, eum effici infamem infamia juris, et consequenter irregularem vere, et proprie; quia damnatus de crimine publico, est a jure notatus infamia, *leg. 1. §. Qui in iudicio ff. de his, qui not. infam. c. Infames, §. Porro 3. quaest. 7. at hoc crimen, de quo agimus, est crimen publicum, quia omnis gravis injuria contra religionem, est crimen publicum, ut Clar. quaest. 1. praxis crimin. et quia de jure canonico omne crimen, dolum continens, est crimen publicum, infamans, lata sententia condemnatoria; Angel. verbo Crimen quaest. 6. Sylvest. quaest. 3. Castrus de just. haeret. punit. c. 9. post princ. Aret. instit. de suspect. tut. §. Suspectus, gloss. in c. Infames cit. Sanch. in opus. lib. 6. cap. 3. dub. 6. num. 14.*

Item, si esset condemnatus, quod bis una die celebrasset ob lucrum, seu eleemosynam acquirendam, ut communiter contingit; tunc multo certius censeretur notatus infamia juris, et irregularis effectus ratione vitii simoniae, quod est gravissimum, ut *Suar. tom. 1. de relig. tract. ult. c. 56. n. 21. et alii, quos adduxi verb. Simonia, cap. 1. unde Genuen. in praxi c. 64. in addit. ait, eo casu gravius esse puniendum, scilicet poena triremium: et hac quidem poena damnatus incurrit hoc titulo specialiter, infamiae poenam, et consequenter irregularitatem ex genere poenae in causa famosa, sicut olim damnati in metallum, vel deportati, per leg. Ad tempus C. ex quib. caus. infam. irrog. leg. Capitalium, ibi gloss. ff. de poenis, et leg. Quidam, ibi glos. ff. eod. cum damnatio ad triremes succederet in locum istarum poenarum, Foller. par. 2. praxis c. 9. n. 9. Diaz in praxi c. 146. n. 3. Salzedo ad Diaz c. 140. praxis §. Sic equidem: et remanet infamis, etiam a triremibus postea liberatus, v. g. peracto tempore, per dict. leg. Ad tempus: et quamvis Salzedo ad Diaz dict. cap. 146. in fin. dicat, cum iis solere aliquando dispensari, tamen non puto, posse Episcopum in casu nostro dispensare, quia hoc sacrilegii crimen, vel etiam simoniae, est gravius adulterio; ideo Episcopus non potest dispensare, per *cap. At si clerici, §. De adulterio, de Judic. Abb. in c. Cum te n. 15. de re judic. Bernard. Diaz in praxi, c. 88. n. 4. Ugolin. de irregul. cap. 6. §. 5. num. 3.**

Imo hodie generaliter procedere videtur ex decreto Urbani VIII. in Sacra Congregatione Sancti Officii prolato, anno 1635. mense Aprilis, quo statuit, ut super infamia, et irregularitate contracta ex poena triremium, si actu reniges fuerunt, solus Papa possit dispensare; et ita observari mandavit in omnibus Tribunalibus: sed hoc decre-

tum, seu interlocutio Papae, cum non fuerit declarativum juris communis, neque illi conforme, neque editum more solito Constitutionum, neque insertum in corpore juris, non habet vim legis, neque derogat, neque ligat extra Tribunal Sancti Officii, ut *Bart. in leg. 3. Cod. de leg. et const. prin. Bal. leg. 3. C. eod. n. 3. ibique Castr. et Salic. Host. in c. In causis de sent. et re jud. ibi Abb. n. 4. et addit. ad Abb. ibi lit. B. cum Alber. in leg. 1. C. de leg. ibi quod interlocutoriae Papae non sunt allegandae ad decisionem causarum.*

Haec Auctoris opinio refellitur a Raynaldo in observat. criminal. cap. 8. §. 1. sub num. 45. Venet. impres. an. 1699.

Ceterum, quamvis aliqui censeant, damnatum ad triremes effici infamem infamia juris ex genere poenae, et per consequentiam irregularem, ut etiam sentit hic Auctor, et par. I. cap. 33. §. Talis est autem pag. 57. colum. 1. hodie tamen opinio recepta est, quod ex simplici damnatione, aut transmissione ad triremes quis non efficiatur infamis, nec irregularis, nisi vel actu remigaverit, vel fuerit transmissus propter delictum, quod de jure habeat annexam infamiam, ex deductis in folio Cong. Concilii in Lavellana 28. Jun. 1726. tom. 2. Resolut. apud Liverzani pag. 335. impres. roman. et in tract. de Synodo dioec. Bened. XIV. lib. 13. cap. II. num. 30. pag. 543. impres. roman. an. 1755. ¶

Denique ex doctrina Cardin. in c. fin. de celeb. Miss. quod omnis excessus, seu delictum commissum circa cultum sacramentorum, est crimen depositione dignum, quando concurrat grave scandalum; sequitur in casu nostro, quod si crimen fuerit notorium, erit talis delinquens, etiam ante condemnationem, infamia juris notatus, et consequenter irregularis; quia omne crimen depositione dignum notorium, afficit juris infamia, et facit irregularem, ut de communi testatur Tolet. lib. 1. c. 74. Sayr. de censur. lib. 7. c. 12. n. 12. et 13. Garz. de benef. part. 11. c. 3. n. 110. et 119.

Circa irregularitatem, quam Auctor n. II. et III. tenet incurri, d. Ludovicus loc. cit. his verbis suam contrariam sententiam explicat a num. 32. ad 34. ibi — Non minus falsam existimo secundam conclusionem, quod nempe talis sacerdos incurrat irregularitatem; siquidem habemus textum, cap. Is, cui, de sent. excommun. in 6. quod nulla incurritur irregularitas, nisi ipsa in jure sit expressa, quod etiam observavit Thesaur. verb. Missa cap. 5. §. 2. Quidam: nullam autem reperimus irregularitatem, sancitam ob tale factum. Nec suffragatur contra hoc, quod, si sacerdos damnatur a iudice ob repetitam eadem die celebrationem, redditur infamis, quia damnatus est de crimine publico, et per hoc notatur infamia juris leg. 1. §. Qui in iudicio ff. de his, qui not. inf. cap. Infames §. Porro 3. quaest. 7. et consequenter irregularis: omnis autem gravis injuria contra Religionem, est crimen publicum, ut sentit Clar. Prax. Crim. quaest. 1. et de jure canonico omne crimen, dolum continens, est crimen publicum, infamans, lata sententia condemnatoria, ut firmant Doctores Angel. Sum. vers. Crimen, quaest. 6. Sylv. eo vers. quaest. 3. Castr. de just. Haeret. punit. cap. 9. post init. Sanch. opusc. lib. 6. cap. 3. dub. 6. num. 14.

Quia dato, ut supponimus, quod sacerdos iteret

sacrificium, adactus aliqua necessitate, nullum committit crimen contra Religionem, nec delinquit ex dolo: proinde punibilis, aut damnabilis non est, et ex consequenti nullam incurrit irregularitatem. Quod si damnaretur ratione circumstantiae modalis, aut finalis; puta iterum celebrando non jejunos, aut ob turpe lucrum; tali casu concedo, quod ex damnatione subiret infamiam, et sic etiam lato modo irregularitatem: tamen hoc non esset ex praecisa ratione sacrificii iterati, sed ex malitia circumstantiae. Concludo igitur, quod nec etiam secunda conclusio, puta, quod reiterans sacrificium, absolute, ac universaliter sit irregularis.

Nec doctrina Cardinalis, quam affert Thesaurus, adaptari potest ad casum, in quo sacerdos ex necessitate, ut diximus, sacrificium reiteret; quia nullam injuriam facit sacramento, quia de sui natura non requirit, quod semel in una die conficiatur, et proinde tali casu deponendus non est. In casu autem, quod delinquat ratione circumstantiae modalis, aut finalis, prout dictum est, improprie diceretur delinquere contra sacramentum; unde nec depositionem mereretur. --

Nota, quod qui bis una die celebravit ob lucrum, seu eleemosynam acquirendam, sit irregularis, licet non damnatus fuerit poena triremium, declaravit Congr. Conc. in Senen. Irregularitatis 16. Nov. 1686. ut ex decreto a me recognito: et hoc crimen probat esse punibile etiam ab Inquisitoribus haereticae pravitatis Ursaya Instit. Crimin. lib. 1. tit. 10. num. 37. ¶

CAPUT VI.

Missam celebrans, qui non est Sacerdos.

Vide verbo Ordo cap. 32.

Vide etiam Additionem, ibidem positam post num. III. ¶

CAPUT VII.

Missam celebrans non debitis horis.

Ex Concilio Triden. sess. 22. decreto de observan. et evitan. in celebrat Missar. §. Postremo, sacerdotes celebrantes, aliis, quam debitis horis, ritusque alios, aut alias caeremonias, et preces in missae celebratione adhibentes, praeter ab Ecclesia probatas, ac frequenti, et laudabili usu receptas, puniri debent a locorum Ordinariis, etiam tamquam Sedis Apostolicae delegatis, censuris ecclesiasticis, aliisque poenis eorum arbitrio.

In Constit. vero S. Pii V. Sanctissimus 29. Mart. 1566. in praesumentes eam celebrare vespertino tempore praetextu privilegiorum, quae omnia ibidem revocantur, inflicta est poena perpetuae suspensionis a divinis, quae tamen est ferendae sententiae. ¶

CAPUT I.

Monetam auream, et argenteam tondentium, et falsantium poenae.

Ex Constit. S. Pii V. Cum nihil magis 25. Octobr. 1570. statuitur, monetam argenteam tondentes in Urbe, aliisque locis S. Romanae Ecclesiae mediate, vel immediate subjectis, puniendos esse ul-

timo supplicio, ut auream tondentes, quibus de jure talis poena inflicta est.

Hanc Constit. confirmavit Urbanus VIII. Constit. In suprema ibid. Nov. 1627. in qua I. eandem poenam extendit ad omnes ecclesiasticos, quomodolibet exemptos, habitantes in quibusvis locis intra fines Italiae, qui praesumpserint aureas, aut argenteas monetas tondere, fabricare, colorare, vel alias adulterare, seu etiam quomodolibet adulteratas scienter erogare, aut exponere. II. sancit, reprobos culpabiles in tali delicto tradendos esse Curiae seculari, praevia degradatione. III. damnandos esse ad triremes per decennium scienter detinentes pecuniam sic adulteratam, seu transferentes de loco ad locum, praestantesque opem, materiam, aut instrumenta ad patranda dicta falsitatem. IV. cognitionem de hoc crimine respectu dictarum personarum, privative, etiam quoad superiores regulares, spectare ad Legatos, seu Prolegatos Apostolicos in locis eorundem jurisdictioni subjectis: in aliis vero ad locorum Ordinarios. V. inhibet omnibus ecclesiasticis sub poenis privationis officii, ac beneficii, vocisque activae, et passivae, et inhabilitatis ad illa in posterum obtinenda, ac excommunicationis latae sententiae, ne audeant, aut praesument impedire, perturbare, aut molestare Legatos, Prolegatos, aut Ordinarios, procedentes in hoc crimine. VI. mandat sub iisdem poenis, ut regulares, quoties ad id fuerint requisiti, religiosos ipsos (etiamsi superiores alicujus loci regularis actu fuerint) consignent cum scripturis, et actis (si quae factae fuerint, reperiantur) ipsis Legatis, aut Ordinariis, aut aliis de eorum mandato.

Nota I. poenam ordinariam in hac Constit. statutam, habere locum etiam contra falsantes monetas minimi valoris, ut probat Ludovicus de Ameno de delict. et poen. tom. III. tit. 6. §. 3. num. 46. ad 48.

Nota II. eandem Constit. utpote poenalem non extendi ad falsantes alias monetas, quae non veniunt nomine aureae, et argenteae; idem de Ameno loc. cit. num. 45.

Nota III. quod superior regularis in casu denuntiationis, aut accusationis contra suum religiosum, reum alicujus ex recensitis delictis, potest quidem, tanquam iudex ordinarius, contra illum processum construere, et sententiam proferre, si existat in locis extra Italiam, cum Constit. Urbani §. 3. loquatur de locis tantum intra Italiam: si vero existat in locis intra Italiam, et ejus adjacentes Insulas, Siciliam nempe, Corsicam, et Sardiniam, cum et hae in odiosis veniant nomine Italiae, juxta declarationem Cong. Episcop. et Regul. relat. ab Ameno loc. cit. num. 50. tunc debet accusatorem remittere ad Judices, de quibus in Constitutione: non tamen ipsi interdictum est procedere circa praeparatoria iudicii, quae faciunt pro informatione Curiae, et ut ipse certioretur, an delictum tale sit, ut de eo possit cognoscere, nec ne.

Nota IV. superiorem teneri consignare dictis respective iudicibus religiosum accusatum simul cum processu a se constructo, in casu dumtaxat, quod sit ab eis requisitus, ut sonat Constitutio.

Nota V. superiorem scienter, vel ignoranter procedentem in hac causa, nullam ex Constit. poenam incurrere, sed in ea apponitur nullitas actorum cum poena privationis officii, et vocis activae, et

passivae solummodo illi infligantur, si auderet perturbare, impedire, vel molestare iudices procedentes in causa.

Nota VI. quod praedicta nullitas incurreretur, etiam cum ignorantia hujus Constit. cum enim in ea sublata in superioribus regularib. facultas cognoscendi, cognoscerent absque jurisdictione; ac proinde acta essent ipso facto nulla, absque ulla declaratione. Non incurrerentur tamen poenae; cum enim hic infligantur contra audentes, et praesumentes, ad eas incurrendas requiritur scientia legis prohibentis, et ausus temerarius.

His poenis addita est a Bened. XIII. Constit. Ex quo divina, idib. Jun. 1725. privatio beneficii asyli loci sacri, nedum contra conflantes, adulterantes, vel tondentes quoscunque monetas aureas, vel argenteas, etiam Principum exterorum, si in loco, ubi crimen admissum est, liberum habeant usum, et commercium; sed etiam contra praesumentes scienter ita expendere, et erogare easdem monetas conflatas, adulteratas, aut detonsas, ut fraudis conscii, atque participes censi possint.

Nota VII. Constitutiones S. Pii, et Urbani confirmatas fuisse a Bened. XIV. Constit. Ad curam 31. Octob. 1756. extendente dictas omnes poenas ab iisdem inflictas ad falsificantes, et adulterantes in quacunque summa syngraphas, seu cedulas Montis Pietatis, et mensae nummariae S. Spiritus de Urbe; etiamsi falsificatio facta fuerit extra ditionem ecclesiasticam; et ad eas tam falsas, quam corruptas, et alteratas scienter expendentes in locis Italiae S. Sedi immediate, vel mediate subjectis; repetendo poenam contra ecclesiasticos, inflictam ab Urbano -- etsi ecclesiastici fuerint, etiam exempti, et privilegiati, ut supra, praevia degradatione, Curiae seculari puniendi tradantur. --

CAPUT I.

Monialem fieri, aut monasterium ingredi cogens mulierem, aut monialem fieri impediens.

In Trid. sess. 25. c. 13. de Regular. Sancta Synodus anathemati, idest excommunicationi subicit omnes, et singulas personas cujuscunque qualitatis, tam clericos, quam laicos, seculares, vel regulares, atque etiam qualibet dignitate fulgentes, qui quomodocunque coegerint, aliquam virginem, vel viduam, aut aliam quamcunque mulierem invitam, praeterquam in casibus a jure expressis, ad ingrediendum monasterium, vel ad suscipiendum habitum cujuscunque Religionis, vel ad emittendam professionem; quique scientes, auxilium, vel favorem dederint; quique consilium, eam non sponte ingredi monasterium, aut habitum suscipere, aut professionem emittere, quoquo modo eidem actui, vel praesentiam, vel consensum, vel auctoritatem interposuerint.

Controversia est inter DD. relatos a Ludovico de Ameno tom. III. de delict. et poen. tit. 5. §. 9. num. 8. an haec eadem excommunicatio extendatur ad eos, qui parem coactionem in viros exercent, tam pro coactivo, quam pro impeditivo ingressu; aliis affirmantibus, aliis negantibus; quorum opiniones aequae probabiles vocat idem de Ameno: sed cum simul in odiosis, et de casu ad casum in poena-

libus, ex vulgatis, non fiat illatio, negativam potius tuto crederem sustineri posse. ☞

Simili modo anathemati subjicit eos, qui virginum, vel aliarum mulierum sanctam voluntatem, vel accipiendi, vel voti emittendi, quoquo modo sine justa causa impedierit: haec tractant *Suar. de censur. disp. 23. sect. 7. num. 8. et seqq. Sanchez in decal. lib. 4. c. 4. n. 1.* Nota, quod haec est excommunicatio latae sententiae, ut Doctores citati fatentur, et *Tolet. lib. 1. cap. 41. vers. 9.* et alii communiter.

Amplia primo, quod professio metu gravi emissae, nulla est *c. 1. et c. Perlatum de his, quae vi. c. Eos 20. quaest. 3.* latissime, et optime *Rota decis. 779. n. 10. part. 1. posth. Farinac.* ubi addit, ut annullandam professionem sufficere minas junctas cum reverentia paterna: et per totam illam decisionem habes, quibus modis, et quibus indiciis probetur metus, et ibi *num. 2.* ait, posse probari metum hunc per testes, etiam singulares: et adde, quod sufficit metus reverentialis, conjunctus cum timore incurrendae gravis, diuturnaeque offensionis patris sui, sibi exhibendae cum asperitate vultus, verborum, et tractationis, *cit. text. in cap. Praesens 20. quaest. 3.* ubi etiam habetur, quod metu reverentiali professio restituenda sunt bona a consanguineis occupata, neque a fratribus, seu consanguineis privari potest haereditate paterna, vel materna, *Sanch. lib. 4. de matr. disp. 6. n. 14. et 37. Less. lib. 2. c. 17. n. 35. Layman lib. 4. tit. de stat. religion. c. 5. n. 6. §. His adde, Coninch. disp. 28. de matr. n. 35. Tannerius tom. 4. disp. 8. dub. 2. n. 31.* et maxime si timeret subtractionem necessariae, seu congruae sustentationis, seu ejectionem de domo, ut *Rota ibi n. 2. et 3.* cum adductis; et licet *Trident. sess. 25. de regul. c. 19.* deneget audientiam reclamantibus adversus professionem ex causa metus post quinquennium, tamen non procedit, quando eo quinquennio durasset causa metus, quastante, non audebat reclamare, *Rota ibid. num. ult. Buratt. decis. 205.*

Item non convalidatur professio per actus proprios professorum, etiamsi voluntarii videantur, durante causa metus factos, *Seraph. dec. 1166. n. 1.* quia censentur a metu causati, *Rota part. 2. recent. decis. 705. num. 5.* multo magis metus reverentialis invalidat professionem tacitam, resultantem ex delatione habitus professorum etc. ut *Rota part. 1. recent. decis. 579. n. 5.* Item *part. 2. recent. dict. decis. 705. n. 5.* probat, quod facta protestatione intra quinquennium, non intrat professio tacita, durante causa, metus, et *decis. 179. n. 3. part. 2. noviss.*

Amplia secundo, ut procedat haec poena contra cogentes monasterium ingredi, etiam non ad effectum, ut monialis fiat, sed custodiæ causa, aut alias: est magis communis, *Navarr. de sent. excommun. consil. 56. et de regular. consil. 6. Suar. ubi supra n. 9. Filiucc. tract. 14. n. 89.* et multi, quos allegat, et sequitur *Diana resolut. 56. miscell. 1. part. 1. contra Sanch. dict. c. 4. lib. 4. n. 12.*

Limita primo, ut non procedat in casibus, quibus jus permittit, ut patet ex dict. *Trident. decreto, cap. 18.* et primus casus est, quando puella impubes cogitur a patre, vel matre ingredi monasterium causa devotionis, quia eam devoverunt tali monasterio, seu Religioni: nam dum manet im-

pubes, id est usque ad 12. annum, ibi manere tenetur, etiam in habitu dictae Religionis, devotionis nomine, et habet privilegia novitiarum *c. Ad didistis, et ibi gloss. verbo Devitamus 20. quaest. 1. c. Cum virum de regular. Sanch. lib. 4. c. 18. numero 8. 33. et 34. Diana resolut. 56. cit.*

Neque huic rei obstat *Trident. sess. 25. c. 17.* vitans, admitti ad habitum religionis minores tredecim annis, quia loquitur de admissione ad novitiatum in ordine ad professionem, *Sanch. num. 34.*

Advertendum tamen, quod hodie non poterunt intromittere puellas etiam causa devotionis, nisi cum licentia Sedis Apostolicae, si sint minores septennio: ita Sacra Congreg. relata a *Barbos. ad Trident. sess. 25. c. 5. de regular. lit. M. in fin. Zerola verbo Moniales §. 11.* et hodie fere in nulla Religione infantes admitti, et non expedire talem admissionem tenent *S. Ant. et Sylvest. apud Sanchez c. 18. cit. n. 8. in fin.* itaque si minor 12. annis puella offeratur monasterio, vel puer, non computabitur illud tempus ad annos novitiatus a religione requisitos.

☞ Circa puellas educationis causa in monasteriis monialium collocandas; et ingressum in ea puellarum cujuscunque aetatis, vide *Additiones meas ad cap. IV. et V. verbo.* -- Clausura monialium *pag. 136. et 137.* -- ☞

Secundus casus est in muliere adultera, criminali judicio damnata, nam detrudenda in monasterium de jure communi: et si post biennium a viro non recipiatur, debet tonsa habitum suscipere, *Auth. sed hodie, C. ad leg. Julianam, de adult.* neque hoc est correctum a jure canonico, *Sanchez lib. 10. de matrim. disp. 19. num. 8.*

Limita secundo, ut non incuratur excommunicatio per attentatum, seu conatum, sed requiritur effectus subsequutus, *Sanch. lib. 4. c. 4. n. 19. Barbosa alleg. 50. num. 174.*

Limita tertio, ut non procedat contra cogentem, vel impedientem a voto simplici emittendo in seculo, *Sanch. c. 4. n. 13. Suar. loc. cit. n. 10. Filiucc. tract. 14. num. 9.*

Limita quarto, quod haec censura non est reservata, ut *Suarez, et Tolet. ibid. Sayr. lib. 3. c. 35. num. 30.*

Limita quinto, quod elapso quinquennio, non auditur religiosa, vel religiosus, reclamans contra professionem ex capite metus, *Trident. cap. 19. sess. 25. de regul.* nisi ex causa justa impeditus ex ipso jure, vel saltem (ut moris est) via restitutionis a Papa in signatura obtentae audiri debeat, ut *Barbosa alleg. 104. n. 17. et 18. cum alleg.* tamen pro foro conscientiae non convalescit professio sine novo consensu, *Sanch. lib. De matrim. disp. 37. numero 11. Barbosa alleg. 104. n. 19. Layman lib. 4. tract. de stat. Relig. c. 5. n. 7.* sed etiam pro foro externo non praejudicat lapsus quinquennii, si duravit semper causa metus; et ideo erit restituendus professus adversus lapsum quinquennii, *Rota decis. 779. num. ult. par. 1. noviss.*

Limita sexto, quod non potest impugnari professio facta, purgato metu, id est cessante omni causa metus, *Rota decis. 500. n. 2. par. 1. noviss.*

Limita septimo, quod non redditur invalida professio, nec votum, si metus non inferatur ab homine directe ad extorquendum votum; ut si

quis metu naufragii, aut infirmitatis lethalis, aut in ejus vitam machinantium inimicorum voveat, aut religionem ingrediatur, ut colligitur ex *c. Sicut nobis, de Regularib.* et ita *Sayr. in clav. regia lib. 6. c. 4. n. 11.* cum aliis Theologis; et hanc apud omnes certissimam sententiam, ait *Barbos. in dict. cap. Sicut nobis 17. n. 2. Sanch. lib. 4. in decalogum c. 3. n. 4.* quidquid dicat gloss. in dict. cap. *Sicut, Host. n. 1. Abb. n. 5. Card. Henriq. et Anch. ibi,* qui dicunt, professionem fore nullam, si metus mortis violentae inferatur ab homine, et ad vitandum periculum ille religionem ingreditur: quam sententiam primo concedo, quando metus ab homine injuste inferitur, sub ea conditione, nisi religionem ingrediatur, ut habetur in *cap. 1. quod met. causa:* item haec opinio Canonistarum videtur admitti posse, quando pater erat saevus contra filium, minis, et verberibus male eum tractans sine causa, et aliquoties filio significavit, sibi gratum fore, si religionem ingrederetur: quia tunc metus gravis, etiam sine expresso praecepto ipsius patris, et preces illae, et adhortatio habent vim compulsionis, ut *Rota decis. 105. n. 2. par. 1. noviss.* quando scilicet filius nullam putavit sibi superesse viam evadendi minas patris, nisi religionem intrando: et hoc verum puto, etiamsi filius non intelligeret, has malas tractationes sibi a patre fieri ad eum finem, ut religionem ingrederetur: si tamen vere id patrem intendisse praesumi possit; et sane in casu praedicto ita praesumendum est, cum nulla alia adesset causa filium affligendi, praesertim si pater gratum habuit talem filii ingressum, quia haec ostendunt ejus malam intentionem: sufficit enim ad irritandam professionem, quod vere metus, et malae tractationes inferrentur ad talem effectum; et sic est verum, quod dicunt supra citati Canonistae, quod contra injustam violentiam hominis subveniendum est: secus esset dicendum, si damnatus juste ad mortem, ut evaderet mortem, acceptaret conditionem ingrediendae religionis, sibi oblatam, qua valeret votum, ut constat ex multis exemplis, quae habemus in historiis ecclesiasticis Imperii Graecorum: et ita tenent communiter Theologi in simili de matrimonio carnali apud *Sanch. lib. 4. de matr. dis. 12. n. 8. et 9.*

☞ Circa nullitatem professionis vide Additiones meas infra post cap. I. verbo -- Novitius. -- ☞

CAPUT II.

Monialium praefecta non admonens Episcopum de instante tempore professionis novitiarum.

Sacrum Concilium Tridentinum sess. 25. de regular. c. 17. in fin. virginum Deo dicandarum libertati prospicere volens, statuit, ut non antea professionem emittant, quam exploraverit Episcopus, vel eo absente, aut impedito, Vicarius, aut alius ab ipsis deputatus, virginis voluntatem diligenter: cujus professionis tempus, ne Episcopus ignoret, teneatur praefecta monasterio eum ante mensem certiore facere: quod si non fecerit, quandiu Episcopo videbitur, ab officio suspensa sit.

Haec est poena latae sententiae, ut dixi supra ver. Missa, cap. 8. cujus absolutio, seu dispensatio est Episcopo permissa, et reservata: et probatur ex

eodem Tridentino sess. 23. c. 8. de reform. ubi similis clausula habetur suspensionis latae sententiae.

An autem haec sit proprie censura suspensionis ab officio, ita ut obliget in foro conscientiae ante declaratoriam; aliqui putant, propriam censuram esse, quia abbatissa potest incurrere suspensionem ab officio spirituali, sicut aliae personae ecclesiasticae; ita *Henriq. lib. 13. c. 31. num. 2.*, sed contraria sententia est verior, non esse censuram; quia Doctores communiter agentes de suspensione, dicunt, subjectum censurae suspensionis non esse, nisi clericos, idest nisi saltem primam habeant tonsuram, ut aliquam habeant actus spiritualis potestatem, *Suarez de censur. disput. 28. sect. 2. n. 1.* ubi plures congerit Doctores, *Filiuc. tract. 17. num. 3. et Sayr. lib. 4. c. 1. n. 16. tract. de censur.* ubi plurimos et ipse allegat, et gloss. in *c. Quicumque, verb. Ministros, de sent. excom. in 6.* unde *Sayrus ibid. n. 17.* ait, saltem primam tonsuram requiri, ita ut nullus religiosus professus, nisi saltem sit prima tonsura initiatus, suspendi possit, quia officii, et beneficii ecclesiastici capaces non sunt: at abbatissa in suas moniales solam potestatem habet temporalem oeconomicam, sicut materfamilias, ut *Sanch. lib. 6. in decal. c. 1. n. 17. et 29.*

Itaque sequi videtur, quod haec poena, saltem pro foro conscientiae, non liget ante declaratoriam, quia non est censura, sed poena mera, per ea quae *Sanchez lib. 9. de matr. disput. 30. n. 1.* tamen quia haec poena est valde similis suspensionis censurae, cum officium abbatissae sit suo modo ecclesiasticum, et quia Trident. refert per modum suspensionis, quae non indiget facto hominis, et quia non est poena valde gravis; ideo aestimo, obligare in conscientia ante declaratoriam, et facit *cap. Dilecta de major. et obed.* ubi observari praecipitur suspensio improprie dicta, lata ab abbatissa, quia saltem ligat, ut praeceptum: et hoc modo admitto doctrinam *Henriq.* supra dictam; a qua tamen poena excusabit oblivio inculcata, seu incogitantia naturalis.

CAPUT III.

Monialis corrupta.

I. De poenis committentium raptum, vel stuprum in sanctimoniam, dixi verbo *Clausura*, c. 7. n. 2. et de poena contrahentis matrimonium cum moniali, et de ipsa moniali contrahente, dixi verbo *Matrimonium cap. 4.*

II. Monialis, si virginitatem amiserit, etiam post professionem, non potest recipere velum consecrationis; alias peccaret mortaliter ipsa recipiens, et Episcopus illi conferens, ex *c. Acutis 26. dist. Roderic. quaest. regul. 64. art. 3. tom. 1.* quod quidem velum, seu consecratio conferri debet monialibus professis, quae 25. aetatis annum impleverit, ut *cap. Placuit, c. Virgines 20. quaest. 1.* et habetur in *Pontific. Romano, tit. de benedic. et consecrat. virg.* ubi admonet Episcopum, ut ante actum consecrationis seorsum cum qualibet moniali velanda de vita, et conscientia, et carnis integritate diligenter inquirat.

Amplia hanc conclusionem, ut monialis velum praedictum recipere non possit, etiamsi violenter ab hoste fidei corrupta sit; quamvis enim vio-

lentiam passa, virtutem virginis non amittat, nec praemium, et virgo coram Deo sit; non tamen virgo manet secundum corporis integritatem, et coram hominibus: habetur in *cap. Illae autem 32. quaest. 5. Sylv. verbo Consecratio virg. n. 2. Armilla verbo Virginum consecr. num. 2. Mirand. man. tom. 3. tract. de Sanctimonial. quaest. 7. art. 8. concl. 1.* Hoc tamen alii melius limitant, ut procedat si violata consensit in actum, vel si violatio sit publica; quia tunc pro foro externo praesumitur in actum consensisse; alias vero poterit, si res sit occulta, consecrationem recipere tuta conscientia, *Less. lib. 4. c. 2. n. 115. Filiucc. tract. 30. n. 21. et 25. et facit doctrina S. Thom. 2. 2. q. 152. art. 3.* ubi ait, virginis non amitti per materialem veli virginalis fractionem, seu reserationem aliquo casu contingentem, si voluntas interim abstineat a delectatione venerea.

Ampliatur secundo a multis Doctoribus, ut non possit occulte corrupta recipere velum consecrationis, etiam ob scandalum vitandum, quia propter scandalum non debent Ecclesiae Sacramenta, vel Sacramentalia vitari, seu applicari forma materiae ineptae, cum sit res intrinsece mala, ita *S. Tho. in 4. dist. 38. quaest. 1. art. 5. et in 3. sent. dist. 33. quaest. 3. art. 1. Sylvest. et Mirand. loco cit. Armilla n. 3. et communem ait Eman. Sà, verbo Consecratio, n. 6. Azor. tom. 3. lib. 3. cap. 12. §. Difficultas 3.* dicunt tamen Doctores in illo casu, si Episcopus vitium hoc monialis intellexerit in confessione, et non profecerit monendo, quominus illa ad velum accipiendum velit accedere, posse, et teneri illi consecrationem virginalem impendere, ne frangat alias sigillum confessionis: ita *Less. n. 118. et idem dicunt, quando id sciret Episcopus secreto extra confessionem, sed velum publice peteretur; ita Azor. quaest. 2. et Less. loco cit. cum Palud.* sed istis casibus aliqui dicunt, debere Episcopum aliqua fictione, seu aequivocatione uti, vel verba virginis vertendo in verba castitatis, vel saltem mente in hunc sensum formam consecrationis proferendo: ita *Sylvest. et Mirand. ibi*: alii vero reprobant hanc fictionem in forma sacramentali, ut *Armit. n. 3. cum Palud.* quod verius puto: alii igitur dicunt, quod si monialis non potest sine scandalo abstinere a veli susceptione, ut quia Abbatissa eam exponit cum reliquis, potest velum oblatum suscipere, sed non ipsa ultro petere; et quod tunc salvatur, forma illa consecrationis virginis, et nomen virginis in sensu virginis eommunitate reputatae: et ita tenet *Henriq. lib. 10. cap. 24. cum Soto, Navarr. c. 16. num. 3. §. Interrogatus, Azor. loc. cit. §. In hac re Less. num. 118. Roderic. ubi supra cum Vivaldo, Filiucc. tract. 30. n. 25.*

Limita primo, ut praedicta precedant in monialibus, quae recipere solent velum consecrationis; aliquae enim illud non recipiunt; unde cessabit haec quaestio, ut de Mendicantibus ait *Sylv. et Miranda ibid.*

Limita secundo, quod si confessarius sciat, monialem corruptam, et huius difficultatis ignaram esse, debet eam relinquere in bona fide, si putat, eam non posse, vel nolle a consecratione abstinere, *Filiucc. ibid.*

Limita tertio, quod monialis, quae sine vasis aperi-
tione causat sibi pollutionem, quamvis amittat

virginitatem secundum virtutem, et statum, non tamen amittit secundum corporis integritatem, et communem hominum aestimationem; ideo velari poterit, secundum *Cajet. Sylvest. Armill. loco supra cit.* quos sequitur *Less. n. 120. Filiuc. ubi supra, Henriq. lib. 10. c. 24. litera M. in commun. Azor. §. Altera difficultas*; et est communis sententia, contra *Navarr. et Mirand. loco cit.*

Limitant quarto *Sylv. Navarr. et alii*, quod Episcopus potest cum moniali corrupta dispensare, ut accipiat velum virginis in casu occulto, ratione scandali: sed hoc non puto verum, quia Episcopus non potest alterare formam, vel materiam Sacramentalium, quae ab Ecclesia universali, seu a Papa instituta sunt, ut dixi verbo *Ritus, cap. 1.*

III. Monialis professa, virgo non existens, secundum magis communem, non potest esse Abbatisa, neque superioritatem habere in monasterio: quod est intelligendum, ubi ad illud munus ibi non admittuntur, nisi virgines velatae, ut *Sanch. in decal. lib. 5. c. 5. n. 21.* aut saltem, ubi virgines, et non viduae admittuntur ad talia officia; et idem est de aliis officiis virginum propriis, ut allegati a *Sanch. et Azor. loco cit. quaest. 3. et 5.* qui ait, quod etiam tunc si monialis corrupta non possit abstinere a tali officio sine scandalo, non peccat, illud suscipiendo; item ait non esse monialem de hoc impedimento a confessario admonendam, si non censeatur retrahenda, vel nisi cum scandalo.

CAPUT IV.

Monialium monasteria Regulares advenientes, aut ibi pernoctantes, aut refectionem sumentes.

Ex decreto Sacrae Congregationis Cardinalium super negotiis Regularium sub Sixto V. Clemente VIII. et Paulo V. primo prohibitum est religiosi (excepto superiore ipsarum monialium, visitatore, et confessario ordinario, et extraordinario, cum ad tempus deputabitur) nisi cum expressa ejusdem S. Congreg. licentia, accedere ad monialium coenobia, sive sui, sive alterius Ordinis, vel ipsas moniales alloqui, vel alias personas intra claustra existentes: item ibi interdictum est confessariis regularibus monasterii, vel eis contiguis pernoctare, aut alios pernoctare facere, aut ibi comedere, bibere, reficiari, aut cibum sumere (excepto confessore ordinario, et exceptis confessariis extraordinariis, necessitate confessionum generalium urgente) nisi cum licentia ejusdem S. Congreg. item, ut contravenientes praedictis ordinationibus, incurrant ipso facto poenam privationis vocis activae, et passivae.

Agunt de hoc decreto *Sanchez lib. 6. cap. 16. num. 115. in decal. et Bonac. in tract. de clausura Monial. quaest. 3. pun. 4. Diana resol. 22. tract. 10. tom. 1. et resol. 104. tract. 2. tom. 2.*

Sed eadem Sacra Congregatio sub Urbano VIII. anno 1623. xii. Kal. Decembris concessit alio decreto, ut Episcopi possint concedere licentiam Regularibus accedendi ad monasterium monialium ad colloquendum ad crates, aut similia loca, quater in anno, personis dumtaxat conjunctis in primo, vel secundo gradu consanguinitatis, vel affinitatis, sub hac conditione, et non aliter, nec alio modo,

ut non adeant monasteria diebus festis, neque in Adventu, aut Quadragesima, aut Feria sexta, aut Sabbato, aut Vigiliis, utque dicta licentia consignetur confessario ordinario monasterii monialium, ut is eam retineat penes se, et praesens assistat, et adsint auscultatrices de more, et non aliae; utque concedatur licentia pro die, et hora certa in scriptis, et adnotetur in scriptis cancellariae Ordinarii.

An autem dicta poena incurratur etiam per solum accessum ad monasterium, nullo secuto effectu collectionis, aut etiam nulla visa moniali, et alia dubia, vide apud citatos, et apud Coriolanum de cas. reser. par. 2. casu 3. num. 30.

Illud etiam notandum, non habere locum contra Regulares, colloquentes honeste cum moniali, cum licentia extra claustrum manente ex causa justa, ut ad barbaricam persecutionem fugiendam: non tamen datur parvitas materiae: ex declarat. Sacrae Congreg. Conc. sub Clemente IX. 11. Maii 1669.

¶ Quae declaratio est tenoris, ut sequitur -- Regulares quicumque absque legitima facultate accedentes ad colloquendum, etiam per quodcunque modicum temporis spatium, cum monialibus, aut aliis intra clausuram degentibus, peccare mortaliter, eosque sub excommunicationis, privationis vocis activae, et passivae, aliisque contra Regulares accedentes sine licentia ad monasteria monialium statutis poenis, posse ab Ordinario tanquam Sedis Apostolicae Delegato coerceri -- A qua excommunicatione nequeunt absolvi a suis superioribus, etiam si agatur de accessu, et colloquio cum monialibus proprii Ordinis; sicuti nec ipsae moniales, si Episcopus in prohibitione sub eadem excommunicationis poena de eis expressam fecerit mentionem, ut ex altero ejusdem Congreg. decreto in Viterbien. 26. Jun. 1627. lib. 21. decretor. pag. 176. Die vero 26. Nov. eadem Cong. declaravit, non eximi a gravi culpa ad ipsas moniales accedentes sine Episcopi licentia ob quamcunque causam, licet honestam, et rationabilem. Insuper die 21. 1678. declaravit, affici iisdem poenis, si item sine speciali Episcopi licentia cum ipsis loquantur post concionem ad illas habitam.

Nota I. sub nomine Regularium venire etiam Equites S. Joannis Hierosolymitani, utpote veros religiosos, posseque Episcopum contra ipsos, cum monialibus colloquentes, procedere vigore decreti generalis Cong. Episcop. et Regul. edit. 12. Kal. Decemb. 1623. jussu Urbani VIII. ut pluries declaravit eadem S. Cong. cujus decreta una cum mox citato Urbani refert Lucius Ferraris Prompt. Biblioth. verb. Moniales art. 4. num. 27. et 28.

Nota II. sub nomine monialis venire etiam Abbatissam in hac materia locutionis, ut de Abbatissis Urbis Romae declaravit Alex. VII. Constit. Sacrosancti: et generatim pro quibuscunque aliis Abbatissis Cong. Conc. 14. Nov. 1654. ut in lib. 19. decretor. ejusdem Cong. pag. 425.

Nota III. Episcopum posse imponere censuras, aliasque poenas, nedum contra Regulares, sed etiam contra clericos, et laicos, colloquentes sine ipsius licentia cum monialibus, ex decretis ejusdem Cong. 26. Jun. 1627. in Viterbien. et Episcop. et Regul. in Urbinaten. 10. Maii 1663. et in Civitatis Castelli 16. Jan. et 10. Jul. 1699. relat. a Ferraris loc. cit. n. 29. quae quidem decreta fundantur in can. 11. Conc.

Lateranen. sub Alex. III. relato in cap. Monasteria 8. de vit. et honest. cleric. ubi clericis, si moniti, non destitissent, imponenda erat poena privationis beneficii; cujus loco Compilatores primae, et sextae collectionis Decretalium posuerunt depositionem ab officio: laicis vero, si pariter moniti, non destitissent, excommunicatio; utraque tamen ferendae sententiae.

Nota IV. ex epistola decretali Bened. XIV. ad omnes Archiepiscopos, Episcopos, aliosque Ordinarios conditionis ecclesiasticae Gravissimo sub die 31. Octobr. 1749. declaratum est, quoad vim directivam Constitutionibus eorundem Episcoporum, et Ordinariorum, accessum sine ipsorum debita facultate ad monialium claustra, colloquutionemque cum his vetantibus, subjacere Episcopos alienae dioecesis Vicelegatos, et actuales locorum Gubernatores, licet Praesules. Quia vero hi ordinariae Episcoporum jurisdictioni non subsunt, ac proinde immunes sunt a vi coactiva, ab illorum poenis, videlicet contra transgressores statutis, ut cap. A nobis 2. de sentent. excomm. ideoque praecipit Bened. -- quod, si aliquando contigerit, ut eorum aliqui ad monasteria monialium se conferant, et cum iis Episcopi injussu, agant, infringentes Synodorum sanctiones, atque Episcoporum edicta ... hi ... Romanum Pontificem, aut Congregationem Episcop. et Regul. certiore faciant, ad contemptam episcopalem auctoritatem vindicandam. --

CAPUT V.

Monialium praefecta, continuans officium post triennium.

Vide supra verbo Electio cap. 8.

CAPUT VI.

Moniales proprio, et peculiari suo nomine, occasione officiorum sumptus facientes.

In epistola encyclica Clemen. XI. sub die 28. Jul. 1708. ad omnes Italiae, et Insularum adjacantium Ordinarios, necnon ad superiores generales Ordinum regularium, quorum regimini monialium monasteria subsunt, injungitur iisdem Ordinariis, ut sub formali praecepto S. Obedientiae, sibi reservando absolutionem in casu transgressionis, et insuper sub poenis privationis officii, ac vocis activae, et passivae, aliisque eorum arbitrio infligendis, inhabeant Abbatissis, ac quibuscunque monialibus monasteriorum officialibus, ne occasione officiorum faciant, et respective permittant sumptus ullos fieri ab iisdem officialibus tam ante, quam post expletorum officiorum tempus, quamvis a consanguineis, aut aliis ad ea obeunda pecuniam reciperent: neque insuper quidquam cujuscunque valoris sit, ab iis dari sub titulo celebrationis festorum, aut doni, seu alio quolibet titulo causam, occasionem, aut relationem habente ad praedicta officia, nedum Abbatissis, officialibus, monialibus, novitiis, aliisque intra monasterium degentibus, sed etiam superioribus, quavis regularibus, confessariis, deputatis, agentibus, et aliis monasteriorum officialibus; imo nec Ecclesiae, aut sacrario, sed sumptus omnis fieri debeat ex redditibus monasteriorum, juxta taxam ab iisdem Ordinariis statuendam. Sub hac lege declarat Pontifex comprehendere etiam monasteria, quae

subsunt regimini Regularium et alia quocunque modo exempta, quamvis S. Sedi immediate subiecta; sicuti et domus Oblatarum, etiam clausura, et votis solemnibus non obstrictarum.

Eandem prohibitionem fecerat Alex. VII. pro Ecclesiis, et monasteriis monialium Urbis, ut ex ipsius Constit. Pro commisso 24. Sept. 1657.

Similem prohibitionem injunxit faciendam monialibus Archiepiscopus Mediolanensis ab eminentissimo Archiepiscopo per organum S. Congreg. Episcop. et Regul. Bened. XIV. sub die 26. Jan. 1742.

His nuperrime accessit pro monialibus Urbis Motus proprius CLEMENTIS XIII. feliciter regnantis, sub die 30. Jun. 1759. quo inhibetur monialibus, sacristae munus obeuntibus, ne occasione festivitatum in earum Ecclesiis celebrandarum, sumptus ullos faciant propria cura, et expensis: nec hac eadem occasione cuiquam, tam intra, quam extra monasterium, propriis pariter expensis, remunerationes, aut dona praebeant. Qui sumptus fieri praecipiuntur ex communibus eorundem monasteriorum redditibus. Prohibet insuper Pontifex eisdem monialibus generatim, ne in dictis festivitibus intermisceant cujuscunque speciei potiones, vulgo Rinfreschi: quod si Abbatissae, vel superiorissae hujusmodi prohibitiones executioni non demandaverint, remanent ab officio suspensae: sibi que Pontifex facultatem reservat eas in pristinum restituendi.

CAPUT VII.

Monialium confessarius ordinarius, et extraordinarius.

Vide cap. VII. verbo Confessarius pag. 151.

CAPUT I.

Montes Pietatis impugnans.

Leo X. Bulla 11. *Inter multiplices*, in Concilio Lateranensi definivit, licitos esse Montes Pietatis ad mutuandam pecuniam egenis institutos; etiamsi non omnino gratis mutuent, sed aliquid moderatum, ad solam impensam necessariam ministrorum, et aliarum rerum ad montium conservationem pertinentium, exigant ultra sortem pro indemnitate Montis; non pro lucro, seu augmento: et statuit poenam excommunicationis latae sententiae contra omnes, tam seculares, quam ecclesiasticos, etiam religiosos, qui contra praesentis declarationis, et sanctionis formam de cetero praedicare, vel disputare, verbo, vel scripto ausi fuerint. Quod autem ait de pecunia mutuanda, intelligendum est, ut contineat quidquid in pondere, numero, vel mensura consistit, functionem scilicet recipiens in specie sua leg. 2. ff. si cert. pet. sive sit pecunia numerata, sive frumentum etc. Ugolin. de usur. cap. 4. §. 1. num. 1.

Nota primo, quod haec excommunicatio, quatenus est ex hac Constitutione, non est reservata: tamen hodie si quis contra hanc definitionem obstinate praedicaret, aut disputaret, scilicet cum errore in intellectu, aestimans, hanc definitionem non esse veram, seu tenendam, aut alias si externo signo hunc suum errorem proderet, incurreret in excommunicationem latam contra haereticos, Pa-

pae reservatam in Bulla Coenae Domini cap. 1. quia haec definitio est de fide, et de fide tenenda, ut ait Luis. Turrian. de just. disp. 61. dub. 12. n. 6. Azor. tom. 3. lib. 5. de usura c. 8. §. Deinde dices, Less. lib. 2. cap. 20. num. 192. §. Secundo respondent, et §. Denique dicit; etenim Papa potest definire, et statuere regulam de fide tenendam, non solum in iis, quae ad veritatem rerum supernaturalium pertinent, sed etiam in iis, quae ad mores sunt necessaria: ita praeallegati Auctores.

Nota secundo, quod per se loquendo, non possunt deponentes suas pecunias in Montibus Pietatis ad mutuandum, recipere ullum auctarium, seu lucrum annuum, neque hujus causa possunt administratores Montis exigere ab eis, quibus pecunias mutant, quidquam, quod mutantibus solvant, nisi ratione lucri cessantis, idest, si ob id mutant omiserunt dictas suas pecunias collocare ad lucrum licitum; tamen si Monte Pietatis haberet bona fructifera, in tali casu pro concurrenti quantitate reddituum Montis, possent Monti dari pecuniae, nomine emptionis census, et ea ratione percipi posset licite annuum lucrum a Monte persolvendum, sicut in aliis censibus, juxta Bullam Pii V. Duar. de censib. §. 1. quaest. 41. n. 4. Filiuc. tract. 34. par. 2. num. 196. in fin. Innoc. quem sequitur Abb. in c. In civitate num. ult. de usur. qui testatur de communi, et ibi Cardin. n. 6. Anan. n. 25. Anchar. num. ultim. et Lopus allegat. 137. in fin. sed neque hoc casu posset Mons exigere a mutuatariis aliquod auctarium ratione damni emergentis, quod pateretur in accipiendis pecuniis cum tali onere suo ad effectum mutuandi egenis; quia omnia bona Montis sunt ordinata principaliter ad mutuandum, et ideo Mons pecuniam acceptam mutuando, non videtur se privare ulla commoditate, seu utilitate pecuniae acceptae titulo census venditi, ideo non intrat titulus damni emergentis; ut Lessius lib. 2. c. 20. n. 78. Molina dis. 314. num. 7. tom. 2. Eman. Sa, verbo Mutuum, num. 10. cum ibi additis, et plures apud Bonac. de just. dis. 3. quaest. 3. pun. 4. num. 8.

Nota tertio, quod stipendia officialibus Montis Pietatis, et calculatoribus etc. solvi debent de annuis lucris, non de sorte, seu capitali; alias enim fieret contra intentionem fundatorum, et facile Mons diminui, et extinguere posset, ita Thomas de Vio in tract. de Monte Pietatis cap. 7. num. 2. §. Ex praemissis.

CAPUT II.

Montium Pietatis officiales pecunias Montis, praeter usus destinatos, expendere praesumentes.

Paulus V. Bulla 82. *Onerosa*, prohibuit pecunias Montis Pietatis Status Ecclesiae Romanae in alios usus converti, quam pauperum, juxta erectionem eorundem Montium, nisi cum licentia Papae, et Sedis Apostolicae: et si quis contravenire praesumpserit, statuit, ut Cardinales, Patriarchae, Archiepiscopi, Episcopi incurrant ipso facto suspensionem; aliae vero inferiores personae excommunicationem, et absolutionem Papae reservavit.

Amplia, quod licet ad distrahendum de lucris Montis Pietatis sufficiat licentia generalis; tamen ad distrahendum de sorte, seu capitali, seu dote montis requiritur licentia specialis, seu expressa, et causa cognita, ut *Lap. de Castell. in cap. de Xenodochiis de relig. dom. Redoan. tract. de reb. eccl. non alien. rubr. 19. de causa utilitatis n. 117.* Adde, quod Episcopus, etiam de jure communi non potest licentiam dare expendendi pecunias Montis Pietatis in alios usus, praeter destinatos in fundatione, ut *dict. cap. De Xenodochiis, et ibi not. Abb. num. 3.*

Limitant aliqui, quod haec Constitutio loquitur solum de pecuniis Montis Pietatis, non autem de aliis bonis, et intelligitur de pecunia numerata tantum, ad mutuandum pauperibus destinata, ut *Cherubin. ibid.* notat; sed ego puto, hic pecuniae nomine contineri quidquid recipit functionem in genere suo, quod mutuari potest, *leg. Talis, ibi Bar. ff. de leg. 1. leg. 2. §. Item mutuum, ff. si cert. pet. Alex. in leg. Singularia, col. 2. ff. eod.*

☞ *Ex Constit. Bened. XIII.* Ex quo divina *ibid. Jun. 1725.* excluduntur a privilegio immunitatis ecclesiasticae, seu asylo loci sacri ministri — Montis Pietatis, vel alterius publici telonii, aut banci pro depositis Principis, privatarumque personarum destinati, furtum, aut falsitatem in praedictis locis committentes, ejus ratione arca pecuniaria ita minuatur, ut poenae ordinariae locus sit. ☞

CAPUT III.

Montis Pietatis bona usurpantes.

Trid. sess. 22. cap. 11. de reform. usurpantes bona Montium Pietatis, sive jura, sive fructus, vel obventiones: item impediunt, ne ab iis, ad quos jure pertinent, percipiantur, incurrunt excommunicationem Papae reservatam; et si patroni fuerint, etiam privationem juris patronatus incurrunt. Clerici talia facientes, vel consentientes incurrunt ulterius etiam privationem beneficiorum, et inhabilitatem ad beneficia. De hoc decreto dixi *verbo Usurpatio cap. 1.*

☞ CAPUT IV.

*Montis Pietatis Urbis, et mensae nummulariae
S. Spiritus de eadem Urbe syngraphas,
seu cedulas falsificantes.*

Vide supra verbo Moneta c. I. pag. 283. col. 2. ☞

CAPUT I.

*Munera, seu praemia dantes, vel promittentes, vel
acceptantes pro gratia, vel justitia
obtinenda in Curia Romana.*

Vide verbo Simonia cap. 15.

CAPUT II.

*Munera, seu mercedem accipientes officiales
Sacrae Poenitentiariae.*

*In Bulla Pii V. 83. In omnibus, et alia, quae est
84. In earum rerum, prohibitum est officialibus*

Sacrae Poenitentiariae quidquam, etiam minimum, etiam sponte oblatum a partibus, sive pro expeditionis maturatione, sive alio extraordinario labore, capere, aut permittere a famulis, aliisque personis capi, sed ut sint contenti suis stipendiis.

Nomine officialium hic continetur Regens, Datarius, Corrector, Theologus, Doctor, Sigillator, Abbreviator, Procurator, et Scriptor, ut patet ex ead. Bulla.

Nota, quod Poenitentiarius major, et Poenitentiarii minores hic non sunt expressi; ideo non comprehenduntur in poenis sequentibus, quamvis gratias et ipsi debeant, et consueverint omnia expedire.

Item statutum est in dicta Bulla 83. §. *Omnes vero*, ut officiales praefati, ut supra accipientes, incurrant excommunicationem Papae reservatam: et ex eadem Bulla 83. et 84. praedicta, incurrunt privationem officiorum, et inhabilitatem ad illa, et poenam infamiae juris.

Amplia, ut procedant praedicta etiam contra aliquod munus accipientes sponte datum, ut *Navarr. cons. 50. de sponsal. n. 3. et cons. 29. de poenit. et remiss. n. 3. Cherub. super dict. Bulla 83. Pii V.*

Limita, ut non procedant, quando post expeditionem ab officiali obtentam aliquid liberaliter gratitudinis causa daretur, nulla praecedente conventionem, neque data intentione; *Navarr. in Extrav. de datis, et promissis, notab. 13. n. 22. et not. 19. n. 21. Azor. par. 3. lib. 13. cap. 23. quaest. 4.*

Advertendum est, quod si praedicti officiales aliquod munus acciperent pro extraordinaria, et indebita diligentia, incurrerent solum in poenas praedictas: si autem pro ipsa gratia, expeditione, vel favore impertiendo pro ea obtinenda, aliquid eis promitteretur, vel daretur, tunc non solum officiales, sed et ipsi dantes, et promittentes, et alii cooperantes incurrerent in poenam excommunicationis Papae reservatae, et infamiae juris, et privationis officiorum, et beneficiorum, et inhabilitatis ad illa, et nullitatis gratiae, latam in *Extrav. 1. de sent. excomm. et in Bulla Gregor. XIII. Ab ipso*, contra dantes, vel promittentes pro gratia, vel justitia obtinenda a Sede Apostolica, de quibus vide *verbo Simonia cap. 15.* et ita de gratia obtinenda in Sacra Poenitentiaria docent, *Azor. loco cit. quaest. 7. Navarr. notab. 18. vers. 4.*

Advertendum etiam, quod ex dictis Constitutionibus non est prohibitum, neque illicitum sollicitatoribus, seu procuratoribus supplicantium in Sacra Poenitentiaria percipere suas provisiones, easve exigere a principalibus suis; quia ipsi non sunt officiales Sacrae Poenitentiariae: eas tamen valde moderatas esse convenit; praesertim cum in expeditionibus Sacrae Poenitentiariae procurandis ipsi modicum laborem impendant.

CAPUT III.

*Munera, seu praemia pro concedenda dispensatione
matrimoniali commissarii recipientes.*

Vide verbo Simonia cap. 14.

CAPUT IV.

Munera, seu praemia pro justitia, vel injustitia accipientes iudices quicumque.

Si iudex munera, seu pretium accipiat pro justitia administranda a partibus praeter constituta, sententia, etiamsi alias justa, est ipso jure nulla, ut c. *Ei, qui*, §. *Venales* 2. quæst. 6. leg. *Venales*, C. *quand. prov. non est necesse*, ibi Bart. *Menoch. de arbitr. casu* 342. n. 19. et 343. n. 6. *Capicius decis.* 155. n. 13. *Boss. tit. de offic. corrup.* n. 2. *Archid. et Joan. Andr. in c. 1. de sent. et rejud. in 6. et ibi Gemin.* §. *Si quis* n. 8. sententia autem lata ob gratiam non est ipso jure nulla, si alias sit justa, ut supra citati DD. dicunt, sed est cassanda.

Ante declaratoriam vero, iudex, qui pretio tulit sententiam justam, tenetur ad restitutionem pro foro conscientiae pretii accepti ei, qui dedit, *Navarr. c. 17. n. 27. Medina de restit. q. 2. dub. 2. P. Navarra lib. 4. c. 2. num. 97. Molina disp. 97. tom. 1. et de communi testatur Less. lib. 2. cap. 14. num. 63.* si autem pretium pro injusta sententia accepit, restituere debet parti laesae per talem sententiam; hoc est certum: pretium autem non tenetur restituere, nisi condemnatur, secundum probabiliorum, *Less. loco cit. n. 54. et 56.* ubi plures allegat, et *Vasch. tract. de restitut. cap. 7. dub. 4. et 6.* Infamiam juris incurrit, et consequenter irregularitatem, iudex, qui condemnatus fuerit iudicio leg. *Juliae repetundarum*, idest de pretio, seu pecunia accepta pro justitia ministranda, vel non ministranda; quia hoc iudicium est publicum, leg. 1. ff. *de publ. judic.* et condemnatum reddit infamem, leg. 1. ff. *de his, qui not. infam.*

Propositiones circa hanc materiam proscriptae ab Alex. VII. sub die 24. Septem. 1665. et ab Innoc. XI. sub die 2. Mart. 1679. sub poenis in illas docentes etc. atque ad praxim deducentes, quas incurrunt docentes alias propositiones proscriptas, ut in fine Additionis ad c. 1. verbo -- Missa, sunt. --

Proscripta ab Alex. VII. quae est 26. in ordine -- Quando litigantes habent pro se opiniones aequae probabiles, potest iudex pecuniam accipere pro ferenda sententia in favorem unius prae alio. --

Proscripta ab Innocent. XI. quae est 2. in ordine -- Probabiliter existimo, iudicem posse judicare juxta opinionem, etiam minus probabilem. --

CAPUT V.

Muneribus, seu praemiis, gratia, seu acceptione personarum, justitiam corrumpentes iudices ecclesiastici.

In cap. 1. de sentent. et re judic. in 6. habetur: si quis ecclesiasticus ordinarius, aut delegatus contra conscientiam, et contra justitiam, in gravamen partis alterius, in iudicio quidquam fecerit per gratiam, vel sordes, ab executione officii per annum noverit se suspensum, et ad aestimationem litis parti, quam laeserit, condemnandus: quod si suspensione durante, damnabiliter ingesserit se divinis, irregularitatis laqueo se involvet, a quo non-

nisi per Summum Pontificem poterit liberari; salvis aliis Constitutionibus, quae iudicibus male iudicantibus poenas infligunt.

Nota, quod haec suspensio est, et ordinis, et officii iudicis, idest a divinis, et a jurisdictione, *Navarr. c. 27. n. 157. versic. Decima, Reginald. lib. 32. tract. 2. n. 67. Sayr. de censur. lib. 4. c. 13. num. 3. Suar. de censur. disput. 31. sect. 3. n. 16.* sed non est haec suspensio a beneficio, *Farinac. quæst. 111. n. 75. et 76. Barbos. in dicto c. 1. n. 14.* neque continet Episcopos, ut *Suar. ibidem Sayr. n. 3.*

Absolutio autem hujus suspensionis ad tempus latae, est ex natura sua Papae reservata, ut dixi par. 1. cap. 23. et 24. §. *Ampl. 4.*

CAPUT VI.

Munera, seu praemia accipiens iudex ecclesiasticus delegatus.

I. In cap. *Statutum*, §. *Insuper*, de rescript. in 6. habetur, quod iudex delegatus Apostolicus non potest accipere quidquam a partibus, sive munus, sive quidquam aliud, sed gratis officium suum exercere debet: deinde in eod. cap. §. *Si quid autem*, subjungitur, quod si quid contra hanc prohibitionem receperit, ad ipsius restitutionem integram teneatur, nulla ei remissione profutura.

Amplia, quod haec poena restitutionis obligat, etiam in foro conscientiae ante omnem sententiam, ut *Laym. lib. 2. tract. de contractibus, c. 4. n. 10.*

Amplia secundo, quod licet textus loquatur de delegato Papae tantum, tamen procedit etiam in Ordinariis delegatis; quia eadem est ratio justitiae in omnibus: et c. *Cum omni*, de vit. et hon. cleric. indistincte delegatus prohibetur munus accipere, ne sententiae sint venales; et ideo ita ampliant *Sayr. lib. 12. Clavis, c. 13. n. 13. Sanchez lib. 3. opusc. cap. un. dub. 2.*

Amplia tertio, quod neque titulo sportularium possunt quidquam accipere, *Jo. Andr. Abb. et alii Canonistae in dict. cap. Cum omni*, ibi etiam *Barbos. num. 4.*

Limita, quod non prohibetur delegatus accipere exculenta, et poculenta, quae paucis diebus consumi possint, si liberaliter ei offerantur, ut dict. §. *Insuper*: et ibi gloss. ibi verbo *Paucis*, intelligit de biduo; sed etiam de pluribus diebus, quam duobus, arbitrio boni viri, pro qualitate dantis, et accipientis, idem censet *Sanch. dub. 2. num. 3.*

Limita secundo, quod delegatus potest accipere sportulas, ubi consuetudine sit receptum, *Sayr. n. 15. Sanch. lib. 8. de matr. disput. 35. n. 11.*

CAPUT VII.

Munera, seu largitiones de bonis communitatum, et universitatum Status temporalis Ecclesiae Romanae, aut alias de bonis in commune collectis facientes, vel acceptantes.

Clemens VIII. in Bulla 10. *Pro commissa* §. 14. prohibet, ne communitates Status Ecclesiae Romanae, seu ejusdem universitates, collegia, magistratus, officiales, aut singulares perso-

nae, ullo modo praesumant de bonis, seu rebus communis massae, vel etiam ex pecuniis particularem, per viam collectae in commune congestis, munera, seu dona quaecunque cuicunque, sive Legato, sive officiali, sive alteri personae, etiam Cardinalatus, vel Episcopatus honore fulgenti, vel eorum consanguineis, affinibus, familiaribus, aut ministris mittere, tradere, vel largiri, vel in eorum honorem, aut lautam ipsorum exceptionem, aut hospitalitatem, etiam moderatam erogare.

Addit §. 21. quod si quis contraverit, primo tenetur ex eadem Bulla restituere eidem communitati, seu eroganti, quidquid datum, vel erogatum fuerit: secundo privatur ipso facto omnibus officiis, seu muneribus honorificis, et perpetuo inhabilis ad talia redditur: tertio infamiam juris incurrit: quarto obligati sunt massae poenam dupli solvere; simplum autem solum restituere tenentur, qui tantummodo consensum erogationibus praestitere, ut ibi dicitur.

Praeterea addit Clemens §. 22. quod si dictae erogationes factae, vel promissae fuerint pro gratia, vel justitia pro se, vel aliis obtinenda, sive apud Sedem Apostolicam, seu Romanam Curiam, sive extra eam, in quibuslibet tribunalibus, etiam laicis Status temporalis Ecclesiae Romanae, tunc tam dantes, quam accipientes, vel promittentes, et dantes ad id auxilium, consilium, vel favorem, incurrunt in excommunicationem, et poenas omnes latas in *Extravag. 1. de sent. excomm. et in Bulla Greg. XIII. de datis, et promissis*, de quibus dixi verb. *Simonia*, cap. 15. et procedit contra dantes parvum, vel magnum, ut in *d. Bulla Clem. VIII.*

¶ Vide Additionem infra post cap. 15. verbo *Simonia*.

De hac Constit. vide *Filiucc. tract. 15. n. 142. Gratian. discept. forens. lib. 2. c. 202. n. 8. Cherub. super ea Bulla in scholiis*, ex cujus summario, seu compendio super Bulla Clem. et ex annot. marginali ad eandem Bullam notatur, hanc extensionem solum procedere contra dantes, et promittentes de bonis, seu pecuniis universitatum supradictarum, seu privatorum in commune congestis, ut supra; non autem, si de propriis donent, vel promittant, quae sententia verior videtur, ex *tex. Bullae*, quamvis *Filiucc. ibi et Bonac. de censur. part. dis. 2. quaest. 3. pun. 32. n. 4.* teneant, etiam contineri dantes de propriis pecuniis: fatetur tamen *Bonac.* primam sententiam probabilem, et a multis recentioribus sustineri.

Amplia primo ex dictis, hodie neque licitum esse donare gratia remunerationis, de bonis communitatis, vel universitatis, ut *Gratian. ibid. Cherubin. ibidem schol. 1.*

Amplia secundo, quod ad poenam dupli tenentur transgressores, etiam in foro conscientiae ante declaratoriam, propter illam particulam, *obligati existant*, ut dicam cap. seq.

Limita, ut non prohibeantur esculenta, et poculenta in modica quantitate, quando adsit talis consuetudo, ut patet ex eadem Bulla.

Limita secundo, ut non incidat in poenas dictarum Constitutionum de datis, et promissis pro gratia, vel justitia, nisi data, vel promissa sint ex intentione obligandi pro tali gratia, vel justitia facienda, ut patet ex eadem Bulla.

Limita tertio, quod hic nomine Status Ecclesiae Romanae non continetur ille, qui pleno jure imperii alicui Principi temporali subest, ut Regnum Neapolis etc. De jure autem communi, quando, et quantum communitas donare possit alicui, vide *Sanch. opusc. lib. 1. cap. 6. dub. 8.*

CAPUT VIII.

Munera, seu praemia accipientes gubernatores et alii officiales Status temporalis Ecclesiae Romanae.

Paulus II. in Bulla 3. *Munera*, statuit, ne quis rectorum, seu gubernatorum, et quorumcunque officialium, vel etiam Legatorum de latere, ad regimen provinciarum, civitatum, vel terrarum Status temporalis Ecclesiae Romanae deputandorum, aliquod genus muneris accipiat a civitatibus, aut locis, quibus praest, sive a personis, etiam particularibus sibi subjectis, praeter esculenta, et poculenta, quae brevi tempore consumi possunt, idest triduo, ut ibi dicitur; alioqui tam dantes, quam accipientes, etiamsi pontificali praefulgeant dignitate, (exceptis solis Cardinalibus) ipso facto sententiam excommunicationis incurrant, Papae reservatam, et duplum restituere teneantur; in quo tamen simplum continebitur, quod acceperint: item statuit, ut omnes officiales teneantur, antequam ad sua admittantur officia, juramentum praestare de observantia hujus Constitutionis: et haec Constitutio fuit confirmata a Sixto IV. Bulla 15. *Etsi* §. 3. Explicant eam *Scortia in select. Constitut. theorem. 112. 113. 114. et Bonaccin. infra citatus.*

Nota primo, quod haec Constitutio loquitur, non de omnibus officialibus, sed de jurisdictionem exercentibus, seu superioritatem habentibus; et continet etiam assessores, et consultores, *Cherubin. super eadem Bulla Pauli II. schol. 2. cum Pacio tract. de Consil. sapien. cap. 11. et aliis.*

Nota secundo, quod haec poena dupli obligat in conscientia, etiam ante declaratoriam, propter particulam illam, *reddere teneantur*, ut de eadem particula dicunt communiter Doctores in *cap. 2. de cens. in 6. et Less. cap. 16. n. 37. lib. 2. Eman. Sd, verbo Suspensio ipso jure, n. 13.* et in terminis hujus Bullae *Bonac. de cens. particul. disp. 2. quaest. 7. punct. 8. n. 8.* et facit pro hac sententia, quia ratione juramenti praestiti officiales obligati sunt observare hanc Constitutionem, ut supra dictum est, ex eadem Bulla.

Nota tertio, quod haec Constitutio poenalis hodie non videtur usu recepta; nam juramentum istud nunquam exigitur a gubernatoribus, et secundum aliquos Doctores, Extravagantes Constitutiones, quae non sunt clausae in corpore juris, et non sunt recentes, non praesumuntur usu receptae, nisi probetur, *Felin. in c. 1. num. 12. de sent. et re judic. Mohedan. dec. 1. de const. Puteus dec. 281. lib. 1.* praeterea haec Constitutio exorbitans, non continens derogatoriam ad jus commune, debet intelligi prohibere solum munera illicita de jure communi, scilicet immoderata cum corruptela, vel periculo corruptelae judicis, seu magistratus, juxta *leg. Solent ff. de off. procons. per ea, quae dicam infra cap. 10.*

§. *Probatur* : denique saltem intraret super taliter receptis bona fide titulo donati, usucapio triennalis in mobilibus : quia ignorantia juris Extravagantis non recentis, et communiter ignoratae, causat bonam fidem, et dicitur probabilis, ut *Puteus loco cit.* imo haec magis est ignorantia facti, quam juris, ut probat *Pelin. loco cit.* ideo facit locum usucapioni, *DD. in leg. Celsus ff. de usuc.*

Circa munera, quae dantur, vel accipiuntur pro gratia, vel iustitia, videnda est novissima Constitutio Alexandri VII.

Hujus Constitutionis summam vide infra in Additione post c. 15. verbo Simonia.

CAPUT IX.

Munera visitor, vel ejus familiaris accipiens.

Vide verbo *Visitatio*, cap. 2.

CAPUT X.

Munera largientes religiosi, et ea ab eis accipientes.

Clemens VIII. Bulla 28. *Religiosae Congregationes*, prohibuit Regularibus omnibus, exceptis religiosis militaribus, erogare in honorem, aut lautam exceptionem cujuscunque, et munera, seu dona largiri cuicunque personae, etiam Regi, Imperatori, Cardinali, vel Episcopo, vel benefactori, tam ex bonis conventus, quam ex aliis, ab ipsis particularibus quoquomodo, et undecunque acquisitis; exceptis levioribus, esculentis, et poculentis, vel ad devotionem pertinentibus munusculis, communitatis ipsius nomine, non autem particularis, tradendis, quando superiori de consensu conventus videbitur; et exceptis erogationibus in rebus licitis, per capitulum generale, aut provinciale non prohibitis, et taxam ibi forsan praescriptam non excedentibus; et exceptis donationibus, seu erogationibus, etiam in majori summa, ex causa in capitulo, seu congregatione generali mature discussa, et unanimi omnium capitularium, superiorumque consensu approbata.

Quod si contra praedictam prohibitionem factum fuerit, statuit, ut recipientes dicta munera, sua non faciant, et ante omnem sententiam, tam in externo, quam in interno foro restituere teneantur; neque absolvi possint, neque a majori Poenitentiario, nisi prius restitutione realiter facta, nulla condonatione, seu remissione suffragante: religiosae autem personae utriusque sexus contravenientes praedictae prohibitioni, incurrant ipso facto privationem omnium dignitatum, graduum, munerum, et ad talia obtinenda inhabilitatem, et privationem vocis activae, et passivae, et infamiam juris, absque alia sententia declaratoria; et furti, et simoniae poenis afficiendi sint.

Item praecipit, hanc Constitutionem, seu ejus compendium legi quotannis in capitulis, seu congregationibus: sed huic praecepto non est poena annexa ibi, sed ab Urbano VIII. ut infra.

Advertendum est, circa intellectum hujus Constitutionis, quod licet primo intuitu valde a jure communi exorbitans, magnum rigorem continere

videatur; tamen secundum communem sententiam Interpretum non condit jus novum, nisi quoad poenas transgressoribus inflictas, et quoad formam approbationis causarum largiendi, scilicet quando causae non reperiuntur a jure expressae, atque permissae, quatenus vult eas debere approbari a congregatione generali, unanimi omnium consensu: cum alias de jure communi sufficiat consensus majoris partis capituli, quando agitur de alienatione rerum pertinentium ad mensam communem, cap. *Cum in cunctis*, de his, quae fiunt a prael. gloss. in cap. *Cum omnes*, de constit. ibi *Felinus n. 15. Dec. n. 5. Barbo. in cap. Quod omnes 29. de regul. jur. in 6.* itaque Doctores dicunt communiter, per hanc Bullam solum prohiberi, seu de jure prohibitas declarari alias illicitas largitiones, erogationes, et munera; et quidquid olim licitum fuerat, etiam hodie licitum remanere: ita *Suarez tom. 4. de relig. tract. 1. lib. 2. c. 26. num. 15. Sousa super hac Bulla, §. 13. n. 114. Scortia in select. Constit. Theorem. 395. in princ. Ortiz in summa, c. 5. n. 10. Valer. differ. utriusque fori, verbo Munera n. 1. 73. et 98. Jo. de la Cruz de stat. relig. lib. 1. c. 3. dub. 1. concl. 3. Paulin Berti in hanc Bullam par. 2. casu 3. in fin. pag. 341. colum. 1. Cenedo de paupert. relig. dub. 27. num. 22.*

Probatur, quia facultatibus competentibus de jure communi non censetur derogatum, nisi sit expresse cautum per clausulam derogantem expresse, et individualiter juri communi, *Sanchez in opusc. lib. 7. c. 1. dub. 21. n. 6.* ubi plures allegat, et *Rota decis. 645. n. 5. par. 1. posth. Farinac. glos. in auth. Quae in provincia, verbo Illic, ibi Bar. oppos. 2. C. Ubi de crim. agi oport. ubi volunt, quod privilegio clauso in corpore juris communis non censetur derogatum per clausulas generales, etiam amplissimas, nisi in specie illis derogetur; hic autem non adest talis derogatoria, ergo etc. item facit, quia evitanda est correctio juris communis, in quantum verba novae legis pati possunt sensum juri communi conformem, leg. *Unum, C. de inoffic. donat. DD. in c. Cum expediat, de elect. leg. Sancimus, C. de testam. leg. Praecipimus, C. de appellat. Rota divers. par. 1. decis. 475. n. 2. et 6.* et quando in pluribus potest lex nova correctionem inducere, potius est intelligenda, ut in uno tantum casu eam inducat, *Abb. in cap. Cum dilectus, n. 21. de Const. Honded. cons. 1. n. 33. volum. 1. Buratt. dec. 211. num. 18.* et licet lex nova utatur terminis universalibus, nihilominus recipit declarationem passivam, ut non comprehendat omnes casus particulares, ut minus deroget juri communi, quam sit possibile, gloss. *Bal. et alii Doctores in leg. 1. Cod. sine cens. vel reliq. et de communi testatur Gabr. tit. de legibus, concl. 1. et Rota divers. loco cit. n. 6.**

Est autem de jure communi, universaliter loquendo, prohibitum superioribus religiosis donare, seu erogare de bonis Ecclesiae, seu conventus, quia non sunt domini, sed administratores, c. 2. ibi *Innoc. et alii Canonistae de don. cap. Tua nuper de his, quae fiunt a Prael. c. fin. 16. quaest. 6. Sanch. in opusc. lib. 1. c. 6. dub. 2. n. 3. Scortia loco cit.* sed hoc est intelligendum de donatione, seu erogatione ad causas prophanas, scilicet ex pura liberalitate nulla causa cogente, ut leg. *Donari ff. de reg. jur.* quare jure communi possunt superiores religioso-

rum largiri, seu largiendi licentiam concedere ob causam pietatis, aut necessitatis, vel utilitatis conventus, seu Religionis, *Abb. in c. 3. de donat. in fin. et ibi Imola n. 6. Scortia theorem. 395. Sanchez dict. dub. 2. n. 3. et 4.* unde poterunt largiri causa remunerationis pro beneficiis receptis, dummodo non excedatur mensura meritorum, *Scortia ibi, cum Quaranta, Valero, Jo. de la Cruz, et aliis*: quomodo vero dicantur excedere mensuram meritorum, vide *Sanch. de matrimo. lib. 6. disp. 6. n. 9. Dianam resolut. 16. tract. 6. tom. 1.*

Hinc sequitur, posse capitulum generale, seu Generalem cum consensu capituli generalis, vel definitorum, eleemosynam injungere uni conventui de pecuniis, seu redditibus superfluis, seu minus necessariis ad utilitatem alterius conventus ejusdem Religionis, eo auxilio indigentis, ut *Suarez de relig. tom. 4. tract. 1. lib. 2. c. 28. n. 8. et 9. Lexana de privil. regul. tom. 2. c. 19. num. 56. et Sanch. dict. dub. 2. n. 4. in fin.* et Religioni Camaldulensium hoc in specie concessit *Paulus III. ut habetur in calce Constitutionum. novarum Camald.*

Similiter possunt superiores donare ad captandum animum benefactorum, cum spe probabili utilitatis futurae, *Suarez loco cit. n. 15.* item largiri possunt pro hanc pacis ad vitandum scandalum, vel dedecus, seu vituperationem, *Sanch. dict. dub. 2. n. 13.* item largiri possunt in eleemosynas pauperum moderate, et discrete, non omnes redditus superfluos, sed partem aliquam, *Suar. loc. cit. n. 13.*

Sed et titulo donationis, seu merae libertatis largiri possunt, vel licentiam ad id concedere suis subditis in modica materia; quia hoc est necessarium ad humanum convictum, et ad fovendas amicitias, sine quibus, ut ait *Philosophus moral. lib. 8. c. 1.* vivi non potest, ut *Sanch. lib. 8. c. 8. n. 5. in fin. in decal. Scortia theorem. 396. Valer. verbo Munera n. 64. §. His tamen*; unde ob eam causam *Clemens VIII.* hic excepit esculenta, et poculenta, quae paucis diebus consumantur, et parva munera rerum ad devotionem pertinentium.

Quod autem hic a *Clemente VIII.* praecipitur, ut in casibus permissis donationes fiant nomine conventus, hoc est intelligendum juxta jus commune, ut religiosus non donet, tanquam proprium habere possit, neque possit dicere, hoc meum est, *Cassian. lib. 4. de inst. renun. c. 13. tex. in c. Cum ad monasterium de stat. mon. Trid. sess. 25. c. 3. de regul.* sufficit tamen, ut religiosus donans, intentionem habeat supradictam, scilicet donandi, tanquam nomine conventus, seu ex potestate habita a superiore conventus, et verbis, vel factis contrariam non significet, *Suar. dict. c. 26. n. 15.* et quamvis *Clemens VIII.* requirat licentiam in scriptis superioris ad donationes faciendas inter ipsos religiosos, hoc est intelligendum, quando donatio esset magna ob aliquam causam extraordinariam, vel ubi esset periculum scandali, aut ambitus etc. *Valer. n. 83. Diana resolut. 20. loc. cit. et licet Clemens videatur exigere licentiam individualement, tamen verius est, sufficere generalem, quoad talem speciem donationum, quando non sit donatio magni momenti, ne inducatur juris communis correctio, Paulin. Berti part. 2. dub. 1. §. Decem pag. 340. colum. 2. Valer. verb. Munera num. 86. Barthol. a Sancto Fausto Thesaur. relig. quaest. 212.*

Quod vero *Clemens* prohibet, absolvi munus a regularis recipientem ante realem restitutionem, intelligitur, si possit restituere: si enim non possit, tunc absolvi poterit sub cautione possibili restituendi, quam primum poterit, juxta ea, quae *Sanch. in decal. lib. 2. c. 20. n. 19. Coninch. de censur. disputat. 14. n. 206.* et ita in terminis hujus Bullae docent *Sousa, et Jo. de la Cruz,* quos sequitur *Scortia theorem. 398. in fin. Bonac. super eadem Constitut. punct. 4. n. 3.* In hac autem prohibitione non continentur ipsi religiosi largientes: ipsi igitur absolvi potuerunt, dummodo promittant procurare reintegrationem, seu restitutionem fieri, *Sanchez in decal. lib. 6. c. 15. n. 70.*

Quoad poenas privationis officiorum, et vocis activae, et passivae, et inhabilitatis, et infamiae, latas contra largientes in hac Constitutione, multi dicunt, eas non obligare ante declaratoriam; ita *Scortia theorem. 399. Paulin. Berti, par. 4. q. 2. Sorbus, et Sousa apud Bonacc. punct. 5. n. 3.* sed de hac re dixi *par. 1. suis locis,* ubi etiam egi, ad quem pertineat super illis dispensare.

Sed post haec emanavit declaratio Congregationis Praelatorum, cui interfui, (ad hunc effectum deputata a S. D. N. Urbano VIII.) confirmata ab eodem Bulla *Nuper a Congregat. die 16. Octobris ann. 1640.* circa intellectum supradictae Bullae *Clementis VIII.* ad sedandos scrupulos animarum: et primo declaratum, munera a Regularibus tribui posse ex causis gratitudinis, conciliationis benevolentiae, ejusque conservationis erga ipsam Religionem, vel conventum, aliisque causis ex sui natura actum virtutis, et meriti continentibus; modeste tamen, ac directe; et dummodo id fiat cum consensu superioris localis, vel cum consensu majoris partis conventus, ubi ex Constitutione, vel consuetudine Religionis alias requiratur: secundo, quod consensus conventus §. 3. Bullae *Clem.* requisitus ad leviora esculenta, et poculenta, seu ad devotionem, et religiositatem pertinentia munuscula largienda, intelligitur de consensu, alias de jure requisito, et ubi concurreret suspicio ambitus: tertio quod cessante ambitus suspicione, neque requiritur licentia superioris in scriptis in casu contento §. 4. ejusdem Bullae *Clem.* idest ad largitiones inter ipsos religiosos faciendas: quarto convivium in excipiendis benefactoribus, protectoribus, Ordinariisve honorifice, et laute, de quibus §. 5. et 6. censi tantum prohibita; si decentiae status regularis adversentur: quinto restitutionem receptorum munerum in casibus non permissis fieri debere conventui, ad quem de jure pertinent, si commode id fieri poterit: alias fiat viciniore conventui, respectu loci, ubi petita fuerit absolutio: praeterea ibidem decretum est, ut ii, qui Constitutionem *Clem.* de praeterito transgressi sunt, quoad casus hic moderatos, possint absolvi a suis confessariis absque alia restitutione: qui vero graviore detrimento religionis, seu conventus, dando, vel recipiendo transgressi sunt usque ad diem datae hujus Bullae Urbani VIII. passint a majori Poenitentiario, seu de ejus commissione, absolvi, dispensari, componi, et condonari, prout in Domino magis expedire judicaverit.

De cetero autem, seu in reliquis ibidem confirmata est, et quatenus opus esset innovata, dicta

Constitutio Clementis VIII. non obstante omni usu, seu abusu contrario.

¶ *Nec audiendus est Ludovicus de Ameno, asserens tom. 3. de delict. et poen. tit. 3. §. 5. n. 7. tam cit. Clemen. quam Urbani Constitutiones non fuisse usu receptas, ac proinde in conscientia non obligare, ob rationes ibidem allatas; quia, ut optime hanc Ameni opinionem refellit clarissimus vir Raphael a Lugagnano, meritissimus totius Ordinis FF. Minor. S. Francisci Ex-minister generalis, et Romani Cleri Examinator Apostolicus, collega meus, immediate post dict. num. 7. in eodem Opere cum correctionibus Romae typis impresso a Carolo Giannini an. 1754. en ipsius verba -- His tamen non obstantibus (rationibus videlicet Ameni) dicendum, et tenendum est, dictam Constitutionem obligare; certo enim constat de illius promulgatione, ac innovatione absque eoquod illi per legitimam auctoritatem sit derogatum. Hujus non observantia corruptela est, et non usus, abusus. Principium illud, super quod opposita opinio fundatur, si non omnino falsum, saltem incertum est, ac multis, et quidem gravissimis, involutum difficultatibus; et etiam dato, ut vero, dicto principio, non proinde obligatio dictae Constitutionis ab ejusdem acceptione petenda esset; quia eadem Constitutio fundatur in essentialibus status religiosi, qui cum nihil proprii habere possit, etiam sine crimine quidquam donare non valet. Quapropter Bened. XIV. in sua instructione, directa Poenitentiariis Urbis pro anno Jubilaei 1750. enumerans §. II. casus, a quibus vigore Bullae Jubilaei Poenitentiarii minime absolvere valeant, aliquos in particulari recenset, et in generali eos omnes, qui in sua Constitutione *Pastor bonus* idibus Aprilis 1744. comprehenduntur, et a quibus neque Major ipse Poenitentiarius facultate gaudet absolviendi; eosdemque Poenitentiarios in dicta sua instructione §. citat. num. 29. ad laudatam Constitutionem remittit. In dicta vero Constitutione §. 26. sic habetur. -- (Dictum §. vide in cit. Constit. Pastor bonus in fine hujus Operis) ex quibus collige obligationem Constitutionum Apostolicarum super hoc puncto. ¶*

Insuper ibidem praeceptum est, ut superiores locales efficiant, ut dicta Bulla Clementis, cum hoc decreto; seu Bulla Urbani VIII. legatur singulis annis semel, mense Januario, in aliqua publica congregatione, vel saltem in publica mensa, sub poena privationis officii, et vocis activae, et passivae ipso facto incurrendae: haec Bulla publicata fuit Romae die 30. Octobris anno 1640. in locis consuetis.

Circa hanc Constitutionem, seu declarationem, advertendum primo, quod facultas ista data Majori Poenitentiario absolviendi, et condonandi, vel componendi, non est ita intelligenda, ut libero arbitrio possit debitum remittere, sed tantum ex causa justa, et rationabili, ob quam etiam religiosi creditores non possent esse rationabiliter invitati, et condonatione facta virtute privilegii Apostolici debitori, sine consensu creditoris, non subsistente causa justa, debitor non est tutus in conscientia; quia Papa non potest sine justa causa tollere jus alteri quaesitum, ita Bann. de just. quaest. 62. art. 5. dub. 3. Navarr. de spol. §. 15. num. ult. vers. Sexto, Tur-

rian. de just. disput. 41. dub. 1. et licet Papa sit summus administrator bonorum ecclesiasticorum, ut late Navarr. ibi §. 9. n. 2. Rota dec. 332. in noviss. et Seraph. decis. 45. num. 4., et praesertim quoad bona religiosorum, quorum ipse Papa est supremus Praelatus, ut Suar. de Relig. tom. 3. lib. 2. cap. 16. n. 13. et lib. 6. cap. 15. n. 6., tamen non censetur concessisse condonari, vel componi, nisi discrete, ne locis Regularium praejudicetur, per ea, quae Bann. Navarr. et Turrian. ibi, Sayr. Valen. Less. et alii quos allegat, et sequitur Bonaccin. de rest. dis. 1. quaest. ult. pun. 2. n. 27., et concessio Apostolica, etiam concepta verbis valde generalibus, ita intelligenda est, ut Papa non censeatur voluisse derogare juri alieno, leg. 2. §. Merito ff. ne, quid in flum. pub. Seraph. decis. 931. num. 2. et quia in hac Constitutione non est inserta clausula derogatoria regulae de jure quaesito non tollendo, Seraph. dec. 1082. n. 7. cum multis DD. et denique propter illa verba in hac concessione posita, prout in Domino magis expedire judicaverit: quae verba tribuunt solum arbitrium boni viri, idest regulatum jure, ratione, et aequitate, Bal. Dec. Signorel. Calcan. et alii, quos allegat, et sequitur Menoch. de arbitr. lib. 1. quaest. 8. num. 5.

Causae autem justae condonandi, vel componendi ponuntur a DD. communiter, paupertas, seu impotentia restituendi; seu si debitor aegre, et vix, seu non nisi cum magno suo incommodo potest totum, vel partem restituere; neque spes est proxima, quod fiat ditior, Bann. cit. concl. 4. Navarr. dict. §. 15. n. ult. Item si debitum sit dubium, scilicet existente dubio probabili de justitia sibi factae donationis, quia ob tale dubium, ad tranquillitatem conscientiae licite potest concedi compositio, Bann. dict. concl. 4.

Advertendum secundo, quod hic non censetur Papa concessisse facultatem condonandi, vel componendi super bonis donatis, quae de jure sunt prohibita alienari sine solemnitate, seu beneplacito Apostolico, juxta Extrav. Ambitosae de reb. eccles. non alien. quia tunc ageretur de graviore praejudicio loci regularis, et quia hic non est dictae Extrav. derogatum.

Advertendum tertio, esse differentiam, an poenitens restituere obligatus, obtinuerit absolutionem ab obligatione restituendi ob omnimodam impotentiam, prout de jure communi; an vero obtinuerit condonationem, vel compositionem: nam absolutus, non exigit restitutionem ob impotentiam, si postea perveniat ad pinguiorem fortunam, tenebitur restituere, ut DD. communiter, quos allegat, et sequitur Bonac. de res. dis. 1. quaest. ult. pun. 1. n. 33. at obtinens compositionem, vel condonationem ex juxta causa, ut supra, non tenebitur restituere, etiamsi postea fiat ditior, quia compositio, et condonatio habent vim realis solutionis, leg. 2. ff. de duob. reis, ibi Bar. n. 5. Castr. num. 4. Rota dec. 237. n. 4. par. 2. posth. Farin.

Advertendum quarto, si alter ex duobus reis debendi, scilicet donans, aut donatarius, obtineat condonationem, seu compositionem, ut supra, alter quoque liberatur eo ipso, quia condonatio, et compositio habent vim realis solutionis, ita dict. leg. 2. ff. de duobus reis, secus si alter absolvatur simpliciter, exemptus ob impotentiam status sui ab

obligatione restituendi, quia alter correus in culpa, non liberatur, *leg. fin. ff. eod. tit. et Mantio. de tacit. lib. 15. tit. 6. n. 1. 2. et 6.*

¶ Circa facultatem absolvendi, condonandi, et componendi, hic tributam Majori Poenitentiario, hodie attendenda est cit. *Constit. Bened. XIV. Pastor bonus, ubi cit. §. 26. partim sublata, partim ei restricta est.* ¶

CAPUT III.

Munera, seu dona data concubinae.

Vide verbo *Concubinatus num. ultimo.*

CAPUT IV.

Munera recipiens Inquisitores, et ministri Sancti Officii.

Vide verbo *Inquisitores cap. VIII.* ¶

CAPUT I.

Naufragantium bona injuste capientes, vel detinentes.

I. In cap. *Excommunicationi, de raptor. ex Concilio Lateranensi*, qui christianos, naufragium patientes damnata cupiditate spoliant rebus suis, nisi ablata reddiderint, excommunicationi se noverrint subjacere, sed non est reservata, *Barbos. ibi num. 6.*

Haec excommunicatio est latae sententiae, et incurritur statim, mora restituendi commissa, *gloss. ibi, verbo Subjacere, Suar. de censur. disp. 21. sect. 2. num. 27. et 28. Regin. lib. 9. num. 268. Filiuc. tract. 16. num. 99. et nulla requiritur admonitio, Suar. loc. cit. Tolet. lib. 1. cap. 21. num. 1. Abb. in dict. cap. Excommunicationi.*

II. In cap. 4. *Bullae in Coena Domini* fertur excommunicatio contra omnes, et singulos, qui christianorum quorumcunque, navibus tempestate jactatis, seu quoquo modo naufragium passis, sive in ipsis navibus, sive ex ipsis ejecta in mare, vel in litore inventa, cujuscunque generis bona, in cujuscunque maris regionibus, vel litoribus surripiunt: et haec excommunicatio est Papae reservata *ibidem*: et non requirit ulteriorem moram, sed sufficit acceptio, vel detentio cum culpa mortali; et etiamsi ab initio quis accepisset bona fide, vel animo restituendi, postea animadvertens, rem esse alienam, si mutet voluntatem et statuatur non restituere, statim incurrit, *Suarez num. 29. et 31. Filiuc. num. 99. Sayr. lib. 3. cap. 9. num. 2. Tolet. ubi supra, Regin. n. 268.*

Adverte etiam differentiam, quod recipiens, vel detinens injuste bona naufragantis in flumine, non incidit in hanc excommunicationem; et hoc est certum: sed in alteram incurrit latam in dict. cap. *Excommunicationi* (quae, ut dixi, non est reservata) secundum sententiam *Alex. de Naevo in apostill. ad Abb. in d. cap. Excommunicationi, lit. B. et Anan. in ea decr. n. 2. in gloss. 1. qui communem sententiam esse asserit: sed contrariam, quod neque illa excommunicatio habeat locum in casu naufragii facti in flumine, vel in lacu, sed in mari tantum hic tenet Hostien. et Joan. Andr. in eo textu, et Filiuc. tract. 16. num. 97.*

Limita, quod neutra excommunicatio procedi in naufragio haereticorum; quia in favorabilibus non continentur nomine christianorum, cap. *Sicut de haeretic. Sayr. lib. 3. cap. 8. num. 7. Duard. super hoc cap. Bullae, quaest. 3. n. 6. Ugolin. ibid.*

Limita secundo, quod non procedit, si quis capiat res projectas, aut aliter naufragio amissas, quas dominus censeatur habere pro derelictis, et non curare recuperationem; ut contingit in iis, quae in mare projecta, statim solent corrumpi, vel nonnisi cum maximo labore, et difficultate recolligi, ut saccarus, species, et charta, *Reginal. numero 271. Sayrus n. 9. Filiuc. n. 93. Molina tom. 1. de just. disp. 55. §. De bonis, et facit leg. Falsus, §. Si jactum, ff. de furt.*

CAPUT I.

Negotiatio ecclesiasticis personis interdicta.

I. *Negotiatio*, clericis, et religiosis prohibita est, c. *Negotiatorem, c. Fornicarii, cap. Consequens, c. Ejiciens*, 88. dist. c. ult. de vita, et hon. cler. cap. 1. ne cler. vel mon. *Clem. 1. de vita, et honest. cleric. et haec prohibitio obligat sub peccato mortali ex genere suo, Sylv. Clericus 3. q. 1. Salzedo ad Diaz in praxi c. 58. §. Et ex ea poena, et de communi testatur Filiuc. tract. 35. num. 20. Luis. Turrian. de justitia disp. 59. dub. 2. n. 4.*

Amplia, ut procedat non solum in negotiatione, quae sit mercimonium, idest cum quid emitur, ut immutatum vendatur, ut definit S. Chrysostomus, relatus in dict. cap. *Ejiciens*, sed etiam in aliis quae-stuosis negotiationibus, quae sunt mixta artificio, *Stracca de mercatura par. 1. num. 5. cum Signorolo*, dicens, negotiationis nomen esse generalius mercimonio, seu mercatura: unde dicitur etiam negotiatione prohibita ecclesiasticis conducere praedia ad vendendos fructus, *Roderic. quaest. regul. 74. art. 8. tom. 3. Molin. dispui. 342. n. 2. Quaranta verbo Vectigal, versic. Quaeritur, an inter: item emere animalia, et ea, emptis cibariis, seu pascuis, nutrire, ut aucta, idipsa, seu foetus eorum vendat; Sylv. Cleric. 3. num. 2. Genuen. in praxi cap. 62. num. 14. Redoan. de spol. quaest. 2. n. 14. Quaranta loc. cit. versu Similiter.*

Limita, ut de jure communi non prohibeatur ecclesiasticis artificium, scilicet ex materia emptatertiam speciem, faciendo, *Sanctus Joan. Chrysostomus, et alii Doctores supra cit.* neque prohibetur industria, idest cum quis animalia sibi donata auget, et vendit, vel etiam emptat propriis pascuis alit, et illa aucta vendit, aut foetus eorum, ut *Doctores cit.*

Limita secundo, ut prohibitio intelligatur solum de clericis in saceris, aut beneficiatis, et regularibus, etiam laicis, ut de communi testatur *Turrian. cit. n. 4. et 5. Genuen. n. 9. Less. cap. 21. n. 4.*

Limita tertio, ut non sit peccatum mortale, si semel, aut iterum, et non ex consuetudine id fiat, *Less. n. 21. Navarr. cap. 27. n. 250. Filiuc. tract. 35. num. 20. Turrian. num. 4.*

¶ Circa hanc sententiam in praxi caute procedendum est. ¶

Limita quarto, quod multi DD. dicunt, non esse illicitum clerico beneficiato, vel in sacris, nego-

tionem exercere per alium institorem, vel exercitorem pro foro conscientiae, si adsit justa causa, et non ex avaritia id faciat, *Less. cap. 21. n. 6. Filiuc. tract. 35. num. 26. Molina disp. 342. §. Utrum autem fas, Genuen. in praxi cap. 62. n. 6. Salzedo ad Diaz in praxi c. 58. §. Sed utrum, Nav. c. 25. n. 3.*, sed pro foro externo non erit tutus, *Filiuc. loco cit. num. 26.*

¶ *Vide notata in fine hujus capituli.*

Limita quinto, ut non sit illicita negotiatio clericis, vel monachis, si ob necessariam sustentationem conducant praedia, ut partim fructus comedant, et partim vendant, neque in hoc casu ad vectigalia tenebuntur, ut *Molina tom. 2. disp. 347. n. 8. per c. Dilecti, et ibi gloss. de decim.* item simili modo, si emant, et vendant immutatum, non causa lucri, sed damni vitandi, seu necessitatis causa, ut servent se indemnes, a dispendio scilicet, quod passuri essent ratione cambiorum, transmittendo pecunias, evitando illud, mercium emptione, et transmissione, probatur ex *S. Thom. 2. 2. quaest. 77. artic. 4. ad 1. Molin. ibi, et Genuen. in praxi c. 62. num. 5. cum Canonist. Quaranta verbo Vectigal, §. Tertio quatenus: unde ait Henric. in Clem. Praesenti n. 61. de cens. in tali casu clericum ad vectigalia non teneri, et idem ait Molin. dict. n. 8. in fin.*

II. Ecclesiasticae personae quaecunque, etiam quibus non est interdicta negotiatio proprie dicta, si negotientur, privantur privilegio immunitatis a vectigalibus; ita quidem, ut quoad illud negotium, seu actum illum, sint ipso jure privatae, etiam pro foro conscientiae, nulla expectata monitione, etiamsi non adsit frequentia, seu consuetudo. At vero quoad alia bona sua amittunt exemptionem, quando trina monitio praecesserit, stante frequentia, seu consuetudine, unde dicitur negotiator, *cap. ult. de vit. et hon. cleric. Clem. 1. eod. tit. Clem. Praesenti de censib. ibi gloss. not. Turrian. dis. 59. dub. 2. n. 6. Sanch. in opusc. lib. 2. c. 4. dub. 51.* ubi plures allegat, et *Salzedo ad Diaz c. 58. §. Et hujus: sed adverte, quod coactio ad vectigalia solvenda non est facienda tunc a laica potestate, sed ecclesiastica, instante laica, Sanch. dub. 52.*

III. Clericus, etiam in sacris, dimisso habitu, negotiationi vacans, si ter monitus, non resipiscat, amittit ipso facto privilegium canonis, non tamen fori, *c. In audientia, c. Contingit, de sent. excommunic. et dict. Clem. 1. de vit. et honest. clericor.* sed potest recuperare privilegium, resumendo habitum, et abstinendo a negotiatione, ut in *d. Clem.*

IV. Ecclesiastici in morte non possunt disponere de acquisitis per negotiationem, sed ea omnia Camerae Apostolicae applicata sunt ipso jure, et veniunt in causam spoli, ex *Bulla Pii IV. et Bulla Pii V., de quibus Navarr. de spol. §. 8. n. 8. et Redoan. de spol. quaest. 2. n. 36. Azor. tom. 2. lib. 8. c. 2. quaest. 1. et 2. Quaranta verbo Vectigal, §. Et quoniam: neque suffragatur facultas testandi concessa a Papa, ut patet ex dictis Bullis, et Doctoribus: tamen potest beneficiatus, seu clericus de dictis bonis donare inter vivos, et poterit donatarius retinere, ut ex *Bulla Pii IV. colligit Filiuc. tract. 43. c. 4. n. 33. Azor. quaest. 3. in morte autem per testamentum, vel donationem causa mortis disponere non poterit; alias dispositio non va-**

leret, et tenerentur haeredes sive ab intestato, sive ex testamento, et legatarii, et donatarii ea restituere Camerae ante omnem sententiam pro foro conscientiae, ut ait *Azor. cap. 2. quaest. 3. Filiuc. tract. 43. cap. 4. n. 22.* quamvis contra quod possit ea retinere ante sententiam in conscientia, teneant *Molina tom. 1. disp. 147. §. Postea vero, Navarr. consil. 3. de testam. n. 6. et 7.* qui ait verum; dummodo negotiatio injusta non fuerit, et cum *Molina, et Navarr. consentire videtur Quaranta loco cit.*

V. Romae extant poenae suspensionis a divinis, privationis officiorum, et inhabilitatis, et privationis vocis activae, et passivae, contra ecclesiasticos, artem venalem exercentes, de qua vide *Lezanam de privil. regul. tom. 4. verbo Negotiatio n. 6.* ubi plenius habetur haec materia bene tractata, et sunt poenae omnes latae sententiae, ut patet ex decreto *Sacrae Congrèg. Visitat. Apostolicae, relato a Lezana ibi.*

¶ *Quaecunque statuta sunt a Summis Pontificibus, et Conciliis contra clericos, secularibus negotiis se immiscentes, sub poenis ab iisdem impositis, et etiam majoribus, arbitrio Ordinariorum infligendis ex decreto Conc. Trident. sess. 22. cap. 1. de reform. ampliata sunt a Bened. XIV. Constit. Apostolicae 25. Febr. 1741. dictas poenas extendente ad clericos illicite sub alieno nomine negotia exercentes, perinde acsi per se, et proprio eorum nomine eadem exercerent.*

Et nota, nomine negotiorum, clericis prohibitorum, venire etiam cambia activa, per interpositam licet personam contracta, ut post *cit. Constit. magis declaravit idem Bened. lib. 10. de Synod. Dioec. edit. 1758. cap. 6. num. 4. et 5.*

Insuper in laudata *Constit. decernit.*

I. Ut omnia, et singula bona, sic ab eis alieno nomine acquisita, sub spoli poena subiciantur, juxta *Constit. Pii IV. Decens 5. Nov. 1560.*

II. Ut negotia per laicos prius incohata, et ad ipsos clericos delata, continuari nequeant sub iisdem poenis, nisi urgeat necessitas, et de licentia *Congreg. Conc. aut etiam Ordinarii extra Italiam, ad tempus dumtaxat condenda; ita tamen, ut pertractentur per interpositam laici personam.*

III. Ut exempti a spolio ad effectum testandi, aut transmittendi in haeredes, ab eo non eximantur quoad bona sic acquisita, non obstante *Indulto Pii IV. Constit. Romanus Pontifex 5. Febr. 1560. et Pauli V. In eminenti 8. Apr. 1606. favore curialium, incolarum, et originariorum Urbis, etiam praesbyterorum in ipsa Urbe, et ejus districtu intra decem milliaria, quibus Constitutionibus a Sanctitate sua in hac parte derogatur.*

Licet tamen est eis in terris propriis, non tamen conductis, agriculturam exercere ex *Constit. Clemens VIII. Inter multiplices 4. Decembr. 1600.*

Addere hic libet, quae de quaestuosa negotiatione a Missionariis exercita, habet idem *Bened. cit. lib. 10. de Synod. Dioec. cap. 3. num. 4. ibi* — Ad idem praecavendum scandalum, Evangelique praeconum consulendum famae, et dignitati, Summus Pontifex *Clemens IX. sub poena excommunicationis latae sententiae, prohibuit quibuscunque ecclesiasticis, tam secularibus, quam regularibus, degentibus sive in Insulis, provinciis, et regnis Indiarum*

orientalium, sive in partibus Americae, tam australibus, quam septentrionalibus, ne umquam cuiusvis causae, occasionis, et tituli praetextu, quae-stuosam exerceant negotiationem, sive per se, sive per alios, sive nomine proprio, sive religiosorum Ordinum, quorum forte sint alumni; voluitque, statutas a se in praedictos negotiatores poenas ne-que eum evadere, qui semel tantum mercaturam facit: quod videre est in Constitutione ejusdem Pontificis, impressa inter Apostolicas Constitutio-nes, respicientes missiones Sinarum, et Tunchini, in unum volumen collectas, editasque Parisiis an-no 1676. par. 1. pag. 73. --

CAPUT I.

Notariorum officiis Camerae Apostolicae venditis, vel vendendis se intromittentes, aut notarios ea ementes, vexantes.

Ex Constit. Pii IV. Superna providentia 6. Octo-bris 1564. §. II. incurrebant excommunicationem latae sententiae, nemini tamen reservatam, cui subiciebantur etiam Legati, et Vicelegati Sedis Apostolicae, ut in Constitutione.

Verum hodie dicta officia non amplius sunt vena- lia, sed in administrationem conferuntur ex Motu proprio Innoc. XI. exhibito in plena Camera sub die 9. Mart. 1679. quo declaratur, et confirmatur al-ter similis Motus proprius Clem. X. registrato in libro Signaturarum Sanctissimi fol. 87. in actis Ma-riotti, secretarii Camerae; unde neque amplius locum habet haec poena: ac proinde non amplius recensenda inter excommunicationes, adhuc vigentes, ut quamplurimi Auctores referunt.

CAPUT I.

Novitiorum receptio in locis non designatis a Sede Apostolica.

I. Clemens VIII. in Bulla 83. *Regularis disci-plinae* statuit, ut religiosi superiores Ordinum Mendicantium intra Italiam, et in Insulis adja-centibus, non possint recipere quenquam ad habi-tum regularem, nisi in locis a Sede Apostolica designandis, sub poena latae sententiae, scilicet pri-vationis officiorum, et vocis activae, et passivae, et inhabilitatis ad hujusmodi; et professiones, re-ceptionesque contrafaciendas, nullas, et irritas declaravit.

II. Deinde idem Clemens VIII. decreto, incip. *Sanctissimus Pater*, quae est Const. 83. statuit, am-pliando, ut Regulares, tam Mendicantes, quam non Mendicantes, nullum audeant recipere ad ha-bitum, seu novitiatum, nisi in locis a Sede Apo-stolica pro singulis provinciis designandis, aut contra hanc formam receptos ad professionem ad-mittere: secus si fecerint, declaravit, receptionem, et professionem nullam esse, et irritam ad omnem effectum; et superiores transgressores incurrere poenam privationis omnium officiorum, et vocis activae, et passivae, et perpetuae inhabilitatis ad hujusmodi obtinenda.

Limitavit autem Clem. VIII. ibi hanc Constitu-tionem, ut non procedat, nisi in Italia, et insulis

adjacentibus, et non procedat in Charchusianis, Mi-noribus de Observantia strictiori, Capuccinis, Re-formatis, S. Dominici, Carmelitanis Discalcea-tis, Folientinis, Cisterciensibus, Eremitis Camal-dulensibus montis Coronae, et Clericis Regulari-bus, scilicet Theatinis, Jesuitis, Barnabitis, So-maschis, et ministris Infirmorum: item non proce-dat, quoties concessa fuerit licentia a Sede Aposto-lica in forma Brevis.

Nota, quod licet haec Constitutio, etiam ex-presse comprehendat eos, qui recipiuntur pro lai-cis, seu conversis, tamen Sacra Congregatio de his declaravit, non esse necesse, ut toto anno no-vitiatus maneant in loco ipso novitiatus, cum eo-rum experimenta saepe ruri fiant. Alii autem de-bent peragere novitiatum in loco designato, ut pa-tet ex hac Constitutione, et sequentibus decretis. Sed de hac re vide infra verbo *Professio*, cap. 1.

Ceterum novitii laici non possunt pernoctare extra conventum, non deputatum pro novitiatu.

III. Postea Sacra Congregatio Concilii an. 1624. die 21. Septembris, speciali facultate Sanctiss. D. N. Urbani VIII. decreto edito innovavit primo prae-dictam Constitutionem Clem. VIII. *Sanctissimus Pa-ter*, sub eisdem poenis: secundo extendit, man-dans eam observari ab omnibus religiosis ubique locorum: tertio, ut decretum Clem. praedictum, et hoc decretum bis saltem in anno legantur in pu-blica mensa: quarto, ut transgressores incurrant poenas supradictas ipso facto, earumque dispensa-tionem Sedi Apostolicae reservavit, ut neque Gene-rales, nec Protectores possint dispensare: quinto irritum decernit quidquid contra actum fuerit.

IV. Quoniam autem, hoc decreto Sacrae Con-gregationis edito, magna religiosorum copia re-clamare incepit contra professionem, ob non ob-servatam formam decreti praedicti Clem. VIII. ideo ad turbationes compescendas, S. D. N. Urbanus VIII. decreto suo anno 1631. die 2. Aprilis edito, primo absolvit praedictos religiosos ab omnibus cen-suris, ad effectum hujus decreti, seu indulti tan-tum, et mandavit Majori Poenitentiario, Episco-pis, et superioribus religiosorum, ut omnes, et singulos religiosos, qui ad habitum regularem alias canonice recepti, annum probationis in monaste-riis, seu locis ad id designatis minime fecerunt, et subinde professionem emisissent, ad professio-nem denuo, servatis alias servandis, emittendam recipiant, absque novo probationis anno; et post-quam dictam professionem emisissent, restituat eos ad omnes gradus, dignitates, habilitates, quas ob-tinuissent, si ab initio valide professi fuissent; eos-que ipso jure fore restitutos decernit, ut habeant eundem locum, ac si ab initio valida fuisset pro-fessio, et ut promoveri deinceps possint ad ordines, vel in antea susceptis ministrare, et actus per eos antea gestos validos decernit existere, non obstan-tibus etc. Nota, quod hoc decretum solum proce-dit de praeteritis casibus; idest de jam receptis, et professis contra formam praedictam, non autem de receptis post editionem hujus Constitutionis.

V. Sed idem Summus Pontifex Urbanus VIII. ad occurrendum motibus, qui possent oriri, et fre-quenter oriebantur occasione receptionis ad habi-tum, seu novitiatus facti in locis non designatis, super validitate professionis, decrevit anno 1636.

die 5. Januarii in Sacra Cong. Concilii Trid. primo, ut ex dicta causa reclamantes contra professionem post lapsum quinquennii, non audiantur.

Intra quinquennium autem reclamantes teneantur jura sua deducere coram eadem Sacra Congregatione, quae providebit ex facultate a Sanctissimo sibi concessa; et inhibuit omnibus Praelatis, etiam Legatis a latere, ne super his se ingerant, absque speciali Papae commissione; alias incurrant ipso facto poenas, scilicet Episcopi, Archiepiscopi, Primates, et Patriarchae, interdictum ab ingressu Ecclesiae; Abbates, et inferiores Praelati, et judices ecclesiastici excommunicationem; Nuntii vero, et Cardinales indignationem Sanctitatis Suae, poenis aliis arbitrio ejusdem puniendi.

Item decrevit, ut si praedicti recepti, et professi contra dictam formam sine expressa licentia praefatae sacrae Congregationis a Religione discedere, aut si superiores illos ejicere ausi fuerint, ejecti puniantur, ut apostatae, et contra eos procedatur juxta decretum ejusdem Sacrae Congregationis de apostatis, et ejectis: superiores, vero ejicientes, ipso facto incurrant suspensionem a divinis, et privationem omnium officiorum, et perpetuam inhabilitatem ad talia obtinenda, et privationem vocis activae, et passivae, absque alia declaratoria.

Nota quod licet decretum Conc. Trid. sess. 25. c. 19. de regul. denegans audientiam reclamantibus contra professionem ex aliquo capite nullitatis post quinquennium a die professionis, communiter a DD. intelligatur, procedere solum de nullitatibus consurgentibus ex impedimento temporali, ut vis, metus, aetatis etc. non autem de perpetuis, ut defectu novitiatus, aut ob aliquam personae qualitatem, seu inhabilitatem, *Sanch. de matrim. lib. 7. disp. 37. n. 32. Navar. cons. 5. de regul. et cons. 25. et 26. et 49. Bera part. 4. casu 18. §. Respondeamus pag. 380. Riccius resol. 550. in fin. Barbosa allegat. 104. n. 20. Roderic. quaest. regul. 11. art. 2. tom. 3. tamen D. Papae Urbanus VIII. eandem praescriptionem statuit in casu nostro, in quo erat perpetuum impedimentum.*

Nota II. quod per supradicta decreta non redditur irrita professio, facta extra conventum designatum pro novitiatu, (si novitiatus, et admissio ad habitum ibi facta sint) neque dicenda esset irrita, etiamsi ex Constitutionibus, vel praecepto Generalis esset prohibitum, professionem facere extra locum novitiatus, nisi praecepto addita esset clausula irritans professionem, per ea, quae *Sanch. lib. 5. in decal. cap. 4. n. 71. in fine*; dummodo superior localis, et conventus, ad quos pertinuit admittere ad professionem, consentirent, ut alio loco ipse profiteretur; quia acceptatio professionis potest committi cuilibet, etiam laico, cum non sit actus jurisdictionis spiritualis, ut DD. communiter, quos allegat, et sequitur *Sanch. ibi n. 77. et posset novitius cum tali consensu etiam alibi professionem facere per procuratorem, ad id specialiter deputatum, Suarez tom. 3. de relig. lib. 6. c. 12. n. 22. cum communi.*

¶ Circa nullitatem professionis in Constit. Bened. XIV. Si data 4. Mar. 1743. statuitur.

I. Quod superior regularis, detecto aliquo impedimento ante professionem, a religioso occultato, de quo prius interrogatus fuerit, etiam ipso non re-

clamante, procedere possit in causa super nullitate professionis, intra quinquennium in judicium deducta, una cum Ordinario loci.

II. Quod quinquennium, cum agitur de nullitate professionis ob metum, computandum sit a die emissae professionis, non a die, quo professus liberam reclamandi facultatem habere coepit.

III. Quod causa nullitatis agi possit etiam post elapsum quinquennium, dummodo a reclamante intra illud serio intentata fuerit, judiciumque prosequi neglexerit, aut nequiverit.

IV. Quod judices debeant esse Ordinarius locis, etiam Romae, ac in ejus districtu, et actualis superior illius monasterii eo tempore, quo causa in judicium deducitur. Quoad moniales Ordinario subjectas, judex sit solus ipse Ordinarius: quoad subjectas vero Regularibus, superior regularis, cui universi monasterii regimen creditum est, una cum Ordinario loci.

V. Quod superior regularis, si judicium assumere nolit, aut nequeat, possit loco sui alium subrogare, sive regularem, sive secularem ecclesiasticum, juris canonici peritum: non tamen jus suum Ordinario loci cedere, ut solus procedat.

VI. Quod si judicia Ordinarii, et superioris discrepantia fuerint, Causa ad Sedem Apostolicam devoluta censeatur.

VII. Quod item ad eandem Sedem privative spectet causa nullitatis professionis, ex quo haec emissae fuerit extra coenobium, pro novitiatu assignatum.

VIII. Quod sub poena nullitatis processus, et sententiae, non fundetur judicium in extrajudicialibus attestationibus, etiam juramento firmatis, quae ad perpetuam dicuntur, sed instituantur processus verus, et judicialis, in quo et articuli exhibeantur ex parte reclamantis, et interrogatoria dentur ab eo, qui stat pro validitate professionis, et testes tam super articulis, quam juxta data interrogatoria examinentur: qui tamen processus juxta Trid. sess. 25. cap. 19. de Regul. nunquam instrui potest, nisi constet, reclamantem in Religionis suae claustris morari, et regularem habitum resumpsisse, si ipsum antea deposuerit.

IX. Quod sub eadem nullitatis poena citentur defensores monasterii, in quo reclamans vota suscepit, tum ipsius consanguinei, sive propinqui, sive alii, quibus sua bona donavit, aut cessit, ceterique omnes, quorum interest, professionem sustineri: in primis autem ii, si superstites fuerint, qui indicati erunt, aut auctores, aut complices metus, eidem reclamanti incussi, ut votis invitatus se obstringeret.

X. Quod a locorum Ordinariis deputetur defensor professionum ea lege, eoque modo, quo ex altera ejusdem Pontificis Constit. Dei miseratione (quam vide in Additione ad cap. 7. verb. Matrimonium) deputandus est defensor pro validitate matrimonii: cui honorarium, expensaeque occurrentes exsolvendae erunt ab illis, quibus professus bona sua renuntiavit; vel a Religione, si ii non existant, aut nihil a professo renuntiatum fuerit: vel si Ordo regularis nihil possideat, ex multis illius tribunalis, in quo causa agitata fuerit, sive alterius, ut in citata Constit. De defensore matrimonii.

XI. Quod post sententiam latam a superiore regulari, et Ordinario loci pro validitate professio-

nis, causa finita intelligatur, si professus nullam interposuerit appellationem: si vero interposuerit, serventur praescripta in dicta Constit. De defensor matrimonii.

XII. Quod, nonnisi post duas sententias conformes pro nullitate professionis, professus discedere possit a Religione, vel habitum dimittere, sub poenis contra apostatas latis.

XIII. Quod iudices in secunda, aut ulteriori instantia esse debeant ii, ad quos de jure aliae omnes causae ecclesiasticae post sententiam Ordinarii, in gradu appellationis devolvuntur, una cum superiore regulari, non illius monasterii, in quo reclamans professus est, sed alterius monasterii ejusdem Ordinis, in eorum civitate, aut dioecesi existentis: vel eo non extante, cum superiore vicinioris monasterii ejusdem Ordinis, seu persona, ab eodem superiore deputanda: qui tamen superior ad ferendam sententiam non admittitur, si causa in secunda, aut ulteriori instantia ad Sac. Congregationes, aut Rotam devolvatur.

XIV. Quod si iudicium nullitatis institutum fuerit post elapsam quinquennium, recurrentum omnino sit a locorum Ordinariis, et superiore regulari pro facultate restitutionis in integrum adversus illius lapsum.

XV. Quod sub poena nullitatis actorum, etiam in causis discutiendis super restitutione in integrum adversus lapsum quinquennii, ex commissione regularibus superioribus, ac locorum Ordinariis, a Sede directa, intervenire debeat, tam in prima, quam in ulterioribus dubii propositionibus defensor professionis.

XVI. Quod idem servetur, tam a Cardinalium Congregationibus, quam a Rotae Auditorio, sive quacunque Congregatione specialiter deputata: et defensor deputetur ab eo, qui est caput tribunalis, expensis eorum, de quibus supra.

XVII. Quod ad fruendum beneficio restitutionis in integrum, praecedere debeant duo conformes favorabiles resolutiones, sub poenis pariter contra apostatas latis, si reelamans post primam e claustris migrare; multoque magis, si habitum dimittere praesumpserit.

CAPUT I.

Nuncios infidelibus, vel haereticis aliquid in praedictum iudicium reipublicae christianae, vel catholicae religionis, et ad id cooperantes.

In Bulla in Coena Domini c. 7. fertur excommunicatio, Papae reservata, contra eos, qui per se, vel per alios de rebus statum christianae reipublicae concernentibus in christianorum perniciem, et damnum, turcas, et christianae religionis inimicos, nec non haereticos in damnum catholicae religionis certiores faciunt, illisque ad id auxilium, consilium, vel favorem praestant.

Vide explicationem hujus capitis apud Suar. de censur. disp. 21. sect. 2. n. 58. Sayr. lib. 3. de cens. c. 11. n. 35. Filiucc. tract. 16. n. 150. Marium Alter. lib. 5. cap. 10. disp. 8. Tolet. lib. 1. cap. 23. §. De secundo.

Reus praedicti criminis, ubi fuerit condemnatus per sententiam definitivam, incurrit infamiam ju-

ris (et consequenter efficitur irregularis) quia hoc est crimen publicum prodicionis patriae, seu reipublicae christianae, per l. Omne delictum, §. Exploratores ff. de re mil. leg. Si quis aliquid ex metallo, §. 1. de poenis, et est crimen laesae majestatis, leg. 1. ff. ad leg. Juliam majestatis, ut Farin. quaest. 112. num. 209. et 212.

Amplia, ut procedat excommunicatio, etiam effectu nocimenti directe non intento; sufficit enim mala fides de effectu praevisto; quia licet illa particula in damnum, de qua in Bulla, juncta accusativo, aliquando denotet causam finalem, et significet idem, quod propter; ut leg. a Divo Pio §. Si pignora, ibi gloss. verbo In creditum, ff. de re judic. et leg. Si decipiendi, ibi gloss. verbo In dolum ff. ad Velleja. leg. Venales, verbo In mercedem, C. Quando prov. non est necesse, tamen quando dictio In jungitur accusativo, respiciente incertum eventum futurum, denotat conditionem, et exponitur in perniciem, idest quatenus christiana respublica perniciem pateretur, Natta consil. 662. n. 4. cum Bald. Castrens. et Socc. in leg. Publicus, per illum textum ff. de cond. et demon. et quod sufficiat indirecta intentio, tenet Ugolin. super hoc c. 7. super iisdem verbis §. 1. vers. Secundo afficit, et vers. Sexto, ubi exponit in damnum, idest, quod possit esse in damnum, et Suarez de censur. disput. 21. sect. 2. num. 58. Filiucc. tract. 16. num. 150. et idem dic de crimine laesae majestatis, et prodicionis, per jura allegata.

An autem incurrat nuncians in excommunicationem illam, etiam effecta damni non subsecuto, Ugolin. dicto vers. Sexto, tenet incurrare; quia sufficit nunciari, quod possit esse in damnum reipublicae christianae: sed puto distinguendum; quia si illud damnum directe intendit, tunc sufficit attentatum; si autem non intendit directe, aestimo, non incurri, nisi damnum sequatur, ob doctrinam Nattae, et Doctorum, quos supra retuli; et idem dicendum videtur de poenis, et crimine prodicionis, et laesae majestatis, ut procedant, etiam effectu non subsecuto, si directe fuerit damnum intentum, ut Farin. quaest. 112. num. 213.

CAPUT II.

Nunciantibus provisiones Ecclesiarum, in Curia Romana factas, donans aliquid, vel promittentes.

Ex Bulla 4. Gregorii XI. Solicite edita Avinionione, quae habetur in Bullario Laertii Cherubini, prohibetur, ne quis aliquid directe, vel indirecte donet, vel promittat, vel solvat illis, qui sibi provisionem, translationem, commendam, seu commissionem a Sede Apostolica factam cathedralium, vel monasteriorum nunciabunt, vel nunciari facient, sive nova portari; et contrarium praesumentes, incurrant excommunicationem Papae reservatam.

Nota, quod aliqui putant, hanc Constitutionem poenalem, etiam hodie esse in vigore, et illam recenset inter alias Graff. lib. 4. c. 23. n. 3. et Collector Bononien. et Bonacc. de cens. partic. disp. 2. quaest. 3. punct. 27. n. 2. et facit, quod Bulla semel promulgata, semper praesumitur esse in suo vigore,

et in viridi observantia, ut eam allegans, habeat intentionem fundatam, ut de magis communi testatur *Rol. a Valle cons. 90. n. 53. Beninten. decis. 13. num. 9. Joseph Ludov. commun. opin. tit. de statut. conclus. 1. Mascard. de prabat. conclus. 1332. n. 3.* etiam post mille annos, *Felin. c. 1. n. 19. de tregu. et pac. et communem ait Curt. Jun. consil. 129. num. 25. lib. 2. Gozadin. consil. 16. n. 11. Roman. cons. 260. n. 3. Tuscus verb. Lex concl. 257.* tamen verius, ait *Filiucc. tract. 15. cap. 5. quaest. 2.* hanc Constitutionem in desuetudinem abiisse, nam neque unquam hodie in Curia fit ejus mentio; et ideo puto, a Flavio Cherubino eam fuisse omissam in Bullario suo.

CAPUT III.

Nuncios Papae offendens.

Vide verbo Injuria.

CAPUT I.

Oblationes Ecclesiarum, vel piorum locorum usurpans.

I. In *cap. Hanc consuetudinem 18. quaest. 1.* Damasus Papa constituit, ut nullo modo, etiam praetextu consuetudinis, oblationes, quae intra Ecclesiam offeruntur, sub dominio laicorum detineantur, si in perpetua damnatione noluerint persistere. Si quis vero contra hanc regulam, scilicet, ejusdem Damasi, et Nicaeni Concilii, temerarius praesumptor fuerit, et de cetero oblationes de sacris Ecclesiae auferre molitus fuerit, anathematis vinculo sit colligatus, et condemnatus.

Haec excommunicatio est latae sententiae contra praesumentes usurpare oblationes Ecclesiarum *Archid. Turrecr. et Praep. ibid. Graff. lib. 4. cap. 24. num. 10. Suar. de relig. tom. 1. tract. 2. lib. 1. c. 5. num. 1. Barbos. alleg. 50. n. 170.* et est vera sententia, contra *Filiuc. tract. 14. n. 48.* qui putat, esse sententiae ferendae: sed ratio est manifesta, quia verbum *Sit* jungitur participio praeteriti temporis, quo casu est latae sententiae, ut gloss. in *l. In criminali, ibi Doctores communiter, C. de jurisd. om. ju.*

Limita, quod licet in textu dicatur, *auferre molitus fuerit*, tamen requiritur ad incurrendam hanc censuram actus consummatus usurpationis, non solum attentatum, seu conatus, ut tenent Doctores omnes *supra cit. et Bonacc. de censur. particul. disp. 2. quaest. 2. punct. 1. n. 4.* quare particulam, *molitus fuerit*, intelligitur de dolosa usurpatione, scilicet per machinationem fraudulentam, ut *l. 1. ff. de dolo.*

II. Ex Concil. Trident. sess. 22. cap. 11. fertur excommunicatio, et aliae poenae indicuntur latae sententiae contra clericos, et laicos, et patronos usurpantes bona, vel fructus, vel emolumenta, vel obventiones Ecclesiarum, vel piorum locorum, et contra impediētes, quominus percipiantur ab iis, ad quos pertinent: et illa excommunicatio est Papae reservata: de quibus poenis vide *infra verbo Usurpatio*: quae poenae procedunt contra usurpantes oblationes, quia sunt comprehensae ibi nomine bonorum, vel obventionum, vel emolumentorum, ut in terminis ait *Azor. tom. 1. lib. 7. c. 38. q. 16.*

III. Ex *Bulla in Coena Domini cap. 17.* fertur excommunicatio, Papae reservata, contra usurpantes proventus, pertinentes ad ecclesiasticas personas ratione Ecclesiarum, vel beneficiorum. Nomine autem proventuum continentur oblationes, ut in terminis *Filiucc. tract. 16. num. 220. Ugolin. super eo cap. 17. Bullae, §. 1. vers. Item excommun. in fin.* et procedit etiamsi oblationes illae non essent a beneficiatis consumendae, tanquam fructus, sed in opus, et beneficium Ecclesiae collocandae; quia verbum, *Pertinere*, intelligitur, sive ratione domini, sive possessionis, sive custodiae, vel administrationis pertineant, *Suar. de cens. disp. 21. sect. 2. num. 97. in fin. Ant. Sousa super cap. 17. Bullae, disp. 88. n. 2. Ugolin. et Filiucc. ibi et facit tex. in leg. Verbum illud pertinere ff. de verb. signif.*

CAPUT II.

Oblationem recipientes clerici ab usurariis manifestis.

In *cap. Quia in omnibus de usur.* ex Concil. Lateran. statutum est, ut usurarii manifesti nec ad communionem admittantur altaris, nec christianam, si in hoc peccato decesserint, accipiant sepulturam; sed nec oblationes eorum quisquam accipiat. Qui autem acceperit, vel christianae tradiderit sepulturae, et quae accepit, reddere compellatur, et donec ad arbitrium Episcopi satisfaciatur, ab officii sui maneat executione suspensus. De hoc vide *infra verbo Usurarius c. 4. et verbo Sepultura c. 5.*

CAPUT III.

Oblationes raptorum, vel violatorum Ecclesiarum recipientes.

Vide verbo Raptores, verbo Incendiarii, verbo Sacrilgium cap. 3.

CAPUT IV.

Oblationem ab excommunicato, vel interdicto recipientes.

I. In *c. Significavit 18. de sent. excom.* ait Clemens III. cuidam Episcopo: clericos, qui scienter, et sponte participaverunt excommunicatis a nobis, et ipsos in officiis receperunt, eadem excommunicationis sententia cum ipsis non dubitamus involvi: quos etiam pro beneficio absolutionis habendo, ad nos volumus cum literarum tuarum insinuatione remitti.

☞ Circa hunc accessum vide notata pag. 229. ☞

Hinc sequitur, quod clerici admittentes praedictos ad oblationem publicam ad altare, quae fit inter missarum solemnias, incurrunt majorem excommunicationem Papae reservatam, si tales erant a Papa denunciati nominatim, et scienter, et sponte illos admittant: supponimus enim, quod admittere ad istas oblationes, est admittere ad divina officia: et continentur nomine divinorum, cum inter missarum solemnias fiant, et aliquo modo inter missarum caeremonias numerantur, ut *Berous in c. Quia num. 22. de usur.* unde communicatio in oblationibus dicitur spiritualis, *Suar. lib. 1. c. 6. num. 3. tract. 2. tom. 1. de relig.*

Intelligitur autem dicta Constitutio contra recipientes excommunicatos a Papa, ut ab homine, non ut a jure, unde non sufficit, esse notorios clericorum percussores, *Coninch. de cens. disp. 14. n. 33. Sayr. lib. 2. c. 15. n. 20.*, et de communi testatur *Felin. in c. Excommunicamus, il primo de haeret. num. 3. circa medium*, est contra *Jo. Andr. in dict. cap. Excommunicamus*, qui ait, procedere etiam de excommunicatis a jure. Verum sufficit, quod denunciati sint a Papa nominatim, etiamsi a jure fuerint excommunicati, *Henriq. lib. 13. c. 8. n. 2. Coninch. ibi Bonac. de cens. in communi, tract. de excommun. quaest. 2. punct. 2. §. 2. in fin.*

II. Item recipere praesumens oblationes ad altare inter missarum solemniam a quibuslibet excommunicatis majori excommunicatione, vel interdictis non toleratis, incurrit interdictum ab ingressu Ecclesiae, donec de transgressione hujusmodi ad arbitrium ejus, cujus sententiam contempsit, satisfecerit competenter, ex *c. Episcoporum de privileg. in 6. ut patet ex dictis supra num. 1. cujus poenae et Constitutionis explicationem, vide supra verbo Censura cap. 7. num. 2.*

III. Oblationem autem privatam, idest extra missarum solemniam, seu eleemosynam ab excommunicato vitando, idest nominatim denunciato, vel notorio clericum percussore, quidam dicunt, non posse accipi, aut peti extra causam necessitatis, et alias incurri excommunicationem minorem ob communicationem cum excommunicato, *cap. Qui excommunicavit 11. quaest. 3.* sufficere autem dicunt, ad accipiendum, vel necessitatem corporalem recipientis, vel spiritualem dantis: ita tenent *gloss. verbo Praesertim in c. Cum voluntate de sent. excomm. et ibi Abb. Felin. et Innoc.* et tenet *Sylvest. verbo Excommun. 5. n. 14. Reginat. lib. 32. num. 14. Alter. tom. 1. lib. 1. disp. 12. c. 4. vers. Sit tertia propositio, Barbos. in dict. c. Cum voluntate*, ubi conceditur praedicatoribus, ut ab excommunicatis accipere possint eleemosynas, si alias ibi non possint sustentari: ait autem *Marius Alterius ibi*, in hac transgressione, seu communicatione extra necessitatem, non esse peccatum mortale, sed solum veniale; quia non est actio specialiter prohibita, sicut est prohibita publicae oblationis receptio, neque est ex genere rerum sacrarum, seu divinarum: sed alii dicunt, absolute licitum esse ab excommunicato vitando eleemosynam recipere, vel legatum, etiamsi det, ut oretur pro ipso, oratione scilicet privata tantum: et hanc esse ejus intentionem, in dubio supponendum dicunt *Armilla verbo Excommun. num. 55. Avila part. 2. c. 6. disp. 11. dub. 4. in fin. Mexica diff. 11. de excomm. Matth. Nerutius in repet. canon rub. de testam. n. 44. in fin. Imola c. 2. de testam.* quia adest semper utilitas spiritualis excommunicati, unde censetur permessa, per *c. Cum voluntate*.

An autem liceat recipere eleemosynam pro missis ab excommunicato vitando: respondent omnes Doctores in *dict. cap. Cum voluntate*, non posse: ab interdicto autem recipi posse; quia non est prohibitum pro eo etiam publice orare, quia per hoc non admittitur ad divina: ita *Vitalin. in Clem. 1. num. 79. de sepult. Sayr. lib. 5. c. 8. n. 23.*

CAPUT I.

Obligantes Ecclesias suas, vel eas obligandi facultatem concedentes, vel aere alieno gravantes, aliorum gratia.

In *cap. 2. de solutionibus*, firmiter inhibetur, ne quis praesumat Ecclesiam sibi commissam pro alienis gravare debitis, aut litteras alicui, seu sigilla concedere, quibus possint Ecclesiae obligari, decernendo, si secus fuerit attentatum, ad solutionem talium debitorum Ecclesias non teneri: si quis autem contra praemissa de cetero venire praesumpserit, ab administratione spiritualium, et temporalium noverit se suspensum.

Nota, quod haec suspensio est ab officio jurisdictionis, et a beneficio, non autem ab officio ordinis, *Sayr. lib. 4. c. 7. n. 6. Heringq. lib. 13. cap. 32. n. 4. Filiuc. tract. de suspen. num. 23.*

Nota secundo, quod haec poena incurritur, etiam ob attentatum, idest concedendo alicui facultatem obligandi Ecclesiam, *Hostien. hic n. 4. Anan. n. 10. Jo. Andr. num. 3.*

Amplia primo, quod ait, Ecclesiam sibi commissam, ut contineat etiam commendatarios, et beneficiatos, seu aliter curam habentes alicujus Ecclesiae, *Suar. de censur. disp. 31. sect. 3. n. 2. Abb. Jo. Andr. et Anton. Butr. in dict. c. 2.* imo etiam, si solam habet procuracionem, *Butr. num. 5. Jo. Andr. num. 1.*

Amplia secundo quod ait, alienis debitis, ut procedat, sive mutuum accipiat nomine Ecclesiae, ut det, vel expendat pro suis consanguineis, vel amicis, vel pro seipso extra causam necessariae suae sustentationis, *Abb. ibi, Butr. n. 11. Alter. tom. 2. disp. 12. c. 2. Sayr. lib. 4. c. 15. n. 14.* item si rector, seu administrator Ecclesiae fidejubeat nomine Ecclesiae pro alio, *Hostien. n. Jo. Andr. n. 2.*

Amplia tertio, quod ait, litteras, vel sigilla concedens, ut si concedat alicui chartam albam, ut obligatio redundet in Ecclesiam, *Abb. ibidem, Jo. Andr. num. 3.*

Limita, quod Episcopus non continetur in hac suspensione, cum ejus non sit facta mentio, *Suar. et Sayr. loco cit. Symp. suspen. §. 6. vers. Decimo per c. Quia periculosum de sent. excomm. in 6.*

Limita secundo, quod haec suspensio non est reservata, sed potest ab Episcopo in foro externo, et a proprio confessario absolvi, satisfacta Ecclesia, *Marius Alter. loco cit.*

Limita tertio, ut non procedat in casibus a jure permissis; ut si administrator adeat haereditatem sine inventario, nam Ecclesia illa tenebitur ultra vires haereditatis, *gloss. in c. 1. verb. Debita, de solut. Rol. a Valla tract. de confec. invent. quaest. 12.* et de magis communi, et veriori testatur *Rota divers. part. 2. dec. 72. n. 49. 53. et 57.* sed est intelligendum, procedere pro foro externo, non interno, ut de magis communi *Caevall. cont. comm. quaest. 31. et 464. §. Sed contraria*: est tamen verum, quod Ecclesia potest petere restitutionem adversus inventarii omissionem *Rol. a Valle dict. quaest. 12. n. 10.* et communem ait *Jas. in leg. fin. §. fin. n. 6. C. de jur. delib.* et sic neque in foro externo tenebitur ultra vires haereditatis: quamvis autem te-

stator prohibere possit haeredi adeunti beneficium , *leg. et inventarii, ut Rolan. a Valle, in eod. tract. testator an prohibere possit, etc. Cravet. cons. 174. n. 3. et seqq.* ait communem ; tamen favore Ecclesiae haec conditio, tanquam contra hunc *tex.* haberi debet pro non adjecta, *leg. Conditiones contra, ff. de cond. inst. et dixi verbo Alienatio, c. 1. in fin.* quia in casu expressae prohibitionis cessat ratio praesumptae fraudis, in qua se fundat jus commune, ut *Cacwallos loco cit.*

CAPUT II.

Obligatos ad ratiocinia, aut aere alieno gravatos ad Religionem, vel clericatum perperam admittentes.

I. *Sixtus V. Constit. 71. Cum de omnibus, cum alia Constitut. seq. Ad Romanum, statuit, ut nemo ad Religionem quamcunque, nempe virorum, recipiatur, nisi praecedente scrutinio, et informatione de vita, et moribus; quod constet, eum neque aere alieno ingenti supra vires facultatum suarum gravatum esse, neque reddendis ratiociniis ita obnoxium, ut ex hujusmodi causa lis, vel molestia eidem illata sit, vel timendum, ne inferatur: et siqui aliter admissi fuerint ad habitum, vel professionem, admissio, et professio sit irrita, et expellantur: religiosi autem quicunque, eorumque superiores contra praedicta admittentes, incurrant eo ipso privationem vocis activae et passivae, officiorum, graduum, dignitatum, honorum, et inhabilitatem ad hujusmodi.*

Sed postea Clemens VIII. Bulla 83. *In suprema* derogavit ex parte Constitutioni Sixti V. auferens nullitatem professionis: informationem autem illam praemitti debere voluit ad licitam receptionem; poenas vero praefatas restrinxit contra solos superiores admittentes contra formam praefatam Sixti V., non tamen locum habere voluit contra alios subditos, ut definitores, et capitulares, suffragiam dantes, ut illicita fiat admissio ad habitum, vel professionem, ut patet ex dict. Bulla Clemens. §. 3. et 4. et notat *Suarez. de Relig. tom. 3. lib. 5. cap. 7. num. ult.*

Amplia primo, ut in dictis Constitutionibus contineantur etiam religiosi militares Sancti Joannis, qui tria vota essentialia emittunt, *Sanch. in decal. lib. 4. cap. 19. n. 23. quamvis contra Azor. tom. 1. lib. 12. cap. 3. quaest. 8. in fin.*

Amplia secundo, ut hic non fiat distinctio inter ratiocinia publica, vel privata, *Suarez num. 20. Sanchez num. 26.*

Amplia tertio, quod ingrediens Religionem in fraudem, vel cum gravi damno creditorum, secundum multos, tenetur venia petita, et obtenta, egredi a Religione, si constat, eum sine suo gravi damno spirituali posse, operando extra Religionem, satisfacere creditoribus, in Religione non posse, ita *Medina, Molin. et Angel. quos sequitur Layman lib. 3. tract. 2. c. 12. n. 7. coroll. 3. Suar. dict. c. 7. n. 4. sed contra Sanchez n. 15. Petr. Navarra lib. 4. c. 4. n. 96. dicunt, egredi non teneri.*

Amplia quarto, quod si votum habens Religionis intrandae, postea debitis gravetur ex contractu oneroso, non potest ingredi Religionem; quia prae-

valet obligatio justitiae ex contractu oneroso obligationi ex liberali promissione erga Deum, quae tollitur mutatione notabili circumstantiarum, *Sanchez num. 11. Laym. num. 6.*

Limita primo, quod ingredi licite potest Religionem, qui gravatur debitis ex promissione gratuita, etiamsi nullo voto adstrictus ingredi velit, etiamsi ingrediendo impotens fiat solvendo, *Sanch. n. 28. Bonacin. de restit. dis. 1. quaest. ult. punct. 2. §. 1. num. 4.*

Limita secundo, ut ratiociniis obnoxius, vel debitis gravatus, ingredi possit Religionem, si ejus patrimonium sufficiens sit ad satisfaciendum, illudque applicet creditoribus, et dummodo ratiocinia sint clara, ut non possit adesse magna molestia, *Salz. ad Diaz in praxi c. 20. n. 6. vel si det cautionem idoneam, nempe pignoratitiam, vel fidejussores qui renuntiant beneficio ordinis, et discussionis, Abb. in c. 1. n. 10. de oblig. ad ratioc. Salz. c. 20. n. 6. vel si creditores consentiant ingressui, Sanch. n. 27. vel si esset debitor incertarum personarum, Sanch. n. 4. et 24. cum multis DD. vel si constet, quod etiamsi maneat in seculo, non poterit unquam satisfacere, cum non sit spes, quod ad pinguiorem statum perveniat, dummodo prius concedat bona, quae tunc habet creditoribus, cum renuntiatione omnium jurium, et actionum ad eorum factorem, Sanch. n. 26. Laym. tract. de restit. cap. 12. num. 6. cum aliis.*

Adverte, quod in hoc casu aliqui dicunt, prius petendam licentiam a iudice proprio, causa cognita, *Gabriel in supplem. in 4. dist. 38. quaest. 2. art. 3. conclus. 3. alii dicunt sufficere, si causa cognoscatur a Praelato, et capitulo, qui faciunt scrutinium, Suar. loco cit. n. 2. ego puto, si timeatur molestia in foro externo, utrumque requiri.*

Limita tertio, quod quilibet obligatus curiae, seu reipublicae ad aliquod officium publicum exercendum, ut magistratus, iudicis etc. etiam cum juramento, potest nihilominus ingredi Religionem et admitti, si constat, eum bono zelo moveri, sed post dimissum officium, et rationibus redditis, scilicet satisfacta parte, *per can. un. 53. dist. et can. Multos 54. dist. can. Duae sunt 19. quaest. 2. et Canonistae communiter ibidem, et Innoc. in rub. de oblig. ad ratioc. Cardin. et Anchar. in dict. cap. un. de obl. ad ratiocin. sed intellige verum, si non perpetuo se tali officio obligavit, ita Archid. in c. Praeterea 51. dis. et ibi Praep. n. 3. Host. in dict. c. un. tunc enim non potest ingredi: et idem dicunt Canonistae, et canones citati de militibus, posse ingredi Religionem, si tamen non se obstrinxerint juramento ad perpetuo militandum pro Principe, sub stipendio publico; tunc enim miles est quasi servus et non potest ingredi Religionem, nisi cum licentia sui Principis: ita *Archid. Hugo, et Turrecr. in diot. cap. un. 53. dist. Praepos. ibi num. 6.**

II. Ex cap. Legem 53. dist. et c. un. de oblig. ad ratiocin. et ex utrobique tractatis a Canonistis, habetur, quod obligati ratiociniis publicis, scilicet ex officio publico gesto, non possunt ad ordines promoveri, nisi officio peracto, et ratiociniis redditis: ratiociniis autem privatis, idest ex administratione privata, seu officio privato obligati, possunt ordinarii, seu clericari post administrationem secularem depositam, si non sit contra eos idcirco

mota lis, vel facile movenda, de dolo malo, *Abb. in dict. c. un. Salzedo ad Diaz c. 20. n. 3.* ubi ait communem, *Barbos. in dict. cap. un. Tolet. lib. 1. c. 60. n. 2. et 3. Sayr. lib. 6. de censur. c. 14. n. 8.* in dubio autem decocti, seu falliti praesumuntur fraudatores, nisi probent casum fortuitum, ut *Bal. cons. 382. num. 19. et 20. vol. 5. Rot. Genuen. decis. 17. n. 14.* et ideo infames fiunt eo ipso infamia facti; quod si super ea causa pacti, vel condemnati fuerint, infamiam juris incurrunt, ut late docet *Stract. tract. de decoctoribus par. 3. n. 2.*

Addit *Majol. lib. 2. c. 11. n. 4. Ugol. de irregul. c. 58. n. 9.* non esse promovendos, etiamsi non arguantur de dolo; si tamen ingenti aere alieno remaneant obstricti, cum periculo gravis, et diuturnae, et inextricabilis litis: et hoc verissimum puto.

Limitant autem DD. supra citati, praesertim *Salzedo, et Barbosa, ubi supra*, quod etiam publicis ratiociniis obstrictus potest ordinari, si fidejussores dederit, ut supra dixi, vel si jam erat clericus, quando suscepit officium.

Sed nota, quod damnatus ex ratiociniis publicis, *leg. Jul. repetundarum, vel l. Julia peculatus*, scilicet de dolo interveniente, efficitur ipso jure infamis, et irregularis: similiter ex ratiociniis privatis damnatus de dolo, seu ratione doli, sit ipso jure infamis, et irregularis; quia sunt judicia famosa, ut *leg. 1. ff. de his, qui not. infam. et dixi par. 1. c. 33.* neque relevaret datio fidejussorum, *Ugolin. loco citato vers. Secundo excipitur, Salzedo, ubi sup. num. 4.*

Nota secundo, quod promotus ad clericatum, quando imminet contra eum actio de dolo, ut supra, deponendus est; *gl. in c. Tantis. 81. dis. ibi Archid. Sayr. lib. 6. c. 14. n. 8.* et de communi testatur *Salzedo dict. c. 20. num. 3.*

Nota tertio, quod promotus, ut supra, in fraudem creditorum, idest non absolutis ratiociniis, non ideo deponendus, etiamsi contradicente creditore promotus sit, sed ejus bona in solum creditoribus danda; et si non sufficiant, Episcopus, si eum scienter ordinavit, tenetur in subsidium creditoribus, *gl. in dict. c. un. et ibi Abb. n. 7. Tolet. lib. 1. c. 60. n. 3. Sayr. n. 8.* et communem ait *Cardin. in dict. cap. un. quaest. 2.* quod est verum, si ille manens in seculo, amplius satisfacere potuisset, ita citati DD. *Praep. in c. Praeterea n. 3. 51. dist.*

CAPUT I

Ordines ante aetatem legitimam recepti, vel collati.

Nota, quod aetas requisita ad primam tonsuram est septem annorum completorum, *tex. et gloss. et DD. in c. fin. de temp. ordin. in 6. Garzias de benef. par. 7. c. 4. n. 6. Sanch. opusc. lib. 7. c. 1. dub. 33. n. 15.* et in hoc hodie nulla est differentia inter seculares, et regulares, *Majol. lib. 1. c. 30. n. 7. Sylv. verb. Ordo 4. n. 1. in fine.*

Ad tres primos minores ordines similiter requiritur septennium completum, *cap. In singulis, ibi gloss. 77. dist. Garzias n. 7. Sanch. num. 15. et 16.* nullus tamen istorum beneficia ecclesiastica antedecimum quartum annum obtinere potest, citra dispensationem *Triden. sess. 23. c. 6. vide Garz. par. 7.*

c. 4. num. 7. et 8. et solus Papa dispensat: excipe etiam, nisi in fundatione beneficii fuisset cautum, ut minori 14. annis conferri possit, ut declaravit Sacra Congregatio, relata a *Garz. num. 9. Eman. Sa verb. Beneficium, num. 30. Rota part. 2. recent. decis. 194.*

Ad Acolytorum ordinem aliqui dicunt requiri annum 14. per *tex. in dict. cap. In singulis, et ibi gloss. verbo Quatuordecim, Sayr. lib. 6. c. 12. n. 6. de censur.* alii dicunt requiri 12. annos, *Tolet. lib. 1. c. 61. n. 1. Eman. Sa verbo Ordo n. 20. Reginal. lib. 30. tract. 2. n. 60. Filiuc. tract. 6. n. 8.* sed communis sententia ait, sufficere septennium completum arbitrio Ordinarii, *Cuccus lib. 4. inst. tit. 12. n. 11. Garzias loco cit. Sanch. num. 17.* ubi multos allegat, et *Bonacc. de secr. ordin. punct. 5. n. 12. Diana resol. 29. miscell. 2. par. 1.*

Ad Subdiaconatum hodie est aetas 22. annorum, ad Diaconatum 23., ad Presbyteratum annorum 25. *Trident. sess. 23. c. 11. de reform.* et sufficit annus coeptus, *Navarr. c. 25. n. 116. Salzedo ad Diaz in praxi c. 26. super verbo Ante legitimam aetatem, Sanch. loc. cit. n. 4. qui n. 7. ait*, sufficere diem primam anni coeptam esse, quia in favorabilibus dies coepta habetur pro completa.

Ad Episcopatus ordinem requiritur trigesimus annus completus, *Alexander III. in Concilio Lateranensi, ut habetur in c. Cum in cunctis, vers. Ea propter, de elect. Garz. par. 7. c. 4. n. 76.*

I. Defectus aetatis legitimae, ut supra requisitae, reddit irregularem, ne ad talem ordinem citra grave peccatum promoveri possit, neque in male suscepto ministrare, ut de communi testatur *Sayr. lib. 6. c. 12. n. 14. Garzias par. 2. c. 5. n. 51.* non tamen est proprie ista irregularitas; quia tempore auferri potest sine dispensatione, sed est impedimentum canonicum, seu defectus conditionis requisitae, *Garzias par. 7. c. 8. n. 65.* et super hac irregularitate solus Papa dispensat, ut de communi testatur *Sayr. loco cit.*

II. Recipiens sacros ordines, seu majores, ante legitimam aetatem malitiose, id est, non bona fide, incurrit ipso facto suspensionem: et si hujusmodi suspensione durante, ministret in eisdem ordinibus, fit irregularis: praeterea talis ob praedictum crimen potest ecclesiasticis beneficiis privari: haec statuta sunt ex Bulla Pii II. septimia, *Cum ex sacrorum*.

Limita, quod haec suspensio est solum quoad ordines sic male susceptos, non autem absolute etiam quoad alios antea rite susceptos, *Suar. de censur. disp. 31. sect. 1. n. 31. Marius Alter. tom. 2. disp. 10. cap. 1. dub. 2. Filiuc. tract. 17. n. 85. Bonac. de suspens. partic. quaest. 1. punct. 1. n. 8. Henric. Avila, Killalob. quos allegat Diana resol. 182. tract. 4. tom. 2. contra Navarr. Roderic. et alios ibidem.*

Limita secundo, quod non procedit in recipiente consecrationem episcopatus, ut *Suarez n. 29. Alterius dub. 3. Bonac. n. 10.*

Limita tertio, ut non procedat in promotum bona fide, *Rota recent. par. 2. decis. 200. Cavalen. decis. 1. ut si credidit dicto, seu assertioni matris, quae praesumitur habere veram notitiam aetatis filiorum, habet enim justam causam credendi, Rota dec. 200. n. 3. par. 2. rec. imo putant multi ad hanc suspensionem incurrendam, requiri praesumptio-*

nem, seu scientiam, vel ignorantiam affectam; ita *Tolet. lib. 1. cap. 61. vers. Haec tamen, Navarr. cons. 27. num. 155. Suar. disp. 31. sect. 1. num. 26. Avila par. 3. disp. 5. dub. 7. §. Pro intelligentia* probant, quia ea Constitutio fertur ad temeritatem reprimendam, ut patet ex proemio: sed alii putant, sufficere ignorantiam crassam, *Layman de sacram. Ordinis c. 16. §. Quartum, Miranda tom. 1. quaest. 39. art. 6. §. Solummodo*, et tenet *Bonac. punct. 1. num. 3.* et haec est verior sententia; quia Bulla ista quoad incurrendam suspensionem, non utitur verbo, praesumpserint, aut alio. significante scientiam: item neque requiritur scientia ad incurrendam irregularitatem, celebrando in censura hujus suspensionis; quia de jure communi sufficit mala fides, v. g. quod dubitet, se esse suspensum, ut dixi *sup. verb. Censura cap. 11.* etiam quod haec Bulla in hoc utatur verbo, praesumpserit, quia per hoc non censetur corrigere jus commune; quoniam juris communis correctio non est inferenda per tacitos, et subauditos intellectus, *gloss. in c. Cupientes, §. Quod si per viginti de elect. in 6. Nec obstat Rota dec. 200. n. 2. par. 2. recent.*, ubi in terminis ait, ad hanc irregularitatem incurrendam, requiri dolum, et contemptum; quia Bulla Pii II. utitur verbo, praesumpserit, quia respondeo, quod Rota loquitur pro foro externo, in quo dolum, et contemptus praesumitur, ubicunque non allegatur causa probabilis ignorantiae a celebrante in censura, ut dixi *cap. 11. verb. Censura.*

Limita quarto, quod haec censura non est reservata, ut patet ex eadem Bulla, et notat *Bonaco. num. 11.* et quod non sit perpetua poena, sed proprie censura, ait *Suar. n. 24.* et licet ex Bulla Sixti V. *91. Sanctum, et salutare*, promotus ante aetatem incurreret absolute suspensionem, Papae reservatam, et alias poenas; tamen ea Bulla quoad haec fuit abrogata, et redacta ad terminos juris communis per Bullam *Clem. VIII. 46. Romanum Pontificem*, quam habes apud *Quaranta, verbo Ordo pag. 387.*

III. Ordines minores recipiens ante aetatem, secundum communem, et veram sententiam, non est suspensus suspensione proprie dicta, sed suspendendus; per *c. Vel non est compos. de temp. ordin. Bernard. Diaz cap. 26. in princ.* ubi plures allegat, et communem testatur *Salzedo ibi, verbo Ante aetatem*, ubi alios addit Auctores; et tenet *Suar. disp. 31. sect. 1. num. 23.* unde ante sententiam suspensionis, etiamsi ministret in susceptis, non fit irregularis, *Avila disp. 5. de suspens. dub. 7. §. Petes, Filiucc. tract. 19. num. 175. Cuccus lib. 4. instit. tit. 12. n. 19. Bonac. q. 1. de suspens. particular. punct. 1. n. 3.* et quamvis Sixtus V. praedicta Constitutione imposuisset etiam ordinatis in minoribus ante aetatem, poenam suspensionis, et alias poenas latae sententiae; tamen fuit, ut dixi, ea Constitutio abrogata a *Clemente VIII. Bulla autem Pii II. supra citata, cum sua suspensione, non procedit contra promotos ad minores ante aetatem, Cherub. ibi schol. 2. Navarr. cap. 25. n. 70. Sayr. lib. 6. cap. 12. n. 9. Bonac. de suspens. particularibus q. 1. punct. 1. num. 2.*

IV. Ordines recipiens ante aetatem septem annorum, idest si nondum erat rationis usum assecutus, secundum aliquos, non recipit Sacramentum

ita *Scotus Durand. et Paludanus apud Sanchez in opusc. lib. 7. cap. 1. dub. 32. num. 1.* sed contraria est communis, et vera, ut *Sanchez ibi cum S. Thom. et aliis plurimis Doctoribus, et idem Sanch. de matrim. lib. 7. disp. 30. n. 4. et seq.* et hanc esse communem sententiam Theologorum, et Canonistarum testatur *Toletus lib. 1. c. 61. versic. Est autem et probatur cap. un. et ibi gloss. not. verb. Discretionis, de cler. per salt. promo.*

Adde, quod ordinatus ante usum rationis, seu ante septennium, fruitur privilegio canonis, et fori tantum, *Navarr. cap. 27. num. 202. Sanchez loco cit. in opusc. n. 2. in fine.* An autem ordinatus in sacris ante usum rationis, vel ante pubertatem, doli capax, teneatur voto castitatis annexo, vide *Sanchez de matrim. disp. 30. lib. 7. ubi num. 8. concludit, non teneri, nisi pubes effectus, ratificaverit: an autem teneatur recitare officium, si non ratificet, negative respondet, Sanch. n. 12. ibid.*

Ita etiam respondit *Bened. XIV. in Instructione super dubiis ad Ritum Ecclesiae, et nationis Cophtorum Constitut. Eo. quamvis 4. Maii 1745. §. 20. et seqq.*

V. Episcopus, aut alius Praelatus conferens ordines alicui ante aetatem legitimam, olim ex Bulla Sixti V. supra citata, incurrerat diversas censuras, et poenas: sed ea Constitutio, ut dictum est, fuit abrogata a *Clem. VIII.*

De jure autem communi ordinans ante aetatem, non est ipso jure suspensus, sed suspendendus a collatione ordinum, *c. Vel non est compos. de temp. ordin. Majolus lib. 1. cap. 30. num. 9. cum Sylv. et Tabien. et Tolet. lib. 1. cap. 61. colum. 3.* sed conferens primam tonsuram ante aetatem, idest ante septennium completum, incurrit suspensionem per annum a collatione primae tonsurae, per *cap. fin. de temp. ordin. in 6.* et procedit tam contra Episcopos, quam inferiores Praelatos: sed non procedit, quando confertur tonsura infanti, Religionem ingressuro, ut patet ex *eod. tex.* scilicet quando oblatum est a parentibus Religionem, ut *gloss. ibi, et Gemin. n. 6. Suar. de cens. disp. 31. sect. 5. n. 2.* sed hodie probabilius est, ante septennium conferri non posse primam tonsuram religiosi, sive Religionem ingressus, ex *Trident. de reform. sess. 23. cap. 4. Majol. lib. 1. cap. 30. n. 7.* illa autem decretalis non procedit contra conferentem majores, vel minores ordines, sed solum si primam tonsuram, *gloss. ibi, verbo Dumtaxat, et Gemin. ibid. Suar. loco cit. num. 3. contra Sylv. Sotum, S. Anton. et alios, quos sequitur Filiuc. tract. 9. n. 84.* Haec suspensio est reservata Papae intra annum: poterit tamen, si casus sit occultus, absolvi Episcopus a suo confessario, si ei ipse det talem facultatem, vigore *Concil. Trid. sess. 24. c. 6. de reform.* ut dixi *par. 1. cap. 24.*

An autem incurrat irregularitatem Episcopus seu Praelatus; si conferat alicui primam tonsuram contra dictam suspensionem, Doctores affirmant; quia hic est actus ordinis episcopalis, ita *Rebuff. in praxi tit. De clerico ad sacr. male prom. gloss. 1. num. 4. Marius Alterius disput. 10. cap. 2. col. 2.*

Adverte tamen, quod Praelatus in ea suspensione non prohibetur concedere dimissoriales subdito, ut ab alio Episcopo primam tonsuram accipiat, *Joan. Andr. et Gemin. in dict. c. final. in fin.*

CAPUT II.

Ordo bigamo, vel publico poenitenti collatus.

Ordinans bigamum, aut publice poenitentem, secundum aliquorum opinionem, est suspensus per annum a missando, idest, a celebratione missarum, per cap. *Nullus poenitentem* 55. dist. tenet Navarr. cons. 3. et 4. de bigamis, Barbosa allegat. in l. n. 15. et Sayr. lib. 4. cap. 12. n. 20. cum Angel. Sylv. Tabien. Asten. Henric. et Vivaldos; contraria tamen sententia verior est, quod scilicet nulla sit suspensio latae sententiae, sed ferendae, contra ordinantem, ex dicto tex. ita Avila par. 3. disp. 5. dub. 3. §. Septimus, Bonac. de suspens. particularib. q. 2. punct. 6. Garzias de benef. par. 7. cap. 6. num. 6. ubi ait, sic declaratum a Sacra Congregatione Concilii.

Amplius, quod dictum est, quod bigamus est irregularis, ut procedat etiam in bigamia interpretativa, quando maritus copulam habuit cum sua uxore post adulterium, ab ea commissum, cap. *Si cujus*, ibi Canonistae 34. dist. sed requiritur, quod sit certum adulterium, dict. cap. *Si cujus*, et ibi Archid. in fin. Praep. in prin. Eman. Sa verb. Irregular. ex bigamia num. 3. sufficiunt tamen violentae praesumptiones; ut si nuda cum nudo, vel ambo in lecto reperti, c. *Literis de praesum.*

Bigamus autem ordinatus in minoribus, sive ante, sive post bigamiam contractam, tanquam purus laicus habendus est; est enim privatus omni privilegio clericali, nec post incedere in habitu, et tonsuram; alias excommunicandus, cap. *un. de bigam.* in 6. posset tamen exercere ordines minores eo modo, quo laici ex consuetudine possunt exercere, ita Layman lib. 1. tract. *De irregul.* c. 6. num. 7.

Quod autem dictum est de publico poenitente, intelligendum est de solemni poenitentia, quia haec reddit irregularem, §. Thom. in 4. dist. 14. quaest. 1. art. 5. quaestione 1. ad 3. Covarr. in Clem. *Si furiosus* par. 1. num. 10. de homic. Bonac. loc. cit. n. 4. secus si sit poenitentia publica, sed non solemnis: de qua re vide supra par. 1. cap. 33. §. Quinto modo.

Adverte, quod Bulla Sixti V. contra male promotos q. 1. *Sanctum*, statuit, ordinantes bigamum incurrere in suspensionem ipso facto; sed ea Bulla in hac parte abrogata fuit a Clem. VIII. ut dixi supra cap. 1. et notat Garzias ibid. num. 11.

An autem Episcopus hodie possit dispensare cum bigamo, saltem cum iam promotus, v. g. si clericus in minoribus duas successive ducat uxores virgines, vel unam viduam; communiter antiquiores affirmant; sed contra tenent recentiores cum S. Congregatione; ut apud Garziam par. 7. cap. 6. de bigamis n. 5. et 14. Bonac. de irregul. quaest. 2. punct. 5. num. 15. Filiuc. tract. 19. n. 127. Laym. de irregul. cap. 6. num. 7. Barbosa in cap. *Super*, num. 5. 6. 7. de bigam.

CAPUT III.

Ordo conjugato collatus.

Ligamen matrimoniale reddit irregularem hominem in Ecclesia Latina, ut durante eo vin-

culo, promoveri ad ordines non possit, c. *Uxoratus, de convers. conjug.* utque nec primam tonsuram recipere debeat, alias peccat mortaliter; c. *Nullus, de temp. ordin. in 6. Sanchi. lib. 7. de matrim. disp. 38. num. 6.* in Ecclesia autem Graeca non est irregularis conjugatus, sed potest promoveri ex consuetudine, in quam Romani Pontifices consensere, cap. *Alter*, 31. dist. cap. *Syracusanae* 28. dist. cap. *Cum olim de clericis conjug.* Sanchi. lib. 7. disp. 28. num. 4. et seq. Layman de sacr. Ordinis, cap. 11. num. 9. item potest promoveri in Ecclesia Latina conjugatus cum consensu uxoris voventis continentiam, vel ad Religionem transeuntis, ut cap. *Conjugatus, de convers. conjug.* Sanchi. lib. 7. disp. 39. item in iis casibus, quibus merito licitum est divertere ab uxore per separationem, quoad thorum, et habitationem, invita uxore, ut ob adulterium, vel saevitiam, vel haeresim uxoris, dummodo divortium sit factum absolute, et perpetuo iudicio Ecclesiae, Sanchi. lib. 10. disp. 11. num. 16. et disp. 18. n. 48. disp. 25. num. 22.

I. Promotus ad ordines, etiam sacros, invita uxore, in casibus non permissis, potest ab uxore revocari, si illa non ratum habuit *Extrav. un. de voto*; nisi ipse matrimonio non consummato, velit Religionem approbatam ingredi, et in ea solemniter per tria vota essentialia profiteri: et ad talem ingressum debet Episcopus promotum ad sacros, matrimonio nondum consummato, admonere; quod si ingredi nolit, cogi potest ab uxore ad consummandum matrimonium, sed ea uxore praemoriante, ipse in sacris (ut supra) ordinatus, non potest aliam ducere uxorem: haec omnia in dicta Extrav. habentur: et vide Sanchez lib. 7. de matrim. disp. 38. per tot. et Barbosa in dict. Extrav.

II. Promotus ad ordines sacros, invita uxore, in casibus non permissis, amittit jus petendi debitum, sed tenetur reddere, Sanchi. lib. 7. disp. 38. n. 22. et lib. 9. disp. 35. n. 25. Gutier. de matrim. c. 96. per cap. *Quidam*, et cap. *Placet, de convers. conjug.* et ibi Canonistae.

III. Promotus ad ordines sacros, constante matrimonio, extra casus a jure permissos, est irregularis ex delicto, ut neque soluto matrimonio, possit in susceptis ministrare, nec ulterius promoveri, nec beneficia obtinere, dict. Extrav. un. de voto, Sanchez lib. 7. disput. 49. num. 2. de matr. Sayr. lib. 4. cap. 14. num. 28. Barbosa in dict. Extravag. num. 7. et alii per eos allegati: sed ad has poenas incurrendas requiritur dolus, seu scientia, vel ignorantia affectata; quia textus loquitur de praesumentibus, Sanchi. ibi num. 3. cum aliis adductis; neque procedit, si matrimonium fuit irritum, Sanchez num. 4. Super irregularitate, et inhabilitate dispensare potest dioecesanus Episcopus, si taliter promotus postea canonice Religionem, ut supra, ingrediatur, et in ea profiteatur, v. gr. soluto matrimonio, aut cum consensu uxoris, seu alias in casibus a jure permissis supra relatis, ut patet ex eadem Extrav. et Sanchi. dict. disp. 49. num. 8. cum ibi adductis.

IV. Promotus ad minores ordines, constante matrimonio, extra casus a jure permissos, secundum aliquos est irregularis, si Episcopo inscio, seu impedimentum huiusmodi non advertente, promotus fuerit, Sayr. hanc tenet sententiam lib. 6. c. 14.

cum Majolo: sed contraria sententia est verior nullam poenam esse in jure latae sententiae contra taliter promotum, *Sanch. ibid. num. 9.* et quamvis Bulla Sixti V. 91. *Sanctum*, statuerit contra sic promotos poenam suspensionis latae sententiae; tamen illa Constitutio fuit abrogata per Constitut. 40.

Clementis VIII. ut notat *Sanchez ibid. num. 10.*

V. Conjugatus, si clericus efficiatur, et actu serviat Ecclesiae, et incedat in habitu, et tonsura, duo tantum habet privilegia clericalia; scilicet canonicis, et fori ecclesiastici in causis criminum; non autem privilegium exemptionis ab oneribus quoad bona; neque beneficia potest obtinere, ex Trident. sess. 23. c. 6. *de reform. Sanch. lib. 7. disp. 46. n. 1. Garz. par. 2. c. 2. n. 16. Barbos. alleg. 12. n. 25.*

VI. Ordinatus in sacris, vel minoribus, constante matrimonio, vel ordinatus in minoribus, ante contractum matrimonium, potest cogi ab Episcopo, instante ad hoc uxore, ut habitum clericalem dimittat; quia potest talis habitus uxori scandalum, seu aversionem generare, *cap. Joannes. de cleric. conjug. Sanch. lib. 9. disput. 3. n. 9.* et tunc omnino erit privatus privilegiis clericalibus, ut DD. allegati numero praeced. cum Trident.

VII. Episcopus, aliusve Praelatus conferens primam tonsuram viro conjugato, incurrit suspensionem a collatione primae tonsurae per annum unum *cap. fin. de temp. ordin. in 6.* non tamen procedit haec poena contra promoventem conjugatum ad minores ordines, secundum veriore sententiam, ut dixi supra verbo *Ordo*, *cap. 1. num. 5.*

CAPUT IV.

Ordo collatus censura excommunicationis, suspensionis, vel interdicti ligato.

Ex cap. Cum illorum 32. de sent. excom. clerici seculares, si scienter se faciunt promoveri in excommunicatione positi, indispensabiles sunt, et a susceptis ordinibus sunt deponendi; si vero ex ignorantia juris, vel facti id fecerint, a solo Papa dispensabiles sunt: religiosi autem, si se scienter fecerint promoveri in contemptum ecclesiasticae disciplinae, manent suspensi ab executione ordinis suscepti: si vero ex ignorantia juris, vel facti id fecerint, possunt a suo Praelato dispensari, pensata monasterii utilitate, poenitentia peracta; nisi tamen factum sit enorme, ob quod in excommunicationem inciderant, aut nisi ex circumstantiis contra eos de scientia praesumi debeat; tunc enim a Praelato non poterunt dispensari.

Advertendum, quod ista decretalis diversimode intelligitur a Doctoribus: nam aliqui dicunt, ex hoc textu colligi, quod recipiens ordines positus in excommunicatione, est irregularis: hanc tenent Summistae communiter, et *Majol. lib. 4. c. 34. n. 2. 3. et 4. Tolet. lib. 1. c. 71. §. 1. Bernard. Diaz c. 13. praxis, Abbas in dict. c. Cum illorum n. 14. Barbos. ibi num. 3.* et communem testatur *Sayr. lib. 7. c. 10. n. 13.* alii vero dicunt, non incurrere irregularitatem, sed suspensionem, quae non est proprie censura, sed pura poena, de sui natura perpetua, aequivalens irregularitati; et ideo non dicitur absolvi, sed dispensari: quod si promotus ministret solemniter in illa, tunc fiet irregularis; et hanc

tenent *Covarr. in cap. Alma par. 1. §. 6. num. 6. Suar. de censur. disp. 31. sect. 1. numero 57. Coninch. disput. 14. n. 32. Less. lib. 2. cap. 34. n. 97. Barbos. de pot. Epis. allegat. 47. n. 2. Borgas. de irregul. part. 6. tit. de cleric. excommun. ministr. n. 3. pag. 306.* et alii recentiores, apud quos est magis communis sententia.

Amplia primo, ut procedat illa decretalis non solum in promotum in excommunicatione, incursum ob percussorem clericum, de qua est casus ibi, sed in quacunque alia excommunicatione majori: ita *Abb. et Jo. Andr. in ea decretali, Diaz c. 13. in princ.* et alii communiter.

Ampliant secundo multi, ut procedat contra promotum in suspensione, vel interdicto: ita *Angel. irregul. 1. n. 22. Sylvest. irregul. quaest. 2. Tabiena irregul. 4. §. 5. Navarr. c. 27. n. 242. in princip. Majol. lib. 4. c. 34. loco cit. Toletus, et Diaz loco cit. et alii*; et facit, quia ipsa promotio ad unum ordinem habet ministrationem in eo, vel in inferiori, saltem virtutalem; sed alii dicunt, non procedere, nisi contra promotum in excommunicatione majori, *Abbas in ea decretali n. 1. Felini n. 1. Anchar. in princ. Armilla irregul. n. 77. Sayr. loco cit. n. 13. et lib. 4. c. 16. n. 2. Suar. Covarr. Borgas. et Coninch. loco cit.* et ratio est, quia sumus in odiosis, et quia dicunt, non esse veram rationem supra relatum, quod censeatur ministrare in eo ordine suscepto, vel inferiori: itaque dicunt, promotum in suspensione non incurrere irregularitatem, nisi postea ministraverit.

Ampliant etiam DD. ex magis communi, ut procedat non solum in promotum ad sacros, verum etiam ad minores: ita tenent *Angel. Sylv. Tab. Armill. Tolet. Diaz ubi supra Suar. n. 58. Borgas. ubi supra Layman de sacr. ordin. c. 10. in fin. Barbos. Coninch. ubi supra, Cuccus instit. lib. 4. tit. 12. n. 151*; et si alii dicant, solum procedere contra promotum ad sacros: ita *Avila par. 7. disp. 9. sect. 1. dub. 6. Navarr. cons. 48. de sent. excom. Roderic. in summa c. 168. conclus. 4. Eman. Sà, verbo, irregul. ex ordinis abusu n. 1.* de initio vero prima tonsura omnes conveniunt, non contineri in ea decretali; quia prima tonsura non venit nomine ordinum in odiosis, *Navar. cons. 28. de sent. excom. Avila loco citat. §. Hinc sequitur, Suar. n. 58. Filiucc. tract. 17. n. 94.* et idem dicunt de episcopali consecratione, ut *Filiuc. ibi Bonac. de suspens. in communi disp. 3. punct. 5. §. 1. num. 10.*

Limita, ut non procedat ea decretalis, et poena contra promotum bona fide, ut *Navarrus in summa loco cit. Suar. n. 59. Covarr. Avila, Coninch. Laym. Filiuc. ubi supra* est communis.

Limita secundo, ut non incurrat is, qui per eundem actum promotionis ad eum ordinem incurrit in excommunicationem, vel aliam censuram, v. gr. cum quis ordinatur contra prohibitionem factam sub poena excommunicationis, ipso facto incurrendae: vel ordinatur sine licentia sui Ordinarii, aut ante aetatem: quia non dicitur tunc promoveri in excommunicatione, vel suspensione; cum prius natura sit, eum complete ordinem suscepisse, et posterius censuram incurrisse; et verum est, etiamsi ad sacerdotium promotus, concelebravit ordinanti; quia actus ordinationis nondum erat completus usque ad finem Missae; ita *Avila part. 3. de suspens.*

disp. 5. dub. 7. pag. 251. §. Petis utrum, Suar. de censur. disp. 31. sect. 1. n. 71. et 72. Roderic. in summa par. 1. c. 68. concl. 2. Henriq. lib. 14. de irregular. cap. 3. §. 6. Quaranta verbo Ordo, col. 2. §. Ampliatio illa, Sayr. lib. 4. c. 16. n. 23. est contra Covar. Majorem, Navarrum, et Sorbum apud Sayr. ibi allegatos, et contra Salzedo ad Diaz in praxi c. 26. §. Quinto non incongrue, pag. 127.

An autem idem dicendum sit de ordinato ad alios ordines, exercente ordinem tunc susceptum solemniter, ut si Diaconus canat Evangelium, vel Subdiaconus Epistolam? respondet *Avila loco cit.* tunc fieri irregularem; quia ordinatio illius jam erat completa: sed contra *Suar. ibid. n. 72.* quia illa ministratio est actus accessorius ad actum ordinationis, qui moraliter non completur, nisi cum tota missa celebrantis; et quia non censetur posse se excusare, nisi cum periculo notae suae, aut suspicionis criminis commissi.

Limita tertio, ut non procedat de eo, qui fuit absolutus, ad reincidentiam, sub obligatione se repraesentandi conspectui Apostolico, aut coram Ordinario ad suscipienda mandata: quia hic pendente conditione, quandiu non fuerit in mora, poterit promoveri; quia interim vere est absolutus ad omnes effectus, ut si compareat, non sit necesse, eum iterum absolvere: sed tantum, si visum fuerit, nova mandata injunguntur eidem, *cap. Eos, qui de sent. excomm. in 6. Sanch. in decal. lib. 2. cap. 13. num. 27.*

CAPUT V.

Ordines a criminoso suscepti in fraudem fori secularis.

I. Criminosus promoveri non debet, si ob crimen in irregularitatem proprie dictam incidit, sive immediate ex ipso delicto, sive ratione infamiae juris, de qua dixi suis locis, et *par. 1. c. 33.* nisi super his fuerit dispensatus: item promoveri non debet criminosus ratione infamiae facti, nisi ea purgata fuerit per constantem vitae emendationem, saltem triennio comprobata, de qua re dixi *dict. cap. 33. in fin.* vel nisi ex gravi causa, et cessante scandalo, fuerit dispensatus; de qua re *ibidem.*

Si criminiosus petat, se promoveri ab Episcopo, et crimen sit occultum, et interrogetur ab Episcopo de tali crimine, quod etiam post poenitentiam eum reddat irregularem, tenebitur fateri, vel desistere ab ordinum susceptione, *Sanchez in opus. lib. 7. c. 1. dub. 46. n. 10.* cum multis per eum allegatis: praesertim autem repellere eum debet Episcopus, quem putat iudicii secularis fugiendi causa velle promoveri, *Trident. sess. 23. c. 4. de refor.*

II. Si laicus criminosus facit se promoveri, et transeat ad statum clericalem in fraudem fori laici, idest si jam erat de crimine diffamatus, vel delatus ad forum, vel processatus, vel condemnatus, *Covar. pract. quaest. c. 32. n. 4. §. Fraus vero, Clarus, §. fin. quaest. 36. §. Sed in hoc, Genuens. in praxi c. 8. n. 3.* poterit iudex laicus contra eum procedere ratione ejusdem criminis ante clericatum commissi, ad poenas non corporales, seu in personam, sed pecuniarias, seu in bonis illius, etiam ad confiscationem bonorum, si alias esset imponen-

da, est communis sententia, ut testatur *Covarruv. pract. quaest. c. 32. num. 4. conclus. 3. Clarus §. fin. quaest. 36. n. 43. versic. Saepe numero, Marta de jurisd. par. 4. centur. 2. casu 121. n. 20. Farinacc. de inquis. quaest. 8. n. 107. Layman lib. 4. tract. de immunit. eccles. c. 4. n. 12. Diana resol. 26. tract. 2. tom. 1. quamvis nonnulli Doctores dicant, quod si laicus post delictum fuit citatus a iudice seculari ad comparandum intra certum terminum, et ipse non compareat, sed intra terminum clericus efficiatur, liber omnino remanebit a foro laico, ut neque in bonis multari possit: secus si post litem contestatam, vel obligationem contractam comparandi etc. ita *Marta de jurisd. par. 4. centur. 2. casu 121. n. 8. cum Mascambr. cons. 44. et Cavale. decis. 10. n. 6. par. 5. vel decis. 3. n. 29. tit. de Judic. plures etiam alios Marta Doctores ad hoc allegat, qui non faciunt ad rem: illud concedendum aestimo, quod si laicus sit delatus ad forum laicum, et iudicium coeptum, sed postea perempta sit instantia, tunc clericus fiat, liber remanebit a foro laico, neque poterit princeps laicus instantiam in integrum restituere, seu ei vitam insufflare in dicti clerici praeiudicium, ut *Jo. Vinc. de Anna sign. 129. Marta de jurisd. part. 4. casu 141. num. 4. et casu 32. num. 6.***

Quando autem oritur quaestio de clericatu, causa est discutienda a iudice ecclesiastico, si notorium erat, vel publicum, quod esset clericus, vel alias ipse deprehensus est in habitu clericali, et prius etiam se pro clerico gerebat, vel instrumentis probaret clericatum, ita *c. Si iudex laicus de sentent. excomm. in 6. ibi DD. vide Dianam resol. 63. trac. 1. tom. 2. Bernard. Diaz in praxi crim. c. 62. n. 14. Molin. tom. 4. dis. 49. Barbos. alleg. 12. n. 33. et 34. Sperellum dec. 17. et 133.*

Item poterit iudex, seu princeps laicus instare apud iudicem ecclesiasticum, ut cogat illum in fraudem promotum, etiam per coercionem personalem, observare sententiam prius latam a iudice laico, quatenus, salva immunitate ecclesiastica, observare possit; ver. gr. si erat bannitus, vel exiliatus, ut iudex ecclesiasticus eum cogat observare sententiam banni, seu exilii, et eum puniat pro banni, seu exilii transgressionem; quia licet laicus non possit contra eum procedere ad banni duplicationem, seu aggravationem, quia poena banni est poena corporalis, *Genuens. in praxi c. 8. n. 3.* tamen mutatio status non liberavit eum ab observantia prioris sententiae, et poenae corporalis, licet mutatus fuerit iudex executor, ut *Alberic. in leg. Meminisse. n. 5. §. Item quaero, ff. de off. procons. Francus decis. Neap. 395. et multi Doctores, quos allegat Diana resol. 118. tract. 2. tom. 1.*

III. Si iste in fraudem promotus, antea erat carceratus, vel poena corporali actu expositus per iudicem laicum, tunc potest iudex laicus instare apud ecclesiasticum iudicem, ut procedat ad degradationem illius, eumque foro laico restituat, etiamsi postea se fecisset ad sacros ordines promoveri; quia jam erat praeventa non solum causa, seu iurisdicatio ecclesiastica, sed etiam persona, seu executio; et sic non potuit forum mutare; quia ordo sacer non invenit eum liberum: ita *Abbas in cap. 1. n. 5. §. Concludendo, de oblig. ad ratiocin. Joan. Andr. Zabara. et Anchar. ibi in fin. Capella Tolos.*

decis. 144. Layman loco cit. cap. 4. n. 12. Filiuc. tract. 16. n. 265. et tunc poterit laicus iudex degradatum etiam corporaliter punire, Jason in leg. Cum quaedam puella n. 9. cum ibi allegatis, ff. de jurisdict. omnium judic.

IV. Si iste fecisset se promoveri per alias fraudes in casibus, quibus jure canonico non fruitur privilegiis clericalibus; ut si ad primam tonsuram sine licentia sui Ordinarii, vel etiam in minoribus in Italia, fictis commendatitiis sui Ordinarii, vel intra annum, Sede vacante, dimissorialibus capituli; potest iudex laicus instare apud judicem ecclesiasticum, ut declaret eum privatum privilegiis clericalibus, et post declaratoriam poterit eum etiam corporaliter punire, eamque declaratoriam ecclesiasticus iudex tenetur proferre, ut *Azorius par. 2. lib. 3. cap. 49. quaest. 4. et ex Bulla d. Papae Urbani VIII. 33. Secretis. §. 4.*

V. Potest iudex laicus instare apud ecclesiasticum judicem, ut graviter puniat arbitrio suo in fraudem promotum, pro fraudolenta ordinatione, *Genuens. cap. 8. praxis num. ult.*

Limita praedicta, quod si clericus in minoribus dimittat habitum, et ad statum laicalem revertatur, vel forte etiam uxorem ducat cum unica, et virgine, et in eo statu delictum committat, etiamsi homicidium voluntarium simplex, et a Curia seculari processatus, sententiam patitur, et Curiae satisfaciatur, vel cum ea componatur, vel absolutus sit, poterit denuo (praesertim mortua uxore) habitum reassumere, et sic frui privilegiis clericalibus, ut *gloss. in Clem. 1. ver. Quandiu de vit. et honest. cleric. Marta de jurisd. par. 2. cap. 32. n. 40. Barb. allegat. 12. n. 27. neque enim potest dici facere in fraudem fori secularis, cum illi satisfecerit, vel absolutus fuerit, Sanch. in decal. lib. 4. cap. 16. n. 39. secus si adhuc maneret obnoxius Curiae seculari, ut Marth. loco cit. n. 41. cum Archid. et Gemin. neque potest Curia secularis objicere, quod iste sit effectus irregularis, scilicet ex homicidio, vel alio delicto: quia respondetur, quod neque irregularitas, imo neque depositio verbalis (communiter loquendo) privat privilegiis clericalibus, nec facit personam desinere esse ecclesiasticam, dummodo habitum gestet clericalem, et non sit incorrigibilis, *Barbos. de irregul. par. 6. tit. de sent. deposit. Suar. de censur. dis. 30. sect. 2. num. 7. et 8. Bonac. de depos. num. 3.**

CAPUT VI.

Ordo susceptus in fraudem munerum laicalium.

I. Si quis in fraudem onerum, seu collectarum laicalium faciat se ad ordines promoveri, aliqui dicunt, eum non frui immunitate, seu exemptione: ita *Alberic. in leg. Qui sub praetextu n. 2. Cod. de sacros. eccles. Prosper Augustin. in addit. ad Quarantam, verbo Vectigal. limit. 1. Coriolan. super Bulla Coenae Domini, excomm. 18.*

Sed contrarium tenendum est; quia obligatio ad onera laicalia non est per se primo homini annexa, sed in consequentiam jurisdictionis, seu subjectionis quoad forum: unde dummodo non sit criminis ratione laico foro obnoxius, non censetur impeditus mutare forum, et statum, propter subjectionem

nem ad onera: et licet ordines assumere cum tali intentione, sit peccatum veniale, ob deordinationem, et defectum puritatis intentionis, non est tamen peccatum grave, sed veniale, et non est actus contra justitiam, cum utatur tunc jure suo: ita tenent *Sanchez lib. 7. de matrim. disp. 31. n. 17. Coninch. disp. 20. de sacr. ordin. n. 104. Villalob. in summa tractat. 11. diff. 14. n. 2. Duard. in Bullam Coenae Domini, cap. 18. q. 7. n. 2. Diana resol. 43. tract. 2. tom. 1. et resol. 22. miscellan. 2. tom. 1.*

CAPUT VII.

Ordines furtive recepti.

Ex cap. 1. 2. et 3. de eo, qui furtive ord. susc. qui ordinem furtive accipit, non potest in ordinibus sic susceptis ministrare, neque ad alios suscipiendos ascendere: cum hoc autem male ordinato, si ordinator excommunicationis interminationem protulerat ante ordinationem contra furtive accedentes, solus Papa dispensare potest, si remaneat in seculo; si vero religionem ingrediat, et ibi laudabiliter aliquo tempore fuerit conversatus, potest Episcopus, vel Abbas dispensare: si autem nulla anathematis interminatio fuit facta, potest Episcopus cum illo dispensare, etiam ut ad alios ordines ascendat, imposita condigna satisfactione: dispensatio autem in praedictis casibus non est concedenda, nisi poenitentia, vel saltem illius parte peracta, ut *dict. cap. 3. vers. Veruntamen, eod. tit.*

Adverte, quod ex hoc tex. Doctores communiter dicunt, furtive promotum incurrere irregularitatem ipso facto, difficilius dispensabilem, si facta erat interminatio illa: ita *Suar. disp. 42. de censur. sect. 3. num. 5. Majol. lib. 4. cap. 8. Abb. antiquus in c. final. eod. tit. Summa Corona 3. par. tract. de irregul. n. 19. vers. Tertio contrahitur in fin. Filiuc. tract. 20. n. 195. et communem testatur Avila par. 7. disp. 9. sect. 1. dub. 4. §. Aliqui tenent: alii tamen distinguunt, quod si fuit facta interminatio excommunicationis, incurrit irregularitatem, si non incurrit suspensionem: quia in primo casu, cum ordines recipiat in excommunicatione, fit irregularis, ut dixi supra cap. 4. Panorm. in dict. cap. 1. num. 3. not. 4. Navarr. cap. 25. n. 70. et 71. Sayr. lib. 7. cap. 10. num. 37. Avila loc. cit. Barbos. in dict. cap. 1. num. 5. alii dicunt, talem esse irregularem quoad ordines recipiendos, et esse suspensum quoad sic susceptos: ita *Laym. de sacr. ordin. cap. 3. num. 1.**

Adverte secundo, quod illa interminatio excommunicationis, secundum communem intelligitur hic, quod fuit sub poena excommunicationis latae sententiae: ita *Abb. cap. 1. num. 4. de eo, qui furt. Angel. irregul. 1. num. 23. Sylvest. irregul. §. Tertio quaeritur, Bern. Diaz in praxi cap. 21. n. 1. Sayr. num. 28. Hostien. in summa eod. tit. §. 3. Suar. n. 5. Filiuc. Summa Confess. loco cit. Navarr. c. 25. num. 70. Regin. lib. 34. tract. 2. num. 71. quamvis quod sufficiat ad hanc decretalem, si fuit interminata excommunicatio ferendae sententiae, teneant *Majol. lib. 4. cap. 8. Zabarell. in dict. cap. 1. in fin. de eo, qui furt. Innoc. ibi not. 4. et facit, quia verbum Interminatio, de natura sua significat feren-**

dam sententiā, ut plures, quos allegat *Barbos. ibid. num. 3.* sed pro prima veriori facit, quod olim in pontificali haec interminatio reperitur sub poena excommunicationis ipso facto incurrendae: hodie tamen ex pontificali reformato a Clemen. VIII. concipitur verbis ferendae sententiae: quare verius puto, hodie Episcopum posse cum hoc male promotō dispensare, secundum magis communem; si nondum tamen ministravit in male susceptis.

Advertendum tertio, quod ille dicitur furtive ordinem suscipere, qui non prius recognitus, vel examinatus, et admissus ab Episcopo, sed non nominatus, ultro, clam, seu temere se ingerit, seu intrudit ordinationi: est communis sententia, quam tenet *Majol. lib. 5. cap. 8. Filiuc. tract. 29. n. 195. Sayr. lib. 7. cap. 10. num. 37.* et de communi testatur *Suar. loc. cit. n. 5.* et tenet *gloss. in dict. cap. 1. Barbos. ibid. num. 6.*

II. Item furtive ordinatus, si Episcopus protestatus fuit in illa interminatione, se non intendere ordinare non examinatos, non approbatos etc. secundum multorum sententiam non recipit characterem, et ordinatio est omnino irrita, et invalida: ita *Navarrus. cons. 1. de eo qui furtive, Salzedo ad Diaz in praxi cap. 251. num. 2. litt. B. Rebuff. de benefici. par. 2. tit. de clerico male promot. gloss. 4. num. 19. Barbos. in dict. cap. 1. de eo qui furt. num. 2. in fine:* alii magis communiter dicunt, valdam fore ordinationem; quia Episcopus, quando actu ordinat hunc furtive accedentem contra suam protestationem, censetur mutare intentionem, et practice habere intentionem absolutam, licet speculative habeat conditionatam: sicut contigit in benedictione Jacob, *Genes. cap. 27.* et ita tenet *Henriq. lib. 14. cap. 6. num. 5. cum Ledesma, Sayr. lib. 7. cap. 11. num. 37. Layman de sacr. in communi cap. 4. num. 6. Majol. lib. 4. cap. 36. n. 2. Sanch. de matrim. lib. 7. disp. 18. num. 11. et 16. cum Abulensi, et Honcat.* alii vero dicunt, spectandam ordinantis intentionem: ita *Suarez de sacram. dis. 13. sect. 3. col. ult.* quare in hoc conflictu Doctorum verius videtur, et tutius, ut postquam absolutionem, seu dispensationem obtinuerit, se ad ordines furtive susceptos, sub conditione faciat promoveri; prout tenet in tali casu, et observari mandat Sacra Poenitentiaria: vel saltem ad ordinem Presbyteratus: quia sacramentum irreiterabile iterari potest sub conditione, quando adest dubium probabile de nullitate, ut dixi *supra verba Baptis. cap. 1.*

In eadem sententia ex mente Sac. Congreg. Concil. est Bened. XIV. lib. VIII. cap. II. num. 2. de Synodo Dioec. et consilium Auctoris valde placet etiam Ludovico de Ameno, de delict. et poen. Tom. III. tit. 8. §. 3. n. 5. ut tutius procedatur.

Dixi saltem ad sacerdotium; quoniam in hujus invaliditate, imminet grave praepjudicium; et ideo debemus sequi tutiorem sententiam, etiamsi contraria esset speculative probabilior, ut in simili *Lorca 1. 2. disp. 39. de actibus human. memb. 2. Zambran. de morientibus adjuvand. c. 1. dub. 1. n. 3. et late Sanch. in decal. lib. 1. c. 9. n. 32. et 34. cum communi sententia: illud est certum, quod propter solam praefatam interminationem, de qua in hac decretali, absque protestatione, seu negatione intentionis, non redditur irritum Sacramen-*

tum, sed character imprimitur, ut colligitur ex *dict. c. 1. de eo, qui furtive, et ibi Abbas n. 1. et est verum, etiamsi dixisset Episcopus, nolo ordinare accedentes furtive, ut Navar. cons. 1. de eo, qui furt. num. 7. Laym. loc. cit. Victoria de Baptis. n. 35. Henriq. lib. 14. de irregul. c. 6. n. 5. Majol. lib. 4. cap. 36. num. 2.*

Adverte etiam, quod Sacra Poenitentiaria non absolvit a censura suspensionis, neque dispensat super irregularitate cum furtive ordinatis, nisi eos per secretum examen idoneos reperiatur.

CAPUT VIII.

Ordines invito collati.

I. Antiquitus fuit abusus, ut si quem sanctitate, vel eruditione insignem populus nosset, eundem injecta manu; et vi raptum, et reclamantem offerrent Episcopo ordinandum: ita Sanctus Augustinus fuit ordinatus sacerdos, ut *Possidon. in Vita S. Augustini, cap. 2. Baronius Annal. tom. 4. an. Christi 391.* et ita Sanctus Paulinus Nolanus Episcopus fuit ordinatus, ut ipse testatur *Epistol. 6. Baron. an. Christi 394.*

De jure autem solum a suo Praelato quis potest cogi ordines suscipere, si adsit justa causa, ut ob magnam Ecclesiae utilitatem, aut necessitatem; et dummodo coactio non sit absoluta, et omnimoda, neque gravi metu illato, sed moderata, et conditionalis, ut per censuras, aut multas, *c. Si qui 74. dist. ibi Turrecr. et Praepos. Sylv. verbo Ordo 3. n. 10.* ut in simili de coactione ad matrimonium carnale dicitur, *c. Ex literis 10. de sponsal. Sanch. lib. 2. disp. 27. Coninch. disp. 28. num. 50.*

Ordinatus siquidem coactione omnimoda, non recipit Sacramentum, ut si vi detentus: si autem metu gravi coactus sit, recipit Sacramentum; quia adest voluntas, licet non omnino libera, sed conditionata, idest ex suppositione; ita *Turrecr. in cap. Episcopus dist. 74. concl. 1. et 2. Praepos. n. 1. et Bellamera ibid. Cardin. in Clem. Generalem, de aetat. et qualit. et de communi testatur Sanch. de matr. lib. 7. disp. 29. n. 1.* Verum iste metu gravi, vel etiam levi adactus, non recipit gratiam sacramentalem, (*intellige sanctificantem*) quia non est actio meritoria quoad ipsum, cum indevotus, et invitatus recipiat Sacramentum, ita *Turrecr. et Praepos. loco cit. et est text. in c. Majores, §. Item quae-*

ritur, de bapt. An autem ad irritandum hoc votum sufficiat metus levis: aliqui dicunt, quod si, illo metu secluso, iste non permisisset se ordinari, pro foro conscientiae non obligatur hoc voto: hanc probabilem ait *Sanch. dict. dis. 29. n. 8.* quam tenet *Navarr. ibi cit. et alii* in simili de matrimonio apud *Sanch. ibi citati, et apud Less. lib. 2. c. 17. n. 47.* praesertim, quia multi dicunt, metum irritare vota jure naturali, non positivo. Sed contraria est communis, et verior, ut *Sanch. et Less. ibi, Laym. de contr. tract. 4. c. 6. num. 4. Suar. tom. 3. de relig. lib. 6. c. 4. n. 13.* tamen prior sententia sequenda esset de contracto, stante bona fide alterius conjugis, juxta doctrinam *Hostien. et Canonistarum in cap. Si vir. de cogn. spir. Genuen. in praxi c. 50. in fin. ob c. Laudabilem, ut lit. pen. nihil innov.*

II. An autem etiam habeat commoda, et incommoda clericatus, seu ordinis suscepti? respondeo, si metu levi ordinatus est, habet, *Sanchez loco cit. n. 8.* si autem metu gravi compulsus est, compulsionem injusta, idest non ex justo praecepto superioris, et non vult uti ordine, et non ratificavit ordinationem, non habet privilegia ordinis, neque onera; unde neque continentiam, seu coelibatum tenetur servare, ut *Sanch. ibid. n. 5.* secundum probabiliorum, et valide potest matrimonium contrahere, ut *Sanch. ibid. n. 6.* *Barbosa alleg. 15. n. 5.* et in c. *Majores n. 18. de bapt. Riccius collectan. 1579. Gutier. de matr. c. 94. n. 14. et 16.* et communem testatur *Diana resolut. 193. tract. 4. tom. 2. et tenet, et late probat Rota divers. par. 1. lib. 1. decis. 561. per totam, et n. 12. ad 1.* Cum tamen haec res sit magni momenti, non debet matrimonium contrahere sine declaratoria sententia iudicis ecclesiastici competentis de meticulousa ordinatione, probatione legitima praecedente, ut per *Rotam ibi n. 7.* item neque tenebitur divinum officium recitare, ut *Sanch. dict. disp. 29. n. 7.* item, neque fruatur ullis privilegiis clericalibus, ut *Sanchez n. 3.* si autem ratificet tacite, vel expresse ordinationem suam, omnia habebit supradicta commoda, et onera clericalia, *Sanchez n. 9.* Dicitur autem, tacite ratificasse, qui celebravit non coacte, neque per errorem, ut *Sanch. n. 9. et Gutier. num. 16. §. Sed rursus.* Quod si taliter coacte ordinatus, erat conjugatus, non posset ratificare ordinationem, uxore invita, nisi quoad hoc, ut non possit petere debitum, sed reddere tenebitur; et ut fruatur iis privilegiis clericalibus, quibus fruuntur clerici conjugati: ita *Sanchez n. 3.* de qua re dixi supra cap. 3.

Si autem coactio fuit justa, scilicet ex praecepto justo superioris, de quo supra dixi, omnino tenetur subire onera clericatus, ejusque privilegia consequetur *Sanchez num. 10.*

III. Ex his apparet, quod metu ordinatus, non propterea est suspensus, vel irregularis (quandiu non assumit statum incompatibilem cum clericatu, scilicet alias inducentem irregularitatem, ut statum conjugalem etc.) unde, etiamsi ab initio, vel per aliquod tempus reclamaverit, et contradixerit ordinationi, si tamen statum incompatibilem non assumpsit, potest poenitere, et ratam habere ordinationem, et ministrare in susceptis, et ulterius promoveri, *Cardin. in Clem. Generalem, de aetat. et qualitat. num. ult. Bellam. in c. 1. 74. dist. ibi praepos. n. 1. Turrecr. n. 1. col. 2. Sanchez loco cit. n. 2.* cum aliis Doctoribus; quamvis *Archid. in dict. c. 1.* aestimet, talem esse irregularem. Et quamvis statum assumpserit inconpossibilem, non absolute, sed secundum quid, ut ducendo uxorem unam, et virginem, tunc eo impedimento sublato, scilicet per mortem uxoris, poterit ratificare ordinationem, et amplecti statum clericalem cum juribus suis, ut *Sanch. lib. 7. dis. 46. n. 30.*

IV. Ordinans invitum, scilicet injusto metu compulsus, est suspensus per annum a celebratione missarum, c. 1. dis. 74. *Henriq. lib. 13. c. 38. n. 4. Sayr. lib. 4. c. 12. n. 23. cum Sylvest. Angel. Asten. Vivald. et Tabien. et tenet Alter. tom. 2. dis. 16. cap. 1. col. 7. Barbos. alleg. 121. n. 3.* est communis; neque placet, quod ait *Bonacc. de suspens. partic.*

quaest. 2. punct. 2. hanc poenam non esse in usu; aliud enim est, legem esse abrogatam desuetudine, aliud raro ejus casum contingere. Non habet autem locum ea poena in casu, quo juste quis compellitur ordines recipere, *Sylvest. verb. Ordo 3. §. 10. Abb. in c. Quæris num. 9. de aetat. et qualitat. Alterius, et Sayrus loco cit.*

CAPUT IX.

Ordines illiterato collati.

I. Doctrinae, seu literaturae expertis necessariae ad ordinis alicujus exercitium, est irregularis quoad talem ordinem, *Majol. lib. 1. cap. 32. num. 13. Sanch. in opusc. lib. 7. c. 1. dub. 45. n. 2. cap. Illiteratus 36. dist. c. fin. de temp. ordin. in 6. Trident. sess. 23. c. 4. 11. 13. et 14.* sed haec est improprie irregularitas, *Garz. part. 7. cap. 7. n. 19.* quia auferri potest absque dispensatione, ut notat *Garz. par. 7. c. 8. n. 65.* nempe discendo ad sufficientiam, *Majol. lib. 5. c. 51. n. 15. in fin.* sed dicitur defectus conditionis requisitae ad licitam ordinationis susceptionem. Verum est, quod collatio beneficii facta penitus illiterato, est nulla, cum neque divinum officium recitare possit, c. *Praecipimus ibi gloss. dis. 34. Clem. un. ibi gloss. verb. reputamus de concess. praeb. et D.D.* quos allegat, et sequitur *Rota part. 2. noviss. dec. 318. num. 2. et 3. ut Genuens. in praxi c. 98. et Garz. dicto c. 7. num. 13.* ubi plurimos allegat, et num. 19. item potest Episcopus ad ordines promotum absque sufficienti literatura suspendere ad tempus, donec didicerit, ut *Trident. sess. 14. c. 3. de reform.*

Parocho autem illiterato, et imperito, si alias honestae vitae sit, debet Episcopus coadjutorem, aut vicarium assignare, parte fructuum parochiae eidem pro victu assignata, ut ait *Trid. sess. 21. c. 6. de reform.* et plane tractat *Rota noviss. part. 1. decis. 23. per totam* ubi multa utilia in hac re.

Dicitur autem sufficienter literatus, etiam ad dignitatem, et curam, si scit latine loqui, et ut possit in libris quaerere, et intelligere veritatem eorum, quae scire tenetur, etiamsi in examine aliquibus interrogationibus nesciverit respondere, *Rota rec. part. 1. dec. 234. num. 9. cum Innoc. Abb. et Butr. in c. Cum in cunctis de elect. vel si cunctabundus respondeat, ut Rota dict. dec. 23.*

II. Episcopus, aliusque Praelatus conferens primam tonsuram illiterato, incurrit ipso facto suspensionem per annum a collatione primae tonsurae, c. fin. de temp. ordin. in 6. sed intelligitur de penitus illiterato, *Tolet. lib. 1. c. 64. §. Tertio, gloss. in c. Illiteratus 36. dist. idest, qui neque scribere, neque legere novit, ex Trid. Salzedo ad Diaz in praxi c. 21. verbo dispensare, Sayr. lib. 4. cap. 12. n. 8. Henriq. lib. 13. c. 38. n. 2. Garz. n. 20.*

III. Item Episcopus ordinem sacerdotii conferens non sufficienter literato, atque adeo indigno ex defectu literaturae, ordinationis jus ulterius non habebit, c. *Si qui Episcopi 1. q. 1.* qui textus generaliter loquitur de ordinante in sacerdotem eum, quem non licet secundum sacros Canones ordinare: et multi dicunt, hanc esse suspensionem latae sententiae a collatione talis ordinis immerito collati: ita *Sayr. lib. 4. c. 12. n. 17. et lib. 6. c. 10.*

num. 37. *Marius Alterius tom. 2. disp. 16. cap. 1. colum. 6. Majolus lib. 1. c. 7. n. 2. et facit, quod verbum Habebunt, negative prolatum, cum non acquirat factum hominis ad sui executionem, videtur esse latae sententiae, ut per Tiraquell. in l. Si unquam, verbo Revertatur num. 223. C. de revoc. don. et quia in dicto textu adsunt verba geminata; hanc poenam inferentia, nam subditur ibi, Nec illi unquam Sacramento intererunt, quae geminatio verborum facit, ut verba futuri temporis habeant vim latae sententiae, ut communem ostendit Tiraquell. ibidem n. 46. praesertim, quando geminatio sit cum intervallo, seu diversa clausula, Tiraquell. ibidem num. 49. et ideo in puncto juris haec videtur verior; licet in terminis, quod in dict. c. Si qui Episcopi, illa sit poena non latae, sed ferendae sententiae, teneant Praepos. ibi, et Suarez disp. 40. de censur. sect. 8. n. 5. Bonac. de censur. partic. disp. 3. quaest. 2. punct. 3. alii vero, admissa priori sententia, dicunt, non esse hodie receptam eam poenam in eo rigore, et ideo hodie non esse latae, sed ferendae sententiae: ita gloss. ibid. verbo Ordinationis in fine.*

Literatura autem haec requiritur, ad primam tonsuram, ut sciat rudimenta fidei; et legere, et scribere, Triden. sess. 23. c. 4. Sanch. opusc. lib. 7. c. 1. dub. 45. n. 9. non tamen requiritur, ut etiam intelligat latinum, ut Rot. part. 2. noviss. decis. 318. num. 1. 2. et 3. et addit ibi Rota, quod ex dimissorialibus pro prima tonsura praesumitur ista habilitas, quamvis possit Episcopus ordinator requirere novum examen, si velit, imo et debet, si aliquid adversarius ei opponat, ita Rota n. 4. ibi. Ad minores vero, ut latinam linguam intelligat, Triden. sess. 23. cap. 11. Sanch. dub. 33. n. 15. et dub. 45. num. 3. ad subdiaconatum, et diaconatum, ut sit latinis literis, et iis, quae ad ordinem exercendum pertinent, instructus, Trid. sess. 23. c. 13. Sanchez dub. 45. n. 15. ad presbyteratum, ut sciat, et docere possit ea, quae necessaria sunt ad salutem, et ad Sacramenta ministranda, Trid. sess. 23. c. 14. ad episcopatum autem, utriusque etiam testamenti scientia requiritur, et scientia canonum, vel theologiae, Henriq. lib. 10. c. 35. §. 3. Cuccus inst. lib. 4. c. 12. n. 227. Tolet. lib. 5. c. 3. §. 2. ex parte; et debet esse vel doctor, vel licentiatus in iure canonico, vel theologia, vel quod testimonio alicujus accademiae, (aut si regularis sit, testimonio sui superioris) ostendatur idoneus ad alios docendos praedictas facultates, vel earum alteram, ex Trid. sess. 22. cap. 2.

CAPUT X.

Ordines collati irregulari, aut alias indigno.

Praemittendum est quod si appareat, aliquem fuisse irregularem, et postea ordinatum esse, eo ipso praesumitur contra ipsum, quia dispensatio non praesumitur, l. Libertus secunda, ibi Aug. ff. de in jus voc. Fallit tamen primo, si producat testimonium dispensationis ab habente potestatem concessae: in quo statur assertioni dispensantis, assentis, se talem habere facultatem, si sit magnus Praelatus, seu magnus Pontificis officialis, Rota decis. 200. n. 5. part. 2. recent. Caval. decis. 1.

Fallit secundo, si jam lapsi sint viginti anni post

ordinationem; quia tunc praesumitur dispensatus, Rota ibi num. 5.

I. In c. Si qui Episcopi r. quaest. r. ordinans in sacerdotem eum, quem secundum canones ordinare non licet, ordinationis jus ulterius non habebit: ex quo textu multi dicunt, latam esse in tali casu suspensionem a collatione ordinum; alii tamen dicunt, esse sententiae ferendae, et non latae, ut dixi supra cap. 9. num. 3. in certis autem casibus adsunt poenae latae sententiae contra eum, qui ordinant irregularem, aut indignum, de quibus videndum suis locis.

II. Irregularis existens, si se ad sacros ordines faciat promoveri, secundum aliquos DD. novam incurrit irregularitatem; sicut si suspensus, se faceret promoveri, aut exerceret ordines sacros: ita tenent Archid. in c. Apostolicae 56. dist. Majolus lib. 4. de irregul. n. 2. sed contraria sententia est communis, et vera, quod irregularis se faciens ad ordines promoveri, aut in suis ordinibus ministrans, nullam novam incurrat irregularitatem, aut poenam aliam latae sententiae, ita Suar. de censur. dis. 42. sect. 3. n. 2. Navarr. cap. 27. n. 193. Sayr. Henriq. Valent. Ugolin. et alii, quos allegat, et sequitur Bonacc. de irregul. quaest. 1. pun. 4. num. 4. solum autem in c. Aliquantos 51. dist. irregularis se faciens promoveri, est deponendus; quae est poena sententiae ferendae, ut notat Suar. ibi.

III. Pro Regno Neapolitano ex decreto Gregorii XV. cautum est ut nullus Episcopus ordines conferat, aut dimissoriales concedat, nisi prius accepta informatione de vita, et moribus, et constituto, eum habere qualitates requisitas; et ita in dimissorialibus id exprimatur, et dimissoriales ad unum tantum Episcopum dirigantur: si secus fiat, ordinans ipso facto est suspensus per annum a collatione ordinum; ordinatus autem perpetuo est suspensus a susceptis, et suscipiendis.

CAPUT XI.

Ordines sacri collati, seu recepti sine titulo legitimo beneficii, vel patrimonii, vel pensionis, vel religiosae paupertatis.

I. Ex Calcedonensi Concilio, cap. 6. de quo in cap. Neminem, 70. dist. eos, qui absolute ordinantur (idest sine titulo, et ibi exponit gloss. et DD.) decrevit sancta Synodus, vacuam habere, manus impositionem, et tale factum non valere, ad injuriam ordinantis; et in cap. Sanctorum 70. dist. ex Concilio Urbani II. habito Placentiae — Sanctorum Canonum statutis consona sanctione decernimus, ut sine titulo facta ordinatio, irrita habeatur — ex hoc textu aliqui putant, ordinatum sine titulo, esse ipso facto irregularem: ita Borgas. de irregul. par. 1. quaest. 5. tract. de suspen. num. 24. sed communis sententia docet; per verba praemissa inferri suspensionem latae sententiae, quam violantes efficiuntur irregulares, Navarr. in man. cap. 27. num. 245. Sayr. lib. 4. cap. 14. num. 16. Suar. de suspens. disp. 31. sect. 1. n. 33. Quaranta, verbo Ordo, vers. Tertius casus: item aliqui putant, hic requiri titulum beneficii praecise, ut Sayr. ibi, Turrecrem. dist. 70. in princ. sed communis sententia ait, requiri hic titulum beneficii, vel patrimonii sufficientem.

tis, ut testatur *Sanch. opusc. lib. 7. cap. 1. dub. 45. et lib. 6. de matrim. disp. 32. num. 2.*

II. In cap. *Cum secundum Apostolum*, de *praeib.* Innocentius III. correxit Canones supradictos, benignius agere cupiens, statuitque, praedictos, sine titulo ordinatos non esse suspensos, seu non esse irritam ordinationem, sed illis tandiu per ordinantes, vel successores eorum, provideri debere de sustentatione, donec beneficia consequantur: et ita communiter illum textum intelligi a Doctoribus testatur *Sanch. loco citato num. 6. cum allegatis.*

Declaratur haec Constitutio, ut procedat solum, quando ordinans fuit in culpa: si enim se promovendi quis faciat per fictum titulum, ignorante Episcopo, nempe per falsa instrumenta, tunc ordinans non tenebitur eum alere, ut *Garzias n. 32. Surd. de alim. tit. 7. quaest. 37. num. 40. Abbas, et Imola in cap. 2. de praeib. Sanch. num. 8. loco cit.*

Declaratur secundo, ut non teneatur Episcopus alere ordinatum, si iste habeat aliunde congruam sustentationem, scilicet ex suo patrimonio, aut paterna substantia, *Suar. num. 33. in fin. per decretum Concilii Lateranensis sub Alexandro III. par. 1. cap. 5. et probatur cap. Episcopus, ibi Butr. Imola, et Dec. num. 3. de praeib. et cap. Tuis, ibi Jo. And. eodem tit. et late probat Surd. de alimen. tit. 7. quaest. 37. num. 1.*

Declaratur tertio, ut non procedat, nisi de ordinatis ad sacros ordines, ut de recepta consuetudine testatur *Turrecr. in dict. cap. Neminem num. 2. Decius in dict. cap. 2. de praeib. Navarr. cons. 14. de temp. ordin. Garz. num. 4. loco cit. Rota divers. par. 1. decis. 731. num. 13.*

III. Sed *Trid. sess. 21. cap. 2. de reform.* statuit, ut nullus clericus ad sacros promoveatur, nisi prius legitime constiterit, eum beneficium ecclesiasticum sufficiens pacifice possidere: ad patrimonii autem, vel pensionis ecclesiasticae titulum ordinari non possint, nisi quos Episcopus judicaverit, pro Ecclesiarum suarum necessitate, vel commoditate; constituto tamen prius de tali titulo, ejusque sufficientia; et Canonum antiquorum poenas super his innovavit.

¶ Circa qualitatem beneficii vide Additionem infra post cap. 16. hoc eod. verbo. ¶

Ex hoc Tridentini decreto aliqui dicunt, solum innovari poenas cap. *Neminem*, et cap. *Sanctorum*; qui antiqui Canones dicuntur; non autem innovari cap. *Cum secundum*, quia hoc est jus novum: et ita *Majol. lib. 4. cap. 15. Sanch. lib. 6. de matrim. disp. 32. n. 8. Suar. loco cit. num. 35. Layman lib. 5. tract. de sacr. Ordin. cap. 10. num. 7. Barb. alleg. 19. num. 2. et hanc communem ait Garz. loc. cit. n. 24;* alii dicunt, solum innovari poenas cap. *Cum secundum*: ita tenent *Tolet. lib. 1. cap. 48. Sayr. lib. 4. cap. 14. num. 16. Gutier. pract. quaest. lib. 2. cap. 65. num. 11. Cenedo collect. 33. num. 2. Navarr. cons. 19. num. 2. de temp. ordin. Gonzal. gloss. 5. §. 10. num. 24. et 27. Garzias num. 27. et hanc in praxi tutam ait Diana miscell. 2. resolut. 5. tom. 1. sed verior sententia ex stylo Curiae, et sacrae Poenitentiarie recepta, est distinguens, asserens omnes dictas Constitutiones, et Canones innovari respective, scilicet, quod si ordinatus quis fuerit ad sacros sine titulo beneficii, vel pensionis, sciente Episcopo, seu cum Episcopi culpa, solum in hoc casu in-*

novata est poena cap. *Cum secundum*, ut Episcopus teneatur ad alimenta; ipse vero ordinatus non est suspensus: si autem ordinatus fuit ipse solus in culpa, quia finxit titulum per falsa instrumenta, tunc ipse solus poenas incurrit, scilicet suspensionis, ex dict. cap. *Sanctorum*: et ita tenet *Sanch. opusc. lib. 7. cap. 1. dub. 35. num. 12. cum Navarro, et Salzedo*, et eam probabilior, et in praxi receptam ait *Reginal. lib. 32. tract. 2. num. 72. Filiuc. tract. 17. num. 89. vide Barbos. in d. cap. 2. sess. 21. de refor. et apud eum Doctores contrariae opinioni, ut scilicet suspensionem non incurrat sic ordinatus.*

¶ Quoad has DD. opiniones pertinet, placet hic transcribere docte allegata a *Bened. XIV. Instit. Ecclesiast. 26. latinae edit. num. 16. ibi* -- Ac primum, qui ad ordines assumitur, eam voluntatem praesefert, non modo, ut illos exerceat, sed etiam ad Presbyteratum, et rem divinam faciendam perveniat; quod tamen assequi nunquam poterit, si alicujus fraudis, vel pactionis, ut paulo ante diximus, particeps ad sacram ordinationem accedat: in Canone *Neminem distinct. 70.* suspensionis poena statuitur, si quis ordines sine patrimonio sufficienti accipiat, decrevit *Sancta Synodus, vacuam habere manus impositionem*: in alio Canone *Sanctorum* idem sancitur his verbis: *Decernimus, ut sine titulo facta ordinatio, irrita habeatur*: *Innoc. III. cap. Cum secundum de praeib. et dignit.* hanc veterum Canonum severitatem mitigavit; et eum, qui ordines contulerit, haud ignarus fraudis, atque imparis patrimonii, obstringit, ut ordinato necessaria ad vitam agendam subministret: *Licet autem Praedecessores Nostri ordinationes eorum, qui sine certo titulo promoventur, in injuriam ordinantium irritas esse voluerint, et inanes, Nos tamen benignius agere cupientes, tandiu per ordinatores, vel successores eorum provideri volumus ordinatis, donec per eos ecclesiastica beneficia consequantur. Trident. Concil. cap. 2. pluries cit. sess. 21. de reform.* poenas veterum Canonum iterum praescribit illis, qui titulo imparis beneficii, sive ad alium quempiam pertinentis, aut fictitii patrimonii ordinantur: *Antiquorum Canonum poenas super his innovando*: *Sixtus V. in sua Constitut. 91. Bullar. tom. 2.* poenam suspensionis a priscis sanctionibus inflictam iterum confirmat, et *Clemens VIII. Constit. 40. Bullar. tom. 3.* Sixtinam Constitutionem iis terminis concludit, qui a Tridentina Synodo decernuntur: itaque, ut recte judicetur, utrum eo modo ordinatus, quem nuper exposuimus, suspensionem incurrat, et etiam irregularitatem, si ordines exerceat, et sacrum peragat, investigari debet an Concilium Tridentinum, cum veterum Canonum decreta renovaret, poenam suspensionis promulgaverit, vel solum edixerit, ut qui fraudis conscius ordines administraverit, alimenta praestare debeat ordinato, donec honestam vitae sustentationem alio pacto consequatur. Id potissimum a Sac. Cong. dignoscendum est, quae ut saepius inuimus, Tridentinae Synodi sententias interpretari sola potest, quemadmodum Summi Pontifices sanxerunt. Illa vero, postquam rem diligenter expendit, poenam superius expositam solummodo in eum, qui ordines contulerit, renovatam asseruit, non autem suspensionem; nisi forte ordinatus doli conscius antefuerit, et ordinatorem ipsum in fraudem adduxit

rit; tunc enim eadem suspensionis poena liberari nequit, uti die 27. Novemb. an. 1610. constitutum fuit — *Sacra Cong. Conc. proposito superscripto dubio, omnium sententiis censuit, hoc casu poenam suspensionis ante Concilium non esse correctam, et hodie a Trident. Con. esse innovatam, et propterea huiusmodi clericum, qui adhibito dolo, confictoque titulo ordinatorem decepit, esse ipso jure suspensum, carereque ordinum executione.* Fagnanus super hac consulatur cap. *Cum secundum num. 63.* usque ad finem de praebend.

Nota, quod Episcopus ordinans externum praetensum sibi subditum ex praetextu beneficii statim conferendi, vel ad titulum beneficii imparis sustentatione ordinati, suspenditur per annum ab administratione ordinum ex Constit. Innoc. XII. Speculatores 4. Novemb. 1694.

Limita poenam hanc, ut non procedat contra ordinatum, qui bona fide putans, se habere titulum validum, ordines suscepit, etiamsi postea detegatur, nullum titulum extitisse, v. g. si beneficium, vel patrimonium evictum est; siquidem pro foro conscientiae non incurrit suspensionem, cum non peccaverit, saltem mortaliter: ita *Navar. consul. 14. num. 3. et 4. et cons. 15. in fin. de temp. ordin. Bonac. de cens. in partic. tract. de suspens. disp. 3. q. 1. punct. 8. num. 2. in fin. et num. 27. et idem dicendum de Episcopo ordinante bona fide, ut Bonacc. ibi, Garz. de benef. par. 2. cap. 5. num. 33.*

In foro autem externo haec bona fides non suffragaretur, si error esset in jure, et non in facto, quia juris ignorantia non excusat: ita habetur in cap. *Per tuas 37. ibi gloss. verbo intellexit de simon. Mar. Alter. tom. 2. disp. 10. col. 6. vers. Potest;* imo isti Auctores tenent, id esse etiam pro foro conscientiae, sed parum probabiliter.

IV. Alias poenas latae sententiae statuit Sixtus V. Bulla *Sanctum, et salutare* 91. contra ordinantes, et ordinatos sine titulo; sed fuerunt sublatae per Bullam Clementis VIII. *Romanum decet* 40. Quaranta verbo *Ordo, in fin. Barbos. alleg. 8. num. 12.*

A qua Clementis Bulla conclusa est Sixtina Constitutio iis terminis, qui a Trident. decernuntur.

V. Ex Bulla Pii V. 75. *Romanus Pontifex*, supradictae poenae latae a jure communi, et a Concilio Tridentino innovatae (contra clericos seculares in sacris ordinatos sine titulo, seu ficto titulo beneficii, seu patrimonii, seu pensionis) extensae sunt contra clericos religiosos non professos, et alios clericos seculares, more religiosorum in aliqua Congregatione viventes, in qua non fiat professio proprie dicta; ita ut, vel promoveri debeant ad titulum religiosae paupertatis, idest professionis validae, et proprie dictae; vel ad titulum beneficii, vel patrimonii, vel pensionis: et insuper statuit, ut Episcopi, qui praedictos religiosos, seu religiosorum more viventes, absque aliquo ex praedictis titulis ordinaverint, sententiam suspensionis per annum a collatione talium ordinum ipso facto incurrant: ipsi vero promoti contra hanc Constitutionem, careant eorumdem ordinum executione, ut ministrare non possint, idest, ut suspensionis sententiam ipso facto incurrant; quod si hanc suspensionem, ministrando, violaverint, privilegiis, exemptionibus, immunitatibus, et aliis gratiis conces-

sis privari eos decernit, et ut irregularitatem incurrant, et alias poenas in dicto decreto Concilii Tridentini contentas: a quibus censuris, et poenis a solo Romano Pontifice absolvi possint.

Amplia quod haec Constitutio procedit non solum de praedictis personis, si non emisissent proprie dictam professionem, sed etiamsi eam emisissent, sed irritam, *Garzias de benef. par. 2. cap. 5. num. 12. Barbos. allegat. 19. num. 6.* item procedit contra ordinatos cum dubio de validitate professionis, si vere reperiatur nulla, vel irrita, *Garzias ibi, cum Rota Romana.*

Limita, ut non procedat contra emittentes tria vota substantialia Religionis simplicia in Societate JESU quia isti sunt vere religiosi, *Garz. loc. cit. n. 13. cum declaratione S. Congregationis, Sanch. opusc. lib. 7. cap. 1. dub. 35. num. 9. ex Bulla Gregorii XIII.*

Limita secundo, ut non procedat contra eum, qui putabat bona fide, suam professionem validam esse, ut supra dixi in fine *num. 2.* aut sciens, nullam esse propter justam causam, superioribus volentibus eum promoveri, non est ausus detegere nullitatem ratione scandali, aut damni gravis imminentis, et non poterat effugere sine scandalo, *Sanch. de matrim. lib. 7. disp. 37. num. 43. cum Navar. vide alia de hac materia cap. seq.*

VI. In cap. *Per tuas 37. de simon.* si quis rogavit Ecclesiae rectorem, ut eum ad Ecclesiae suae titulum praesentaret, ut ordinari posset, firmiter promittens, nunquam in Ecclesia sua aliquam petere portionem, ad eum titulum ordinatus, est suspensus, ut non possit in sic susceptis ministrare, neque ad superiores ascendere, donec cum eo dispensetur: et cap. *penult. de simon.* si quis aliquem ordinaverit, vel ad ordinem praesentaverit, promissionem, vel juramentum ab eo recipiens, quod super provisione sua non inquietabit eum, ordinator a collatione, praesentator ab executione ordinum per triennium, et ordinatus absolute, seu tali fiduciario titulo, ab ordine sic suscepto, donec a Sede Apostolica dispensationem meruerit obtinere, noverint se suspensos: has poenas innovatas esse a Tridentino Concilio supra cit. sess. 21. cap. 2. de reform. tenet *Henriq. lib. 13. cap. 37. num. 2. Avila par. 2. dis. 2. dub. 5. concl. 1.*

Gonzalez in cit. c. Si quis cum Suarez aliisque D.D. docet, sic ordinatum non excusari ab hac suspensione ob ignorantiam, nisi fuerit invincibilis.

Advertendum est, circa istas decretales, quod licet ponantur sub titulo de simonia, non tamen isti incurrunt poenas simoniae in ordine, propter hoc solum, quod promittat promovendus non petere sustentationem, aut non percipere portionem ex massa communi, aut non petere, vel non retinere patrimonium; quia nihil hic datur propter ordinem immediate, cum tantum promittat promovendus nihil petere de eo, quod ante ordines collatos non debebatur: *Innocen. Jo. Andr. Abb. et Zabarell. in d. cap. penult. de simon. Navarr. cons. 67. versu Tertio quod, qui, de simon. Quaranta, verbo Ordo §. Unde resolutive: neque incurrunt poenas simoniae super beneficiis, si fide quis accommodat ordinando titulum sui beneficii, Quaranta §. Sed res dubia.*

Si autem vere ei resignaret beneficium, sed cum

occulto pacto retrocessionis beneficii, vel fructuum, tunc multi dicunt, recipientem beneficium sub eo pacto fiduciario incurrere in poenas simoniae confidentialis, et resignantem, et complices in poenas simoniae ordinariae in beneficiis, ut *Parisius de confid. quaest. 1. n. 93. Gonzal. regul. 8. gloss. 5. §. 10. n. 27.* tamen magis communis sententia tenet, pactum retrocessionis fructuum, vel pensionis, et non beneficii ipsius, non inducere poenas simoniae confidentialis, sed simoniae ordinariae beneficialis, scilicet si fuerit utrinque completa, ut *Sanch. opusc. lib. 2. c. 3. dub. 34. num. 12. Quaranta ibid.*

Advertendum secundo, quod praedictae poenae c. *Per tuas*, et c. *pen. de simon.* secundum magis communem non procedunt in casu, quo quis constituit patrimonium promovendo cum pacto fiduciario de retrocedendo patrimonio, vel fructibus illius, quia illi textus tantum loquuntur de accommodato titulo beneficii *Zabarell. in dict. c. penult. Less. lib. 2. c. 35. num. 143. Tolet. lib. 1. c. 48. §. Quinta, Navarr. consil. 17. num. 2. de temp. ordin. Quaranta loco cit. §. Quod intellige, Gonzal. loco cit. Garz. par. 2. c. 5. num. 168. est contra Suar. tract. de suspens. num. 35. dis. 31. sect. 1. de censur. Sayr. lib. 4. c. 15. num. 23. Azor. par. 3. c. 15. quaest. 1. Navarr. c. 27. num. 158.*

Adverte tertio, quod dictae poenae contra praesentantem ad titulum beneficii, contracta fiducia, solum procedunt de praesentante ex officio, qualis est archidiaconus, vel concedens dimissoriales; *Jo. Andreas in dict. cap. penult. Zabarell. ibid. in fin. Barbos. in dict. c. Per tuas num. 6.*

Vel etiam parochus juxta morem antiquum, secundum quem coadjutorem praesentabat, parte sui beneficii illi assignata, Gonzal. ad cit. cap. Per tuas.

Adverte quarto, quod pactum illud fiduciarium de non petenda sustentatione ab Episcopo ordinante, est ipso jure nullum, ut contra bonos mores, neque firmatur juramento, *Sanchez opusc. lib. 7. c. 1. dub. 34. num. ult. cum Canonistis: pactum autem de non petendo patrimonio vere constituto, aut de eo restituendo, secundum multos DD. est validum, ut teneatur promittens in foro conscientiae illud observare; et ideo tanquam ordinatus sine vero patrimonio, sed ficto, incurrit ordinatus in suspensionem innovatam a Concilio Tridentino. ut supra n. 1. et 3. posset tamen ab Ordinario tale pactum rescindi in poenam, et ita tenent Suar. n. 167. et multi apud Garz. num. 166. et apud Dianam resol. 184. tract. 4. tom. 2. sed contra multi etiam tenent, pacta praedicta esse ipso jure nulla, et ita patrimonii titulum validum remanere, et idcirco ordinatum non incurrere in praedictam suspensionem: ita tenent Quaranta §. Quod intellige, Garz. num. 161. Tolet. loc. cit. Diana ibid. cum aliis per eos allegatis: si autem constitutio patrimonii fuit ficta, et simulata, certum est, ordinatum incurrere in praefatam suspensionem, quia nullum habuit titulum, Garz. num. 153. Sanchez de matrim. lib. 6. dis. 32. num. 8. Suar. num. 35. qui plures allegat.*

Sed quaeres, an post ordines sacros susceptos ad verum, et legitimum titulum beneficii, vel pensionis, vel patrimonii, hujusmodi titulus alienari valide possit; et nunquid alienans illicite, et Episcopus consentiens, aliquam poenam incurrant latae sententiae?

Respondeo primo, quod in *Trid. Concilio sess. 21 cap. 2. de ref.* decretum est, ut beneficium, ad cuius titulum quis fuit in sacris ordinatus, non possit resignari, nisi facta mentione, quod resignans fuit ad illius titulum promotus; neque ea resignatio possit admitti, nisi constito, quod resignans aliunde vivere commodum possit: et aliter facta resignatio, sit ipso jure nulla: hanc conclusionem esse certam, ait *Sanch. opusc. lib. 7. c. 1. dub. 38. n. 1.* sed distinguendum est; quia si resignatio fiat in Curia romana, idest in manibus Papae, ut ad favorem, falso narrato, quod habeat resignans aliunde commodam sustentationem, resignatio erit ipso jure nulla, nullaque erit inde secuta provisio: et resignans habet regressum liberum ad dictum beneficium suum; ut docet *Navarr. cons. 20. n. 3. et 4. de temp. ordin. Parisius de resign. lib. 2. quaest. 6. num. 41.* item si resignatio fiat in manibus Papae, reticito, quod resignans fuit ad illius beneficii titulum ordinatus, qui, dempto illo beneficio, non habet aliunde commodam sustentationem, ex aliquo scilicet reddito certo, et perpetuo ad vitam suam, resignatio similiter erit nulla ipso jure: ita *Paris. loco cit.* sed si resignans haberet aliunde commodam sustentationem, ut supra, tunc illa reticentia non invalidaret resignationem pro foro conscientiae; sed solum pro foro externo; quia in foro conscientiae censeretur satisfactum fini legis, seu menti Sacri Concilii Tridentini, ita docent *Navarr. et Manuel*, quos allegat, et sequitur *Sanch. dict. dub. 38. n. 1. Parisius ibi n. 41.* at si resignatio fieret (libere scilicet) in manibus Ordinarii cum praedicta subreptione, seu falsa narratione, seu reticentia, et resignans non haberet sufficientem vitae sustentationem, et Episcopus esset culpabilis in admissione talis resignationis; resignatio quidem valida esset, sed Episcopus teneretur de proprio providere alimenta resignanti, ut censuit *Sacra Congreg. ad dict. c. 2. Triden.* et referunt et tenent *Paris. loco cit. et Barbos. allegat. 19. n. 47. et in notis ad Triden. c. 2. loco cit.* hoc autem intellige, dummodo resignatio fieret in manibus Ordinarii in casu alias licito, seu ex causa a jure permissa, juxta Constitut. Pii V. de qua dixi *verb. Resignatio c. 2. et ita Paris. et Garb. locis cit.* si vero Episcopus non fuisset in ea causa culpabilis, sed fuisset falsis instrumentis aut testibus circumventus, resignatio esset irrita, ut supra dictum est, ex *Tridentino. et Sanchez. cit.*

Respondeo secundo, quod patrimonium, et pensio, ad quorum titulos quis in sacris est ordinatus, ab eo distrahi, aut renuntiari non potest, sine licentia Episcopi, nisi habeat aliunde commodam sustentationem, ut supra dictum est, alias alienatio, et extinctio essent nullius momenti, ex *Tridentino. loco cit.* propter particulam ibi positam *alienari, aut extinguere nullatenus possit:* quia dictio, *nullatenus* inducit ipso jure nullitatem actus, gloss. in *Clem. un. verb. Nullatenus de sequestr. gloss. in auth. Si qua mulier C. ad Vellejan. Felin. in c. Rodolphus n. 27. verb. Nullatenus de rescr. et alii DD. communiter, et ita in terminis nostris docet, Sanch. dict. lib. 7. opusc. c. 1. dub. 38. n. 3. cum Navarr. Molin. Man. et Henriq. quod si Episcopus concederet dictam licentiam non habenti aliunde convenientem sustentationem, ipse teneretur de suo illi alimenta providere, ut supra diximus.*

Respondeo tertio, quod qui post ordines receptos suum beneficium, aut patrimonium, aut pensionem dimittit sine licentia, ut supra (nullo pacto praecedente, scilicet ante ordinationem suam) non habens aliunde, unde commode sustentari possit, peccat mortaliter; nullam tamen censuram, aut poenam latae sententiae incurrit: sed merito puniri potest, et debet a suo Ordinario, ita DD. communiter, quos allegat *Barbosa in remiss. ad dict. c. 2. Trid. sess. 21. litt. T.* et deberet Episcopus eum suspendere a divinis, donec reintegrari sibi fecerit titulum suum.

Quod nullam incurrat censuram latae sententiae in alienatione patrimonii, declaratum est etiam a S. Cong. Conc. 6. Mart. 1638. ut lib. 15. *Decret. ejusd. Cong. pag. 667. quae declaratio relata est a Bened. XIV. Institut. Eccles. XXVI. num. 28. editionis Latinae.*

Et nota, quod prohibitio alienationis patrimonii absque licentia Episcopi extenditur etiam ad fidejussionem factam super bonis patrimonii ex declaratione ejusd. Cong. 15. Mart. 1642. juxta tamen hanc declarationem sub die 5. Feb. 1604. prout reperitur in lib. 17. *Decret. pag. 18. ibi* — Sac. Cong. Conc. censuit, neque in ejusmodi patrimonio, neque in ejus fructibus ad clericum alendum necessariis executioni locum esse posse: licere autem capere in causam judicati eam fructuum partem, quae quotannis superesset ultra eam, quae ad ordinati sustentationem, non laute, sed tenuiter vivendo, iudicis ecclesiastici arbitrato fuerit necessaria. Posset autem ipsum creditorem accipere in solutum, atque vendere jus sibi competens ad hujusmodi patrimonium, quod per mortem ipsius promoti ad creditorem, uti res haereditaria, pertinebit.

VII. In Bulla S. D. N. Urbani VIII. ann. 1624. die 11. Decembris, *Secretis*, quae est Constit. 33. §. 3. statutum est, ut ultramontani, seu exteri, qui in Italia ad ordines sacros facto, vel fiduciario, vel falso patrimonii titulo se faciunt promoveri, incurrant in perpetuae suspensionis poenam absque spe dispensationis, a Sede Apostolica obtinendae.

Nota, quod haec Bulla non loquitur de Italis promotis titulo facto, seu falso, quidquid dicat *Bonac. tract. de suspens. particul. disp. 3. quaest. 1. punct. 8. num. 3.* sibi contrarius, num. 3. *ibid.* neque procedit contra ultramontanos ordinatos, nullo obtento titulo patrimonii: neque procedit contra fingentem titulum beneficii, quia in poenalibus non fit extensio ob paritatem rationis: neque ibi ordinans in hoc casu incurrit censuram ullam, quatenus sit ex vi hujus Constitutionis.

CAPUT XII.

Ordines collati religioso laico, seu converso, vel apostatae.

I. Ex Bulla Clem. VIII. 83. Cum ad regularem, §. 34. confirmata decreto S. D. N. Urbani VIII. de quo in *Bullario Const. 26. ejusdem*, qui ab initio admittuntur ad habitum, et novitiatum pro laicis, non possunt postea, etiam durante novitiatu, ad statum clericorum transferri, sed solum ad laicorum professionem admitti possunt: unde apparet, eos esse irregulares ratione oblatio-

nis ad statum laicorum, seu ratione assumptionis status impossibilis cum statu, et ordine clericali, ex vi voti professionis factae, et admissa, ut a laico; ideo solus Papa dispensare potest, ut in simili dictum est infra, *verb. Religiosi c. 4.* item quia habent impedimentum canonicum ex prohibitione pontificia; nihil enim aliud est irregularitas, nisi impedimentum canonicum perpetuum, quod nonnisi per dispensationem auferri potest, ut dixi *verb. Ordo, c. 1. §. Defectus*, et facit *cap. Infames, quaest. 1.* ubi qui curiae serviunt clericorum, tali scilicet servituti addicti, non possunt promoveri, *cap. 1. et 2. dist. 54.* et sicut miles ratione juramenti praestiti, et assumpti muneris, non potest promoveri, ita nec laicus religiosus ratione status illius assumpti: neque potest superior, seu Praelatus dispensare, sed solus Summus Pontifex: unde laici sine licentia Papae promoti, erunt deijciendi a statu clericali, et in ordinem laicorum redigendi, ut patet ex Bulla Leonis X. de qua vide *Sorbum in compend. verbo Laici fratres, §. 4. Roderic. quaest. regular. 42. ar. 19. tom. 1.* et probatur ex vi dict. Bullae Clem. VIII. ob particulam *non possit transferri*, quia illa particula negativa ante verbum possit, tollit omnem potestatem, *gl. in c. 1. ver. Non potest de reg. jur. in 6. Sanch. de matr. lib. 6. dis. 38. n. 20. ver. Tertio, Buratt. dec. 14. n. 6. et 52.*

Ideo tales laici professi ordinati, etiam cum licentia, seu cum commendatitiis sui Praelati regularis, incurrunt suspensionem, tanquam ordinati sine legitimis commendatitiis, ut dixi *infra c. 27.* quia Praelatus eam licentiam, seu literas dare non poterat, et celebrans in ea suspensione, aliam irregularitatem incurrit: ex quibus etiam videtur dicendum, quod nullus extra Papam, possit dispensare super dicta irregularitate; quia hoc esset dispensare super annexis professioni, seu voto solemnini, quod est de reservatis soli Pontifici, ut dicam *infra verbo Religiosi, cap. 4. in fin.*

De ordine recepto ab apostata a religione, vide *supra, verbo Apostasia, cap. 2.*

CAPUT XIII.

Ordines per saltum recepti.

I. Recipiens ordines per saltum, idest omisso aliquo inferiori, superiorem recipiens, secundum aliquos Doctores, est irregularis, quoad omnes ordines, etiam prius legitime receptos: ita tenent *Bernard. Diaz in praxi cap. 24. Henriquez lib. 14. c. 6. n. 3. Sayr. lib. 7. c. 10. n. 39.* qui plures alios pro hac allegat: alii autem dicunt, neque eum esse irregularem, neque suspensum, sed suspendendum: interim tamen esse impeditum, ut non possit licite in receptis per saltum ministrare, donec accipiat omissum: ita *Innoc. Archid. Praepos. Gemin. et Turrecr. apud Tolet. lib. 1. c. 71. n. 7. Angel. verb. Irregul. 1. n. 36. Armilla verb. Irregul. n. 68. Tabien. irregul. n. 4. §. 2. concl. 5.* facit *cap. Sollicitudo 52. dist.* sed media sententia est magis communis, promotum per saltum non esse ex hoc irregularem, sed esse ipso jure suspensum ab exercitio ordinis sic male suscepti tantum; nec posse ulterius promoveri, nisi cum eo dispensetur, ex c. un. *Tuae literae, de cler. per salt. prom. Trid.*

sess. 23. c. 14. Nav. c. 27. n. 242. Salzedo ad Diaz loc. cit. Suar. de cens. disp. 31. sess. 1. n. 45. Alter. de suspens. disput. 10. c. 5. Tolet. loco cit. Barbos. allegat. 47. n. 1. et de magis communi testatur Layman lib. 5. de sacr. ordin. c. 10. n. 9. et ita servat stylus Curiae Romanae.

Super hac autem suspensione, si promotus non ministravit in male suscepto, dispensare potest Episcopus illius, etiam cum scienter promotus, etiam in casu publico, ex Trident. loco cit. Bernard. Diaz loc. cit. n. 3. et Salzedo ibi: si autem ministravit, tunc efficitur etiam irregularis, et solus Papa dispensare potest cum illo, Borgas. de irregular. part. 6. tit. de cleric. per saltum prom. num. 7. Sayr. loco cit.

Amplia, quod etiam incurrit eam suspensionem recipiens ordines, omitta prima tonsura, Sayr. lib. 4. c. 14. n. 26. et ita declaravit S. Congreg. ad Trident. ibidem, quia satis dicitur hic per saltum promoveri, cum a statu laicali immediate ad ordinem clericalem transeat: quod valde abhorret Ecclesia, ut dixi infra c. 15. et hic statim subjiciam.

Amplia secundo, quod etiam per saltum dicitur promotus, qui ordines inferiores fecte suscepit, scilicet interno dissensu, et superiorem ordinem, v. g. praesbiteratum, cum vera intentione, et assensu: quia huiusmodi fictus nihil de ordine recepit: est S. Thom. 3. quaest. 68. art. 67. et ibi Cajet. in fin. et S. Thom. in 4. dis. quaest. 1. art. 2. q. 3. Palud. in 4. dis. 4. quaest. 5. §. Secundo videndum, et de communi Theologorum testatur Suar. de Sacram. dis. 14. sec. 2. §. Dico tamen primo, et contrariam sententiam aperte falsam ait Coninch. de Sacram. quaest. 64. art. 8. n. 96. et Canonistae tenent Turrecr. in c. Solet, n. 6. de cons. dist. 4. Praepos. in cap. Sicut ficti n. 1. quaest. 1. Cardin. in c. Majores §. Item quaeritur n. 2. de bapt. Quidquid in contrarium dicat gloss. verb. Perdurare Innoc. Host. et Henric. num. 10. in dict. §. Item quaeritur per illum tex.

Limita, quod recipiens ordinem per saltum, valide recipit eum ordinem, ut iterari non debeat, quia superior, quem recepit, continet virtualiter, vel eminenter inferiorem, ut S. Thom. in 4. dist. 24. q. 1. art. 2. quaest. 5. ubi ait, sic contineri ordines inferiores in praesbiteratu, ut Ducatus in Regno; et quod sacerdotes olim in primitiva Ecclesia ordinabantur ante aliorum ordinum receptionem, et tamen poterant tales sacerdotes facere omnia, quae pertinent ad ordines inferiores, ita S. Thom. ibi Navarr. c. 27. n. 242. Tolet. c. 71. n. 3. Sanch. opuse. lib. 7. c. 1. dub. 14. n. 2. et quamvis Hugo, et alii Canonistae, quos refert Henric. cap. 1. de cler. per salt. prom. n. 8. tenuerint, non esse validam ordinum collationem ante primam tonsuram, seu puro laico factam; tamen contraria est communis sententia Theologorum, ut Henricus ibid. de ordinatione, seu consecratione Episcopi recepta ante sacerdotium, secundum veriorum, et magis communem, dicendum est, invalidam esse, quia ordo episcopalis non distinguitur adaequate a sacerdotio, sed est extensio illius characteris, ut de magis communi Theologorum testatur Toletus loco cit. Sayr. lib. 10. c. 10. n. 41. et communem, et certum ait Sanch. in opuse. loco cit. num. 8.

Itaque in hoc casu promotus non incurrit suspensionem illam; incurreret tamen irregularita-

tem, si exerceret actum ordinis sacerdotalis, vel episcopalis, usurpando actum ordinis, quem non habet, ut dicam 41. infra cap. 32. si vero quis sacerdotii, et episcopatus ordinem recipit, omissis aliis ordinibus inferioribus, valide recipit, ut supra dictum est: ideo incurrit suspensionem praefatam, ratione sacerdotii per saltum suscepti, non autem praecise, etiam ratione episcopalis ordinis, quia hic proprie non est ordo distinctus absolute a sacerdotio, ita Suar. sect. 1. num. 53. loco cit. Filiucc. tract. 17. num. 92. Bonacc. de suspens. part. 1. q. 1. punct. 2. num. 6.

Limita secundo, quod non dicitur promotus per saltum, qui omisso sacramento confirmationis, ordines recipit; neque incurrit censuram supradictam, et valida est ordinatio, quamvis peccet mortaliter, ex Trident. sess. 24. cap. 4. ut tenet Diaz cap. 24. praxis, Navarr. c. 25. n. 69. et contrariam opinionem improbabilem ait Sayr. lib. 7. c. 10. n. 42. imo, quod neque hoc sit peccatum mortale, vel veniale, tenet frequentior calculus Doctorum, ut apud Barbos. allegat. 2. n. 14. et tenet Coninch. de sac. ordin. quaest. 72. artic. 8. n. 90. Diana resol. 24. de sac. confirm. tom. 2. et alii apud eosdem item, neque per saltum promotus, nec irregularis est, qui recipit ordinem presbyteratus, vel episcopatus, omissis sacris unctionibus; sed solum est impeditus ministrare in suscepto, donec suppleatur, quod omisum est, c. 1. de sacra unct. c. 1. ibi gloss. verb. Permitti de sac. non iter. ibi Abb. et Barbos. n. 4. Reginal. lib. 32. tract. 2. n. 71. Sylvest. verb. Irregular. §. 52. lim. 5.

Adverte autem, quod cum promotus per saltum sacra Poenitentiarum non dispensat, nisi quando in occultis periculum adesset gravium scandalorum, nisi dispensaret; et tunc concedit literas ad effectum omisum ordinem recipiendi a quocunque catholico Antistite etc. etiam extra tempora, etiam non servatis interstitiis, et absque dimissoriis proprii dioecisani, quibuscunque diebus festis, etiam continuis. Et notandum, quod in foro externo non est audiendus, dicens, se ordines fecte, id est interno dissensu accepisse, ideo non debet denuo ordinari, etiam sub conditione, ad tales ordines fecte susceptos, ut tenet, Palud. Suar. et Praepos. loco supra cit. secus pro foro conscientiae, ut ait S. Thom. 3. par. quaest. 68. art. 7. et ibi Cajet.

CAPUT XIV.

Ordines extra tempora legitima recepti, seu collati.

I. De jure communi recipiens ordines extra tempora a jure statuta, non est permittendus in susceptis ministrare, c. Sane de temp. ordin. et olim quidem cautum erat, ut suspensus, seu depositus permaneret, donec a Sede Apostolica restitutionis gratiam meruisset obtinere, c. Cum quidam eod. tit.

Sed postea Gregor. IX. c. Consultationi, eod. tit. statuit, ut cum taliter ordinatis, poenitentia peracta, ab Episcopo possit dispensari ut in susceptis ministrarent, ut notat gloss. ibi et Sayr. lib. 4. c. 14. num. 2. cum aliis: quod est intelligendum de Episcopo, qui non fuerit culpabilis in tali ordinatione,

Angel. verb. Irregul. n. 33. Majol. lib. 3. cap. 24. num. 9. Card. in dict. c. Cum quidam.

Primum dubium est, an dicta suspensio sit latae sententiae, vel ferendae? aliqui putant, esse latae sententiae, *Angel. ibi Sylv. verb. Irregul. n. 12. Tabien. verb. Irregul. 4. n. 7. quaest. 6. Abb. in cap. 2. de temp. ordin. Sayr. loco cit. Barbos. in dict. c. Cum quidam n. 3.* alii dicunt, esse ferendae sententiae, *Innoc. et Host.* quos sequitur *Avila part. 3. disp. 5. dub. 7. §. 2. supponendum. Jo. Andr. et Abb. in dict. c. Cum quidam n. 4. Tolet. lib. 1. c. 48. §. Quarta, Suar. disp. 31. sect. 1. num. 30.* haec videtur magis communis recentiorum.

Secundum dubium est, an haec poena procedat, etiam contra ordinatum in minoribus extra tempora? affirmant DD. quia *tex. c. Cum quidam* generaliter loquitur: ita *Majol. lib. 2. c. 24. num. 10. Sayr. loco cit. n. 21. Abb. in dict. c. Cum quidam infiguratione casus.*

II. Ex Bulla Pii II. 6. *Cum ex sacrorum*, fertur poena suspensionis latae sententiae ab executione ordinum contra eos, qui sacros ordines recipiunt extra tempora; quod si celebrent in ea suspensione, irregulares efficiuntur, ut ibi dicitur.

Nota, quod illius suspensionis absolutio ibi non est reservata Papae, *Avila loc. cit. Barbos. alleg. 8. n. 12. Reginal. lib. 30. tract. 2. num. 60.*

Nota secundo, quod non procedit illa poena contra ordines minores, vel primam tonsuram recipientem extra tempora, *Navarr. c. 25. n. 70. Miran. Manual. Praelat. tom. 1. q. 39. art. 7. concl. 1. Suar. de censur. disp. 31. sect. 1. n. 30. in fine Barbos. alleg. 17. n. 12. Tolet. loco cit.*

Nota tertio, quod haec suspensio est tantum ab ordine sic male suscepto, *Henriq. tract. de suspens. cap. 38. n. 1. Suar. loco cit. n. 31. Layman de sacr. ordin. cap. 10. §. Tertium.*

III. Ex Bulla 91. Sixti V. *Contra clericos male promotos*, fuit lata suspensio Papae reservata contra recipientes ordines extra tempora; sed ea Constitutio, quoad hoc, fuit abrogata a Clem. VIII. Bulla 40. *Romanum decet*, et redacta ad terminos juris communis, et Bullae Pii II. supra citatae, ut *Reginal. loco cit. Barbos. dict. c. Cum quidam n. ult.*

IV. Ordines conferens extra tempora, nullam censuram, seu poenam ipso jure incurrit *Barbos. alleg. 17. n. 9.* sed est suspendendus a potestate ordines conferendi, per *c. Sane, ibi. Abb. num. 3. de temp. ordin. gloss. in dict. c. Cum quidam*; et quamvis per Bullam citatam Sixti V. incurreret suspensionem, et alias poenas latae sententiae; tamen, ut dixi, ea Constitutio fuit moderata a Clem. VIII. in hac parte, ideo dictae poenae cessarunt.

Advertendum est, quod ordines sacri solum conferendi sunt in Sabbatis quatuor temporum, aut Sabbato sancto, aut Sabbato ante Dominicam Passionis, *c. Quo die, c. ult. 75. dist. c. De eo de temp. ordin. Trid. sess. 23. c. 8.* nisi super hoc Papa dispenset: vide *Sanch. opuscul. lib. 7. c. 1. dub. 51.* vel nisi in uno casu, quando scilicet ob aliquod justum impedimentum Episcopus non potuit ordinationes explere in Sabbatis supradictis; potest enim tunc in die Dominica immediate sequenti, continuato jejuniis naturali ab Episcopo, et ab ordinandis, ordinationes supplere, *c. Litteras de temp. ordin. gloss. ibi verbo Pertinere Hostien. ibi, Cardin. n. 1. Anan. n. 3. et alii Canonistae.*

Ordines autem minores conferri possunt, non solum dictis temporibus, sed etiam mane in qualibet die Dominica, vel festo, si privata sit ordinatio, ut si unus, aut duo ordinentur *c. 3. de temp. ordin.* imo etiam si tres, aut plures, si non tam multi sint, ut videatur generalis ordinatio celebrari, *Sanch. dub. 52. loco cit. Diana resol. 30. miscell. 2. tom. 1. cum allegatis*: prima vero tonsura quovis die, et hora conferri potest, *Sanch. dub. 52. num. 1.* et de coimmuni testatur *Henriq. lib. 10. c. 12. num. 1.*

Episcopalis autem consecratio ex antiqua traditione die tantum Dominica confertur, *c. Quotidie 75. dist. S. Leo epist. 79.* Vide *Barbos. alleg. 17. num. 1.*

¶ Quamvis ex declaratione *Bened. XIII. in Concil. Roman. celebrato an. 1725. tit. 5. cap. 2. de temp. ordinat. Regulares*. Privilegia a Summis Pontificibus habentes, sive expresse, sive per viam communicationis concessa, sacros videlicet ordines extra tempora suscipiendi, cum privilegia ipsa in suo robore persistent, nec iis derogatum fuisse constet *tuto absque novo Indulto Apostolico ordinari possint extra tempora*; haec tamen privilegia *Bened. XIV. Constit. Impositi 27. Sept. 1747. declaravit, ut dicam infra in Additione post c. 27. ver. Ordo* illis solis Regularibus suffragari, quibus post Tridentinam nominationem, atque directe, non vero per communicationem concessa fuerint; et haec indulta non censi, nisi vel post ipsius Trid. confirmationem re ipsa fuerint concessa; vel quatenus antea concessa, et postea confirmata esse asserantur, hujusmodi confirmationes in forma specifica cum litterali veteris indulti insertionem, ejusque expressa innovatione factae dignoscantur: ac... alterius generis confirmationes, quae in forma communi nuncupantur, nemini ad praedictum effectum suffragari.

Declaravit insuper, dicta privilegia non arctare Episcopos diocesanos ad eos ordinandos extra tempora, vel dimittendos ad ordinationem alibi suscipiendam.

CAPUT XV.

Ordines, non servatis interstitiis, collati, seu recepti.

Nota primo, inter ordines, regulariter loquendo, servanda esse interstitia, ut gradatim ascendatur ad illos, et prius se debet exercere promovendus in suscepto, antequam ad alium ascendat, ex Trident. sess. 23. c. 11. in princ. Inter primam tonsuram, et minores servandum esse interstitium saltem unius diei, ne quis sit eadem die purus laicus, et certo ordine insignitus, multi Doctores docent, ut *Innoc. Andr. Butr. et Panormit. in cap. De eo de temp. ordin. Sylvest. verbo Ordo 2. num. 7. Cuccus. lib. 4. instit. tit. 13. n. 17. Emanuel Sà, verbo Ordo num. 17. Bonacc. de sacram. ordin. punct. 5. n. 54.* addunt *Emanuel Sà, et Bonaccin.* dispensationem super hoc interstitio ad Summum Pontificem pertinere, nisi consuetudine receptum sit, ut Episcopus possit dispensare: sed contrarium tenent probabilius alii, nempe non esse jure communi, neque ex Trident. vetitum, con-

ferre eodem die primam tonsuram cum uno minori ordine (aut pluribus, si Episcopo videbitur, ut statim dicam) ita tenent *Flor. Anan. et Cardin. in dict. c. De eo*, qui dicunt, ita esse consuetudine receptum; et *Tabiena*, verbo *Ordo* 2. n. 3. *Sayr. de censur. lib. 7. c. 10. n. 20. Sorbus*, verbo *Ordines*, §. *An autem*, *Avila part. 7. disp. 9. sect. 1. dub. 4.*

Inter minores autem non requiruntur interstitia unius anni, sed sufficit interstitium, quod est inter ipsa singula quatuor tempora, seu alia tempora generalibus ordinationibus a jure assignata, de quibus *supra c. praecedenti* dixi, et ita *Ugolin. de potest. Episcop. c. 26. §. 27. n. 4. Majolus lib. 3. c. 24. num. 13. Barbos. alleg. 11. n. 14.* secundum probabiliorem. Potest tamen Episcopus, quando sibi videbitur, dispensare super interstitiis istis minorum ordinum, ex *Tridentino dicto c. 11. in princip.* et intellige de Episcopo, ad quem ipso jure pertinet ordinare, sive is ordinet, sive dimissorias concedat, *Sanchez lib. 7. opusculor. c. 1. dub. 27. Barbos. allegat. 18. n. 9.* Poterit autem dispensare iuste, si iste ordinandus jam sit versatus, et exercitus in ordinibus minoribus, ut contingit in religionis; quia satisfactum censetur fini decreti istius.

Inter ordinem acolyti, et subdiaconatum intercedere debet interstitium unius anni, nisi necessitas, aut Ecclesiae utilitas iudicio Episcopi aliud exposcat, *Trident. ibid. c. 11. in fine*; inter subdiaconatum, et diaconatum requiritur interstitium unius anni, nisi aliud Episcopo videatur, *Trident. sess. 23. c. 13.* inter diaconatum, et praesbyteratum similiter unius anni requiritur interstitium, nisi aliud Episcopo videatur ob Ecclesiae utilitatem, ac necessitatem, *Trident. ibid. c. 14.* nunquam tamen possunt duo sacri sine dispensatione Apostolica, eadem die conferri; ut *Trident. sess. 23. cap. 13.* ubi derogat omnibus privilegiis: ubi autem est consuetudo, ut minores cum subdiaconatu conferantur, ea servari poterit, ut *Navarr. cap. 25. n. 71. Salzedo ad Diaz c. 25. lit. C. Suar. de cens. disp. 31. sect. 1. num. 41. Sanch. dub. 53. num. 5. Sayr. lib. 7. cap. 10. num. 26.*

Nota secundo, quod hodie graeci in ordinibus conferendis, non servant tempora, nec interstitia, quae tamen consuetudo magis corruptela, et abusus recentiorum schismaticorum esse videtur, cum sit contra Canones Synodi Nicaenae, et Sardic. et sextae, et octavae, ut late probat *Leo Allatius tract. de aetat. et interstit.*

I. Episcopus, conferens duos ordines sacros eadem die, est ipso jure suspensus a collatione illorum ordinum, quos sic contulit, idest utriusque sacri, secundum multorum sententiam, per *c. Literas de temp. ordin.* ibi volumus manere suspensos, *Majol. lib. 3. c. 24. n. 13. Barbos. in dicto c. Literas n. 4. cum Mario Alter. et aliis, Layman lib. 4. de sacram. ordin. c. 10. n. 10.* et procedit, etiamsi continuato jejunio duobus diebus duos sacros conferat; ut in dicto *c. Literas*, et *Salzedo ad Diaz loco cit. Barbos. in dicto c. Literas n. 3. cum aliis Doctoribus*: contra tamen, quod ea suspensio non sit latae sententiae, sed ferendae, tenent *Suar. disp. 31. sect. 1. n. 40. Jo. Andr. Hostien. Cardin. et Anan. in dict. cap. Literas.*

¶ In cap. Dilectus 15. de temp. ord. ordinans, remanet suspensus a collatione ordinum, donec me-

reatur gratiam dispensationis obtinere a Sede Apostolica, licet duos ordines sacros eadem die contulisset de mandato Metropolitan. ¶

II. Recipiens primam tonsuram cum minoribus, scilicet eadem die, nullam ipso jure incurrit censuram, *Sayrus lib. 7. c. 10. n. 22. Suarez n. 43.* sed recipiens minores cum subdiaconatu eadem die, secundum multos Doctores, est ipso jure suspensus a posteriori ordine tantum, per *c. 2. de eo, qui furtive*, et per *dict. c. Literas*: ita *Navarr. c. 25. num. 71. Sayrus lib. 4. c. 14. num. 25. Suar. n. 41. Vivald. de suspens. n. 47.* et de communi testatur *Layman c. 10. n. 10.* cum S. Congregatione; sed alii dicunt, eum fieri ipso jure non suspensum, sed irregularem: ita *Tolet. lib. 11. cap. 71. in fine, Navarr. cap. 27. n. 241. Avila par. 7. disp. 9. sect. 1. dub. 4. Sayr. in hoc varians lib. 7. c. 10. n. 22. Salzedo ad Diaz c. 25. vers. una eadem die*: sed dicunt, isti posse ab Episcopo dispensari, ut ministret in minoribus bene susceptis; per *tex. in dict. c. 2. de eo, qui furtive*: item si Religionem ingrediatur suffragantibus meritis, potest in utraque sententia ejus Praelatus dispensare, ut ulterius etiam promoveatur, *dict. c. 2. Sayr. lib. 4. c. 14. n. 25.*

III. Recipiens autem duos sacros eadem die, vel duobus diebus continuis, etiam continuato jejunio, secundum magis communem est suspensus ab executione posterioris recepti tantum, *cap. Literas de temp. ordin.* ubi est casus de duobus sacris: et in *c. 2. de eo, qui furtive*, ubi permittitur ministrare in priori bene suscepto: et ita *Majol. lib. 3. c. 24. n. 13. Navarr. c. 25. n. 71. Suar. de censur. disp. 31. sect. 1. n. 41. Barbos. in dicto c. Literas n. 5.* et de communi testatur *Layman lib. 4. tract. de sacr. Ordin. c. 10. n. 10.* alii tamen dicunt, talem esse irregularem quoad omnes ordines: ita *Navarr. c. 27. n. 241. Tolet. dict. c. 71. in fin. Avila loco cit. cum Angelo, et Sylv. Majol. lib. 4. c. 11. n. 1.* sed stante prima sententia, ea est intelligenda; ut sit suspensus solum a posteriori suscepto, si Episcopus non fecit prohibitionem sub poena excommunicationis ferendae, ne quis accederet ad duos sacros suscipiendos: si enim talis comminatio, seu prohibitio fuit facta, erit suspensus ab utroque ordine, per *c. fin. de eo, qui furt.* quia tunc ab initio accedens ea intentione, in utriusque receptione deliquit; adde, quod si non sit facta dicta comminatio, potest Episcopus dispensare, ut ministret in prius suscepto: si autem facta est comminatio, solum Papa super utroque dispensat, nisi Religionem ingressus, ibi laudabiliter aliquo tempore fuerit conversatus: tunc enim Praelatus ejus super utroque potest dispensare, et etiam, ut ulterius promoveri possit, *dicto c. 2. et 3. de eo, qui furt. Tolet. ibid. Sayr. lib. 4. c. 14. n. 25. Avila loco cit. Diaz c. 25.* vide hac de re *supra cap. 7.*

¶ De suspensione sic ordinati consule cit. cap. Dilectus in Gonzal. a quo integer decretalis textus refertur. ¶

Recipiens sacerdotium, et episcopalem consecrationem eadem die, nullam incurrit censuram, seu poenam ipso jure: imo licitum est die sabbati competenti recipere sacerdotium, et die Dominica, etiam non continuato jejunio, fieri Episcopum, *Abbas in dict. cap. Literas*, ubi testatur de communi, et ibi *Cardin. num. 3. de temp. ordin.*

Recipiens ordines, etiam sacros, non servatis interstitiis a jure statutis, dummodo non eadem die, neque extra tempora eos recipiat, nullam incurrit censuram, neque irregularitatem; quia non est id jure cautum: ita *Suar. de censur. disp. 31. sect. 1. n. 43. Barbos. alleg. 18. num. 11. Zerola in praxi, verbo Ordo n. 8. Diana resolut. 32. tract. 2. tom. 2.* quamvis peccet mortaliter, qui ignorante Episcopo proprio, sic promovetur, non servatis interstitiis, ut iidem Auctores fatentur: et haec procedunt, etiamsi quis ordinaretur (non servatis interstitiis) ab alieno Episcopo, vigore dimissorialium proprii Ordinarii; in quibus esset clausula, servatis interstitiis: quia ablativum absolutum non importat conditionem, seu formam essentialem, quando exprimit id quod tacite inerat de jure communi, ut *Bal. in leg. 1. Oppos. 11. ff. de leg. 2. Jas. in rub. ff. Sol. matr. n. 2. Ripa ibi n. 33. Sanch. de matr. lib. 3. dis. 5. num. 4.*

IV. Episcopus, conferens duos ordines sacros, vel minores cum subdiaconatu eadem die, nullam censuram, seu poenam ipso facto incurrit; nam suspensio, de qua in *cap. Literas, et in c. Dilectus, de temp. ordin.* contra Episcopum sic ordinantem, non est latae sententiae, sed ferendae, et contra ordinatum est latae sententiae, *cap. Cum Lator 2. de eo, qui furtive Ord. suscepit: ita Hostien. in d. c. Literas in fin. Abb. n. 3. Cardin. oppos. 4. Anan. num. 4.* quamvis etiam contra Episcopum ibi esse latam sententiam suspensionis a collatione ordinum istorum dicant *Henriq. lib. 4. c. 6. num. 5. Bonac. de cens. in partic. d. 3. quaest. 1. punct. 4. §. 1. num. 4.* sed contra communem locuti sunt, quam communem etiam tenent *Suar. dis. 31. sec. 1. n. 41. Laym. de sacr. ordin. c. 10. num. 10.*

Adverte, quod ex Bulla Sixti V. contra male promotos, statutae erant variae censurae latae sententiae contra promoventes, et promotos in omnibus casibus omissionis interstitiorum: sed ea Bulla fuit in hoc redacta ad terminos juris communis per Bullam Clem. VIII. 40. ut *Suar. disp. 31. sect. 1. num. 41. et 43.*

CAPUT XVI.

Ordines recepti, seu collati ab alieno Praelato sine dimissorialibus, vel licentia proprii Ordinarii dioecesan, vel fictis dimissorialibus.

I. In *cap. Si quis ausus 71. dist. ex Nicaeno c. 16. in fin.* habetur: si quis ausus fuerit aliquem, qui ad alterum pertinet, ordinare, cum non habeat consensum illius Episcopi, a quo recessit clericus, irrita sit hujusmodi ordinatio: similiter *c. 1. g. 2. Gelasius Papa ait, talem ordinationem ratam non fore, nec vires ullas habituram: haec verba intelliguntur communiter, non quod ordinatio sit vere nulla in actu primo, cum impressus sit character, sed intelligitur irrita ordinatio in actu secundo, idest non habet ordinatus ordinis illius licitam executionem; ita Turrecrem. in dict. cap. 1. et Sanch. opusc. lib. 7. c. 1. dub. 20. n. 14. haec autem verba, si spectemus juris rigorem, videntur reddere ordinatum ipso jure suspensum, vel irregularem, per ea, quae dixi supra c. 11. in princ., tamen multi Do-*

ctores tenent, quod haec verba non sint accipienda in tanto rigore, sed ita, quod peccet sic ordinatus celebrando, seu exercendo tales ordines, quandiu non ratificaverit eam ordinationem proprius Episcopus; non tamen quod sit suspensus, neque proprie irregularis: ita gloss. verbo *Statuit*, et *DD. in c. Eos, de temp. ordinand. in 6. Joannes Andr. in cap. Quod translatus eod. tit. Sazedo ad Diaz c. 26. Litera C. Suarez de censur. disp. 31. sect. 1. n. 14. Armilla, verbo Ordo, n. 16. Navarr. cons. 27. n. 5. et cons. 29. n. 1. de temp. ordin. Sanch. opusc. loc. cit. dub. 28. n. 5. quod autem stando in jure communi antiquo, ratificari possit ordinatio illa, et sic cesset impedimentum, habetur in *cap. Lugdunensis 9. quaest. 2. et ibi gloss. verbo Poterit, Navarr. consil. 27. n. 5. de temp. ordin. gloss. in c. Illud 71. dist. ibi Ugo, et Turrecrem. in dict. c. Lugdunensis, cum Laur. Archid. et Jo. Andr. et tenet Salzedo ad Diaz c. 26. praxis can. §. Tertio erit, Suar. de censur. disp. 31. sect. 1. n. 14. et Bonac. de Sacr. Ordinis, punct. 4. n. 26. et tenet Sotus Medina, Gabriel, Cuccus, et Manuel. quos allegat Sanch. opusc. loc. cit. dub. 28. n. 8. ubi etiam hanc sententiam ait satis probabilem: et procedunt praedicta tam de promoti ad sacros, quam ad minores, vel primam tonsuram: imo de ordinato in minoribus, vel prima tonsura initiato, quod non sit suspensus, neque irregularis, sed tantum impeditus exercere sub peccato ante ratificationem, ait probabilior *Sanchez dub. 28. n. 4. et ideo dicunt, validam esse collationem beneficii tali clerico factam: ita Navarr. consil. 27. n. 5. et consil. 29. n. 1. de tempor. ordinand. Guidopapa decis. 449. incip. Laicus, Sanchez dub. 28. num. 6.***

Contra tamen alii tenent, praedictos ordinatos in sacris, vel minoribus esse suspensos, vel irregulares, ex ratione praedicta, ita ut neque collatio beneficii eis facta, sit valida; neque posse eam ordinationem a proprio Episcopo ratificari: ita multi *DD.*, quos allegat, et sequitur *Sanchez* sibi contrarius *dub. 20. n. 16. et seqq.* imo quod recipiens primam tonsuram sine licentia sui Episcopi, non gaudeat privilegio clericali ipso jure, ait communem *Salzedo ad Diaz in praxi c. 26. §. Et non solum*, tenent *Chassaneus, Rebuff. et Salzedo*, quos allegat, et sequitur *Sanch. ibi n. 15. Cephal. consil. 682. vol. 5. Marius Alterius tom. 2. disput. 9. c. 4. vers. Unde sequitur, Azor. tom. 2. lib. 3. c. 49. quaest. 4. ubi ait, talem non posse ulterius promoveri, et incapacem esse beneficiorum, et non gaudere privilegio clericali fori, et canonis, nec posse ratificari tonsuram ejusmodi a suo Episcopo, sed indigere Apostolica dispensatione.*

Hanc secundam sententiam quoad initiatum prima tonsura, veram puto, si tamen sequatur sententia declaratoria privationis privilegii clericalis, per ea, quae infra dicam de ordinato falsis dimissorialibus, vel commendatitiis: et ita *Bonac. tract. de suspens. partic. quaest. 1. punct. 11. num. 21.*

II. Ex Bulla Pii II. 7. *Cum ex sacrorum*, ordine sacros suscipiens sine literis dimissorialibus sui Episcopi, incurrit ipso facto suspensionem, in qua celebrans fit irregularis: et haec Extrav. est confirmata a Leone X. Paulo III. et Pio V. ut *Bernard. Diaz c. 26. et ibi Salzedo, §. Extravagans Pii II.* sed haec Bulla solum procedit contra recipientes ordi-

nes sacros, non autem minores, *Mandos. regula 24. quaest. 1. n. 6. Salzedo ibi §. Quinto erit, Sanchez loco cit. dub. 28. n. 2. et dixi supra eod. verbo Ordo, c. 1. n. 3. ubi etiam num. 2. vide multa ad declarationem ejusdem Bullae, et suspensionis. Hodie itaque ex vi hujus Bullae Episcopus non potest per solam ratificationem rehabilitare ordinatum, sed requiritur absolutio a suspensione, Quaranta verbo Ordo, §. Amplia hanc, cum Mandos. Rebuff. et Lopez: potest tamen hunc male ordinatum absolute idem proprius Episcopus, ut dixi dict. cap. 1. num. 2.*

III. Ex *Trid. sess. 6. c. 5.* ordinatus ab Episcopo alieno sine licentia expressa sui Ordinarii, est ab executione ordinum ipso jure suspensus: et iterum *sess. 23. c. 8.* ordinatus ab alieno Episcopo sine licentia proprii Episcopi, est suspensus ipso facto a susceptorum ordinum executione, quandiu proprio Ordinario videbitur expedire, et *Bonac. de censur. in partic. dis. 3. quaest. 1. pun. 11. n. 28.* ubi notat, quod licet absolutio hujus censurae per Sixtum V. esset Papae reservata, tamen ejus Constitutio, quoad hoc, fuit revocata a Clem. VIII.

Ex quo decreto hodie multi Doctores dicunt, per ratihabitionem proprii Episcopi induci dispensationem super ordinibus, seu absolutionem a suspensione praedicta: ita *Majol. lib. 4. c. 20. n. 1. Paris. de resign. lib. 4. quaest. 2. n. 87.* et quod est intelligendum, quando Episcopus per hoc intenderet auferre suspensionem: ita *Quaranta, verbo Ordo, §. Amplia hanc Extravag.*

Advertendum est, quod ad ordines legitime ab alieno Episcopo suscipiendos, sufficit, vel proprias habere dimissoriales, vel expressam licentiam, ita ut non sit necesse licentiam dari in scriptis, nisi pro ultramontano in Italia ordinando, ut infra dicemus, et probatur *Trident. sess. 14. c. 2. de refor.* et ita *Sanch. opus. loco cit. dub. 20. n. 4.* et vicarius generalis Episcopi, regulariter loquendo, non potest dimissorias concedere sine speciali mandato, nisi Episcopo agente in remotis, *Sbrozz. de offic. Vic. lib. 2. quaest. 41.*

Advertendum secundo, quod multi DD. dicunt, praefatam suspensionis poenam latam a Tridentino Concilio contra promotos sine licentia proprii Episcopi habere locum, non solum contra promotos in sacris, sed etiam in minoribus; quamvis enim in principio dict. c. 8. *sess. 23.* loqui videatur de ordinibus sacris, tamen postea generalius loquitur, et quia in c. 5. *sess. 6.* generaliter loquitur: et ita tenent *Majol. lib. 4. c. 20. Cherub. super Bulla 7. Pii II, schol. 2. Toletus. lib. 1. cap. 49. §. Quarto, Quaranta, verbo Ordo, §. Limita in eo, qui per trienn. Suarez de censur. disput. 31. sect. 1. n. 19. Filiuc. tract. 17. n. 68.* ubi ait, ita a S. Congregat. declaratum; et communem ait *Salzedo ad Diaz c. 26. pag. 124.* et communiter etiam dicunt, procedere de prima tonsura initiatum dicta Trident. decreta; quia in jure canonico venit communiter appellatione ordinum: ita *Riccius collec. 1678. Eman. Sà verbo Suspens. n. 11. Fornarius de Sacr. ordin. punc. 4. n. 27.* et ita de communi *Salzedo loco cit. et teret Diana resol. 144. tract. 4. tom. 2.* et quod prima tonsura veniat ordinum appellatione, ait *gloss. in cap. 1. verbo Clericum, de temp. ordin. in 6.* quamvis contra, quod Tridentini poena non

procedat contra promotos in minoribus, teneant *Avila par. 3. disp. 5. dub. 7. §. Secundo supponendum, Navar. cons. 31. de temp. ordin. et cons. 39. num. 3. eod. tit. Sanch. opusc. lib. 7. c. 1. dub. 28. per tot.*

Unde putant, de promotis in minoribus dicendum, quod de jure communi supra dixi num. 1. secundum communiorem sententiam, idest non incurtere in dicto casu censuram illam, vel irregularitatem proprie dictam: et de prima tonsura initiatum concedunt *Tolet. lib. 1. c. 49. versu Prima habetur, Zerola par. 1. verbo, Dimissoriae:* quia prima tonsura non est ordo, nec sacramentum, *S. Thomas in 3. sentent. dist. 24.* sed est deputatio ad statum, et ministerium ecclesiasticum, ut *Apostilla ad Guidopap. dec. 449.*

Limita praedictas poenas, ut non procedant contra promotum (ab alieno Episcopo) bona fide; quia censurae, et irregularitates ex delicto hae sunt, quae sine culpa mortali non incurruntur, ita *Navarr. c. 27. n. 155. Henrig. de excomm. c. 38. n. 1. Suar. de cens. dis. 31. sect. 1. n. 15. et alii multi,* quos allegat *Bonac. de cens. par. dis. 3. q. 1. pun. 11. n. 15.* idem tenens.

IV. Episcopus, conferens ordines subdito alieno sine illius Ordinarii dimissorialibus, vel licentia, olim erat suspensus per annum a celebratione Missae, *c. Episcopus in dioecesi 7. quaest. 1. ibi, Turrecrem. gloss. in c. Eos qui, de temp. ordin. in 6.*

V. Sed ex dict. c. *Eos qui*, si id facit ex praesumptione, idest scienter, seu ex ignorantia affectata, incurrit suspensionem per annum a collatione ordinum: et clerici talis delinquentis subditi, postquam illius suspensio fuerit manifesta, poterunt a vicinis Episcopis ordinari absque licentia sui Episcopi, seu Praelati: an autem haec suspensio sit ab ordinis tantum male collati collatione, affirmant *Archid. et Gemin. ibi:* sed communis ait, esse suspensionem ab omnium ordinum collatione: ita *Suar. disp. 31. sect. 5. num. 5. Marius Alterius de suspens. dis. 16. cap. 11. col. 3. Palud. in 4. dist. 19. quaest. 7. Avila par. 3. dis. 5. dub. 8. casu 7. Bonac. de suspens. partic. quaest. 2. punct. 7. num. 4.*

¶ Ex *Constit. Innoc. XII. Speculatores 4. Novemb. 1694.* hanc eandem poenam eo ipso incurrit Episcopus, etiamsi ordinet in propria dioec. sibi subditum sine literis dimissorialibus Ordinarii loci, in quo dictus subditus adultus moratus est, ita ut ibidem juxta eandem *Constit. contraxerit domicilium, quam Constit. habes post seq. caput.*

An vero procedat haec poena, etiam contra alios Praelatos, habentes privilegium minores ordines conferendi? respondeo affirmative, ut *gloss. in dict. c. Eos, qui:* sed an procedat haec poena etiam contra conferentem primam tonsuram? negant *gloss. ibi, verb. Clericos, Gemin. ibi num. 5. Toletus lib. 1. c. 48. §. Secunda habetur, Riccius, et Villalobos,* quos allegat, et sequitur *Diana resol. 194. tract. 4. tom. 2.* sed alii affirmant, ut *gloss. in dict. cap. Eos qui, verbo Ordinare, Salzedo ad Diaz in praxi c. 26. Barbos. in dict. c. Eos num. 10.*

VI. Ex c. *final. de temp. ordin. in 6.* Episcopus, conferens primam tonsuram homini alienae dioecesis sine licentia illius superioris, per annum a collatione clericalis tonsurae dumtaxat noverit se suspensum: de cujus textus intellectu multa dixi supra c. 1.

VII. Ex *Trid. sess. 23. c. 8.* Episcopus, seu alius Praelatus, conferens ordines alieno subdito sine licentia proprii Ordinarii, incurrit suspensionem a collatione ordinum per annum.

Nota, quod haec censura non requirit praesumptionem, sed sufficit ignorantia crassa, vel supina: an autem procedat contra conferentem minores ordines, an tantum sacros? dixi supra num. 3. et Doctores pro utraque parte affert *Diana resol. 194. tract. 4. tom. 2.*

☞ Ex eodem cap. sic ordinatus, est suspensus ab executione ordinum susceptorum, donec proprio Ordinario videbitur expedire. ☞

VIII. Sixtus V. in Bulla *Sanctum, et salutare*, contra male promotos, et promoventes, varias censuras statuit latae sententiae, Papae reservatas contra praefatos ordinatos, et ordinantes sine licentia, ut supra: sed ea Bulla in hac parte fuit redacta ad terminos juris communis, et Bullae Pii II. et Trident. Conc. per Clementem VIII. Bulla *Romanum, Sayr. lib. 7. cap. 10. num. 36. Quaranta, verbo Ordo, vers. An vero, Sanch. cons. lib. 7. c. 1. dub. 28. in fin.*

IV. Urbanus VIII. Bulla 33. *Secretis* §. 4. ita statuit -- Italos vero, si quos in posterum clericali characterе insigniri, vel ad minores ordines promoveri ab alieno Episcopo cum falsis dimissoriis contigerit, etiamsi qualitatibus per Conc. Trident. decretum, cap. 16. sess. 23. requisitis praediti sint; nihilominus, secuta tamen prius desuper iudicis ecclesiastici declaratione, fori privilegio minime gaudere, sed seculari jurisdictioni, ut antea, plene in omnibus subiacere, et subjectos esse respective volumus. --

Nota, quod aliqui putant, hanc poenam procedere etiam contra ordinatum sine ullis dimissorialibus: v. g. si temere eum Episcopus ordinavit, vel si ille furtive accessit, quia eadem est ratio delicti: ita tenet *Diana resol. 62. tract. 1. de immun. tom. 2.* sed non placet, quia diversa, et gravior est species criminis utentis falsis dimissorialibus, ut infra apparebit.

Nota secundo per verba illa, *plane in omnibus subiacere*, eum subjectum fore non solum in civilibus, sed etiam in criminalibus: adde ad hanc subjectionem jurisdictioni laicali consequi etiam subjectionem quoad bona, ut non fruatur privilegio immunitatis ab oneribus patrimonialibus; quia jus imponendi haec onera procedit ex jurisdictione laicali circa personam, ut nonnisi subditis imponi possint, *leg. Rescripto, §. ult. ff. de mun. et hon.*

X. Falsis dimissoriis promotus, incurrit crimen falsi, de quo si via accusationis sit condemnatus, convictus scilicet, vel confessus, est infamis infamia juris, et consequenter irregularis; quia crimen falsi est crimen publicum: et de hoc dixi supra verbo *Falsum* c. 1. et 2. 5. imo secundum magis communem sufficit ad hanc poenam, si hoc crimen sit notorium jure, vel facto absque sententia, quia est crimen depositione dignum, *Sayr. lib. 7. c. 12. num. 3. et num. 12. Garz. par. 11. c. 3. n. 110.* sed adversus hanc infamiam restitui potest etiam a suo Episcopo, et indirecte dispensari super illa irregularitate, per c. *At si clerici* §. *De adulteriis, de judic. ita Tolet. lib. 1. c. 62. §. final. Sayrus d. c. 12. num. 3. Abb. in c. final. de temp. ordin. n. 5.*

versu Quaedam sunt delicta mediocria, Sylv. verbo Irregularitas quaest. 14. gloss. in cap. final. temp. ordin. verbo Damnatione: est enim crimen falsi inter minora crimina, dict. c. final. de temp. ordin. ibi Abb. num. 6.

Adde, quod ratione talis criminis falsi potest clericus damnari ad triremes, si via accusationis processum sit, per *leg. 1. §. ult. ff. de leg. Cornel. de fal.* ubi poena falsi via accusationis, est deportatio, *Menoch. de arb. casu 306. num. 2. et casu 313. num. 7.* in cujus deportationis locum successit damnatio ad triremes, *Clarus §. fin. quaest. 67. Diaz in praxi c. 146. num. 3. Salzedo ad Diaz c. 140. §. Sic equidem: quo casu esset infamis infamia juris ex genere poenae, leg. Capitalium, §. Ceterae, ibi gl. verbo Ad tempus, ff. de poenis; de communi testatur Molina tract. 3. disp. 9. num. 19. dixi supra verbo Missa cap. 5.*

Adverte, quod ordinatus literis dimissorialibus veris, sed subreptitiis ob falsam, et dolosam suggestionem factam Episcopo, non incidit in poenam falsantis dimissorias, sed secundum probabilem multorum sententiam incurrit in poenas promoti sine dimissoriis, et sine licentia sui Ordinarii, *Suar. de censur. disp. 31. sect. 1. num. 36. Reginal. lib. 32. c. 25. num. 72. Quaranta, verbo Ordo, §. Quod intellige: contraria tamen sententia, scilicet non reddi nullas dimissoriales Ordinarii ob istam subreptionem, est communior, ut dixi verbo Gratia c. 8.*

Advertendum etiam, quod ad ordines suscipiendos proprius Ordinarius, seu proprius Episcopus dicitur, vel ratione originis, vel ratione beneficii jam obtenti, vel ratione domicilii, c. *Cum nullus de temp. ordin. in 6.* item ratione familiaritatis triennalis, dummodo Episcopus hujusmodi suo familiari statim post ordinationem eidem conferat beneficium: Trident. sess. 23. cap. 11. de reform. item quarto quoad regulares dicitur proprius Episcopus, in cujus dioecesi ipsi deputati sunt ad commorandum in conventu, *dict. c. Cum nullus §. Religiosi, de temp. ordin. in 6.* Origo autem dicitur ubi quis natus est, parte ipsius ibidem domicilium habente, *Sanchez de matrim. lib. 3. dis. 23. num. 3. per leg. Cives, C. de incolis lib. 10. Abb. in c. Rodolphus 9. de rescrip. Layman de sacr. ordin. cap. 9. num. 10.* non autem sufficit, quod avus ejus, vel proavus ibi domicilium habuerit, *gloss. in leg. Assumptio, §. Filius, verbo Non domicilium, ff. ad municip. Jo. Andr. in c. 1. num. 6. de usur. Ugolin. de off. Episc. c. 26. §. 1. dec. 4. Barbos. in dict. cap. Cum nullus num. 4.* nisi si patre existente in potestate avi, et simul cum avo habitante ibi natus sit, *Barbos. in dict. §. Filius n. 1. Caes. de Grass. dec. 180.*

☞ Circa proprium Ordinarium quoad ordines suscipiendos observandae sunt sequentes declarationes Innoc. XII. Constit. Speculatores 4. Nov. 1694. ibi §. 3. -- Licet vero clericus ratione cujusvis beneficii in aliena dioecesi obtenti subijci dicatur jurisdictioni illius Episcopi, in cujus dioecesi beneficium hujusmodi situm est: eam tamen de cetero hac in re inconcusse servari volumus regulam, ut nemo ejusmodi subjectionem ad effectum suscipiendi ordines acquirere censeatur, nisi beneficium praedictum ejus sit redditus, ut ad congruam vitae sustentationem, sive juxta taxam synodalem, sive ea deficiente, juxta morem regionis pro pro-

movendis ad sacros ordines, detractis oneribus, per se sufficiat, illudque ab ordinando pacifice possideatur; sublata quacunque facultate supplendi, quod deficeret fructibus ejusdem beneficii, cum adjectione patrimonii etiam pinguis, quod ipse ordinandus in eadem, seu alia quavis dioecesi obtineret. Ac Episcopus sic ordinans, tam de praedictis testimonialibus literis, quam de redditu beneficii hujusmodi expressam in consueta collatorum ordinum attestatione mentionem facere debebit. --

Ex declaratione Innoc. XIII. Constitut. Apostolici 13. Maii 1723. pro Regnis Hispaniae, et a Bened. XIII. extensa ad totum Orbem Constitut. In supremo 23. Sept. 1724. sufficientia beneficii, si hoc continuam, et perpetuam residentiam exposcit, desumenda est a taxa praescripta in dioecesi, in qua beneficiatus illud possidet; si vero hoc non obstringitur hoc vinculo, desumenda erit a taxa synodali praefinita, vel hac deficiente, a more vigente in loco, ubi domicilium habet.

Post publicationem cit. Constit. Speculatores usque a die 14. Apr. 1696. vivente adhuc ipso Innoc. XII. legislatore, pluries exorta est controversia, an ab eadem Constit. aliquid innovatum fuerit circa detractionem onerum missarum beneficio, ad cuius titulum quis ordinatur, annexorum, ad effectum constituendi summam taxae in synodo praefinitae, sive beneficiatus teneatur eas celebrare per se ipsum, sive per alium: libratisque in Congr. Conc. rationum momentis, hinc inde militantium, respondit, id in utroque casu relinquendum esse arbitrio Ordinariorum, ut videre est in Thesauro Resol. ejusd. Cong. sub die 8. August. 1722. 24. Apr. et 17. Jul. 1723. cui responso adhaeret etiam Bened. XIV. lib. XII. de Synod. Dioec. cap. 9. num. 6. et 7. edit. 1755.

§ 4. -- Ceterum subditus ratione originis is tantum sit, ac esse intelligatur, qui naturaliter ortus est in ea dioecesi, in qua ad ordines promoveri desiderat; dummodo tamen ibi natus non fuerit ex accidenti, occasione nimirum itineris, officii, legationis, mercaturae, vel cujusvis alterius temporalis morae, seu permanentiae ejus patris in illo loco: quo casu nullatenus ejusmodi fortuita natiuitas, sed vera, tantum, et naturalis patris origo erit attendenda. Quod si quis tanto temporis spatio in eo loco, in quo ex accidenti, sicut praemittitur, natus est, moram traxerit, ut potuerit ibidem canonico aliquo impedimento irretiri, tunc etiam ab Ordinario ejus loci literas testimoniales, ut supra, obtinere, illasque Episcopo ordinanti per eum in collatorum ordinum testimonio similiter recensendas praesentare teneatur.

§ 5. At si pater in alieno loco, ubi ejus filius natus est, tandiu, ac eo animo permanserit, ut inibi vere domicilium de jure contraxerit, tunc non origo patris, sed domicilium per patrem legitime, ut praefertur, contractum, pro ordinatione ejusdem filii attendi debeat. Subditus autem ratione domicilii, ad effectum suscipiendi ordines, is dumtaxat censetur, qui licet alibi natus fuerit, illud tamen adeo stabiliter constituerit in aliquo loco, ut vel per decennium saltem in eo habitando, vel majorem rerum, ac honorum suorum partem cum instructis aedibus in locum hujusmodi transferendo; ibique insuper per aliquod considerabile tempus commorando, satis, superque suum perpetuo ibidem per-

manendi animum demonstraverit, et nihilominus in ulterius utroque casu, se vere, et realiter animum hujusmodi habere jurejurando affirmet. Si quis autem a propriae originis loco in ea aetate discesserit, qua potuerit alicui canonico impedimento obnoxius effici, etiam Ordinarii suae originis testimoniales literas, ut supra, afferre debebit, ac de illis expressa similiter mentio in susceptorum ordinum literis facienda erit.

§ 6. Ad haec nullus Episcopus alienae dioecesis subditum familiarem suum ad aliquos sacros, seu minores ordines, vel etiam primam tonsuram promovere, seu ordinare praesumat absque ejus proprii originis scilicet, seu domicilii Praelati testimonialibus literis, ut supra, et nisi ad praescriptum Concil. Triden. praefati sess. 23. cap. 9. de reform. familiarem praedictum per integrum, et completum triennium in suo actuali servitio secum retinuerit, ac suis sumptibus aluerit: beneficium insuper, quod ei ad vitam sustentandam, juxta modum superius praefinitum, sufficiat, quacunque causa cessante, statim, hoc est saltem intra terminum unius mensis a die factae ordinationis, reipsa illi conferat, ac in ordinationis ejusmodi testimonio expressam itidem familiaritatis, ac literarum praedictarum mentionem facere teneatur.

§ 7. Porro, ut quicumque fraudibus aditus omnino praeccludatur, volumus... ut Episcopus quilibet suos ratione originis, sive domicilii subditos clericos quoscunque ab alienis Episcopis quavis auctoritate, etiam cum suis commendatitiis literis promotos, nedum ad formam Conc. Triden. praedicti sess. 14. cap. 3. de reform. quoad scientiam examinare valeat, verum etiam ordinum eis collatorum testimoniales literas, gratis tamen, recognoscere, ac diligenter perquirere, an quoad illos praesentis Constitutionis forma, et dispositio adimpleta fuerit, assignato sic promotis termino competentis, ei magis beneviso, ad docendum de hujusmodi adimplemento; itaut, quos, eo termino elapso, id minime praestitisse compererit, a susceptorum ordinum exercitio, si ita, et quamdiu ei expedire videbitur, suspendere, illisque ne in altari, aut in aliquo ordine ministrent, interdicere possit.

§ 8. Si quid in eisdem praemissis, seu eorum aliquo secus fiat, ordinans quidem a collatione ordinum per annum; ordinatus vero a susceptorum ordinum executione, quamdiu proprio Ordinario videbitur expedire, eo ipso suspensus sit: aliisque insuper gravioribus poenis pro modo culpaе, nostro, et pro tempore existentis Romani Pontificis arbitrio infligendis, uterque subiaceat ---

Nota I. hic obiter, quod ordinatus a Papa, sine ipsius licentia ad superiores ordines ab alio promoveri nequit: quam prohibitionem licet omnes Canonistae ex glossa cap. Cum in distribuendis 12. de tempor. ordinat. et ex eod. cap. inferant; perperam tamen; quia licet haec assertio ceteroquin sit vera, non tamen in eo textu fundatur, cum ibi ageretur de subdiacono, qui non praecise indigebat indulto, ut promoveri posset ad superiores ordines ab alio, quam a Papa, quia ab hoc ordinatus esset honoris tantum causa, de qua can. In parochia 31. caus. 16. quaest. 1. sed quia in ordinatione adscriptus fuerat servitio Ecclesiae romanae, ut colligitur ex ipsismet verbis textus -- ut quia Ecclesiae romanae

subdiaconus erat -- a qua sine ejusdem Papae licentia egredi non poterat, juxta disposita a D. Greg. Magno epist. 38. lib. 5. tom. 2. Indict. 13. et a S. Greg. VII. can. 15. relato in ejus dictato: verum fundatur in responsione ejusdem Innoc. ad Philippum Lampugnano, qui seculo xii. erat Archiep. Mediolanen. epist. 22. lib. 1. tom. 1. edit. Balutii, ex cujus integro contextu constat, eidem Philippo indulgisse, ut ad alios ordines promoveri posset ordinatos honoris tantum causa a Romano Pontifice. Hanc ordinationem honoris tantum causam pluries peractam vidimus hac nostra aetate a Bened. XIII. qui statim post ordinum collationem, dispensabat cum a se ordinatis, ut a propriis Episcopis promoveri possent absque alio indulto.

Nota II. quod haec prohibitio videtur accipienda de omnibus ordinibus, et etiam de prima tonsura, ut qui ea a Papa initiatus est, ab alio sine ejusdem Papae licentia ad ordines promoveri nequeat, quemadmodum scribit Layman in cit. cap. Cum in distribuendis.

Nota III. nullam in citatis textibus statui poenam in Ordinantem, et ordinatum contra hujusmodi prohibitionem.

Nota IV. quod cum hodie soli Papae reservata sit consecratio episcopalis, peragenda per seipsum, vel per ejus delegatum, dicta prohibitio (admisso etiam quod episcopatus esset ordo distinctus a presbyteratu) locum amplius non haberet in promovendo ad episcopatum ordinato in presbyterum a Papa.

Nota V. quod ordinatus a Papa, non per hoc eximitur a jurisdictione sui Episcopi, cap. Per tuas 7. de majorit. et obed. si tamen suspendendus, vel deponendus esset ab ordine, per Papam collatum, ad hunc transmitti deberet processus ab Episcopo constructus pro sententiae prolatione, propter obsequium Summo Pontifici debitum, Hallier part. 2. sect. 5. cap. 3. art. 9. §. 1. num. 6.

CAPUT XVII.

Ordines ultramontani, seu extero in Italia collati, seu suscepti sine dimissorialibus in forma debita, vel sine speciali

licentia Papae.

I. *In c. 1. de temp. ord. in 6. a Clemente IV. statutum est, ut nullus Episcoporum Italiae aliquem ultramontanum clericum ordinare praesumat, nisi a Summo Pontifice licentiam habeat specialem, vel dimissorias sui Episcopi originis, vel beneficii, cum causa rationabili, cur illum nequeat, vel nolit ordinare: et ordinati contra hanc formam incurrant ipso facto suspensionem absque spe dispensationis a Sede Apostolica obtinendae, ut neque Major Poenitentiarius Papae possit cum istis dispensare, nisi cum licentia Papae speciali.*

Vide Constit. Pastor bonus in fine Operis.

Amplia, quod hic nomine Italiae continentur etiam insulae adjacentes, ut Corsica, Sardinia, Sicilia etc. ex leg. Insulae, ff. de Judic. ita Gemin. hic num. 6. non autem continentur regiones, quae in mediis limitibus continentur inter Italiam, et ultramontanas regiones, Barb. hic n. 4. cum multis.

Amplia secundo, quod haec Constitutio procedit etiam de receptione ordinum minorum, et prima tonsura: quia licet in prooemio loqui videatur de

ordinibus sacris, tamen hic intelliguntur saori late, quatenus sunt res sacrae, ut contineant etiam minores, et primam tonsuram, et licet dicat text. ibi, Clericum ordinare, intelligitur tam in sensu identico, seu composito, quam diviso, idest, sive per talem ordinationem fiat clericus, sive clericus existens promoveatur; et ita gloss. ibi, verbo Clericum, Tolet. lib. 1. c. 48. in princ. cum Jo. Andr. Gemin. et Franeo ibid.

Limita, quod haec Constitutio non procedit contra Italos in loco ultramontano ordinatos, gl. ibi, verbo Italiae, Tolet. §. 1. Guil. Archid. et Jo. Mon. in dict. c. 1. et ibi Gemin. n. 8. Barbosa n. 7.

Limita, quod licet textus nihil dicat, nisi de dimissoriis Episcopi originis, vel beneficii, tamen sufficiunt etiam dimissoriae Episcopi domicilii, quia sic de jure communi sufficiunt, cui non est in hoc derogatum, Archid. Jo. Monach. Anchar. hic, et Barbosa num. 3. cum aliis multis.

Vide supra Const. Speculatores.

Urbanus Papa VIII. in Bulla 35. Secretis, confirmavit praedictam Constitutionem Clementis IV. in omnibus: deinde addidit, ut tam ultramontani, quam alii quicunque, ex quovis loco extra Italiam oriundi, non possint ordines, neque primam tonsuram recipere in Italia, nisi cum dimissoriis sui Episcopi, recognitis, et approbatis a Nuncio Apostolico illius regionis, ubi proprium habent Episcopum, et subscriptis ab eodem Nuncio, et recognitis, et approbatis Romae a Vicario Urbis: alias promoti incurrant perpetuam suspensionem, ut in dict. c. 1. de temp. ordin. in 6. et promoventes incurrant suspensionem ad annum ab exercitio pontificalium.

Limita, quod non procedunt istae Constitutiones contra ultramontanum, qui in Italia habet domicilium, vel beneficium, quia de jure communi potest a proprio Episcopo italo ordinari, per text. in c. Cum nullus de temp. ordin. in 6. talis enim non potest absolute vocari ultramontanus, sed italicus.

Nota ex dictis Constitutionibus unum speciale, quod licet regulariter ad ordines recipiendos ab alieno Episcopo sufficiat licentia proprii Episcopi, etiam viva voce concessa; fallit in ultramontano, vel externo, in Italia promovendo: et ita Sanch. opusc. lib. 7. c. 1. dub. 20. n. 4. gloss. in dict. c. 1. de temp. ordin. in 6. Franc. in d. c. Eos, eod. tit. in 6. n. 1.

CAPUT XVIII.

Ordines collati ab Episcopo titulari sine licentia proprii Praelati.

I. *In Trident. sess. 14. c. 2. in fine cautum est, ut nemo Episcoporum, qui titulares vocantur, idest Episcopi ad titulum Ecclesiarum in partibus infidelium consecrati, qui actu neque jurisdictionem, neque dioecesim habent, etiamsi in loco nullius dioecesis, etiam exempto, aut aliquo monasterio cujusvis Ordinis resederint, aut moram traxerint, vigore cujusvis privilegii sibi de promovendo quoscunque ad se venientes pro tempor concessi, alterius subditum, etiam praetextu familiaritatis continuae, absque sui proprii Praelati expresso consensu, aut literis dimissoriis, ad aliquos sacros, aut minores ordines, aut primam tonsuram promoveri valeat: contrafaciens ab exercitio*

pontificalium per annum, et taliter promotus ab executione ordinum, sic susceptorum, donec super Praelato visum fuerit, ipso jure sint suspensi.

Nota ex eod. cap. 2. *Trident.* quod causam dedit huic decreto, abusus talium privilegiorum, quorum praetextu titulares Episcopi multos minus idoneos, et alias rejectos promovebant; *Roderic. quaest. regul. 18. art. 6. tom. 1.*

Nota secundo, quod ut Episcopus titularis ordinare aliquem possit, requiritur licentia tam Praelati, qui Ordinarius est ordinandi, quam Ordinarii loci: alias incurrit promovens, et promotus in poenas istius decreti, et cap. 5. sess. 6. *Barbos. ablegat. 5. num. 17.*

Nota tertio, quod ordines, etiam minores, et prima tonsura collata contra formam hujus decreti ab Episcopo titulari, seu annulari, tenent, et valida est promotio, quoad hoc, ut non debeant iterari, sed non tenent quoad licitam executionem, *Laym. de sacr. ordin. c. 9. n. 6.* quia haec potestas conferendi ordines valide, est immobiliter potestati ordinis episcopalis annexa a jure divino.

CAPUT XIX.

Ordines collati cum licentia, vel dimissoriis capituli, vel vicarii capitularis, sede intra annum vacante.

In *Trident. sess. 7. c. 10. de reform.* statutum est, ne liceat capitulis Ecclesiarum, sede vacante, intra annum a die vacationis, ordinandi licentiam, aut literas dimissorias, seu reverendas, tam ex juris communis, quam privilegii, aut consuetudinis vigore alicui concedere, nisi illis, qui beneficii ecclesiastici recepti, seu recipiendi occasione arctati fuerint: si secus fiat, capitulum contraveniens, ecclesiastico subiaceat interdicto, et sic ordinati, si in minoribus ordinibus constituti fuerint, nullo privilegio clericali, praesertim in criminalibus, gaudeant: in majoribus vero ordinati, ab executione ordinum ad beneplacitum futuri Praelati sint ipso jure suspensi.

Item *Trident. sess. 23. c. 10. de reform.* statuit, ut promoti, literis dimissoriis obtentis a quovis in jurisdictione Episcopi loco capituli, sede vacante, succedente, in eadem poenas incidunt, contentas in dict. c. 10. sess. 7. concedentes autem dimissorias contra formam dicti decreti, ab officio, et beneficio per annum sint ipso jure suspensi.

Amplia praedicta decreta, quod capitulum, vel ejus vicarius non potest dare dimissorias intra annum, ut supra arctato alia causa, quam beneficii, ut si necessarii essent ordines ad obtinendum gradum theologiae, *Sanch. opusc. lib. 7. c. 1. dub. 20. num. 38.*

Amplia secundo, quod vicarius capitularis non potest dare dimissorias tam intra, quam ultra annum, sede vacante, nisi ei fuerit haec facultas specialiter mandata a capitulo: secus est in vicario Apostolico, nisi ei fuerit restricta facultas in literis suae commissionis, *Gutier. Can. qq. lib. 2. c. 12. n. 22. cum Pavino, et Mandos.*

Amplia, quod illa poena interdicti est latae sententiae, *Henric. lib. 13 cap. 43. n. 5. Sanch. opusc. lib. 7. c. 1. dub. 20. n. 36. Vival. de interd. n. 18.*

Sayr. lib. 5. cap. 12. n. 15. quia verbum *Subjaceat*, est latae sententiae, ut *Tiraquell. in leg. Si unquam verbo Revertatur. num. 148.*

Limita, quod non est vetitum per haec decreta capitulo, vel vicario concedere commendatitias de vita, et moribus, ad effectum ordines recipiendi, vig. vigore Brevis a Papa obtenti, *Navar. cons. 19. num. 1. de temp. ord. Barbos. alleg. 3. n. 14. Sanch. opusc. lib. 7. c. 1. dub. 20. n. 37. et dub. 26.*

Limita secundo, quod interdicti illius personalis generici absolutio nemini est reservata: ideo poterit Episcopus successor absolvere, ex c. *Nuper de sent. excomm. Coninch. de censur. disp. 17. n. 76.* confessarius autem non potest in hoc casu absolvere particulares canonicos.

Limita tertio, quod illa poena privationis privilegii clericalis, lata contra ordinatos in minoribus, vel prima tonsura initiatos, non afficit ante declarationem, ut *Bonaco. de suspens. in partic. quaest. 1. punct. 11. n. 24.* ut in simili habetur in dicta Bulla Urbani VIII. *Secretis*, contra Italos promotos falsis dimissorialibus, ut dixi cap. 16. num. 9. imo aliqui dicunt, illam poenam privationis privilegii clericalis in hoc decreto *Trident. Conc.* non esse latae sententiae, sed ferendae, propter verbum *Non gaudeat*, quod est futuri temporis: ita *Navar. cons. 19. de temp. ordin. Sanch. ubi supra. dub. 28. n. 14.*

Limita quarto, quod ordinati in minoribus in hoc casu non incurrunt suspensionem, tanquam ordinati sine licentia sui Episcopi, quia facta est commutatio in hanc poenam privationis privilegii clericalis, *Suar. disp. 31. sect. 1. num. 20. Sanchez dub. 28. num. 5. et 14.*

Limita quinto, quod ubi Tridentinum non est receptum, servabitur jus commune, de quo c. *Cum nullus de temp. ordin. in 6.* ut possint etiam intra annum a capitulo dimissoriae concedi, *Tolet. lib. 1. c. 49. vers. 2. Sanch. dub. 20. n. 37. cum Salzedo.*

CAPUT XX.

Ordines collati vigore dimissoriarum concessarum a Praelato intra fines alicujus dioecesis, consistente, vel a capitulo, vel collegio.

Ex Trident. sess. 23. cap. 10. Abbates, et alii Praelati, quantumvis exempti, intra fines alicujus dioecesis consistentes, etiamsi dicantur nullius dioecesis, collegia, et capitula quaecunque, etiam Ecclesiarum cathedralium, literas dimissorias clericis secularibus, ut ab aliis ordinentur, concedere non possunt: sed haec omnia facere, vel concedere pertinent ad Episcopos, intra quorum dioecesis fines existant: non obstantibus privilegiis, praescriptionibus, et consuetudinibus, etiam immemorabilibus: alias promoti vigore talium dimissoriarum, incurrunt in poenas latas ab eodem *Trident. sess. 7. c. 10. de reform.* id est, ut in minoribus non gaudeant privilegio clericali: in sacris autem ordinati, sint suspensi ab executione ordinum ad beneplacitum proprii Episcopi supradicti. Concedentes autem tales dimissorias contra formam hujus decreti, ab officio, et beneficio per annum sunt ipso jure suspensi: adde, quod ordinans vigore talium dimissoriarum prohibitarum, incurrit suspen-

sionem a collatione ordinum per annum, juxta ea, quae dixi *supra* c. 16. n. 4. 5. 6. et 7. quia ordinat alienum subjectum sine licentia proprii Episcopi.

Nota, quod hic dicitur de capitulo, intelligitur sede non vacante, quando ex privilegio, vel consuetudine, aut praescriptione praetendunt, dimissorias posse concedere, vel quando habent territorium, et jurisdictionem privative ad Episcopum, ut declaravit Sacra Congregatio: et poenae contra concedentes dimissorias hic intelliguntur extensae non solum ad capitula, et collegia, sed etiam ad Abbates, et Praelatos supradictos, ut *Toletus lib. 1. cap. 49. §. Quinta, Sayrus lib. 4. c. 13. n. 5.* Intelligitur autem illa poena suspensionis ab officio, et beneficio, procedere contra Praelatos, et singulares personas concedentes dimissorias istas: at capitula, et collegia incurrunt interdictum, ex *Trident. sess. 7. c. 10. Tolet. loc. cit.*

Ad explicationem harum poenarum vide, quae dixi *supra* cap. 19. et ad explicationem territorii exempti intra fines dioecesis alicujus, vide quae dixi, verbo *Episcopus* cap. 5.

Nota secundo, quod etiam de jure communi, ex c. *Cum nullus de temp. ordin. in 6.* Praelati, existentes intra fines alicujus dioecesis, non possunt concedere dimissorias, nisi ex privilegio Papae speciali. Verum si Praelatus aliquis habet propriam dioecesim, cum jurisdictione scilicet episcopali, poterit etiam hodie dimissorias concedere, non obstante Trident. decreto, quod non intrat in tali casu: ita *Campanil. rub. 9. c. 8. n. 4. Barbos. allegat. 7. n. 8. Sanch. opusc. lib. 7. c. 1. dub. 21. n. 6.* unde quoties Praelatus esset Ordinarius privative ad Episcopum, habens jus visitandi, et congregandi Synodum, tunc poterit concedere dimissorias, ut *Barbos. loc. cit. cum aliis praealleg.*

CAPUT XXI.

Ordines collati ab Abbate, seu alio Praelato intra fines alicujus dioecesis consistente, sine licentia dioecesani.

I. In *Trident. sess. 23. cap. 10.* statutum est, ne liceat Abbatibus, ac aliis quibuscunque, quantumvis exemptis, intra fines alicujus dioecesis consistentibus, etiamsi nullius dioecesis esse dicantur, cuiquam, qui, regularis sibi subditus non sit, tonsuram, vel minores ordines conferre. Contrafacientes autem Praelati, secundum aliquos DD. incurrunt suspensionem ab officio, et beneficio per annum, quam incurrunt, si ipsi dimissorias concederent, ex *eod. cap. 10. Trident.* ita tenet *Henriq. lib. 13. c. 38. §. 2. vers. Idem disponitur, Sayr. lib. 5. c. 13. num. 5.*, sed nullo modo id probatur ex hoc textu, et in poenis non est facienda extensio ex similitudine rationis: ideo verius videtur in tali casu, Praelatos incurrere suspensionem a collatione ordinum per annum, tanquam promoventes alienum subditum sine licentia illius Episcopi, seu Praelati, ut dixi *cap. 16. supra num. 4.* promoti autem incurrunt suspensionem, tanquam ordinati ab alieno, sine licentia sui Praelati: de qua dixi *sup. c. 16.* quia non recipiunt ordinis executionem, ut *Sanch. opusc. lib. 7. c. 1. dub. 19. n. 17.*

Adverte, quod de jure communi solum reperi-

tur concessum Abbatibus, ut possint conferre tonsuram, ostiariatum, et lectoratum, *cap. Quoniam 66. dist. c. Cum contingat de aetat. et qual. c. Abbatib. de privil. in 6.* tamen ex consuetudine, et identitate rationis omnes quatuor minores conferre possunt, ut *Sanch. opusc. lib. 7. cap. 1. dub. 19. n. 11.* apud quem vide alia circa hanc materiam.

Adverte secundo, quod si Abbas, seu Praelatus contra hoc decretum conferat minores, vel tonsuram alicui secolari subdito sibi in temporalibus, collatio, seu ordinatio erit valida, ut non sit iteranda, quia Tridentinum non aufert ab illis totalem potestatem jure communi concessam, sed usum illius restringit, ut extra dictos limites reddat illicitum: ita *Layman lib. 5. tract. de sacr. ordinis cap. 9. n. 7. Sanchez opusc. lib. 7. cap. 1. dub. 16. num. 17.* cum communi sententia: si vero alieno subdito conferat sine licentia illius Praelati, aliqui dicunt, ordinationem nullam esse totaliter; quia excessit limites suae facultatis a jure concessae: ita *Palud. et Layman*; sed contra *Sanchez ibi* cum communi sententia Doctorum ait, quod non recipit promotus ordinis executionem, sed ordinatio imprimit characterem, quia privilegium hoc est per se primo absolute concessum, ut dixi *verb. Baptismus cap. 3. in fin.*

Idemque dicendum censeo, si fuit Abbas putativus, habens titulum coloratum cum communi errore, dummodo esset sacerdos, per ea, quae dixi *supra part. 1. cap. 6.*

 Sententiam astruentem, validam esse collationem ordinum minorum factam ab Abbate alieno subdito, sustinuit etiam *Fagnanus ex pluribus decretis Cong. Conc. in cap. Statuimus 1. de supplenda neglig. Praelat. n. 11. et seqq. ac in cap. Cum contingat 11. de aetat. et qual. Praefic. n. 5. virtute quorum Abbas regularis poterat etiam conferre primam tonsuram, et minores ordines secularibus de licentia Episcopi ordinandorum, ac etiam regularibus sibi non subditis, et alterius Ordinis cum dimissoriis suorum superiorum, et consensu Episcopi, a quo de jure ordinari debuissent, juxta alias resolutum in Bononien. Posit. II. ad cap. 5. sess. 6. de reform. et Parmen. Aust. 1586. lib. 4. Decretor. pag. 171. ad primum. Verum contrarium postea tenuit S. Cong. in Papien. 1594. ut ex lib. 8. Decretor. pag. 26. scilicet quod non posset; imo stantibus multiplicibus ordinationibus, hoc modo factis ab hujusmodi Abbatibus, decretum edidit in Cathanien. 15. Febr. 1642. ut ex lib. 17. Decretor. pag. 1. tenoris sequentis -- In causa Cathanien. juris conferendi ordines minores inter Episcopum Cathanien. ex una, et Monachos ordinis S. Benedicti Congregationis Cassinensis, ac aliis ex altera, die 23. Nov. 1641. S. Cong. Conc. utraque parte informante, ore et scriptis, ac rationibus, hinc inde deductis, mature examinatis, inhaerendo decisioni Rotae Romanae sub die 27. Apr. 1592. cor. bon. mem. Cardinali Seraphino factae, nec non declarationibus ejusdem S. Cong. Conc. diut. decisioni conformibus sabsecutis, censuit, improbata opinione contraria, Abbates regulares benedictos ejusdem Cong. Cassinensis, seu alterius Cong. vel Ordinis, aut instituti, habentes etiam jura episcopalia, usumque mitrae, baculi, et benedicendi, ac facultatem primam tonsuram, et minores ordines conferendi,*

non posse dietam primam tonsuram, et minores ordines, nisi suis subditis regularibus conferre, non autem regularibus alterius Ordinis, Congregationis, aut instituti etiamsi habeant dimissorias suorum superiorum regularium, et consensum Ordinarium, intra quorum dioecesum fines ipsi regulares ordinandi existunt, et multo minus personis secularibus, et habentibus literas dimissorias suorum Ordinariis: ac propterea inhibuit Archiepiscopis, Episcopis, et aliis Praelatis inferioribus, tam secularibus, quam regularibus, ut in futurum concedere non audeant literas dimissorias supradictas, huiusmodi Abbatibus directas, nec ab ipsis recipi: quod si secus fiat, tam concedentes, quam Ordinantes a collatione ordinum suspensi ipso jure remaneant, praeter alias poenas arbitrio ejusdem S. Cong. reservatas. -- *Quam declarationem Urbanus VIII. 27. Jan. 1642. ad se delatam approbavit, et inviolabiliter observari jussit, convalidando ordinationes primae tonsurae, et ordinum minorum eoque factas ab huiusmodi Abbatibus cum literis dimissorialibus Ordinariorum, et absolvendo a quibuscunque poenis hac de causa incursis.*

Die 25. Jan. ejusd. an. Sac. Congr. facta relatione, censuit, supradictum decretum esse publicandum, facto iterum verbo cum eodem Sanctissimo, cui perlecto eodem decreto approbavit, convalidavit, et observari mandavit, ut supra.

Die 15. Febr. 1642. facto iterum verbo in S. Cong. de omnibus supradictis, jussit omnino publicari, et inviolabiliter observari debere.

Ad formam supradicti decreti successive respondit in Colimbrien. 26. Jun. 1655. ut lib. 19. Decret. pag. 484. et in dubio 11. Maii 1658. ut lib. 21. eorumdem Decretor. pag. 249. ¶

Adverte tertio, quod hoc decretum non habet locum in Praelato, habet propriam dioecesim, seu ordinarium jurisdictionem privative ad Episcopum, per ea, quae dixi *supra* c. 20. in fin. et ita Sanchez *dub. 19. n. 20.* quia hoc ei competit de jure communi, cui Tridentinum non derogavit.

Adverte quarto, quod novitius non censetur subditus regularis Praelati, seu Abbatis; ideo non potest ab eo promoveri ad ordines, vel tonsuram, *Majol. lib. 4. c. 2. n. 11. §. Quin. imo.*

CAPUT XXII.

Ordo collatus ab Episcopo, qui renuntiavit dignitati.

I. *Ex cap. 1. de ordin. ab Episcopo, qui renunt.* Episcopus, qui renuntiavit loco, sed non dignitati, remanet tanquam Episcopus titularis, et cum licentia Episcopi loci, et Episcopi promovendorum potest ordines conferre: at Episcopus, qui renuntiavit etiam dignitati episcopali, non potest sacros ordines conferre licet, quamvis valide conferat: et ab ipso promotus in sacris, non recipit ordinis executionem; et quidem scienter, vel ignorantia crassa, vel supina sic promotus, est a solo Papa dispensabilis: si autem bona fide, potest cum eo ejus Episcopus dispensare: si autem in minoribus promotus est, etiam scienter, habet liberam ordinis executionem.

Ex hoc textu nota primo, quod sacros ordines

recipiens ab Episcopo, qui renuntiavit dignitati, etiamsi eos receperit cum consensu Episcopi loci, et promovendi, si mala fide promotus est, incurrit suspensionem ab executione ordinum taliter receptorum, reservatam Papae, secundum communem sententiam: ita *gloss. ibi verb. Executionem, ibi Abb. n. 6. Henriq. lib. 13. c. 29. n. 1. Suar. de cens. disp. 31. sect. 1. n. 7. Sayr. lib. 4. cap. 14. n. 7.* qui multos allegat: sed Summistae dicunt, talem fieri irregularem, ut *Ang. verbo Irregul. §. 31. Sylvest. quaest. 8. Navarrus c. 27. n. 241. et alii*; potest tamen Episcopus, vel Praelatus exemptus cum eo dispensare, si antea, vel post fuerit professus in religione approbata, *Salz. ad Diaz in praxi cap. 28. cum Hostien. et Henrico.*

Promotus autem a tali Episcopo in sacris bona fide non est suspensus, neque proprie irregularis, sed impeditus, ut non possit sine peccato mortali exercere ordines illos, nisi prius cum eo Episcopus dispensaverit: ita *Suar. num. 12. Coninch. dis. 15. n. 34. Filiucc. tract. 17. n. 76. Avila par. 3. disp. 5. dub. 8. §. Ad argumentum ergo.* Minores autem ordines recipiens a tali Episcopo cum licentia Episcopi loci, et sui dioecesani, non est suspensus, neque irregularis, *Suarez n. 4. Avila §. Dubitatur octavo, in fine, Alterius tom. 2. disp. 9. cap. 1. col. 3. Sayr. n. 7. ex textu citato*, quia minores saepe etiam a non Episcopo conferuntur.

An autem in dubio Episcopus censeatur renuntiasse loco tantum, vel etiam dignitati? respondeo regulariter censi tantum loco renuntiasse; quia dignitati, idest executioni ordinis episcopalis non solet renuntiari. Lunita, nisi ratione delicti, vel ingressus religionis renuntiaverit, *Sanchez opusc. lib. 7. c. 1. dub. 20. n. 33. cum alleg. et Cardinalis in dict. cap. 1. quaest. 1.*

Nota secundo, quod consecratus Episcopus ab Episcopo, qui renuntiavit episcopatu, non recipit ordinis executionem; quia non potest haec consecratio conferri, nisi ab habente executionem ordinis episcopalis: et probatur ex hoc textu, quia nemo dat, quod non habet, quidquid *Bonaccina in contrarium dicat, tract. de suspens. partic. 9. 1. punct. 9. num. 12.*

Nota tertio, Episcopum praedictum, ordines conferentem cum licentia Ordinarii loci, et Ordinarii clerici promovendi, nec censuram, nec irregularitatem incurrere; quia non est jure cautum, *Alter. ibi c. 1. in fin. Sayr. lib. 4. c. 14. n. 7.*

CAPUT XXIII.

Ordo collatus ab Abbate, seu praelato, qui renuntiavit dignitati.

An recipiens ordines minores, vel tonsuram cum licentia proprii Episcopi, seu Praelati ab eo qui ante fuit Abbas, vel similis Praelatus, habens usum mitrae, et baculi, cum facultate minoris ordines, et tonsuram conferendi, sed renuntiavit dignitati, vel depositus est, valide recipiat, aut potius incurrat suspensionem, vel irregularitatem, de qua dictum est *cap. praeced.* duas invenio sententias: prima asserit, nullam incurrere suspensionem, aut irregularitatem; quia non est jure cautum: imo *de ordin. ab Episcopo, qui renunt.*

quoad minores, et tonsuram nullam poenam constituit: et ita tenet *Suar. de censur. disp. 31. sect. 1. n. 4. Alter. tom. 2. disp. 9. c. 1. col. 3. Bonacc. de suspen. partic. quaest. 1. punct. 9. num. 11.* unde isti supponunt, talem collationem validam esse; et facit ratio, quia benedictio Abbatis semel impertita, semper perseverat post renuntiationem moraliter, unde si denuo promoveatur ad abbatiam, non est iteranda, *Lapus in Clemen. Attendentes n. 5. de stat. mon.* ubi sic ait servari in Curia Romana: igitur etiamsi renuntiaverit dignitati, videtur manere radicaliter in eo potestas ordines conferendi, quos, dignitate retenta, conferre poterat, sicut dictum est de Episcopo.

Contraria tamen sententia est vera absolute, et tenenda, scilicet talem collationem tonsurae, vel ordinum esse penitus nullam, neque characterem impressum esse: quia ideo Episcopus, qui renuntiavit, valide conferre potest; quia potestas ordines conferendi in Episcopo est de jure divino, immobiliter annexa tali ordini, et characteri indelebili: unde tolli non potest per renuntiationem: at vero praelatura, veluti abbatia, non imprimit characterem; et potestas ordines minores conferendi, est annexa a jure positivo ecclesiastico tali dignitati; unde per renuntiationem, ab Ecclesia admissam, vel remotionem, in totum tollitur sublata dignitate, tanquam fundamento; et benedictio Abbatis non pertinet ad substantiam, sed ad solemnitatem: nam et multi habent a Sede Apostolica, vel ex consuetudine facultatem conferendi ordines absque praevia benedictione sua solemniter, *Selva de benef. par. 6. quaest. 2. num. 106. Laym. de sacr. ord. c. 13. n. 27. Miranda tom. 1. quaest. 38. art. 9. conclus. 3.* Verum est, quod praecisa consuetudine, Abbas non potest valide ordines conferre nondum benedictus, nisi Episcopus sit in mora benedicendi illum, ita Ecclesia statuente, *Sanch. opusc. lib. 7. c. 1. dub. 19. n. 6. et 7.* et ideo hanc secundam sententiam tenet *Palud. in 4. dist. 24. quaest. 3. n. 12. Layman loco cit. et magis expresse Abbas in dict. c. 1. n. de ordin. ab Episc. qui renunt. Episc.*

Addo, quod qui non est amplius Praelatus, et ordines confert, fit irregularis, tanquam usurpans exercitium ordinis episcopalis, seu actum ordini episcopali ab Ecclesia annexum, ut dixi *infra c. 32.*

CAPUT XXIV.

Ordo collatus ab Episcopo non tolerato.

I. Ordines sacros, vel minores, vel tonsuram, vel consecrationem episcopalem recipiens ab Episcopo, ab Ecclesia non tolerato, nempe haeretico, vel schismatico, vel simoniaco, vel excommunicato, vel suspensio, vel interdicto, vel irregulari, quando sunt vitandi, seu non tolerati ab Ecclesia, est eo ipso suspensus ab executione ordinis sic suscepti, per *c. Daibertum 1. quaest. 7. c. 2. de ordin. ab Episc. qui renunt. c. 1. et 2. de schis. Suar. de cens. disp. 31. sect. 1. n. 61. 64. et 65. Coninch. disp. 15. dub. 5. Filiuc. tract. 17. n. 80. Sayr. lib. 4. c. 14. n. 1.* qui plurimos allegat.

Limita, quod si promotus ignoravit totaliter vitium ordinantis, tunc non est proprie suspensus, neque irregularis, sed improprie, quatenus ante

dispensationem peccat, ministrando in susceptis, *Suar. num. 62. Coninch. n. 34.* si autem mala fide scienter, solus Papa cum eo dispensare potest, nisi sit religiosus professus: si vero ex ignorantia crassa, vel supina, poterit ejus Episcopus dispensare, ex *dict. c. 2. de ordin. ab Episc. et c. 2. de schism. Tolet. lib. 1. c. 63. n. 5. Sayr. n. 2. Diaz in praxi c. 23. in fin. Sanch. opusc. lib. 2. c. 3. dub. 104. n. 44. et 45.*

De Episcopo tamen consecrato ab Episcopo non tolerato, dubia est quaestio, an stante ignorantia, saltem inculcata, consecrati, possit ipse a suo Metropolitano, vel Patriarcha dispensari: et partem affirmativam tenet *Suar. num. 55. Filiuc. n. 81.* sed contrarium est tenendum; quia dispensare cum Episcopo pro foro externo, est de majoribus negotiis; ideo reservatur Papae, *Hostien. et alii multi,* quos sequitur *Henricus Boich in cap. Consultationi de temp. ordin. et plures DD.* quos allegat, et sequitur *Sayr. cap. 14. num. 2.*

Dicitur autem Episcopus vitandus, seu non toleratus ab Ecclesia, si erat vel notorius clerici percussor, vel denunciatus nominatim de supradictis censuris, seu criminibus; ut haeresi, vel schismate, vel simonia etc. *Suar. n. 64. Sanch. loco cit. n. 42. et 43. et tenent Angel. Sylv. Sotus, et Navarr.* quos allegat *Azor. part. 2. lib. 3. c. 48. q. 11.* et sequitur *Bonac. de cens. partic. dis. 3. quaest. 1. punct. 10. n. 3. Avila part. 3. dis. 5. dub. 8. in princ. cum Tabien. et Armit. et cum magis communi;* unde non sufficit, Episcopum esse haeticum notorium, secundum magis communem, quam tenent omnes praeallegati: et idem dicunt de Episcopo schismatico, vel simoniaco notorio, sed non de nuntiato nominatim. Contraria tamen sententia, quoad Episcopum haeticum, vel schismaticum, vel simoniacum notorium, etiam non denunciatum, verior est, et tenenda; quam observat stylus Curiae, ut isti censeantur vitandi, saltem quoad ordines ab illis non recipiendos; itaut ab illis ordinati, irregulares censeantur, donec a Sede Apostolica cum eis fuerit dispensatum; quia isti sunt vitandi ratione criminis, (et non solius censurae, de qua procedit *Extrav. Ad evitanda Martini V.* in qua se fundat magis communis opinio supradicta) et ideo non est expectanda denuntiatio, ut in simili dixi verbo *Sepultura c. 4. §. Quaeres primo,* et quia ordinati ab istis, praesumuntur erroribus illorum infecti; et ideo in terminis hanc sententiam tenent *Azor. par. 2. lib. 3. c. 48. quaest. 11. Alter. tom. 2. dis. 9. c. 3. col. 4. et c. 4. Sayr. lib. 4. c. 14. num. 4. Ugolin. de irregul. c. 40. §. 3. n. 2.* et ita *Clem. VIII. in instruct. super ritibus graecorum,* quae habetur apud *Quaran. verb. Graecorum ritus tit. circa sacram. ordinis,* sic decrevit, et declaravit: *Ordinati, inquit, ab Episcopis schismaticis, servata debita forma, recipiunt quidem ordinem, sed non executionem; proinde tales ordinati, correcti, vel emendati, reconciliandi sunt: dummodo schisma ordinatoris abjurent etc. in ordinibus autem susceptis ministrare non permittantur, nisi cum ipsis super irregularitate, hujusmodi occasione contracta, auctoritate S. Sedis Apostolicae fuerit dispensatum – Et hoc jure utimur in Sacra Poenitentia, ut similiter ordinati, ad S. Officium transmittantur, ut supra.*

Advertendum tamen, quod ordinatus ab Epi-

scopo, ut supra non tolerato, si ordines recipit metu gravi, scilicet cadente in constantem virum, non incurrit suspensionem proprie dictam, sed impropriad, sicut qui bona fide ordinatus est, *Suar. num. 62. Coninch. n. 34. Filiuc. n. 80. Sanch. n. 48.* qui multos allegat, et sic potest ab Episcopo suo dispensari, *Sanch. n. 44. et 45.* tamen, si ordinatus ab haeretico, vel schismatico metu gravi, post ordinationem per mensem integrum communicaverit cum ordinante in divinis, tunc incurrit suspensionem, quia praesumitur metus purgatus, et ipse praesumitur credens, et fautor haeticorum: secus si statim eorum sectae abrenunciavit, et ad catholicam rediit Ecclesiam, *c. Constat multos 1. quaest. 1. Majol. lib. 4. c. 22. n. 4. Sayr. c. 14. n. 5.*

II. Ex c. 1. de schismat. fertur excommunicatione latae sententiae contra eos, qui contraire praesumunt praedictae ordinationi, qua scilicet cautum est, ut ordinationes ab Episcopis schismaticis factae, irritae habeantur, quoad ordinis executionem: unde aliqui putant, quod docens, aut tenens oppositum (actu videlicet externo) incurrat in illam excommunicationem: ita *Armilla verb. Excomm. num. 92.* alii dicunt, quod volentes practice, seu procurantes, ut ordinatio censeatur rata, incurrant in illam excommunicationem: ita *Cajet. verbo Excomm. c. 8.* alii dicunt, quod tam conferens ordines, quam ipse recipiens tanquam contraveniens legi, incurrat in illam censuram: ita *Panorm. in dict. c. 1. Sylvest. verb. Excomm. g. num. 29. casu 8.* alii dicunt, quod ordinatus non incurrit in eam censuram per ipsam ordinationem, sed si illam postea ratam habere velit, ministrando in susceptis, ita tenet *Host. ibi, et Addit. ad Abb. loco cit. et hanc tenet, et certam asserit Suar. de cens. dis. 23. sect. 3. num. 7.*

Limita, quod ab hac censura excusat ignorantia, etiam crassa, ob illam particulam, praesumunt, *Suarez ibi num. 5.*

Limita secundo, quod haec censura, seu absolutio, non est reservata, ut patet ex *textu* scilicet, si talis contraventio non transeat in schisma, seu, si non fiat, tanquam schismati ordinantis adhaerendo, ita *Suarez ibi n. 4. cum Cajet. et Armilla.*

CAPUT XXV.

Ordines ab Episcopo proprio collati in aliena dioecesi, sine licentia Ordinarii loci.

Vide verbo *Episcopus cap. 4.*

CAPUT XXVI.

Ordines recepti, seu collati sine litteris commendatitiis proprii Praelati.

Nota, quod litterae commendatitiae dicuntur, litterae Praelati, testimonium, et commendationem facientis de vita, et moribus subditi, qui postulat ad ordines promoveri: ex *Triden. sess. 23. cap. 8.* et distinguuntur a dimissoriis, quibus datur licentia a proprio Episcopo, ut ab alio quis possit ordinari.

Ex *Triden. loc. cit.* obtinens litteras, seu privilegium a Sede Apostolica, ut promoveri possit a quocunque Antistite catholico, seu alias ab Episco-

po non suo, non potest uti tali indulto, nisi habeat commendatitias sui Ordinarii: si secus fiat, ordinans a collatione ordinum per annum, et ordinatus a susceptorum ordinum executione, quandiu proprio Ordinario promoti videbitur expedire, est suspensus: itaque in isto casu non requiruntur dimissoriae, sed commendatitiae proprii Ordinarii, ut *Tolet. lib. 1. cap. 49. §. Quarta. Quaranta verbo Ordo, §. Suspensionis poenam, Bonac. de suspens. in partic. quaest. 1. punct. 11. num. 22.*

Limitat istud decretum *Toletus loc. cit.* cum declaratione Sacrae Congregationis, ut non procedat de collatione primae tonsurae; quia hoc loco non continetur ordinum appellatione.

CAPUT XXVII.

Ordines collati religioso sine commendatitiis, seu dimissoriis proprii Praelati regularis, in forma debita.

I. Religiosus exemptus, recipiens ordines sine licentia proprii Praelati, incurrit suspensionem latam ex *Bulla Pii II. et Triden. Concilio* contra recipientes ordines sine dimissoriis, vel licentia proprii Ordinarii, de qua dixi *supra cap. 16.* et quidem *Bulla Pii II.* suspendit promotos sine litteris dimissoriis, neque restringit sermonem ad dimissorias Episcoporum, sed absolute loquitur de dimissoriis: tamen loquitur solum de ordinibus sacris, ut ibi dixi: et *Tridentinum sess. 6. c. 5.* suspendit promotos sine licentia proprii Ordinarii, et ratio est, quia dimissorias dare regularibus exemptis, ut promoveantur a quocunque Antistite, pertinet ad ipsorum Praelatum, videlicet Provincialem, vel Generalem, vel Abbatem exemptum: et ita tenet *Majol. lib. 4. c. 20. n. 2. Sanch. lib. 7. opusc. c. 1. dub. 20. n. 44.* qui ait, quotidie observari; et *Navarr. consil. 36. quis sit Ordinarius, de tempor. ordin. Miranda tom. 1. quaest. 39. art. 3. concl. 1.* idem tenet *Bonaccin. de censur. in partic. dis. 3. quaest. 1. punct. 11. n. 3.* quia inquit, quod etiam si religiosus exemptus ordines suscepit ab Episcopo suo dioecetano, non tamen dicitur ordinatus a proprio Episcopo, si non habuit licentiam, seu dimissorias proprii Praelati; quia quoad exemptum Episcopus dioecetanus habetur pro extraneo, seu alieno, si non habeat dictas dimissorias: alii vero dicunt, quod regularis, recipiens ordines sine licentia sui Praelati, incurrit in suspensionem latam ex *Triden. sess. 23. c. 8.* contra recipientes ordines sine commendatitiis proprii Praelati, de qua re dixi *cap. praeced.* quia ad Praelatum regularem pertinet dare litteras commendatitias, et non dimissorias, nisi quoad minores, quando est Praelatus habens potestatem conferendi ordines minores suis subditis regularibus: ita tenent *Henric. lib. 10. c. 23. n. 4. Roderic. quaest. regular. tom. 1. quaest. 18. art. 5. in princ. Barbos. alleg. 7. n. 31.* sed ego puto, quod litterae Praelati exempti dicendae sint dimissoriae, Praelati vero non exempti commendatitiae; quia tunc non potest regularis non exemptus ordinari ab alio Episcopo, nisi cum dimissoriis sui Episcopi, et commendatitiis sui superioris; secus est pro religiosis exemptis, quia non requiruntur dimissoriae proprii Episcopi, *Roderic. loco cit. Mi-*

randa dict. art. 3. concl. 1. alii tamen confundunt haec nomina, et literas Praelati commendatitias, et reverendas, seu dimissorias appellant, ut *Roderic. ibi.*

De jure communi non poterat religiosus, etiam cum commendatitiis, vel dimissoriis proprii Praelati ordinari, nisi a proprio Episcopo, scilicet in ejus dioecesi tunc commoraretur, ex c. *Cum nullus*, §. *fin. de temp. ordin. in 6.* ad hanc autem commorationem non requiritur domicilium, idest, ut perpetuo debeat ibi commorari, sed sufficit quasi domicilium, idest, ut sit ibi de familia, seu permansurus, donec a superioribus amoveatur: nam pro regulari hoc sufficit, ut dicatur incola, seu domicilium habens, *Bart. in leg. 1. ff. ad municip. Gem. in dict. c. Cum nullus*, et ibi etiam *Francus.*

II. Sed hodie ex decreto S. Congregationis Conc. ex mandato Clem. VIII. edito 15. Martii 1599. statutum est, ut Praelati regulares dimissorias pro suis religiosis ordinandis dirigere debeant ab Episcopum dioecesanum promovendi, ut supra; quod si eo tempore Episcopus sit absens, vel non sit habiturus ordinationes, tunc possit dare dimissorias ad quemcunque Antistitem: ita tamen ut ab ordinante debeant examinari: et dummodo Praelati regulares non differant concessionem dimissorialium in tempus absentiae, vel impedimenti proprii Episcopi, seu in tempus, quo non sit habiturus ordinationes; dummodo in dictis dimissoriis ad alium Episcopum exprimat causa dictae absentiae Episcopi, vel ordinationum non habendarum.

Quae, si Praelatus regularis non expresserit in suis dimissoriis, officii, et dignitatis, seu administrationis, ac vocis activae, et passivae, privationis, et alias arbitrio Papae reservatas poenas incurrat: referunt *Miranda quaest. 38. art. 2. tom. 1. Diana resol. 15. tract. 2. miscell. Barb. alleg. 7. n. 18.*

Nota, quod particula *incurrat* intelligitur ipso jure absque alia sententia, secundum magis communem, *Tiraquell. in leg. Si unquam, verbo Revertatur n. 145. et 147. Sayrus in clavi regia lib. 3. c. 8. n. 21. vers. Fallit*, *Barbos. de dictionib. dict. Incurrat*: sed alii contrarium tenent, citati a *Tiraquello n. 146.* et facit, quia non potest intelligi, quod ipso facto incurrat alias poenas arbitrio Papae, nondum determinatas; ergo neque poenas illas priores: quia unum, et idem verbum non debet simul diverso jure censer, ut simul habeat vim sententiae latae, atque ferendae: et haec secunda sententia in casu nostro satis mihi probabilis videtur.

Ex praedictis inferes, quod si religiosus exemptus, ordines suscipiat ab Episcopo alterius dioecesis, sed cum dimissorialibus proprii Praelati, illegitime concessis, v. gr. quia Episcopus dioecesanus eorum erat praesens, et erat ordinationes habiturus, aut non continebant causam, ut supra; taliter ordinatus non incurret suspensionem ullam, quia non dicetur ordinatus ab alieno Episcopo, ex ratione allata superius a *Bonacina*: neque potest imputari religioso subdito, si pareat mandato superioris, ejus enim mandatum discutere non debet c. *Sciendum 8. quaest. 1. et Cassian. inst. lib. 4. c. 24. et seqq.* et auctoritas superioris causat bonam fidem in illicitis, *leg. fin. C. de his, quae a non dom. leg. Generaliter, ff. de vox. leg. Ad ea, ff. de reg. jur. gloss. in cap. Dixit, ver. Furtum 14. quaest. 5.*

sed contrarium verius, esse puto, si religiosus bona fide id non fecit, sciens licentiam esse irritam, seu contra formam requisitam; quia etiam quando agitur de poena incurrenda, idem est agere sine licentia sui Praelati regularis, vel agere cum licentia irrita, seu invalida, *Clem. fin. ibi gloss. verbo Firmitatis*, et ibi *Cardin. quaest. 12. de elect.*

¶ Circa Regularium ordinationes ex *Constit. Bened. XIV. Impositi 27. Sept. 1747.* attendenda sunt sequentia.

I. Poenas omnes statutas, tam contra superiores regulares, quam contra promotos, et Episcopos promoventes, transgressores decreti *Clem. VIII. incurri ipso facto, absque alia declaratione.*

II. In litteris dimissoriis inseri debere authenticum testimonium vicarii generalis, vel cancellarii, vel secretarii Episcopi dioecesani, quod ipse, vel absit, vel non de proximo sit habiturus ordinationes statuto tempore; alias dictae litterae nullius sint roboris, sub poenis ipso facto incurrendis contra Episcopos, alienum subditum sine legitimis dimissoriis ordinantes impositis.

III. Regulares non teneri ostendere dimissorias Ordinariorum propriae originis.

IV. Privilegia suscipiendi ordines a quocunque illis solis Regularibus suffragari, quibus post *Trid. nominatim*, atque directe, non vero per communicationem concessa fuerint; et haec indulta non censer, nisi vel post ipsius *Trident.* confirmationem re ipsa fuerint concessa; vel quatenus antea concessa, et postea confirmata esse asserantur, hujusmodi confirmationes in forma specifica cum literali veteris indulti insertione, ejusque expressa invocatione factae dignoscantur; ad alterius generis confirmationes, quae in forma communi nuncupantur, nemini ad praedictum effectum suffragari.

CAPUT XXVIII.

Ordines minores, aut prima tonsura in Regno Neapolitano collata sine informationibus requisitis.

Anno 1623. 10. Kal. Jul. Romae S. Congregatio Cardinalium super negociis jurisdictionalibus Regni Neapolitani de speciali ordine Papae Greg. XV. praecipit omnibus Archiepiscopis, Episcopis, et Praelatis dicti Regni, ut antequam ad primam tonsuram, vel minores ordines aliquem promoveant, parochos, seu alteri, qui magis expedire videbitur, committant, ut denuncient publice in Ecclesia nomina, et desideria promovendorum, et inquirent de ipsorum natalibus, aetate, vita, et moribus, a fide dignis, et litteras testimoniales ipsam inquisitionem factam continentes, ad ipsum committentem quamprimum transmittant, ut tam ex his, quam ex aliis a *Trid. Conc. sess. 23. c. 7. praescriptis*, adhibitis diligentis, sibi constet de idoneitate promovendorum: item statuit, ut in litteris dimissoriis concedendis exprimat, quod dictae diligentiae praecesserint; item ut dimissoriae ad unum tantum determinatum Ordinarium dentur, et pluribus directae sint nullius momenti: si quis vero contra hujusmodi formam ad primam tonsuram, vel minores promotus fuerit, ab executione collati, et a susceptione superioris ordinis.

sit perpetuo suspensus; et ulterius condignis poenis puniatur; ordinans vero, vel dimissorias concedens, forma hac non servata, a collatione ordinum per annum sit eo ipso suspensus.

☞ *Nota, in hoc decreto non comprehendendi Regulares, nec ordinandos in sacris, nec etiam in minoribus, si ordinentur vigore Brevis Apostolici, sive hoc impetratum sit pro ordinibus suscipiendis extra tempora, sive non servatis tantum interstitiis: item nec comprehendendi externos, qui ordinari possunt ab Episcopis Regni cum suorum Ordinariorum dimissoriis, licet ad certum Episcopum non directis Romae. Honorant. in praxi secretariae Tribunalis Urbis Vicarii cap. 7. pag. 201.*

Nota insuper cum eod. loc. cit. pag. 202. quod ibi -- Vigore novissimorum Concordatorum inter S. Sedem, et Majestatem Regis Neapoli, subscript. sub die 3. et 13. Jun. 1741. nemo ex dicto Regno oriundus potest prima clericali tonsura insigniri, nisi de beneficio ecclesiastico, aut perpetua capellania provisos sit; quorum redditus, et proventus, saltem ad medietatem taxae statutae pro patrimonio sacro in dioecesi promovendi ascendant.

Quod si Episcopus pro utilitate, aut necessitate Ecclesiae, aliquem prima clericali tonsura insignire judicaverit, etiamsi nullum habeat beneficium, aut capellaniam, id facere potest, et literas dimissorias concedere; sed in casu dumtaxat, quod initiandus possideat ecclesiasticam perpetuam pensionem annui redditus, ascendentis saltem ad medietatem taxae statutae pro patrimonio sacro in sua dioecesi, vel integrum patrimonium ad formam taxae synodalis: quod patrimonium ad evitandas fraudes, non alias, quam super bonis stabilibus fructiferis constitui potest; dummodo tamen ipsius annui redditus non minores sint viginti quatuor ducatis monetae Regni, neque majores XL.

Praeter requisitum beneficii, capellaniae perpetuae, aut pensionis ecclesiasticae, ut supra dictum est, sive integri patrimonii, nemo prima clericali tonsura insigniri potest, nisi post decimum suae aetatis annum in aliquo seminario, aut ecclesiastico convictu, saltem per triennium, commoratus fuerit: ubi autem id fieri non potest, nisi saltem per triennium in clericali habitu honeste, et laudabiliter incesserit, ac toto triennio, vel saltem pro majori parte festorum de praecepto, cujuslibet ex dictis tribus annis, alicui Ecclesiae, juxta formam a proprio Episcopo praescribendam, servitium praestiterit.

Illis vero, qui causa studii, ad aliquam universitatem, vel alium locum se contulerint, tempus per manentiae in dictis locis pro convictu ecclesiastico computantur; dummodo de licentia proprii Episcopi id faciant, ac cum literis commendatitiis ejusdem, Episcopo loci, in quo moras ducere desiderant, se praesentent, ac cum directione hujus, servitio alicujus Ecclesiae adscribi curent, deferendo habitum clericalem, et praestando per triennium, vel saltem pro majori parte cujuslibet ex tribus annis, ut supra, illud idem servitium Ecclesiae sibi assignatae, quod praestarent, si in propria dioecesi residerent: ac cum expressa conditione, quod pro obtinenda prima clericali tonsura exhibere teneantur proprio Ordinario literas testimoniales Episcopi loci, in quo moras duxerunt, super vita, et moribus, et quod exacte adimpleverint, quae ipsis praescripta sunt.

Ab hac obligatione eximuntur dumtaxat, qui ratione ecclesiastici beneficii, vel perpetuae capellaniae reperiuntur arctati; isti enim possunt prima tonsura insigniri, etiamsi leges praescriptas observare non valuerint, nempe delationem habitus clericalis, frequentiam scholae, et sacramentorum, triennale Ecclesiae servitium, ac etiamsi aetatem supra praescriptam non habeant; dummodo tamen hujusmodi beneficia, et capellaniae vere sint ecclesiasticae, scilicet auctoritate ecclesiastica perpetuo fundatae, et titulo collativo, aut institutione conferantur: ac insuper dummodo ipsorum beneficiorum, et capellaniarum annui redditus, deductis oneribus, constituent saltem medietatem taxae pro patrimonio sacro statutae in propria promovendorum dioecesi. —

Poenas in contrafacientes, et cetera ad haec concordata spectantia, vide in fine Operis. ☞

CAPUT XXIX.

Ordines recipiens, Romae commorans, sine licentia Cardinalis Vicarii.

Edictum Vicarii Urbis Romae de mandato Clementis VIII. promulgatum fuit die 24. Novembris anno 1603. praecipiens clericis universis in futurum, in Urbe Roma commorantibus, et ad minores, vel sacros ordines promoveri volentibus, ne extra eandem Urbem, etiam vigore dimissorialium suorum Ordinariorum, vel cujuslibet alterius facultatis ad praedictos ordines promoveri se faciant, nisi praevio examine, ab Examinatoribus in Urbe deputatis idonei reperti, et approbati fuerint, et a Vicario licentiam in scriptis obtinuerint; qui secus fecerint ab ordinum executione eo ipso sint suspensi, donec a Sede Apostolica absolutionis gratiam meruerint obtinere: *de quo infra.*

☞ *Huic edicto accessit Constit. Alexan. VII. Apostolica sollicitudo 7. Aug. 1662. in qua statuitur ibi -- Ut quicumque in eadem Urbe ratione originis, vel beneficii ecclesiastici, aut domicilii, vel cum literis dimissorialibus proprii Ordinarii, ad minores, vel sacros ordines promoveri volent, per mensem ante generales ordinationes dilectum in dicta Urbe Vicarium in spiritualibus generalem adeant, et de ipsius mandato ab Examinatoribus ad hoc deputatis, non paucioribus, quam tribus, ac simul congregatis, super scientia ad unumquemque ordinem requisita, sedulo examinentur, et peracto examine, renuncientur quocumque ab his idonei judicati fuerint: deinde ad minores quidem ordines promovendi bonum a parocho, et magistro scholae, in qua educantur, testimonium habeant, de quo publicum eidem Vicario exhibeant documentum: pro iis vero, qui ad singulos majores ordines erunt assumendi, idem Vicarius, parocho, aut alteri, cui magis expedire videbitur, committat, ut nominibus, ac desiderio eorum, qui volunt promoveri, publice in Basilica Lateranensi, et in propria cujusque parochiali Ecclesia propositis, de ipsorum ordinandorum natalibus, genere, aetate, moribus, et vita, ordinibus ante susceptis, titulis, ad quos promoti sunt, vel promoveri cupiunt, ceterisque qualitatibus requisitis, juxta sacrorum Canonum, et Conc. Trident. dispositionem a fide dignis diligenter inquirat, et*

litteras testimoniales, ipsam inquisitionem factam continentes, ad ipsum Vicarium quamprimum transmittat; et nihilominus quoties aliquem ex sacris ordinibus suscipere voluerint, ad sacerdotes in id deputatos personaliter se conferant, a quibus decem saltem dierum spatio ante ordinationem in eorum domo inclusi, de omnibus ad digne suscipiendos, et rite exercendos ordines requisitis erudiantur; et de hoc testimoniales eorundem sacerdotum ad ipsum Vicarium deferant: nec sine huiusmodi litteris quisquam ad ullum sacrum ordinem promoveatur, nec cum aliquo super examine, et inclusione huiusmodi dispensari possit, nisi consultis Nobis, seu Romano Pontifice, pro tempore existente.

Denique in sex Episcopatibus prope Urbem, in quibus non sunt Suffraganei, quicumque ad minores, vel Sac. Ordines volent promoveri, cum litteris dimissoriis sui Ordinarii, ad memoratum Vicarium, et non ad alium Antistitem directis, ad Urbem accedant, ibique, et non alibi, ordinentur, servata in omnibus forma superius praescripta. Ubi vero sunt Suffraganei, nemo ad aliquem ex majoribus Ordinibus assumatur, nisi prius, praeter ea quae a Sac. Canonibus, et ejusdem Concilii decretis sancita sunt, ad minus per decem dies a dictis sacerdotibus in Urbe deputatis, in eorum aedibus inclusus, ut supra, fuerit educatus, ac litteras testimoniales eorundem sacerdotum ad ipsum Suffraganeum detulerint. Suffraganeus autem, qui contra fecerit, ab exercitio pontificalium per annum; promoti vero, tam ab eisdem Suffraganeis, quam etiam in Urbe, non servata forma praesentis Constit. ab executione ordinum sic susceptorum, donec Nobis, et Successoribus Nostri, Romanis Pontificibus visum fuerit, ipso jure sint suspensi. --

Nota primo, quod commorans dicitur etiam, qui domicilium non habet ibidem, ut dixi *supra* cap. 27. post num. 2.

Nota secundo, quod non procedit contra recipientem primam tonsuram, *Bonacc. ibi n. 5.*

Nota tertio, quod licet edictum istud fuerit editum a Cardinali Vicario, non cessat per ejus mortem, quia ex speciali mandato Papae editum fuit ab ipso Vicario; alias enim expirasset eo mortuo, *Ursil. ad Afflict. dec. 290. n. 3. Farin. in fragmen. verbo Bannimenta, n. 6. et 7. Mathesil. sign. 189. n. 4. et creditur magistratui, asserenti de commissione Principis, quando est magistratus in curia Principis, Grammat. decis. 36. num. 27. Mascard. verbo, Cardinalis Legati, num. 26.*

Citatum edictum confirmatum fuit ab Alex. VII. 15. Maii 1664. quod registratum legitur in lib. Bandimentorum ab an. 1662. ad an. 1673. pag. 221. in secretaria Tribunalis ejusdem Vicarii; ac insuper a Bened. XIV. 20. Maii 1743. cum sequentibus declarationibus, emanatis a Cong. particulari de mandato d. Alex. an. 1668. cit. loc. registratis, videlicet.

-- In Congreg. particulari de mandato SSmi, habita coram Emo D. Card. Vicario super edictis, ne clerici in Urbe degentes, extra Urbem se promoveri faciant, nisi in Urbe examinati, et approbati.

Ab Illmis, et Rmis Dominis.

Archiepiscopo. de Angelis Vicesger. Archiepiscopo de Vecchis, De Rubeis, et a RR. PP. de Comitibus Soc. Jesu, De Laurea Ordin. Min. Conventualium.

Fuerunt dispensata infrascripta dubia, et resoluta, ut infra.

1. Qui dicantur clerici in Urbe commorantes, ad hoc, ut in praefato edicto comprehendantur.

Resp. Qui habitant in Urbe, et in ea saltem per quatuor menses moras traxerint.

2. An clerici in Urbe commorantes, accedentes ad proprium Ordinarium, et ab eo suscipientes ordines, absque eo quod examinati fuerint in Urbe, afficiantur edicto supradicto.

Resp. Non afficiuntur edicto, si ab ipsomet Ordinario suscipiant ordines: secus si ab alio ordinentur, etiam vigore dimissorialium proprii Ordinarii.

3. Clerici in Urbe commorantes, et ab Examinatoribus Urbis rejeſti, recipientes ordines a proprio Ordinario, an incidant in poenas edicti.

Resp. Clerici ab Examinatoribus Eminentissimi Domini Cardinalis Vicarii reprobati, incidunt in poenas edicti, etiamsi a proprio Ordinario approbati, ab eodem suscipiant ordines.

4. An clerici in Urbe commorantes, possint ordinari etiam ab Episcopis domicilii, beneficii, et ab eo, cui triennale servitium personaliter praestiterunt, ad formam Sac. Conc. Trid. sess. 23. cap. 9. de reform. absque eo quod prius examinati, et approbati fuerint ab Examinatoribus Urbis, juxta supradictum edictum.

Resp. Clerici in Urbe commorantes, bene recipiunt ordines ab Episcopis domicilii, beneficii, et triennalis servitii praestiti; dummodo ab ipsismet Episcopis ordinentur ad formam Sac. Conc. Trid.

5. An beneficium ad effectus praedictos, esse debeat tale, ut ex eo clericus sustentari possit, vel sufficiat etiam beneficium tenue; dummodo tenuitas beneficii suppleatur per constitutionem patrimonii.

Resp. Sufficit etiam beneficium tenue; dummodo clericus ad tit. sufficientis patrimonii ordinetur.

Hodie autem huic postremi dubii resolutioni, manifeste obstat Constitutio Innocentiana, cujus vigore beneficium debet esse sufficiens, juxta superius dicta.

6. An sub illis verbis edicti, vel cujusvis alterius facultatis, comprehendantur clerici in Urbe commorantes, qui vigore Brevium Apostol. extra tempora nuncupata, extra Urbem promoventur.

Resp. In edicto praefato comprehenduntur etiam clerici, qui vigore Brevium, extra tempora nuncupatorum, extra Urbem promoventur.

Et facta relatione Sanctissimo de praedictis dubiis, eorumque resolutionibus, Sanctissimus praedictas resolutiones benigne approbavit, et easdem in posterum ab omnibus servari mandavit.

F. de Angelis Archiepiscopus.

Urbinate. Vicesgerens. --

His tamen decretis, et edicto non obstantibus, optime animadvertit Romualdus Honoranti in Praxi Secretariae Tribunalis Urbis Vicarii, cap. 16. licite promoveri posse extra Romanam Curiam, absque ullo dictarum poenarum incursu, tam respectu ordinati, quam ordinantis, cum litteris dimissorialibus proprii Ordinarii, hoc impedito, aut ordinationes non habente, a quocunque alio Episcopo, cum, qui quamvis ultra quatuor menses Romae commoratus fuerit, patriam repetierit, non praecise, ut ordines susciperet, sed animo ibi permanendi; cum in hoc

casu nulla intercedat fraus, aut dolus -- Praeterquamquod (sunt verba Honoranti) esset lex nimis dura, et gravosa; saltem respectu ultramontanorum, si post moram per dictum tempus in Urbe habitam, quocunque futuro tempore (proprio Ordinario legitime impedito, vel ordinationes per seipsum agere non valente, uti sunt omnes Abbates, et Priores, qui licet concedere possint literas dimissorias ad ordines, ipsos tamen ordines saltem sacros, per seipsos conferre non valent, sed ad Episcopos viciniore, vel etiam ad alios juxta apostolica privilegia proprios subditos dimittere tententur) ad Urbem accedere pro suscipiendis ordinibus omnino obligarentur: neque credendum est, quod Summi Pontifices ad hoc hujusmodi promovendos cum tanto incommodo, aut dispendio obligare voluerint. --

Animadvertit insuper, hac lege non comprehendi Regulares, multoque minus laicos, nondum prima tonsura initiatos, si ultra quatuor menses in Urbe manserint, et promoveri velint, cum de his nulla mentio fiat in edictis. ☞

CAPUT XXX.

Ordinis Sacramentum iterantes.

Quidam putant, ordinem eundem iterato recipientes, vel ministrantes eidem, incurrere irregularitatem: ita *Archid. S. Anton. et alii apud Sayr. lib. 7. c. 8. n. 27.*, et tenet *Navarr. c. 27. n. 246.* tamen contraria sententia est communis, ut solum procedat in iteratione Sacramenti Baptismi, *Tolet. lib. 1. c. 65. n. 3. Sayr. loco cit. qui plures allegat, Bellét. disquis. cleric. part. 1. §. 4. n. 67.* alii putant, iterantem Sacramentum ordinis incurrere suspensionem latae sententiae; Papae reservatam, ex *c. 1. de secund. nup.* ubi est casus de iterante sacramentalem benedictionem: sed communis sententia docet, ibi esse suspensionem sententiae ferendae, ut dixi verbo *Sacramenta iterantes; et verbo Matrimonium, cap. 2.* est tamen grave peccatum sacrilegii praedicta ordinis iteratio, ut *Turrecrem. in c. Manus 1. quaest. 1.* et puniri debet arbitrio superioris, *dict. cap. 1.*

CAPUT XXXI.

Ordines exercens in censura.

Vide verbo *Censura, cap. 11. 17. et 18.*

CAPUT XXXII.

Ordinem sacrum exercens, quem non habet.

Ex c. 1. et 2. de clerico non ordinato ministrante, ministrans solemniter in ordine, quem non habet, irregularis efficitur.

Amplia primo, ut procedat non solum de clerico, actum ordinis usurpante, sed etiam de puro laico: quia etsi text. et rub. loqui videantur de clerico, decisio tamen, et regula text. non restringit ad solum clericum, sed ibi contingit casus in clerico; et ita tenent *Calder. Palud. Sylv. Tabien. S. Anton. Navarr. Sot. Majol. Valen. et Filiar. allegati a Sayr. lib. 7. de censur. c. 10. n. 6. Suar. disp. 42. n. 10. Borgas. qui testatur de communi, tract. de*

irregul. par. 6. tit. de non ordin. ministr. n. 1. fol. 313. Coninch. disp. 18. n. 45. Avila par. 7. disp. 9. sect. 2. dub. 14. et 15. Filiucc. tract. 20. n. 207. quamvis contrarium teneant alii, quos sequitur *Sayr. ibi, Diaz in praxi c. 12. Layman lib. 1. tract. de irregul. c. 3. n. 3. Barbos. in dict. c. 1. n. 5. Bonacc. de irregular. quaest. 3. punct. 6. num. 1.*

Amplia secundo, ut procedat etiam in usurpante actum, ordini annexum ex institutione ecclesiastica; si tamen sit annexus, tanquam actus ordinis (non jurisdictionis, ut infra dicam) ut sunt multae benedictiones, et consecrationes, quae a sacerdotibus, vel Episcopis fiunt, ut *Suar. n. 7. Filiucc. n. 210. Sayr. lib. 4. c. 16. n. 13. et c. 10. n. 9.* cum aliis, per eum adductis.

Amplia tertio, ut procedat etiam in exercente talem ordinem fecte; v. g. si fingat se sacerdotem, et fecte, sed serio absolvat: quia cum agatur de poena usurpantis, et facientis actum irritum, etiam per actum fictum incurrat in eandem poenam, *Suar. disp. 42. sect. 4. n. 18. et 19. Coninch. n. 48. Cardin. in Clem. religiosis, verbo Ministrare, de privileg. Sayr. num. 5.*

Amplia quarto, ut incurrat irregularitatem diaconus, si solemniter baptizet, aut communionem praebeat sine licentia Episcopi, vel saltem parochi, ubi sit consuetudo, ita apud *Em. Sà ver. Ordo n. 8. Laym. de Euchar. cap. 7. n. 2. et 3.* est communis sententia, et tenet *Bonaccin. tract. de irregul. q. 3. pun. 6. num. 5.*

Amplia quinto, contra *Navarr. c. 27. n. 242. in fin.* ut procedat, etiamsi clericus ministraret, v. g. quae pertinent ad ordinem diaconi, non intendens id facere tanquam diaconus, sed sufficit, si sciat id pertinere ad ordinem diaconi, quem non habet, *Suarez n. 18. et 19. Sayr. n. 7. Layman dict. c. 3. §. 3. requir.*

Limita primo, ut non procedat in usurpante actum ordinis minoris; quia hic actus etiam a laicis ex consuetudine potest exerceri, *S. Thom. in 4. dist. 24. quaest. 2. ar. 2. ad 9. Sayr. lib. 7. c. 10. n. 3. et lib. 4. c. 16. n. 11. cum aliis, Avila dub. 13. cum aliis, Ugolin. de irregul. c. 37. n. 13. Coninch. dub. 6.* quamvis contrarium teneant plures citati a *Sayr. lib. 4. c. 16. n. 11.* et tenet *Suar. n. 15.*

Limita secundo, ut non procedat in usurpante actus alterius facultatis annexae ordini sacro, ut jurisdictionis, v. g. si sacerdos non approbatus absolvat sacramentaliter, vel si non sacerdos concionetur, *Henriq. lib. 14. c. 6. n. 2. litt. X.* ubi in commento plures allegat, et *Sayr. lib. 7. cap. 10. num. 9.* cum aliis DD.

Limita tertio, quod secundum communem sententiam cum tali irregulari, si clericus sit, potest Episcopus dispensare, ut ministret in susceptis, utque beneficium obtineat, si jam erat ordinatus in sacris, ut in *dict. c. 2. de cler. non ordin. Tolet. lib. 1. c. 72. §. 1. in fin. Abb. in dict. c. 2. n. 2. cum Inn.* non autem, ut ascendat ulterius, *Hostiens. et Goffr. in dict. c. 2. Innoc. in c. Dilectus, de temp. ordin. n. 3. Sayr. lib. 3. c. 10. n. 11. Ugol. cap. 37. num. 14.* et veriore hanc testatur *Layman c. 3. §. Porro circa: quod est verum, nisi usurpaverit ordinem sacerdotalem, celebrando missam, vel absolvendo sacramentaliter, Borgas. n. 3.* ut infra dicam.

Adde, quod quando Episcopus dispensat, ut supra, debet eum prius suspendere, seu suspensum relinquere biennio, vel triennio, ex c. 2. citato: potest tamen Episcopus plus, vel minus temporis arbitrari; quia illud biennium, vel triennium ponitur exempli causa ita *Hostien. ibi vers. Vel triennio, Anchar. n. 2. Cardin. not. 1.* qui etiam notant, et dicunt, dispensationem non posse ab Episcopo concedi, nisi poenitentia, vel illius parte peracta, ut patet ex eod. *tex. et c. Ex tenore de temp. ordin. ibi, parte poenitentia peracta, et c. At si clerici §. de adulteriis de judic. et ibi gl. et Butr. not. 2. Cardin. n. 1. Anchar. not. 6. et c. fin. de eo, qui furtive, c. Cum illorum de sentent. excomm. haec autem forma dispensandi servatur de stylo curiae in omnibus irregularitatibus ex delicto contractis Cardin. in dict. c. At si clerici §. De adulteriis, n. 1. not. 1. et in dict. c. 2. de cler. non ord. et constat ex formulis Sacrae Poenitentiariae; quamvis in Sacra Poenitentiaria saepe tempus suspensionis praedictae magis coarctemus poenitentibus ad vitandum scandalum: sic etiam commissarius in isto casu potest illam partem poenitentiae taxare, et moderari ex causa rationabili, etiam ad minimam partem restringendo, ut eum statim absolvere, et dispensare possit, per ea, quae ait *Dec. in dict. §. De adulteriis n. 24. et seqq. cum alleg. et sufficit*, quod sit pars congrua pro loco, et tempore c. *fin. de fur. ibi congrua parte etc.* et quia partis nomine aliquando venit etiam minima pro subjecta materia, *Rebuff. in leg. Nomen filiarum §. Portionis ff. de Verb. sign. et quia hodie omnes poenitentiae sunt arbitrariae, Menoch. de arbitr. cas. 391.**

Limita quarto, quod non incurrit irregularitatem qui bona fide, ex ignorantia exercuit ordinem, quem non habebat, ut colligitur ex c. 1. cit. ibi *propter temeritatem, et cap. 2. ibi usurpare praesumpsit: ita Navarr. cons. 70. de sent. excomm. Ugolin. de irregul. cap. 37. num. 8. Bonacc. in loco cit. num. 1. et num. 7.*

II. Aliqui putant, clericum exercentem ordinem sacrum, quem non habet, incurrere suspensionem ex d. c. 2. de Cleric. non ord. min. ita *Tolet. lib. 1. c. 72. §. 1. in fin. Cardin. in dict. c. eod. tit. sed verius est, hanc non esse suspensionem distinctam ab irregularitate, de qua supra dixi, ut patet ex praedictis.*

III. Missam celebrans, vel sacramentaliter absolvens cum sacerdos non sit, fit suspectus de haeresi et cogendus ab Inquisitore abjurare de vehementi, et degradatus tradendus est curiae seculari puniendus, ex Const. Pauli IV. apud *Majol. lib. 4. cap. 13. n. 1. et ex Constitut. Gregor. XIII. Officii nostri, et ex Constit. Clem. VIII. Etsi alias 81. et ex Constit. S. D. N. Urbani VIII. Apostolatus Officium*, ubi declaravit, eas poenas procedere etiam in minoribus 25. annis, majoribus tamen 20. annis: unde sequitur, quod cum hoc sit crimen depositione dignum, si fuerit notorium de jure, vel de facto, reddit ipso jure infamem, et irregularem, ut dixi *par. 1. cap. 33.*

Et adverte ad intelligentiam hujus Constitutionis Urbani, quod de jure communi minor 25. annis, etiam pro crimine atroci, v. gr. homicidio etc. non potest damnari poena mortis, sed mitiori, seu extraordinaria, (secus tamen pro atrocissimis se-

cundum multorum sententiam) *Ant. Gomez lib. 3. var. c. 1. n. 64. et Avus meus decis. Pedem. 161. n. 4. et 5. ubi testatur de communi sententia, et late probat Farinac. cons. crim. 187. per totum.*

IV. Exercens ordinem, quem non habet, ut supra, potest puniri poena falsi: *Abbas in dict. cap. 1. Anchar. ibid. n. 3. Barbos. in dict. c. 2. n. 3* qui alios allegat, et *Albericus in leg. Eos, in fin. ff. ad leg. Cornel. de fals. per illum text. et Felin. in cap. Tertio loco, n. 1. de probat: unde sententia lata contra eum de crimine falsi, incurrit aliam irregularitatem, ob infamiam juris contractam ex condemnatione in causa publici iudicii, ut dixi verbo Falsum, cap. 1.*

Ex Constit. Bened. XIV. Sacerdos in aeternum 20. Apr. 1744. missam celebrans, ad presbyteratus ordinem non promotus, curiae seculari tradendus est, etiam pro prima vice, praevia degradatione, si alium ordinem suscepit, quamvis unam tantum missae partem celebraverit; si tamen elevationem Hostiae, vel Calicis, seu utriusque peregerit, etiam non prolata consecrationis forma: nec privilegium aetatis minoris annis viginti quinque ei suffragatur, quin condignis poenis a curia seculari afficiatur; dummodo vigesimum annum expleverit juxta ampliacionem factam ab Urbano VIII. Constit. Apostolatus officium, quae hic innovatur: si vero elevationem non peregerit, mitiori poena damnari permittitur.

Eisdem poenis subjiciuntur, confessionem sacramentalem audientes, non promoti ad presbyteratum, si absolutionis formam protulerint, etiam pro prima vice.

Praeterea statuitur, quod licet delictum celebrationis missae non satis plene probatum dici possit, ad effectum deveniendi ad realem delinquentis traditionem brachio seculari, quando testes inducti in suis quique depositionibus singulares dignoscuntur; nihilominus indicia per ejusmodi depositiones acquisita, satis relevantia judicari debeant, ut reus tormentis subjiciatur ad eliciendam veritatem. Fisci vero intentio satis probata intelligatur, si ex extrajudicialibus litteris Ordinariorum rei constet, hunc ad presbyteratus ordinem non fuisse promotum: cui tantum incumbere debeat onus concludenter probandi, se fuisse promotum.

Ex alia ejusdem Bened. Constitut. Divinarum 4. nonas August. 1757. praedictis reis non amplius suffragatur, ut olim, sincera hujusmodi dilectorum, a se patrum confessio, facta judici, cum primum ab eo interrogati fuerint, an sciant, qua de causa carceribus inclusi sint, ad obtinendam promeritae poenae minorationem, scilicet triremium, et carceris in perpetuum loco mortis; sed omnino tradi debent, servatis servandis, brachio seculari, capitali poena puniendi.

CAPUT I.

Papae electi, nondum coronati litteras impugnantes.

I. Per Extrav. Quia nonnulli, de sent. excomm. in fin. excommunicationem, nemini reservatam, incurrunt, impugnantes litteras Papae electi, nondum coronati, si impugnet eo praetextu, quasi

non habeat adhuc plenam potestatem Vicarii Christi Domini; quod est falsum: siquidem coronatio solum pertinet ad solemnitatem, non ad habendam jurisdictionem, sed quasi ad publicationem susceptae dignitatis; *Suar. de censur. disp. 23. sect. 6. n. 1. Azor. par. 2. lib. 4. c. 5. in princ. Augustin. Anconit. de potest. Eccles. quaest. 4. art. 2.* ubi ait, papatum esse nomen jurisdictionis, non ordinis, et eodem momento, quo canonice electio est facta, immediate a Deo confirmari, et *Barbos. alleg. 50. n. 173.* Non tamen incurrunt in istam excommunicationem litteris Papae resistentes alio praetextu, ut subreptionis, aut electionis irritae ob vim, et metum etc. *Navarr. c. 27. n. 147. Suar. ibi n. 2. facit cap. In nomine Domini 23. dist.*

Adde, quod per talem impugnationem impediens executionem litterarum Papae, incurrit etiam excommunicationem latam in *Bulla Coenae Domini c. 13.* et *Bulla Leonis X. quae est 30. Supremi*, dixi verbo *Jurisdictio, cap. 14.*

CAPUT I.

Parochialia jura usurpantes.

I. Usurpantes jura parochialia, incurrunt in excommunicationem Papae reservatam, latam in Bulla in Coena Domini, et in Concilio Tridentino, de quibus dixi, verbo *Usurpatio*: itaque si parochus ministret sacramenta alienis parochianis, animo usurpandi, et acquirendi tale jus suae Ecclesiae, incurrit in censuras latas contra usurpantes jura aliarum Ecclesiarum, ut ibi dixi.

Item ex eodem Tridentino assistens matrimonio alienorum parochianorum, eos scilicet conjungens, vel eorum nuptias benedicens, incurrit in censuras, de quibus dixi verbo *Matrimonium, cap. 1.*

II. In *Clem. 1. de privil.* fertur excommunicatio, Papae reservata contra religiosos, praesumentes clericis, aut laicis Sacramentum Extremae Unctionis, aut Eucharistiae ministrare, vel matrimonia solemnizare, non habita super his parochialis presbyteri licentia speciali: et additur, ut locorum Ordinarii, postquam de tali transgressione constiterit, eos excommunicatos faciant publice nunciari, donec de absolutione ipsorum eis fuerit facta fides; nullo religiosis eisdem super hoc exemptionis, vel alio privilegio suffragante: unde poterunt Regulares citari in tali casu ab Episcopo ad instantiam parochorum, ad dicendam causam, quare non debeant declarari excommunicati, *Roderic. tom. 1. quaest. regul. 56. art. 2. in fin.* de hac materia vide, quae dixi infra verbo *Sacram. cap. 4.*

Limita, quod religiosi non incurrunt hanc censuram, si ministrent alia sacramenta alienis parochianis, quamvis peccent id facientes, *Suar. de censur. disp. 22. sect. 4. n. 13. Filiuc. tract. 15. n. 188. Sayr. lib. 3. c. 29. n. 35. de censur.* neque incurrunt, si bona fide, vel ignorantia crassa, non tamen affectata, id faciant, ob illam particulam, *presumentes*; vel si ministrent dicta Sacramenta cum licentia Episcopi, vel Vicarii generalis, *Filiuc. et Roderic. ubi supra, et Suar. loco cit. et de Sacrament. disp. 72. sect. 2. §. Sed inquires*: multo magis si ex ignorantia facti probabili, verbi gratia ex credulitate probabili, propter dictum personae gravis, et

timoratae asserentis, parochum licentiam dedisse, ut late probat *Lap. alleg. 126.* ubi multas prosequitur causas justae credulitatis: neque incurrit religiosus ministrans Sacramenta ex privilegio Apostolico suis familiaribus secularibus, neque his privilegiis derogatum est per hanc Clementinam, sed privilegiis, ne possint denunciari excommunicati ab Ordinario, *gloss. in dicta Clem. verbo Suffragante, Imola ibi n. 15. Roderic. loco cit. et tom. 3. q. 79. art. 1.* neque incurrunt ministrantes Sacramenta in casu necessitatis, *Suar. de Sacrament. loco cit. §. Sed quaeres, Roderic. ubi supra, Angel. verb. Excommun. 5. casu 12. n. 5. cum Host. et Archid. cap. Quod in te, de poenit. et remiss.* quamvis contra de Viatico teneant nonnulli, quia non est simpliciter necessarium ad salutem, *Navarr. c. 21. num. 25. Sylv. excomm. 7. cas. 14. §. 3. Cardin. in d. Clem. quaest. 1.*

III. Praeterea religiosi, et clerici seculares usurpantes jura parochialia circa ecclesiasticae sepulturae electionem, incurrunt poenas, et censuras, de quibus dixi verbo *Sepultura, cap. 3.*

IV. Decimarum quoque jura parochorum usurpantes, seu impediens religiosi, et alii incurrunt in censuras, de quibus dixi verbo *Decimae.*

CAPUT I.

Parochi, et religiosi Germaniae, non servantes concordiam inter se statutam.

Ex Extravaganti Sixti IV. Vices illius 2. de Tregua, et Pace, incurrunt excommunicationem latae sententiae non tamen reservatam, a qua tamen contrafacientes absolvi nequeunt — nisi de expresso consensu partis laesae, et debita satisfactione praevia. —

CAPUT I.

Parricidium.

I. Parricidium est crimen publicum; unde condemnatus de illo, est ipso facto infamia juris notatus, et consequenter irregularis, ultra irregularitatem contractam ipso facto ex homicidio, *c. Infames 6. quaest. 1. leg. 1. ff. de his, qui not. infam. vide quae dixi verbo Homicidium*: inno si factum sit notorium, contrahitur praedicta infamia juris, et irregularitas, secundum sententiam dicentium, quod omne crimen enorme; depositione dignum, efficit infamem juris infamia: quae est sententia magis communis, ut dixi *part. 1. c. 33.*

II. Adverte, quod de jure civili parricida damnatus ad mortem, privatur sepultura, *leg. 1. Cod. de his, qui parent. occid. Bald. et Salyc. ibi.* plures allegat *Farinac. quaest. 12. num. 14.* sed hodie haec poena in multis locis est correcta, et non denegatur ei ecclesiastica sepultura, *Farinac. num. 15. dict. quaest. 120.* ubi ait in statu Ecclesiae Romanae ita servari: et tenet *Menoch. de arbitr. casu 356. num. 9.* dicens, hoc esse canonico jure conforme, quia poena privationis ecclesiasticae sepulturae ad forum canonicum, seu ecclesiasticum solummodo pertinent: de jure autem canonico cuilibet fidei, etiam scelestissimo, decedenti cum poenitentia, ec-

clesiastica conceditur sepultura, ut *cap. Quaesitum* 13. *quaest. 2. et c. ult. ibi DD. de sepult.* exceptis tamen nonnullis casibus, a jure canonico expressis, de quibus dixi *par. 1. c. 41.* inter quos non reperitur parricidium: ubi tamen dicta poena juris civilis adhuc esset in usu, ita servari deberet, ut *Aloysius de Leo in leg. 1. Codice de cadaver.* nam et potest Princeps supremus constituere, ut cadaver ultimo supplicio affecti (scilicet ob aliquod gravissimum crimen, ut ob parricidium) concremetur; atque adeo omni sepultura privetur, *glos. in dict. c. Quaesitum, verb. In patibulis.*

Quod autem dixi, hodie parricidam non cense-ri privatum ecclesiastica sepultura, intelligas de privatione illa, quae ipso jure infertur; non autem de ea, quae sequitur ad sententiam judicis condemnatoriam ad ultimum supplicium executam: etenim cadavera hujusmodi damnatorum non possunt a quoquam tolli de patibulis, v. g. de furca, et sepulturae mandari, nisi cum licentia Principis (quam tamen licentiam Princeps facile concedere deberet) *per leg. 1. ff. de cadav. punit. et leg. final. Cod. eod. tit. Abb. in c. Ex parte num. 4. et sepult. Ant. Gomez lib. 3. variar. c. ultim. num. 8. et jus canonicum, dicens cadaveribus hujusmodi reorum concedi ecclesiasticam sepulturam, intelligitur si adsit licentia Principis, ita glos. in Clem. 1. verbo Poenitentiae, de poenit. Gomez loc. cit.*

Sed hinc oritur quaestio, si vir parricidium committat in personam uxoris, eam scilicet occidendo, eaque decedat, nulla sepulturae electione facta an sepelienda sit in sepulchro mariti, juxta *c. Unaquaeque* 13. *quaest. 2. et cap. Is, qui §. Mulier, de sepult. in 6.* an potius in sepultura patrum suorum, idest ipsius uxoris, vel in Ecclesia parochiali, juxta distinctionem, quae militat in aliis mulieribus non nuptis, de qua *in dict. cap. Is, qui, et c. Licet pater de sepult. in 6.* respondeo, non esse sepeliendam in sepulchro viri sui: primo, quia vir ipso jure communi amisit jus sepulturae, licet ex aequitate canonica eam consequi possit, ut supra dictum est: secundo, quia cessat ratio *c. Unaquaeque*, cur debeat uxor sepeliri in sepulchro mariti, scilicet quia eorum una fuit mens in vita; nam eo casu constat de hostili animo mariti in uxorem: tertio, quod si uxor post vulnus lethale, sibi a marito inflictum, supervixisset, jure potuisset divortii sententiam oblinere, ut *per Sanch. lib. 10. de matrim. dist. 18. num. 16. Farinac. quaest. c. 143. num. 203. per c. Ex transmissa, et ibi Canonistae de restitut. spoliat.*

Propositiones proscriptae ab Innoc. XI. sub die 2. Mart. 1679, ad parricidium spectantes, sub poenis contra illas docentes, et ad praxim deducentes, quas incurrunt docentes etc. alias propositiones proscriptas, ut in fine Additionis ad cap. 1. verb. Missa, sunt, in ordine prop.

14. Licitum est absoluto desiderio cupere mortem patris; non quidem, ut malum patris, sed ut bonum cupientis; quia nimirum ei obventura est pinguis haereditas.

15. Licitum est filio gaudere de parricidio patris, a se in ebrietate perpetrato, propter ingentes divitias, inde ex haereditate consecutas.

CAPUT I.

Patronatus jus usurpans in Ecclesia libera, et cooperantes.

Vide verbo *Usurpatio c. 2.* et verbo *Vacantia c. 2.*

CAPUT II.

Patronus, usurpans bona suae Ecclesiae, aut impediens a ministris percipi, aut cooperans, aut in fructuum persepitione se ingerens.

Vide verbo *Usurpatio cap. 1.* Vide *Trid. sess. 25. c. 9. et sess. 22. cap. 11.*

CAPUT III.

Patronus, vendens jus patronatus, vel actum praesentationis, aut percipiens turnorum lucra.

Vide verbo *Simonia c. 2.* verbo *Vacantia c. 4.*

CAPUT IV.

Patronus, praesentans cum confidentia.

Vide verbo *Simonia cap. 3.*

CAPUT V.

Patronus, admittens resignationem ad favorem.

Vide verbo *Resignatio cap. 2.*

CAPUT VI.

Patronus, praesentans scienter indignum.

Patronus, praesentans scienter indignum, privatur ea vice jure praesentandi, *c. Cum in cunctis, de elect. Lambertin. part. 1. de jurepatronat. lib. 2. quaest. 10. art. 4. num. 23. Barbosa. in dict. c. Cum in cunctis num. 36.* unde si ex fundatione debebat v. g. praesentari, seu eligi sacerdos, seu presbyter, et praesentavit clericum, pro illa vice non poterit amplius illum, vel alium sacerdotem praesentare, *Rot. part. 2. rec. decis. 216. num. 6. Crescent. dec. 11. de jur. patr.* non tamen incurrit in poenam suspensionis, de qua *in dict. c. Cum in cunctis, Tolet. lib. 1. c. 48. §. 6. Sayr. lib. 4. c. 15. n. 11.* quod est intelligendum de patrono laico: nam habens juspatronatum ecclesiasticum, dum praesentat dicitur eligere, ideo incurrit in illam suspensionem, *Card. in dict. c. Cum in cunctis §. final. n. 1. Riccius collec. 1029. et in praxi resol. 441.* vide de hac re, quae dixi *verb. Electio c. 3.* ubi rem plenius declaravi.

Bened. XIV. lib. XII. cap. 7. num. 6. de Synod. dioec. edit. anni 1775. probat, non omnes patronos, sed tantum ecclesiasticos, praesentantes indignum, excidere pro ea vice jure praesentandi, contra opinionem Auctoris, quam indicat *cap. III. verbo Electio num. 5.*

Circa praesentationem ad Ecclesiam parochialem faciendam a patrono ecclesiastico, notanda sunt responsa ejusd. *Bened.* ad dubia sibi proposita ab Archiep. Florentino in epistola Redditae nobis 9. April. 1746. I. Patronum ecclesiasticum teneri, etiam in foro externo, praesentare ad beneficium curatum

magis idoneum, et magis dignum inter approbatos ab Examinatoribus. II. Episcopus debere beneficium conferre praesentato a patrono, absque eo quod inquirat de illius judicio, si inter examinatos nemo de hoc queratur: si vero sit qui queratur, teneri in dictum judicium inquirere. III. Admittendam esse appellationem in devolutivo tantum, interpositam ab eo, qui se digniorem existimat, et posthabitus est, non retardata possessione praesentati, si Episcopi, et patroni judicium de magis digno conveniat; si vero non conveniat, tunc si quis ex approbatis ab Examinatoribus, et tanquam magis dignus praelectus a patrono, putet se gravatum esse ab Episcopo, et ideo appellat, ejus appellationem operari debere ad effectum suspensionis: et interim ecclesiam parochialem remanere sub aedonomo, donec lis finiatur. ☞

CAPUT I.

Poenitentiariae sacrae officiales munera accipientes.

Vide verbo *Munera* cap. 2.

☞ CAPUT II.

Sacrae Poenitentiariae officiales se intromittentes in expeditionibus prohibitis.

Ex Constit. Pii IV. In sublimi 4. Maii 1562. incurrunt excommunicationem latae sententiae, non tamen reservatam: ac insuper poenam privationis, et ammissionis suorum, nedum officiorum, quae exercent in S. Poenitentiaria, sed etiam aliorum officiorum, et beneficiorum quorumcunque, et inhabilitatis ad illa, et alia, si ausi fuerint, et praesumpserint se intromittere in concessionibus, et expeditionibus, sibi in hac eadem Constitutione interdictis.

Nota I. quod poena dictae privationis, et inhabilitatis, est ferendae tantum sententiae.

Nota II. nomine officialium expressorum in eadem Constit. venire ipsum Cardinalem Majorem Poenitentiarium, Regentem, Correctores, Scriptores, Procuratores, Revisores, Sigillatores, et quoscunque alios Poenitentiariae officio addictos.

Nota III. circa facultates Majoris Poenitentiarii, quas idem Pius reformavit, hodie attendendam esse Constit. Bened. XIV. Pastor bonus 13. Aprilis 1744, quam vide in fine hujus secundae partis. ☞

☞ CAPUT III.

Sacrae Poenitentiariae officiales, secretum violantes.

Ex Constit. S. Pii V. In omnibus 18. Maii 1569. §§. 10. et 19. si violaverint juramentum de secreto servando (quod in admissione ad officium omnino praestare debent, quodque in manibus Majoris Poenitentiarii quotannis iterare debent) vigore cujus nedum personas, sed ne occultos quidem casus in genere, unquam revelare possunt, puniendi sunt iisdem poenis, quibus confessarii, frangentes confessionis sigillum, quas poenas vide in Auctore cap. 4. verb. Confessio.

Hanc Constitutionem refert Auctor c. verb. Munera; nihil autem de hujusmodi secreti violatione loquitur. ☞

☞ CAPUT IV.

Sacrae Poenitentiariae litterarum executores.

Si hae expeditae fuerint pro foro conscientiae dumtaxat, quae tunc clausae mittuntur, earum executores tenentur servare secretum, nec uti possunt scientia ex ipsis habita, ad effectum inquirendi in aliquem de delicto Card. Petra de S. Poenitentiaria cap. 7. num. 26. Imo in iis, quae ad confessarios diriguntur, ex stylo ejusdem Poenitentiariae ipsis injungitur illarum laceratio sub poena excommunicationis, quae tamen non est reservata. ☞

☞ CAPUT V.

Sacrae Poenitentiariae litterarum executionem impediennes.

Ex Constit. Pauli III. 3. nonas Jul. Pontificatus sui an. 15. quam approbavit, et innovavit Julius III. Constit. Rationi congruit 22. Febr. 1550. in qua refert summam ejusdem Pauli Constit. licet non expeditae ob ejus obitum, incurrunt eandem excommunicationem latam a Bulla, legi solita in die Coenae Domini cap. 13. contra impediennes litterarum Apostolicarum executionem; ideoque Papae reservatam: eamque extendit etiam ad consulentes, auxilium dantes, vel favorem quomodolibet praestantes.

Confirmavit praeterea, et innovavit Julius §. 4. quod prius per Sixtum IV. Constit. Quoniam 7. Idus Maii 1484. et postea per dictum Paulum III. statutum, et declaratum fuerat, observarique mandavit, videlicet litteras Majoris Poenitentiarii expeditas juxta styllum Poenitentiariae -- Quae clausae, et confessoribus directae in foro conscientiae tantum, quae vero apertae, et sigillo praedicto pendente, expeditae fuerunt, et in posterum expeditur, nisi in eis verba (in foro conscientiae tantum) apposita essent, in utroque, tam poenitentiali, quam judiciali, et contentioso foro intelligi, et interpretari, ac illis, quibus concederentur, suffragari -- Id autem observari praecepit -- sub eisdem censuris, et poenis, ac inhabilitate, privatione, et confiscatione -- a dicto Sixto inflictis.

Quae autem in specie sint singulae istae censurae, poenae, inhabilitas, privatio, et confiscatio a Sixto inflictae, non satis constat: in citata enim Constitut. Quoniam §. 3. se refert, quoad hic enunciatae poenas, ad aliam suam Constitutionem, quae nullibi reperitur impressa; et in hac legitur dumtaxat expressa poena excommunicationis (nec quidem reservatae) aliae vero enunciantur in genere, ibi -- Mandamus sub excommunicationis, aliisque censuris, et poenis tunc expressis -- et §. 7. -- Omnes, et singulas censuras, et poenas in dictis prioribus litteris nostris contentas eo ipso incurrant. -- ☞

☞ CAPUT VI.

Sacrae Poenitentiariae litteras, et sigillum falsantes.

An hi incurrant poenas falsantium litteras Apostolicas, de quibus supra cap. IV. verb. Fal-

significatio, *discrepant DD. negativam sententiam tenet Navarrus in Manuali cap. 27. num. 62. §. Tertia* -- quia, *ait*, non sunt litterae Papae, sed ejus commissarii, constituti vivae vocis oraculo. -- *Verum contrarium sentit Fagnanus in cap. Ad falsarium 7. de crim. fal. num. 24. ibi* -- Tu autem adverte, quia DD. *in cap. Ex literis de fide instrum.* videntur tenere, poenas falsantium literas Apostolicas habere locum etiam in falsantibus Bullas, et sigillum litterarum S. Poenitentiariae, ut videre est apud *Hostien. ibi num. 6. Jo. Andr. num. 4. ante fin. Bellamer. num. 3. in fin. et Butr. num. 4. ibid. in fin.* quos ita intelligit *Farin. pract. crimin. quaest. 151. n. 24.* -- *Fagnanum amplectitur Ursaya Instit. criminal. lib. 3. tit. 6. num. 1.*

Pro negativa tamen videtur facere, nedium ratio a Navarro allata, sed etiam Constit. Innoc. X. relata ab Auctore pag. 184. num. 4. a quo post confirmationem, et innovationem Constitutionum, et sanctionum circa poenas falsificantium literas Apostolicas, declaratum est, ad quas literas haec falsificatio se extendat, ut ibidem videre est. ☞

CAPUT I.

Pensionem irritam exigentes, vel solventes.

Vide infra verbo *Valor cap. 1:*

CAPUT II.

Pensionem ecclesiasticam non solventes. beneficiati.

I. Ex stylo Curiae in literis reservationis pensionis apponitur illa clausula -- violentes, et eadem auctoritate statuentes, quod ille, vel quicumque alius successor, qui in dictis festivitatibus (scilicet Natalis Christi Domini, seu festo S. Jo: Evangelistae, et Natalis S. Jo: Baptistae) vel saltem intra 20. horas illarum singulas immediate sequentes, pensionem praedictam per eum tunc debitam non persolverit cum effectu, lapsis diebus eisdem, sententiam excommunicationis incurrat. --

II. Item in literis reservationis pensionis ex causa resignationis non solventi pensionem, ut supra, infligitur poena privationis beneficii, cum potestate, et jure regressus, et accessus ad idem beneficium resignanti, ut illius corporalem possessionem per se, vel per alium propria auctoritate possit apprehendere: de his poenis tractant *Azor. part. 2. lib. 8. c. 9. quaest. 4. Suar. de censur. disp. 20. sect. 2. n. 7. et seqq. Castropalao tom. 2. de relig. tract. 13. dis. 1. punct. 11. §. 7. a n. 1. Garz. p. 1. c. 5. n. 581. Gonzal. gloss. 56. num. 54.*

Amplia utramque poenam, ut non evadatur per exceptionem cessionis bonorum cum reservatione congruae sustentationis ex beneficio, *c. Odoardus, de solut.* quia illi beneficio renuntiari solet, et derogatur in iisdem literis; et quia obligatio carnalis excludit dictum beneficium: ita *Castropalao num. 24. cum allegatis.*

Amplia secundo, quod procedunt, etiam non praecedente executione, seu excussione reali bonorum, vel personali per capturam (praerequisita ad sententiam excommunicationis ob civile debitum fulminandam, ex *Tridentino sess. 25. c. 3. cujus de-*

fectu excommunicatio est nulla, secundum aliquos DD. ut tenet *Castropalao dict. pun. 11. n. 3. Sayr. lib. 1. cap. 9. num. 33. Lazarius de monit. sect. 4. quaest. 8. n. 1. Garz. n. 587.* sed verius est, esse injustam, sed validam; et ideo petendam absolutionem, ut declaravit *Sacra Congr. apud Barbosam ad dict. c. 3.* quia debitor hic consensit, et renuntiavit tali beneficio, *Castropalao num. 3.*

Limita, quod licet ex vi verborum incurri videatur (statim atque fuerit mora commissa) ipso facto excommunicationis, et privationis poena, tamen ex stylo Curiae non incurritur, donec pensionarius declaraverit, velle illum incurrere, et Auditor Camerae declaraverit, poenas praedictas incursas esse, *Garz. n. 581. Gonzal. ubi supra, Castropal. n. 1.* et haec declaratio debet esse judicialiter facta, solemniter debitori notificata a iudice procedente: neque sufficit, si declaretur a procuratore pensionarii, si non habeat speciale mandatum, *Garz. et Castropal. ibid.* neque fieri potest haec declaratio ab haerede pensionarii, ut iidem docent, et ante hanc iudicis declarationem non potest pensionarius apprehendere possessionem, seu regredi, *Azor. tom. 2. lib. 8. c. 9. quaest. 4. Castropal. cit. n. 5. Suar. num. 10.*

Limita secundo, quod praedicta excommunicatio, et poena privationis, etiam declarata incursa, non ligat debitorem in foro conscientiae, si non sit in culpa, seu mora, scilicet quia vere non potuit, seu quia non tenebatur solvere ob aliquam justam exceptionem, *Castropal. §. 7. n. 41. Suar. de censur. disput. 20. sect. 2. n. 7. Filiuc. tract. 14. n. 21.* tamen pro foro externo tenebitur declarationem illam servare, ut *Suar. ibi num. 8.*

Limita tertio, quod non potest debitor iste declarari privatus beneficio, nisi prius fuerit declaratus excommunicatus; quia poena privationis beneficii est imposita consecutive, et accessorie ad excommunicationem, ut ait *Cassad. decis. 2. n. 3. de locato*, ita tenent *Castropal. cit. n. 5. Azor. cit. quaest. 4. vers. Item ambigitur, cum Gigan. de pens. quaest. 99. n. 22.*

Limita quarto, quod dictus regressus apponitur accessorie in poenam non solventis pensionem; unde non incurritur, nisi volente pensionario; et intelligitur sub conditione, si pensionarius sit tunc capax talis beneficii: *Rota par. 2. noviss. decis. 119. n. 6. cum ibi cumulatim DD.*

CAPUT I.

Peregrinos, causa devotionis ad loca sancta euntes offendens in persona, vel in rebus.

In *cap. Si quis Romipetas 24. quaest. 3.* habetur -- Si quis romipetas, et peregrinos, et Apostolorum limina, et aliorum Sanctorum oratorio visitantes capere, seu in rebus, quas fuerunt, spoliarentaverit, donec satisfecerit, communione careat christiana -- hanc esse poenam excommunicationis docent *Molina tom. 3. disput. 666. in fin. Cardin. in c. Innovamus de censib.* et alii statim citandi: et quidem hanc esse excommunicationem latae sententiae, significare videtur illud verbum careat, ut de magis communi testatur *Tiraquell. in leg. Si unquam, verbo Revertatur, n. 161. et 166. C. de rer.*

don. tamen in terminis hujus canonis DD. communiter docent, esse sententiae ferendae: ita *Turrecrem. in dict. c. Si quis Romipetas, in princ. Angel. verb. Peregrinus, in princ. Sylvest. n. 1. Armilla num. 1. Molina loc. cit. et idem de hac particula tenet Cardin. in dict. c. Innovamus.*

II. Ex c. 10. *Bullae in Coena Domini*, sententiam excommunicationis ipso facto incurrunt interficientes, mutilantes, vulnerantes, detinentes, capientes, seu depraedantes romipetas, seu peregrinos ad Urbem Romam, causa devotionis, seu peregrinationis accedentes, et in ea morantes, et ab ipsa recedentes; et in his dantes auxilium, consilium, vel favorem: haec igitur excommunicatio est Papae reservata: et nota, quod illud nomen, *accedentes*, hic, ut in favorabili causa, intelligitur statim atque quis a suo domicilio discedit, licet sit adhuc in via, *Sayr. super eod. cap. num. ult. Ugolin. §. 1. cap. 2.*

CAPUT II.

Peregrinantes ad sanctissimum Domini Sepulchrum sine licentia Papae.

Accedentes ad Sepulchrum Domini causa devotionis absque licentia Papae, incurrunt excommunicationem Papae reservatam, *S. Anton. 3. p. tit. 24. c. 30. in fin. Navarr. c. 27. n. 110. Suar. de censur. disp. 22. sect. 6. n. 9. Sanchez in decal. lib. 4. c. 13. n. 9.* Pro hac nullum textum afferunt, sed solum S. Antoninus ait, se ita reperisse in libro Poenitentiariae Summi Poenitentiarum: et id factum videtur, ut cautius illa peregrinatio subeatur, propter gravia animae, et corporis pericula.

Id ipsum legi in quodam antiquo Codice manuscripto, in quo datur facultas Poenitentiarum a dicta excommunicatione absolvendi.

Requiri autem videtur ad eam excommunicationem incurrendam actus consummatus, quod scilicet pervenerint Hierosolimam, seu saltem ad Terram Sanctam, *Bonacc. de censur. partic. disput. 2. quaest. 3. pun. 39. n. 3.* et ita in simili verbum, *accedere*, de actu consummato intelligunt Doctores in c. *Periculoso, de stat. de regul. in 6.* et ita hoc verbum exponitur in c. 2. *ne Clerici, vel Mon. in 6.* quia sumus in odiosis; quamvis secus sit in favorabilibus, ut dixi cap. praec. in fine.

CAPUT I.

Perjurium.

I. Perjurii saepe infamiam juris, et irregularitatem incurrunt, c. *Infames 6. quaest. 1.* regulariter tamen perjurius non est infamis ipso jure, *Felin. in c. Testimonium, n. 20. de testibus, Clarus §. Perjurium, n. 1.* ait communem: itaque sunt assignandi casus, quibus sit ipso jure infamis.

Primus est; si quis violet pacta, vel transactiones juratas, et sit major annis vigintiquinque, *leg. Si quis major, C. de transact.* et hanc poenam incurrat ipso facto ante sententiam, lege notante factum, ut notat gloss. *ibi, et DD. communiter, et Clarus loco cit. et ita tenet Sanctus Thomas 2. 2. quaest. 98. art. 3. ad tertium, Suar. lib. 2. de relig. tract. de juram. c. 19. n. 15. Molina tract. 5. disput. 6. n. 16. late Felin. loco cit. et communem, ait Covarr. in c. Quamvis pactum par. 1. §. 7. n. 4.* requiritur au-

tem, quod actus sit consummatus, et non solum attentatum, seu conatus, *Castren. in dict. leg. Si quis major. et Jas. n. 17.* et requiritur, quod iuramentum fuerit solemne, idest secundum solemnitatem pro foro exteriori receptam, *Archid. et Turrecrem. in c. Quicumque 6. quaest. 1. Henric. in dict. c. Testimonium n. 2.* qui testantur hanc veriore, et magis canonicam sententiam, et *S. Thom. loco cit. Tanner. tom. 3. disput. 5. quaest. 8. n. 5.* et requiritur ad hunc effectum, ut secuta sit sententia declaratoria super tali perjurio, *Seraphin. decis. 1285. in fin.*

Limita, ut non procedat ea poena, quando adest enormissima laesio; quia ea censetur, semper excepta in promissione jurata, *Osasch. decis. Pedem. 40. n. 2.* vel quando prius impetrasset a iudice relaxationem iuramenti ad effectum agendi, quae potest peti, et concedi ex causa, etiam parte non citata, *Afflict. decis. 220. num. 10. Sanch. in decal. lib. 3. c. 21. n. 28. Suar. lib. 2. de juram. c. 41. num. 14. tom. 2. de relig.*

Secundus casus est, quando perjurium accusatoris, vel delatoris conjungitur cum calumnia, et sequitur condemnatio de calumnia, ut dixi verbo *Accusator cap. 1.*

Tertius casus, si quis condemnatur de testimonio falso, vel producto, vel a se facto, ut dixi verbo *Falsum, c. 1.* Nota, quod super infamia, et irregularitate ex perjurio potest Episcopus dispensare, *Tolet. lib. 1. c. 62. §. ult. Sayr. lib. 7. c. 11. n. 15. et c. 12. n. 3. in fin. Abb. in c. Cum te, de sent. et rejud.*

Aliam etiam poenam incurrunt perjurii, nempe, ut repellantur a testimonio perhibendo, c. *Quicumque 6. quaest. 1.* et procedit haec poena contra omnem perjurium, etiam in casibus, quibus non est infamis ipso jure, *Turrecrem. ibi n. 4. versu, ad rationes, gloss. in leg. Lucius, ff. de his, qui not. inf. verbo Debeant, in fin.* admittitur tamen ejus testimonium contra ipsum producentem, *Henric. in d. c. Testimonium n. 10. de test.* sed non ligat ista poena in utroque foro, nisi exceptione testis repellatur: unde si admittatur, validum est ejus testimonium, *Suar. tom. 2. de relig. lib. 3. de juram. c. 10. n. 16.*

Tertia poena est, quod perjurius non admittitur ad jurandum in litem, *Jas. et Doctores in leg. Qui jurasse, §. ult. n. 3. ff. de jurejur. Farinac. dec. 34. n. 4. in collec. contract. et crim.* et procedit de omni perjurio, qui dolo malo perjuravit; secus si ex ignorantia probabili, *Clarus in §. Perjurium, versic. Excusari, Salzedo ad Diaz c. 95. vers. Excusatur,* qui ait, procedere hanc poenam, etiam in casibus, quibus perjurus non sit ipso jure infamis.

Quarta poena est in utroque foro, ut violans pactum, vel transactionem juratam dolo malo cum damno alterius, amittat jus, et actionem ex ea conventionione, seu instrumento, ut rejiciatur a limine judicii; et amittit omne emolumentum ex dicto pacto, seu transactione, ita ut, etiam illius vigore recepta restituere cogi possit ab adversario; at ipse, adversario observare illa, quae ibi promisit, tenetur, *dict. leg. Si quis major, C. de transact. ibi Doctores, Seraphin. dec. 1243. in fin.* Itaque agenti contra pacta, seu instrumenta jurata, vel quietationes, seu apochas juratas, obstat exceptio perjurii, et haec exceptio in quacunque parte judicii

opponi potest, etiam post obtentam absolutionem ad effectum agendi, si jam ante absolutionem agere coeperat contra juramentum: haec omnia late probat *Rot. par. 2. noviss. decis. 54.* sed adverte, quod poena denegationis actionis incurritur ipso facto; obligatio autem restituendi recepta, non inducitur, nisi secuta sententia: si autem ante litis exordium obtinuerat actor absolutionem ad effectum agendi, tunc non obstat juramentum, neque incurrit perjurii crimen, *Rota ibi num. 3.*

Quinta poena, secundum aliquos, ut privetur beneficiis ipso jure: ita tenet *Barbat. in c. Cum non ab homine, col. 2. de judic. per c. Querelam, de jurejur. et tenet Rebuff. de pacif. poss. pag. 37. colum. 2.*, sed magis communis sententia tenet contrarium, ut *Salzedo ad Diaz in praxi, c. 95. vers. Sed privandus*, ubi plures allegat, et *Garz. par. 11. c. 10. n. 167. Seraphin. decis. 1285. in fine.*

Sexta poena est perjurii, ut sit ipso jure inhabilis ad beneficia, et de communi testatur *Clarus §. Perjurium, versic. Item clericus, Bernar. Diaz c. 95. Seraph. dec. 1285. in fin.* sed haec poena procedere intelligenda est in casibus, quibus perjurium incurrit infamiam ipso jure, ut supra recensui: ita *Clarus ibi, Suar. tom. 2. de relig. lib. 3. de jurament. c. 20. n. 5.* scilicet per sententiam declaratoriam, vel condemnatoriam praecedentem, *Seraphin. ibi co cit.* aut quando esset infamis infamia facti ratione perjurii, et esset provisus a Sede Apostolica; quia Papa supponit in litteris morum honestatem provisi *Salzedo ad Diaz ibi lit. D.* cum aliis per eum allegatis.

Ultimo nota, quod crimen perjurii, est mixti fori, *Guidop. quaest. 178.* et de communi testatur *Salzedo ad Diaz c. 95. §. Nec illud:* unde iudex ecclesiasticus potest punire laicum de perjurio commissio coram se, quamvis non possit laicus iudex punire ecclesiasticum, apud *Dianam resol. 60. tract. 1. tom. 2.*

Propositiones proscriptas circa falsum jurantes, vide in fine capitis 2. a me additi, verbo Juramentum pag. 242.

CAPUT I.

Piratae, seu latrunculi maritimi.

I. In c. 3. *Bullae in Coena Domini* ait Pontifex. Excommunicamus omnes piratas, cursarios, et latrunculos maritimos, decurrentes mare nostrum, proprie a monte argentario usque ad Terracinam, et omnes eorum fautores, receptatores, et defensores — vide Expositores hujus cap.

Hoc tantum adverte, quod ad hanc denominationem piratae, seu cursarii, seu latrunculi requiritur exercitium, saltem inchoatum, secundum veriore sententiam, idest, ut coeperit taliter discurre cum intentione exercendi, seu factitandi, et quod jam saltem semel depraedationem fecerit, *Sylv. excomm. 7. num. 56. Tabiena excomm. 5. casu 25. Sayr. lib. 3. c. 7. n. 3. Suar. disp. 21. sect. 2. n. 25. §. Atque idem, Filiuc. tract. 16. n. 74. Ugolin. in dict. c. 3. §. 2. in princ.*

II. Immunitatis loci sacri jus amittunt ipso facto piratae quicunque, sive mare Ecclesiae, sive aliud quodcunque discurrentes; quia latronum pu-

blicorum nomine continentur, *Farinac. de immunit. Eccles. c. 10. n. 149. Alva cap. 1. §. Navigia, de statut. et consuet. Angel. verbo Immunit. n. 17.*

III. Infamiam etiam ipso facto incurrunt piratae, et consequenter irregularitatem; unde neque dignitatem, neque militiam ecclesiasticam, vel secularem possunt obtinere, *leg. 1. et penult. ff. de test. mil. leg. Milit. ff. de rejud. Auth. Navigia, C. de furt. Innoc. in c. Sicut, il terzo, de jurejur. Jul. Ferrettus de re navali, lib. 2. num. 37.*

Adde quarto, quod inservientes piratis saracenis, in eorum scilicet navibus, incurrunt excommunicationem, et poenas, de quibus dixi verbo *Arma, cap. 4. et seqq.*

Limita, ut non procedant dictae poenae contra christianos, inservientes in navibus piratarum ad actiones indifferentes, ut remigando, vela explicando, et similes, si metu gravi ibi detenti, et coacti sint, ut *Navarr. c. 27. n. 63. Suar. de censur. disp. 21. sect. 7. n. 62. Filiuc. tract. 16. n. 76.* nisi in casu, quo magna clades toti reipublicae christianae inferretur, *Suarez ibi:* aut nisi concurrerent ad actum per se malum, ut ad depraedationem, *Filiuc. ibi:* sed de hac re vide Expositores super cap. 7. *Bullae in Coena Domini.*

Vide addita ad c. 8. verb. *Arma* pag. 100.

CAPUT I.

Poculum abortionis praebens.

Vide verbo *Abortus.*

CAPUT II.

Poculum amatorium praebens.

Poculum amatorium praebens, saepe incurrit juris infamiam, et irregularitatem: primo, si inde mors personae amatae sequatur, etiamsi non animo occidendi, sed incitandi ad amorem dederit; quia dabat operam rei illicitae, et periculosae: ideo tenetur de homicidio casuali, et sic est ipso facto irregularis, et puniri potest, et condemnari *leg. Cornelia de sicariis, leg. 3. ff. eod.* unde tanquam judicio publico damnatus, juris infamia notatur, et iterum est irregularis: secundo, etiamsi mors non sequatur, si tamen accessit tali remedio amatorio magica, seu superstitiosa operatio, et de hoc fuerit condemnatus, juris infamiam incurrit, et irregularitatem; *c. Quisquis 2. quaest. 8. c. Constituimus 3. q. 5. Abbas in c. 1. n. 5. de sortil.* tertio, etiamsi nulla adsit operatio diabolica, si tamen attentavit pudicitiam honestae personae, et de hac injuria fuerit condemnatus, erit juris infamia affectus, et irregularis; quia haec est gravis injuria, *leg. 1. §. Ad infamiam ff. de injuriis;* sive civiliter condemnatur, ut ibi, sive criminaliter de crimine stellionatus, ex *leg. Si quis aliquid 2. §. Qui abortionis, ff. de poenis, leg. 3. §. Adjectio, ff. ad leg. Corn. de sicar. Farinacc. quaest. 122.* et quidem si poculum amatorium quis praebuerit, punitur poena trirremium, vel relegationis ex *dict. §. Qui abortionis.*

Crimen poculi amatorii admixta superstitione, est mixti fori, *Abb. c. 1. n. 3. de sortil.* quod si sapiat manifeste haeresim, ad Sanctum Officium pertinet, *Abbas ibid.*

CAPUT III.

Poculum sterilitatis praebens.

De jure communi praebens poculum ad mulierem sterilem reddendam, non incurrit ullam censuram ipso facto, secundum communem sententiam, ut *Henric. in c. Si quis de homicid. n. 2.* et alii Canonistae *ibi*, et *Barbos. allegat. 51. num. 136.* contra *Grillan. de sortil. quaest. 13. n. 7.* *Farinacc. quaest. 122. n. 164.* Et quamvis Sixtus V. in Bulla 87. *Effrenatam*, statuerit, eum incurrere excommunicationem Papae reservatam, et privationem beneficiorum; tamen fuit in his redacta ad terminos juris communis a Gregorio XIV. ut dixi verbo *Abortus*.

Sed neque iste fit irregularis, tanquam homicida ipso facto, *cap. Sicut ex litterarum, de homic. gloss. in c. Si aliquis, eod. tit. et ibi Canonistae, Farin. num. 120. loco cit.* est communis contra *gloss. in c. Perniciose, de poenit. dist. 1. Carreriam 3. part. de homic. et assass. §. 6. Quaero num. 4. fol. 100.*

Neque est irregularis ratione debilitationis membri, idest matricis, quia communis sententia docet, debilitationem membri non reddere debilitantem irregularem, *Toletus lib. 1. c. 76. §. Quarto, qui mortuo*, qui loquitur in terminis: quamvis aliqui DD. contrarium teneant: vide verbo *Membrorum mutilatio c. 1.* erit tamen infamis infamia juris, et consequenter irregularis, si in judicio fuerit condemnatus de procurata sterilitate alicujus foeminae dolo malo, *leg. Cicerio, ff. de poenis*, quia tunc damnatur tanquam de crimine stellionatus propter dolum, et est infamis juris infamia, ut dixi *par. 1. c. 33.* vel quia tunc damnatur actione injuriarum famosa, ut dixi verbo *Injuria c. 1.*

CAPUT IV.

Poculum veneficum praebentes.

I. Propinans alicui venenum, occidendi causa, morte secuta, est irregularis ex homicidio, vide verbo *Homicidium*.

II. Condemnatus de veneficio ex *l. Cornelia, de sicar.* ut *leg. 3. ff. eod.* tanquam publico judicio damnatus, est infamia juris notatus, et irregularis: et procedit etiamsi mors non sit secuta, si tamen conatus devenit ad actum proximum, scilicet applicando venenum *leg. 1. et leg. 3. ff. eod.* vide *Farinac. quaest. 122. a num. 32.*

Imo aliqui tenent, *leg. Cornelia puniri*, etiamsi solum venenum emerit, ut daret: ita tenet *Diaz. in praxi c. 98. num. 2.*

III. Damnatus de veneficio, superstitione admixta, etiam morte non secuta, incurrit infamiam jus, ut damnatus de crimine publico, *Molin. tr. 3. dis. 44. Anton. Gomez tom. 3. variarum c. 1. num. 2. et 4.* nam omnia crimina, quae directe tendunt in injuriam Dei, scilicet contra virtutem Religionis, sunt crimina publica, *Clarus §. 1. praxis, vers. Item omne*, et faciunt, quae dixi *supra c. 2.*

CAPUT I.

Praedicantes dogmata, vel miracula falsa, vel falsas revelationes, aut detractiones de Praelatis.

Ex Bulla Leonis X. 21. *Superna Majestatis*, ex Concil. Later. sess. 11. lata est excommunicatio, et privatio officii concionandi, ipso facto incurrenda, contra concionatores verbi Dei, si adversus infrascripta praecepta venire ausi fuerint.

Primum est, ut evangelicam veritatem, et Sacram Scripturam juxta Doctorum Ecclesiae declarationem pertractent, nihilque adjiciant contrarium, aut dissonum vero sensui Scripturarum, ejusque verbis rite, et sane intellectis, juxta praedictorum Doctorum interpretationem: secundum, ut tempus praefixum futurorum malorum, et adventum antichristi, aut certum judicii diem praedicare non praesumant: tertium, ne alia similiter futura, quasi specialiter sibi revelata dicant, aut alienas, inanesque divinationes asseverent, aut alio quoquo modo tractanda assumant: quartum, ut a Praelatorum, aliorumque superiorum, eorumque status scandalosa detractio absterneant. Hujus Constitutionis, et poenarum explicationem vide *ap. Bonaccin. de censur. partic. dis. 2. quaest. 5. punct. 2.*

Adverte, quod non est prohibitum praedicatori exponere in aliquo Sacram Scripturam, seu deducere ad sensum aliquem, praeter, sed non contra sensum ab Ecclesia, et Sanctis Patribus, et Ecclesiae Doctoribus communiter traditum; quia Scriptura plures habere potest sensus mysticos, et morales, *Azor. tom. 1. lib. 8. c. 2. quaest. 3. Bannes 1. part. quaest. 1. art. 1. dub. 6. Vasq. 1. part. disp. 13. c. 2. Becan. de fide cap. 3. quaest. 6.*

Adverte secundo, quod hae, et aliae poenae latae a Leone X. in Conc. Lateran. a multis DD. dicuntur non fuisse usu receptae: ita *Suar. de censur. dis. 25. sect. 6. num. 8. Filiuc. tract. 15. num. 177. cum Cajet. et Navarr.*

CAPUT II.

Praedicatores, montes pietatis impugnantes.

Vide verbo *Montes pietatis cap. 1.*

CAPUT III.

Praedicatores, decimas ecclesiasticas impugnantes.

Vide verbo *Decimae cap. 3.*

CAPUT IV.

Praedicatio verbi Dei.

In can. *Mulier 29. dist. 23. et cap. Cum ex juncto 12. de haeret. vetita est laicis cujuscunque ordinis, vel meriti censerentur, ut expresse loquitur Gregorius IX. in cap. Sicut 14. cit. tit. quod quidem ita prohibitum est, ut neque Episcopus id munus ipsis committere possit, prout declaravit Congreg. Conc. 23. Jun. 1580. teste Fagnan. in c. Responso 43. de senten. excom. num. 19. nulla tamen in cit. textibus inflicta est poena in eosdem laicos, officium praedicationis usurpantes.*

Clericis vero illud publice, vel privatim usurpare praesumentibus sine auctoritate Ordinarii, interdictum est ab Innoc. III. cap. Excommunicamus 13. §. Quia vero de haeret. sub poena excommunicationis ferendae sententiae, aliisque poenis arbitrio ejusdem Ordinarii. Nisi quam citius resipuerint --.

Id ipsum vetitum legitur a Concilio Trident. in cap. 4. sess. 24. de reform. tam secularibus, quam Regularibus: itaut hi ex cap. 2. sess. 5. praedicare volentes, etiam in propriis Ecclesiis, praeter examen, et approbationem suorum superiorum, teneantur petere benedictionem ab Ordinariis: et contrafacientes ex Constit. Greg. XV. Inscrutabili 5. Febr. 1622. puniendi sint ab Episcopis, tanquam Delegatis Sedis Apostolicae, etiam extra visitationem, censuris, aliisque poenis; sicuti et si praedicaverint in alienis Ecclesiis sine eorundem licentia.

Clem. autem V. Constit. Superna 21. Jun. 1670. statuit, ut iidem Regulares praedicare possint in propriis Ecclesiis, quamvis petitam benedictionem non obtinuerint: non possunt autem, si Ordinarii nedum illam non concesserint, sed etiam contradixerint: qui tamen sine justa, et rationabili causa contradicere non debent: et haec omnia intelligenda sunt, etiamsi Regulares habere voluerint sermonem in quibusvis Oratoriis sui Ordinis coram populo, vel in Ecclesiis, aut ad crates monialium, sibi subjectarum, licet januis clausis, et nullus secularis intersit. Potest autem Episcopus, licentiam concessurus, eosdem examinare, si praedicare voluerint in alienis Ecclesiis, licet nominati fuerint ab Universitatibus, et magistratibus, ac ab immemorabili tempore Episcopi antecessores concedere consueverint licentiam praedicandi absque examine: item suspendere potest licentiam semel concessam ob rationabiles causas etiam occultas, praedicationem concernentes. ☞

CAPUT I.

Presbyterii, et Altarium septa ingredi, ac intra ea manere praesumentes laici tempore divinorum officiorum.

In can. Pervenit 29. de consecrat. dist. 2. qui desumptus est ex cap. 2. Concilii Rhemensis, et can. Sacerdotum 30. qui falso attribuitur Clementi Papae, cum desumptus sit ex Synodo Eugenii II. ac Leonis IV. cap. 33. et in 7. lib. cap. 278. interdictum erat laicis utriusque sexus, et cujuscunque conditionis, ingredi sacrarium, seu presbyterium, et ad altare appropinquare, dum divina officia, et praesertim missae sacrificium, celebrabantur. Eadem prohibitio repetita legitur in cap. Ut laici 1. de vit. et honest. cleric. quod desumptum est ex Conc. Maguntino, et in c. Inhibendum 1. §. Prohibendum de cohabit. cleric. et mulier. quod desumptum est ex Conc. Nannaten. ac renovata decreto Cong. Rituum 1688. relat. a Bened. XIII. tit. 28. de Immunitate cap. 4. Conc. Roma a se celebr. an. 1725. nulla tamen adjecta poena in contrafaciente. Verum cum non satis observaretur, idem Bened. loc. cit. sequentem inflixit ibi. -- Verumtamen, cum adhuc laici quidam in vetita temere nitantur, et ibidem aut stare, aut scamna habere, vel genuflexoria sibi arrogare praesumant; id iterum, juxta Sacrorum Cano-

num, ejusdemque Apostolicae Sedis mentem, sub Ecclesiarum, Regularium etiam, et quomodocunque exemptarum, interdicti poena, ipso facto incurrenda, et Romano Pontifici reservata, inhibemus; mandantes, ut si quae sint pro laicis sacra intra loca praedicta, sedes, scamna, et genuflexoria, illinc auferantur, et removeantur omnino. --

Nota, quod haec poena tantum incurritur, si laici intra dicta septa temere stare praesumant, ut clare inhibitionis verba sonant: quare licet sacerdotes, dum missam celebrant, diligenter curare debeant, ne laici intra presbyterium maneant; non ideo tamen ita mente turbari debent, ut sacrum se facere in Ecclesia interdicta existiment; si casu laicum aliquem ibi manentem videant (dummodo non sint ecclesiarum Rectores.) neque eis constet, quod hoc ille sibi arrogare praesumat: quam quidem animadversionem, certum est spectare ad dictos Rectores, cum ex officio id prohibere teneantur. ☞

CAPUT I.

Procurantes delicta perpetrare.

Saepe jura ferunt censuras, et poenas contra aliquid procurantes, ut dixi verbo Abortus, c. 1. verbo Alienatio c. 2. et 3. verbo Ambitus, cap. 6. verbo Conservator, c. 1. verbo Curia, c. 8. verbo Jurisdictio, cap. 10.

Quando igitur lex punit procurantes, dubitari solet, an requiratur effectus consummatus, an sufficiat conatus, seu sola procuratio: in quo distinguunt Doctores: aut enim actio, scilicet procuratio prohibetur solum accessorie ad aliam actionem, ut principalem, tanquam via ad illam, et tunc requiritur actionis principalis perfectio, Navarr. cons. 20. de sent. excomm. Filiucc. tract. 16. n. 284. ut verbo Abortus, et verbo Conservator.

Aut actio cooperativa, seu procuratio prohibetur propter se, et aequae principaliter, ut quando fertur poena contra solam procuracionem, et non fertur per modum extensionis poenae, latae contra principalem actum, ut extendatur ad conatum, seu procuracionem ut verbo Alienatio, c. 2. et 3. et verbo Ambitus, cap. 6. et tunc non requiritur effectus, seu consummatio actionis principalis; ita Suar. de censur. disp. 23. sect. 4. n. 7. et de fide disp. 24. sect. 1. n. 14. Sanchez in decal. lib. 2. c. 10. n. 9. Sayr. lib. 3. cap. 5. num. 4. Filiucc. tract. 14. num. 16. et 58.

Censetur autem principaliter procuratio prohibita, et punita, quando lex post poenam latam contra actum principalem, per capitulum, seu paragraphum separatum procedit contra procurantes, seu cooperantes, Marius Alterius lib. 5. de excommunic. disp. 21. c. 1. colum. penult. item alii dicunt, si lex punit tale aliquid facientes, et auxiliatores, et consiliatores, tunc censeri aequae principaliter punire: secus si punit aliquid delictum facientes, et in eo auxilium, et consilium dantes: ita gl. in Clem. 1. verbo Defensaverint, de poenis.

Advertendum est autem, quod ubi lex punit procurantem aliquid prohibitum, procurans intelligitur, qui directe illud intendit, seu formaliter, non autem si interpretative tantum, seu indirecte, et consequenter: unde non sufficit, non impedire

cum tenetur, vel alia intentione cooperari: ita *Marius Alterius* tom. 1. disp. 13. lib. 5. c. 2. verbo *Procurare*, *Anchar.* in *Clemen.* 2. de poenis num. 10. *Suar.* disp. 23. sect. 4. n. 7. dicitur autem procurasse etiam qui cooperatur minus principaliter, ut mediator, intercessor, aut aliter ope, et auxilio juvans ea intentione, *Quarantâ* verbo *Simonia* §. *Est et alia*, *Sayr.* lib. 3. de censur. cap. 16. in fin.

CAPUT I.

Proditorium homicidium.

I. **P**roditorie occidens, incurrit poenas homicidae, de quibus dixi verbo *Homicidium*.

II. Qui proditorie proximum suum occiderunt, sunt privati immunitate loci sacri, ex Bulla Gregorii XIV. ut dixi verbo *Immunitas* cap. 1.

Dicitur autem homicidium proditorium, cum quis aliquem occidit incautum, nulla inimicitia aperta praecedente, *Farinacc.* cons. crimin. 131. n. 2. et cons. 178. n. 75. et 77. item si quis alium veneno occidat, *Farinac.* de immun. Eccles. n. 142. et q. crim. 122. n. 4. vide *Sperell.* dec. 23. et 185.

¶ Circa homicidium proditorium, et privationem immunitatis loci sacri, vide *Additionem supra ad cap. 1. verbo Immunitas*.

CAPUT II.

Proditio in principem, vel patriam.

I. **P**roditor principis, vel patriae, incurrit poenas laesae majestatis, de quibus dixi verbo *Majestatis laesae crimen* cap. 1. quod est intelligendum, ut procedat, si sit proditio contra principem supremum, seu rempublicam, habentem imperium supremum; alias enim esset crimen proditionis, vel seditionis, non autem crimen laesae majestatis, *Farinacc.* quaest. 113. num. 4. et 208.

II. Proditor principis non potest coram eo, neque in ejus curia comparere, et si compareat, ei jus non redditur, cap. *Careat* 3. quaest. 9. *Farinacc.* quaest. 116. num. 48.

III. Proditorem principis, et patriae quilibet denunciare tenetur, leg. *Metrodorum*, ff. de poenis *Andr.* de *Isernia* §. 1. quae fuerit prima causa benef. amitt. *Martin.* Laud. tract. de Princ. quaest. 8. *Gigas.* de crim. laesae majest. tit. 3. quaest. 8. in fin. ut etiam filii, et parentes denunciare teneantur ad invicem, *Suarez de cens. disp.* 20. sect. 3. n. 10. *Sayr.* in *Clavi regia*, lib. 12. c. 14. n. 6.

CAPUT I.

 Professio religiosa emissa ante annum novitatus.

Olim antiquo jure, et ex consuetudine Religionum communiter recepta, triennium praecedere debebat ad professionem, c. 3. 17. quaest. 2. *Auth.* De mon. coll. 1. novell. 5. et ita in regula S. Pacomii, ut *Niceph.* lib. 9. c. 14. postea ad biennium novitatus fuit restrictus, c. *Monasterii* 19. quaest. 8. postea ad annum c. *Apostolicam*, de regular. c. *Gonsaldus* 27. quaest. 2. quod quia in aliis Religionibus parum observabatur, fuit hoc

innovatum praecise pro Religionibus Praedicatorum, et Minorum S. Francisci, cap. *Non solum*, de regul. in 6. ubi tamen cautum est, ut professio ante facta, non inducat obligationem illi Religioni, in qua professus est, sed Religioni in genere, id est, ut professio sit nulla; sed resolvatur in votum simplex ingrediendae alicujus Religionis: item statutum ibi est, ut admittentes ad professionem, sint suspensi ipso facto a potestate recipiendi quoscunque ad professionem: deinde id fuit extensum ad omnes Mendicantes tantum: sed per Concil. Trident. sess. 25. c. 15. statutum est, ut in quacunque Religione tam virorum, quam mulierum, professio non fiat ante annum probationis, post susceptum habitum computandum; et professio antea facta, sit nulla, nullamque inducat obligationem ad alicujus regulae observationem, aut alios quoscunque effectus: unde neque obligat Religioni in genere.

Amplia primo hoc decretum, quod debet iste annus computari de momento ad momentum, *Rota recent. par.* 1. decis. 175. n. 6. et plures apud *Dianam resolut.* 57. tract. 2. tom. 2. et debet esse annus continuus, *Sanchez lib.* 5. in decal. c. 4. n. 31. *Rota ibidem num.* 1.

Amplia secundo, quod non sanatur haec nullitas praescriptione quinquennali, de qua *Trid. sess.* 25. c. 19. de regular. quia illud decretum loquitur de impedimento temporali, et non de perpetuo; sed requiritur, ut reparetur defectus novitatus, *Navar. cons.* 16. de regul. *Sanchez de matrim. lib.* 7. disp. 37. n. 32. et 33. *Barbos. alleg.* 104. num. 18. et 20. *Beya resp.* 18. par. 5. pag. 380. *Suar. tom.* 3. de relig. lib. 7. c. 4. n. 9. *Roderic. quaest. regul.* 17. art. 17. tom. 3. qui dicunt *Tridentinum* solum loqui de impedimentis temporalibus jam purgatis, quae per novum tacitum, vel expressum consensum reparari possunt, ut dixi par. 1. cap. 35.

Amplia tertio, ut requiratur novus annus novitatus, etiam cum quis transit ad aliam Religionem, vel monasterium, existens sub diverso regimine, et habens diversas observantias, *Sanchez lib.* 5. in decal. cap. 4. num. 12. cum communi sententia, *Lezana quaest. regul.* tom. 4. verb. *Transitus* num. 13. et tom. 1. c. 22. num. 16. text. in cap. *Abbate Sancti Sylvani* §. *Cum quadam vice*, ibi *Abb. not.* n. 5. de Verb. signific. secus, si esset ejusdem regulae, et observantiae, et sub eodem superiore, ut *Rota decis.* 115. num. 9. par. 2. recent.

Limita primo, ut non requiratur annus novitatus juxta regulam *Cancell.* 59. quando Papa committit executori, ut provideat talem de beneficio regulari, v. g. de abbatia, eo prius in ejus manibus professionem emittente, *Rota dec.* 329. par. 2. recent.

Limita secundo, ut non requiratur annus integer, ubi quis profitetur in articulo mortis, in Religione, habente communicationem privilegiorum, ex privilegio Pii V. ut neque si convalescit, indigeat nova professione, *Beya par.* 4. cas. 32. *Sanchez lib.* 5. c. 4. num. 16. *Diana resol.* 17. tract. 2. tom. 2. et in compend. verb. *Professio* num. 8. *Lezana de reg. par.* 1. cap. 25. num. 59. *Roder. tom.* 3. quaest. 15. art. 16. *Zanard. par.* 2. c. 17.

Et quamvis illud privilegium dicatur a quibusdam, fuisse revocatum a Gregorio XIII. ut tenet *Eman. Sà,* verbo *Religio* num. 56. tamen alii ma-

gis communiter tenent, non fuisse revocatum, ut *Lezana, et Diana loc. cit.* et saltem per posteriores confirmationes privilegiorum, ut concedit *Em. Sà*, censetur revixisse.

Limita tertio, quod si finito anno novitiatus, novitius discedat a Religione, postea denuo petat admitti, non exigitur novus annus novitiatus, *Sanchez num. 34.* quod puto verum, nisi longum tempus intercedat, quo morum mutatio possit contingere, *Sanch. ibi.*

Limita ultimo, quod ex hac reformatione, et decreto Trident. non est extensa poena in *cap. Non solum*, contra superiores Mendicantium, recipientes ad professionem ante annum novitiatus lata, ad aliarum Religionum superiores; imo secundum probabilem sublata est etiam quoad ipsos Mendicantes *Sanch. n. 10.* contra tamen *Suar. de cens. dis. 31. sect. 6. n. 1. Marius Alter. tom. 2. disp. 17. c. 1. col. 9. Bonacc. de suspens. quaest. 8. punct. 5. num. 19.* tenent, non esse sublata; alias limitationes vide apud *Sanch. num. 11.*

Sed quaeres, an interruptatur annus novitiatus, si novitius aliquo tempore maneat extra locum novitiatus cum licentia sui superioris, seu Praelati, habitu retento Religionis, v. g. in domo parentum causa infirmitatis, aut ruri causa recreationis. respondeo primo, si agatur de novitio in laicum recepto non interrupti, ut declaravit *Sac. Congregatio sup. cit. verb. Novitiorum receptio c. 1. n. 2.* si autem agatur de recepto in clericum, duae sunt sententiae: prima est communis Theologorum, quod si ex causa rationabili superiores licentiam concedant, ea intentione, ut interim currat tempus novitiatus, non censetur interruptus; quia moraliter censetur manere in monasterio, qui emanet cum licentia: ita tenent plurimi, quos allegat, et sequitur *Barbosa alleg. 101. num. 28. et Sanchez in decal. lib. 5. c. 4. num. 28. Diana resol. 84. tract. 2. tom. 2. Suar. tom. 3. de relig. lib. 5. c. 14. num. 13.* et facit *text. in c. Insinuante, qui cler. vel vov.* secunda sententia est communis Canonistarum, quod novitiatus tunc interruptatur; quia eo tempore potest occurrere aliqua difficultas, in qua novitius probari, et probare possit: ita de communi testantur *Abb. et Anchar. in c. Ad apostolicam de regul.* tenet *Rota par. 1. recent. decis. 175. num. 2. Sacra Congregatio, relata sup. verbo Novitiorum receptio.* Illud certum mihi videtur, non interrupti per brevem emansionem, per dies paucos, ut sentit *Rota ibi*, scilicet si non ad mensem prope accedat; illud facile admittendum, quod si superior concedat licentiam emanendi, ita tamen, ut intra certum tempus revertatur ad peragendum novitiatum, tunc tempus emansionis, non quidem in totum interruptit, sed suspendit; ita ut non computetur, sed suppleri debeat, et conjungi secundum tempus novitiatus cum priori; sicut si demens, vel furiosus efficiatur novitius medio tempore, *Sanch. dict. cap. num. 55.* multo magis, ut ait *Layman num. 4. tract. de relig. sta. cap. 5. num. 2.* potest superior protelare, seu extendere tempus novitiatus ex causa, ut quia non dedit novitius satisfactionem, *Sanch. num. 21.* quod si vigore Brevis Papae interim profiteretur, esset subreptio.

CAPUT II.

Professio emissa ante annum decimum sextum.

Ex *Trid. sess. 25. de regul. cap. 15.* statutum est, ut in quacunque Religione, tam virorum, quam mulierum, professio non fiat ante annum decimum sextum aetatis completum, et professio ante facta, sit nulla, nullamque inducat obligationem alicujus regulae, vel Religionis, vel Ordinis observationem, aut ad alios quoscunque effectus.

Amplia, quod iste annus debet computari de momento ad momentum, ut dixi *cap. praeced. Diana resol. 57. tract. 2. tom. 2. cum allegat. Rota rec. par. 1. decis. 175. num. 6.* ubi judicavit, professionem nullam ob defectum sex dierum ad complementum sexdecim annorum; et quamvis in favorabilibus dies ultima coepta, habeatur pro completa, ut in usucapionibus, testamentis, libertatibus, et honoribus consequendis; tamen secus in odiosis, ut professione, praescriptione, *leg. Aeliae Sentiae*, vel de adulteriis; quia tunc computatur de momento ad momentum, *Rota ibidem.*

Limita, quod haec nullitas professionis ex defectu aetatis, cum sit ex defectu temporali, potest sanari, seu reparari per ratificationem professionis a professo, purgato impedimento, idest, completa aetate, secundum probabiliorum, et etiam insciis superioribus, secundum probabilem, ut *Sanch. lib. 7. de matr. disput. 37. num. 46. 62. et 64. cum alleg.* ubi ait, quinquennio elapso, esse ipso jure a Papa ratificatam ex parte Religionis, ex *Triden. sess. 25. c. 19. de regul.*

Causa nullitatis professionis ob defectum aetatis, sicut ob metum, aut similia, agitanda est coram Ordinario, et superiore (juxta *Trid. cit. cap. 19.*) ante quinquennium; post quinquennium autem reclamans, non auditur, nisi ex causa a Sede Apostolica restitutus, causa, seu cognitione ab eadem Sede Ordinario commissa, ut *Barbosa alleg. 104. num. 18.* superior autem hic intelligitur immediatus loci, in quo admissus ad professionem, ut patet ex stylo Curiae, et non potest alter sine altero procedere, ac judicare, ut probat *Beya casu 18. par. 4. §. Advertant etiam*, idque probatur stylo Curiae.

¶ Circa probationem super nullitate Professionis vide Additionem ad cap. I. verbo Novitius. ¶

CAPUT III.

Professio emissa, fraudulenter reticito impedimento, non irritante de jure communi.

I. Si novitius in examine reticeat fraudulenter aliquod impedimentum, non irritans professionem, sed impediens admissionem, idest, quo agnito, receptus non fuisset, v. gr. morbum gallicum, vel caducum, aut aliquod grave delictum, seu alium defectum notabilem, multi Doctores dicunt, quod nihilominus post professionem expelli poterit, et ejici a Religione; ut tamen maneat religiosus: ita *Navarr. lib. 3. cons. 40. de regul. Em. Sà verbo Religio num. 34. Sanch. de matrim. lib. 7. dis. 37. num. 53. cum Sorbo, et Vega, Miranda.*

man. tom. 1. quaest. 19. art. 2. in fin. Less. lib. 2. c. 41. num. 62. §. 9. Layman lib. 4. tract. 5. c. 13. num. 1. et alii: quia, dolus dans causam contractui, jus tribuit rescindendi contractum: sed contrarium merito tenet Roder. quaest. regul. 17. art. 9. tom. 1. quem sequitur Sanchez, se retractans in decal. lib. 5. c. 4. num. 58. et facit argumentum a matrimonio carnali ex c. 2. de transl. Episc. quod non propterea contractus matrimonii redditur nullus, aut separationi locus est, si alter conjugum vitium aliquod notabile reticuerit, seu defectum, quo agnito, merito alter non fuisset contracturus. Maxime autem hodie est tenenda haec secunda sententia, propter decretum S. Congregationis de apostatis, et ejectis; de quo infra verbo Religiosus c. 12. et 13. quo statutum est, ut nullus professus ejici possit, nisi sit incorrigibilis, prout de jure communi dicitur quis incorrigibilis, et insuper post annum carceris. Si tamen defectus, quem reticuit, tam gravis sit, ut reddat professum inutilem Religioni, ut non possit servare essentialia regulae, et praecipua illius Religionis in specie, multi dicunt, hunc dolum reddere professionem nullam, quia censetur auferre omnem consensum recipientium: ita Gerson. 2. par. in tractat. quarun. quaest. Alphab. 34. lit. S. Innoc. in c. Cum dilectus, quod metus causa, et sequitur Abb. ibi, et Felin. in c. In praesentia num. 10. de probat. Navarr. cons. 46. de regul. incipit Herus; et Politius in declarat. regulae S. Francisci c. 2. num. 96. Suar. de relig. lib. 2. c. 3. num. 5. tom. 4. et lib. 6. c. 5. num. 3. tom. 3. et exemplificat Suar. et Polit. ibi, de morbo gallico pro Religione Capucinorum; quia non posset habitum illum deferre, neque nudis pedibus incedere sine vitae periculo: sed neque ex hac causa aestimo, professionem nullam de jure communi, propter argumentum a matrimonio carnali, quod non redditur irritum propter quemcunque dolum, vel defectum, nisi in casibus a jure expressis, etiamsi dolus det causam contractui, ut de certa sententia testatur Sanch. lib. 7. de matrim. disp. 18. num. 18. et 19. et de professione tenent gloss. in cap. Sicut tenor, verb. Extra mortem, de regul. et in c. Sicut nobis, Butr. et Abbas, eodem tit. Abbas in c. Ex transmissa num. 2. Cardin. ibi, et Imola num. 3. de renunc. et communem testatur Rota decis. 346. num. 2. in coll. Farin. de contract. et crimin. et Rota decis. 458. num. 2. par. 1. posth. Farin. ubi habes statutum Religionis cujuscunque, etiam Sancti Joannis, non posse inhabilitare alias habilem ad ingressum Religionis, nisi accedat confirmatio Sedis Apostolicae: quia tale statutum est ambitiosum, et tertio praejudiciale, et ait, esse communem sententiam DD.

Verum est, quod si Religio, seu superiores, seu capitulum, ad quos recipere spectat, fuissent novitio protestati, se non intendere, eum ad professionem admittere, seu professioni consentire, si talem patiatur defectum, et ille, eo reticito, seu inficiato, profiteatur, nulla erit professio, et dimittendus erit: quia tunc admissa est professio sub illa conditione, et non aliter, etiamsi illud impedimentum non sit irritans de jure communi, neque ex Constitutione Religionis, specialiter a Papa approbata, Navarr. cons. 26. num. 1. et 11. de regul. Roder. tom. 2. summ. c. 5. num. 2. et quaest. regul. 11. art. 2. tom. 3. Sanchez lib. 7. de matr. disp. 37.

num. 30. Bartol. de Vecchis in praxi novit. dis. 14. dub. 15. num. 6. late Miranda man. par. 1. quaest. 30. concl. 1. Suar. de relig. tom. 3. lib. 6. c. 5. num. 10. et tom. 4. lib. 2. c. 1. num. 29. pag. 431. Lap. alleg. 86. num. 4. et 5. Rota decis. 346. in collect. Farin. de contract. (ubi tamen ait, probari debere protestationem per testes) et in simili de matrimonio carnali, c. Super eo, de cond. appos. Sanchez lib. 7. disp. 18. num. 21. de matrim. Gutier. de matr. c. 89. num. 6. est communis sententia.

Limitatur tamen ab aliquibus haec conclusio, ut procedat, dummodo illa protestatio, et conditionis appositio sit facta in continenti in ipso actu professionis; alias enim, si antecessit ex intervallo, professio censetur simpliciter, et absolute admissa, et a conditione recessum: ut Lauren. Portel. de dub. regul. verbo Novitii qualitas num. 30. sed intelligendum est hoc, ut procedat, quando illa protestatio non fuisset a novitio acceptata, ut in simili de matrimonio carnali, Sanchez lib. 2. dis. 45. num. 19. et communem ait Gutier. c. 52. num. 2. de matrim. et Cevall. commun. contr. comm. quaest. 825. n. 5. sufficit igitur intimatio facta novitio de decreto, seu Constitutione Religionis, declarante, talem conditionem, seu irritationem, etiamsi ea intimatio sit facta ex intervallo ante professionem, ipso non contradicente expresse, Portel. verb. Professio nulla num. 10. et sufficit, quod talis Constitutio fuerit novitio specificie declarata, Bart. de Vecchis ibi cum Bar. in leg. ult. ff. de decretis ab ord. fac. Praepos. in c. Placuit, 38. dist. et sufficit, quod Constitutiones hujusmodi lectae fuerint in refectorio, ipso audiente, Portel. ibi, et Bartol. de Vecchis num. 7. loco cit. et quod sufficiat, admissionem ad professionem factam esse cum tali protestatione tacita, vel expressa, tenent Navarr. cons. 26. num. 11. de regul. Miranda tom. 1. quaest. 30. art. 4. concl. 1. Suar. tom. 3. de relig. lib. 6. cap. 6. num. 10. et tom. 4. tract. 10. lib. 2. c. 1. num. 29. qui ait, sufficere virtualem protestationem, contentam in consensu admittentis conditionato, formato ex praecepto Constitutionum, talem conditionem apponentium.

Illud etiam est certum, quod si Constitutiones, apponentes eam conditionem irritantem professionem ex tali defectu, essent specialiter super tali capite approbatae a Sede Apostolica, irrita esset professio, etiam nulla facta protestatione: non sufficeret tamen approbatio generica Constitutionum illarum, quia non extenderetur ad ea, quae sunt contra jus commune, Navarr. cons. 26. de regular. n. 10. Roderic. tom. 3. quaest. 11. art. 2. Portel. de dub. regul. verbo Professio nulla, Sanch. in decal. lib. 5. c. 4. n. 60. Rota decis. 458. n. 2. par. 1. noviss. Layman lib. 4. tract. 5. de stat. Relig. c. 5. n. 4. quamvis Suar. tom. 4. de Relig. tract. 2. lib. 2. cap. 2. num. 5. dicat esse certum, quod non requiritur specialis approbatio Sedis Apostolicae, si impedimentum sit contra jus canonicum negative tantum, et non positive, Lap. alleg. 86. n. 5.

Sed certum mihi videtur, posse indirecte statui a Religione impedimentum irritans sine speciali approbatione praedicta, prohibendo, et auferendo potestatem admittendi eum, qui habeat tale impedimentum, seu qualitatem, ita Suar. ibi num. 6. pag. 433. similiter certum est, quod impedimenta

irritantia, statuta in limine foundationis Religionis, non requirunt specialem approbationem; quia Constitutiones fundamentales semper exhibentur Sedi Apostolicae, examinanturque ab ea diligenter: consentit *Suar. n. 4.* et expresse docet *Suar. tom. 3. de Relig. lib. 6. c. 11. num. 4.*

CAPUT IV.

Professio criminosi, seu in fraudem fori laicalis.

Vide verbo *Criminosi, cap. 1.*

☞ CAPUT I.

Propositiones in materia tam dogmatum, quam morum, damnatas a Sede Apostolica post Concilium Tridentinum, docentes, aut asserentes.

Incurrunt excommunicationem Papae reservatam, inflictam ab unoquoque Pontifice, a quo proscriptae sunt. Quando autem eas asserentes denuntiandi sint, vide Additionem post Caput 1. verbo Denuntiatio num. IX. pag. 165.

CAPUT I.

Raptorum poenae, necnon clericorum eos admittentium ad Sacramenta, vel oblationes, aut eleemosynas ab eis accipientium.

Vide verbo *Incendiarii cap. 1. et 2. et verbo Sacrilegium, cap. 1.*

CAPUT II.

Raptus mulieris.

Ex Tridenti sess. 24. c. 6. de matrim. inter raptorem, et raptam, quandiu ipsa in potestate raptoris manserit, nullum potest consistere matrimonium: quod si rapta a raptoře separata, et in loco tuto, et libero constituta, illam in virum habere consenserit, eam raptor in uxorem ducere potest: et nihilominus raptor, ac omnes illi auxiliium, et favorem ad raptum praebentes, sunt ipso jure excommunicati, ac perpetuo infames, omniumque dignitatum incapaces; et si clerici fuerint, de proprio gradu decident: teneatur praeterea raptor mulierem raptam, sive eam uxorem duxerit, sive non duxerit, decenter, arbitrio judicis, dotare.

Ex leg. un. C. de raptu Virgin. §. Et si quidem, bona rapientis mulierem, necnon auxiliantium ipso facto in dominium raptae transferuntur, Auth. De rapt. mulier. §. un. vers. Sancimus: si rapta consentiat nubere raptori, matrimonium est nullum, et amittit dominium praedictorum bonorum.

Nota primo, quod poena nullitatis matrimonii raptae consentientis cum raptoře non procedit, si illa sit reposita in libertate, ut supra, ex *Trident.* et contra hoc praedicta lex civilis nihil valet.

Nota secundo, quod secundum probabiliorē sententiam, et magis communem, hodie per jus canonicum, praesertim per *Trid. loc. cit.* abrogata est poena illa amissionis bonorum, quando mulier libere consentit nubere raptori, ut *Sanchez lib. 7. disp. 21. n. 27. de matrim. Farinac. quaest. 145. n. 12. cum multis DD.*

Nota tertio, quod poenae Tridentini procedunt etiam in raptu mulieris inhonestae: seu de poenis juris civilis, *Farinac. n. 153. cum communi.*

☞ *Opinionem Farinacci quaest. 145. num. 153. cui adhaeret Auctor, de jure sustineri non posse probat Ludovicus de Ameno, de delict. et poen. tit. 4. §. 7. num. 31. ibi -- Quia poenae appositae a Concilio, sunt contra veros raptores, eos nempe, quos jus civile decernit reos de raptu; non enim Concilium aliquid stabilit circa erimen, sed supponit illud jam determinatum a lege caesarea, quae non corrigitur ab ecclesiastica, nisi in ordine ad matrimonium, ut supra num. 9. dictum est. Cum igitur jus civile determinet, raptum tunc committi, quando honesta mulier rapitur, nec raptus sit, quando rapitur inhonesta, sequitur, quod poenae conciliares, quae afficiunt veros raptores, non possunt convenire violenter abducenti meretricem, qui raptum non committit; et cum sinus in odiosis, non possunt extendi poenae ultra casum expressum. --*

Nota quarto, quod recipiens suam sponsam consentientem, invitis parentibus, non incurrit poenas juris canonici, nec civilis, *Sanchez disp. 13. n. 15. Farinac. n. 38. et sequent. cum communi*, et in hoc jus civile est correctum a *Trident.* secus tamen, si mulier post sponsalia de futuro matrimonio, mutasset voluntatem, eamque sponsalium poenituisset, et nihilominus rapta fuisset; tunc enim procedunt omnes poenae raptus, ut *Farinac. ibi num. 91.*

☞ *Circa incursum poenarum vide de Ameno loc. cit. a num. 4. ad 9.*

Nota quinto, quod matrimonium contra Trident. decretum, ut supra contractum, nullum est, *Sanch. disp. 13. n. 2. excommunicatio autem ibi est latae sententiae, sed non est reservata, Farinac. n. 21. et Sanch. n. 1. poenam autem infamiae, inhabilitatis ad dignitates, et dejectionis de gradu clericali, idest depositionis, sunt ferendae sententiae, secundum probabiliorē, Sanch. n. 1. disput. 13. Farinac. quaest. 145. n. 18. Filiucc. de imped. matrim. cap. 3. num. 264.*

☞ CAPUT I.

Reincidentia in censuras.

Vide in Auctore part. 1. cap. 24. Respondeo II. pag. 33. et cap. 25. in princ. pag. 38. ac Additiones meas ad cap. III. verbo Absolutio num. IX. pag. 74.

CAPUT I.

Religiosas domos sine licentia erigentes, vel mutant, vel dimittentes.

Ex cap. De Monachis 18. quaest. 2. religiosi, quantumvis approbati a Sede Apostolica, novum monasterium erigere non possunt sine licentia Episcopi loci: et in cap. Auctoritate de privil. in 6. religiosi exempti non possunt Ecclesias, aut oratoria econstituere in loco non exempto sine licentia Diocesani, neque in loco exempto sine licentia Sedis Apostolicae.

II. Ex cap. 1. de excess. Praelatorum in 6. reli-

giosi mendicantes non possunt possessa loca dimittere, vel ad alia se transferre, vel nova suscipere sine speciali Sedis Apostolicae licentia (excipiuntur tamen ibi Eremitae solitarii) unde ex hoc jure requiritur licentia Episcopi, et Papae pro Mendicantibus, ut *Cherubin. super Bulla 9. Greg. XI.*

III. Ex cap. un. de relig. dom. in 6. Regulares mendicantes approbati post Concilium Lugdunense, qui de novo domos ad habitandum recipiunt, vel receptas mutant, vel alienant sine licentia Papae, incurrunt excommunicationem non reservatam.

IV. Ex *Clementina Cupientes, de poenis*, statutum est absolute, ut religiosi mendicantes non possint sine Sedis Apostolicae licentia speciali nova loca recipere, aut jam usque ad illud tempus accepta mutare, aut in alios transferre quaesita, sub poena excommunicationis ipso facto incurrendae, non tamen reservatae.

V. Quia hujusmodi Constitutionibus fuerat per varia Sedis Apostolicae privilegia diversis Religionibus concessa derogatum, *Navarr. cap. 27. n. 144. Suar. disp. 23. de cens. sect. 5. n. 35. Tolet. lib. 1. c. 39. §. Decima, Filiucc. tract. 14. n. 145.* et Regulares iis privilegiis praetendebant; se neque licentia Episcopi indigere in novis locis acquirendis, ut apud *Mirand. tom. 1. q. 33. art. 1. concl. 2. in fin.* Per *Conc. Trident. sess. 25. c. 3. de reg.* statuitur, ne de cetero Regularium loca erigantur sine licentia Episcopi, in cujus dioecesi erigenda sunt: ex quo decreto apparet, fuisse derogatum supradictis Decretalibus, ita ut hodie sufficiat facultas ab Ordinario dioecetano attributa, ut notat *Rota part. 2. rec. decis. 745.*

VI. Clemens VIII. in Bulla 99. *Quoniam ad institutum* 23. Jul. 1603. statuit formam, qua Episcopi talem licentiam concedere possint, et debeant, ad novos conventus erigendos: scilicet vocatis, et auditis aliorum conventuum procuratoribus, et aliis, quorum interest, causa cognita; quod nempe commodum sine aliorum detrimento sustentari possint: alias possint ii, quorum interest, appellare suspensive ad Sedem Apostolicam. Circa quam Constit. Clem. VIII. notat *Rota dict. decis. 745.* solum esse considerandum praejudicium ob diversionem, seu multiplicationem eleemosynarum necessariorum ad sustentationem novi conventus; non autem rationem habendam emolumentorum ex funeralibus, et sepulturis; cum haec sint facultativa: item non censi praejudicium, si fundetur monasterium cum reddito sufficienti.

VII. Decreto Sacrae Congregationis Regularium, jussu Gregorii XV. 1622. die 20. Junii, quae est Constit. 31. Greg. XV. in Bullario, statutum est ne erigantur nova Regularium monasteria, seu domus in quacunque civitate, oppido, aut alio quocunque loco, cum consensu aliorum Regularium intra quatuor milliaria existentium; et quod constet de tali consensu Ordinario; et quod saltem duodecim de familia ibi ali possint: et quod, si ibi intra quatuor milliaria non sint alii Regulares, necessaria sit convocatio, et consensus incolarum; alias appellandum est ad Sedem Apostolicam suspensive: et derogavit omnibus privilegiis contrariis.

VIII. Urbanus Papa VIII. Bulla 25. *Romanus Pontifex*, ann. 1624. die 28. Augusti, statuit, ut

regulares superiores erigere, recipere, fundare, vel instituere, vel coepta finire praesumentes nova monasteria, seu domos sine licentia expressa Episcopi, non ac servata forma Sacrorum Canonum, et Concilii Trid., et praedictarum Constitutionum, seu Decretorum Clem. VIII. et Greg. XV. incurrant poenam excommunicationis (non reservatae) et privationis vocis activae, et passivae, et officiorum, et inhabilitatis ad hujusmodi: et derogavit omnibus privilegiis.

IX. Sacra Congregatio Concilii, Decreto edito de celebrat. Missar. auctoritate Urbani Papae VIII. anno 1625. die 21. Junii, quod est in Bullario Constitutio 43. Urbani VIII. §. 14. statuit, ut si loca deinceps recepta fuerint, seu erecta a Regularibus, in quibus saltem 12. Regulares sustentari non valeant, et actu 12. non habitaverint ibidem, locorum Ordinariis sint omnino subjecta: sed hoc decretum solum procedit in Italia, et Insulis adjacentibus, ut ibi patet.

Adverte primo, quod hodie ex dictis Constitutionibus neque licet Regularibus sine licentia Episcopi, et solemnitatibus praedictis mutare locum etiam in eadem civitate, quia eadem est ratio praejudicii vicinorum, et propter argumentum de toto ad partem, leg. *Quae de tota, ff. de rei vindic. ita Gemin. in dict. c. 1. de excess. Praelat. in 6. Cherub. super Bulla citata Clem. VIII. schol. 1. Portel. de dub. regul. verbo Monasteria, num. 5. Roderic. quaest. 23. regul. art. 7. tom. 1. quamvis Diana resol. 136. tract. 2. tom. 2. cum Miranda, et aliis, dicat, per privilegia concessa Religionibus posse fieri talem mutationem sine licentia Episcopi; neque Tridentinum derogasse privilegiis quoad mutationem, sed quoad novam erectionem tantum: sed non videtur recedendum a priori sententia; quia vero in tali mutatione reperitur erectio, seu fundatio in aliquo novo loco, quod est prohibitum in dicta Bulla Clementis VIII. et Decreto Greg. XV. et Trident. Conc. nisi cum licentia Episcopi supradicta: imo in Bulla Urb. VIII. citata prohibetur sub dictis poenis loca etiam coepta finire; non tamen videtur per supradictas Constitutiones antiquas, et novas, interdictum Regularibus aliquod hospitium recipere, vel domum recreationis: quia in his cessat ratio considerata a Greg. XV. in tali decreto, nempe praejudicium vicinorum, et angustia circa eleemosynas, et sustentationem; cum haec loca sustententur de redditibus conventus principalis, cui accedunt; et ita tenent glossa in dict. c. un. de excess. Praelat. in 6. verbo Habitandum, Cajet. excomm. c. 55. Suar. n. 35. Navarr. n. 144. locis supra alleg. sed neque eis prohibitum est, loca jam cum licentia legitima Episcopi, ut supra possessa, augere, seu extendere, *Lapus allegat. 178. Sylv. excomm. 9. §. 86. Tolet. loc. cit.* nisi talis extensio veteres limites egrediatur, consideratos in priori licentia, juxta decretum Greg. XV. quia sic fieret novum praejudicium aliis religiosorum locis; et dummodo non augeatur numerus Regularium sine licentia: de qua re vide cap. seq.*

Advertendum secundo, quod dicitur de prohibita erectione, seu constructione domus, procedere etiam de conductione domus ad habitandum; quia eadem est ratio; ita *Buratt. dec. 691. n. 15.*

Adverte tertio, quod ob praedictam Constitutio-

nem Urbani VIII. non sufficit tacitus consensus religiosorum, inductus ex eo, quod eis scientibus, et patientibus, nova domus intra cannas praescriptas fuerit erecta, seu conducta: quidquid olim ante istam Constitutionem DD. tenuerint, ut apud *Burratt. ibid. num. 14.*

Advertendum quarto, quod hodie illud certum de omnibus religiosis tam mendicantibus, quam non mendicantibus, eos non posse novas domos, seu monasteria acquirere, nisi cum licentia Episcopi, et consensu religiosorum, intra quatuor millia existentium: sed dubitatur a DD. an hodie requiratur etiam licentia Sedis Apostolicae: et sane si agatur de nova domo a religiosis mendicantibus acquirenda, certum mihi videtur, eam requiri; quia Trident. statuens, requiri licentiam Episcopi, non abrogavit formam a sacris Canonibus supra allegatis statutam in qua pro Mendicantibus exigitur licentia Sedis Apostolicae; sed solummodo addidit novam formam, scilicet licentiam Episcopi obtinendum; non tamen revocavit privilegia nonnullis Mendicantibus concessa, acquirendi novas domos sine alia Sedis Apostolicae licentia, itaut pro illis sufficeret licentia Episcopi, ita docent *Sorbus in compend. privil. verbo Aedificare, in annot. vers. Circa parag. vigesimum, Roderic. tom. 2. quaest. regular. 49. a. 3. in fin. Miranda man. prael. tom. 1. quaest. 33. a. 1. conclus. 3.* cum autem Urbanus VIII. in Constit. praeallegata revocaverit omnia privilegia in hac materia concessa, et statuerit formam sacrorum Canonum etc. in omnibus, et per omnia servari debere; apparet hodie pro Mendicantibus, etiam requiri licentiam Sedis Apostolicae.

De aliis autem religiosis, verbi gr. monachis etc. aliqui DD. absolute dicunt, requiri pro illis etiam Sedis Apostolicae licentiam, ita tenet *Zerola in praxi Episc. par. 1. verb. Monachi, §. 2. Barbosa de potest. Episc. alleg. 26. n. 4.* sed contrarium verius esse puto; quia nullo jure probatur, et tenet *Rota decis. 745. par. 2. recent.* Non obstat primo *c. Auctoritate de privil. in 6.* ubi religiosi exempti non possunt fundare novas Ecclesias sine licentia Sedis Apostolicae; quia respondeo primo, textum loqui, quando exempti vellent construere Ecclesiam, vel Oratorium in loco exempto, tunc enim requiritur licentia Sedis Apostolicae; si autem velint construere Ecclesiam, aut Oratorium in loco non exempto, sufficit licentia Dioecesani: ita ibi in *text. et DD.* propter rationem allatam ibi a *gl. verbo Non exemptis, et verbo Sedis Apostolicae*: deinde respondeo, id non esse extendendum ad foundationem solius domus, si non etiam Ecclesia nova fundetur; quia appellatione Ecclesiae non venit monasterium in odiosis, ut *Joann. Andr. in cap. Clericis, de immun. eccl. Abb. in c. 2. n. 1. de consuet. et alii*, quos sequitur *Cokier de jurisdict. in exemp. par. 4. quaest. 86.* Non obstant secundo sacri Canones supra num. 2. 3. et 4. recensiti; quia respondeo, eos tantum loqui de Mendicantibus, ut notat *gl. et Gemin. in dict. c. un. §. Confirmatos, num. 12. Franc. not. 2. de relig. dom. in 6. Oldrad. cons. 190. n. 1. Miranda quaest. 33. art. 1. cit. Navarr. c. 27. n. 144. in princ. Bonae. de cens. partic. dis. 2. quaest. 8. pun. 1. n. 4. et pun. 2. n. 6.* Non obstat tertio declaratio Sacrae Congregationis, quam refert *Zerola ibi, et Barbos. in remiss. ad cap. 3. Trid. sess. 25. de Regul.* in qua dicitur, monachos non

posse nova monasteria aedificare sine licentia Papae; quia respondeo, mihi non constare authenticae de tali declaratione, et saepe non fideliter allegantur: Non obstat quarto Constit. praedicta Urbani VIII. quae praecipit formam sacrorum Canonum per omnia observari; quia respondeo, id respective intelligendum, idest quoad eos, pro quibus talis forma sit constituta; quia ibi Pontifex intendit confirmare jus commune, non autem jus novum inducere.

X. Si religiosi exempti aedificent Ecclesiam sine licentia Episcopi, talis Ecclesia sic constructa cedit eidem Episcopo dioecesano, non ut in suam habeat, sed ut ipsam, ut alias suae dioecesis regat, et fructus fundorum, quibus fuit ipsa Ecclesia dotata, in utilitatem ejusdem Ecclesiae convertat, *Lapus in dict. c. Auctoritate de privil. in 6. n. 1. Francus ibi super glos. verb. Non exemptis, Gemin. n. 3. Cokier de juris in exemp. par. 1. quaest. 36. n. 1. cum aliis DD.* Hoc autem non procedit, quando exempti aedificant monasterium, seu domum sine licentia Episcopi, ut supra, propriis scilicet expensis, aut alienis, ipsorum intuitu; tunc enim cogendi sunt locum illum alienare, sicut alia, quando ea retinere non possunt, ut dixi verbo *Alienatio, c. 1.* etenim poenae non sunt extendendae, et odia restringenda, ut supra dixi.

¶ Quoad erectionem novorum conventuum regularium virorum, tam mendicantium, quam non mendicantium, intra Italiam, et Insulas adjacentes cum sola Ordinariorum licentia, hodie attendenda est Constit. Inno. X. Instaurandae Idib. Octob. 1652. in qua §. 5. ita statuitur -- verum quia parum est mala praecidere, nisi etiam malorum causa, et radix evellatur, Constit. fel. rec. Bonifacii VIII. *Cum ex eo*, necnon Clementis VIII. *Quoniam ad institutam*, aliorumque Romanorum Pontificum Praecessorum, Nostorum, super erectione novorum conventuum editas, earundem tenorem innovantes, illisque addentes, hoc perpetuo prohibemus edicto, ne deinceps aliquis Regularium Ordinis Mendicantium, vel non Mendicantium, congregationis, societatis, et cujusvis alterius instituti, etiam Societatis Jesu, in aliqua civitate, castro, villa, seu loco, ad habitandum domos, vel loca quaecunque de novo recipere, seu monasteria, conventus, vel collegia incipere, vel fundare praesumat, absque Sedis Apostolicae licentia speciali, plenam, et expressam faciente de prohibitione hujusmodi mentionem, in scriptis, et gratis concedenda, praevia examinatione Congregationis negotiis Episcoporum, et Regularium praepositae: si secus egerint, eo ipso incurrant poenas privationis, et inhabilitatis, ut supra, inflictas: et nihilominus receptiones, foundationes, et erectiones sint ipso jure nullae et invalidae, et domos, ac loca ipsa, et personae in eis degentes, omnimodae jurisdictioni, visitationi, et correctioni Ordinarii loci plene in omnibus subiaceant. --

Idem servari mandavit Innocentius XII. Constit. Nuper 23. Decemb. 1697. sub poena nullitatis foundationis, et subjectionis omnimodae jurisdictioni, visitationi, et correctioni Ordinariorum.

Hic notandum cum Bened. XIV. de Synodo Dioec. lib. ix. cap. 1. num. 9. edit. ann. 1755. quod licet cit. Constit. Instaurandae declaret, necessariam esse auctoritatem Sedis Apostolicae in hujusmodi erectio-

nibus intra Italiam, et Insulas adjacentes; communis tamen hodie, et in tribunalibus recepta opinio est; requiri etiam extra Italiam -- Cum enim (sunt verba ipsius) jam pridem ante Trident. Conc. Regularibus interdicta fuerit novorum monasteriorum acquisitio sine expressa licentia Apostol. Sedis, ut videre est in cap. *Religionum* §. *Confirmatos de relig. domib. in 6.* et in cap. *Cum ex eo de excessibus Praelat. eod. lib. VI.* satis patet, nihil a Trident. Synodo derogatum fuisse Apostolicae Sedis auctoritati, jam praecedenter stabilitae; sed illud dumtaxat statutum fuisse, ut praeter eam, episcopalis quoque auctoritas, et licentia in iisdem erectionibus interveniret --

Sufficeret tamen sola Episcopi licentia, si erigendum esset hospitium pro Regularium, iter habentium commodo, ex tribus Rotae decisionibus ibidem relatis.

Praeter superius, dicta hodie ex decreto Cong. super Disciplina Regulari, transmissio singulis Procuratoribus generalibus 23. Feb. 1717. sufficientia, et subsistentia reddituum conventus, erigendi intra Italiam, Insulas adjacentes, recognosci debet ab eadem Congr. sub poena in superiores, ad quos spectat, privationis vocis activae, et passivae, suspensionis ab officio, et dignitatis, ac perpetuae inhabilitatis ad eadem.

Circa erectionem monasterii monialium, non obstante dispositione citat. cap. 3. Trident. de stylo Curiae est, ut etiam recurratur pro facultate ad Sedem Apostolicam: Fagnan. lib. 2. tit. de officio Ordinar. cap. Grave num. 53.

Notanda etiam est Constitutio Clementis XII. Nobis 1. Maii 1731. quoad foundationes domorum Ordinis mei, ubi §. 3. ad 4. et §. 6. ita statuitur -- Deinum iisdem Clericis Pauperibus Matris Dei, qui a Scholis Pii denominantur, illorumque Praeposito generali, et superioribus, quocunque nomine nuncupatis, concedimus, ut ubique locorum, in suo tamen singulari districtu, domos et conventus regulares juxta Concilii Triden. decreta, pro pueris cujuscunque ordinis, et conditionis, in quibusvis liberalibus disciplinis latinis, et graecis, et scientiis, etiam majoribus, a se instituendis, collegia, seminaria, et convictus ex sola licentia Ordinariorum, nulloque aliarum personarum cujuscunque Ordinis, etiam Mendicantium, et cujuscunque Congregationis Clericorum, Regularium, etiam Societatis Jesu, requisito consensu concedere, fundare, et erigere libere, et licite possint, et valeant: etiam non servata distantia, quae ab Antecessoribus Nostri Romanis Pontificibus ad centum, et quadraginta cannas, sive aliud plus, minus accuratum spatium, ab uno ad aliud religiosorum hominum coenobium, seu conventum servanda praescribitur etc. --

CAPUT II.

Religiosi Praelati, numerum familiae in suis conventibus agentes.

Ex decreto S. Congregationis Conc. de celebrat. Missarum, jussu Urbani VIII. edito, quod est in Bullario ejusdem Urbani num. 43. prohibitum est superioribus Regularium numerum augere religiosorum suae familiae, semel taxatum, et a Sacra

Congregatione approbatum, nisi cum licentia ejusdem S. Congreg. etiamsi praetextu augmenti reddituum (sed hoc decretum solum procedit in Italia, et Insulis adjacentibus): contra facere praesumentes, incurrunt privationem vocis activae, et passivae, et officiorum: hoc decretum corroborat simile decretum *Trid. sess. 25. cap. 3. de reg.*

Hoc Tridentini, et Urbani decretum confirmatum fuit sub iisdem poenis, primum ab Innoc. XII. Constit. Nuper 23. Novemb. 1697. §. 14. deinde ab Innoc. XIII. Constit. Apostolici ministerii 13. Martii 1723. §. 14. super ecclesiastica disciplina in Hispaniarum Regnis: postremo a Bened. XIII. Constit. In supremo militantis Ecclesiae 23. Septemb. 1724. qua in forma specifica confirmatur cit. Innoc. XIII. Constitutio.

CAPUT III.

Religionem non approbatam profitentes.

Nullus potest sine licentia Papae novam Religionem instituere, c. 2. de relig. dom. in 6. et semper fuit necessaria approbatio Ecclesiae, idest Sedis Apostolicae, Vasq. 1. 2. disp. 165. c. 5. n. 48. Sanch. lib. 5. in decal. c. 1. n. 15. 19. 20. Less. lib. 2. c. 41. n. 11. ubi probat, approbationem hanc esse de essentia Religionis: et olim quidem Episcopi approbare poterant, sed ex tacito Papae consensu, Bellarm. lib. de Monachis, c. 4. Miranda tom. 1. q. 3. art. 6. Less. cap. 41. n. 12. sed hodie requiritur expressa approbatio Sedis Apostolicae ex Conc. Later. c. Ne nimia de relig. dom. et ex Conc. Lugdunen. cap. un. eod. tit. in 6. Extrav. Sancta Romana eod. tit. XXII. in quibus statutum, ne quis ingredi possit Religionem non approbatam, neque domum religiosam fundare, nisi de approbatis a Sede Apostolica.

I. Professio facta in Religione non approbata, non est valida, ut professio, sed valet in vim voti simplicis Religionis in genere, scilicet voti de intrando in aliquam Religionem, Less. c. 41. n. 62. Sanchez lib. 5. c. 4. n. 104. Bonif. in Clem. 1. de relig. dom. n. 36. Cardin. num. 8. Suar. de relig. tom. 3. lib. 7. c. 2. n. 3. ubi affert rationem; quia quando professio est nulla ex defectu juris naturalis, ut ob vim, vel metum, tunc neque valet in vim voti simplicis; quando autem est nulla ob defectum juris positivi, valet in vim voti simplicis, exceptis quibusdam casibus, jure positivo penitus illam irritante, ut *Trid. sess. 25. c. 15. de regul.* et alium casum habes, verbo *Novitatus* c. 1. n. 2.

Professionem emittentes, vel ad illam admittentes in Religione non approbata, regulariter nullam censuram ipso facto incurrunt, sed solum in certis casibus, ut *Cajet. excomm. 5. Suar. disp. 23. sect. 6. num. 4. Filiucc. tract. 14. num. 79.*

Primus casus est in Clem. 1. de relig. domib. et Extrav. Ratio recta eod. tit. ubi fertur excommunicatio, ipso facto incurrenda contra mulieres, quae Beguinarum statum sectantur, aut de novo assument; et contra Regulares, qui favent Beguinis, vel inducunt mulieres ad talem statum assumendum, aut super his praebent auxilium, consilium, vel favorem: et in Clem. Ad nostrum, de haeret. explicantur errores in fide Beguinarum, et Beguardo-

rum: quorum secta dicitur in Alemania extitisse, et mandatur Inquisitoribus contra hujusmodi personas procedere.

Nota, quod ista excommunicatio non erat reservata, et non procedit contra Tertiarias, seu Bizocas, aliasve mulieres, cum mutatione habitus, seorsum viventes, ut in *dict. Clem. 1. et Extrav. dicitur, et ibi Canonistae, Suar. de censur. disp. 23. sect. 5. n. 10. Sayr. lib. 3. cap. 33. num. 32.*

Secundus casus in *Extravag. Sancta Romana Joann. XXII. de relig. dom.* ubi reprobatum institutum Fraticellorum, seu fratrum de paupere vita, Bizocorum, seu Beguinorum, aut aliis nominibus nuncupatorum, qui tunc in diversas mundi partes irreperant, et multis erroribus haereticis erant infecti: et praecipitur ibi sub poena excommunicationis latae sententiae, ne quis tale institutum sectetur ulterius, vel ipsum de novo assumere praesumat; et sub eadem poena Episcopis praecipitur, et Praelatis, ne talem ritum, vel habitum concedant sine speciali Sedis Apostolicae licentia: sed neque haec excommunicatio ibi est reservata, *Cajet. excommun. casu 5. Suar. disp. 23. sect. 6. n. 4. Filiucc. tract. 14. n. 79.* neque procedit contra assumptes specialem habitum religiosum, si seorsum vivant, etiamsi esset habitus similis Beguinis, ut dixi supra ad primum casum: neque procederent contra eos, qui hodie novum Ordinem non approbatum invenirent, vel profiterentur, si non intenderent resuscitare praedictos Ordines damnatos, *Cajet. Suar. et Filiucc. ibid.*

Tertius casus in Urbani VIII. Bulla, an. 1631. edita, *Pastoralis Romani*, in qua prohibetur regula, et Congregatio, seu secta Jesuitissarum, sub poena excommunicationis latae sententiae, Papae reservata, itaut jam ingressae teneantur habitum deponere, neque convenire amodo possint ad talem finem spiritualem, sed ut seorsum degant, neque virgines alias de novo admittant; nullusque eis auxilium, consilium, vel favorem praestet, ut pro talibus religiosis se gerant: vota autem a tunc ingressis emissa, simplicia quidem, sed sub conditione, seu intentione futurae approbationis instituti, nulla esse declarantur ibidem: si autem absolute fuissent emissa, valida declarantur, sed relaxantur ex parte, ita ut teneantur istae saltem in seculo manere sub obedientia Ordinariorum, cum observatione votorum paupertatis, castitatis, et obedientiae, cum usu bonorum suorum, et facultate de illis disponendi in vita, et in morte ad pios usus, et transferendi ea ab intestato ad haereditarios legitimos: quod si matrimonium contrahere velint, ea vota idem Urbanus relaxavit ibidem: quod est intelligendum de votis receptarum in eam Congregationem, usque ad eam diem, qua edita est Constitutio, ut patet ex illa.

Profitentes Religionem non approbatam, non gaudent privilegio fori, neque Canonis, neque exemptionis bonorum, *Archid. c. un. de vot. in 6. in fin. Cardin. in Clem. 1. n. 4. de relig. dom. et ibi Bonif. Vitalin. num. 46.* quia non sunt personae vere religiosae.

Collegio, seu conventui religiosorum non approbatorum nihil legari potest, aut donari, aut aliter relinqui, *leg. Collegium ff. de haer. inst. et c. 1. de relig. dom. in 6. ibi Joannes Andreas, Ab-*

bas consil. 55. n. 1. lib. 1. Tuscus verbo Collegium, conclus. 456.

Non sunt igitur ab Episcopis permittenda collegia, seu Congregationes laicorum, vel clericorum, in quibus habitus alteratur, seu novus assumitur, perpetuo gestandus, scilicet distinctus colore, et forma a communi, etiamsi ipsi praetenderent, se nolle esse religiosos, sed seculares, et velletantum piis operibus vacare, et vitae spirituali; quia sine Papae approbatione non licet manere sub umbra Religionis, *gloss. in Clem. 1. de elect. Abb. consil. cit. n. 1. Vitalin. in d. Clement. 1. de relig. dom. tex. in c. Perniciosum 18. quaest. 2.* Non tamen est illicitum collegium, in quo sine speciali habitu vivitur, sed communi laicali, etiamsi ob causam pietatis fiat, seu ex motivo virtutis Religionis; etiamsi velint omnia habere communia, ut in primitiva Ecclesia fiebat, et etiamsi specialem habitum assumant, dum canunt Officia divina tantum, et dummodo nomen Religionum non assumant, et non praedicent, et dummodo obediant parochis, et Episcopis, et honeste vivant: ita *Extravag. Ratio recta, de relig. dom. inter comm. c. Dilectissimis 12. quaest. 1. c. Ad haec de relig. dom. Bart. in leg. 1. ff. de coll. illic. n. 6. Abb. cons. 55. n. 3. lib. 1. Suar. tom. 4. de Relig. tract. 9. lib. 1. cap. 10. n. 10. Genuens. in praxi c. 46. n. 1. et 2. qui n. 3. et 4. addit, Eremitas vagos, qui non subsunt Episcoporum obedientiae, non esse permittendos: et similiter non licet assumere propria auctoritate habitum Religionis approbatam, et seorsum habitare etiam in aliqua eremo; sed ab Episcopo tales cogendi sunt habitum mutare, *Sorbus verbo Tertiarii, §. Tertius insuper, et verbo Habitus, §. 4. et 5.* possuntque sodalitia collegia erigi etiam sine Episcopi licentia, etiamsi causa pietatis, si non intendunt esse ecclesiastica loca, sed laicalia, *Bar. in d. l. 1. Barbos. allegat. 75. n. 24. 26. et 27. per c. Ad haec, de relig. domib. et ibi Barbos.**

CAPUT IV.

Religiosi transeuntes ad aliam Religionem, et Praelati eos admittentes.

Generaliter loquendo, professus in una Religione, non potest transire ad aliam Religionem, sine consensu superioris, *c. Statutum 16. quaest. 3. c. Monachum 20. quaest. 4. Rot. decis. 109. num. 4. par. 2. recen.* nisi ad arctiorem, zelo sanctioris vitae, non ex levitate, temeritate, vel odio; et sine injuria, seu praepjudicio gravi suae Religionis, seu monasterii; et venia a suis superioribus petita, etiam non obtenta; *cap. Licet de regular. et trans. et ibi Canonistae, et Sanch. lib. 6. in decal. c. 7. quaest. 2. et Laym. lib. 4. de stat. relig. c. 6. num. 9.* Transire autem ad aequae arctam, vel laxiorem nemo potest, nisi obtenta licentia a Papa, vel a proprio Praelato cum justa causa, ut *Less. lib. 2. cap. 41. num. 103. Sanch. num. 68. Laym. ibi in cap. Non est, num. 5. et in c. Significatum num. 9. de regul. Azor. tom. 1. lib. 12. cap. 15. quaest. 1. Eman. Sà, verb. Religio. num. 30. Roderic. in summ. par. 2. c. 6. n. 8. Sayr. decis. 55. de regul. Reginal. lib. 18. c. 19. n. 413. qui dicunt, hoc non esse correctum a Trid. sess. 25. cap. 19. de reg.*

In posterum autem cui monasterio acquirat religiosus translatus, *Rota decis. 109. par. 2. recent.* ait acquirere secundo monasterio, si fuit translatio facta, ut fieret filius secundi monasterii, seu secundae Religionis: secus si ad alium finem, v. g. si solum poenitentiae causa; et ibi probat qualiter id cognoscatur. Quoad prius quaesita distingue juxta *leg. Quae legata ff. de reg. jur. ibi Decius*: sed qualiter cognoscatur Religio arctior, docent *Sanch. in decal. lib. 6. c. 7. quaest. 5. Laym. num. 10.* qui concludunt, spectari majorem austeritatem circa silentium, et solitudinem.

Et nota, quod monialis translata ad aliud monasterium, ut illius fiat filia, debet ibi denuo profiteri, nisi sit monasterium ejusdem Ordinis, et observantiae, et dos debet restitui secundo monasterio: haec habet *Rota d. decis. 109. et decis. 115. n. 9.* alia autem bona non restituet, *Rota d. decis. 109.*

I. Ex decreto S. Congregationis Conc. quod habetur in Bullario inter Constitutiones d. Papae Urbani VIII. *num. 26. ibi §. 3.* statutum est, ut nullus permittatur ad arctiorem transire, nisi prius legitime constet superiori, illam Religionem paratam esse eum recipere, et tunc recta via transferatur ad arctiorem: aliter superior praesumens facere, incurrit eo ipso poenam privationis vocis activae, et passivae, et inhabilitatem ad talia: et reservatur dispensatio Papae, privative etiam ad Generalem, et Protectorem, et irritum, et inane decernitur quidquid secus fuerit attentatum.

II. Si quis transeat ad arctiorem, venia non petita, vel ex temeritate, aut levitate, ira, odio, aut contemptu, aliave inordinata passione, professio in secunda, scilicet arctiori, erit nulla, *Rosella, verbo Religio 4. num. 6. Sanch. num. 89. loco cit. Navarr. cons. 52. vel 59. num. 2. de regul. Azor. tom. 1. lib. 12. c. 14. quaest. 6. et Less. lib. 2. c. 41. num. 101. gloss. in c. 2. verbo Monachus 19. quaest. 3. gloss. in c. Intelleximus verb. Curam in fin. de aet. et qual. Innoc. in d. c. Intelleximus num. 2. Host. num. 5. Joan. Andr. in d. c. Licet num. 21. Butr. num. 13. Anchar. num. 12. Abb. num. 10. Zabarr. num. 3. Henric. num. 8. Barbos. num. 31. Lap. allegat. 130. num. 2. et hanc communem esse Canonistarum dicunt Abb. cons. 95. num. 2. lib. 1. et in dict. c. Licet, et Navarr. loc. cit. Mandos. ad Lapum loco cit. lit. K. et Roman. con. 341. qui omnes eam tenent, et probant hoc argumento; quia ratio potissima dictae decret. in c. Licet est illa; quia non debet resisti motioni Spiritus Sancti, vocantis ad arctiorem: qui autem bonum obedientiae contempsit, et dedignatus est licentiam petere a superiore, censendus est non a Spiritu Sancto moveri, sed a spiritu malo, ideo decretalis *Licet* ei non suffragatur, et sic professio remanet nulla, et revocandus est ad primam Religionem, et castigandus, et ita *cit. DD.**

Aliqui tamen dicunt, quod dummodo religiosus transeat vere ad arctiorem, et bono zelo, ut supra, et sine injuria suae Religionis, seu conventus, quamvis defecerit in modo, quia scilicet non petiit licentiam, vel non expectavit responsum; nihilominus professio in secunda Religione est valida, et non potest revocari a superiore primi conventus: ita tenet *gloss. in dict. c. Licet, verb. Licentiam, et ibi Abb. antiquus, Sylv. verb. Religio. 4. quaest. 1.*

§. Adverte 4. Sanctarell. tract. de apostat. c. 3. n. 6. et alii apud eosdem, et apud *Barb. in d. cap. quam sententiam probabilem fatetur Sanch. et Barb. ibi.*

Imo aliqui amplius asserunt, quod dummodo religiosus transierit ad vere arctiorem, non potest revocari, et professio postea facta est valida, etiam si venia non petita transierit, vel temeritate, et cum praejudicio suae Religionis, ita tenet *Suarez tom. 4. de relig. lib. 3. c. 10. num. 22. Bonacc. de claus. quaest. 2. punct. 9. num. 7. Castropal. tom. 3. tract. de stat. relig. dis. 4. pun. 16. §. 4. num. 2.* sed haec sententia nimis laxat habenas: neque a prima sententia in praxi pro externo, seu contentioso foro recedendum puto: neque sufficit licentiam petere, sed debet religiosus iste congruo, et sufficienti tempore expectare responsum, ut possit superior cognoscere, an Religio, ad quam vult transire, si arctior, et an bono spiritu moveatur, et an id fieri possit sine damno, et injuria suae Religionis: quod si superior dicat, non adesse dictas condiciones requisitas, injuste, vel asserat de iis dubitare, poterit religiosus recurrere ad superiorem alium, qui sit iudex competens inter utrumque conventum, ut probatur in *dict. c. Licet, ibi Abb. et Canonistae, et Suar. sup. cit. num. 28. Castropal. §. 3. num. 2. Sanch. num. 35. et 37.*

III. Religiosi transeuntes ad aliam Religionem sine licentia competenti, secundum aliquorum sententiam incurrunt in excommunicationem, et censuras, et poenas latas contra apostatas a Religione, seu ob depositionem habitus: de quibus dixi verbo *Apostasia c. 2. et verbo Habitus c. 2.* ita tenet *Navarr. cap. 27. num. 131. cum Sylvest. et Cajet.* sed contraria est verior; quia neque est apostata, cum discedat solum ab hoc instituto, non a Religione absolute, neque deponit habitum cum periculo evagationis, ut *cap. 2. ne cleric. vel mon. in 6. ita Angel. verbo Religiosus num. 37. Gemin. et Joan. Andr. in dict. c. 2. Abb. in c. Sane de regul. Less. lib. 2. c. 41. num. 102. in fin. per cap. Ex parte, de temp. ordin.*

¶ Clerici Regulares tamen Congregationis de Somascha, ex Constit. Sixti V. Equum reputantes 1. Mart. 1585. transeuntes ad alium quemcunque Ordinem, etiam strictiorem, sine superioris dictae Congr. licentia (Carthusianorum, et Cappuccinorum Ordinibus exceptis) incurrunt tam ipsi, quam illorum receptatores poenam apostasiae, et excommunicationem Papae reservatam.

IV. Religiosi Mendicantes non possunt transire ad aliam Religionem non Mendicantium, sine licentia Sedis Apostolicae; excepto ordine Carthusianorum; alias professio est nulla; et tam transeuntes, quam recipientes incurrunt excommunicationem Papae reservatam, *Extravag. 1. Viam, de regul.*

Sed adverte, quod haec prohibitio, et poena intelligitur de transitu sine justa causa; si enim adsit causa legitima, possunt adhuc superiores ipsi dare suis licentiam transeundi, *Navarr. consil. 56. de regul. Less. c. 41. num. 104. lib. 2. Sanchez lib. 6. c. 7. num. 68. Laym. cap. 6. num. 9.* item adverte, quod licet in illa Extrav. dicatur, neque Majorem Poenitentiarium posse talem licentiam indulgere, hodie tamen ex novis facultatibus eam concedere potest.

¶ Novissime hanc facultatem ei impertitus est

etiam *Bened. XIV. Constit. Pastor bonus* 13. *April. 1744. cum limitatione tamen, ut §. 34. et 35. quam vide in fine Operis.*

Praeterea concedere etiam potest, ut §. 36. -- Transitum ab uno monasterio ad aliud, monialibus tantum, ultra montes existentibus, legitima concurrente causa, in Signatura discutienda, et approbanda; committendo tamen facultatem hujusmodi transitus, admittendi, et exequendi, arbitrio Ordinarii, cum clausulis opportunis pro casuum varietate. —

An autem Mendicantes eligi possint ad praelaturas extra suum Ordinem, vide *ver. Electio c. 9. et 10.*

V. Religiosi, scilicet professi Mendicantium Ordinum, si transeant ad non Mendicantes, etiam obtenta licentia a Sede Apostolica, non possunt habere vocem in capitulo, neque administrationes, neque curam, seu regimen animarum, neque officia quaecunque, sive ut proprio, sive ut vicario nomine, seu vices aliorum gerendo; et in contrarium acta, irrita sunt, non obstante quocunque privilegio, *Clem. 1. de regul.*

Amplia hanc Constitutionem, ut hic nomen officii late accipiatur, unde continet non solum officia cum superioritate, sed etiam alia, quae sunt cum honore (non cum solo onere) ut sacristae, camerarii, oeconomi, praedicatoris, lectoris theologiae, ut *gloss. in dict. Clem. verbo Officia, Anchar. num. 5. Lopus num. 7. Vitalin. n. 74. Barbosa n. 8. Less. cap. 41. num. 105. Sanch. lib. 6. in decal. c. 7. num. 127. et 128.*

Amplia secundo, ut haec Constitutio procedat etiam de Mendicantibus post hanc Clementinam institutis, et approbatis, et non solum ex quatuor Ordinibus Mendicantium, de quibus *c. Religionum, §. Sane, de relig. dom. in 6.* sed etiam de aliis quibuscunque, sive sint Mendicantes ex regula, sive ex Constitutionibus; ita *Azor. tom. 1. lib. 12. c. 14. quaest. 12. Barbos. loco cit. num. 4. Barthol. de Vecchis de admitt. novit. disp. 15. dub. 5. num. 14. et procedit etiam de iis, qui ex privilegio Trid. possunt habere bona in communi, Sanch. num. 115.*

Limita, ut non procedat de transeuntibus ad Carthusianos, ex juris communis dispositione, *Barthol. de Vecchis num. 14. Barbos. num. 3.*

Limita secundo, ut non procedat, quando a Papa conferretur religioso mendicanti praelatura, ut abbatia in Religione aliqua non mendicanti; quia tunc haberet vocem in capitulo, *gloss. in dict. Clement. verbo Inibi, Anch. num. 10. Bonifac. num. 62. Cardin. num. 5. Sanch. num. 122.*

Quoniam autem haec inhabilitas, de qua in *dicta Clem. 1.* est poenalis ob praesumptum ambitum coercendum, ut notant *Vitalin. Cardin. et Anchar. ibi, et Sanch. supra cit.* ideo Sacra Poenitentiaria, supplicantibus superioribus, saepe dispensat cum religioso transeunte, eumque rehabilitat.

VI. Religiosi Mendicantes, si praetextu licentiae verae, vel falsae transeundi ad aliam non Mendicantium, vagentur extra Religionem, sive cum habitu, sive sine habitu, si moniti intra 15. dies non redeant ad suam Religionem, sunt excommunicati, et notarii apostatae denunciandi, *Extrav. Viam, de regul.*

VII. Ex Bulla Pauli III. Julii III. et Sixti V. Fratres Franciscani de Observantia, transeuntes ad Capuccinos, et Capuccini illos recipientes sine licen-

tiae Papae, aut Provincialis, incurrunt excommunicationem, et inhabilitatem ad officia, *Bonacc. de cens. in par. disp. 2. quaest. 8. punct. 3. n. 2.*

VIII. Ex Bulla Leonis X. Unionis, de qua *Sorbus ver. Conventuales fratres in addit. n. 2.* prohibitum est sub poena excommunicationis latae sententiae, ne fratres reformati S. Francisci transeant ad Conventuales, vel recedant ab obedientia suorum ministrorum; et ne Conventuales audeant recipere Reformatos, nisi cum licentia capituli provincialis ob justam causam.

IX. Bulla SS. D. N. Papae Urbani VIII. *Injuncta nobis an. 1628. die 9. Aug.* statutum est, ut religiosi Capuccini non possint transire ad laxiorem sine speciali licentia Sedis Apostolicae in scriptis: ad Carthusianos autem, vel alium Ordinem, scilicet non laxiorem, requiritur licentia ministri generalis in scriptis: alias transeuntes incurrant poenam excommunicationis, et privationis vocis activae, et passivae, et apostasiae, et infamiae ipso facto: sed loquitur contra praesumentes transire contra hanc formam; unde excusat ignorantia non affectata.

X. Fratres Minimi, si recipiant Fratres minores de observantia sine licentia Papae, incurrunt excommunicationem non reservatam, ex Bulla Julii II. *Vival. Candel. verb. Excommunicatio nulli reservata.*

XI. Religiosi Carmelitae discalceati transeuntes ad Carthusianos sine licentia sui superioris, incurrunt excommunicationem ipso facto, ex Bulla Pauli V. et hoc privilegium competit per communicationem aliis quibusdam Religionibus, *Sanchez lib. 6. cap. 7. num. 3.*

XII. Religiosi quicunque, exceptis Carthusianis, recipientes aliquem religiosum Societatis JESU, sine licentia Papae, vel Praepositi generalis, et ipsi tractantes, et dantes eis auxilium, incurrunt excommunicationem, ex Bulla Pii V. ut *Suar. disp. 22. de cens. sect. 5. n. 21. Sanch. loco cit.*

XIII. Ex Bulla D. Papae Urbani VIII. *an. 1635. die 21. Maii, edita an. 1636. die 20. Decemb.* statutum est, ut Regulares quicunque, qui ex suo instituto votum habent, seu juramentum annexum de non procuranda, vel acceptanda extra eorum Religionem dignitate, aut superioritate, transeuntes ad aliam Religionem, etiam cum licentia Papae, aut a Religione sua dimissi, vel ejecti, remaneant adstricti, voto seu juramento praedicto.

Nota circa hanc Constitutionem, quod quamvis Doctores, qui ante illam scripserunt, communiter dixerint, vota supradicta de non procuranda, vel acceptanda dignitate, et alia similia religiosae professioni annexa, ex intentione voventis censi accessoria illi professioni, et per translationem ad aliam Religionem, seu secundam professionem, vel per expulsionem, vel dimissionem, extingui eo ipso, ut *Sanch. lib. 6. in decal. c. 7. n. 87. et c. 9. n. 56. Suar. de relig. tom. 2. lib. 3. de voto, c. 3. n. 7. Vega in sum. tom. 2. c. 86. casu 16. Barbosa in c. Scripturae, n. 2. de voto: etenim hoc votum est institutum pro meliori conservatione status ejusdem Religionis, ut patet ex *Constitut. Soc. Jesu. par. 10. §. 6.* tamen hodie per hanc Constitutionem est inducta praesumptio juris, et de jure, quod dicta vota censeantur principaliter ob cultum Dei,*

et absolute emissa, et non restricta ad praesentem statum illius Religionis in specie; alias autem causas, ut bonum Religionis illius etc. praesumi impulsivas, seu secundarias, seu conditionem, sine qua non; et consonat *cap. Ex parte, il secundo, de convers. conjugat. c. Magnae, de voto*: in quibus juri- bus apparet, jus canonicum semper praesumere vota ob aliquam causam extrinsecam emissa, esse emissa principaliter ob cultum Dei; et ideo non cessare, cessante dicta causa extrinseca, de qua re vide *Sanch. in decal. lib. 4. c. 2. n. 38. et 42. et Canonistas in capitulis cit.*

Haec autem, quae dixi de juris praesumptione, intellige quoad eos, qui ante Constitutionem voverunt, non habentes absolutam intentionem: nam de cetero isti religiosi implicite censentur, et debent vovere intentione absoluta, et non restricta ad praesentem statum, ob Constitutionem supradictam.

Novissime, quaestione suborta circa potestatem dispensandi, et relaxandi votum hujusmodi de non procuranda, vel acceptanda dignitate, seu praelatione extra suam Religionem; et circa potestatem illud votum irritandi, seu praeceptum faciendi eidem religioso de acceptanda dignitate extra suum Ordinem, seu alias a dicto voto liberandi; idem S. D. N. Urbanus VIII. alia Constitutione edita anno 1643. die 26. Febr. Horum, dignitatumque, declaravit, talem potestatem soli Romano Pontifici esse reservatam, privative ad quoscunque alios, sive superiores Religionum, etiam Generales, et capitula etiam generalia, sive Nuntios Apostolicos, Protectores, Legatos etiam de latere etc. et privative ad quoscunque, habentes privilegia a Sede Apostolica vota commutandi, dispensandi, relaxandi; declarans, haec privilegia ad illud votum minime extendi: non obstantibus etiam quibuscunque Constitutionibus Apostolicis, etiam conciliari- bus, consuetudinibus, privilegiis, quacunque causa, vel instantia, in quacunque verborum forma concessis.

Rationes autem hujus declarationis in eadem Constitutione tres indicantur: prima, quia illud votum, vel est solemne, quatenus in quibusdam Religionibus emittitur in ipsa professione simul cum tribus votis essentialibus; vel etiamsi ante, vel post professionem in aliis Religionibus emittatur, efficaciam habet voti solemnitis, cum sit pars integralis illius, ejusque accessorium (etiamsi secundum se sit votum simplex) ita *Suar. tom. 4. de Relig. tract. 8. lib. 2. c. 12. a. n. 19. Castropalao. tom. 3. tract. de stat. Relig. dis. 5. pun. ult. a. n. 1.* secunda ratio est, quia superior regularis non potest subdito praecipere id, per quod subditus eximitur ab ejus obedientia, quod est contra regulam; neque potest illi praecipere ea, quae sunt praeter, vel supra regulam, ut episcopatum acceptare, *Less. lib. 2. c. 41. n. 76. §. Hinc sequitur, Sanch. in decal. lib. 6. c. 2. n. 49. cum multis DD. et Suar. tom. 3. de relig. lib. 1. c. 12. n. 3. et lib. 10. c. 3. n. 12. et c. 8. n. 5.* et ita in Constitutionibus nostrae Societatis expresse habetur, neque Generalem posse licentiam, seu consensum praestare acceptandi dignitatem extra Societatem contra illud votum, nisi Sedis Apostolicae obedientia ipsum compellat, ut *par. 9. c. 3. §. 13. et c. 4. n. 5.* dicitur, Societatem, seu Con-

gregationem generalem non posse Generali Praeposito assensum praestare acceptandi praelationem extra Societatem, nisi Sedis Apostolicae obedientia compellat, et *cap. 5.* exponit, nisi Sedis Apostolicae obedientia talis interveniat, quae sub peccato obliget; et idem docet *par. 10. cap. 1. in declaratione marginali lit. A.* tertia denique ratio affertur in *dict. Urb. VIII. Constit.* quia cum illud votum emit- tatur secundum Constitutiones Religionis a Sede Apostolica approbatas, cum clausula irritante; per hoc manus omnium inferiorum ligatae, sunt, *Felin. in c. Cum accessissent n. 7. de constit. cum communi DD.* Ex quibus hodie reprobata est doctrina aliquorum DD. ut *Henriq. quem allegat, et sequitur Roderic. quaest. reg. 57. ar. 1. in fin. tom. 2.* dicen- tium, posse Praelatum regularem praecipere suo subdito, ut episcopatum acceptet, non obstante voto praedicto; quae quidem sententia erat contra communem; vide *Sanch. in decal. lib. 4. c. 8. n. 38.* nec obstat illa generalitas verborum voventis, nisi *coactus praecepto ejus, qui mihi de jure praecipere potest*; qui intelligitur de eo, qui praecipere potest, non quomocunque, sed in subjecta materia, de qua vovetur, ut late *Everar. in topic. loco 93. a subjecta materia, ita Sanch. ibi.*

CAPUT V.

Religiosi fugitivi, et Praelati eos non requirentes.

I. De jure communi nulla est censura, seu poena latae sententiae contra religiosum fugitivum, nisi ratione depositionis habitus, ut dixi *verbo Apostasia c. 2. et verbo Habitus, c. 2.* tamen pro foro externo puniri possunt etiam ab Episcopis, ut apostatae praesumpti, *Trid. sess. 25. c. 4. Sanch. lib. 6. opusc. c. 9. dub. 2. num. 9.*

Constitutiones quoque diversorum Pontificum, punientes religiosos manentes extra claustra, sine licentia, intelliguntur de emanantibus animo apostatandi, *Roderic. quaest. regul. 30. art. 4. tom. 1. Sanch. lib. 6. in dec. cap. 8. num. 10.*

II. Praelati, et superiores tenentur annis singulis suos fugitivos requirere, et reducere: de qua re vide *infra cap. 14.*

Nota, quod neque licitum est Regularibus fugere, ut evadant poenam carceris perpetui, vel triremium, etiamsi id faciant animo recurrendi ad superiorem, pro gratia obtinenda, *Diaz in praxi, c. 137. vel 140. Sanch. opusc. lib. 6. c. 4. dub. 11. et dub. 12.* cum communi, et in *decal. loco citato cap. 8. num. 13.* cum magis communi.

Limita, quod possunt fugere, ut mortis poenam evadant, vel mutilationis, *Sanch. in decal. loc. cit. num. 12. et 15.* cum multis Doctoribus: item potest religiosus fugere, ut evadat carcerem injustum, vel supra humanum modum rigidum, ut *Salzedo ibi, §. Est tamen, Sanch. in decal. loco cit. n. 14. et opusc. loco citato dub. 11.* item potest fugere, quando injuste vexatur a superiore locali, si non animo evagandi, fugiat, seu recurrendi ad Praelatum, seu superiorem mediatum, ut sibi provideat; dummodo vexationis injustitia sit liquida, et non possit prius petere a Praelato suo mediato licentiam ad eum accedendi, *leg. Si quis sit fugitivus, ff. de aedil. edic. Sanch. in decal. loco cit. lib. 6. c. 8.*

num. 17. cum communi; et ita intelligunt Trident. sess. 25. c. 4. multi, quos allegat, et sequitur *Diana resolut.* 56. tract. 2. tom. 2. *Sanctanel. tract. de Apostas.* c. 3. dub. 1. num. 11. et addit *Diana resolut.* 115. tract. 2. tom. 2. et *Portel.* verbo *Habitum*, num. 3. *Sanchez* n. 41. *ibid.* posse etiam tunc habitum in via dimittere, si aliter non possit sibi consulere.

CAPUT VI.

Religiosum peregrinum sine patentibus accedentem. Regulares excipientes.

Ex Bulla Sixti V. *Cum de omnibus* 71. §. 7. habetur, quod quia sub habitu religioso saepe ban- niti, et alii criminosi se occultant, ut facilius delinquant, ideo prohibetur, ne quis Regularis ex una ad aliam provinciam sui Ordinis transeundo, etiam in itinere, intra aliquod monasterium, seu domum, seu locum alterius provinciae ad habitan- dum, vel ad hospitandum recipi possit ad modi- cum tempus, nisi literas obedientiae, seu com- mendatitias superioris loci, ubi residebat, secum deferat, atque exhibeat; vel nisi ita cognitus sit ab iis, apud quos divertit, ut de ejus persona nullus omnino locus dubitandi relinquatur: alias recipientes incurrunt poenam privationis vocis activae, et passivae, officiorum, graduum, et digni- tatum, et inhabilitatem ad talia perpetuam: et contra religiosos, hujusmodi literis carentes, Or- dinarii locorum procedere possunt, tanquam con- tra suspectos delictorum, et eos tandiu in carce- re detinere debent, donec certa de eis notitia ha- beatur.

Deinde idem Pontifex in alia Bulla, *Ad Roma- num* §. 19. extendit dictam Constitut. ut procedat non solum de religiosis itinerantibus de una pro- vincia in aliam, sed etiam de uno ad alium locum ejusdem provinciae; et non solum divertentibus ad loca ejusdem Religionis, sed etiam alterius Ordinis.

De hac re tractat *Roderic. quaest. regul. tom. 1. quaest. 6. art. 10. et quaest. 30. art. 7.* ubi ait, suffi- cere ad evitandas poenas hujus Constitutionis, si religiosus admittendus, fuit praecognitus per in- terrogationes, et informationes ab eodem desum- ptas: alias etiam ponit limitationes ad hanc Bullam eodem art. 7.

CAPUT VII.

Religiosi Romam accedentes sine licentia competentis.

Ex Bulla 60. Clementis VIII. edita an. 1599. die 25. Junii reformationis Regularium, *Nullas omnino*, §. 23. Regulares non possunt Romam pe- tere sine Protectoris, vel Generalis, vel Provin- cialis licentia: sed Provincialis non potest talem licentiam dare, nisi ob bonum totius provinciae, ut in Bulla alia ejusdem Clementis, edita an. 1601. die 20. Martii: alias Romam accedens, scilicet in- trando sine licentia, ut supra, incurrat poenam pri- vationis vocis activae, et passivae ad biennium, Pa- papae reservatam, privative ad ipsum Generalem, et

Protectorem, ut in *d. Bulla anni 1601.* Igitur haec poena biennio tantum durat, et postea per se cessat, ut in *dicta Bulla anni 1599.* §. 23.

Amplia ex *Trident. sess. 25. c. 4. de regul.* ut re- ligiosi non possint Romam accedere sine illa licen- tia, etiam praetextu ad superiores suos accedendi, nisi ab eisdem, ut supra, vocati fuerint; alias pos- sunt tanquam Apostatae puniri, etiam ab Ordina- rio loci.

Sed limita, ut non procedat, quando recurre- rent causa gravaminis manifeste injusti, et non pos- sent alia via sibi consulere; tunc enim non incur- rent in poenas praedictas, ut dixi supra, cap. 5. in fin. sic S. Antonius de Padua, cum injuste vexa- retur a F. Elia, Generali sui Ordinis, qui eum car- cerare volebat, Sedem Apostolicam appellavit, et fugit, et Romam venit, causam suam acturus, ut legitur in ejus vita.

CAPUT VIII.

Religiosi delinquentes extra claustra, et Praelati ipsorum eos non coercentes.

I. Ex *Trident. sess. 25. c. 14. de regular.* Regu- lares exempti, qui intra claustra habitant, sed extra claustra notorie delinquant cum scandalo po- puli, Episcopo instante, a superiore ipsorum in- tra tempus ab Episcopo praefigendum, severe pu- niendi sunt, et Episcopus ab eodem superiore de punitione facta certior fieri debet: alias superior a suo Praelato officio privandus, et delinquentes prae- dicti ab Episcopo puniri poterunt.

Sed Clemens VIII. Bulla 39. *Suscepti muneris*, statuit poenam privationis dignitatum, et officio- rum oblatorum latae sententiae contra superiores cujuscunque Ordinis Regularium, supradictum Tri- dentini Decretum non observantes in omnibus, et per omnia: et addidit, quod si superior regularis suum religiosum, ut supra delinquentem, non pu- nierit, et illum a loco delicti ad alium suae Religio- nis locum transmiserit, instante Episcopo loci prae- dicti, intra terminum ab ipso praefigendum, debeat dictum delinquentem ad locum delicti restituere, et revocare: alias idem superior incurrat poenam privationis vocis activae, et passivae, Papae reserva- tam: et nihilominus crescente contumacia, pote- rit Ordinarius, seu Dioecesanus loci, ad quem trans- missus est delinquens, sive requisitus ab Ordinario loci delicti, sive aliter informatus, procedere ad- versus eundem juxta dictum decretum Tridentini, tanquam Sedis Apostolicae delegatus, eumque se- vere punire.

Ampliant aliqui Doctores dictum decretum Tri- dentini, quod si religiosus, habitans intra claustra, extra claustra delinquat, ut supra, scandalose, et notorie, et in fragranti deprehendatur, potest Or- dinarius loci statim illum carcerare, et processum formare, etiam antequam superioris regularis ap- pareat negligentia, et delinquentem deinde cum actis, et informatione ad dictum superiorem trans- mittere, ita *Piascicius, Naldus, et Portel.* apud *Dia- na resolut.* 132. tract. 2. tom. 2. qui tamen contra- rium tenet cum *Villalobos, et Hieron. Roderiq.* sed primam sententiam tenet *Fusco de visit. lib. 2. cap. 17. num. 11. Barbos. de pot. Episc. alleg. 105. n. 20.* et est communis.

II. Ex *Trid. sess. 6. c. 3. de reform.* nemo Regularis extra monasteria, seu claustra degens, etiamsi cum licentia suorum superiorum, quocunque exemptionis privilegio Religionis tutus censetur, quominus, si deliquerit, ab Ordinario loci, tanquam super hoc a Sede Apostolica delegato, secundum canonicas sanctiones visitari, puniri, et corrigi valeat: adverte, quod hic textus loquitur de Regulari degente extra claustra, idest vivente, seu habitante, seu commorante extra claustra, nempe quando non vivit conventualiter sub suo superiore cum regulari observantia: sufficit tamen, ut dicatur degens intra monasterium, seu claustrum, etiamsi vivat in aliqua grangia, seu membro, seu residentia monasterii, *Barbos. de potest. Episc. alleg. 105. num. 14.*

Amplia supradicta decreta toto hoc capite relata, ut procedant etiam de religiosis Militiae Sancti Joannis, *Barbos. ibidem, Pilaja tom. 2. dec. lib. 4. dec. 10. num. 5.* Adverte, quod licet in *c. Volentes, de priv. in 6.* exempti possint conveniri coram Ordinario loci ratione delicti, vel contractus, vel rei sitae in loco dioecesis ejusdem, id procedit de exemptis tantum ratione loci, non autem de Regularibus, qui sunt exempti etiam ratione personae cum totali exemptione, ut declaravit Paulus V. *Bulla 34. Religiosorum.*

CAPUT IX.

Religiosi enormitatibus se immiscentes.

I. Quod Regularis, immiscens se enormibus delictis, habitu deposito, interveniente monitione, et incorrigibilitate, privetur ipso facto privilegio fori, tenet *Navarr. cons. 25. de privil. Diana tract. 2. resol. 129. tom. 1.* sed contrarium puto verius, nisi sit legitime ejectus: aestimo autem, eum amittere privilegium Canonis tantum, sicut dixi verbo *Apostasia c. 4.* loquendo de clerico in sacris; sed privilegium fori non amittere, cum semper remaneant obligati superiores ad eum requirendum, et reducendum, ut dixi verbo *Apostasia c. 3.* et quia religiosus non magis amittit privilegium fori, et Canonis, quam clericus in sacris secularis: nam si v. g. bigamus fiat per matrimonium, non amittit clericus in sacris, nec religiosus dicta privilegia; etsi ea amittat clericus in minoribus, ut notat *Sayr. lib. 3. cap. 27. num. 32.* amittit tamen in casu supradicto privilegium exemptionis quoad hoc, ut Episcopus possit contra eum procedere, ut dixi *cap. praec.* Quis autem dicatur incorrigibilis, vide infra *cap. 12.*

CAPUT X.

Religiosi restitutiones, vel legata impedientes, vel sibi ipsis procurantes cum praejudicio aliorum ecclesiasticorum.

I. *Clem. 1. de privil. §. Quibus etiam,* multa sunt religiosis prohibita sub poenis infra narrandis: inter cetera, ne, dum confectionibus testamentorum intersunt, retrahant testatores a restitutione debita, aut legatis matricibus Ecclesiis faciendis; et ne legata, vel debita, aut male abla-

ta sibi, aut aliis suis religiosis personis, vel conventibus in aliorum praejudicium fieri, vel erogari procurent. Si quid vero praemissorum attentare praesumpserint, per duos menses subiaceant poenis illis, quae secundum eorum regulam, vel Constitutiones pro gravibus criminibus eis consueverunt imponi; super quibus, nisi ex gravi necessitate, non valeat dispensari. Praelati autem, si quid ex praemissis excessibus ad eos pervenerit, quoquomodo cum ecclesiasticarum personarum, ecclesiasticorumve locorum praejudicio, si eisdem damnificatis, seu laesis non restituant plenarie intra mensem, ex quo fuerint super hoc requisiti, incurrant ipso facto suspensionis sententiam, usque ad debitam satisfactionem, non obstantibus privilegiis, cujuscunque tenoris existant.

Nota primo, circa illam priorem poenam, ut attentantes subiaceant poenis regulae, seu Constitutionum etc. licet verbum *Subjaceat*, sit, communiter loquendo, latae sententiae, ut saepe dixi, et praesertim verbo *Injuria cap. 2.*, tamen quia hic loquitur textus de poenitentis, seu poenis, quae solent exigere factum superioris, vel subditi; ideo communiter hic intelligitur, ut sit ferendae sententiae, ut Paulus ibi, quem sequitur *Cardin. num. 10. vers. Ceterum.*

Nota secundo, quod suspensio contra Praelatos lata, intelligitur ab officio; unde si interim celebret, fiet irregularis, *gloss. ibi, verbo Suspensionis, Cardin. num. 2. et 7.*

Nota tertio, quod ista poena suspensionis incurritur a Praelatis non in omni casu, quo lucra restitutionum, vel legatorum a suis procurata, ad ipsos, seu ad conventum pervenerint; sed solum quando talia lucra fuerunt procurata injuste, idest, vel quia aliis erant debita, vel dolo, et fraudibus, seu mendaciis, vel detractionibus, aut vi, vel metu, aut precibus importunis; secus vero si blanditiis, vel obsequiis, vel modestis precibus: ita *Genuens. in praxi c. 91. num. 10.* imo etsi odio, vel avaritia diversio fuerit procurata, peccat quidem mortaliter procurans ex prohibitione hujus textus, sed non tenetur Praelatus restituere, ut *Sylv. verbo Restitutio 3. quaest. 12. dicto 3. Armilla verb. Restitutio num. 52. Rosell. restit. 10. num. 2. Sanchez opusc. lib. 2. c. 1. dub. 49. num. 28. Vitalin. in dict. Clem. num. 55.* est communi sententia: facit *lex 1. Cod. Si quis aliquem test. prohib. contra Imolam ibi num. 24. Cardin. num. 8. ibi,* qui putant, procedere hanc poenam, etiamsi ex sola avaritia, vel mala passione procurata sint dicta lucra.

Et amplia priorem communem sententiam, ut procedat etiam de bonis incertorum; quia testator, seu debitor ea potest distribuere in vita, et in morte pro arbitrio suo, cui velit ad pias causas: neque talis restitutio, seu distributio est reservata Episcopo, nisi in defectum executionis, ut de communi praxi, et veriori testatur *Vitalin. ibi num. 56. cum Archid. et Zenzelino, et Navarr. c. 17. num. 92.* ait communem.

CAPUT XI.

Religiosus proprietarius.

I. *Cap. Monachi, cap. Cum ad monasterium, cap. Super quodam, de stat. monach. religio-*

sus proprium habere tempore mortis inventus, in loco sacro sepeliri non debet, sed in sterquilinio cum pecunia per eum possessa, cum illa maledictione *Pecunia tua tecum sit in perditionem*: etsi jam sepultus sit, est extrahendus de loco sacro, si sine gravi scandalo fieri possit.

Nota, quod haec poena est imposita juxta antiqua instituta monachorum, ut apud S. Hieron. *epist. ad Eustochiam Virginem*, S. Greg. *lib. 4. dial. c. 55. et S. August. serm. 5. ad fratres in Eremito*, ubi ait pecuniam in panno colligatam in manibus defuncti ligatis sepeliendam esse.

Additur in dict. cap. *Monachi*, §. *Qui vero*, ut pro isto proprietario oblatio non fiat, scilicet oblatio, quae inter missarum solemnias fit, ut dixi verbo *Oblatio cap. 4.*

Limita primo, ut dict. cap. *Monachi*, cum illis duabus poenis, non habeat locum, quando monachus de hoc peccato poenitens decessit; saltem edidit signa contritionis ante mortem, licet morte praeventus non potuerit sacramentalem absolutionem obtinere, ut gloss. in dict. c. *Cum ad monasterium*, verb. *In sterquilinio*, Hostien. in dict. c. *Monachi*, vers. *Nec oblatio*, et in dict. cap. *Cum ad monast. vers. In morte*, et ibi Abb. num. 15. quae autem sint sufficientia signa contritionis, et qualiter probari debeant, vide verbo *Concubinatus n. 5.*

Limita secundo, quod licet ex citatis locis Sanctorum Patrum nihil esset a monasterio retinendum de tali pecunia: hodie tamen non est necesse cum eo sepelire totam illam pecuniam, sed sufficit partem, ex aequitate, ut de praxi, et veriori testatur Joan. Andr. in dict. c. *Cum ad monasterium*, num. 4. Hostien. num. 7. Anchar. num. 10. Abb. num. 15. Barbos. num. 5. Sanch. lib. 7. in decal. c. 20. n. 11. Layman lib. 4. tract. de stat. relig. c. 7. num. 22. quamvis alii totam sepeliri debere dicant, Cardin. ibi §. *Prohibemus*, num. 2. Graff. par. 2. lib. 3. c. 19. num. 5. quod in rigore juris est verum.

Sed quaeres cui applicanda sit pecunia ista: respondeo, si constaret, quod ea esset donata religioso sub ea intentione, ut non monasterio, sed eidem religioso remaneret, tunc danti esset restituenda: si vero absolute donata esset, vel acquisita a religioso proprietario, tametsi superiore, seu regula prohibente, adhuc intelligitur eidem monasterio acquisita, si sit capax honorum, Suar. tom. 3. de relig. lib. 8. c. 11. num. 33. et 35. ubi testatur de communi: si vero constaret, pecuniam esse alienam, domino esset restituenda: quod si dominus ignoretur, eidem monasterio applicari poterit, tanquam bona incertorum; quia possunt applicari locis piis, Navarr. cap. 17. num. 93. vers. *Per pauperes*, ubi testatur de communi sententia.

II. Religiosus convictus, vel notorie deprehensus in proprietate, est privatus ipso facto per benedictionem voce activa, et passiva, Trid. sess. 25. cap. 2. de regul. in fin. Haec igitur poena requirit sententiam declaratoriam criminis, Sanch. num. 13. et Layman, ubi supra, cum necesse sit prius, ut constet eum esse deprehensum, scilicet, ut de eo constet, per evidentiam facti, vel per probationem, vel confessionem judicalem, secuta sententia declaratoria, vel condemnatoria, gloss. in c. pen. §. final. verbo *Deprehensi*, de haeret.

Limita utranque poenam, ut non incurratur, ni-

si proprietas sit gravis culpa, id est, quae sit peccatum mortale: unde non procedit in materia levi, Navar. cons. 5. num. 13. 14. 17. de stat. mon. Sanchez loco cit. num. 1. 2. et 3. Roderic. quaest. regul. 29. art. 10. tom. 3.

Limita etiam, quod non dicitur propriarius, qui aliquid alienat sine licentia, sed solum qui possidet aliquid, ut proprium, scilicet sine superioris licentia competente, Sanch. num. 11. Laym. n. 22.

Contrarium sentit Ludovicus de Ameno de delict. et poen. tom. III. tit. 3. §. 1. num. 55. -- Si quidem, ibi, si post talem alienationem inconfessus, aut non contritus, aut absque ullo signo poenitentiae obiit, patet, quod, quia alienando peccavit mortaliter, in peccato mortali decessit; et sic ex dictis supra num. 38. debet privari sepultura ecclesiastica. Adde, quod licet, qui alienavit, nihil proprii possidere actualiter deprehendatur, tamen vivens, ob talem alienationem puniretur poenis proprietariorum viventi competentibus, puta, privatione vocis, et carcere; ergo dum probatur mortuus in proprietate, dum sine poenitentia decessit, poena mortuorum in proprietate puniri debet, et sic privari sepultura ecclesiastica. --

Item non est propriarius, qui titulo depositi detinet sine licentia superioris, ut Sanch. lib. 7. c. 19. n. 50. Suar. c. 11. n. 45. est autem propriarius, si commodatum detinet sine licentia superioris, Sanch. c. 19. n. 49. et Suar. num. 42.

III. Religiosum proprietarium esse ipso jure excommunicatum aliqui dicunt a Sanchez relati loco cit. n. 14. sed contraria est vera sententia, quam probat Sanch. ibi n. 14. et Laym. n. 22. quia nullibi lata reperitur: imo in dict. c. *Monachi*, probatur esse excommunicandum.

CAPUT XII.

Religiosorum ejectio illegitima.

I. Religiosus de jure communi legitime ejici potest a Religione per ejus Praelatos: primo, quando est notorie incorrigibilis, cap. fin. de stat. Monac. §. Porro, in fin. secundo, quando sine gravi infamia Religionis ob sceleris enormitatem retineri non potest: tertio secundum aliquorum sententiam, quando reticuit tempore admissionis aliquem defectum impediendum, non tamen irritantem receptionem, unde graviter laesa religio censeatur, ita Roderic. quaest. 30. art. 14. et seqq. tom. 1. Less. lib. 2. cap. 41. dub. 14. num. 106. Sanchez lib. 6. c. 9. Miranda man. tom. 1. quaest. 52. art. 1. Laym. lib. 4. tract. 5. c. 13. num. 1. sed hanc tertiam causam multi non admittunt de jure communi, ut dixi verbo *Professio c. 3. num. 1.*

Verum ex decreto Sacrae Congregationis Concilii contra apostatas, et ejectos, edito an. 1624. die 21. Sept. quod habetur in Constitutiones Urbani VIII. num. 26. ibi §. 6. statutum est, ut nullus legitime professus a Religione ejici possit, nisi sit vere incorrigibilis; et vere incorrigibilis non censeatur, nisi concurrant ea omnia, quae ad hoc ex juris communis dispositione requiruntur (abrogatis quoad hoc Constitutionibus specialibus Religionum) ac etiam unius anni spatio in jejuniis, et poenitentia in carceribus probetur; et a solo Gene-

rali possit ejici, cum consilio, et consensu sex Patrum ex gravioribus, eligendis in singulis capitulis generalibus, causa expulsionis probata, et Ordinario loci expulsionis sententia notificanda: alias superiores praesumentes ejicere, incurrunt poenas privationis officiorum, et vocis activae, et passivae, et inhabilitatis ad illa; et reservatur dispensatio Papae, privative etiam ad Generalem, et Protectorem. Quando autem dicatur quis incorrigibilis de jure communi, vide *Sanch. lib. 6. c. 9. n. 4. Reginal. lib. 9. n. 351. Bern. Diaz, in praxi cap. 142. c. 2. et ibi Salzedo, Rota rec. par. 1. decis. 234. num. 12.* ubi dicitur incorrigibilis qui defendit, culpam non esse, ubi culpa est, nec monitionibus proficit, nec est spes melioris frugis.

Limita primo hoc decretum, quod ille annus carceris sufficit etiam interpolatus, ut *Jason. in leg. Si idem cum eodem, n. 7. ff. de jurisd. omn. jud. facit leg. Paulus. 38. ff. de lib. cau. maxime cum hoc requisitum sit exorbitans a jure communi: et ideo neque requiri puto jejunium, et poenitentiam semper toto anno perdurare, sed sufficere si frequenter, seu multoties ea peregerit, et illa particula in jejunio significat per jejunium etc. ut gloss. in c. Vestra, verba in fide de cohab. Cleric. et gl. in leg. penul. §. fin. verb. In fraudem, ff. ad l. Falc. sicut infirmus perpetuus dicitur etiam is, qui frequenter solet infirmari, etiam cum intervallis bonae valetudinis, Jo. And. in c. 1. de Cler. aegrot. Caputaq. dec. 240. n. 2. par. 1. Buratt. dec. 778. n. 4. et 6.*

Ex decreto Cong. peculiariter deputatae ab Innoc. XII. edito 24. Jul. 1694. Instantibus, innovatum, et respective moderatum est praedictum Cong. Conc. decretum, ut sequitur.

I. -- Quod, firmis, ac in suo robore semper manentibus praedictis decretis de apostatis, etiam secundum eam partem, ubi agitur de ejectis, et ejiciendis, tamquam Sacris Canonibus, et communiori Sanctorum Patrum menti conformibus, quoad ejectos eadem servantur, quae in alio simili decreto, hac praesenti die emanato de apostatis, et fugitivis statuta sunt, et indulta, quoque ad praescriptam legem san. memor. Gregor. IX. in cap. final. de regul. annuatim fugitivi requirantur, et respective cogantur ad claustra reverti.

II. Quod annus integer, qui in praedictis decretis anni 1624. praescribitur in poenitentia, et jejunio ad ejiciendos incorrigibiles, ad sex tantum menses continuos in posterum coarctetur, et restringatur.

III. Quod facultas Generalibus Ordinum de consilio, et assensu sex ex gravioribus religiosis, in singulis capitulis, et congregationibus generalibus ad causas ejicendorum eligendis attributa extendatur etiam ad quoscumque Provinciales: qui electis pariter in congregationibus provincialibus sex gravibus e propria Provincia religiosis, a Generali confirmandis, de illorum consilio, et assensu causas hujusmodi cognoscant, et ad effectum ejiciendi incorrigibiles suae Provinciae, et ejectionem pronunciandi, accedente approbatione Generalis, sufficiant, salva semper Sanctae Sedis, et Sac. Congreg. Concil. in casu recursus, et appellationis, auctoritate.

IV. Quod in posterum processus conficiantur juxta regulas, Constitutiones, et ordinationes, et

stylum cujusque Ordinis, et Religionis, donec aliter fuerit a Sac. Congr. provisum. --

V. Postremo eadem Cong. annuente dicto Innocent. XII. -- sub interminatione divini judicii, nec non privationis vocis activae, et passivae, ac dignitatum, et officiorum obtentorum, cum inhabilitate ad eadem in posterum obtinenda, quibuscumque praedictorum Ordinum superioribus districte praecipit, et mandat omnia, et singula decreta san. mem. Clementis VIII. registrata post decretum san. mem. Urbani VIII. de apostatis, et ejectis Regularibus, Sanctissimus, et Nullus, una cum aliis subsequentibus decretis, provisionibus, ordinationibus, et respective moderationibus, bis in anno legi, eadem ad unguem serbari, poenas in eisdem contentas innovari, et capitibus Ordinum intimari. --

Notandum hic cum Bened. XIV. de Synod. dioec. lib. 13. cap. 11. num. 31. edit. roman. an. 1755. quod si ejectus appellaverit ab ejectionis sententia, etiam intra terminum a lege praefinitum, non potest extra carceres sua jura experiri, sed debet se in carceribus formalibus suae Religionis constituere, ut declaravit S. Cong. Concilii in Licien. ejectionis 15. Novemb. 1698. lib. 98. Decretor. pag. 524. quam declarationem idem Bened. per extensum refert loco supra cit.

Limita praedictum decretum, ut non procedat in casibus a jure expressis, quibus praecipit expelli professum a monasterio: unum hic pono exemplum: si monialis professa convertatur in masculum, quia viri non possunt cum monialibus commanere, cap. Definimus 18. q. 2. et ita in terminis Portel. de dub. regular. ver. Professio hermaphrod. num. 9. quaest. 4. et num. 13. quaest. ultim. ubi addit, tunc dotem expulso restituendam esse.

Sed obiter quaeri posset: si monialis professa, mutato sexu, fiat vir, an remaneat professus, seu proprie religiosus, vel potius professio irritetur. Ante annos aliquot in facti contingentia de hoc dubitatum fuit in Sacra Poenitentiaria: aliqui dicebant, professionem validam remanere; quia differentia sexus quoad professionem videtur accidentalis, cum vir, et foemina possint similiter profiteri: imo quod masculus, et foemina solum accidentaliter inter se differant, et quod genitalia viri, ac foeminae solo situ distinguantur, ut quod masculus habet de foris, foemina contineat intus, tenet Graecorum, et Arabum medicorum sententia, ut Galenus, Aegineta, Avicenna, Rasius, et alii apud Andream Laurentium histor. anatom. lib. 7. q. 8. et quod foemina sit masculus imperfectus, ait Sanctus Thom. 1. par. quaest. 99. art. 2. Tiraquell. de legib. connub. par. 1. num. 99. Benedic. in c. Rainutius, verb. Duas habens filias num. 524. et quod professio facta a viro in monasterio monialium, habitu foemineo assumpto, et simulato foemineo sexu, sit valida, ita ut teneatur ingredi Religionem virorum, tenent Specul. Butr. Archidiacon. S. Antonin. et Sylv. apud Sanch. in decal. lib. 5. c. 4. num. 40. et tenent Angel. Tabien. et Armilla, quos allegat, et sequitur Comitol. respons. lib. 2. quaest. 8. num. 5. Portel. loc. cit. num. 3. in addit. quaest. 4. et ita in casu nostro tenet Portel. loc. cit. num. 4. ubi ait, hunc esse cogendum intrare monasterium virorum, scilicet ejusdem regulae.

Contrariam tamen sententiam sustinebam, scilicet ejus viri professionem irritam esse: in qua sententia similiter erat vir doctissimus, Illustriss. et Reverendiss. D. Clemens Merlinus Sacrae Rotae Auditor, et S. Poenitentiariae Datarius. Movebar, quia differentia sexus est essentielle impedimentum, ac dirimens professionem viri in monasterio monialium, ut dicunt *Navarr. Eman. Sd., Henriq. et Manuel*, quos allegat, et sequitur *Sanch. in decal. loco cit. de matrim. lib. 7. disput. 106. num. 10.* et tenet *Pyrrhus Siculus in Thesouro Religiosorum, lib. 1. quaest. 229. et gloss. in c. Tuarum, verb. Signatos, de priv. et ibi Host. itemque Hugo, Lof. et Bern. apud Archid. in c. Quod interrogasti, 27. dist. et praesertim procedit in professione expressa; quia tunc non censetur, se voluisse obligare, nisi illi Religioni, seu monasterio; in quo casu professionem viri inter moniales irritam fatentur *Bartol. Brixien. quem allegat, et sequitur Jo. Andr. in d. c. Tuam, Gemin. in dict. c. Quod interrogasti n. 7.* cum ergo non valeat professio viri in monasterio monialium, sequitur etiam, irritari professionem monialis in virum mutatae; quia professio redacta est ad casum, a quo incipere non potest, nec esse; ut per *Bal. in leg. Si Gaudentius, Cod. de contr. empt.* quia mutatio materiae professionis illius facta est; sicut matrimonium carnale, etiam consummatum, dirimitur, si mulier fiat vir, *Majol. lib. 1. c. 27. n. 6.*, imo dicebam in casu isto fuisse ab initio professionem viri inter moniales; quia anatomistae demonstrant, conversionem sexus foeminei in masculinum naturaliter impossibilem esse, cum genitalia maris, ac foeminae differant forma, structura, et nervorum numero etc. ideoque dicunt, in tali casu mutationem non fuisse veram, sed virilia (quae vel ob defectum caloris, vel propter obstaculum alicujus membranae latebant intus) procedente tempore, aucto calore, vel ex aliquo conatu, vel copula conjugali, fracta membrana, foras prodixisse; et hanc veram esse sententiam, et contrariam medicorum, ut supra, erroneam probat *Andr. Laurent. loc. cit. et tenet Martin. Delrio. Magicar. disquis. lib. 2. quaest. 22. col. ult. praeterea DD. qui dicunt, professionem viri inter moniales valere, loquuntur, quando sic scienter profitetur; sed secus dicendum est, quando erravit in sexu suo, vel quando ex post facto vere sexum mutasset, juxta sententiam medicorum supradictam; quia censetur utrobique defuisse consensus profitentis, cujus defectus irritat professionem, ut Canonistae in *dict. cap. Tuarum, et Sanchez lib. 5. c. 4. n. 82. in decal.***

Atque ita in terminis nostris, quod mutatione ista professio irritetur, et omnino ab omni voti obligatione liberetur, ut possit etiam matrimonium contrahere, tenet *Torreblanc. practicar. lib. 3. c. 11. n. 13. Texeda contrav. mor. lib. 1. tract. 1. contr. 8. dub. 1. n. 18. Diana resol. 49. tract. 14. par. 5. et sic apparet, hanc esse magis communem sententiam.*

In hac tamen controversia, et opinionum conflictu sacra Poenitentiaria tutius censuit nihil decernere: illud est certum, hujusmodi hominem remanere perpetuo irregularem, a solo Papa dispensabilem, propter indecentiam et monstruositatem, *Majol. lib. 1. cap. 33. num. 13.*

Quaeres cui acquirantur bona a religioso expulso

delata, vel quaesita: respondeo primo, quod dum manet expulsus, non intrans aliam Religionem, habet administrationem bonorum, quae sua industria acquirit in vita, *Bonac. de larg. mun. pun. 2. n. 11.* in morte vero illius ea bona de jure communi deferuntur Episcopo, ut ea applicet in bonum dioecesis; sed in locis, in quibus Camera spoliū facit, Camerae devolvuntur, *Bonac. de claus., quaest. 2. in fin. §. 7.* bona autem per monachum acquisita ante ejectionem, remanent eidem monasterio: quod procedit etiam de dote monialis expulsae, et in aliud monasterium translatae ad poenitentiam agendam: quo tamen casu alimenta praestari debent a primo monasterio in secundo, haec tradit *Rota par. 2. recent. decis. 109. et 115.*

CAPUT I.

Religiosi legitime ejecti, emendationem non procurantes.

I. Religiosus legitime ejectus ob ejus culpam, scilicet incorrigibilitatem, secundum magis communem sententiam, et veriore, tenetur se emendare, et procurare, ut denuo recipiatur, *Sanch. lib. 6. in decal. c. 9. n. 25.* et de magis communi testatur *Laym. lib. 4. tract. 5. c. 13. num. 5.* quamvis alii negent, ad haec teneri: vide apud *Dianam resol. 60. tract. 2. tom. 2.* quorum sententiam veram aestimo tantum in illo casu, quando ob depravatos mores suos, vel naturalem ferociam, ejectus de futura emendationi vita diffideret.

II. Religiosus ejectus tenetur incedere in habitu clericali, et Ordinarii jurisdictioni, et obedientiae subesse, ut patet ex decreto S. Congregationis Conc. quod habetur in *Constit. 26. Urbani VIII. in Bullario, §. 7.* An autem ipse teneatur consignare se eidem Ordinario, alii affirmant, alii negant apud *Dianam resol. 60. et 116. tract. 2. tom. 2.* certe superior ipse tenetur notificare expulsionem Ordinario, ut supra dixi, ex decreto S. Congregationis: deinde aestimo, eum se debere consignare, ut ex ejus directione vitam instituat, propter decretum supradictum.

III. Religiosus expulsus remanet obligatus servare vota tria essentialia Religionis: quoad alias autem regulares observationes, secundum probabiliorē liber manet, *Sanch. lib. 6. c. 9. n. 52.* et plures apud *Dianam resol. 60. et resol. 116. tractat. 2. tom. 2.* de votis autem simplicibus, vel solemnibus annexis professioni, seu Religioni illi, dixi supra *cap. 4. num. 13.*

IV. Religiosus ejectus poterit secundum aliquos ex jure communi obligari ad intrandam aliquam aliam Religionem, *Sanch. n. 43. Laym. c. 13. n. 9.* sed contrarium alii tenent, quos *Diana* sequitur *resol. 116. loc. cit.* verum hodie ex Decreto supra citato S. Congreg. Conc. §. 9. statutum est, ut superiores ejicientes, nemini ex religiosis expulsis literas testimoniales concedant, illos ad Sedem Apostolicam rejicientes, vel jubentes aliam ingredi Religionem.

V. Religiosus ejectus, irregularis saepe efficitur, non praecise propter actum ejectionis, sed ratione infamiae juris ex delicto, ratione cujus ejectus est, et ita *Sanch. in decal. lib. 6. c. 9. n. 59. et in opusc.*

lib. 7. c. 1. *dub.* 24. potest autem super ea irregularitate, et infamia dispensari, vel a Papa, vel saltem ab Episcopo, si crimen sit non gravius adulterio, poenitentia, vel illius parte peracta, juxta cap. *At si Clerici*, §. *De adulteriis, de judiciis, et ibi Canonistae*: sed et ante ejectionem potuisset dispensari a suo Praelato, juxta distinctionem praedictam, cap. *At si Clerici*, et ita *Sanch. in opusc. loc. cit.* et alii apud *Dianam resol.* 116. *cit.*

VI. Sed hodie ex decreto *supracit. S. Congregationis* §. 10. ejecti a Religione, extra Religionem degentes sunt perpetuo suspensi ab exercitio ordinum, sublata Ordinariis locorum facultate dictam suspensionem relaxandi, vel moderandi, et sic dispensatio Papae reservatur: unde patet, quod si iste ejectus aliam intret Religionem, vel ad suam revertatur, eo ipso cessabit ista suspensio, *Bonacc. de censur. in partic. disput. 3. quaest. 8. punct. 12. n. 3.* Non puto, hanc suspensionem procedere contra eos, qui ante hoc decretum ejecti erant; quia licet ejectio hujusmodi habeat tractum successivum, tamen lex subsequens non extenditur ad praeterita, neque ad praesentia, quae habent cum praeteritis connexionem, seu dependentiam, *Rota divers. decis. 818. par. 3.* et lex dispositiva de futuris tantum actionibus intelligitur, *Bart. in leg. Cum lex, ff. de legib.*

Haec, quae de ejectis dicta sunt, non procedunt in iis, qui non professi solemniter, a Societate JESU liberi dimittuntur, ut patet ex ejus privilegiis, et Constitutionibus.

☞ *Juste ejectus, non habet actionem petendi a Religione alimenta, ut probat Bened. XIV. lib. XIII. de Syn. dioec. cap. 11. num. 25. licet sit Societatis Jesu, et promotus fuerit post emissam vota simplicia ad sacros, etiam presbyteratus, ordines, ex Constitut. Bened. XIII. Injuncti 14. Jun. 1728. qui tamen, idest ejectus a S. Societate, non redditur inhabilis, ut ejecti post admissionem ad vota solemnia, ad ecclesiastica munia obeunda, et beneficia assequenda ex decreto Cong. Conc. 11. Februarii 1662. relato a Bened. XIV. loc. cit. n. 21.* ☞

CAPUT XIV.

Religiosos suos ejectos, vel fugitivos Praelati non requirentes, ut redeant, vel eosdem emendatos non recipientes.

Ex cap. fin. de Regular. religiosi ejecti, et fugitivi a suis superioribus localibus, et a praesidentibus in capitulis provincialibus singulis annis sollicite requirendi sunt; et si recipi possunt in monasteriis suis secundum ordinem regularem, superiores locales sunt ad id, monitione praevia, per censuras ecclesiasticas compellendi, salva Ordinis disciplina, imposita scilicet eis poenitentia juxta regulam: quod si regularis Ordo non patiatur eos intra monasteria recipi, provideant iidem praesidentes Apostolica auctoritate delegata, ut apud eadem sua monasteria, vel alibi saltem in locis competentibus ejusdem Ordinis ad agendam poenitentiam detrudantur, et eis vitae necessaria ministrentur: quod si dictos ejectos, vel fugitivos inobedientes inveniunt, ut redire nolint, eos excommunicant, et tandiu eos faciunt a Praelatis Ecclesiarum excommunicatos denuntiari, donec revertantur ad obedientiam.

Nota, quod aliqui Doctores intelligunt hunc textum, ut loquatur de injuste ejectis, vel fugitivis: nam legitime ejectos putant, non esse necessario requirendos, cum sententia transierit in rem judicatam, ita *Roderic. Navar. et Azor. apud Sanch. in decal. lib. 6. c. 9. n. 17.* alii dicunt, etiam legitime ejectos esse reducendos; si tamen Religio potest illos recipere sine suo gravi detrimento, et scandalo, et quatenus sit spes emendationis: ita *Sanch. n. 32. Laym. lib. 4. tract. de stat. relig. c. 13. n. 7.* dicunt tamen, hanc Constitutionem, quoad legitime ejectos fuisse consuetudine contraria abrogatam, seu abolitam, ita *Sanch. ibi n. 18. et Azor. tom. 1. lib. 12. cap. 17. quaest. 1.*

Verum S. Congregatio Conc. decreto edito *de apostatis, et fugitivis, et ejectis*, quod habetur in Bullario Constitut. 26. SS. D. N. Papae Urbani VIII. §. 11. auctoritate ejusdem Summi Pontificis innovavit dictam decretalem Greg. IX. *in dict. c. fin.* praeterea declaravit, eam Constitutionem in iis quoque vindicare sibi locum, et servandam esse, qui juste, et definitive, ac juris ordine servato, expulsi fuerint; dummodo tamen in expulsis hujusmodi subsit spes evidens emendationis, ex literis saltem testimonialibus Ordinarii: cujus conscientiam in his literis concedendis S. Congregatio serio oneravit: et in fine dicti decreti §. 13. statuit, ut si quis contra tale decretum aliquid facere, vel moliri praesumpserit, incurrat ipso facto poenam privationis officiorum, et vocis activae, et passivae, et perpetuae inhabilitatis: et reservat dispensationem Papae privative ad superiores Regularem, etiam Generales, et Protectores: ad hunc autem finem idem D. Noster Urbanus VIII. erigi fecit ergastulum pro religiosis, qui intra monasteria, seu domos regulares custodiri non poterant competenter.

CAPUT XV.

Religiosorum electiones.

Vide verbo *Electio.*

☞ CAPUT XVI.

Religionis ingressum impredientium poena.

Nulla in jure communi, aut Apostolicis Constitutionibus reperitur inflicta poena contra impredientes masculis Religionis ingressum, sumpta Religione, prout complectitur quoscunque Ordines, regulares, cum Conc. Trident. cap. 18, sess. 25. de Regular. excommunicationem ipso facto incurrendam inflixerit contra impredientes dumtaxat feminas velum sumere, aut professionem emittere: quamvis controversia sit inter Doctores, ut dixi supra in Additione ad cap. I. verbo Monialis, an etiam haec poena extendatur ad impedientem viros: verum ex Constitutione Eugenii IV. Kalen. Martii 1434. quam citat Ludovicus de Ameno tom. III. de delict. et poen. tit. 5. §. 9. num. 1. impredientes aliquem, verberibus, minis, violentiis, injuriis, aut molestiis ingredi Religionem S. Benedicti, incurrunt excommunicationem, Papae reservatam: sicuti et eam ipso facto incurrunt ex Constit. Julii II. Etsi ad reversos 4. Jun. 1507. simili modo impredientes ali-

quem ingredi Religionem Congregationis Olivetanæ, si post notitiam hujus Constit. et poenae (ita se declarat Pontifex) ab hujusmodi impedimento non destiterint.

Eandem excommunicationem opinatur de Ameno. lbc. cit. incurrere impediens ingressum in quemcunque alium regularem Ordinem, gaudentem participatione privilegiorum Ordinis S. Benedicti; pro- ut et Congregationis Olivetanæ, juxta notata a Clemente Piselli in collectione censurarum post par. 3. summae Theologiae Moral. sed cum ex vulgatissi- ma generali regula, de casu ad casum non expres- sum in poenalibus non sit facienda illatio, etiam ex identitate rationis, non crederem, hos tali censura ligari. ☞

CAPUT XVII.

Religiosi promoti ad ecclesiasticam dignitatem extra Ordinem, secum asportantis res suo usui concessas, poenae.

Ex Constit. Bened. XIII. Postulat 7. Mar. 1725. in- terdicitur quibuscunque Regularibus ad quam- cunque ecclesiasticam dignitatem extra suum Ordi- nem assumptis, secum asportare, propriisque usibus applicare -- Libros, pecunias, credita, deposita, et bona mobilia, seu immobilia cujuscunque gene- ris, et speciei, quae eos tempore suae promotionis penes se, vel alios habere contigerit, exceptis dumtaxat scriptis, propriis indumentis, et bre- viario; sed ea omnia statim ac suae promotioni consenserint, et antequam consecrationis munus suscipiant, superiori locali, et capitulo coenobii, conventus, aut domus, ubi degunt, integra, et intacta absque ulla prorsus diminutione, cum eo- rum notula, seu inventario, bona fide confecto, re- signare teneantur, ut illi postmodum coenobio, conventui, vel domui applicari possint, ac de- beant, cui juxta Constitutiones, et consuetudines cujuscunque Ordinis, congregationis, ac instituti ap- plicanda esse constiterit. Quod si secus fecerint, et huic Nostrae ordinationi non obtemperare praesum- pserint, contrafacientes, ultra poenam suspensio- nis ab exercitio pontificalis ministerii in praefat. Clem. IV. literis constitutam, suspensionis insuper a divinis poenam ipso facto incurrant -- Papae reser- vatam: sublata etiam Majori Poenitentiario eam relaxandi facultate: et dictarum rerum usum nec ad tempus superiores concedere possunt. ☞

CAPUT XVIII.

Religiosi ad episcopatum, vel cardinalatum promoti, habitum sui monastici Ordinis non deferentis poena.

In cap. Clerici 15. de vita, et honestate Cleri- cor. statuitur, ut monachi ad pontificalem di- gnitatem promoti, deferre debeant habitum mona- chalem: nulla autem ibi inflicta est poena in con- trafacientes. In Constit. tamen Bened. XIII. Custodes 7. Mar. 1725. iisdem Regularibus tam ad episcopa- tum, quam ad cardinalatum evectis praecipitur in virtute S. Obedientiae sub poena suspensionis ab exer- citio pontificalium, ipso facto incurrenda, Papae reser-

vata, ut -- singulis suae regulae officiis, et obliga- tionibus, quae pontificale, sive cujuscunque alte- rius dignitatis, aut cardinalatus officium minime impediunt, perpetuo subsint: et proinde sui mo- nastici Ordinis, seu alterius regulae Mendicantium, insignia, et propria indumenta lanea, suoque pe- culiari colore distincta; rasilem quoque ad cutis planitiem in summo vertice, vel eo giro, et for- ma expressam coronam praeseferant, quibus antea intra eorundem regularium Ordinum claustra mi- litabant. --

Vide Auctorem cap. 2. verbo -- Habitus -- in fine pag. 196.

Nota, quod ab hac vestiendi lege eximuntur Clerici Regulares, cum eorum Ordinum habitus idem revera sit cum habitu presbyterorum secularium, ut animadvertit Bened. XIV. in epistola decret. ad Joachinum Cardinalem Portocarrero 13. Octo- bris 1745. sicuti et Canonici Regulares ex privile- gio Leonis X. Constit. 34.

Praecipitur ulterius in cit. Constit. -- Custodes -- ut dimisso episcopatu, seu quacunque alia dignita- te, ad quam evecti fuerunt, vel perfuncti munere, sibi extra claustra commisso, ad eadem claustra re- dire teneantur sub poena privationis usus pontifica- lium: et si permanserint in contumacia non redeun- di ad claustra, post annum sint eo ipso suspensi a divinis. ☞

CAPUT XIX.

Religiosi Ordinum Mendicantium, et parochii Germaniae non servantes concordiam inter se statutam.

Vide caput I. verbo Parochus pag. 334. ☞

CAPUT XX.

Religiosi ex Insulis Philippinis, sive ex quibuslibet Indiarum occidentalium partibus se ad Provincias Japonias, aut illis proxime adjacentes, et finiti- mas regiones transferentes.

Ex Constit. Clem. VIII. Onerosa pastoralis 12. Decem. 1600. prohibentur se eo transferre vi- gore quorumcunque privilegiorum, hactenus sibi concessorum, vel concedendorum, etiam cum facul- tate praedicandi verbum Dei per universum mun- dum, sub poenis excommunicationis Papae reservatae, privationisque vocis activae, et passivae, ac digni- tatum, administrationum, et officiorum quorum- cunque, necnon inhabilitatis ad illa, et alia in posterum obtinenda, ac exercenda, ipso facto, et absque alia declaratione incurrendis, si in iisdem privilegiis facta non fuerit specialis, specifica, et expressa mentio de hujusmodi prohibitionem eis facta, cum sufficiente derogatione: si qui vero secus se eo transtulerint, postquam moniti fuerint, statim sub iisdem poenis, omni mora, et excusatione cessante, ad dictas Insulas Philippinas, vel alias partes India- rum occidentalium reverti, et redire omnino te- neantur. ☞

CAPUT XXI.

Religiosi se transferentes ad partes transmarinas sine licentia.

Ex Extravaganti 2. Joann. XXII. inter Commun. excommunicationem, Papae reservatam, si sine superioris licentia in scriptis, se ad dictas partes, in quibus pauci fideles respectu infidelium commorantur, transferre praesumant, praedicationis causa; sicuti et superiores impertiri praesumentes hujusmodi licentiam suis religiosis non literatis, providis, et expertis. Religiosi autem sine dicta licentia se illuc transferentes, puniri possunt a locorum Ordinariis tanquam apostatae; ac insuper tanquam subditi proprii juxta canonum statuta poenis debitis castigari, non obstantibus dicta licentia, et quibuscunque privilegiis -- si eos -- iidem Ordinarii -- approbare, quae Sedes Apostolica reprobavit, vel quae alias sunt fidei obvia in suis praedicationibus, seu secretis collocationibus dogmatizare praesenserint. --

Hodie tamen, non sufficeret superioris licentias; cum cuique prohibitum sit accedere ad partes haereticorum, et infidelium pro obeundis missionibus sine licentia Sedis Apostolicae, ut asserit Card. Petra in commentar. ad Constit. 13. Innoc. IV. sect. unic. n. 11. Praeterea, quamvis superior regularis impertiri posset licentiam subdito degendi extra claustra ad breve aliquod tempus (puta ad duos, vel tres menses, ut praxis est) non tamen ad longum, cum ex Constit. Clem. VIII. Nullus omnino 20. Mar. 1601. §. 19. hujusmodi facultates concedi nequeant, nisi ex causa urgentissima, a Sede Apostolica approbanda.

CAPUT I.

Reliquias Sanctorum de oculis extrahentes, vel distrahentes, vel testimonium facientes de iisdem.

In a. Corpore de consecr. dist. 1. Sanctorum corpora, perpetuae sepulturae tradita, non possunt erui, et transferri sine licentia Papae, aut Episcopi, aut Synodi, aut capituli canonicorum, excepta necessitate incendii, vel reparationis, vel mutationis altaris. Tractant Sanch. lib. 2. in decal. cap. 43. num. 25. Layman lib. 4. tract. 7. de Festor. observ. cap. 5. num. 17. Genuens. in praxi cap. 56. num. 1. et 2.

Reliquias Sanctorum hodie, si laici tangant reverenter, non censetur peccatum, secundum multorum recentiorum sententiam: eas tamen publice in processionibus gestare, illis, ac etiam clericis in minoribus vetitum est, Sanch. in decal. lib. 2. cap. ult. num. 26. Laym. de missa c. 6. num. 21.

I. Fures, et raptores Reliquiarum Sanctorum incurrere excommunicationem minorem; et ideo negandam eis communione: et ter admonitos, nisi satisfecerint, excommunicatione majori puniendos, ait Azor. tom. 1. lib. 9. c. 8. quaest. 10. per cap. Quisquis inventus, §. Si quis domum 17. quaest. 4. sed contra Sanch. num. 24. ait, hanc excommuni-

cationem minorem in tali casu hodie non esse in usu, et solum incurri majorem, quando furtum Reliquiarum fieret cum effractione, dixi infra verbo Sacrilegium cap. 5.

II. In leg. Nemo Martyres, Cod. de sacr. Eccles. c. Cum ex eo, de Reliquiis, prohibetur venditio, et emptio sacrarum Reliquiarum, Sanctorumque Corporum; et est peccatum simoniae: nulla tamen adest poena latae sententiae in dictis juribus, nisi quando Reliquiae, seu Corpora sunt alicujus loci ecclesiastici; nam tunc incurrunt vendentes, seu aliter alienantes, et recipientes excommunicationem latam in Extrav. Ambitosae, de rebus Eccles. non alien. quia sunt res mobiles pretiosae: et ita Genuens. in praxi c. 56. num. 4. et 6.

Limita, ut licitum sit de manibus infidelium, et haereticorum eas redimere; Sanch. loc. cit. n. 22.

Similiter simoniae peccatum est, exponere, seu ostendere Reliquias Sanctorum, accepto pretio, seu causa quaestus, c. fin. de Reliq. Trident. sess. 25. in decreto de invoc. Sanctorum, Sanch. num. 22. sed nulla adest poena latae sententiae.

III. Edicto Vicarii Urbis Romae, edito de mandato Pauli V. an. 1613. die 24. Aug. cautum est; ne quis andeat, vel praesumat, vel possit intrare in aliquam ex cryptis, catacumbis, vel coemeteriis intra, vel extra Urbem Romam, neque ab illis extrahere Reliquias, etiam in minima particula, neque ad id praestare auxilium, vel favorem, sub poena triremium, et aliis arbitrio Vicarii, ipso facto incurrendis, et excommunicationis latae sententiae: et revocat omnes licentias in scriptis concessas, easque in futurum, si concedantur, irritas declarat: et extendit dictas poenas, et censuram ad omnes, ad quorum instantiam fiet extractio, aut attentata fuerit, et ad complices, et ad recipientes scienter Reliquias illicite extractas, ut supra: et absolutio dictarum poenarum Papae reservatur: Regulares autem ultra dictas poenas incurrant ipso facto privationem vocis activae, et passivae, et inhabilitatem ad dignitates, et gubernationes suae Religionis; et dispensatio, et rehabilitatio Papae reservatur: tractat Bonaccin. de censur. in partic. disput. 2. quaest. 3. punct. 13. §. Incidens.

IV. Ex Brevi ejusdem Pauli V. promulgato edicto Cardinalis Millini, Vicarii Urbis an. 1614. die 16. Maii, statutum est, ut nullus vigore licentiarum a Papa vivae vocis oraculo ante duos menses proximos concessarum, possit Reliquias extrahere de Ecclesiis, monasteriis, locis piis, coemeteriis, vel cryptis, intra, vel extra Urbem: alias incurrant excommunicationem ipso facto, Papae reservatam; eamque extendit contra eos, qui curam habent, seu gubernationem dictarum Ecclesiarum, vel locorum, si permiserint, seu consenserint extractioni.

V. Ex eodem edicto Cardinalis Millini Vicarii, de mandato Pauli V. prohibitum est, ne quis secularis, aut regularis fidem ullam, aut testimonium, seu instrumentum, seu scripturam publicam, vel privatam faciat extractionis, donationis, consignationis, translationis, aut alterius contractus, aut scripturae, ubi fiat mentio Reliquiarum, nisi cum licentia in scriptis ejusdem Vicarii Urbis, non suffragante quacunque Sedis Apostolicae licentia, aliter emanata: et transgressoribus ibidem sta-

tutae sunt poenae, scilicet dominis officiorum, poenae privationis officiorum; notariis autem, et substitutis poena 500. scutorum; et has poenas decernit incurri ipso facto: religiosi autem sub poena privationis vocis activae, et passivae in perpetuum, et exilii ab omni statu Ecclesiae Romanae. Sed hae poenae non videntur, quoad religiosos, ipso facto incurrendae, ut patet ex verbis banni, et poena privationis officii non ligat ante declaratoriam, ut dixi *parte 1. c. 38. idem est de poena illa pecuniaria, ut dixi par. 1. cap. 37.*

VI. Contra furantes Reliquias de locis sacris extra Urbem Romanam, ejusque suburbia, ut supra, nulla est censura, vel poena latae sententiae, ut testatur *Sanch. lib. 2. c. 43. num. 24. in decal. Bonac. in decal. super primo praecepto, quaest. 1. punct. 4. num. 9.*

Limita, nisi interveniat effractio loci sacri, ut *Suar. disp. 22. de censur. sect. 2. num. 9.*, de qua redicam verbo *Sacrilegium. c. 1. et 3.* quamvis autem *Barbos. de potest. Episc. alleg. 50. num. 158.* referat excommunicationem, latam a Greg. XIII. in Bulla quadam *Pontificiae sollicitudinis*, contra transferentes Reliquias de loco sacro ad Provinciam Mediolanensem, vel de una ad aliam Ecclesiam, seu locum sacrum, et contra concedentes aliquam particulam ex eis, et contra accipientes: tamen dictam Constit. in nullo Bullario reperi; ideo aestimo, fuisse aliquod edictum temporale.

CAPUT I.

Repraesaliis abutentes contra ecclesiasticos:

I. *Cap. un. de injur. in 6.* prohibitum est concedere repraesalias contra personas ecclesiasticas, seu bona ipsorum, aut concessas, etiam generaliter, extendere contra praedictas personas, et bona, etiam praetextu cujusvis consuetudinis, idest corruptelae, seu abusus.

Amplia, ut repraesaliae sint illicitae contra ecclesiasticos, etiamsi offensa illa sit facta ab ecclesiasticis ratione cujus sunt concessae: nam alii ecclesiastici non possunt gravari, ut de communi Canonistarum testatur *Bossius tit. de injur. num. 36. cum Jo. de Lignano tract. de repraes. cap. 37. et tenent Archid. et Frana. in dict. cap. un.*

Additur in dict. cap. un. quod si qui contra fecerint, repraesalias concedendo, vel extendendo, ut supra, nisi praesumptionem hujusmodi revocaverint a concessionis, vel extensionis tempore intra mensem, si personae singulares fuerint, sententium excommunicationis incurrant; si vero universitas, ecclesiastico subiaceat interdicto.

Advertendum primo, quod aliqui dicunt, has poenas incurri etiam ante finem mensis assignati, quando res non est integra, idest, quando jam facta est executio, seu captae personae, vel praedicta, ut tunc revocatio intra mensem non relevet: ita gloss. ibi verbo *Mense, ibi Gemin. et Franc.* et hanc communem dicit *Marius Alter. disp. 12. de interd. cap. 1. §. Tertio animadvertendum:* sed alii dicunt, etiam facta executione non incurri, nisi si per mensem non revocaverit praesumptionem, scilicet, et verbis contrario decreto, et factis, idest restitutione: ita tenet *Marius loco cit. Filiucc. tr.*

14. num. 66. *Bonac. disp. 2. quaest. 2. pun. 22. n. 4. de censur. disp. 23. sect. 4. num. 50.*

Advertendum secundo, quod non procedit haec decretalis, quando bona ejusdem clerici debitoris, aut persona, in alia dioecesi, de mandato judicis ecclesiastici loci illius, juris ordine servato, caperentur a creditore: quia tunc non dicuntur repraesaliae: nam repraesaliae sunt, cum unus gravatur pro alio de diverso dominio: ita de communi testatur *Sayr. de censur. lib. 3. cap. 34. num. 23. Villalob. commun. opin. §. Repraesaliae, num. 3. Camillus Borellus ad Bellugam in Speculo rub. 11. §. Jam supra, versic. Erga clericos.*

Adverte tertio, quod haec excommunicatio, et interdictum non sunt reservata Papae, ut patet ex textu.

CAPUT II.

Repraesalias concedens, vel bellum inferens, diffidatione non praecedente.

Infamiam juris ipso facto incurrit bellum inferens alicui Principi, seu populo, nulla diffidatione, seu monitione praemissa, ex Constit. imperiali, quam refert Guido Papa *decis. 191.* et consequenter talis fit irregularis: haec autem similiter dicenda sunt de Principe, concedente repraesalias sine monitione praevia; quia repraesaliae sunt species belli: unde is tantum repraesalias concedere potest, qui bellum indicere potest; *Covarr. regul. peccatum, par. 2. §. 9. num. 9. Camillus Borell. ad Bellugam in speculo rub. 11. §. Jam supra, colum. ult. Franciscus Marius decis. 769, num. 6. vol. 1. idest si habet merum, et mixtum imperium, Menoch. de arbitrar. casu 527. num. 22. et solum possunt concedi repraesaliae, monitione praemissa cum coniminatione de repraesaliis concedendis, Menoch. n. 14.*

Nota, quod quando repraesaliae factae sunt injuste, tunc is, cujus bona capta sunt, non potest agere contra eum, cujus causa repraesaliae concessae sunt, scilicet, si ipse non fuit culpabilis, aut non legitime concessae, ut supra: alias damnum passus potest agere contra eum, qui causa fuit, ut repraesaliae concederentur, *Jaf. in leg. 2. §. Item si num. 23. et 24. Seraphi. decis. 453. num. 2. et 3. et tenebitur ad restitutionem rei, seu interesse intrinsecum ratione damnorum; Rota par. 1. divers. decis. 611. n. 2. Bar. in leg. Nam, et servius ff. de neg. gest.*

CAPUT I.

Residentiam Episcopi non facientes, et Coepiscopi eos non denuntiantes.

Nota, quod residere, est habitare, idest, in loco manere, animo inde non recedendi: unde si Episcopus alibi habeat officium perpetuum, obligans ad personalem residentiam, etiamsi aliquoties discurrat ad suam dioecesim, et ibi functiones faciat episcopales, inde tamen brevi intendens recedere, non dicetur tunc residens in dioecesi, neque habebit jura, et privilegia, competentia Episcopo residenti, ita *Rota part. 2. recent. decis. 64. n. 3. et 4. per leg. 1. §. Habitare ff. de his, qui de jec. leg. Postliminii, §. c. ff. de c. Facit leg. Juris*

peritos, ff. de excus. tut. sicut e contra ad modicum tempus recedens, adhuc dicitur residere, regulariter loquendo, ut *Rota par. 2. recen. decis. 113. num. 4.* nisi aliud sit specialiter jure cautum, ut infra dicam.

I. Trident. sess. 6. c. 1. statuit, ut Episcopi, eisque majores Praelati, quaecunque dignitate fulgeant, si justa, et rationabili causa cessante, sex mensibus continuis extra suam dioecesim morando abfuerint, quartae partis fructuum unius anni fabricae Ecclesiae, et pauperibus loci, per superiorem ecclesiasticum applicandorum poenam ipso jure incurrant: quod si per alios sex menses absentes perseveraverint, aliam partem quartam fructuum similiter applicandam, eo ipso amittant: crescente vero contumacia, Metropolitanus, Suffraganeos absentes, Metropolitanum Suffraganeus Episcopus, antiquior residens, sub poena interdicti ab ingressu Ecclesiae ipso facto incurrenda, intra tres menses per literas, vel nuncium Papae denunciare teneatur puniendos: qualiter autem sit intelligenda haec privatio partis fructuum, dicam *cap. seq.*

II. Trident. sess. 23. c. 1. de ref. declaravit, supradictum decretum, et residendi obligationem comprehendere etiam Episcopos Cardinales S. R. E.; item non fuisse mentem Sacri Concilii per verba supradicta concedere, ut abesse possint spatio quinque mensium: sed excusari solum a residentia ad breve tempus ab modicitate materiae, etiam absque alia licentia, dummodo hoc absentiae spatium singulis annis, sive continuum, sive interruptum, duos, aut tres menses non excedat, et fiat ex causa rationabili, et absque gregis detrimento: majori autem spatio abesse non possint, nisi cum christiana charitas, urgens necessitas, debita obedientia, ac evidens Ecclesiae, et reipublicae utilitas exigit; sed hujusmodi justas causas absentiae approbandas tunc esse a Papa, vel Metropolitano, vel, eo absente, a Suffraganeo antiquiore residente, in scriptis; nisi cum absentia contigerit propter aliquod munus, et reip. officium episcopatibus ipsorum adjunctum: tunc enim non erit necesse, eas causas significari Metropolitano etc. ut supra.

☞ Circa trimestrem absentiam attendenda sunt decreta, condita ab Urb. VIII. et ab ejus Successoribus approbata, de quibus testatur Bened. XIV. Constitut. Ad universae 3. Nonas Sept. 1746. §. Cum vero de Episcoporum residentia ibi — Cujusmodi sunt (dicta decreta) non licere, trimestrem absentiam praedictam conjungere, sive cum eo tempore, quo permittitur Episcopis post suam promotionem in Urbe commorari, sive cum eo, quod ad peragendam sacrorum Liminum visitationem eisdem concessum fuit: neque fas esse, absentiae tempora ita disponere, ut tres postremi menses unius anni continuenter cum tribus prioribus mensibus anni subsequentis. Sicut etiam vetitum est, praedictos menses conjungere cum eo anni tempore, quo propter aeris insalubritatem, aliqui Episcopo permittitur, extra dioecesim degere; ne scilicet continuatis absentiae temporibus vernos simul, et aestivos menses, sive aestivos una cum autumnalibus, extra dioecesim duci contingat. Denique, ne quis indulgentia Sacri Concilii per fraudem abuti posset, declaratum fuit, praedictam trium mensium vacationem intra cujusque anni limites coerceri, ut qui uno

anno usus ea non fuerit, non ideo sequenti anno diutius ab Ecclesia sua abesse valeat. — ☞

Deinde addit, quod qui abfuerit contra hujus decreti dispositionem, praeter poenas supradictas sess. 6. cap. 1. et peccatum mortale, pro rata temporis absentiae, fructus suos non facit, nec tuta conscientia, etiam alia declaratione non secuta, eos sibi retinere potest, sed tenetur per se, aut ipso cessante, per superiorem ecclesiasticum illos fabricae Ecclesiae, aut pauperibus loci erogare: prohibita desuper omni compositione, non obstantibus privilegiis cuicunque collegio, aut fabricae concessis.

III. Addunt aliqui Doctores, si Episcopus sine causa absit, etiam spatio trium mensium, vel minori, eum fructus suos pro rata non facere, sed teneri restituere, ut supra: ita *Garzias par. 3. c. 2. n. 28. quia si non laborat, non manducet*, ut inquit Apostolus: sed alii contra dicunt, non teneri restituere, quia non videtur moraliter abfuisse ob parvitatem materiae, ut patet ex *cod. Trident. dict. c. 1.* quod est verum, dummodo officium suum per Vicarium idoneum praestiterit, quatenus fuerit necessarium: et hanc tenent multi, quos allegat, et sequitur *Bonacc. de obligat. Beneficiatorum, disp. 5. par. 4. num. 8. et 9.*

Limita supradicta decreta, ut obligatio residendi incipiat, quoad Episcopos, potest consecrationem: quoad Archiepiscopos, post pallii susceptionem, dummodo per eos non steterit, quominus citius pallium, vel consecrationem suscipiant: et ratio est, quia antea non videntur urgeri ad residentiam jure naturali, cum non possint adhuc exercere, quae sunt ordinis, *Sanchi. opusc. lib. 7. c. 1. dub. 16. num. 15.*

Limita secundo, quod excusantur a dictis poenis, qui bona fide abfuerint, scilicet, si a mortali excusentur, *Garzias num. 36.*

Limita tertio, ut Episcopus absens, in foro conscientiae non teneatur restituere praecise omnes fructus pro rata temporis absentiae, sed possit sibi retinere partem ob alia munera, ut recitationis horarum, et alia, quibus absens pro grege suo functus est; et quoad hanc partem decretum illud poenale, de quo *Trid. sess. 6. c. 1.* non obligat in conscientia ante sententiam; *Bonacc. punct. 4. n. 5. Barbos. alleg. 43. n. 101. Possevin. de offic. Parochi, c. 1. n. 53.* et quidem ratione horarum canonicarum videtur posse sibi retinere tertiam partem fructuum, diebus singulis correspondentium, secundum magis communem sententiam modernorum, quos allegat *Bonacc. tract. de horis canon. quaest. 5. punct. 3. n. 2.*

IV. SS. D. N. Urbanus VIII. an. 1634. die 12. Decem. Sancta Synodus Bullam edidit, quae statuit, ut Episcopi, et iis majores Praelati, etiam S. R. E. Cardinales, residere teneantur, neque a loco residentiae discedere, nisi prius obtenta licentia a Papa per Breve, vel literas missivas: alias incurrant ipso facto absque ulla declaratione poenam interdicti ab ingressu Ecclesiae, amissionis fructuum pro rata absentiae, et facultatis testandi, seu disponendi de bonis suis a Sede Apostolica concessae: item ut deinceps promoti ad cathedrales, a die promotionis teneantur, intra unum mensem morantes in Curia Romana, et intra duos menses morantes in Italia, et intra quatuor menses morantes extra Italiam, se itineri committere, et ad residentiam se confer-

re, et inde non discedere, ut supra, sub poenis eisdem latae sententiae: et ampliat, ut Cardinales titulos episcopales suburbicales habentes, teneantur residere in alio episcopatu, si quem alibi habeant, sub eisdem poenis: item ut ex nulla causa absentiae excusentur, quantumvis gravi, et bonum publicum respiciente, sed solum causa Synodi, vel Assemblae, cui soleant interesse, et ratione officii eorum episcopatu adjuncti: sed ob causam visitandi Limina Apostolorum limitavit absentiae tempus, scilicet pro Episcopis existentibus intra montes, et mare, quatuor mensium; ultra montes, vel mare, septem mensium: unde apparet, in hoc tempore contineri accessum etiam ad Limina, et reditum; quia habita est ratio itineris longioris pro ultramontanis: item ob causam electionis Papae possunt ad Curiam venire, et ibi morari, usque ad duos menses post coronationem Papae.

¶ Unius mensis terminus ab Urbano, ut supra statutus, ita declaratus, et extensus est in cit. Const. Ad universa ibi — praefatus autem Urbanus . . . Episcopis in Curia promotis unum concessit mensem (quem postea declaratum fuit a die ipsorum propositionis in Consistorio computandum esse) quo mense elapso, singuli ad proprias Ecclesias se conferre deberent. Sed cum in Concilio Romano, habito a fel. record. Benedicto Papa XIII. Episcopi exposuissent, tam exiguo temporis spatio non posse a recens promotis sua in Urbe negotia expediri, idem Benedictus facultatem concessit S. R. E. Cardinali in Urbe, ejusque districtu Vicario, ut praefatum unius mensis terminum juxta casuum contingentiam, et causa cognita ad alios XL. dies, et non ultra prorogare posset --

Circa sex Cardinales Episcopos suburbicarios, alteri episcopatu jam praefectos, quoad utriusque episcopatus retentionem, attendenda est Constit. 22. Clem. XII. Pastorale officium tom. 13. Bullarii novi Romani. Vide insuper Bened. XIV. de Synod. dioec. lib. 13. cap. 8. num. 8. et 9. pag. 497. et seq. edit. an. 1755. ubi etiam habes decreta consistorialia edita sub eod. Clem. circa retentionem plurium episcopatum respectu aliorum quorumcumque Episcoporum.

Praeterea idem Summus Pontifex vivae vocis oraculo declaravit, non esse per hanc Bullam interdictam absentiam ad modicum tempus, idest, trium mensium, a S. Conc. Trid. ut supra concessam: verum per hanc Constitutionem residendi tempus incipit currere a die habitus episcopalis suscepti, non autem a die consecrationis etc. quia currit a die promotionis: consecratio autem Episcoporum fieri debet secundum jus commune in ipsorum Ecclesia cathedrali, vel in Provincia, ex c. Si Archiepiscopus de temp. ordin. Trid. sess. 23. c. 2. scilicet ab eis, quibus Papa commiserit, ut in Pontificali par. 1. tit. 22. Quaranta ver. Archiep. n. 3. quamvis hodie frequentius in Curia Romana fiat, ideo non debet haec causa remorari iter ad residentiam.

V. Episcopi, non residentes, privantur multis commodis, ut gratia alternativae super provisione beneficiorum, de qua re est regula 9. Cancellariae: item aliis facultatibus saepe concessis a Concilio Tridentino, et alibi in jure, Episcopis residentibus.

¶ Commoda, et facultates, quibus a Pio IV. et Clemente VIII. privantur Episcopi, non residen-

tes, recensentur a Bened. XIV. in cit. Constit. Ad universae (ubi dictae privationis poenas confirmat, et innovat) de qua, et de Pii Constit. infra.

Limita, quod non privatur dictis facultatibus, neque incurrit poenas non residentis Episcopus, si residet prope dioecesim in loco non distant ultra unum milliare, unde nullum praepjudicium officio, et animarum necessitatibus inferatur; quia parum distans, moraliter est praesens, leg. Pro locis, l. 5. Mediterraneae, C. de ann. et trib. lib. 10. Gonzal. gloss. 43. n. 10. et n. 43. usque ad 83. Beja 4. par. casu 21. col. pen. et ult. Bonacc. de resid. benefic. punct. 1. n. 2. et 4. Garzias par. 3. cap. 2. n. 179. ubi refert declarationes S. Congregationis; quae licet de parcho loquantur, multo tamen magis procedunt in Episcopo, cum ipsius servitium non sit tam frequens, et immediatum.

Limita secundo, quod illa poena interdicti non est in hac Constit. Papae reservata, quoad absolutionem: et quamvis Urbanus, quando in Consistorio promulgavit Cardinalibus eam Constitutionem, viva voce harum poenarum absolutionem sibi, seu Papae reservaverit; tamen quia illud praeceptum fuit speciale ab homine, non ligavit, nisi Cardinales praesentes, et expiravit, mortuo eodem Urbano, Suar. de legib. lib. 1. c. 10. n. 9. ubi ait communem, et Sanch. opusc. lib. 1. c. 6. dub. 2. n. 8. Salas de leg. Dis. 1. sect. 7. n. 44. Vasch. de leg. dis. 151. c. 3.

Quamvis autem in Bulla 10. Pii IV. De salute 4. Sept. 1560. eadem poena interdicti lata fuerit contra Episcopos, ut hic ab Urbano, tamen neque ibi fuit absolutio reservata, et ibi fuit lata per modum edicti contra eos, qui non reverterentur ad residendum; non autem fuit haec poena pro futuro imposita, licet aliae poenae ibi fuerint etiam in futurum latae per modum legis, quae omnes sunt hic ab Urbano innovatae.

¶ Ex Constitut. Pii IV. In suprema 25. Novem. 1564. Patriarchae, Primates Metropolitanorum, et Episcopi, non residentes in suis Ecclesiis ultra sex mensium continuorum spatium, incurrunt poenam amissionis facultatum testandi, et disponendi, si quae eis competant: eorumque bona subiciuntur spolio favore Cam. Apost., ac insuper poenam inhabilitatis ad majores dignitates, et Ecclesias. Hae poenae comprehendunt etiam parochos non residentes.

In Constitut. autem Bened. XIV. Ad universae 3. Sept. 1746. additur poena privationis ipso facto indultorum competentium Episcopis assistantibus solio Pontificio, declaraturque -- sub transgressorum nomine comprehendendi, non solum eos, qui praeter tres menses, a Concilio toleratos, absque legitima causa, et expressa Romani Pontificis licentia extra proprias dioeceses commorantur, sed eos etiam, qui hujusmodi licentiam falsis, simulatisque causis dolose extorquere non dubitaverint; vel ea semel rite, recteque obtenta, praescriptos in eadem limites, ac praefinitum tempus praetergressi fuerint. Praeterea in eadem Constit. referuntur disposita a Pio IV. et Urbano VIII. circa residentiam Episcoporum Const. Sancta Synodus 12. Decem. 1634. et causae, propter quas iisdem licet a propria Ecclesia, et dioecesi abesse: cum vero earum cognitio pertineat ad Congregationem speciatim deputatam in Urbe, cujus Praefectus est Card. Vicarius pro tempore; ideo consulto dd. Constit. summa omittitur.

CAPUT II.

Residentiam non facientes parochi, et alii, curam animarum habentes, Episcopis inferiores.

I. *Sac. Trid. Concil. sess. 23. c. 1. §. Eadem*, poenas ibi statutas, itemque *sess. 6. c. 1. de ref.* contra Episcopos non residentes, de quibus dixi supra *cap. praeced.* extendit contra curatos, Episcopis inferiores, et ad omnes habentes beneficium ecclesiasticum, curam animarum habens: concedit tamen illis, ut abesse possint ex causa, ab Episcopo prius cognita, et approbata, relinquendo Vicarium idoneum, ab Episcopo approbatum, cum debita mercedis assignatione: discedendi autem licentiam in scriptis, gratisque concedendam ultra bimestre tempus, nisi ex gravi causa, non obtineant.

Ex his igitur prima apparet, quod parochus, non residens sine licentia legitima, non facit fructus suos pro rata temporis, juxta *Trident. in dict. c. 1. sess. 23.* ut etiam ante sententiam teneatur restituere fabricae, vel pauperibus loci, nulla compositione suffragante.

An autem excusetur ob modicitatem temporis absentiae, ut si per tres, vel quatuor dies, vel saltem minus una hebdomada, continuam, vel interpolate sumptam intra annum unum: respondent Doctores communiter, excusari, ut *Garzias par. 3. cap. 2. n. 23. et 24.* et in hoc non video difficultatem: sed aliqui dicunt, non teneri restituere, nisi absit ultra bimestre sine licentia, quia bimestre reputant parvam materiam; et dicunt, Conc. Tridentinum non requirere in parochis licentiam Episcopi, nisi pro absentia ultra bimestre: ita *Bonacc. de obligat. beneficia disput. 5. pun. 4. n. 4. Naldus verbo Resid. n. 5. Navarr. c. 25. n. 121. tenet Azor. lib. 7. c. 4. quaest. 9. tom. 2. Bexa 4. par. resp. 21.* sed contrarium tenendum puto ex textu *dict. c. 1. sess. 23. Trid.* ubi absolute requiritur licentia etiam intra bimestre: ita *Sanch. de matr. lib. 3. disp. 31. n. 11. Ugolin. Less. Possevin. quos sequitur Barbosa de potestat. Episc. alleg. 53. n. 96. Garzias n. 23. et alii communiter.*

Ita etiam pluries declaravit Cong. Conc. ut ex *Decretis relatis a Bened. XIV. Instit. Eccles. 17. num. 9. et seqq. Pro absentia tamen modici temporis in casibus repentinis, sufficit licentia Vicarii foranei, ut ex sensu dict. Cong. firmat Fagnan. in cap. Relatum de clerico non resid. num. 42.*

Verum est, quod parochus pro tempore absentiae non tenetur absolute omnes fructus restituere, sed potest aliquam partem sibi retinere ratione horarum canonicarum, et propter alia servitia Ecclesiae in absentia praestita, ut dixi de Episcopo, *cap. praeced.*

Apparet secundo, quod Episcopus potest etiam procedere contra parochum ad privationem quartae partis fructuum, quoties absentia ad sex menses pervenerint sine causa rationabili, juxta *Trident. sess. 6. c. 1. Barbosa n. 104. Garzias, n. 32. ibi:* et haec poena privationis quartae partis fructuum, intelligenda est, ut sit de fructibus, etiam futuris, quos reversus suos factururus est, vel quos alias absens suos fecisset; et probatur ex dicendis *cap. seq.* alias enim haec poena esset elusoria, ut patet: et ita

sentit *S. Congreg. apud Barbos. et Garz. ibi:* unde quamvis poena privationis quartarum a Tridentin. inferatur ipso jure, seu ipso facto incurrenda, tamen non ligat ante sententiam; secus quoad fructus pro rata absentiae amissos, *Sanch. lib. 2. in decal. cap. 5. num. 10.*

Limita haec decreta contra Episcopos, et parochos, et curatos, ut non procedant contra abbat, priores, et alios, habentes beneficia regularia: nam si absentes, per alium sua munia absolvant, non tenentur fructus restituere, licet peccent non residendo; quia Trident. intelligitur de beneficiis secularibus, *Less. c. 34. num. 161. Filiucc. tract. 41. c. 6. num. 30. Bonacc. punct. 4. num. 14.*

Ex *c. Extirpandae, §. Qui vero, de praeb.* parochus, non residens, incurrit ipso facto poenam privationis parochiae, ut libere alii conferri possit: sed an requiratur, ut praecedat monitio, multi affirmant, multi negant apud *Garziam par. 3. cap. 2. n. 135. et 136.* sed hodie ex Conc. Trident. *sess. 23. cap. 1.* non incurrunt parochi dictam poenam privationis beneficii ipso jure, sed per sententiam, praecedente citatione, et monitione, et coercitione per censuras, et sequestratione, et subtractionem fructuum, et alia juris remedia: et ita notat *Garz. num. 139.*

Ut autem Episcopus possit procedere ad privationis sententiam, ut supra, requiritur una citatio personalis, vel tres in Ecclesia, et a die ultimae citationis expectari debent sex menses, juxta *cap. Extirpandae, et ibi Abb. n. 10. de cler. non resid. Rot. decis. 137. num. 1. par. 1. noviss.* et requiritur, ut citatio fiat praecise ad sententiam per gloss. communiter receptam in *c. Cum contumacia verbo, Respondeat de haeret. in 6. Rot. ibi num. 2.* et requiritur, ut in termino peremptorio ab accusatore, seu actore fiat instantia, seu reproductio, et accusatio contumaciae; alias circumductum censetur edictum, idest instantia citationis, per *dict. leg. Et post edictum §. Quod si is, ff. de judic. Afflict. decis. 366. num. 14. Rot. dict. decis. 137. num. 1.* In quo etiam nota, quod Vicarius generalis non potest ferre talem sententiam privationis beneficii, sine speciali mandato per *c. 2. de off. Vic. in 6.*

Parochiale, seu curatum beneficium obtinens in Curia Romana cum juramento se transferendi ad residentiam intra certum tempus, et ibi personaliter deservendi, si non observet, sed beneficium dimittat ad favorem alterius, varias poenas incurrit, ut dixi verbo *Resignatio c. 1.*

Ob quas autem causas possit Episcopus dare licentiam non residendi, etiam ad longum tempus, vide *Bonac. tract. de resid. pun. 5. a num. 2.* ubi nota, quod in talibus casibus debet a parocho, vel ab Episcopo provideri de Vicario idoneo, cum justo stipendio, ut *Trident. sess. 7. cap. 5. et 7.* Et hic etiam nota differentiam, quod quamvis canonici etiam ultra tres menses possint abesse, manentes in servitio sui Episcopi, et fructus praebendae non amittant; ut *Bonac. de hor. can. dis. 2. quaest. 5. pun. 3. §. 2. num. 4.* tamen secus est in parochis: neque enim possunt excusari, si absint ultra duos menses, etiamsi inserviant Episcopo, Ecclesias visitanti, ut declaravit *S. Congregatio apud Bonacc. tract. de resi. pun. 5. num. 14.*

Inter causas, ob quas Episcopi dare poterant

parocho licentiam non residendi, olim erat causa studiorum, tamen in docendo, quam in vacando studio Sac. Scripturae, et Juris Canon. in publicis universitatibus: verum post Conc. Tridentinum, eosdem Episcopos hac facultate sibi a Sac. Canonibus tributa, amplius frui non posse ostendi ex pluribus decretis Cong. Concilii in Additionibus meis ad Instit. Canon. Remigii Maschat part. I. pag. 389, col. 1. et part. II. pag. 18.

CAPUT III.

Residentiam canonici, vel prae bendati non facientes in loco Ecclesiae, vel choro non intervenientes.

I. **Ex c. un. de clericis non resid. in 6.** distributiones quotidianas suas non faciunt canonici, et alii beneficiati, seu clerici cathedralium, et aliarum collegiatarum Ecclesiarum, si divinis officiis non intersint, etiamsi resideant in civitate, seu loco Ecclesiae, non obstante consuetudine contraria: ita ut qui aliquid ex dictis distributionibus aliter perceperit, dominium ejus non acquirat, sed ad ejus restitutionem teneatur; exceptis tamen illis, quos infirmitas, seu justa rationabilis corporalis necessitas, aut evidens Ecclesiae utilitas excusaret.

Nota, quod licet in cit. cap. unic. Bonifacius videatur comprehendere in infirmitate quamcunque aliam necessitatem corporalem, vi particulae: seu — ita ut infirmitas, et corporalis necessitas sint unum, et idem justum motivum percipiendi distributiones in absentia: revera tamen est diversum, cum particula — seu — non sit declarativa, sed ampliativa, et augmentativa: ac proinde justa, et rationabilis absentiae causa, nedum est corporalis languor, et infirmitas, sed etiam alia quaelibet justa, et rationabilis corporalis necessitas: ut hostilitas, periculum latronum, aquarum, inundatio, contagium, exilium, injusta carceratio, et alia impedimenta, ob quae beneficiati interesse nequeant; Stephanus Weyms in Analyti ad Constitut. XXIV. ex jur. antiq. desumpt. et per Conc. Trident. speciatim innovatas Constit. XI. num. 16.

II. Canonici, et beneficiati supradicti, ut non resideant in loco, seu civitate, non solum amittunt distributiones, sed etiam omnes fructus praebendae, si autem resideant, sed non intersint choro, amittunt distributiones, sed non fructus praebendae, per c. Cum omnes 6. de constit. ibi gloss. verbo Consuetudinem, c. 3. et 4. et c. Ad audientiam de cler. non residen. Garz. part. 3. c. 2. num. 360. Seraphindecis. 1131. num. 1. Excipe, nisi sit consuetudo in contrarium, ut fructus praebendae percipiantur in absentia, ut c. Cum omnes, et gloss. in d. cap. Ad audientiam, verbo Constitutio. Excipe etiam, si absit ex causa rationabili, ut ob servitium Ecclesiae, ut infra dicetur, ex cap. Cum non deceat, de elect. in 6. vel causa studiorum, c. fin. de magist.

III. In cap. Cum non deceat, de elect. in 6. absens a residentiae loco pro Ecclesiae utilitate, vel alia justa causa, percipit fructus omnes beneficii, seu praebendae, exceptis tamen distributionibus quotidianis, ut ibi, et gloss. in dict. c. un. de Cler. non resid. verbo Utilitas, Garzias par. 3. c. 2. n. 361.

et idem de omni privilegio concessa a Papa, sive ut ab homine, sive ut a jure, percipiendi fructus in absentia, Gonzalez in proem. §. 7. num. 206.

IV. Trident. sess. 24. c. 12. vers. Praeterea obtinentibus, statuit ut obtinentibus in cathedralibus, aut collegiatis dignitates, canonicatus, praebendas, aut portiones, non liceat vigore cujuslibet statuti, aut consuetudinis ultra tres menses ab iisdem Ecclesiis quolibet anno abesse, salvo tamen Constitutionibus Ecclesiarum, quae longius servitii tempus requirunt: alioquin primo anno privetur unusquisque dimidia parte fructuum, quos ratione etiam praebendae, ac residentiae suos fecit: quod si iterum eadem usus fuerit negligentia, privetur omnibus fructibus, quos ratione etiam praebendae, ac residentiae eo anno lucratus fuerit: crescente vero contumacia, contra eos juxta sacros Canones procedatur, idest ad privationem beneficii, ut notat Garzias, c. 2. n. 140. et Sacra Congregatio declaravit, ad absentiam licitam trium mensium non esse necessariam licentiam, vel causae allegationem, ut apud Barbos. ad dict. c. 12. n. 65. sed ultra tres menses requiritur licentia Episcopi cum causa legitima, Rota recent. 608. n. 1., neque sufficit licentia Vicesgerentis, Rot. n. 5. ibi, et eadem habet Rota noviss. dec. 689. n. 1. et 7. Et adverte, quod licet ista poena privationis fructuum non sit latae sententiae, ut ipso facto amittantur, tamen habet rationem latae sententiae, quatenus non requiritur ad hanc privationem fructuum monitio, sed sufficit citatio ad dicendam causam, quare non debeat privari; ut Garz. n. 145. cum S. Congreg.

Adverte etiam, quod licet per illam derogationem consuetudinum generalem non contineatur regulariter consuetudo immemorabilis; tamen fallit in casu nostro, ut declaravit Sacra Congregatio, et Gregorius XIII. apud Barbosam in dict. cap. 12. num. 60. et sequentibus.

Item nota, quod hodie per Trident. Decretum dict. cap. 12. canonici non amittunt, non residendo, fructus praebendae omnes, ipso jure, seu ipso facto, sicut olim per c. un. de Cler. non resid. requiritur citatio, etiam ut prima vice tantum dimidia parte priventur, ut notat Garz. par. 3. c. 2. n. 140. et idem dicendum de aliis beneficiatis obligatis ad residentiam, Garz. n. 141. scilicet, etiamsi sint beneficia simplicia.

V. Ex eodem Trident. cit. cap. 12. statutum est, ut distributiones illi tantum, qui statis horis interfuerunt, percipiant; reliqui, quavis collusionem, aut remissione exclusa, his careant, juxta cap. un. de Cler. non resid. in 6. supra relatum; quod S. Synodus innovavit, non obstantibus quibuscunque statutis, aut consuetudinibus.

Ex dictis concludunt DD. magis communiter, quod jure communi absens a loco residentiae, etiam si interesse alias non possit choro, impeditus ob infirmitatem, vel corporis necessitatem, vel Ecclesiae utilitatem, percipit quidem fructus praebendae, sed non distributiones quotidianas, nisi adsit talis illius Ecclesiae consuetudo: si autem sit praesens in loco residentiae, sed non intersit choro, ob dictas causas rationabiles impeditus, consequi debet etiam distributiones de jure communi: ita ex dict. c. Un. de Cleric. non resid. in 6. et c. Cum non deceat, de elect. in 6. tenet gloss. et Doctores in

dict. c. un. Laym. lib. 4. tract. de benefic. c. 7. n. 3. Sanch. in opusc. lib. 2. c. 2. dub. 92. et 93. Gutier. can. quaest. lib. 1. n. 139. et 145. Excipitur tamen casus absentiae propter impedimentum, proveniens ex facto capituli injusto, ut ob litem; quia tunc percipit distributiones, si tamen sit praesens in loco, vel saltem per eum non stet, ut *Buratt. decis. 694. num. 5. et Seraph. decis. 1239. num. 4.*

Quamvis autem Trident. tres menses vacationis indulgeat, tamen non debent omnes eodem tempore vacare, ne Ecclesia debitis defraudetur obsequiis, sed minor pars arbitrio Episcopi, ut *Barbos. ad Trident. dict. c. 12. n. 65. et S. Congregatio in una Auximana respondit, duas partes ex tribus remanere debere, et omnes etiam in festis solemnioribus: alibi Sacra Congregatio declaravit, quartam partem tantum posse vacare simul, apud Barbosam ibi.*

Vida Additiones meas hoc eodem verb. Residentia pag. 362. et infra.

Tempore autem hujus vacationis non possunt frui distributionibus, omnino distinctis a praebenda, idest antiquis non detractis a praebenda, ita S. Congregatio apud *Barbos. num. 62.*

Tempus hoc vacationis, potest accipi sive continue, sive interpolate, *Garz. par. 3. c. 2. n. 306. Barbos. de pot. Ep. alleg. 53. num. 10.*

Quod autem in *dict. c. Trident.* dicitur, remissionem non suffragari, limita, quia si canonicus restituerit injuste perceptas distributiones, possent ii, quibus accreverant, eas eisdem postea restituere, et donare, *Sanch. dub. 108. et 19. cum aliis.*

Nota I. ex decretis Cong. Conc. in Jaderen. 9. Maii 1626. ut lib. 12. decretor. pag. 253. in Terracinen. 22. Jan. 1628. lib. 13. pag. 480. et in Castri maris 4. Maii 1737. ut in Thesaur. Resol. tom. 8. pag. 59. quod si canonici abesse velint extra dioecesim in mensibus a Concilio permissis, obtinere debent licentiam ab Episcopo.

Hic tamen crederem, animadvertendum pro conciliatione decreti supravolati num. 4. cum altero relato §. Quamvis, licet non opus sit licentia Episcopi in casu absentiae intra dioecesim, requiri nihilominus saltem illius scientiam, ne contingat vacatio, seu absentia plurium eodem tempore cum diminutione divini cultus: alias hoc ultimum decretum nunquam locum habere posset.

Nota II. hanc eandem trium mensium absentiam locum habere dumtaxat, quando Constitutio, aut consuetudo Ecclesiae requirit servitium totius anni, non vero, si hoc alternatim praestetur; cum mens Tridentini fuerit, ut novem integris mensibus Ecclesiae serviretur; quemadmodum pluries declaravit S. Cong. Conc. ut in decretis relatis in Thesaur. Resolut. ejusdem Cong. in Castri maris servitii chori 30. Jul. 1735. tom. 1. pag. 107. et in Capuana Indulti 5. Decembr. 1739. tom. 9. pag. 141.

Nota III. ex decretis ejusdem Cong. distributiones injuste perceptas a canonico absente, non posse suas facere in casu etiam donationis: imo sic donatas teneri restituere, ut in Neapolitana 1592. lib. decret. 7. pag. 75. et in Isernien. 1619. imo eas nec Episcopus, nec capitulum condonare possunt, ut in causa Taracinae 13. Jan. et 14. Decemb. 1624. lib. 24. pag. 10. 149. et 235. ac aliis relat. a Bened. XIV. Instit. ecclesiast. 107. §. 7. num. 42.

Nota IV. quoad distributiones dandas absentibus

ratione infirmitatis, hanc debere esse non levem, sed gravem: item non deberi, si dum beneficiati erant incolumes, a choro abesse consueverint, juxta plures declarationes dictae Cong. et praesertim sub die 5. Mart. 1667. in Reatina, ut lib. 25. decretor. pag. 345. ibi -- Sacra etc. censuit, oratori dandam esse declarationem, alias editam, sequentis tenoris: Congregatio Concilii censuit, canonico infirmo, durante ejus infirmitate, quamvis choro non intersit, deberi fructus omnes sui canonicatus, necnon distributiones quotidianas, non secus acsi omnibus horis divinis personaliter interesset, dummodo ante infirmitatem fuerit solitus inservire. Ceterum infirmitatem ipsam coram judice probandam. --

Quod si agatur de caeco, cum hic, et inter aegrotantes annumerandus sit, eadem Congreg. ut refert Bened. XIV. cit. Instit. Eccles. 107. §. 3. num. 48. declaravit -- non teneri horis canonicis interesse, nec in choro eam officii partem, quam memoriter tenet, recitare, et nihilominus lucrari distributiones quotidianas, perinde, acsi interesset -- Item, ei esse tribuendas a die, quo lumine caruit, ut pariter declaravit 29. Jan. 1661. lib. 22. decret. Ulterius, nec teneri alium sui loco substituere pro celebratione missarum in collegiata, ut satisfaciat iis missis, quae cum canonicatu junguntur, ut ex pluribus ejusdem decretis, et signanter in Mercatelli 8. Jan. 1597. lib. 25. decret. pag. 189. et lib. 40. pag. 414.

Iste tamen caecus, ut lucretur fructus grossos, ut vocant, praebendae, tenetur eandem partem, quam memoriter tenet, privatim recitare, nisi, ex dispensatione apostolica ejus recitatio communicata ipsi fuerit in alias preces, juxta contrarium sensum propositionis 54. inter alias proscriptas ab Innoc. XI. videlicet -- Qui non potest recitare matutinum, et laudes, potest autem reliquas, ad nihil tenetur; quia major pars trahit ad se minorem -- citatum enim decretum respectum dumtaxat habet ad praesentiam in choro, a qua eximitur, et ad distributionum perceptionem, quibus ideo privari non debet.

Nota V. quoad distributiones dandas injuste carceri mancipatis, ex aliis dict. Cong. decretis in cit. Instit. 107. §. 3. num. 52. relatis, injustitia incarcerationis constare debet ex favorabili judicis sententia, quae transierit in rem judicatam; etiamsi haec munita fuerit clausulis, vel -- tanquam non repertus culpabilis, vel ex hactenus deductis -- vel -- non molestetur -- non vero si munita fuerit clausula -- ex quo satis.

Nota VI. quoad distributiones dandas absentibus ob evidentem Ecclesiae utilitatem, ex decretis ejusdem Cong. ibidem relatis §. 9. per totum, illas lucrari posse: I. canonicum theologiae ea die, qua legit: II. poenitentiarium ea hora, qua actu confessiones audit, sive in confessionario, sive extra: III. canonicum deputatum ab Episcopo ad audiendas confessiones loco poenitentiarum: IV. canonicos, seu beneficiatos, quibus annexa est cura animarum, actu eam exercentes, et sacramenta ministrantes tempore divinorum officiorum: V. canonicum absentem ob visitationem SS. Liminum tempore accessus, mansionis, et regressus; sive solus mittatur ab Episcopo, sive eum in dicta visitatione comitetur: pro qua tamen peragenda assignatum est tempus trium tantum mensium: VI. ex privilegio Clementis XI., ut ex ejus

Bullario pag. 547. absentes occasione exercitiorum spiritualium per decem dies, ad pie excolendum animum peragendorum in aede aliqua Regularium; de licentia tamen Episcopi; non vero tempore quadragiesimae, adventus, vel in festis magis solemnibus: haec tamen non sunt peragenda ab omnibus simul, et eodem tempore: VII. promovendos ad Sacros Ordines, qui ex Conc. Romano, celebrato sub Bened. XIII. an. 1725. tit. 30. cap. 2. tenentur per sex menses continuos ante ordinationem commorari in seminario, vel in episcopiis apud Episcopos; quo tempore lucrari debent dictas distributiones, non secus aesi Ecclesiae inservirent; dummodo praecise ibi morerentur ad satisfaciendum dicti Concilii praecepto, et non ob correctionem, aut ut se instructiores reddant, ex declaratione Cong. Conc. in Setina 1. Decembr. 1731. in Thes. Resolut. VIII. eos, qui liberi, et immunes a choro declarati sunt, quique coadjutorem sibi adlegerunt, licet hic praesens non sit ratione infirmitatis, sive intra, sive extra locum, ubi sita est collegiata, quo casu coadjutus etiam liber est a servitio.

Nota VII. ex aliis decretis ejusdem Cong. relatis in dicta Instit. 107. §. 10. per totum, non deberi absentibus distributiones: I. de emolumentis anniversariorum, quae ex voluntate fundatorum distribui consueverunt solum inter praesentes: II. nec poenitentiario, tempore, quo residet in confessionario, confessiones non audiens; aut quo missam celebrat, vel privatim officium recitat; etiamsi id faciat, ut opportunius confessiones audiat: III. nec canonico, aut beneficiato, Episcopum in visitatione dioecesis comitantibus: IV. nec inservientibus eidem Episcopo, missam privatim celebranti (secus si pontificaliter) aut quodcunque aliud munus obeunti; licet Episcopus in vim c. De cetero 7. hoc tit. eos pro suo servitio adhibere possit, sive ii sint ex cathedrali, sive collegiata; non plures tamen quam duos; et dummodo annexam non habeant curam animarum, aut non sint coadjutores: verum tamen est hos, sicuti et comitantes Episcopum in visitatione dioecesis, lucrari posse duas partes distributionum, si redditus omnes praebendae constarent tantum dictis distributionibus: V. nec deberi Vicario generali Episcopi: VI. nec examinatori synodali, etiam vocato ad interessendum examini pro parochialibus Ecclesiis, vel pro collatione ordinum: VII. nec Inquisitoribus, seu ministris Sac. Inquisitionis: VIII. nec ministris generalis Camerae Apostolicae: v. g. Subcollectoribus spoliis, decimarum etc. IX. nec visitantibus devotionis causa Ecclesiam Lauretanam, ac Angelorum de Assisio, aliaque loca pia: X. nec canonicis, aliisque cathedralium, et collegiatarum Ecclesiarum officialibus, qui in iisdem habent cappellanas, chorum dimittentibus tempore divini officii, ut poenitentiae sacramentum administrent, aut devotionis gratia missam celebrent in dictis Ecclesiis: excepto casu, quo a superiore iis injungatur, ut eo tempore celebrent in iisdem Ecclesiis: qui tamen ex mandato Sac. Cong. abstinere debet ab hujusmodi jussu: XI. nec tandem magistris Juris pontificii, aut Sac. Theologiae, et has facultates addiscentibus: qui tamen cum indulto lucrari possent duas partes distributionum, si eorum praebendae fructus nulli sint, vel valde exigui. Et notandum est, quod ex decreto Innoc. XII. ut in ejus Bullario pag.

262. hoc indultum non confertur studentibus, XXV. annum jam attingentibus, neque ultra triennium: qui Pontifex 15. Mar. 1692. mandavit insuper, idem indultum illis non suffragari, nisi Ordinario loci, et in actis ipsius cancellariae praesentetur intra tempus a Secretario Cong. Conc. praefigendum: et hujusmodi indultum nunquam a Sac. Cong. confertur coadjutoribus.

CAPUT IV.

Residere, vel intesesse choro coadjutor, aut coadjutus omittens.

I. Coadjutor datus in beneficio, obligationem residentiae, vel servitii chori annexam habente, tenetur residere, et inservire per se ipsum, ne Ecclesia defraudetur obsequiis: neque hodie admittitur coadjutor sine obligatione inserviendi; quia haec esset species expectativae prohibita a Trident. Conc. ut Rota noviss. par. 1. dec. 392. et Rota rec. tom. 1. dec. 276. n. 1. et seq. unde si choro non intersit, amittit distributiones, et si non resideat, amittit fructus etiam praebendae; et ipse tenetur adjuto ad id, quod interest, quatenus propter hoc non poterit percipere fructus praebendae, neque distributiones, Rota ibi, n. 4. imo procedi contra eum poterit ad privationem coadjutoriae, servato juris ordine: de quo in cap. Ex jure, de Cler. non resid. Rota ibi: non tamen tenetur coadjutor extra chorum horas recitare, praecise ratione coadjutoriae; quia non est proprie beneficiatus, sed ratione sacri ordinis, Sanch. lib. 2. in opusc. c. 2. dub. 64. n. 3. et Rot. 1. recent. dec. 456. per tot.

II. Coadjutus, etiam coadjutore inserviente, tenetur residere in loco, licet non teneatur interesse choro: ut colligitur ex declaratione S. Congregationis, relata a Gonzal. gl. 1. §. 9. n. 30. Castropal. tom. 2. tract. 13. dis. 1. punct. 9. in fin., quia etiam is, qui ob senium, vel morbum excusatur a praesentia in choro, ut percipiat distributiones, tamen tenetur residere in loco; alias neque distributiones, neque fructus praebendae percipere potest, ut dixi c. praeced. quia sunt obligationes distinctae.

Limita, nisi coadjutor daretur ob causam talem, quae exigeret absentiam etiam a loco: vide Barbos. in c. un. n. 14. de Cler. non resid. in 6. et gl. in eod. cap. un. verb. Abfuerint.

CAPUT V.

Residentiam non facientes clerici, tempore ordinationis alicui Ecclesiae ab Episcopo adscripti.

Ex Trid. sess. 23. cap. 16. nullus debet ordinari, nisi judicio Episcopi sit utilis, aut necessarius suis Ecclesiis, et nisi adscribatur illi Ecclesiae, pro cujus necessitate, aut utilitate assumitur, ubi suis fungatur muneribus, ne incertis vagetur sedibus: quod si locum, inconsulto Episcopo, deservit, ei sacrorum exercitium interdicatur, idest suspendatur: si autem nulli Ecclesiae sit adscriptus, non potest Episcopus prohibere, ne discedat, ut declaravit sacra Congregat. ad dict. c. 16. Trident. Barbos. ibi n. 2. itaque ordinatus semel, vel tonsura

initiatus, alicui Ecclesiae adscriptus a proprio Episcopo, non potest inde discedere sine licentia Episcopi sui, neque alius Episcopus potest eum recipere, ut Sacra Congregatio declaravit *sup. dict. c. 16.* neque potest ordinari ab alio Episcopo, sive ratione domicilii, noviter acquisiti, sive jure collationis beneficii, vel jure triennalis familiaritatis: alias incurrit ordinatus suspensionem, duraturam ad arbitrium sui Ordinarii, et ordinans incurrit suspensionem a collatione ordinum per annum, ex Trident. sess. 23. c. 8. *de refor.* De poenis autem clericorum vagantium, vide Menoch. *de arbitr. casu* 531.

Tridentini decretum in cit. cap. 16. sess. 23. declaratum, et ampliatum fuit ab Innoc. XIII. Constit. Apostolici 13. Maii 1723. decernente, hanc Trident. regulam omnino servandam esse, nedum quoad promovendos ad ordines, licet minores, sed etiam quoad prima tonsura initiandos. Hoc insuper addito, quod si qui reperirentur, vel clericali tonsura jam initiati, vel ad ordines, sive minores, sive majores jam promoti, qui nulli certae Ecclesiae, vel loco pio adscripti fuerint, Episcopi hanc adscriptionem, vel a se, vel a suis praedecessoribus omissam, statim supplere debeant, respectu illorum, qui beneficium ecclesiasticum possident: ex reliquis autem eo carentibus, illos tantum adscribant, quos Ecclesiis suis utiles, et necessarios noverint. Quae Constitutio, licet emanata fuerit pro restauranda disciplina ecclesiastica in Regnis Hispaniarum, extensa tamen fuit ad totius orbis Episcopos, pro norma circa praemissa ab iisdem servanda, a Bened. XIII. Constit. in supremo 23. Sept. 1724.

Circa hanc adscriptionem vide notata supra c. 4. verbo Apostasia pag. 93.

CAPUT VI.

Residentiam Cardinales apud Sedem Apostolicam, vel in suis titulis non facientes.

I. *Ex Bulla 7. Leonis X. Superna §. 23. Cardinales omnes in Romana Curia residere tenentur, et si absentes creati fuerint, eo se conferre tenentur a die promulgationis hujus Bullae, in Italia intra sex menses, extra Italiam, intra annum: alioquin fructus beneficiorum, et omnium officiorum suorum emolumenta amittant, omnibusque privilegiis generaliter, vel specialiter Cardinalibus concessis, quandiu abfuerint, omnino careant: exceptis iis, qui excusantur aliqua justa causa impediente, ut ratione sibi commissi officii a Sede Apostolica, vel justo metu, vel aegrotatione.*

Illa prima poena privationis fructuum, est sententiae ferendae, propter verb. Amittant, ut ait Tiraquell. in leg. Si unquam, verbo Revertatur n. 152. et 153. cum magis communi: posterior autem poena, scilicet amissionis privilegiorum, est latae sententiae, propter verbum careant, ut Tiraquell. ibi n. 161. praesertim propter particulam omnino, ut Tiraquell. ibi num. 76. et probat in terminis Caputaquen. verb. Indult. decis. 86. p. 2. ex decreto consistoriali Pauli III.

II. *Ex cap. 2. de cler. non resid. et ibi Canonist. Cardinales tenentur in suis tituli residere; alias Papa contra eos potest procedere ad depositionem, monitione canonica praemissa; est communis sententia apud Paris. lib. 1. de resign. quaest. 10. n. 23.*

Limita, quod hoc, ut teneantur in suis titulis residere, hodie non est in usu.

Limita secundo, quod Cardinalis censeatur in Curia residere, si maneat intra 40. milliaria, ut decisum ait Cherubin. super Bulla 5. Pauli quarti, incip. Cum venerabiles, Schol. 2.

Limita tertio, quod hodie illa poena depositionis non irrogatur, nisi ob magnum contemptum, ut Paris. ibi num. 28.

Limita quarto, ut non procedat in Cardinalibus residentibus in suis episcopatibus, ut notat Barbosa in dict. c. 2. de cler. non resid. ex Concil. Trid. et hodie est certissimum ex Bulla Urbani VIII. de qua sup. cap. v.

Limita quinto, quod hodie Cardinales creati absentes, tenentur intra annum ad Romanam Curiam accedere, et Limina SS. Apostolorum visitare, ex Bulla Sixti V. 50. §. 19. Postquam, sub poena privationis cardinalatus ipso facto, ut ibi,

CAPUT I.

Resignantes, seu dimittentes beneficia curata ad favorem alterius, contra juramentum in Curia Romana praestitum de residendo, et per se deserviendo.

I. *Ex Bulla Pii IV. 87. in Bullario Laertii, Inter multiplices 10. Martii 1563. edit. Romae 1586. quicumque beneficium parochiale, etiam titulo vicariae perpetuae, aliudve curatum, vacans per obitum a Sede Apostolica obtinuerit, scilicet praevio examine, ac Dioecesani, et testium fide idoneitate, et ceteris de jure requisitis, et praestito juramento juxta stylum Curiae, et Constitutiones Apostolicas, et etiam fidejussione se infra certum, et tunc expressum tempus ad locum beneficii conferendi, et ibi, per seipsum curam exerceendo, residendi, si hujusmodi promissionum implemento non praestito, in alterius favorem, etiam intrusi, vel possessoris, vel occasione litis motae, aut alias resignaverit, cesserit, vel dimiserit beneficium praedictum, ipse, et ii, in quorum favorem ea egerit, et ii, qui ad ea consilium, auxilium, vel favorem praestiterint, omnes, si tamen sint Episcopis inferiores, incurrunt ipso facto poenam excommunicationis, Papae reservatae, et privationem illius, et aliorum beneficiorum per eos obtentorum, et inhabilitatem ad ipsa in posterum obtinenda: quae ipso facto vacare censentur, et dispositioni Sedis Apostolicae reservata esse: quae consanguineis, et affinibus, et confidentibus eorum, qui eis privati fuerint, conferri non poterunt: vide de hac Constitutione Sayr. lib. 3. de censur. c. 31. num. 5. Filiucc. tract. 15. n. 167. Barbos. alleg. 50. n. 132. Garz. par. 11. c. 3. n. 44. 191. et par. 8. c. 2. n. 35. Paris. de resign. lib. 3. quaest. 2. num. 21.*

Inde fit, ut hodie ex ordinatione Greg. XIV. non admittantur in Curia Romana resignationes parochialium, et aliorum beneficiorum, residentiam exigentium, nisi expressum fuerit in supplicatione, per quantum tempus illud beneficium resignans possederit: et non solet admitti, nisi resignans possederit per quinque annos, vel circa, idest, plus, vel minus sex mensibus, ut Paris. et Garzias numero 44. cit.

¶ Quaranta verbo Beneficiorum resignatio §. ultimo Sciendum, refert, Innocentium IX. instituisse, ne illud renuntiare possit ante triennium. ¶

CAPUT II.

*Resignationem admittentes contra formam
Bullae Pii V.*

Ex Bulla Pii V. 58. Quanta, prohibitum est Episcopis, seu Ordinariis, patronis, et aliis, jus habentibus admittere resignationes beneficiorum, et officiorum ecclesiasticorum, nisi eorum tantum, qui aliquam ex his justis causis habeant resignandi; scilicet, si senio confecti, valetudinarii, corpore impediti, vel vitiiati, crimini obnoxii, censuris ligati: item qui aliud beneficium obtinuerunt, Religionem ingressuri, matrimonium contracturi, si statim id reipsa exequantur; item habentes aliquam ex causis contentis in cap. Nisi de renun. juxta versus, *Debilis, ignarus, male conscius, irregularis, quem mala plebes odit, dans scandala, cedere possit*: item qui ob capitales inimicitias residere non possunt: quod si tamen quis sit in sacris constitutus, non posset etiam ex supradictis causis resignare, nisi Religionem ingressurus, vel nisi aliunde habeat congruam vitae sustentationem: senio autem confectum hic intelligas septuagenarium (nisi alias sit debilis ob infirmitatem) Zenzelin. et Gemin. in c. un. de Cleric. aegrot. in 6. et ibi Jo. Andr. verb. Senio Felin. c. Quoniam n. 4. vers. Ad tertiam, ut lit. non cont. et facit leg. 3. ff. de jur. immun.

Praeterea statuit, ut praedicti simplices solum resignationes admittant; et ideo prohibuit, ne praefati resignationem admittentes, designent antecederet successorem ad suggestionem resignantium, neque inter eos promissio, vel intentio de eo intercedat: item prohibuit, ne ipsi collatores, resignationem, ut supra admittentes, audeant ea beneficia, vel officia conferre propriis, vel eorundem resignantium consanguineis, affinibus, vel familiaribus. Sed quoad hanc ultimam prohibitionem, DD. Hispani dicunt, eam in Hispania non servari, sed ab ea fuisse supplicatum, et sic suspensam executionem, ita Garz. par. 11. c. 3. n. 270. Barbos. alleg. 69. n. 84. Castropalao tom. 2. tract. 13. dis. 6. pun. 1. n. 7. An autem possit ordinarius collator eidem renuntianti denuo idem beneficium conferre: respondeo, non posse, nisi ex nova causa, non praevisa, et cessante causa, ob quam facta est renuntiatio: Paris. resign. lib. 1. quaest. 13. a num. 43. gloss. communiter approbata in cap. Ad nostram il. 2. verbo Probarent de jurejur. Barbos. et alii Canonistae in c. 2. de renunc. alias praesumeretur confidentia, ut dixi verb. Simonia cap. 3. num. 2.

¶ Quoad collationem beneficii resignati consanguineis, affinibus, vel familiaribus, ex decreto Cong. Conc. approbato a Gregor. XIII. et relato a Bened. XIV. de Synod. dioec. lib. 13. cap. 24. n. 4. neque conferri potest, quamvis beneficium resignatum conferendum esset per concursum, ad quem ne admitti quidem debent. Secus si beneficium vacaret per obitum, ex declaratione Sixti V. ad Bullam Pianam relata ibid. num. 5. Haec tamen prohibitio locum non habet in permutationibus, quas Pius admittere permittit Episcopo, dummodo sint saavis

Canonibus consonae, nec mala fide, et fraudulentè coram ipso fiant, idest in commodum potius permittantur, quam in Ecclesiae utilitatem, vel necessitatem, ut animadvertitur cit. cap. num. 10.

Nec locum habet in resignationibus beneficiorum juris patronatus, ex declaratione dicti Greg. adnotata in libris Cong. Conc. ut ex testimonio Cardinal. Hieron. Matthaei, Praefecti, relato a Quaranta verb. Benef. resignation. ¶

Quod si contra praedictam formam fuerit aliquid attentatum, id totum decernit irritum: et contra facientes incurrunt poenam suspensionis a collatione, confirmatione, institutione, prout cuique competat, in qua deliquerint, donec a Papa absolutionem meruerint obtinere: et recipientes talia officia, seu beneficia sibi collata, eisdem poenis voluit subjacere: violare autem talem suspensionem audentes, scilicet beneficia, seu officia conferendo, praesentando etc. singulares quidem personae excommunicationem; universitates autem, ut capitula, et conventus, suspensionem a divinis ipso facto incurrunt; et absolutio earum censurarum Papae reservatur.

Amplia, ut resignatio contra formam praefatam, sit nulla etiamsi ex ignorantia, et bona fide sit admissa; quia decretum irritans ligat ignorantes: Azor. par. 2. lib. 7. c. 19. quaest. 5. §. Quaerat, Parisius de resign. lib. 5. quaest. 6. n. 220. et n. 230. ubi testatur de communi.

Amplia secundo, quod etiam recipiens tale beneficium contra formam, seu prohibitionem praefatam, incurrat suspensionis censuram, ut patet ex ea Bulla.

Amplia tertio, quod ista suspensio habet effectum suum, etiamsi non fuerit declarata; ita ut collatio beneficii facta a tali suspenso, sit ipso jure nulla, et irrita; quia haec suspensio est censura, ideo non indiget sententia declaratoria; et quia ita statuit Pius V. in dict. Constit. ita Rota recen. par. 2. decis. 17. n. 4. Est tamen verum, quod si ignorabatur, collatorem tale delictum commisisse, et communi errore reputabatur habens liberam potestatem conferendi, collatio esset valida, per leg. Barbarius, ff. de off. Praeto. dummodo iste provisos esse solus: secus si concurrat cum alio provisorio, re-integra, ab habente potestatem conferendi veram, et non solum putativam, v. gr. a Papa, Rot. ibi n. 6. Lopus alleg. 89. n. 15. Boer. decis. 150. n. 13. Quando autem dicatur res non integra, vide Boer. ibi, ubi docet, quod si provisos ab habente titulum putativum, adipiscatur professionem intra annum, nihilominus dicetur res non integra.

Amplia quarto, quod etiamsi post aliquod tempus a die commissi criminis talis suspensus conferat, non potest provisos dicere, praesumi Episcopum fuisse absolutum medio tempore, quia hoc non praesumitur, nisi probetur, Rota d. decis. 17. n. 5.

Limitant aliqui suspensionis poenam, latam contra provisos de talibus beneficiis, seu officiis, ut illa sit non a collatione, seu praesentatione; quia non quadrat; sed a beneficiis, et administratione; ita ut non possint se illi ingerere, sed abstinere debeant ab omni jure, et officio, ratione alicujus beneficii, seu officii competente, Azor. par. 2. lib. 7. c. 19. quaest. 5. §. Quaeres, Paris. lib. 5. quaest. 6. n. 198. unde etiam inferunt, quod isti provisi suspensionem

violantes, se ingerendo, non incurrunt excommunicationem, de qua supra, sed eam incurrunt soli conferentes, praesentantes etc. ita *Azor. loco cit.* sed contra alii putant, quod illa particula *eisdem poenis* latius pateat, nempe, ut sic suspensio a beneficiis quibuscunque, antea scilicet obtentis, ut supra, et a collatione, praesentatione, electione etc. ratione suorum beneficiorum sibi competente: ita *Sanch. opuscul. lib. 2. c. 3. dub. 36. n. 18. et 21. in fin.*

Limitant secundo nonnulli poenas praefatas hoc modo, quod irritatio actorum sit appositae, quacunque ratione resignatio admittatur, vel beneficium, seu officium conferatur contra formam praefatam, saltem in aliqua ejus parte; sed quod poenae suspensionis, et excommunicationis non incurrantur, neque impositae sint, nisi quando beneficia, seu officia resignata legitime conferrentur, seu tribuerentur consanguineis, affinis, aut familiaribus supradictis; quia illae poenae videntur adjectae ad ultimum §. *Ceterum praecipimus*: et ita tenent *Paris. lib. 5. quaest. 6. n. 223. et 225. Azor. §. Quaerat, Genuens. in praxi c. 53. n. 4. et 5. Ugolin. de potest. Episc. cap. 50. §. 18. n. 6. Barbos. allegat. 69. n. 46. Castropalao tom. 2. de relig. tract. 13. disp. 6. punct. 1. n. 7. in fin. Prosper August. ad Quarantam, verbo Benef. resignatio in fin. et facit illa particula, ut in quo delinquerint, puniantur: punitur ergo collator suspensione a collatione, quia deliquit, conferendo personis prohibitis; nam admittendo resignationem sine causa, non bene punitur suspensione a collatione, cum in ea non deliquerit: sed alii dicunt, poenas istas appositas esse transgressoribus illius formae in quavis ejus parte, sive admittendo resignationem, sive conferendo, ut *Suar. de cens. disp. 22. sect. 6. n. 21. Filiucc. tract. 15. n. 201. Bonacc. de censur. partic. disp. 2. quaest. 7. punct. 4. et idem tenet Garzias par. 11. c. 3. n. 208. Sanch. loco cit. n. 21. sed prima sententia est magis communis, et mihi verior videtur.**

Limita tertio, ut non incurrat censuras praefatas, qui contrafecit ex ignorantia inculcata, ut *Navarr. cons. 9. de renunci. num. 2. qui ait, hoc posse habere locum tantum pro foro conscientiae; imo etiam pro foro externo; ut si Episcopus conferat beneficium consanguineo resignantis, ignorans eum consanguineum, non incurrit suspensionem, nec privatur jure illum alteri idoneo conferendi, Buratt. decis. 162. num. 6. Rot. decis. 467. num. 3. et 4. par. 1. noviss. ubi ait, actorem probare teneri, quod collator sciverit, illum esse consanguineum resignantis.*

Limita quarto, ex eadem decis. 467. num. ult. quod si resignatio fuit nulla ex alia causa, tunc non inurant poenae hujus Constitutionis; v. g. si resignatio fuit ad favorem, sed conditionalis, et conditio defecit; poterit enim collator conferre, si illud beneficium vacet per obitum dicti resignantis: ita *Rota ibi.*

Limitant quinto, quod non intelligitur prohibita suggestio simplex, seu expressio desiderii resignantis de persona providenda, si haec suggestio fiat post resignationem; ita *Sanchez lib. 2. opusc. c. 3. dub. 36. num. 23. Navar. cap. 23. num. 109. Garz. par. 11. cap. 3. num. 209. Quaranta, verbo Beneficii resignatio, vers. Pro complemento, Re-*

doan. de simon. par. 1. cap. 25. Suarez tom. 1. de Relig. tract. ult. c. 35. num. 18., quia haec expressio non afficit resignationem jam factam, dummodo non intendatur persona prohibita, idest, consanguineus, vel affinis, vel familiaris: ita citati Auctores.

Imo aliqui addunt, neque esse contra Bullam istam, si ante resignationem resignaturus exprimat suam intentionem, seu personam admissuro resignationem, si exprimatur per modum liberae submissionis; quia Bulla prohibens talis intentionis expressionem verbo, vel nutu, intelligenda videtur de signo significante pactum, seu conditionem, vel modum annexum resignationi, unde restringatur provisio ad talem personam: ita tenet *Sanchez loco cit. Paris. de resign. lib. 14. quaest. 6. num. 7. Prosper August. ad Quarantam loco cit. in fin., sed contrariam sententiam alii tenent, scilicet prohiberi etiam intentionis expressionem cum libera submissione ante completam resignationem: ita Garzias loco cit. num. 202. Ugolin. par. 1. de simon. c. 28. §. 2. in fin. Bonacc. de simon. quaest. 4. §. 14. num. 5. Suarez loco cit. c. 35. num. 18. et haec tutior tenenda, ut patebit ex iis, quae statim dicam hic n. 2.*

Limita sexto, ut haec Constitutio non contineat permutationem, *Cherub. schol. 1. super hac Bulla.*

II. Adde, quod secundum aliquos Doctores, resignans, et admittens resignationem intentione expressa, etiam cum libera submissione, ut conferatur certae personae, incurrunt poenas simoniae confidentialis (imo et beneficalis ordinariae, secuto effectu) ut *Abb. et alii apud Suarez loco cit. et Redoan. et alii apud Bonac. num. 6. sed contraria est verior, quod nisi intercedat pactum, seu conventio, seu obligatio tacita, vel expressa de conferendo tali personae, non intrat simoniae vitium; sed solum obstat Bulla Pii V. de qua supra; tenet Bonac. ibi cum Covarr. Suarez, et Filiuccio, et est communis sententia, ut patet ex Doctoribus plurimis, quos allegat, et sequitur Garzias par. 11. cap. 5. num. 166. et num. 182. cum seqq. Adverte autem, quod facta resignatione libera in manibus ordinarii collatoris, si moriatur resignans intra viginti dies, beneficium dicetur vacare per obitum, et non per resignationem, ut *Burat. decis. 162. num. 1. unde non intrat tunc forma hujus Bullae.**

Adverte etiam, quod multo magis esset nulla institutio, vel collatio, si ante resignationem beneficii jurispatronatus, patronus nominaret, seu mandatum faceret ad nominandam certam personam, antequam beneficiatus libere renunciasset in manibus Ordinarii; nam talis nominatio, seu mandatum, est tacita vacaturi beneficii promissio, quae est irrita ipso jure, c. *Nulla, 2. et c. Cum dilecta de concess. praeben. Garz. par. 10. c. 1. num. 22. Castropal. tom. 2. tract. 13. dis. 3. punct. 5. num. 4. in fin. et quia in tali casu est aperta designatio personae, cui conferendum, seu qui instituendus sit in eo beneficio, quae sunt contra Bullam praefatam Pii V.*

Quaeres, an ad resignandum beneficium jurispatronatus requiratur consensus patroni? respondeo, regulariter loquendo, requiri, *Paris. lib. 2. quaest. 4. a num. 4.*

CAPUT III.

*Resignationem beneficii fieri procurantes per
injustam carcerationem beneficiati*

Ex *Clemen. Multorum*, de poenis, si obtinens temporale dominium, virum ecclesiasticum capiat, captumque, donec suum resignet beneficium, detineat, tam hoc faciens, quam fieri procurans, incurrit in excommunicationem *can. Si quis suadente* 17. q. 4. et c. *Nuper*; de sentent. excomm. sed etiam ipse procurans, si sit persona ecclesiastica; Praelatus quidem incurrit suspensionem triennio a perceptione fructuum suae Ecclesiae: inferior autem eo ipso est privatus beneficiis jam obtentis; et resignatio taliter extorta, etiamsi a Praelato proprio admissa fuerit, nullius est momenti, hoc est ipso jure nulla; et locorum Ordinarii, ubi constiterit eis de tali excessu, debent dictas sententias incursas declarare, et exequi.

Nota primo, quod haec procedunt, quando capitur, seu incarceratur clericus per laicam potestatem; secus si per ecclesiasticam, ut notat *gloss. ibi*, verbo *Seculari*, *Vitalin. num. 26. et 29.* nam quoties carceratio est injusta, facta ab ecclesiastico, solummodo incurreret carcerans excommunicationem *can. Si quis suadente*: item intelligitur de carceratione facta vi publicae potestatis, non autem, si fiat privata audacia, ut *Vitalin. ibidem num. 29.*

Nota secundo, quod resignatio beneficii exorta per metum, etiam cadentem in constantem virum, est valida ipso jure, sed est merito rescindenda, ut de magis communi, et veriori testatur *Paris. de resign. lib. 13. quaest. 2. num. 8.* Fallit in casu hujus Clementinae, quando fuit aliquis captus a domino temporali, et detentus, donec beneficium resignaret, ut communem ait *Parisius ibi num. 18. cum gloss. et Bonif. in dict. Clem.*, sed an requiratur ad hanc irritationem actus, ut carceratio sit procurata a persona non ecclesiastica dubitat *Vitalin. ibi num. 293.* sed contra verius videtur, et communiter tentum, quod sufficiat praedicta coactio a laica potestate: ita *Hostien. in c. Ad aures in princ. de his, quae vi*, *Ruin. consil. 121. num. 14. vol. 4. Paris. loco cit. num. 18. et Rota decs. 374. num. 2. in novissimis.*

Nota tertio, quod ad incurrendam excommunicationem, ut supra, sufficit captura attentata per manus injectionem: sed ad hoc ut renuntiatio sit nulla, utque procurantes incurrant alias poenas supradictas, requiritur actus consummatus, scilicet captio, detentio, et ob detentionem facta resignatio, *Vitalinus ibidem num. 26. Cardin. num. 13. Anchuran. num. 5. Bernard. Diaz in praxi c. 107. Suarez de censur. dis. 31. sect. 5. num. 21. Filiucc. tract. 17. num. 155.*

Nota quarto, quod aliqui dicunt, poenam istam suspensionis, latam contra Praelatos, non procedere contra Episcopos, per *cap. Quia periculosum, de sent. excomm. in 6.* ita *Vitalin. in dict. Clem. n. 15.* sed contra tenent alii communiter; quia nomen Praelati principaliter convenit Episcopis: ita *Suar. loco cit. num. 17. Alter. tract. de suspens. disp. 16. c. 3. Filiucc. num. 154.*

CAPUT IV.

*Resignationes, et super eis provisiones Sedis
Apostolicae, vel ordinariorum, non
publicantes.*

Ex Bulla Greg. XIII. 85. *Humano*, statutum est, ut beneficiorum resignationes, et cessiones beneficiorum, seu jurium eorundem, etiam causa permutationis factae in manibus Papae, et super eis provisiones, vel mandata de providendo, publicari debeant cum literis Apostolicis desuper confectis, intra sex menses, si beneficium sit intra montes; ultra montes autem intra novem menses, a data concessionis gratiae, non autem a die praestiti super ea consensus numerandos; utque publicatio ista fieri debeat in cathedrali Ecclesia, et in Ecclesia beneficii, vel Ecclesiis illius, si plures habeat principales; si autem Ecclesia est ruralis, fiat in parochiali: et si locus periculosus sit, idest non tutus ad eum accessus, fiat in proxima parochiali: fierique debet publicatio, dum frequens populus ad Missarum solemniam accedit, palam esibendo literas originales, earumve transumptum authenticum; utque clara, et intelligibili voce pronuncietur qualitas beneficii, nomen, et cognomen resignantis, et resignarii: et de his actis exemplum affixum Ecclesiae reliquatur.

Ante hanc publicationem resignatarius, seu cessionarius possessionem apprehendere non possit vigore literarum Apostolicarum; sed facta publicatione, petere debet ab executore earum literarum Apostolicarum, praesentatis eisdem literis cum testimonio, seu instrumento publicationis factae, se in possessionem innitti.

Si quid autem praedictorum omnium omissum fuerit, dictis terminis elapsis, gratiae, et dispositiones dictorum beneficiorum, seu jurium, cum omnibus inde secutis nullae sunt, et irritae ipso facto, et beneficia ista intelliguntur vacare in Curia a die resignationis, seu cessionis: neque possunt resignatarii ea beneficia retinere, neque per novam provisionem obtinere, sed sunt ad ea inhabiles, et incapaces: sed neque resignantes possunt ea retinere praetextu nullae resignationis, nec eis suffragatur regula de annali, vel triennali.

Item talia beneficia non poterunt ab aliis impetrari certo modo, sed ejus modus vacationis est specialiter exprimendus nominatis resignantibus, et resignariis: reservationes tamen pensionum, seu fructuum factae super his, remanent validae, dummodo resignantes, in quorum favorem reservationes sunt factae, possessionem eorundem beneficiorum dimiserint: quod si resignationes fiant in manibus Ordinariorum, aut aliorum inferiorum Papae, etiam causa permutationis, ordinarii collatores debent admittere, vel rejicere resignationem intra mensem; at provisor debet publicare provisionem; et possessionem capere in forma praedicta, intra tres menses a die sibi factae provisionis: alioquin, illis elapsis, nulla est ejus provisio, et beneficium vacare censetur eo ipso: Ordinarii autem, et alii praemissa non perficientes, sunt privati ea vice potestate disponendi de dictis beneficiis; quae potestas eo ipso devolvitur ad Sedem Apostoli-

cam, a qua hujusmodi beneficia concedenda erunt, modis, seu conditionibus supradictis.

Nota hic, quod haec Constitutio procedit non solum in resignatione ad favorem, sed etiam in absoluta, et libera dimissione; etenim haec sola fieri potest in manibus Ordinarii, ita *Paris. de resign. lib. 11. quaest. 2. num. 8. et quaest. 5. num. 49.*

Explicant hanc Bullam *Paris. lib. 11. de resignat. in praefat. num. 5. Quaranta verbo Beneficiorum resignatio, Garz. par. 11. c. 3. num. 273. et seqq.*

Amplia, ut neque possessio decennalis suffragetur, non facta publicatione supradicta, *Parisius lib. 11. de resign. quaest. 6. num. 112. et num. 76.* quia non habuit titulum ullum, etiam coloratum.

Amplia secundo, ut neque sufficiat, resignationem fuisse, et esse publicam, et notoriam toti populo; quia Bulla vult implementum in forma specifica, ita *Paris. quaest. 6. num. 81.*

Limita supradictam formam, ut non sit necesse in publicatione, litteras legere ad extensum, sed sufficit summam rei publicare cum exhibitione litterarum, et transumpti authentici, *Garz. n. 290.*

Limita secundo, quod termini praedicti dati ad publicandum, non currunt impedito, *Navarr. cons. 3. de renunciat. et tempus etiam pro forma requisitum, non currit impedito, Tiraq. de retrac. lignag. §. 3. gloss. 4. n. 5. et id pro foro conscientiae concedit Paris. lib. 11. quaest. 13. n. 111. ut si peste fuit impeditus, Paris. n. 1. vel ab adversario, Paris. n. 95. pro foro autem externo, quod currat impedito, ac etiam minori quatuordecim annis, et ignorantibus, tenet Parisius quaest. 4. n. 34. et 75.*

Limita tertio, quod publicatio praesumitur facta post triennium; et hoc modo indirecte suffragatur ei regula de triennali pro foro externo, *Garzias n. 313. Paris. quaest. 14. n. 26. pro foro autem conscientiae, si mala fides adfuit, non suffragatur, Paris. quaest. 7. n. 19. et quaest. 6. n. 90. et 92.*

Limita quarto, quod ille terminus, qui dicitur currere a data concessionis gratiae, intelligitur a die expeditarum litterarum, *Paris. quaest. 13. a num. 119. et 124.*

Limita quinto, quod publicatio, licet regulariter fieri debeat inter missarum solennia in diebus festis; tamen haec forma potest peraequipollens adimpleri, scilicet, quando similis sit concursus populi in alia occasione, *Paris. quaest. 6. n. 25. et seqq.*

Limita sexto, ut non requiratur publicatio resignationis factae causa unionis; dummodo fuerit effectum sortita, *Seraph. dec. 1309. num. 5.*

Limita septimo, ut sufficiat breve compendium affigi in valva, seu in porta una Ecclesiae, *Garz. n. 295, et sufficit una die ibi manere, Paris. q. 6. num. 56.*

Limita octavo, ut obtentam novam provisionem publicare sufficiat, *Paris. num. 129.*

¶ Citata Gregorii XIII. Constit. confirmata fuit a Bened. XIV. Constit. Ecclesiastica 15. Jun. 1746. ubi insuper inhibetur notario Datariae, ne recipiat consensus super quibuscumque resignationibus favore quorumcunque, etiam S. R. E. Cardinalium, factis, quoties mandatum procurae habeat datam anteriorem octo mensium quoad resignantes citra montes, vel duodecim quoad degentes ultra montes. Item praecipitur, supplicationem super admissione cujuscunque resignationis signari intra duos

menses a data rescripti; itaut intra sex menses a data concessionis, quoad beneficia citra montes, et intra novem, quoad existentia ultra montes, eorundem cessio cum effectu capiatur, et gratiae resignationum cum literis Apostol. publicentur ad formam Constit. Greg. XIII. Humano. Inhibetur concessio prorogationis, etiam pro prima vice, ad dictam publicationem faciendam, nisi prius docto de literis expeditis in officio Subdatarii, privative quoad alios Datariae officiales: sicuti et ulterioris prorogationis post primam, et secundam, nisi iustificatum fuerit coram Datario impedimentum non factae publicationis: a quo tot prorogationes concedi poterunt, quot necessariae erunt usque ad remotionem impediendi: sub poena, his omnibus non servatis, nullitatis resignationum, et inhabilitatis ad beneficia, aliter resignata obtinenda. ¶

CAPUT I.

Ritus ecclesiasticus pro libito mutari posse asserens.

Ex Trid. sess. 7. de Sacram. can. 13. — Si quis dixerit, receptos, et approbatos Ecclesiae catholicae ritus, in solemnibus Sacramentorum administratione adhiberi consuetos, aut contemni, aut sine peccato a ministris pro libito omitti, aut in alios per quemcunque Ecclesiarum Pastorem mutari posse, anathema sit — et idem habet sess. 22. can. 5. et sess. 24. can. 11. ex quibus apparet, quod haec asserens cum contumacia, seu advertenter contra hanc Ecclesiae definitionem, incurrit crimen haeresis, et poenas, de quibus dixi verbo *Haeresis*; et ita *Majolus lib. 3. c. 26. n. 1. in princ.* unde hodie in professione Fidei tenetur quis in specie ritus Sanctae Ecclesiae catholicae approbare, ex Bulla Pii IV. 88. In Sacrosancta 13. Novemb. 1564.

¶ Circa ritum servandum in celebratione Missae, Trid. sess. 22. cap. 8. de Sacrific. Miss. praecipit, retinendum esse antiquum in unaquaque Ecclesia, S. Pius V. Constit. Providentia 20. Aug. 1566. revocavit etiam facultatem quomodolibet concessam graecis latino ritu, et latinis graeco more eam, et divina officia celebrandi; sub poena in aliter facere praesumentes perpetuae suspensionis a divinis. Hanc Constitut. confirmavit Bened. XIV. seq. Constit. Imposito.

Ex decreto tamen Sacrae Inquisitionis ann. 1602. approbante Clemente VIII. relato ab eod. Bened. Constit. Imposito 29. Mart. 1751. §. 7. licet sacerdotibus ruthenis in Ecclesiis ritus latini uti altaribus, calicibus, et vestibus sacris pro celebratione missae, etiam devotionis causa, quibus utuntur latini sicuti et sacerdotibus ritus latini in Ecclesiis Ruthenorum uti altaribus cum eorundem antimensiis, idest linteis, episcopali benedictione consecratis, loco sacrati lapidis, calicibus, et vestibus; dummodo eorum quilibet celebret in suo respective ritu, secluso scandalo, et de licentia Praelatorum, ac rectorum ipsarum respective Ecclesiarum: quod facere poterunt in solo casu necessitatis, cum scilicet presbyteri latini longe degunt ab Ecclesiis latinis ritus; ac propterea secum deferre nequeant sacratas tabulas lapideas sine gravi incommodo, et periculo eas confringendi, ut ex citato §. 7. ¶

CAPUT II.

Ritum Latini, vel Graeci in sua ordinatione mutantes.

In cap. Cum secundum, de temp. ordin. latini a graecis, et graeci a latinis ordinari non debent, ritum suum mutando, sed quisque ritum suum custodire debet; unde neque potest Episcopus latinus suo subdito clerico latino licentiam dare, ut ordinetur a graeco Episcopo ritu graeco, sed solum ritu latino, cap. Quod translationem, de tempor. ordin. Abb. in dict. c. Cum secundum, Barbos. in dict. c. Quod translationem, Azor. tom. 2. lib. 3. c. 48. quaest. 14. alias ordinatus non recipit ordinis executionem, ut colligitur ex dict. c. Quod translationem, ut ibi Abb. n. 2. in fin. ubi ait, talem ordinatum non tolerari; videlicet est ipso facto suspensus: et melius probatur ex dicta Decretali, Cum secundum, in ipso tex. integro (unde sumitur tex. citatus in fin. qui habetur apud Ant. Aug. antiq. collect. decret. collec. 2. lib. 1. tit. 7. c. 1., et ita in casu nuper contingente iudicatum fuit a Sacra Congregatione Sancti Officii de quodam clerico, qui primam tonsuram a latino Episcopo receperat cum licentia sui Episcopi graeci ritus, deinde cum ejusdem licentia a graeco Episcopo minores acceperat, eum esse suspensum, tanquam sine licentia legitima ordinatum in minoribus: quia Episcopus licentiam illam dare non potuit: imo neque ipse Episcopus latinus, habens sub se graecos subditos, potest eos graeco ritu ordinare, sed tantum latine latinus ordinare potest, et pro graecis debet habere Episcopum Vicarium graeci ritus, qui eos graeco ritu ordinet, ut cap. Quoniam, de officio iudicis ordinarii; alias enim qui ordinatur contra ritum ordinantis, vel ordinati, est ipso jure suspensus, ut Majol. lib. 3. cap. 26. n. 1. et lib. 4. cap. 32. n. 2. Nullam autem irregularitatem incurrit, per se loquendo, perperam ordinatus modis praedictis: nisi in suspensione, ut supra incursa, celebraverit, aut ad ultiores se fecerit promoveri: ita censuit Sac. Congr. S. Officii, ut supra. Si tamen graecus laicus mutet domicilium, ad Ecclesiam latinam se transferendo, vel ipse graecus subditus Episcopi latini consentiat transire ad ritum latinum, et latino a latino Episcopo ordinari, id fieri poterit: sed non ordinabitur in sacris, nisi promittat, et voveat castitatem, saltem implicite: quod si uxorem habeat, non poterit a latino sic ordinari, nisi cum uxoris consensu voveat continentiam, gloss. in c. Quoniam, et c. Nicaena 31. dict. Imola in c. Cum olim, n. 6. de Clerico conjug. alias ordinatus erit irregularis: latinus autem laicus non potest, etiam mutando domicilium, se transferre ad ritum graecum, et ordinari a graeco ad titulum Ecclesiae graecae, etiam cum consensu sui Episcopi latini, quia id jus canonicum, seu Papa non permittit: unde si uxorem habeat, et sic in sacris ordinetur a graeco, non potest uti matrimonio, secundum veniorem sententiam, Hostien. in dict. cap. Quod translationem, ibi Abb. num. 3. Cardin. S. Quaero in eo.

Notandum hic ex Constit. Bened. XIV. Etsi pastoralis 6. Maii 1742. de dogmatibus, et ritibus ab Italo-Graecis tenendis §. 7. Sacramento Ordinationis num. 7. quod, ibi -- Si quis ritu graeco, clerici-

cus, et lector tantum fuit initiatus, atque ex benignitate Sedis Apostolicae obtinuit, ut majores ordines latinis caeremoniis sibi conferantur, is, antequam subdiaconus ordinetur, tres minores ordines omisos debet ritu latino suscipere. Si vero praeter lectoris ordinem, ad subdiaconatum etiam graeco ritu ascendit, et ex dispensatione itidem apostolica facultas sibi facta sit ceteros ordines ritu latino suscipiendi, antequam inter diaconos cooptetur, ex minoribus ordinibus exorcistatum tantummodo supplere cogitur; cum per subdiaconatum graeco ritu collatum, acolythatum, et ostiariatum recepisse censeatur: idem dicendum de eo, qui una cum reliquis inferioribus ordinibus diaconatum, aut etiam presbyteratum graece suscepit, et latino postea ritu ad sacrum presbyteratus respective ordinem, aut episcopatum promovendus sit ex apostolica concessione, nimirum exorcistatus ordinem in ipso, antequam presbyter ordinetur, aut episcopus consecratur, esse supplendum. --

De ritu autem graecorum circa interstitia, et tempora ordinum, vide supra verbo Ordo, cap. 15. not. 2.

Circa graecorum ordinationes vide Auctorem c. 4. verbo Episcopus, et citat. Constit. Bened. XIV. Etsi pastoralis.

Circa eorundem graecorum omnimodam subjectionem Ordinariis locorum, in quibus moram traxerint, quoad ea, quae Dei cultum, Sacramentorum administrationem, animarumque salutem, et haeresum extirpationem concernunt, vide Constit. Pii IV. Romanus Pontifex 16. Febr. 1564. in qua revocantur quaecunque privilegia, praetensam ab iisdem graecis exemptionem concedentia.

Huic Constit. accessit etiam citata Constitutio Bened. XIV. Etsi pastoralis, ubi §. 9. num. 19. eadem subiectio praecipitur graecis, seu Albanensibus ritus graeci, tam ecclesiasticis, et regularibus, quam laicis, in utraque Sicilia, vel aliis Italiae partibus, Insulisque adjacentibus commorantibus; cum in iis locis non habeant suos Ordinarios graecos: revocanturque quaecunque contraria privilegia.

CAPUT III.

Ritum Breviarii mutantes.

Ex Bulla Pii V. 64. Quod a nobis, super reformatione Breviarii, statutum est, omnes, qui horas canonicas ex more, et ritu Romanae Ecclesiae jure, vel consuetudine dicere debent, teneri recitare ex praescripto, et ratione Breviarii Romani, ab eodem Pontifice reformati; et neminem, nisi in hac forma, satisfacere posse, non obstantibus privilegiis, et consuetudinibus quibuscunque; exceptis Breviariis expresse approbatis a Sede Apostolica ab ipsa prima institutione, vel consuetudine; si tamen ista institutio, vel consuetudo ducentos annos antecedit.

Sacra Congregatio Rituum, decreto approbato ab Urbano Octavo, declaravit, post Bullam praefatam Pii V. non potuisse, nec posse, etiam per locorum Ordinarios addi Kalendariis Sanctorum Officia, nisi quae in Breviario Romano, vel a Sede Apostolica, seu Sacrae Congregationis licentia con-

ceduntur; nec posse Sanctorum Officia, ut supra concessa certo ritu, in altiore ritum, vel de loco ad locum mutari, praeter concessionis formam; neque officium fieri juxta ritum concessum de Sanctis, non appositis in Breviarii Kalendario, sine licentia, ut supra: et haec omnia mandavit, et statuit innovando poenas Constitutionis Pii Quinti respective.

Unde apparet, in casu talium mutationum non satisfieri, nisi parvitas materiae, aut bona fides excuset, secundum ea, quae docent *Suarez de relig. tom. 2. tract. de horis lib. 4. c. 11. n. 15. Less. lib. 2. c. 37. n. 77.* et alii apud *Dianam* allegati *tract. 12. resolut. 10. tom. 1.*

☞ Circa impressionem, et venditionem Breviariorum sine licentia Inquisitorum, aut Ordinariorum, vide supra cap. 1. verb. Breviarium. ☞

CAPUT I.

Romanae Ecclesiae Statum invadentes, aut detinentes, vel ejus supremam temporalem jurisdictionem usurpantes, aut detinentes.

Extrav. Et si dominici, de poenit. et remiss. statuitur, ut in concessionibus absolvendi a casibus, et censuris Papae reservatis, censeatur exceptus ille conspirationis in Statum Romani Pontificis, et cujuscunque offensae in Statum Sedis Apostolicae: unde aliqui putant ex eo textu esse excommunicationem latam in jure in tales delinquentes, ita Sylv. verbo Excommun. 7. n. 24. sed verius est non adesse, nisi ex sequentibus.

Primo quidem ex *Trid. sess. 22. cap. 11.* ubi fertur excommunicatio Papae reservata, et aliae poenae ipso facto incurrendae, contra usurpantes bona, vel jura Ecclesiarum, aut fructus etc. aut impediennes, quominus percipiantur ab iis, ad quos pertinent: de quibus dixi, verbo *Usurpatio*.

Secundo ex Bulla in *Coena Domini* cap. 20. fertur excommunicatio Papae reservata contra eos, qui invadere, destruere, occupare, aut detinere praesumunt civitates, terras, loca, vel jura ad Romanam Ecclesiam pertinentia, eique mediate, vel immediate subjecta; vel supremam jurisdictionem in illis locis eidem Ecclesiae Romanae competentem de facto usurpare, perturbare, retinere, et vexare praesumunt: et extenditur haec excommunicatio contra adhaerentes, fautores, ac defensores eorum, vel auxilium, consilium, favoremve praestantes: de qua re vide *Expositores* ejusdem Bullae, et *Cokier. de jurisd. in exempli par. 4. quaest. 75. n. 1. 2. et 3.* ubi ait, hic contineri etiam advocatos scienter patrocinantes: item ait contineri casum, quo Ordinarius, vel alius judex ecclesiasticus usurpat jurisdictionem in exemptos: itemque contineri ipsos exemptos, consentientes tali usurpationi: de qua re dixi verbo *Jurisdicatio*, cap. 19.

Tertio ex eadem Bulla cap. 17. ubi fertur excommunicatio Papae reservata contra usurpantes jurisdictiones, fructus, redditus, proventus ad Sedem Apostolicam, seu Romanum Pontificem pertinentes: de qua re vide ibi *Expositores*, et dixi verbo *Usurpatio*.

Quarto ex c. 3. Bullae ejusdem in *Coena Domini*, ubi fertur excommunicatio contra piratas, seu latrunculos maritimos, mare Romanae Ecclesiae discurrantes: de qua re dixi supra, verbo *Piratae*.

CAPUT I.

Sacramentum Poenitentiae inter absentes perfici posse asserentes, vel tractantes, vel imprimi facientes, vel practicantes.

Clemens VIII. decreto, edito in generali Congregatione Universalis Inquisitionis Romae anno 1603. die 20. Junii, et promulgato, ut apud *Cherub. in Bullario, Constitutione 87. ejusdem Papae*, hanc propositionem, scilicet licere per literas, seu internuncium confessorio absenti peccata sacramentaliter confiteri, et ab eodem absente absolutionem obtinere, ad minus uti falsum, temerariam, et scandalosam damnavit, et prohibuit: quod si quis illam docuerit, defenderit, imprimi fecerit, aut de ea, etiam disputative, tractaverit, nisi forsitan impugnando; vel ad praxim directe, seu indirecte, deduxerit, excommunicationem latae sententiae ipso facto incurrat, a qua non possit (praeterquam in articulo mortis) ab alio, quacunque etiam dignitate fulgente, nisi a solo Summo Pontifice absolvi.

☞ In citato decreto haec facultas absolvendi expresse adimitur — etiam S. R. E. Majori Poenitentiaro.

Nota, quod hoc decretum nedum accipiendum sit collective, ut loquitur Suarez disput. 21. de Poenit. sect. 4. et alii apud Dianam 3. par. tract. 3. resol. 7. quando scilicet tam confessio, quam absolutio facta, et data fuerit in absentia, sed etiam divisive, quando nempe confessio fiat in absentia, absolutio autem detur a praesente sacerdote, et e converso, prout declaravit Paulus V. sub die 14. Jul. 1605. in Congreg. S. Officii, simulque decrevit, ut eadem interpretatio expungeretur a P. Suario. Verum circa hanc, et Pauli decretum Dominicus Viva in Thesi confixa de confes. et absolut. §. ult. pag. 587. col. 2. edit. Patavii 1737. haec habet — Quod attinet ad Suarium; hoc solum docuit, in eo decreto Clementis non comprehendi casum moribundi, quando scilicet adstantes testantur, quod ille, antequam sensibus destitueretur, absolutionem petierit, et ipse Clemens VIII. declaravit, hunc casum non comprehendi: ostendimus enim, in hoc casu, non haberi in rigore confessionem in absentia per literas, aut per internuncium. Ceterum, ne interim interpretatio illa Suarii aliis praeberet ansam ad dicendum, quod universim liceat confessio in absentia, dummodo absolutio non detur absenti, aut viceversa, idcirco, ut notat Moya tract. 3. disp. 6. quaest. 2. num. 13. Pontifex decrevit, ut ea interpretatio a P. Suario expungeretur: ubi tamen Pontifici innotuit, quod ea interpretatio solum deserviebat ad explicandum, quo pacto casus moribundi eo decreto non comprehenderetur, et quod disertis verbis id solum doceretur a Suario, permisit, ut ad communem utilitatem ea operibus Suarii restitueretur, prout legitur loco laudato. — ☞

Advertendum primo, quod dicta opinio in hoc decreto non est damnata, ut haeretica: ideo contra eam asserentes non intrant poenae latae sententiae, contra haereticos statutae; quamquam tales trasgressores reddantur suspecti de haeresi: ita *Comitolus res. pon. moralium lib. 1. quaest. 16. num. 7. et 8.*

Advertendum secundo, quod hoc decretum non obstat, quin possit, et debeat confessarius, accedens ad infirmum (qui confidendi desiderium per se, vel per alios ostendit, sed ante adventum confessarii jam sensibus, seu rationis usu destitutus est, et in articulo mortis constitutus), ipsum jam praesens praesentem absolvere, ut habetur in *Rituale Romano Pauli V. jussu edito, tit. de sacram. Poeniten. §. Quod si inter. de qua re vide Bonaccinam de sacram. Poenit. quaest. 5. punct. 2. §. 4. diffic. 4. n. 10. Layman lib. 5, tit. de sacram. Poenitent. cap. 3. in fin. et c. 8. §. Sed bene notat, Dianam resol. 4. 5. 7. et 8. tract. 3. tom. 2.*

Quod adeo verum est, ut amplius in dubium revocari nequeat, attenta etiam declaratione Urbani VIII. relata a Bened. XIV. de Synod. dioeces. edit. an. 1755. lib. 7. cap. 15. num. 8. Cum enim major Lusitaniae Inquisitor supremae Romanae Inquisitioni hanc proposuisset quaestionem -- An censuram, et quam, mereatur haec propositio? Valide impenditur absolutio, quando aegrotus coram uno, vel altero teste signa contritionis exhibet, deinde superveniente confessore, nullo externo signo confitendi voluntatem ostendit; constat autem ex relatu internuncii, aegrotum ostendisse signa contritionis, et confitendi voluntatem -- *Sanctissimus, idest Urbanus, in Congregatione coram ipso habita 24. Feb. 1632. -- dixit, huic aegroto posse impertiri absolutionem, nec id repugnare decreto Clementis VIII. cum diversam contineat rationem. --*

CAPUT II.

Sacramentum confessionis, vel communionis annuae omittentes.

Ex cap. Omnis utriusque, de poenit. et remiss. statutum est, ut omnis fidelis, scilicet baptizatus, postquam ad annos discretionis pervenit, omnia peccata proprio sacerdoti sacramentaliter confiteri teneatur semel in anno, et poenitentiam adjunctam studeat implere pro viribus: item, ut suscipere teneatur reverenter Eucharistiae Sacramentum in Paschate ad minus, nisi forte proprii sacerdotis consilio, ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab hujusmodi perceptione Sacramenti duxerit abstinendum: alioquin, et vivens ab ingressu Ecclesiae arceatur, et moriens, christiana careat sepultura.

Utrique huic praecepto non satisfit per confessionem voluntarie nullam, aut per sacrilegam Domini manducationem, ut ex sequentibus proscriptis propositionibus, quas ex decreto Alex. VII. sub die 24. Septem. 1665. et Innoc. XI. sub die 2. Martii 1679. docens, defendens, edens, vel de iis tractans, etiam disputative, publice, aut privatim, nisi forsitan impugnando, eo ipso incurrit excommunicationem Papae reservatam; et in virtute S. Obedientiae, et sub interminatione divini iudicii prohibetur ad praxim deducere.

Propositiones proscriptae ab Alexan. VII. 13. et 14. in ordine.

13. Satisfacit praecepto annuae confessionis, qui confitetur Regulari, Episcopo praesentato, sed ab eo injuste reprobo.

14. Qui facit confessionem voluntarie nullam, satisfacit praecepto Ecclesiae.

Propositio proscripta ab Innoc. XI. 55. in ordine.

Praecepto communionis annuae satisfit sacrilegam Domini manducationem.

Proscriptae ab Alex. VIII. die 7. Decemb. 1690. sub poenis, ut supra, quae sunt in ordine prop.

22. Sacrilegi sunt judicandi, qui jus ad communionem percipiendam praetendunt, antequam condignam de delictis suis poenitentiam egerint.

23. Similiter arcendi sunt a sacra communione, quibus nondum inest amor Dei purissimus, et omnis mixtionis expers.

Nota primo, quod obligatio confitenti omnia peccata annuatim, intelligitur de mortalibus, non venialibus; nam venialia aliis etiam mediis tolluntur, *Trid. sess. 14. c. 5. de doctrina Sacram. poenit.*

Praxis tamen Ecclesiae est, ut in Paschate ante communionem quisque confessionem sacramentalem emittat, licet conscius sit peccatorum venialium dumtaxat; tum ut se peccatorem recognoscat, tum ut cum majori reverentia ad Eucharistiam accedat, prout loquitur S. Thoma sentent. 4. dist. 17. quaest. 3. art. 1. quaestiuncula 3.

Nota secundo, quod illa poena interdicti ab ingressu Ecclesiae, est sententiae ferendae: hoc est certum, ut Doctores statim citandi fatentur: poena item privationis ecclesiasticae sepulturae secundum multos, non est latae sententiae, ut tenet Suarez de Sacram. Euchar. disp. 70. sect. 3. in fine, Fagundes in praecep. 2. lib. 1. c. 4. num. 2. Bonacc. de Sacram. Eucharist. quaest. 7. punct. ult. num. 19. Layman de Sacram. Eucharist. c. 5. num. 10. lib. 5., sed contrarium est verius; quia cum sit lata per verbum *Careat*, secundum magis communem, est latae sententiae, ut Tiraquell. in leg. Si unquam, verbo Revertatur num. 161. et 116. de revoc. don. et praesertim, cum in casu nostro non indigeat facto hominis positivo ad sui executionem, sed tantum facto negativo: unde posito, quod sit notorium, seu manifestum, quod talis defunctus sit sine confessione annua, vel communionem paschali, non debent clerici eum ad sepulturam admittere, nulla desuper sententia Ordinarii expectata, Sylv. verbo Sepultura, numero 19. §. 4. Is, quem, Tabiena num. 14. vers. 6. Angel. num. 29. quamvis Layman loc. cit. dicat, parochos, cum jurisdictionem fori externi non habeant, non facile debere per se propria auctoritate illam poenam exequi, sed monito, et jubente Ordinario; maxime, si omissio Sacramentorum possit aliqua causa excusari. Illud omnes concedunt, quod si talis non fuerit propterea per sententiam nominatim interdictus, ut supra, et signa contritionis, seu poenitentiae ediderit in mortis articulo, cum non potuerit tunc recipere Sacramenta, et de his constet saltem testimonio unius, sepeliri debet ecclesiastica sepultura, ut Sylv. Tabiena, et Angel. ubi supra, Archiad. in cap. Qui recedunt 26. quaest. 6. Laym. lib. 3. tract. 5. de sepult. c. 12. num. 11. ubi testatur de communi.

Ludovicus de Ameno de delict. et poen. tom. III. tit. 5. §. 1. n. 12. rejicit opinionem DD. hic citat. asserentium, quod si reus non sit nominatim interdictus, aut signa poenitentiae, etiam per unicum testem testificata dederit, sepeliendus sit in sacro, ibi. -- Licet enim talis nominatim interdictus non sit, si tamen notorium sit, ipsum dolose, et culpabili-

ter negligentem circa Sacramenta fuisse, notorium ex consequenti est, ipsum in mortali decessisse: notarietas enim facti supplet sententiam iudicis, et sic non debeat in loco sacro sepeliri. Nec enim, ut opinantur nonnulli, denegatio sepulturae ecclesiasticae ista supponit interdictum, ut, si hoc latum non fuerit, non sit locus denegationi sepulturae; una enim poena est separata ab alia, et una est ferendae, alia vero latae sententiae; et ex consequenti haec locum habet, licet illa non fuerit inflicta. Et hoc magis patet in casu simili, nam in decretali text. in cap. *Monachi*, §. *Qui vero de stat. monach.* contra monachos proprietarios sancitur excommunicatio ferendae sententiae, et poena privationis sepulturae ecclesiasticae latae sententiae; neque tamen proprietarius repertus, ut privetur sepultura in sacro, requirit, quod fuerit denunciatus excommunicatus, sed sufficit notarietas, quod in proprietate decesserit; ita est in casu nostro. —

CAPUT III.

Sacramentalem formam, vel benedictionem iterans super eadem materia.

Sacramentalem formam, vel benedictionem iterare super eadem materia, jam sacramentata, peccatum mortale est sacrilegii, ob injuriam Sacramenti, seu sacramentalis benedictionis, gloss. in c. 1. verbo *Iterandum*, de *Sacram.* non iteran. ibi *Canonistae*, et *Majolus lib. 3. c. 15. per totum*; et sacerdos taliter delinquens, ab officio, et beneficio suspensus, cum literis, seu testimonio ad Sedem Apostolicam absolvendus, ab Ordinario suo mittendus est, ex cap. 1. de *secund. nup.* sed quamvis aliqui Doctores crediderint, ex illo textu esse suspensionem latae sententiae, tamen communis sententia docet, ferendae sententiae; imo talem missionem ad Sedem Apostolicam hodie non esse in usu, et posse hodie ab Ordinario suspendente suspensum absolvi, ut *Sanchez lib. 7. de matr. dis. 82. n. 16. et 28. Barbosa in d. c. 1. n. ult. ob Extravag. Joan. XXII. Certiorationi.*

Limita, quod quando prima vice Sacramentum fuit nullum, aut consecratio nulla, ut collata a non habente potestatem, tunc iteranda est forma, et consecratio: potest tamen in Sacramentalibus, quatenus sunt ab Ecclesia instituta, Papa de plenitudine potestatis ratificare talem benedictionem, seu consecrationem, ut absque alio facto sit eo ipso res consecrata, seu benedicta, ut c. *Aqua*, ibi etiam *Canonistae de consecr. Eccl. vel Alt.*

Vide Gloss. in citat. cap. *Aqua* verb. *Toleramus*.

Similiter, si consecratio, seu benedictio, seu Sacramenti confectio sit probabiliter dubia, potest repeti forma sub conditione super eadem materia, vel subjecto; quia non intelligitur iteratum, quod ambigitur esse factum, cap. *Veniens*, de *presb. non bapt.* item, si non apparet, an res fuerit benedicta, seu consecrata, ver. gr. Ecclesia, Ara etc. cum non constet ex scriptura, vel saltem unico teste, vel praesumptione aliqua potest, et debet absque ulla dubitatione, seu conditione consecrari, seu benedici; quia non dicitur iteratum, quod nescitur esse factum, c. *Solemnitates*, lib. 1. de *consecr. dist. 1.*

Limita secundo, ut non sit illicitum matrimonii contractum iterare; quia sic alii humani contractus iterari possunt; dummodo benedictiones non iterentur: ita DD. quos allegat, et sequitur *Sanchez lib. 2. de matr. dis. 11. num. 31.*

CAPUT IV.

Sacramenta alienis parochianis ministrans.

Si quis sacerdos ministret Sacramentum Baptismi alieno parochiano, animo usurpandi hanc jurisdictionem suae parochiae, incurrit in censuras, latas contra usurpantes jura Ecclesiarum, ut dixi infra verb. *Usurpatio*: si autem non animo usurpandi, sed gratificandi petentibus, nullam censuram, neque irregularitatem incurrit, ut *Bonacc. tract. de baptism. pun. 5. num. 10. cum ibi alleg.* imo, si id faciat in necessitate, cum proprius parochus deest, seu haberi facile non potest, neque ullum peccatum committet, ut *Bonaccina ibi cum alleg.*

Ministrans Sacramentum Extremae Unionis, vel Eucharistiae alienis parochianis, si sit religiosus, incurrit in censuras, de quibus dixi verbo, *Parochialia jura*.

Matrimonio conjungens alienos parochianos, incurrit in censuras, de quibus dixi verbo, *Matrim. cap. 1.*

Poenitentiae Sacramentum ministrans sine approbatione, incurrit poenas, quas vide supra verb. *Absolutio*: sed approbatus, ministrans alienis parochianis, sine facultate Episcopi, vel parochi, vel privilegio Papae, invalide ministrat, et peccat mortaliter, nisi ob ignorantiam, aut malitiam proprii parochi, parochiani accedant ad alium sacerdotem, aut ob impedimentum proprii parochi, per cap. *Placuit de poenit. dist. 6.* non tamen incurrit transgressor ullam poenam ipso facto, nisi id faciat per usurpationis modum, ut supra dixi de baptizante, et probatur ex dict. cap. *Placuit*, ubi est poena ferendae sententiae.

CAPUT V.

Sacramentorum administrationem simulans.

Peccat peccato sacrilegii, magis quam qui conscius peccati mortalis, Sacramentum conficit, vel recipit; ut respondit *Innocentius III. cap. De homine 7. de celebr. missar. de quodam presbytero, qui in peccato mortali existens, cum suo populo satisfactorius, teneretur missam celebrare, suppressis consecrationis verbis, panem, et vinum tantummodo pure sumptis, quia nedum Deo illusit, sed etiam adstantes decepit, propter idolatriam, licet materialem respectu illorum. Quod hic dicitur de sacerdote fingente consecrationem, dicendum est etiam de confessario simulante formam absolutionis: et generaliter de simulantibus formam aliorum Sacramentorum; quamvis id facerent ad evadendum, etiam urgentem gravem metum. Quare merito proscripta fuit ab *Innoc. XI. die 2. Martii 1679. sequens propositio, sub poenis in eam docentes etc. et ad praxim deducentes, prout in Additione ad hic praecedens cap. 2. quae est in Ordine prop.**

29. -- Urgens metus gravis est causa iusta Sacramentorum administrationem simulandi. —

CAPUT I.

Sacrilegium committentes.

Nota, quod licet sacrilegium in rigore theobgico sit omnis violatio rei sacrae, idest rei, vel personae Deo dicatae publice, vel private, sumendo violationem pro omni actu irreverentiae, etiam sine reali, seu physica rei ipsius mutatione, ut *S. Thom.* 2. 2. *quaest.* 99. *art.* 1. et 3. *Less.* lib. 2. c. 45. n. 11. *Laym.* lib. 4. *tract.* 10. c. 7. n. 1. et 2. tamen secundum jura, et poenas externi fori sacrilegium intelligitur solum, quando irreverentia committitur contra res publice Deo dicatas, scilicet publica Ecclesiae auctoritate, leg. *In tantum ff. de rer. divis.* *Petr. Greg. Tolos.* lib. 33. *Syntagm.* c. 14. *Suar.* lib. 3. c. 2. n. 1. tom. 1. de relig. Est autem crimen sacrilegii mixti fori, ut *Salzedo ad Diaz* c. 90. et late *Marta de jurisd.* p. 2. c. 11. n. 21. cum alleg. ubi n. 22. notat, quod iudex ecclesiasticus, et secularis possunt concurrere respectu diversarum poenarum, ut unus alium impedire non debeat: unde si iudex laicus praeveniat, nihil vetat iudicem ecclesiasticum, quominus possit procedere ad sententiam censurae promulgatoriam, vel declaratoriam contra eundem, per *cap. Placet* 16. *quaest.* 1. et leg. *Placet C. de sacros. Eccles.* ibi *Bal. et Fab.*

Est tamen differentia inter jus canonicum, et jus civile, quod de jure canonico sacrilegium punibile dicitur, sive auferatur sacrum de non sacro, sive non sacrum de sacro: de jure autem civili utrumque debet concurrere, scilicet ut sacrum de sacro ablatum sit: et unumquodque jus in proprio foro servandum erit: et ita *Boer. decis.* 254. *Marta loco cit.* n. 15. et 16. *Menoch. de arbitr. casu* 389. numero 12. et 13. et de communi testatur *Clanus §. Sacrilegium, in princ.*

Distinguitur autem sacrilegium in tres species: quia aut est contra personas, vel res mobiles, vel immobiles Deo dicatas, *S. Th. art.* 3. *cit. Less.* n. 9. *Bern. Diaz et Salzedo ibi cap.* 90. *praxis.*

Sacrilegium contra personas saepe habet poenas latae sententiae: ut violatio privilegii canonici, dixi verbo *Injuria*: violatio privilegii fori, dixi verbo *Jurisdiction*: item violatio voti solemnisi per matrimonium, verbo *Matrimonium*, c. 4. Similiter sacrilegium contra res mobiles saepe habet poenas latae sententiae, ut alienatio rerum sacrarum Ecclesiae pretiosarum, dixi verbo *Alienatio*: item furtum rei sacrae cum effractione, de qua re infra dicendum, et dixi verbo *Incendiarium* c. 1. et 2. item oblationum ecclesiasticarum usurpatio, ut dixi verbo *Oblatio*. Denique et sacrilegium contra loca sacra habet saepe poenas latae sententiae, ut dixi verbo *Immunitas*, c. 1. verbo *Incendiarium*, verbo *Alienatio*, et aliis casibus infra explicandis.

I. Sacrilegii criminis damnatus, juris infamiam incurrit, et consequenter est irregularis: quia est crimen publicum, l. *Lege Julia*, ff. ad leg. *Jul. pecul.* et de sacril. nam et omnis injuria contra Religionem, est crimen publicum, *Clar. in praxi criminali*, *quaest.* 1. et quod sacrilegii reus sit infamis, et irregularis, est *tex. in c. fin. de furt.* c. Si quis presbyter 50. *dist.* *Abb. et DD. in c. Conque-*

stus, de foro compet. *Salzed. ad Diaz in praxi* c. 90. *lit. A* et procedit, etiamsi non sit sententia condemnatus: si tamen crimen est notorium, quia cum sit crimen enorme, depositione dignum, ut *Bern. Diaz ibi* n. 2. cum *Hostien.* secundum magis communem, ipso jure infamem reddit et irregularem: et probatur in *dict. c. fin. et in c. fin. de temp. ord.* Potest tamen super hac infamia, et irregularitate Episcopus dispensare, *Abb. in c. Cum te, de sent. et re jud. Tolet. lib. 1. c. 62. §. ult. Sayr. de censur. lib. 7. c. 11. n. 45. et c. 12. n. 4. in fin.* sed intellige, poenitentia, vel ejus parte peracta, et cessante scandalo, per *dict. c. fin. de furt.*

¶ *Sacrilegium perpetrantes, surripiendo Hostias consecratas, ex Constitutione Innocentii XI.* Ad nostri Apostolatus 4. Idus Martii 1677. multandi sunt a iudicibus ecclesiasticis, et Inquisitoribus haereticae pravitatis, privative quoad alios, si per legitima indicia, juxta regulas *S. Inquisitionis*, Cum Sacra Pixide, vel sine illa -- confessi, aut convicti fuerint: quive propria malitia, vel de alterius ordine, seu mandato Hostiam, sive unam, vel plures Particulas consecratas praedictas apud se retinuerint, vel alio transferre, seu asportare praesumpserint, et nisi constiterit, non fuisse ad malum finem, etiam pro prima vice, curiae seculari tradantur, non obstante minori aetate, dummodo XX. attingant annum: quibus poenis etiam mandantes subjaceant. -- Quae Constitutio confirmata fuit ab *Alexandro VIII.* *Constit.* Cum alias 22. Decembris 1690. cum declaratione, in ea comprehendi quoscunque, tam seculares, quam ecclesiasticos, etiam regulares, Societatis Jesu, ac *S. Joannis Hierosolymitani*, sub poenis in eadem contentis, etiam quoad ecclesiasticos, degradationis realis, et traditionis brachio seculari.

Citatae Constitutiones confirmatae, et innovatae, fuerunt a *Benedicto XIV.* *Constitut.* Ab augustissimo 3. Martii 1744. statuente, ac declarante, hujusmodi reis non suffragari -- quominus omnibus, et singulis poenis, etiam pro prima vice, degradationis realis, et traditionis pariter pro prima vice brachio seculari. -- exceptiones ab iisdem reis dari solitas, vel quod non satis constet de earundem Particularum consecratione: vel quod non fuerint subreptae, asportatae, vel respective retentae ad malum finem: horumque exceptionum claram, et concludentem probationem ad dictos reos, et non ad fiscum spectare. ¶

CAPUT II.

Sacrilegium, exercendo jurisdictionem laicalem contentiosam in loco sacro.

Exercere judicia secularia in Ecclesia, seu loco sacro, sacrilegium est, et specialiter jure canonico prohibitum, c. 1. de immunit. *Eccles.* et est peccatum mortale ex genere suo, *Suar. tom. 1. de relig. lib. 3. c. 4. n. 12. tract. 1.* et acta sunt ipso jure nulla, *Abbas in c. Cum Ecclesia, de immunit. Eccles. Suar. ibi. Layman lib. 4. tract. de sacril. c. 7. n. 9.* secus autem in actibus jurisdictionis voluntariae, *Suar. num.* 13. *Abb. in dict. cap. 1.* et an reus possit in Ecclesia citari, vide *Sperell. dec.* 104. num. 3.

CAPUT III.

Sacrilegium, spoliando Ecclesias cum effractione.

I. In hoc casu esse statutam poenam excommunicationis latae sententiae contra taliter delinquentes, probatur ex c. *Quisquis* 17. quaest. 4. et c. *Conquesti* 22. de sent. excomm. et de communi testatur *Suar. de censur. disp. 22. sect. 2. n. 6. Filiucc. tract. 15. n. 55. Cajet. verbo Excomm. c. 21. Roderic. quaest. regul. 51. art. 2. §. Tertio notandum, tom. 2. Reginal. l. 19. n. 60. et tenent Azor. par. 1. lib. 9. c. 27. quaest. 12. Sayr. lib. 3. c. 29. num. 15. et 29. de censuris.*

Amplia, ut appellatione spoliationis intelligatur omne furtum grave, scilicet attingens ad mortale peccatum, *Suarez num. 11. Filiucc. num. 55.* et sufficit, quod effractio, seu violentia fiat contra portas, aut seras, vel muros loci sacri, *Abb. in dict. c. Conquesti, Tolet. lib. 1. c. 36. num. 7. Sayr. num. 6. Sylv. excomm. 7. num. 17. vers. 1. et sufficit, si vel cardines moveat, vel fenestram vitream frangat, vel vetes, aut fenestras impingens, faciat eas cadere, vel cedere, et vi aperiri, ut Sylv. et Sayr. ibidem.*

Limita primo, quod nomine Ecclesiae non continetur hic privatum oratorium, vel coemeterium, si non sit unitum Ecclesiae, *Suar. num. 12. et 13. Reginald. lib. 19. num. 60. §. Infertur quarto.*

Limita secundo, ut intelligatur haec poenas solum contra auferentes, vel destruentes res ipsius Ecclesiae, seu ad ejus usum deputatas, *Reginald. ibi §. Adverte tertio, Filiucc. num. 55. Suar. num. 12.* Adde, quod si tales spoliatores fuerint per Episcopum denunciati, non possunt absolvi, nisi a Papa, *dict. c. Conquesti, Suarez num. 14. Tolet. ibi, Layman lib. 4. tract. 10. c. 7. num. 19. et tenentur Episcopi tales denunciare, per text. cit. Suar. num. 21.* intelligimus autem haec de denunciatione nominatim, *Sayr. num. 14.* ante denunciationem autem excommunicatio non est reservata, secundum probabiliorum, *Cajet. Tolet. Reginald. Suar. Filiucc. ibid.* debet tamen prius praecedere satisfactio, *Sayr. n. 15.*

II. Ecclesiarum violatores notorii varias poenas circa privationem Sacramentorum, et sepulturae solemnium incurrunt: itemque incurrunt clerici, eos contra prohibitionem juris ad ea admittentes: de quibus dixi verbo *Incendiarii, c. 2. et verbo Sepultura c. 4. ex c. Super eo, de raptor.*

CAPUT IV.

Sacrilegium contra auferentes ornamenta, vel lapides Ecclesiarum Urbis Romae.

Ex Bulla Sixti IV. *Cum provida*, quae est 3. in Bullario Laertii, statuta est excommunicatio latae sententiae, Papae reservata, contra quoscunque, qui de lapidibus porphyreticis, marmoreis, aliisve diversorum generum, seu colorum ad Ecclesiarum Urbis Romae decorem, et ornatum deputatis, sive de aliis earundem Ecclesiarum ornamentis ausu sacrilegio abstulerint, seu auferent in futurum, aut per se, vel per alios ad diversa loca asportare praesumpserint, aut talia habuerint, aut in surripien-

do, servando, et retinendo auxilium praestiterint, vel favorem, et contra scientes, et non revelantes Papae: item statutum est ibidem interdictum latae sententiae contra Ecclesias, et loca, quorum usui taliter ablata deputata fuerint, seu deputabuntur; quod tandiu duret, quandiu ad loca, unde prius ablata fuere, absque diminutione aliqua fuerint reportata: in suo robore etiam permanentibus Constitutionibus ab aliis Summis Pontificibus promulgatis, quibus excommunicati declarantur auferentes lapides, seu ornamenta de Ecclesiis, seu sacris locis.

De hac re vide *Barbos. alleg. 50. num. 117. Bonac. de censur. partic. disp. 2. quaest. 3. punct. 13. Filiucc. tract. 15. num. 126. Gambarup. de excomm. Papae reserv. c. 7. num. 19.* Et nota, quod haec Constitutio est proprie dicta, durans per tempora futura, ut patet ex verbis ibi saepe repetitis, *in futurum* etc. quidquid contra dicat *Filiucc.* qui putat, fuisse edictum pro tempore illo solum promulgatum: quod forte procedit, quoad obligationem denunciandi ibi appositam, non quoad reliqua.

Ex Constit. Clem. XI. Cum sicut extrahentes vasa, et ornamenta sacra ex sacristia, et Ecclesia SS. Fabiani, et Sebastiani extra muros Urbis, incurrunt excommunicationem Papae reservatam.

CAPUT V.

Sacrilegium celebrantis in Ecclesia polluta.

Ecclesia polluitur homicidio, vel injuriosa sanguinis, vel libidinosa seminis effusione; vel sepultura excommunicati vitandi, vel infidelis, scilicet non baptizati, vel ob consecrationem ejusdem Ecclesiae ab Episcopo excommunicato vitando factam; ut c. *Proposuisti, de consecr. Eccles. et c. un. eod. tit. in 6. et Canonistae utrobique*; et tunc suspenduntur divina organa, idest officia in tali Ecclesia, ut cap. *final. de consecr. Eccles. c. Tuarum de privil. celebrans tamen in illa Ecclesia, non sit irregularis, ut cap. Is, qui, de sent. excomm. in 6.* Nonnulli autem dicunt, quod incurrat in suspensionem, vel interdictum ab ingressu Ecclesiae, et postea celebrando, fiat irregularis: tenent hoc *Angel. verb. Consecr. num. 8. Sylvest. verbo Consecratio 2. in fin. Graff. par. 1. lib. 2. c. 48. num. 28. Armilla. verb. Consecr. Azor. tom. 1. lib. 10. quaest. 16. Vi. vald. de susp. num. 86. gloss. in dict. c. Is, qui, Lapsus in c. Episcoporum de privil. in 6. sed contraria est communis, quam tenet Tolet. lib. 5. cap. 8. §. Quinta causa, Suar. de Sacram. disp. 81. sect. 4. §. Sed quaeret, Abb. in c. Si Ecclesia, de consecr. Eccles. et plurimos allegat, et sequitur Sayr. lib. 15. c. 16. num. 20. contrariam dicens falsam; et tenet *Fagundez in primo praecepto lib. 3. cap. 14. num. 5. Barbos. allegat. 28. num. 54. Mirand. par. 2. q. 39. art. 6.**

Nota, ad statuendam Ecclesiae pollutionem ex homicidio, vel sanguinis effusione, requiri, ut vulnus intra eam receptum fuerit: cum tunc solum juxta communem estimationem censeatur, actionem injuriosam illatam, et consummatam fuisse in loco sacro. Unde non pollueretur Ecclesia, si quis intra eam existens, vulneraret teli immissione existentem extra; et multo magis, si vulnus infligeret et extra.

et vulneratus moreretur, vel sanguinem effunderet intra Ecclesiam, ad quam confugit. E converso pollueretur, si existens extra, vulneraret immissione teli existentem intra, licet mors, vel effusio sanguinis sequeretur extra: quia ratione actus intra ipsam consummati, mors, vel effusio fieri in eadem censeretur: ita DD. communiter ex gloss. in cap. Si Ecclesiam, de consecr. in 6. inter quos praecipue Cabasus. Jur. canon. Theor. lib. 5. cap. 21. num. 10. Clemens Bisek. Summa theolog. moral. part. 3. tr. 4. Append. 2. §. Si quis existens, Remig. Maschat. Instit. Canon. tit. 40. de consecr. Eccl. num. 14. ¶

An autem moderatio interdicti facta ex c. Alma mater, de sent. excommun. in 6. circa divina officia, et Sacramentorum administrationem in loco interdicto, procedat etiam in cessatione a divinis, quae consurgit, et ipso jure infertur per Ecclesiae pollutionem? respondeo negative secundum veriolem, ut dixi verbo Cessatio c. 1. et praesertim quia moderatio c. Alma loquitur tantum de interdicto generali locali, ut Suar. de censur. dis. 39. sect. 2. n. 13. Sayr. lib. 5. c. 7. num. 12. multo minus potest fieri illius extensio ad cessationem particularem: et ita in terminis docet Henrig. lib. 13. c. 51. in fin. cum Villadiago: potest autem celebrari in Ecclesia polluta cum licentia Episcopi in casu urgentis necessitatis, S. Thom. 3. par. quaest. 83. art. 3. ad 2. Sayr. lib. 5. cap. 16. num. 29. Miranda tom. 2. quaest. 39. art. 6. in fin. Suar. de Sacram. dis. 81. sect. 4. vers. His positis, Eman. Sà, verbo Ecclesia num. 19. et 23. per c. Missarum, de consecr. distinct. 1.

¶ Illud adverte, quod licet in Ecclesia polluta, vel coemeterio polluto sepeliri fideles interim non debeant, ut Abb. in dict. c. final. de consecr. Eccles. per illum tex. tamen si sepelirentur, exhumari corpora non debent, nisi sint excommunicati, aut personaliter interdicti, non tolerati, Suar. de censur. disp. 35. sect. 1. num. 20. Navarr. c. 27. num. 176. Bonif. in Clem. 1. de sepult. num. 76. Card. ibi n. 32.

Polluta Ecclesia, pollutum censetur coemeterium, si est contiguum, tex. in c. un. de cons. Eccles. in 6. dicitur autem contiguum, quando eorum extrema se contingunt, ut gloss. ibi verbo contiguum: requiritur ergo, ut inter ea unus sit tantum paries divisorius, seu communis; alias enim, si diversi essent singulorum parietes, non esset coemeterium contiguum, sed separatum, ut Sayrus lib. 5. c. 2. num. 17. cum ibi alleg. et melius explicat gloss. in dict. c. un. verb. Contiguum in addit. Jo. Andr. ubi contigua ait, quorum terminus est unus; et idem ait Suar. dis. 52. de cens. sect. 2. num. 27. Bonacc. de interdict. punct. 1. num. 26. et idem dicendum de capella Ecclesiae contigua, cap. Si civitas, de sent. excom. in 6. Suar. et Bonac. ibi.

Adverte etiam, quod multi Doctores ex recentioribus asserunt, si Ecclesia polluta sit, sed ante publicationem in ea aliquis sacerdos bona fide celebraverit, hoc ipso censi sufficenter Ecclesiam reconciliatam, ita Eman. Sà, verbo Ecclesia n. 19. Castro de leg. poenali lib. 2. c. ult. post concl. 3. Avila par. 5. disp. 7. pun. 3. concl. 1. vers. Sed quid, Diana resol. 69. tract. 14. tom. 1. Bonacc. de sacr. matr. quaest. ult. in fin. num. 27. sed contrarium verum est, et in praxi Romae servatum vidi, et tenet Portell. in addit. ad dubia Regul. vers. Ecclesia num. 5. Layman lib. 5. tract. de Sacrif. Missae,

cap. 5. num. 13. qui contrariam sententiam falsam asserit, et Facund. in primum praecept. lib. 3. c. 21. num. 15. quia inquit, reconciliationem pendere ex certa verborum forma, et solemnitate ab Ecclesia instituta; et ita supponunt omnes Doctores, qui communiter dicunt, si actio publicetur longe post, tunc pollutionis impedimentum vim habere, scilicet, etiamsi interim saepius fuerit celebratum.

Hic adverte etiam, data, sed non concessa prima sententia, non esse admittendum id, quod Diana resol. 69. tract. 14. tom. 1. infert, esse probabile scilicet, si sacerdos bona fide celebravit cum calice, vel patena, nondum consecratis, vel cum vestibus nondum benedictis, res hujusmodi ex hoc remanere consecratis, ut deinceps ad Missae usum non indigeant alia consecratione, vel benedictione: etenim non est facienda extensio de Ecclesia tantum polluta, quae tamen non dicitur execrata, sed remanet consecrata, ad vasa mere prophana, et nondum consecrata: sicut etsi quis celebret bona fide in loco prophano, nullus inferet, locum remanere consecratum, et habetur in c. Aqua, et ibi gloss. verb. Toleramus, et ibi Canonistae de consecr. Eccl. ubi probatur, Ecclesiam non consecratam, etiam per longi temporis celebrationem non reddi consecratam, (nisi Papa ratum habeat, et decernat haberi pro consecrata) non suffragante bona fide; et ideo recte Fagundez tract. 1. lib. 3. c. 21. num. 15. eam sententiam tanquam improbabilem, aestimat rejiciendam.

¶ Videndus est canon De fabrica 24. de consecr. distinct. 1. desumptus ex Epistola I. cap. 4. Vigili Papae ad Eutherium, qui favet Auctoribus. cit. supra §. Adverte. ¶

Circa modum autem reconciliandi loca polluta secundum ritum Sanctae Ecclesiae, vide Barbosam alleg. 28. num. 55. cum seqq. Et adde quod Papa potest Ecclesiam pollutam reconciliare per dispensationem etiam solo verbo, absque exteriori coerectione consueta; quia potest solo verbo auferre maculam illam mortalem, ex decreto Ecclesiae perseverantem, retractatione talis decreti in tali casu, est tex. in c. Aqua, de consecr. Eccles. qui modus esset utilis, quando fuisset Ecclesia consecrata polluta, reconciliata a sacerdote, non habente privilegium id faciendi: et nunc esset periculum scandali, si vitium detegeretur, ut in dict. c. Aqua.

CAPUT I.

Sal externum ementes in terris Ecclesiae Romanae immediate subjectis.

Haec actio, seu emptio prohibita fuit a Gregor. XIII. Bulla 49. Ex incumbenti, sub poena excommunicationis latae sententiae, sed non reservatae.

Sed revocata fuit haec excommunicationis poena per Bullam Clem. VIII. Frumentum 49. §. 4. ubi tamen ipsam prohibitionem in reliquis confirmavit, et extendit: quare non bene haec excommunicatio ab aliquibus recensetur inter alias, quasi etiam nunc vim obtineat, et a Barbos. alleg. 50. num. 252.

CAPUT I.

Sanctum Officium offendentes, vel non adjuvantes.

Vide verbo *Inquisitio.*

CAPUT I.

Schisma.

Schisma est scissio, seu separatio ab unitate Ecclesiae catholicae, quatenus est corpus mysticum, et morale, ex Romano Pontifice, ut capite, et universis fidelibus, ut membris constans, *S. Thom. 2. 2. quaest. 39. art. 1. Sanch. in decal. lib. 2. c. 36. num. 1. Suar. tract. de fide dis. 12. sect. 1. num. 1.* Quare schisma aliud est purum, seu simplex, quod in sola malitia voluntatis consistit, nolentis recognoscere Summum Pontificem, tanquam caput suum, aut nolentis cum aliis membris Ecclesiae catholicae communicare, licet non habeat errorem in intellectu, nempe quia credit, Papam esse vere caput Ecclesiae, et credit unam Sanctam Ecclesiam catholicam: ita *S. Thomas ibi*; et praecipue fit, cum quis electus est a minori parte Cardinalium, aut alias non canonice in Papam: nam et ipse, et eum sequentes, sunt puri schismatici, *Suar. de censur. dis. 21. sect. 2. num. 12. et dis. 23. sect. 3. num. 2. Sayr. lib. 3. c. 32. num. 4.* Purus igitur schismaticus incurrit poenas tantum schismaticorum: unde inferitur, quod si quis catholicus in Anglia praestet iuramentum obedientiae Regi, tanquam Ecclesiae anglicanae capiti, etiamsi interius tali non assentiatur errori, nihilominus vere incurrit crimen, et poenas schismaticorum; quia ad hoc sufficit actus externus, etiam sine errore haereticali, ita *Sanch. lib. 2. c. 36. num. 14. Laym. lib. 2. tract. de caritate c. 11. num. 5.*

Aliud est schisma conjunctum cum haeresi, seu cum errore intellectus, quia non credit, Papam esse caput Ecclesiae, vel non credit, esse unam Sanctam Ecclesiam catholicam, et tales sunt, ut plurimum, schismatici nostri temporis, scilicet extra causam electionis Antipapae; ut de gregis, ait *Pegn. in Directorio lib. 2. schol. 34. n. 1.* et generaliter docet hoc *S. Hieronymus*, relatus in *c. Inter Haeresim 24. quaest. 3.* et sequitur *S. Thom. 2. 2. loc. cit. art. 1. in fin.* assignans etiam illam rationem; quia schisma est via ad haeresim: tales ergo schismatici incurrunt poenas non solum schismatis, de quibus *infra*, sed etiam haeresis, de quibus dixi verbo *Haeresis*.

Excusantur autem a censuris, qui sunt tantum materialiter schismatici, idest errore probabili excusati; quia saepe accidit, ut quaestio sit omnino dubia: et ita *Abbas in c. Licet, de elect. Sayr. lib. 3. cap. 5. num. 19. Sanch. cap. 36. num. 3.*

I. Excommunicationem incurrunt schismatici, quicumque latam, et Papae reservatam in *Bulla in Coena Domini*, *c. 1. ibi, necnon schismaticos, et eos, qui se a nostra, et a Romani Pontificis pro tempore existentis obedientia pertinaciter subtrahunt, vel recedunt*: quo loco continentur non solum schismatici, per scissuram a capite, sed etiam a membris, ut supra; ita *Ugolin. in idem c. 1. Bullae, vers.*

Necnon schismaticos, n. 9. Sanctar. de haeresi, c. 43. n. 3. et adverte ibi per primam particulam *schismaticos*, intelligi de schismaticis per autonomasiam, idest quando praeter verum Pontificem, alius eligitur, eique obeditur: per secundam vero ibi *et eos qui*, intelligi schismaticos alio modo, scilicet, contumaciter recedendo a totali obedientia Papae, ut Papa est; quia dicunt Doctores tunc etiam esse verum, et purum schisma, ita *Sayr. lib. 3. cap. 5. n. 21. cum Cajet. Suar. de cens. dis. 21. sect. 2. n. 12. Ugol. n. 9. Sanch. lib. 2. c. 36. n. 12. Duar. super idem c. Bullae n. 16.* haec est verior, et communis, quamvis alii intelligant per illam primam particulam contineri proprie schismaticos; per secundam autem contineri eos, qui contumaciter alicui mandato Papae nolunt obedire: qui tamen non sunt schismatici, si in aliis illi consentiant obedire: ita *Tolet. lib. 1. c. 19. in fin.* sed communiter rejicitur, quia nolens in aliquo casu particulari obedire, etiam in despectum Papae, non continetur in hoc cap. ut *Sayr. Suar. Sanch. ubi supra.*

Est etiam lata excommunicatio contra schismaticos per electionem Antipapae, in *c. Licet, de elect. et ex Bulla Greg. XV. de quibus dixi verbo Conclave, c. 4. not. 9.* et continent tam ipsum electum, sese ingerentem, quam alios fautores, et sectatores: sed non est reservata talis excommunicatio, ex dict. *c. Licet*: hodie est reservata ex Bulla Coenae, ut supra dixi, et ex dicta Bulla Gregorii XV. Item generaliter contra schismaticorum Episcoporum, Cardinalium, Legatorum, et Dominorum temporalium sectatores, quoscunque lata est excommunicatio, ex Bulla Pauli IV. 19. *Cum ex apostolatus*: sed non est ibi reservata: sed, ut dixi, hodie reservata est in Bulla Coenae, et Gregorii.

II. Infamiam, et irregularitatem incurrunt schismatici, si crimen schismatis sit notorium; quia est crimen enorme, depositione dignum, quod notorium inducit juris infamiam ipso facto, et consequenter irregularitatem, secundum magis communem Canonistarum, ut testantur in terminis *Azor. tom. 1. lib. 8. cap. 20. quaest. 8. Sayr. lib. 7. c. 12. n. 15. et 16.* imo alii dicunt, etiamsi sit occultum crimen, induci irregularitatem: ita tenet *Azor. ibi cum Specul. et Raym.* plures apud *Sayr. num. 16.* sed communiter rejicitur, ut *Sayr. et Sanch. ubi sup.*

Item contra multi recentiores dicunt, schismaticum occultum nullo modo esse infamem, vel irregularem; si autem sit notorium crimen, esse infamem, et irregularem improprie, ob infamiam facti, quae per poenitentiam diluitur, ita *Sanch. lib. 2. c. 36. n. 20. Bonac. super c. 1. Bullae Coenae, pun. 5. n. 13. Sanctarell. de haeresi, c. 43. n. 13. Suarez de irregul. disp. 43. sect. 2. n. 7.* verum non puto, a prima sententia communi recedendum: imo ex Bulla Pauli IV. supra citata, si Cardinales, Episcopi, Legati, et Domini temporales in schisma incurrisse deprehensi, aut confessi, aut convicti fuerint, ipso facto sunt ordinibus privati, idest ipso jure depositi, et ad ordines inhabiles, et fautores istorum sunt ipso jure infames, et consequenter isti omnes sunt eo ipso irregulares.

Ab hac Auctoris sententia non esse recedendum, asserit etiam *Ludovicus de Ameno de delict. et poen. tom. III. tit. 2. §. 5. num. 12.*

III. Privationem beneficiorum ecclesiasticorum, et inhabilitatem ad illa ipso facto incurrunt schismatici omnes; secundum aliquorum opinionem; alii tamen dicunt, solum esse inhabiles ad acquirenda, c. *Quia diligentia, de elect.* non tamen esse ipso jure privatos acquisitis: ita *Sanch. lib. 2. c. 36. n. 19. Garz. p. 11. c. 10. n. 161.* et si crimen est publicum, solus Papa super hac inhabilitate dispensat; si est occultum, secundum aliquos, potest Episcopus dispensare, ex *Trid. sess. 24. c. 6.* ita *Garzias n. 164. Sanctarell. de haeresi c. 43. n. 12. in fin.* sed de hac re dixi *par. 1. cap. 30.*

Item schismaticus omni jurisdictione ecclesiastica ipso jure privatus est, *cap. Didicimus 24. quaest. 1.* quod intelligunt DD. esse verum, postquam fuerit nominatim denunciatus excommunicatus, ut *Coninch. tract. de virtutibus, disp. 30. n. 47. Duar. sup. c. 1. Bul. lib. 2. c. 56. n. 13.* valent tamen gesta via publicae potestatis a schismatico occulto, et tolerato, *Garz. num. 160. cum Navarr. Abb. et Azor.*

IV. Sed ex Bulla Pauli IV. supracitata, *Cum ex Apostolatus*, Episcopi, et iis majores Praelati, et Cardinales, et Legati, necnon Domini temporales in schismate deprehensi, aut confessi, aut convicti, incurrunt ipso facto privationem omnium dignitatum, Ecclesiarum, beneficiorum, officiorum ecclesiasticorum, et vocis activae, et passivae, et dominiorum publicorum temporalium: eorum autem sectatores, seu fautores, sunt eo ipso ineligibiles active, et passive, et intestabiles, haereditatum, et successorum incapaces, et omni actione judiciali, et omnibus beneficiis, et Ecclesiis privati, omnibusque dominiis publicis, vel privatis: et primo occupanti bona istorum temporalia conceduntur: dicuntur autem deprehensi in schismate, qui in fragranti, et per evidentiam facti, in eo crimine reperti sunt, vel probato crimine, vel confesso, condemnati, *gloss. in c. Ad abolendam, §. Praeterea, verbo Deprehensi, ibi Host. n. Butr. n. 19. de haeret. glossa in c. Ex literarum, verbo Deprehensam, de eo qui duxit.*

Limita, quod non propterea licitum est catholicis auferre a graecis mercatoribus bona eorum, etiamsi schismatici esse dicantur, seu Ecclesiae schismaticorum, ut *Rota decis. 480. n. 4. par. 1. posthum. Farinac. quia Ecclesia catholica eos tolerat, ut Archid. c. Magnum 11. quaest. 1.* et quia ipsi seculares saepe laborant ignorantia invincibili schismatis; unde requireretur monitio facta a Sede Apostolica, ut dixi *verbo Repraesaliae, cap. 2.*

Secus dicendum est de aliis schismaticis, vel haereticis subditi Principi haeretico, vel infideli diffidato, ut *Rota ibi n. 3. et 4. et consentit Rota divers. par. 1. dec. 611. n. 3.* et quod bona infidelium, qui sunt subditi Principis infidelis diffidati, possint rapi, vel furto subtrahi, probat *tex. in leg. 2. C. de commerc. et merc. et DD. allegati a Rota ibi, decis. 480. n. 3.* et de bonis, seu mercibus judaeorum subditi turcae, *Rota Seraph. decis. 453.* et idem tenet *Rota par. 1. noviss. decis. 480. n. 3. et 4.* secus est si sint christiani, et sub Principe infideli, ita *Rota ibi d. decis. 480. et Rota divers. d. decis. 611.*

V. Ineligibilis est ad papatum Episcopus, aut eo major Praelatus etiam Cardinalis, aut Legatus, schismaticus semel existens; ita ut si ullo unquam tempore, etiam post electionem, in Romanum Pon-

tificem etiam in concordia, apparuerit talem schisma incurrisset, seu excitasse electio censenda sit ipso jure nulla, nulla expectata declaratoria, non suffragante ei possessione, coronatione, aliove actu, et licitum est omnibus ab ejus obedientia impune quodocunque discedere, ex dicta Bulla Pauli IV. 19. §. 6. et 7. et licet haec Bulla non reperiatur publicata, ut notat *ibi Cherubin. in apostilla*; tamen sufficit, quod haec Bulla confirmata fuit a Pio V. Constit. 22. *Inter multiplices*, §. 3. quae fuit publicata: ita *Cherubin. ibi*: unde apparet, quod in hac re est derogatum, c. *Licet, de elect.* ubi nulla exceptio electo in concordia in Papam objici poterat: Bulla autem Greg. XV. de electione Papae solum statuit, nullam censuram objici posse; unde hoc impedimentum schismatis, et haeresis ex hac Bulla Pauli IV. in suo vigore remanere videtur: tamen limita hanc poenam, ut dicam infra *verbo Simonia, cap. 7.*

VI. Schismatici sunt suspecti de haeresi, ideo cogendi sunt abjurare schisma, *Duard. in dict. c. 1. Bullae, quaest. 56. num. 12.*

VII. In c. 1. *schisma* statutum est, ut ordinationes factae a schismaticis, sint irritae, ita ut ordinati remaneant suspensi, seu irregulares, de qua re dixi *verbo Ordo c. 24.* item, ut qui dignitates, aut beneficia accipiunt a schismaticis, careant impetratis; unde DD. communiter colligunt, collationem, seu provisionem beneficii factam a schismatico Episcopo, esse ipso jure irritam; quia verbum, *careat*, est latae sententiae, ita tenet *Rota, et DD.* quos allegat, et sequitur *Sanctarell. de haeresi, c. 43. n. 15. Barbosa in d. c. 1. n. 7. de schis.* quidquid dicat *Sanch. in decal. lib. 2. c. 36. n. 20.* asserens, collationem non fore irritam, sed irritandam, et pro hac allegat *Suar. de cens. disp. 23. sec. 4. n. 4.* sed immerito; nam *Suar.* tenet contrarium de collatione facta a schismatico, sed ait, non fore irritam collationem factam ab ordinatis a schismatico: tertio statutum est in d. c. 1. ut alienationes factae de rebus ecclesiasticis per schismaticos omni careant firmitate, et ad Ecclesias sine omni onere revertantur: unde colligunt DD. alienationes istas esse nullas pro utroque foro, *Suar. loco cit. n. 4.* limitant autem hoc DD. ut non sit irrita alienatio facta in evidentem Ecclesiae utilitatem, per *gl. in d. c. 1. verb. Firmitate, Sylvest. verb. Excomm. 9. num. 29. casu 8. Suar. n. 5. in fin.* quarto additur in d. c. 1. si quis praedictis contraire praesumpserit, excommunicationi se noverit subjacere. Ex quibus verbis inferunt DD. quod retinens beneficium, vel bona de manu schismaticorum contra praedictam Constitutionem, ipso facto excommunicationem incurrit, ita *Hostien. in d. c. 1. verb. Contraire, Anan. ibi n. 6. Sylv. loco cit. Suar. n. 6. in fin.* imo multi dicunt, quod etiam in dictam excommunicationem incurrunt, qui recipiunt beneficia, vel bona praedicta; ex hoc enim satis contraire videntur: ita tenet *gl. ibi, et Abb. n. 2. Anan. n. 6. Sylv. d. n. 29. Alter. tom. 2. dis. 9. cap. 3. §. Tria*, et haec verior mihi videtur, atque communior. Adverte, quod haec excommunicatio non est reservata, ut notat *Suar. ibi n. 4.* et quod non incurritur, si adsit ignorantia, saltem crassa, et non affectata, propter verbum, *praesumpserit*, ita *Suar. n. 5.* Adverte secundo, quod dictae poenae irritationis collationis benefi-

eiorum, et alienationum, et excommunicatio consequens, non procedunt, quando collatio, seu alienatio fieret a schismatico tolerato ab Ecclesia Romana; hujus enim acta sustentur, ita *Abb. d. c. 1. de schis. n. ult. Anan. n. 11. in fin. Garzias de benef. par. 11. cap. 10. num. 160.*

Sed si quaeras, quando dicatur toleratus? resp. quod secundum aliquos DD. dicitur is, qui non est nominatus denunciatus schismaticus, ob *Extravag. c. 9. n. 10. Duard. in Bulla in Coena Domini lib. 2. c. 56. n. 13. Navar. cons. 10. n. 2. de haeret. et probabiliorem ait Bonac. de cens. partic. dis. 1. quaest. 2. pun. 5. n. 9. et 14. et communem ait Alter. tom. 2. dis. 9. c. 3. in fin.* sed secundum alios schismatici tolerati dicuntur, quandiu sunt occulti: secus si sint notorii de jure, vel de facto, ita *Azor. part. 2. lib. 3. c. 48. quaest. 12. Innoc. in d. c. 1. n. 4. et ibi Host. col. ult. Alter. loco cit. et probabiliorem ait Valen. tom. 3. dis. 3. quaest. 15. pun. 3. post. §. Tertia sententia: quia si sunt manifesti, sunt vitandi, et privati jurisdictione, ratione ipsius criminis, non tantum ratione excommunicationis, seu censurae, de qua est sermo in *Extrav. Ad evitanda.* Haec secunda sententia omnino tenenda est in casu schismatis super electione Papae, de quo casu est *text. c. 1. de schism.* quia in ea turbatione non possunt censeri tolerati, et si nondum fuerint denunciati; quidquid sit de schismaticis graecis, et similibus. Advertendum tertio, quod collatio, aut unio beneficii facta a Papa schismatico, postea convalescit praescriptione quadraginta annorum, cum titulo scilicet putativo, et bona fide; dummodo iste titulus putativus sit justo errore causatus, sive sit error facti, sive juris probabilis, v. g. quia erant probabiles dictae sententiae pro utraque parte: quia sufficit error facti, vel error juris valde dubii, ut probeatur justus titulus ad praescribendum, ita *Rota decis. 128. in collect. Farinac. de contract. et crim.**

CAPUT I.

Sacram Scripturam praedicantes, vel explicantes contra sensum, ab Ecclesia approbatum.

Ex Const. Leonis X. Supernae majestatis 19. Decembr. 1516. praeter poenas contra tales a jure statutas, incurrunt ipso facto excommunicationem Papae reservatam. Poenas autem a jure statutas habes in Conc. Trident. sess. 5. cap. 2. circa medium.

CAPUT I.

Secreta Sancti Officii revelantes.

Vide verbo *Inquisitio*, cap. 6.

CAPUT II.

Secreta Sacri Consistorii revelantes.

Vide verbo *Consistorium*, cap. 1.

CAPUT III.

Secreta, aut alia in perniciem christianae, reipublicae nuncios fidei inimicis.

Vide verbo *Nuncios* cap. 1.

CAPUT IV.

Secreta Sacrae Rotae revelantes.

Ex Bulla Urbani VIII. edita anno 1643. die 19. Novembris, vetitum est Auditoribus Sacrae Rotae, et loca Auditorum tenentibus, propria, vel coadjutorum, seu loca tenentium vota, seu suffragia, in causis, quae in eorum auditorio discutuntur, vel suffragantiam, aut non suffragantium nomina patefacere alicui, praeterquam suis coadjutoribus, seu loca tenentibus, et suo unico adjutori studiorum, et alteri dumtaxat adjuncto, cujus opera quemlibet Auditorum, et loca tenentium uti oportebit: item vetitum est eisdem ea, quae sive in eorum auditorio, sive extra, sive collegialiter, sive singulariter, inter ipsos tractata fuerint, causas, aut controversias in dicto auditorio discussas, sive dictum tribunal, sive personas litigantium, vel informantium concernentia, aliis, quam supradictis personis patefacere.

Transgressores autem incurrunt ipso facto poenas perjurii, propter juramentum, quod praefati Auditores, et loca tenentes de hoc secreto in ingressu officii praestant: item excommunicationem Papae reservatam privative ad omnes, etiam privilegiatos, ac etiam ad majorem Poenitentiarum.

Similiter sub eisdem perjurii, et excommunicationis latae sententiae poenis, vetitum est dictis Adjutoribus studiorum, et adjunctis, supradicta secreta revelare.

Denique prohibitum est ibidem, ne quis extra Summum Pontificem hujusmodi Constitutionem declarare, aut interpretari valeat, nisi ut verba sonant, sub excommunicationis poena ipso facto incurrenda.

Limita ex eadem Constitutione, ut permissum sit dictis Auditoribus, seu loca tenentibus manifestare difficultates, et motiva (ob quae resolutio causae dilata, vel impedita) litigantibus; reticito tamen nomine Auditorum, loca tenentium, et coresponsalium, a quibus ea prolata fuerint.

Limita secundo, quod ex defectu plaeae advertentiae excusari debeant a culpa gravi, et a censura ista, v. g. si inadvertenter aliquid de comprehensis hic, ab ore istorum exciderit, prout in simili de confessariis ait *Sot. in tract. de rat. teg. secretum mon. 2. quaest. 2.*

Limita tertio, quod si praedictorum aliquis aliunde cognovisset aliquid ex praedictis, non ligaretur hoc praecepto, dummodo non asserat, id cognovisse mediis, ut supra comprehensis in dicta prohibitione ut in simili de confessario ait *Layman tract. de Sac. Poenit. c. 14. num. 3.* unde non incurreret Auditor, qui reo diceret, causam non fuisse hactenus expeditam, eo quod actor acta, vel informationes non attulerit, et similia; quia haec assertio neminem aggravat, et nemini praejudicat, neque ejus rei notitia pendet a tractatu aliquo facto in Rota, vel extra inter eosdem Auditores, sed a notitia extrinseca, etiamsi forte de tali retardatione in Rota aliquid idem Auditor ponens dixisset.

Limita quarto, ut non incurrat revelans aliquid tractatum inter eos de causa committenda Rotae, nondum tamen commissa; quia loquitur *tex. de*

causis discussis in eorum auditorio, et sumus in materia poenali, ideo stricte interpretandum.

CAPUT V.

Secretum S. Congregationis Rituum revelantes.

Quae poenae inflictae sint in hujusmodi secretum revelantes, et in quibus casibus, ac terminis locum habeant, palam facit sequens juramenti forma impressa in decretis generalibus Urbani VIII. insertis in ejus Constitutione in causis Canonizationum 5. Julii 1634. quam per extensum etiam refert Bened. XIV. lib. I. cap. 16. num. 16. De Servor. Dei Beatif. et Beator. Canoniz. quod tam Cardinales, quam Consultores in eadem Congreg. suffragium habentes, emittunt, cum ad id munus assumuntur. — Nos tactis etc. juramus, et promittimus, fideliter exercere officium nostrum in his, quae proponuntur in Congr. Sacrorum Rituum habendis coram Sanctissimo, et non revelare, nec loqui, nisi cum aliis dictae Congr. Cardinalibus, tribus antiquioribus Rotae Auditoribus, Consultoribus, ac Officialibus praedictae Congregationis, ac duobus familiaribus ab unoquoque nostro deputandis, quae fient, aut tractabuntur non solum in causis spectantibus ad dictam Congregationem, sed etiam in aliis ad illam non spectantibus, in dicta Congregatione coram Sanctitate Sua occasione discursus de rebus Magnatum, Religionum, vel aliis gravioribus occurrentibus, sub poena perjurii, et excommunicationis latae sententiae, a qua non nisi a Summo Pontifice dumtaxat, excluso etiam Majori Poenitentiario, praeterquam in mortis articulo, absolvi possimus: et sub eodem poena perjurii, et excommunicationis, de qua supra, juramus similiter, et promittimus, quod, si per literas, aut supplices libellos, sive etiam oretenus, vel per interpositas personas commendationes a quocumque, etiam cujusvis dignitatis, et praecellentiae, nobis factae fuerint de causis pertractandis in dictis Congregationibus, praefatas literas scienter non aperiemus, sed clausas, et sigillatas mandabimus consignari in manibus Secretarii dictae Congregationis; si vero non informatos de contentis, in praedictis literis contigerit per nos aperiri, et legi, si eadem continebunt similes commendationes tantummodo, pariter eas transmittimus ad eundem Secretarium: verum si de aliis negotiis in praedictis literis pertractabitur, mandabimus, transcribi illam tantum partem continentem commendationem, diem datae, et locum, nec non etiam subscriptionem illius, qui negotium commendavit, quam pervenire curabimus ad manus praedicti Secretarii; atque eisdem literis non rescribemus, nisi de mandato dictae Congregationis; et saltem in ipso actu votandi propalabimus, a quo, vel a quibus causa fuerit nobis commendata. Et ita nos praefati etc. promittimus, et juramus etc. —

Hoc secreti servandi onus nedum se extendi ad Congregationes generales, quae coram Summo Pontifice habentur, ut in allata juramenti forma; sed etiam ad Antepreparatorias, et Praeparatorias ex declaratione Clem. XII. die 11. Maii 1733. relata ab eodem Bened. loc. cit. quae est, ut sequitur — Mau-

dat igitur Sanctitas Sua, et in virtute S. Obedientiae praecipit, ut secretum, quod inviolabiliter huc usque, paucis nonnisi annis novae, inauditaeque doctrinae disseminatione exceptis, servatum fuit de suffragiis, nedum in generali Congregatione coram Sanctitate Sua latis, sive super virtutibus, sive super miraculis Beatorum, et Servorum Dei, verum etiam in Congregationibus, quae Antepreparatoriae, et Praeparatoriae nuncupantur, quaeque ad illam generalem coram Sanctitate Sua ordinem dicunt, et connexionem cum ea habent, omnino servetur, et teneatur; itaut nemini in posterum sub quocumque praetextu liceat vota affirmativa, negativa, aut suspensiva super memoratis virtutibus, et miraculis, aliisque rebus, difficultatibus, obstativis, censuris, et sermonibus, in praedictis Congregationibus latis, et habitis alteri cuicumque, qui de Congregat. Sacror. Rituum non est, sive directe, sive indirecte, propalare, et referre, sub poena perjurii, et excommunicationis latae sententiae ipso facto incurrendae, in formula juramenti praestari soliti contenta, et expressa; et a qua non nisi a Summo Pontifice pro tempore existente, excepto etiam Majori Poenitentiario, praeterquam in articulo mortis, absolvi possit --.

Idem juramentum praestant, et sub iisdem poenis secretum servare tenentur etiam familiares Cardinalium, et Rotae Auditorum, suffragium in Congregatione habentium, qui ab iisdem assumuntur pro auxilio in lectione, et studio causarum ad Beatificationem, et Canonizationem Sanctorum pertinentium, ut ex cit. decret. general. ejusdem Urbani rel. a Bened. XIV. loc. cit. num. 17. sicuti, et duo familiares Secretarii Congregationis ex decreto Innoc. X. sub die 10. Jan. 1654. ibid. relato; nec non Magistri ceremoniarum dictae Congregationis, ut ex altero decreto laudati Urbani, sub die 21. Jun. 1632. pariter relato ab eodem Bened. n. 18.

Nota I. facultatem absolutionis ab hac excommunicatione hic sublatam tam ab Urbano, quam a Clemente Card. Majori Poenitentiario, non reperiri eidem interdictam in posteriori Constit. Pastor Bonus. Bened. XIV., quam habes in calce hujus Operis: ceteroqui praxis est, ut numquam absolvat, nisi prius facto verbo cum Sanctissimo.

Nota II. juxta deducta a dicto Bened. cit. cap. 16. num. 19. non violari juramentum supradictum a Consultoribus, si in verbali informatione excitent oppositiones, et difficultates Procuratori, vel Advocato causae, ibi -- Et ratio a priori est, quia difficultatum excitatio in informatione verbali nec sensum Congregationis, nec proprium arguentis sensum per se demonstrat: non Congregationis, cum informatio verbalis Congregationem praecedat; non proprium arguentis, cum ratio dubitandi proponatur etiam ab eo, qui nullum habet dubium, nec aliquam habet difficultatem --.

¶ CAPUT I.

Senatoris, vel Rectoris Romanae Urbis electio.

Ex cap. Fundamenta 17. de elect. in 6. quod est Nicolai III. incurrebant excommunicationem Papae reservatam Imperatores, Reges, Principes, Barones, vel alii alterius nobilis praecellentiae

potentiae, seu potestatis, excellentiae, vel dignitatis, eorumque fratres, filii, et nepotes, si absque Sedis Apostolicae facultate assensum praebuissent electioni, vel assumptioni de se factae ad Senatoris officium, et regimen Romanae Urbis ad tempus, vel in perpetuum; vel si se in hoc per seipsos, aut interpositum personam intromississent: ac etiam alii quicumque, qui sic electis, ac nominatis obediissent, vel auxilium, consilium, aut favorem praestitissent. Verum cum hodie electio Senatoris (qui unus tantum est, non centum, ut olim) aut Rectoris, seu Gubernatoris Urbis, sit privative penes Papam, haec decretalis non amplius locum habet; ideoque neque censura ibi inflicta: quam proinde perperam nonnulli Auctores referunt inter excommunicationes Papae reservatas, adhuc vigentes.

CAPUT I.

Sententiam, quae transivit in rem judicatam, revocari procurans.

Ex lege final. Cod. Ut lit. pend. supplicans Principi pro retractanda sententia, quae transivit in rem judicatam, incurrit ipso facto infamiam juris; unde etiam fit irregularis. Vide DD. in diet. leg. final.

Limita, ut non procedat, quando peteretur ex justa causa restitutio in integrum a Principe adversus sententiam latam definitive, tanquam ex plenis probationibus, vel coram eodem Iudice peteretur restitutio adversus sententiam latam ex praesumptivis, ob supervenientes probationes, Gemin. in c. Venerabilis, §. Porro num. 5. in fin. de sent. excommuni. in 6. Felin. in cap. Lator, declar. 7. de sent. et re judic., Natta consil. 444. num. 14.

CAPUT I.

Sepulchri violatio.

Nota, quod quamvis olim de jure civili per illationem mortui locus efficeretur religiosus, leg. In tantum, in fin. ff. de rerum divis. et ideo non erat in commercio hominum, sed divini juris, §. Nullius inst. cod. neque de eo in iudicio finium regundorum agendum, leg. Quinque pedum, Cod. Finium regun. per tex. de loco huiusmodi signato praescriptione, idest inscriptione ista, quinque pedum in agro, ut moris erat, et multae tales inscriptiones, seu lapides reperiuntur, et ita hunc textum intellexit, et bene Wolfgang. Lazius de Rep. Rom. tamen hodie de jure canonico locus non efficitur sacer, nisi auctoritate Episcopi fuerit deputatus ad sepulturam fidelium, gloss. in cap. In ecclesiastico 13. quaest. 2. Sanchez de matrim. lib. 9. disp. 15. num. 43. Felin. in cap. Quanto, in fin. de judic. Unde cum alias non sit locus sacer, est adhuc in commercio hominum, et potest vendi, Paris. cons. 34. num. 14. lib. 4. Barbo. in dict. c. In ecclesiastico, num. 1. et similiter, et a fortiori sepulchra infidelium non sunt religiosa, neque sacra; imo illa destruere licitum est, leg. Sepulchra hostium, ff. de sepulc. viol. Turrecr. in c. Infames 6. quaest. 1. si autem fuerit locus auctoritate Episcopi deputatus, tunc est locus sacer, et non est in commercio ho-

minum, neque acquiri, neque possideri ab aliquo laico potest, leg. Si sepulchrum, Cod. de religio. Rot. par. 1. noviss. decis. 22. num. 2. jus tamen sepeliendi in illo, seu usus sepulchri potest quasi possideri, et acquiri etiam a laico privative, ut nullus alius ibi possit sepeliri, sive sit sepulchrum haereditarium, sive sit familiare, Rot. num. 2. et 3.

Est autem adeo favorabilis causa sepulchri, seu illati mortui, ut si, lite pendente, cadaver fuerit cum licentia Ordinarii illatum, etiamsi postea pronuncietur, jus non fuisse inferendi, non tamen debet cadaver illud exhumari, Rot. ibi num. 4. cum aliis allegatis.

Praeterea probanti quasi possessionem juris sepeliendi cumulative in tali sepulchro, saltem per unum actum executum absque licentia, et sine contractione adversae partis, est manutenendus, ut probat Rot. par. 1. noviss. decis. 508. num. 1. in fin. et num. 3. sed ad acquirendam quasi possessionem juris sepeliendi privative ad alios, requiritur prohibitio huiusmodi possidentis cum acquiescentia eorum, qui praetendunt jus ibi sepeliendi, Rota ibidem num. 4.

I. Excommunicationem incurrunt violantes sepulchra Sanctorum, inde alienando Reliquias, vel de locis Urbis Romae auferendo Reliquias, etiam sine effractione, vel cum effractione etiam ab aliis locis extra Urbem: dixi verbo Reliquiae, et verbo Sacrilegium cap. 3. item excommunicationem incurrit sepulturae transferendae causa cadaver exenterans, aut comminuens, ut dicam cap. seq.

Item infamiam juris ipso facto incurrunt, et consequenter irregulares fiunt, quicumque de sepulchro violato damnati fuerint, cap. Infames 6. q. 1. ibi Turrecrem. Sayr. lib. 7. c. 11. num. 8. Ugolin. de irreg. c. 60. §. 4. num. 6. sive civili iudicio damnatur, leg. 1. ff. de sepulchr. viol. sive criminali; quia, etsi sit crimen privatum de jure civili, tamen cum descendat ab actione famosa, damnatum infamat, leg. Infamem, ff. de publ. jud. imo de jure canonico, et civili hodie si sepultura sit in loco sacro, censetur crimen publicum, quia est crimen sacrilegii, et leg. Juliae peculatus, per gloss. in §. Lex Julia, inst. de publ. jud., cum sit violatio loci sacri: unde damnatus sit infamis, et irregularis, ut dixi verb. Sacrilegium cap. 1. et procedit poena praedicta, et dicitur violator sepulchri, sive frangat illud, sive in illo mortuos spoliaret, ut Turrecrem. ibidem et quamvis de jure civili non sit sacrilegii crimen auferre non sacrum de sacro, sed tantum si sacrum de sacro; tamen de jure canonico sacrilegii crimen est utrobique, ut de magis communi testatur Layman lib. 4. tract. de sacril. cap. 7. num. 18. et docet Menosha lib. 2. de arbitr. casu 389. num. 12. 13. et 14.

Limita, ut non sit crimen sepulchri violati, si causa rationabili inde aliquid auferatur ab iis, qui jus habent, ut Turrecr. in dict. cap. Infames n. 2. item si inde thesaurus a defuncto, vel haerede reconditus ob honorem sepulturae auferatur; quia haec ibi ponere, vel superstitiosum, vel vanum est Turrecr. loc. cit. et text. in leg. Et si quis, vers. Funeris, ff. de relig. l. Lege, ad leg. Jul. pecul.

De materia juris sepulchrorum, vide Genuens. in praxi, c. 33. et c. 61. et Murgam de sepul.

CAPUT II.

*Sepulturae transferendae, causa cadaver
comminuens.*

Extrav. i. de sepult. statutum est, ne causa transferendi cadaveris defuncti de terris catholicorum ad alium locum, scilicet catholicorum cadaver ipsum exenteretur, vel concidatur, aut elixetur, sed integrum transferatur, aut ibi relinquatur, donec incineretur, et tunc transferatur: et si quis contra haec attentare praesumpserit, crudeliter modis praedictis corpus defuncti tractando, aut faciendo tractari, excommunicationem incurrat, Papae reservatam, et cadaver illud, sic inhumane tractatum, ecclesiastica careat sepultura.

Amplia, quod licet aliqui putent ad has poenas requiri, ut concurrerint tres illae actiones, scilicet exenteratio, concisio, et elixatio ut *Tolet. lib. 1. c. 36. §. Septima*: tamen communis sententia tenet singulas illarum sufficere: ita *Angel. excommun. 5. caus. 32. Suar. dis. 22. de censur. sect. 5. num. 1.*

Limita, quod non procedit haec prohibitio de defuncto in terris infidelium, vel haereticorum, *Tolet. Angel. ibi. Suar. num. 2. gloss. in Extravag. verbo Catholicae Fidei.*

Limita secundo, quod non sufficit attentatum, ut mandatum, sed requiritur actus consummatus, *Suarez num. 1. propter illam particulam, tractantes, vel facientes tractari.*

Limita tertio, quod aliquibus religiosis circa hanc prohibitionem concessum est privilegium, de quo vide *Dianam. resol. 120. tract. 2. tom. 2.*

Limita quarto, quod aliqui Doctores dicunt, poenam privationis sepulturae cadaveri statutam, non esse latae sententiae; ideo ecclesiasticos illam non teneri observare, nisi sententia Episcopi accedat, aut notorium sit, talem in impenitentia finali defunctum esse: ita *Suar. loc. cit. Filices. tract. 15. num. 78.* alii dicunt, hanc poenam esse latae sententiae, sed non ligare ante declaratoriam, propter *Extrav. Ad evitanda*, de qua dixi, verbo *Censura cap. 4.* quia dicunt, hanc poenam esse per modum censurae latae contra male tractantes cadaver, et contra ipsum cadaver: ita *Bonac. de cens. particular. disp. 2. quaest. 3. pun. 45. num. 8.* ego puto, esse poenam latae sententiae, per ea, quae dixi verbo *Sacram. cap. 2. et verbo Duellum c. 3.* et non habere locum in hoc casu *Extrav. Ad evitanda*; quia probabilius est, eam solum procedere de vitandis ratione sententiae, seu censurae, saltem improprie dictae suspensionis ad certum tempus, vel in perpetuum; non autem de vitandis ratione criminis immediate, ut dixi verbo *Usura cap. 1. num. 44.* Tamen, quia jam cadaver erat in quasi possessione ecclesiasticae sepulturae, aestimo ante sententiam, si res sit occulta, posse restitui pristinae sepulturae, non tamen alio transferri, per ea quae dixi *part. 1. cap. 5.*

De translatione sepulcri, vide *Genuen. cap. gr. num. 12. in praxi, Dianam loc. cit. tex. c. Corpora Sanctorum, de consecr. dist. 1. leg. Nemo humanum, Cod. de relig.* per quae jura prohibetur translatio cadaveris sepulti, nisi cum licentia Episcopi; quod intelligunt Doctores; si causa perpetuae sepulturae

ibi sit humatum, vel nisi necessitas aliud exigat, ut Ecclesiae renovatio: *Genuens. et Dian. ibi.*

CAPUT III.

Sepulturam in suis Ecclesiis inter vivos eligi ab aliquo, vel non mutari procurantes.

Notandum, quod de jure communi cadaver debet sepeliri in sepulchro majorum suorum, *cap. Is, qui habet, et c. Licet de sepult. in 6. Rot. divers. decis. 333. num. 5. par. 1.*, vel si ea non extat, debet sepeliri in Ecclesia sua parochiali, *c. Cum quis, c. Is qui, et c. Licet eod. tit. in 6.* Ex privilegio autem, juri communi inserto, quilibet potest sibi eligere sepulturam, *cap. 1. c. Cum liberum de sepult. Rot. dict. decis. 333. n. 1. et 5.* sic etiam de jure communi quisque potest in Ecclesia sua parochiali recipere ad sepulturam quem velit: *Clem. Dudum, §. Hujusmodi de sepult. et Abb. in c. Certificari n. 9. de sepul.* Ecclesiae autem, quae non habent populum, poterunt ex privilegio Papae vel Episcopi: *Abb. ibi. vide Rot. par. 2. noviss. decis. 300. num. 2. ubi num. 3.* quod patronus Ecclesiae non potest prohibere alios ibi sepeliri in alia non sua sepultura, quia non habet jus sepulturae privativum ad alios.

In *cap. 1. de sepult. in 6. Bonif. VIII.* prohibuit in virtute sanctae obedientiae, et interminatione maledictionis aeternae, ne religiosi, aut clerici seculares aliquos inducant, mediante voto, juramento, vel promissione, ut in eorum Ecclesiis sepulturam eligant, vel electam non mutant: et si contraventum fuerit: primo electio, juramentum, votum, et pactum sunt irrita ipso jure: secundo eligentes, quoad electionem sepulturae censentur intestati, et non possunt ibi, nec alibi eligere sepulturam, neque possunt in electa sepultura sepeliri vigore talis electionis, sed in sepultura, jure communi illis contingente: tertio, ut ecclesiastici praefati, praesumentes sepelire contra dictam prohibitionem in suis Ecclesiis, teneantur ipsa corpora, si petantur, et omne emolumentum, illis sepulturae occasione obtentum, etiamsi non petatur, intra decem dies integraliter restituere illis Ecclesiis apud quas alias sepeliendi de jure fuissent: quod si non fecerint, ipsorum non restituentium Ecclesiae, apud quas tales defuncti sepulti fuerint, et coemeteria earundem tandiu remanent ipso facto supposita interdicto, donec ab eis facta fuerit restitutio plenaria omnium praedictorum.

Rationem hujus decretalis seu prohibitionis affert *Rota decis. 333. num. 6. par. 1. divers.* quia cum sepultura sit jus spirituale, non debet intervenire inductio, sed libertas, ut notat *gloss. in dict. cap. 1. verbo Sepulturam.*

Limita, ut Decretalis non loquatur de laicis, sed de personis ecclesiasticis inducentibus: ita *Rota d. num. 6.* et ideo infert, quod potest quis, fundans majoratum, apponere legem, ut debeant successores sepeliri in tali sepulchro.

Clem. Cupientes, de poenis, §. Sane, additum est, ut temerarii violatores praefatae Constitutionis, quatenus prohibet inducere aliquem ad eligendam sepulturam, vel electam mutandam, medio voto, vel juramento, vel pacto, incurrant eo ipso, ultra

poenas praefatas, etiam excommunicationem Papae reservatam.

Amplia, quod haec excommunicatio procedit, etiamsi non sit effectus subsecutus sepulturae: *Bonif. in dict. Clem. num. ult.*

Limita, quod incurritur, nisi secutus sit effectus immediatus inductionis, idest electio per iuramentum, vel votum, vel pactum; unde non sufficit promissio de eligendo, ut dicatur inductio facta, ita *Bonif. ibi*, et *Cardin. ibid. Gemin. in dict. cap. 1. de sepul. in 6. Roderic. quaest. regul. 58. art. 7. dub. 5. Sylv. verb. Excomm. 7. num. 49.*

Limita secundo, ut non procedant hae Constitutiones, quando inducitur quis ad eligendam sepulturam in testamento, seu ultima voluntate: *Suarez disp. 22. de cens. sect. 4. num. 25. Sayr. lib. 5. c. 12. num. 9. Tolet. lib. 1. cap. 36. §. Quarta: Roderic. art. 7. cit. in fin. Bonif. in dict. Clem. num. 74.* debet tamen etiam tunc solum de loco sepulturae moribundus interrogari in genere, ubi velit sepeliri; nam si in specie interrogetur, seu suggeratur, an in illa Ecclesia, electio est nullius vigoris, ut *Genuen. in praxi, c. 61. num. 3. Cravett. cons. 10. n. 12. Bursat. cons. 226. num. 18. vol. 3.*

De electione sepulturae plura apud *Genuens. in praxi cap. 61.*

Quaeres, an sit crimen simoniae vendere sepulturam: resp. affirmative, quia est res sacra: ita *cap. Abolendae de sepul. c. Non satis de Simon. Rota decis. 561. num. 1. par. 2. posth. Farinacc.* unde pro sepultura ordinaria, et debita christianis in locis publice designatis nihil recipi potest: at vero pro loco, seu situ honorabiliore, seu extraordinario, seu alias illi mortuo non debito, pretium exigere potest; quia ille honor est quid temporale, pretio aestimabile, ut *Rota ibi cum Soto, Spino, et Roderic. Genuens. in praxi c. 33. num. 19.*

Nota etiam, quod sepulturae electio est probanda, vel per testamentum, vel per duos testes etiam singulares, *Genuens. in praxi cap. 61. num. 8. cum ibi addit.*

CAPUT IV.

Sepultura christiana, si haereticis, vel eorum credentibus, receptatoribus, defensoribus, vel fautoribus fuerit impertita.

In *c. 1. de haeretic.* statutum est in Concilio Lateran. ne praefati inter christianos accipiant sepulturam.

In *c. 1. de haeret. in 6.* qui supradictos scienter praesumpserit ecclesiasticae tradere sepulturae, usque ad satisfactionem idoneam excommunicationis sententiae se noverit subiacere: nec absolutionis beneficium mereatur, nisi propriis manibus publice extumulet, et projiciat corpora damnatorum: et locus ille perpetuo careat sepultura.

Adde quod Ecclesia, seu coemeterium per sepulturam talium remanent polluta, ut dixi verbo *Sacrilegium, cap. 5.*

QUAERES I. an procedat textus de haereticis, et complicibus praedictis, etiam non denunciatis nominatim? respondeo, verius videri sufficere, si sit ipsorum crimen notorium, ita *Avila de censuris, par. 2. cap. 6. disp. 10. dub. 1. conclus. 3. in fin. Fi-*

liucc. tract. 22. num. 229. Pegna in-direct. lib. 3. schol. 111. colum. 1. et colum. ult. Sanchez lib. 2. in decal. cap. 9. num. 7. quia dicunt, non incurri hanc censuram, tanquam ob communicationem cum excommunicato, sed ob violationem praecepti facti sub poena hujus censurae: quamvis multi in contrarium teneant, requiri, quod fuerint eorum crimina praedicta, vel excommunicatio nominatim declarata, propter *Extrav. Martini V.*, de qua dixi verbo *Censura c. 4.* ita *Simancas cathol. inst. tit. 18. de defun. num. 9. Navarr. cons. 10. de haeret. q. 4. Suar. de censur. disp. 12. sect. 4. num. 11. Layman lib. 5. tract. de sacrif. Missae, cap. 5. num. 8. Azor. lib. 8. c. 13. quaest. 6. tom. 1.*

QUAERES II. an haec poena solum procedat contra sepelientem propriis manibus, an etiam contra cooperantes ad sepulturam? respondeo, aliqui dicunt, solum contineri propriis manibus sepelientem: ita *Bonacc. de censur. partic. disp. 2. quaest. 2. punct. 30. num. 6.* secutus *Navarrum cap. 27. n. 51. Henric. et Cajet.* qui loquuntur in diversis terminis, scilicet *Clem. 1. de sepult.* alii dicunt, contineri sepelientem propriis manibus, inferendo cadaver in sepulchrum, et etiam mandantem sepeliri; non autem aliter cooperantes, ut fodiendo, deferendo ad locum, cantando, associando: ita *Suar. disp. 12. de censur. sect. 4. num. 10. et disp. 23. sect. 4. n. 42.* sed puto verius, contineri omnes cooperantes ad horum ecclesiasticam sepulturam: et primo continentur effodientes, gestantes feretrum, deponentes cadaver: item mandantes, et clerici cum Cruce, et officiis divinis, seu precibus funus ducentes: item continentur alii, cum luminibus associantes: item clerici permittentes, cum ex officio tenerentur impedire, ut in simili tenet gloss. in *Clem. 1. verb. Sepelire, de sepult. et ibi Steph. et Anchar.* quos sequitur *Francis. de Platea, tract. de excom. §. 5. num. 14.* et facit, quod etiamsi aliter dicant Doctores multi, supracitati in casu *Clem. 1. de sepult.* restringentes magis significationem: illud potest ibi forte procedere, quia ibi tex. utitur particula *eos, qui etc.* et particula *sepelire etc.* quae sunt minus universales: at in *d. c. 2.* de quo agimus, utitur textus particula *quicumque*, quae de sui natura est valde generalis, et continet eos, qui alias non continerentur: *Decius cons. 113. num. 4. Seraph. decis. 980. num. 8.* et utitur particula *tradere sepulturae*, quae latius patet; nam continet admittentes, et funus ducentes, ut Doctores communiter in *c. Quia in omnibus, de usuris*: ubi tex. eadem particula *tradere* usus est, et ibi *Abbas n. 2.* ubi explicat de admittentibus, et eodem modo explicat *Sayr. lib. 4. cap. 15. num. 5. et Bernardus Diaz in c. 117. praxis canon.* eandem particulam positam in *c. Excommunicamus, §. Credentes, de haeret.* explicat de omnibus interessentibus.

QUAERES III. qualis sit haec poena privationis ecclesiasticae sepulturae contra ipsum locum inflicta respondent aliqui, esse speciem interdicti: ita *Filiuccius tract. 18. n. 40.*, sed non est proprie censura, cum sit perpetua privatio, ita ut nullus fidelis ibi amplius sepeliri possit, gloss. ibi, verbo *Locus, Franc. in princ. Gemin. num. 3.* neque est sola pollutio loci sacri; quia etsi locus sacer, in quo sepultus est haereticus, vel haeretici complex, seu fautor etc. pollutus reddatur, ut ibi divina officia

celebrari non possint, neque fideles sepeliri: tamen est differentia: primo, quia locus, in quo sepulti sunt dicti delinquentes, quoad dictam poenam privationis juris sepulturae, accipitur stricte, ut solum intelligatur de eo spatio praecise, in quo fuit corpus, non autem de tota Ecclesia, vel coemeterio: at per talem sepulturam tota Ecclesia, vel coemeterium polluitur, et ita distinguit *Suar. disp. 12. sect. 4. num. 11.*

Item differentia est, quia locus incurrit illam poenam privationis, etiam si tales delinquentes non sint nominatim denunciati excommunicati; si tamen sint per sententiam damnati, ut dixi *supra quaest. 1.* at non polluitur locus sacer per istorum sepulturam, nisi sint nominatim denunciati excommunicati, quia solum ratione excommunicationis mortui polluitur Ecclesia, et non ratione haeresis solius, ut *Coninch. de Sacram. quaest. 83. num. 282. Filiucc. trac. 18. num. 40. Navarr. cons. 10. de haeret. num. 4. in fine, Layman lib. 5. trac. 5. cap. 5. §. 4. per sepulturam*: unde fit, ut per sepulturam haeretici, vel complices damnati, non denunciati excommunicati, non prohibeantur officia divina; sed locus ille praecisus sepulturae maneat perpetuo irreconciliabilis, *Suar. loco cit. num. 11.*

Ultimo adde, quod sepeliens, ut supra, haeticum, vel fautorem etc. fit suspectus de haeresi, et tenetur abjurare, et se purgare: *Pegna in direc. par. 3. quaest. 40. num. 89. et lib. 3. schol. 111. col. 3. Farin. de haeresi, quaest. 142. num. 49.*

CAPUT V.

Sepelientes in loco sacro, tempore interdicti, aut alias excommunicatos, vel interdictos, vel usurarios manifestos.

I. *Clem. 1. de sepult.* decernit, ipso facto excommunicatos esse eos, qui propriae temeritatis audacia defunctorum corpora, non sine contemptu clavium, in coemeteriis interdicti tempore, in casibus non concessis a jure, vel excommunicatos publice, aut nominatim interdictos, vel usurarios manifestos scienter sepelire praesumunt; a qua excommunicatione nullatenus absolvantur, nisi prius ad arbitrium dioecesani Episcopi, eis, quibus fuerit praemissa irrogata injuria, satisfactionem exhibuerint competentem.

Amplia, quod absolutio data contra hanc formam, est nulla propter particulam nullatenus: ita *Tolet. lib. 1. cap. 39. col. 1. Navarr. cap. 27. num. 137. Suar. disp. 12. sec. 4. num. 8. Cardin. in dict. Clem. quaest. 7.*

Amplia secundo, ut a fortiori procedat contra sepelientes in Ecclesia, ut *Suarez num. 9. cum Navarr.*

Amplia tertio, quod tempus interdicti intelligitur de locali generali, vel speciali, vel de personali generali: *Suar. disp. 35. sect. 1.*

Amplia quarto, quod continentur hic non tantum propriis manibus sepelientes, quod voluit *Cajet. excommun. 6. 46. Navarr. ubi supra, Henriq. lib. 13. cap. 43. num. 3. Avila par. 2. c. 6. disp. 10. dub. 6. Toletus loco cit. versic. 4. manifestos, in fin. sed etiam mandantes, ut Suarez ibi num. 10. et Cardin. in dict. Clem. num. 28. in fin. et auctorizan-*

tes, ut parochus, seu alii clerici, qui funeri praesunt, ut *Less. lib. 2. c. 20. num. 188. Pyrrhus Siculus in speculo disp. 16. quaest. 130. §. 4. et generaliter omnes, sine quibus talis ecclesiastica sepultura non perficeretur; ut sunt portantes feretrum, fodientes, clerici cantantes, et officium persolventes, cum Cruce praeerentes, et non impediens, cum impedire ex officio tenentur, ut Sayr. lib. 3. c. 35. num. 13. cum Ugolino, Alterius lib. 1. disp. 4. c. 3. Reginal. lib. 32. n. 19. Angel. verb. Excomm. 7. casu 36. num. 5. Itaque continentur omnes, et soli, qui talem sepulturam procurant, vel admittunt ad illam, ut Bonifac. in dict. Clem. num. 33. in fin. non tamen puto, contineri associantes honoris causa: *Less. Suar. Pyrrhus Siculus, Cardinalis, Bonif. Angel. Sayr. Ugolin. Alter. locis cit.*, et est communis sententia: quamvis etiam associantes contineri teneat gloss. *Steph. et Anchar. in dict. Clem. Regin. lib. 32. num. 19. et alii, quos allegavi c. praecedenti.**

Limita primo, quod post dictam satisfactionem, illa excommunicatio non est amplius reservata: *Bonif. ibi num. 4. Card. num. 30.*

Limita secundo, quod hodie propter Extravagantem, *Ad evitanda*, non procedit haec Clementina, nisi interdictum, cujus tempore sepelitur, sit nominatim denunciatum; nam alias non est obligatio denegandi sepulturam: *Suar. disp. 37. sect. 2. num. 5. Coninch. disp. 17. dub. 5. in fin. et intelligitur similiter de excommunicato, vel interdicto defuncto, nominatim denunciato, vel notorio clerici percussore, Sayr. lib. 2. c. 35. num. 9. Navarr. cap. 27. num. 137. Filiucc. tract. 14. n. 71. Tolet. lib. 1. c. 39. in princ.*

Hic nota, quod refert *Baron. anno Domini 1110. et 1111. Paschalis II. Henrico Regi Romanorum roganti, ut liceret ei tradere ecclesiasticae sepulturae Henricum tertium patrem suum, qui excommunicatus fuerat defunctus, negavit dicens, quod cui non communicamus vivo, non communicamus mortuo: sed postea idem Papa captus ab Henrico, coactus illi concedere nonnulla, quae erant contra ecclesiasticam libertatem, concessit etiam, ut ejus patrem ecclesiasticae traderet sepulturae; et ita factum est: sed debet intelligi, ut infra dicam, quod Paschalis commiserit, eum prius absolvi, ut cap. *A nobis 28. et c. Sacris 38. de sent. excom.* vel quod Papa dixerit, se eum habere pro absoluto; hoc enim sufficit: *Clemen. Si sumus de sent. excom.* neque requiritur alia solemnitas, quia Papa est supra jus ita gloss. *ibi, et Vitalin. num. 23. 27. et 50. et alii Doctores.**

Item secundum multos Doctores similiter non procedunt poenae contra sepelientes usurarios manifestos, nisi sint declarati, ut *Suarez dis. 31. sect. 2. num. 10. Filiucc. tract. 17. num. 188. Layman. lib. 3. tract. de contract. cap. 16. num. ult. Bonac. de contract. disp. 3. quaest. 3. pun. ult. num. 1. sed vide infra verbo Usura cap. 1.*

II. Clerici, admittentes ad sepulturam interdictos, vel excommunicatos, vel quoscunque in loco interdicto, incurrunt interdictum ab ingressu Ecclesiae, ex cap. *Episcoporum, de privil. in 6. de qua re dixi verbo Censura, c. 7. et c. 14.*

III. Si religiosi, etiam exempti, sua praesumptione admittant ad sepulturam excommunicatos, vel

interdictos nominatim ab Episcopo, vel tempore interdicti ab Episcopo editi, varias censuras incurrunt, et eorum Ecclesiae, in quibus sepultura est facta, subjacent interdicto, dixi verbo *Censura*, cap. 15. et 16.

IV. Clerici, tradentes usurarios manifestos ecclesiasticae sepulturae, vel oblationes eorum accipientes, compellendi sunt reddere quae acceperint, et donec ad arbitrium Episcopi satisfecerint, ab officii sui manent executione suspensi; *tex. in c. Quia in omnibus, de usur. et cap. Quamquam, de usur. in 6.* sed de hac re vide verbo *Usura*, cap. 1. Qui autem dicantur usurarii manifesti, vide verbo *Usura* cap. 7. qui vero dicantur tradere sepulturae, dixi supra cap. 4.

V. Clerici, sepelientes in loco interdicto, scilicet tempore interdicti localis, exercendo in officio illo actum ordinis sacri, incurrunt irregularitatem: *Sayrus lib. 5. c. 14. num. 34. Tabiena verbo Interdictum 6. num. 2.* at sepelientes in loco interdicto excommunicatos, vel interdictos, non fiunt irregulares: *Sayr. ibi*, qui multos allegat, *Suar. dis. 12. sec. 4. num. 14.*

VI. Ecclesiae, vel coemeteria sacra, in quibus fuerit sepultus excommunicatus, nominatim denunciatus, vel notorius clerici percussor, polluta remanent eo ipso cap. *Consuluisti, de consecr. Eccl.* vide *Sayr. lib. 5. cap. 16. num. 22. Suar. de censur. disp. 12. sect. 4. num. 4. et de Sacram. disp. 81. sec. 4. §. Quarto violatur, Tolet. lib. 5. cap. 8. §. Tertia causa, Avila par. 5. disp. 7. §. Tertius casus*; et cadaver illud excommunicati est exhumandum, et procul ab Ecclesia projiciendum: ut cap. *Sacris de sepul. cap. Ad haec, de privil. ibi Butr. Abb. Zabar. et Barbos.* Itaque quandiu non fuerit locus reconciliatus, fideles ibi sepeliri non possunt, per c. *un. de consecr. Eccles. in 6.* neque ibi interim possunt officia celebrari, ut supra citat. et dicam cap. seqq.

Limita, quod si sepultus absolvatur ab excommunicatione ab eo, qui illam dare potest pro utroque foro, ob signa edita in articulo mortis, tunc non erit corpus exhumandum, *Suar. disp. 12. sec. 4. num. 3. Sayr. lib. 2. cap. 4. num. 13. Barbos. in c. Ad haec, de privil. a fortiori non est illicitum, imo debitum, sepulturae ecclesiasticae tradere eum, qui excommunicatus fuit etiam denunciatus, etiam excommunicatione Papae reservata, si in articulo mortis fuit absolutus poenitens, etiamsi a simplici sacerdote, etiam pro foro conscientiae tantum, ut cap. *final. de sepul. ibi Abb. num. 3. Capella Tolos. decis. 369. Ugolin. de censur. tab. 2. cap. 9. §. 5. vers. Nam ecclesiasticu*: et procedit etiamsi esset absolutus, nondum satisfacta parte, ut *Abb. in dic. cap. final. num. 3. et DD.* quos citat, et sequitur *Bonacc. de cens. in comm. quaest. 3. punc. 9. num. 2. et 3.* secus tamen usurario publico, ut dicam infra, verbo *Usura* c. 1. haeredes autem excommunicati, qui absolutus fuit in articulo mortis a confessario, cogendi sunt per censuras ecclesiasticas satisfacere pro defuncto, dicto c. *final. de sepul.**

¶ Circa sepulturam dandum excommunicato, si in mortis articulo absolutus fuerit, excipe decedentem ex vulnere, accepto in duello; ut in Additionibus meis supra post c. 3. verbo *Duellum*.

CAPUT VI.

Sepulturae christianae si infidelis tradatur.

Ecclesiae, et coemeteria sacra, in quibus sepultus fuerit infidelis, seu paganus, idest, neque baptizatus, neque cathecumenus, polluta remanent, ut ibi cessare debeant divina officia, et sepultura fidelium, donec locus purgetur, et reconcilietur, per cap. *Ecclesiam 27. et 28. de consec. dist. 1. et ibi Canonistae, Suar. de Sacram. disp. 81. sec. 4. §. Quinto violatur, Azor. tom. 1. lib. 10. cap. 26. quaest. 13. §. Quarto modo, Fagundez in primum praecept. lib. 3. cap. 15. num. 57.*

Amplia, quod si Ecclesia erat tantum benedicta, nondum consecrata, parietes, ubi sepultum est cadaver, ablato corpore, abradi debent, *Jo. And. in c. Proposuisti, de consecr. Eccles. Azor. Fagundez, et alii citati, c. Ecclesiam 1. et 2. cit.*

Amplia, quod Ecclesia, in qua sepulti sunt infideles, si nondum erat consecrata, non potest amplius consecrari, nisi Episcopo apta videatur, et purgata prius fuerit, ut supra, rasisque parietibus, et tignis reaedificata, dict. c. *Ecclesiam 28.* intellige reaedificandam quoad solum tectorium, seu incrustationem, et dealbationem, ut gloss. *Turrecrem. et Archid. ibidem* exponunt.

Limita, quod cathecumenus potest sepeliri in sacro, et pro eo licet orare, ut c. 2. *de praesbyt. non baptiz.* quia habuit baptismum in voto.

Limita secundo, ut non procedat in infante sepulto in utero matris defunctae, quia tunc infans non censetur moraliter persona a matre distincta, sed pars viscerum ejus: ita *Canonistae in dict. c. 1. Ecclesiam.*

Limita tertio, ut non sint dicenda Ecclesia, vel coemeterium pollutum, si infidelis sepultura in loco sacro sit occulta; sed requiritur, ut factum sit publicum; alias sufficit purgare locum, ut supra, secrete; postea poterit celebrari; ut de communi testatur *Suar. loc. cit. §. 2. Dubitari.*

CAPUT I.

Sequestrantes jurisdictiones, vel fructus, aut proventus ad ecclesiasticos pertinentes.

Ex c. 17. *Bullae in Coena Domini* excommunicatio fertur, Papae reservata, contra, eos, qui jurisdictiones, fructus, redditus, vel proventus ad Papam, et Sedem Apostolicam, et quascunque ecclesiasticas personas ratione Ecclesiarum, monasteriorum, et aliorum beneficiorum ecclesiasticorum, pertinentes usurpant, vel etiam quavis occasione, vel causa, sine Romani Pontificis, vel aliorum, ad id legitimam facultatem habentium expressa licentia sequestrant.

Amplia, ut procedat contra sequestrantes, etiamsi sibi nihil inde usurpent: ut *Suarez disp. 21. sect. 1. num. 98.*

Limita, quod in hac censura non continentur cooperantes; ut actor instans, vel procurator, vel advocatus; sed continetur Index, seu magistratus, decernens sequestrationem, et executor; quia isti proprie dicuntur sequestrare; *Navarrus cons. 42.*

de senten. excommun. Quaranta verbo Bona Ecclesiae usurpantes, in fine.

Limita secundo, ut non procedat in sequestratione voluntaria, seu de consensu partium, sed solum de necessaria, quae sit officio iudicis: ut Suarez, et Quaranta loco cit.

Limitant etiam tertio multi, ut solum procedat contra sequestrantes vi jurisdictionis laicalis, non autem si via ecclesiastica jurisdictionis: ita Duard. et Alter. super hoc c. Bullae, et Navarrus c. 27. num. 71. versu Declaratio prima, Sousa super hoc cap. disp. 90. Ugolin. in cap. 17. super particula, vel etiam eos.

Alii dicunt, contineri etiam iudicem ecclesiasticum injuste sequestrantem, quando sequestratio est nulla, et irrita ipso jure: et facit quod, ut notat Suar. ibid. haec excommunicatio non requirit in se actum usurpationis ullius, sive bonorum, sive jurisdictionis, sed sufficit sequestrare via jurisdictionis, sine facultate legitima; et ita tenet Bonac. hic pun. 3. num. 17.

II. Praeterea sequestrantes injuste bona, vel jura, vel redditus, vel proventus ecclesiasticorum, vel piorum locorum, incurrunt etiam in excommunicationem Papae reservatam, latam a Tride. Conc. sess. 22. c. 11. de ref. contra ea usurpantes, vel impediens, quominus ea percipiantur ab iis, ad quos pertinent: et continet tam laicos, quam ecclesiasticos; nam ut Suarez loco supra citato docet, sequestrans, injuste impedit, quominus ea percipiantur ab iis, ad quos pertinent: sed de hac re dicam infra, verbo Usurpatio.

CAPUT II.

Sequestrationem beneficii, vel fructuum ab Ordinario fieri impediens, aut factam violantes.

Clem. un. de sequestr. poss. statuit, ut lite pendente in Curia Romana in petitorio, aut possessorio super causa beneficii, secuta una sententia definitiva contra possessorem, qui prius saltem per triennium pacifice non possederit, Ordinarius decernat sequestrum fructuum ejusdem beneficii, ac ipsius etiam beneficii apud personam idoneam, quae illius plenam curam, et administrationem habeat; illiusque fructus inde, Ecclesiae supportatis oneribus, victori restituantur: si quis autem hujusmodi sequestrationem impedire, vel fructus sequestratos quomodo praesumpserit occupare, excommunicationem incurrat ipso facto; a qua, nisi impedimento prius amoto, et occupatis per eum fructibus restitutis, nullatenus absolvetur; et si talis impediens, vel occupans de litigantibus fuerit, a jure in re, vel ad rem dicti beneficii eo ipso se noverit cecidisse; non obstante etiam oppositione de nullitate contra dictam primam sententiam.

Advertendum est, quod dicunt Navar. cap. 27. num. 137. Suar. disp. 23. sect. 5. num. 1. Tolet. lib. 1. c. 39. §. 1. jus hujus Clementinae hodie ex stylo Curiae esse aliquatenus immutatum; quia hodie quando lis pendet in Curia Romana, ut in Rota, et ibi fertur prima sententia, sequestratio non fit ab Ordinario vi hujus Clementinae, sed auctoritate

Apostolica per Rotam: unde dicunt isti Doctores, quod violantes, seu impediens talem sequestrationem, incurrunt excommunicationem ab homine, quam ferre solet iudex, seu auditor, qui sententiam tulit, et executioni mandari decernit: non autem hanc a jure latam incurrunt: sed alii verius, ut Bonifac. in dict. Clement. num. 48. 49. Gonzalez in proem. reg. 3. §. 7. num. 51. dicunt, incurri hanc excommunicationem a jure; quia Rota, quae sententiam tulit, mandat Dioecetano, ut sequestret, juxta determinationem hujus Clementinae; unde dicunt, jus hoc non esse mutatum: nam quod in hoc textu dicitur de sequestratione facta ab Ordinario, intelligitur de mandato Rotae: et facit decisio 5. Cassadori de sequestr. poss. vide etiam Buratt. decis. 22. num. 36. super hac Clem.

Adde, quod dictus impediens sequestrationem, vel fructus occupans, incurrit etiam in alias censuras, latas contra usurpantes fructus beneficiorum, ex c. 17. Bullae, et Triden. ut dixi c. praeced. item si impediat per recursum ad laicam potestatem, incurrit in excommunicationem ex c. 17. et cap. 13. ejusdem Bullae: alias autem impediens Rotam, vel Ordinarium, quominus tali delegata jurisdictione utantur, non incurrunt in c. 16. Bullae, ut communiter ibi Auctores dicunt: nam et Rota delegata tantum utitur jurisdictione, ut gloss. in Clem. Auditor, de rescript. cum ibi allegatis a Barbosa num. 4.

Ex Constit. Pii IV. Sanctissimus 26. Octobr. 1560. iudices, lite pendente, sequestrare possunt fructus beneficiorum Sedis Apostolicae reservatorum, seu affectorum, et ordinaria, vel alia auctoritate collatorum, adjiciendo poenas contra litigantes. Ex Constit. S. Pii V. Cordi 30. Martii 1568. fructus beneficiorum, lite pendente, deponi debent apud personam, a iudice eligendam, non obstantibus quibuscunque statutis, disponentibus, quod capitula, et canonici eos recipiant.

CAPUT III.

Sequestrantes deposita ecclesiasticorum.

Vide verbo Deposita cap. 1.

CAPUT I.

Servituti subiciens christianum, aut alias eum injuste detinens, aut bonis expolians.

I. Pius V. Bulla 149. Licet omnibus, occasione foederis, seu ligae christianorum contra turcas initae, statuit excommunicationem latae sententiae, Papae reservatam contra omnes, qui in terris turcarum, seu invadendo turcarum loca, christianum coeperint, quasi mancipium, vel data mercede remigare compulerint, aut taleam, seu redemptionis pretium imposuerint, aut ejus bona diripuerint, vel illum cum uxore, liberis, et bonis suis libere abire non permiserint.

Ampliant aliqui, quod licet ex illa occasione haec Constitutio emanaverit, est tamen lex perpetua, ut Barbosa allegat. 50. num. 141. memor. clerica c. 19. num. 21. Filiuce. tract. 15. num. 121. sed contrarium alii tenent; quia ratio illius Bullae fuit,

ut ibi dicitur, ne ira Dei contra ipsam christianam classem provocaretur; et ita sentit *Cherub. in Compendio illius Bullae*, et probabile ait *Bonac. disp. 2. quaest. 3. pun. 46. num. 1.*

II. Qui liberos homines in servitutem redigit, vel ab alio illicite in servitutem redactos emit, si saepius haec faciat, crimen plagii committit: de quo si in iudicio condemnatus fuerit, infamiam juris incurrit, et consequenter irregularis efficitur, ex *leg. 1. ff. de his, qui not. infam.* quia plagii crimen publicum est, §. *Est, et inter, inst. de publ. jud.* itaque requiritur ad crimen plagii exercitium, *Menoch. de arbitr. cas. 536. num. 19.*

CAPUT II.

Servus alienus ad Ordines promotus.

Servus ad Ordines promoveri non potest, quando servus manet, *can. Apost. 11. c. Nulli 54. dist. c. 2. de servis non ordin.* et est irregularis irregularitate impropria, quia tolli potest sine dispensatione per manumissionem, *Borgas. de irregul. par. 4. tit. de servis non ordinan. num. 1. Suar. de irregul. disp. 51. sect. 3. num. 3.* et si ordinetur, sciente domino, et patiente, habetur pro manumisso, et ingenuus efficitur, *Auth. Si servus, sciente, Cod. de Episc. et cleric. cap. Si servus, sciente, dist. 54.*

Si servus alienus ordinatus fuerit in sacris, domino invito, vel inscio, ab Episcopo sciente statum illius, aut sciente promotore, seu praesentante ad ordinationem, servus eo ipso liber efficitur; sed Episcopus, seu praesentator tenetur domino duplum restituere, *c. Si servus, absente, 54. dist. gloss. in c. 2. de serv. non ord. verb. Deponatur, Tolet. lib. 1. cap. 59. §. 5. Suar. loc. cit. num. 10. Layman lib. 1. tract. de irregul. c. 8. num. 1. Innoc. in dict. c. 2. num. 5. Abb. ibi num. 1. versic. Quartus casus, Borgas. ibi, Sayr. lib. 6. c. 14. num. 4.* secus si sit in minoribus ordinatus, juxta communem sententiam, quam tenent iidem DD. excepto *Toleto §. 6.* qui ait, idem esse de ordinato in minoribus, quod etiam docet *Cardin. in dict. c. 2. quaest. 10.* et ad hanc poenam tenentur alii etiam malitiose, seu culpabiliter cooperantes ad talem promotionem, *Layman c. 8. num. 1.* et est debita haec poena in foro conscientiae ante sententiam; quia est conformis juri naturali ob interesse reale, et affectionis: ita *Suarez sect. 3. num. 12.* contrarium tamen, quod solum ad simplum ante sententiam teneatur, dicit *Bonacc. tract. de irregul. quaest. 2. pun. 4. num. 3. versic. Tertio:* sed prima est vera, quia jus canonicum, invito domino, servum liberum facit cum hac dupli recompensatione, et non aliter: si autem praefati culpabiles non possint restituere duplum, tunc ordinatus in sacris, vel se redimet, vel serviet, *dict. c. Si servus, dist. Suar. n. 13. Henriq. lib. 14. c. 8. num. 7.*

Si servus, se gerens pro libero, inscio Episcopo, et aliis, ut supra, se fecit promoveri in minoribus, deponitur, et restituitur domino ad servitutem suam temporalem, *c. Ex antiquis, 54. distinct. et dict. c. 2. de serv. non ordinan.* si autem ad diaconatum, vel subdiaconatum promotus est, tenetur se redimere, pretium, vel servum vicarium pro

se praestando domino; alias depositus, reddendo domino ad servitutem temporalem, *cap. Ex antiquis, et c. Frequens, 54. dist. Abbas in dict. c. 2.* si autem sacerdos ordinatus est, vel se redimet modo praedicto, vel si non potest, domino serviet in iis, quae non dedecent statum sacerdotis, ver. gr. in spiritualibus, et aliis honestis servitiis, *dict. c. Ex antiquis, gloss. in dict. cap. 2. ibi Abb. num. 1. Turrecrem. in dict. cap. Frequens, Tolet. §. 5. Henriquez §. 7.* si autem ipse sacerdos contumax fuerit, ut nolit operas hujusmodi praestare, tunc degradandus est, et domino in plenam servitutem restituendus, *Tolet. ibi cum Sancto Antonino, Rayn. et Goffr. et Sayr. num. 4. Majol. lib. 1. c. 35. n. 4.*

An autem servus in iis omnibus casibus, quibus domino restituitur ad integram servitutem, privetur privilegio clericali?

Respondeo primo, si erat in minoribus tantum ordinatus, cum restituendus sit omnimode in servitutem, et non debeat incedere in habitu clericali, apparet non frui privilegio fori, ex *Tridentino sess. 23. c. 6.* nam, ut ait *Toletus versic. 10.* non est permittendus incedere in habitu clericali, etiam consentiente domino, nisi eum manumittat: sed etiam de jure communi amittit privilegium fori, sive sit in minoribus, sive in sacris, quoties redditur domino omnimode in servitutem, *Turrecrem. in c. Nulli, 54. dist. Tolet. ibidem versic. Postremo, Sayrus num. 5. Majol. loc. cit. num. 4. in fine, Innocent. in dict. c. 2. in fine, Abbas num. 8. Henricus Boich. in fine; quamvis Cardin. in d. cap. 2. quaest. 18. et 19. et ibi etiam Anan. dicant, solum amittere privilegium fori, si fuerit actualiter degradatus, non si verbaliter tantum depositus.*

De privilegio autem Canonis sunt variae sententiae: quidam dicunt, omnino privari privilegio, quia redditur domino, ut pro laico habeatur, atque tractetur, *gloss. in cap. Nullus, de servis non ordinandis, et in c. Ex antiquis, 54. dist. Suarez disp. 51. sect. 3. num. 13. Majol. num. 4. §. Quando vero:* alii dicunt, privari privilegio Canonis, quoad dominum, ut possit eum corripere, non quoad alios: *Hostien. in d. cap. 2. et ibi Henricus, Archid. in d. c. Nullus sacros, 54. dist. cum Ugone, Turrecrem. in d. cap. Nulli, Toletus loc. cit. cap. 59. in fin.* sed magis communis ait, quod si est ordinatus in sacris, non privatur privilegio Canonis, etiam quoad dominum, nisi fuerit realiter degradatus; ita *Innoc. in c. De servorum, de serv. non ordin. Abbas in d. c. 2. num. 1. Cardin. quaest. 16. et 19. Sayr. num. 5. cum Asten. et Pisan. S. Anton. 3. par. tit. 28. cap. 6. §. 6. Campanil. divers. juris, rub. 11. c. 8. num. 6. Barbos. in d. c. Nullus, de serv. non ord.* Tenetur tamen servus in sacris ordinatus in omnibus casibus, quibus domino restituitur, etiamsi realiter fuerit degradatus, ad castitatis votum servandum, *Sayr. num. 5. Tolet. vers. 9. Innoc. in d. c. 2. Turrecrem. in d. c. Nulli.*

Adverte, quod dominus in casibus praedictis, quibus servum repetere potest, debet eum repetere coram iudice ecclesiastico, *Cardin. in d. c. 2.* sed debet repetere intra annum a die scientiae; nam post annum servus ordinatus fit liber, ut supra *d. Auth. et d. c. Si servus scienter, Sayr. c. 14. num. 4. cum allegatis.*

CAPUT I.

Simonia super quacunq̃ re spirituali.

Nota primo. quod DD. communiter dicunt, nullam simoniam, etiam realem completam, poenas habere latae sententiae, nisi in Ordine, et beneficio, et Religionis ingressu, ita docent Sylv. verbo *Simonia*, quaest. 19. Less. lib. 2. c. 35. n. 130. Suar. c. 55. num. 5. de *Simonia*, Tanner. tom. 3. dis. 5. quaest. 3. Filiucq. tract. 45. cap. 13. num. 2. g. 10. 11. de communi testatur Layman lib. 4. de *Simonia* num. 69., sed hoc non est absolute verum, ut infra apparebit.

Simoniae crimen publicum est, leg. Si autem, C. de Epis. et cler. cap. Tanta, de simon. unde in omni materia commissa, condemnatum in iudicio sententia definitiva reddit infamem infamia juris, et irregularem, ut cap. fin. 1. quaest. 3. ubi est sermo de beneficiis, et Sacramentis, et sacramentalibus, et ibi glossa, et Turrecrem. et gloss. in cap. Ex diligenti, verbo Infamia, de simon. Boer. quaest. 117. num. 4. vers. Tamen non incurrit, Angel. verbo *Simonia* 6. nam. 8. Menoch. de arbitr. casu 401. n. 26. Sanch. opusc. lib. 2. cap. 3. dub. 104. num. 7. 9. et 18. ubi multos allegat, et de communi testatur Suar. tom. 1. de relig. tract. ult. de simon. cap. 56. num. 21., et facit cap. ult. 1. quaest. 7. ubi omnia crimina in comparatione simoniacae haeresis pro nihilo reputantur; unde in Extravag. 1. de simon. simonia super Religionis ingressu notat infamia.

Adde, quod attentata communi sententia, quae habet, omne crimen enorme depositione dignum notorium, afficere eo ipso infamia juris: idem dicendum de simoniaco, ut tenet magis communis Doctorum opinio apud Sanchez loco cit. num. 7. et probatur cap. Inquisitionis, in principio, de accusat. et ex d. Extrav. 1. de simon. Quod autem simonia sit crimen depositione dignum, est textus in cap. Si quis Episcopus, 1. quaest. 1., quamvis aliqui contrarium doceant in simonia beneficiari, ut Praepos. in cap. Presbyter num. 4. et 5. 1. quaest. 1. Sanchez d. dub. 104. num. 9. et 16. cum Henriq. Covarr. et Navarr. asserentes, non esse crimen depositione dignum; ideo neque si notorium sit, reddere irregularem, vel infamem, nisi sequatur sententia condemnatoria, ut supra; quia est simonia contra solum jus positivum.

Amplia, quod super hac poena infamiae, vel irregularitatis non potest Episcopus, seu Praelatus cum subditis suis dispensare; quia est de gravioribus criminibus, ut supra dixi; ita Sanch. dub. 120. num. 43. loco citato cum Summistis: excipe, nisi casus sit occultus, ex Triden. sess. 24. c. 6. de refor.

Amplia secundo, ut procedat poena praefata non solum contra simoniacos principales, sed etiam contra cooperantes minus principaliter, ut mediatores; quia quoad poenas sententiae ferendae, et quoad infamiam, et irregularitatem ex tali sententia resultantem, veniant nomine facientium, seu committentium crimen, et poena ordinaria puniuntur, cap. 1. de testibus in 6. Gemin. Franq. et Anchar. ibi, et gloss. in d. cap. Si quis Episcopus, verbo Mediator, per illum textum.

Secus est quoad excommunicationem, et alias

censuras latae sententiae; quia non comprehenduntur, nisi expressi reperiantur, ut dixi infra in cap. 2. et cap. 10. limit. 5.

Amplia tertio, quod in hoc peccato simoniae non datur parvitas materiae: unde nunquam potest esse peccatum veniale ex parte materiae, sed semper est peccatum mortale; quia ejus malitia consistit in contemptu rei spiritualis formaliter sumptae, et non materialiter; forma autem est indivisibilis, cap. 1. de bapt. leg. Cum hi, §. Si praetor, ff. de transac. Decius in cap. Appellationibus, de appell., et quia omnis entitas spiritualis, pecunia, et re temporali quacunq̃ aestimari non potest; unde etiam in parva materia a simoniaco, res magna contemnitur, et magna adest injuria; neque excusat parvitas pretii, quin aggraves culpam, et injuriam in rem spirituales, dum minoris aestimatur: atque ita docent Navarr. cons. 52. num. 2. de simon. Reginal. lib. 23. n. 166. Sanch. in decal. lib. 1. cap. 4. n. 1. lib. 7. cap. 28. n. 8. et opusc. lib. 2. cap. 3. dub. 110. Layman lib. 4. tract. de simon. cap. 8. §. 1. num. 4. Tanner. tom. 3. disput. 5. quaest. 8. num. 26. Excipe casum de datis, et promissis in Curia Romana extra materiam spirituales; quia in illo potest dari parvitas materiae, excusans a poenis, ut Navarr. in Extravag. de dat. et promiss. num. 20. Sanchez in opusc. lib. 2. cap. 3. dub. 110. num. 4. Excipe etiam casum, de quo statim dicam.

¶ Circa hanc primam exceptionem contrarium statuitur in Constit. Alex. VII. versu Quin etiam, quam vide infra in Additione ad cap. XV. hoc eod. verb. *Simonia*.

Amplia quarto, quod pactum simoniacum in omni materia, est ipso jure nullum, cap. fin. de pac. vide Sanch. in opusc. lib. 2. cap. 3. dub. 113. n. 1. et 2. vers. Ergo similiter, sed non tenetur quis recepta restituere, nisi in beneficio, Ordine, et Religionis ingressu, Sanchez num. 2.

Limita, quod simonia inducitur per pactum juri conforme, seu continens id, quod de jure tacite inest, cap. Significasti, ibi gl. et DD. de elect. Rota Buratt. decis. 445. num. 2. ubi multos Doctores allegat, et late Sanch. opusc. loco cit. dub. 25. num. 9. unde non est simonia, si fiat pactum in tractatu resignationis, ut resignatarius solvat certam summam resignanti pro fructibus spectantibus ad resignantem, dummodo non sit gravis excessus: nam hic parvitas materiae excusat; quia aestimatio, et liquidatio fructuum potest habere latitudinem: et ita Rota Buratt. ibid. num. 3.

¶ Propositiones circa simoniam proscriptae, sub poenis in eas docentes etc. et ad praxim deducentes, quas vide in fine Additionis post cap. 1. verbo Missa pag. 279.

Ab Alex. VII. die 24. Sept. 1665. in ordine prop. 22. Non est contra justitiam beneficia ecclesiastica non conferre gratis; quia collator, conferens beneficia ecclesiastica, pecunia interveniente, non exigit illam pro collatione beneficii, sed veluti pro emolumento temporali, quod tibi conferre non tenebatur.

Ab Innoc. XI. die 2. Mart. 1679. quae sunt in ordine prop.

45. Dare temporale pro spiritualibus, non est simonia, quando temporale non datur tamquam pretium, sed dumtaxat tamquam motivum, conferen-

di, vel efficiendi spirituale: vel etiam quando temporale sit solum gratuita compensatio pro spirituali, aut e contra.

46. Et id quoque locum habet, etiamsi temporale sit principale motivum dandi spirituale: imo etiamsi sit finis ipsius rei spiritualis, sic, ut illud pluris aestimetur, quam res spiritualis. ☞

CAPUT II.

Simonia super Ecclesiis, monasteriis, vel beneficiis realis contracta.

I. In materia beneficii prohibita est, tanquam simoniaca, omnis pactio, omnisque conventio, cap. fin. de pactis, ibi gloss. verbo Cessare, cap. Tua nos, de simon. cap. Quaesitum, de rerum perm. ibi Canonistae, Sanchez opusc. lib. 2. cap. 3. dub. 25. ubi late explicat: et omnes pactiones hujusmodi sunt ipso jure nullae, ut patet ex dictis juribus.

Hoc tamen intelligendum est de pacto oneroso, non de gratuita promissione conferendi rem spirituales: unde sive Episcopus promittat Titio tale beneficium, quod vacat, illi conferre, vel patronus promittat ad illud praesentare, simonia non est, ut S. Thom. 2. 2. quaest. 78. art. 2. ad 2. Navarr. in summ. cap. 23. num. 106. vers. Ad quantum, quia illud pactum, licet secundum aliquos inducat obligationem ex justitia, tamen hoc fit ex libera, et gratuita voluntate ab initio.

II. Dispositio ipsa de Ecclesia, monasterio, vel beneficio ecclesiastico, super qua intervenit simonia, est ipso jure nulla, ut electio, collatio, institutio, nominatio, postulatio, praesentatio, resignatio, permutatio etc. et nullum jus inde acquiritur; neque tali modo quaesita beneficia, seu Ecclesia etc. retineri possunt, sed ante omnem declaratoriam dimittenda sunt, ut per Extrav. Cum detestabile, §. Per electionem de simon. et per Bullam quintam Pii V. incipit, Cum primum, §. 8., neque a tali nullitate, et obligatione dimittendi excusat ignorantia facti, etiam invincibilis, seu bona fides, scilicet tertio simoniam operantes ad ejus favorem, c. Sicut tuis 34. et c. Nobis de simon. S. Thom. 2. 2. q. 100. art. ult. ad 3. Abb. in c. pen. de elect. Suar. tom. 1. de Relig. tract. ult. de simon. cap. 57. num. 35. Sanchez opusc. loco cit. dub. 116. num. 1. Covarr. in regul. peccatum, par. 2. §. 8. num. 8. et rationes affert S. Thom. ibi: quia haec non est privatio poenalis juris quaesiti, sed obligatio restituendi nulliter, et injuste acceptum, ob defectum consensus Ecclesiae, et ob irritationem actus acquisitionis ab initio; ex qua prima acquisitio impeditur, si non sit gratuita: et idem dicendum a fortiori de laborante ignorantia juris, ipsomet simoniam materiam perpetrante; quia ignorantia juris in hoc minus excusat, cum agatur de lucro captando, idest, de beneficio acquirendo; in quo casu ignorantia juris non excusat a decreto irritante actum, ut DD. communiter apud Mandos. in regul. 21. q. 4. num. 8. et 9. et ita in casu nostro docent S. Anton. par. 2. tit. 1. cap. 5. §. 3. Less. lib. 2. cap. 35. n. 142. Paris. de confiden. quaest. 21. num. 34. Ugolin. de Simon. tab. 1. cap. 3. num. 3. Sanch. opusc. lib. 2. cap. 3. dub. 120. num. 24. et de communi testantur Paris. et Sanchez ibi: verum est, quod posita ignorantia facti inculcata, si per simoniam provi-

sus, triennio in bona fide beneficium possideat, eo ipso titulus convalidatur, quia juvatur regula de trienniali, ut Suarez cap. 57. num. 39. Gomez super regula de trienniali, quaest. 12. vers. Et ista, Sanchez loco cit. dub. 116. num. 21. et lib. 2. cap. 1. dub. 32. num. 2. cum aliis DD. Castropalao tom. 2. tract. 13. disput. 2. punct. 33. num. 11. et omnes DD. id concedunt in ignorantia facti, idest tertio paciscente; et denegant proviso per se paciscenti cum ignorantia juris, ut Sanch. dub. 120. num. 24. et cap. 1. dub. 32. num. 2. et ita quod regula de trienniali non suffragetur, stante ignorantia juris manifesti, ait Laym. de benefic. cap. 15. num. 4. et 5. et Gomez dict. quaest. 12. §. Et ista. Beneficium itaque simoniace obtentum, per se loquendo, pro foro conscientiae ante sententiam restitui debet ei, a quo processit; ut si erat vacans per obitum, dimittendum in manibus collatoris; si sit resignatum, resignanti reddendum; quia ante sententiam non sunt privati jure suo ob nullitatem actorum: et ita secundum magis communem tenent Navarr. cap. 33. num. 105. Ugolinus de simon. tab. 1. cap. 28. §. 2. num. 5. Sanchez dub. 118. num. 4. Garzias par. 11. de benefic. cap. 3. num. 214.

Sed quod dicunt de beneficio reddendo resignanti, ad praxim deducere est moraliter impossibile; nam si id fieret sine nova canonica collatione, in foro externo punirentur tanquam simoniaci confidentiales, ex Bulla Pii V. 85. incipit Intolerabilis §. 4. nova autem resignatio ad favorem primi resignantis vix unquam admitteretur a Sede Apostolica, ob suspicionem confidentiae: multo minus poterit resignans via juris beneficium repetere, ut Garzias ibi n. 218. nisi quando simonia esset contracta a mediatore cum resignatario, in scio resignante, ut Garzias ibi num. 224. in fin.

III. Fructus quoque perceptos ex tali beneficio simoniace provisus restituere tenetur, etiam pro foro conscientiae; ante omnem sententiam, Extrav. Cum detestabile, §. Per electionem, de simonia, Bulla 5. Pii V. Cum primum, §. 8., de qua re vide Quarantam, verbo Simon. §. Altera poena.

Amplia, ut etiam mediatores simoniae teneantur secundo loco, seu in subsidium ad restitutionem Ecclesiae laesae, scilicet, quoad fructus, et aliud quodcunque interesse: et idem est de aliis cooperantibus: ita Ugolin. tab. 4. de simon. cap. 8. n. 3. et 4. addit Quaranta ibi, etiam confessarium remanere obligatum ad hanc restitutionem, si absolvendo poenitentem, fuerit causa, quominus restituat fructus perceptos.

Limita, quod non tenebitur restituere fructus ille, qui ignoranter, et bona fide beneficium simonia obtinuit, si illos consumpsit, neque locupletior est effectus: Quaranta ibi, vel si bona fide perseverante, eos triennio praescripsit, ut Sanch. loco cit. dub. 16. num. 20.

Sed neque secundum probabilem, tenetur restituere fructus perceptos, correspondentes labori, seu servitio impenso Ecclesiae, ver. gr. in cura animarum, ita Sanchez in opusc. lib. 2. cap. 3. dub. 115. num. 10. cum S. Thom. Sylv. Soto, S. Anton. et Henriq. quamvis contra teneant, Covarr. Rebuff. Navarr. apud Sanch. ibi num. 9. sed horum opinio est vera pro foro externo.

IV. Pretium simoniacum, seu lucrum omne,

quod pro beneficio, seu Ecclesiae provisione, seu dispositione acceptum est, restituendum est ante omnem sententiam, etiam pro foro conscientiae, juxta communissimam sententiam, jure canonico sic in poenam statuente, ut *cap. De hoc, de simon. Navarr. cap. 17. num. 32. Suarez tom. 1. de relig. tract. ult. cap. 60. num. 3. et 6. Less. lib. 2. c. 35. num. 169. Petr. Navarra lib. 2. cap. 2. num. 405. Sanchez loco cit. dub. 114.* et procedit etiam in mediatoribus, ut teneantur quidquid mercedis simoniace acceperunt, restituere, *Navarr. cons. 99. num. 1. de simon.* Et quidem, si simonia non fuit realis contracta, idest utrinque completa, sed alter dedit pretium, alter beneficium non contulit, seu dispositionem non fecit conventam, communis sententia docet, pretium ante sententiam declaratoriam restituendum eidem, a quo solutum est, *Sanchez dub. 114. num. 2.* cum ibi allegatis: si autem simonia fuit utrinque completa, tunc alii dicunt, restituendum Ecclesiae, cui per simoniam injuria illata est; alii dicunt ante sententiam declaratoriam restituendum ei, qui illud dedit; alii dicunt, restituendum pauperibus; alii vero restituendum pauperibus, vel Ecclesiae laesae; et sunt omnes istae probabiles sententiae, ut tute quis eligere possit, quam maluerit, ut *Sanchez dub. 114. num. 12.* prima, et secunda sunt magis communes, ut patet ex Doctoribus recensitis a *Sanchez ibi*: tamen verioremi puto ultimam opinionem, scilicet Ecclesiae, vel pauperibus restituendum, per *cap. De hoc c. Audivimus, de simon.*

V. Excommunicationem incurrunt Papae reservatam omnes simoniae beneficalis complices, scilicet tam principales, quam mediatores procurantes illam committi, *Extrav. Cum detestabile, §. Statuentes, de simon.* et Bulla Pii V. la quinta *Cum primum, §. 8.* et licet in dicta Extrav. sit illa particula *futuri temporis incurrant*, neque additum sit *ipso facto*, tamen intelligitur, esse latae sententiae, *Cassador. decis. 1. num. 4. de simon.* et est communissima opinio Theologorum, et Canonistarum.

Amplia, ut secundum communem, et verioremi sententiam procedat non solum contra mediatores, idest proxenetas, de quibus nemo dubitat, et contra intercessores immediatos, secundum communem sententiam (contra *Sanchez opusc. lib. 2. c. 3. dub. 26. num. 10.* qui ait probabile esse contrarium) sed etiam contra intercessores mediatos: *Quaranta verbo Simon. §. Est et alia, Diana par. 4. tract. 4. resol. 151. et quavis Sanchez ibi* contrariam probabilem dicat, tamen *Turrian. apud Dianam ibi alleg.* non audeat concedere, eam esse probabilem: an autem etiam contra alios cooperantes minus principaliter, ut dantes auxilium, vel consilium, etc. negat *Ugolin. de simon. tab. 4. cap. 8. num. 4.* quia isti non reperiuntur expressi in dicta lege poenali: sed dicendum est, eos contineri, si cooperentur directa intentione, ut id fiat; quia tunc procurasse dicuntur, ut dixi verbo *Procuratio*; nam in dicta Extravag. sunt expressi mediatores, et procurantes: non tamen continentur qui cooperantur remote, scilicet vendendo suam operam, per se indifferentem, sed tamen directam ad finem rei spiritualis obtinendae; ut si pecuniam accipiat janitor, ut admittat ad audientiam, *Sanchez dub. 27. num. 9.* ut qui supponit fictum patrimonium, vel pacisci-

tur, ut sibi retrocedatur post Ordines receptos, non incurrit poenas simoniae, ut dixi verbo *Ordo*; *cap. 11. num. 6.* et ita accipiens pecuniam, ut falsum, aut verum testimonium faciat, quod promovendus ad Ecclesiam sit legitimus, non incurrit vitium simoniae, quia pretium accipit pro actione mere temporali, et de se indifferente, et quae est tantummodo medium remotum ad obtinendum Ordinem, vel beneficium, aut dignitatem, unde non sumit speciem a re spirituali.

VI. Inhabilis redditur ipso jure simoniace provisos ad idem beneficium canonice obtinendum, scilicet per novam provisionem, etiam pro foro conscientiae, etiam in casu occulto, per *cap. pen. de elect. cap. de simoniace, de simon. et ex Bulla quinta citata Pii V. §. 8. Suarez tom. 1. de relig. tract. de simon. cap. 58. num. 9. Filiucc. tract. 45. cap. 13. num. 26. Garzias par. 8. cap. 1. num. 56. Sanchez lib. 2. cap. 3. dub. 104. num. 13.* ubi ait, non valere novam provisionem, nisi facta fuerit expressio in supplicatione de ingressu simoniaco praecedenti.

Amplia hanc poenam, ut procedat, etiamsi quis beneficium obtineat per simoniam ignoranter, et bona fide; quia adhuc non potest sine dispensatione illud canonice obtinere nova provisione, ut *cap. penult. de elect. Sanchez dub. 120. n. 21. et 22.*

VII. Inhabilis etiam efficitur ipso jure simoniace beneficium assecutus, ad alia beneficia obtinenda, ex dicta Bulla 5. Pii V. loco cit. imo etiam de jure communi procedit haec poena contra omnes simoniacos in beneficiis, etiam contra mediatores, secundum communem sententiam Canonistarum, et Summistarum, ut apud *Sanchez dub. 104. num. 13.* et tenet *Garzias num. 71. loco cit.* alii tamen contra tenent, hanc poenam inhabilitatis generalis non procedere, nisi ratione infamiae, et irregularitatis per sententiam condemnatoriam, vel notorietatem criminis incursae: et dicunt Bullam Pii V. in hac particula non fuisse usu receptam: ita tenet *Navarr. cons. 92. de simon. Sanchez ibi num. 14. Suar. de relig. tom. 1. tract. ult. cap. 58. num. 11. Eman. Sa, verbo Simonia, n. 9. Less. lib. 2. c. 35. dub. 26. Tannerus tom. 3. disp. 5. quaest. 8. num. 97. Laym. lib. 4. tract. de simon. num. 74. Paris. de resignat. lib. 4. quaest. 2.* sed non recedendo a prima sententia, quam observat stylus Sacrae Poenitentariae, nota, quod haec poena obligat ante omnem sententiam in conscientia, secundum verioremi; quia est poena mere privativa, *Azor. tom. 3. lib. 12. cap. 21. in fin. Filiucc. loco citat. cap. 13. num. 26.* et dixi *part. 1. cap. 30.*

VIII. Infamem ipso jure esse omnem simoniacum in materiam beneficali multi DD. dicunt, ex *cap. fin. 1. quaest. 1. 3. gl. in cap. 1. verb. Mediatores, de testibus, in 6.* ut apud *Garz. 8. cap. 1. n. 57. et 60.* sed contrarium merito tenent alii communiter, quos allegat, et sequitur *Garzias num. 61.* scilicet requiri sententiam condemnatoriam de simoniae crimine, ut *Garzias ibi* vel saltem requiri notorietatem juris, vel facti, ut cum communi sententia tenet *Sanchez dub. 104. cit. num. 18.* imo *Garzias num. 61.* putat, non induci hanc poenam, nisi per sententiam fuerit specialiter inflicta; quod non puto verum, et est contra sententiam omnium Doctorum.

IX. Irregularem esse ipso jure omnem simoniacum in beneficiis tenent multi; et hanc magis communem ait *Paris. de confid. quaest. 6. r. num. 14.* sed contraria est verior, et magis communis, nempe, non esse irregularem, nisi ratione infamiae juris, secuta sententia, vel stante notorietate, ut *Sanch. dub. 104. num. 15. Garz. loco cit. num. 68. et 69.* cum multis per eos allegatis.

Sed quaeres, quis possit in praedictis poenis absolvere, et dispensare? respondeo primo, circa nullitatem pactorum, nullus, excepto Summo Pontifice, potest dispensare; ipse enim solus potest purgare vitium simoniae, ut dicam *hoc eodem c. in fin.*

Secundo, circa obligationem dimittendi beneficium, seu nullitatem provisionis, et inhabilitatem ad illud beneficium, si simonia sit scienter contracta, nullus, excepto Summo Pontifice, dispensare potest, ut *cap. penult. de elect. Quarant. verbo Simonia, §. Caveat autem, Sanch. opusc. lib. 2. c. 3. dub. 120. num. 27.* cum communi sententia, et Sacra Congregatio apud *Garziam par. 8. cap. 1. n. 74.* imo neque major Poenitentiarius hodie potest se intromittere, ex Brevi reformationis SS. D. N. Urbani VIII. anni 1634. die 27. Septembr. quod etiam olim fuerat a Pio IV. statutum in *Bulla reformat. ut apud Toletum lib. 5. cap. 93.* et apud *Quarantam loco cit.* si autem simonia sit contracta, ignorante eo, qui beneficium accepit, scilicet facto tertii; tunc si, cognito vitio simoniae, statim sponte renuntiavit, potest etiam Episcopus dispensare, si est beneficium simplex, per *cit. cap. pen. de elect. Sanch. num. 22. et 27.* ubi ait communem: si autem est dignitatis, vel curatum, variae sunt sententiae, de quibus *Sanch. ibi:* certe tunc poterit major Poenitentiarius dispensare.

Tertio, circa obligationem restitutionis fructuum male perceptorum, ut supra, in casu publico petenda compositio in Dataria: in occulto vero etiam in Poenitentiaria peti potest, ut patet ex *Brevi reformat. suprad.*

Quarto, circa obligationem restitutionis pretii accepti, potest, et in Dataria, et in Poenitentiaria compositio impetrari: quamvis enim ex *dict. Bulla Pii IV.* non posset in Poenitentiaria impetrari ulla compositio, tamen ex Brevi dictae reformationis non est denegata talis facultas, si tamen casus sit occultus.

Quinto, circa excommunicationem Papae reservatam, dico primo, quod hodie potest etiam in publicis in Sac. Poenitentiaria absolvi, etiam ex Brevi praedicto reformationis: item Episcopus in casibus occultis potest absolvere, ex *Triden. sess. 24. cap. 6. de ref.* neque huic jure est hactenus derogatum in hac parte: tertio religiosi, privilegia habentes, possunt absolvere in Urbe Roma, et extra Urbem, ex *decr. Clem. VIII. de quo verbo Absolutio, c. 2.*

Vide dicta supra pag. 73.

Sexto, circa poenam inhabilitatis ad alia beneficia, non potest Episcopus dispensare etiam in occultis, neque vigore Tridentini Concilii *capit. 6. sess. 24.* quia non loquitur de inhabilitate, ut Sacra Congregatio apud *Suar. tom. 1. de relig. tract. de simon. cap. ult. num. 11. et Bonacc. de simon. q. 6. punct. 2. difficul. 2.* contra *Sanch. dub. 120. num. 40.* cum *Henriq.* potest autem major Poenitentiarius dispensare, ut patet ex *dict. Brevi reformationis*, in occultis.

Septimo, circa poenam infamiae, et irregularitatis, dicendum est, non posse Episcopum dispensare, ut dixi *supra cap. 1.* et ita *Sanchez dub. 120. num. 43. Ugolin. tab. 4. cap. 6. §. 7. in fin.* neque major Poenitentiarius, quia supponimus, hanc poenam non incurri, nisi in casu publico, scilicet notorio juris, vel facti, ut supra dixi.

Ex Constit. Bened. XIV. Pastor bonus, relata in fine hujus Operis, quae modo servatur, §. 23. et 24. clarius explicatur, quatenam sint facultates majoris Poenitentiarii circa simoniam.

X. Scientes, aliquem commisisse crimen simoniae super beneficio, tenentur Papae illum revelare per se, vel per alios: et ita complices revelando, veniam consequuntur; quod si non revelaverint quanto magis, absolvi non possunt, donec revelaverint, *Extrav. Cum detestabile 2. de simon.* inde dicunt aliqui DD. istos incurere excommunicationem eandem; tenent *Sylvest. excomm. 7. casu 43. Covar. in regula peccatum, par. 2. §. 8. num. 7. vers. Ceterum*, et alii apud eundem: alii dicunt, solum esse easum reservatum; et haec est communior sententia Recentiorum, quam tenent *Navarr. cap. 27. numero 106. Ugolin. tab. 4. cap. 9. Filiucc. num. 10. Suar. cap. 56. num. 6.* sed hodie haec obligatio non est in usu: *Filiucc. num. 10. Sanch. dub. 104. n. 4. Navarr. cap. 27. num. 106. §. Vigesima prima, cum S. Antonin. Sylvest. et Cajet.* quamvis contra *Ugolin. cap. 9. tab. 4. de simon.* asserat, esse in usu.

Similem Constitut. ediderat Eugenius IV. Cum detestabile 15. Kal. Junii 1434. in Bullar. Cherub. prop. VII. in ordine tom. 1. ubi imponitur eadem poena hujusmodi onus revelandi.

Amplia praedictas poenas, quod procedunt non solum in simonia super beneficio proprie dicto, sed etiam super officio ecclesiastico, ut colligitur ex *dict. Extravag. Cum detestabile, §. Per electiones:* unde DD. nomine officii dicunt, contineri officia habentia jurisdictionem ecclesiasticam, seu regimen spirituale, ut prioris, guardiani, Generalis, Provincialis, Abbatissae etc. ita *Cajet. excomm. casu 75. Navarr. cap. 27. num. 116. Suar. disp. 22. de censur. sect. 5. num. 24. Laym. de simon. num. 72. Sanchez loco cit. dub. 104. num. 5. et 11.* et ita in terminis de abbatissatu monialis *Rota Cassadori decis. 1. de simon.* et tutior videtur, et probabilior; quamvis alii contra dicant, solum contineri beneficia proprie dicta: *Navarr. cap. 23. num. 111. Less. cit. num. 137. Azor. cap. 2. quaest. 6. Bonaccin. de censur. particul. dis. 2. quaest. 3. punct. 24. num. 4. Barbosa. in dic. Extrav. num. 9.* alii vero dicunt, quod si officium non habet praebendam, non continetur in hac *Extrav. Filiucc. tract. 45. cap. 13. num. 23.* illud est certum, quod omne officium ecclesiasticum, tametsi careat jurisdictione spirituali, ut capellania manualis; item officium sacristiae, oeconomi etc. est materia simoniae quoad peccatum; sed non quoad poenas juris, de quibus in hoc 2. cap. locuti sumus, ita *Ugolin. de simon. cap. 48. §. 7. cum alleg.* unde est peccatum simoniae conferre famulo capellaniam manualement a testatore libere fundatam cum obligatione, ut sit in ejus haeredis domo pedagogus puerorum suorum, absque alio stipendio *Sanch. opusc. lib. 2. cap. 3. dub. 28. num. 7.*

Limita, ut secundum probabiliorum non sit locus dictis poenis, nisi simonia sit effecta realis con-

tracta, idest ex utraque parte impleta, seu executione accepta: alias enim, etiamsi, v. g. beneficium esset collatum, sed provisos nihil adhuc praestitit ex parte sua, diceretur non realis, sed conventionalis; quae non inducit poenas hujus cap. ita *Navarr. cap. 23. num. 104. et 111. et consil. 40. n. 2. et cons. 60. num. 4. et cons. 5. num. ult. de Simon. Covarr. in reg. peccatum par. 2. §. 8. num. 7. Ugolin. de Simon. tab. 3. cap. 5. Sess. cap. 35. num. 149. Suarez de simon. cap. 56. num. 3. Layman tract. de simon. num. 68. Azor. tom. 3. lib. 12. cap. 21. q. 10. Sanch. in opusc. lib. 2. cap. 3. dub. 106. num. 4. et hanc communem esse sententiam, ait Salzedo ad Diaz in praxi cap. 94. lib. D. Paris. de confid. quaest. 1. num. 142. Castropalao tom. 3. tract. ult. de simon. punct. 21. num. 4. et tenet ubique Rota, ut Cassad. decis. 5. de constit. Cavalier. decis. 352.*

Sufficit autem ad hoc, ut sit realis contracta, quod ex parte provisi literae sint expeditae, *Sanch. dub. 106. num. 3. dub. 37. num. 6. sufficit ex parte resignatarii mandatum consentiendi in pensionem, Navarr. cons. 13. de simon., sed hoc est restringendum, ut procedat, si, et postquam consensus a procuratore fuit formiter praestitus in cancellaria; alias enim non est actus completus, quia est mandatum revocabile, re integra, Paris. de resig. lib. 9. q. 25. et ideo nullum jus est quaesitum resignanti, seu pensionario, Navarr. cons. 33. n. 3. de simon. et potest resignans poenitere, Rota par. 2. recent. dec. 327.*

Non sufficit ex parte promittentis pecuniam, tradidisse chirographum obligationis de solvendo, *Navarr. cons. 5. num. ult. de simon. sed sufficit, tradidisse illi schedulam bancariam; quia per talem actum facta intelligitur delegatio, et novatio, et habet vim solutionis, quoad debitorem, ita Navarr. cons. 33. num. 3. de simonia: item simonia in praesentatione dicitur realis contracta, facta praesentatione, et soluto pretio praesentanti, ut Extrav. sup. cit. quia ipsa praesentatio aliquod jus spirituale tribuit praesentato ad rem, idest jus petendi institutionem, Innocen. in cap. Quod sicut, de elect. Seraph. decis. 1238. num. 4. et ita in terminis Laym. n. 68. de simon. et Navarr. cons. 13. de simon. et idem de resignatione dicendum videtur, etiamsi nondum a Papa sit facta provisio; quia ipsa resignatio est dispositio de beneficio, et ita Navarr. cons. 21. de simon. num. 3. dummodo jam extensus fuerit consensus resignantis, Navarr. cons. 33. num. 3. quia tunc acquiritur aliquod jus resignatario, ut non possit resignans retrocedere: non tamen sufficit, si resignatio fuit facta in manibus non potentis illam admittere, verbi gratia in manibus Ordinarii ad favorem tertii nominati, *Sanch. lib. 2. opuscul. cap. 3. dub. 34. num. 14. neque sufficit, quod beneficiatus resignaverit, seu tradiderit de facto alteri beneficium suum pro pretio; quia nullum jus spirituale in tali casu transfertur, sed nuda detentio, Achill. de Grassis decis. 342. alias tertia, de simonia, Paris. de confiden. quaest. 40. num. ult. dicit etiam Sanch. loc. cit. et Navarr. cons. 33. alias 48. num. 2. de simon. non dici simoniam contractam, seu realem completam, quando etiam secluso pacto simoniaco, collatio, seu provisio esset nulla ex alio capite; quia tunc nihil spirituale datur: et puto hujus rei exemplum; si quis tractavit, et convenit de resignando beneficio alicui certis, pactis, et obli-**

gationibus, sed cum clausula, salvo, et reservato beneplacito Papae, constitueruntque procuratorem ad resignandum, seu consensum cum dictis conditionibus praestandum, cum clausula, nec aliter, etc. sed procurator excessit formam mandati, et sine dictis conditionibus resignavit, et ipse resignatarius, sic obtinens beneficium a Papa, adimplevit pacta, seu condiciones: quia cum provisio Papae fuerit nulla, et nulla resignatio, resignatarius nullum jus spirituale consecutus fuit; unde non dicitur simonia realis contracta, et ita *Parisius loc. cit. et idem Paris. de resig. lib. 1. quaest. 3. n. 80. ubi ostendit, quod si facta sit resignatio, seu mandatum ad resignandum ad favorem sub certis conditionibus, si condiciones non fuerint adimpletae, resignatio habetur pro non facta, et provisio facta a Papa, nullum jus tribuit, neque titulum coloratum; unde neque potest provisos juvari regula de trienniali, et potest resignans agere spolio: quod est verum, dummodo condiciones non essent de jure, seu de stylo Curiae impossibiles, idest valde difficilis impetrationis; quia istae impossibiles habentur pro non apposis* *Caputaquen. decis. 89. seu 11. verbo Resignatio, num. 1. par. 3.*

Limita etiam, quod mediatores non incurrunt dictam poenam inhabilitatis, et privationis beneficiorum; quia in *Extravag. 2. de simon.* solum sunt expressi, quoad communicationem: et ita *Navarr. cons. 69. num. 1. de simon. Sanchez opuscul. lib. 2. dub. 104. num. 6.*

Limita denique dictas poenas, ut non procedant, quoties pacta fuerunt apposita super beneficio, salvo beneplacito Papae, et ab eo sunt admissa; quia cessat, et purgantur omnes labe simoniae, ubi Sedis Apostolicae auctoritas intervenit, *Navarr. cap. 23. num. 108. Paris. de resig. lib. 14. quaest. 6. num. 12. Cassad. decis. 3. de renunciat. Rota decis. 380. posth. Farinac. par. 2. hanc limitationem plenius examinant, et declarant Suar. cap. 24. num. 30. Layman num. 45. Sanchez dub. 42. num. 7. et 8.*

Quaeres, an in d. *Extrav. Execrabilis*, nomine beneficii contineatur praeceptorium S. Joannis Hierosolym. Respondeo, Canonistae communiter affirmant: ut *Paris. de confid. quaest. 17. Azor. tom. 1. lib. 13. cap. 6. quaest. 3. Mota, quem sequitur Garzias par. 1. cap. 4. num. 1. et 7. quia sunt vere beneficia, licet ad nutum amovibilia, ob votum obedientiae, Rota noviss. decis. 584. num. 6. par. 2. Navarr. cons. 13. num. 5. de stat. regul.*

Contrarium vero tenent communiter Theologi, ut *Suar. tom. 1. de relig. tract. de sim. cap. 27. n. 6. Filiuc. tractat. 45. cap. 6. quaest. 2. num. 2. Victoria, et Aragon. quos sequitur Bonac. de simon. quaest. 4. num. 15. Roder. Vega, et Ledesma apud Garziam loco cit. num. 7. in hoc tamen omnes conveniunt, pacta super dictis praeceptoribus esse illicita, et peccaminosa, et rescindenda: ita *Suarez, et Filiuc. ibi: cum hoc temperamento, secunda sententia probabilis est in occultis; sed prior in praxi fori receptior: excipe, quod non est simonia, si Magnus Magister, seu generalis Praeceptor conferat uni praeceptorium cum onere pensionis, Rota par. 2. recent. decis. 302. quia pendent a nutu Magni Magistri, et ideo licet ei hoc facere.**

CAPUT III.

Simonia super beneficiis confidentialis.

I. Ex Bulla 85. Pii IV. *Romanum decet*, prohibita est omnium Ecclesiarum, monasteriorum, officiorum, et beneficiorum ecclesiasticorum receptio in confidentiam, scilicet cum pacto illa conferentibus, vel resignantibus dimittendi, seu retrocedendi, sive gratis, sive cum pensione; aut cum pacto ea, vel ex eis fructus, vel pensiones in alios transferendi: et poenae statutae sunt contravenientibus.

Prima, ut provisiones vitio confidentiae infectae, sint ipso jure nullae et beneficia, et alia supradicta, sic in confidentiam recepta intelligantur vacare a die receptionis confidentialis, et dispositio eorum est Sedi Apostolicae reservata.

Secunda, quod a prima die receptionis hujusmodi, ipsi recipientes fructus beneficiorum, seu officiorum, seu pensionum obtentorum suos non faciunt, et Camerae Apostolicae devoluti censentur, eique debiti sunt, eosque in utroque foro restituere tenentur: quod etiam notant *Navarr. cap. 32. num. 16. plene Quaranta, verbo Simonia, §. Altera*.

Tertia, quod praesumentes cum tali confidentia supradicta beneficia, seu officia etc. recipere, Cardinales, et Episcopi, et alii Praelati incurrunt interdictum ab ingressu Ecclesiae; alii vero excommunicationem: hae censurae sunt Papae reservatae, et nec privilegiati religiosi, et alii possunt absolvere, in Italia extra Urbem Romam, ex decreto Papae Clem. VIII., ut dixi verbo *Absolutio cap. 2. Adit Tolet. lib. 5. cap. 93. Quaranta, verbo Simonia §. Caveat*, Pium IV. statuisse, ut major Poenitentarius non dispenset super retentione beneficii, vel fructuum confidentia acceptorum, neque absolvant Poenitentarii confidentarios, nisi cum clausula dimisso beneficio ab utroque, super quo confidentia commissa fuerit.

II. Ex Bulla Pii V. 85. *Intolerabilis*, statutum est, ut si quis Ecclesiam, vel monasterium, aut aliud beneficium ecclesiasticum quaecunque ex resignatione, vel cessione, simpliciter, vel cum circuitu retrocessionis, cum regressu, vel accessu, etiam sola dimittentis intentione, receperit, ut illa, vel illud etiam in eventum regressus, vel accessus, eidem dimittenti, vel alteri postea conferantur, aut illius fructus, vel eorum pars alii, vel aliis concedantur, vel pensiones solvantur ex eisdem, haec confidentia censeatur: item si convenerit, ut resignans ipse faciat expensas provisionis beneficii; ex hoc enim praesumitur confidentia, quod etiam notat *Navarr. cons. 74. de simon.* item si resignatarius ex pacto faceret expensas pro literis pensionis resignantis, ut *Navarr. ibi not.* item si collator conferat beneficium vacans, ea conditione tacita, vel expressa, ut transferatur in alterum, vel ut provisos fructus illius, vel partem ad utilitatem, vel arbitrium collatoris, vel cedentis, aut alterius transferat, vel pensionem illi, vel illis, quem, vel quos collator, vel cedens, vel alius voluerit, persolvat, simonia confidentialis censeatur: item si id a patrono, seu praesentatore, seu electore fie-

ri contigerit, quod de collatore dictum est, confidentia censeatur: item si mediator extiterit, vel intercessor in negotio concessionis beneficii alicui factae, et pro ea re fructus aliquos dicti beneficii receperit, vel pactum intervenerit de percipiendo, seu solvendo eidem: ita habetur in dicta Bulla §. 3. *Denique*, et explicat *Paris. de confid. q. 22. num. 14. Mascard. concl. 1312. num. 32.* modum probandi, vel excusandi confidentiam, vide apud *Rot. recent. par. 1. decis. 108.* transgressoribus autem, scilicet Ecclesias, monasteria, beneficia, fructus, pensiones, aliasve res, intercedente hoc vitio confidentiae, recipientibus, ibi statutae sunt poenae latae sententiae: etenim non solum sunt privati dictis beneficiis etc., sed etiam omnibus aliis prius legitime obtentis, et remanent Sedi Apostolicae reservata; et ad hujusmodi inhabiles redduntur in futurum, et in juris subsidium excommunicati sunt, excommunicatione Papae reservata.

Amplia hujusmodi poenas, ut incurrantur statim accepto beneficio in confidentiam, etiam non secuto effectu praetenso, scilicet translatione beneficii, vel fructuum, ut patet ex dictis Bullis; et ita communiter Doctores infra citati.

Amplia secundo, ut sit locus istis poenis, si Episcopus conferat beneficium, reservata pensione pro persona a se nominanda, ut *Rota decis. 166. num. 5. et 6. par. 1. noviss.* secus si persona certa ab initio ad vitam tantum gravati, *Rota ibi.*

Amplia tertio, ut sufficiat, etiamsi pars fructuum retrocedatur, seu retrocedi conveniatur, etiamsi sint fructus unius anni, aut alia pars considerabilis, ut *Paris. de confid. quaest. 27. num. 98.*

Amplia quarto, pro foro externo probari confidentiam, si post cessionem, cedens se in beneficio cesso immiscuerit, vel illius fructus perceperit, vel partem illorum, ex Bulla Pii V. *Intolerabilis, §. Ad probandum.*

Limitant primo aliqui, ut Episcopi, et Cardinales, et Praelati non incurrant excommunicationem ex confidentia, quia licet Bulla Pii V. generaliter loquatur, videtur intelligenda juxta Bullam Pii IV. quam ibi confirmat, seu declarat, in qua non excommunicationem, sed interdictum incurrunt: ita *Navarr. cap. 23. num. 109. et 200. Azor. 3. par. lib. 12. cap. 10. quaest. 4. Sayr. lib. 3. cap. 31. n. 6. Filiuc. tract. 15. num. 179. Laym. lib. 4. tract. de simon. num. 76.* sed contrarium verius tenet *Paris. de confid. quaest. 27. num. 27. Barbos. alleg. 50. n. 138. Filiuc. tract. 41. cap. 11. num. 16. Bonac. q. 7. §. 1. num. 11. tract. de simon. et facit illa particula, In juris subsidium.*

Limita secundo, ut in dictas poenas non incurrant, nisi recipientes beneficia, seu officia praedicta in confidentiam, ut patet ex dictis Bullis: non autem complices, seu mediatores, neque ipse conferens, aut resignans beneficium in confidentiam, neque is, cui deinde ob pactum confidentiale ceditur beneficium, vel fructus etc. incurrant tamen isti omnes excommunicationem, et poenas simoniae realis contractae, de qua dixi cap. praeced. quando fuerit simonia utrinque perfecta, seu executata, scilicet, accepto beneficio in confidentiam, et executata promissione confidentiali: ita *Suar. cap. 43. in fin. tract. de simon. et Filiuc. tract. 41. cap. 11. num. 16. Bonac. de simon. quaest. 7. §. 1. num. 11.*

Laym. de simon. num. 78. et Sanch. lib. 2. opusc. cap. 3. dub. 104. num. 6. ubi ait, mediatores nullas incurrere poenas simoniae, nisi excommunicationem Extravag. 1. de simon. quia in ea sola exprimuntur; et idem ait Navarr. cons. 98. num. 2. de simon., quamvis Quaranta, verbo Simonia, §. Est et alia poena, ampliatur. 2. teneat, cooperantes incidere in excommunicationem istam, non in alias poenas confidentiae: sed intelligendus est in hoc sensu, scilicet, cum fuerit simonia utrinque completa: et ita etiam sentit Paris. de confid. quaest. 22. num. 10. et 14. cum Mascari. et Majol.

Limita tertio, ut secundum magis communem non sit confidentia, punita in Bullis supradictis, promittere retrocessionem fructuum, vel pensionem eidem resignanti; sed tantum si alteri ad voluntatem resignantis, vel si eidem collatori, vel patrono promittat reddere fructus, vel pensionem; ut patet ex eisdem Bullis, et ita Sanchez, opusc. lib. 2. cap. 3. dub. 34. num. 12. Navarr. cons. 76. num. 6. de simon. Paris. de confid. quaest. 1. num. 93. Garzias par. 11. cap. 3. num. 194. Mascardi. concl. 1312. vel 1307. Menochi. praesumpt. 9. num. 8. lib. 5. contrariam tamen pluribus probat, et tenet idem Paris. de confid. quaest. 27. num. 100. quod iatret confidentia, etiamsi pactum sit de fructibus, vel parte eorum eidem resignanti retrocedenda: certe non intrarent poenae istae, si pactum esset de aliqua pecuniae summa persolvenda: nam tunc esset simonia realis ordinaria, de qua dixi cap. praeced.

Limita quarto, secundum probabiliorē, ut non procedant istae poenae in recipientem pensionem per confidentiam, scilicet pacto inito, illam, vel fructus ejus in constituentem, vel consentientem transferendi, aut in alium ejus arbitrio: quamvis enim dictae Bullae videantur loqui etiam de confidentia super pensionibus, vel fructibus; intelligendae sunt, quando initur pactum cum recipiente beneficium de pensione, vel fructibus retrocedendis, seu transferendis, non autem si id fiat extra occasionem recepti beneficii; est communis sententia, tenet Tanner. tom. 3. disp. 5. quaest. 8. n. 95. Filiuc. tract. 45. cap. 13. num. 23. Navarr. cap. 28. num. 111. et cons. 3. de constitut. Paris. de confid. quaest. 42. num. 2. Suar. de simon. cap. 43. num. 4. Garzias par. 11. cap. 5. num. 57. sed contra Bohuc. quaest. 7. punct. 1. num. 10. et sane, quod talis translatio pensionis in confidentiam, scilicet, ut fructus, vel eorum pars solvantur alicui tertio, sit simonia confidentiali infecta, et ideo nullius vigoris, tenet Rota decis. 403. num. 1. par. 1. noviss. et hoc mihi verius videtur, scilicet quoad nullitatem actus, non tamen quoad ceteras poenas; et sic concordari possunt Auctores.

Limita quinto, quod illa poena reservationis beneficii non procedit in foro conscientiae ante sententiam, ut dicam infra cap. 5.

Statuta enim est haec reservatio consecutive ad alias poenas ibi statutas contra confidentiales: et facit quod dixi infra cap. 15. limita 3.

Ideo ante sententiam poterit praedictus confidentialis restituere beneficium in manibus illius, a quo accepit in confidentiam; quia nullum jus in ipsam confidentialem translatum est; ita Sanchez, opusc. lib. 2. cap. 3. dub. 118. num. 4. et 5. vel potest illud dimittere in manibus ordinarii collatoris, ut

illud det alii digno: quia licet ipse nullum jus habeat de jure, et beneficium vacaverit a die receptionis in confidentiam, ut in d. Const. 85. Pii IV. dicitur §. 5. tamen cum casus sit occultus, et habeat titulum coloratum, potest sic resignare libere, per ea, quae ait Sanchez, ibi num. 8. adde, quod illa reservationis poena non procedit in beneficiis jurispatronatus laicorum; quia illi non est ibi expresse, nec tacite derogatum, ita Sanchez, ibi dub. 54. n. 14. neque privatur jure praesentandi alium patronus laicus, praesentans indignum, Sanchez, dub. 59. num. 1.

Limita sexto, quod simonia confidentialis non intrat in beneficiis manualibus, quae conferuntur religiosis a suis Praelatis, v. g. in praeceptoribus, seu prioratibus Religionis Sancti Joannis, aut Sancti Spiritus; quia sunt ad nutum amovibiles, et talia beneficia seu praeceptoriae possunt conferri a generali Praeceptore cum onere pensionis ad favorem alterius Militis, seu Religiosi, vel distribui fructus unius prioratus inter plures ad tempus, vel conferri tale beneficium cum obligatione illud alteri cedendi post certum tempus; haec habet Rota decis. 302. par. 2. rec.

Limita septimo, quod haec simonia confidentialis dicitur conventionalis, licet ex una tantum parte sit adimpleta, scilicet beneficio collato, seu translato, ut Caputaq. decis. 260. num. 2. et 3. par. 2. et decis. 358. num. 2. par. 3. et quamvis haec conventionalis sufficiat ad incurrendam excommunicationem, et obligationem dimittendi illud beneficium, et inhabilitatem ad alia beneficia obtinenda, non tamen inducit privationem aliorum beneficiorum, antea alias licite obtentorum; nisi efficiatur realis per implementum praestitum ab eo, qui beneficium accepit in confidentiam: ita Caputaq. ibi.

Vide circa hoc propositionem proscriptam in Addit. ad c. 1. hoc eod. verb. Simonia p. 391.

CAPUT IV.

Simonia in examine ad paraecias.

Trident. sess. 24. cap. 18. de reform. statuit, ut cum parochialis Ecclesiae, etiam receptivae, vacatio contigerit, sive per obitum, sive per resignationem, sive in Curia, sive extra, Episcopus tres ex synodalibus Examinatoribus eligat, qui cum eo examen perficiant nominatorum ad parochiani, seu alias accedentium, seu concurrentium ad examen pro illa obtinenda; et addit: caveant, ne quidquam prorsus occasione hujus examinis, nec post accipiant; alioqui simoniae vitium tam ipsi, quam alii dantes incurrant, a qua absolvi nequeant, nisi dimissis beneficiis, quae quomodocunque antea obtinebant, et ad alia in posterum inhabiles redendantur.

I. Ex hac particula, vitium simoniae incurrant, intelligunt DD. communiter, incurrere excommunicationem contra simoniacos super beneficiis latam, de qua dixi cap. 1. ita Navarr. cons. 67. de simon. Ugolin. tab. 1. cap. 48. §. 7. secundo, incurrit privationis nullitatem provisionis, seu consecutionis parochiae illius, ut Ugolin. ibi, et patet ex dictis supra cap. 1. tertio incurrunt omnes privationem omnium beneficiorum, etiam antea legitime obtento-

rum, ut patet ex textu, et hanc poenam ligare in foro conscientiae ante declaratoriam probat idem textus Trident. et docet *Ugolin. ibidem*: tamen alii dicunt, hanc poenam non esse usu receptam cum tanto rigore, ideo non teneri ante sententiam dimittere: ita *Less. cap. 35. num. 148. Tannerus p. 3. disp. 5. quaest. 3. num. 98.* quarto incurrunt inhabilitatem ad quaecunque beneficia, ut patet ex eodem textu.

Amplia hoc decretum, ut neque a sponte dantibus dari, vel accipi possit, etiamsi liberaliter ad captandam benevolentiam Examinatoris; quia est prohibitum hic ob speciem simoniae, *Garzias p. 9. cap. 2. num. 390. Suar. de simon. cap. 49. num. 2. in fin.*

Amplia, ut incurrat poenas simoniae dans pecuniam uni de Examinatoribus, licet etiam sine eo ipse esset habiturus sufficientia suffragia ad magis idoneum; quia jam dicitur simonia contracta, data pecunia, et habito suffragio illius: secus si ipso ignorante, ab alio data sit pecunia uni de Examinatoribus, remanente adhuc numero sufficiente, ut supra, ita *Sanchez opus. lib. 2. cap. 116. num. 9. D.D. in cap. Matthaeus de simon. per illum tex.*

Limita praedictas poenas, ut non procedant, nisi simonia utrinque realiter completa, scilicet dato pretio Examinatori, et approbatione facta ab Examinatore; quia haec est simonia ordinaria in materia beneficii, de qua dixi *cap. 2. et ita Navarr. loco cit.*

Limitant secundo aliqui, ut excuset ab his poenis levitas materiae, ut si modica esculenta, vel poculenta examinandus fuerit elargitus: ita *Petrus Ledesma in sum. par. 2. tract. 7. concl. 7. Zerola in praxi, verbo Parochiae, §. 2. dub. 13.* sed contraria verior videtur ob illam particulam, *ne quidquam prorsus*, et ita *Garzias par. 9. cap. 2. num. 390.* ubi late examinat hanc materiam, et *num. 375.* ubi refert declarationem Sacrae Congregationis.

CAPUT V.

Simonia, procurando beneficia in Curia Romana, vel pro ignorantibus cum intentione cum provisio super eisdem contractandi, vel pro se, vel pro aliis, cum oblatione pensionis; vel pro aliis cum spe consequendi praemium temporale ab eisdem.

Ex Bulla Pauli IV. 12. *Inter ceteras*, prohibuit est, procurare in Curia Romana beneficia pro personis cognitis, sed id ignorantibus, cum spe super eisdem beneficiis cum provisio contractandi, seu paciscendi, vel pro se, sive pro alio, procurare, cum oblatione pensionis annuae, vel pro aliis procurare beneficia, cum spe pensionis ab eis obtinendae, vel recipiendi alicujus, quamvis modici commodi temporalis; et contravenientes incurrunt: primo excommunicationem Papae reservatam; secundo nullitatem provisionis illius, ut teneatur provisus in conscientia illud dimittere, *Gonzalez gloss. 15. num. 89.* tertio, tale beneficium remanet Sedi Apostolicae reservatum, tanquam vacans in Curia, ut notat *ibi Gonzalez*: non tamen in hoc praejudicatur patronis laicis; quia eorum juri non est expresse derogatum, ut notat *Less. cap. 34. num. 36. et 37.* sed neque ista poena reservationis

ligat ante sententiam pro foro conscientiae: unde si res sit occulta, poterit ordinarius collator conferre iterum illud alteri; vel si fuit procuratum per resignationem, poterit restitui eidem resignanti, ut dixi supra *cap. 2.* quarto incurrunt privationem omnium beneficiorum antea legitime obtentorum; quinto inhabilitatem ad omnia beneficia; sexto tenentur fructus perceptos ex tali beneficio Camerae Apostolicae restituere ex eadem Bulla.

Amplia, quod procedunt poenae etiam propter illam spem, seu intentionem, mente retentam; quia ille actus internus componit unum morale cum externo, et est punibilis per legem positivam, etiam nullo pacto externo interveniente; ita *Garzias par. 11. cap. 3. num. 191.*

Limita hanc Constitutionem, et poenas, ut non incurrantur per solam procuracionem, seu attentatum, sed requiritur actus consummatus, scilicet quod simonia fuerit completa: et dicitur completa hoc loco, si supplicatio fuit signata, et publicata gratia in Cancellaria, unde jus est quaesitum, ut possit petere literas expediri, *Garzias par. 11. cap. 3. num. 191. in fine.*

Limita secundo, ut non procedat de beneficio procurato extra Curiam, ut *Garz. ibi, Filiucci. tract. 15. num. 101.* verum est, quod procurans beneficium, sive in Curia, sive extra Curiam cum oblatione praemii, incurrat etiam poenas simoniae beneficialis, quando vel beneficii vacantis literas obtinuerit, vel quando resignatio ad ejus favorem facta fuerit, et praestitus, et extensus in Curia consensus, ut dixi supra *cap. 2.* et ita habetur in eadem Bulla: adde, quod procurans beneficium per oblationem praedictam, etiam solo pacto initio, scilicet acceptata provisione, et acceptans incurrunt poenas simoniae de datis, et promissis in Curia; ut dicam infra c. 15, neque expectandus est effectus.

Limita tertio, ut non procedat, si praemium offerretur, vel pensio cum clausula reservato beneplacito sanctae Sedis Apostolicae, et eidem exponeretur in supplicatione oblatio praedicta; quia tractatus cum tali reservatione non inducit peccatum, nec poenas: *Less. cap. 35. num. 92. Suar. de simon. cap. ult. num. 1. et 2.* late *Paris. de confidenti. q. 49. num. 46. et 50. Sanch. consil. lib. 2. cap. 3. dub. 39.*

Limita quarto, ut non procedat in procurantem beneficium pro alio cum intentione minus principali praemii, seu gratitudinis, ut per *Garziam loco cit. et Cherub. super eadem Bulla*: vel cum intentione consequendi justum praemium laboris sui, *Sanchez dub. 26. num. 4. Diana resol. 39. tract. 2. Miscell. tom. 1.* vide etiam, quae dixi de hac re supra, verbo *Beneficium cap. 3.*

CAPUT VI.

Simonia super beneficiis, turnorum lucra dando, vel recipiendo.

Quoniam turnorum occasione, idest circularis vicissitudinis conferendi beneficia, collatores captabant lucra, exigentes annatam, vel sportulas, vel munera, idem saepe capitula faciebant pro admissione ad possessionem, quae omnia simoniacam labem continent, ut *cap. final. 1. quaest. 3. cap. Cum Ecclesiae, cap. Jacobus de si-*

mon. ideo per poenales Constitutiones huic malo obviam itum est.

I. *Extravagan. 2. de elect. et Extravag. un. ne Sede vacante*, statutum fuit, ut certa ratione fructus beneficii vacantis dividerentur inter successorem in beneficio, et eum, qui jus annatae habebat; et qui aliter percepisset, si intra mensem non restituisset integre, incurrerent, Praelati quidem, idest Episcopi, vel majores suspensionem, seu interdictum ab ingressu Ecclesiae, et a pontificalibus; capitulum autem, vel collegium, interdictum, donec restitueret; singulares personae incurrerent excommunicationem, a qua non possent absolvi, nisi praemissa satisfactione, extra mortis articulum.

Sed Trident. sess. 24. cap. 14. statuit, ne pro provisione, electione, confirmatione, collatione, institutione, aut admissione in possessionem cathedralis, sive canonicatus, sive beneficii, sive prae-bendae, sive distributionum, deductiones ex fructibus, promissiones, compensationes, aut aliae conditiones, seu turnorum lucra interponantur, non obstante quacunque Constitutione, vel consuetudine, etiam immemorabili, exceptis erogationibus consuetis applicari in usus pios, laudabili consuetudine, seu Constitutione introductis, et ab Episcopo approbatis: hodie tamen non potest fieri statutum, etiam auctoritate Episcopi, ut aliquid, etiam ad usus pios erogetur: sed requiritur auctoritas Papae, ut Garz. par. 8. c. 1. num. 88. Dicitur autem ad usum pium, si pro sacristia, vel pro fabrica, vel pro seminario applicetur; secus si pro massa capitulari, vel pro fabrica honorum capituli, seu massae, Garz. num. 90. committentes autem contra hoc decretum, poenis contra simoniacos latis a sacris Canonibus, et Constitutionibus Apostolicis, quas omnes innovat, teneri decernit.

Sed quia dubium esse poterat, quas poenas Praelati, et alii clerici ex multis a jure diversimode statutis incurrerent, postremo Pius V. Bulla 104. *Durum nimis*, declaravit, et confirmavit istud Tridentini decretum, decernens, Episcopos incurrere suspensionem ab officio pontificali, donec absolvantur a Papa, praevia satisfactione, seu restitutione receptorum; collegia, et universitates incurrere interdictum; non tamen est ibi Papae reservatum, singulares personas incurrere excommunicationem Papae reservatam: et declarat, contineri in his poenis tam dantes, quam accipientes; et derogavit omnibus in contrarium, ut ibi n. 3. ubi adest clausula irritans: unde recipientes tenentur ad restitutionem, *Castrop. t. 3. tract. de sim. dis. 3. pun. 12. n. 9.*

Adverte primo, quod haec procedunt, quando aliquid datur, vel accipitur, tanquam ex statutis, vel consuetudinibus supradictis; secus si privatim ex pacto, seu conventionione; quia tunc non hisce poenis locus esset, sed latis contra simoniacos super beneficiis, scilicet simonia reali contracta, vel confidentiali, juxta diversos modos delicti: de quibus dixi supra cap. 2. et 3., et ita colligitur ex dicto Trident. decreto.

Adverte secundo, quod Episcopus non potest, conferendo beneficium, reservare fructus alicui pio operi, sed bene potest dimittere, ut beneficium diutius vacet, ut fructus applicentur alicui pio operi ex justa causa, ubi Camera non accipit vacantis beneficii fructus, et nisi sit beneficium, quod de

jure debeat statim provideri, ut parochiae, canonicatus etc. et ita *Sanch. opusc. l. 2. c. 3. dub. 25. n. 12.*

Adverte tertio, quod ex dictis hodie non permittuntur istae consuetudines, vel statuta de turnorum lucris, seu deductiones, nisi de applicandis ad usus pios, *Sanchez ibidem num. 15. et 16. Garz. par. 8. cap. 1. num. 86.*

Adverte quarto, ex dicta Bulla certam taxam, seu limitationem esse factam deductionum, quae ad usus pios admittuntur: ibi vide, et plene amplia, et limita hanc materiam, ut apud *Garziam loc. cit. Castropalaum tom. 2. de relig. dis. 2. pun. 1. §. 2. n. 19.*

Limita primo, dictum decretum Tridentin. et Constit. Pii V. quod pro possessione canonicatus, vel pro stallo dantes aliquid, licet incurrant in censuras, ut supra, non tamen amittunt jus in re, seu titulum, sed possunt continuare possessionem, ut *Navarr. con. 44. num. 3. de simon. Garz. loco cit. num. 82. et num. 97.*

Limita secundo, quod excusantur ab his poenis, qui dant aliquid necessitate compulsi ad redimendam vexationem, cum non possint tali consuetudini introductae obviam ire, ita *Less. lib. 2. cap. 35. num. 111. in fin. Castropalao loco supracitato n. 9. in fin. Garz. cit. num. 73.* nam et de jure communi, si habens titulum, det coacte pro redimenda vexatione, excusatur, non invalidat titulum, ut late *Garz. ibi num. 94 et 97. Castropalao tract. de simon. dis. 3. pun. 20. num. 3.* et ita in hoc casu isti DD. dicunt, dictum decretum, quoad dantes pro possessione canonicatus, passim non observari.

Limita tertio, quod per hoc non est prohibita consuetudo, quod fructus beneficii dimidii anni cedant in utilitatem mensae capitularis, quando scilicet hoc onus impositum est beneficio, et non beneficiato, *Garz. num. 90.*

In Constitutione Innocen. XII. Ecclesiae catholicae 22. Septem. 1695. praeter dictas poenas additae sunt aliae per contrafacientes, ipso facto absque alia declaratione incurrendae, videlicet privationis dignitatum, canonicatum, et prae-bendarum, aliorumque beneficiorum ecclesiasticorum: et quoad regulares, etiam vocis activae, et passivae, ac graduum, et officiorum, tam quorumcunque per eos respective obtentorum, perpetuaeque inhabilitatis ad illa, et alia similia, vel dissimilia quaecunque in posterum quomodolibet obtinenda.

Bened. XIV. Constitut. Pastoralis 15. Jul. 1754. declaravit, sub cit. Const. Innoc. XII. super capitulationibus, Sede vacante, initis, quoad inflictas poenas comprehendendi etiam monasteria, et collegia utriusque sexus, videlicet mixta ex maribus et foeminis, juxta nonnullarum provinciarum consuetudinem, sub unius priorissae, abbatissae, vel praepositae regimine: necnon ab eadem prohiberi quascunque pactiones, et capitulationes, etiam per se honestas, et licitas, tam ante, quam post electionem.

Circa mediam annatam vide notata infra post c. 5. verbo Vacantia.

CAPUT VII.

Simonia super electione Papae.

Ex Bulla Julii II. 3. *Cum tam divino*, simonia commissa in electione Papae ab electo, aut eli-

gentibus, reddit ipso facto electionem nullam, quae nullo tempore, neque per intronizationem convalescit; et licitum est omnibus ab ejus obedientia discedere impune quandocunque; et inducit ipso jure privationem cardinalatus, et Ecclesiarum, et omnium beneficiorum tam electi, quam eligentium culpabilium: imo electus etiam pensionibus ipso facto privatur, ibi: at vero eligentes culpabiles, si intra octo dies a sic electo discesserint, et se aliis Cardinalibus innocentibus conjunxerint, eo ipso restituuntur in pristinum: mediatores vero talis simoniae, si Episcopi sint, vel Legati Principum, aut alia dignitate praediti, incurrunt poenas privationis omnium beneficiorum, feudorum, et bonorum, sicut rei laesae majestatis, et haeresis, et ad hujusmodi omnia inhabiles efficiuntur; et intestabiles.

Denique §. 10. ejusdem Bullae, praecipitur omnibus, et singulis Cardinalibus, ne Sede vacante, praedictis contravenire, vel contra praemissa, vel eorum aliquod statuere, disponere, ordinare, vel aliquo modo facere, vel attentare praesumant, sub poena excommunicationis latae sententiae Papae reservatae; et derogavit omnibus contrariis Constitutionibus; etiam cap. *Licet*, de elect. addit Sanchez opusc. lib. 2. c. 3. dub. 104. n. 12. cum Cajet. et aliis, hanc Constitutionem fuisse approbatam in Concilio Lateranensi: adde quod Cardinales, Sede vacante, jurant, se servaturos eam Constitutionem, ut infra dicam.

Advertendum primo, circa illam poenam nullitatis electionis Papae ob simoniam, olim magnam fuisse controversiam, an esset irrita talis electio, de qua Canonistae in cap. *Licet*, de elect. et verius est, ex dicto cap. *Licet* non fuisse irritam, neque potuisse contra electionem Papae canonice factam, idest a duabus partibus Cardinalium concorditer, opponi de simonia: S. Antonin. 2. par. tit. 3. de super c. 11. versic. Sed quid cum duo, Fulgos. et Jason in l. Barbarius, ff. de offic. Praet. Card. in dict. cap. *Licet*, Sanchez loco cit.

Sed, stante dicta Constitutione Julii II. quaeritur, an hodie sit irrita, eique possit opponi de simonia: communis sententia ait, irritam esse, et opponi posse; ita Cajet. verbo *Excommunicatio*, cap. 24. in fin. Cardin. Jacobatius lib. 4. de Concil. art. 4. §. *Ex his concludit*, num. 85. Redoan. tractat. de simon. par. 2. cap. 34. num. 15. Azor. par. 2. lib. 4. cap. 5. quaest. 7. §. *Deinde*, Sanch. loco cit. num. 12. Barbosa. in dict. cap. *Licet*, Ugolin. de simon. tab. 1. cap. 48. §. 2. num. 9. Scortia in select. const. theorema. 135. §. *Sed dubitatur*: sed contrarium tenet Suar. tom. 1. de relig. tract. ult. de simon. cap. 57. num. 57. Tanner. tom. 3. disp. 5. quaest. 8. num. 98. et 110., et hanc valde probabilem ait Less. lib. 2. cap. 35. num. 145. Filiucc. tract. 45. cap. 13. n. 23. Bossius in praxi, tit. de ambitiosis in fin. quia putant, dictam Bullam non esse receptam cum tanto rigore in hac particula: sed non video, quomodo haec ratio subsistat; quia semper Cardinales jurant in conclavis ingressu, eam observare; et quia non constat, hactenus hunc casum contigisse; unde neque contrarium observatum fuisse dici potest: aliam addunt rationem, quia alias sequeretur, quod Ecclesia non esset unquam certa de capite suo; cum tamen Papam electum a duabus partibus Cardinalium concorditer, negare Papam esse; et Christi

Vicarium, sit vel haereticum, vel erroneum, ut Tanner. disp. 1. de fide quaest. 4. num. 162. cum Barnes, Castro, et Turreer.

Sed ad hoc fundamentum respondet Less. n. 146. dato quod talis electus, propter dictam Constitutionem non esset verus Pontifex, stante tamen electione alias canonica, ut supra, et vitio existente occulto, eum habendum esse pro vero capite Ecclesiae, eumque vere tunc fore verum caput Ecclesiae, habiturumque assistentiam infallibilem Spiritus Sancti, ob titulum coloratum, concurrente scilicet communi errore: quod etiam tenent Innocent. Hostien. Anan. et Bellamer. in dicto cap. *Licet*, et Jacobat. loco cit. num. 84. §. *Ex his concludit*; qui ait, nec posse opponi de simonia contra talem electionem, nisi vitium simoniae sit publice notorium de jure, vel de facto: et consentiunt ex parte Innoc. in cap. *Nihil* num. 5. de elect. Bal. in leg. *Non mutat C. de lib. vauis*, Jas. in leg. *Barbarius* n. 64. ff. de off. praet., qui dicunt, quod acta a Papa, simonice electo, sed vitio non notorio, sunt valida: sed ait Innoc. num. 4. quod vitio comperto, ejus acta rescindi debent, ne recipiant executionem: addit tertiam rationem Suar. quod dictae Constitutioni Julii II. fuit derogatum per Bullam Pii IV. 63. *In eligendis*: sed contra est, quia ibi §. 28. confirmat Constitutionem Julii II. cum suis poenis, et eam jurari mandat post conclavis ingressum: et quamvis §. 29. ne schismatis detur occasio, statuatur, non posse excludi a voce activa, et passiva Cardinales praetextu cujuscunque censurae, quod etiam fuerat statutum in Clem. ne Romani, §. penult. de elect. et hoc etiam confirmavit Gregor. XV. Bulla 13. *Aeterni Patris*; tamen hoc non relevat in casu nostro, quia oppositio non fit ratione censurae, sed criminis, et decreti irritantis.

Advertendum secundo, quod illa poena privationum, et inhabilitatum non habet locum, nisi simoniaca electione perfecta, non autem attentata: excommunicatio, tamen lata contra Cardinales, agentes contra dictam Bullam, seu pacta simoniaca ineuntes, procedit etiam contra attentantes, ut patet ibi, et notat Cajetan. verbo *Excommunicatio*, cap. 24. sed solum procedit de attentatis, vel actis Sede vacante, ut Cajet. ibi notat.

Ex Bulla quoque Gregor. XV. supra allegata, irrita decernuntur omnia pacta tacita, vel expressa, etiam jurata, super electione Papae, Sede vacante, inita super electione, vel exclusionem, sub poena excommunicationis latae sententiae, Papae reservatae, privative etiam ad majorem Poenitentiarium: vide hac materia quae dixi verbo *Ambitus*, cap. 3. et verbo *Conclave*, cap. 4. et 5.

¶ Vide Const. Pastor bonus in fine Operis.

An autem simoniam committentes super electione Papae, incurrant in excommunicationem, et poenas latas in Extravagante *Cum detestabile*, de simonia, de qua dixi supra cap. 2. respondeo, quoad excommunicationem incurrere mihi probabilius videri, cum ibi agatur de simonia, etiam super electione ad Ecclesias: et ita Navarr. consil. 17. de sentent. excommunico., sed quoad poenam nullitatis electionis, non video, per illum textum derogatum fuisse specialiter statuto in cap. *Licet* de elect., ideo non aestimo, eos incurrere in poenam ex vi illius Extrav. quamvis aliunde in eam incurrant, ut dixi.

CAPUT VIII.

Simonia super jure patronatus, vel praesentatione.

I. Patronus, jus patronatus vendens, vel alio modo, seu titulo pro re temporali transferens in alium; necnon quilibet tali modo illud recipiens; simoniam committit, et uterque illud ipso facto amittit; et Ecclesia efficitur libera, ut deinceps qui habebat institutionem, habeat liberam collationem, *cap. De jure cap. Quia clerici, de jurepatronatus, Trident. sess. 25. c. 9. de refor. Rota part. 1. recen. dec. 302. num. 4. et decis. 95. num. 3. tom. 2. posth. Farin. et procedit etiamsi pecunia detur ad redimendas vexationes, si non interveniat beneplacitum apostolicum, Rota in dict. decis. 302. num. 4. vel saltem est res dubia, et periculosa, ut Rota diot. decis. 95. par. 2. noviss. num. 3.*

Amplia primo, ut prozedat, etiamsi permute- tur cum re temporali, vel si vendat quis universi- tatem bonorum, seu rem temporalem, cui anne- xum est jus patronatus, pluris, seu majori pretio ratione juris patronatus, *Sanchez lib. 2. cap. 3. dub. 79. cum multis Doctoribus, quidquid in con- trarium sentiat Garzias par. 5. cap. 9. num. 35.*

Amplia secundo, ut neque vendens rem tempo- ralem justo pretio, cui annexum est jus patrona- tus, possit dicere se cum ea vendere jus patrona- tus, vel se vendere rem illam, et jus patronatus; sed solum post verba venditionis rei temporalis, potest declarare animum suum, ut jus patronatus transeat cum re illa vendita, vel se vendere rem il- lam cum jure patronatus, *Sanchez dub. 81. num. 4. et 6. Genuens. in praxi cap. 84. num. 2.*

Amplia tertio, ut neque possit patronus jus illud transferre in laicum gratis, sine consensu Episco- pi, sed bene potest in locum ecclesiasticum trans- ferre, *Sanchez dub. 76. Rot. recent. par. 1. decis. 307. num. 1. et 2. ubi ampliat, ut neque sufficiat licen- tia Vicarii generalis, nisi habeat speciale manda- tum; et idem habet Rota part. 2. noviss. decis. 247. num. 3. et 4. non esset autem simonia in laicum gratis juspatronatus transferre sine licentia Episco- pi; tamen incurreret in poenam privationis latae sententiae dans, et recipiens, ex Trident. loc. cit.*

Concilium loc. citat. loquitur dumtaxat de transferentibus, ibi — nec dictum juspatronatus, venditionis, aut alio quocunque titulo in alios con- tra canonicas sanctiones transferre praesumant, si secus fecerint, excommunicationis, et interdicti poenis subiciantur; et dicto jurepatronatus, ipso jure privati existant — unde poena privationis latae sententiae non videtur extendenda etiam ad reci- pientes, ut Auctor extendit.

II. An autem dicta poena privationis juris patro- natus liget etiam in foro conscientiae ante senten- tiam? multi affirmant; quia patronus sic abdicavit jus suum, quantum in se fuit, per venditionem: ita tenet gloss. Lamber. Abb. Innoc. Paul. de Cit- tadin. et Cajet. quos allegat *Sanchez dub. 82. num. 3.* sed probabilius dicunt, non ligare; quia per actum nullum patronus non est privatus jure suo; et ideo illi restituendum est ante sententiam; ita tenet *Sanchez num. 6. cum Joann. Andr. Cardin. Goffredo, et Rocho, et facit quod dixi supra cap. 2.*

III. Patronus, vendens juspatronatus, et illud emens, non incurrunt in excommunicationem, et alias poenas latas contra simoniacos, de quibus dixi supra cap. 2. quia *Extravag. 2. de simonia* loquitur solum de Ecclesiis, seu beneficiis, non autem de jurepatronatus: at vero patronus, praesentans pro pretio, seu recompensatione temporali, et praesen- tatus hoc modo, incurrunt excommunicationem, et nullitatem provisionis ipso facto, et alias poenas de quibus dixi cap. 2. per dictam Extrav. et ita *Sanchez dub. 107. num. 5. dixi supra cap. 2. et 3.*

IV. Pretium datum pro praesentatione, et datum pro venditione juris patronatus, secundum magis- communem, ante sententiam est restituendum Ec- clesiae laesae: alii dicunt, pauperibus restituendum: alii dicunt, restituendum ei, qui illud persolvit; *Sanchez dub. 83. et dub. 114.*

V. Patronus, promittens, se praesentaturum pro futuri vacatione, non vacante tunc beneficio, non incurrit poenas simoniae, si gratis promittat sim- plici pacto nudo: sed ea promissio est nullius mo- menti, et irrita ipso jure, *cap. 2. de concess. praeb. et cap. fin. eo tit. Sanchez opusc. lib. 2. cap. 3. dub. 68. num. 3. et 4. est enim contra bonos mores, non ta- men simoniaca.*

CAPUT IX.

Simonia in Ordine recipiendo, seu conferendo.

I. Excommunicationem Papae reservatam incur- runt ordinans simoniace, et ordinatus, si con- sciens fuerit, et mediatores, *Extravag. 2. de simo- nia, Suarez tom. 1. de relig. tract. ult. cap. 5. Less. lib. 2. cap. 35. num. 71. et 141. Sanchez opus. lib. 2. cap. 3. dub. 104. num. 20. et amplia, ut dans pecu- niam mediatori, ut ipse intercedat pro admissione ad Ordines, incidat in hanc poenam, Sanchez ibi nu- mero 93. unde dans pecuniam alicui, ut supponat se pro eo ad examen, similiter eandem poenam in- currit.*

II. Suspensionem incurrit ordinans simoniace a collatione omnium Ordinum per triennium de jure communi antiquo, secundum aliquos, ex *cap. pen- de simon.* sed alii probabilius dicunt, perpetuam sus- pensionem incurrere ex dicto jure, ut *Sanchez num. 38.* sed hodie ex Bulla Sixti V. 91. *Sanctum, et salu- tare*, incurrit perpetuam suspensionem a collatione Ordinum, etiam primae tonsurae, et ab executione munerum pontificalium; et est Papae reservata, ut ibi, cum validissima derogatione, ut dicam infra. Amplia tertio.

Similiter Ordines recipiens simoniace, incurrit perpetuam suspensionem ab executione suorum Or- dinum, ex d. *Extravag. 2. de simon.* et intelligitur secundum probabiliorem sententiam, et commu- nem, non solum suspensus quoad simoniae susce- ptos, sed etiam quo ad alios, *Less. num. 135. Suar. de censur. dis. 31. sect. 4. num. 33. Sanchez dub. 104. num. 23. et communem ait Avila 3. part. disput. 5. dub. 9. et haec suspensio est Papae reservata ex dict. Bulla Sixti V. ut dicam infra.*

Mediatores simoniae in Ordine, non incurrunt suspensionem ullam, *Sanchez opus. lib. cit. dub. 104. num. 6. et 30. Navarrus cons. 98. num. 2. de simon. excepto praesentatore, qui incurrit suspen-*

sionem ad triennium ab executione Ordinum suorum; *cap. penult. de simon.* sed intellige de praesentatore ex officio, qualis est archidiaconus, de quo in *cap. un. de scrut. in ord. fac.* vel similis, cuius officium sit examinare ordinandos, et idoneos Episcopo renunciare; ita *Jo. Andr. ibi, et Barbos. num. 3. cum Campanil.* et idem est de Episcopo, qui concedit literas dimissorias, ut *Barbos. ibi, et Campanil.*

III. Interdictum quoque incurrit ab ingressu Ecclesiae ordinans aliquem simoniace, et est reservatum Papae, ex dicta Bulla 91. Sixti V. *contra male promotos.*

IV. Violantes supradictas censuras exercitio Ordinum illis vetito, varias poenas incurrunt: primo enim omnes praefati incurrunt irregularitatem: secundo Episcopus, seu ordinans simoniace scienter violans suspensionem, aut interdictum, de quibus supra, incurrit suspensionem ab administratione Ecclesiae, et a perceptione fructuum omnium suorum beneficiorum; et est reservata Papae, ex dicta Bulla Sixti V. Excusat autem ab hac suspensione etiam ignorantia culpabilis, si non sit affectata, *Sayr. lib. 4. cap. 17. in fin.*

Simoniace autem ordinatus, si violet praefatam suspensionem, etiam per exercitium Ordinum minorum, ultra dictam irregularitatis poenam, si sit clericus secularis, incurrit privationem officiorum, et beneficiorum, et ad talia inhabilitatem; et ea beneficia remanent reservata Papae, tanquam vacantia in Curia: clericus autem regularis incurrit privationem vocis activae, et passivae, et ad eam fit inhabilis: et istae poenae similiter sunt Papae reservatae ex eadem Bulla Sixti V. *Sayr. loc. cit.*

V. Pretium ab ordinante, vel mediatore acceptum, non est restituendum ex vi juris positivi; quia jus canonicum nihil de eo statuit; sed tamen restituendum est, quatenus exigit jus naturale, ut quando ordinator tenebatur ex officio ordinare, vel presentator praesentare etc. *Less. lib. 2. cap. 35. num. 169. Suar. lib. 1. de relig. tract. ult. cap. 59. num. 16. et cap. 60. num. 13. Filiuc. tract. 45. c. 13. num. 35. Sanchez opusc. lib. 2. c. 3. dub. 105. n. 5.* et generaliter in omni casu, quo accipitur pretium pro ipso sacramento, scilicet re pure spirituali, quae in se non habet temporale annexum, pretio aestimabile, sicut habet beneficium: ita *Sanchez dub. 113. num. 2. Suar. cap. 59. num. 35. Less. num. 160. Layman. lib. 4. tract. de simon. num. 79.* secus est, quando pro labore annexo, extra actum ordinationis interveniente, acciperetur aliquid contra prohibitionem Trident. Concilii, de quo *infra* dicam: pretium igitur restituendum est danti, ut de jure naturali, *Suar. cap. 59. num. 23. Filiuc. c. 13. num. 29. Layman ibi, cum allegatis:* unde si restituere sit paratus, sed creditor condonet liberaliter, poterit deinceps retinere tuta conscientia: et licet Tridentinum, de quo *infra*, prohibeat ratione Ordinum quidquam accipi, etiam sponte oblatum, sub censuris, et poenis simoniae in Ordine; non tamen prohibent condonationem: *Less. c. 35. num. 61.*

Amplia primo, supradictas poenas, ut procedant etiam de simonia super prima tonsura; quia secundum communem modum loquendi, in jure canonico venit Ordinum appellatione, *Suarez c. 5. num. 5. de simon. Filiuc. tract. 45. cap. 13. num. 9. Ugolin.*

tab. 4. c. 3. num. 2. Layman tract. de simon. num. 71. Salzedo ad Diaz in praxi c. 94. §. Quinto; praesertim hodie, stante decreto Tridentini Concilii, de quo statim dicam.

Amplia secundo, quod a Tridentino Concilio *sess. 21. c. 1. de reform.* statutum est, ut nihil pro collatione quorumcunque Ordinum, etiam clericalis tonsurae, nec pro literis dimissoriis, aut testimonialibus, nec pro sigillo, nec alia quacunque de causa, etiam sponte oblatum, Episcopi, et alii Ordinum collatores, aut eorum ministri quovis praetextu accipiant: notarii autem pro singulis literis dimissoriis, aut testimonialibus, decimam tantum unius aurei partem accipere possint, ubi non est consuetudo nihil accipiendi, et ubi nullum aliud sit eis constitutum stipendium pro tali munere: et qui secus fecerint, tam dantes, quam recipientes, poenas a jure inflictas ipso facto incurrant, idest inflictas a jure ipso facto pro simonia in Ordine, videlicet excommunicationem, suspensionem, et juris infamiam, juxta supra dicta, et *c. 1. supra eo:* ita *Sanchez opusc. lib. 2. c. 3. dub. 104. num. 21.* et nota ibi nomine ministrorum contineri Examinatores: *gloss. in c. 1. verbo Minister ibi, Barbos. n. 4. de simon. Suar. c. 22. num. 7. Ugolin. tab. 1. de sim. c. 42. §. 3. num. 1.* qui plures allegat.

De notario autem, an ibi contineatur, ut minister sub eisdem poenis, si excedat taxam contra praedictum decretum, aliqui affirmant, quia revera simoniacus est: ita *Bonac. de simon. quaest. 7. §. 2. num. 15.* alii verius negant, quamvis sit simoniacus; et dicunt, Tridentinum intelligi debere comprehendere in poenis eos, qui proxime concurrunt cum Episcopo, et qui alias de jure puniuntur dictis poenis, etiamsi sponte oblatum accipiant: non autem contineri notarium, et ita *Less. c. 45. n. 133. Filiuc. tract. 45. c. 13. num. 9.*

Amplia tertio, ut neque Episcopus vigore *Trid. sess. 24. c. 6.* possit in casu etiam occulto, absolvere a praedictis censuris ob simoniam in Ordine incursis Papae reservatis, ut supra, quia Sixtus V. derogavit etiam dicto decreto Tridentini: et quamvis Clemens VIII. Bulla edita, *Romanum decet*, quae est 40. redegerit dictam Bullam in aliis ejus capitulis ad terminos juris communis; tamen exceptis censuris, et poenas latas in dicta Bulla contra simoniacos in Ordine: ita notant *Sanchez opusc. lib. 2. c. 3. dub. 120. num. 4. 8. et 9. et dub. 104. n. 28. et dub. 120. num. 9. Suar. c. 61. num. 6. et c. 56. num. 15. Less. num. 134.*

Limita primo, ut Episcopus non possit quidem absolvere, neque dispensare cum simoniace promotò scienter, vel cum ignorantia crassa, vel supina; sed bene possit cum simoniace omnino ignoranter promotò, scilicet quando tertius, eo ignorante, pecuniam dedit; quamvis enim etiam hoc casu promotus, sit suspensus secundum communem sententiam Canonistarum, et Summistarum, per *c. Si quis a simoniacis 1. quaest. 1.* tamen Episcopus potest cum tali dispensare, ex *c. De simoniace 22. de simon.* et ita distinguunt, et docent *ibi gloss. verbo Remanere*, et Canonistae communiter, et plurimi, quos allegat *Sanch. opus. lib. 2. c. 3. dub. 120.* quod tamen limitant communiter Doctores; dummodo Episcopus ipse non sit complex super illa simoniaca ordinatione, ut apud *Sanch. num. 14.*

licet ipse num. 15. cum Navarro teneat, etiam tunc posse dispensare: addit *Sanchez dub. 104. num. 46.* esse valde probabile, promotum simoniace omnino ignoranter, ex ignorantia invincibili, vel non crassa, nec supina, non esse ipso jure suspensum, neque irregularem; et hoc tenent multi Canonistae, quos ipse allegat, *ibidem*.

Limita secundo, quod non incurrit in dietas poenas recipiens sponte oblatum liberaliter post Ordines collatos; antea vero recipi non potest, ex dicto decreto Tridentini, *Sanchez dub. 19. num. 4.* quamvis aliqui dicant, quod etiamsi ante ordinationem sponte, et vere liberaliter donaretur, non intentione movendi animum Episcopi, vel ministri, non incurrerent in dictum decretum, ut *Less. cap. 35. num. 61.*

Limita tertio, quod dictae poenae non incurruntur, nisi sit simonia realis utrinque completa; *Less. c. 35. num. 134. Navarr. c. 23. num. 104. Tannerus tom. 3. disp. 5. quaest. 8. num. 93. Laym. n. 71.*

Nota, quod si Episcopus non corrigat simoniacos subditos in administratione Sacramentorum, suspendendus est ab officio per duos menses, can. Quidquid 101., caus. 1. quaest. 1. et ibi gloss. verb. Excommunicationi.

CAPUT X.

Simonia super Religionis ingressu

I. *Extravag. 1. de simonia*, inter communes prohibetur omnibus religiosis utriusque sexus etiam militaribus, ne a volentibus ingredi eorum Religionem, Ecclesias, monasteria, domus, seu loca, in eorundem receptione, ante, vel post illam pastus, pecunias, jocalia, aliasve res, etiamsi ad usum pium deputanda, directe, vel indirecte petere, vel exigere quoquomodo praesumant, sed gratis illos admittant; solumque recipere possint ab ingredientibus hujusmodi ea quae ab illis sponte, et plena liberalitate, omni pactione cessante, offerentur; qui secus egerint, tam dantes, quam recipientes excommunicationis, si capitulum, vel conventus fuerit, suspensionis sententiis eo ipso decernuntur subiacere, et absolutio Papae reservatur; poterit autem Episcopus, vel praelatus absolvere in occultis delictis, ex *Trident. sess. 24. c. 6. de ref. de hac re Sanchez opus. lib. 2. c. 3. dub. 104. a n. 50.*

Amplia, quod procedit, sive detur, et accipiat pretium pro admissione ad professionem, sive ad habitum, ut *Ellius tract. 45. c. 13. num. 11. Bonac. de simon. quaest. 7. §. 4. num. 11.* imo etiamsi pro admissione professi ad tale monasterium, seu domum, ut probatur ex *de Extrav. quamvis alii putent, solum procedere de datione pro admissione ad professionem, ut Barbos. in de Extrav. n. 5. Suar. de censur. disp. 22. sect. 59. num. 7. Layman lib. 4. tract. de simon. num. 71.*

Limita, quod non procedunt poenae istae, nisi simonia realiter utrinque contracta fuerit, seu impleta, ut *Barbos. Suar. Layman ibi. Sanchez n. 50.*

Limita secundo, ut non procedat de ingressu Confraternitatis, *Sanchez opus. lib. 2. c. 3. dub. 23. num. 8.* neque secundum aliquos pro ingressu Religionis militaris, excepta Religione Sancti Joannis; quia illa militia emitur tunc, non quatenus res spi-

situalet, sed quatenus est honor humanus; *Diana resol. 64. tract. 2. tom. 2. cum Villalob. contra Azor. tom. 3. lib. 12. c. 16. quaest. 5.* neque pro ingressu monialis, si detur causa sustentationis, seu dotis, ex decreto Martini V. *Suar. num. 7. Sanchez dub. 104. num. 50. Barbos. num. 2.*

Limita tertio, quod illa suspensio contra capitula, et conventus non intelligitur ab Officio, et beneficio, sed ab officio tantum capitulari, seu administratione; ita *Marius Alter. Suarez, et Filiuc. quos sequitur ibi Barbos.*

Limita quarto, quod hodie secundum multos, non procedit haec decretalis etiam de ingressu virorum, si detur aliquid causa sustentationis; *Sanchez ibi. Barbos. num. 3. Mirand. tom. 3. quaest. 8. art. 7. Eman. Sa. verb. Simonia num. 2. Suar. 6. 17. num. 16. et 17. cap. 59. de simon.* quoad moniales certum est, hanc decretalem esse revocatam, etiamsi monasterium sit locuples, etiam quoad ordinariam numerum; *Less. c. 35. num. 131. Mirand. ibi. Bonac. de simon. quaest. 7. §. 4. num. 6. Diana tom. 2. tract. 1. de dub. regul. resol. 100. Suar. de relig. lib. ultimo tract. de simon. c. 17. num. 16. et 17. Sanchez opus. lib. 2. c. 3. dub. 23. num. 6. et in decul. lib. 7. c. 23. num. 4.* Restitutio autem datorum facienda est danti ante professionem, c. *Veniens de simon. Sanchez dub. 141. num. ult. et post professionem restituenda, seu relinquenda eidem monasterio ad usum communem, ex de Extrav.*

Limita quinto, quod in poenis istius *Extrav.* non continentur mediatores, seu cooperantes, quia hi non sunt expressi, sed soli dantes, et accipientes, ut *Sanchez lib. 2. opus. c. 3. dub. 23. num. 6.*

II. Si quis simoniace receptus fuerit ad professionem, simonia scienter contracta, tam recipiens, quam receptus de monasterio sine spe restitutionis expellendus est, et in locum arctioris regulae ad poenitentiam perpetuam detrudendus; vel si non inveniatur talis locus arctioris observantiae, saltem ad alium locum mittendus ejusdem Ordinis, cap. *Quoniam de simon.* si autem ignorante ipso recepto, seu professo, simonia sit contracta cum recipiente, debet receptus renunciare illi loco, et postea poterit de novo recipi ibidem, si absque scandalo ibi possit permanere, alias ponendus in alio loco ejusdem Ordinis, c. *De regularibus, de simonia.* aliqui dicunt, hanc poenam mutationis loci esse latae sententiae, et procedere etiam in eam occulto, etiam pro foro conscientiae; ita *Sylvest. Rayn. et Valder. apud Sanchez dub. 104. num. 51.*, sed contrarium tenet ipse *Sanchez per dict. cap. Quoniam*, ex quo apparet, esse poenam sententiae ferendae, neque obligare ante sententiam, maxime cum poena haec sit gravissima.

III. Simoniace ad professionem admissus, et admittens incurrit juris infamiam, ut *Extrav. 1. de simon. §. Ceterum*, de qua dixi supra cap. 1., videtur tamen requiri notorietatem facti, vel juris, ut ibi dixi.

IV. Taliter receptus et recipiens, erunt irregulares ratione infamiae, ut dixi cap. 1. imo receptus erit specialiter irregularis; quia non poterit promoveri ad Ordines titulo religiosae professionis, cum ea sit simonia infecta, et nullum jus tribuat professio; neque in favorabilibus habetur pro professio, ex dict. cap. *Quoniam* intellige post senten-

tiam saltem declaratoriam : ut per *Sylvestr. verb. Simonia, quaest. 15. §. Secundum, Sanch. n. 53.*

V. Recipiens simoniace ad professionem, amittit eo ipso potestatem recipiendi, *Sylv. loco cit. n. 15. §. Octavum, Sanch. num. 53.*, sed etiam haec poena non obligat ante declaratoriam, cum sit privatio juris quaesiti.

Advertendum autem, quod in poenis hic enarratis num. 2. 3. 4. 5. 6. et 7. potest Episcopus, seu Praelatus cum suis subditis dispensare, dummodo ipse dispensans non fuerit complex criminis : ita *Sylv. dicto §. Octavum, Sanch. num. 53.*

VI. Professus per simoniam, valide professus est, sed non acquirit jus sustentationis, seu portionis communis, sed solum necessaria alimenta illi debentur, neque habet vocem activam, vel passivam in ea Religione, secundum *Navarr. commen. 4. de regular. num. 25. Sanch. dub. 104. num. 54. et facit cap. De regularibus, cap. Quoniam, cap. 2. Dilectus, de simonia*, ubi dicitur expellendus, et in arctius monasterium detrudendus ad poenitentiam : sed contra, quod non sit iis privatus ante sententiam, vel expulsionem, tenet *Suar. cap. 57. num. 9. Less. cap. 35. num. 132. Sanch. n. 54. Laym. num. 70. de simonia*.

VII. Ex *Trident. sess. 25. de regul. cap. 16.* cautum est sub anathematis poena, ne ante professionem, excepto victu, et vestitu, quocunque praetextu aliquid ex bonis novitii, vel novitiae, tribuatur monasterio a parentibus, vel propinquis, vel curatoribus ingredientis, ne discedendi libertas aliquo modo auferatur : imo abeuntibus restituantur omnia, quae illius sunt : et ad id potest Episcopus per censuras ecclesiasticas religiosos compellere : aliqui putant, per illa verba sub anathematis poena latam esse sententiam excommunicationis contra dantes, et recipientes : ita tenent *Mirand. tom. 2. quaest. 35. art. 8. concl. 2. Valsc. de part. cap. 16. num. 31. Manuel. tom. 2. sum. cap. 7. num. ult.* sed contraria est verior, videlicet esse sententiae ferendae, seu comminatoriae, *Sanch. lib. 7. in decal. cap. 5. n. 26. Suarez disp. 22. sect. 5. num. 15.*

Adde, quod neque potest novitius donare monasterio, vel illi renunciare bona aliqua, nisi cum licentia Episcopi, vel Vicarii, intra duos menses proximos ante professionem, ex dict. cap. 16. *Trident.* potest tamen etiam ad favorem monasterii testari, vel donare causa mortis, *Sanch. c. 5. n. 24.*

CAPUT XI.

*Simonia super Indulgentiis, vel facultate absol-
vendi a reservatis, aut privilegiis circa
interdictum, vel Baptismum.*

Ex Bulla 99. Pii V. *Quam plenum*, prohibitum est ob speciem simoniae, Praelatis Ecclesiarum publicare Indulgentias, aut edicto concedere, seu communicare facultatem eligendi confessarium cum facultate absolvendi a casibus reservatis, aut privilegium Missae, et sepulturae tempore interdicti, et assumendi duos, pluresve compadres in Baptismo, solventibus pecuniam sub praetextu piae causae, contrarium attentantes, si Episcopi sint, etiam Cardinales, incurrunt suspensionem, seu interdictum ab ingressu Ecclesiae, et a perceptione fru-

ctuum suae Ecclesiae, donec a Papa absolvantur, satisfactione praemissa : inferiores autem Episcopis, incurrunt excommunicationem, Papae similiter reservatam : item tales publicationes, seu communicationes gratiarum sunt ipso jure nullae, ex dict. Bulla. Vide *Bonacc. de simonia, quaest. 7. §. 5.*

Aliam etiam Constitutionem Pii V. contra publicantes Indulgentiam consequendam a porrigentibus manus adjutrices, vide verbo *Indulgen. c. 2.*

CAPUT XII.

Simonia super sepulturae electione.

Vide verbo *Sepultura, cap. 3.*

CAPUT XIII.

Simonia officialium Sacrae Poenitentiariae.

Vide verbo *Munera, cap. 2.*

CAPUT XIV.

Simonia super dispensatione matrimoniali.

Trident. Concilium sess. 24. c. 5. de reformatione matrimonii in fin. statuit, dispensationes de contrahendis matrimoniis non nisi raro, et ex causa, et gratis concedendas : et sess. 25. de reformatione cap. 18. statuit, quod cum urgens, iustaque ratio, et major quandoque utilitas postulaverit, cum aliquibus dispensandum esse, id causa cognita, et gratis a quibuscunque, ad quos dispensatio pertinebit, erit praestandum : aliter facta dispensatio subreptitia censeatur.

Limita, quod non censetur, hoc decretum prohibere jura expeditionum, quae officialibus Cancellariae pro ipsorum labore persolvuntur, *Garzias par. 8. cap. 1. num. 100.*

Limita secundo, quod hoc decretum non est receptum in Curia, quibusdam compositiones, quae iustis de causis a Papa percipiuntur ex causa rationabili, et honesta, scilicet propter sustentationem Papae, et onera Pontificatus sustinenda : nam sacrum Tridentinum Concilium decreto ult. de reformatione sess. 25. intellexit, decreta sua omnia, salva super Sanctae Sedis auctoritate, et ita *Garz. num. 101. Less. lib. 2. cap. 35. dub. 9. num. 58. Suarez de relig. tract. ult. de simon. cap. 20. num. 11. Sanch. consil. lib. 2. c. 3. dub. 17. num. 4. et seqq.* cessante autem illa causa rationabili, illicita esset, et simoniaca exactio, si qua a Papa, seu curia Romana fieret circa actum potestatis spiritualis : et ideo olim tales exactiones non fiebant, ut ex *Epist. 8. Zachariae Papae ad S. Bonifacium*, de qua *Baron. annal. tom. 9. ann. Christi 743. pag. 153. in fin.* et ita *Redoan. de sim. par. 1. cap. 21. num. 5. Suar. num. 11. Ugol. de simon. tab. 1. cap. 52. num. 5.*

Remanet tamen de cetero in vigore, et observantia dictum Tridentini decretum in hoc, ut gratis dispensationes matrimoniales dentur, seu applicantur a Commissariis per literas Apostolicas deputatis : nam in literis in forma commissaria praecipitur officiali dioecesano, idest Vicario generali, ut gratis expediat, quod si aliquid muneris, aut

praemii occasione dictae commissionis, seu expeditionis exigere, aut oblatum recipere temere praesumpserit, excommunicationis latae sententiae poena innodatus tandiu existat, donec per satisfactionem a Sede Apostolica absolutionis beneficium meruerit obtinere: et in literis, quae aliquando eidem Episcopo ad instantiam oratorum diriguntur ponitur clausula – et si munus, aut praemium quodcunque exegerit, aut oblatum receperit, ab exercitio jurisdictionis, et pontificalium, et a perceptione fructuum tandiu sit suspensus, donec a Sede Apostolica relaxationem per satisfactionem condignam meruerit obtinere – ut refert *Conrad. de dispens. lib. 7. c. 6. num. 9.*

Et in literis in forma pauperum concessis ob copulam propter infamiam avertendam, additur – ut in talis transgressionis eventu, absolutio, et dispensatio per ipsos facienda, sit nullius roboris, et momenti. –

Amplia primo, quod ob praedicta Commissarius nihil potest accipere, etiam pro examine testium, aut informationum, mercedis titulo, *Navarr. cons. ult. de rescript. Genuen. in praxi c. 25. num. 13.*

Amplia secundo, ut neque excusentur ratione consuetudinis, etiam immemorabilis, *Garzias numero 100. et 103.* quamvis alii contra dicant, valere consuetudinem, ut Vicarius accipiat scutum unum aureum pro dicto examine, et informatione: et ita tenet *Sanchez. lib. 8. dis. 35. num. 9. 10. et 11.* dicens illam prohibitionem intelligendam de muneribus, seu pretio dispensationis, non de mercede laboris: sed hic contra videtur, cum id usurpetur, reclamante, et contradicente Papa, et Sacra Congregatione, ut ait *Conrad. ibi num. 14.*

Limita, quod non est illicitum post expeditionem dispensationis aliquod munus sponte, et liberali animo oblatum in signum gratitudinis accipere, *Sanchez num. 14.* alia in hac materia vide apud *Sanchez. et Garziam ibidem.*

CAPUT XV.

Simonia super datis, vel promissis, pro gratia, vel justitia obtinenda in Curia Romana.

I. *Extravag. 1. de sentent. excommunic.* a Bonifacio Octavo lata est excommunicatio contra promittentes aliquod parvum, vel magnum, et contra promissionem acceptantes, (etiamsi talis promissio fiat sub verbis generalibus, et plene non expressis) et contra dantes, et recipientes parvum, vel magnum, et contra promissionem acceptantes, (etiamsi talis promissio fiat sub verbis generalibus, et plene non expressis) et contra dantes, et recipientes parvum, vel magnum pro aliqua justitia, sive gratia pro se, aut pro alio, quibuscunque modis apud Sedem Apostolicam obtinenda; et contra eos, qui sciverint aliquem de praedictis culpabilem, et intra triduum non revelaverint Papae, vel alicui, per quem ad Papam verbum fideliter referatur; et absolutio reservatur Papae; ita ut, nisi ex speciali Papae mandato absolutio dari praedictis non possit, nisi in articulo mortis, si ad Papam accessus haberi non possit; neque absolvantur, nisi prius quantum quis dederit, vel receperit, integraliter pauperibus largiatur; et

justitia, sive gratia taliter obtenta, nullius est roboris, vel momenti: et gratia, seu justitia sic obtenta scienter utentes, in eandem excommunicationem incurrunt, eodem modo reservatam.

Adverte, quod haec Extravagans non punit causas secundarias, scilicet cooperantes; quia eos non expressit, sed exprimuntur Constitutione sequenti: ita *Navarr. notab. 7. super Extrav. eudem.*

II. Greg. XIII. Bulla 24. vel 28. *Ab ipso*, Constitutionem praedictam cum suis censuris, et poenis omnibus innovavit, et extendit contra audentes aliquam ex tribus actionibus infra dicendis, ibi vetitis, committere: et contra dantes in illis, vel aliis supra in Bulla Bonifacii VIII. vetitis, auxilium, consilium, vel favorem: tres autem actiones a Gregorio vetitae sunt.

Prima, sordida nundinatio in conquirendis hac illac expeditionibus negotiorum gratiae, et justitiae apud Sedem Apostolicam, innitendo, seu fiduciam habendo in potentiorum suffragationibus: hoc autem ita explicant communiter Interpretes, ut incurrat in hanc Constitutionem quicumque pretium accipit, vel de eo paciscitur, ut sit mediator, seu procurator, seu sollicitator pro obtinenda gratia, vel justitia, si hoc pretium praetendat ratione favoris potentiorum, cui innititur: ita *Navarr. in hanc Extrav. num. 40. Molina disput. 92. §. Atqui, Filiucc. tract. 15. num. 129.* sed non placet; quia hoc jam erat prohibitum per *Extravag. Bonifacii*; itaque aestimo, per haec verba incurrere poenas istas eum, qui proficitur, seu exercitium facit procurandi expeditiones praedictas spe pretii consequendi, non ratione solius laboris, sed favoris, cui innititur, seu quo sperat, se obtenturum gratiam, seu justitiam; quia verbum *Nundinari*, significat exercitium emendi, vel vendendi, et hac illac conquirere similiter frequentiam importat; unde non requiritur hic pactum ullum iniri ad hanc actionem perficiendam, sed frequentia, et intentio prava.

Secunda actio, ambire donis, vel pollicitationibus, eos, quos putant gratia, idest favore praestare apud eos, qui facturi sunt gratiam, vel justitiam: unde incurrunt transgressores in hanc Constitutionem, etiamsi non obtineant intentum, neque is dona aut promissiones acceptet, quod significat verbum *Pollicitari*, ut *Filiucc. tract. 15. num. 129. Sanchez opusc. lib. 2. cap. 3. dub. 104. numero 50. in fin.*

Tertia, fingere, scilicet mentiendo, se potentiorum operam, seu industriam quaesivisse pretio, vel muneribus pro tali gratia, vel justitia obtinenda, ut ab oratore, seu litigatore remunerationem reportet, ut ait *Molina tom. 1. dis. 92. §. Tertia, Filiucc. num. 129. Navar. tract. de datis, et promissis, notab. 23. num. 42.*

Addit etiam Gregorius in eadem Bulla contra omnes supradictos poenas privationis omnium beneficiorum, et officiorum ecclesiasticorum, et secularium, et infamiae juris, et inhabilitatem ad hujusmodi, ipso facto incurrendas: impunitatem vero concedendam decernit suos complices revelantibus, stante delicto occulto.

Limitant multi hanc Constitutionem, ut procedat solum, quando agitur de justitia, vel gratia obtinenda apud Sedem Apostolicam via spiritualis

pontificiae potestatis; non autem si a Papa, vel ejus officialibus, quatenus Papa est Princeps temporalis: ita *Navarr. not. 18. vers. tertio*: *Molina vers. Jam vero*: contrarium tenent *Azor. par. 3. lib. 12. c. 24. quaest. 7. Filiuc. num. 139.* qui hanc ait probabiliorem, et tenet *Bonac. de censur. in partic. dis. 2. quaest. 3. punct. 31. num. 4.* qui hanc ait probabiliorem, et consentit *Ugolin. in c. 9. Bullae Coenae Domini in princ. num. 2. cum Tol.* et hanc veriore ait *Scortia in select. const. Theoremate 334. §. fin.* etenim procurare officia, pecuniam dando, seu munera intercessoribus, etiam de jure civili illicitum est, et dicitur crimen ambitus, (inferens poenam infamiae juris ipso facto) ut *leg. 1. ff. ad leg. Jul. de amb. Lucan tract. de fisco par. 2. num. 42. Salicet. in rub. Cod. ad leg. Jul. de amb. ibi de dante munera amico principis, seu domestico, et Boss. tit. de ambit. num. 1. et 6.* Non est autem crimen simoniae procurare pecunia aliquid temporale apud Sedem Apostolicam; ideoque recte dicta *Extrav. Bonif. non est posita sub titulo de simonia.*

Limita secundo, quod quamvis in *Constit. Bonifacii* puniantur dantes, vel promittentes parvum, vel magnum; tamen in casibus, quibus non sit proprie simonia, ut in casibus additis a Gregorio, saepe accidit, excusat parvitas materiae a poenis praefatis: est communis sententia, ut *Molina versic. Utrum, Navarr. notab. 3. in fine, et notab. 10. num. 20. Sanch. dub. 110. num. 4. loc. cit.*

Limita tertio, quod in casibus, quibus non sit proprie simonia super beneficiis, non invalidatur gratia, neque justitia ob pacta, seu data, ut supra, si aderat ignorantia inculcata, seu invincibilis, *Sanch. lib. 9. de matrim. disp. 32. num. 18. Bonac. de censur. partic. dis. 2. quaest. 3. punct. 31. in fin., et ratio est, quia haec irritatio est poenalis, ut dixi supra par. 1. c. 29., imo non sufficit ad poenas in casibus Constitutionis Gregorii ignorantia culpabilis, nisi sit affectata, ut *Navarr. num. 38. Scortia in select. Constit. theorema. 333. §. Ligat, propter verbum audentes, et Molina vers. Cum Gregor.**

Limita quarto, quod poenae contra non revelantes, non videntur esse in usu, ut *Bonac. num. 18. et facit, quod in simili dixi cap. 2.*

 Citatae Constit. Bonifac. VIII. et Greg. XIII. confirmatae fuerunt ab Alex. VII. Constit. Inter gravissimas. 2. Maii 1656. et majori distinctione declaratis casibus in ipsis contentis, ad alios novos extensae, in qua statuitur.

I. Quoad materiam, relatas Constitutiones, spirituales non tantum materias, verum etiam temporales, et mixtas complecti.

II. Quoad personas, gratiam, vel favorem concedentes, esse de omnibus intelligendum universim, sive sit Papa, sive minister aliquis, iudex, officialis, etiam Episcopus, et Cardinalis, et quaecunque alia persona cujuscunque dignitatis ecclesiasticae, vel secularis: item quoad personas, gratiam, et favorem impetrantes, neminem excipiendum, licet Papae conjunctum, et ad ipsum pertinentem, etiam laicum, si expeditio Romae obtinebitur, vel alibi, ubi moretur Romana Curia.

III. Mediatore comprehendendi mediatos, et immediatos cujuscunque gradus, et praeeminentiae, etiam in casibus, in quibus ad aliquem bonum finem datur, sive promittitur, sive accipitur, ces-

satque omnis mali suspicio, aut propter juris acquisitionem, aut illud (nondum habitum) acquirendum, aut propter res, quae arbitrio substant, et ad quas iudices, et ministri, nec de jure, neque celeriori, faciliorque expeditione tenentur.

IV. Omnia verba, aut signa prohiberi, etiam equivoca, quae apta quocunque modo sint, ut principalem afficiant, aut mediatorem quacunque obligatione justitiae, aut fidelitatis, etiam sub remunerationis, vel gratitudinis signo.

V. Eos comprehendendi, qui dant ad effectum impediendi, aut quocunque modo justitiam retardandi, aut gratiam, ex quo sive damnum, sive molestia, aut vexatio concurrentibus provenit: omnes comprehendendi mediatore mediatos, aut immediatos.

VI. Praefatas prohibitiones locum habere in gubernationum provisionibus, officiorum, et munerum etiam minorum; neque a Sedis Apostolicae ministris supradicta munera imponi posse pensionem, responsionem, et praestationem, aut alicujus generis onus; vel sibi, vel aliis, aliquam commodi, aut emolumenti portionem reservare.

VII. Non posse agentes, aut mediatore exigere pactum, aut promissionem a partibus, nec rem aliquam accipere praetextu, quod iudicium, ministrorum, officialium, aut magnatum operam, auctoritatem, vel officium pretio, vel muneribus, aut promissionibus hujusmodi comparaverint, seu quaesierint: et eos pariter comprehendendi, qui accipiunt sub titulo, quod adhibuerint, et applicaverint in recurrentium beneficium, cum juris proprii, et spei prejudicio, favorem, et gratiam, suis erga dominos praestitis servitiis acquisitam, et ipsis debitam.

VIII. Declaratur, scriptas poenas, atque prohibitiones locum habere, quamvis promissiones, pollicitationes, atque oblationes nec sint acceptatae, neve sit traditum id, quod fuit promissum, aut oblatum: et etiam in casu, quo res promissa, data, aut oblata mediate, vel immediate movere animum nequeat ad gratiae, aut petitaе justitiae concessionem: ac insuper prohibitas intelligi actiones, non tantum, quae legi naturali, et divinae, sed eas etiam, quae soli legi humanae, praefatisque Constitutionibus adversantur. Excipitur, quod sola esculenta, et poculenta dari, et accipi juxta morem Curiae possint, et curiales suam pacisci convenientem mercedem.

IX. Declaratur tandem, quod dictae Bullae, et poenae in ipsis contentae, dici nequeant abrogatae, nec derogatae ob scientiam, patientiam, aut Principis tolerantiam, nec ob diuturnius quodcunque temporis spatium, ipsis innovatis adversus quemcunque usum, aut contrarium usum: sublato dumtaxat, atque cassato articulo faciendae denunciationis delinquentium a Bonifacio praescriptae. Hactenus tenor *Constit. Alex. A Constitutione vero Innoc. XII. Sacerdotalem 29. Jan. 1699. qua confirmatur, et innovatur cit. Alex. Constit. declaratur ulterius, comprehendendi etiam omnes agentes, expeditores, procuratores, aliosque curiales, et quemcunque negotiorum gestorem, laicos, ecclesiasticos, et regulares, suorum etiam capitularum, et Ordinum procuratores, scribentes vel suis principalibus, aut correspondens libus notulas transmittentes, et ipsis quocunque modo insinuantes, etiam per interposi-*

tas personas, se pro impetranda justitia, vel gratia, aut post earundem impetrationem, munera dedisse, aut ea necessaria esse, sive animo revera munus dandi, sive simulandi id egerint: etiam sub praetextu redimendae injustae, et evidentis vexationis, aut quod salarium, seu honorarium ipsis datum, seu promissum, aut consuetum labori, ac diligentiae in negotio adhibitae minus respondeat: aut aliis quibuscunque praetextibus, in relata Alex. Constit. jam damnatis, aut forsitan in futurum pro excusatione allegandis: et etiam in adductis prohibitionibus comprehendendi casus, in quibus dictum, scriptum, aut insinuatum fuerit ante, vel post impetrationem gratiae, vel justitiae, quod pro eisdem impetrandis a specialibus Sedis Apostolicae extra Curiam delegatis, seu ab ordinariis ejus judicibus, aut a Nunciis Legatis, vel Vicelegatis tradita fuerint munera, vel ea in Curia necessaria esse pro eorum comparando favore, vel pro litteris commendatitiis apud ipsos obtinendis. Et pari modo subesse dictis poenis principales, et corresponsales ubique locorum, qui solvent, transmittent, aut mandabunt, ut solvatur, aut pecunia transmittatur ad dictum effectum dandi munera, vel eam solvendi ministris gratiae, vel justitiae in Curia, aut delegatis extra Curiam: quae poenae incurruntur, licet pecunia non fuerit transmissa, sed tantum notulis, epistolis, aut alias quomodolibet a principalibus in partibus petita, vel ab eisdem principalibus respective oblata.

Nota I. attento harum Constitutionum tenore, hodie corrigendam esse plurimorum Auctorum doctrinam, qui olim Bullas Bonif. et Greg. sunt commentati, ut Navarrus, Diana, Bonacina; cum aliter, atque sensu diverso fuerint opinati.

Nota II. pro praxi (praesupposito, quod non sit casus de simonia, de qua habenda est ratio juxta propria ejus principia) praefatas Bullas, cum sint de gratia, et justitia, quae apud Sedem Apostolicam obtinentur, non comprehendere Legatorum Curias, neque Nunciorum, aut aliorum ipsius ministrorum; dummodo ejusdem Sedis delegati extra Curiam non sint, ut dicitur in novissima Innocent. Const.

Nota III. ad poenas incurrendas satis esse, quamcunque accipere rem parvam, juxta textum Bonif. ibi -- seu aliquod parvum, vel magnum promittant -- et quamvis aequa valde videatur eorum doctrina, qui materiam requirunt sufficientem, ut ab ea accipientis animus ad petita gratiae, vel justitiae concessionem moveatur: cum tamen ab Alex. Bulla id in praesenti prohibitionem comprehendendi declaretur, hoc est dare, aut promittere etc. etiam tunc, cum res ad petiti concessionem movere animum nequeat, libentius amplector sententiam, quae ad poenas incurrendas, affirmat, satis esse eam materiae quantitatem, quae in furti materia, gravem inferat culpam, Bonac. tom. 3. disp. 2. quaest. 3. punct. 31. num. 3. licet etiam opinentur aliqui, eam ad furti rigorem non esse admettendam, sed dantis, et accipientis qualitate inspecta, latius arbitrium aliquod adhiberi posse. Vide Diam. coord. tom. 5. tract. 7. res. 54. qui nihilo tamen minus aliquas admittit illationes, juxta laudatae Bullae tenorem in praesens rejiciendas.

Nota IV. donationem, aut merae liberalitatis munus non prohiberi: verum in praxi id erit satis

difficile, ut ab omni purgetur vitio: cum hujusmodi (praecipue in excessu) liberalitates non habeantur in usu, et si in usu sunt, non levem suspicionem praeseferunt.

Nota V. non prohiberi aliquid dare, vel accipere post gratiae, vel justitiae impetrationem, cum in eis Constitutionibus id non exprimitur; ideoque ad casus haud expressos non sunt extendendae: dummodo tamen pactum, aut antecedens non intervenierit promissio, cujus executio post impetrationem differatur.

Nota VI. circa restitutionem rei acceptae in dd. Constit. praeeptam, hanc faciendam esse pauperibus, nec accipientem absolvi posse, nisi ea integre in effectu secuta: sicuti et nec dantem, qui itidem in pauperes datum erogare debet, antequam absolvatur, quoties sibi ab accipiente id restitutum fuerit, aut obtinere potest, ut sibi restituatur: Bonac. loco citato.

Nota VII. ignorantiam harum legum, aut poenarum excusare a peccato, et a censuris juxta communem doctrinam, quae in ignorantiae materia, praesertim in censuris, traditur. Vide Lezana tom. 2. v. Dare num. 41. ☞

CAPUT XVI.

Simonia super datis, et promissis, pro gratia, vel justitia obtinenda, de pecuniis, seu bonis communis, vel universitatum Status temporalis Ecclesiae Romanae.

Vide verb. Munera cap. 7.

CAPUT XVII.

Simonia super pensionibus ecclesiasticis.

Simonia super pensione clericali est peccatum mortale, Garz. par. 1. c. 5. num. 53. ut de communi Castropalao tom. 3. tract. 17. dis. 3. pun. 13. num. 8. sed nullas habet poenas a jure latae sententiae, nisi quando pactum super pensione est correspondentium cum dispositione de beneficio, id est quando pensio offertur, vel exigitur, ut medium, seu pretium pro beneficiis ecclesiastici consecutione, vel collatione, institutione, resignatione, praesentatione etc. Garz. ibi Ugolin. de simon. tab. 1. c. 26. §. 3. in fin. Navarr. cons. 52. 59. et 60. de simon. Burrat. decis. 469. num. 17. et dixi sup. c. 3. lim. 4. et c. 5. et verb. Gratia c. 7. vel quando datur aliquid, vel promittitur pro obtinenda pensione a Sede Apostolica, juxta ea, quae dixi supra c. 15. si tamen ea fiant sine scientia, et consensu Papae: imo omne pactum simoniacum ad consentiendum reservationi pensionis reddet gratiam subreptitiam, ut dixi verb. Gratia c. 8. et omne pactum simoniacum super pensione est nullum, ut dixi sup. c. 1.

Ex his inferitur solutio sequentium quaestionum.

Prima est, quando agitur de beneficii resignatione, et resignans ad favorem, petit sibi reservari certam pensionem: sed quia illud beneficium destitutum Curiae non est capax tantae pensionis, resignatarius rogat amicum, ut praestet consensum, quatenus a Papa pars illius pensionis super ipsius beneficio constituatur: quaeritur an hoc sit licitum.

Respondeo, quod si amicus iste consensum prae-

stet omnino gratis, et liberaliter, sine dubio licitum est, et frequenter admittitur a Sede Apostolica, *Navarr. cons. 60. de simon. num. 5. Paris. de resign. lib. 6. quaest. 2. num. 20.*

Si autem amicus ab initio gratis consentiat, sed post consensum praestitum resignatarius ex gratitudine cautionem illi praestaret indemnitate, ut quod ipse solvet, etiam eam pensionis partem, vel illi restituet, quidquid eo nomine solvet, hoc etiam licitum est pro utroque foro, ut *Navarr. loco cit. Rota decis. 301. num. 5. et 6. in collec. Farin. de contr. et crim. et in simili Paris. de resign. lib. 14. quaest. 7. num. 53. et est verum, etiamsi praecessissent verba generalia pollicitationis grati animi: nam secuto post consensum pacto, seu cautione de indemnitate, nulla inde potest desumi praesumptio, vel conjectura vitii simoniae, etiam pro foro externo, ut *Seraph. decis. 129. num. 9. et 10.**

Si vero resignatarius ante praestitum consensum ab amico, illi promitteret, eum servare indemnem, ut supra; aliqui dicunt, hoc licitum, et carere vitio simoniae: ita ab Officialibus Sacrae Poenitentiariae fuisse responsum ait *P. a Costa in addit. ad Navarr. cons. 60. de Simon.* quia cum hoc pactum communiter fiat, et non lateat Pontificem, utique admittendo hujusmodi consensus, consentire Pontifex censetur.

☞ *Non ita certe respondissent hodierni Officiales.* ☞

Adde, quod cum haec conventio de indemnitate fiat inter resignarium, et illum tertium, qui consensum praestat pensionis constitutioni, et non praecise, et formaliter tanquam mediator, ut resignatio fiat, sed indifferenter, non videtur inficere resignationem; et quia pactum indemnitate videtur causa remota: unde non videtur afficere resignationem; ut in simili *Sylves. verb. Simon. quaest. 8. dic. 5. vers. Adde tertio, Guil. Andrian. Angel. Armilla, et Vasc. apud Sanch. in opusc. lib. 2. c. 3. dub. 26. num. 3. 6. et 7. item, quia quando tertio cooperanti nobis ad beneficium obtinendum, damus aliquid ratione damni emergentis, quod patitur occasione talis cooperationis, non censetur simonia: ut in simili *Sylves. ver. Simonia q. 8. vers. Secundo, Azor. tom. 3. lib. 12. c. 4. quaest. 2. vers. Quæres. Ugol. tab. 1. c. 36. §. 3. num. 4. de simon. Suarez tom. 1. de Relig. tract. de simon. c. 53. n. 17.**

Tamen contrariam sententiam, quod hoc pactum antecedens consensum, sit illicitum, et reddat resignationem ipsam, et reservationem pensionis simoniacam, et nullam, et inducat poenas simoniae, tenet *Navarr. dict. cons. 60. de simon. Garz. p. 1. c. 5. num. 61. cum Paris. et Vegā:* quia hoc nihil aliud videtur, quam emere, et vendere pensionem, tanquam medium ad beneficium obtinendum: et quamvis tale pactum aliquando in Dataria fuerit admissum, tamen propter citatum cons. *Navarr.* nunc non admittitur, sed rejici tanquam simoniacum mandavit S. D. N. Urbanus VIII. volens consensum praefatum omnino simpliciter, et gratuito praestari; unde hodie haec secunda sententia est certa: immo ipse a Costa in manuscriptis excipit suam doctrinam, si iuramentum esset praestitum, quod nullum fuisset vitium simoniae, quod solet praestari: possent tamen evitari poenae, et nullitas rescindendo pactum hujusmodi, re integra, ut *Na-*

varr. ibidem num. 4. idest antequam ratione dicti pacti indemnitate quidquam fuerit solutum.

Secunda quaestio est circa pactum de pensione extinguenda certo pretio, sine licentia Papae initum, an inducat poenas simoniae? et respondeo, si pactum sit, ut medium ad consecutionem beneficii, scilicet antecedens resignationem, tunc habent locum omnes poenae simoniae super beneficiis: si vero fiat pactum sine licentia Papae ex intervallo post resignationem admissam; primo quidem pactum est nullum, quoad hoc, ut nihilominus etiam pensionarius teneatur officium recitare, sub obligatione restituendi de proprio, *Bonac. tract. de simon. quaest. 4. §. 13. num. 13. cum Suar. et aliis, Rota part. 1. divers. decis. 454. num. 7. Buratt. decis. 469. n. 17.* Adde, quod pensionarius tenebitur restituere pretium extinctionis, seu compensare pro rata cum pensionibus, et deinceps poterit ulteriores pensiones, extinctione irrita existente, ita *Beya, Wival. Henriq. Navarr. apud Sanch. opusc. lib. 2. cap. 3. dub. 46. num. 4.* alii tamen dicunt, extinctionem pro foro conscientiae validam remanere, si fuerit pretium solutum, salva obligatione officii recitandi, ut supra, ita *Sanch. ibi, et Garzias par. 1. c. 5. num. 24.* verum prior sententia est communis, et praxi recepta, *Garzias num. 20.* et paciscentes possunt puniri, tanquam simoniaci poena arbitraria, *Ugolin. de simon. c. 28. §. 3. num. 8. Buratt. d. decis. 469. num. 17.* illud est certum, hoc casu non incurri excommunicationem, *Garzias num. 20. Buratt. ibi:* item verum est, licere fructus pensionis ad vitam vendere certo pretio, manente jure directo, seu titulo pensionis, cum obligatione officii recitandi, sub obligatione restituendi, ut supra ita *Garzias num. 29. Less. c. 35. num. 122. Bonacina. loco cit. num. 13. Layman de simon. num. 47.* sed ista constitutio procuratoris ad exigendos fructus pensionis, vita pensionarii durante, etiam in solutionem debiti facta, non impedit, quo minus possit pensionarius libere pensionem extinguere, *Rota recent. par. 1. decis. 129.*

Item nota, quod haec extinctio, seu cassatio pensionis solum requirit consensum partium, et auctoritatem Papae, et solam resignaturam, sine expeditione litterarum: *Rota par. 2. recent. dec. 327.*

Tertia quaestio est de liberali, et gratuita reductione pensionis ad minorem quantitatem, cum clausulis extinctivis ulterioris summae, seu cum pacto de non petendo ultra quantitatem reductam, an subsistat sine beneplacito Apostolico? respondeatur, subsistere, nam et sine beneplacito Apostolico in totam cassari pensio, et remitti potest gratis, *Rota par. 1. divers. decis. 454. num. 7. Buratt. decis. 469. num. 1. et decis. 528. n. 2. et 3.* sed si inter gravatum, et pensionarium ulterius in continenti conventum esset, ut retardata solutione residui dictae pensionis, scilicet partis non extinctae, ultra terminum in litteris praestitutum, ver. gratia ultra semestre, vel ultra annum, aut biennium, reductio, seu diminutio praedicta eo ipso sit nulla, et nullius valoris; hujusmodi conventio, et ipsa reductio pensionis absque beneplacito Apostolico facta in totum corrueret, et ratione individuitatis, seu correspectivitatis pactorum utile per inutile vitaretur; quia pensio pro ea parte semel extincta per reductionem, seu pactum de non petendo, non

potest ob moram, seu conditionem reductionis resolutivam privatorum voluntate reviviscere, nisi Apostolicus accedat assensus; et consequenter ipsa quoque reductio, seu pactum de non petendo antecedens vitatur; quia reductio non censetur facta, nisi sub tali conditione, quae ut supponitur valide apponi non potuit: ita *Rota dicit, decis. Buratti 469. num. 2. et seq.*, si autem ex intervallo praedicta conditio, seu pactum de petenda integra pensione esset adjectum, ipsa adjectio, seu pactum hoc posterius vitaretur, non autem vitaret praecedens pactum de non petendo, idest reductionem, ut *Rota ibi.*

☞ *In Constit. Bened. XIV.* In sublimi 29. Augusti 1741. *pacta cassationis pensionis contemporanea resignationi damnantur, et annullantur tanquam simoniaca, per haec verba §. 3.* — statuimus, et declaramus, omnia huiusmodi pacta, et conventiones pro cassatione, seu abolitione pensionum per anticipatas, seu anticipandas solutiones contemporaneae ad resignationes beneficiorum cum reservatione pensionis, per quascunque personas, quavis dignitate, honore, ac praeeminentia insignitas inita, tamquam a Sac. Canonibus, et Apostol. Constitutionibus improbata, et simoniacam labem redolentia, nulla, cassa, ac irrita; et omnes cassationes, abolitiones, et extinctiones pensionum huiusmodi, quas in posterum intra sex menses, a die captae possessionis beneficii per resignatarium, computandos, fieri contigerit, etiamsi nullum praecedens pactum intervenisse inter partes probari possit, et cassatio praedicta secuta sit vigore supplicationis manu nostra, vel Romani Pontificis pro tempore signatae, quam nullatenus tamquam per subreptionem, et fraudes obtentam, neque in iudicio, neque extra ad ullum effectum eis suffragari volumus, irritas, nullas, et inanes esse, ac omnibus viribus, ac effectu vacuas, et quatenus opus sit, motu etc. ... damnamus, revocamus, annullamus, cassamus, et abolemus: et insuper tam resignantem, quam resignatarium ab omni jure beneficii decidisse, eosque ipso facto, absque ulla declaratione, vel iudicis sententia, privatos, et ad alia obtinenda inhabiles esse, ac fore; et a quocunque beneficium huiusmodi, tamquam de jure, et de facto vacans, impetrari posse: et praeterea resignantem ad restituendas pecunias pro cassatione pensionis huiusmodi indebite, et simoniace perceptas, quae arbitrio Ordinarii erunt piis locis applicandae, vel pauperibus personis distribuendae, sub peccato gravi teneri, et ecclesiasticis remediis, ac poenis, si renuat, ipso jure absque alia sententia, et declaratione cogi posse, motu ... decernimus, et declaramus.

§. 4. Et quoniam etc. ... ut omnis aditus fraudibus, et dolis ... quoad fieri potest, intercludatur, volumus, praecipimus, et declaramus, sub hac nostra voluntate, constitutione, et dispositione comprehendendi omnes et singulas cessiones, seu translationes in ipsum resignatarium, aut in aliam personam, commodi, seu utilitatis percipiendi fructus pensionum huiusmodi; necnon alias quascunque cessiones, translationes, resignationes, extinctiones, abolitiones, quovis modo, titulo, nomine, colore, et auctoritate per anticipatas solutiones, seu repraesentata pecunia, factas intra dictum tempus sex mensium, et etiam ultra id temporis spatium, dummo-

do reprobum illud, et detestabile pactum praecessisse constiterit. — ☞

CAPUT XVIII.

Simonia super jurisdictione spirituali.

I. In c. 2. *ne Praelati vices suas etc.* Episcopus, seu Praelatus, vendens, seu pretio accepto, concedens alicui exercitium suae episcopalis jurisdictionis, conferendi hoc officium potestatem amittat, et emptor talis officii eodem privetur, et idem statuitur, seu confirmatur c. 2. et 3. eod. tit. et c. *Ad nostram de simonia* prohibetur Praelatis, ne pro vicariatu pecuniam exigant: et c. *Consulere de simon.* si quis per pecuniam ecclesiasticarum rerum administrationem obtinere voluerit, simoniam committit; et tam dans, quam recipiens ab illa Ecclesia juste excluduntur.

Amplia, ut etiam simonia sit, ut supra, prohibita, si Episcopus Vicarium deputet cum pacto, ut pars emolumentorum vicariae ipsi Episcopo reservetur, vel ut Vicarius minori solito stipendio contentus sit, ita *Azor. tom. 3. lib. 12. c. 14. q. 1. §. Sed cur, Barbosa in d. c. 1. Ne Praelati:* secus tamen est in paroco, qui petenti concedit licentiam ministrandi aliquod Sacramentum in parochia sua; quia potest reservare sibi emolumentum illius actus, *Suar. de simonia c. 24. num. 42. Ugolin. de simon. tab. 1, c. 36. num. 4.*

Amplia secundo, quod iste contractus venditionis spiritualis jurisdictionis, est ipso jure nullus, ut probatur d. c. *Consulere*, et notat *Navarr. cap. 23. num. 111. §. Ad decimum tertium:* et tenetur emptor sub peccato mortali illud officium emptum dimittere, *Navarr. ibi:*

Limita, quod illa poena, qua punitur Episcopus, seu Praelatus, vendens jurisdictionem, seu vicariam, scilicet, ut amittat potestatem de cetero tale officium conferendi, non est latae sententiae, sed ferendae; quia verbum amittat, est futuri temporis: et haec est magis communis sententia, ut testatur *Tiraquel. in l. Si unquam, verb. Revertatur n. 154.* quidquid dicat *Barbos. in d. cap. Ne Praelati vices suas.*

Limita, quod ex praedicta simonia nulla incurritur excommunicatio, neque privatio officiorum ipso facto: *Navarr. loco citato.*

CAPUT I.

Societatis Jesu Institutum impugnantes, vel mutari procurantes.

Ex Bulla Gregorii XIII. 89. *Ascendente Domino*, §. 24. impugnantes Institutum, seu constitutiones Societatis Jesu, incurrunt excommunicationem Papae reservatam, et inhabilitatem ad officia, et beneficia secularia, et regularia.

Ex Bulla Gregorii XIV. *Ecclesiae Catholicae* §. 20. regulares personae, etiam ejusdem Societatis, Institutum praedictum, aut constitutiones impugnantes, aut mutari, aut alterari procurantes, aut aliter, quam Summo Pontifici, aut generali Praeposito, vel congregationis ejusdem Societatis proponentes mutanda, scienter, seu ex praesumptione,

incurrunt excommunicationem, inhabilitatem ad omnia officia, et dignitates, et privationem vocis activae, et sunt Papae reservatae.

De his vide *Roder. quaest. regul. 1. art. 5. tom. 1. Filiuc. tract. 3. num. 146. Cherubin. in compen. super Bulla Gregorii XIV. supradicta, Mirand. tom. 1. quaest. 10. art. 3. Bonac. de censur. particul. disp. 2. quaest. 3. pun. 35. Coninch. tom. de virt. disp. 29. num. 223.*

CAPUT II.

Societatis Jesu tam professi, et coadjutores formati, quam qui post absolutum probationis biennium tria substantialia vota, etiam simplicia, emisierunt, absque expressa licentia ab eadem Societate discedentes.

Ex Constit. Greg. XIII. Ascendente Domino 8. Kal. Jun. 1584. eo ipso incurrunt apostasiae, et excommunicationis poenas; a quibus absolvi nequeunt, nisi a Papa, vel a dictae Societatis generali Praeposito, etiamsi exirent -- praetextu melioris frugis, et transitus ad alium quemcumque Ordinem (Cartusianum dumtaxat excepto) -- ut §. 14. cit. Constit. et ut disponitur §. 22. ante hujusmodi absolutionem, et a Societate dimissionem, matrimonium contrahere nequeunt: quinimo ad illud contrahendum inhabiles redduntur: quod si contraxerint nullum, et irritum declaratur.

Nota hic obiter quoad ejectos a Societate, ex Constit. Bened. XIII. Injuncti 14. Jun. 1728. Societatem Jesu non teneri, nec obligatam esse ad ullam subministrationem, sive congruae sustentationis, sive alimentorum, sive alio quocunque titulo, et causa illis faciendam, qui post biennium probationis, et emissionis votorum simplicium, extra dictam Societatem a suis superioribus ejiciuntur, tametsi, dum in ea permanebant, ad sacros, etiam Presbyteratus, Ordines sine beneficio ecclesiastico, ac patrimonio, et ad titulum religiosae paupertatis promoti fuerint.

CAPUT III.

Societates illicitae.

Vide Conventicula.

CAPUT I.

Sodomia.

Sodomiae crimen committens, ipso facto afficitur juris infamia, ante sententiam condemnatoriam, aut aliam notorietatem, ut l. Prima, §. Removet, ff. de posth. ibi glos. notat, verbo Passus, et leg. Cum vir nubit, Cod. ad legem Jul. de adulter. ibi glos. notat, verbo Infames: est communis sententia, ut apud Farinac. quaest. 148. num. 11. Barbosa. allegat. 44. num. 8. unde infamis de jure civili, est etiam infamis de jure canonico, Garzias part. 7. c. 8. num. 11. sed aliqui dicunt, non ligare hanc poenam pro foro conscientiae, imo neque pro foro externo ante sententiam declaratoriam, ut

de communi testatur Jason in l. Si quis major, C. de transact. alii dicunt, sufficere delicti publicitatem: ita Sanchez opusculorum lib. 6. c. 3. dub. 6. num. 12. sed magis communis ait, requiri, et sufficere notorietatem juris, aut facti: ita de communi Toletus lib. 1. c. 74. in fine, et dixi par. 1. c. 33. Et quidem, posita hujusmodi notorietate, ex alio etiam capite fit infamis; quia est crimen enormissimum, depositione dignum, imo et degradatione, et traditione Curiae seculari, ut c. Clerici de excess. Praelat. unde notorium existens, notat juris infamia, secundum magis communem, ut communem testatur Toletus lib. 1. c. 74. Sayr. lib. 7. cap. 12. num. 12. et 24. ubi in terminis de sodomia, et plurimos allegat Garzias par. 11. c. 3. num. 110.

Amplia, quod etiam impubes, rationis usum adeptus, incurrit hanc poenam, licet poenam ordinariam minor aetas etiam minui faciat, tanquam causa minuens culpam: ita Abb. in consil. 22. n. 2. vers. Non obstat minoritas, lib. 1. Molina disp. 9. num. 20. tract. 4.

Consequenter ergo sodomiae causa infamis effectus, est irregularis, ut Quaranta, verbo Sodomia, in explicatione Bullae Pii V. limit. 1. Tolet. loco citato, Majol. lib. 5. c. 43. num. 1. sed requiritur, ut dixi publicitas, vel notorietas: ita Ugo lin. de irregular. c. 43. §. 2. vers. Quare contrariam, Tolet. loc. cit. Quaranta loc. cit. in addit. limit. 1. et Garzias par. 11. c. 10. num. 194. Diana resol. 21. tract. 3. miscell. tom. 1.

Addunt multi, sodomitam clericum, etiam occultum, esse ipso jure suspensum, ut etiam poenitentia peracta, si celebret, fiat irregularis: et hanc tenet, et communem dicit Farinac. quaest. 148. num. 27. cum multis, et communem testatur Garzias par. 11. c. 10. n. 194. sed contraria opinio est magis communis, ut constat ex allegatis per Garziam ibi num. 195. quibus adde Suarez disp. 31. sect. 4. num. 20. tract. de irregul. Sayr. lib. 7. c. 12. num. 22. Diana resol. 69. miscell. 3. cum ibi allegatis.

Ex Bulla autem Pii V. 72. Horrendum, omnes sacerdotes, et alii clerici seculares, vel regulares cujuscunque gradus, et dignitatis, tam dirum nefas exercentes, ipso facto sunt privati omni privilegio clericali, omnique officio, et dignitate, et beneficio ecclesiastico, et per judicem ecclesiasticum degradati, tradendi sunt Curiae seculari puniendi.

Limita primo, quod loquitur de exercentibus; unde requiritur consuetudo, seu frequentia, Barbosa in d. cap. Clerici, de excess. Praelat. Garzias par. 11. c. 10. num. 198. est tamen verum, quod etiam per unum actum possunt, et debent degradari, et tradi Curiae seculari puniendi, per dict. c. Clerici, et ita Farinac. quaest. 148. num. 30.

Hoc etiam verum est ex prima Constitutione ejusdem Pontificis Cum primum 1. Apr. 1566. cum enim §. 11. sic disponatur -- Si quis crimen nefandum... perpetraverit, Curiae seculari puniendus tradatur: et si clericus fuerit, omnibus ordinibus degradatus, simili poena subjiaciatur -- clare patet, ad hanc poenam incurrendam corporalem, nempe per Curiam secularem infligendam, non requiri frequentiam actuum, cum sufficiat, sodomiam perpetrasse.

Limita secundo, quod poena privationis privilegii clericalis ex dicta Bulla illata, non ligat ante sententiam declaratoriam iudicis ecclesiastici, ut in simili dixi verbo *Assassinium*: et ita in terminis *Diana resol.* 51. tract. 2. de immun. tom. 1. ubi plures allegat: neque enim est ista poena privationis censura aliqua, seu suspensio, ut quidam putant, neque irregularitas, sed pura poena privativa, seu depositio verbalis latae sententiae, ut *Filiuc. tr.* 17. n. 126. *Suar. de cens. dis.* 31. sect. 4. num. 22. *Quaranta dicta lim. prima, Avila par.* 4. disp. 5. dub. 3. *Diana resol.* 21. et 67. tract. 3. miscell. tom. 1.

Sodomiae reus efficitur ipso jure intestabilis, ut testamentum ejus nullum sit: ita de communi *Farinac. quaest.* 148. num. 16. et 17. requiritur tamen sententia, saltem declaratoria criminis, ut *Farinac. ibi.*

CAPUT I.

Solicitantes ad turpia in confessionibus sacramentalibus confessarii, et sacerdotes.

Incurrunt poenas inflictas a Gregorio XV. Const. Universi Dominici 30. Aug. 1622. confirmatoria, et ampliatoria Constit. Pii IV. Cum sicut 16. Apr. 1561. editae contra eosdem solicitantes mulieres in actu confessionis in Regnis Hispaniarum, quas poenas Gregorius extendit ad casus sollicitationis cujuscunque personae, et pro toto Terrarum Orbe, cujus Constitutionis tenor refertur, confirmatur, et ampliatur a Bened. XIV. Constit. Sacramentum poenitentiae 1. Jun. 1741. ut sequitur. §. 1. Dudum quidem a fel. record. Gregorio Papa XV. Praedecessore Nostro, per suas Literas in forma Brevium sub datum Romae apud Sanctam Mariam Majorem die xxx. Augusti mdcxxii. Pontificatus sui anno secundo, sapienter provisum fuit contra quoscunque sacerdotes, audiendis confessionibus deputatos, ad turpia, et inhonesta solicitantes; et deinceps successivis temporibus, ad earum Literarum interpretationem, ac declarationem, plura subinde a Congregatione Venerabilium Fratrum Nostorum Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium adversus haereticam pravitatem generalium Inquisitorum sub die xi. mensis Februarii Anni Domini mdclxi. prodierunt decreta, et a rec. mem. Alexandro PP. VII. pariter Praedecessore Nostro, in Congregatione Generali Sanctae Romanae Universalis Inquisitionis die xxiv. Septemb. mdclxv. coram eo habita, inter alias ab evangelica veritate, et Sanctorum Patrum doctrina alienas, et dissonas propositiones, sexta videlicet, et septima, huc revocandae, damnatae, et prohibitae fuerunt; Nos itaque mature perpendentes, quanti momenti sit ad aeternam animarum salutem ea ubique exacte observari, et quanti ad infirmas oves curandas, et decorem Sanctae Ecclesiae Dei retinendum intersit, ne aliqui sacerdotes poenitentiae Sacramento nefarie abutentes, poenitentibus pro curatione vulnus, pro pane lapidem, pro pisce serpentem, pro medicina venenum porrigant, sed animo secum recolentes, se a Christo Domino praesides, et iudices animarum constitutos, ea sanctitate, quae sublimitati, dignitati muneris convenit, tam venerandum Sacramentum administrent: motu proprio, et ex certa scientia, ac matura deliberatione No-

stra, praefatas Literas hujusmodi, ac omnia, et singula decreta praedicta, ad illarum interpretationem, et declarationem emanata, Apostolica auctoritate tenore praesentium probamus, et confirmamus, illisque omnibus, et singulis inviolabilis Apostolicae firmitatis robur adjicimus; atque etiam, quatenus opus sit, denuo committimus, et mandamus omnibus haereticae pravitatis Inquisitoribus, et locorum Ordinariis omnium Regnorum, Provinciarum, Civitatum, Dominiorum, et locorum universi Orbis christiani, in suis respective dioecesis, ut diligenter, omnique humano respectu postposito, inquirant, et procedant contra omnes, et singulos sacerdotes, tam seculares, quam regulares, quomodolibet exemptos, ac Sedi Apostolicae immediate subjectos, quorumcunque Ordinum, institutorum, societatum, et congregationum, et cujuscunque dignitatis, et praesentiae, aut quovis privilegio, et indulto munitos, qui aliquem poenitentem, quaecunque persona illa sit, vel in actu sacramentalis confessionis, vel ante, vel immediate post confessionem, vel occasione, aut praetextu confessionis, vel etiam extra occasionem confessionis in confessionali, sive in alio loco, ad confessiones audiendas destinato, aut electo, cum simulatione audiendi ibidem confessionem, ad inhonesta et turpia solicitare, vel provocare, sive verbis, sive signis, sive nutibus, sive tactu, sive per scripturam, aut tunc, aut post legendam, tentaverint, aut cum eis illicitos, et inhonestos sermones, vel tractatus temerario ausu habuerint; et quas in aliquo ex hujusmodi nefariis excessibus culpabiles repereint, in eos pro criminum qualitate, et circumstantiis severe animadvertant per condignas poenas, juxta memoratam Gregorii Praedecessoris Nostri Constitutionem, quam hic de verbo ad verbum pro inserta haberi volumus: dantes etiam, si opus sit, et rursus concedentes facultatem, ne delictum tam enorme, et Ecclesiae Dei injuriosum remaneat, ob praebitionum defectum, impunitum, jam alias in praefata Constitutione tributam, procedendi cum testibus, etiam singularibus, dummodo praesumptiones, inducia, et alia adminicula concurrant.

§. 2. Meminerint praeterea omnes, et singuli sacerdotes, ad confessiones audiendas constituti, teneri se, ac obligari suos poenitentes, quos noverint fuisse ab aliis, ut supra, solicitatos, sedulo monere juxta occurrentium casuum circumstantias, de obligatione denunciandi Inquisitoribus, sive locorum Ordinariis praedictis, personam, quae sollicitationem commiserit, etiamsi sacerdos sit, qui jurisdictione ad absolutionem valide impertinendam careat, aut sollicitatio inter confessarium, et poenitentem mutua fuerit, sive sollicitationi poenitens consenserit, sive consensum minime praestiterit, vel longum tempus post ipsam sollicitationem jam effluerit, aut sollicitatio a confessario, non pro se ipso, sed pro alia persona peracta fuerit. Caveant insuper diligenter confessarii, ne poenitentibus, quos noverint jam ab alio solicitatos, sacramentalem absolutionem impertiant, nisi prius denunciationem praedictam ad effectum perducen-tes, delinquentem indicaverint competenti iudici, vel saltem se, cum primum poterunt, delaturos, spondeant, ac promittant.

§. 3. Et quoniam improbi quidam homines reperiuntur, qui vel odio, vel ira, vel alia indigna causa commoti, vel aliorum impiis suasionibus, aut promissis, aut blanditiis, aut minis, aut alio quovis modo incitati, tremendo Dei judicio posthabito, et Ecclesiae auctoritate contempta, innoxios sacerdotes apud ecclesiasticos iudices falso sollicitationis insimulant: ut igitur tam nefaria audacia, et tam detestabile facinus metu magnitudinis poenae coerceatur, quaecunque persona, quae execrabili huiusmodi flagitio se inquinaverit, vel per se ipsam innocentes confessarios impie calumniando, vel scelerate procurando, ut id ab aliis fiat, a quocunque sacerdote, quovis privilegio, auctoritate, et dignitate munito, praeterquam a Nobis, Nostrisque Successoribus, nisi in fine vitae, excepto mortis articulo, spe absolutionis obtinendae, quam Nobis, et Successoribus praedictis reservamus, perpetuo careat.

Ut facilius in hac Constitutione sancita intelligantur, dignoscanturque casus, in quibus confessarii rei sint sollicitationis, ac poenitentes ad eorum denunciationem obstringuntur, transcribere hic juvat Notas, quas clarissimus vir Philippus de Carboneano, nunc meritissimus Provincialis in romana Provincia Ordinis Minorum regularis observantiae, adjecit post hanc Constitutionem in suis accessionibus ad Theologiam moralem universam Pauli Gabrielis Antoine Societ. Jesu editionis Romanae 1757. part. II. pag. 241. et seqq.

N O T A E

1. In hac Constit. num. 1. approbantur, et confirmantur, cum aliorum Romanorum Pontificum Literae, tum etiam et singula decreta ad illarum interpretationem, et declarationem emanata.

2. Confessarios vero, poenitentes ad inhonesta sollicitantes Inquisitoribus haereticae pravitatis, tamquam haereseos suspectos, denunciandos esse, statuere Paulus IV. 16. Apr. 1561. Pius IV. 6. Apr. 1564. Clem. VIII. 3. Decem. 1592., et Paulus V. 1608. Horum vero Pontificum Constit. quae pro Regnis dumtaxat Hispaniae, Portugalliae, et Algarbiorum editae fuerunt, Gregorius XV. ea, quae incipit *Universi Dominici Gregis*, ad fideles omnes extendit, atque ampliavit; quippe constituit, denunciare quoque oportere sacerdotes, qui sive in confessionali, sive in loco ad confessiones audiendas destinato, confessionem simulantes, ad inhonesta sollicitaverint, sive inhonestos sermones habuerint, vel turpia tractaverint; praecepitque, ut confessarii, poenitentes de denunciandi obligatione monerent.

3. Decreta supremæ Inquisitionis, quae Benedictina Constitutione confirmantur, et quae regulas certas exhibent pro solvendis in huiusmodi materia casibus, referuntur a Laurentio Cozza in dubiis selectis circa sollicitationem: is itaque pagina 19. ait, Paulum V. sub die 29. Novemb. 1612. declarasse, quod etiam ex vi Constitutionis Pii IV. comprehenderentur sollicitantes masculos: et ita rescripsisse Cardinalem Mellinum an. 1613. sub die 28. Feb. ad Petrum Castillo, Inquisitorem Generalem Lusitaniae. Pag. 40. in Cong. Generali supremæ Inquisitionis, die 11. Feb. 1661. declaratam fuisse improbabilem opinionem, quae asserit, denunciandum non esse confessarium, qui chartam ad venerem provocantem mulieri, domi legendam tradi-

derit. Pag. 62. in eadem Congregatione improbatam fuisse opinionem, quae ab onere denunciandi poenitentem eximit, si cum confessario convenerit in simulatione confessionis, ut liberius de rebus inhonestis tractarent. Pag. 65. ex decreto ejusdem Cong. 25. Jul. 1624. mulierem, quae sollicitanti sacerdoti consenserit, non teneri in denunciatione ad consensum suum aperiendum; teneri tamen ad denunciandum, etiamsi ipsa prius sollicitaverit, et ad consensum ipsa traxerit confessarium. Pag. 32. die 21. Feb. 1661. improbatam fuisse opinionem illorum, qui contendebant, non esse denunciandos sacerdotes, qui propter alterius sollicitationem abjuraverint. Pag. 174. decisum fuisse 17. Nov. 1624. confessarios sollicitantes non esse cogendos ad denunciandos seipsos: iis addimus sequens Pauli V. decretum 10. Jul. 1614. in generali Cong. S. R. Inq. habita in Palatio Apostolico coram SS. D. N. D. Paulo divina providentia Papa V. etc. facta relatione, quod mulii confessarii tractant cum mulieribus in confessionali, extra occasionem confessionis, de rebus inhonestis; SS. decrevit, ut contra huiusmodi confessarios procedatur in Sancto Officio: et aliud coram Alex. VII. 8. Jul. 1660. quo decernitur, teneri poenitentem ad denunciandum, etiamsi nulla fraterna correctio, vel alia monitio praemissa fuerit: atque etiam illud, quo 26. Jul. 1628. definitum fuit, mulierem sollicitatam teneri ad denunciandum, etiamsi sponte sciret, sollicitantem comparuisse: rursus die 22. Jan. 1727. Sacri Cong. S. Offic. respondens dubiis propositis a P. Carolo Josepho Spediae praefecto missionum in America, decrevit mulieres sollicitatas non teneri ad denunciationem, si ministri Inquisitionis, et Vicarii Episcopi in longinquis regionibus degentes, sive gravi incommodo adiri nequeant. Die 11. Maii 1707. eadem Sac. Cong. ait, puella sollicitata, in simplicitate constituta, et absque notitia inhonestatis, tenetur denunciare confessarium sollicitantem, postquam compos effecta fuerit, et notitiam praeteritae sollicitationis acquisierit.

Denique fer. 5. die 5. Aug. 1745. -- in generali Cong. San. Romanae, et universalis Inquisitionis, habita in Palatio Apostolico Quirinali coram SS. D. N. Bened. Divina providentia Papa XIV. et Eminentis. ac Reverendis. DD. S. R. E. Cardinalibus adversus haeticam pravitatem Inquisitoribus generalibus, a S. Sede Apostolica, specialiter deputatis, -- Sanctissimus D. N. sollicite animadvertens, quam grave sit delictum illorum perditorum hominum, qui sacrosanctae Missae sacrificio, ac salutaris poenitentiae Sacramento ad animarum reparationem a Christo Domino institutis, in illarum perniciem, et damnationem abutuntur, decrevit, quod in posterum sacerdotes tam seculares, quam regulares cujuscunque Ordinis, instituti, Congregationis, et Societatis, etiam de necessitate exprimendae, vel in actu sacramentalis confessionis, sive illius occasione, aut praetextu, ad turpia sollicitantes, vel sacrificio Missae abutentes ad sortilegia, praeter poenas a jure, et Apostolicis Constitutionibus, ac signanter san. mem. Sixti V. et Gregorii XV. contra eosdem inflictas, perpetuam etiam inhabilitatem incurrant ad praefati sacrificii celebrationem; quodque ejusmodi decretum significetur singulis cujuscunque Ordinis superioribus, ac praepositis, ad

hoc, ut de illo, sicuti et de praedictis, aliisque Summorum Pontificum Constitutionibus, juxta praescriptum in generali decreto supremae Inquisitionis die 15. Decemb. 1633. semel saltem in anno, idest feria sexta post octavam Assumptionis B. M. Virginis in publica mensa, vel in capitulo, ad hoc specialiter convocato; ac insuper in quocunque generali, vel provinciali capitulo, vel alio quovis nomine nuncupato capitulari congressu, suos subditos, ac religiosos commonendos curent. ejusdemque commonitionis coram suprema Congregatione juratum testimonium exhibeant. --

4. Constitutiones hae contra solicitantes in confessione editae in singulas nationes universim vires suas extendunt, ac latinos, aequae ac graecos sua amplitudine comprehendunt, Constit. *Etsi Pastoralis*.

5. Hae sunt propositiones ab Alex. VII. 24. Septemb. 1665. damnatae. *I. Confessarius, qui in sacramentali confessione tribuit poenitenti chartam, postea legendam, in qua ad venerem incitat, non censetur sollicitasse in confessione, ac proinde non est denunciandus. II. Modus evadendae obligationis denunciandae sollicitationis est, si sollicitatus confiteatur cum sollicitante, hic potest ipsum absolvere, absque onere denunciandi.*

6. Atque haec sunt, ex quibus certae, tutaeque regulae sunt deducendae, quibus indicatur, qui denunciandi sint, quas ob causas, quando, et quare ratione denunciare oporteat: esto itaque.

Prima regula. *Denunciandi sunt omnes, et singuli sacerdotes, sive absolventi jurisdictione, et auctoritate polleant, sive careant.*

Hujusmodi regula expresse legitur num. 1. et 2. Constitutionis: quamobrem dubitari amplius non potest, quin simplex sacerdos, is scilicet, qui ad valide absolvendum jurisdictione careat, denunciandus sit, si confessionem simulando, vel praetextu, aut occasione confessionis, modo infra explicando, sollicitaverit, vel inhonesta, atque turpia tractaverit. Sed, cum nihil, sive in hac, sive in aliorum Pontificum Constitutionibus, vel supremae Inquisitionis decretis statuatur de denunciandis vel clericis, vel laicis, qui sollicitandi causa confessionem simulaverint, vel confessionis praetextu sollicitaverint, non videtur probanda, quae Gipsio tribuitur opinio, qui ut refert Cozza pag. 153. clericos etiam, laicosque denunciandos esse contendebat, harumce legum virtute: nam si juxta reg. 15. juris odia restringi, et favores convenit ampliari, atque juxta reg. 49. in poenis benignior est interpretatio facienda, manifestum est, poenis subjiciendos, non esse qui in lege non designantur, sed excludi videntur: in iis ergo Constitutionibus, cum soli sacerdotes nominentur, ac denunciationis poenis subdantur, clerici, laique praesumuntur exclusi. At si ii missam celebrarent, et sacramentalem confessionem audirent, ob alias Const. inquisitorum judicio, ac poenis gravissimis supponuntur, atque hanc ob rem denunciandi essent, ut debitas poenas subirent.

Secunda. *Qui aliquem poenitentem, quaecunque persona illa sit, sive pro se ipso, sive pro alia persona sollicitaverit.*

Habes hic clare definitivum. Primo denunciandum esse confessarium, sive sollicitaverit foeminam,

sive masculum, ut liquet, tum ex supra relato supremae Inquisitionis decreto, tum etiam ex Constit. verbis; nam *tò aliquem poenitentem, quaecunque persona sit*, innuit vel masculum, vel foeminam. Deinde denunciandum quoque esse, qui non pro se, sed pro alia persona poenitentem incitaverit, seu ad turpia provocaverit, ut in Const. num. 2. expressum est.

Tertia. *In actu sacramentalis confessionis, vel ante, vel immediate post.*

Qui eo temporis spatio ad turpia provocet, quod inter confessionis initium, et absolutionem intercedit, is sollicitare dicitur in actu confessionis. At quid sit sollicitare, vel immediate ante, aut immediate post confessionem, non convenit inter Auctores, ut videre est apud Cozzam dub. 21. pag. 95. communior autem opinio, quae meo judicio, vera est, atque fini legis omnino consentanea, asserit, vocabulum istud *immediate*, non pro physico, sed pro morali significato esse usurpandum, scilicet, non pro momento, quod nullo interdicto medio, vel praecedit, vel subsequitur confessionem; sed pro brevi illo temporis spatio, in quo si quidpiam fiat, attentis circumstantiis, secundum communem loquendi modum, ac prudentum judicium, sive immediate ante, vel immediate post confessionem factum dicatur. Quare, qui mulierem, petentem confessionem, sive ad confessionem paratam, et quam paulo post ad confessionem accessuram noverit, ad inhonesta incitaret, is immediate ante confessionem sollicitare diceretur, licet breve temporis intervallum provocantem actionem, confessionemque intercederet. Atque eandem ob causam, immediate post confessionem sollicitare diceretur, qui vel illico post absolutionem, vel in Ecclesia, cum primum e confessionali egreditur, mulierem ad turpia provocaret, sive chartam ei traderet ad venerem incitantem, domi legendam. Imo communior opinio est, hac quoque lege comprehendi, qui poenitentem deinceps sequatur, eamque vel in itinere, aut domi sollicitet: is enim secundum prudentum judicium statim post confessionem sollicitasse diceretur; quia cum primum potuit, praconceptum in confessione de sollicitando desiderium executioni demandavit: sed indicati casus clarius comprehenduntur sub regula, quam subjicimus.

Quarta. *Vel occasione, aut praetextu confessionis.*

Occasio, et praetextus, duo hic exprimunt, quae sunt invicem distincta, atque omnino diversa: nam confessionis occasione sollicitare, est ex confessione provocandi motivum sumere: praetextu vero confessionis sollicitat, qui confessionem praetexit, sive fingit, ac simulat, ut liberius vel inhonesta tractet, vel ad venerem incitet. Occasione confessionis tribus modis confessarius sollicitare posse videtur. Primo: dum ex expressa, aut tacita confessionis petitione sollicitandi motivum sumit: tum enim medicinam petenti, venenum, atque panem expectanti, scorpionem porrigit, juxta Const. allegorias; atque veneratione, demissione animi, confidentia, aliisque poenitentis affectibus erga Sacramentum, ac Christi ministrum abutitur, quo facilius ad inhonesta incitet; adeoque denunciandus est: secundo ex confessione ipsa, hoc est, dum intelligendo, quae cum aliis egit, vel facere optat.

vit, aut ad venerem proclivitatem occasionem nanciscitur, vel verbi, vel signis ad inhonesta provocandi. Tertio demum, cum notitia utitur, quam ex confessione habuit, ad incitandum, et facilius movendum ad assensum: ab hac enim notitia motum ad sollicitandum manifestum est, ex ipsa confessione incitandi occasionem desumere. Sed ut poenitens hanc ob causam denunciare teneatur, habeat necesse est certa indicia, quibus prudenter judicare possit, ex hujusmodi scientia sollicitandi motivum accepisse: nam si indicia hujusmodi desint, praesumi potest, aliis ex causis motum fuisse ad sollicitandum: suppetunt vero poenitenti hujusmodi indicia, si confessarius brevi post confessionem tempore, poenitentem sollicitet, veluti personam, quae facile acquiescere soleat, vel natura sua ad hujusmodi actus propensa sit, et si aut generalibus verbis, aut nutibus in sollicitando utatur, quibus indicare videatur, se scire, vel quid cum aliis egerit, vel quam alias ad haec propensa fuerit, aut quidpiam iis simile, quod ex confessione noverit.

Quinta. *Vel etiam extra occasionem confessionis in confessionali.*

Hac regula ii designantur, qui denunciandi sint ratione loci, in quo ad inhonesta aliquem provocent: scilicet ii, qui in loco destinato ad sacri poenitentiae ministerii exercitium, et ad absolvendos fideles a peccatis, etiam extra quaecunque confessionis occasionem, et simulationem, ad turpia sollicitant, vel inhonesta tractant. Constat id primum ex decreto supremae Inquisitionis sub Paulo V. quod una cum aliis a SS. D. N. Bened. XIV. approbatum, et confirmatum fuit; deinde ex eo, quod finis legis videatur hujusmodi poenis sacerdotes subicere; quia in loco, ex quo fideles solutionem a culpis, ac animae salutem quaerunt, novis culpis ligare, atque in perditionem, et mortem aeternam ducere student.

Sexta. *Sive in alio loco ad confessiones audiendas destinato, aut electo, cum simulatione audiendi ibidem confessionem.*

Tria locorum genera distinguuntur, in quibus confessiones audiri solent. Primus, inquit Felix Potest. tom. II. pag. 3. cap. 9. *est confessionale ordinarium, quod confici solet ex ligno, habens laminam ferream cum parvis foraminibus, quodque in Ecclesia collocatur.* Atque hujusmodi est, quod in superiori regula indicatur. Secundus est locus quicumque ab illo distinctus, ubi confessiones audiuntur: tales sunt in domibus religiosis, cellulae quaedam in primo clauetro, aut in sacristia, atque hujusmodi confessionis locum designari, ait verbi illis, *sive in alio loco ad confessiones audiendas destinato.* At si in hujusmodi cellulis confessionale, ut supra dictum est, constructum adsit, quod formam habeat tribunalis ordinarii sacramentalis iudicii, tunc ad locum prioris generis pertinebit; ac sollicitans, sola loci circumstantia inspecta, denunciandus erit. Tertius locus est, quem confessarius ad confessionem audiendam pro suo arbitrio, eligit: *ita potest esse in Ecclesia, in foro, in domo, in agro, ubique:* atque hunc solum designant illa verba, *ad confessiones audiendas electo.*

Qui in prioris generis loco sollicitant, sunt juxta quintam regulam denunciandi; qui vero in locis secundi, et tertii generis, quae loca destinata, aut

electa dicuntur ad confessionem, sollicitaverint, tum tantum sunt denunciandi, cum vel confessiones audiunt, aut audire simulant. Hinc confessarius e confessionali provocans mulierem, vel autem sedentem, vel transeuntem, vel rem aliquam indifferentem secum tractantem, aut cum ea inhonestos ibi sermones habens, denunciandus esset; non vero, si extra occasionem confessionis, vel ejusdem simulationis in loco secundi, et tertii generis eadem, vel similia ageret.

Septima. *Ad inhonesta, et turpia, sive verbis, sive signis, sive nutibus, sive tactu, sive per scripturam, tunc, aut postea legendam, tentaverint.*

Quamquam omnia peccata inhonesta sunt, et turpia, quod in unoquoque finis honestus desideretur, ac turpitudine illa insit, quae deformitate ad regulam morum continetur; tamen juxta communem loquendi modum, cum inhonesta, et turpia dicimus, venereos actus indicamus. Atque hoc sensu inhonesta, et turpia in pontificiis Constitutionibus usurpantur, ut cum Theologi omnes fatentur, tum etiam constat ex eo, quod hujusmodi peccata legibus, poenisque illis statuendis motivum dederint, atque demum ex ipsa Inquisitionis praxi. Igitur harumce legum virtute, denunciandi non sunt, ad furtum, vel alia facinora poenitentes provocantes. At ob Sacramenti abusum, atque haereseos suspicionem, ii quoque, legibus in haereseos suspectos latis, Inquisitorum iudicio subiciuntur; quamobrem Auctores bene multi, denunciandos esse tuentur, licet non denunciantes, poenas in hac Constit. stabilitas non subeant.

Aliis Constitutionum particulis indicatur, denunciandos esse, qui provocant, incitant, sive alliciunt verbis, aut signis etc. quae vel ex se, aut ex loci consuetudine, sive ad venereum conciliandum amorem, sive ad venereos actus inducant. *Signa sunt, inquit Faelix Potest. cap. 4. oscula, tactus impudici, etiam sui ipsius confessarii, tactus manus poenitentis sine causa, missio osculi manibus, studiosa compressio pedis, aut oculi, et similia signa amatoria, quibus amantes ut soleant ad invitandum, aut alliciendum aliquam personam ad sui amorem. Quod est verum, etiamsi sollicitatio fiat per signa venialiter inhonesta, nempe leviter indicativa amoris lascivi: quia licet tales actus sint ex se leves; ex circumstantia tamen sacramenti, cum qua sunt conjuncti, sunt graves, et mortales.*

Hi actus et extra d. casum sunt mortales.

Litterae quoque amatoriae, traditae etiam, ut domi legantur, sufficiens denunciandi motivum praebent, ut verbis Constit. liquet: sufficit autem litter. hujusmodi tales esse, quae ad prophani amorem alliciant.

Octava. *Aut cum eis illicitos, et inhonestos sermones, vel tractatus temerario ausu habuerint.*

Quemadmodum superioribus verbis eos denunciandos esse praecipitur, qui vel in actu sacramentalis confessionis, vel ante, aut immediate post, sive in confessionali extra occasionem confessionis, vel alio in loco confessionem simulando, sollicitare, et provocare tentaverint: ita hac regula, denunciandos esse praescribitur, qui in iisdem circumstantiis cum poenitentibus, sive cum iis, quibuscum confessionem simulaverint, illicitos, et inhonestos sermones, aut tractatus habuerint. Ex quo apparet, non solum eos denunciare oportere,

qui illicitis, inhonestisque sermonibus, ac tractatibus ad turpia sollicitaverint, seu provocare tentaverint; sed etiam illos, qui vel turpia verba proferant, vel illicitos, aut castitati contrarios sermones habeant, sive de rebus tractent, quae vel turpes sint, aut pudori, honestatique adversentur, licet hujusmodi verbis, aut tractatibus, nec sollicitare, seu provocare contendant, nec ex parte poenitentis sollicitatio, et provocatio sequatur ulla. Rem ita ostendit Potest. cit. tom. III. cap. II. *sub his verbis comprehenduntur etiam sermones inhonesti sine provocatione; nam haec clausula est distincta a priori, sollicitare, vel provocare tentaverint, et additur disjunctiva, aut, quod non esset verum, imo clausula haec esset superflua, si solum comprehenderet sermones inhonestos cum provocatione.*

Nona. Denunciare oportet, etiamsi sollicitatio inter confessarium, et poenitentem mutua fuerit.

Cum mutua sollicitatio sit, sive a poenitente incipiat, sive a confessario, ut est manifestum, ex hac regula clare deducitur, falsam, et improbatam omnino esse ab Apostolica Sede illorum opinionem, qui denunciandum non esse tuentur confessarium, sollicitanti feminae consentientem.

Decima. Sive sollicitationi poenitens consenserit, sive consensum minime praestiterit.

Horum verborum sensus, atque regulae hujusmodi usus ex supradictis abunde patet. Hic vero in memoriam revocandum est supremæ Inquisitionis decretum *Nota 2.* indicatum, quo decernitur, poenitentem teneri ad denunciandum, non vero ad aperiendum praestitum sollicitationi consensum; ac decretum aliud ejusdem Congregationis sub die 27. Januarii 1613. *ubi decretum fuisse volunt nonnulli*, inquit Cozza pag. 91. *quod confessarius, qui mulierem poenitentem ante ejus pedes signo Crucis munitam sollicitat, dicens ei, nolle ei suam confessionem audire pro tunc, ut commodius sollicitet, sit denunciandus.*

Undecima. Vel longum tempus post ipsam sollicitationem jam effluxerit.

Non solum hic illorum proscribitur opinio, qui contendunt, post triennium denunciandi obligationem cessare; sed innuitur etiam, tamdiu in poenitente denunciandi onus manere, quoadusque satisfecerint. Imo et eos quoque denunciare debere, qui vel ob ignorance legis de denunciandis sollicitantibus, vel, quod non illico ob simplicitatem, sollicitationis verba, aut nutus intellexerint, non nisi post longum tempus agnoscunt, aut teneri ad denunciandum, vel sollicitatos fuisse.

Duodecima. Aut sollicitatio a confessario, non pro seipso, sed pro alia persona peracta fuerit.

Regula ex iis, quae supra sunt explicata, clara est. Addimus autem haec alia verba, quae in Gregoriana Constitutione habentur: *qui ad inhonesta, sive inter se, sive cum aliis perpetranda sollicitaverint*, ut confessarii intelligant, denunciandos esse sollicitantes cum pro se ipsis, tum pro aliis personis, tum etiam per alias personas.

His praemissis, monentur confessarii, ut caveant diligenter, ne poenitentibus, quos noverint jam ab alio sollicitatos, sacramentalem confessionem imperiant, nisi prius denunciationem praedictam ad effectum perducentes, delinquentem indicaverint com-

petenti judici, vel saltem se, cum primum poterunt, delaturos spondeant, ac promittant.

Ex iis manifestum est, omnes poenitentes gravi praecepto obligatos esse ad denunciandos sollicitantes confessarios, nec sine gravi culpa id omittere posse: agitur enim de re gravi, cujusmodi est sacramenti abusus, ac de crimine, quod prae se suspicionem fert haereseos.

Neque solum poenitentes, sed ii quoque, qui vel sollicitantem confessarium casu viderunt, vel audierunt, vel immediate, aut ab ipso sollicitante confessario, sive ex sollicitato poenitente sollicitationis scientiam habuerunt. Id universim Theologi ostendunt ex eo, quod hujusmodi confessarii sint haereseos suspecti, quodque testes quoque de immediato auditu, per Inquisitionis edicta suspectos de haeresi denunciare praecipiantur.

Quaestio duntaxat est, num denunciare teneatur, qui idem ex levibus, ac suspectis personis audierit? Tutior vero, et communior opinio est, hos quoque denunciare debere: quia in causis ad Sanctum Officium spectantibus admittuntur etiam testes inhabiles, excommunicati, perjuri, infames etc. nec privati est, sed Inquisitoris investigare, et discernere, num persona, ex qua audita fuit facta a confessario sollicitatio, fide sit digna. Cujus quidem rei ratio est, quod haereseos, aut haereseos suspicionis crimen ita christianae reipublicae perniciosum sit, ut ad illud extirpandum omnia adhibere oporteat media, atque adeo cujuscunque generis testes. Ad cohibendum vero hac in re calumniatores, Sanctiss. D. N. Bened. XIV. in superiori Constitutionum. 3. poenas in calumniatores, sive falsos delatores constituit, ut ibi legere est.

Igitur omnes poenitentes, vel ex poenitentibus audientes, sollicitantem confessarium denunciare tenentur; idque etiamsi delictum occultum sit, ac sollicitans vir bonae famae, ex decreto Alex. VII. die 24. Sept. 1665. et etiamsi sciat sub sigillo naturali, jurejurando quoque confirmato; quia hoc ad privatum bonum, denunciatio vero hujus criminis ad publicum reipublicae christianae bonum spectat; ac publicum bonum privato anteponendum est: neque juramentum de re mala tenet, ut ex Bord. argumentatur Felix Potest. cap. 12.

Persona sollicitata tenetur per seipsam denunciare; quia haec obligatio est personalis: et si per alium denunciaret, denunciatio esset ex auditu alterius. Qui per epistolam denunciant, nisi subscribant proprium nomen, et cognomen, non satisfaciunt, ac sunt deinceps ab Inquisitore vocandi, ut iterum juridice deponant.

Si mulieres nobiles sint, aut puellae, quae denunciare debeant, ac vereantur ad Inquisitionis tribunal accedere, monere debent per internuntium Inquisitorem, ut domum notarium mittat ad suscipiendam denunciationem. Aptior vero internuntius est confessarius, cui Inquisitor de sollicitatione jam monitus, committere potest, ut recipiat in scriptis juramento firmatam denunciationem, ex decreto Inquisit. Rom. jussu Urbani VIII. 27. Sept. 1624. Qui quidem modus servari maxime debet in recipienda monialis denunciatione, ne res aliis monialibus manifestetur. Reliqua patent ex ipsa Const., in qua poenae quoque in delinquentes statutae leguntur.

Nota. Qui in partibus schismaticorum, haere-

ticorum, et mahumetanorum degunt, licet subiecti sint Constitutionibus contra solicitantes; tamen in iis locorum circumstantiis, in quibus nulla spes adsit punitionis denunciati, atque mulieres sine periculo, et infamia denunciare nequeant, denunciatio vero facile poenam declinare posse credatur, recurrendo, vel ad Episcopos schismaticos, vel ad laicos iudices infideles, ex decreto Sac. Cong. S. O. die 12. Feb. 1630. attentis supradictis causis, absolvendi sunt, et liberandi ab huiusmodi onere denunciandi; moneri tamen debent, ut *cessantibus supranarratis periculis, et impedimentis, teneantur denunciare.* —

Hactenus laudatissimus Auctor pro recto intellectu in praxi allatarum Constitutionum Summorum Pontificum, et decretorum supremæ Universalis Inquisitionis.

Propositiones proscriptæ circa solicitationem ab Alex. VII. allatæ jam sunt supra pag. 413. col. 1. quas docentes, ipso facto incidunt in excommunicationem Papæ reservatam: et in virtute Sanctæ Obedientiae, et sub interminatione divini iudicii prohibetur omnibus, ne eas ad praxim deducant, prout in citato Alexandri decreto. ☞

CAPUT I.

Spolium ecclesiasticum defraudantes.

Vide *Vacantia.*

CAPUT I.

Sponsalia secundo contrahens, primis legitime non dissolutis.

In tali casu, quis incurrit juris infamiam ipso facto, et consequenter est irregularis, per *l. 1. in fine, ff. de his, qui not. infam. Molina disp. 6. num. 8. tract. 4. Layman de irregul. cap. 4. num. 1.* et procedit, etiamsi hæc sponsalia essent invalida, ratione alicujus impedimenti irritantis, *leg. Quid ergo, ff. eod.* item contrahens sponsalia, constante primo matrimonio, sit suspectus de hæresi, per ea, quæ dixi verbo *Matrimonium, cap. 3.*

CAPUT I.

Sortes in electione.

Vide verbo *Electio, cap. 2.*

CAPUT I.

Sponsiones facientes super vita vel morte Papæ, vel electione Papæ, vel promotione Cardinalium.

Hæc sponsiones sunt prohibitæ ob suspicionem simoniae, et tam ipsi spondentes, quam sponsiones huiusmodi permittentes in terris suis, et dantes in eis auxilium, consilium, vel favorem, incurrunt excommunicationem Papæ reservatam, ex Bulla Gregorii XIV. *Cogit nos*, quæ est 4. in Bullario; et tales pollicitationes sunt irritæ, etiam in

foro conscientiae, ut recepta retineri non possint, sed restituenda sunt non danti, sed piis locis illius civitatis, vel oppidi, ubi contractus est celebratus, vel ubi detectum fuerit crimen: et eisdem locis piis dominium ipso jure acquiritur; et si plura sint loca pia, est locus praeventioni, agendo rei vindicatione; et cuique datur super hoc actio popularis: neque possunt praefati absolvi, etiam in articulo mortis, nisi praevia hac restitutione, si fieri possit, ex *eadem Bulla*: neque valet concordatio partis facta cum locis piis; quia nondum exacta, ad alia loca pia devolvuntur, ex *dicta Bulla*.

Item personæ ecclesiasticae sponsiones praedictas facientes amplius, eo ipso in utroque foro privati remanent omnibus beneficiis obtentis, et inhabiles ad futura; et Ordinarius potest de illis sic vacantibus disponere, etiamsi alias dispositioni Sedis Apostolicae essent reservata: ita ex *eadem Bulla*. Vide de hac re *Sayr. lib. 3. c. 31. num. 2. Filiuc. tract. 32. num. 105. Scortiam in select. const. theore. 334.*

☞ Omnes supradictæ poenæ incurruntur dumtaxat a praesumentibus praedicta facere, ut in *cit. Bulla*. ☞

☞ CAPUT I.

Statuta Tolosanae Ecclesiae turbantium poenæ.

Vide *cap. I. Tolosanae Ecclesiae statuta turbantium poenæ.*

CAPUT I.

Ad studia quaecunque accedentes religiosi sine licentia.

In *cap. 2. ne cler. vel mon. in 6.* ut periculosa evagandi occasio religiosis auferatur, prohibitum est omnibus religiosis accedere ad quaevis studia literarum, nisi a suo Praelato cum consilio sui conventus, vel majoris partis ejusdem, eundi licentia primitus sit concessa: temerarius autem violator hujus prohibitionis, excommunicationis sententiam incurrit ipso facto.

Amplia, ut procedat de studiis, etiam alias licitis religiosis, ut humanitatis, philosophiae, et theologiae, ut Canonistae hic communiter, *Barbos. n. 10. Sanchez in decal. lib. 6. cap. 8. num. 73. Toletus lib. 1. cap. 38. §. 14.*

Limita, ut procedat solum, quando adiret religiosus studia extra claustra suae Religionis existentia, *Sanch. num. 75. et Barbos. num. 11.* cum aliis, et habitando extra claustra suae Religionis causa huiusmodi studiorum; nam si habitat in conventu, sed die tantum accedit ad universitatem, non incurrit hanc censuram, *Suar. de censur. disput. 23. sect. 4. num. 35. Sanchez num. 75. 76. et 79. Sayr. lib. 3. cap. 33. num. 20. Filiuc. tract. 14. n. 136.*

Limita secundo, quod ad hanc censuram incurrendam non sufficit, discessisse a monasterio, sed requiritur accessus consummatus, idest, perventum esse ad locum studiorum, scilicet ad scholas, saltem prima vice, *Tolet. vers. Circa tertium.*

Limita tertio, quod in Religionibus, in quibus licentia habitandi extra claustra non pendet ab im-

mediato superiore, scilicet locali, sed a Provinciali, vel Generali, non requiritur tunc consilium conventus, *Sanch. num. 77. Barbos. num. 11.*

CAPUT II.

Ad studia legum civilium, aut medicinae exeuntes religiosi.

I. In cap. *Non magnopere, ne clerici, vel Mon. sec. neg.* ex Concil. Later. sub Alexand. III. statutum fuit, ut nulli omnino religioso professo ad legendam physicam, idest medicinam, legesve mundanas permittatur exire; si vero exierit, et ad claustrum suum intra duorum mensium spatium non redierit, sicut excommunicatus ab omnibus evitetur.

Honorius tertius in c. *Super specula, ne Cleric. vel Mon.* confirmavit dictam Constitutionem Alexand. III. et declaravit, illud verbum, *ad legendas leges*, intelligi ad audiendas; et quia illa verba, *sicut excommunicati ab omnibus evitentur*, secundum multorum opinionem non censebantur importare canonem latae sententiae, ut *Abb. in dict. cap. Super specula, num. 1. Anchar. num. 3.* idcirco idem Honorius ibi decernit, ipso facto excommunicationem incurrere transgressores; praecipitque, ut a dioecesanis, et capitulis loci domicilii eorundem, et loci studiorum, ubi emanent, publice excommunicati denuncientur.

Amplia, quod neque Praelati possunt super hoc cum suis religiosis dispensare, *Abb. in cap. Non magnopere, super verbo Nulli omnino, Suar. disput. 24. de cens. sec. 3. num. 13. Sanctarell. de haeresi tract. de Apost. cap. 2. num. 15.*

Amplia secundo, quod tempus duorum mensium, pro termino constitutum ad poenam incurrendam, incipit currere a die, quo religiosus exit a claustris ad audiendas leges, vel physicam, etiamsi nunquam accesserit ad locum studiorum huiusmodi, *Suar. num. 14. et 16. Sayr. lib. 3. cap. 33. n. 4. Abb. in dict. cap. Super specula, num. 8. Sanctarell. num. 20. et communem testatur Barbos. in c. Non magnopere, num. 7. est contra S. Antonin. qui putat, incipere a die, qua coepit vacare dictis studiis.*

Limita primo, ut non contineantur religiosi vacantes dictis studiis extra claustra, existentibus in civitate, ubi est ipsorum conventus, et ipsi non pernoctant extra claustra; quia jam apparet, eos non manere continue duos menses extra claustra, quod necessarium est ad hanc poenam, *Cajet. excommunic. cap. 50. Tolet. lib. 1. c. 37. n. 4. Navarr. cap. 27. n. 116. Sayr. n. 2. Abb. in c. Non magnopere n. 13. Suar. n. 12. est contra Filiucc. tract. 14. n. 128. qui putat, esse locum poenae, etiamsi habitet in claustris, si extra vacet dictis studiis.*

Limita secundo, ut non contineatur in hac prohibitionem religiosus, vacans studiis legum extra claustra cum licentia superioris, de qua dixi c. *praeced. si vacet legibus*, quatenus conducunt ad pleniorum Canonum, vel Theologiae intelligentiam, *Jo. Andr. in dict. c. Super specula, ibi Abb. n. 2. Henric. n. 6. Barbos. n. 3. et 7. Tolet. loco cit. n. 4.* verum est, quod pro foro externo contra eum praesumeretur, ut *Tolet. ibi, Sanctarell. num. 21. loco cit.*

Limita tertio, quod haec excommunicatio non est reservata, sublata contumacia; ut patet ex textu, et religiosi non exempti possunt pro foro externo absolvi ab Episcopo loci delicti, et Episcopo loci domicilii, *Henric. in d. c. Super specula, cum gl. Innocen. et Host. ibidem.*

II. Religiosi, praedictae prohibitionis transgressores, etiamsi legis periti, et doctores effecti sint, non possunt fungi officio advocati, neque possunt audiri, etiamsi patrocinari velint in causis, alias permissis, ut in piis causis: ita statutum est in dict. c. *Non magnopere*, et declarant gloss. in dict. c. *Super specula, ibi Goffr. et Card. oppos. 1. et procedit, etiam absolute ab excommunicatione obtenta*, ut *Abb. in dict. c. Super specula, num. 10. Abb. antiquus ibi in fine.*

III. Religiosi praedicti transgressores, reversi ad claustra, in choro, capitulo, et mensa, et ceteris ultimi fratrum existant: et intelligitur haec privatio antianitatis, etiam post absolutionem excommunicationis obtentam, *Abb. antiquus loco cit.*

IV. Additur in dict. cap. *Non magnopere* alia poena contra dictos religiosos transgressores, scilicet, ut amittant totius spem promotionis, nisi forte ex misericordia Sedis Apostolicae cum eis dispensetur; per quae verba dicunt, eos incurrere ipso facto irregularitatem: ita *Sylv. verb. Irregul. n. 22. Rebuff. Specul. et Bernard. Diaz, quos allegat, et sequitur Majol. lib. 2. c. 1. n. 13. Sanctarell. c. 2. n. 15. Avila part. 7. disp. 9. dub. 1. sect. 1. Abb. in dict. c. Super specula n. 2. Henric. n. 9. est communis sententia: licet gloss. in dict. c. Non magnopere, verbo Misericordia, sentiat, hic agi de promotione ad dignitates: sed illa particula, totius promotionis, comprehendit promotionem tam ad dignitates, quam ad ordines, et beneficia, *Abb. loco cit. Card. in c. Non magnopere, oppos. 4.**

CAPUT III.

Studiis juris civilis, vel medicinae vacantes clerici seculares.

In c. *Super specula, ne clerici, vel Mon.* Honorius tertius id, quod fuerat statutum in c. *Non magnopere eod. tit.* contra religiosos, ad praedicta studia exeuntes, extendit ad archidiaconos, decanos, plebanos, praepositos, cantores, et alios clericos, personatus habentes, nec non ad presbyteros, si praedicti ab his studiis infra spatium duorum mensium non destiterint: et hoc omni appellatione postposita, firmiter observari decrevit.

Amplia, ut extensa censeatur contra clericos, seu sacerdotes praedictos, non solum prohibitio, et poena excommunicationis latae sententiae, non reservatae, sed etiam poena inhabilitatis ad officium advocati, et amissionis antianitatis, et irregularitatis, Papae reservatae: de quibus dixi c. *praecedenti*: ita tenent communiter DD. gloss. in dict. cap. *Super specula, verbo Hoc extendi, Abb. n. 12. Anchar. n. 15. Sylv. verbo Excommunicatio 9. n. 27. in fine*, ubi testatur de communi.

Amplia secundo, ut procedat, etiamsi isti non exeant a loco domicilii sui ad audiendas leges, vel physicam, sed eis vacent in propria patria *Henric. in d. c. Super specula n. 7. Cajet. verb. Excomm.*

cap. 50. Tolet. lib. 1. c. 37. §. Rursus, Suar. de cens. disp. 23. sect. 3. num. 19.

Limita, quod haec prohibitio poenalis non extenditur ad omnes clericos beneficiatos, sed solum ad sacerdotes, vel ad clericos, dignitatem, vel personatum habentes.

Limita secundo, ut non procedat, si isti vacent studiis legum civilium in ordine ad meliorem notitiam Canonum, vel Theologiae, ut dixi c. praeced. limit. secunda: et ita Henriq. in d. c. Super specula n. 9. Jo. Andr. et Hostien., ibi quos sequitur Tolet. loco cit. Barbos. in d. c. Super specula, quia alios allegat n. 2. et 7. quia attenditur, quod principaliter agitur.

Limita tertio, nisi illae universitates publicae habeant privilegium a Sede Apostolica, ut ad aliquot annos etiam clerici, et sacerdotes ibi studere possint, cum derogatione ad c. Super specula: quo privilegio stante, etiam poterunt doctoratus gradum assumere, Bapt. de S. Blasio tract. de contradict. juris civilis, et Can. et contrad. 34. Sanctarell. de Apostas. c. 2. n. 22. Abb. in d. c. Super specula, n. 4. et tale privilegium ad quinquennium habere universitatem Patavii, ait Bapt. de S. Blasio, et Sanctarell. loco cit.

Limita quarto, quod non est prohibitum clericis studere legibus civilibus, vel medicinae in propria domo, adhibito aliunde doctore, vel in domo proprii doctoris privatim, sed tantum publicis in scholis audire, Anchar. in d. c. Super specula n. 4. Calder. consil. ult. de magistr. n. 7. Sylv. excomm. 9. n. 22. Tolet. loco cit. §. Quarta: quamvis Abb. in dict. c. Super specula, Navarr. Suar. et Filiucc. apud Barbos. in dict. c. Super specula n. 3. contrarium teneant, et Barbosa ait, esse probabilem sententiam.

Limita quinto, quod non est hic prohibitum clericis praefatis jus civile docere, vel medicinam, vel doctoratus gradum in talibus disciplinis assumere, ut Barbos. ibidem, cum allegatis.

CAPUT IV.

Studiis juris civilis, vel medicinae incumbentes religiosos, habitu dimisso, doctor, seu magister scienter docens, vel in sua schola retinere praesumens.

Ex cap. 2. ne Cleric. vel Monac. in 6. tales doctores, vel magistri in hoc casu incurrunt excommunicationem non reservatam.

Amplia, quod incurrunt excommunicationem; non ex eo, quod participant in crimine criminoso, nam hanc incurrunt, postquam religiosus ipse fuerit nominatim denunciatus, ex c. Nuper 29. c. Si concubina, de sent. excomm. Barbosa in d. c. Nuper, n. 3. cum allegatis, Layman lib. 1. tract. de excomm. c. 3. n. 1. Sanch. lib. 6. in decal. c. 8. n. 89. sed hanc, de qua in textu nostro, incurrunt statim, atque ad scholam admittunt; seu retinent scienter, vel scienter eum docent, ut Sanch. ibi.

Ampliant etiam aliqui, ut procedat haec excommunicatio, si magistri doceant, vel retineant religiosos, habitum retinentes; quia dicunt, subintelligendam esse in textu ibi particulam, maxime habitu dimisso etc. ita tenent in dict. c. 2. Archid. n. 7.

Gemin. ibi verbo Doctores, n. 2. et Franc. ibi lem, Asten. summ. par. 2. lib. 7. tit. 2. art. 2. casu 37. Rosella excomm. 16. casu 26. n. 5. Sylv. excomm. 9. casu 26. n. 56., sed communis Recentiorum sententia est in contrarium, quam tenent Cajet. excomm. c. 61. Navarr. c. 27. n. 134. Suar. disput. 23. sect. 4. n. 36. Toletus lib. 1. c. 38. explic. excomm. 14. Sayr. lib. 3. c. 35. n. 5. Sanch. lib. 6. c. 8. n. 89. quia in poenalibus non est facienda extensio contra verborum significationem.

CAPUT I.

Stuprum.

Stuprator virginis, sive consentientis, sive vi adactae, quando de hoc crimine condemnatus fuerit, efficitur infamis infamia juris, et consequenter irregularis, ut promoveri non possit: est enim hoc crimen publicum legis juliae, §. Item lex Julia, Institut. de publ. Judic. et de communi testatur Majolus lib. 5. c. 40. n. 1. cum Grillando: imo quia stuprum in personam virginis est crimen depositione dignum in clerico, si fuerit violentum, sive cum consensu puellae; ut Bernard. Diaz in praxi c. 86. n. 2. et ibi Salzedo: et de magis communi Farin. quaest. 147. n. 62. ideo quoties fuerit notorium crimen, erit infamia juris affectus, et irregularis, ut de communi Majol. loco cit. qui addit, quod etiamsi hodie quoad poenas sit facta mitigatio in stupro virginis consentientis a jure canonico, ut infra dicam; tamen quoad infamiam, et irregularitatem non est differentia: et verum est, quia quando lex nova mitigat poenam ordinariam legis antiquae, commutando graviolem in leviolem, non censetur sublata infamiae poena, ut Bart. in leg. Quid ergo, §. Poena gravior, col. pen. ff. de his, qui not. inf. ap. Gratianum.

Stuprator virginis consentientis, ex jure canonico tenetur illam ducere in uxorem, et dotare, ut c. 1. de adult. ibi Canonistae, et Farinac. q. 147. n. 97. Diaz in praxi loc. cit. cum Salzedo: et hoc jus non solum servatur in foro ecclesiastico, et in terris Ecclesiae, sed etiam passim in foro laicali, ut Avus meus decis. Pedemon. 3. n. 3. Farinac. n. 101. et 122. ex quibus apparet, quod stuprum in personam virginis consentientis est crimen mixti fori, Farin. num. 53.

Quamvis in cit. c. Si seduxerint 1. de Adulter, poena stupratoris laici sit, ut stupratam dotet et nubat -- dotabit eam, et habebit uxorem -- haec tamen particula conjunctiva ex communi interpretatione intelligitur disjunctiva, per leg. 53. Saepe ff. de verb. signif. ut ita etiam ex consuetudine servatur in praxi, dummodo stuprum non factum fuerit vi, ut probat Fagnan. lib. V. decret. in c. Pervenit 2. n. 3. hoc eod. tit. Posita hac alternatione dotandi, vel nubendi, electio erit stupratoris, tamquam debitoris. Non dabitur vero electioni locus, si stuprata nolit ei nubere, vel non possit ob aliquod impedimentum; et tunc tenebitur eam dotare: etsi dotare nequeat, tenebitur ipsam volentem ducere. Si tandem haec nubere nolit, loco solutionis dotis, succedet poena fustigationis, vel alia et c. Remig. Maschat Institut. Canon. hoc tit. par. II. num. 12. pag. 523. a me typis dat. cum Addit.

Limita, quod haec obligatio ducendi, et dotandi non habet locum pro foro conscientiae ante sententiam, si nulla sit de his facta promissio, vel si non fuit stuprum, invita puella, cum ejus diffamatione subsecuta, seu praejudicio, ita quod non possit amodo invenire aequalem conditionem, *Navarr. cap. 16. n. 16. Less. lib. 2. cap. 10. n. 5. Sanch. lib. 7. de matrim. disp. 14. num. 11. Farinac. num. 119.*

Limita secundo, quod non procedit haec poena in clerico, etiam in minoribus; quia non cogitur ducere, sed solum dotare; et ulterius arbitraria poena puniendus est: ita *Abb. in cap. 1. et 3. de adulter. Farinac. num. 108. Diaz loco cit. num. 2. et ibi Salzedo.*

Limita tertio, quod ad praedictum effectum ducendi, et dotandi debeat stuprum probari concludenter, ut non sufficiat verisimile: unde *Rota decis. 290. par. 1. noviss. num. 1.* ait, non sufficere, quod puella sit solita stare ornata ad fenestras, et recipere salutationes virorum; quia adhuc stat praesumptio pro virginitatis statu: et idem est etiamsi sit visa frequenter colloqui super tecto domus cum juvene, existente super alio tecto, *Rota ibi.*

Romae, praeter onus dotandi, vel nubendi stupratam, et refectionis damnorum; ex edicto Eminientissimi Card. Guadagni, Papae Vicarii, jussu Bened. XIV. publicato die 13. Septemb. 1746. stuprator subjacet poenae corporali, triremium videlicet, si laicus fuerit, et ergastuli si clericus: aut etiam relegationis, judicis arbitrio, juxta casus, gradus, et conditionis personae circumstantias; et potissimum juxta majorem, vel minorem seductionem factam defloratae: haec vero subjaceat poenae carceris, juxta pariter circumstantias, ut supra, et qualitatem seductionis, quam vel passa fuerit, vel ipsamet fecerit.

Si stuprum commissum fuerit cum promissione matrimonii, nulla eidem stupratae competit actio, nisi promissionem legitime, et concludenter probaverit: sicuti nec si esset disparis conditionis cum deflorante, itaut ex matrimonio sic contracto oriretur grave aliquod scandalum, aut consanguineis ignominia licet promissionem concludenter probaret: firmo tamen remanente onere in deflorante refectionis damnorum favore partium, prout de jure.

Tandem parentibus, fratribus, aliisque, quibus de jure competit puellarum custodia, ac proinde querela, et accusatio secuti stupri, si reperti fuerint, vel lenocinii rei, vel conviventes pravae deflorantis, et defloratae consuetudini, adimitur actio petendi tam dotem nomine defloratae, quam refectionem damnorum, quorum aestimatio, a deflorante debita, et judicis arbitrio taxanda, exigi debet a Fisco in pios usus, prout ei libuerit, eroganda.

Quibus praeterea poenis praedicti subjaceant, vide supra verbo Lenocinium cap. I. pag. 253.

CAPUT I.

Suppellectilis sacrae benedictio.

Vide supra verbo Consecratio, c. 2. pag. 155.

I. Ex cap. 6. Aliquantum 26. quaest. 5. clericus, et laicus divinationem consulere, vel docere detectus, ab Ecclesia habeatur extraneus: per haec verba importari excommunicationem latae sententiae, ait *Martin. de Rio lib. 4. disquis. magic. cap. 2. quaest. 7. sect. 4.* quia putat, illud verbum habebatur esse imperativum praesentis temporis: sed contraria est communis, scilicet esse verbum futuri temporis, et sic esse canonem ferendae sententiae: ita *Suar. tom. 1. de Relig. tract. 3. lib. 2. cap. 19. n. 41. in fin. Sanch. in decal. lib. 2. cap. 38. num. 91.* qui ait, saltem stante dubia hujus verbi significatione, mitiorem partem eligendam: praeterea hic est Canon Concilii Agathensis, quod est provinciale, ideo non ligat universaliter.

II. Ex cap. 1. Si quis ariolos 26. quaest. 5. ex decreto Gregorii Papae junioris in Concilio Romano -- si quis ariolos, aruspices, vel incantatores observaverit, vel phylacteris, idest, chartis incantationum usus fuerit, anathema sit -- haec particula, anathema sit, videtur continere canonem latae sententiae, ut dicunt multi Doctores, quos allegat *Sanchez de matrim. lib. 7. dis. 12. num. 2.* et quidem *Suar. cap. 19. num. 5. loco cit.* ait probabile esse, tunc temporis hanc fuisse excommunicationem latae sententiae per hunc canonem; sed hodie ait, non esse latae sententiae ob desuetudinem: alii absolute dicunt, illum non esse canonem latae sententiae, sed ferendae, ut gloss. d. quaest. 5. in princ. et *Turrecr. ibi*, et quia est verbum ambiguum, accipi debet in mitiorem partem: ita *Sanch. in decal. cap. 38. num. 91. Navarr. cap. 27. num. 12. Azor. lib. 9. cap. 26. §. Quaeres, an ipso jure, tom. 1.*

III. Ex Constitutione Joannis XXII. de qua *Director. Inquis. par. 2. quaest. 43. Tabien. excommun. casu 4. num. 1. Azor. loc. cit. Reginal. lib. 17. numero 167. Vival. candel. excommun. 45. nulli reser. dicitur lata excommunicatio contra eos, qui in divinationibus abutuntur rebus sacris, aut daemones in eis venerantur, aut pacta faciunt expressa: ita tenent supra citati Auctores; sed alii communiter dicunt, eam Constitutionem non fuisse usu receptam, vel non fuisse sufficienter promulgatam: ita *Sanchez lib. 2. cap. 38. n. 91. Suar. lib. 2. c. 19. num. 6. Bonac. de censur. in partic. disp. 2. quaest. 2. punct. 38. num. 1.**

Poenam inflictam contra sacerdotes, tam seculares, quam regulares cujuscunque ordinis, instituti, congregationis, et societatis, etiam de necessitate exprimendae, in actu sacramentalis confessionis, sive illius occasione ad turpia sollicitantes, vel abutantes sacrificio missae ad sortilegia, vide in decreto Sac. Congr. Universalis Inquisitionis a Benedicto XIV. approbato, quod per extensum refertur supra in Additione verbo Sollicitatio cap. 1. num. 3. §. Sanctissimas pag. 412. col. 2.

Nota tamen inhabilitatem ad sacrificii celebrationem, ibidem inflictam, non incurri in casibus occultis, prout animadvertit *Nicolaus Terzago, Episcopus Narnien. in Instruct. practica ad confessarios suae dioecesis §. De casibus, et censuris reservatis Sedi Apostolicae.*

IV. Ex Bulla Leonis X. 7. *Supernae*, in Concilio Lateranensi edita -- laici utriusque sexus facientes sortilegia per invocationem daemonum, incantationes, divinationes, superstitionesque, excommunicationi, et aliis poenis tam civilis, quam canonici juris subjaceant -- verbum autem, *subjaceant*, est latae sententiae, ut dixi verbo *Injuria*, c. 2. sed Doctores communiter dicunt, censuras latas a Leone X. in icto Concilio Lateranensi non fuisse usu receptas, *Tolet. lib. 1. c. 41. n. 3. Filiuc. tract. 14. n. 97. Cajet. Navarr. et Suar. quos sequitur Bonac. loco cit. n. 1. in fin. quare concludunt DD. communiter, ob superstitionis actus praecise nullam esse latae sententiae censuram: ita Sylv. verbo Superstitio quaest. ult. Alex. Alens. 2. p. quaest. 164. n. 5. Less. lib. 2. c. 43. n. 29. Suar. c. 19. n. 5. et 6. Azor. lib. 9. c. 26. quaest. 3. Filiuc. tract. 24. n. 197. Borgas. de irreg. par. 6. tit. de sortil. n. 5. Bonac. loco cit. n. 22. Barbos. in d. c. Si quis ariolos n. 5. excipiuntur tam aliqui casus.*

Primus est, quando in actibus superstitionum conjungitur error in intellectu haereticalis; tunc enim incurritur excommunicatio, et omnis poena, lata contra haereticos, de quibus dixi verbo *Haeresis*, c. 1. et quidem si superstitio sapit manifeste haeresim, pro foro externo praesumitur haereticus, seu vehementer suspectus redditur de haeresi; unde nisi se purget, et abjuret, praesumitur pro foro externo censuras, et poenas haereticorum incurrisse: ita Azor. loco cit.

Secundus est, quando quis scienter legit, vel retinet libros, scripta, opera, tractatus, vel chartas astrologiae judicariae, geomantiae, hydromantiae, pyromantiae, et aliarum hujusmodi divinationum, vel artis magicae, aut quibus sortilegia, veneficia, auguria, aruspicia, vel incantationes, et superstitiones continentur; tunc enim incurrit excommunicationem latam in Indice, ut statuit Sixtus V. in Bulla 17. *Coeli, et terrae, Quaranta verbo Libri*, Bonac. tract. de excommun. ob haeresim, pun. 4. n. 4. hujusmodi enim pronunciationes de actibus liberis ex astris, aliisque signis, etiamsi asserantur non certo, sed sub levi conjectura, si non in genere, sed in particulari, sunt vetitae ex Constitutionibus Apostolicis Sixti Quinti, et Urbani Octavi; et communiter a Theologis saltem, ut scandalosae damnantur, ut Sanch. lib. 2. in dec. c. 38. n. 30. et 34. Bonac. in dec. dis. 3. quaest. 5. punct. 3. n. 12. Suar. de relig. lib. 2. c. 11. n. 34. tom. 4. Less. lib. 1. c. 43. n. 42. Tol. lib. 4. c. 15. §. *Advertendum*, in fin. cum addit. sed haec excommunicatio non est reservata, ut patet ex reg. 10. in fine in Indice libror. prohibitorum.

Adverte hic cum Ludovico de Ameno tom. III. de Delict. et Poen. tit. 6. §. 5. num. 22. non esse audiendos DD. ibid. relatos, opinantes, Constit. Sixti non obligare, nisi in foro externo; quandoquidem (ait) -- in utroque foro militare, non solum dum futura praenunciantur, verum etiam dum astrologus declarat, se id non asseveranter affirmare -- et cum ipso quam plurimi DD. quos citat.

Sed si in illis libris, vel scriptis pronunciat certo de futuris contingentibus, seu actibus hominum ex astris, vel aliis rebus creatis, tanquam ex causa, seu ratione necessarij influxus, seu coactionis arbitrii humani, vel asseritur, cognosci secreta

cordium, seu actus pure internos, vel asseritur, effectus supernaturales posse cognosci in causis naturalibus; tunc incurrunt tam auctores, et credentes, quam tenentes, vel legentes scienter, in excommunicationem latam in cap. 1. *Bullae in Coena Domini*; quia talis doctrina est haereticalis; ita Suar. lib. 2. c. 19. n. 8. loco cit. *Armilla verbo Astrolog.* n. 1. *Filiuc. tract. 24. n. 35. Arnald. Albert. tract. de agnosc. assert. haeret. quaest. 16. n. 1. et 11. idem si asseratur, hujusmodi artem astrologiae judicariae, seu divinatoriae non esse ab Ecclesia improbatam, ut Farinac. quaest. 181. n. 61. ubi alios allegat: quae intelligas, si auctor ibi ex professo tractet de hoc errore; quia jam apparet, cum esse haereticum; si autem obiter tantum hunc errorem liber contineat, si auctor est alias reputatus catholicus, non habet locum excommunicatio in Bulla Coenae Domini, sed Indicis: in dubio autem auctor haec docens, praesumitur haereticus, Bonacin. de cens. partic. dis. 1. q. 2. pun. 4. n. 4. cum Farinac. et Duardo.*

Tertius casus est ex Bulla Urbani VIII. *Inscrutabilis*, edita anno 1631. Kal. April. quando quis per media superstitiosa inquit de statu reipublicae christianae, vel Sedis Apostolicae, vel de vita, et morte Romani Pontificis, pro tempore existentis, vel ejus consanguineorum usque ad tertium gradum, v. g. consulendo super his ariolos, aruspices, vaticinatores, vel astrologos etc. item si quis talia judicia recipiat etiam sponte sibi oblata, vel eis utatur, vel scienter ea retineat, vel alteri ostendat: item si quis talia judicia, seu pronunciationes faciat, etiamsi asserendo, se non certo affirmare; vel a se facta retineat, vel det aliis, vel ostendat, vel de eis verbo, aut scripto, etiam improbando, tractet: tales enim delinquentes, tam seculares, quam ecclesiastici, Episcopis inferiores, omnes incurrunt eo ipso poenas excommunicationis, et reatus laesae majestatis, scilicet confiscationis bonorum, etiam feudalium, et privationis beneficiorum, dignitatum, officiorum ecclesiasticorum, et inhabilitatis ad praedicta: et ecclesiastici degradandi sunt, et Curiae seculari tradendi ad poenam corporalem, statutam ibidem. Episcopi vero, et iis majores Praelati incurrunt poenam excommunicationis, et privationis Ecclesiarum, et beneficiorum; et inhabilitatem ad hujusmodi. Cognitio autem harum causarum reservata est Romae Vicario, et Auditori Camerae: extra vero in provinciis, Legatis, et Nunciis: in aliis autem locis Ordinariis locorum, et ubique etiam Inquisitoribus contra haereticam pravitatem. Additum est etiam in ea Bulla, ut ecclesiastici, praesumentes impedire dictos judices, seu perturbare dictarum causarum cognitionem, incurrant eo ipso poenas excommunicationis, et privationis beneficiorum, officiorum, et vocis activae, et passivae, et inhabilitatis.

Nota, quod dictae poenae non procedunt contra inquirentes de affinibus Papae; quia non continentur nomine consanguineorum, maxime in poenalibus, Joan. Andr. in c. *Sciant cuncti*, de elect. in 6. Specul. tit. de rescr. praesentan. §. *Ratione autem impe-trantis, vers. Quid de collateralibus.*

Nota secundo, quod absolutio dictarum excommunicationum ita fuit in Brevi reformationis Sacrae Poenitentiariae ab eodem Urbano Papa Octavo reservata, ut Sacra Poenitentiaria non possit absol-

CAPUT I.

SYNODUS

Metropolitani, et Episcopi negligentes statis temporibus celebrare provincialem, vel dioecesanam Synodum.

In can. Quoniam quidem 7. distinc. 18. qui est desumptus ex sexta Synodo, et a Leone I. confirmatus, statuebatur, ut si Metropolitanus negligeret provincialem Synodum semel in anno celebrare (quod tempus a Trident. cap. 2. sess. 24. de ref. extensum est ad quodlibet triennium) canonicis poenis subjacere deberet, nullum tamen explicando: verum Innoc. III. in Conc. Lateran. declaravit, esse suspensionem a sui officii executione ferendam tamen sententiae, ut clare patet ex verbo, quo usus est in cap. Sicut olim 25. de accusat. ibi -- A sui executione officii suspendatur -- et quamvis Concilium Lateranense sub Leone X. utatur verbo, latam sententiam praeseferente, ibi -- Circa hoc autem negligentes, poenas in iisdem canonibus contentas, se noverint incururos -- itidemque Tridentinum cit cap. 2. -- Quod si ... negligentes fuerint, poenas Sacris Canonibus sancitas incurrant -- utriusque tamen Concilii decreta relationem habent ad poenas a supracitati textibus statutas, nihilque circa easdem poenas innovarunt, prout declaravit Cong. Concil., teste Fagnan. ad dict. cap. Sicut olim, num. 109.

Isdem poenis subjacet Episcopus, negligens Synodum dioecesanam quotannis celebrare, tam ex cit. Trident. decreto, quam ex declaratione Cong. Conc., ut in dubio positionis 77. ejusdem Cong. ad dict. c. 2. sess. 24.

Non desunt tamen DD. relati a Bened. XIV. de Synod. Dioec. lib. 1. cap. 6. num. 5. edit. rom. 1755. qui hoc Synodi quotannis celebrandae praeceptum nimium benigne moderentur, quibus tamen obijcienda sunt verba ejusdem Bened. ibi -- Nos vero, quamquam non negemus, potuisse Tridentini decretum contraria consuetudine nonnihil emolliri, et temperari; non idcirco tamen approbamus effrenem istam licentiam, quam privati Doctores sibi usurpant, illud pro libito, etiam contra expressa ejusdem verba, interpretandi, et limitandi: neque illos excusamus Episcopos, qui, cum nihil sit, quod eos impediatur, ex sola socordia, et negligentia, Synodum facere praetermittunt: eosque magis redarguimus, qui cum plures annos dioecesim gubernaverint, ne de cogenda quidem Synodo unquam cogitarunt; hi enim, ceterique, qui ex mera incuria, et inertia praefato Tridentini praecepto non parent, et sine ulla causa Synodum facere omittunt, meminisse deberent, se praeter reatum inobedientiae, poenam incurrere suspensionis ab officio, statutam in cap. Sicut olim, de accusat. Quisquis autem hoc salutare statutum neglexerit adimplere, a sui executione officii suspendatur: licet poena hujusmodi, ut ipsa indicat vox Suspendatur non sit latae, sed ferendae sententiae, quod in eodem cap. Sicut olim adnotarunt Hostiensis in fin. Joannes Andreas num. 7. Fagnanus n. 105. et seq. referens etiam resolutiones Sacrae Cong. Conc. Thomassin. de vet. et nov. Eccles. discipl. par. 2. lib. 3. cap. 75. num. 10. Neque audiendi sunt, qui, ad propriam obtegendam ignaviam, se consulto, et

vere praedictos inquirentes per media praefata: quoad alios autem in eadem Bulla comprehensos, non fuit reservata absolutio in illo Brevi.

Circa hanc facultatem majori Poenitentiario sublatam, vide in fine hujus Operis Constitutionem Benedicti XIV. Pastor bonus §. 13.

V. Superstitionis crimen, secundum aliquos, reddit ipso facto infamem infamia juris, et consequenter reddit irregularem, etiam poenitentia peractat: ita Sylvest. verbo Superstitio, quaest. 11. Majorius lib. 5. c. 31. §. Quid igitur, facit c. Quisquis 2. quaest. 8. dicitur, tales non esse admittendos ad accusandum: sed contraria est verior, quod isti non sint ipso jure infames, neque irregulares, nisi post sententiam condemnatoriam, Sanchez lib. 2. in decal. c. 38. n. 9. Suar. tom. 1. de relig. tract. de superst. lib. 2. c. 19. n. 3. et 13. Filiuc. tract. 24. n. 197. secuta autem sententia condemnatoria, sunt infamia juris notati, et irregulares; quia est crimen publicum: ita Borgas. de irregular. par. 6. tit. de sortil. n. 7. et 8. Abb. in c. 1. in fin. de sortil. per c. Constituimus 3. quaest. 5. et c. Quisquis 2. quaest. 8. imo quia hoc crimen est depositione dignum, c. Siquis Episcopus 26. quaest. 5. ibi gloss. et Turrecr. Azor. tom. 1. lib. 9. c. 26. §. Quaeres, an ipso jure, Diaz in praxi c. 100. n. 2. ideo si fuerit notorium de jure, vel de facto, reddit infamem, et irregularem secundum magis communem, Sayr. lib. 7. c. 12. n. 3. quamvis alii dissentiant, ut Garzias p. 7. c. 8. n. 66. et p. 11. c. 3. n. 113. et 117. Laym. tract. de irregul. c. 4. §. Dico 3.

VI. Superstitionis exercitio lucra acquisita restituenda esse pauperibus quidam dicunt, ut in terminis de mathematicis est tex. in c. Non sane 14. quaest. 5. sed communiter contrarium tenent DD. nisi astrologus, vel magus, seu superstitiosus ementitus sit, seu finxerit se praestare, quod non poterat, et tunc tenetur danti restituere: ita Petrus Navarra lib. 2. de rest. c. 2. n. 113. Sanch. lib. 2. c. 38. n. 96. Laym. lib. 4. tract. de superst. c. 4. n. 8. et probatur l. Item apud, §. Si quis astrologus, cum gloss. verbo Non potest, ff. de injur.

Ex Constit. Gregor. XV. Omnipotentis Dei 20. Martii 1623. Quae deficit in Auctore, statuitur -- ut constito, quod aliquis pactum cum diabolo fecerit, et a fide apostatando, maleficiis, sive sortilegiis unam, seu plures personas ita laeserit, ut ex maleficio, vel sortilegio mors secuta sit, etiam primo lapsu, Curiae seculari tradatur, debitis poenis puniendus. Qui vero, similiter apostatando, pactum cum diabolo, ut praefertur, fecerit, et maleficium, seu sortilegium commiserit, ex quo, licet mors secuta non sit, infirmitas tamen, divortia, impotentia generandi, sive animalibus, frugibus, vel aliis fructibus damnum notabile provenerit, muro claudi, sive perpetuis carceribus, in Sancto Inquisitionis officio, ubi illud existit, fabricandis, mancipari debeat.

Qui vero similium delinquentium notitiam habuerint, eos Episcopo, sive Inquisitori denunciare teneantur. --

CAPUT I.

Suspensionem violantes, et alia de suspensione.

Vide verbo Censura.

prudenter abstinere dictitant a Synodi coactione, ne novarum Constitutionum in dies accessione, commissae sibi dioecesis status perturbetur: nam in primis necesse non est, ut novae Constitutiones in Synodo edantur, sed quandoque expedit, solum urgere executionem illarum, quae jam sancitae fuerunt... Deinde difficile videtur hoc tempore, quo ecclesiastica disciplina quotidie consenescit, et labefactatur, aliquam inveniri dioecesim, cui opus non sit ulla nova Constitutione, qua saltem antiquae leges corroborarentur, et quae morum corruptela pene obsoleverunt, revirescant. --

Item tenetur Episcopus infra sex menses post celebratum provinciale Concilium, dioecesanam Synodum celebrare, ut in ea publicentur dicti Concilii provincialis decreta. Cumque dubitatum fuerit in Cong. Conc. ut refert Fagnan. in cit. c. Sicut olim, an eam negligens, incurreret poenam suspensionis duorum mensium, juxta can. Decernimus 17. dist. 18. desumptum ex cap. 6. Concilii Toletani 16., Congregatio respondit -- Episcopum teneri ad congregandam dictam Synodum dioecesanam juxta dict. cap. fin. et DD. ibidem. Nec Tridentinum Concilium Episcopum ab hoc onere liberavit: ideo ad tollendum omnem scrupulum ab eo, qui omisit eam Synodum celebrare, petendam absolutionem a Papa, et monendum Episcopum per literas Congregationis, ut deinceps servet d. cap. fin. --

Nota I. quod si Episcopus habeat duas cathedrales unitas, tenetur Synodum alternatim celebrare in ambabus, ex decreto dict. Cong. in Ampurien. 8. Maii 1694, ut lib. 44. Decret.

Nota II. quod licet Tridentinum loc. cit. nullam mentionem faciat poenae inferendae recusantibus accedere ad Synodum dioecesanam, si de jure ei interesse teneantur, possunt tamen per Episcopum censuris, aliisque poenis, etiam pecuniariis coerceri; prout etiam ii, qui vel ad eam ita cunctanter seconferunt, ut perveniant, cum jam absoluta est, vel priusquam absolvatur, recedunt, ut ex declaratione Cong. Conc. probat laudatus Bened. in cit. tract. de Synod. Dioec. lib. 3. cap. 1. num. 5. et cap. 12. num. 1. et 2. ☞

☞ CAPUT I.

Tabacum ante Sacram Communionem, et in Ecclesia sumentium poena.

Pulveris nicosiani vulgo tabaci, sumtio, sive fumo in os injecti, sive naribus attracti ante Sacram Communionem, tam sacerdotibus, quam cuicumque aliae personae vetita fuerat a Concilio Mexicana an. 1585. per Sedem Apostolicam approbato, ut affirmat Card. de Aguirre in praefat. ad tom. 4. Concilior. Hispan. num. 16. lib. 3. tit. 15. §. 13. cui prohibitioni Card. Borgia Archiep. Hispalensis an. 1642. addidit poenam excommunicationis latae sententiae in sacerdotes sibi subditos, illo utentes una ante Missae celebrationem, altera post eandem celebratam hora. Clericatus autem dec. 54. ad Novemb. cas. 2. num. 13. et 14. refert, Congregationem Conc. sub die 1. Apr. 1678. jussu Innoc. XI. irjunxisse Episcopis, ut sub poena suspensionis, ipso facto incurrenda, prohibere possent sacerdotibus, ne mane, antequam missam celebrarent,

ullatenus tabacum sumerent. His ducti prohibitionibus nonnulli Auctores, relati a Bened. XIV. de Synod. Dioec. edit. an. 1755. lib. XI. cap. 13. n. 2. opinati sunt, illius sumtionem omnibus vetitam esse ab Ecclesia ante Sacram Communionem: quorum tamen opinionem satis confutatam fuisse ibidem demonstrat ab aliis Auctoribus; solam quaestionem in medio relinquens de tabaci folii masticatione; adhaerendo tamen sententiae affirmanti, per eam naturale jejunium violari, si aliquid succi in stomachum trajiciatur.

Ad sumtionem tabaci quod attinet in Ecclesia, nulla adest generalis prohibitio, sed pro particulis aliquibus Ecclesiis dumtaxat: sic Urbanus VIII. Constit. cum Ecclesiae 30. Jan. 1642. eam inhibuit, sive solidi, sive in frusta concisi, aut in pulverem redacti, ore, vel naribus, aut fumo per tubulos, alioque quocunque modo in Ecclesiis, atriis, et ambitu civitatis, et Dioec. Hispalens. -- sub excommunicationis latae sententiae, eo ipso absque alia declaratione per contrafacientes incurrendae poena -- Ad quam tam incurrendam requiritur ausus, et praesumptio, ut expresse disponitur in eadem Constit. Sic Innoc. X. et XI. excommunicationem latae sententiae perculerunt, illum sumere audentes intra Vaticanam Basilicam, ac insuper dictus Innoc. XI. 10. Octobr. 1681. ut refert Cleric. loc. cit. inflixerat poenam suspensionis a divinis, ipso facto incurrendae, scutorum XXV. solvendorum a Presbyteris, tabacum sumentibus in sacristiis Urbis Romae.

Verum hodie per ea, quae animadvertit Bened. XIV. loc. sup. cit. num. 3. nec hujusmodi prohibitiones in Urbe amplius attendendae sunt, nec expedit, ut ab Episcopis tabaci usus sub censurarum poena interdicatur: etenim -- cum a communi (sunt verba Benedicti) consuetudine sit adeo cohonestatus, ut nulli prorsus scandalum praebeat, aut admirationem causet, quod bene perpendit Lazarus Benedictus Miglioruccius -- Instit. jur. Canonic. tom. 1. pag. 187. -- nimium profecto severum se praeberet Episcopus, si Mexicanae, aliarumque similium Synodorum vestigiis insistens, aut omnibus ante Sacrae Eucharistiae perceptionem, aut solis sacerdotibus ante missae celebrationem tabacum interdicere; adjecta praesertim in transgressores censurarum poena: quapropter, cum Nos in minoribus constituti, Sacrae Congregationis Concilii Secretarii munus obiremus, semper Episcopis auctores fuimus, ut ejusmodi Constitutionem, jam aliquando formatam, a suis Synodis subtraherent, ne nimii rigoris notam incurrerent, aditumque aperirent subditorum querelis, ad Sacram Congregationem Concilii deferendis, quod multo magis iisdem consulendum ducimus, postquam san. mem. Bened. XIII. exploratum habens, a tabaci usu omnem nunchabesse inhonestatem, atque indecentiam, illum sumere permisit intra Vaticanam Basilicam. -- ☞

☞ CAPUT I.

Thalmud, et alia impia haebreorum scripta legentes, et retinentes etc.

Haec jamdudum damnarunt, retinerique prohibuerunt Summi Pontifices Greg. IX. Innocentius IV. Clem. IV. Honorius IV. Joannes XXII.

Julius III. Paulus IV. et Gregor. XIII. postremo Clem. VIII. Constit. Cum haebreorum 28. Feb. 1593. approbans, et innovans damnationem a suis Praecessoribus decretam, sequentes addidit poenas §. 6. ibi -- praecipientes tam ipsis judaeis, quam quibuscunque typographis, bibliopolis, seu mercatoribus, aliisque quibuscunque christifidelibus, etiam cujuscunque status, gradus, ordinis, vel conditionis existentibus, sub poenis amissionis librorum, et publicationis omnium honorum, fisco ejus Principis, in cujus ditione libri reperti fuerint, applicandorum, ac aliis etiam gravioribus, et corporis afflictivis, arbitrio Dioecesanis, ac etiam Inquisitoris, si inibi fuerit, statuendis, ac moderandis: necnon quoad christianos etiam excommunicationis majoris latae sententiae, per unumquemque contrafacientem eo ipso incurrendae, ne hujusmodi libros, et alia scripta superius prohibita, ut praefertur retinere, habere, legere, edere, typis excudere, seu imprimere, describere, vel exemplare, advehere, emere, vendere, donare, commutare, aut alias quomodolibet distrahere, vel alienare -- ne audeant, (quod verbum est in fine §. sequentis, cum quo connectitur hic prior).

Incurrerent insuper excommunicationem Papae reservatam delinquentes contra disposita in hoc sequenti §. 7. -- neve quisquam, etiam sub praedictis, et aliis poenis contra fautores apostatarum a fide, et haereticorum a sacris canonibus, et Constitutionibus Apostolicis inflictis, ipsis haebreis, pro habendis, scribendis, seu imprimendis hujusmodi libris, vel undecunque afferendis, seu transvehendis, aut pro eorundem legendorum licentia de cetero impetranda, opem, consilium, auxilium, vel favorem praestare, aut impendere quovis modo audeant -- tunc enim incurrerent in excommunicationem latam in cap. 1. Bullae in die Coenae Domini legi solitae (quae quidem Papae est reservata); tamquam haereticorum fautores, prout tales expresse declarantur in hoc eodem §. 7.

CAPUT I.

Testamenta, seu ultimas voluntates, exequi negligens.

Si testator non determinavit tempus, intra quod legata, seu relicta sint exequenda, executores, seu haeredes tenentur legata pia, et prophana quamprimum possunt exequi pro foro conscientiae, c. *Si haeredes, de testam. Eman. Sā, verbo Legatum, n. 22. Sanch. opusc. lib. 4. c. 1. dub. 53. n. 6. Molina tom. 1. disput. 251. §. Dubium item est;* qui ait, differentem notabiliter exequi sine causa rationabili, cum possit exequi, peccare mortaliter, et *Layman lib. 3. tract. de ultim. voluntat. c. 11. et 12. Abb. in dicto c. Si haeredes, n. 5. Covarr. n. 4.* qui omnes concludunt, dilationes concessas a jure ad solvenda legata, procedere tantum, quoad poenas juris incurrendas: item pro foro externo potest Episcopus differentem exequi sine causa rationabili, etiam ante annum, vel sex menses, cogere ad exequendum per censuras ecclesiasticas, vel interdicens ei honorum administrationem defuncti: ita ex dict. c. *Si haeredes, tenet Covarr. Molina, Laym. et Sanch. loco cit.*

I. Si haeres, vel executor differat solvere legata pia ultra sex menses, numerandos a die publicationis testamenti, et notitiae habitae, tenetur ea solvere cum fructibus omnibus, et usuris, et emolumentis, quae a die mortis defuncti percipi potuissent, §. *Si autem haeres vers. Si autem legatum, Auth. de Eccles. tit. Abb. Imola, et Barbat. in d. c. Si haeredes, ibi: Covarr. num. 5. Sanch. loco cit. disp. 56. num. 1. Molina disp. 251. §. Quando a testatore.*

Hic adverte, quod fructus legati prophani non debentur legatario, nisi qui percepti sunt a die aditae haereditatis, vel a die morae adeundi, ut late *Sanch.* probat, et de communi testatur *opusc. lib. 4. cap. 2. dub. 16. num. 1. et 8.* fructus autem legati pii debentur legatario, quatenus sunt percepti, a die mortis testatoris; quia ex tunc est dominium ipso jure translatum, etiam ante aditam haereditatem, per leg. fin. *Cod. de Sacros. Eccl. Tirac. de privileg. piae causae, cap. 53. Molina disp. 194. colum. 1. at post sex menses tenetur etiam praestare usuras legales, idest moratorias, quantum scilicet interest ratione justii lucri cessantis, vel damni emergentis, ex dicta Auth., ut exponit Lupus in leg. Curabit, comment. 1. §. 3. num. 36. et 65. et quidem etiam ante sex menses pro foro conscientiae, posita mora, ut supra dictum est, teneretur haeres praestare dictas usuras, seu interesse.*

II. Si haeres, seu executor semel monitus a iudice, vel ejus nuncio, seu literis, non exequatur intra annum, perdit omne lucrum, et commodum ex illa ultima voluntate, sibi alias proveniens, *Auth. Hoc amplius Cod. de fideic. et Auth. de haered., et Falc. §. Si quis autem, et §. ultim. et habetur in d. c. Si haeredes, de testam. et ibi Canonistae, et Barbos num. 21, et hanc poenam esse latae sententiae, seu jure incurri, dicunt gloss. in d. §. Si quis autem, verbo Auferri, Bal. Salic. Jas. Angel. et Corn. in dict. Auth. Hoc amplius, Barbos. loco cit. Menoch. de arbitr. casu 498. num. 58. et communem dicit Martinzo apud Sanch. lib. 4. cap. 1. dub. 56. num. 7. Sanch. tamen num. 8. contrarium tenet cum Covarr. Angel. Castren. Padilla, Tello, Navarr. et Lopez, quia verbum Amittat, ibi positum, est futuri temporis, ideo sententiam exigit: illud est certum, non obligare hanc poenam ante declaratoriam sententiam, cum sit privativa juris quaesiti, ut Laym. cap. 11. num. 13. in fin. Molina disp. 251. §. Illud etiam.*

Amplia hanc poenam, ut procedat etiam in executores ecclesiasticos, seculares, et regulares, ut *Barbos. in d. c. Si haeredes, num. 5.*

Limita, quod executor non privatur legitima, seu lucro, quod ex juris dispositione alias sibi debebatur, sed tantum, quod ex voluntate testatoris sibi deferebatur, ut d. *Auth. Hoc amplius, et late Barbos. in d. cap. Si haeredes, num. 6.* sed hoc verum, quoad legata prophana: nam differens solvere, seu exequi legata pia, privatur etiam legitima, ut de communi testatur *Barbos. num. 11. cum allegatis ibidem.*

III. Praeterea haeres, seu executor monitus, differens exequi relicta, per annum integrum, privatur munere executoris, et defertur Episcopo quoad legata pia; quod est certum: sed quoad prophana secundum receptiorem defertur solum ecclesia-

stico judici, seu Episcopo, si praevenit in causa; quia hoc iudicium compellendi executores est mixti fori: ita *Abb. in d. c. Si haeredes*, num. 7. et in *c. Cum esses*, num. 33. *Molina disp. 251. §. Dubium autem*, *Sanch. lib. 4. opusc. cap. 1. dub. 54. num. 8. per d. Auth. Hoc amplius*, et cap. 3. de testam. si autem praevenit iudex laicus, tunc alii a jure sunt assignati executores ordine successivo, dict. *Auth. Hoc amplius*, et *Doctores citati*: requiritur autem monitio, saltem una, facta per judicem, sive personaliter, sive edicto, ita ut annus incipiat currere a die monitionis, ut *Sanchez dub. 54. num. 10. qui plures allegat*, et alios allegat, et sequitur *Barbos. in d. cap. 3. num. 3. secundum magis communem*.

Addo, quod haec poena privationis, est latae sententiae, ut *Sanch. num. 16. cum communi*, et *Barbos. in d. c. Si haeredes num. 2.*, imo etiam ante annum privatur executor eo munere, si his monitus ab Episcopo, ut intra certum tempus legata pia exequantur, non paret, ut *Sanch. num. 13. Surdus de aliment. tit. 8. privil. 32. num. 7. et 8. et per eos adducti*.

Legata subsidiorum dotalium a testatoribus, ea lege confraternitatibus, aut piis locis relicta, ut illa virginibus puellis distribuuntur, ab his tuta conscientia retineri nequeunt, si vere virgines non sunt, ut tacite declaravit *Bened. XIV. in Constit. enim Pastor bonus 13. Apr. 1744. §. 27. impertitur Cardinali majori Poenitentiario facultatem cum eisdem dispensandi super hujusmodi subsidiorum retentione* -- in occultis; tamen, et foro conscientiae tantum, quatenus illae in posterum honeste vivant -- Et haec injusta retentio locum habet, sive ante, sive post assignationem dotis, virginitatem amiserint: et etiam postquam nupserint, Campioni *Instruct. confes. par. 2. cap. 49. num. 31.*

CAPUT I.

Testimonii causam fingens, ob quam iudex ad mulieres examinandae domum accedat.

In cap. *Mulieres*, de jud. in 6. Mulieres seculares invitae personaliter extra casus a jure expressos ad judicia trahi non debent: quod si necessarium fuerit mulieris testimonium, mittatur ad eam tabellio, vel si id fieri non possit, tunc iudex ad eam personaliter accedat: si autem fingatur causa talis, ob quam iudex debeat personaliter accedere ad domum mulieris, fictor hujusmodi ipso facto sententiam excommunicationis incurrat; quae tamen non est reservata, ut gloss. ibi verbo *Incurrat*. Mulieres autem religiosae, neque volentes, personaliter ad tribunalia vocandae sunt: et quidquid contra praemissa actum fuerit, est irritum, et inane ex d. cap.

Limita, quod non sufficit ad poenam excommunicationis fictio causae, nisi sequatur accessus iudicis; non tamen requiritur, ut sequatur examen: ita *Cajet. verb. Excommunicatio*, cap. 59. *Navarr. cap. 27. num. 125. vers. 18. Suar. de censur. dis. 23. sect. 4. num. 13. Sayr. lib. 3. cap. 34. num. 13. Tolet. lib. 1. cap. 38. §. Octava*, *Joan. Andr. in dict. cap. Mulieres*, ibi: *Anchar. num. ult. Franc. num. 3.*

Limitant secundo aliqui, ut text. solum proce-

dat de iudicibus ecclesiasticis, vel secularibus in terris Ecclesiae; quia jura canonica poenalia, vel exorbitantia a jure communi, simpliciter loquentia de iudicibus circa praxim iudiciorum regulandam, solum intelliguntur de iudicibus Ecclesiae subjectis, gloss. in *Clem. Dispendiosam*, verbo *Usuris de judic.* et ita in terminis *Gemin. et Franc. in d. c. mulieres*, in fin. sed contrarium verius videtur; quia lex canonica, statuens aliquid ad vitandum periculum peccati, generaliter intelligenda est de utroque foro, ut ait *Suar. num. 15. Clarus §. fin. quaest. 23. Quaero igitur*.

Nota, quod quando testes ad iudicem venire non possunt, propter justum impedimentum, ut hic, vel alias ob valetudinem etc. iudex debet mittere ad eos domum examinatore peritum, ad eorum dicta excipienda, ut cap. *Si qui testium*, ibi gloss. et *DD. communiter de test. Rota decis. 44. in collect. Farin. de contr. et crim. ubi ait communem*.

CAPUT I.

Tolosanae Ecclesiae statuta turbantium poena.

Ex *Constit. Joannis XXII. Salvator relata in Extravag. comm. cap. 5. personae*, ea turbare praesumentes, excommunicationem; universitates interdictum; conventus, capitula, sive collegia suspensionem incurrunt, Papae reservatam.

CAPUT I.

Torneamentis agentes.

Vide verbo *Ludus*, cap. 3.

CAPUT I.

Transmarinam peregrinationem assumentes sine licentia Papae.

Vide verbo *Peregrinatio*, cap. 2.

CAPUT I.

Tutela, vel curae munus ecclesiasticis imponentes, et illud ecclesiastici acceptantes.

I. Munus tutelae, vel curae injungens clerico, vel monacho, aliquando incurrit in censuras, et poenas ecclesiasticas, ut dixi supra verbo *Immunitas*, cap. 3. num. 2.

II. In can. *Pervenit* 86. dist. ex Concilio Chalced. cap. 3. decrevit Sancta Synodus, neminem de iis qui clero annumerantur, hoc est Episcopum, sive clericum, aut monachum, misceri secularibus, procurationibus, nisi forte qui legibus ad minorum aetatum tutelas, sive curationem inexcusabiles attrahuntur, aut ab Episcopo ad curationes rerum ecclesiasticarum, vel orphanorum, ac viduarum deputantur: si quis vero transgressus fuerit haec praecepta, correctioni ecclesiasticae subiaceat.

Ex hoc tex. aliqui putant, quod acceptantes tutelam testamentariam, vel dativam, incurrant suspensionem ipso facto, propter illa verba -- correctioni ecclesiasticae subiaceat -- quia verbum subja-

ceat solet importare canonem latae sententiae, ut dixi saepius, et notavi in Indice verbo subiaceat: et ita in hoc casu tenet gloss. in dict. can. *Pervenit*, verbo *Correctionis*: contraria tamen sententia est communis, eos scilicet nullam incurrere suspensionem, sed solum esse puniendos arbitrio Praelati; per illa verba; correctionis etc. ita Hugo; *Archid. et Turrecrem. ibi*, *Navarr. cons. 1. num. 5. ne cler. vel monach.*

Nota primo, quod clerici possunt acceptare tutelam legitimam, sed non tenentur; quia ab omnibus civilibus muneribus sunt exempti; ita gloss. in d. c. *Pervenit*, verbo *Tutelas*, *Molina tom. 1. de just. disp. 21. §. Clerici*, *Sanch. in decal. lib. 6. cap. 14. cum communi*: monachi autem eam non possunt acceptare, secundum probabiliorum, ut *Sanch. ibi num. 25.*

Possent tamen cum beneplacito Apostolico.

Nota secundo, quod si clerici, vel monachi tutelam, vel curam testamentariam, vel dativam suscipiant gerendam, nulliter suscipiant, et acta ipsorum erunt nulla ipso jure, ut de communi testatur *Sanch. loc. cit. num. 22.*

Nota tertio, dubiam esse quaestionem, an laicus tutor, vel curator existens, possit clericus fieri: et primo est certum, quod tutor, vel curator legitimus potest promoveri: quia non repugnat statui clericali, ut supra dixi, et ita *Innoc. in cap. un. de oblig. ad ratioc.* et veriorum dicit *Sylvester*, verbo *Ratiocinia*, num. 3. et tenet *Ber. Diaz, ibi Salzedo, cap. 20. praxi num. 2.* De tutore autem, vel curatore testamentario, vel dativo, sunt duae sententiae: aliqui dicunt, quod quia tutela, et cura est munus publicum, ut §. 1. *Just. de excus. tutorum*; consequenter tutores, et curatores dicuntur obligati ad ratiocinia publica, et ideo non possunt, nisi administratione deposita, et ratiociniis absolutis, promoveri, juxta quae diximus verbo *Obligati cap. 2. num. 2.* et ita tenent *Ugolin. de irregularit. cap. 58. §. 1. num. 1. Tolet. lib. 1. cap. 60. num. 2.* ubi ait, esse communem sententiam: alii dicunt, quod tutela, et cura est munus privatum civile, non publicum, ut habetur in leg. *Athletae*, §. *Tutela*, ff. de excus. tut. et ideo tutores, et curatores, finito officio, etiam nondum redditis ratiociniis, possunt promoveri ad clericatum, dummodo non sit periculum manifestum, eos condemnandos esse de dolo, ratione malae administrationis: et hanc sententiam tenet *Sylvester*, verbo *Ratiocinia*, num. 2. *Sayr, de cens. lib. 6. cap. 14. num. 8. in princ. Bern. Diaz cum Salzedo in praxi, cap. 20. num. 2.* ubi tantum excipit tutores Principum, *Bonac. de cens. disp. 7. quaest. 2. pun. 4. num. 4. Barbos. in d. cap. un. de oblig. ad ratioc. num. 2. in fin.* et haec sententia magis communis, et verior mihi videtur: quia, ut ait gloss. communiter recepta, tu. verb. *Publicum munus*, et in dict. leg. *Athletae*, §. *Tutela*, tutela dicitur munus publicum auctoritate, quia iungitur etiam invitis ex publica potestate; utilitate vero est munus privatum: in casu autem nostro, cum tractetur de tutela in ordine ad rationes reddendas, considereturque, ut respicit privatam utilitatem principaliter, scilicet personam, et bona pupilli, dicenda sunt ratiocinia privata.

Nota quarto, quod clericus existens, si munus tutelae subeat, potest promoveri, dummodo, si tutela sit testamentaria, vel dativa, eam deponat, ut *Barbos. in d. c. unic. num. 7. cum ibi alleg.*

Nota quinto, quod tutor, vel curator damnatus iudicio tutelae, et rationibus distrahendis, de dolo malo, efficitur ipso jure infamis, et consequenter irregularis erit, ex leg. 1. ff. de his, qui not. infam. can. *Irreligiosum 87. dist. ibi Archid. num. 1.* et dixi supra verbo *Obligati cap. 2. n. 2.*

Nota sexto, quod tutor, et curator, si velit ingredi Religionem bono zelo, potest id facere, rationibus redditis: et haec est justa causa excusandi se ab hoc publico munere, per ea, quae dixi supra verbo *Obligati, cap. 2. num. 2.* et multo magis si vovit Religionis ingressum, antequam tutelae, vel curae munus subiret: imo in hoc casu alias respondendi, teneri tutorem deponere tutelam, Religionemque ingredi; quia munus tutelae invenit eum jam praevenit voto, et status ipsius jam erat mixtus, seu implicitus: et idem hoc casu judicandum de eo, quod de religioso, per ea, quae docet *Bal. in leg. 1. in fin. Cod. an serv. ex suo fac. Anan. in d. cap. un. de oblig. ad ratioc. in fin. Jason. in leg. Cum quaedam puella, num. 11. ff. de jurisd. omni. jud. Balb. decis. 229.* sed haec intelligas, ratiociniis prius redditis, et debitis persolutis, ut dixi d. verb. *Obligati cap. 2. num. 1.* et dummodo alius remaneat, vel provideatur tutor, vel curator idoneus pupillo, seu minori: qua in re intelligentiam breviter dico, quod cum per professionem hic tutor mortuus civiliter reputetur, leg. *Deo nobis, ibi gloss. verb. Legitime, Cod. de Ep. et cler.* ideo si erat ipse tutor testamentarius, vel legitimus, non solus, sed cum aliis, remanent alii, si sunt sufficientes; nisi testamentarii dati sint cum clausula, ut unus non possit sine alio administrare, ut *Rot. infra cit.* alias in ejus locum a iudice alius dandus: si vero erat solus testamentarius, eo professionem faciente, succedit tutor legitimus; si autem erat legitimus, succedet dativus (si nullus alius sit consanguineus; qui succedat) haec habentur in leg. *Si quis sub conditione*, ff. de testam. tut. leg. *Intestato*, ff. de legib. tutor. et utrobique gloss. et gloss. in leg. 1. in fin. *Cod. de testam. tut. ibi Salyc. num. 3. Antonin. Piaggius tract. de tutor. et cur. quaest. 9. num. 8. Rot. Buratt. decis. 384. per totam*: sed si erat solus testamentarius, eo manente (in novitatu dativus providendus est a iudice) quia posset ad seculum, et ad tutelam redire per §. 2. et 3. inst. de attil. tut.

CAPUT I.

Vacantium Ecclesiarum, seu beneficiorum bona, vel fructus occupantes.

Quicumque vacantis Ecclesiae, seu beneficii bona, vel fructus occupat per usurpationem, id est tanquam ex jure sibi non vere competenti, incurrit excommunicationem Papae reservatam, nec absolvendus, nisi satisfactione praecedente: et si usurpantes sunt patroni illius Ecclesiae, seu beneficii, ipso facto sunt privati jure patronatus: clerici autem, sive usurpantes, sive consentientes, ul-

tra poenas praedictas, incurrunt privationem omnium beneficiorum, et inhabilitatem ad beneficia consequenda, ex Trid. sess. 22. cap. 11. de reform.

Item occupantes per usurpationem fructus, vel proventus, vel jurisdictiones Ecclesiarum, vel beneficiorum, incurrunt in excommun. latam in c. 17. Bullae in Coena Domini: quia licet ibi tantum sit sermo de dictis rebus pertinentibus ad Papam, et Sedem Apostolicam, et ad personas ecclesiasticas, ratione Ecclesiarum, seu beneficiorum suorum; tamen etiam, Sede vacante, dicti fructus, et bona dicuntur pertinere ad personas ecclesiasticas, saltem in genere, idest ad successores, quibus postea conferentur Ecclesiae, seu beneficia vacantia: et ita tenent Suarez de cens. disput. 21. sect. 2. n. 97. Navarr. c. 27. n. 70. vers. Sexta, Sayr. de cens. lib. 3. c. 21. n. 4. est communis contra Cajet. verbo Excommun. c. 27. Tolet. lib. 1. c. 9. n. 6. sed quoad fructus, et bona, quae, vacante beneficio, capit Camera Apostolica ratione spolii, non potest esse dubium, quin sit locus excommunicationi in d. c. 17. Bullae in Coena Domini.

Est tamen advertendum, quod multi putant, Bullam ibi loqui tantum contra usurpantes vigore laicae potestatis publicae, ut Sosa. super Bulla in Coena Domini, disput. 90. Ugolin. in d. c. 17. vers. Vel etiam, Navarr. c. 27. n. 71. Alter. ibi cap. 2. col. 3. sed quod procedat de quocunque usurpante quavis potestate, tenet Regin. lib. 9. c. 25. n. 372. Duard. Filiucc. quos sequitur Bonacc. super eadem Bulla, quaest. 18. punct. 3. num. 21.

Aliae etiam sunt censurae specialiter latae contra usurpantes, vel occupantes bona, vel fructus Ecclesiarum, et beneficiorum vacantium, de quibus infra dicemus.

CAPUT II.

Vacantium Ecclesiarum, vel piorum locorum bona occupare praesumentes per usurpationem juris- patronatus, seu custodiae in eisdem, et ad haec clerici cooperantes.

In c. Generali 13. de elect. in 6. fertur excommunicatio, nulli reservata, contra omnes, qui regalia, custodiam, seu guardiam, advocacy, seu defensionis titulum in vacantibus Ecclesiis, monasteriis, seu quibuscunque aliis piis locis de novo usurpare praesumentes, bona earundem Ecclesiarum, seu locorum vacantium occupare praesumunt; et contra clericos, et monachos, et personas earundem Ecclesiarum, seu locorum haec fieri procurantes: item fertur poena privationis, seu inhibitionis a perceptione fructuum, seu proventuum earundem Ecclesiarum, seu locorum contra clericos, qui talia facientibus se non opponunt, ut deberent.

Nota primo, quod ad incurrendam praefatam excommunicationem, et poenas, requiritur, ut duo concurrant in principali delinquente, scilicet usurpatio tituli juris patronatus, seu custodiae, seu advocatiae, et simul occupatio de bonis earundem Ecclesiarum, seu locorum ecclesiasticorum vacantium: ita Navarr. c. 27. n. 123. Suar. de censur. disp. 23. sect. 4. n. 6. Tolet. lib. 1. c. 39. circa quartam. excommun. Sayr. lib. 3. c. 34. num. 10. Filiucc. tractat. 14. num. 56.

Nota secundo, quod illa poena inhibitionis a perceptione fructuum etc. non est censura suspensionis, sed poena pura ecclesiastica privationis fructuum, seu proventuum; quia non est inducenda censura, nisi eam verba sonent: Regin. lib. 30. tract. 2. n. 182. Roderic. quaest. regular. 18. art. 1. §. 1. tom. 2. Filiucc. tract. 20. n. 215. Eman. Sà, verbo Confessor, n. 111. Suar. disp. 23. sect. 4. n. 7. in fin. unde dicit Suarez, non teneri clericos per se exequi eam poenam, sed requiri declaratoriam, seu executoriam; sed ego puto, eos teneri abstinere in conscientia a tali perceptione sub peccato mortali, ratione praecepti injuncti, per illa verba *strictius inhibemus*: et ita sentit gloss. ibi verbo *Inhibemus*.

Nota tertio, poenas istas latas contra non impedientes, cum debeant secundum probabiliorum intelligi procedere contra eos, qui tenebantur ex justitia, seu ex officio impedire, et non tantum ex charitate: ita Archid. in dict. e. Generali, Suarez loco cit. n. 7. omnes autem clerici ejusdem loci, seu beneficii tenentur extraneum a tali usurpatione, et occupatione impedire, ex justitia, non autem clerici extranei, per ea, quae habet Less. lib. 2. c. 13. n. 75. Sotus lib. 4. de just. quaest. 7. art. 3.

CAPUT III.

Vacantium Ecclesiarum secularium, vel regularium bona clerici earundem occupantes.

In c. Quia saepe, de elect. in 6. statuitur, ne vacante Ecclesia cathedrali, vel collegiata, vel regulari, capitula, aut collegia, aut conventus, earumve singulares personae, de bonis relictis a defuncto Praelato, seu fructibus Ecclesiae vacantis (quae omnia, vel in utilitatem Ecclesiae expendi, vel successori reservari debent) occupent, dividant, surripiant, dilapident, vel consumerent, non obstante quocunque privilegio, vel consuetudine; praesumentes autem contra facere, incurrant suspensionem ab officio, et a quibuscunque beneficiis, donec plene restituant.

Nota quod ait, fore ab officio suspensos, intelligendum de officio ordinis, et jurisdictionis, Suar. de cens. disp. 26. sect. 1. n. 11. Sayr. lib. 4. cap. 2. n. 2. et 7. quod autem ait, fore suspensos a beneficiis, aliqui intelligunt etiam ab omnibus beneficiis ubique locorum, ut ait gloss. ibidem, Gemin. n. 17. Anchar. n. 3. Franc. n. 2. sed secundum communem est a beneficiis tantum, quae in ea Ecclesia laesa obtinent, gloss. in Clem. 2. verbo Beneficiorum, de vit. et hon. Cleric. Sayr. lib. 4. c. 6. n. 25. Suar. disp. 26. sect. 1. n. 21. Abb. in c. Pastoralis, §. Verum, n. 21. de appellat.

Nota secundo, quod haec censura suspensionis, facta integrali restitutione, cessat, nec indiget absolutione, gloss. ibid. Gemin. n. 17. Anchar. n. 3. Franc. n. 2. et de communi testatur Ugolin. de cens. tab. 4. §. 2. num. 4.

Nota tertio, quod non dicitur facta plena restitutio, si deficiat etiam in minimo, usque ad unum ovum, ut gloss. ibi verbo Plene, Archid. Anchar. ibi in fine, Franch. n. 2. Sayr. lib. 4. c. 17. n. 6. et 7. Ugolin. tab. 4. de suspens. c. 4. §. 2. n. 7. neque sufficit cautio, etiam idonea, gloss. in cap. Praesen-

ti, verbo *Restitutionem*, de off. ordin. in 6. ibi *Gemin.* n. 17. *Anchar.* n. ult. tamen *Ugolin.* loco cit. ait, sufficere, si is, ad quem res pertinet, debitum condonaverit, vel fidem ei habuerit de futura restitutione, dilatione concessa; idque verum puto.

Nota quarto, quod haec decretalis non loquitur, nisi de Ecclesiis, ut supra, non autem de aliis beneficiis; quia de his est alibi cautum, ut *c. seq.* dicemus: et ita gloss. in d. c. *Quia saepe*, ibi *Barbos.* n. 7. *Boer. decis.* 340. num. 2.

Nota quinto, quod haec decretalis procedit de jure communi. An autem poenae istae procedant etiam, quando Camera Apostolica capit ea bona jure spoli, dicam *cap. seq. et cap. 6.*

CAPUT IV.

Vacantium beneficiorum bona occupantes collatores, patroni, vel custodes eorumdem.

In *cap. Praesenti*, de offic. ordin. in 6. statutum est ne ordinarii collatores, aut patroni, aut custodes beneficiorum, seu locorum ecclesiasticorum quorumcunque vacantium occupent, aut in suos usus convertant fructus eorumdem, aut bona dimissa a defunctis rectoribus dictorum beneficiorum, seu locorum, quae vel jure spoli ad Ecclesiam eandem pertinent, et in ejus utilitatem convertenda, aut saltem successori reservanda, nisi speciali privilegio, aut consuetudine legitime praescripta, aut alia rationabili causa ipsis occupantibus competant: quo tamen casu fieri debet deductio pro oneribus Ecclesiae supportandis, seu ministris alendis, et aere alieno solvendo: si quis autem contra praedicta agere praesumat, Episcopi incurrunt ipso facto suspensionem, seu interdictum ab ingressu Ecclesiae: inferiores vero clerici suspensionem incurrunt ab officio, et beneficio; et durant hae censurae, quousque restitutionem fecerint de praedictis.

Nota, quod ex causa rationabili Episcopus potest beneficii vacantis fructus applicare suae mensae, vel alteri piae causae, dummodo haec concurrant, primo, quod applicet ad tempus, non perpetuo, secundo, quod faciat hoc palam, et cum consensu capituli: tertio, quod non fiat praepjudicium alteri habenti jus super illius fructibus, ut hodie in multis locis habet Camera Apostolica: quarto, quod id fiat tempore vacantiae: ita gloss. in c. un. ut *Eccles. benef. sine dimi. conf.* et magis communem ait *Felin. c. Cum accessissent*, num. 34. de const.

Nota secundo, quod debita contracta a beneficiato defuncto in utilitates Ecclesiae, unde illa sit facta melioris conditionis, non sunt solvenda ab haeredibus beneficiati de patrimonialibus, sed de redditibus ecclesiasticis, remanentibus Ecclesiae, vel de acquisitis per tales redditus a beneficiato eodem defuncto, ut gloss. hic, verbo *Debitis*, *Navarr.* §. 9. de spolio, n. 9. *Filiuc. tract.* 43. c. 6. n. 13.

Nota tertio, quod neque haec decretalis, neque altera, de qua dixi *cap. praeced.* procedunt hodie in beneficiis, et bonis, seu fructibus spolio Camerae Apostolicae subjectis; quia hae Constitutiones solum loquuntur de illis fructibus, et bonis, quae ad eandem Ecclesiam pertinent jure spoli, vel successori in eadem, prout de jure communi.

Nota quarto, quod hic non derogatur privilegiis, et praescriptionibus.

Nota quinto, quod patronus laicus non habet custodiam Ecclesiae patronatae, sed tunc custodia ad Praelatum pertinet, ad quem pertinet institutio, qui deputabit oeconomum beneficio vacanti, ut *c. Cum vos*, ibi gloss. verbo *Oeconomus*, de off. ord. at patronus ecclesiasticus, idest cui ratione beneficii sui competit juspatronatus, habet custodiam beneficii vacantis, *c. Bonae de appel.* et ita *Lambert. de jurepatr. par. 2. lib. 2. quaest. 1. art. 29.*

CAPUT V.

Vacantium beneficiorum in Ecclesiis suis fructus annales occupantes praetextu consuetudinum, vel privilegiorum.

I. *Extrav. un. ne Sede vacante*, statutum fuit, ut in Ecclesiis, in quibus ex consuetudine longi temporis, privilegio, vel statuto, fructus, seu obventiones beneficiorum in eisdem vacantium, vel etiam post eorum provisionem, pro primo, vel secundo, vel ulteriori anno, defuncto, aut fabricae, aut Ecclesiae, aut personis, aut annalia hujusmodi habentibus applicanda essent in totum; tale jus habentes nihil exinde percipiant, ultra summam, pro qua unumquodque dictorum beneficiorum solet in decimae solutione taxari, et reliquum remaneat successori in dicto beneficio; vel ipsi jus habentes dimittant dictam summam taxatam successori, et reliquum sibi accipiant; itaut intra decem dies, postquam sciverint beneficia ipsa vacare, eligere alterutrum teneantur: alias optio ad dictum successorem transeat ipso jure: in illis autem Ecclesiis, in quibus decimarum taxatio non est facta, fructus, et obventiones beneficii vacantis, quos in decima solvere consuevit, per medium dividantur, et eorum medietatem habeat is, cui jus annalium in eo competit beneficio, et alia medietas relinquatur beneficiato pro sua sustentatione, et oneribus Ecclesiae sufferendis: quod si alter non sit contentus tali medietati, ea transeat ad alterum oneribus Ecclesiae: si quis autem praedictorum ultra praemissa perciperet, illudque iis, ad quos pertinebit, intra mensem non restituerit cum effectum, si sit Episcopus, a pontificalibus, et ingressu Ecclesiae eo ipso noverit se suspensum; capitulum, universitas, vel collegium interdicto, donec cum integritate illicite percepta restituerit, se noverit subjacere; singularis autem ecclesiastica persona, vel mundana excommunicationis incurrat sententiam ipso facto, a qua extra mortis articulum, nisi satisfactione praemissa, minime absolvatur, non obstantibus etc.

De hac decretali ultra *Canonistas ibi*, *Navarr. de reddit. quaest. 3. num. 12.* *Covarr. in cap. Cum in offic. num. 9. de testam. Gutier. lib. 2. pract. quaest. 114. num. 14.* *Suar. de censur. disp. 37. sect. 1. n. 11.*

Nota, quod poena est solum contra eos, qui illicite, ut supra, percipiunt, praetendentes jus annalium ex aliquo privilegio, statuto, vel consuetudine; non autem contra beneficiatos, aliquid supra taxam percipientes ex suo beneficio, ut *gl. verb. Praedictorum*.

Nota etiam, quod illa suspensio ab ingressu Ecclesiae, proprie est interdictum, ut *Suar. ibidem*. II. Sed hodie ex Bulla 104. Pii V. *Durum* pro-

hibitum est, ne vigore statuti cujuscunque, aut consuetudinis, etiam immemorabilis, aut privilegii, etiam a Pontifice juramento firmati, etiam ex causa urgentissima concessi, vacantibus Ecclesiae cathedralis, vel collegiatae beneficiis, fructus, seu annalia applicare possint in totum, vel ex parte mensae episcopali, aut capitulo, alterive loco, aut personis Ecclesiae: contravenientes autem incurrant poenas ipso facto, scilicet Episcopi tandiu sint ab exercitio officii pontificalis suspensi, donec a Sede Apostolica, praevia satisfactione, absolvantur; capitula vero, et collegia ecclesiastico subjaceant interdicto; singulares personae, Episcopis inferiores excommun. incurrant Papae reservatam: et addit, ut canonici, vel beneficiati tempore admissionis ad possessionem jurantes observare praefata statuta seu privilegia, seu consuetudines; item Episcopi, et capitula, et personae inducentes ad tale juramentum praestandum, in dictas censuras respective incidant ipso facto: et omnia in contrarium acta decernit irrita: excipit tamen Pius V. ibidem.

Primo consuetudines, seu statuta, seu privilegia jam introducta, per quae dicti fructus fabricae Ecclesiae, vel sacristiae, aut alteri pio loco reperiantur applicati; ita tamen, quod si applicatio sit facta ultra semestre tempus, dimidia tantum pars eidem competat loco, et altera dimidia a beneficiato integre percipiat.

Secundo excipit consuetudines, privilegia, et statuta, quibus, capitula, collegia, vel personae habent jus annalium, seu perceptionis fructuum beneficiorum a primo tempore vacationis, usque ad eorum provisionem, seu possessionis consecutionem; quia quoad hoc noluit derogari juri illorum.

Unde apparet, hodie per Bullam ex parte tantum esse derogatam Extrav. praefatae, quoad jus annalium, et quoad poenas ibi statutas: nam hodie Episcopus non incurrat interdictum ab ingressu Ecclesiae, sed solam suspensionem a pontificalibus.

¶ *Circa deductiones ex fructibus beneficii, pactiones etc. vide poenas additas ab Innoc. XII. supra post cap. VI. verbo Simonia pag. 399. col. 2.*

Circa mediam annatam ex Constit. Bened. XIII. Pius 29. Apr. 1725. pro Italia, et Insulis adjacentibus, obtinentes parochiales una cum incertis annuum redditum scutorum centum monetae romanae excedentes, et canonicatus, ac beneficia tam residentialia, quam non, et simplicia, sita extra Ecclesias collegiatas, cujusvis valoris, tenentur solvere mediam annatam pro fabrica cathedralis: sicut et obtinentes dicta omnia respective beneficia, sita in Ecclesiis collegiatis, vel alias translatis, pro fabrica collegiatae, sive dicta beneficia fuerint liberae collationis, sive juris patronatus mixti, ac etiam laicalis, et ad quemcunque electio, collatio, institutio, et provisio pertineat, sive nimirum ad Metropolitanum, vel Ordinarium, sive ad capitulum, sive ad alium quemcunque inferiorem, dummodo non pertineat ad S. Sedem, aut etiam legitima non vigeret consuetudo solvendi, vel dimittendi fructus sex mensium, aut similem; non tamen minorem ratam favore fabricae, vel sacristiae: in quibus casibus nihil solvendum erit.

Haec autem media annata deponenda est apud personam deputandam ab Episcopo cum scientia, et consensu capituli, ac reinvestiendi in bonis stabili-

bus, et tutis pro dote fabricae dumtaxat earundem respective Ecclesiarum. Etsi Archiepiscopus, Episcopus, vel Ordinarii inferiores, et respective capitula, ac singuli canonici in causa fuerint, ut vel ratione minus fidelis, idoneique depositarii, aut ex causa non facti, vel minus tuti, et exinde deperditi investmenti, aut demum propter erogata capitalia, vel fructus in alios usus, aliquod praejudicium emergerit patrimonio fabricae, ipsi, eorumque haeredes, et successores teneantur ad omnia damna, et interesse favore praedictae fabricae, eorumdenque bona omnia pro potiori cautela affecta sint, et specialiter hypothecata favore ejusdem fabricae. Per hoc vero Episcopi non eximuntur ab onere, iis a sacris canonibus injuncto, Ecclesias cathedrales reparandi.

Ab onere hujus mediae annatae excipiuntur beneficia Archidioecesis Beneventanae, ac aliarum dioecesium, et collegiatarum, in quibus reperitur opus, seu peculiare patrimonium fabricae, sufficienter instructum; aut onus conservandi, et restaurandi Ecclesias residet penes communitates locorum, vel eorum patronos, sub poena in hos, huic oneri non satisfaciunt, patronatum amittendi.

CAPUT VI.

Vacantium Ecclesiarum, seu beneficiorum fructus, vel defunctorum clericorum bona ad Cameraam Apostolicam pertinentia occupans.

Nota, quod licet de jure communi fructus Ecclesiae, vel beneficii vacantis, per oeconomum, ab Episcopo, vel capitulo deputandum, percipiendi sint, et vel in utilitatem Ecclesiae, ejusque onera supportanda expendendi, vel saltem successori in beneficio servandi sint, cap. Cum vos, de off. ordin. cap. Quia saepe, de elect. in 6. b. Praesenti, de off. ordin. in 6. similiter bona a Praelato, seu beneficiato acquisita ex fructibus ecclesiasticis, suam congruam sustentationem excedentibus, remaneant eidem Ecclesiae, seu beneficio jure spoli, seu legitimae successionis, cap. Placuit 12. quaest. 3. cap. Cum in officiis, cap. Relatum, num. 2. de testam. cap. 1. de success. ab intest. de quibus vide Azor. tom. 2. lib. 7. cap. 9. quaest. 8. Covarr. in d. c. Cum in offic. num. 6. Molinam tom. 1. disp. 147. concl. 5. Navarr. de spolio, §. 10. num. 1. Garziam par. 2. de benef. cap. 1. num. 89.

Tamen ex novo jure in multis facta est eorum applicatio jure spoli Camerae Apostolicae: et primo fructus beneficiorum Italiae, Sedi Apostolicae reservatorum, seu affectorum vacantium, ex Bulla Pii IV. Constit. 32. et Sixti V. Bulla 100. §. 20. de quibus Garzias num. 90. ibid.

Secundo, omnia a beneficiatis, seu clericis acquisita ex fructibus honorum ecclesiasticorum, inconsumpta tempore obitus remanentia, si, et quatenus testandi facultate legitima a Sede Apostolica obtenta, de eis non disposuerint, ex Bulla 29. Pauli III. Romani Pontificis, Navarr. de spol. §. 5. num. 3. Filiuc. tract. 43. cap. 5. a num. 1. et procedit hoc etiam de acquisitis ex pensionibus ecclesiasticis clericalibus, ex Bulla Pii V. 42. Romani §. 6. Garzias par. 1. cap. 5. num. 161. et lata Filiuc. tract. 43. cap. 4. a num. 18. et facit Rota Bu-

ratt. decis. 448. num. 3. Molina, et Navarr. infra limit. 3. allegati.

Tertio, item omnia bona ecclesiasticis acquisita per illicitam negociationem, per Bullam 19. Pii IV.

Quarto, bona a clericis relictis illegitimis, ut dicta Bulla Sixti V. §. 15.

Quinto, bona regularium extra claustra degentium, et decedentium, ex Bulla Gregorii XIII. 43. nisi quatenus facultate testandi habita disposuerint, ut ibidem, de qua re dixi *verbo Apostasia, cap. 2. in fine.*

Sexto, bona clericorum extra residentiam debitam decedentium, ex Bulla 91. Pii V. et 7. Julii III.

Septimo, fructus beneficiorum vacantium a defuncto inexacti, ex eadem Bulla Julii III.

Limita circa ista: primo, quod multi dicunt, fructus beneficii vacantis pertinere ad Cameram, quando beneficium vacat de jure, et de facto; secus si de jure tantum, ut quia collatio facta, fuit nulla ex aliquo defectu occulto; unde dicunt, revalidato titulo, fructus ad eundem pertinere provisum: ita *Eman. Sa, benefic. num. 21. Navarr. de spol. §. 12. num. 3. et 4. Filiuc. tract. 43. cap. 8. num. 18. Borgas. de irregul. par. 7. tit. 1. num. 17. Bellum decis. 842.* Contrarium videtur statutum in Bulla praedicta Sixti V. 100. §. 13. ubi reservat Camerae omnes fructus Ecclesiarum, et beneficiorum male perceptos, etiam ex titulo infecto: sed id intelligendum pro foro externo: vel procedit solum, quando provisor non obtinuit postea tituli convalidationem, et hoc verius est.

Limita secundo, circa bona ab ecclesiasticis acquisita per illicitam negociationem, dubium esse, an haec applicatio sit legis poenalis, ut non liget ante sententiam: dixi *verbo Negociatio*: alias etiam limitationes, et declarationes in materia spoli, vide apud *supra citatos Doctores.*

¶ *Vide Additiones supra pag. 269. col. 2.*

Limita tertio, quod spoliolum non competit Ecclesiae, seu Camerae per obitum obtinentis beneficia, vel pensiones, non excedentia in universum redditus ducatorum triginta auri de Camera; dummodo ille abstinuerit ab omni illicita negociatione, ex Bulla Pii V. 42. *Romani §. 6. Filiuc. tract. 43. c. 3. n. 20. Bonac. de just. dist. 3. quaest. ult. pun. 2. de spolio §. 1. vers. 6. sequitur sub n. 6. cum allegatis per eos, et Molina tom. 1. de just. dis. 145. §. Fere hactenus*: qui etiam dicunt, idem esse, etsi beneficiorum, seu pensionum redditus excessissent 30. ducatos; si tamen congruam sustentationem illius non excesserint; quia ideo Pius V. excepit a spolio redditus non excedentes 30. ducatos, quia semper censentur necessarii ad congruam cujuscunque clerici sustentationem: item addunt, praedictam exceptionem, seu exemptionem a jure spoli procedere, etiamsi clericus aliunde ex suo patrimonio potuisset habere congruam sustentationem; quia potest clericus accipere sustentationem ex redditibus beneficii, seu pensionis, et suo patrimonio parcere, illudque reservare suis consanguineis: dicunt tamen, quod si clericus in vita non declaravit hanc suam voluntatem, non poterunt haeredes hoc declarare, seu praetendere, quod ipse se sustentaverit, seu voluerit se sustentare ex redditibus ecclesiasticis, sed potius praesumitur, favore Ecclesiae voluisse ex suo patrimonio se sustentare: ita *Re-*

doan. de spol. quaest. 6. n. 12. Filiucc. cap. 8. n. 17. Bonac. num. 5. loc. cit. sed Navarr. cons. 4. num. 5. de pecul. cleric. contrarium tenet; asserens, quod ex communi usu censetur voluisse suum patrimonio parcere; et hanc sententiam probabilem ait Bonac. ibidem: et satis probabilem eam puto quoad redditus pensionum, vel quoad beneficiorum redditus, quando certa portio ex illis assignantur beneficiato pro ejus sustentatione, aliis portionibus resignatis fabricae Ecclesiae, pauperibus; et ita tenent multi graves Auctores, Redoan. ibi num. 8.

Limita quarto, quod Curiam romanam sequentes, et romanam Urbem incolentes, et romani cives originarii (in ipsa Urbe, vel ejus districtu intra decem milliaria decedentes) habent liberam facultatem disponendi, tam inter vivos, quam per ultimam voluntatem, de acquisitis ex redditibus ecclesiasticis, ex Bulla 18. Pauli V. *In eminenti §. 2.*

Advertendum autem, quod ex Bulla *S. D. N. Urb. VIII. 30. Aeternus, §. 6.* declaratum est, quaecunque indulta, facultates, seu privilegia, etiam per modum legis, aut specialiter concessa disponendi, sive inter vivos, sive per ultimam voluntatem, vel transmittendi ab intestato, aut succedendi circa bona ex ecclesiasticis redditibus acquisita, non extendi ad fructus inexactos, etiamsi talia emolumenta inexacti, v. g. affictus, pensiones etc. deberentur defuncto, ratione fructuum jam perceptorum: unde in hac re limitatur etiam dicta Constitutio, seu privilegium, Romanis a Paulo V. concessum: non tamen derogat Constitutioni praedictae Pii V. 42. scilicet exemptioni a jure spoli, quoad acquisita ex pensionibus, ducatos 30. non excedentibus, quia Constitutio Urbani VIII. non loquitur de iis, qui ipso jure sunt liberi a jure spoli Camerae Apostolicae.

Itaque hodie pensiones inexactae, etiam termino maturato, vel quae debentur pro rata fructuum jam perceptorum haeredibus pensionarii, termino non maturato, juxta *Rotam Caval. decis. 129. et Burat. decis. 67. num. 3.* debentur Camerae Apostolicae, si pensio excedit ducatos 30.

Limita quarto, quod in spolio non continentur vasa, et ornamenta, paramenta, libri ad divinum cultum ordinata, scilicet ad usum capellae, vel functionum sacrarum; quia ea ad Ecclesiam, seu monasterium pertinent, et ipso jure sunt sacristiae illius applicata, etiam Episcopo, vel Praelato decedente extra residentiam, seu extra claustra, ex Bulla Pii V. 42. *Romani §. 1.*

Occupans bona Ecclesiae vacantis, vel defuncti beneficiati, ad Cameram pertinentia, contra jus spoli supradictum, si praetextu privilegii, aut alterius facultatis injuste id faciat, incurrit in excommunicationem latam a Tridentino, et in Bulla Coenae Domini, de quibus dixi *cap. 1.* si autem furtive occupet, nullam a jure communi censuram incurrit, secundum probabiliorem, ut dicam *verbo Usurpatio*: sed incurret excommunicationem, quando a commissariis spoli ecclesiastici promulgabitur contra non restituentes, vel non revelantes, ita *Marius Alter. tom. 2. disp. 12. c. 3. in fine.*

¶ *De justitia spoli, ejusque Collectorum depuratione, numero, et exemptione, vide Bened. XIV. de Synod. Dioec. edit. an. 1755. lib. 3. cap. 8. n. 6. et seqq.*

Valorem verum redditus beneficiorum obtinendum in Curia romana non exprimentes.

I. **Ex** regula Cancellariae 55. de valore, cautum est, ut in gratiis beneficiorum apud Sedem Apostolicam obtinendis eorum annuus valor exprimi debeat; alias gratiae sint nullae, scilicet ob vitium subreptionis.

Limita primo, ut non procedat dicta irritatio, seu subreptio, quando valor falsus est expressus per excessum negative, scilicet per clausulam illam, solitam apponi in supplicationibus de stylo Curiae, *cujus fructus valorem annum scutorum, ver. gratia 200. auri de Camera non excedunt*: tunc enim gratia non irritatur, licet valor beneficii sit longe minor scutis ducentis, ut ait *Mandos. super reg. 22. de union.*, quia tunc satis censetur regulae satisfactum; quia si Papa Titio concedere voluit beneficium valoris 200., multo magis concessisset beneficium illud, si scivisset esse minoris valoris, ut 100. *Mandos. ibi*, et *Gomez super ead. reg. de valore in praefatione*, et quia cessat periculum defraudationis annatae, ut ait *Gomez ibi*.

Et haec vera sunt, etiamsi valor hoc modo excessivus, expressus fuerit ad effectum reservationis pensionis; ut cum Episcopus beneficium vacans in mense suo confert Titio cum reservatione pensionis 100. ad favorem Caii, reservato beneplacito Apostolico; tunc enim cum tam gratia pensionis, quam provisio beneficii debeat in Curia romana expediri, supplicatione porrecta Papae, si partes in supplicatione valorem excessivum expresserint, ut Papa putet, beneficium esse capax tantae pensionis, et in gratia, seu literis reservationis pensionis expressus fuerit valor non praecisus, sed conditionaliter per clausulam, dummodo 100. remaneant rectori, non irritatur gratia in totum, sed reservatio pensionis subsistit eatenus, quatenus fructus excedant illa 100. quae pro congrua reservata sunt rectori, ita *Buratt. decis. 369. n. 8. Garzias par. 1. cap. 5. num. 427*.

II. Pensionarius, exigens pensionem reservatam ad ipsius favorem a Papa, literis subreptitiis, idest quatenus gratia reservationis irrita sit modo supradicto, aut alias quomodolibet, incurrit excommunicationem Papae reservatam, et alias poenas latas contra usurpantes fructus beneficiorum ecclesiasticorum, de quibus dixi *infra verb. Usurpatio c. 1.*, easdemque poenas omnes incurrit beneficiatus, scienter solvens huiusmodi pensionem, tanquam consentiens usurpationi, ut ibidem dixi: etenim haec est proprie usurpatio fructuum, cum exigantur tanquam ex jure ad ipsos usurpato, seu nullo, ut explicavi ibidem: neque enim potest rector beneficii in praejudicium sui successoris, seu Ecclesiae gravatae consentire pensioni irritae, et praesertim contra decretum Apostolicum: neque potest se excusare, dicendo, se solvere tantum sua vita durante, et in damnum proprium, quia respondetur, quod etiam sic praejudicat successor; quia pensionarius constituitur in quasi possessione, et successor rectoris oneratur incommodo probandi, reservationem fuisse nullam, in totum scilicet, vel parte excessiva, ut *Rota recent. par. 1. decis. 547. n. 4*.

[Vectigalia nova imponentes, vel agentes.]

In *c. Si quis Romipetas 24. q. 3.* Calixtus Papa sic statuit -- si quis mercatores novis teloniorum, aut pedagiorum exactionibus molestare tentaverit, donec satisfecerit, communionem careat christiana -- item in *c. Innovamus de cens.* Alexander tertius, ne quisquam alicui novas pedagiorum exactiones sine auctoritate, et consensu principum statuere aliquo modo praesumat: si quis autem contra hoc fecerit, et commonitus, non destiterit, donec satisfaciatur, communionem careat christiana.

Nota, quod per haec verba *communione careat christiana*, inferitur poena excommunicationis transgressoribus, ut *Molina dis. 666. in fin. tract. 2. de just. Alter. tom. 1. lib. 5. disp. 6. c. 2. §. Haec facultas*, *Cardin. in d. c. Innovamus, n. 2.* et videtur esse latae sententiae, ob illam particulam *careat*, ut de communi testatur *Butrius in c. Potuit, de loc. Tiraquell. in leg. Si unquam, verbo Revertatur, n. 166. C. de revoc. donat.* et veriore dicit *Felin. in c. Ex tenore, n. 17. de rescript.* et tenet *Azor. lib. 5. c. 9. §. Tertia regula, tom. 1.* et in terminis *Alterius c. 2. §. Qua in re*: quamvis contrarium teneat *Hostien. in d. c. Innovamus, §. Si quis Romipetas, in princip.* et alii, quos allegavi verbo *Peregrinus cap. 1.*

In *cap. 5. Bullae in Coena Domini*, est excommunicatio latae sententiae contra omnes, qui in terris suis pedagia, seu gabellas novas imponunt, vel augent, praeterquam in casibus a jure, vel ex speciali Sedis Apostolicae licentia permissis, vel augeri, seu imponi prohibita exigunt.

Amplia, ut nomine pedagii, et gabellae hic contineatur omne onus patrimoniale reale, vel mixtum, *Navarr. c. 27. num. 61. et cons. 8. de cens. Ugolin. super eod. c. Bullae, §. 2. vers. Secundo afficit*, *Suar. de cens. disp. 21. sect. 2. n. 41. Vivald. super eod. c. casu 5. n. 1. Filiucc. tract. 16. n. 103.*

Limita primo, ut non procedat haec excommunicatio, quando gabella, vel vectigal esset impositum auctoritate supremi principis, ut communiter tenent Doctores, quos allegat, et sequitur *Barbosa in d. c. Innovamus, n. 3.* et sufficit, si habeat jura supremi, etiamsi habitu Imperatorem recognoscat: ita *Tolet. lib. 1. c. 21. §. Dices, Filiucc. tract. 16. n. 104. Graff. tom. 1. lib. 2. c. 125. n. 15.* ubi ponit exemplum in Serenissimo Duce Sabaudiae: et *Suarez de legib. lib. 3. c. 8. n. 9.* et idem de omni principe, a quo non datur appellatio, *Navarr. cons. 7. de cens. Ozasch. dec. 155.*

Limita secundo, ut non incurrat hanc censuram recipiens indebitum vectigal a sponte offerente, nulla scilicet exactione, idest coactione, vel requisitione interveniente, *Cajet. verbo Excommun. c. 71. Ugolin. hic, §. 3. Sayr. lib. 3. cap. 9. num. 9. Tolet. c. 21. in fin. Suar. num. 43.*

Limita tertio, ut non incurrat exigens vectigal non impositum, aut supra quam impositum est, si id faciat, non ut pro vectigali recipiat, sed ut furtivum sibi reservet: est probabilior, et magis communis sententia, *Sylv. verb. Excom. 7. n. 54. Filiucc. n. 214. Tolet. c. 21. §. penult. Bonac. super Bulla Coenae quaest. 6. pun. ult. n. 15.* quamvis con-

trarium probabile fit, quod tunc etiam exigens incurrat in hanc excommunicationem, ut *Filiuc. num. 113.*

☞ CAPUT I.

Venatio clericis prohibita.

In cap. Episcopum 1. de cleric. venat. quod falso in codice Decretalium adscribitur Concilio Aurelianensi, cum desumptum sit a Conc. Agathensi an. 506. cap. 55. Episcopis, presbyteris, et diaconis prohibetur retentio canum, aut accipitrum ad venandum: Episcopis quidem sub poenae suspensionis per tres menses, presbyteris per duos, diaconis vero per unum, prout habetur in genuino textu citati cap. 55.

Nota I. hanc suspensionem esse ferendae sententiae, ut clare praesertit verbum Suspendatur, quo utitur textus in codic. Decretal. imo tunc duntaxat ferendam, cum quis ex enunciatis in hac voluptate (in venatione scilicet exercenda) saepius detentus fuerit, prout in cit. textu.

Nota II. glossa hic verbo Voluptate tenet, hac eadem poena puniri posse subdiaconum: verum non videtur amplectenda; cum enim innitatur rationi desumptae a cap. Miramur 7. de servis non ordin. ubi declaratur, quod subdiaconalis ordo, postquam cooptatus fuit inter sacros a S. Gregorio I. relat. in can. Ante triennium 1. distinct. 31., ac postmodum etiam ab Urbano II. relat. in can. Erubescant 11. distinct. 32. cum diaconali gradu eodem gaudeat privilegio, nullatenus facienda est illatio a privilegio ad poenam, cum neque in ipsis materiis poenalibus, ex vulgatis, facienda sit de casu expresso ad non expressum, etiam ex identitate rationis: quidquid sit, quod tempore emanati canonis Conc. Agathens. subdiaconatus minoribus duntaxat accenseretur ordinibus. Poterit vero puniri arbitrio Episcopi, ut dicam infra: non tamen praecise vi hujus decretalis, vel alterius textus canonici, habentis vim legis universalis, et extendentis dictam poenam ad subdiaconum: quamvis ceteroqui reperiatur extensa in conciliis provincialibus, relatis a Consq. hoc eod. cap. prout etiam reperitur in sexta Synodo, habita an. 1265. a Nicolao Gelant. Episcopo Andegavensi cap. 2. tom. 1. Spicileg. pag. 729.

Hanc eandem prohibitionem renovavit etiam iisdem fere verbis Concilium Epaonense an. 517. can. 4. quam postea Concilium Germanicum an. 742. can. 2. (non Aurelianense, ut refertur in cap. 2. cit. tit. cleric. venat.) extendit ad omnes clericos per haec verba Omnibus servis Dei (id est clericis, ut gloss. hic) ut venationes, et sylvaticas vagationes cum canibus, et accipitres, aut falcones non habeant, interdicimus (sic in textu apud Gonzal.) : nulla tamen hic legitur adjecta poena.

Cum autem duo sint genera venationum, altera scilicet sit clamorosa, seu saltuosa, quae fit magno armorum, canum, accipitrum apparatu, et tumultu ad capiendos apros, cervos, et majores feras; altera quieta, quae nimirum exercetur solis laqueis, et retibus, aut etiam cum armis, sed paucis adhibitis canibus, sine ullo strepitu, ad occidendum volucres, minoresque feras, non feroces, communior DD. sententia est, ut clamorosa duntaxat

sit interdicta; quamvis contraria sit juris conformior.

Nec audiendi sunt, qui dixerunt, hos canones contrario usu abrogatos fuisse, cum argumententur ex facto abusivo, quod juri non derogat, quos, ut male loquentes, redarguit Zipaeus in jur. Pontific. novi analitica enarrat. lib. 3. tit. de vit. et honest. cleric. num. 11. et lib. 5. tit. de cleric. venat. et propterea, ut ait laudatus Zipaeus cit. tit. de cleric. venat. -- Conc. Trident. sess. 24. cap. 12. de reform. §. Vestitu (quod tamen loquitur de solis canonicis Ecclesiae cathedralis) non male videbitur accipi posse juxta hanc distinctionem, dum non simpliciter, sed ab illicitis venationibus clericum jubet abstinere; et sic accipiendum cap. 2. distinct. 34. (quod est cit. Conc. Agath.) quod jubet abstinere ab immoderata omnium bestiarum, et volucrum venatione.

Sub qua autem poena hodie interdicenda sit omnibus clericis venatio clamorosa, relinquendum videtur Episcoporum arbitrio, ex deductis a Bened. XIV. -- de Synod. Dioec. edit. an. 1755. lib. XI. c. 10. num. 8. et 9. quae tamen poena non debet esse nimis rigorosa, praesertim pro prima vice, nec sub excommunicatione ipso facto, aut privatione privilegii clericalis, ut ex decretis Cong. Episcop. et Regul. in Assisien. 10. Mart. 1622. et in Eugubina 16. Jan. 1596. in Licien. 18. Jun. 1602. et 5. Apr. 1604. ac in Squillacen. 15. Jul. 1605. relatis a Lucio Ferraris, Prompt. Bibliot. verb. Clericus art. 6. n. 35.

Clericis autem in sacris constitutis prohiberi potest ab Episcopo delatio sclopi sub poena suspensionis a divinis, ipso facto incurrenda, ut declaravit Cong. Conc. in Sarsinaten. 12. Aug. 1641. lib. 17. decret. pag. 499.

Nequit autem Episcopus aliis clericis, arma deferentibus comminari, aut infligere poenam privationis privilegii fori, sed aliis poenis animadvertendi sunt ad praescriptum Concilii Viennensis in Clem. 1. de vit. et honest. cleric. ut eadem Conc. Cong. respondit ad dubium an. 1625. prout legitur lib. 12. decret. pag. 317.

CAPUT I.

Veneficium.

Vide verbo Poculum, cap. 4.

☞ CAPUT I.

Veneream delectationem admittere parvitatem materiae asserentes.

Incidunt in damnationem factam a Clem. VIII. et Paulo V. a quibus, teste Claudio La Croix lib. 3. part. 1. in Addit. ad dub. 1. de impudicitia n. 1101 quaest. 196. Resp. §. 1. approbata est sententia negativa, praeceptumque, denunciandos esse Inquisitoribus docentes, amplexus, et oscula libidinosam non esse mortalia, licet sola delectatio venerea id eis plaseret sine ordine ad copulam -- ideo (ita cit. Auctor) aliqui apud Mendo dis. 5. n. 4. putant, sententiam oppositam esse damnatam: alii vocant improbabilem, falsam, temerariam, scandalosam -- et num. 911. §. 2. haec insuper habet -- Quod ad So-

cietatem Jesu attinet, Claudius Aquaviva V. Generalis tale dedit decretum ad totam Societatem 24. April. 1612. -- *In virtute S. Obedientiae, et sub poena excommunicationis etc. praecipitur, ne quis in Societate publice, vel privatim, non modo, ut veram, et probabilem, sed ne ut tolerabilem quidem ulla ratione doceat opinionem eorum, qui tradunt, in re venerea exiguum aliquam delectationem, deliberate quaesitam tam propter levitatem materiae excusari a mortali, aut placere sibi significet, aut secundum illam consilium cuiquam det.* -- Idem extendit Vincentius Caraffa. VII. Generalis 19. Jan. 1647. etiam ad delectationem non quaesitam, sed naturaliter obortam: unde sustineri non potest sententia *Arr. de pecc. decis. 46. num. 17.* qui putat, non esse mortale, si quis consentiat in tales motus leves, sponte obvenientes: ideo etiam ipse postmodum *tit. 5. dis. 58. num. 46.* sententiam suam retractavit. --

Eandem retractationem fecit Sanchez lib. 5. in decalogum, cap. 6. num. 12. *Et merito quidem; quia, cum delectatio venerea sit individua, ipsius malitia relucet tam in parvo quam in magno; ideoque non admittit parvitatem materiae, nisi excuset imperfectus consensus, vel defectus plenae advertentiae, et deliberationis.*

Cum dicta negativa sententia concordat decretum *Alex. VII. in quo damnatur sequens propositio 40. in ordine inter alias ab eodem proscriptas 18. Martii 1666.* -- Est probabilis opinio, quae dicit, esse tantum veniale osculum, habitum ob delectationem carnalem, et sensibilem, quae ex osculo oritur, secluso periculo consensus ulterioris, et pollutionis. --

CAPUT I.

Vis publica vel privata.

Vide verbo *Arma*, cap. 10.

CAPUT I.

Visitationem monialium impediens.

Clemen. Attendentes, de stat. Mon. statutum est, ut singula monasteria monialium annis singulis visitentur, et Ordinarius loci visitet monasteria sibi subjecta: idest non exempta, potestate ordinaria; exempta autem, idest immediate Papae subiecta, potestate a Sede Apostolica hic delegata: alia vero exempta, suis Praelatis subiecta, ab eisdem visitentur: item, ut in visitatione hujusmodi procuraretur reformatio, seu emendatio circa habitus vanitatem, et alias seculares actiones: item, ut mulieres, quae canonicae seculares dicuntur, quae nec renunciant proprio, neque professionem aliquam faciunt, visitentur ab Ordinario loci, sive ordinaria, sive delegata potestate, ut supra: item, ut in dicta visitatione visitatores sint contenti duobus notariis, et duabus personis suae Ecclesiae, et quatuor aliis viris honestis, et maturis: denique statuit, quod praesumentes impedire dictos visitatores in praemissis, nisi moniti resipiscant, ipso facto sententiam excommunicationis incurrant, non obstantibus quibuscunque etc.

Nota, quod haec excommunicatio ex hoc textu non est reservata: tamen si Ordinarius visitet potestate ordinaria, impediens eum, incurrit excommunicationem latam, Papae reservatam in *Bulla Coenae Domini cap. 16.* si autem utatur potestate delegata, ut supra, non incurrit in excommunicationem *Bullae in Coena Domini*, nisi impediat per recursum ad laicam potestatem, seu tribunal; quia tunc incurrit in excommunicationem latam in *Bulla Coenae Domini dicto cap. 16.*

Nota secundo, quod magis communis sententia ait, in terminis hujus Clem. sufficere ad incurrendam excommunicationem, quod fiat una monitio, etiam extrajudicialis, *gloss. et Cardin. hic num. 3. Angel. excomm. 7. casu 39. Sylv. excomm. 9. num. 74. Bertacch. verbo Monitio, num. 23.* quamvis contra, quod trina requiratur, teneant *Suarez disp. 23. de censur. sect. 5. num. 9. Filiuc. tr. 14. num. 73. Bonac. de censur. in par. disp. 2. quaest. 2. punct. 4. num. 4.* non tamen sufficit monitio ab initio facta per edictum, sed requiritur, ut fiat post impedimentum praestitum, *Sylvest. num. 74. Angel. excomm. 7. casu 39. Navarr. cap. 27. n. 140. Tolet. lib. 1. cap. 39. §. Quinta*, nisi timeretur periculum in mora, ut *Jo. Andr. hic Cardin. n. 2. Bonif. hic §. Si qui, num. 2.*

Nota tertio, quod Tridentin. *sess. 25. cap. 9. de regul.* confirmat hoc idem, quoad jus visitandi sub distinctione, de qua in hac Clem. non obstantibus quibuscunque etc.

Nota quarto, quod Praelati possunt ingredi clausuram monialium ex causa visitationis, dummodo intrent, a paucis, iisque senioribus, ac religiosis personis comitati, ex *Bulla 28. Greg. XIII. Dubiis*, ut dixi verbo *Clausura*, cap. 6., et ita *Miranda p. 3. quaest. 2. art. 14. concl. 2. Barbos. de potest. Episc. alleg. 102. num. 45.* qui ait, tunc posse ingredi cum duobus, aut tribus sociis; unde videtur restrictus numerus concessus ab hac Clemen. per dictam *Bullam Gregorii.*

Est tamen advertendum, quod licet Praelatus excedat in hoc, verb. gr. si ingrediatur solus, vel cum majori numero sociorum, vel a junioribus clericis, vel secularibus viris associatus, non incurrit in poenas latas in dicta Bulla; quia eas tantum incurrit, intrando sine causa necessaria, ut notat *Sanchez lib. 6. in decal. cap. 16. num. 100. Bonac. de clausura, quaest. 4. pun. 5. num. 12.*

Nota quinto, quod licet Episcopi ex Tridentin. *sess. 25. de regul. cap. 5.* possint visitare monasteria monialium exemptarum, subdita Praelatis regulariis, pro causa tantum restituendae clausurae, et sic ingredi eorum septa; tamen hoc est intelligendum, quando constaret, clausuram esse violatam, et prius monito Praelato, ut restituat, *Miranda loco cit. conclus. 3.*

CAPUT III.

Visitationis occasione procuracionem in pecunia numerata accipientes, aut munera, aut procuracionem ab aliis non visitatis.

In c. 1. *Romana*, §. *Procuraciones*, de cens. in 6. et §. *sequent.* statutum est, ne visitator procu-

rationem in pecunia accipiat, et ne Episcopus, vel inferior Praelatus visitans, vel quisquam familiarium visitantis aliquod munus, quodcumque sit, et qualitercunque offeratur, praesumat accipere: quod si fuerit contra haec praesumptum, recipiens maledictionem incurrat, a qua nunquam, nisi duplum restituat, liberetur, de qua poena maledictionis dixi *par. 1. cap. 41.*

II. In *cap. Exigit 2. eo tit. in 6.* habetur constitutum in Concilio Lugdunensi, ut universi, et singuli, qui ob procurationem, sibi ratione visitationis debitam, praesumpserint pecuniam exigere, vel etiam a sponte offerentibus recipere, vel alias constitutionem *dict. c. Romana* violare, munera recipiendo, vel visitationis officio non impenso, procurationem, etiam in victualibus, aut aliquid aliud procurationis occasione accipiendo, duplum ejus, quod receperint, Ecclesiae, a qua id receptum fuerit, intra mensem reddere teneantur: alioquin ex tunc Episcopi, et iis majores, interdicti ab ingressu Ecclesiae, Episcopis inferiores suspensionis ab officio, et beneficio poenas incurrant, quousque de duplo plenariam satisfactionem impendant: nulla eis in hoc dantium remissione, liberalitate, seu gratia valitura.

III. In *Extrav. unic. de censib.* statutum fuit, ut procuraciones, vel in victualibus, vel in pecunia volentibus, secundum summam ibi taxatam, secundum qualitatem Ecclesiarum recipere possint visitatores: si quid autem ultra taxam, sive ipsi visitatores personaliter visitantes, sive eorum substituti, vel eorum visitantium familiares, etiam a volentibus, receperint, duplum intra duos menses restituere teneantur Ecclesiae eidem: visitatores quod ipsi, vel ipsorum familiares, ipsis visitatoribus scientibus, vel ratum habentibus; familiares autem, quod dominis ignorantibus acceperint, de suo proprio: aliarum Praelati interdictum incurrant ab ingressu Ecclesiae; substituti suspensionem ab officio, et beneficio, quousque Ecclesiis de duplo plenariam satisfactionem impenderit: familiares clerici similiter suspensionem ab officio, et beneficio; laici vero interdictum ab ingressu Ecclesiae, et suspensionem a receptione sanctissimae Eucharistiae, donec de duplo satisfecerint cum effectu, eo ipso incurrant, nulla eis condonatione, vel gratia valitura.

IV. In Tridentino *sess. 24. c. 2. de refor.* statutum est, ut victualia praedicta, seu procuratio visitatori, ac suis frugaliter, ac moderate pro temporis tantum necessitate, et non ultra, ministranda sint: item, ut haec procedant etiam in visitatione testamentorum ad pias causas: item, ut liberum sit visitatis, si velint, pecunia redimere procurationem; ut tunc visitator teneatur recipere procurationem pecuniariam secundum aestimationem procurationis, alias in victualibus praestari solitam: et caveant visitatores, ne ipsi, aut quisquam suorum quidquam ultra accipiant, praeter quod jure debetur, quovis nomine; nec pecuniam, nec munus quodcumque sit, et qualitercunque offeratur, non obstantibus consuetudinibus, etiam immemorabilibus: at in locis, in quibus consuetudo est, ut gratis visitatio exhibeatur, id observetur: et si quis amplius contra supradicta accipere praesumpserit, praeter dupli restitutionem infra mensem faciendam, aliis etiam

poenis juxta *d. c. Exigit* multetur: idest incurrat Episcopus interdictum ab ingressu Ecclesiae; inferiores vero suspensionem ab officio, et beneficio, donec plenarie duplum restituant.

Itaque hodie, quoad poenas visitatorum servabitur Constitutio Concilii Lugdunensis: de qua in *d. c. Exigit*, quae est innovata per Tridentinum Concilium, ut supra, ut nisi restituant recepta intra mensem, incurrant in censuras in eisdem Constitutionibus latas, et innovatas, *Sanch. opus. lib. 2. c. 3. dub. 18. quamvis Suar. de cens. disp. 37. sect. 1. n. 7.* dicat, hodie terminum restituendi esse duorum mensium, per dictam Extravag., sed non advertit ipse ad Concilium Tridentinum.

An autem familiares visitantium incurrant in poenas *cap. Exigit*, vel *Extravag. supra citatae*, *Suar. loco cit.* ait, non contineri in *c. Exigit*, sed solum in *dict. Extravag.* unde putat, eos incurrere post duos menses poenas ibi statutas: sed contrarium puto verius, quo ad familiares clericos; quia in *dict. cap. Exigit*, verba sunt generalia de violentibus Constitutionum *cap. Romana*, ubi etiam familiares continentur sub praecepto, seu prohibitione: et ita tenet *Suarez* sibi contrarius *disp. 31. sect. 3. n. 15.* unde cum Tridentinum innovaverit *dict. c. Exigit*, sequitur, ut familiares clerici incurrant post mensem poenas statutas in *c. Exigit*; familiares laici poenas statutas in *Extrav. un. de censib.*

Limitant primo aliqui, ut excuset a dictis poenis parvitas materiae, ut esculenta, et poculenta inodica, ultro oblata, quae non valeant de se animum movere, seu avaritiam sapere, vel pauperiorem reddere offerentem, ita gloss. in dicto *c. Romana*, verb. *Aliquod munus*, et gloss. dicto *cap. Exigit*, verbo *Munera*, *Sanchez loco cit. Marius Alterius tom. 2. disp. 13. c. 6. col. 3.* sed contrarium, ut neque hujusmodi xenia possint accipere, alias incurrant in poenas, ob particulam illam *munus quodcumque sit*, tenent *Jo. Mon. Jo. Andr. Franc. et Gemin. in dict. cap. Romana.*

Limita secundo, id quod dicitur, non valere condonationem, ut procedat, antequam realis fiat restitutio; nam postea, restitutione facta, et peracta visitatione, ex intervallo poterit eadem quantitas, tanquam ex nova causa liberalitatis, a visitatis ei reddi, et per visitatorem recipi, ut *Azorius. 2. par. lib. 7. c. 7. quaest. 9. Suarez tom. 2. de relig. lib. 4. tract. de horis Canonicis, c. 30. n. 17. Fuscus de visitat. lib. 1. c. 15. n. 25. Filiucci tract. 23. c. 4. quaest. 10. Menoch. de arbitrar. casu 429. n. 6. Henriquez lib. 7. cap. 36. num. 3.*

Limita tertio Doctores communiter, quod notarius Episcopi non prohibetur accipere sua emolumenta, *Navarr. cons. 1. de censur. Barbos. allegat. 73. n. 42. Gemin. in dict. cap. Romana*, cum *Hostin. et Joan. Mon.* qui limitant, nisi aliunde habeat stipendium: sed contra, quod notarius nihil possit accipere, absolute reperio declaratum a Sacra Congregatione super *cod. cap. Trid.*

Limitant quarto aliqui, quod potest confessarius, habens privilegium absolvendi a censuris, et poenis ecclesiasticis, absolvere ab obligatione restituendi duplum, ut solum teneatur simplum restituere, et sic cessabunt censurae: ita *Emanuel Sã. verbo. Suspendio ipso jure lata, n. 13.* sed non puto, hanc poenam dupli contineri sub particula absolutionis a

poenis, cum indigeat dispensatione adversus dictas Constitutiones, quam non potest concedere confessorius, ut dixi *par. 1. in fine.*

CAPUT I.

Vota quinque, Papae reservatae commutantes.

In *extrav. Et si dominici (secunda) de poenit. et remiss.* Sixtus IV. statuit, ut nullus confessoriorum praetextu quorumcunque privilegiorum ab ipso Papa concessorum, possit commutare vota peregrinationis transmarinae, visitationis liminum Sanctorum Apostolorum Petri, et Pauli, et Sancti Jacobi in Compostella, et castitatis, et Religionis, nisi de speciali Papae licentia in scriptis, cum derogatoria individuali ad eam Constitutionem: et contra has commutare attentantes, incurrant excommunicationem, Papae reservatam.

Reservatum est etiam Papae votum perpetuum, quo quis, episcopatum acceptando, se ad animarum curam sibi commissarum obstringit, juxta responsum Innoc. III. ad Archiepiscopum Calaritanum an. 1206. relatum in cap. Nisi cum pridem 10. de renuntiati., ut animadvertit Bened. XIV. in epistola circulari ad Poenitentiarios, et confessarios. -- Fra le fatighe -- §. 3. num. 42. pro Jubilaeo universali an. 1750., non vero reservata sunt alia vota perpetua; nec illud visitationis Almae Domus Lauretanae, ut aliqui Doctores perperam dictarunt, prout pariter animadvertit idem Bened. loc. cit.

His addita sunt alia duo; votum scilicet a tertio acceptatum, et votum poenale; seu praeservativum a peccato, quae dictus Bened. Constit. Convocatis 7. Kal. Decemb. 1749. nec tempore Jubilaei dispensari, aut commutari posse statuit §. 32. ibi -- Quare in eo, quod pertinet ad vota, quamvis simplicia, seu perseverantiae, seu alia emitti solita in aliqua Congregatione, vel communitate, et in vota obligatoria, a tertio acceptata non se ingerant (Poenitentiarii scilicet Basilicarum, et Ecclesiarum Urbis pro Anno Sancto deputati, ad quos directa est Constitutio) nec admodum dissimiliter se gerant circa vota poenalia, seu praeservativa a peccato, ne detur ansa peccandi liberius: nisi forte circumstantiae adsint, quae aliquam commutationem suadeant; et commutatio futura judicetur ejusmodi, ut non minus a peccato committendo refragnet, quam prior voti materia -- et §. 37. tribuendo iisdem Poenitentiariis tempore Jubilaei facultatem commutandi vota Papae reservata, eandem reservationem repetit. ibi -- omnia, et singula simplicia vota, etiam jurata, etiam Sedi Apostolicae reservata, exceptis Castitatis, Religionis, aliisque superius §. XXXII. memoratis votis, commutare in alia pia opera valeant. --

Limita, quod intelligitur haec poena contra commutantes praetextu privilegiorum, ab eodem Sixto IV. concessorum: unde hodie non videtur esse in usu haec Constitutio, Navarr. c. 27. n. 105. Suar. de cens. disp. 22. sect. 5. n. 28. Sanch. lib. 40. n. 23.

Limita secundo, ut vota poenalia de supradictis non censeantur Papae reservata, ut Sanch. lib. 40. n. 89., neque quando quis dubitat de animo se obligandi, etiamsi verba sint clara obligationis; Sanch. lib. 4. c. 40. n. 26. in decal. et c. 44. n. 3.

Circa vota poenalia vide notata supra.

Limitant aliqui tertio, ut votum transmarinum intelligitur Papae reservatum, si sit peregrinationis, devotionis causa; non autem subsidii Terrae Sanctae: et idem est de visitatione liminum Apostolorum, ut Sanchez c. 40. num. 77., sed contraria est communis, quod imo votum subsidii Terrae Sanctae sit reservatum, et quod non possit ab Episcopo commutari; secus in voto transmarino, causa devotionis, quod dicunt non esse Papae reservatum, sed dispensabile, seu commutabile ab Ordinario, gloss. in c. Ex multa, de voto, verbo Ad neutros; Abb. ibi n. 4. et communem Canonistarum ostendit Suarez tom. 2. de religion. tract. de voto, lib. 6. c. 21. num. 2.

Sed tenendum est, utrumque votum hodie esse reservatum, scilicet sive causa peregrinationis, sive subsidii, per dict. c. Ex multa, et dict. Extravag. et si Dominici: et ita servat praxis non solum Curiae, sed et Ecclesiae totius, ut pro dispensatione, seu commutatione voti peregrinationis, devotionis causa ad Terram Sanctam, vel Sanctum Jacobum, vel ad limina Apostolorum, ad Sedem Apostolicam recurratur, ut videmus quotidie ad Sacram Poenitentiarum recursum haberi: et hanc veram, et certam, et communem sententiam, et praxi receptam probat Suarez ibi n. 5. votum tamen subsidii Terrae Sanctae hodie non est in usu.

Limita quarto, ut votum castitatis non sit Papae reservatum, quando non est absolutum, sed restrictum ad tempus, vel certum objectum; Sanchez cap. 20. num. 48.

Limita quinto, ut votum professi de transitu ad strictiorem, non sit reservatum, Sanch. lib. 4. c. 40. n. 74. Diana resol. 91. tract. 2. tom. 2.

Limitant sexto multi, quod dicitur de quinque votis reservatis, ut non procedat de juramentis solitariis, seu informibus, non habentibus votum annexum; etiamsi juret quis, se facturum aliquid de illis quinque rebus, v. g. se religionem ingressurum etc. dicunt dispensationem, seu commutationem talis juramenti non fore Papae reservatam, sed posse a proprio Praelato, seu Episcopo dispensari, et commutari: ita tenet Navarr. Tabien. Ledesma, et alii, quos allegat Sanchez de matrim. lib. 8. disput. 13. num. 3. et in decal. lib. 3. cap. 19. num. 6. et Diana par. 4. tract. 4. resol. 69., et quamvis contraria sit magis communis, tamen quoad poenam, de qua in hac Extravag. certum est, non comprehendi juramenta; per ea, quae dixi supra par. 1. cap. 9.

Limita septimo, ut non sit reservatum Papae votum emissum sine plena libertate, idest ob metum, etiam levem; unde poterit a proprio Praelato dispensari, et commutari, Less. lib. 2. cap. 40. n. 106. Sanch. in decal. cap. 40. num. 26. lib. 4. cum allegatis ibi.

Limita octavo, secundum aliquos DD. ut non sit votum Papae reservatum, sed dispensabile ab Episcopo, et privilegiatis, votum perseverantiae in religione, sive ante novitiatum, sive in ipso novitiatu fiat; quia dicunt, hoc votum esse formaliter distinctum a voto ingrediendi; ita Sanch. in decal. lib. 4. cap. 40. num. 75.

Et confirmatur ex sententia aliorum dicentium, votum perseverantiae intelligendum esse habere

hanc conditionem, ut si in novitiatu repererit Religionem sibi convenire, teneatur profiteri, et perseverare; et contra posita causa rationabili, possit discedere; quia jus canonicum vult in novitiis hanc libertatem: et sic non erit opus dispensatione: ita tenent *Sotus*, et *Pegna* apud *Less.* lib. 2. cap. 41. num. 47. *Aragon.* et *Ledesm.* apud *Suar.* tom. 3. de relig. lib. 4. cap. 4. num. 2. *Reginal.* lib. 18. num. 383. et probabilem dicunt *Less.* ibi; et alii recentiores.

Tamen contraria sententia est verior, scilicet, quod votum perseverantiae sit Papae reservatum, sicut votum ingrediendi Religionem; imo et multo magis, quia votum perseverantiae idem est, quod votum profitendi, quod est propriissime Religionem ingredi, ut *Auth. Ingressi*, cap. De sacr. Eccl. ibi *Bar.* num. 1. *Bal.* num. 3. *Salic.* num. 3. et quia votum perseverantiae non importat qualitatem solam ingressus, sed ipsam substantiam respicit voti Religionis intrandae; ideo non potest dici, non esse reservatum Papae, per ea, quae *Les. n.* 105. et ideo hanc secundam sententiam esse veram, et communem ait *Suar.* tom. 3. de relig. lib. 4. cap. 7. num. 7. ubi bene id probat: imo multi DD. dicunt, tunc votum ingrediendae Religionis esse Papae reservatum, quando vovens se obligavit ad perseverandum, seu ad profitendum, ut refert *Suar.* dict. cap. 4. num. 1. ubi etiam ait, votum perseverandi, secundum communem sententiam, excludere conditionem supradictam, itaut vovens quatenus ex parte sua privet se libertate ibi a jure concessa.

Limita nono, ut non sit reservatum votum disjunctive factum, scilicet de materia reservata, et de non reservata, ut ingredi Religionem, vel sacerdotem fieri; quia potest se determinare ad non reservatam, ita *Sanch.* cap. 40. num. 42. cum aliis.

CAPUT I.

Vocis privatio in Capitulo.

Praenotandum, privationem vocis tam activae, quam passivae in Capitulo non semper inductam esse per modum poenae, ut inferri solet ob varia delicta, prout in hoc Opere passim inflicta reperitur; sed aliquando etiam imponi definitive, ob defectum scilicet alicujus qualitatis, requisitae tamquam conditio, sine qua alterutra quis frui prohibetur: in quo sensu hic de ea sermo est. In multis itaque casibus statuta est ex dispositione juris communi (salvis tamen in eorund. aliquibus, peculiaribus statutis, et consuetudinibus) et.

I. Ex defectu status, clericalis videlicet, aut religiosi, juxta claros textus. cap. Sacrosancta 51. de elect. et cap. Ex eo 32. §. In Ecclesiis eod. tit. in 6.

II. Ex defectu aetatis: sic pupilli, vel impuberes activa voce non gaudent, cum discretionem caereant, ut cit. cap. Ex eo.

Ex quo pariter defectu privatur suffragio passivo, ut eligi nequeat in Abbatissam monialis, si minor sit annis. quadraginta, quaeque octo annis laudabiliter post expressam professionem non vixerit; aut si his qualitatibus nulla reperitur, si non excesserit annum trigesimum, et quinque saltem post professionem laudabiliter pariter vixerit, *Trid.* sess. 25.

cap. 7. de Regul. super qua aetate non posse Episcopum dispensare, decisum esse refert *Barbosa.* Collec. in Conc. *Trid.* hoc eod. cap. 7. Verum, si una solum reperitur in monasterio, habens aetatem a Trident. requisitam, ipsa deberet eligi, licet esset alia hac habilior, quamvis eidem deficeret unus tantum aetatis mensis, ex decreto Congr. Episcop. et Regul. in Viterbien. S. Rosae 13. Maii 1623.

Item privatur eodem passivo suffragio in Italia, et Insulis adjacentibus, si post expletum abbatissatus munus non vacaverit ab omni praefectura, saltem triennio, ex *Constit. Greg. XIII.* de qua noster Auctor pag. 174. col. 2. in fine.

Ex hoc ipso aetatis defectu non gaudet passivo suffragio eligendus in Episcopum, nisi trigesimum annum aetatis exegerit, cap. Cum in cunctis 7. de elect. quod est *Alex. III.* in Conc. Lateranensi, juncto Conc. Trident. sess. 7. cap. 1. innovante dictam *Alexandri* Decretalem: nec sufficeret, si trigesimum attigisset, ut in terminis juris communis pro aliis sufficeret; cum id speciale sit in Episcopo, nedum ex citt. cap. sed etiam ex *Constit. Greg. XIV.* Onus Apostolicae 15. Maii 1591. ubi §. 9. expresse declarat, debere annum trigesimum jam explevisse: quidquid antiquiores ante dictam *Constit.* in contrarium senserint.

Et nota, quod si dispensaretur a Papa, ad minus deberet esse annorum xxvii. ut ex Conc. Lateran. V. sess. 9. de reform. Curiae cap. 1.

III. Ex defectu usus rationis, ob identitatem rationis n. 11. allatam: unde furiosi, ac mente capti privantur suffragio in quacunque electione, quandiu sunt in amentia, et nisi habeant lucida intervalla: *Reiffenst.* lib. 1. Decretal. §. 7. num. 166. de elect.

IV. Ex defectu natalium: sic privatur suffragio passivo illegitimus, capp. Cum in cunctis 7. et Innotuit 20. de elect.

V. Ex defectu fidei catholicae in parentibus: sic privantur eodem suffragio filii catholici, nati ex parentibus haereticis usque ad secundam generationem in linea paterna, et usque ad primam in materna: dummodo iidem parentes ante mortem Ecclesiae unitati reincorporati non fuerint, cap. Statutum 15. de haeret. in 6. quam tamen dispositionem locum non habere in Germania, ubi haeretici tolerantur, asserit *Remigius Maschat* Scholarum Piarum lib. 1. Instit. Canonice tit. de elect. §. 1. n. 7.

VI. Ex defectu significationis Sacramenti, ob bigamiam videlicet: sic bigamus est incapax passivi suffragii, ut late noster Auctor pag. 266. col. 1. et 2.

VII. Ex defectu virginitatis: sic monialis eligi nequit in Abbatissam, juxta magis communem sententiam, nisi sit virgo, saltem existimata, canone Juvenculas 12. caus. 20. quaest. 1. de qua tamen vide Auctorem pag. 286. num. 111.

VIII. Ex defectu corporis: sic corpore vitati privantur passivo suffragio, ob irregularitatem, et indecentiam, ut tot. tit. de corpor. vitiat. non ordinand.

IX. Ex defectu Ordinis sacri: sic canonici Ecclesiae cathedralis, et collegiatae, non promoti ad Ordinem saltem subdiaconatus, licet ab aliis canonicis id eis concederetur, privantur suffragio activo, juxta Clementin. Ut ii 2. de aetat. et qualit. praeficiend. et Trident. sess. 22. cap. 4. de reform. de quo,

in Auctore pag. 111. col. 1. et 2. ubi etiam §. An autem habes resolutionem, num et priventur passivo.

Et quamvis cit. Clementina extendatur etiam ad Ecclesias regulares, quoad mancipatos divinis officiis, seu ad celebranda divina mysteria deputatos; quia tamen Tridentin. dict. cap. 4. nullam mentionem facit de Regularibus, et Congregatio Concilii declaravit, ut refert Reiffenst. loc. cit. num. 178. praefatum Trident. decretum non loqui de Ecclesiis Regularium, ideo ad astruendam Regularibus professis vocem in eorum capitulis, servandae sunt cujuslibet Ordinis laudabiles consuetudines, et peculiaria statuta.

Sic passivo suffragio privatur eligendus in Episcopum, nisi fuerit in sacro Ordine antea, saltem sex mensium spatio constitutus, ut habent verba Trident. sess. 22. cap. 2. de reform. Quae conditio uberius explicata legitur in Constit. Greg. XIV. Onus Apostolicae 15. Maii 1591. ubi §. 9. Pontifex nedum vult, eum in uno ex Sacris Ordinibus constitutum esse, sed etiam in omnibus: utitur enim plurali termino: Sacris Ordinibus saltem ante sex menses initiatum esse.

X. Ex defectu personalis interessentiae in capitulo: sic electores divisim votum suum dare nequeunt, sed debent esse collegialiter congregati, juxta cap. Quia propter 42. de elect. ubi statuitur, ut praesentibus omnibus electio celebretur. Quando autem suffragium dare possint per procuratorem, vide idem caput §. Illud autem.

XI. Privatur etiam utroque suffragio monialis, professa in monasterio, ubi duae ipsius sorores, pariter professae, praexistunt: non quidem ex jure communi, sed ex prudenti Sedis Apostolicae dispositione, ut ex sequenti responso S. Cong. Episcop. et Regul. Ad Archiepiscopum Bracharensem sub die 26. Aug. 1616. relato a Matthaeo. Official. Curiae cap. 32. num. 3. — Utique haec Sacra Congregatio... Aut igitur tertia soror intra praefinitum monialium numerum in monasterium introducenda est, aut supra illum: si ut numerata ingredi voluerit, eleemosynam totalem duplicatam monasterio persolvat, suffragioque, tam activo, quam passivo carebit, quousque altera ex duabus ejus sororibus vita decesserit: si vero, ut supra definitum monialium numerum admitti petierit, speciali Sac. hujus Congregationis licentia opus erit: quae quidem concedi non solet, nisi ex conditione, ut ipsa tertia soror triplicatam eleemosynam dotalem monasterio absolvat: nec reliquis ejus duabus sororibus simul superstitibus, activo, vel passivo suffragio gaudeat. —

Quam quidem dispositionem inductam arbitror ad amovendas dissensiones, conjurationesque, quae facilius evenire possent inter moniales, quam inter canonicos, et regulares, in electione, aliisque capitularibus negociis pertractandis, ob praesumptionem ortam a mutabilitate, et inconstantia, suapte natura sexui foemineo congenita, juxta clarum textum in cap. Forus 10. de verb. signif. §. Testes: ibi, nam varium et mutabile testimonium semper foemina producit, utpote fragilis, et corruptibilis, leg. Qui testamento §. Mulier ff. de testam. cum ceteroquin neque activo, neque passivo suffragio priventur tertius, vel etiam plures germani

fratres canonici, aut illorum coadjutores, ut declaravit Cong. Conc. in Vercellen. 23. Aug. 1631. et 14. Aug. 1634. posit. 40. pag. 20. ad cap. 4. Trident. sess. 22. de refor. ac in Potentina juris ferendi suffragium 29. Novemb. 1670. lib. 26. Decret. pag. 471. idem declaravit quoad patrum, et duos illius nepotes canonicos in eadem cathedrali, in Phe-sulana 14. Martii 1639. lib. 16. Decret. pag. 181. et hoc etiamsi patruus, qui erat praepositus in paritate votorum, haberet votum decisivum, Lauden. 12. Feb. 1689. lib. 39. Decret. pag. 58. a tergo.

XII. Ex eadem prudenti dispositione, ad obviandum nimirum fraudibus, privatur suffragio activo in capitulo religiosus, collocatus de familia in aliquo conventu, nisi per tres menses immediate proximos capitulo celebrando, ibidem continuo permanserit, ut ex decreto ejusd. Cong. Episcoporum. 7. Feb. 1643.

Retinentur alii casus, tum ex diversis Apostolicis Constitutionibus, tum ex peculiaribus statutis locorum, aut Ordinum regularium desumendi. —

CAPUT I.

Usurariorum poenae.

Advertendum est, nullas poenas latae sententiae in jure reperiri contra usurarios occultos, sed solum contra manifestos, Molina disput. 334. §. Circa praedicta, Pyrrhus Siculus in speculo Confess. tract. de usur. disp. 16. quaest. 130. num. 3. Toletus lib. 5. cap. 36. §. ultim. Filiuc. tract. 34. num. 155. unde cum usurariis occultis confessarius procedere debet, sicut cum aliis obligatis ad restitutionem ex delicto, ut Pyrrhus, Toletus, et Filiuc. ibidem: qui autem dicantur usurarii manifesti, dicam infra cap. 7.

Usurarius vero manifestus multas poenas ipso facto incurrit, quando scilicet delictum ejus fuerit consummatum, nempe recipiendo usuras, Sylvest. verbo Usura 9. quaest. 4. et 8. Luis. Turrian. de just. disp. 63. dub. 3. num. 6. Ugolin. tract. de usur. cap. 24. §. 5. num. 3. ubi ait esse communem sententiam; et dummodo sit cum exercitio, seu consuetudine foenerandi; nam alias non dicitur usurarius, ut dicam infra, cap. 7.

Prima poena usurarii manifesti est, quod absolutio sacramentalis, et communio eucharistica, aliaque sacramenta sunt ei deneganda, donec realiter, et plenarie usuras restituerit, vel idoneam cautionem praestet de restituendo pro viribus patrimonii sui, cap. Quia in omnibus, de usur. cap. Quadquam, eod. tit. in 6. Cui autem, et qualiter, et coram quibus sit haec cautio exhibenda, vide dict. cap. Quanquam, et dicam infra cap. 5. debet autem ea cautio esse pignoratitia, vel fidejussoria, ut neque sufficiat hypoteca in bonis usurarii, si non interveniat rei traditio, scilicet pignus, ut Gemin. in dict. cap. Quanquam, num. 13. Francus ibi, et communem ait Covarr. lib. 3. variarum, cap. 3. num. 6. Ugolin. cap. 24. §. 3. num. 2. neque sufficit, quod in testamento mandet usuras restitui, ut dict. cap. Quanquam, in princ. quod est verum, dummodo usurarius praestare possit hujusmodi cautionem idoneam: alias enim, si non sit solvendo, ut neque pignora, neque fidejussores praestare possit, sufficiet cautio juratoria, jurando,

se, quando poterit, restitutum, et jurando, se tunc meliorem cautionem praestare non posse, ut gloss. in dict. cap. *Quanquam*, Navarr. cap. 17. num. 279. Less. lib. 2. cap. 20. num. 187. Filiucc. num. 155. Pyrrhus quaest. 130. n. 2. Turrian. dub. 4. num. 1. Ugolin. §. 2. vers. 2. et 3. si vero neque juratoriam cautionem praestare, possit, ut quia jam moribundus, sensus amisit, editis prius signis poenitentiae sufficientibus ad absolutionem, absolvi poterit, Tolet. loco cit. §. *Quando vero*, Molina §. *Secundum est*, Turrian. et Pyrrhus, ubi supra, Lessius loco citato: et si recuperet sensus, tunc cautio exigenda, ut Lessius ibidem.

Et nota, quod ad evadendam hanc poenam, et sequentes sufficit satisfactio, vel cautio, etiamsi posset realiter satisfieri; quidquid dicat Toletus contra communem sententiam.

Secunda poena est, quod usurarius manifestus ante restitutionem, vel cautionem, ut supra, non sit permittendus Missae ministrare, aut interesse, ex c. *Quia in omnibus*, de usur. et de communi testatur Lup. de usur. in dict. cap. *Quanquam*, in praefat. num. 10. sed melius probatur ex Trident. sess. 22. in decreto de observ. et vitand. in celebr. Miss. quod etiam observat Ugolinus de usur. cap. 24. n. 4. nam Tridentinum ibi statuit, neminem, qui publice, et notorie criminosus sit, sancto Altari ministrare, aut sacris interesse permittendum: aliis autem divinis officiis assistere non prohibetur, ut Toletus loco cit. cum Soto, et Sylvestro, et Lessio, lib. 2. cap. 20. num. 186.

Tertia poena est, ut non sit admittendus ad oblationes, dict. cap. *Quia in omnibus*, de usur. alias admittens, incurrit poenas, de quibus dicam infra c. 4. et dixi supra verbo *Sepultura*, cap. 5.

Amplia, ut haec procedant non solum de oblationibus proprie, et stricte sumptis, quae scilicet inter Missarum solemnias offeruntur, sed etiam de his, quae absolute Deo extra Missarum solemnias offeruntur: non tamen de his, quae offeruntur per viam contractus onerosi, ut pro Missis celebrandis etc. aut quae offeruntur, ut pauperi in elemosynam: nam hujusmodi improprias oblationes ab usurario recipere non est prohibitum, dummodo habeas aliunde bona sufficientia integrali restitutioni usurarum: ita Suarez de censur. disput. 31. sect. 2. num. 6. Filiuc. tract. 17. num. 100. item non est prohibitum recipere oblationes proprie dictas ab usurario, postquam satisfecit, vel cautionem praestitit de satisfaciendo, juxta dicta supra circa primam poenam, ex cap. *Quanquam* citat. ita Toletus lib. 1. cap. 36. §. *Quando vero*, Luis. Turrian. disp. 63. dub. 3. num. 10. qui ait, hanc limitationem ex juris benignitate magis, quam ex juris rigore procedere.

Poena quarta est, ut non possit admitti ad ecclesiasticam sepulturam, etiamsi poenitens decesserit, nisi praevia restitutione, vel saltem praestita cautione ab ipso, vel ab haeredibus de restituendo, quamprimum fieri poterit, pro viribus patrimonii ejusdem defuncti, juxta dicta supra num. 1. ex dict. c. *Quanquam*, et c. *Quia in omnibus*, ita gloss. in Clem. 1. verbo *Manifestos*, de sepult. Toletus loco cit. Ugolinus cap. 24. §. 4. vers. *Haec tamen*, Lupus loco cit. num. 11. Sylvest. verbo *Usura* 9. quaest. 4. gloss. in dicto c. *Quanquam*, verbo *Mandaverint*, Anchar. num. 3. Cardin. in Clem. 1. n. 25. de sepult.

Si autem usurarius manifestus moriatur impenitens, etiamsi facta fuerit integralis restitutio, vel cautio praestita, carere debet ecclesiastica sepultura, tanquam notorius peccator impenitens defunctus: ita Abb. in d. cap. *Quia in omnibus*, de usur. num. 4. Lupus in d. c. *Quanquam*, in praefat. n. 11. Ugolin. de usur. c. 24. §. 2. num. 1. gloss. in d. cap. *Quanquam*, verbo *Mandaverint*: tradentes autem usurarium ecclesiasticae sepulturae, incurrunt poenas varias, de quibus dicam infra cap. 5.

Adverte, quod si usurarius in morte edidit signa contritionis, etiamsi sacramentaliter absolutus fuerit, nulla facta restitutione, neque cautione praestita ab ipso ob subitam sensuum amissionem, juxta ea, quae dixi supra num. 1. non poterit tradi ecclesiasticae sepulturae, nisi haeredes restituant prius, vel caveant pro viribus patrimonii defuncti restituere, ut Sylvest. verb. *Usura* 9. quaest. 4. vers. *Quarta est*, ex dicto c. *Quanquam*, et ibi tenet gloss. in verbo *Denegetur*: et ita intelligas Toletum loco cit. dum ait, usurarium post absolutionem posse tradi ecclesiasticae sepulturae: quod si usurarius occultus sepultus fuit in loco sacro, postea manifestum factum est, quod fuit usurarius, si quidem impenitens decesserit usurarius, ejus cadaver exhumandum est, et ejiciendum de loco sacro ad sepulturam asini: ita Abb. cons. 81. Card. cons. 2. Gemin. in d. c. *Quanquam*, Lupus dicto num. 11. Ugolin. cap. 24. §. 2. num. 1. Turrian. dub. 3. num. 8. simile habes Regum lib. 4. cap. 23. si autem mortuus est poenitens, tunc non debet exhumari, neque extrahi, etiamsi haeredes non caveant, nec satisfaciant, quia de ossibus defuncti non est habenda quaestio, nisi sit sepultus contra prohibitionem Ecclesiae, nam iste in communione Ecclesiae decessit: ita Joan. Andr. in dicto cap. *Quanquam*, ita Lupus in praefat. num. 11. Bald. in l. *Principaliter*, prima, C. de lib. cav. Ugol. cap. 24. §. 2. vers. 6.

Quinta poena est, quod testamentum facere non potest usurarius, ex d. c. *Quanquam*, de usur. in 6. ibi, nullus manifestorum usurariorum testamentis intersit, nisi de usuris satisfecerint, vel de satisfaciendo pro suarum viribus facultatum praestent idoneam cautionem, juxta formam ibi statutam: aliter facta testamenta non valeant, sed sint irrita ipso jure: et procedit pro utroque foro, etiam ante declaratoriam, ut dixi par. 1. cap. 33.

Amplia, quod hic dicitur de testamento, ut procedat etiam in codicillis, et donatione causa mortis, ut Barbos. in d. cap. *Quanquam*, num. 3. et 9. cum allegatis, et magis communem ait Clarus, §. *Donatio*, quaest. 7. et Cevall. contr. comm. q. 11. num. 12.

Amplia secundo, quod non sufficit, usurarium defunctum esse cum signis poenitentiae, vel etiam absolutione sacramentali suscepta, sed requiritur restitutio, vel cautio idonea, ut supra: ita Rota decis. 202. num. 2. apud Farinac. collect. crimin. et contract. Barbos. num. 6. ibidem.

Amplia tertio, quod etiamsi testamentum factum sit ante crimen usurae commissum, tamen irritatur, si usurarius manifestus postea existat, Surd. de alim. tit. 7. quaest. 41. num. 18. Lup. Gemin. Anchar. et Covarr. quos sequitur Ugolin. cap. 24. §. 5. vers. *Quarto*, et Rota loco cit.

Amplia quarto, quod etiamsi usurarius manife-

stus poenitentiam agat, et restituat, vel caveat, si postea occulte usuram committat, testamentum ejus erit irritum; quia ejus poenitentia probatur per hoc simulata; ita de communi testatur *Rota d. decis. 202. num. 1. cum allegatis: quamvis contrarium teneant Ugolin. loc. cit. vers. Tertio locum, et alii.*

Limita primo, quod vice versa testamentum factum ab usurario manifesto reconvalescit, si postea usuras restituat, vel caveat, ut *Surdus, Ricc. Gratian. quos sequitur Barbos. in d. c. Quanquam n. 11. non tamen reconvalescit, si haeredes restituant, vel caveant, gloss. in Clemen. 1. verbo Manifestos, de sepult. Bal. in l. Si haereditas, C. de test. man. Laurent. de Rodolph. tract. de usura, par. 2. q. 99. Less. cap. 20. num. 188. Ugolin. cap. 24. §. 5. vers. Postremo cum.*

Limita secundo, quod valet testamentum usurarii, si decessit poenitens, sed non restituit, neque cautionem praestitit, quia non potuit: ita *Sylvest. usura, quaest. 3. Turrian. disputat. 63. dub. 3. n. 10. Bal. Angel. S. Antonin. Laur. de Rodolph. quos sequitur Ugolin. §. 5. vers. 5.*

Limita tertio, quod si usurarius decessit poenitens, valet ejus testamentum ad pias causas, scilicet quatenus non agatur de praejudicio tertii; magis communem ait *Ugolin. vers. Sexto non valet, quamvis multi contrarium teneant apud eundem.*

Sexta poena usurarii manifesti est infamia juris, cap. *Inter dilectos, de excess. praelat. c. Infames 3. quaest. 7. c. Infames 6. quaest. 1. l. Improbum foenus, C. Ex quibus causis inf. irr. et de communi testatur Covarr. var. lib. 3. cap. 3. num. 2. Bern. Diaz, et Salzedo in praxi cap. 91. num. 1. Ugolin. cap. 26. num. 1. Lupus in d. c. Quanquam, in praefat. num. 6. ubi etiam de clericis affirmant, et consequenter est.*

Septima poena irregularitas ad Ordines, et inhabilitas ad beneficia, ex d. c. *Inter dilectos, Majol. lib. 5. cap. 29. num. 1. Ugolin. loco cit. num. 7. Diaz, et Salzedo loco cit. addit Abbas in d. cap. Inter dilectos, num. 6. quod clericus usurarius potest etiam privari beneficiis obtentis: potest tamen cum isto post correctionem, seu emendationem vitae Episcopus dispensare, ut possit promoveri, et promotus ministrare, ut Abb. in d. cap. Inter dilectos, num. 6. Ugolin. num. 7. Salzedo ibid. litt. A.*

Addunt multi Doctores, quod haec infamiae poena, et irregularitas tollitur per poenitentiam, et restitutionem, vel cautionem supra dictam: ita *Felin. in c. 1. lim. 8. de probat. Mathesil. sing. 196. Filiuc. tract. 34. num. 106. Salas de usur. disp. 47. num. 1. Ceval. contr. comm. quaest. 11. num. 5. est contra Diaz, Majol. loco cit. et Ugolin. num. 7.*

Limita supradictas poenas, ut procedant de usurariis christianis, non autem de judaeis, secundum probabiliorum: unde testamentum judaei non erit nullum, etiamsi non restituat: ita *Azor. par. 1. lib. 8. cap. 22. quaest. 15. cum per eum allegatis, et communem ait Farin. in fragmen. litt. l. n. 683.*

Limitant secundo multi Auctores, ut praefatae poenae contra usurarios manifestos statuta, et aliae similiter latae contra eos, qui usurarios manifestos ad divina admittunt, seu ad spiritualem communicationem, de quibus dicendum in sequentibus capitibus, non habeant hodie locum, nisi tales usurarii sint nominatim declarati, propter Extrav. *Ad*

evitanda, de qua dixi ver. Censura c. 4. et ita tenent Suar. de censur. disp. 31. sect. 2. n. 10. Less. lib. 2. c. 20. num. 188. Salas de usur. disp. 47. num. 9. Filiuc. tract. 17. num. 100. Bonac. de censur. in partical. disp. 3. quaest. 3. punct. 6. num. 7. et de contract. disp. 3. quaest. 4. punct. unic. num. 1. et late probat Ugolin. de usur. cap. 24. §. 8. num. 3. per totum.

Alii dicunt, non requiri declaratoriam, de qua in dicta Extrav. idest denunciationem publicam, sed sententiam specialem, seu declaratoriam in judicio de notorietate hujus criminis usurarum exercitii, et ante hanc sententiam non esse locum poenis praedictis: ita *Menoch. de arbitr. casu 335. numero 12. et 13. et inclinat Suar. et Filiuc. loco cit. et quod non possit dici delictum notorium, nec pro eo procedi ad poenas, nisi fuerit per sententiam declaratum, ait communem sententiam Clarus §. fin. quaest. 9. in fin. ubi ait sic in praxi receptum: sed haec doctrina Clari, et aliorum a Menoch. allatorum debet intelligi vera, quando agitur ad poenas inferendas, quae de sui natura requirunt declaratoriam, vel executoriam, idest quae requirunt factum hominis positivum; secus autem in pure privativis, de quibus his agimus, ut dixi supra par. 1. cap. 5.*

Alii distinguunt, quod declaratoria non requiritur ad incurrendas poenas c. *Quia in omnibus, de usur. sed bene ad incurrendas poenas c. Quanquam de usur. in 6. ita tenent Lupus in dict. cap. Quanquam in praef. n. 32. et 33. Covarr. variarum, lib. 3. c. 3. n. 5. sed recte refutantur ab Ugolino loco cit. quia non assignant rationem differentiae.*

Igitur alii, dicunt dictas poenas, de quibus hic, et seqq. capitib. procedere, et ligare ante omnem declaratoriam, seu denunciationem, quia Extravag. *Ad evitaanda* loquitur de iis, qui vitandi essent ratione sententiae, seu censurae, non autem de vitandis ratione criminis notorii; ita tenent *Sylvest. verbo Usura 9. quaest. 4. vers. Quarta, Navarr. c. 17. n. 280. Armilla verbo Usura, n. 53. Molina tom. 2. disp. 334. Filiuc. tract. 14. n. 71. Vivald. de suspens. n. 50. Marius Alterius tom. 2. disp. 11. c. 2. in fin. Jason. consil. 78. n. 3. vol. 3. Mascard. verbo Usurarius, conclus. 1425. n. 6. et haec est communior sententia: solum autem requiri puto declaratoriam iudicis, vel sententiam, quando ratio notorii posset esse dubia, ut late distinguit, et conciliat *Mascard. verbo Notorium, concl. 116. n. 11. ubi ait, notorium facti permanentis facile posse excludere omne dubium, secus in notorio juris.**

Adde, quod causa usurarum, si quaestio sit juris, an aliquis contractus in genere, seu specie sit usurarius, est ecclesiastica; si autem sit quaestio facti, idest, an hic contractus sit usurarius, vel illa persona usuraria, est mixti fori, *Clarus §. Usura, vers. Hoc crimen, Cevallos contr. com. quaest. 11. n. 9. Vide Dianam resolut. 77. tract. 2. tom. 1.*

Qualiter autem fieri debeat restitutio usurarum bene tractat *Rota, decis. 152. par. 1. noviss. ubi per cap. Cum tu de usur. concludit, quod usurae certorum dominorum, eisdem sunt restituendae: si autem sunt incertorum, sunt distribuendae pauperibus, in foro quidem externo, scilicet quando erat publicus usurarius, eligendis ab Episcopo, ut certa fiat satisfactio: in foro autem conscientiae, videlicet in occultis, fieri debet ab eodem usurario, ejus-*

que haeredibus ; ita *Rota ibi* n. 6. concordans sententias Canonistarum, et Theologorum.

Item ex *Rota*, *decis.* 177. *par.* 1. *noviss.* possessiones usuris comparatae, vendendae, et pretium creditoribus, qui usuras solverunt, restituendum, *cap. Cum tu*, §. *Possessiones de usur.* et gloss. verbo *Facultates in c. 2. de usur.* ait ante omnia legata, etiam pia, esse restituendas usuras : item et donationes factae inter vivos ab usurario, revocandae sunt in subsidium, pro restitutione usurarum, ita *Rota ibi* n. 1. cum Medina, nec poterunt donatarii in foro conscientiae ea bona retinere etiam ante sententiam ; ita *Rota ibi* : quod si quis usurario solveret speciem aliquam in causam usurarum, ver. gr. fundum, gemmam, in hoc casu hic posset etiam actione reali repetere eandem rem a quocunque, etiam tertio possessore : *Rota ibi* n. 3. cum Villagut. non tamen habent isti creditores ex causa usurarum solutarum hypothecam in bonis usurarii, quae usurarius de usuris comparavit : unde non poterunt revocare alienata ab usurario ex causa onerosa, sed solum si ex lucrativa, propter aequitatem leg. *Si et me, et Titium ff. si cer. pet.* ita *Rota ibi* n. 2. et 3. cum communi sententia : quod si adsint alii creditores ex causa non usuraria, sed usurarius non habeat, nisi bona ex usuris acquisita, solis creditoribus ex causa usurarum istarum satisfaciendum est ; ita *Rota ibi* num. 1. cum Medina.

Retentionem bonorum indulgit judaeis baptizatis *Paulus III. Constitut.* Cupientes 21. *Mar.* 1542. licet dicta bona acquisita fuerint ex usuris, dummodo non notae sint personae, quibus essent restituendae. Quod confirmavit etiam *Clemen. XI. Constitut.* Propagandae.

An autem usurarius mentalis restituere teneatur in conscientia, quando scilicet expresse non convenit de fœnore sibi solvendo, sed tamen ea principali intentione credens sibi lucrum solvendum, quod postea debitor ipse ex causa mutui non rogatus, non tanquam usuras, sed liberaliter solvit, communis Canonistarum affirmat, in foro conscientiae teneri, etsi non cogatur in foro externo ; ita *Innoc. Joan. Andr. Abb. Anchar. Hostien. in cap. Consultuit de usur.* sed communis Theologorum negat ad restitutionem teneri, ut probat *Azor. tom. 3. lib. 5. tit. de usura, c. 16.* censeo tamen, quod si iste solitus esset mutuo dare tali modo, et ab omnibus, seu passim hujusmodi lucrum capere, etiam pro foro externo usurarius declarandus esset, per ea, quae refert *Anchar. in dict. cap. Consultuit, n. 5.* et etiam in foro conscientiae teneretur.

Ultimo addo, quod licet secundum magis communem sententiam, de jure communi crimen usurae sit fori ecclesiastici, et possit inquiri, et criminaliter procedi a iudice ecclesiastico contra usurarios, etiam ad poenam criminalem, ut testatur *Gabriel comm. concl. lib. 7. concl. 20. num. 2. et 3.* tamen in regnis, seu territoriis, in quibus ex principum secularium constitutionibus latae sunt poenae contra usurarios, ut in Regno Neapolis lata est poena confiscationis omnium bonorum, tunc poterit etiam iudex laicus inquirere, et procedere contra usurarios ad poenas hujusmodi, ut probat *Covarr. var. resol. lib. 3. c. 3.* et tenet, et communem testatur *Aloys. de Leo in leg. 1. n. 24. C. de Summ. Trin.* et late probat *Marta de Jurisd. par. 2. cap. 7.*

a n. 8. Intelligas tamen, confiscationem fieri posse, restitutis usuris iis, ad quos pertinent ; et intellige, quod non potest iudex laicus judicare de quaestione juris, an talis contractus sit usurarius ; hoc enim pertinet ad iudicem ecclesiasticum, sed solum potest cognoscere super quaestione facti, ita *Marta loco cit. num. 11. et 22.*

Juvat hic referre, qui usurae labe etiam notandi sint ex sententia Congregationis, speciatim deputatae a *Bened. XIV.* inserta in ejus litera encyclica Vix pervenit 1. Nov. 1745. ad omnes Italiae Ordinarios, num. 2. *ibi* -- Neque vero ad istam labem (usurae) purgandam ullum accersiri praesidium poterit, vel ex eo, quod id lucrum non excedens, et nimium, sed moderatum, non magnum, sed exiguum sit : vel ex eo, quod is, a quo id lucrum solius causa mutui deposcitur, non pauper, sed dives existat ; nec datam sibi mutuo summam relicturus otiosam, sed ad fortunas suas amplificandas, vel novis coemendis praediis, vel quaestiosis agitandis negotiis utilissime sit impensurus.

Quando cambium, quod vocant obliquum, cujus notionem praebet *Card. de Luca lib. 5. tit. de cambiis in summa part. 2. num. 16.* ab usurae palliatae labe possit esse immune, vide *Bened. XIV.* de Synod. Dioeces. edit. an. 1755. lib. 10. cap. 5. a num. 8. ad 10.

An autem immunis sit ab usurae labe etiam contractus societatis cum assecuratione capitalis, et fructuum, qui appellatur contractus trinus, seu contractus trium contractuum, vide pariter eruditissime deducta ab eodem *Benedicto* cit. lib. cap. 7. per totum.

Propositiones proscriptae circa usuram ab *Alexand. VII.* die 18. *Mart.* 1666. et ab *Innocentio XI.* die 2. *Mart.* 1679. sub poenis in eas docentes etc. et ad praxim deducentes ; prout in fine Additionis ad cap. I. verbo *Missa.*

Ab Alex. VII. quae est in ordine prop.

42. Licitum est mutuanti aliquid ultra sortem exigere, si se obliget ad non repetendam sortem usque ad certum tempus.

Ab Innoc. XI. quae sunt in ordine prop.

40. Contractus Mohatra licitus est, etiam respectu ejusdem personae, et cum contractu retrovendiitionis praeviae, inito cum intentione lucri.

41. Cum numerata pecunia pretiosior sit numeranda, et nullus sit, qui non majoris faciat pecuniam praesentem, quam futuram, potest creditor aliquid ultra sortem a mutuatario exigere, et eo titulo ab usura excusari.

42. Usura non est, dum ultra sortem aliquid exigitur, tanquam ex benevolentia, et gratitudine debitum, sed solum si exigatur, tanquam ex justitia debitum.

CAPUT II.

Usurarii haeredes, vel complices.

Isti, nisi restituant, quandiu ratiociniis sunt obnoxii ratione usurarum, irregulares sunt : haeredes tamen si repudiant haereditatem ab initio, evadent hanc irregularitatem, *Hostien. in cap. Tuos, de usur. Sylvest. verbo Ratiocinia, Tabiena ibi, Abb. in c. 1. de obl. ad ratiocin. Majol. lib. 5. cap. 29. num. 4.*

CAPUT III.

Usurarium manifestum admittentes ad communionem Altaris, vel ad poenitentiae Sacramentum.

I. Si clericus admittat usurarium ad Communionem Altaris, secundum multos incurrit in suspensionem, latam in c. *Quia in omnibus, de usuris*, ubi expresse prohibetur admitti ad Communionem Altaris: et ita tenet *Sayr. lib. 4. de censur. c. 15. n. 5. cum Angel. Sylv. Tabiena, Vivald. et aliis*, tenet *Lupus in c. Quanquam, de usur. in 6. in praef. n. 13. Ugolin. c. 24. de cens. in princ. n. 4.* tamen contraria est verior, quia *text. in praedicto c. Quia in omnibus*, prohibet tria, idest usurarium admitti ad Communionem Altaris, et ad oblationes, et ad ecclesiasticam sepulturam: sed solum fert suspensionem contra admittentes ad sepulturam, vel oblationes: et ita tenet *Suar. disput. 32. sect. 2. num. 6. Bonacc. de suspens. partic. quaest. 3. punct. 6. n. 1. Filiucc. tract. 17. n. 100.* idemque dico de admittente ad Sacramentum poenitentiae: quamvis enim c. *Quanquam* id prohibeatur, non tamen extensa est censura ad eum casum.

CAPUT IV.

Usurarium manifestum clerici admittentes ad oblationes.

In cap. *Quia in omnibus, de usuris*, statutum est, ne oblationes usurarii manifesti, quisquam accipiat; qui autem acceperit, et quae accepit, reddere compellatur, et donec ad arbitrium Episcopi satisfaciatur, ab officii sui maneat executione suspensus. De hac re vide *supra c. 1. n. 3.* ubi declaravi, de quibus oblationibus intelligatur hic textus.

Amplia, quod haec poena, et obligatio restituendi est latae sententiae; quia licet feratur per verba sententiae ferendae, tamen quia simul fertur suspensio ipso facto incurrenda, donec restituatur, consequenter obligat ipso facto: ita *Less. c. 20. n. 187. Anan. in dict. c. Quia*, dicens, dominium non fuisse translatum in Ecclesiam, et *Cardin. ibi n. 3. Ugolin. c. 24. §. 1. de usur.* est contra *Suar. de censur. disp. 31. sect. 2. num. 6. Bonacc. de censur. partic. disput. 3. quaest. 3. punct. 6. n. 6.* qui putant, non teneri restituere ante sententiam, et suspensionem ferri, donec satisfaciatur, non donec restituatur.

Amplia secundo, quod haec suspensio est latae sententiae, ut neque praerequirat monitionem, *Suar. n. 7. Abb. hic n. 9. cum Innocent.* quia verbum remaneat non indiget sententia: et veriore ait *Sylvest. verbo Usura g. quaest. 4. §. 4. Est*: alii tamen dicunt requiri monitionem, *Host. et Joannes Andr. et Cardin. hic n. 3. Anchar. n. 8. Henric. Boich. n. 2. in fin.* qui dicunt, hanc esse benigniorem sententiam.

Limita, ut possint recipi oblationes ab usurario, qui satisfecit, vel cavit, ut dixi *supra cap. 1.* item multi limitant, quod intelligitur hodie haec poena de usurario denunciato, propter Extrav. *Ad evitanda*, ut *Bonacc. de censur. in partic. disp. 3. q. 3. punct. 6. n. 7. Suar. disput. 31. sect. 2. n. 10. Filiuc.*

tract. 17. num. 100. sed contraria est probabilior, quod sufficiat esse notorium, *Navarr. c. 17. n. 280. Armilla verbo Usura, n. 53. Molina tom. 2. disp. 334. Filiucc. tract. 14. n. 71. Vival. de suspens. num. 50. Alter. tom. 2. disput. 11. cap. 2. in fin.*

CAPUT V.

Usurarium manifestum tradens ecclesiasticae sepulturae.

I. Ex cap. *Quia in omnibus, de usur.* statutum est, ne usurarii manifesti, si in hoc peccato decesserint, christianam accipiant sepulturam; qui autem christianae tradiderit sepulturae, donec ad arbitrium Episcopi satisfaciatur, ab officio sui maneat executione suspensus.

De hac censura dixi *supra cap. praecedenti*: et nota, quod ex vi hujus textus non erat locus hisce poenis, si usurarius decedebat poenitens, mandando in suo testamento, usuras restitui, ut notat *gloss. in cap. Quanquam, verbo Mandaverint, de usur. in 6.*

II. Sed ex dict. cap. *Quanquam*, statutum est ulterius, quod et si usurarius manifestus mandaverit usuras restitui, et sic poenitens decesserit, nihilominus ecclesiastica careat sepultura, donec de usuris fuerit satisfactum, vel cautio idonea de satisfaciendo pro viribus haereditatis, praestita illis, quibus facienda est restitutio, si praesentes fuerint, aut aliis, qui possint acquirere, vel eis absentibus, loci Ordinario, aut ejus Vicario, vel parochio, in cujus parochia testator habitat, coram aliquibus fide dignis de ipsa parochia, aut notario de Ordinarii mandato: et in ea cautione quantitas debita exprimenda est, quatenus sit certa, vel verisimilis, arbitrio recipientis cautionem: alias si minor quantitas expressa fuerit ex culpa cautionem admittentis, admittens tenebitur reliquum restituere de proprio: quod intelligas, si adfuit ejus culpa gravis, ut notat *gloss. ibi, verbo Teneatur*; et sic tenebitur etiam in foro conscientiae; quia ex officio obligabatur diligentiam adhibere sufficientem.

Additur in eodem textu, ut omnes religiosi, et alii, qui manifestos usurarios contra praesentis satisfactionis formam ad ecclesiasticam ausi fuerint sepulturam admittere, subjaceant poenae latae in dict. cap. *Quia in omnibus*, idest suspensionem ab officio incurrant.

De hac re, quando liceat usurarium tradere sepulturae ecclesiasticae, et quando exhumari debeat, dixi *supra c. 1. n. 4.* et quando incurrantur haec poenae dixi *supra verbo Sepultura, cap. 5.*

III. *Clement. 1. de sepult.* qui usurarios manifestos in Ecclesiis, vel coemeteriis scienter sepelire praesumunt, ipso facto excommunicationem incurrunt, a quo non possunt absolvi, nisi prius ad arbitrium dioecesani Episcopi, eis, quibus praemissa fuerit injuria irrogata, satisfactionem exhibuerint competentem, nullo eis privilegio, in quacunque verborum forma concessa, suffragante.

Hujus textus explicationem posui *supra, verbo Sepultura, c. 5.* solum addo, quod haec poena excommunicationis non sustulit poenam suspensionis, clericis impositam in d. c. *Quia in omnibus*; ideo in eis utraque concurret: ita *Abb. in d. c. Quia in*

omnibus, n. 3. *Anan.* n. 9. *Cardin.* n. 3. in fin. sed haec excommunicatio latius patet; nam procedit etiam contra laicos sepelientes: cessat tamen haec poena, quoties usurarius poenitens decessit, et restituit, vel cavit, juxta dicta supra cap. 1. num. 4.

An autem hae poenae locum habeant ante declarationem de manifesto usurarum exercitio, dixi supra cap. 1. et verbo *Sepultura*, cap. 5. et supra proxime, cap. 4.

CAPUT VI.

Usurariam pravitatem approbantes, seu adjuvantes, statutis, sententiis, consuetudinibus, vel dogmatibus.

I. Ex *Clem. un. de usuris*, quicumque communitatum potestates, capitanei, rectores, consules, iudices, consilarii, aut alii officiales, statuta, quibus usuras non solum exigi, et solvi concedunt, sed ad eas solvendas debitores scienter compellunt; aut repetentibus usuras gravamina imponunt, aut aliter repetitionem impediunt, facere, scribere, vel dictare; aut quod solvantur usurae, aut quod solutae repetentibus non restituantur, scienter judicare praesumpserint; excommunicationis sententiam incurrunt; item statutum est, ut eam etiam incurrant, qui talia statuta ante edita, intra duos menses de libris publicis non deleverint, aut si ipsa statuta, sive consuetudines hujusmodi praesumpserint observare: nota quod haec censura non est reservata.

Amplia, quod licet textus loquatur contra communitatum officiales, tamen multi dicunt, continere etiam principes supremos, et dominos temporales, ut *Azor. tom. 1. lib. 5. cap. 17. §. Deinde*, *Molina disp. 331. §. Domini*, *Sylvest. Usura 9. q. 22. Salas de usur. dub. 47. n. 12. Filiucc. tract. 17. n. 34.* quamvis contrarium teneat *gl. et Jo. Andr. in d. Clem. Bonif. Vitalin. n. 40.* quae sententia est magis conformis literae: et rationem affert *Vitalinus*, quia facilius tale crimen committitur a communitatibus, seu rebus publicis, statuta facientibus.

Ampliant secundo multi, quod hic textus procedit etiam, quando praedicta fierent statuta etc. de usuris judaeis persolvendis, vel ab eis non repetendis; quia textus generaliter loquitur, et quia dicunt, eodem modo injustum esse statutum, vel decretum potestatis secularis, permittens judaeis usuras exigere, vel retinere, ut Doctores, quos allegat *Avus meus decis. Pedem. 57. n. 1.* et tenent *Sylv. loco cit. n. 22. Laur. in dict. Clem. Vitalin. ibi, n. 38. et 73. Cardin. n. 16. Azor. par. 1. lib. 2. cap. 10. col. ult.*, qui plures allegat. Adde, quod neque Papa potest concedere directe usuras judaeis, scilicet concedendo exactionem, vel denegando repetitionem; quia est actio intrinsece mala, *Be-rous in c. Super eo, n. 7. de usur. Anan. in c. Post miserabilem, n. 4 eod. tit. et communem ait Marquard. de judaeis par. 1. c. 11. n. 14. Clarus §. Usura, versic. Haec autem.*

Contra tamen, quod hic textus non procedat, nisi usuris, quas christiani exigunt, non autem si a judaeis exigantur; quia Ecclesia non curat statuere de iis, qui foris sunt, *c. In primis 2. q. 1. ex 1. ad Cor. c. 5.* et constitutio ecclesiastica gene-

ralis non continet judaeos, nisi exprimantur, ait *Tabiena, verbo Usura 1. quaest. 5. et Patruus meus in consilio, addito eidem decis. Pedem. supra cit. et quod princeps temporalis possit concedere actionem, seu compulsionem contra christianum ad solvendas usuras judaeo, tenent multi, quos allegat Avus meus dicta decis. 57. n. 3. et Navarr. cons. 33. n. 7. de Usuris, vel consil. 3. de judaeis, Pyrrhus. Siculus in specul. tract. de usur. disp. 16. q. ult. Ugolin. de usur. c. 2. §. 4. n. 1. Castren. consil. 397. Quaedam communitas, lib. 2. in noviss. fol. 184. qui ait, concedi posse executorem, non judicem, neque per viam sententiae definitivae, sed interlocutoriae, auditis partibus.*

Sed media sententia verior mihi videtur, scilicet non esse illicitum potestati, seu principi temporali, saltem ex consuetudine immemorabili, a Papa tolerata, vel ejus concessione expressa, permittere judaeis mutuare christianis sub usuris, pignore accepto, et non concedendo actionem illis ad usuras exigendas, sed retentionem, denegando repetitionem coram suo tribunali: unde christianus, repetens pignus, solvet usuras; vel si non solvat, judaeus retinebit pignus, quasi sibi in solutum traditum, ut distrahi possit solemnitate servata; et in tali casu potest princeps, seu iudex concedere assistentiam subhastationi, ut quod reliquum fuerit supra sortem, et usuras, restituatur pignoranti; et quia in tali casu princeps, et iudex se habet tantum permissive, permittendo foenus impunitum ob majus bonum; et illa assistentia est ad favorem christiani: unde si judaeus mutuatur, vel nullo pignore accepto, vel pignore minoris valoris, non poterit in iudicio petere usuras, nec ei concedetur exactio, ita *Azor. tom. 1. lib. 5. c. 17. §. In hac quaestione, et §. Tertia dubitatio, Castrens. cons. 295. Casus talis est, n. 4. et 5. lib. 2. fol. 145. in noviss. et cons. seq. in fin. Jas. in leg. Cunctos populos, n. 58. C. de summ. Trin. S. Anton. 3. p. tit. 1. c. 9. quaest. ult. vers. Sed cum sciat, Tabiena ver. Usura 1. quaest. 5. §. Notandum: et quod requiratur Papae licentia tacita, vel expressa, ait Farinacc. in fragmentis lit. l. n. 671. ubi ait esse magis communem.*

Similiter licitum est statutum, seu privilegium, quod solet fieri pro hebraeis, ne teneantur restituere dominis pignora, quae a fure ipsis hebraeis data fuerint pro mutuata pecunia, nisi pecunia, et foenore eisdem persolutis; dummodo observaverit hebraeus foenerator condiciones praescriptas in statuto. v. g. quod descripserit in libro numerum, et pondus rerum pretiosarum; ita *Rota decis. 182. in coll. Farin. de contrac. quamvis de jure communi foenerator quilibet, seu mutuatur teneatur domino in tali casu rem restituere, etiam nulla pecunia reddita: si autem ei a domino reddita fuerit ad redimendum pignus, tunc si mutuatur ignoravit rem furtivam, non poterit ab eo repetere; alias secus, leg. Servus ff. de cond. ind. ibi Castr. n. 1. Jas. n. 1. Rota cit. num. 2. et 6.*

Si autem princeps, seu communitas concederet judaeis actionem ad usuram, seu exactionem, tunc incurreret in poenam dictae *Clementin. 1. de usuris*, quia facilius fuit concedere exceptionem, quam actionem: ita *Castrens. d. consil. 295. n. 4. et alii supra cit. et idem ait Azor. tom. 1. lib. 5. cap. 17. §. Tertia dubitatio: item si faceret statutum, seu*

legem, denegantem christiano usurarium repetitionem a judaeo in iudicio seculari; nam hoc ait esse contra hunc textum; secus si tantum denegaret audientiam repetenti absque lege, sed sola consuetudine, et de facto.

Amplia tertio, quod haec poena ligat etiam non delentes statuta condita post hanc Clementinam; ut *Suar. de cens. disp. 23. sect. 5. §. 5. n. 30. Filiuc. tract. 14. n. 171.* quidquid contra dicat *Vitalin. in eadem Clement.*

An autem etiam hodie isti habeant dilationem illam trium mensium? affirmat *Suar. et Filiuc. ibi*, quoad eos, qui non fuerunt complices, sed successores statuentium, quia adest eadem ratio: contrarium tenet *Bonac. de censur. partic. dis. 2. q. 10. punct. 15. n. 7.* et in simili tenet *gloss. in c. Noverrit 49. de sent. excomm. verb. Intra duos menses*, quam ibi sequitur *Joan. Andr. Cardin. n. 3. Anchar. n. 3. et Abb. n. 3.*, qui ait, successores istorum a die scientiae teneri quamprimum delere, non expectato illo termino; aliqua tamen eis morula, seu dilatione, arbitrio prudentis concessa: et haec videtur tenenda, ut magis communis Canonistarum.

II. Statuentes, vel decernentes aliquid contra recurrentes ad forum ecclesiasticum, pro repetitione usurarum, sive ab usurario fidei, sive judaeo, incurrunt in poenas latas contra facientes statuta, vel decreta contra libertatem ecclesiasticam: de quibus dixi verbo *Leges*: et in poenas latas contra impediennes recursum ad forum ecclesiasticum, seu impediennes jurisdictionem ecclesiasticam, de quibus dixi verbo *Jurisdiction*, *Castrens. consil. 296. n. 4. lib. 2. fol. 145. Azor. tom. 1. lib. 5. c. 17. §. Deinde*: alias facientes statuta, vel decreta de usuris solvendis, vel non repetendis, non dicuntur facere contra libertatem ecclesiasticam, sed contra justitiam, ut *gloss. in hac Clem. verbo Tres menses*, et *ibi Canonistae*.

III. Statuentes, et judicantes, et in his cooperantes ad exactionem usurarum, vel retentionem, denegando repetitionem, obligantur ad restitutionem, tanquam cooperantes injustitiae secundo loco, idest in defectum usurariorum, *Sylv. verbo Usura 9. q. 22. Turrian. de just. disp. 64. dub. 4. n. 5. Tabiena, verbo Usura 1. quaest. 5.*

IV. Affirmans pertinaciter, exercere usuras non esse peccatum, vel faciens statutum approbans, et permittens usuras tanquam licitas, incurrit crimen, et poenas haeresis, de quibus vide verbo *Haeresis*: ita *Clem. 1. de usur. §. fin. ibi gloss. verbo Haereticum*, et *ibi DD. et Barbos. n. 12. et 13. Grat. cons. 49. n. 24. par. 2.*

CAPUT VII.

Usurariis manifestis locum ad foenus exercendum dantes.

I. In *cap. 1. de usur. in 6.* ut commoditas foenus exercendi adimatur usurariis, statutum est, ne collegium, aut alia universitas, vel singularis persona alienigenas, aut alios non oriundos de terris suis, publice foenus exercentes, vel exercere volentes, ad hoc domos in terris suis conducere, vel conductas habere, aut alias habitare permittat, sed usurarios hujusmodi manifestos omnes

infra tres menses de suis terris expellat, neque unquam aliquos tales de cetero admittat, nemoque illis ad foenus exercendum domum locet, vel alio titulo concedat: qui vero contrafecerint, si personae fuerint ecclesiasticae, Episcopi, aut Episcopis superiores, suspensionis, inferiores Episcopis, singulares personae ecclesiasticae, excommunicationis; universitates, et collegia interdicti sententiam ipso facto incurrant; et si has censuras respective incursas animo indurato per mensem sustinuerint, terrae ipsorum, quandiu ibi usurarii praefati permanserint, ecclesiastico subjaceant interdicto: laici vero a suis Ordinariis censuris compescantur, scilicet sententiis ferendis, omni privilegio cessante: hae censurae nulli sunt reservatae, ut patet ex textu.

Nota primo, quod hic textus procedit solum de usurariis manifestis. Dicitur autem usurarius manifestus, quando haec duo concurrunt, scilicet consuetudo, seu exercitium, seu frequentia mutuandi sub usuris, et publicitas notoria: nam nomen usurarii est verbale, ex natura sua significans exercitium, seu frequentiam; ita de omnibus poenis usurariorum docet *Covarr. 3. variarum, c. 3. n. 2. §. Scribit, Lupus de usur. comment. 4. in praef. n. 22. Ugolin. de usur. c. 24. §. 8. n. 1.* unde non sufficit unus actus, etiam notorius, *Menoch. de arbitr. c. 235. n. 6. cum Bart. et Salic. et aliis* et tenet *Mantic. de tacit. et ambig. tit. 24. n. 13. lib. 8. Turrian. disput. 63. dub. 4. n. 4.* neque sufficiunt duo actus ad hanc consuetudinem facti, *Menoch. casu 81. n. 1. ibidem*: neque sufficiunt tres actus, ut quis dicatur usurarius, *Jas. consil. 154. volum. 4. Grat. cons. 39. n. 5. vol. 2.* sufficit tamen exercitium inchoatum, idest unus actus, exprimens intentionem exercendi, ut mensam proponendo, *Menoc. casu 235. n. 9. cum allegatis*: imo ad poenas textus nostri, idest *d. c. 1. de usur. in 6.* sufficit voluntas publice exercendi foenus, exterius expressa, seu significata absque ullo actu usurae, ut patet ex textu, et docet *Suar. de censur. disp. 31. sect. 5. n. 13.* item quamvis consuetudo ista tollatur per poenitentiam quoad forum interius, et per satisfactionem, vel cautionem idoneam quoad forum exterius, ut dixi *cap. 1.* tamen si postea reincadat in idem, etiam per unum actum, reedit consuetudo, *Suar. tom. 2. de relig. tract. de juram. lib. 2. c. 6. n. 8.* et reedit denominatio usurarii, et poenas incurrit, *Rota decis. 202. n. 1. apud Farin. collect. de contract. et delict.* ubi addit, procedere etiam per unum actum occultum, tenetque *Feder. de Sen. cons. 7. Gemin. in cap. Quanquam, §. Omnes, num. 7. de usur. in 6.*, et est communis sententia, ut *Rota ibi*.

Manifestus autem dicitur usurarius, quando ejus exercitium est notorium notorietate facti, ut quia publice habet mensam ad foenerandum expositam, vel ita frequenter foeneratur (etsi privatim) ut populus de ea re certitudinem habeat, *gloss. in d. c. 1. de usur. in 6. verbo Manifesti, Clarus §. Usura, vers. Sed hic, Menoch. de arbitrar. casu 235. num. 9. Mascard. verbo Usura, conclus. 1425. num. 3. et 4.* vel si usurae exercitium esset confessus coram magna populi multitudine, ita ut publice confessus dici possit, *Menoch. num. 21.* et plures allegat *Mascard. num. 11.* sufficit autem, ut res sit notoria majori parti civitatis, vel oppidi,

vel viciniae, vel paraeciae, juxta ea, quae dixi *par. 1. cap. 21.*

Item manifestus dicitur, si sit ejus exercitium notorium notorietate juris, et quia in judicio est de hoc confessus, vel condemnatus, *Covar. lib. 3. var. cap. 3. num. 4. Clarus verbo Usura, num. 5. Menoch. casu 235. num. 12. Mascard. conclus. 1425. num. 8. Barbos. hic num. 9.* non tamen sufficeret, eum fuisse convictum, si non sit condemnatus, secundum probabiliorum, quam tenent *Abb. cons. 2. lib. 2. Federic. de Sen. consil. 64. Covar. num. 4. cit. Menoch. casu 233. num. ult. Salzedo ad Diaz c. 92. praxis, Mascard. loco cit. num. 17.* quamvis contrarium teneant multi, ut dixi *d. c. 21. par. 1.* neque sufficit, confessionem factam esse coram parochia, et duobus testibus, secundum veriorum, et communem sententiam, *Bernard. Diaz, et Salzedo ibi, Menoch. num. 12. Filiuc. tract. 14. n. 111. Turrianus disp. 63. dub. 4. n. 4. Molina disp. 333.* quamvis contrarium teneat *Clarus §. Usura, loco cit.*

Adde, quod dicitur manifestus usurarius, si olim fuit manifestus, et poenitentiam egit, et restituit, vel cavit, sed postea reincidit in crimen usurae, etiam occulte; ut *Rota decis. 202. supra citata cum communi sententia.*

Non poterit autem dici usurarius manifestus, nisi contractus sit certo usurarius, quem celebravit: si enim talis contractus aliqua probabili ratione excusari possit a crimine usurae, non erit dicendus usurarius manifestus, ver. gr. ex probabili DD. sententia, vel consuetudine, tolerata publice, ut *Grat. cons. 49. n. 12. lib. 2.* consuetudo enim hujusmodi excludit omnem praesumptionem usurariae malitiae (nisi ea sit patens, ut consuetudo dicenda sit corruptela). *Em. Sà, verb. Contractus, num. 4. Filiuc. tract. 38. n. 101. Rota decis. 43. n. 6. in collec. Farin. de contr. et decis. 708. n. 7. par. 1. noviss. Grat. cons. 39. n. 4. et 5. lib. 2.* unde non poterit contra hunc formari inquisitio, *Grat. n. 6.*

Nota secundo, quod illa suspensio contra Episcopos lata, est ab officio, et beneficio, quia est absolute prolata; ita *Sayrus lib. 4. cap. 12. n. 48. Suar. disp. 31. sect. 5. n. 15.* interdictum autem illud personale generale contra universitates, non ligat particulares de universitate, ut debeant abstinere a divinis, nisi cum universitatis culpa fuerit publica effecta, *Suar. disp. 37. sect. 2. n. 4. Filiuc. tract. 18. n. 128.* interdictum vero illud locale non obligat illos de tali loco, qui non fuere culpabiles, ut abstineant a divinis, nisi postquam fuerit denunciatum nominatim, *Suar. disp. 37. sect. 2. n. 5. Coninch. de censur. disp. 17. dub. 5. in fine, Sayr. lib. 5. cap. 12. n. 24. et lib. 5. cap. 4. n. 9. et 10. Ugolini. tract. de interd. tab. 5. cap. 17. §. 2.*

Nota tertio, quod illud interdictum personale contra universitates intelligitur solum contra universitates ecclesiasticas, non laicas: ita *Jo. Andr. hic, et Gemin. §. Qui vero num. 4. Armilla verbo Usura, n. 53. Navarr. c. 27. n. 136. Azor. tom. 3. lib. 5. de usura, c. 18. vers. Tertia poena, Molina. disp. 333. §. Capite primo: contra Archid. et Anchar. hic n. 4.*

Nota quarto, quod haec constitutio secundum multos DD. procedit tam de usurariis christianis, quam de judaeis, et aliis infidelibus, si eorum na-

tio ibi non sit admissa ex licentia Papae tacita, vel expressa: ita tenet *Joan. Mon. et Gemin. hic n. 6. Franc. §. Et quia, Felin. Decius, Alex. Lauren. de Rodolph. Rolan. et Ricciul. apud Barbosam hic n. 2. Navarr. cap. 27. num. 186. Sylvest. verbo Usura 9. quaest. 22. Luis. Turrian. disp. 63. dub. 4. n. 5. Alterius tract. de interd. dis. 12. cap. 2. Bonaccin. de censur. partic. disp. 2. quaest. 4. pun. 1. n. 2. Filiuc. tract. 14. n. 111. contrarium tamen tenent Barbat. et Soccin. apud Barbos. hic n. 2. Azor. tom. 3. lib. 5. tract. de usura, cap. 18. §. Tertia poena, cum Rossella, et Francisc. Aret. et hanc communem ait Armilla verbo Usura num. 53. et ita fuisse declaratum ab Eugenio IV. ait Tabiena verbo Usura 1. quaest. 5. vers. 8. et hanc consuetudinem receptam ait Clarus §. Usura, vers. Haec autem.*

Adde, quod locum dantes usurario directe ad foenus exercendum, tenentur ad restitutionem usurarum in subsidium, seu in defectu usurariorum, *Sylv. verbo Usura 9. quaest. 22. Tabiena verbo Usura 1. quaest. 1. Luis. Turrianus loc. cit. n. 5.* quia cooperantur directe ad usuras.

CAPUT I.

Usurpantes bona, vel proventus Ecclesiarum, vel piorum locorum, vel occupantes, vel impediennes, quominus percipiantur ab iis, ad quos pertinent, et clerici consentientes.

I. Ex Trident. sess. 22. c. 11. de reform. decretum est, ut si quis clericorum, vel laicorum alicujus Ecclesiae, vel alicujus beneficii secularis, aut regularis, vel Montium Pietatis, aliorumve locorum jurisdictiones, bona, census, aut jura, fructus, emolumenta, obventiones, quae in ministrorum, et pauperum necessitates converti debent, per se, vel per alios, vi, aut metu incusso, vel per suppositas personas clericorum, aut laicorum, aliove colore, in proprios usus convertere, illosque usurpare praesumpserit, seu impedire, ne ab iis, ad quos jure pertinent, percipiantur, is anathemati, idest excommunicationi tantum subiaceat, quandiu occupata, seu accepta restituat integrae Ecclesiae, seu administratori, seu beneficiato, ac deinde a Papa absolutionem obtineat: quod si praedicta committens, patronus fuerit ejusdem Ecclesiae, ultra praedictas poenas, jure patronatu eo ipso privatus existat: clericus vero hujusmodi fraudis, et usurpationis fabricator, vel consentiens, eisdem poenis subiaceat, et quibuscunque beneficiis privatus sit, et ad quaecunque alia beneficia obtinenda inhabilis efficiatur, et a suis ordinibus suspendatur arbitrio Ordinarii: non ergo sunt ipso jure suspensi, neque irregulares.

Nota primo, sine dubio hoc decretum procedere contra occupantes, vel impediennes perceptionem dictorum bonorum, per usurpationem proprie dietam, idest, non quasi furtive, aut manifesta rapina, sed tanquam ex jure ad illa, seu quasi ea bona ad ipsum pertineant, scilicet usurpando, etiam jus, et potestatem ea percipiendi, seu dominium, vel quasi dominium: hoc est enim proprie usurpare, ut gloss. in cap. Multi 2. quaest. 1. Cajet. excomm. cap. 27. vers. Quarta est, Suar. de censur. disp. 21. sect. 2. num. 96. Sayr. lib. 3. de cen-

sur. cap. 21. in fin. Filiuc. tract. 16. n. 16. n. 223. Marius Alterius tom. 1. lib. 5. disp. 18. cap. 1. §. Usurpant, Tolet. lib. 1. cap. 28. in fin. vers. 3. Ut sit, Ugolin. super cap. 17. Bullae in Coena Domini, in princ. n. 4. et §. 2. n. 2. sed etiam secundum multos Auctores procedere contra occupantes sine usurpatione, sed injuste, ut vi, aut clam: dummodo sciant, ea bona esse Ecclesiarum, seu piorum locorum, quia etiam hac ratione impediunt, ne percipiantur ab iis, ad quos pertinent: ita Bonac. de censur. partic. dis. 1. q. 18. pun. 4. num. 3. Azor. tom. 1. lib. 7. cap. 38. quaest. 16. Jo. Franc. Leon. Thesdur. fori Ecclesiast. par. 1. cap. 15. n. 53. Filiuc. tract. 15. n. 117. tr. 16. n. 223. et ita esse declaratum a S. Congreg. Concilii referunt Azor. Bonac. et Leon. loc. cit. quod puto verum, si occupentur fructus rei, aut res fructifera; secus si res aliqua particularis furto auferatur, per ea, quae dixi supra verb. Sacril. cap. 3. et 4. et quia videtur Trident. intelligendum de impediendo per usurpationem, ut Suarez disp. 22. sect. 6. n. 22.

Item, quod procedat contra ipsos rectores beneficiorum, alienantes bona Ecclesiae, vel piorum locorum sine licentia, et forma juris debita, et alios, ea sic recipientes, docent Bonac. tract. de alien. bon. Eccles. pun. 5. num. 3. et Jo. Franc. Leon. loc. cit. ubi ait, sic a Sacra Congreg. declaratum: sed contrarium in hoc tenent Filiuc. tract. 44. cap. 6. num. 3. in fin. et Azor. loco cit. quia dicunt, alienantes, et recipientes eo casu habere titulum coloratum, ideo non dici usurpare, nisi post praeceptum iudicis fuerint contumaces, et idem tenet Barbo. in Extrav. Ambitiosae de reb. Eccl. non alien. n. 22.

Item procedere contra iniuste impediendo perceptionem dictorum honorum, seu fructuum, etiam sine usurpatione, Filiuc. tract. 15. n. 117. et Mar. Ant. Genuen. pract. quaest. 150. n. 3. qui propterea ait, in hoc decretum committere, ejusque poenas incurrere beneficium, seu Praelatum, repudiantem legatum, vel haereditatem Ecclesiae ejus delatam, scilicet si sine causa rationabili hoc facit; praesertim cum hoc decretum loquatur contra praesumentes, idest dolo malo ea facientes.

Item, quod procedat contra Praelatum, seu rectorem beneficii, destruentem bona Ecclesiae, ut caedentem arbores fructiferas etc. tenet Bonac. de alien. punct. 2. n. 7. quia hanc etiam ait esse usurpationem, seu occupationem illicitam, et hic prohibitam; vel esse impeditionem, ne percipiantur eae, earumve fructus ab iis, ad quos pertinent: sed contra Azorius loco citato, ait, non contineri in hoc decreto, et poenis beneficium caedentem arbores, ut eas vendat, vel sibi retineat, sed continere, extraneum vi, aut clam arbores beneficii caedentem, et occupantem: et idem tenet Filiuccius locis citatis.

Item procedit contra commutantem relictam, seu dispositiones factas ad loca pia, si id faciat sine beneplacito, seu facultate Sedis Apostolicae; quia etiam haec est impeditio, de qua in hoc decreto: non tamen continetur commutatio aliarum dispositionum ad pias causas sine licentia Sedis Apostolicae; quamvis etiam haec commutatio sit irrita, et usurpativa, ut Clem. Quia contingit de relig. domib. ibi gloss. verb. Sedis; Canonistae communiter.

Nota secundo, quod illa poena privationis juris-patronatus non ligat ante sententiam declaratoriam pro foro conscientiae, cum sit privatio juris quaesiti, per doctrinam Jo. Andr. c. 1. n. 10. de homic. in 6. Gomez in reg. de annali, quaest. 52. Covarr. in c. Alma, par. 1. §. 2. n. 9. Less. lib. 2. c. 29. n. 63. et c. 35. n. 147. et in terminis de lege privante ipso facto jurepatronatus in poenam, dixi supra verbo Simonia, c. 8. n. 2. unde neque peccaret, qui sciens, patronum occulte incidisse in hanc poenam, procuraret ab eo praesentationem, quia adhuc retinet titulum coloratum, et possessionem, imo verum titulum utilem, seu quasi dominium utile, ut dixi par. 1. cap. 5. et 6.

Limita autem, ut non sit illicitum patrono in limine foundationis cum consensu Episcopi, sibi reservare aliquod jus super fructuum perceptione, vel administratione, vel aliquod servitium, ut cap. 2. Praeterea, de jurepatr. late Sanch. in opusc. lib. 2. c. 3. dub. 52. a num. 3.

Item poena privationis beneficiorum, de qua hic, est latae sententiae, ob illam particulam *privatus sit*; quia verbum *sit* conjungitur participio praeteriti temporis, *privatus*; unde privat ipso jure: ita Gemin. in c. 1. §. ult. de elect. in 6. Tiraquellus in leg. Si unquam, verbo Revertatur, n. 184. cum communi, Sayr. lib. 1. de cens. c. 11. n. 9. tamen non ligat ante sententiam declaratoriam, secundum viorem, et receptiorem opinionem; ut Jo. Andr. Gomez et Covarr. loco citat.

Item poena inhabilitatis est latae sententiae ex hoc decreto per illa verba, *inhabilis efficiatur*, quae de se non videntur requirere factum hominis, ut multi apud Tiraquell. loco cit. n. 208. licet ipse contrarium teneat cum aliis Doctoribus: et ita quod sit latae sententiae, intelligit Toletus lib. 1. cap. 41. §. Quarta habetur.

Haec poena secundum magis communem ligat in foro conscientiae ante declaratoriam, ut dixi par. 1. cap. 30. quamvis probabiliter contrariam multi teneant, ut ibi dixi.

Nota tertio, quod clerici, consentientes usurpationi, hic intelliguntur qui actione positiva concurrunt, vel negativa, quando ex officio impedire tenebantur: secus, si solum ex charitate, per gloss. in c. Quantae, verbo Consentientes, de sent. excomm. Navarr. c. 27. n. 78. Avila par. 2. c. 3. disput. 3. dub. 7. Molina disp. 33. n. 52. tom. 4. et communem ait Coninch. disp. 14. de cens. n. 174. et tenet Laym. lib. 1. tract. 5. par. 2. c. 5. n. 6. quamvis contrarium teneant alii, scilicet contineri etiam non impediendo, quando ex charitate sub peccato mortali tenentur, Sylvest. verbo Excomm. 6. n. 5. Suarez de censur. disp. 22. sect. 1. n. 56. Filiucc. tract. 15. n. 31. et communem dicunt, et tenent Sayr. lib. 3. c. 26. n. 24. et Marius Alterius tom. 1. lib. 5. disput. 12. cap. 6. colum. 11.

II. Ex Bulla in Coena Domini, cap. 17. fertur excommunicatio Papae reservata contra usurpantes jurisdictiones, fructus, redditus, vel proventus ad Papam; et Sedem Apostolicam, et quascunque ecclesiasticas personas, ratione Ecclesiarum, monasteriorum et aliorum beneficiorum ecclesiasticorum pertinentes.

Limitant Doctores hanc censuram, ut solum procedat contra usurpantes usurpatione proprie dicta

(idest quasi ex jure ad dictos fructus , seu proven- tus) non autem contra fures , aut raptores : est communis sententia Interpretum hujus capituli , *Cajet. Navarri , Alterii , Toleti , Duardi , Suarez Ugolini , Filiucc. Sousae , et Reginal.* quos allegat , et sequitur *Bonacc. quaest. 18. super Bulla Coenae , punct. 1. n. 3.* et sequuntur *Quaranta , verbo Bona Eccles. usurpantes , Riccius. resolut. 415. num. 4.*

Procedit autem secundum veriore[m] contra om- nes usurpantes , sive publica , sive privata potesta- te , sive laici sint , sive ecclesiastici , ut *Ugolin. c. 17. §. 1. in princ. Sayr. lib. 3. c. 21. n. 4. Sousa in Bul- lam Coenae , disput. 89. n. 1. Filiuc. tract. 16. n. 212. Duard. lib. 2. in Bullam Coenae , can. 17. quaest. 2. n. 1. et alii :* est contra *N. Varrum c. 27. n. 71. vers. Prima declaratio ,* qui putat hic solum agi de usur- pantibus publica laicali potestate.

III. Ex Concilio Lateranensi , sub Leone X. sess. 9. incurrunt sententiam excommunicationis principes temporales , et interdictum terrae , seu dominia , si usurpent , aut occupent , aut sequestrent , aut de- tineant fructus Ecclesiarum , tractat *Marius Alter. disp. 18. lib. 5. c. 2. in fin. tom. 1.* sed censurae Con- cillii Lateranensis praefati non fuerunt usu receptae , nisi quatenus aliunde fuerint innovatae , ut dixi *verbo Immunitas , cap. 4. num. 2.*

IV. Contra usurpantes oblationes Deo factas , ejusve Ecclesiis , vel ministris , sunt aliae poenae , seu censurae latae sententiae , de quibus dixi *verbo Oblationes , cap. 1.*

V. Contra religiosos ; decimas usurpantes sunt aliae poenae latae sententiae ; de quibus dixi *verbo Decimae cap. 1.*

VI. Contra usurpantes fructus Ecclesiarum va- cantium aliae sunt poenae latae sententiae , de quibus dixi *verbo Vacantia.*

VII. Usurpans , seu injuste detinens res Ecclesiae alicujus , vel personae ecclesiasticae , etiamsi laicus sit , conveniri potest coram iudice ecclesiastico ra- tione illius rei , et ab ecclesiastico iudice potest coer- ceri , ex *cap. Si clericus laicum , de foro competen. et ibi Canonistae communiter ;* et de magis communi testatur *Osaschi. decis. Pedem. 32. n. 6.* quod intel- ligas , dummodo a reo probabiliter non negetur , rem esse Ecclesiae , seu clerici , ut ex eo textu notat *Felinus ibi in princ.* et alii Doctores , quos recen- set *Barbos. ibi num. 2.*

CAPUT II.

Usurpare , vel per contractus acquirere laici procu- rantes juspatronatus , vel dominium directum in bonis ecclesiasticis , et ecclesiastici hujusmodi usurpationi consentientes.

In *cap. 2. de reb. eccles. non alien. in 6.* prohibe- tur Praelatis Ecclesiarum (scilicet tam viris quam foeminis , ut ibi intelligunt *glossa , et Doctores*) suas Ecclesias , vel earum jura , vel bona subji- cere laicis , quoad juspatronatus , vel domi- nium directum , perpetuo , vel ad longum tempus , sine sui capituli consensu , et Sedis Apostolicae li- centia speciali ; et in contrarium gesta , sunt nulla , etiam quoad causam praescribendi : et Praelati , con- travenientes incurrunt suspensionem ab officio , et administratione : et clerici illius Ecclesiae , quiscien-

tes aliquid contra praedictam prohibitionem esse praesumptum , denunciare id superiori neglexerint , incurrunt suspensionem triennalem a perceptione beneficiorum , quae in Ecclesia obtinent , sic gravata : laici vero compellentes Praelatos , vel personas ec- clesiasticas ad talia facienda , excommunicationis sen- tentiam incurrunt , nulli reservatam : quod si ex hu- jusmodi contractibus cum dicta licentia , et con- sensu initis , ipsi laici aliquid usurpaverint ultra concessa , nisi legitime moniti , ab hujusmodi usur- patione destiterint , et usurpata restituerint , eo ipso sententiam excommunicationis incurrunt non reservatam ; et procedi poterit ad supponendum eorum terras interdicto ecclesiastico.

Amplia , ut ibi dicta de Praelatis , procedant etiam contra Episcopos ; quia ipsi principaliter Praelati dicuntur Ecclesiae : ita *Suarez de censur. disput. 31. sect. 5. n. 10. Filiucc. tract. 17. n. 147. Alter. tom. 2. disp. 12. cap. 4.*

Limita primo , quod suspensio illa contra Praela- tos est ab officio Ordinis , et ab administratione re- rum temporalium Ecclesiae gravatae , non autem ab aliis beneficiis , *Suar. n. 9. Filiucc. ibid. Gemin. et Franc. in dict. cap. 2.*

Limita secundo , quod non denunciantes , ut su- pra , incurrunt , si sciant , et probare possint , et sine suo gravi damno valeant denunciare , *Suar. ibi n. 9. Marius Alterius ibid. §. Ad incurrendum.*

Limita tertio , quod haec subjectio ad longum tempus dicitur , si ad decennium , vel ultra , quia *Extrav. Ambitosae , de rebus eccles. non alien.* prohibens locationem ultra triennium , non proce- dit in mera subjectione quoad juspatronatus , vel directum dominium nudum : ita *Suar. disput. 23. sect. 4. n. 16. cum gloss. Sylv. et Navarr. Filiucc. tract. 14. n. 61. Alter. loco citat.* Adde , quod usur- pans juspatronatus , vel dominium directum in Ec- clesia libera , vel loco pio , vel eorum fructus , vel bona , et clerici consentientes , incurrunt in poenas latas in Tridentino Concilio , et Bulla in Coena Do- mini , juxta dicta *cap. praeced.*

Item usurpans juspatronatus , et bona , seu fru- ctus in Ecclesia , seu beneficio vacante , et clerici consentientes , incurrunt in poenas , de quibus dixi *verbo Vacantia , cap. 2.* item contra eosdem patro- nos , usurpantes fructus Ecclesiarum , seu beneficio- rum vacantium , aliae sunt poenae latae , de quibus dixi *verbo Vacantia cap. 4.*

CAPUT III.

Usurpantes jurisdictionem Ecclesiarum , vel piorum locorum.

Per hanc usurpationem jurisdictionis incurrunt poenae latae in Trident. Concilio *c. 11. et Bulla in Coena Domini cap. 17.* de quibus dixi *supra cap. 1.*

Amplia primo , ut incurrat in dictas poenas usur- pans jurisdictionem Ecclesiarum , seu ecclesiastico- rum locorum , etiam ecclesiasticam , non solum si temporalem , secundum communem sententiam ; quia textus generaliter loquitur : ita *Suar. de cens. dis. 21. sect. 2. n. 95. Duard. super Bulla Coenae Domini , lib. 2. can. 17. quaest. 3. n. 13. Sousa ibi , cap. 18. disp. 86. n. 2. Filiucc. tract. 16. num. 219.* quid-

quid contra teneat *Alterius super ea Bulla disp.* 18. cap. 1. colum. 1.

Amplia secundo, ut procedat, sive usurpans sit ecclesiasticus, sive secularis, ut dixi *supra* cap. 1. et ita de veriori sententia testatur *Bonacc. super eadem Bulla, quaest. 18. pun. 3. num. 2.*

Sed an procedat tam de jurisdictione ordinaria, quam delegata, negat absolute *Bonacc. disput. 1. de cens. partic. quaest. 18. punct. 2. n. 20.* sed contra puto, quando usurpans intenderet usurpare jurisdictionem delegatam privative, non solum cumulative, et in solidum; quia in hoc secundo casu nihil diminueret de jure alterius; cum enim jurisdictione delegata competat jure speciali, ut *leg. 1. ibi DD. ff. de offic. ejus*, et sit radicata, et fundata non in persona propria delegati, sed delegantis, ut *Abb. quem sequitur Felin. in c. Causam matrimonii n. 7. vers. Pro opinione Abbatis, de off. deleg. et ideo est multiplicabilis, et communicabilis in solidum pro voluntate delegantis: et ita communicari censetur in solidum, quando diversis conceditur, ut singulis, ut *Felin. loco cit. n. 7. in fin. cum Bal. Bartola, et aliis: quare infero, quod si simplex sacerdos absolvat sacramentaliter alienum subditum sine licentia, seu approbatione Ordinarii illius, non incurrit in has censuras quia haec est usurpatio jurisdictionis non ordinariae, seu juris parochialis, sed delegatae et non privative, sed cumulative, de qua re dixi verbo Absolutio, c. 2.**

Usurpans jurisdictionem, seu exercens actus illius, quam non habet, punitur *leg. Cornelia, de falsis*, poena arbitraria, ut *leg. Eos ff. ad leg. Cornelianam de falsis, ibi Doctores, ut dixi verbo Absolutio, cap. 2. §. Secundum dubium*; quamvis *Menochius de arbitr. casu 320. in fine* sentiat, puniendum de crimine stellionatus, et non legis Corneliae, nisi cum expresse aliquod falsum committit; ut si se ingerat falsis literis; ita *Menoch. n. 6.* sed quidquid de his duobus dicamus, sequitur, quod damnatus per sententiam definitivam, incurrit poenam infamiae, et consequenter est irregularis, ut dixi *par. 1. c. 33. §. Tertio modo.*

Ordinarii ecclesiastici, seu Praelati usurpantes jurisdictionem in exemptos, seu Sedi Apostolicae immediate subjectos, incurrunt in poenas, de quibus dixi verbo *Jurisdictione* cap. 19.

Et notandum, quod Ordinarii non possunt interdicto subicere prioratus S. Joannis Hierosolymitani, aliave loca Regularium, nisi in casibus a jure expressis, et latum est nullum, quando non procedunt uti Sedis Apostolicae delegati; *Pilaja tom. 2. decis. lib. 4. decis. 10. n. 5.* sed Priores S. Joannis possunt denunciare excommunicatos laicos, extrahentes reos a suis Ecclesiis, nec dicuntur usurpare jurisdictionem, ex *declarat. S. Congreg. Immun. 28. April. 1671. quam refert Pilaja in addition. ad Francum de potestat. ad consider. 75. n. 1.*

Regulares, usurpantes jurisdictionem parochorum, incurrunt poenas de quibus dixi, verbo *Parochialia*.

Laici, usurpantes jurisdictionem ecclesiasticam, sive in personas, sive in causas ecclesiasticas, incurrunt poenas, de quibus dixi verbo *Jurisdictione* cap. 1. et seqq.

Usurpantes jurisdictionem supremam Romanae Ecclesiae competentem in temporalibus, incurrunt poenas, de quibus dixi verbo *Romana Ecclesia*.

CAPUT I.

Uxorididium.

Vide verbo *Homicidium* cap. 5.

Supplenda ad additiones post caput I. verbo *Negotiatio* pag. 296. col. 2.

In Epistola CLEMENTIS XIII. feliciter regnantis ad Patriarchas, Primates, Archiepiscopos, et Episcopos, Cum primum 17. Septem. 1759.

I. Confirmantur, et innovantur omnes, et singulae canonicae leges, et Praedecessorum Pontificum Constitutiones cum omnibus poenis, et censuris, per eas respective indictis, contra clericos negociatores, et secularibus negociis se immiscentes, praesertim Pii IV. Urbani VIII. Clem. IX. et novissima Bened. XIV. de qua in cit. pag. 296.

II. Declaratur — praedictis omnibus legibus, ac poenis subjici, ac subjectas censi debere omnes, et singulas personas ecclesiasticas, non solum e seculari clero, sed etiam e regulari, cujuscunque sint Ordinis, Congregationis, Societatis, et Instituti, amplissimis licet, et singularibus indultis, privilegiis, et exemptionibus muniti; et cujus etiam expressam, et individuum mentionem fieri oporteret; ita ut quicumque adversus hujusmodi leges deliquerint, statutas in ipsis poenas incurrant, ac respective ab iis, ad quos pertinet, juxta casuum distinctionem, et procedendi methodum, alias a Trident. Synodo, seu ab Apostolica Sede praescriptam, cum effectu multari, et puniri debeant.

III. Hortantur Ordinarii, ut non omittant omni severitate, et etiam ex officio, procedere ad formam eorundem Canonum, et Constitutionum in delinquentes clericos, tam ordinario, quam delegato jure sibi subjectos.

IV. Prohibentur, ne cum ceram se ad trutinam revocari contingat, clericorum secularium, aut regularium negotiationem, sinant valere privatas opiniones: sed, si quaestio est num aliquis contractus sit licitus, vel potius interdictus censi debeat, recurrant ad Sanctam Sedem pro declaratione.

V. Definatur, cambium activum esse actum verae, et propriae negotiationis; ideoque vetitum clericis tam secularibus, quam regularibus, tum proprio, tum alieno nomine, sub poenis in clericos negociatores inflictis.

VI. Statuitur, ne cuiquam ecclesiasticorum suffragetur, nec a superiore ecclesiastico admittatur excusatio, quominus dictis poenis subiaceat, quod se secularibus negociis immiscuerit ad subveniendum indigentiae, aut parentum, aut sororum, aliarumve personarum, quibus ex naturae debito operam ferre teneatur — nisi doceat, se antea praefatas necessitates Apostolicae Sedi, si intra Italiam, et Insulas adjacentes existat, si vero in remotioribus regionibus versetur, saltem Ordinario loci exposuisse, earumque intuitu, opportunam dispensationem, et facultatem praedictas personas industria sua juvandi, vel ab eadem Apostolica Sede, vel respective ab Ordinario, impetrasse.

VII. Prohibetur dictarum dispensationum concessio tam in Urbe, quam extra — nisi cum ea conditione, quatenus adductae causae veritati nitantur,

et nisi simul constet, praedictas indigentias nulla alia ratione levare posse: eoque etiam casu nunquam ecclesiasticis permittatur ejusmodi negotiationis genus assumere, cujus administratio clericalem statum, et characterem dedecet: quinimo in ipsis indultorum rescriptis, et literis indicentur, ac praescribantur honestiores modi, quibus clericus justa moderatione servata, et intra verae indigentiae mensuram pauperibus consanguineis opem praestare valeat.... Hoc insuper addentes, ne ea, quae vel ab ipsis (Ordinariis) vel ab Apostolica Sede peculiaribus quibusdam clericis hoc in genere aliquando permissa, et justis concurrentibus causis, frequentius forsitan indulta dignoscuntur (exempli gratia, ut Ecclesiarum fundos certa annua pensione conventa, colendos, exercendosque conducerent) eadem a reliquis ecclesiasticis, tanquam generaliter omnibus concessa, absque justa causa, et sine speciali indulto usurpentur. --

VIII. Declaratur, dictas facultates, ut supra concessas, esse irritas, et revocatas ipso jure, quoties allegatae conjunctorum indigentiae cessaverint, vel alia via eisdem provideri possit: super quorum executione, et observantia Ordinariorum conscientiam Pontifex re ipsa oneratam foro denunciat.

IX. Monentur dicti Ordinarii, ut debitae poenis, etiam censurarum, puniant clericos, quos sibi constiterit quidquam admisisse, quod clericalem statum dedecet, etiam in suorum honorum administratione, rerumque ad proprios usus emptione.

X. Injungitur iisdem, ne patiantur, tam clericos, quam sacerdotes, in laicorum domibus obsequiis, abjectisque servitiis addictos, licet sub quovis honestiori titulo susceptum servitii genus obtegere niantur, quietos in suo dedecore insordescere, sed curent, quatenus opus sit -- tota ordinaria, ac delegatae jurisdictionis auctoritate, servatis servandis, eosdem ad ecclesiasticae vitae instituta, et ad clericalis militiae munera revocare.

IX. Tandem, ut liberum sit dictis Ordinariis in hoc rerum genere inordinata quaeque corrigere et reformare -- haec habet Pontifex -- Quodcumque dispensationis, aut facultatis indultum circa praemissa a quolibet Romanae Curiae Officio hactenus concessum, prudenti arbitrio vestro moderandum permittimus: nullum vero in posterum concedi volumus, nisi auditis prius Fraternitatum vestrarum relationibus, et votis, adjectisque eidem indulto ejusmodi formulis, et conditionibus, per quas integrum Vobis relinquatur arbitrium de illius executione, et effectu ita cognoscendi, ut nulli ecclesiasticorum liceat, illius praetextu, negotium ullum, aut ministerium minus honestum contra interdictum vestrum assumere, aut susceptum retinere, et protrahere. --

Supplenda ad additiones post cap. XXVIII. verbo Ordo pag. 330. col. 2. circa requisita tam initiandorum prima tonsura, quam ad Ordines minores promovendorum in Regno Neapolitano.

Praeter ibidem allata ab Honoranti, desumpta ex cap. IV. Concordatorum inter Sanctam Sedem, et Majestatem Regis Neapoli, insertorum in Constit. Benedicti XIV. Memores Apostolici Idib. Jun. 1741. statuuntur sequentia, videlicet.

Num. VI. ut in casu vocationis multorum ad beneficium, aut capellaniam ecclesiasticam, ne multiplicetur numerus clericorum, Episcopus laicis praesentatis det literas testimoniales de eorum idoneitate ad primam tonsuram, conferendam tamen ei, qui post discussam causam de ipsius bono jure coram iudice ecclesiastico, etiam in concursu clericorum praetendentium, dictum beneficium, aut capellaniam obtinuerit; eundem tamquam arctatum reputando, cum fruitione privilegiorum, de quibus mentio facta est cit. pag. 330. §. Ab hac.

Num. VIII. quod clerici omnes, tam prima tonsura initiati, quam ad Ordines minores promoti, nullatenus clericalibus privilegiis fruuntur, nisi quotannis obtinuerint a suis respective Ordinariis testimonium in scriptis, gratis concedendum, de adimplemento praescriptorum a Conc. Trident. circa incessum in habitu, et tonsura, ceteraque in cit. cap. IV. disposita.

Num. IX. quod Vicarii capitulares nullatenus concedere possint literas dimissorias tam laicis, etiam arctatis ratione beneficii, aut capellaniae, vere ecclesiasticae, quam jam prima tonsura initiatis, praesentatis ad aliquod beneficium, aut capellaniam, quae actu requirat certum Ordinem, absque consensu pleni capituli cum majoritate votorum, juxta cujuscunque capituli morem numerandorum, et in ejusdem actis registrandorum: quas neque in utroque casu concedere possunt, si dicti promovendi alias ab antecessore Episcopo rejecti fuerint. Interdicuntur insuper easdem concedere etiam post annum luctus Ecclesiae sine expressa licentia Sac. Cong. Concilii, si agatur de non vere arctatis, ut supra.

Num. X. ordinati, et ordinantes contra formam hic, et in cit. additionib. expressam, pag. 330. incurrunt sequentes poenas, videlicet: initiati prima tonsura, promotique ad Ordines, etiam sacros, remanent perpetuo suspensi ab exercitio Ordinum ipsis collatorum: ordinator, aut dimissorias concedentes, si Episcopus sit, suspensus est per annum a collatione Ordinum, et exercitio pontificalium: Praelatus, Episcopo inferior, pontificalium usum habens, perpetuo suspensus est ab eorundem exercitio: illorum vero usu carens, aut quaecunque alia persona in dignitate constituta, perpetuo pariter suspensa est ab exercitio suorum officii, et Ordinum.

FINIS SECUNDAE PARTIS

LAUS DEO

Haec novissima editio desumpta est ex secunda, ab ipsomet Auctore pluribus additionibus aucta, et emendata, in lucem edita Romae MDCLXXV. in typographia Francisci Tizoni, sumptibus Felicis Cuesaretti, sub signo Reginae: prima siquidem in lucem prodiit, itidem Romae, sumptibus Hermanni Scheus, typis Lodovici Grignani MDCXXX.

CONSTITUTIO B E N E D I C T I XIV.

— PASTOR BONUS — 13 Aprilis 1744

 Cum saepe in hoc Opere mentio fiat de facultatibus Cardinalis Majoris Poenitentiarii, quarum aliquae ei restrictae prius erant, ut sciatur, quae hodie eidem competant, operae pretium duxi hic transcribere dictam Constitutionem circa easdem facultates tam ipsius, quam Officii S. Poenitentiariae, pro regula ad hoc Sacrum Tribunal preces dirigendi, juxta rerum opportunitatem.

Pastor bonus . . . Omittuntur primi quatuor paragraphi, in quibus recensentur Constitutiones Praedecessorum Pontificum, Pii V. In omnibus, Innocent. XII. Romanus Pontifex, et Clementis XII. Apostolatus Officium, ad praedictas facultates spectantes.

§. 5. Quocirca, re diu, et mature discussa, multisque desuper consultationibus habitis, et omnes Praedecessorum Nostrorum Constitutiones, seu Literas quaslibet, atque omnia vivae vocis oracula, ipsius Poenitentiariae officium quomocunque concernentes, seu concernentia, prae oculis habentes; salva semper Majoris Poenitentiarii facultate Romanum Pontificem consulendi in quibusvis particularibus casibus, etiam per praesentes Nostras Literas non concessis, imo prohibitis, seu reservatis, et exceptis; itaut ipsi Majori Poenitentiario de Romani Pontificis speciali mandato, vivae vocis oraculo desuper sibi facto, procedere asserenti, indubia fides debeat adhiberi; motu proprio, ex certa scientia, ac matura deliberatione Nostris, deque Apostolicae potestatis plenitudine, infrascriptas facultates eidem Poenitentiariae, et Majori Poenitentiario de cetero competere, ac in illa, et ab illo in hunc, qui sequitur, modum exerceri posse, hac Nostra perpetuo valitura Constitutione statuimus, atque decernimus.

§. 6. Concedimus itaque Nostro, et pro tempore existenti Majori Poenitentiario, ut omnes, et singulos, cujuscunque qualitatibus, dignitatis, et gradus, ecclesiasticos seculares, et cujuscunque Ordinis, congregationis, societatis, et instituti regulares, necnon laicos quoscunque utriusque sexus, tam praesentes, quam absentes ab omnibus, et quibuscunque culpis, criminibus, et excessibus, quantumcunque gravibus, et atrocibus, tam publicis, quam occultis, quandocunque, et quomocunque commissis, et perpetratis, necnon ab omnibus excommunicationis, suspensionis, et interdicti, aliisque censuris, et poenis ecclesiasticis, praemissorum criminum occasione latis, et per illos incursis, etiam in casibus, nedum Ordinariis, et regularibus superioribus, sed etiam Nobis, et Sanctae Sedi specialiter, ac etiam per Literas, quae die Coenae Domini quotannis promulgantur, reservatis, injuncta semper iisdem pro modo culpae poenitentia salutari, et aliis, quae de jure injungenda fuerint, absolvere, et absolvi mandare possit, et valeat: regulares nimirum a culpis,

et censuris praemissis in utroque foro; ecclesiasticos vero seculares, necnon laicos, a praedictis culpis, et censuris in foro conscientiae tantum: eosdem vero ecclesiasticos seculares, necnon laicos, tunc in utroque foro absolvere, et absolvi mandare possit, quando agitur de censuris publicis, latis a jure, praesertim Sedi Apostolicae reservatis, etiam nominatim declaratis: vel si agatur de latis nominatim ad hominem, tunc quando delegati, vel alterius judicis, a quo latae fuerint, jurisdictio expiraverit; seu quando absolutio per eosdem iudices, aut alios ad Romanum Pontificem, et ad dictam S. Sedem remissa fuerit; seu quando sic censura ligati legitime impediuntur, quo minus praesentiam iudicum, vel illorum, qui eos sic ligarunt, aut alium, seu alios, quos de jure deberent, adire possint.

§. 7. Ita tamen, ut ab ejusmodi censuris, ab homine latis, vel declaratis in utroque foro, ut praefertur, absoluti, vel qui absolventi remitterentur iudici, coram quo censurarum causa pendet, in suis congruis casibus respective iudicato paruerint, et parti satisfecerint, vel quamprimum potuerint, pareant, et satisfaciant, alioquin in easdem censuras reincidant. Renuente vero altera parte satisfactionem a reo oblatam, et in sententiis, seu decretis minime expressam, accipere, possit Major Poenitentiarius pro sua prudentia convenientem satisfactionem arbitrari, et respective supradicti iudicis conscientiae remittere, ut ejusmodi pariter arbitretur; illaque per reum oblata, ac per aliam partem irrationabiliter recusata, valeat, adhuc firma remanente hujusmodi oblatione, ad absolutionem procedere, et ab alio procedi mandare.

§. 8. Romam quoque advenientes, ibique sacra loca visitaturos, ab omnibus per quemcunque iudicem, vel alias quomocunque, non tamen in Romana Curia nominatim promulgatis, vel si alibi promulgatae fuerint, in eadem Curia notoriis, censuris, ad effectum dumtaxat, ut Indulgentias, sacra eadem Urbis loca, pie, ac religiose invisentibus concessas, libere et licite consequi valeant, absolvere, et absolvi mandare possit; itaut elapso congruo tempore, ab ipsa Poenitentiaria ad effectum praedictae visitationis praefiniendo, iisdem, quibus antea, censuris, teneantur. Eos, vero, qui censuris ab homine nominatim ligati, pro absolutione Romam advenerint, sed pro illa obtinenda fuerint ad proprios iudices remissi, et probabile

mortis periculum in itinere pertimescant, poterit Major Poenitentiarius ad congruum tempus, ab ipso pro hujusmodi itineris confectione arbitrandum, in foro conscientiae tantum absolvere, et absolvi mandare, cum reincidentia, statimac itineris terminum attigerint.

§. 9. Haereticos occultos, qui nemini, et cum nemine suas haereses, communicaverint possit idem Major Poenitentiarius in foro conscientiae tantum, absque alia abjuratione coram Ordinario, vel Inquisitore facienda, absolvere, vel absolvi mandare: quod pariter ipsi liceat, quando praedicti haeretici occulti aliquos actus extrinsecos fecerint, ex quibus dignosci potuissent pro haeticis; dummodo eosdem actus, quamvis de sua natura noscibiles, seu ad notitiam deducibiles, nullus, quem ipsi sciant, aut credant, notaverit, vel adverterit.

§. 10. Publicos vero haereticos, seu apostatas a fide catholica, in foro conscientiae tantum, absolvere, seu absolvi, mandare possit, in iis dumtaxat casibus, in quibus necesse non est complices denunciare; quando nimirum hujusmodi complices aut mortui sunt, aut in regionibus palam infectis existunt, et in illis degunt; non tamen quando complices in illis regionibus viverent, in quibus Inquisitionis S. Officii auctoritas viget.

§. 11. Principes porro, et alios jas imperii, etiam vicario nomine, habentes, ac dominia, et respublicas, seu personas illorum, et illarum administrationem habentes, vel habere solitas, necnon Episcopos, et alios superiores Praelatos, in casibus publicis, qui in praefatis Literis, die Coenae Domini legi consuetis, continentur, etiamsi Romanus Pontifex propter infirmitatem, vel aliam causam ita fuisset impeditus, ut celeriter consuli non posset absolvere, et absolvi mandare nullatenus valeat.

§. 12. Minusque possit, etiam in occultis, etiam in foro conscientiae tantum, absolvere, vel absolvi mandare S. R. E. Cardinales, aut alios cujuscunque qualitatis, status, gradus, conditionis, dignitatis, et praecminentiae fuerint, qui, vivente Romano Pontifice, de alio quopiam in ejus locum post ipsius mortem eligendo, vel excludendo tractaverint, suffragia inierint, ambitusve, aut pactiones fecerint; vel Sede Apostolica vacante, in censuras, seu poenas in Literis fel. rec. Greg. Papae XV. et Urbani VIII. Praedecessorum Nostrorum super electione Romani Pontificis pro tempore faciendâ, XVII. Kal. Septembris anno Incarnationis Dominicae MDCXXI. et V. Kal. Februarii anno ejusdem Incarnationis MDCXXV. respective emanatis, contentas, quomodolibet inciderint; praeterquam si absolvi peterent, Sede apostolica adhuc vacante; tunc enim absolvi poterunt modo inferius praescribendo pro tempore vacantis ejusdem Sedis.

§. 13. Nec pariter possit, etiam in occultis, etiam in foro conscientiae tantum, eos cujuscunque qualitatis, status, dignitatis, praecminentiae, et conditionis fuerint, absolvere, et absolvi mandare, qui astrologia judiciaria, vel per se, vel per alios, de statu reipublicae christianae, sive de vita, aut morte Romani Pontificis pro tempore existentis inquirentes, ejusdem Urbani VIII. Pont. Max. Literis, pridie Kal. Apr. anno ejusdem Incarnationis MDCXXXI. contra praedicta perpetrantes editis, contravenerint.

§. 14. Nec similiter valeat in casibus publicis, etiam in judicium non deductis, violatae immunitatis, seu libertatis ecclesiasticae, ullatenus absolvere, seu absolvi mandare.

§. 15. Super quacunque irregularitate, et inhabilitate ex quocunque delicto, etiam homicidio voluntario, et ex quocunque defectu proveniente, possit idem Major Poenitentiarius, in casibus tamen occultis, et in foro conscientiae tantum, et praevia in gravioribus casibus matura discussione in Signatura Poenitentiariae agenda, dispensare, vel dispensari mandare, tam cum laicis, quam cum ecclesiasticis secularibus, et regularibus, cum quibus expediens videbitur, ad hoc, ut ordinibus initiari, vel respective in susceptis, etiam in sacris, et Praesbyteratus Ordinibus ministrare, et ad superiores ascendere, ac dignitates, etiam cathedrales, et metropolitanas, et quaecunque beneficia ecclesiastica, quandocunque ante dispensationem, alioquin canonice obtentas, vel obtenta, retinere, necnon ut hujusmodi beneficia, et dignitates (exceptis, quando agitur de homicidio voluntario, vel alio gravissimo excessu, Ecclesiis cathedralibus, et metropolitanis) etiam post delictum assequi valeant.

§. 16. Item cum haeticis, et apostatis a fide catholica, quando haeresis, et apostasia hujusmodi, si de secularibus agitur, nullatenus est propalata, et quando casus gravitas non suadet, poenitentes ad Sac. Inquisitionem remittendos esse, super quacunque irregularitate, inhabilitate, et infamia exinde contracta, tam ad Ordines, sive susceptos, sive suscipiendos, quam ad beneficia, dispensare, et dispensari mandare possit, et valeat.

§. 17. Cum homicidiis, bannitis, aliisque criminosis, ut in Religionem recipi, et in ea professionem emittere licite possint, atque ut etiam qui homicidia voluntaria commiserint, aliquam ex approbatis Religionibus, tanquam clerici, ingredi, in eaque profiteri valeant, in utroque foro dispensare, seu dispensari mandari possit; ea tamen lege, quando sic oportere videbitur, ut fiscum, et partem prius concordaverint: et insuper cavendo, ne tempore novitiatus sacros Ordines suscipiant, aut ad superiores ascendant: sed id eis minime liceat, nisi post professionem emissam: ut autem in iis Ordinibus, quos antea suscepissent, etiam tempore novitiatus ministrare possint, quoties aliqua rationabilis causa id postulaverit, dispensare, et dispensari mandare possit; adjecta tunc clausula, ut si forte in Religione non perseveraverint, seu ad seculum redierint, ipso facto suspensi, etiam ab hujusmodi Ordinibus antea susceptorum exercitio remaneant.

§. 18. Cum male promotis quibuscunque ad Ordines, in casibus tamen occultis, dispensare, vel dispensari mandare valeat; et signanter accedente legitima causa, dispense, vel dispensare mandet eum promotis per saltum, in casibus similiter occultis, ad effectum scilicet, ut omissos Ordines secrete recipiant a quolibet catholico Antistite, gratiam, et communionem cum Sede Apostolica habente, extra tempora, et non servatis interstitiis, et absque dimissionis; non tamen ut plures Ordines sacros eodem die recipiant.

§. 19. Cum promotis ad sacros Ordines, qui si-

moniam cum Episcopis promoventibus commiserint, dispensare, et dispensari mandare possit, in occultis dumtaxat, et in foro conscientiae tantum cum clausula, monitis monendis, et injuncta gravi poenitentia, ac re praesertim in Signatura discussa.

§. 20. Titulos beneficiorum cum occulta inhabilitate, vel alio occulto vitio, etiam in concursu, male obtentorum, convalidare, vel convalidari mandare valeat.

§. 21. Verum a convalidatione titulorum, et condonatione fructuum absteineat quoad illos, qui de Ecclesiis cathedralibus provisi, munus consecrationis intra praefinitum tempus non susceperint.

§. 22. Cum vero agitur de simonia reali, scienter contracta, et de beneficiis super quibus eadem contracta fuit, absteineat a dispensationibus, seu convalidationibus titulorum, etiam in foro conscientiae tantum, etiam in casibus occultis; nisi forte praedicta simonia contracta fuerit ignoranter, ignorantia facti, vel juris, et orator de illa certior factus, quam primum commode potuerit, dispensationem petierit. Idemque intelligatur de pensionibus, super quibus simonia realis scienter contracta, et commissa fuerit.

§. 23. Absteineat a condonatione pretii simoniaci, quando in Ecclesiam laesam, vel pauperes erogari debet; praeterquam si delinquentium paupertas, et qualitas suadeant, aliquam ejus partem ipsis remitti, aut condonari posse; residuo semper in Ecclesiam, vel alios pauperes erogando.

§. 24. A compositione pariter, et condonatione fructuum beneficialium, et episcopalium Ecclesiarum, ac etiam distributionum quarumcunque, quovis modo male perceptorum, in casibus non occultis, absteineat. In occultis vero, possit cum Gallicis, Belgis, Germanis, Polonis, et ulterioribus componere, vel etiam condonare, injuncta eisdem poenitentibus erogatione eleemosynae, ipsius Majoris Poenitentiarii, vel confessarii ab ipso deputandi, arbitrio limitandae. Cum reliquis autem, videlicet Italicis, Hispanicis, Lusitanis, et adjacentium Insularum personis, discrete compositionem concedere, et ea mediante, fructus condonare valeat; pecuniis exinde redactis arbitrio Nostro, et Successorum Nostrorum pro tempore erogandis: pauperibus autem, quorum inopia compositionem non admittit, possit condonare, injuncta pro eorum viribus eleemosyna, modo supradicto. Porro quae hic ordinantur, sine praejudicio illorum, quibus distributiones accrescere, vel non decrescere debent, sint, et censeantur ordinata.

§. 25. Quoad male ablata, vel retenta, quando domini incerti sunt, et casus occulti, partem aliquam delinquentibus pauperibus, si, eorum qualitate, et necessitate pensatis, ita videbitur, remittere, seu condonare, vel remitti, seu condonari mandare possit; residuum vero pauperibus distribui, vel in pia opera erogari: et quidem si fieri potest in locis, ubi illa ablata, extorta, vel usurpata sunt, mandare debet.

§. 26. Accipientes munera a Regularibus, exceptis rerum medicinalium, seu devotionis muneribus, ultra valorem decem scutorum monetae, contra praescriptum a Praedecessoribus Nostris Clemente VIII. et Urbano pariter VIII. in suis Constitutionibus, XIII. Kal. Julii anni MDXCIV. et XVI.

Kal. Nov. anni MDCXL. respective editis, non absolvat, nisi facta restitutione; vel si eam de praesenti nequeant adimplere, cum obligatione eandem, quamprimum poterunt, faciendi. Qui vero infra praedictum valorem ejusmodi munera acceperint, eos, injuncta arbitrio ipsius Majoris Poenitentiarii, seu confessarii, per eum eligendi, eleemosyna, quae in beneficium Religionis, seu conventus, cui de jure facienda esset restitutio, si caute fieri possit, erogetur, absolvere, seu absolvi mandare possit.

§. 27. Cum puellis, quae virgines non sunt, et subsidia dotalia petunt, seu jam obtinuerunt a confraternitatibus, aut aliis locis, vel dispensatoribus piis, quibus injunctum est, ut illas virginibus tantum dent, seu distribuant, in occultis, et in foro conscientiae tantum, quatenus illae in posterum honeste vivant, facultatem habeat dispensandi: nec non dispensare possit, in occultis pariter, et in foro conscientiae tantum, cum virginibus, quae petunt, vel obtinuerunt ingredi, vel jam ingressae sunt in conventus, seu monasteria destinata pro mulieribus ad bonam frugem traductis, ad effectum ea licite ingrediendi, seu in eis remanendi, ac profitendi, et officia quaecunque suscipiendi, et exercendi.

§. 28. Juramenta quaecunque, in quibus exploratum sit, nullum cujusquam agi praejudicium, facultatem habeat in foro conscientiae dumtaxat relaxandi.

§. 29. Vota simplicia quaecunque, quomodolibet emissa, tametsi privato juramento confirmata, etiam Religionis, castitatis, visitationis Sepulchri Domini, aut SS. Liminum beatorum Apostolorum Petri, et Pauli de Urbe, aut sepulchri S. Jacobi de Compostella, possit idem Major Poenitentiarius, in alia pietatis opera dispensando, commutare: etiam ad effectum contrahendi matrimonium, cum agitur de voto castitatis, aliisve ex se matrimonium illicitum reddentibus: item votorum implementum differre, et ab illorum transgressoribus absolvere: et respective dispensando commutari, differri, et absolvi mandare; consideratis causis talium commutationum, dilationum, aut absolutionum, et adjectis clausulis, quas apponere, iisque injunctis quae injungere hactenus in hujusmodi casibus Poenitentiaria laudabiliter consuevit.

§. 30. Super recitatione divini officii, seu horarum canonicarum, propter aliquam impossibilitatem, seu moralem difficultatem, dispensandi, cum commutatione in alias preces, vel orationes, vel alia pia opera, earumque, seu eorum injunctione, habeat facultatem.

§. 31. Cum Regularibus autem super irregularitate, tam ex defectu, quam ex quocunque delicto quodocunque perpetrato, quomodolibet contracta, ut eadem irregularitate, aut quavis inhabilitate, aliisve defectibus quibuscunque, non obstantibus susceptis Ordinibus, et eorum privilegiis, uti, ac in illis, etiam in altaris ministerio ministrare, et Ordines non susceptos suscipere, ac in iisdem pariter ministrare, nec non quaecunque, quotcunque, et qualiacunque suorum Ordinum, et Congregationum, alioquin canonice obtenta, officia, beneficia regularia, munia, praeeminentias, dignitates, et praelaturas, etiam majores, et principales, retinere, et exercere; necnon eadem, seu easdem, ad

quae, seu quas in futurum canonice, et juxta eorumdem Ordinum, et Congregationum regularia instituta, eligentur, vel aliter assumuntur, recipere, assequi, gerere, ac libere, et licite exercere valeant, dispensare, eosque in pristinum, et ad eum, in quo ante praemissa quomodolibet erant, statum, et ad vocem activam, et passivam restituere, reponere, et plenarie reintegrare, et poenas illis gratiose remittere, et condonare; (non tamen habilitare ad generalatum, quando agitur de publico natalium defectu); necnon pro majori absolutionum, et dispensationum praedictarum firmitate, quibusvis Constitutionibus, ordinationibus, statutis, et privilegiis quomodolibet obstantibus sufficienter derogare, praefatus Major Poenitentiarius possit, et valeat.

§. 32. Volumus tamen, ut in hujusmodi casibus, qui occulti fuerint, in foro conscientiae tantum, in publicis vero casibus in utroque foro, auditis tamen Superioribus, et matura circumspectione semper adhibita, cum iisdem Regularibus, ut praefertur, dispenset, vel dispensari mandet.

§. 33. Quoad apostatas, vel fugitivos Regulares, ad Apostolicam Poenitentiarium recurrentes, servetur laudabilis ejusdem praxis, ut scilicet Major Poenitentiarius, audito prius, si in Urbe adsit, Ordinis Superiore, seu Procuratore generali, iungat apostatae, seu fugitivo, intra tempus, arbitrio ipsius Majoris Poenitentiarium taxandum, reditum ad proprium Ordinem: interim vero, si expediat, a censuris eundem absolvere, vel absolvi mandare possit, cum reincidentia, si intra dictum tempus minime redierit, (dilata tamen usque ad actualem reditum dispensatione super irregularitate, si forte eam insuper contraxisset; et alias praeterea poenas, sive de jure communi, sive ex statutis Ordinum, propter apostasiam, seu fugam inflictas, discrete moderari, commutare, vel etiam, juxta peculiare circumstantias, condonare possit. Si vero casus ejusmodi sit, ut, re praesertim in Signatura discussa, censeatur expedire, quod absque reditu ad proprium, transitus eidem ad alium Ordinem concedatur; possit Major Poenitentiarius istum etiam concedere, adhibitis tamen iis cautionibus, quas ad refranandam vagandi licentiam necessarias, seu opportunas judicaverit; necnon illa prae oculis habendo, quae infra circa transitum disponuntur. Nemini autem Regulari quacunque de causa permittere valeat, ut in habitu seculari, seu clericali secularis in perpetuum extra claustra vivere possit.

§. 34. Quoad transitum vero de una ad aliam Religionem, non solum valeat illum concedere a laxiori ad arctiorem, juxta cap. *Licet de Regul.*, verum etiam ad aequalem, et ab arctiori ad laxiorem, ob justas tamen, et graves respective causas, ab eodem Majori Poenitentiario probandas; audito prius Superiore Ordinis, a quo, et cum consensu Superioris Ordinis, ad quem faciendus est transitus. Pro majori autem transitus firmitate, in his omnibus casibus possit idem Major Poenitentiarius statutis, et privilegiis Apostolicis, quomodolibet obstantibus, opportune derogare.

§. 35. Verum abstineat ab hujusmodi transitu concedendo ad alias Religiones, seu Ordines, praeterquam ad illas, seu illos, in quibus claustralis, et

regularis observantia vigere dignoscatur; quod si de tali claustrali, et regulari observantia ullatenus dubitetur, exquirenda erit authentica Ordinarii attestatio. Abstineat pariter a transitu praedicto concedendo ad Ordines hospitalares, et militares, quamvis in istis claustralis, et regularis observantia vigeret, nisi forte ad Ordinem S. Joannis de Deo. Neque item eundem transitum concedat ad Ordinem S. Benedicti antiquioris observantiae, aut ad alias consimiles Congregationes, cujuscunque Ordinis fuerint.

§. 36. Concedere itidem possit transitum ab uno monasterio ad aliud, monialibus, tantum ultra montes existentibus, legitima concurrente causa, in Signatura discutienda, et approbanda; committendo tamen facultatem hujusmodi transitus admitendi, et exequendi, arbitrio Ordinarii, cum clausulis opportunis pro casuum varietate.

§. 37. Quo vere ad censuras, seu poenas, in quas moniales incurrere, et peccata reservata, quae ab eisdem committi contingerit, etiam in casibus violatae clausurae, qui tamen casus occulti fuerint, vel ubi agatur de aliquo occulto defectu dispensando, possit idem Major Poenitentiarius praefatis monialibus confessarium cum opportunis facultatibus concedere.

§. 38. In casibus vero publicis clausurae, a monialibus praedictis, vel ab aliis quibuscunque personis, ad malum finem violatae, delinquentes non absolvat, nec absolvi mandet, nisi pro ipsis Episcopi, seu Ordinarii supplicaverint, et casus ad Congregationem S. R. E. Cardinalium negociis, et consultationibus Episcoporum, et Regularium praepositam deducti non fuerint.

§. 39. In matrimoniis contrahendis possit idem Major Poenitentiarius, in foro conscientiae tantum, super impedimentis occultis, quae matrimonium non dirimunt, dispensare, vel dispensari mandare; itemque super omissione denunciationum, etiam ad effectum contrahendi secreto; in quo servantur, quando agitur de matrimoniis conscientiae nuncupatis, Literae a Nobis datae ad omnes Patriarchas, Primates, Archiepiscopos, et Episcopos sub die 17. Nov. anni 1741. per ea verba incipientes: *Satis vobis compertum*. At a dispensationibus concedendis super quocunque impedimento ex quovis gradu, sive consanguinitatis, sive affinitatis ex copula licita, seu ex cognatione spiritali proveniente, etiam in foro conscientiae tantum, tametsi impedimentum sit occultum, et periculum scandalorum immineat, in iisdem matrimoniis contrahendis abstineat.

§. 40. In contractis vero matrimoniis, a dispensatione, seu matrimonii revalidatione in gradibus primo, et secundo, seu secundo tantum, consanguinitatis, vel affinitatis ex copula licita, etiam in occultis pariter abstineat; praeterquam si in secundo tantum gradu praedicto impedimentum saltem per decennium duraverit occultum, et oratores simul publice contraxerint, et convixerint, et uti conjuges legitimi reputati fuerint. In tertio autem, et quarto gradibus occultis, in contractis possit dispensare; atque etiam in iisdem tertio, et quarto gradibus publicis, possit revalidare matrimonia, ex causa subreptionis, et obreptionis occultae Literarum Apostolicarum nulliter contracta; praeterquam si

falsitas consistat in narratione praecedentis copulae, quae antea revera non intercesserat.

§. 41. Quod si aliqui oratores obtinuerint a Nostra Dataria dispensationem super gradu prohibito in primo, et secundo, vel in secundo tantum, ac etiam in tertio, vel quarto, cum reticentia copulae inter eos secutae, quam sine honoris detrimento detegere non valeant, et ratione hujusmodi reticentiae petant dispensationem pro matrimonio contrahendo, seu revalidationem matrimonii contracti; possit idem Major Poenitentiarius, si copula sit adhuc secreta, hujusmodi dispensationem, seu respective revalidationem in foro conscientiae tantum concedere; facta, quando agitur de primo, et secundo, vel secundo tantum gradu, compositione quinquaginta ducatorum auri de Camera ad Datariam transmittendorum, ad effectum (ut inconcussi moris est) erogandi in eleemosynas; nisi prior gratia expedita fuisset in forma pauperum; quo casu etiam haec gratia similiter absque ulla compositione expediatur.

§. 42. Si qui vero oratores, obtenta dispensatione a Dataria super impedimento primi, et secundi sive secundi dumtaxat gradus consanguinitatis, seu affinitatis, cum expressione quidem carnalis copulae, sed tacita occulta, et malitiosa intentione in ipsa copula habita ad facilius obtinendam dispensationem, pro revalidatione hujusmodi dispensationis ad dictam Poenitentiarium recurrant, possit idem Major Poenitentiarius desuper absolute dispensare cum miserabilibus personis, explicite affirmantibus se, uti tales, et sub illa expressa qualitate, et forma miserabilium, dispensationes a Dataria obtinuisse: cum iis vero, qui non tanquam pauperes, sed uti ex honestis familiis, sive uti nobiles, sive uti illustres, ab eadem Dataria similiter dispensati fuerint, non dispenset, nisi soluta prius in Dataria, ad effectum pariter erogandi in eleemosynas, taxa, definienda arbitrio ejusdem Majoris Poenitentiarii, pensatis circumstantiis cujusunque casus, et respectu habito ad praepjudicium componendae, et ad vires supplicantium. Si tamen isti pauperes essent, ita ut vere, et realiter integram summam taxatam, vel aliquam ejus partemolvere non possent, praefatus Major Poenitentiarius opportune in hoc casu provideat, facto verbo, si peculiaris difficultas id postulet, cum Sanctissimo.

§. 43. Super impedimento occulto affinitatis ex copula illicita, seu ex actu fornicario, proveniente, quotiescunque adsit rationabilis causa, licet periculum revelationis, seu scandalorum non immineret, vel non adesset in matrimoniis tam contractis, tam contrahendis, in foro conscientiae dispensare et dispensari mandare possit, et valeat.

§. 44. Super occulto impedimento criminis adulterii, si fuerint cum fide data dumtaxat, neutro machinante, commissum, possit tam in contrahendis, quam in contractis matrimoniis dispensare. Si vero crimen hujusmodi fuisset, utroque, vel altero machinante, patratum, possit in occultis pariter dispensationem concedere; raro tamen, et quando necessitas postulaverit, ratione alicujus gravis imminens periculi, quod prudentia Majoris Poenitentiarii, re praesertim discussa in Congregatione, vel Signatura, arbitrandum erit.

§. 45. Declaramus praeterea, quod facultates

praefatae a Nobis Majori Poenitentiario, et ejusdem Poenitentiariae officio concessae circa dispensationes matrimoniales, locum habeant, etiamsi gradus, et impedimenta hujusmodi multiplicia sint, quaecunque, et quantocunque multiplicitate: volentes, in Litteris hujusmodi dispensationum matrimonialium, posse prolem, ubi opus erit, sive suscipiendam, non tamen in adulterio conceptam, in foro conscientiae tantum, legitimam decernere, necnon apponi clausulam: Nullis etc. prout in hujusmodi mater iis hactenus ipsa Poenitentiaria servare consuevit.

§. 46. Ulterius super casibus quibuscunque occulti impedimenti ad petendum licite debitum dispensare, aut dispensari mandare possit, et valeat.

§. 47. Facultates Poenitentiariis minoribus ordinariis trium Basilicarum Urbis, aliisque extraordinariis, quorum deputatio pertinet ad praedictum Majorem Poenitentiarium, possit idem ad libitum concedere, et restringere. Fratres vero minores Cappuccinos in confessarios nullatenus deputet in illis Regionibus, in quibus iidem confessionibus audiendis operam dare non solent.

§. 48. Dubia omnia in materia peccatorum, seu forum poenitentiale, alias quomodolibet concernentia, cum consilio Doctorum, et Theologorum suorum, valeat declarare.

§. 49. Commissiones vero Majoris Poenitentiarii non expirent, etiamsi committens, illis non dum praesentatis, et re integra, desinat quomodocunque Poenitentiarius existere. Idemque intelligi volumus de illis commissionibus, quas Majori Poenitentiario absente, vel ex aliqua justa causa impedito, alterius Pro-Poenitentiarii ad tempus subrogati nomine expeditas, elapso hujusmodi subrogationis termino, praesentari contigerit.

§. 50. Omnibus denique christifidelibus, qui ex veteri, et laudabili instituto Poenitentiarium Majorem, munere suo, statutis diebus hebdomadae majoris, in tribus Urbis Basilicis solemniter fungentem, pie, reverenterque adierint, seseque poenitentiali virga tangendos submiserint, centum dies de injunctis eis, seu alias quomodolibet debitis poenitentiis in forma Ecclesiae consueta relaxandi, perpetuam facultatem eidem Majori Poenitentiario confirmamus, et, quatenus opus sit, de novo concedimus.

§. 51. Sede Apostolica vacante, quoniam animarum saluti, quae omni tempore periclitatur, numquam non est subveniendum, unde merito Praedecessores Nostri officium Poenitentiariae etiam post obitum Pontificis continuare jusserunt; volumus, et decernimus, ut Major Poenitentiarius (cujus facultas dicto tempore non expirat, sed tantummodo non habet exercitium extra Conclave), seu ejus officiales, facere, et expedire valeant quaecunque ad forum conscientiae pertinent: ideo absolvere, seu absolvi mandare in dicto conscientiae foro valeant ab iis quoque censuris, a quibus alias, vivente Pontifice, adempta etiam Majori Poenitentiario, et Poenitentiariae officio, absolviendi facultas reperitur: hac tamen lege (quemadmodum fel. recor. Praedecessor Noster Clem. Papa XII. lata Constit. quae incipit *Apostolatus Officium*, ad consulendum simul animarum fidelium saluti, et disciplinae ecclesiasticae conservationi provide cavit,

quod nempe in hujusmodi censuris ad tempus dumtaxat, et cum reincidentia in easdem, servatis alias servandis, absolutio concedatur; itaut qui fuerint absoluti, ad novum Pontificem, intra terminum, pro locorum distantia definiendum, recurrere pro eadem causa teneantur; neque liceat Poenitentiario Majori, ejusque officialibus, praefixum terminum post Pontificis electionem ampliare, vel prorogare.

§. 52. Praeterea concedimus, ut si quando aliquod gravius animae periculum immineat, cui celeriter occurrendum videatur, re in Signatura diligenter examinata, et Majori quoque Poenitentiario, si in Conclavi degat, pro materiae gravitate consulto, et approbante, dispensare, aut dispensari mandare pro eodem foro conscientiae, valeant; super illis etiam, super quibus alias, vivente Pontifice, inhibita sit Majori Poenitentiario, et Poenitentiariae dispensandi facultas; ita tamen, ut oratores, sicuti superius dictum est, ad novum Pontificem post ejus electionem similiter debeant recurrere; aliisque appositis clausulis, pro casus natura necessariis, et opportunis.

§. 53. Pro foro vero externo, eadem Sede Apostolica vacante, eorum officium penitus conquies-

cat; ita ut a quibuscunque matrimonialibus, et aliis dispensationibus, et absolutionibus, ac declarationibus, necnon quibusvis aliis expeditionibus, forum fori mixtum, vel separatim quomodolibet respicientibus, omnino abstineant.

§. 54. Attamen concedimus, ut dicta Sede vacante, pro foro externo facere, et expedire valeant, quae ad Regularium, et praesertim apostatarum, et fugitivorum remedium, in superioribus facultatibus concessa sunt: necnon ut monialibus confessarios extra Ordinem valeant deputare, si eos ex aliqua rationabili causa petierint, pro earum libitu, inter approbatos ab Ordinario ad audiendas monialium confessiones, eligendos.

§. 55. Et demum, ut illos, qui in aliquam censuram, Sedi Apostolicae reservatam, etiam ob violatam ecclesiasticam libertatem, vel immunitatem publice incurrerint, vel incurrisse declarati fuerint, et vere, ac sincere poenitentes, et novi Pontificis, ad quem post electionem recurrere debent, mandatis obtemperare parati, beneficium absolutionis sibi ulterius non differri enixe deprecantur, absolvere, cum reincidentia, quemadmodum in superioribus dictum est, vel absolvi mandare possint...

INSTRUCTIO

Circa executionem dispensationum in impedimentis matrimonii, desumenda ex sequenti Benedicti XIV. Institutione, num. LXXXVII. in ordine, inter ipsius Institutiones ecclesiasticas, typis datas Romae MDCCCL. a Nicolao, et Marco Palearini, editione secunda latina, prout ibidem exarata legitur pag. 558. quam me transcripturum promisi in additione post caput V. verbo Matrimonium pag. 270. col. 1.

Instruuntur Parochi, et Confessarii, quemadmodum confugere debeant ad Cardinalem Poenitentiarium, et executioni mandare, quae ab illo praecipiantur, praesertim in difficultatibus, ad matrimonium pertinentibus.

I. Ex quo pervenimus in hanc Sedem, hujusque Civitatis, ac Dioecesis administrationem suscepimus, adesse numquam praetermisimus, cum examen indiceretur pro Ordinandis, Confessariis, aut Parochis, quibus absque ullo examine, vel praevio concursu, animarum cura confertur. Assiduo pariter convenimus ad coetus ecclesiasticos, qui statis temporibus in hac Metropolitana haberi solent, ubi quaestiones Theologiae Moralis proponuntur; idemque institutum retinere in posterum decernimus, donec singulari Dei beneficio salvi, et incolumes erimus. Itaque prae ceteris advertimus, a plerisque ignorari rationem, ac modum, quo ad Cardinalem Poenitentiarium, ipsiusque Tribunal confugiant, cum aliquid ipsis difficultatis circa matrimonium obvenit: certissimis etiam documentis adducti cognovimus, eos male se gessisse, cum executioni mandarent immunitates ab eodem Cardinali concessas, ex quo magnum detrimentum, in illos praesertim dinavit, qui temere, et inconsulto rem gravissimi momenti peregerunt; ex quo pariter neglectae fuerunt leges in iisdem immunitatibus praescriptae. Quamobrem consilio etiam addito praestantium vi-

rorum, hanc institutionem promulgare constituimus, in qua non solum usi sumus auctoritate, ac sententiis Scriptorum, sed experientia, quam ex Romana Poenitentiaria nobis per tot annos comparavimus, quibus Canonum interpretis munus in eodem Tribunali exercuimus. Congregationibus Indici consuetis interfuimus, operam, laboremque nostrum impendimus, cum iudicium nostrum scripto etiam ferremus in iis rebus, quae in medium proferebantur. Accedit etiam, quod vita sancto Lancetta Sacrae Rotae Decano, in ejus locum per aliquod tempus Rectoris Poenitentiariae munus obivimus. Mens tamen non est dissertationem conficere, sed Clerum nostrum solummodo instituere; neque de iis omnibus verba facere, quae Romae in Sacra Poenitentiaria proponuntur, sed tantum de matrimonialibus dispensationibus, quae ab eodem Tribunali concedi consueverunt. Itaque omittimus Sacrae Poenitentiariae institutionem, quam fuse, ac sapienter explicavit Cardinalis Petra, cui nos successi fuimus pro Sacris Canonibus interpretandis, et qui modo Summi Poenitentiarii dignitatem obtinet. Cetera quoque omittimus, quae ad ipsum Sacrum Tribunal pertinent, et duabus eximiis lucubrationibus exponuntur, quas nos ipsi nondum in lucem editas servavimus. Eas magno studio congesserunt P. Thesaurus ex Societate Jesu, qui Romae in Basilica Sancti Petri, Apostolici Poenitentiarii munere perfunctus est, et Pater Syrus ex Ordine Minorum Sancti Francisci, Strictioris Observantiae, qui in Basilica S. Jo-

annis Lateranensis Poenitentiarium pariter agit. Quare ad matrimoniales dispensationes hunc sermonem redigemus: et primum ordiemur a facultatibus ejusmodi, quas Pontifex Summo Poenitentiarario solet impertiri: nam ad ipsas referuntur omnia, quae inferius subjiciemus.

2. Innocentius XII. Constitutione 12. quam Sacra Poenitentiararia veluti normam sequitur, haec decernit: *In matrimoniis contrahendis possit idem Major Poenitentiararius, in foro conscientiae tantum, super impedimentis occultis, quae matrimonium non dirimunt, dispensare, vel dispensari mandare.*

☞ Hodie attendenda est Constitutio Pastor bonus, supra allata. ☞

3. Tria potissimum impedimenta Scriptores enumerant, nempe votum simplex, sponsalia jam inita cum alia muliere, et Ecclesiae Interdictum: *Sanch. de Matrim. lib. 7. disp. 17. num. 9. Pontas in eodem tract. lib. 6. cap. 4. Perez de Matrimonio disp. 23. sect. 3. num. 2. Salmanticens. in cursu Moral. tom. 2. tract. 9. de Matrim. cap. 13. punct. unic. num. 15. Innocentius XII. Summo Poenitentiarario facultatem omnimodam tribuit pro votis simplicibus in foro conscientiae commutandis, et ob hanc causam, qui simpliciter vovit castitatem, aut aliquem Regularium Ordinem ingredi, seu Sacros Ordines suscipere, vel uxorem nequaquam ducere, si ipse matrimonium inire velit, ad Cardinalem Poenitentiarium confugere potest, ut voti peracti commutationem obtineat, quae permitti solet, si legitima causa interveniat; nempe, si libidinis impetu vehementer concitetur, qui votum castitatis emisit, Rosign. de Sacram. Matrim. par. 2. tom. 7. praenot. 25. clausul. 2. Illud vero immutari solet hac conditione, ut singulis mensibus ad Poenitentiae Sacramentum accedat, aliisque piis operibus vacet, quae a confessario praescribuntur. Ea pariter conditio pro ineundo matrimonio adjicitur, ut castitatem deinceps observet, postquam uxor vita decesserit. Quod si crimen aliquod cum alia muliere admittat, vel novum matrimonium absque nova facultate contrahat, pro certo habeat votum castitatis gravi scelere violari, neque jure novi matrimonii uti posse: quae omnia patefacere debet Sacerdos, a quo literae Sacrae Poenitentiarariae sunt executioni mandandae; Navarrus in manuduct. ad Praxim execut. Epistol. Sacrae Poenitent. par. 1. vag. 47. et seq.*

4. Si aliquis cum muliere sponsalia contraxerit, ac deinde aliam mulierem in matrimonium ducere peroptet, facultatem pro solvendis primis sponsaliis, dummodo occulta fuerint, et justa causa intercedat, in foro conscientiae impetrare potest, ut animae suae saluti, atque innocentiae prospiciat. De Interdicto Ecclesiae dicere praetermittimus, quod publicum semper est, nec unquam Sacra Poenitentiararia de rebus publicis judicium ferre consuevit.

5. Post haec Summus Pontifex impedimenta dirimentia recenset, ac de ineundis matrimoniis verba faciens, haec statuit: *At a dispensationibus super quocunque impedimento, ex quovis gradu sive consanguinitatis, sive affinitatis ex copula licita, sive ex cognatione spiritali proveniente, etiam in foro conscientiae tantum, tametsi impedimentum sit occultum, et periculum scandalorum immineat, in eisdem matrimoniis contrahendis absteineat.*

6. Cum haec ita sint, si quis fortasse aliquo ex allatis impedimentis teneatur, non quidem confugere ad Sacram Poenitentiariam, sed ad Datariam oportet.

7. Praeterit silentio Summus Pontifex occultum impedimentum publicae honestatis, quod ex occultis sponsaliis inter virum, ac mulierem dimanat; quemadmodum Auctores fere unanimes sentiunt, licet Dataria nullum prorsus impedimentum in foro conscientiae provenire contendat ex illis sponsaliis, quae clam inita fuerunt: *Corradus in Praxi Dispens. lib. 8. cap. 7. num. 10. Zerola in sua Praxi part. 2. in vocabulo Sponsalia.* Quamobrem in dubium revocari potest, an Summus Poenitentiararius idem impedimentum in foro conscientiae solvere possit, si fortasse contractum fuerit, juxta communem sapientum virorum opinionem, et occultum sit, quia de initis sponsaliis nulla cognitio in vulgus emanavit: nam Summus Pontifex, uti modo exposuimus, solum agit de impedimento, ex quovis gradu sive consanguinitatis, sive affinitatis, sive ex cognatione spiritali proveniente. Itaque cum idem Innocentius XII. post evulgatam Constitutionem declaravit oraculo vivae vocis, integre se restituere Tribunali Sacrae Poenitentiarariae universa, quae ad ipsum antea spectabant; iis tantum sublatis, quae in sua Constitutione recensuerat, hinc sequitur, Majori Poenitentiarario tribuendam esse facultatem solvendi propositum impedimentum, licet de contrahendo res agatur; nam hac eadem facultate praeditus olim fuit, cum idem impedimentum occultum esset, et ad forum conscientiae res omnis solum redigeretur: neque ullo modo verba Pontificiae Constitutionis adversantur, quae impedimentum ejusmodi silentio praetermittunt.

8. Postquam de contrahendis matrimoniis sermonem habuit Pontifex, ad matrimonia jam contracta descendit, et haec potissimum praescribit: *In matrimoniis vero contractis a dispensatione, seu matrimonii revalidatione in gradibus primo, et secundo, seu secundo tantum consanguinitatis, vel affinitatis ex copula licita etiam in occultis pariter absteineat: praeterquam, si in hujusmodi secundo gradu tantum impedimentum saltem per decennium duraverit occultum, et oratores simul publice contraxerint, et convixerint, et uti conjuges legitimi reputati fuerint.*

9. Quare, qui matrimonium hoc pacto inierit, si remedium expectat, ad Datariam confugere debet, non autem ad Poenitentiariam, nisi forte impedimentum in secundo gradu saltem per decennium duraverit occultum, et oratores simul publice contraxerint, et uti conjuges legitimi reputati fuerint. Post haec Innocentii Constitutio Summo Poenitentiarario permittit, ut possit, *In tertio autem, et quarto gradibus publicis revalidare matrimonia nulliter contracta ex causa subreptionis, vel obreptionis occultae Literarum Apostolicarum, praeterquam si falsitas consistat in narratione praecedentis copulae, quae tamen antea non intercesserat.*

10. Magnum hic discrimen advertendum est inter eos, qui a Dataria dispensationem obtinuerunt, non explicantes in supplici libello copulam, quae intercessit, aut voluntatem, et consilium, quod tunc habuerunt, nempe, ut facilius ejusmodi dispensationem assequerentur, et inter illos, qui co-

pulam intervenisse falso exponunt, ut a ministris Datariae tutius dispensationem sibi surripiant. Equidem primi, si consulere sibi velint, propriam turpitudinem declarare debent; ideoque Summus Pontifex aditum ipsis ad Poenitentiarium reclusit. Secundi vero detegant necesse est, ea labe, ac macula se esse immunes, quam in supplici libello contractam falso testati sunt. Quare, si quis ob hanc falsitatem impetravit dispensationem in quocunque gradu consanguinitatis, vel affinitatis, ad Datariam se convertere debet, novamque ex ipsa dispensationem exposcere.

11. Pontifex agit, uti superius dictum est, de matrimoniis cum impedimento contractis in gradibus primo et secundo, vel secundo tantum consanguinitatis, vel affinitatis ex copula licita; agit etiam de matrimoniis contractis in tertio, et quarto gradibus publicis: sed nullam habet mentionem de occulto spiritualis cognationis impedimento, quando aliquando contingit. Hinc in dubium vocari potest, an summus Poenitentiarius hac facultate praeditus sit, cum de contractis jam matrimoniis res agitur; (nam, si de contrahendis adhuc matrimoniis sermo fiat, jam superius ostendimus, nullam Poenitentiario inesse auctoritatem, ut ipsa dispensare possit). Itaque nemo inficiatur in matrimoniis initis eam facultatem Majori Poenitentiario tribuendam. Quippe id consuetudine, institutoque Poenitentiarie comprobatur; neque adversari potest oraculum vivae vocis Summi Pontificis post Constitutionem, uti superius indicavimus. Accedit etiam, quod Pontifex rem aperte declaravit, cum abrogare vellet auctoritatem, ne contrahenda matrimonia dispensarentur, si impedimentum cognationis spiritualis intercederet. Quare facultatem eandem non quidem sublatam, sed potius praeservatam in contractis matrimoniis conjicere debemus; quia Pontifex nullum de ipsa verbum fecit, cum de iisdem matrimoniis ageretur.

12. Paulo ante diximus, reclusum esse aditum ad Poenitentiarium illis, qui a Dataria dispensationem aliquam obtinuerunt, non explicantes in supplici libello copulam, quae intercessit, aut voluntatem, et consilium, quod tunc habuerunt, nempe ut facilius ejusmodi dispensationem assequerentur.

13. Equidem decertant inter se Scriptores, an haec aperte exponenda sint, ut consanguinitatis, vel affinitatis impedimentum a Sede Apostolica dispensetur: *Salmanticens. lib. 2. tract. 9. de matr. cap. 14. punct. 3. num. 9. et seqq.* re ipsa tamen nullus dubitandi locus superest, cum Summi Pontifices mentem suam super hac re clarissime declaraverint: nam in suis literis, cum dispensationem aliquam impertiunt, sub poena subreptionis, vel obreptionis indicant, ut non modo copula explicetur, si prius obvenerit, sed etiam quo consilio, ac voluntate inita fuerit. Id autem sapienter constituerunt, ut gravissimum crimen incestus longe a consanguineis, arceretur: *Corradus ibidem lib. 6. cap. 5. num. 36. et seqq. Syrus in Constit. Innoc. XII. facult. 32. §. 26. et facult. 33. §. 27.*

14. Cum haec ita se habeant, quae Innocen. XII. indulerit afferamus. *Quod si oratores, qui obtinuerint a nostra Dataria dispensationem super gradu prohibito, tam in primo, et secundo, quam in secundo tantum, ac etiam in tertio, et quarto, ta-*

cita copula inter eos secuta, quam sine honoris detrimento delegere non valeant, et ratione hujusmodi taciturnitatis petant dispensationem pro matrimonio contrahendo, seu revalidationem matrimonii contracti, possit idem Major Poenitentiarius, si copula sit adhuc secreta, in foro conscientiae tantum concedere, facta, quando agitur de primo, et secundo, vel secundo tantum gradu, compositione quinquaginta ducatorum auri de Camera, ad Datariam transmittendorum, ad effectum, ut inconcussi moris est, erogandi in eleemosynas.

15. Haec postrema Innocentii XII. verba referri debent ad ea, quae Pontifices antea constituerunt, ut nempe piis operibus totum impendatur, quod ex matrimonialibus dispensationibus percipitur; ac potissimum ad Literas, quas Innocentius X. die 8. Novembris 1644. promulgavit, decernens, ne ejusmodi pecunia cum reliqua confundatur, quae tradita est curae Praefecti generalis aerarii pontificii, sed in Monte Pietatis deponatur, nec inde auferri possit, nisi prius mandatum a Pontifice obsignatum intercesserit, per quod eadem pecunia in pium opus convertatur: *Card. Pallavicin. lib. 23. Hist. Concil. Trident. cap. 8. num. 11.*

16. Verum Innocentii XII. propositam Constitutionem explicare prosequamur, quae proculdubio servanda est in ea parte, quam modo commemoravimus, sive de gradibus consanguinitatis, sive affinitatis sermo habeatur, cum Pontifex nullos distincte, ac peculiariter gradus enumeret. Adjungimus pariter, quinquaginta ducatos non esse persolvendos, cum dispensatio circa primum, aut secundum gradum, non vero circa tertium, vel quartum comparatur; immo neque hanc pecuniam enumerandam esse, licet primus, vel secundus, aut secundus tantum gradus dispensetur, sic in forma pauperum Literae expediantur: *Nisi prior gratia (inquit Pontifex) expedita fuisset in forma pauperum, quo casu etiam haec gratia absque ulla compositione similiter expediat.*

17. Disputatum olim fuit, utrum si quis dispensationem a vetito gradu consecutus fuerit, explicans quidem copulam, quae prius intervenit, non autem nefarium consilium obtinendi facilius hac ratione eandem dispensationem, quaesitum, inquam, fuit, utrum Major Poenitentiarius facultatem satis haberet, ut crimen ejusmodi remitteret, si copula esset publica, intentio vero occulta. Equidem P. Thesaurus: *In sua Prax. ms. Poenitentiar. tit. 6. num. 6. et in Praxi Ecclesiast. part. 2. ad vocab. Incestus cap. 2. §. Verum est*, docuit ad Datariam pertinere dispensationem ejusmodi occultae intentionis, quemadmodum ad illam solummodo spectat a publica copula dispensare. Sed Innocentius XII., cujus verba inferius subjiciemus, Majori Poenitentiario concessit, ut dispensationes ejusmodi impertiri posset: hinc nemini dubium esse debet, quin haec facultas Majori Poenitentiario tribuatur, licet publica fuerit copula, intentio vero occulta. Porro ea copula publica dicitur, quae in Dataria fuit exposita, et Literis Apostolicis inserta, quae per Delegatum executioni mandantur.

18. Itaque facultatem dispensandi ab occulta intentione, licet copula sit publica, Majori Poenitentiario denegari nequit, sive matrimonium contractum jam fuerit, seu contrahi debeat: sed jam ver-

ha Pontificis asseramus: *Si vero oratores, qui ob-
tenta dispensatione a Dataria super impedimento
primi, et secundi, sive secundi dumtaxat gradus
consanguinitatis, sive affinitatis cum expressione
quidem carnalis copulae, sed tacita, occulta, et
malitiosa intentione in ipsa copula habita ad faci-
lius habendam dispensationem, pro revalidatione
hujusmodi dispensationis recurrant ad dictam Poeni-
tentiariam, possit idem Major Poenitentiarius desu-
per dispensare cum miserabilibus personis, explicite
affirmantibus, se uti tales, et sub illa expressa qua-
litate, et forma miserabilium, dispensationes a Da-
taria obtinuisse. Cum iis vero, qui non tanquam pau-
peres, sed uti ex honestis familiis, sive uti nobiles,
sive uti illustres, fuerint similiter ab eadem Dataria
dispensati, idem Major Poenitentiarius non dispenset,
nisi soluta prius in Dataria, ad effectum pariter ero-
gandi in eleemosynas, taxa cum Datario pro tem-
pore existente concordanda. Quod si supplicantes
sint pauperes, ita ut vere, et realiter integram
summam taxatam, vel aliquam ejus partem solve-
re nequeant, praefatus Major Poenitentiarius insi-
mut cum eodem Datario opportune provideant.*

19. Ex his verbis primo desumitur, nihil omni-
no solvendum esse pro obtenta dispensatione primi,
et secundi gradus, sive secundi dumtaxat, cum ex-
pressionem quidem carnalis copulae, sed tacita, et oc-
cultam malitiosam intentionem, si dispensatio ejusmodi
a Dataria conceditur in forma pauperum. Pauper-
tas vero testimonio eorundem oratorum compro-
batur: nam revalidatio dispensationis ad forum
conscientiae tantum pertinet. Secundo, si illis di-
spensatio tribuatur, qui ex honestis familiis, atque
uti nobiles, et illustres habeantur, quaedam pecu-
niae summa necessaria est, quam Major Poenitenti-
arius una cum Datario constituit, ob hanc potissi-
mum causam, ut detrimentum a Dataria susceptum
in prima dispensatione compensetur. Tertio, si
oratores in eam paupertatem redacti fuerint, ut
pecuniam ab eodem Poenitentiario, ac Datario de-
cretam nec integre, nec partim persolvere queant,
tum Pontifex indicit, ut ipse Poenitentiarius, ac
Datarius opportune provideant. Porro oratores nul-
las facere expensas tunc consueverunt, veluti si
prima dispensatio in forma pauperum peracta fue-
rit. Quarto, si tertius, aut quartus gradus dispen-
setur cum expressionem quidem copulae, sed tacita,
et occulta intentione, nihil prorsus expenditur;
nam id solum exigitur in dispensatione primi, et
secundi gradus, vel secundi dumtaxat, uti nuper
explicavimus.

20. Crebro evenire solet, ut impedimentum af-
finitatis ex copula illicita ante matrimonium con-
trahatur: Major autem Poenitentiarius in foro con-
scientiae tantum ab hoc impedimento liberare po-
test, sive matrimonium initum fuerit, vel adhuc
ineundum sit, modo tamen idem impedimentum
occultum habeatur: *Super impedimento occulto af-
finitatis ex copula illicita, seu actu fornicario pro-
veniente, quotiescunque adsit rationabilis causa,
licet periculum revelationis, seu scandalorum non
immineat, vel non adesset, in matrimoniis tam con-
tractis, quam contrahendis in foro conscientiae tan-
tum.* Si Pontifex illis verbis ex actu fornicario ne-
quaquam usus esset, in dubium revocari posset,
utrum Major Poenitentiarius dispensare queat im-

pedimentum affinitatis ex copula illicita, cum ad
eamdem copulam stuprum, sive adulterium adjun-
gitur: cum tamen Pontifex addiderit ex copula il-
licita, seu ex actu fornicario, satis intelligitur ex
illa particula seu, quae alternationem indicit, in eo
consilio fuisse Pontificem, ut omnem copulae spe-
ciem complecteretur, sive fornicaria tantum exi-
stat, sive stupro etiam, atque adulterio contami-
netur.

21. Tandem illud constat, in more positum non
esse, ut Sedes Apostolica in matrimoniis jam con-
tractis, seu contrahendis dispensationem impertiat
super impedimento criminis, si illud publicum fue-
rit, vel conjugum mors illata sit, altero, aut utroque
machinante: *Corrad. Prax. dispensat. lib. 8. cap. 9.
num. 4. et seqq. De Justis de dispens. matrimonial.
lib. 2. cap. 16. num. 64. et seqq. Schmalzgrueber ad
tit. decretal. de eo, qui duxit in matrimonium n. 65.
et seqq. Migliorucc. Jur. Canon. lib. 2. pag. 242.
et profecto Clemens VIII. viris potentissimis id
expetentibus constanter denegavit: P. Syrus ibid.
facult. 35. §. 29. num. 20.* Attamen, ut saluti ani-
marum aliquo modo prospiceretur, Summo Poeni-
tentiario facultatem Pontifex concessit, ut in foro
conscientiae tantum impedimentum criminis dissol-
veret, si ipsum crimen occultum sit: monet vero
Pontifex, id raro peragendum, si conjugum mors
patrata fuerit, utroque, vel altero machinante: ne-
cessitas intercedere debet, aut gravissimum pericu-
lum; nec ullo modo tribui dispensatio haec potest,
nisi prius in Congregatione, vel Signatura Sacrae
Poenitentiariae res diligenter examinetur. Id nos
prae ceteris testari possumus, qui ad eos coetus sae-
pissime convenimus, nostrumque suffragium tuli-
mus, aut scriptum, aut oretenus, cum in eodem
Tribunali Canonistae munere fungeremur: *Super
impedimento occulto criminis adulterii, si fuerit
cum fide data dumtaxat, neutro machinante com-
missum, possit tam in contrahendis, quam in con-
tractis matrimoniis dispensare: si vero crimen hu-
jusmodi fuisset, utroque, vel altero machinante,
patratum, possit dispensationem concedere, raro ta-
men, et quando necessitas postulaverit ratione ali-
cujus gravis imminens periculi, quod prudentia
Majoris Poenitentiarii, re praesertim discussa in Con-
gregatione, vel Signatura, arbitrandum erit.*

22. Haec potissimum ab Innocentio XII. praescri-
buntur de matrimonialibus dispensationibus, quae
a Sacra Poenitentiaria tribui consueverunt, ac de
illis etiam, quae Summi Poenitentiarii facultati uni-
ce conceduntur. Porro necessarium haud dicimus
enumerare hic etiam reliqua omnia, quae ad ean-
dem Poenitentiariam simul, et ad Episcopum com-
muni jure pertinent. Nam Poenitentiarius faculta-
tem impertiri potest ineundi matrimonii in qua-
cunque orbis parte absque promulgationibus, quae
fieri ante matrimonium solent: idem in sua dioe-
cesi praestare potest Episcopus. Item, si conjux post
initum matrimonium affinitatem cum altero conju-
gum per illicitam copulam contraxerit, Poeniten-
tarius dispensare potest innocentem ex conjugibus,
ut debitum exposcat, quo jure reus conjux
post patratum scelus destituitur: *Quoties vero (sic
habet Innocentius XII. in eadem Constitutione)
affinitas hujusmodi post contractum matrimonium su-
pervenerit, ut debitum peti possit, in eodem con-*

scientiae foro dispensari, et dispensari mandare possit, et valeat. Eadem sane auctoritate Episcopus in sua dioecesi praeditus est: Sanchez de matrim. lib. 8. disp. 12. num. 15. Praeterrimus etiam celeberrimam controversiam, utrum Episcopi dirimentia impedimenta dissolvere possint in foro conscientiae, antequam matrimonium contrahatur, et postquam contractum jam fuerit: non ignoramus magnis difficultatibus hanc quaestionem implicari, et neminem prorsus Episcopis eam facultatem tribuere, nisi gravissima aliqua causa id postulaverit: Sanchez de matrim. lib. 2. cap. 40. a num. 1. ad num. 12. et num. 8. Pont. de matrim. lib. 8. cap. 13. num. 2. Perez de matrim. disp. 44. sect. 6. num. 50. N. Alexand. in Theol. Dogm. Moral. lib. 2. de Sacrament. Matrimonii regul. 10. tom. 2. edit. Venet. Salmaticen. in cursu Theologiae Moral. tom. 2. tr. 9. cap. 14. punct. 1. num. 7. et seqq.

23. Satis verba fecimus de ordinaria facultate Cardinalis Majoris Poenitentiarum; quod si extraordinaria opus fuerit, illam a Pontifice per se obtinere potest, vel ipsam per Praesulem sacrae Poenitentiarum moderatorem exposcere: nunc de iis sermonem instituamus, qui ad eandem Poenitentiarum debent confugere. Id potissimum parochis, et confessariis contingit: nam perraro evenire solet, ut, qui dispensationes implorant, amicos, et familiares Romae habeant, qui negotium ejusmodi perficiant: sed quicumque ille sit, qui hoc peragendum suscipiat, necessario requiritur, ut res plane exponatur, et nihil a veritate sit alienum; nam fieri potest, ut contractum impedimentum falso existimetur. Omissis pluribus exemplis, quae afferri possent, illud satis sit, nullum affinitatis impedimentum obvenire, licet ante matrimonium cum aliqua consanguinea futurae uxoris copula habita fuerit, si ipsa perfecta non extiterit: Sanchez lib. 8. de matrimonio disp. 25. num. 10. Item si inter duos affines copula intercesserit, ac deinde facultas a Dataria matrimonii ineundi, et gradus dispensatio ab ipsis obtineatur, licet copulam in supplici libello non declaraverint, tamen fieri potest, ut nullam aliam dispensationem a sacra Poenitentiarum petere debeant, nempe, si mutuam inter se affinitatem antea cognitam, perspectamque non habuerint, cum scelus amiserunt, sed initio solum matrimonio in hanc cognitionem venerint: tunc enim incestus, uti fatentur Garzias de beneficiis part. 8. cap. 3. num. 106. ac Thesaurus, in Praxi Sac. Poenitentiarum tit. 6. num. 8. materialis, non formalis habetur.

24. Arcanum pariter, ac prudentia servanda est; id satis ostenditur exemplo parochi, quod P. Tiburtius Navarrus commemorat in libro, qui inscribitur: Manu ductio ad Praxim executionis litterarum Sac. Poenitentiarum, part. 2. pag. 87. edit. Rom. an 1714. nam cum ipse ex sermone forte deprehendisset occultum impedimentum, dirimens matrimonium, quod jam palam celebratum fuerat, adeo incautus fuit, ut pluribus aliis rem patefecerit, quae silentio occultanda erat: eosque conjuges publice disjunxerit, quos impedimenti ignaros, et inscios pati debuerat, donec Major Poenitentarius de toto negotio certior per ipsum fieret, opportunumque remedium afferretur. Aliam quoque viam inire poterat, nempe, eosdem conjuges clam se-

parare, si impedimentum haud ignorarent, deinde ad sacram Poenitentiarum rem totam deferre, remediumque exposcere. Qua de causa in libello, qui olim Romae typis evulgatus est pro instruendis parochis, et confessariis, qui ad sacram Poenitentiarum confugere debeant, haec monentur: *Caveant, ne, quod occultum est, palam faciant, praesertim impedimenta occulta matrimoniorum; nam publica, vel ad publicum redacta, non pertinent ad sacram Poenitentiarum.*

25. Insuper universae rei circumstantiae, et causae, ob quas dispensatio postulatur, plane exprimantur necesse est: *Accidit etiam nonnumquam (sic in eodem libello, quem modo nominavimus, traditur) per inadvertentiam exponentium, ut gratiae juxta exposita obtentae, irritae evadant, eo quia causas, et circumstantias necessarias reticeant: unde fit, quod literarum executores, casu postea poenitentium examinato, rem aliter se habere, quam expressum fuerat, comperiant, et gratias subreptitias, aut obreptitias esse inveniant: quare poenitentes confusi remanent, et spe novae dispensationis se carere putantes, in praedictis vinculis, et obligationibus miserabiliter remanent.*

26. Paulo post agitur de causis, quae ad obtinendam dispensationem explicandae sunt: etenim communi omnium consensu, et juxta Tridentinam Synodum, cap. 18. sess. 25. de Reformatione, nulla unquam dispensatio concedi solet, nisi legitima causa intervenerit. Idem institutum, et disciplinam sequitur Poenitentiarum, cum praesertim matrimoniales dispensationes petuntur, quas sine causa impertiri non consuevit. Idem observari a Dataria non videtur, cum aliquis religione adductus, licet pro dispensatione impetranda veram, ac legitimam causam in medium proferre queat, tamen anxius, et sollicitus, an validum sit initum matrimonium, dispensationem expetit, et ne causam adducere cogatur, pecuniam largius persolvit, ut omni solitudine, metuque amittendae beatitudinis eripiat: hac enim ratione, loco causae, quae exponi debuerat, gravis multa sufficitur, quam ille libenter impendit, ut egenis, piisque operibus erogetur. Haec sapienter docet Cardinalis Pallavicinus: *in loco allato.*

27. Sed perpauca de causis ejusmodi percurramus. Si de impedimentis, ac praesertim de voto res agitur, satis superque jam ostendimus, quae peragenda sint. Pro dispensandis sponsaliis aliqua ex iis causis proferri debet, quae si probetur in foro externo, satis est; ut eadem sponsalia dissolvantur.

28. Si vero de impedimentis dirimentibus sermo habeatur, Innocentius XII. in sua Constitutione plures causas enumerat, nempe, cum praetermissa silentio fuit copula, cum dispensatio gradus a Dataria peteretur; pro causa afferri solet metus, ne communi honestati conjugum macula inureretur. Item, cum agitur de impedimento affinitatis, contracto ex copula illicita, aliqua causa rationi consentanea proponitur, licet copula, quae prius intercessit, palam fieri posse non videatur, nec ulla mali species, aut offensio populo praebeatur; causa vero desumi solet ex metu, ne aliquod detrimentum, dissidium, aut scandalum excitetur, quae fortasse evenirent, nisi dispensatio tribueretur.

Porro causa ejusmodi semper probatur, cum res est de contractis matrimoniis, et palam celebratis: etenim matrimonia vix ulla dissolvi possunt, quin gravissima mala subsequantur, quae sane dispensatione impedienda sunt, ut recte perpendit Auctor institutionis, quae pro novis confessariis Romae promulgata est *par. 2. cap. 15. num. 324.*

29. Postremo res tota cum suis causis, et necessariis circumstantiis Cardinali Majori Poenitentiario declaranda est per literas latinas, seu hac nostra italica lingua confectas: reticetur illius nomen, qui dispensationem expostulat, ejusque loco litera N. sufficitur; locus tamen designatur, ubi dantur literae, ut quo responsa mitti debeant, innotescat: in fine literarum nomen etiam, et cognomen describuntur illius, ad quem responsum dari necesse est: neque sane parochus, aut confessarius, cui Fidelis impedimento aliquo illigatus animum suum detexit, hanc provinciam recusare debet; ne forte ille totam Urbem circumire cogatur, ut inve-
viam, qui literas datas a Poenitentiaria executioni demandet. Accedit, quod sacra Poenitentiaria jam consuevit ejusmodi executiones non tantum parochis, sed quibuscunque Sacerdotibus committere: *idem Auctor Institut. pro recent. Confessar. loc. cit. num. 322.*

30. Hoc pacto sibi quisque consulere potest absque ulla expensa; nam sacrae Poenitentiariae tribunal suis Administris stipendia persolvit, qui, dum munus ineunt, his verbis iurjurandum pronunciant: *Officium meum fideliter exercebo, et gratis, ejusque ratione nihil ab aliquibus, etiam sponte oblatum, vel donatum accipiam, praeterquam salarium mihi constitutum: Card. Petra de Sac. Poenit. part. 1. cap. 7. num. 23.* De hoc monendi erunt, qui dispensationem aliquam petere debent: nam in periculoso statu manere coguntur, et sibi persuadent, sacrae Poenitentiariae tribunal aliquid lucri pro literis praedictis recipere, cum revera sacrae Poenitentiariae Ministri nec aliquid, quamvis minimum, nec etiam sponte oblatum unquam recipiant, et gratis omnia exhibentes, singulos ad se recurrentes serena fronte complectantur.

31. Sed jam sermone explicemus, quae peragenda sint illis, qui literas a Majori Poenitentiario datas, exequi debent. Responsum sacrae Poenitentiariae, quo continetur facultas dissolvendi propositum impedimentum, vel hoc pacto traditur: *Discreto viro confessori, magistro in Theologia, decretorum doctori ex approbatis ab Ordinario; vel discreto viro confessario ex approbatis ab Ordinario.* Quocunque tandem modo id eveniat, nonnisi confessarius ab Episcopo loci probatus literas Poenitentiariae exequi potest; nec satis habetur, si olim hanc approbationem consequutus fuerit, sed necessario requiritur, ut tempus ad confessiones audiendas praescriptum nondum absolutum sit. Adverti quoque debet, dispensationes mulieribus permissas, executioni mandari non posse a confessariis, qui viros tantum confitentes audire, et expiare queunt; e contrario Sacerdos, qui solis mulieribus Poenitentiae sacramentum administrare potest, idoneus non est ad exequendas dispensationes viris concessas.

32. Quod si literae Sac. Poenitentiariae ita inscribantur: *Discreto viro confessori, magistro in Theo-*

logia, vel decretum doctori ex approbatis ab Ordinario, tum requiritur, ut doctoris lauream a publica aliqua Academia consequutus ille sit in Theologia, vel jure Canonico. Si Regularis, ipse fuerit, haud satis habetur, quod Theologiae facultatem, aut jus pontificium profiteatur, ceterosque Regulares in suis claustris edoceat: neque satis est, si magistri titulo, atque honore penes suos fruatur. Patres solummodo Societatis Jesu a Gregorio XIII. *La Croix lib. 6. part. 3. de matrim. num. 978.* privilegium acceperunt, quo Sac. Poenitentiariae literas aperire possint, easque exequi, licet doctores in publica Academia declarati non fuerint, modo tamen inter confessarios ab Episcopo probatos recenseantur, et sint ex illorum numero, quos Praepositus Generalis Societatis designare solet, ut literas Poenitentiariae accipiant, et exequantur. Eodem ferme privilegio praediti fuerunt ab Innocentio XI. Lectores Regulares S. Francisci, qui Minores Observantes appellantur: *Sporer. in supplem. Theol. Moral. pag. 319.* Putant nonnulli, ipsos hoc frui beneficio, qui participes sunt privilegiorum, quae in Societatem Jesu collatae fuerunt, quod tamen Pellizzarius falsum omnino testatur, in *Manual. Regular. tom. 2. tract. 8. cap. 3. num. 180. et 193.* omissis tamen his controversiis Ordinum Regularium, quas dijudicandas minime suscepimus, id certum statuimus, probandos ab Episcopo esse Regulares confessarios, si veris privilegiis haud muniantur: *Marcus Paulus Leo in Praxi ad lit. Majoris Poenitent. part. 1. a pag. 11. ad pag. 15. edit. Mediol. 1655. Vanespen. Jur. Ecclesiast. universi part. 1. tit. 23. num. 24. et 25. Clericat. de Sacram. Matr. decis. 40. a n. 20. ad num. 25. La Croix tom. 2. lib. 6. part. 3. n. 954. et num. 978. Giribald. de Sacram. Matr. tract. 10. cap. 18. §. 1. num. 90. et seqq. Auctor. Instruct. pro recent. Confess. loco allato num. 322.*

33. Si literae Sac. Poenitentiariae hoc modo inscriptae fuerint: *Discreto viro confessori magistro in Theologia, vel Decretorum doctori, ex approbatis ab Ordinario et alicui reddantur,* qui iis titulis careat, et tamen eas aperiat, non ideo novae literae petendae sunt a Poenitentiaria, sed primae tradi possunt viro, qui propositis titulis exornetur. Temere quidem se gessit, qui eas literas sibi nequaquam inscriptas aperuit; ipsius tamen culpa nullum afferre debet detrimentum illi, qui literas tradidit, neque ipsarum executionem impedire, si tamen haec per doctorem in Sac. Theologia, aut jure Canonico perficiatur: *Rosignol. de matrim. part. 2. tom. 7. de matrim. tertio. praenot. 25. clausul. 1. num. 5.* Illud etiam in disputationem vocari consuevit, utrum qui literas accepit a Poenitentiaria, inscriptas aut doctori, aut confessario per Episcopum approbato, ita tamen, ut quemlibet inter ipsos eligere queat, utrum, inquam, semel traditis literis, ipsas repetere a confessario possit, alique doctori, seu confessario illas committere? Id sane affirmant plures, inter quos Rosignolius in eodem loco num. 11. Giribaldus in suo tract. 10. de Sacram. matrim. cap. 18. §. 1. num. 92. Diana in edit. coord. tom. 3. resol. 105. et Nardus in voc. Literae num. 8. recensentur. Contrarium alii tuentur, nisi nova dispensatio a Sacra Poenitentiaria exposcatur, ac praesertim Marcus Paulus

Leo, in *Praxi ad lit. Major. Poenitent. part. 1. de forma Votor. §. Remanet tamen*, rerum ad Sac. Poenitentiariam spectantium peritissimus ejusmodi licentiam semper improbat, nisi forte delectus Confessarius, quod solet contingere, ignarus, et imperitus deprehendatur.

34. Post haec agendum superest de clausulis, quibus uti consuevit Poenitentiaria. Porro illa nunquam deest: *si ita est*. Quare, qui literas exequitur, omnem curam, ac diligentiam impendere debet, ut cognoscat, an verum sit, quod Majori Poenitentiario fuit expositum; an res ipsa, circumstantiae, et causae, ac rationes ad obtinendam dispensationem prolatae veritati prorsus consentaneae sint: nam ejusmodi executio committitur haud pro merito solum, sed pro mixto etiam foro conscientiae. Quamobrem monere debet eum, qui dispensationem petit, ut nihil a veritate alienum proferat. Deinde opus est, ut diligenter investiget, utrum revera probentur omnia, quae ille testatus fuerit: Syrus in suo opere edito de *Praxi executionis literarum*, et resp. *Sac. Poenitent. quaest. 9. praelim.* Non tamen ulli testes inquirendi sunt, sed illum examinari solum fas est, qui dispensationem impetravit. Pontas censuit, jusjurandum elici posse, ut rei veritas magis comprobetur: *Pont. lib. 8. de matr. cap. 21. num. 16.* Hanc tamen sententiam reliqui omnes improbant. Quare, paucis jam superius dicta complectamur, adhibendam ab executore accuratam diligentiam, quam modo ostendimus; aliter irritam fieri dispensationem, nisi forte ipse aliunde rei veritatem, justamque causam cognoverit: *Bonacin. tom. 2. oper. tract. de legibus disp. 1. quaest. 1. punct. 2. num. 5. Diana loco citato resol. 161. Clericat. de Sacram. Matrim. decis. 40. num. 25. Rosign. loco cit. clausula 3. num. 19. et seq. Giribald. in loco cit. cap. 18. de Sacram. Matr. §. 2.* Quod si Confessarius pro certo habeat, falsum esse, quod Majori Poenitentiario propositum fuit, ab exequendo dispensationem absteineat, licet qui ipsam postulavit, rei falsitatem tueri contendat, modo tamen Sacerdos id non perceperit, cum Poenitentiae Sacramentum, dispensando, administravit: non enim uti licet iis, quae tunc deprehenduntur: *Sanchez de matrim. lib. 8. disp. 34. num. 21. de Justis de dispensat. lib. 1. cap. 8. num. 129. Rosign. loco allat. clausul. 3. num. 22. et seq. Clericat. in allata decis. 40. de matrim. num. 25.*

35. Disceptabant olim Theologi, utrum necessario requiratur, ut Sacerdos confitentem prius audiat, et expiet dispensandum, et tunc solum dispensationem, quae a Poenitentiaria data fuit, exequatur; omnis tamen dubitatio sublata est; nam sic in Poenitentiariae literis indicitur: *Audita prius Sacramentali Confessione*. Qua re conditio praescribitur, qua si careat, dispensatio irrita prorsus efficitur: *Marcus Paulus Leo loc. cit. pag. 19. Adverte, facultatem Confessoribus per Brevia, seu Bullas Majoris Poenitentiarii concessam, non esse liberam, ut possit Confessor ea simpliciter, et ad suum libitum, hoc est in Confessione Sacramentali, vel extra illum uti, sed est ita limitata, ut non nisi in Sacramentali Confessione illam exercere valeat; et, si secus facit, nulliter facit, nam excedit fines mandati, qui fines diligenter sunt observandi etiam in minimis;* et paulo post: *Ista clausula audita Sa-*

cramentali Confessione, importat conditionem; sine qua non fuisset concessa hujusmodi facultas Confessario.

36. Si dispensatio conceditur, *Audita prius Sacramentali Confessione*, et dum ipsa Confessio peragitur, aperte constat, irrogandam esse poenam consentaneam crimini, quod impedimentum intulit eadem dispensatione solvendum. Id cavetur in literis Sac. Poenitentiariae. *Injuncta ei, pro tam enormis libidinis excessu, gravi poenitentia salvari.* Advertendum pariter id est, quod Syrus, in opere edito de *praxi execut. epistolar. Poenitentiarii. part. 2. §. 1.* admonet his verbis: *In commissionibus, aut rescriptis Sacrae Poenitentiariae, pro quorum executione inter alia praescribitur, quod oratori poenitenti injungatur Confessio menstrua, idest singulis mensibus peragenda, ut saepius in formulis habetur, nunquam praetermitti potest, cum talis poenitentia, quae inter graves computatur, sit individuata a Majori Poenitentiario, cui parendum est, ut deleganti, et sit de stylo Poenitentiariae, qui facit jus.*

37. Eodem modo statuendum est de aliis poenis, quae a Sacra Poenitentiaria praescribuntur: observari quoque debet, quod Syrus idem tradit: *ibidem*, si forte Confessarii arbitrio relinquatur poenas sceleris consentaneas infligere: *Arbitrium, quod relinquatur Poenitentiario in ordine ad poenitentias individuandas, et injungendas, non importat meram, et liberam voluntatem, ita ut possit illas libere injungere, prout sibi placuerit, sed importat arbitrium regulatum, idest arbitrium boni viri, et juri conforme.*

38. Quamobrem Confessarius, ut suo muneri recte satisfaciatur, neque severitatis, neque humanitatis fines excedat: *Sanchez de matrim. lib. 8. disp. 34. num. 35. et seq. Pontas de matrim. lib. 2. cap. 21. §. 1. num. 18. Clericat. in allata decis. 40. de Sacram. Matrimon. num. 28.* Rationem quoque habebit conditionis, aetatis, ex sexus illius, cui poena irrogatur: *Navar. in manuduct. pract. executionis lit. Sac. Poenitent. pag. 65.*

39. Non ita facile percipiuntur reliquae clausulae, quas inferius subjicimus, neque facile modus, ac ratio dignoscitur, qua executioni mandentur. Prima quidem est ejusmodi, quae in cunctis dispensationibus matrimonialibus indicitur: *Dummodo impedimentum praefatum occultum sit, sive hoc modo: Dummodo omnino occultum sit.*

40. Id procul dubio implicatum est, ac difficultatis plenum, si Theologiae Moralis Scriptores, aut etiam Forenses percurrantur. Marcus Paulus Leo, *part. 2. formular. dispens. matrimonial. pag. 131.* docet, id occultum nuncupari, quod omnes ignorant, vel perpauci sciunt, ita ut, nec manifestum, neque fama divulgatum dici queat. Hanc definitionem adeo planam asserit, ut nulla explicatione indigere videatur. Addit occultum vocari posse, quod duobus tantum, vel tribus innotescit. Alii tamen rem diligentius investigantes, quaerunt, an occultum impedimentum existimari debeat, quod lateat majorem partem incolarum alicujus loci; quemadmodum si is locus affluat quinque millibus incolarum, inter quos mille, aut bis mille tantum illud impedimentum noverint, utrum occultum ipsum habeatur. Id autem unanimes inficiantur. Quippe vident occultum praescriptum a Sac. Poenitentiaria

hoc pacto in publicum manare, si publicum ex communi omnium sensu explicetur. Quare intelligentes in eo positam esse quaestionem, nempe, quot personis manifestum esse debeat impedimentum, ne occultum existimetur, consentiunt omnes prudentis Iudicis arbitrio, ac sententiae id relinquendum esse.

41. Plures aliae quaestiones in hac re proponuntur, nempe, utrum occultum impedimentum censeatur, quod quidem publice cognoscitur in eo loco, ubi contractum fuit, sive alibi, occultum tamen est, ubi degunt qui dispensationem expostulant, et ubi dispensatio ipsa conceditur; utrum impedimentum, quod fuit aliquando publicum, diuturnitate temporis occultum fieri possit, ita ut, dispensatio tribuenda videatur; postremo, utrum occultum habeatur impedimentum, si patratum crimen publice quidem innotescat, criminis tamen conscii prorsus ignorent, an impedimentum dirimens cum eodem crimine jungatur. Res exemplo declaratur. Centum incolae alicujus oppidi, quod tria millia hominum continet, cognitum, perspectumque habeant civem aliquem, priusquam cum muliere matrimonium iniret, cum ipsius sorore incontinenter, et impudice versatum esse: Hi tamen centum, qui hoc scelus deprehenderunt, adeo imperiti sint, ut penitus ignorant, ex hac illicita copula dirimens impedimentum manare, cuius causa matrimonium cum sorore contrahi nequaquam possit, irritumque fieri, si contrahatur. Inquirunt Theologi, an ejusmodi impedimentum occultum vocandum sit?

42. Nos itaque judicamus, hujus generis impedimentum materialiter publicum (ita rem explicant Theologi) sed formaliter occultum appellari. Scriptores fere omnes putant, satisfieri hac ratione Poenitentiariae mandato, quo illud jubetur: *Dummodo impedimentum sit occultum*: Marcus Paulus Leo loco allato pag. 132. Bonacini. tom. 2. tract. de legibus disp. 1. quaest. 2. prop. unica num. 7. De Justis de dispensat. matrimonial. lib. 1. cap. 8. num. 175. Similiter (inquit Giribaldus, tract. 10. de Sacram. Matrimon. cap. 18. §. 4. num. 111.) potest esse nota multis, et totius viciniae copula incestuosa ab aliquo commissa, et tamen erit formaliter occulta, si ignoretur ab illa nasci impedimentum affinitatis, dirimens matrimonium: deinde sic habet, num. 112. Executorem posse absolutionem, seu dispensationem concedere, si delictum, seu impedimentum sit occultum formaliter, quamvis sit materialiter publicum, quia sufficienter verificantur verba in dispensatione posita: dummodo impedimentum sit occultum, Navarrus In manu duct. pract. execut. literar. Sac. Poenitent. pag. 19. §. Advertere; et Rosignolus in cit. praenot. 14. de matrim. claus. 6. §. Hic duplex, eandem probat sententiam, aliosque nominant, qui idem docuerunt. Ipsi tamen diversis opinionibus ceteras quaestiones pertractant, quas nuper indicavimus.

43. Antequam judicium nostrum in hac difficillima re exponamus, duo potissimum monenda sunt; primum a Confessario, priusquam literas Poenitentiariae exequatur, diligenter, accurateque examinandum illud mandatum: *Dummodo occultum sit impedimentum*, quo talis conditio praescribitur: *Sine qua non* (ait Navarrus, in laudata manu duct.

part. 18. *Sacra Poenitentiaria tali materiae manum non apponeret*. Secundo, ut occultum impedimentum dignoscatur, parum conferre putamus, si illorum sententiae tantum investigentur, qui nulla experientia praediti Sac. Poenitentiariae, de hac re temere scripserunt; sed necessarium ducimus perscrutare, quid hoc vocabulo occulti impedimenti ab eodem Sac. Tribunali intelligatur. Haec autem cognitio ab illis solum comparari potest, qui munus aliquod in ipso Tribunali gesserunt.

44. Prosper Fagnanus Correctoris munere magna cum laude functus est, ad quem pertinet omen dare supplices libellos, qui a Procuratoribus Sac. Poenitentiariae traduntur, Card. Petra in tr. de Sac. Poenit. pag. 144. et 379. ipse quoque diplomata percurrit, et corrigit, siquid imprudenter exciderit. Itaque Fagnanus de occulto impedimento sapienter sermonem instituit, cap. *Vestra*, num. 106. et seq. de cohabit. Cler. et Mulier. num. 45. et seq. et primum ostendit, illud occultum impedimentum dici, quod nullo pacto demonstrari potest, et Dei solum judicio permittitur. Impedimentum vero quasi occultum illud esse, quod solum duobus, tribus, aut quinque testibus comprobatur. Post haec ita scriptum reliquit. *Dicitur impedimentum, vel crimen occultum, licet aliquibus sit notum, puta quatuor, vel quinque, et hanc opinionem servat Sacra Poenitentiaria*. Deinde hanc ipsam opinionem improbat, num. 120. si Sac. Poenitentiaria iis verbis non utatur: *Dummodo impedimentum occultum sit*, sed illis potius: *Dummodo impedimentum omnino occultum sit*: plerumque id accidit, cum impedimentum criminis dispensandum proponitur, potissimum vero, cum uterque conjux novo matrimonio copulatus, necem prioris conjugis molitus fuerit: *Dummodo omnino occultum sit, quod uterque Oratorum in morte dicti mariti machinatus sit, et plane ignoretur, quod ejus mors inde secuta sit*, et delinquentibus solum innotescat. Quod si duo, quatuor, aut quinque crimen ipsum deprehenderint, tunc occultum minime diceretur.

45. Marcus Paulus Leo Procuratoris munus in Tribunali Sac. Poenitentiariae sustinuit, antequam Societati Jesu nomen daret: Card. Petra pag. 386. P. Thesaurus ex eadem Societate Poenitentiariae peritissimus fuit, idque praeclara ipsius dissertatione, nondum in lucem edita, satis comprobatur: insuper in Vaticana Basilica per plures annos Apostolicum egit Poenitentiarium. Idem munus diu exercuerunt in Lateranensi Basilica Tiburtius Navarrus, et Syrus ex Ordine S. Francisci Strictioris Observantiae. Illis autem, qui hoc munere praediti sunt, inscribuntur frequentissime literae a Majori Poenitentiario, ut illos absolvant, qui Romae versantur. Itaque Marcus Paulus Leo haec tradit: pag. 131. *Dicendum secundo, notitiam duorum, vel trium nec minus nocere, quominus aliquod delictum sit occultum*. Thesaurus etiam ita scribit: *In oper. de Poenis Ecclesiar. par. 1. cap. 21. Etiam si res sit nota duobus, vel tribus, res occulta dicitur. Item si quinque, vel sex personis in aliquo Oppido, vel septem, aut octo in Civitate res nota sit, non dicitur publica, sed occulta*; idem affirmat, irritam dici nequaquam posse dispensationem a Poenitentiaria concessam, illis etiam verbis superadditis, *dummodo occultum*, licet impedimentum no-

tum sit tot hominibus, quot superius indicavit. Tiburtius Navarrus idem plane fatetur, pag. 19. *Res adhuc est occulta, si in Oppido est nota quinque aut sex personis; in Civitate vero septem, aut octo, adhuc occulta censi debet, modo scilicet ab illis non fuerit divulgata.* Syrus pag. 269. haec habet: *Si delictum sit notum duobus, vel tribus alicujus Loci, aut Communitatis, aut Capituli, occultum censetur. Si in Oppido sit notum quinque, aut sex personis; in Civitate vero septem, aut octo, adhuc censetur occultum.* Navarrus vero, ac Thesaurus, in locis allat. monent Confessarium, ut absteineat ab exequendo dispensationem, si prudenti conjectura intelligat, post breve tempus futurum esse publicum, quod a paucis antea cognoscebatur.

46. Non omittunt iidem Scriptores reliquas quaestiones, quas paulo ante memoravimus, in examen vocare: ac primo *utrum occultum impedimentum censeatur, quod quidem publice cognoscitur in eo loco, ubi contractum fuit, sive alibi; occultum tamen est, ubi degunt, qui dispensationem expostulant, et ubi dispensatio ipsa conceditur.* Navarrus, cit. manud. pag. 20. et 21. sapienter admonet Confessarium, ut minime exequatur dispensationem, si forte quis Majori Poenitentiario declaraverit, crimen esse occultum in Civitate, exempli causa, Bononiae, ubi vitam agit, et dispensatio tradenda est executioni, deinde silentio praetermiserit idem crimen publicum esse Neapoli, ubi patratum fuit: tunc Confessarius reum hortetur, ut ad Poenitentiarium rursus confugiat, ipsique patefaciat, quod prius omisit, suum nempe crimen per Urbem Neapolis esse divulgatum. Sin autem id totum expositum fuisse in supplici libello Confessarius deprehendat ex literis Sac. Poenitentiariae, tunc absque ulla difficultate pareat, et literas exequatur.

47. Secundo inquirunt, *utrum impedimentum, quod fuit aliquando publicum, diuturnitate temporis occultum fieri possit, ita ut dispensatio tribuenda videatur.* Equidem Marcus Paulus Leo, loco citat. pag. 133. sic respondet: *Notandum quanto, et ultimo, non implicare, quod aliquid a sui origine, et principio fuerit publicum, et tractu temporis fiat occultum; tempus enim omnia devorat: et quae non delet ab hominum memoria diuturnitas temporis? Hoc autem genus occultorum etiam pluries meo tempore Signatura Officii Sac. Poenitentiariae admisit; sed non eodem modo in omnibus casibus: in dispensationibus matrimonialibus per decennium; in irregularitatibus per viginti, et triginta annorum spatium.*

48. Postremo iudicium nostrum libere feremus de illa quaestione, an occultum, ideoque solvendum censi debeat impedimentum, quod Theologi materialiter publicum, sed formaliter occultum appellant. Exemplis rem totam planam faciemus. Si quis Monialium claustra ingressus fuerit absque facultate, quam tamen ipsi concessam antea ceteri omnes arbitrantur: item si quis hominem consulto interfecerit, populus tamen iudicet, id fortuito contigisse, ut vitam suam tueretur; tandem si quis excommunicatus rem divinam fecerit, antequam illis vinculis, ac poena solveretur; illum tamen jam absolutum omnes putent: si, inquam, ita se res habeat, nos ingenuè fatemur, et credimus,

crimen ejusmodi, tanquam occultum, a Sac. Poenitentiaria dispensari posse, et ipsius literas executioni mandandas a Confessario, cum ipsum crimen occultum limites non excedat. Contra vero est, si crimen publice innotescat, licet omnes fere ignorent poenam ipsi crimini irrogatam, quae ignorantia juris dicitur. Exemplum asseratur de muliere, quae consilium nefarium iniit cum alio viro de marito suo necando. Si hoc scelus in populum divulgatum certo fuerit, licet perpauci intelligent, ob hanc causam criminis impedimentum interponi, ne eadem mulier post illatam marito necem cum illo scelesto homine matrimonio jungatur; si, inquam, id contingat, tunc rem captu difficilem semper existimavimus, impedimentum hujus generis tanquam occultum haberi posse, literisque parendum Poenitentiariae, quibus illud decernitur: *Dummodo occultum;* et profecto, si hoc statueretur, jam crimen omne affinitatis ex copula illicita, et omne impedimentum criminis, licet haec publica sint, dispensari tamen poterunt, tanquam occulta. Nam satis experientia compertum est, omnia impedimenta (si illud consanguinitatis, et affinitatis ex copula licita solum omittas) ignota esse non modo oppidanis, sed illis etiam, qui in magnis Civitatibus versantur. Postremo nos ipsi jurejurando affirmare possumus per tot annos, quibus Sacrae Poenitentiariae addicti fuimus, suffragiumque nostrum, cum res ejusmodi proponerentur, scriptum, seu voce tenus dedimus, semper in more positum fuisse, ut impedimentum publicum materialiter spectaretur, et nunquam eo nos devenisse, ut examen fieret, an impedimentum formaliter occultum censendum esset. P. Thesauri, in tract. de Poenis Eccles. cap. 21. §. *Advertendum secundo*, auctoritatem proferamus, qui superius allatam sententiam improbat, tanquam Sacrae Poenitentiariae institutis, ac consuetudini omnino contrariam, cui se accommodare debent, qui ipsius literas, ac diplomata exequuntur: *Aliqui, (ait Thesaurus) audens ulterius, et dicunt, etiamsi sit publicum ut delictum, si tamen sit occultum in ratione poenae annexae a jure, posse dispensari, vel absolvi ad illa tanquam in occultis. Tamen contrarium tenendum est, quia hoc est juris ignorantia, quae non excusat ad hunc effectum, et hoc observat Sac. Poenitentiaria.*

49. Tridentina, Sess. 24. cap. 6. de reformat. Synodus impertit Episcopis, ut sibi subjectos dissolvere queant ab irregularitatibus, cunctisque suspensionibus, quae ab occulto crimine proveniunt; deinde certos quosdam limites huic amplissimae facultati constituit, ac praesertim, si ipsum crimen in forum contentiosum fuerit antea deductum: *Exceptis aliis deductis ad forum contentiosum.* Eodem limites praescribit Sac. Poenitentiaria, quae non occultum, sed publicum, et omnibus perspectum crimen illud existimat, ex quo venit impedimentum, si semel in forum contentiosum adducatur; nisi forte reus sententia iudicis in eodem foro declaratus fuerit innocens; tunc enim crimen tanquam occultum putat, et dispensatione solvendum, aut tanquam repertus innocens (inquit Fagnanus), et non culpabilis, aut tanquam absolutus ex hactenus deductis, vel ex observatione iudicii, seu tanquam non repertus culpabilis: nec de jure punibilis, cit. cap. Vestra num. 130. et seqq. de coha

bit. Cleric. et Mulier. Idem Fagnanus monet, dissolvi non posse impedimentum, cum ad forum contentiosum crimen allatum fuit, ubi reus nullam ex iis sententiis, quas superius memoravimus, obtinuit, sed in libertatem redditus est, interposita illa conditione, et cautione *de repraesentando*. Ceteri, qui de his rebus scripserunt, occultum fore docent crimen, quod in foro contentioso examinatur, si forte aliqua ex iisdem sententiis comparatur per falsos testes, aliasque rationes, quae ab aequitate abhorrent. Nam licet hoc pacto semper impedimentum supersit, infamia tamen obliteratur, et crimen ipsum quibusdam tenebris abducitur; *Boschius De tripl. Jub. priv. sect. 1. casu 10. §. 3. n. 91. Sanchez de Matrim. lib. 2. disp. 37. num. 10. Grubald. tract. 10. de Sacram. Matrim. cap. 18. §. 4. num. 110. Rosignol. part. 2. de Matrim. contract. 15. clausul. 6. num. 53. Clericat. de Matrim. decis. 40. sub num. 29.*

50. In matrimonialibus dispensationibus illud semper subjicitur: *Ita quod huiusmodi absolutio, et dispensatio in foro judiciali nullatenus suffragetur, sive aliudque non obstat.* Aliquando id quoque decernitur: *Praesentibus laceratis, quas sub poena Excommunicationis latae sententiae lacerare tenearis, ita ut nullum earum exemplar extet, neque eas latori restituas. Quod si restitueris, nihil ei praesentes literae suffragentur.* Quandoque excommunicatio Sacerdoti exequenti literas Poenitentiariae infligitur, nisi, peracto negotio, illas dilaceret, quandoque vero haec poena non indicitur; cum Summus Poenitentiarius nullam curam suscipiat de criminibus ad forum contentiosum deductis, sed tantum expetat reum ab crimine solvere, et in foro conscientiae de medio tollere impedimenta; ideo magnopere notandum, quod Navarrus tradit, *part. 2. dispen. Matrimon. cap. 1. Si contingeret aliquando etiam post contractum in vim dispensationis matrimonium, ut impedimentum ex occulto fieret publicum, posset Ordinarius Loci eas separare a thoro etc.* Verum tamen est, quod in foro conscientiae, seu in foro animae, isti essent veri conjuges, quia vere fuerunt legitime dispensati in vim litterarum Sacrae Poenitentiariae quoad forum conscientiae, et sic, si tempore separationis, remoto scandalo, debitum conjugale sibi adinvicem redderent, nullum peccatum committerent, quia per secretam dispensationem Sac. Poenitentiariae vere esset sublatum impedimentum tunc occultum.

51. Idem Navarrus, loco citato adfirmat, ab Episcopo irrogari posse poenam crimini in foro externo, quamvis Poenitentiariae dispensatio intercesserit, sed hanc conditionem praescribit, nempe, si idem Episcopus de dispensatione certior factus, ipsi tamen fidem praestare recuset. Porro in hac re duo perpendenda videntur, quae a Sac. Poenitentiaria continuo probari nos ipsi testamur. Primum, si Episcopus perceperit, aliquem matrimonio se junxisse mulieri, cujus matrem, aut sororem antea per illicitam copulam violaverit, nec idem Episcopus ullo modo deprehenderit, illum in foro conscientiae fuisse absolutum, initumque matrimonium post dispensationem Sac. Poenitentiariae, neque eodem fidem adhibere velit, qui se facultate ejusdem Poenitentiariae omni impedimento solutum fatetur; si, inquam, haec ita se habeant, nemo Episcopum re-

prehendet, qui conjuges separare potest, reumque in foro externo plectere, postquam illius crimen plane comprobatum fuerit. Sin autem Episcopus, qui ejusmodi crimen cognovit, dum parat iudicium constituere, moneatur, Poenitentiariae dispensationem intercessisse, quemadmodum si has partes cum Episcopo suscipiat confessarius, qui Poenitentiariae literas executioni mandavit, et qui id facere secreto potest, uti Filiuccius *Oper. Moral. tom. 1. tract. 10. part. 2. num. 358.* testatur his verbis: *Non puto tamen prohiberi, quominus fieri possit aliqua fides a confessario de absolutione, vel dispensatione impensa pro consolatione poenitentis, vel pro testimonio apud Episcopum obtentae dispensationis in foro conscientiae, si, inquam, res ita sit, tunc Episcopus confessarii testimonio omnino debet acquiescere, nec ullam afferre illis molestiam, qui dispensationem sibi comparaverunt: Iudex habuit (inquit Clericatus, loco citato num. 34.) talem qualem notitiam hujus delicti, procurat per examen testium illud probare, ut puniat delinquentes, poterit ne confessarius eundem Iudicem admonere de dispensatione, ut supra elargita, ad hoc, ut desistat a formatione processus? Affirmative respondent, dummodo Confessarius secreto moneat Episcopum, parochum, et iudicem, qui omnes acquiescere debent huiusmodi notitiae, ac certificationi.* Non semel etiam accidit, quod perveracibus indixerit Summus Poenitentiarius, ut ab omni molestia, iudicioque abstinerent.

52. Tempus conterendum non est, ut illud declaratur; *Aliunde non obstat*, quod satis per se intelligitur. Monet enim Poenitentiarius, irritam esse dispensationem impediendi propositi, si aliud silentio omissum fuerit; matrimonium nequaquam ineundum, si nondum celebratum sit. Sin autem peractum jam fuerit, sejungendos conjuges, donec ad Datariam rursus confugerint, si illud impedimentum publicum habeatur, sive ad Poenitentiariam, si impedimentum ipsum in tenebris adhuc deliteat. Quare Sacerdos, cui Sac. Poenitentiariae literae, aut diplomata traduntur, prius exquirat necesse est, utrum aliud impedimentum interveniat praeter illud, quod Poenitentiaria declaravit.

53. Illud quoque paucis expediemus, praesentibus laceratis, aut laniatis. Monetur Sacerdos, qui Poenitentiariae literas, aut diplomata exequitur, vinculo majoris excommunicationis adligari, nisi pareat. Quippe de illa semper agitur, cum hoc solum vocabulum excommunicationis pronuncietur. Sciat etiam, indici ipso facto; nam illa verba latae sententiae adjunguntur: *Marcus Paulus Leo in praxi lit. Summi Poenitent. part. 2. pag. 166.* Reliqua Marcus Paulus Leo, Navarrus plane declarant: *Neque eas latori restituas, quod si restitueris, nihil ei praesentes literae suffragentur, id est non suffragentur in foro judiciali; nam secuta executione legitimae gratiae, et dispensationis in foro conscientiae, semper validae remanent in eodem foro conscientiae, quamvis in foro fori suffragari non possint.*

54. Ex illo Poenitentiariae laceratis, seu laniatis: gravissimae nonnunquam difficultates excitatae fuerunt. Vir, ac Mulier, qui impudica consuetudine, atque amore simul degebant, conjuges

vulgo putabantur. Oblatus fuit supplex libellus Majori Poenitentiario, ut liceret ipsis coram parochio, ac duobus testibus clam matrimonium iniire, quod illis concessum fuit, addito quoque privilegio, ac facultate, ut consuetae promulgationes omitterentur. Illud literis Poenitentiariae jussum postremo fuit: *laceratis*. Confecto itaque matrimonio, laceratae fuerunt literae, quas dederat Poenitentiaria. Post mortem parochi, qui matrimonio interfuerat, conjuges testimonium de contracto matrimonio petierunt ab eo, qui in parochi defuncti locum suffectus fuerat, ut jam procreatis liberis consulerent. Ille peracti negotii prorsus ignarus, morem conjugibus gerere recusavit, eosque suasit, ut mutuum consensum coram duobus testibus, ac seipso renovarent. Sacram ipsi Congregationem Concilii adiverunt, ubi die 19. Septembris anno 1684. propositum fuit: *An in conscientia et absque peccato possent praefati contrahentes coram dicto parochio, et testibus renovare consensum*. Sacra Congregatio negative respondit, novoque parochio praecepit, ut accepto illorum testimonio, qui praesentes adfuerunt, cum matrimonium celebratum fuit, et elicitum a conjugibus jurejurando de matrimonii jam contracti veritate, in consuetum librum referret ipsum matrimonium; et ob eam causam, traditum fuit ipsi novum literarum exemplar, quas Poenitentiaria pro ineundo eodem matrimonio concesserat.

55. Id fortasse consilium rei aptissime consentaneum visum est iis, qui carebant experientia Sacrae Poenitentiariae, quae nec parochi, neque contrahentium nomina exprimit, cum literas, ac facultatem impertit concubinariis, ut matrimonium clam ineant coram parochio, ac duobus testibus, et solitae promulgationes in Ecclesia praetermittantur. Ex hoc autem consequitur, quod tribui nequeat duplex harum literarum exemplar, si forte opus fuerit. Quare, si concubinarii, qui veri conjuges censentur, Episcopum adire nolint, ut permittat omitti promulgationes, et matrimonium coram parochio tantum, ac duobus testibus familiaribus celebrari, ipsumque in librum ita referri, ut palam omnibus nequeat innotescere, sed potius eligant ad Majorem Poenitentiarium se convertere, ut haec omnia consequantur, tunc, si ipse facultatem, ac dispensationem ejusmodi elargiatur, institutum est, ut in literis illud omittat: *laceratis*. Item parochio indicat matrimonium in consueto libro adnotare ea diligentia, quam modo exposuimus, ut testimonium, si forte requiratur, peracti matrimonii tradere possit, causamque suam parochus tueri, si opus fuerit, eodem exemplari litterarum Sac. Poenitentiariae, quas ipse retinebit.

56. Hoc sane pacto sublatum de medio est impedimentum, ob quod probari nequaquam poterat matrimonium, quod Sac. Poenitentiariae facultate conficiebatur, id gravissimum detrimentum aliquando ipsis conjugibus, aut procreatis liberis afferebat. Atamen non omnia satis impedimenta sublata fuerunt. Non semel contingit, concubinarios, qui veri conjuges habentur, illigari impedimento dirimente, quod nisi solvatur, contrahi nequit matrimonium, irritumque est, si contrahatur. Jam superius indicavimus, Episcopum haud ita facile se immiscere posse, cum dirimens impedimentum in-

tercedit: quamobrem supplex libellus Sac. Poenitentiariae exhibendus est. Porro ipsa necessario superaddere illud debet *laceratis*, cum de impedimento dirimente res agitur; ex quo sequitur eisdem difficultatibus parochum implicari, qui facultatem accipit, ut matrimonio clam celebrando intersit: etenim, cum ipsa facultas simul contineat a proposito impedimento dispensationem, si illam lacerate jubetur, nec seipsum purgare, si contra aliquid contigerit, neque in libro matrimonium caute describere potest; neque tandem conjuges matrimonii testimonium elicere queunt, si aliqua necessitas expostulet.

57. Quamobrem, cum in Tribunali Sac. Poenitentiariae Canonum interpretem nos ipsi ageremus, mos inductus fuit, ut quoties ejusmodi dispensationes a Poenitentiaria postularentur, duo seorsim diplomata fierent, quorum primum solveret impedimentum ibique adderetur, *laceratis*, alterum absque mandato lacerandi literas, eoque tribueretur facultas ineundi matrimonium coram parochio, ac duobus testibus, ac demum juberetur idem parochus matrimonium ea diligentia in librum referre, quam nuper memoravimus. Id totum fusius explicavimus in dissertatione, quam de matrimoniis *conscientiae* confecimus, et quae typis edita fuit post consuetam pagellam S. Congregationis Concilii, quae habita fuit die 9. Sept. anno 1724. Finem facimus, admonentes Presbyteros, qui Sac. Poenitentiariae diplomata exequentur, ut sibi ante oculos ponant, quae superius dicta sunt, utque diplomata lacerent, si jubeantur, et quae servanda sunt, magno studio retineant, cum res est de matrimoniis, quae superius indicavimus.

58. At vero imperiti difficilior se expedient, ut reliquis omnibus satisfaciant, quae a Poenitentiaria decernuntur. Illa subijcimus, ut pro muneris nostri ratione vehementius excitemus confessarios, ac parochos, quibus Poenitentiariae diplomata inscribuntur.

59. Si de contractis jam matrimoniis agatur, et occultum impedimentum interveniant, quod uni solum ex conjugibus perspectum sit, tunc, si peccatur a Poenitentiaria, ut idem matrimonium ejus facultate confirmetur, in hanc sententiam diplomata traduntur: *Demum dummodo impedimentum praefatum occultum sit et separatio inter latorem, et dictam mulierem fieri non possit absque scandalo, aliudque non obstat, cum eodem latore, ut dicta muliere de nullitate prioris consensus certiorata, sed ita caute, ut latoris delictum nunquam detegatur, matrimonium cum eadem muliere, et uterque inter se de novo secrete ad evitanda scandala, praemissis non obstantibus, contrahere, et in eo postmodum remanere legitime valeat, misericorditer dispenses.*

60. Praeter eas condiciones, *dummodo occultum sit, et aliud non obstat*, de quibus satis jam diximus, tria rursum jubentur: Primum, ut isti conjuges separentur, si id fieri possit absque scandalo. Porro sapienter id cavetur a Sacra Poenitentiaria; nam si publice matrimonium celebratum fuit, proculdubio veri conjuges existimantur; ideoque, si sejungantur, admirationem id populo, et scandalum concitabit. At vero id continget, si domicilii, non autem si *thori* separatio perscribatur: nam

si jubeantur ejusmodi conjuges fraterno tantum amore se prosequi, donec obtineant dispensationem, tunc major difficultas obicitur: etenim si mulier impedimenti sit ignara, ex hac nova vitae ratione aliquid mali suspicabitur: sin autem uterque ipsum impedimentum noverit, tunc periculum incontinentiae intercedet: *Animadvertas* (inquit de Justis de dispensat. matrimon. lib. 1. cap. 8. num. 178.) *quod rarissime, aut nunquam erit necessarium experiri, an possint conjuges separari, et honeste vivere tamquam fratres, et soror, quia saepe ex hujusmodi separatione oriuntur scandala, et periculum incontinentiae, sicut etiam ex habitatione dicto modo facta.* Itaque judicamus a parochis, qui literas a Poenitentiaria, et facultatem exposcit, vel ab aliis exposci deprehendit, monendos esse conjuges (si impedimentum uterque cognitum habeat) vel alterum ex conjugibus, qui rei conscius est, ne in copulam consentiat, donec dispensatio reddatur. *Monendus est* (ait Navarrus, in collata part. 2. pag. 76.) *a confessario, ne prius consentiat in copulam, quam contrahat matrimonium, renovato consensu; quia tunc, quamvis absolutio, et dispensatio non redderetur nulla, fornicaretur tamen, quia ante matrimonium in copulam consentiret.*

61. Secundo indicitur, ut alter conjugum, qui impedimentum ignorat, certior fiat, primum consensum irritum fuisse, ita tamen, ut crimen, ex quo proficiscitur ipsum impedimentum, minime delegatur. Tertio, his peractis, clam matrimonium renovandum est, nempe, iterum mutuus consensus praestari debet.

62. Magno studio disceptatum olim fuit, utrum novus hic consensus, qui matrimonium reipsa constituit, coram parochis, ac duobus testibus peragendus videretur: nam Tridentina Synodus parochum, ac duos testes praesentes necessario requirit, dum matrimonium celebratur. Attamen nulla difficultas amplius superest, si discrimen inter occulta, et publica impedimenta habeatur. Si matrimonium publice initum est coram parochis, et duobus testibus, et impedimentum quoque publice innotuerit, idem matrimonium rite confirmari nequit, nisi consensus iterum coram parochis, et duobus testibus praebetur. Contra vero est, si matrimonium celebratum fuit coram parochis, et duobus testibus, et impedimentum dirimens occultum servatur: tunc novus consensus certe praestandus est, sed clam inter contrahentes; nec amplius parochus, duoque testes requiruntur: nam semel mandato Tridentini Concilii jam paruerunt conjuges, cum primo matrimonium, licet interposito occulto impedimento, confecerunt.

63. Haec ita decrevit Poenitentiaria, S. Pii V. Pontificis auctoritate, uti Navarrus, in suo consil. 4. de sponsalib. fatetur; qui per tot annos eidem Sacro Tribunali operam praestitit suam: id etiam probat Sacra Congregatio Concilii, in causis Hispanen. 20. Julii 1609. Decretor. lib. 11. fol. 58., et Constantinopolit. 2. Decemb. 1634. Decretor. lib. 15. fol. 130. uti tradit Fagnanus, cap. 15. Is, qui fidem, num. 14. de sponsalib. et matrim. qui per plures annos a Secretis praeclare munus gessit; idemque Scriptores docent: Zarol. in sua praxi ad verb. Dispensatio §. Quintum dubium, Vanesp. in Jur. Ec-

cles. univers. part. 2. tit. 14. c. 7. n. 10. Giribald. tr. 10. de Sacram. Matrim. cap. 18. §. 6. num. 127. et seqq. Salmaticen. in curs. Theologiae Moral. tom. 2. tract. 9. de matrimon. cap. 3. punct. 5. num. 118. et seq. Pignatell. consult. 27. per tot. tom. 8. Insuper, cum Sacrae Rotae Auditores hujus sententiae veritatem in dubium revocassent, Cardinalis Carafa, Congregationis Concilii Praefectus duos ex iisdem Auditoribus accivit, Seraphinum nempe, et Comitolum, quibus ostendit Decreta a Sacra Congregatione super hac re confecta, Poenitentiariae institutis, et S. Pii V. declarationi esse consentanea. Quae de re Patres Sacrae Rotae in posterum expositam paulo ante sententiam sequuti constanter fuerunt, in dec. 900. cor. Seraph. et 395. num. 1. cor. Ludovis. 405. n. 19. et seq. part. 18. Recent., et in Spalaten. Nullit. Matrim. die 3. Martii an. 1653. cor. Praesul. Albertato. Etenim Tridentina Synodus, cum jussit matrimonium contrahi coram parochis, et duobus testibus, nihil aliud statuendum voluit, nisi clandestina matrimonia impedire, ex quibus gravissima mala derivare consueverunt; ac potissimum, cum secreto matrimonium initum fuerat sine parochis, ac testibus, novum matrimonium simili ratione ab eodem conficiebatur, vel etiam publice adhibitis testibus, accitoque parochis; quae sane corruptela nequit obtingere, cum publice matrimonium celebratum fuit, licet irritum ob impedimentum dirimens occultum, habeatur: quamobrem, cum parochus, ac testes primo matrimonio jam interfuerint, quod rite celebratum putabatur, quia impedimentum nequaquam innotuerat, ideo satis est, ut clam inter conjuges novus consensus praebetur, cum ipsum matrimonium Sacrae Poenitentiariae facultate rite confirmandum est: Pontas in suo dictionar. cas. conscien. in verb. Matrim. quart. cas. 4. et 5.

64. Ex his apertissime constat, quod sermo est de matrimonio coram parochis, ac duobus testibus inito, ubi dirimens impedimentum occultum interponitur. Ex his omnibus desumitur, quoties indicit Poenitentiaria, renovari matrimonium ejusmodi, novumque assensum praebere, *Secrete ad evitanda scandala*, id mutuo a conjugibus perficiendum esse, nec parochum, aut testes praesentes requiri, neque ipsum confessarium, qui licet parochus haud sit, ad literas exequendas Poenitentiariae designatur. Libellus, part. 2. cap. 15. num. 326. pro novis confessariis instruendis, Romae evulgatus idem prorsus docet: *Nihilominus monemus, quoties ab ejusmodi conjugibus novus consensus praestandus est, ipsos cogi haud posse a confessario, ut testes, seque praesentem adhibeant: tum quia id non praecipitur in literis Sacrae Poenitentiariae; tum quia pro certo habetur, idem matrimonium jam fuisse rite celebratum in facie Ecclesiae.*

65. Porro veritati id consentaneum adeo est, ut Silvius in supplem. ad D. Thom. quaest. 45. art. 2. quaesit. 2. conclus. 4. haec docuerit: *Quid, si dispensetur super impedimento occulto; sed ea conditione, ut contrahant servata forma Concilii Tridentini? Respondeo, etiam tunc illos posse consensum renovare absque parochis et testibus, si prius contraxerant coram illis: neque enim attentaverunt contrahere aliter, quam coram parochis, et testibus.* Quam sententiam Pontas loco cit. cas. 5. magnopere

re commendat. Grutierrezius de *matrimon. cap. 47. num. 26.* tamen adversatur ob hanc causam, quod verba dispensationis apertissime contrarium perscribunt, Giribaldus *tract. 10. de Sacra. Matrim. cap. 18. §. 6. num. 132.* aliique plures eandem opinionem sequuntur. Nos autem totam quaestionem solvemus adfirmantes, *agi de subjecto non supponente.* Siquidem Poenitentiaria nequaquam utitur his verbis, *servata forma Concilii*: cum jam peractum matrimonium sua facultate confirmandum proponitur, sed tunc solum, cum solvendum est occultum impedimentum pro matrimonio adhuc ineundo. Id constat ex formulis dispensationum, quas Navarrus concessit.

66. Itaque rei difficultas in eo posita est, nempe, qua ratione fieri possit, ut alter conjugum ignarus impedimenti, certior de ipso reddatur, ita ut latoris crimen nequaquam innotescat: *Dicta muliere de nullitate prioris consensus certiorata, sed ita caute, ut latoris delictum nunquam detegatur.* Vanespenius, *par. 2. suorum operum tit. 14. cap. 7. num. 9.* rei magnitudinem, et gravitatem expendens, haec habet: *Magna hic prudentia, ac circumspeditione opus est: unde merito executor hic non tantum humana, sed vel maxime divina consilia, et auxilia adhibebit, recurrendo ad Patrem luminum, ut eum lumine suo illuminet, quid in casu adeo perplexo agere debeat.* Clericatus autem, *decis. 40. de Sacra. Matrim. num. 31.* fatetur, plurimum se laboris impendisse, ut huic Poenitentiariae mandato, qua opus est diligentia, satisfaceret.

67. Nonnulli, ut se facilius hac difficultate expedirent, solam instructionem, non vero conditionem illis Poenitentiariae verbis contineri censuerunt, ita ut confessarius moneatur sedulam curam insumere, ut illud matrimonium irritum declaret, non autem patefaciat ignaro ex conjugibus causam impedimenti. Sin vero re ipsa obtineri id nequeat, sed potius occasionem dissidii inter conjuges praebere intelligat, et inesse suspicionem, ne alter ex ipsis matrimonii vinculum dissolvi contendat, aliamque vitae rationem suscipere, tunc Sacerdos ab eo consilio desistat, irritum detegere matrimonium omittat, idque solum diligenter curet, ut consensus inter ipsos conjuges renovetur eo modo, quem superius indicavimus. Haec docet De Justis, *lib. 1. de dispensat. matrim. cap. 8. num. 181.* idemque Sanchez, *de matrim. lib. 8. disput. 34. num. 61.* antea scripserat: *Sed mihi persuadeo, non esse conditionem, sed instructionem quamdam confessarii, ut certior sit posterioris matrimonii contractus.* Plures alii sententiam eandem tradiderunt, *Aversu de matrim. quaest. 11. sect. 4. in vers. Demum juxta hoc, Bonacin. de matrim. quaest. 2. punct. 9. num. 7. Rosignol. de matrim. part. 2. tom. 7. praenot. 25. clausul. 7. num. 57. Giribald. tract. 10. de matrim. cap. 18. §. 5. num. 124. et seq.* qui ex verbis Sacrae Poenitentiariae conditionem saltem inferri testantur, ita ut parendum sit, quoties fieri possit; aliter tamen, si discrimina nuper enumerata, impendere videantur.

68. Nos tamen pro ingenii nostri tenuitate judicamus, haud probari posse illorum opinionem, qui instructionem solum, non vero conditionem iudici per illam Sacrae Poenitentiariae clausulam arbitran-

tur; nam certissimum est inter Jurisperitos, quod vera conditio ex *ablative absoluto* consequitur. Qua de re praetermitti nullo modo potest, licet gravissima incommoda jam exposita, interponantur: siquidem illud Poenitentiariae mandatum innititur juri communi, quod pro matrimonio rite confirmando expostulat novum a conjugibus consensum, et declarari impedimentum ignaro, ne idem consensus *per errorem* elicitus putetur, sive (ut res clarius explicetur) ne permaneat primus consensus cum errore conjunctus, qui traditus fuit, cum matrimonium primo celebraretur. De impedimento conditionis non deest juris auctoritas, *cap. Proposuit, et cap. Ad nostram de conjugio servorum*, quae matrimonium inter liberum, ac famulam irritum decernit, si ille mulieris conditionem ignoret, neque aliter confirmari posse, nisi novum consensum praestiterit, qui ante matrimonium conditionem conjugis nesciverat. Juris autem Interpretes in *cap. Propositum*, ad illa verba: *Inscia de eo, qui duxit in matrimonium*, adfirmant, consensum *per errorem* permanere, donec qui matrimonium cum famula iniit, consensum iterum reddat, postquam ipsius conditionem deprehendit. His auctoritatibus, et Interpretum sententia Scotus in *4. Sentent. dist. 35. quaest. 1.* adductus, ita scriptum reliquit: *Primus consensus non fuit matrimonialis; et ideo ad hoc, quod sint conjuges, requiritur novus consensus: et tunc dico, quod, si impedimentum non exprimitur personae insciae, ipsa in copula carnali sequenti non consensit novo consensu, sed solum reddidit in virtute primi consensus, qui nullus fuit, et ideo licet persona sciens de novo consentiat, non tamen sufficit. Hoc expresse dicit Glossa in cap. 1. de eo, qui duxit in matrimonium, quam polluit per adulterium. In primo consensu, qui nullus fuit, intelligitur perdurare, sicuti probatur de servo, qui creditur liber, cum quo contrahatur, si post manumittitur, uxore ignorante, non contrahitur matrimonium, quia post manumissionem factam, manendo eum eo, semper intelligitur approbare consensum primum, qui fuit erroneus, et non matrimonium.*

69. Difficilius se res habet, cum aliquis ob vim, seu metum in matrimonium consensit. Nonnulli ex Theologis asserunt, pro matrimonio ejusmodi confirmando satis esse liberum illius consensum, qui ad illud ineundum coactus fuit, non autem requiri, ut qui jam prius libere assenserat, et vim alteri conjugii allatam ignoraverat, rursum ad exprimendum consensum adigatur. Clemens tamen Octavus, a quo super hac re consilium petatum fuit, expendens, primum illum consensum pertinuisse ad materiam neque legitimam, neque idoneam, respondit, pro matrimonii confirmatione novum consensum ab utrisque conjugibus essetribuendum, ab eo nempe, qui matrimonium per vim contraxit, et simul ab altero, qui vim ejusmodi ignorans, ultro, ac libenter eodem se matrimonio illigavit. Insuper adjecta fuit ea conditio, ut maritus, qui jam libere consenserat, prius moneretur, irritum luisse matrimonium, eo quod uxor ad assentiendum coacta fuerit, cum primo celebratae sunt nuptiae: *admonito prius marito de matrimonii nullitate.* Hoc Pontificis responsum Comitulus, *lib. 1. Respons. Moral. quaest. 120.* ac Pontas fuse commen-

rant, *de matrim. lib. 4. cap. 24. et 24.* Postremo Sanchez, *lib. 2. de matrim. disp. 36.* cujus auctoritas plurimi facienda est, binas opiniones exponit, quarum prima tuetur haud necessarium esse, ut qui nescierat impedimentum de ipso certior fiat, cum matrimonium novo consensu confirmandum proponitur; altera vero id necessarium prorsus adfirmat; quam procul dubio magis probabilem idem Sanchez *sub num. 4.* fatetur. Porro id satis est, ut haec opinio prae ceteris teneatur, cum de Sacramento agitur, juxta proscriptam his verbis ab Innocentio XI. sententiam: *Non est illicitum in conferendis Sacramentis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore, nisi id vetat lex, aut conventio, aut periculum gravis damni incurrendi. Hinc sententia tantum probabiliter utendum non est in collatione Baptismi, Ordinis sacerdotalis, aut episcopalis.*

70. Ex his duabus opinionibus modo explicatis, de quibus etiam Schmalzgrueberius fusius verba facit, *lib. 4. in Decr. tit. 16. num. 60. et seq.* Sacra Poenitentiaria tutioribus sententiis adhaerere consueta, *Card. Petra in allato opere de Sac. Poenitent. part. 1. cap. 9. num. 4. et seq.* secundam amplectitur, uti constat ex formula, quam hucusque declaravimus. Itaque Sacerdos, qui Poenitentiariae diplomata, ac literas exequitur, eidem sententiae conformare se debet, quod Syrus copiose demonstrat *in suo opere quaest. 8. praelim. Genet. tom. 4. suae Theol. Moral. tract. 6. cap. 11. quaest. 14. et tom. 5. Tract. 9. cap. 7. quaest. 8.*

71. Qui periti sunt moris, et instituti Sacrae Poenitentiariae, jam pro certo tenent, ad confirmandum matrimonium requiri novum consensum, et simul ignaro conjugii detegendum impedimentum. Quamobrem rationem, modumque perscrutantur, ne crimen impedimenti causa in lucem proferatur. Ac primum, qui impedimenti conscius est, se ignarum fingat: deinde ostendat, se suspicari, ne ob aliquam causam rite celebratum fuerit matrimonium, ideoque mutuam ulro consensum praestari debere, ut in posterum ab omni sollicitudine animi, metuque religionis liberentur.

72. Secundo, qui impedimentum cognitum habet, testimonium ab altero conjugis novi amoris eliciat, ita ut se paratissimum fateatur eodem se matrimonio adstringere, si adhuc in libertate versaretur: tunc novum mutuum consensum expriment, et sic omnia in tuto collocantur.

73. Tertio, impedimenti conscius libere declaret, haud rite matrimonio consensisse, cum primo celebratum fuit; ideoque oportere consilio confessarii, atque internae tranquillitatis causa, ut ambo consensum renovent, seque id libenter facturum ostendat. Quod si alter conjux eandem voluntatem patefaciat, id satis erit, ut novus consensus juxta praescriptam normam elicitus intelligatur.

74. Quarto, si ob gravissimas difficultates nullus alius modus suppetat, tunc maritus impedimenti conscius accedat ad conjugem insciam impedimenti, et cum ea habeat copulam affectu maritali: cum enim conjux, quae impedimentum ignorat, eodem tunc amore permota, ac devincta putetur, id satis pro consensu utriusque conjugis existimatur, ut matrimonium confirmari possit, nec

innotescat crimen, ex quo venit impedimentum. Plures, *Navar. part. 1. de dispens. matrim. pag. 60. et pag. 74. Syrus in praxi executionis mandat. Sac. Poenitent. pag. 126. et seq. M. Paulus Leo part. 2. formul. dispens. matrim. pag. 174. et seq. Giribald. tract. 10. de matrim. cap. 13. §. 5. num. 124. Auctor. lib. pro novis Confessar. part. 2. cap. 15. n. 326. et seq.* hanc rationem exhibent: Auctor vero libelli pro instituendis novis Confessariis confecti, id quidem probat, nisi forte conjugem ignaram impedimenti, poeniteret ipsius matrimonii, animumque ab eo prorsus alienum haberet: tunc enim consensus eo modo expressus nullam vim, nullumque pondus assequeretur.

75. M. Paulus Leo, *part. 2. formul. dispens. matrim. pag. 174.* rationem primo loco expositam minime approbat: et quidem merito. Ipse prius affert clausulam Poenitentiariae: *Dicta muliere de nullitate prioris consensus certiorata, sed ita caute, ut latoris delictum nusquam detegatur;* et inde asserit, quod, *haec clausula est substantialis, et magni momenti.* Illud etiam superaddit: *Mulier inscia, est certioranda de nullitate prioris consensus, hoc est certa efficienda: non fit autem certa per verbum illud: suspicor; sed solum titubans: nam certitudo dubitationem omnem excludit.* Idem M. Paulus secundae rationi nequaquam subscribit, ob quam conjux ignarus impedimenti, nunquam detegit irritum esse matrimonium, quod tamen necessarium ostendimus: *remanet* (inquit) *in sua ignorantia.*

76. Porro, si Marcus Paulus Leo improbat rationes primo, ac secundo loco positas, nos certe rationem quartam gravissimis difficultatibus implicitam intuemur. Omittimus quaestionem, utrum *per copulam affectu maritali habitam*, renovari consensus intelligatur. Inquirendum est, an id probari possit, cum literis, seu diplomatibus Sacrae Poenitentiariae, quibus adjungitur superius allata clausula, parendum indicitur.

77. Itaque vel *copula affectu maritali* ante dispensationem, vel post dispensationem suscipitur. Primum absonum est; cum impedimenti conscius, neque petere, neque persolvere debitum queat alteri conjugi, licet infamiae, seu vitae periculum immineat, uti constat, ex cap. *Inquisitione de sentent. excommunic.* In primo casu, quando alter conjugum pro certo sciat impedimentum conjugii, propter quod sine mortali peccato non valeat carnale commercium exercere. Tum Innocentius III. ita statuit: *Debet potius excommunicationis sententiam humiliter sustinere, quam per carnale commercium peccatum operari mortale.* Idem jus, in cap. *liter. de restit. spoliat.* idem Salmaticenses confirmant, citato tract. 9. punct. 4. cap. 14. qui reliquos Theologos unanimes commemorant. Sin autem *copula habetur post obtentam dispensationem*, quo pacto conjux ignarus impedimenti, qui primum matrimonium rite confectum arbitratur, certior factus de eodem impedimento judicabitur, uti jubet Poenitentiaria illis verbis: *dicta muliere de nullitate prioris consensus certiorata.* Hic quartus modus improbandus non esset, si diplomatibus Poenitentiariae satisfaciens, illorum opinionem amplecti possent, qui pro novo consensu haud putant, mo-

nendum esse inscium conjugem de impedimento, quod irritum matrimonium constituit. Cum tamen Poenitentiaria contrariam sequatur sententiam, ideo ab ipsa discedere nequit, qui sacri illius Tribunalis diplomata, ac literas exequitur.

78. Quamobrem prima, et quarta ratione praetermissa, de secunda, ac tertia verba facienda suspensum. Secundam rejicit M. Paulus Leo, quemadmodum indicavimus; illam tamen probat Sanchez, de matrim. lib. 2. disp. 36. num. 5. ob hanc causam, quod licet assensus cum errore, et ignorantia jungatur, id tamen Theologi, se habere concomitanter testantur, neque voluntatis liberum consensum adimere. Pontius ab hac opinione se alienum praebet, et ejusmodi consensum per dolum expressum judicat, in suo tract. de matrim. lib. 4. cap. 25. num. 5. Cum haec ita sint, modus tertio loco propositus aequitati potius consentaneus videtur. Nam conjux ignarus matrimonium irritum cognoscit, non tamen crimen notum efficitur, ex quo consecutum est impedimentum; neque ullum mendacium admiscetur. Quippe certissimum est, primo matrimonio haud rite traditum fuisse consensum; neque a veritate abhorreret, si impedimenti conscius, affirmaret, primo matrimonio se nequaquam consensisse. Nam verus consensus appellari nequit, qui rite praestitus non fuit. Postremo hanc tertiam rationem unanimes Theologi reliquis omnibus anteponunt, Sanchez loco cit. sub num. 7. Pontas allato, loco num. 5. Syrus Navarr. Marcus Paulus Leo locis cit. Pontas in suo Dictionario ad verb. Matrim. quart. cas. 2.

79. Priusquam in lucem haec nostra Institutio prodiret, tenuitatem nostram agnoscentes, viris doctrina praestantibus illam ostendimus, qui iudicium ferre posset. Rem sane gravissimam ipsi monuerunt, quid nempe agendum sit, si conjux haud immerito suspicetur, ne alter conjux de irrito matrimonio certior factus, novum consensum dare recusaret; solutoque matrimonii vinculo, procreati jam liberi, tanquam spurii habendi sint; impedimentum tum detegi, aliaque mala, atque dissidia certo esse futura: utrum omissa tertia ratione, aliam seligere liceat ex his, quas paulo ante improbavimus, quae tamen plurimum Scriptorum auctoritatibus corroborantur.

80. Haec sane facienda plurimi existimamus. Quare respondemus primo, legitimam prolem haberi, cum impedimentum non innotescit, alterque conjugum rite contractum matrimonium arbitratur; illudque coram parcho celebratum fuit: Pinhing citat. tit. decret. §. 1. num. 4. et 5. Deinde praetermittimus pericula omnia, quae ex secunda, ac tertia ratione prius expositis dimanare queunt, ita ut necessario ad quartam deveniendum esse videretur. Quapropter si gravissimis incommodis tertia ratio, ac modus obnoxius judicetur, ad Majorem Poenitentiarium confugiendum est eo pacto, quo delegatus, si ob aliquam difficultatem exequi praescriptam legem nequeat, delegantem adire debet, ejusque voluntati, et consilio acquiescere. Quippe Major Poenitentiarius magnis illis difficultatibus fortasse adductus, aut aliquid de severitate remittet, aut facultates a Pontifice necessarias postulabit, qui si non agitur de impedimento ex-

oris personae, quod refertur ad jus naturale, sed de aliis impedimentis, quae a jure scripto decernuntur, non solum auferre de medio potest incommoda, quae jam secuta ab illo sunt, in Clementina unica de Immunitate Ecclesiarum, ubi constat quotidiana experientia, cum in radice matrimonii legitimam prolem declarat, sed etiam ob consensum naturalem initio praestitum, dispensare potest, si velit, a renovando consensu, quemadmodum apud Indos confirmata fuerunt quaedam matrimonia; quae Pucueles, et Quartarones (sic enim nuncupantur) haud rite iniverant, interposita Clementis XI. auctoritate, qui die 2. Aprilis anno 1705. ob hanc rem Literas Apostolicas promulgavit. Si vero id sperandum minime videatur, quod nos ipsi difficillimum asserimus, cum solum evenisse certum sit, quoties ex impedimento jurispositivi irrita matrimonia confecta fuerant a magna hominum multitudine, non autem a peculiari homine, si, inquam, obtinere id arduum habeatur, et periculum sit in mora, si adeundus sit Poenitentiarius, tunc confessario, et parcho liber ad nos aditus semper patebit, ut nobis patefaciant impendentia pericula, silentio praetoreuntes contrahentium nomina. Nos proculdubio divinam opem prius exposcentes, illud consilium dabimus, quod magis rei convenire videbitur. Equidem Connetus, loco allato consulendum monet Episcopum, cum ejusmodi difficultates, obijciuntur. Contiget etiam fortasse, ut rebus omnibus diligenter examinatis, praeter quatuor rationes superius expositas, alia deprehendatur, ob quam ignaro conjugum irritum matrimonium declaretur, nec tamen pateat crimen, quod impedimentum induxit, et nulla prorsus incommoda consequantur.

81. Haec potissimum explicanda duximus, ut confessarii, ac parochi intelligant, antequam libellos supplices offerant Poenitentiariae, rem sedulo expendendam, utrum ad illam pertineat, et circumstantias omnes accurato studio investigandae; post haec literis suis ad Majorem Poenitentiarium singula complectantur. Statim ac literae, seu diplomata ipsis a Poenitentiario reddentur, saepius illa percurrant, ut iis omnibus fideliter satisfaciant, quae praescribuntur. Id autem peragendum est, dum poenitentiae Sacramentum administrant, et postquam consueta verba absolutionis a censuris, et peccatis pronunciarunt. Si res agitur de ineundo matrimonio, his verbis utantur: *Et insuper auctoritate Apostolica, mihi specialiter delegata, dispenso tecum super impedimento, ut, praefato impedimento non obstante, matrimonium cum dicta muliere publice, servata forma Concilii Tridentini, contrahere, consummare, ac in eo manere liceat, et valeas. In nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti. Amen.*

Insuper eadem auctoritate Apostolica, prolem, quam ex matrimonio susceperis, legitimam fore nuntias, et declaro. In nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti. Amen.

82. Si de jam inito matrimonio res est, post consuetam absolutionem a censuris, et peccatis, haec ita pronuncient: *Et insuper auctoritate Apostolica, mihi specialiter delegata, dispenso tecum super impedimento, ut eo non obstante, matrimonium*

consummare, et in eo remanere licite possis. In nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti. Amen.

Et pariter eadem auctoritate Apostolica, prolem, si quam suscepisti, et susceperis, legitimam

fore decerno, et declaro. In nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti. Amen.

83. His peractis, litteras, seu diploma dilacerent, si illud indicatur: laceratis etc.

Cum majora delictorum capita desumpta sint ex Bulla, die Coenae Domini legi solita, ut lectores illa, poenasque iisdem inflictas cum ipsius Bullae textu commode conferre possint, eum hic transcribendum duximus ex Constit. Benedicti XIV.

Pastoralis Romani Pontificis 30. Martii 1741. in ejusd. Bullario Tom. I. num. xiv. cui Titulus -- Litterae Processus -- publicatae die Coenae Domini MDCCXLI.

§. I. Excommunicamus, et anathematizamus etc. quosunque Hussitas, Wiclefistas, Lutheranos, Zuinglianos, Calvinistas, Ugonottos, Anabaptistas, Trinitarios, et a Christiana Fide Apostatas, ac omnes, et singulos alios Haereticos, quocunque nomine censeantur, et cujuscunque sectae existant, ac eis credentes, eorumque receptores, fautores, et generaliter quoslibet illorum defensores: ac eorumdem libros, haeresim continentes, vel de Religione tractantes, sine auctoritate nostra, et Sedis Apostolicae scienter legentes, aut retinentes, imprimentes, seu quomodolibet defendentes ex quavis causa, publice, vel occulte, quovis ingenio, vel colore: necnon Schismaticos, et eos, qui se a nostris, et Romani Pontificis, pro tempore existentis, obedientia pertinaciter subtrahunt, vel recedunt.

De excommunicatione contra haereticos, eorumque fautores etc. tractat Auctor pag. 196. col. 2. 200. col. 2. 240. col. 2. 238. col. 2. 420. col. 2. et 423. col. 1.

De excommunicatione contra legentes, retinentes etc. libros haereticorum, aliosque prohibitos tractat pag. 255. col. 1.

De excommunicatione contra Schismaticos tractat pag. 145. col. 2. 380. col. 1. et 2.

§. II. Item excommunicamus, et anathematizamus omnes, et singulos cujuscunque status, gradus, seu conditionis fuerint: Universitates vero, Collegia, et Capitula, quocunque nomine nuncupentur, interdicimus, ab ordinationibus, seu mandatis Nostris, ac Romanorum Pontificum pro tempore existentium, ad universale futurum Concilium appellantes: necnon eos, quorum auxilio, consilio, vel favore appellatum fuerit.

De hac excommunicatione tractat Auctor pag. 95. col. 1.

§. III. Item excommunicamus, et anathematizamus omnes piratas, cursarios, ac latrunculos maritimos, discurrentes mare nostrum, praecipue a Monte Argentario usque ad Terracinam, ac omnes eorum fautores, receptatores, et defensores.

De hac excommunicatione tractat Auctor p. 339. col. 1. et 2.

§. IV. Item excommunicamus, et anathematizamus omnes, et singulos, qui Christianorum quorumcunque navibus, tempestate, seu in transversum (ut dici solet) jactatis, vel quoquomodo naufragium passis, sive in ipsis navibus, sive ex eisdem ejecta, in mari, vel in littore inventa, cu-

juscunque generis bona, tam in nostris Tyrrheni, et Adriatici, quam in ceteris cujuscunque maris regionibus, et littoribus surripuerint, itaut nec ob quodcunque privilegium, consuetudinem, aut longissimi, et immemorabilis temporis possessionem, seu alium quemcunque praetextum excusari possint.

De hac excommunic. tractat Auctor p. 295. col. 1.

§. V. Item excommunicamus, et anathematizamus omnes, qui in terris suis nova pedagia, seu gabellas, praeterquam in casibus sibi a jure, seu ex specialis Sedis Apostolicae licentia permissis, imponunt, vel augent, seu imponi, vel augeri prohibita exigunt.

De hac excommunic. tractat Auctor p. 430. col. 2.

§. VI. Item excommunicamus, et anathematizamus omnes falsarios Litterarum Apostolicarum, etiam in forma Brevis, ac supplicationum, gratiam vel justitiam concernentium, per Romanum Pontificem, vel S. R. E. Vicencellarios, seu Gerentes vices eorum, aut de mandato ejusdem Romani Pontificis signatarum: necnon falso publicantes Litteras Apostolicas, etiam in forma Brevis, et etiam falso signantes supplicationes hujusmodi sub nomine Romani Pontificis, seu Vicecancellarii, aut Gerentium vices praedictorum.

De hac excommunicatione tractat Auctor p. 184.

col. 1. et 2.

§. VII. Item excommunicamus, et anathematizamus omnes illos, qui ad Sarracenos, et Turcas, et alios Christiani nominis hostes, et inimicos, vel haereticos per nostras, sive hujus Sanctae Sedis sententias expresse, et nominatim declaratos, deferunt, seu transmittunt equos, arma, ferrum, filum ferri, stannum, chalybem, omniaque alia metallorum genera, atque bellica instrumenta, lignamina, canapem, funes, tam ex ipso canape, quam alia quacunque materia, et ipsam materiam, aliaque hujusmodi, quibus Christianos, et Catholicos impugnant: necnon illos, qui per se, vel alios, de rebus statum christianae Reipublicae concernentibus, in Christianorum perniciem, et damnum, ipsos Turcas, et Christianae Religionis inimicos, necnon haereticos in damnum catholicae Religionis certiores faciunt, illisque ad id auxilium, consilium, vel favorem quomodolibet praestant, non obstantibus quibuscunque privilegiis, quibusvis personis, Principibus, et Rebus publicis per Nos, et Sedem praedictam hactenus con-

cessis, de hujusmodi prohibitione expressam mentionem non facientibus.

De hac excommunicatione tractat Auctor p. 100. col. 1. et 299. col. 1.

§. VIII. Item excommunicamus, et anathematizamus omnes impediētes, seu invadentes eos, qui victualia, seu alia ad usum Romanae Curiae necessaria adducunt: ac etiam eos, qui, ne ad Romanam Curiam adducantur, vel afferantur, prohibent, impediunt, seu perturbant: seu haec facientes defendunt per se, vel per alios, cujuscunque fuerint ordinis, praeeminentiae, conditionis, et status, etiamsi pontificali, seu regali, aut alia quavis ecclesiastica, vel mundana praefulgeant dignitate.

De hac excommunic. tractat Auctor p. 88. col. 1.

§. IX. Item excommunicamus, et anathematizamus illos, qui ad Sedem Apostolicam venientes, et recedentes ab eadem, sua, vel aliorum opera interficiunt, mutilant, spoliunt, capiunt, detinent: necnon illos omnes, qui jurisdictionem ordinariam, vel delegatam a Nobis, vel nostris iudicibus non habentes, illam sibi temere vendicantes, similia contra morantes in eadem Curia audent perpetrare.

De hac excommunicatione tractat Auctor p. 159. col. 2. et 161. col. 1.

§. X. Item excommunicamus, et anathematizamus, omnes interficientes, mutilantes, vulnerantes, detinentes, capientes, seu depraedantes romipetas, seu peregrinos, ad Urbem, causa devotionis, seu peregrinationis, accedentes, et in ea morantes, vel ab ipsa recedentes, et in eis dantes auxilium, consilium, vel favorem.

De hac excommunic. tractat Auctor p. 338. col. 1.

§. XI. Item excommunicamus, et anathematizamus omnes interficientes, mutilantes, vulnerantes, percutientes, capientes, carcerantes, detinentes, vel hostiliter insequentes S. R. E. Cardinales, Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, Sedisque Apostolicae Legatos, vel Nuncios, aut eos a suis Dioecesibus, Territoriis, Terris, seu Dominiis ejicientes: necnon ea mandantes, vel rata habentes, seu praestantes in eis auxilium, consilium, vel favorem.

De hac excommunicatione tractat Auctor p. 230. col. 1. et 250. col. 1. 262. col. 2.

§. XII. Item excommunicamus, et anathematizamus omnes illos, qui per se, vel per alios, personas ecclesiasticas quascunque, vel seculares, ad Romanam Curiam super eorum causis, et negotiis recurrentes, ac illa in eadem Curia prosequentes, aut procurantes, negotiorumque gestores, Advocatos, Procuratores, et Agentes, seu etiam Auditores, vel iudices super dictis causis, vel negotiis deputatos, occasione causarum, vel negotiorum hujusmodi, occidunt, seu quoquomodo percutiunt, et bonis spoliunt: seu qui per se, vel per alios directe, vel indirecte, delicta hujusmodi committere, exequi, vel procurare, aut in eisdem auxilium, consilium, vel favorem praestare non verentur, cujuscunque praeeminentiae, et dignitatis fuerint.

De hac excommunic. tractat Auctor p. 159. col. 1.

§. XIII. Item excommunicamus, et anathematizamus omnes tam ecclesiasticos, quam seculares cujuscunque dignitatis, qui praetextentes

frivolam quandam appellationem a gravamine, vel futura executione Literarum Apostolicarum, etiam in forma Brevis, tam gratiam, quam justitiam concernentium: necnon citationum, inhibitionum, sequestorum, monitoriorum, processuum, executorialium, et aliorum decretorum, a Nobis, et a Sede praedicta, seu Legatis, Nunciis, Praesidentibus, Palatii nostri, et Camerae Apostolicae Auditoribus, Commissariis, aliisque iudicibus, et delegatis Apostolicis emanatorum, et quae pro tempore emanaverint; aut alias ad Curias seculares, et laicalem potestatem recurrunt, et ab ea, instante etiam Fisci Procuratore, vel Advocato, appellationes hujusmodi admitti, ac literas, citationes, inhibitiones, sequestra, monitoria, et alia praedicta capi, et retineri faciunt; quive illa simpliciter vel sine eorum beneplacito, et consensu, vel examine, executioni demandari: aut ne tabelliones, et notarii, super hujusmodi literarum, et processuum executione, instrumenta, vel acta conficere, aut confecta parti, cujus interest, tradere debeant, impediunt, vel prohibent: ac etiam partes, seu eorum agentes, consanguineos, affines, familiares, notorios, exequutores, et subexequutores literarum, citationum, monitoriorum, et aliorum praedictorum, capiunt, percutiunt, vulnerant, carcerant, detinent, ex Civitatibus, locis, et Regnis ejiciunt, bonis spoliunt, perterrefaciunt, concutiunt, et comminantur per se, vel per aliam, seu alias, publice, vel occulte, quive aliis quibuscunque personis in genere, vel in specie, ne pro quibusvis eorum negotiis prosequendis, seu gratiis, vel litteris impetrandis, ad Romanam Curiam accedant, aut recursum habeant, seu gratias ipsas, vel literas a dicta Sede impetrent, seu impetratis utantur, directe, vel indirecte prohibere, statuere, seu mandare, vel alias apud se, aut notarios, seu tabelliones, vel alias quomodolibet retinere praesumunt.

De excommunicatione contra recurrentes a Literis Apostolicis ad potestatem laicam tractat Auctor pag. 248. col. 2. 334. col. 1.

De excommunicatione contra impediētes illarum executionem pag. 248. col. 1.

De excommunicatione contra prohibentes accessum ad Romanam Curiam pro iisdem literis impetrandis, aliisque negotiis pag. 160. col. 2. 247. col. 2.

§. XIV. Item excommunicamus, et anathematizamus omnes, et quoscunque, qui per se, vel per alios, auctoritate propria, ac de facto, quarumcunque exemptionum, vel aliarum gratiarum, et Literarum Apostolicarum pretexto, beneficiarum, et decimarum, ac alias causas spirituales, et spiritualibus annexas ab Auditoribus, et commissariis nostris, aliisque iudicibus ecclesiasticis, avocant, illorumque cursum, et audientiam, ac personas, capitula, conventus, collegia, causas ipsas prosequi volentes, impediunt, ac se de illarum cognitione, tanquam Iudices interponunt, quive partes actrices, quae illas committi fecerunt, et faciunt, ad revocandum, et revocari faciendum citationes, vel inhibitiones, aut alias literas in eis decretas, ad faciendum, vel consentiendum, eos, contra quos tales inhibitiones emanarunt, a censuris, et poenis in illis contentis ab-

solvi, per statutum, vel alias compellunt, vel executionem Literarum Apostolicarum, seu executionarium, processuum, ac decretorum praedictorum quomodolibet impediunt, vel suum ad id favorem, consilium, aut assensum praestant; etiam praetextu violentiae prohibendae, vel aliarum praetensionum: seu etiam donec ipsi ad Nos informandos, ut dicunt, supplicaverint, aut supplicari fecerint, nisi supplicationes hujusmodi coram Nobis, et Sede Apostolica legitime prosequantur; etiamsi talia committentes fuerint Praesidentes Cancellariorum, Consiliorum, Parlamentorum, Cancellarii, Vicecancellarii, Consilarii ordinarii, vel extraordinarii, quorumcunque Principum secularium, etiam imperiali, regali, ducali, vel alia quacunque praefulgeant dignitate; aut Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, Commendatarii, seu Vicarii fuerint.

De hac excommunicatione tractat Auctor p. 131. col. 2. pag. 231. col. 1. 244. col. 1. et 2. p. 247. col. 1. et 248. col. 1.

§ XV. Quive ex eorum praetenso officio, vel ad instantiam partis, aut aliorum quorumcunque, personas ecclesiasticas, capitula, conventus, collegia Ecclesiarum quarumcunque, coram se ad suum tribunal, audientiam, cancellariam, consilium, vel parlamentum, praeter juris Canonici dispositionem trahunt, vel trahi faciunt, vel procurant directe, vel indirecte, quovis quaesito colore: necnon qui statuta, ordinationes, constitutiones, pragmaticas, seu quaevis alia decreta in genere, vel in specie, ex quavis causa, et quovis quaesito colore, ac etiam cujusvis consuetudinis, aut privilegii, vel alias quomodolibet fecerint, ordinaverint, et publicaverint, vel factis, et ordinatis, usi fuerint, unde libertas ecclesiastica tollitur, seu in aliquo laeditur, vel deprimitur, aut alias quovis modo restringitur, seu Nostris, et dictae Sedis, ac quarumcunque Ecclesiarum juribus quomodolibet directe, vel indirecte, tacite, vel expresse praedjudicatur.

De excommunicatione contra trahentes Ecclesiasticos ad Tribunal laicum tractat Auctor p. 161. col. 2. 244. col. 2. 245. col. 2.

De excommunicatione contra facientes, vel adhibentes statuta libertatis ecclesiasticae laesiva pag. 157. col. 1. 240. col. 1. 243. col. 1. 251. col. 2.

§ XVI. Necnon qui Archiepiscopos, Episcopos, aliosque superiores, et inferiores Praelatos, et omnes alios quoscunque iudices ecclesiasticos ordinarios quomodolibet hac de causa directe, vel indirecte carcerando, vel molestando eorum agentes, procuratores, familiares, necnon consanguineos et affines, aut alias impediunt, quominus sua jurisdictione ecclesiastica contra quoscunque utantur, secundum quod Canones, et Sacrae Constitutiones ecclesiasticae, et Decreta Conciliorum generalium, et praesertim Tridentini, statuunt: ac etiam eos, qui post ipsorum Ordinariorum, vel etiam ab eis delegatorum quorumcunque sententias, et decreta, aut alias fori ecclesiastici iudicium eludentes, ad Cancellarias, et alias Curias seculares recurrunt, et ab illis prohibitiones, et mandata, etiam poenalia, Ordinariis, et delegatis praedictis decerni, et contra illos exequi procurant;

eos quoque, qui haec decernunt, et exequuntur, seu dant auxilium, consilium, patrocinium, et favorem eisdem.

De hac excommunicatione tractat Auctor pag. 96. col. 1. 31. col. 1. et 2. 243. col. 1. 245. col. 1. 432. col. 2.

§ XVII. Quive jurisdictiones, seu fructus, redditus, et proventus ad Nos, et Sedem Apostolicam, et quascunque ecclesiasticas personas, ratione Ecclesiarum, Monasteriorum, et aliorum beneficiorum ecclesiasticorum pertinentes usurpant, vel etiam quavis occasione, vel causa, sine Romani Pontificis, vel aliorum ad id legitimam facultatem habentium expressa licentia sequestrant.

De hac excommunicatione tractat Auctor p. 156. col. 2. 163. col. 2. 165. col. 2. 179. col. 2. 181. col. 1. 235. col. 1. 249. col. 1. et 2. 300. col. 2. 388. col. 2. 426. col. 1. 444. col. 1. et 2. 445. col. 2.

§ XVIII. Quive collectas, decimas, talleas, praestantias, et alia onera Clericis, Praelatis, et aliis personis ecclesiasticis, ac eorum, et Ecclesiarum, Monasteriorum, et aliorum beneficiorum ecclesiasticorum bonis, illorumque fructibus, redditibus, et proventibus hujusmodi, absque simili Romani Pontificis speciali, et expressa licentia imponunt, et diversis etiam exquisitis modis exigunt; aut sic imposita, etiam a sponte dantibus et concedentibus recipiunt: necnon qui per se, vel alios directe, vel indirecte praedicta facere, exequi, vel procurare, aut in eisdem auxilium, consilium, vel favorem praestare non verentur, cujuscunque sint praeminentiae, dignitatis, ordinis, conditionis, aut status, etiamsi imperiali, aut regali praefulgeant dignitate; seu Principes, Duces, Comites, Barones, et alii Potentatus quicunque, etiam Regnis, Provinciis, Civitatibus, et Terris quoquomodo Praesidentes, Consilarii, et Senatores, aut quavis etiam pontificali dignitate insigniti: innovantes decreta super his per Sacros Canones, tam in Lateranensi novissime celebrato, quam aliis Conciliis generalibus edita, cum censuris, et poenis in eis contentis.

De hac excommunicatione tractat Auctor p. 218. col. 1. et 2. 219. col. 1. 220. col. 2. 221. col. 1. 222. col. 1.

§ XIX. Item excommunicamus, et anathematizamus omnes, et quoscunque Magistratus, et iudices, notarios, scribas, executores, subexecutores, quomodolibet se interponentes in causis capitalibus, seu criminalibus contra personas ecclesiasticas, illas processando, bandiendo, capiendo, seu sententias contra illas proferendo, vel extendendo, sine speciali, specifica, et expressa hujus Sanctae Sedis Apostolicae licentia: quique hujusmodi licentiam ad personas, et casus non expressos extendunt, vel alias illa perperam abutuntur, etiamsi talia committentes fuerint Consilarii, Senatores, Praesidentes, Cancellarii, Vicecancellarii, aut quovis alio nomine nuncupati.

De hac excommunicatione tractat Auctor p. 245. col. 2. et 246. col. 1.

§ XX. Item excommunicamus, et anathematizamus omnes illos, qui per se, seu per alios directe, vel indirecte sub quocunque titulo, vel colore invadere, destruere, occupare, et detinere

praesumpserint, in totum, vel in partem, Almam Urbem, Regnum Siciliae, Insulas Sardiniae, et Corsicae, Terras citra farum, Patrimonium Beati Petri in Tuscia, Ducatum Spoletanum, Comitatum Venusinum, Sabinensem, Marchiae Anconitanae, Massae Trebariae, Romandiola, Campaniae, et Maritimas Provincias, illarumque terras, et loca, ac terras specialis commissionis Arnulforum, Civitatesque Nostras, Bononiam, Caesenam, Ariminum, Beneventum, Perusium, Avenionem, Civitatem Castelli, Tudertum, Ferrariam, Comachum, et alias Civitates, terras, et loca, vel jura ad jam Romanam Ecclesiam pertinentia, dictaeque Romanae Ecclesiae mediate, vel immediate subjecta: nec non supremam jurisdictionem in illis Nobis, et eidem Romanae Ecclesiae competentem de facto usurpare, perturbare, retinere, et vexare variis modis praesumunt: necnon adhaerentes, fautores, et defensores eorum, seu illis auxilium, consilium, vel favorem quomodolibet praestantes.

De hac excommunic. tractat Auctor p. 374. col. 1.

Volentes, praesentes Nostros Processus, ac omnia, et quaecunque his Literis contenta, quousque alii hujusmodi Processus a Nobis, aut Rom. Pontifice pro tempore existente fiant, aut publicentur, durare, suosque effectus omnino sortiri.

Ceterum a praedictis sententiis nullus per alium, quam per Romanum Pontificem, nisi in mortis articulo constitutus, nec etiam tunc, nisi destando Ecclesiae mandatis, et satisfaciendo, cautione praestita, absolvi possit: etiam praetextu quarumvis facultatum, et indultorum, quibuscunque personis ecclesiasticis, saecularibus, et quorumvis Ordinum, etiam Mendicantium, ac Militiarum Regularibus, etiam episcopali, vel alia majori dignitate praeditis, ipsisque Ordinibus, et eorum monasteriis, conventibus, et domibus, ac capitulis, collegiis, confraternitatibus, congregationibus, hospitalibus, et locis piis, necnon laicis, etiam imperiali, regali, et alia mundana excellentia fulgentibus, per Nos, et dictam Sedem, ac cujusvis Concilii decreta, verbo, literis, aut alia quacunque scriptura in genere, vel in specie concessorum, et innovatorum, aut concedendorum, et innovandorum.

De hac prohibitionem tractat Auctor pag. 17. col. 2.

30. col. 2. 35. col. 1. 36. col. 1. 38. col. 1. 196.

col. 2. 197. col. 1. 449. col. 1. 72. col. 2. et 73.

col. 1. 74. col. 1. et 2.

Quod si forte aliqui contra tenorem praesentium talibus excommunicatione, et anathemate laqueatis, vel eorum alicui, absolutionis beneficium impendere de facto praesumpserint, eos excommunicationis sententia innodamus, gravius contra eos spiritualiter, et temporaliter, prout expedire noverimus, processuri.

De hac excommunicatione tractat Auctor pag. 72.

col. 2. et 73. col. 1.

Declarantes, ac protestantes, quamcunque absolutionem, etiam solemniter per Nos faciendam, praedictos excommunicatos sub praesentibus comprehensos, nisi prius a praemissis cum vero proposito ulterius similia non committendi, destiterint, ac quoad eos, qui contra ecclesiasticam libertatem, ut praefertur, statuta fecerint, nisi prius statuta, ordinationes, constitutiones, pragmaticas,

et decreta hujusmodi publice revocaverint; et ex archivis, seu capitularibus locis, aut libris, in quibus annotata reperiuntur, deleri, et cassari, ac Nos de revocatione hujusmodi certiores fecerint, eos non comprehendere, nec eis aliter suffragari, quin etiam per hujusmodi absolutionem, aut quoscunque alios actus contrarios, tacitos, vel expressos, ac etiam per patientiam, et tollerantiam Nostram, vel Successorum Nostrorum quantocunque tempore continuatam, in praemissis omnibus, et singulis, ac quibuscunque juribus Sedi Apostol., ac S. R. E. undecunque, et quoadcunque quaesitis, vel quaerendis, nullatenus praepjudicari posse, aut debere.

Non obstantibus privilegiis, indulgentiis, indultis, et literis Apostolicis generalibus, vel specialibus supradictis, vel eorum alicui, seu aliquibus aliis, cujuscunque Ordinis, status, vel conditionis, dignitatis, praeeminentiae fuerint: etiam si, ut praefertur, pontificali, imperiali, regali, seu quavis ecclesiastica, et mundana praefulgeant dignitate, vel eorum Regnis, Provinciis, Civitatibus, seu locis a praedicta Sede, ex quavis causa, etiam per viam contractus, aut remunerationis, et sub quavis alia forma, et tenore, ac cum quibusvis clausulis, etiam derogatoriis derogatoriis concessis, etiam continentibus, quod excommunicari, anathematizari, vel interdicti non possint per Literas Apostolicas non facientes plenam, et expressam, ac de verbo ad verbum de privilegiis, indulgentiis, et indultis hujusmodi, ac de Ordinibus, locis, nominibus propriis, cognominibus, et dignitatibus eorum mentionem: necnon consuetudinibus, etiam immemorabilibus, ac praescriptionibus quantumcunque longissimis, et aliis quibuslibet observantiis, scriptis, vel non scriptis, per quae contra hos Nostros Processus, ac sententias, quominus includantur in eis, se jurare valeant, vel tueri: quae omnia, quoad hoc, eorum omnium tenores, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso, insererentur, praesentibus pro expressis habentes, penitus tollimus, et omnino revocamus etc.

De hac derogatione agitur pag. 30. col. 2. 35.

col. 1. et locis cit. supra post §. Ceterum.

Ut vero praesentes Nostri Processus ad publicam omnium notitiam facilius deducantur, etc. Universis, et singulis Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, et locorum Ordinariis, et Praelatis, ubilibet constitutis, haec scripta committimus, et in virtute sanctae obedientiae directe praecipiendo, mandamus, ut per se, vel alium, seu alios, praesentes Literas, postquam eas receperint, seu earum habuerint notitiam, semel in anno, aut si expedire viderint, etiam pluries, in Ecclesiis suis, dum in eis major populi multitudo ad divina convenit, solemniter publicent, et ad Christifidelium mentes reducant, nuncient, et declarent.

Ceterum Patriarchae, Archiepiscopi, Episcopi, aliique locorum Ordinarii, et Ecclesiarum Praelati, necnon Rectores, ceterique curam animarum exercentes, ac Presbyteri seculares, et quorumvis Ordinum Regulares, ad audiendas peccatorum confessiones quavis auctoritate deputati, transumptum praesentium Literarum penes se habeant, easque diligenter legere, et percipere studeant. Volentes earundem praesentium transumptis etc.

CAPITUM PRIMAE PARTIS

De Poenarum latae sententiae natura; earumque excusatione, cessatione, absolutione, dispensatione, et suspensione.

- CAP. I. Quae, quotuplex sit poena ecclesiastica. Pag. 1
- II. An poenitentia sit poena ecclesiastica. 2
- III. Quid sit poena latae sententiae. 4
- IV. An praeceptum sub poena latae sententiae significet obligationem sub mortali ad rem praeceptam. ibid.
- V. An poena latae sententiae habeat locum etiam pro actibus internis, vel externis, occultis, vel ante-declaratoriam. ibid.
- VI. An poena latae sententiae, secuta sententia declaratoria, retrahatur. 6
- VII. An poena latae sententiae commissa etiam ante-declaratoriam, possit, vel debeat exequi ab iis, ad quos pertinet. 7
- VIII. An poena latae sententiae requirat actum consummatum, et an multiplicetur actuum, seu transgressionum multiplicatione. 8
- IX. An poena latae sententiae extendatur ex identitate rationis de casu ad casum. 11
- X. An poena latae sententiae contra committentem aliquod delictum extendatur contra cooperantes eidem. ibid.
- XI. An poena latae sententiae commissa ante declaratoriam, transeat in haeredes passive, vel active. 12
- XII. An poena latae sententiae legis antiquae cesset per poenam legis novae, aut ambae concurrant. ibid.
- XIII. An poenae latae sententiae commissae, purgatione morae, poenitentia, spontanea confessione, vel deprecatione tollantur, vel minuantur. 13
- XIV. An poenam latae sententiae incurrat ante finem termini, qui culpabiliter se arctavit, ut implere praeceptum non possit intra terminum assignatum. ibid.
- XV. An ignorantia juris, vel facti excuset a poenis latae sententiae committendis, in totum, vel ex parte. 14
- XVI. An in dubio juris, vel facti, poena latae sententiae commissa censeatur. 16
- XVII. An pueri, vel minores excusentur a poenis latae sententiae. 18
- XVIII. An metu gravi compulsus delictum committere, excusetur a poenis latae sententiae. 19
- XIX. An furor, vel dementia superveniens, a poenis latae sententiae jam commissis excuset. 20
- XX. Dispensatio, et absolutio a poenis ecclesiasticis latae sententiae in quibus differant, vel conveniant. 21
- XXI. Quando criminum, et poenarum latae sen-

tentias commissio dicenda sit publica, vel occulta, quoad facultates absolvendi, et dispensandi. 24

- XXII. De differentia dispensationum, et absolutionum fori interni, et externi. 26
- XXIII. Quis, et ex quibus causis dispensare possit super irregularitatibus, et suspensionibus poenalis, et aliis poenis ecclesiasticis latae sententiae. 29
- XXIV. Quis absolvere possit a censuris ecclesiasticis latae sententiae. 32
- XXV. De suspensione poenarum ecclesiasticarum latae sententiae a Iudice facta, vel a creditore, vel a reo per appellationem. 38
- XXVI. An poena latae sententiae commissa, cesset temporis cursu, vel mutatione loci, seu fori. 41

De diversis speciebus poenarum ecclesiasticarum.

- XXVII. De depositione verbali latae sententiae. 45
- XXVIII. De poena ecclesiastica privationis officiorum, bonorum, graduum, et dignitatum, et inhabilitatis ad illa. 48
- XXIX. De poena latae sententiae privationis vocis activae, et passivae, et inhabilitatis ad illam. 49
- XXX. De poena latae sententiae privationis beneficiorum, et inhabilitatis ad illa. 50
- XXXI. De poena privationis pensionum ecclesiasticarum, vel inhabilitatis ad illas. 52
- XXXII. De poena privationis fructuum percipiendorum ex beneficiis, vel pensionibus ecclesiasticis latae sententiae. 53
- XXXIII. Poena infamiae juris qualiter incurritur. 54
- XXXIV. Poena infamiae juris qualiter tollatur. 58
- XXXV. De poena irritationis actorum latae sententiae. ibid.
- XXXVI. De poena confiscationis, seu privationis bonorum temporalium latae sententiae. 60
- XXXVII. De aliis poenis pecuniariis latae sententiae. ibid.
- XXXVIII. De poena Banni latae sententiae. 61
- XXXIX. De poena intestabilitatis latae sententiae. 62
- XL. De poena, qua Civitas ipso jure privatur pontificali, seu episcopali dignitate. ibid.
- XLI. De poena privationis ecclesiasticae sepulturae latae sententiae. 63
- XLII. De poena maledictionis, seu indignationis Dei, et Sanctorum, vel Summi Pontificis. ibid.
- XLIII. De poena excommunicationis, suspensionis, interdicti, et irregularitatis latae sententiae. 64

INDEX RERUM

NUMERUS ARABICUS PAGINAM INDICAT

LITTERA A COLUMNAM PRIMAM, LITTERA B SECUNDAM SIGNIFICAT

A

ABBAS exercens pontificalia in aliena dioecesi, incurrit suspensionem. 180. *b* Alienans res Ecclesiae, quas poenas incurrat. 79. *a* ¶ *Si est vere Nullius, potest alienare res modici valoris.* 80. *a* ¶ *Nequit consecrare Calices, neque campanas benedicere pro servitio alienae Ecclesiae.* 155. *a* *Neque consecrare Ecclesias proprias, neque altaria ib.* ¶ *Quasi episcopalem jurisdictionem habens, sub quibus poenis teneatur visitare limina Apostolorum.* 258. *a* *In ejus promotione jurare debet hanc visitationem se facturum, ibid.* *Et in cujus manibus, ibid.* ¶ *Debet eligere Metropolitanum saltem vicinum.* 276. *b* *Abbas quoad dimissorias, vide DIMISSORIAS* **ABBAS.** ¶ *Nequit conferre ordines minores, nec primam tonsuram subditis non suis, tam secularibus, quam regularibus, etiam cum dimissoriis suorum Ordinariorum, et Superiorum.* 325. *b*, et 326. *a* *Et ordinatio est nulla, ibid.* *Poenae contrafacientis, ibid.* *Item renunciavit dignitati.* 326. *et seq.* ¶ *Sed tu adverte notata pag. 325. et 326.* *Benedictio Abbatis non pertinet ad substantiam, sed ad solemnitatem.* 327. *a* *Verum praecisa consuetudine, nondum benedictus, nequit valide Ordines conferre, ibid.*

¶ **ABBAS REGULARIS** etiam ratione solius administrationis, tenetur suscipere benedictionem ab Episcopo dioecesano, vel saltem ter petere, sub poena suspensionis ipso facto ab officio per annum. 66. *a* *Semel benedictus, non tenetur iterum benedici, neque petere, licet ad aliud monasterium sit translatus, ibid.* *Qui Abbates ab hoc onere eximantur, ibid.* *In illius benedictione prohibetur Episcopus sub poena interdicti per annum ab usu pontificalium aliquid accipere tam ante, quam post etiam commestibulum, et sumptus exigere, etiam prandii, ibid.* *Idem prohibetur ejus officialibus, ib.*

¶ **ABBATISSA** ex quibus capitibus eligi nequeat. 435. *a* *Ejus aetas, ibid.* *Ejus virginitas, ibid.* *b* *Ejus duratio, ibid.* *Nequit eligi, si sit illegitima.* 212. *a* *Et an eligi possit non virgo.* 435. *a* *ipsius electionem turbantis poena.* 174. *b* *Debet fieri per secreta suffragia.* 176. *a* *An in ejus electione committi possit simonia.* 394. *b* ¶ *Huic interesse potest Episcopus, vel per se, vel per alium, absque ulla impensa monasterii.* *ibid.* *Etiam si sint moniales exemptae, et cum quibus limitationibus.* 174. *et* 175. *a* ¶ *Abbatissa monialium exemptarum non debet confirmari ab Episcopo, ibid.* *Ejus poena non monentis Episcopum de imminente tempore professionis novitiae.* 285. *a et b* *Non est subjectum capax censurae suspensionis, ibid.* *An illius suspensio ab officio statim obliget in conscientia, ibid.* *Ipo facto privatur officio, si absque causa intra annum a suae confirmationis tempore, non*

recipit benedictionem, ubi mos est. 66. *a* *An hanc poenam incurrat ante declaratoriam, ibid.* *Abbatissa temporalis non est benedicenda, nisi id introductum sit privilegio, vel consuetudine.* *ibid.* *Non habet jurisdictionem ecclesiasticam, sed potestatem aeconomicam.* 212. *a* 285. *b* *An possit ferre suspensionem proprie dictam, ibid.* *Quando veniat nomine monialis.* 287. *a* ¶ *Abbatissa Urbis Romae quando incurrat suspensionem ab officio, Papae reservatam.* 288. *a*.

ABLATIVUM absolutum non importat conditionem, seu formam essentialem, quando exprimit, quod tacite inerat de jure communi. 319. *a*.

ABJURATIO facta ob haeresim formalem, etiam absolute obtenta, numquam habilitat sacerdotem ad audiendam confessionem secularium. 197. *b* 202. *a* *Ad quae alia sic abjurans reddatur inhabilis, ibid.*

ABORTUM foetus animati procurans, vel causans, effectu secuto, incurrit excommunicationem reservatam locorum Ordinariis. 66. *b* *An ab ea absolvere possint Praelati, quasi episcopalem jurisdictionem habentes, et privilegium habentes absolventi a quibuscunque censuris, etiam Papae reservatis, ibid.* *Effectu secuto, quae poenae, et quando incurrantur, ibid.* *et* 67. *a* *Numquam licet procurare, etiam foetu non animato.* 68. *a* ¶ *Propositiones circa id proscriptae, et poenae in illas docentes, ibid.* *Abortui cooperans, incurrit irregularitatem.* 11. *b* *Et an etiam in dubio facti.* 16. *b* *et* 17. *a* ¶ *Et quid in dubio, si secutus sit ex consilio, ibid.* *In praxi, quaecunque sit dubium, semper petenda est dispensatio, ibidem.* *Si sit cerlo secutus, quando dispensari possit irregularitas inde contracta.* 21. *b* *Pro hac dispensatione obtinenda debet exprimi, an foetus sit a se genitus.* 68. *a* ¶ *Si sit a Presbytero perpatratus, quomodo committatur confessorio ejus absolutio a S. Poenitentia.* 229. *b*.

ABSENTIA curam animarum habentium, et choro addictorum, vide **RESIDENTIA.** *Absentia modica quae dicatur.* 362. *a* ¶ *Absentia trium mensium indulta a Conc. Tridentino, quomodo intelligenda, ibid.* *Qualiter uti possit obligatus ad residentiam, ibid.* *Absens Episcopus, quos fructus retinere possit.* 362. *b*, et vide **RESIDENTIAM EPISCOPI.** *Absentia Parochi, vide RESIDENTIAM PAROCHI.*

ABSENS quando, et quomodo excommunicari, et suspendi possit. 121. *a et b.* *Absenti pro foro externo dari potest dispensatio, et absolutio a censuris.* 27. *b et* 28. *a* *Non sic in foro conscientiae, ibid.* *Multo minus a peccatis.* 374. *b* ¶ *Intellectus decreti id prohibentis, ibid.*

ABSOLUTIO a venialibus, et mortalibus alias absolutis nequit dari a simplici sacerdote non approbato. 32. *b* 69. *a*. Neque ab excommunicatione minori. 32. *b* 123. *b*. Neque a quibuscunque peccatis ab approbato in absentia poenitentis, et neque per literas. 374. *b*. Quando, et quomodo dari possit a peccatis, et censuris etiam reservatis a simplici sacerdote. 35. *b*. In sacramentali confessione quando, et a quo dari possit extra territorium. 23. *a*. *¶* Et vide limitationem, *ibid*. Absolutionis facultas apposita in Bullis cum clausula -- a censuris, et poenis ecclesiasticis -- se extendit ad solas censuras, privantes bonis spiritualibus, et non ad dispensationem. 1. *b* et 2. *a*. Absolutio a censuris, et casibus reservatis, vide RESERVATIO CASUUM. A censuris Papae reservatis, etiam non occultis, quando dari possit ab Episcopo, et quibus. 33. *a*, et seq. An etiam ab aliis Praelatis. 34. *b*. An impeditus accedere ad Sedem Apostolicam pro absolutione, teneatur recurrere per literas 34. *b*. A quibus casibus papalibus dari nequeat absolutio ab Episcopo. 35. *a*. Dari potest ipsi Episcopo per deputatum a se, ab omnibus illis casibus, a quibus ipse absolutionem dare potest suis subditis, *ibid*. Absolutio a suspensione a quo dari possit. 32. *b*. Item ab interdicto. 33. *a*. Item a censuris ab homine latis de praesenti, et quomodo detur a S. Poenitentiaria 36. *b*. *¶* Et ibi nota exceptionem de delegato Papae excommunicante. Item a censuris ab homine latis de futuro, *ibid*. Item a censuris latis per sententiam generalem pro praecedenti culpa. 37. *a*. Item a latis pro futuris delictis *ibid*: Data a censuris cum reincidentia, vide REINCIDENTIA. Absolutionem a censuris, et poenis, vel illarum revocationem extorquentis poena. 131. *b*. Item pro ea obtinenda jurisdictione laica compellentis. 247. *b*. *¶* Absolutio data a confessario bona fide, elapso termino facultatis audiendi confessionis, an sit valida. 151. *a*. Absolutionis solemniforma. 28. *a*. Absolutione unica indiget ligatus pluribus censuris, si sint latae ab eodem superiore, secus, si a diversis, licet censura sit una. 11. *a*. Absolutio a censuris latae sententiae in quibus differat a dispensatione. 21. ad 23. A censura, et interdicto aliquando datur invito. 21. *a*. A censuris etiam pro foro externo dari potest subditis etiam ratione quasi domicilii, vel vagationis 22. *b*, et etiam peregrinationis, dummodo non sit assumpta in fraudem, *ibid*. Absolutio data a censuris, et casibus reservatis sine facultate. 72. et seq. data a religioso a culpa, et poena. 226. *b*. Quando sit danda invito, et impenitenti. 21. *a*. Obtenta per subreptionem, an sit valida. 192. *b*. Eam dari posse in absentia asserentis, imprimientis, et ad praxim deductis poena. 374. *b*. Absolutio nullam causam requirit. 21. *a* et *b*. A casibus publicis, et occultis quando data esse dicatur. 24. et seq. Data in foro interno, et externo in quo differat. 26. *b* et seq. A censuris, et poenis ecclesiasticis a quo dari possit. 32. et seq. *¶* Absolutionem a censuris an reservare possint superiores Regularium. 37. et seq. A censuris data, an, et qualiter rescindi possint, et reintroductio fieri in eandem censuram propter subreptionem absolutionis obtentae. 192. et seq. Quando dari possit ei, qui non potest restituere, seu satisfacere, etiamsi canon ante restitutionem absolvi

prohibeat. 294. *b*. Absolutio a censuris an possit denegari. 21. *b* 142. *b*. Illius facultas an contineatur in generali mandato. 22. *a*. Semel concessa, non potest revocari, *ibid*. An censeatur data a Papa per ipsius literas excommunicato directas, per salutationem, vel per concessionem sepulturae 64. *a*. Absolutio cui subdito dari possit. 22. *b*. Absolutio generalis in Literis Apostolicis non suffragatur multis insordescensibus. 39. *b* 233. *a*. Item eadem a censuris quid operetur, et an Episcopus dare possit hanc absolutionem. 39. *a* et *b*. An absolutionem dare possit Romae, qui tulit sententiam censurae. 23. *b*. A censuris dari debet secreto, nec testimonium confessarii in scriptis suffragatur in foro externo. 27. *a*. Posset tamen mitti ad Ordinarium, ut possit, si velit, illud acceptare, *ib*. Absolutio commissa a S. Poenitentiaria Ordinario in foro conscientiae tantum, nequit fieri publice, *ibid*. Commissa confessario, nequit dari extra forum sacramentale, *ibid*. *b*. Potest dari absenti pro foro externo, *ibid*. Quae solemnitas adhibenda in absolutione a censuris in foro conscientiae. 23. *a*. Quando danda cum protestatione. 29. *a*. Ad cautelam quando, et quomodo danda, *ibid*.

ABSOLVENS a censuris, et casibus reservatis sine facultate quam poenam incurrat. 72. et seq. Item absolvens non solventem decimas. 164. *a*. Item absolvens sacramentaliter ligatum censura excommunicationis, suspensionis, et interdicti. 124. *b* et seq. Item excommunicatum a culpis ante absolutionem a censuris. 74. *b*. Item sacramentaliter absolvens, non obstante interdicto, vel cessatione a divinis. 74. *a*. Item incendiarium, vel violatorem Ecclesiarum, non servata forma juris. 223. *b* et seq. Item absolvens sacramentaliter non sacerdos sive clericus, sive laicus, et fit irregularis. 333. *a* et *b* 68. *a*. Est vehementer suspectus de haeresi, *ibid*. Incurrit poenas, etiamsi sit minor xxv. annis, *ibid*. *¶* Etiamsi audiat tantum confessionem, et non absolvat, *ibid*. et 69. *a*. Item poenae sacerdotis non approbati absolventis 69. et seq. Item absolventis excommunicatum a Papa. 124. *b* 125. *a*. *¶* Item absolventis complice delicti contra sextum praeceptum. 75. *b*.

ABSOLUTUS a censuris, non est dispensatus ab irregularitate. 2. *a*. Absolutus ab una censura, non remanet absolutus ab aliis, etiam ejusdem speciei, si non fuerit facta mentio de omnibus. 10. *b*. Absolutus pro foro interno, non dicitur absolutus pro externo. 26. *b*. Et potest declarari excommunicatus ab Ordinario, ac insuper irregularis, si celebravit, *ibid*. Potest tamen Ordinarius, si velit, acceptare dictam absolutionem, etiam pro foro externo, dummodo non procederet ad instantiam partis. 27. *a*. Et quid, si absolutus fuit vigore Cruciatas, *ibid*.

ABSTINEAT ab officio, an sit censura suspensionis, et latae sententiae. 223. *b*.

ABUSUS laicae potestatis pro beneficiis obtinendis sub qua poena prohibitus. 114. *b*.

ACCEPTIO personarum quando committatur in dispensatione concedenda. 31. *b*.

ACCESSISSE in favorabilibus dicitur etiam qui non pervenit, secus in odiosis. 162. *a* et *b*.

ACCESSUS ET REGRESSUS in beneficiis sub qua poena prohibiti. 396. et seq.

ACCUSANS falso confessorium, de sollicitatione, vel procurans, ut falso ab aliis accusetur, nequit absolvi nisi a Papa. 76. a.

ACCUSATOR praevaricans, et tergiversans, quam poenam incurrat. 76. a et b. Accusatoris, vel delatoris calumnia quam poenam inducat. 75. b. et 76. a.

ACTA gesta ab eo, qui privatus est officio, quando valida, et quando non, vel cassanda. 6. b. et 7. a. Gesta a dispensato, vel absoluto, antequam ei nota esset dispensatio, vel absoluto, sunt valida. 23. b. Acta superioris tunc incipiunt esse nulla, cum cessat titulus coloratus ob privationis notorietatem. 94. a. Secus quando privatio est occulta, ib. Acta a beneficiato, qui est beneficio privatus, quando rescindantur. 51. a. Acta jurisdictionalia excommunicati non vitandi valent. 122. b, et 123. a. Quando valeant, etiamsi sit vitandus, ibid. Actorum irritatio, vide IRRITATIO.

ACTUS internus quando puniri possit, et quando dicendus sit externus. 5. a et b. Externus qui dicatur. 5. a. Actus consummatus requiritur ad incurrendam poenam latae sententiae, et qui casus excipiantur. 8. b. Actus publici seu jurisdictionis ante declaratoriam non sunt irriti. 6. b. Item non evadunt irriti per delationem criminis ad forum, dummodo factum non sit notorium. 6. et seq. Validi sunt etiam post declaratoriam, si reus appellavit. 7. a. Actus internus facilius excusatur ob subreptionem, quam externus. 17. a. Internus punitur ob actum externum. 5. a. 162. b. Actus irritus an inducat poenam. 72. b. 395. a. Actuum, seu transgressionum multiplicatio quando inducat multipliciter poenae latae sententiae. 8. b. et seq.

ADVENA delinquens, quando, et a quo puniri possit. 44. a.

ADVOCATUS praevaricans, quam poenam incurrat. 76. b. Revelans secreta parti adversae, quando fiat infamis, ibid.

ADULTERII poenae. 76. b. Est crimen mixti fori, ibid. et quando ecclesiastici dumtaxat, ibid. De eo damnatus sive clericus, sive laicus, est infamis, et irregularis, ibid. Quis dispensare possit ab hac infamia. 77. a. Adulterium quando est causa divortii, ib. b. Cum promissione matrimonii causat impedimentum dirimens, ibid. a.

ADULTERA quas poenas incurrat, et an ante declaratoriam. 77. b. Supponens marito partum adulterinum, tenetur ad restitutionem, et cui. 76. b.

ADULTER quando fiat irregularis, si ipsius causa maritus occidat uxorem. 77. a. Item quando clericus, vel sacerdos, ibid. Adulter clericus quando privetur privilegio clericali, ibid. Adulter conjux privatur jure petendi debitum, non tamen in foro conscientiae. 77. a. Quando haec poena ei remittatur, ibid. Adulteri paciscentes de contrahendo matrimonio post mortem conjugis, incurrunt impedimentum dirimens, ibid. Propositio proscripta circa adulterium, ibid. b.

AEQUITES S. Joannis Hierosolymitani delinquentes extra claustra, puniri possunt a locorum Ordinariis. 354. a.

AERE ALIENO gravatus ad Religionem, vel clericatum admittentis poena. 302. Item gravantis aere alieno Ecclesiam, vel beneficium. 301. et seq.

AETAS minor an excuset a poenis blasphemiae. 117. b. Aetas requisita ad Ordines. 303. et seq. Ante eam illos recipientis, et conferentis poena, ibid. Item ad episcopatum, et dignitatem. 172. b.

AFFINES in odiosis non veniunt nomine consanguineorum. 420. b.

AGNUS DEI cereos consecratos pingentis, aut miniantis, ac vendentis poena. 78. a. Eos non pictos vendens, peccat moraliter ob simoniam, ibid.

AGRORUM DEPOPULATOR quis dicatur. 165. a, et b. Non gaudet immunitate, seu asylo sacro, ibid. Etiam si sit diurnus, ibid. Quando incurrat etiam excommunicationem, ibid.

ALBANENSES GRAECI, vide GRAECI.

ALCHIMIA sub qua poena interdicta. 183. a et b.

ALEAE LUSUS sub qua poena prohibitus, et poenae lusores receptantium. 260.

ALIENATIO bonorum ecclesiasticorum, non servata forma, quas olim poenas inducebat, et quas hodie. 78. b. 79. a, et b. Ad eas incurrendas requiritur temeritas, et dolus, ibid. Praeter bona, quid aliud prohibitum sit alienare. 78. b. Quae bona alienari prohibeantur, ibid. Male alienata an possint recuperari ab ipsomet Praelato alienante una cum fructibus. 78. b. Alienationis contractus bona fide celebratus, non est ipso jure nullus, sed annullandus, ibid. Alienata recipientes subiciantur iisdem poenis. 79. a. Qui sint casus a jure permessi, in quibus fieri possit alienatio sine solemnitate, ib. et b, et 30. a. Alienatio modici valoris quam summam requirat, ibid. Quando neque haec fieri possit. 79. b. Non potest fieri diversis vicibus, si res sit magni valoris. 30. a. Si est modici valoris, facultas alienandi competit nedum Episcopo, sed etiam Abbati vere Nullius. Non tamen superioribus Regularium, ibid. Alienationis nomine venit quilibet actus, quo dominium transfertur, ibid. b. Res relictæ Ecclesiae alienari nequit, licet id permiserit Testator, ibid. Facta sine beneplacito Apostolico favet Ecclesiae, non emptori; qui cogi potest, ut stet contractui post obtentum beneplacitum, ibid. Sub nomine alienationis venit etiam assignatio, seu venditio fructus beneficii ad vitam beneficiati, ibid. Alienationi in detrimentum Ecclesiae auctoritatem praestantis, et illam fieri procurantis poena, et ad quid teneatur. 80. b, et 81. a. Decretum delegati super alienatione facta, non servata forma, quando possit ab eo reformari, ibid. beneplacitum Apostolicum obtentum post rei alienatae traditionem, est subreptitium, ibid. In alienationis commissione quomodo se gerere debeat commissarius, ibid. Alienationum locorum jurisdictionalium Ecclesiae Romanae procurantis, illamque Papae consulentis poena, ibid. b. Item poena alienantis loca jurisdictionalia Ecclesiarum, et piorum locorum, ibid. et 82. a. Et ubi locum habeat prohibitio, ibid. Item poena alienationis, vel obligantis bona communitatum, vel universitatum. Status temporalis Ecclesiae Romanae 83. a, et b. Et quid veniat sub hujus alienationis nomine, ibid. Alienans ad quid teneatur, ibid. Alienatio in foerenses bonorum stabilium, et jurisdictionalium, sive allodialium in Statu Sedis Apostolicae sine ejus licentia, sub quibus poenis prohibita. 84. a. Ad quae loca se extendat prohibitio, ibid. Qui contractus

comprehendantur. *ibid.* Forensis nomine qui veniat, *ibid.* Alienatio juris exemptionis facta a Regularibus, vel aliis exemptis. 249. *b.* Item bonorum oneri missarum subjectorum, et poenae alienatorum pretium non reinvestientium cum hujusmodi oneris mentione. 278. *a.* Item poena alienantis dominium directum, subjiciendo laicis bona ecclesiastica. 445. *a.* Item alienationis, periculo bona suae Ecclesiae, seu beneficii subjicientis, illa onerando aere alieno. 301. *b.* Alienatio bonorum ecclesiarum an inducat poenas contra usurpantes, vel impediētes latas. 443. *b.* et seq. Alienatio an dicatur repudiatio legati, vel haereditatis. 444. *a.* An Extravagans AMBITIOSAE, prohibens alienationem, sit ubique recepta. 79. *a.* Alienatio bonorum ad Regulares spectantium sub qua poena, praeter inflictam a dicta Extravaganti, prohibeatur. 82. *a.* In quorum bonorum alienatione poena locum habeat, *ibid.* Ab ipsis Regularibus facta praetextu privilegiorum, sub quibus poenis prohibita, *ibid.* *b.* A quo super his dispensari possint, *ibid.* Qui contractus veniant nomine alienationis. 78. *b.* et 83. *a.*

ALIENATIO bonorum facta a reo post commissam poenam amissionis, est invalida, et illicita etiam ante declaratoriam. 6. *a.*

ALIMENTA ejecto religioso non debentur a Religione. 356. *b.*

ALIQUID, an contineat modicum. 118. *b.*

ALLOCUTIO cum monialibus, vide MONIALES.

ALTARIS CONSECRATIO, vide CONSECRATIO.

ALTERNATIVA dictio. — aut, vel seu — posita post genus, resolvitur in expositivam. 137. *a.*

AMBASCIATOR, vide LEGATUS.

AMBITIOSA DECRETA quae dicantur. 49. *b.*

AMBITIOSUM eligentis poena. 87. *a.*

AMBITUS quid. 84. *a.* In electione, et quando illicitus pro obtinenda dignitate, *ibid.* Qui tractatus prohibiti, et sub quibus poenis, *ibid.* *b.* Ambitus quoad poenas non habet locum, quando agitur cum Principe supremo, *ibid.* Ad papatum, vivente Papa, sub qua poena, et quae pactiones, et tractatus prohibeantur; et item sede vacante 85. *a.* et *b.* Item ambitus Nunciorum procurantium favores Principum ad obtinendas dignitates a Sede Apostolica. 86. *a.* Item ambitus, et subornatio in electione Regularium, *ibid.* et *b.* An poenae obligent ante declaratoriam, *ibid.* Item ambitus procurantis donis, vel pollicitationibus favores personarum pro obtinenda gratia, vel justitia a Sede Apostolica. 406. *a.* et seq. Item dantium, vel promittentium de bonis communitatum Ecclesiae Romanae pro gratia, vel justitia. 291. *a.* Item procurantis praesentationem, vel provisionem beneficii. 86. *b.* Item obtinentis beneficia per abusum laicae potestatis. 114. *b.* Item illam procurantis, antequam vacent in casu vacationis. 86. *b.* Item Patroni praesentantis se ipsum, vel procuratoris sibi resignantis. 87. *a.*

AMITTANT, an sit canon latae sententiae 206. *a.* 423. *b.*

AMOR ERGA DEUM, an necessarius in attritione. 104. *b.* Propositiones proscriptae circa Amorem, vel dilectionem Dei, *ibid.*

ANATHEMATIS solemnitas forma. 262. *b.*

ANATHEMA SIT, an significet excommuni-

cationem latae sententiae. 419. *b.* 443. *b.* Anathemati subicere quid importet. 284. *a.*

ANIMALIA diripientes, et abducentes e Statu ecclesiastico, eaque recipientes, ementes, et commutantes, quam poenam incurrant. 87. *b.* Item illa extrahentes de eodem Statu. 88. *a.* et *b.*

ANIMARUM CURAM habentes, an omnes promoveri debeant ad sacerdotium. 110. *b.*

ANNALIA quoad fructus vacantium beneficiorum. 427. *b.* et seq.

ANNALIS, seu regula de annali possessione, non convalidat titulum in foro conscientiae. 52. *a.*

ANNATAS, communia, et quindennia de beneficiis, debito tempore Camerae Apostolicae non solventium poenae. 87. *a.* Illarum justitia remissive, *ibid.* *b.*

ANNATA media ex quibus beneficiis solvenda. 428. *a.* et *b.* Cui applicanda, et quomodo, ac apud quem custodienda, *ibid.* Quae beneficia ab illius solutione eximantur, *ibid.*

ANNIVERSARIA non veniunt sub poena privationis fructuum beneficiorum. 53. *b.* Illorum proventus distributiones. 367. *a.* et vide DISTRIBUTIONES.

ANNONAM onerantium poena. 87. *b.* Item eam Romani deferri prohibentis, et poena comprehendit etiam Cardinales, *ibid.* et 88. *a.* Item illam deferri impediētis ad Curiam Romanam, *ibid.* Item illam extrahentis de Statu ecclesiastico, *ibid.* et 89. *a.* Eam extrahens sine licentia, ad quid teneatur, *ibid.* Eam emens, seu incettans pro suo usu ultra annum, *ibid.* Illam ad hostes Fidei deferentis poena. 99. et seq.

ANNUA CONFESSIO, vide CONFSSIONEM ANNUAM.

ANNUS NOVITIATUS, seu probationis, vide PROFESSIO RELIGIOSA.

APPELLATIO a iudice ecclesiastico ad secularem sub qua poena prohibita. 96. *a.* Item a Papa ad futurum Concilium. 95. *a.* et *b.* Item ad laicam potestatem a Papae ordinationibus, et literis, *ibid.* Appellatio an, et quando suspendat censuram 39. *b.* In quibus casibus appellatio non detur. 96. *a.* ad 98. ibique casus enumerantur. Appellatio, etiam ad Papam, quibus Regularibus prohibita. 96. *a.* Appellatio quoad praesentationem indigni ad parochiam factam a patrono. 336. *a.* In collatione beneficiorum per concursum quomodo regulanda. 116. et 117. *a.* Appellatio a sententia matrimonii, vide MATRIMONIUM. Appellationis iura a sententia nullitatis ejectionis debent a religioso produci intra carcerem formalem. 356. *b.*

APPROBATIO confessariorum, vide CONFESSARII approbatio.

APPROBATIO generalis Constitutionum Regularium facta a Sede Apostolica, non fertur ad exorbitantiam. 344. *b.*

APOSTATA A FIDE qui sit, et ejus poenae. 89. *b.* Quando illas incurrat, *ibid.* Quando absolvi possit a simplici confessario, *ibid.* APOSTATA A RELIGIOSA PROFESSIONE, quando, rigoroſe dicatur. 89. *b.* et seq. Non dicitur proprie apostata, si est fugitivus, *ibid.* Quas, et quando incurrat poenas, *ibid.* *a.* et *b.* Quando incurrat irregularitatem. 90. *b.* Quando inhabilitatem ad gradus,

ibid. et 91. a. Privatur privilegiis Religionis, et etiam exemptione, *ibid.* Est ineligibilis, *ibid.* Puniri debet ab Ordinario, *ibid.* Manente apostasia, nequit allegare causam nullitatis professionis, *ibid.* ¶ Non debentur ei a Religione alimenta, *ibid.* a. Bona ab ipso acquisita, spectant ad Religionem, sed si moriatur extra claustra, ad Sedem Apostolicam, *ibid.* b. Apostatae, et fugitivi debent quotannis requiri a superioribus, et respective recipi, sed cum limitatione. 91. b. Et sub quibus poenis, *ibid.* Ordines recipientium, et conferentium poena. 315. a, et b. APOSTATA AB ORDINE qui sit. 91. b, et 92. a. Quas poenas incurrat, *ibid.* et seq. Quot modis fiat talis, *ibid.*

APOSTASIAE A RELIGIONE cooperantium poenae, et ad quid teneantur. 91. a, et b.

ARBORES ECCLESIAE, vel pii loci coedens, quas poenas incurrat. 444. a.

ARCHIDIACONI aetas quae. 171. a.

ARCHIEPISCOPATUS erectio, vide EPISCOPATUS erectio.

ARCTANS SE, itaut in termino adimplere non possit, an incurrat poenas ante terminum. 13. b. nro. a 361. a.

ARMA prohibita quae, et eorum nomine quae veniant. 101. a, et b, et 102. a. Ea deferentium poena. 101. a, et b. Ea deferens clericus, vel monachus, quando fiat irregularis, *ibid.* Arma monachi praesumentes tenere intra septa, incurrunt excommunicationem non reservatam. 99. a. Sub nomine monachorum qui veniant, *ibid.* Quando ea deferentes fiant irregulares. 101. b. Arma praestans accipienti ad occidendum, qua poena puniendus, et secuto homicidio, fit irregularis. 99. a. Et ad quid inde teneatur, *ibid.* Armorum appellatione, quae veniunt, *ibid.* et 102. a. Arma deferentis ad Sarracenos poena. 99. b, et 100. a. ¶ Ad Turcas deferens, quando excusetur, *ibid.*, et vide TURCIS ARMA. Item poena armis auxilium praestantis Infidelibus contra Fideles. 99. a. Arma Sarracenorum foventis poena tempore belli ubicunque. 99. b.

ARMATORUM collectas facientium poena. 101. b, et 102. a. Qui illorum numerus supponatur, *ibid.*

ARTEM ludricam exercens, quando, et quas poenas incurrat tam laicus, quam clericus. 102. b, et 103. a. Item artem ignominiosam clericus exercens, *ibid.* et 93. b.

In ARTICULO, vel periculo mortis absolvere potest quilibet sacerdos, etiam a censuris, et quomodo. 35. b.

ARTIFICIUM an licitum ecclesiasticis, et qualiter differat a negotiatione. 295. a.

ASSASINIUM qui sit. 103. a. Illud committentis poenae, *ibid.* et 104. a. ¶ Illius reus tam mandarius, quam mandans, non gaudet asylo loci sacri, *ibid.* Et si clericus sit, quis sit iudex, *ibid.*

ASSERTIONI Magistratus, quod habuerit commissionem a Principe, an sit credendum. 331. a.

ASTROLOGIA iudiciaria, vide SUPERSTITIO.

ASYLO LOCI SACRI non gaudet assassinii reus tam mandans, quam mandarius. 104. a. ¶ Nec occidens in duello, licet occisus moriatur extra conflictum. 168. a, et b. Cur alii non gaudeant. 215. et seq. ¶ Nec expendentes praeter usum desti-

natum pecuniam Montis Pietatis. 216. a, 289. a. An gaudeat procurans abortum fetus animati. 67. a. ¶ An hebraeus. 217. b. ¶ Illo gaudet religiosus confugiens ad Ecclesiam propriam, et ad monasteria aliorum Regularium. 217. b.

ATTENTATUM, seu conatus per actum proximum saepe poenas inducit. 147. a. Attentare, an dicat actum consummatum. 227. a.

ATTRITIO, vide AMOR.

AUCTORITAS superioris regularis quando excuset a culpa, et poena. 329. a.

AUCTORITATIVE facere qui dicantur. 125. b. Auctoritative fieri quid dicatur. 248. b.

AUDENS aliquid committere qui dicatur. 78. a.

AUFERATUR, an sit verbum latae sententiae. 111. b.

AUSUS TEMERARIUS quando requiratur ad incurrendam censuram. 15. a, et b.

AVOCANTIUM causas ecclesiasticas ad forum laicum poena. 244. a, et b.

AUT, dictio, inter genus, et speciem, stat expositive. 137. a.

De AUXILIIS DIVINIS tractatus edentes, vide LIBROS.

B.

BANNIENS Episcopum consecratum, quas poenas incurrat. 229. b. 230. a, et b. 262. b.

BANNITUS quando licite occidatur. 61. b. Extra bannientis territorium non licite occiditur, nisi sit bannitus pro crimine laesae majestatis, *ibid.* Sed cum limitatione. 263. a. Illum occidens extra territorium, fit irregularis ex defectu lenitatis; extra vero, ex delicto, *ibid.* Clericus in sacris, vel beneficiatus illum occidens intra territorium, peccat, et fit irregularis ex homicidio illicito. 62. a. An liceat illum occidere proditorie, *ibid.* An occisor possit illius bona sibi sumere, *ibid.* Bannitos Ecclesiae Romanae in temporalibus subditi receptantes, vel eorum publicam persecutionem impediunt, quas poenas incurrant. 105. a.

BANNUM diffidationis quid, et quoduplex, pro quo delicto, et quomodo feratur. 61. b. Quibus privet, *ibid.* et 57. b. Non ligat ante declaratoriam. 61. b. Sententia banni est licita, *ibid.* Bannum a civitate quibus privet. 57. b. Rem imperiale, *ibid.* et 61. b. Item simplex. 57. b.

BAPTISMUM reiterantis poena. 105. b. Quando liceat reiterare, *ibid.* Temere reiterans, an fiat irregularis, *ibid.* Quis ab hac irregularitate dispensare possit, *ibid.* Item rebaptizatum ordinantis poena. 106. a. Item illum solemniter ministrantis, si non sit sacerdos, *ibid.* et b. Illum ab haeretico recipiens, fit irregularis. 107. a. Secus infans, sicut et adultus in necessitate, *ibid.* Ab hac irregularitate solus Papa dispensat in casu publico, in occulto Episcopus, *ibid.* d. Item illum conferentis proprio filio, aut hunc tenentis in Baptismo, aut Confirmatione sine necessitate. 106. b, et seq. Peccat, et amittit jus petendi debitum, *ibid.* Excusatur a poenis ob ignorantiam juris, vel facti, *ibid.* Haec poena amissionis ligat etiam ante declaratoriam. 107. a. Non ligat conjugem innocentem, *ibid.* Non amittitur jus hoc, si baptizent in necessitate, si matrimonium est contractum; secus si contrahendum,

ibid. Et quid, si baptizaret filium ex concubina, *ibid.* Avia, vel avus baptizare nepotem prohibetur. 106. *b.* Item illum conferentis alieno parochiano. 376. *b.* Quando excusetur a poena, *ibid.* *Baptismus* differens ad ultus usque ad aegritudinem, quas poenas incurrat. 107. et ¶ *Baptismus non debet conferri extra Ecclesiam.* 108. *a.* Qui casus excipiantur, *ibid.* *Baptismi* forma, a ¶ *Propositiones proscriptae circa illius collationem,* *ibid.*

BELLUM quando proprie dicatur. 108. *b.* *Belli* species sunt repraesentatae. 361. *b.* Quis indicare possit, *ibid.* Poena illud inferentis, non praemissa diffidatione. 361. *b.* Item ad illud in auxilium haereticos, vel infideles vocantis poena. 100. *a.*, et *b.* Quando liceat. 101. *a.* Item clerici beneficiati, aut in sacris illi, vel militiae se immiscentis. 108. *a.* Et peccat, *ibid.* Quando excusetur, *ibid.* *Bellum* an inferri possit contra contemnentem censuram ecclesiasticam. 130. *b.* *Bellum*, vel militiam miles deferens, vel ex eo ignominiose dimissus, quam poenam incurrat. 109. *a.*

BENEDICTIO SECUNDARUM NUPTIARUM Lodie prohibita est sub poena arbitraria infligenda ab Episcopo. 266. *b.*, et *seq.* Num danda, si alter conjugum sit primo nubens, *ibid.* *Benedictio* non debet repeti super eadem materia jam *benedicta*, *ibid.* 376. *a.* Quando possit, *ibid.*

BENEDICTIO SUPPELLECTILIS sacrae, vide **CONSECRATIO.**

BENEFICIATUS, privatus beneficio ob delictum, an faciat fructus suos ante declaratoriam. 50. *b.* Potest ante declaratoriam illud resignare, nec tenetur dimittere ante executionem mandato iudicis, *ibid.* Illo non privatur ipso jure etiam ex homicidio, secus si sit incompatible cum irregularitate, *ibid.* Quando hae regulae limitentur, *ibid.* Quis ab hac privatione dispensare possit. 51. *a.* *Beneficiati* qualitates quae debeant esse. 115. *b.* *Beneficiati* habitus, et illius dimissio, vide **HABITUM BENEFICIATI.** *Beneficiatus* ludens aleis, vide **LUDUS ALEAE.** *Beneficiatus* pensionem non solvens, vide **PENSIONES ecclesiasticae** quo tempore, et **BENEFICIUM CAP: ODOARDUS.** *Beneficiatus* horas Canonicas non recitans, vide **HORAS CANONICAS.** ¶ *Non potest vendere fructus beneficii, et sub qua poena.* 80. *b.*

BENEFICIUM per sordes, vel simoniam procurantis poenae. 392. et *seq.* Item illud obtinentis, vel conferentis per abusum laicae potestatis. 114. *b.* 115. *a.* Illud indigno, vel minus digno conferens, peccat, et tenetur ad restitutionem Ecclesiae laesae, 115. *b.* Quas poenas incurrat. 116. *b.* Et quid, si conferatur per concursum, *ibid.* ¶ *Propositio circa hoc proscripta,* *ibid.* Provisus occulte inhabilis per concursum, potest obtinere a S. Poenitentiaria convalidationem tituli, *ibid.* ¶ *Beneficium curatum per concursum quomodo conferendum.* 116. *a.*, et *b.* 117. *a.* Quae actio detur exclusis, *ibid.* *Beneficium* conferens, ad illud instituens, vel nominans contra formam praescriptam, quando incurrat excommunicationem. 129. *b.* 130. *a.* Illius possessionem capientis, literis non expeditis, poena. 190. *a.*, et *b.* Ad quos haec se extendat, *ibid.* Item litteris expeditis, sed sine legitimo executore. 191. *a.*, et *b.* *Beneficii* nomine an veniat pensio. 52. *b.* *Beneficia* illegitimis non conferenda, vide

ILLEGITIMIS BENEFICIA. *Beneficii* vacantis collatio ad quem pertineat. 114. *a.* *Beneficia* reservata S. Sedi quae. 109. *a.* Quando haec reservatio non praedictet patrono laico, *ibid.* *Beneficium* procurans alicui in Curia Romana cum fraude, subijciendo se examini pro eodem, quam poenam incurrat. 109. *a.*, et *b.* Ista fraus non praedictat patrono laico, *ibid.* Illud in eadem Curia procurans cum intentione illud resignandi, quas poenas item incurrat, et quando, *ibid.* *b.* Poenae non habent locum si cum hac intentione procurat extra Curiam, nec si procurat duo beneficia incompatibilia, *ibid.* et 110. *a.* *Beneficium* parochiale obtinens sine intentione, se ad sacerdotium promovendi. 110. *a.* An ad fructuum restitutionem teneatur, et cui, *ibid.* Item si intra annum non promoveatur, *ibid.* *a.*, et *b.* Item poena *beneficii* obtinentis in Cathedrali, vel collegiata, si intra annum ad ordinem illi annexum non promoveatur. 111. *a.*, et *b.* Quando excusetur, *ibid.* Non tamen ipso jure privatur *beneficio*, *ibid.* *Beneficia* incompatibilia quae sint. 112. *a.*, et *b.* Ea retinens, quas poenas incurrat, *ibid.* Quando hae locum habeant. 113. *b.* Quando teneatur primum, vel secundum dimittere, *ibid.* Non juvatur triennali pro retentione, illa possidens bona fide. 114. *a.* Quis dispensare possit super hac incompatibilitate, *ibid.* Irregularis dispensatus a Papa ad plura beneficia, intelligitur de *beneficiis* successive, nisi aliter exprimat, *ibid.* *Beneficii* vacantis per assumptionem alterius incompatibilis collatio ad quem spectat, *ibid.* *Beneficium* vacat per assumptionem ad episcopatum, et monasteria. 113. *b.* Poena illud retinentis. 191. *a.* Illius privatio non inducitur ipso facto per perjurium. 125. *a.* Illius titulus est ostendendus, et poena non ostendentis. 236. et 237. *Beneficii* provisio, vel praesentatio suo tempore non facta, cui devolvatur. 115. *a.* Intra quod tempus fieri debeat, *ibid.* Et quando incipiat, *ibid.* Haec devolutio transfert jus ante declaratoriam, *ibid.* ¶ *Beneficium* per obitum vacans conferri potest *beneficiati* consanguineis, affinibus, et familiaribus. 369. *a.* ¶ Item permutatum, sed cum limitatione, *ib.* *a.*, et *b.* ¶ Non autem resignatum, licet conferendum esset per concursum. 370. *a.*, et vide **RESIGNATIO BENEFICIORUM.** *Beneficii* curati resignatio, vide **RESIGNATIO PAROCHIAE.** *Beneficii* collatio facta ab Episcopo schismatico, est nulla. 381. *b.* *Beneficii* sequestrationem, ac fructuum ab Ordinario fieri impedientis, aut factam violantis poena. 389. *a.*, et *b.* ¶ *Beneficii* fructus, etiam Sedi Apostolicae reservati, lite pendente, sequestrari possunt ab Ordinario, sed interim deponendi, *ib.* ¶ *Beneficii* fructuum male perceptorum ob omissionem professionis fidei condonatio nequit fieri ab Ordinario, sed a Sede Apostolica. 186. *a.* *Beneficii* accessus, et regressus sub qua poena prohibiti. 396. et *seq.* *Beneficii* privatio nequit infligi, nisi in casibus in jure expressis. 46. *a.*, et 51. *a.* Et qui sint, *ibid.* Non obligat ante declaratoriam. 50. *a.* An possit impetrari, non vocato reo, *ibid.* *b.* *Beneficii* collatio facta alteri, postquam possessor eo privatus est per injustam sententiam in foro conscientiae, sed justam in foro externo, an sustineatur. 28. *b.* Ad *beneficium* inhabilitas, vide **INHABILITAS AD BENEFICIUM.**

CIUM. AD *beneficia* inhabilitatus, regulariter non privatur obtentis. 52. *a.* Dispensatus super inhabilitate ad obtinendum unum *beneficium*, non potest illud commutare, neque resignare cum pensione, *ibid.* *Beneficium* impetrans, vacans ipso jure ob delictum possidentis, vel per sententiam ferendam quid probare teneatur. 50. *b.* *Beneficii* fructus, vide **FRUCTUS BENEFICII**. *Beneficii* titulus a quo et in quibus casibus possit revalidari. 51. *a.* et *b.* An revalidetur per regulam de triennali, *ibid.* *b.* et 52. *a.* Unio *beneficiorum*, vide Unio **BENEFICII**. *Beneficium* pro recipiendis *Sacris Ordinibus* quale debeat esse, et taxa. 321. *b.* et seq. *A* quibus oneribus debeat esse liberum. 322. *a.* An deducenda sint onera *Missarum*, *ibid.* *Beneficii* praetextu mox conferendi, externum praetensum subditum ordinantis poena. 313. *a.* Item *beneficii* imparis titulo ordinantis, *ibid.* *Beneficium* praescribi non potest. 235. *b.* et seq. Illud aere alieno onerantis poena. 301. *b.* *Nec possunt vendi fructus ad vitam*, et quae poenae in vendentes. 80. *b.* *Beneficii* collatio praevio pacto de praesentando, quando nulla. 86. *b.* Item est nulla facta antequam vacet *ibid.* Ad *beneficium* patronus se ipsum praesentans, vide **PATRONUS**. *Beneficium* sibi resignare non potest procurator constitutus ad resignandum. 87. *a.* *Beneficii* Romae obtinendi redditus non exprimentis poena. 436. *a.*

BENEFICIUM CAP. ODOARDUS non suffragatur *beneficiato* pro non solvenda pensione. 337. *a.* et *b.* Illud excludit obligatio cameralis, *ibid.*

BIGAMIA quotuplex, et quomodo inducatur. 266. *a.* et *b.* Quis super ea dispensare possit, *ibid.* et 267. *Bigamia* clerici in sacris matrimonium contrahentis quas poenas inducat. 91. *b.* et 92. *a.* et seq. 268.

BIGAMUS est irregularis. 266. *a.* et *b.* Quis illum dispensare possit, *ibid.* et 267. Poenae ordines recipientis, eosque illi conferentis. 305. *a.* Item illius matrimonium benedicentis. 266.

A **BIBLIOTHECIS**. *Fratrum Minorum* de Observantia tam libros extrahens, quam extrahentem non revelans, quas poenas incurrat. 117. *a.*

BLASPHEMANTIUM poenae quae. 117. *b.* Ab his non excusatur minor aetas, si blasphemus sit doctus capax, *ibid.* *Blasphemiarum* numerus eodem impetu prolatarum, est exprimendus in confessione. Et sententia negativa non est tenenda. 9. et 10.

BONA BANNITI an illius occisor retinere possit. 62. *a.* **BONA CLERICORUM** defunctorum cui cedant. 429. Ab illis negotiatione acquista, cui applicanda, *ibid.* *b.* Relinqui nequeunt illegitimis etiam legitimis. *Exceptis alimentis*. 212. et seq. *Damnatorum* cui cedant, vide **CONFISCATIO BONORUM**. **BONA DERELICTA**, quae censeantur. 295. *b.* **BONORUM ECCLESIAE** confiscatio ob delicta clericorum sub qua poena interdicta. 145. *b.* **BONORUM ECCLESIASTICORUM** furtum, rapina, incendium, effractio, damnum, vide **SACRILEGIUM**, et **INCENDIARIUM**. Illorum inventarium. 237. *a.* et seq. et vide **INVENTARIUM**. Illorum alienatio, vide **ALIENATIO**, **EMPHYTEUSIS**, **LOCATIO**. **BONA ILLEGITIMIS RELICTA**, an ab eis retineri possint. 212. *b.* et 213. *a.* **BONA NAUFRAGANTIUM** injuste accipientis, vel detinentis poe-

nae. 295. *a.* **BONA RELIGIOSA** extra claustra ab ipso acquisita, spectant ad Religionem. 92. *b.* Sed si moriatur extra claustra, debentur Camerae Apostolicae, *ibid.* *b.* *Bona religiosi ad episcopatum*, aut ad cardinalatum promoti sub quibus poenis restituenda sit Religioni. 359. *a.* et *b.* Illorum usus ei est interdictus, etiam de licentia superiorum, *ibid.* Sublata etiam Majori Poenitentiariorum facultate dictas poenas relaxandi, *ibid.* *Bona religiosi ejecti* cui cedant. 357. *b.* **BONA EX USURA** comparata, cui cedant. 439. *a.* *Quando* Judaeis retineri possint, *ibid.* *Bona*, vel proventus Ecclesiarum, aut piorum locorum occupantes, vel impediennes, vide **USURPATIO BONORUM** etc. **BONA SPOLII** ad Cameraam Apostolicam pertinentia, quatenam sint. 428. *b.* et seq. *Bonorum confiscatio*, vide **USURPATIO BONORUM**. *Bona incertorum* cui restituenda. 355. *a.*

BONONIAE scholares, et magistri conducentes alienum hospitium infra tempus conductionis sine licentia inquilinorum, incurrunt excommunicationem non reservatam. 118. *a.*

BRACHIUM seculare Judices laici quando teneantur praestare ecclesiasticis iudiciis. 140. *b.* Illud iis requirentibus non praebentium poena. 238. *a.* Item illud magistratus Inquisitoribus S. Officii non praebentis. 230. *b.* *Brachio* seculari clerici quando tradendi, vide **DEGRADATIO**.

BREVIARIUM ritum mutantis poena. 373. *b.* Poenae illud imprimendum, et vendendum sine licentia. 118. *a.* et *b.*

BULLA semel promulgata, praesumitur esse semper in sui vigore. 299. *b.*

BULLA AUREA quoad Vicarium Imperii Romani. 222. *b.*

BULLAE COENAE casus nequeunt absolvi tempore *Jubilaei*, nisi exprimatur facultas in concessione. 197. *a.* Casus in ea, sive clare, sive dubie contenti, nequeunt absolvi a simplici confessario. 17. *b.* 18. *a.* 35. *a.* 72. *b.* Et quid, si praesumat ab illis absolvere, etiam praetextu privilegiorum, *ibid.* et 73. *a.* Ab illis neque Episcopus absolvere potest. 35. *a.* Ad incurrendas illius censuras semper requiritur praesumptio. 20. *a.* Ab iis absolvens in articulo, vel periculo mortis, non servata forma, scilicet sine praevia cautione juratoria stando mandatis Ecclesiae, et satisfaciendo, incurrit excommunicationem non reservatam. 471. *a.* 72. *b.* *Propositio proscripta circa absolutionem a casibus in ea contentis*. 74. *b.* Haec Bulla in quo derogavit cap. 6. sess. 24. Conc. Trid. 30. *b.* *Debet quotannis ab Ordinariis publicari: et ejus transumptum a confessariis penes se retineri*. 471. *b.*

C:

CADAT, an sit canon latae sententiae. 181. *b.* **CADAVER** ultimi supplicii affecti non potest tolli de patibulo sine licentia Principis. 335. *a.* Ubi sepeliendum, *ibid.* Quando cremandum, *ibid.* *Cadaver* parricidae ubi sepeliendum. 334. *b.* 335. *a.* *Cadaver* quando exhumandum. 379. *a.* 388. *a.* Illius exhumatio, lite pendente, est prohibita. 384. *b.* Item illius exenteratio, vel concisio. 385. *a.*

CADUCITATIS poena a quo, et quando incurratur. 12. *a.* 13. *a.* An haeres domini directi eam

commissam possit declarare. 12. *b.* An admittat purgationem morae. 13. *a.* Illius remissio circa bona jurisdictionalia ad Ecclesias, et loca pia spectantia, sub quibus poenis prohibita. 81. *b.*

☞ **CALICES** consecrari nequeunt ab Abbatibus pro alienis Ecclesiis. 155. *a.* Neque a Praelatis regularibus, usu pontificalium carentibus, etiam pro propria Ecclesia, *ibid.* Et vide CONSECRA-TIO.

CALUMNIATORIS poena, et ad quid teneatur. 75. *b.* et 76. *a.* ☞ *Falso calumnians confessorium innocentem de sollicitatione, nequit absolvi, nisi a Papa, ibid.* Propositiones proscriptae circa calumniam, et poena in eas docentes etc. *ib.*

☞ **CAMBIUM** activum est negotiatio, adeoque ecclesiasticis prohibitum, et sub qua poena. 295. *b.* 446. *b.*

CAMERA APOSTOLICA ministri rationes fideliter non reddentes, quas poenas incurrant. 118. *b.* Qui veniat ministrorum nomine, *ibid.* Quid excuset a poenis, *ibid.* Item confiscationes ei debitas defraudantes. 119. *a.*, et *b.* Item ejus spoliū occupantes. 428. *b.*, et *seq.* Item Ecclesiarum, seu beneficiorum vacantium fructus ad ipsam spectantes, occupantes, *ibid.* Item illi annatas, et quintientia non solventes. 87. *a.*, et *b.* Item canones, et census, aliaque ipsi debita non solventes. 120. *b.* Ad ipsam spectant bona Religiosorum decedentium extra claustra, et quae. 91. *b.* Item quae bona religiosi ejecti illi cedant. 357. *b.* ☞ *Illius libros, aut scripturas occultans, vel non revelans, an hodie excommunicationem incurrat. 119. b.*, et 120. *a.* Illius notariorum officiis vendendis se immiscens poenae. 297. *a.*

☞ **CAMPANAE** nequeunt benedicī ab Abbatibus pro alienis Ecclesiis. 155. *a.*

☞ **CANCELLARIAE APOSTOLICAE** officiales audentes se intromittere in causis sibi interdictis, incurrunt excommunicationem latae sententiae, non reservatam, aliasque poenas. 120. *a.*

CANONES CAMERA APOSTOLICAE debito tempore non solventium poenae. 120. *b.*

CANONICI quando privetur voce in capitulo. 435. *b.*, et *seq.* ☞ *Non privantur, si sint plures fratres in eodem capitulo. 436. a.*, et *b.* *Choro addicti possunt substituere alium loco sui, sed cum limitatione. 208. b.* Non residentes, vide RESIDENTIAM CANONICI.

CANONIS PRIVILEGIO quando privetur clericus, vide PRIVILEGIO CANONIS.

CANON - SI QUIS SUADENTE -- vide PERCUSSIO CLERICI.

CANTILENAS, SEU LIBELLOS famosos edentis contra aliquos Regulares poena. 254. *a.*, et *b.*

☞ **CAPITULUM**, non potest condonare distributiones injuste perceptas absentibus. 366. *a.* Idem sede vacante, quoad dimissorias, vide DIMISSORIAS.

CARCERATIO clericorum injusta, vel ad reportandam resignationem beneficii, quas poenas inducat. 371. *a.*

CARCER perpetuus aequiparatur deportationi, et an causet infamiam. 57. *b.*

CARDINALES in assumptione pilei tenentur jurare praeter alias, Constitutionem S. Pii V. de non alienando, nec infeudando loca jurisdictionalia Ec-

clesiae Romanae. 81. *b.* De eorum promotione sponsio, sub qua poena prohibita. 416. *a.* Illos, vel ipsorum familiares laedentium poena. 262. 263. *b.*, et vide MAJESTATIS LAESAE. Tenentur residere in Curia, si non sint Episcopi, et sub qua poena. 368. *b.* Censentur ibi residere, si maneant intra quadraginta milliaria ab ea distantia, *ib.* Non tenentur hodie residere in Titulis, *ibid. a.* Recens creati tenentur intra annum ad Urbem accedere, et Limina Apostolorum visitare sub poena privationis cardinalatus ipso facto. 368. *b.* ☞ *Cardinales sex Episcopi suburbicarii nequeunt in Urbe, sine licentia Cardinalis Vicarii suos subditos ad Ordines promovere, etiam in capella suorum palatiorum, et contraria opinio proscripta est. 179. et seq. 331. a.* Cardinales Episcopi quoad residentiam, vide RESIDENTIAM EPISCOPI. Cardinales Protectores Ordinum Regularium dare possunt licentiam accedendi Romam Religioso illorum Ordinum, quorum sunt Protectores. 353. *a.*, et *b.* ☞ *Non possunt supplere vota absentium in electione Regularium. 176. a.*

☞ **CARNIS PECCATA** Propositiones proscriptae respicientes. 149. *b.* et *seq.*

CASTITATIS VOTO ligati matrimonium contrahentis poena. 268.

CASTRATUS sine necessitate, est irregularis; secus ob necessitatem. 275. et *seq.*

☞ **CASUS contenti in Bulla Coenae** nequeunt absolvi etiam tempore Jubilaei, nisi in concessione exprimantur. 197. *a.*, et vide RESERVATIO CASUUM.

CASUUM RESERVATIO, vide itidem RESERVATIO CASUUM.

DE CASU AD CASUM in poenalibus, etiam ex identitate rationis, quando poena est latae sententiae, non fit illatio. 11. *a.*

CATHEDRALIS fundatio est reservata Papae. 182. *a.* Duae in eadem Civitate esse non possunt. 181. *b.*

CATHECUMENUS sepeliri potest in loco sacro. 388. *b.*

CAVALCATAS, seu collectas armatorum facientis poena. 102. *a.* Quibus privetur, *ibid.*

CAUSA ad dispensandum, quae requiratur. 31. *b.* An ea cessante, redeat vinculum. 22. *a.* *Causarum ecclesiasticarum cursum impediens poena. 244. a.*, et *b.* Item eas ab ecclesiastico ad judicem laicum avocantis, *ibid.*

CAUSAE MIXTI FORI, vide MIXTI FORI CAUSAE, VEL CRIMINA.

CAUTIONEM dare debet absolvendus, si satisfacere nequeat. 248. *a.*

CEDULAS MONTIS PIETATIS, et S. SPIRITUS falsantis poena. 283. *b.*

CEDULONES lacerantis poena. 132. *a.*

CELEBRANS in suspensione, fit irregularis, non autem est excommunicatus, sed excommunicari potest. 129. *b.* Quam aliam poenam incurrat, *ib.* *Celebrans* post sententiam injustam censurae, non fit irregularis, sed peccat ratione scandalī, si populus non sit certioratus de censurae injustitia. 28. *b.* *Celebrantis* poena censuris ligati, vel in loco interdicto. 129. *a.* Et fit irregularis, et dispensatur a solo Papa, *ibid.* Et privatur suffragio, tam activo, quam passivo, *ibid.* Quando coactus cele-

brans, excusetur a poenis. 130. *b.* Item *celebrantis* divina in Ecclesia polluta. 378. *b.* Sed non fit irregularis. 132. *b.* 133. *a.* Quando excusetur. 379. *a.* Item Missam *celebrantis*, et sacramentum non sumentis. 279. *b.* An illius sumptio sit de essentia sacrificii, et sub qua poena praecepta, *ibid.*

☞ CELEBRATIO Missarum, et divinorum Officiorum latino, vel graeco ritu. 372. *b.*

CENSURAE sententia sine monitione, vide MONITIO. Illam ferens in scriptis, et causa non expressa, etiamsi sit superior regularis, quam poenam incurrat. 122. *a.* Quando ferri possit sine scriptura, *ibid.* Si lata est sine ea, est valida, sed relaxanda, *ibid.* *b.* Censurarum diversitas debet explicari pro obtinenda absolutione, vel dispensatione a S. Poenitentiaria. 126. *b.* Pluribus ligatus, si absolvitur ab una, non remanet absolutus ab omnibus, si de iis non facta sit mentio. 10. *b.* Eadem censura lata a diversis superioribus, indiget duplici absolutione, *ibid.* *a.* Secus, si ab eodem, licet sit multiplex, *ibid.* A censuris absolutus, non est dispensatus ab irregularitate. 2. *a.* Quando incurrantur ex ausu temerario. 15. *a.* Non incurrantur etiam a sciente legis prohibitionem, si invincibiliter nesciat, huic illas annexas esse. 15. *b.* An incurrantur a minoribus, et pueris. 18. *a.*, et *b.* De sui natura non possunt esse perpetuae. 21. *a.* 45. *a.* Ad tempus latae, an cessent temporis cursu ipso jure. 41. *a.* Jam incursae, non expirant morte illius, qui eas tulit. 45. *a.*, et *b.* Quando sint nullae. 28. *b.* Et quid, quando sunt nullae in foro conscientiae, et validae in foro externo, *ibid.* Illarum nullitatem praetendens, quomodo se gerere debeat, et an interim parere. 29. *a.* Quid, quando est dubium de iis, *ibid.* Illarum absolutio quando est danda cum protestatione. *ibid.* Censuras excommunicationis, et interdicti Domini temporales violantes, incurrunt excommunicationem Papae reservatam. 130. *b.* Censurarum causa aliquem vexantium, vel impredientium illas promulgari, vel fulminari poena. 131. *a.*, et *b.* 132. *a.* Et qui comprehendantur, *ibid.* Item illarum absolutionem, vel revocationem extorquentium. 131. *b.* Obligant in foro conscientiae ante declaratoriam. 6. *a.* ☞ Incurruntur in dubio facti, ideoque tutius est petere absolutionem in foro conscientiae. 16. *b.* 17. *a.* Ab iis sine facultate solventis poena. 72. *a.* Quis a censuris latae sententiae absolvere possit. 32. ad 35. ☞ A Confessariis nequeunt absolvi extra Sacramentum Poenitentiae. 32. *b.* Neque absolvi possunt censurae ob casus, sive clare, sive dubie contentos in Bullae Coenae. 17. *b.* 18. *a.* Ab illis, et aliis Papae reservatis quando absolvere possit Episcopus. 30. *b.* Quae excipiantur. 31. *a.* Non potest absolvere a reservatis Papae, etiam occultis, post Concilium Tridentinum, *ibid.* A censuris, etiam non occultis quando absolvere possit, et a qualibus. 33. et seq. An etiam alii Praelati. 34. *b.* An impeditus accedere ad Sedem Apostolicam, teneatur recurrere per Literas, *ibid.* A quibus Episcopus absolvere potest alios, potest et ipse absolvi per deputatum a se, et quando eum deputare possit. 35. *a.* In articulo, vel periculo mortis potest ab iis absolvere etiam simplex sacerdos, si desit confessarius approbatus. 35. *b.* ☞ Mortuus a quo possit absolvi, et ad quem effectum, *ibid.* Ab Epi-

scopo absolvi possunt censurae pro foro conscientiae extra territorium, et etiam in Curia Romana respectu sui subditi. 23. *b.* ☞ Non autem ab illius delegato, si non sit proprius parochus poenitentis, *ibid.* *a.* Earum absolutio commissa confessario, dari nequit extra forum sacramentale. 27. *b.* An idem sit, si committatur Praelatis, et Episcopis, *ibid.* A censuris absolvi possunt etiam absentes pro foro externo, *ibid.* Aliquando etiam invitati. 21. *a.* Item absolvi possunt in eodem foro externo subditi, etiam ratione quasi domicilii, seu vagationis, *ibid.* Et etiam ratione peregrinationis, dummodo non sit assumpta in fraudem, *ibid.* Quae solemnitas in ipsis absolvendis adhibenda. 28. *a.* An debeat exigi iuramentum de stando mandatis Ecclesiae, *ib.* et 471. *a.* A censuris latis ab homine quis absolvere possit tam pro praesenti delicto, quam pro futuro, ac praeterito. 36. *a.*, et *b.*, et 37. *a.* ☞ Et 36. *b.*, nota exceptionem de delegato Papae excommunicante. Quomodo absolvantur a S. Poenitentiaria, *ibid.* Iis innodati Ordines recipientis poena. 30. *b.* Item eos illi conferentis, *ibid.* ☞ Quas censuras ferre possint superiores Regulares, et quas sibi reservare. 37. *a.*, et *b.* 38. *a.* ☞ Enumerantur casus, quos sibi possunt reservare, *ibid.* A censuris cum reincidentia qui, et quando absolvere possint. 38. *b.* 40. *a.* Vide REINCIDENTIA IN CENSURAS. Censurarum sententia numquam transit in rem judicatam. 142. *b.*

CENSUS CAMERAE APOSTOLICAE debito tempore non solventis poenae. 120. *b.*

CESSANTE CAUSA dispensationis, vel absolutionis, an redeat vinculum. 22. *a.*

CESSATIONEM A DIVINIS violans clericus tam secularis, quam regularis, etiam exemptus, incurrit excommunicationem. 132. *b.* Quis cessationem indicare possit, *ibid.* et 133. *a.* Eam non iuste indicens poena, *ibid.* Indicta eo ipso dicitur, cum polluitur Ecclesia. 132. *b.*

CESSATIO poenarum semel incurrarum. 12. *b.* 41. *a.*, et seq.

CESSIO BONORUM, vide BENEFICIUM CAP. ODOARDUS.

CHIRURGIAM clericus, vel monachus exercens, quando fit irregularis. 133. *b.* Et etiam clericus primae tonsurae, si sit beneficiatus, *ibid.*

CHRISTIANUM in servitutem redigentis, vel injuste detinentis, aut spoliantis poena. 389. *b.*, et seq. Christianorum nomine in favorabilibus non veniunt haeretici.

CHORO addictus beneficiatus, vide HORAS CANONICAS. Choro addicti non interessentes, vide INTERESSENTIAM CHORO.

CINGULO MILITARI qui priventur. 207. *a.*

CITATIO pro censurae incursae declaratione, vel promulgatione quando facienda, et quomodo. 121. *a.*, et *b.*

CIVITAS an veniat nomine personae. 147. *a.* Quando dicatur deliquisse. 62. *b.* Occidens suum Episcopum, privatur episcopali dignitate. 230. *a.* Et quando obliget haec poena. 63. *a.* Quando possit subijci aratro, *ibid.*

CLANDESTINUM MATRIMONIUM, vide MATRIMONIUM CLANDESTINUM.

CLAVIUM CONTEMPTUS quomodo intelligatur. 127. *b.*

CLAUSULA irritans quid operetur. 352. b.

CLAUSURAE nomine quid veniat. 133. b.

CLAUSURAM MONIALIUM ad finem luxuriae violans, incurrit excommunicationem, Papae reservatam. ¶ Et neque absolvi potest ab Episcopo, etiam in casu occulto, neque a confessariis privilegiatis. 139. a. Secus, si ingrediens cum licentia, postea luxuriae peccatum committat cum moniali, *ibid.* ¶ Absolutus ab hac censura, in eam reincidit, si in posterum accedat tam ad illud, quam ad quodcunque aliud monasterium, et Ecclesiis monialium, *ibid.* Quam aliam poenam incurrat, fornicans cum moniali, *ibid.* et b. Clausuram monialium violentis poena, intrando sine licentia. 136. a, et b. A quo, et pro quibus causis danda, *ibid.* Quid, si non detur in scriptis, *ibid.* An danda toties, quoties, *ibid.* ¶ Pro ingressu in monasterium monialium Regularibus subiectarum non sufficit licentia superioris regularis, sed requiritur etiam licentia Episcopi. 137. a. Licentia ingrediendi pro certis monasteriis, non valet pro ingressu in alia non expressa, *ibid.* ¶ Ingressus interdictus est etiam Cardinalibus, Legatis a latere, et Nunciis, *ibid.* b. Interdictus est etiam educandis, et famulis sine licentia Sedis Apostolicae, *ibid.* et 138. a. Poena monialis in clausuram introducantis quaecunque, etiam infantem, sine licentia. 136. b. 137. a, et b. Item poena superioris tam secularis, quam regularis intrantis sine iusta causa. 138. a, et b. ¶ Item non servantis in ingressu formam praescriptam, *ibid.* Superior regularis delinquens, puniri potest ab Ordinariis, *ibid.* Confessarius intrans extra casus necessitatis, incurrit excommunicationem reservatam, *ibid.* Intrare debet cum socio, *ibid.* Ejus habitatio debet esse omnino separata a monasterio, *ibid.* In ea prohibetur pernoctare quilibet alius, etiamsi superior sit, praeter confessarii socium, *ibid.* Monialis clausura sine necessitate exeuntis poena. 139. b. Item sine necessitate ei licentiam impertientis, *ibid.* Qui sint casus necessitatis, *ibid.* ¶ Eam violent, si ascendit supra tectum, *ibid.* A quo possit absolvi, *ibid.* et 140. a. Clausura violata reparanda est ab Episcopo. 140. b. Magistratus secularis poena petitiu auxiliu pro ea reparanda negantis, *ibid.*

CLAUSURA REGULARIUM ad quae loca se extendat. 133. b. 134. a. Quando, et quomodo frangatur ab ipsis Regularibus, et sub qua poena, *ibid.* Eam intrantium mulierum poena. 134. a, et b. ¶ Quae non prohibeantur intrare. 135. a. Quid occasione processionum intra eorum claustra, *ibid.* Eam violentes Regulares, introducendo, comitando, et receptando mulieres, *ibid.* b. Si eas introducant ad malum finem, non dispensantur a S. Poenitentiaria ab omnibus poenis. 136. a.

CLERICALIS STATUS desertio, et renunciatio, vide APOSTATA AB ORDINE.

CLERICORUM nomine quando veniant Regulares. 124. b. Eorum nomine qui veniant in ordine ad dispositiones favore illegitimorum. 213. b. Clericorum decedentium bona cui cedant. 429. ¶ Clerici servitia laicis praestare prohibentur. 446. et seq. Iudicis laici munus assumuntium poena. 238. b. 239. Item lenocinium exercentium. 253. b. Item bigamorum. 268. a, et b. Item matrimonium contrahentium, si sint in sacris. 268. Item ha-

bitum dimittentium, et profanum gestantium. 196. a. Item se enormitatibus immiscentium. 94. a. ¶ Servientes alteri Ecclesiae, quam designatae ab Episcopo, gaudent privilegio fori. 93. b. Qua poena puniendi, si designatam ab Episcopo, ipso inconsulto, deserant, *ibid.* Clerici falsantes monentam, sunt degradandi. 283. Clerici negotiatores, vide NEGOCIATIO. Clerici venatores, vide VENATIO. Clericorum percussio, vide PERCUSIO. Poenae se ipsos percutientium. 264. a, et b. Quorum sepulturae assistere non debent. 223. b. Clericis quae onera imponi prohibeantur, vide IMMUNITATEM PERSONALEM. Clerici peregrinaturi, quando ligentur poena lata a suo Episcopo, etiam extra territorium. 43. b. Diffamati de crimine, debent se purgare. 25. a. Diffamati, quando non sint permittendi celebrare, *ibid.* b. Clerici majestatis laesae rei, vide MAJESTATIS LAESAE. Clericus in minoribus, revertendo ad seculum, an peccet, et an omnia privilegia amittat. 92. et seq. Item, sufficiens habens beneficium, continetur in odiosis, etiam in canone disponente de Clerico in sacris. 133. b. Clericus Romae commorans, et extra ordinem recipiens. 331.

COADJUTOR quoad residentiam, vide RESIDENTIAM COADJUTOR. ¶ Nequit loco sui alium substituere ad recitandas horas in choro. 208.

COADJUTUS sub qua poena tenetur residere in loco beneficii. 367. b.

COEMETERII pollutio. 379. a.

COGNATIO SPIRITUALIS voluntarie superveniens matrimonio, impedit debiti petitionem. 106. b.

COLLATIONIS BENEFICII denegatae causa collatorem vexantis poena. 174. b.

COLLATORIS beneficiorum poena occupantis bona eorundem beneficiorum vacantium. 427. a.

COLLECTAS ARMATORUM facientis poena. 101. b. 102. a.

COLLEGIUM defraudans, quibus de eodem collegio restituere debeat. 193. b.

COMMENDATITIAE pro Ordinibus recipiendis distinguuntur a Literis dimissoriis. 328. a, et b. Quando requirantur, *ibid.* Poena sine illis Ordines recipientis, et conferentis, *ibid.* Non se extendit poena ad primam tonsuram, *ibid.* b. A quo expediendae, *ibid.* b. Pro Religiosis ad quem dirigendae. ¶ Et quibus clausulis debeant esse munitae. 329. a, et b. Vide ORDINES RELIGIOSI A QUO EPISCOPO.

COMMORATIO quando dicatur. 331. a.

COMMUNICANS CUM EXCOMMUNICATO vitando, quam poenam incurrat, et quando excuseatur. 122. b. 123. a, et b. 124. a. Communicans cum eodem in crimine criminoso, incurrit eandem poenam, ac ille. 124. a.

COMMUNICATIONIS PRIVATIO quandoque excommunicationem, quandoque suspensionem significat. 142. a. Communionem christianam careat -- quid significet. 430. b. A communionem habeatur extraneus -- an sit canon latae sententiae. 161. a. A communionem repulsum se noverit -- quid importet. 279. b.

COMMUNIONEM ANNUAM omittentis poena 375. et seq. ¶ Propositiones proscriptae circa hanc, *ibid.* b, et vide CONFSSIONEM ANNUAM. Communionem eucharisticam post pecca-

tum mortale sine confessione praevia accipi posse asserentis poena. 152. *b.* ¶ *Propositio circa id proscripta, ibid.*

COMMUNITATUM de bonis munera facientium, et recipientium poenae. 290. *b.* 291. *a.* Illorum bonorum alienatio, vide **ALIENATIO**, et **OBLIGATIO BONORUM COMMUNITATUM**.

COMMUTATIO POENITENTIAE injunctae per commutationem voti Papae reservati. 3. *b.* et seq. Item poenitentiae pro dispensationibus matrimonii, *ibid.* *b.* Item poenitentiae injunctae ab uno ex Poenitentiariis Basilicarum Urbis, *ibid.* *b.* **Communitio votorum** Papae reservatorum sub qua poena prohibita. 434. *a.* et *b.* 106. *b.*

COMPATERNITAS voluntarie superveniens matrimonio, impedit petitionem debiti. 106. *b.*

COMPELLENS dicit actum consummatum. 247. *a.*

COMPENSATIO quando fieri possit. 84. *b.*

¶ **COMPLICIS NOMEN** confessarius exquirens, quam poenam incurrat, et quando denunciandus. 151. *b.* ¶ *Complicem in peccato contra sextum praeceptum absolvens, nulliter absolvit, et quam poenam incurrat.* 75. *b.* Quando valide possit illum absolvere, *ibid.* et vide pag. 32. *a.* Sed si agatur de complice peccati contra sextum praeceptum, tene sancita citata pag. 75. *b.*

COMPOSITIO super restitutione fructuum beneficii, vel pensionis a quo concedi possit, et qualiter. 53. *a.* 54. *a.* Qualiter fieri debeat vigore privilegii de bonis alienis. 294. *a.* An sit solvenda Datariae, cum Literae revalidantur a S. Poenitentiaria. 193. *b.*

CONATUS solus per actum proximum saepe poenas infert. 341. *b.* Solus sufficit ad incurrendam poenam in crimine laesae Majestatis. 8. *b.* Quando punitur. 341. *b.*

CONCEPTIONIS B. MARIAE VIRGINIS opinioniones censurantis, et impugnantis poena. 141. *a.* et *b.* ¶ *Propositio proscripta circa hanc materiam.* 142. *a.*

CONCILII LATERANENSIS poenae, seu censurae circa Praedicatores, et superstitionem, an sint usu receptae. 340. *b.* 420. *a.* **CONCILIUM PROVINCIALE** non adeuntium, et ante illud completum discedentium poena. 142. *a.* et *b.* **CONCILII TRIDENTINI** glossae sub qua poena prohibita. 234. *b.* 235. *a.*

CONCLAVE tempore praescripto pro electione Papae sine justa causa non intrantes, aut exeuntes, quas poenas incurrant. 142. *b.* 143. *a.* Intra illud degentibus, quae cum exteris communicatio, et sub qua poena prohibita, *ibid.* et *b.* Illius custodes, quas poenas incurrant, suo muneri deficientes, *ibid.* Et quas Officiales Civitatis. 142. *b.* Item illud furtive intrantes. 144. *a.* Item illius formam non servantes, *ibid.* et *b.* Item illius occasione bona Electi, vel Cardinalium diripientes. 146. *b.* 147. *a.* An in illo fieri possit electio mediate per sortes. 171. *a.* Reliqua, vide verbo **PAPAE ELECTIO**.

CONCIONATORES Regulares. 341. *a.* Concionatorum falsa miracula, aut dogmata, vel falsas revelationes praedicantium poena. 340. *b.* Vide **PRAEDICATORES**; **PRAEDICATIO**.

CONCUBINATUS, et pravae cum mulieribus consuetudinis poenae. 147. *b.* et seq. Quis dicatur

concubinarius 149. *b.* ¶ *Propositio proscripta circa concubinatum, ibid.* Concubinae filium baptizans, non potest cum ea matrimonium contrahere. 107. *a.* Concubinarii notorii sepultura non poluitur Ecclesia, vel Coemeterium. 148. *b.* Ejus cadaver est exhumendum, si moriens, nulla dederit signa poenitentiae, *ibid.*

¶ **CONCURSUS AD BENEFICIA** curata quomodo peragendus. 116. *a.* et *b.* et seq.

CONCUSSIONIS crimen quid sit 232. *a.*

CONDITIO resolutiva, seu privans jure aliquo, an obliget in conscientia. 111. *a.* 113. *a.*

CONDONATIONE prohibita, an et prohibita redhibitio facta per restitutionem. 433. *b.* Condonandi facultas quomodo intelligenda, et an ea facta uni ex duobus coeleis, alter liber fiat. 294. *b.*

CONFESSARII APPROBATIO requiritur ad validitatem confessionis. 69. *a.* Et confessio aliter facta, etiam bona fide, iteranda est, nisi adsit titulus coloratus simul cum errore communi, *ibid.* et *b.* ¶ Et, etiamsi, durantibus his titulis, poenitens privatim sciat occultum defectum jurisdictionis in confessario, *ibid.* et 70. *a.* Approbatio a quo hodie dari debeat, *ibid.* Quorum privilegia sine ea audiendi confessionem sint revocata, *ibid.* ¶ Confessarius tam secularis, quam regularis approbatus in una dioecesi, nequit audire confessiones subditorum Episcopi approbantis extra ipsam. 23. *a.* 71. *b.* Ecceipitur proprius Parochus poenitentis. 23. *a.* Qui tamen nequit audire confessiones sui non subditi in aliena dioecesi, *ibid.* Propositiones proscriptae circa opinionum probabilitatem quoad absolutionem. 69. *b.* Non sufficit probabilis opinio jurisdictionis in confessario, *ibid.* Non approbatus, absolvens, quas poenas incurrat. 70. *b.* 71. *a.* ¶ Approbatio Regularium quomodo intelligatur concessa, ad quos se extendat, et an revocari possit, et quando. 71. *a.* 72. *b.* Propositiones proscriptae circa approbationem, *ibid.* Confessarius regularis potest absque Ordinarii approbatione audire confessiones secularium, qui vere sunt de familia, et continui commensales sui monasterii, *ibid.* Quomodo pro aliis approbandus, *ibid.* ¶ Approbatus pro secularibus neque regularis, neque secularis intelligitur approbatus pro monialibus. 71. *b.* Non potest absolvere a casibus Episcopo reservatis, non obstante quocunque privilegio, *ibid.* Propositiones proscriptae circa hoc, et confessiones factas apud Regulares. 72. *a.* Confessarius privilegiatus a quibus casibus absolvere possit. 36. *a.* 72. *b.* Non debet dare poenitenti testimonium in scriptis de absolutione data a censuris, et datum non suffragatur pro foro externo: potest tamen illud privatim mittere ad Ordinarium. 27. *a.* 462. *b.* An cogere possit poenitentem pro crimine publico ad acceptandam poenitentiam publicam. 3. *a.* Non potest commutare poenitentias a Papa, vel a S. Poenitentiaria impositas pro casu reservato. 3. *b.* An commutare possit injunctas per commutationem pro votis Papae reservatis in materiam non reservatam. 4. *a.* ¶ Confessarii casuum conscientiae lectionibus non interest poena. 151. *a.* An valide absolvat, et quando, elapso termino facultatis datae ad audiendas confessiones, *ibid.* Confessarii poena nomen complicis exquirentis, et ipsum complicem absolventis a peccato contra sextum praeceptum, vide **COMPLEX**

Non monens poenitentem sollicitatum de onere denunciandi sollicitatum, vide SOLICITATIO: Confessarius infirmorum, vide INFIRMORUM CONFESSIO. Confessarii poena absolventis a casibus, et censuris reservatis sine facultate. 72. et seq. Quando non debeat monere poenitentem de aliquo. 286. a. Non monens illum, ut restituat, an ipse teneatur restituere. 392. b. Ipsius poena non monentis poenitentem de onere solvendi decimas. 164. a.

CONFESSARIUM URBIS ROMAE literae patientes expenduntur. 150. a., et seq. Quas conditiones servare teneantur, et sub quibus poenis, ibid.

CONFESSARIUS MONIALIUM approbatus pro uno monasterio, non intelligitur approbatus pro altero. 71. b. Nec approbatus pro una vice, intelligitur semper approbatus, ib. Quid ordinario, et extraordinario prohibitum. 151. b. 152. a. Confessarius monialium, Episcopo subjectarum tam ordinarius, quam extraordinarius quomodo se debeat gerere. 140. b. Extraordinarius quando debeat deputari, ibid. Confessarius monialium, Regularibus subjectarum tam ordinarius, quam extraordinarius quoad deputationem, approbationem, et remotionem. 140. a., et b. Illius habitatio, vide CLAUSURAM.

CONFESSARIUS NOSOCOMIORUM EJUSDEM URBIS quis esse possit. 150. b. Non potest audire confessionem ibi degentium, non infirmorum, ibid. CONFESSARIUS QUOAD EXECUTIONEM LITTERARUM S. POENITENTIAE pro dispensatione matrimonii, vide MATRIMONII DISPENSATIO. Reliqua quoad Confessarios vide verbo ABSOLUTIO, CENSURAE, CONFESSIO SACRAMENTALIS.

CONFESSIO SPONTANEA REI, vide SPONTANEA CONFESSIO.

CONFESSIO SACRAMENTALIS post peccatum mortale necessaria est ante celebrationem Missae, aut Eucharistiae sumptionem. 152. b. Poena contrarium asserentium, ibid. Quae causa excuset, ibid. Si ob justam causam non fuerit praemissa, an teneantur de praecepto eam quamprimum emitte etiam laici, si peccati lethalis conscii, S. Si maxime sumpserint, ibid. Praeceptum praemittendae confessionis Papa nequit dispensare. 153. a. Damnatu est propositio, asserens quem-uti posse notitia ex confessione habita. 153. b. Item damnata est alia a Clem. VIII. non VII., ut ex errore Typographi impressum est cit. pag. 153. b. quoad superiores Regulares respectu suorum subditorum, ibid. Eam dimidiari posse asserentium poena, ibid. Propositio proscripta circa hoc, ibid. et 154. a. Poena asserentium fieri posse in absentia, et per literas. 374. b., et seq. Item annuam omittentis. 375. a. et b. An ad eam teneatur conscius dumtaxat peccatorum venialium, ibid. Quando eam omittens, non est sepeliendus in loco sacro. 375. b. 376. a. Illius praecepto satisficit per eam, quae fit coram confessario regulari. 71. b. Propositiones proscriptae circa annuam confessionem. 375. a., et b. Confessionis sigillum, vide SIGILLUM. CONFESSIO INFIRMORUM audiri potest a Regularibus approbatis absque licentia Episcopi, et parochi. 71. b. Vide INFIRMORUM CONFESSIO. Confessionem Sacramentalem audiens, aut Missam celebrans clericus non sacerdos, si attigerit an-

num xx. degradandus est, et tradendus brachio seculari. 19. a. CONFENSIONEM SACRAMENTALEM fieri ab infirmo medici non procurantis poena. 274. a., et seq. Reliqua, vide verbo CONFESSARIUS.

CONFIRMATIONIS SACRAMENTO non recepto, ad ordines promotus, an incurrat aliquam poenam. 316. b. Confirmationis patrinus filio proprio existens, quam poenam incurrat. 106. b.

CONFIRMATIO solummodo roborat gratiam, seu privilegium concessum cum suis praeeistentibus qualitatibus. 188. b. Confirmatio Apostolica statutorum cum clausula irritante, ligat manus Ordinarii, ne possit dispensare. 352. b. Confirmationis electi denegatae causa vexantis poena. 174. b. Confirmatio electionis quando, et quorum superiorum est necessaria. 177. a.

CONFISCATIO bonorum Ecclesiae ob delicta clericorum interdicta est. 154. b. Confiscatio bonorum non obligat reum illa ultro restituere ante declaratoriam, etiamsi ante hanc crimen inficiaretur; neque hanc ante executionem. 60. b. Post declaratoriam peccaret, si de iis interrogatus, ea negaret, vel occultaret, ibid. Ante illam quando peccet, si ea alienet, ibid. Ad quae crimina haec Confiscatio inferatur, ibid. A quo fisco executioni dari debet. 41. b. Bona damnati ad ultimum supplicium ad quos devolvantur, ibid. Confiscationes Camerae Apostolicae debitas, poenasque pecuniarias defraudantis poena. 119. a., et b.

CONFUGITORUM ad Ecclesiam extractio, vide IMMUNITATEM LOCALEM.

CONGREGATIONIS RITUUM SECRETA revelantis poena. 383. a. Ad quos haec se extendat, ibid. Quae limitationes dentur, ibid.

CONJUGATUS quando ordinari possit. 305. b. Conjugatus Clericus quando gaudeat privilegio fori. 94. b. 97. b.

CONJUGIS OCCISIO, vide HOMICIDIUM CONJUNCTORUM nomine qui contineantur. 131. a.

CONJURATIO, vide CONSPIRATIO.

CONSANGUINEORUM nomine in odiosis non veniunt affines. 420. b.

CONSANGUINITATIS gradus reticitus in obtenta dispensatione matrimonii, quando eam nullam reddat. 269. b. Et qua declaratoria opus sit, ibid.

CONSECRATIO ECCLESIAE facta ab excommunicato vitando, vel ab Episcopo haeretico, aut schismatico, an sit valida, et an polluta remaneat. 154. b. Consecratio Ecclesiae, vel Altaris quando possit reiterari. 154. b. Non intelligitur facta etiam per longi temporis Missae celebrationem, bona fide habitam. 379. b. Neque Consecratio Calicis, ibid. Consecratio Ecclesiae, Altaris, et Calicis an, et quando fieri possit ab Abbatibus. 155. a. CONSECRATIO EPISCOPI quomodo fieri debeat, et a quot Episcopis, ut sit valida. 177. b. et 178. a., et b. Non consecratus debita forma, quam poenam incurrat, ibid. Item illam differens ultra tempus praescriptum, ibid. b. Ante sacerdotium est invalida. 316. a. Illius Consecratio hodie est reservata Papae. 323. a. Facta ab Episcopo non tolerato. 327. a., et b. Si non fiat Romae, fieri debet in Ecclesia cathedrali Consecrandi, vel in ipsius Provincia. 363. a.

CONSENTIRE an dicatur, dicens, si vis facere, fac. 17. *b.* Consentire delinquenti in poenali-
bus, an dicatur quilibet, qui potest impedire, et
non impedit. 444. *b.*

CONSERVATORES Ordinum regularium qui
possint esse. 155. *b.* Quam jurisdictionem habeant,
ibid. Eam excedentes, quas poenas incurrant.
156. *a.* Alii sunt secundum jura, alii secundum,
privilegia. 155. *b.* et 156. *a.* An hodie sint revo-
cati, *ibid.* Qualiter eligendi, vel mutandi, *ibid.*

CONSISTORII secreta revelantium poena. 156. *b.*

CONSPIRATIO quid sit. 156. *b.* Conspirantium
poenae, *ibid.* et 157. *a.*

CONSTITUTIONES APOSTOLICAE, et de-
creta legenda a Regularibus, vide LEGENDA A
REGULARIBUS. Constitutio semel promulgata;
praesumitur semper esse in suo vigore. 299. *b.*

CONSUETUDO contra libertatem ecclesiasti-
cam est nulla ipso jure. 157. *a.* *¶* Licet imme-
morabilis, et etiam cum forma privilegii, *ibid.*
et 240. Consuetudo immemorabilis initii cum fama

constanti privilegii quam vim habeat, et poenae eam
servantium, vel servari facientium, ac iniquam ju-
rantium. 157. *a.* Non praevalet contra decretum
irritans, nisi sit immemorabilis. 60. *a.* Poenae ini-
quas Consuetudines jurantium, vel jurati facien-
tium. 239. *b.* et seq. Consuetudo est optima legum in-
terpres. 105. *b.* Consuetudo facti qualiter probe-
tur. 442. *b.* Consuetudo facti, seu exercitium qua-
leni frequentiam actuum requirat, *ibid.* Et si fuerit

sublata per poenitentiam, an redeat per unum
actum. 442. *b.* In malis actionibus, et damnatis
quot actus requirat. 102. *b.* Quando excusare
possit a peccato. 260. *a.* In materia veniali an
possit efficere peccatum mortale, *ibid.* *b.*

CONSULTORES CONGREGATIONIS RITUUM,
vide SECRETUM CONG. RITUUM.

CONTEMPUS Clavium quomodo intelligatur.
127. *b.*

CONTINUUS ANNUS quando requiratur. 342.
b. et seq.

CONTRACTUS qui veniat nomine alienationis.
78. *b.* 83. *a.*

CONVERTITIONIS signa quae dicantur sufficien-
tia in moriente, ut absolvi possit. 148. *b.*

CONTUMACIA in censuris quando habeatur.
233. *a.* et seq.

CONVENTICULA illicita. 157. *b.*

CONVENTUS REGULARIUM mutatio. 345. *b.*
et seq. Illius fundatio, *ibid.* Et vide MONA-
STERIORUM, vel conventuum foundationes. *¶* Qui
subjectus sit jurisdictioni Episcoporum. 347. *b.*

CONVERSO RELIGIOSO LAICO ordines con-
ferri nequeunt. 315. *a.* et *b.*

COOPERANS an comprehendatur in poenis. 11.
a. et *b.* Cooperans delicto, quando puniendus,
ut illud committens, *ibid.*

COPULA INCESTUOSA quando inducat im-
pedimentum matrimonii. 224. et seq. Et quid, si
commissa cum intentione facilioris dispensationis,
ibid. COPULA ADULTERA quando presumatur.
305. *a.* CONJUGALIS quando praesumatur. 266. *b.*

CORONATIO PAPAE non pertinet ad substan-
tiam potestatis, sed ad solemnitatem. 334. *a.*
Ante eam valent ipsius litterae, et poena id impu-

gnantis. 333. *b.* Coronationi huic adesse debent
Cardinales Episcopi, qui possunt manere Romae
usque ad duos menses post ipsam. 363. *a.*

CORRECTIO JURIS est evitanda, quantum fie-
ri potest. 292. *b.* Non inferitur per sub auditos
intellectus. 304. *a.* CORRECTIONI ECCLESIAE
subjaceat, quid importet. 424. *b.*

CORREUS DEBENDI qualiter liberetur, al-
tero compositionem obtinente. 294. *b.*

CORSICA, et Sardinia in odiosis venit nomine
Italiae. 283. *a.*

CREDITORIS declaratio ubi requiratur ad cen-
suram incurrendam. 40. *a.* et *b.* Potest ipse
terminum prorogare, *ibid.*

CREMATIO CADAVERIS quando fiat. 335. *a.*

CRIMEN PUBLICUM de jure civili, et cano-
nico quod dicatur. 281. *b.* De jure canonico est
quodcumque crimen quoad aliquos, non quoad
omnes effectus. 54. *b.* et seq.

CRIMEN MIXTI FORI, vide MIXTI FORI
CRIMEN, VEL CAUSA.

CRIMINOSUS, ingressus Religionem, quando,
et in quibus casibus subjaceat judici seculari. 158.
a. et *b.* Quando dicatur ingressus in fraudem, *ibid.*

Poenae illum ad habitum, et professionem admitten-
tium, *ibid.* Item illi ordines conferentis, ac ipsius
recipientis in fraudem fori secularis, et in fraudem
collectarum, seu munerum laicalium. 307. 308. *a.*

CURAM ANIMARUM habentes, an omnes pro-
moveri debeant ad sacerdotium. 110. *b.* Cura
animarum cum dignitate non venit nomine paro-
chiae, *ibid.*

CURAE, VEL TUTELAE munus clericis est pro-
hibitum. 424. *b.* et seq.

CURATOR, VEL TUTOR an possit fieri cleri-
cus, vel religiosus. 425. *a.* et *b.*

CUSTOS VACANTIORUM BENEFICIORUM bo-
na occupans, quam poenam incurrat. 427. *a.*

CUSTODIA MURORUM an possit imponi ec-
clesiasticis. 218. *b.*

AD CURIAM ROMANAM venientes, sunt sub
protectione Sedis Apostolicae. 159. *b.* Eam adve-
nientium, et ab ea recedentium poena Episcoporum
sine licentia Papae, eosque receptantium. 158. *b.*

159. *a.* Item offendentis ad eam recurrentes, vel
ibi causas prosequentes. 159. *a.* et *b.* Item of-
fendentis via juris occasione negotiorum in ea
commorantes, *ibid.* et seq. Item offendentis ad

eam euntes, et redeuntes quacunque ex causa,
ibid. Item vexantis ad eam euntes, manentes, et
redeuntes circa eorum beneficia via juris. 160. *a.*

Item prohibentis ad eam recursus, seu accessum,
vel recessum liberum. *ibid.* *b.* Item impredientis,
itemque cooperantis, ne ad eam eant ecclesiastici,
vel ab homine, vel a jure citati, *ibid.* In Curia Ro-

mana factas Ecclesiarum provisiones nunciantibus
aliquid donans, aut promittens. 299. *b.* Plures
ad eam accedentes unica sclopi explosione occidens
tot excommunicationes incurrit, quot sunt occi-
si. 10. *a.* An ibi dispensari possit proprius subdi-

tus ab episcopo extra forum conscientiae. 23. *b.*
Ad eam qui teneantur accedere pro absolutione a
censuris, qui non. 33. *a.* et seq. An impeditus
ad illam accedere, debeat recurrere per litteras ut
a casibus papalibus absolvi possit. 34. *b.*

AD CURIAM SECULAREM ab ecclesiastica, appellando, recurrentis poena. 96. *a.* et 132. *a.* Item ecclesiasticos trahentis ad eam ab ecclesiastica. 162. *a.* Item poena Curiae secularis ad se trahentis ecclesiasticos, aut alios in causa ecclesiastica. 161. *a.*

AD CURIAS PRINCIPUM secularium Regulares euntes sine licentia, aut animo nocendi suis superioribus, quam poenam incurrant. 162. *a.*, et *b.* **CURSARII**, vide **PIRATAE**.

D

DAEMONIS invocatio, vide **SUPERSTITIONIS** **POENAE**.

DAMNATIO AD TRIREMES successit in locum deportationis, seu damnationis in opus publicum. 57. *b.* 281. *b.*

DAMNATUS AD TRIREMES quando fiat irregularis. 57. *b.* 282. *a.* **DAMNATUS AD MORTEM** an hodie sit servus poenae. 57. *b.* *Damnatus* ad perpetuum carcerem an fiat infamis, *ibid.* *Damnati ultimo supplicio* cadaver quando cremandum. 335. *a.* *Damnatorum* bona, vide **CONFISCATIO**.

DAMNUM patiatur Ordinis sui, qualis poena sit. 224. *b.*

DARDANARII, vide **ANNORUM ONERANTES**.

DATARIA APOSTOLICA quoad poenitentiam pro dispensatione matrimonii, vide **POENITENTIA INFUNCTA A DATARIA**.

DEBILITATIO MEMBRORUM, vide **MUTILATIO**.

DEBITI CONJUGALIS privatio, quando incurritur, et petitione privatus, a quo dispensari possit. 225. *a.* et vide **ADULTER**.

DEBITIS GRAVATI, vide **AERE ALIENO GRAVATI**, et **OBLIGATI**.

DECANATUS dignitas quam aetatem requirat. 171. *a.*

DECIDAT de proprio gradu, quid importet. 345. *a.*

DECIMARUM nomine quae veniant. 163. *a.* et *b.* Ex bonis Oblatorum an ad religiosos pertineant, *ibid.* *a.* *Decimarum* privilegia alia realia, alia personalia sunt, *ibid.* Illas Ecclesiae debitas religiosorum usurpantium, vel impredientium poena, *ibid.* Item eas impugnantium, vel non monentium poenitentes de onere easdem solvendi. 164. *a.* Item eas usurpantium, vel solvi impredientium quicumque ii sint. 163. *b.*

DECLARATORIA SENTENTIA delicti, seu poenae requiritur, etiamsi lex praecipiat, ut quis sit privatus ipso jure absque alia declaratione. 50. *a.* Et quomodo intelligatur haec clausula. 5. *b.*

DECLARATORIA ubi requiratur ad incurrendam poenam, vel ad convalidandum actum. 5. *a.* 6. *b.* 7. *a.* et *b.* 12. *a.* et *b.* 13. *a.* 36. *b.* 41. *b.* 55. *a.* et *b.* 57. *a.* 58. *b.* 60. *b.* 61. *b.* 62. *a.* 63. *a.* 67. *a.* 83. *b.* 103. *b.* 104. *a.* 119. *b.* 121. *a.* 134. *b.* 156. *b.* 167. *a.* 200. *b.* 215. *a.* 224. *b.* 228. *a.* 233. *b.* 252. *a.* et *b.* 255. *b.* 262. *a.* 263. *a.* 292. *a.* 293. *b.* 310. *a.* 319. *b.* 337. *b.* 338. *b.* 339. *a.* 355. *a.* 361. *a.* 404. *a.* 411. *a.* 421. *a.* 437. *b.* 438. *b.* 439. *a.* 444. *b.* 461. *a.* 269. *a.* 308. *a.* 385. *a.* 392. *b.* 423. *b.*

DECLARATORIA ubi non requiratur ad incurrendam poenam. 5. *b.* 6. *a.* et *b.* 7. *b.* 8. *b.* 12. *a.* et *b.* 50. *b.* 55. *a.* et *b.* 62. *a.* 63. *a.* 73. *b.* 118. *a.* 136. *a.* 144. *b.* 171. *b.* 197. *a.* 224. *a.* 228. *a.* 253. *a.* 256. *b.* 298. *a.* 329. *b.* 362. *b.* 369. *b.* 392. *a.* 409. *a.* 410. *a.* 438. *b.* 4. *a.* 174. *a.* 252. *b.* 270. *b.* 381. *b.*

DECLARATORIA ubi requiratur, ut poena obliget in foro conscientiae. 5. *b.* 7. *b.* 46. *a.* 48. *b.* 49. *b.* 50. *a.* 51. *a.* 52. *b.* 53. *a.* 55. *a.* et *b.* 60. *b.* 62. *a.* 66. *a.* 77. *b.* 83. *b.* 112. *a.* 144. *a.* 166. *b.* 183. *a.* 190. *a.* 195. *a.* 236. *a.* et *b.* 255. *b.* 263. *a.* 264. *b.* 285. *b.* 310. *a.* 337. *b.* 426. *b.* 444. *b.* 148. *a.* 186. *a.* 206. *a.* 419. *a.*

DECLARATORIA ubi non requiratur, ut poena obliget in foro conscientiae. 5. *b.* 6. *a.* 7. *b.* 49. *a.* et *b.* 50. *a.* 51. *a.* 52. *b.* 53. *a.* 55. *a.* et *b.* 59. *a.* et *b.* 66. *a.* 112. *a.* et *b.* 116. *a.* 179. *a.* 190. *a.* 195. *a.* 298. *a.* et *b.* 290. *a.* 291. *b.* 362. *b.* 397. *a.* 437. *b.* 444. *b.* 178. *b.* 183. *b.* 213. *a.* 291. *a.* et *b.* 392. *b.* 393. *a.* 397. *a.* 398. *a.*

DECLARATORIA CENSURAE an suspendi possit per appellationem. 39. *b.* Et qualiter fieri debeat declaratoria. 64. *b.* 120. *b.* et seq. **DECLARATORIA CREDITORIS** ubi requiratur ad censuram incurrendam, potest ipse creditor terminum prorogare. 40. *a.* et *b.* *Declaratoria* aliquando disponit. 88. *b.* A quo et qualiter ferenda. 120. *b.* et seq. *Declaratoria* poenae conventionalis incurset an facere possit haeredes creditoris. 121. *a.*

DECLARATORIA ALEX quid operetur. 188. *b.* **DECLARATORIAE PRINCIPIS** privatum factae an standum sit. 134. *b.* *Declaratoria* sententia definitiva homicidii requiritur, ut de eo accusatus dispensari possit a S. Poenitentiarum. 25. *b.*

DECLARATIONES SACRARUM CONGREGATIONUM quam vim habeant. 235. *a.*

DECOCTI quas poenas, et inhabilitas incurrant. 302. *b.*

DECRETI APOSTOLICI executionem impediens poena. 247. *b.* *Decretorum* circa adimplementum operum missarum executionem non procurantium poena. 278. *b.* et seq. *Decreta*, et *Constitutiones* Apostolicae legenda a Regularibus in publica mensa, vel capitulo, et sub quibus poenis. 250. *b.* *Decretum irritans* non sanatur praescriptione, neque contraria consuetudine, nisi haec sit immemorabilis. 60. *a.* An liget ignorantes. 59. *b.* 369. *b.*

DEFINIRE DE FIDE quaenam possit Papa. 283. *b.*

DEFLORATIO VIRGINIS, vide **STUPRUM**.

DEGRADATIO quid, et quotuplex, quomodo, et quando facienda, et quibus privet. 46. *a.* et seq. A quo dispensari possit, *ibid.* *b.* Non ligat ante declaratoriam, *ibid.* *a.* An dispensari possit ab Episcopo, *ibid.* *b.* Et an restitui ab eo possit injuste degradatus, *ibid.* et 47. *a.* Non est facienda nisi in casibus a jure expressis, *ibid.* et 48. *a.* Et an aliquando etiam in non expressis, *ibid.* Enumerantur dicti casus expressis, *ibid.* *b.* Fieri potest, etiamsi clericus non sit tradendus brachio seculari puniendus. 46. *a.* Facienda est de clerico falsante monetam. 283. *b.* Degradatio clerici celebrantis cum censura an facienda. 127. *a.*

DELATIO criminis ad forum non reddit actum publicum, seu jurisdictionis irritum, si ex accusatione non resultet infamia facti. 6. 7. a, et b.

DELATORIS CALUMNIA, vide CALUMNIATOR.

DELECTATIO venerea non admittit parvitatem materiae, et poena in id asserentem. 431. q, et seq.

DELECATA JURISDICTIO in quo sit fundata, et quam poenam incurrat, illam usurpans. 445. b. 446. a. Delegata pluribus, an censeatur delegata in solidum, ibid.

DELEGATIO FACULTATIS ABSOLVENDI an dari possit confessario ab Episcopo, vel Praelato excommunicato, aut suspenso, ut ipsum delegantem absolvat. 138. a. Delegatio facultatis dari potest a Praelato ad secum dispensandum, vel absolvendum. 32. b. 35. a.

DELEGATUS an possit subdelegare. 23. b. Et quando dicatur functus officio. 81. a. Non potest subdelegare, quando electa est persona, non dignitas. 23. b. Quando ejus jurisdictio expiret, si ipsius sententia nulla sit ob non servatam formam commissionis. 81. a. Potest exercere jurisdictionem etiam extra territorium delegantis. Dummodo non agatur de absolutione a censuris, si subdelegatus non sit proprius parochus. 23. a. Delegatus Papae, quando potest absolvere a censuris latis ab homine. 36. b. Et ibi nota exceptionem. Delegatus an possit accipere munera, vel pretium, aut sportulas. 290. b. Delegatus pro decreto alienationis, vide ALIENATIO.

DELICTUM grave, vel leve qualiter cognoscatur. 30. a. Delicta, et poenae qualiter multiplicentur ex actuum multiplicatione in continentibus. 86. et seq. Iteratum an sit exprimendum ab eo, qui petit dispensationem, vel absolutionem. 22. b. Idem delictum quando puniendum duplici poena. 9. a, et b. 10. a, et b. Et quando non. 13. a. Quando dicitur publicum. 25. b. Dicitur tale, licet facta fuerit de eo transactio in Curia. 26. a. An publicum in uno loco, dicatur etiam in alio, ib. Commisum extra territorium, quando punibile a superiore delinquentis. 43. b. 44. a. Et quid, quando commissum partim in uno, partim in alio territorio, ibid. b. Et quid, quando inceptum in uno, et consummatum in altero, ibid. et 45. Delicta infamiam juris irrogantia tam de jure civili, quam canonico. 54. b. 58. a. Delictum an excusetur ob metum. 19. b. 20. a. Item quando ob furorem, vel dementiam, ib. b. DELICTUM MIXTI FORI, vide MIXTI FORI.

DELICTI COMPLICEM absolvens, vide COMPLEX.

DEMENTIA, et FUROR qualiter probetur. 265. a. Superveniens, an excuset a poenis latae sententiae. 20. b.

DEMENS an semper sit irregularis, et si est ad Ordines promotus, quando possit in iis ministrare. 21. a.

DENUNCIATIO de quibus facienda, et poenae in non denunciante. 164. a, et b, et seq. Denunciationem omittentes intra praescriptum tempus absolvi possunt ab excommunicatione incurta, postquam tamen denunciaverint, sed cum limitatione. 164. b. Non satisfat oneri denunciandi per episto-

lam sine nomine, ibid. Facienda est etiam de leviter suspectis de haeresi, ibid. Etiam non praemissa correctione, ibid. Etiam si denunciante probare nequeat delictum, ibid. Etiam si illud sciat sub secreto naturali. 165. a. Item si denunciante habeat complices delicti, ibid. Denunciare tenetur quilibet, etiam filius parentes, et e contra. 342. a. Denunciatio extra casus haeresis, seu S. Officii, et laesae majestatis, an facienda, si denunciante sciat, se delictum probare non posse, vel non nisi cum suo gravi damno. 445. b. Quilibet denunciandi. 159. b. 362. a. Ad denunciationem faciendam, qui teneantur jure communi. 164. a.

DENUNCIATIONES PRO MATRIMONIO CONTRAHENDO, vide PROCLAMATIONES, seu PROMULGATIONES.

DEPOPULATORIS agrorum nomine qui veniat. 145. a, et b. 217. b. Non gaudet asylo sacro. 165. a, et b. Etiam si sit diurnus, ibid. Quando incurrat etiam excommunicationem, ibid.

DEPORTATIONI reorum successit damnatio ad triremes, et carcer perpetuus. 57. b.

DEPOSITA Ecclesiarum, vel ecclesiasticorum, aut piorum locorum sequestrantis, vel occupantis poena. 165. b.

DEPOSITIONIS poena quae, et quotuplex, et a quo facienda, et a quo dispensari possit. 45. b. et seq. 46. b. In quo differat a degradatione. 45. b. Non privat privilegiis clericalibus, nec bonis, ibid. Nequit infligi, nisi in casibus expressis a jure, ibid. a. Non ligat ante declaratoriam. 46. a. Quando dispensari possit ab Episcopo, et a qua depositione, ibid. b. Differt a perpetua suspensione, ibid. Post depositionem celebrans, an fiat irregularis. 46. b. Depositione dignum est omne crimen circa sacramentorum administrationem cum gravi scandalo. 282. a. Deposito ab officio an infamet. 57. b. Involvit perpetuam incapacitatem, seu inhabilitatem ad aliud per novam provisionem obtinendum, nisi intercedat dispensatio. 46. b.

DEPREHENSUS in delicto quis dicatur. 381. a.

DERELICTA BONA quae censeantur. 295. b.

DEROGATORIA sufficiens est clausula continens personas, etiam speciali, seu individuali nota dignas. 141. b. DEROGATORIA specifica, et individualis requiritur ad derogandum juri communi. 292. b.

DESERTIO CLERICALIS STATUS, vide APOSTATA AB ORDINE.

DESTRUENS bona Ecclesiae, vel loci pii, quas poenas incurrat. 443. b. et seq.

DETINENS injuste rem Ecclesiae, potest conveniri coram iudice ecclesiastico. 445. a.

DETRUSIO in monasterium hodie est commutata in poenam triremium. 153. b.

DEVOLUTIO juris conferendi beneficium, vel ad illud praesentandi, si tempore debito non fiat collatio, aut presentatio, ad quem spectet. 115. a. et b.

DIACONI matrimonium contrahentis poena. 268. a, et b.

DIES caepa quando habeatur pro completa. 303. b. 343. b.

DIFFAMATOS de crimine capitali receptans, vide BANNITOS.

DIFEIDATIO quando dicatur, et quando rixae

169. *a.* Et vide **DUELLUM**. *Diffidatio* honorum, vide **BANNITOS**.

DIGNIORIS electio, vide verbum **INDIGNO**.

DIGNITATIS nomine quid veniat. 48. *a. et b.* Illius privatio quando inducatur, *ibid.* A quo possit dispensari. 49. *b.* Illam obtinens in cathedrali, vel collegiata non promotus intra annum ad ordinem eidem annexum, quas poenas incurrat. 111. *a. et b.* Quando excusatur, *ibid.* Non promotus, non privatur ipso facto beneficio, *ibid.*

DILATIO data a creditore an suspendat censuram. 41. *a.*

DILECTI FILII nomine in literis Papae an contineantur indigni. 64. *a.*

DIMISSORIAE pro recipiendis ordinibus a quo dari debeant. 319. *b. et seq.* Sine illis, aut cum illis falsis, aut subreptitiis tam ordinati, quam ordinantis poenae, *ibid.* An poenae se etiam extendant ad initiantem, et initiatum prima tonsurae 319. *b. et 320. a.* Quis dispensare possit super dictis poenis, *ibid. et 320. et seq.* ¶ *Quid, si Episcopus ordinet in propria dioecesi suum subditum sine dimissoriis. Ordinarii loci, in quo ille adultus moratus est.* 320. *b.* **Dimissorias** Abbates Nullius intra fines alicujus Dioecesis existentes, quando suis subditis concedere nequeant. 320. *b.* Quas poenas incurrant, *ibid. et 325. a.* Ad quem spectet eas tunc concedere, *ibid.* **Dimissorias**, Sede vacante, intra annum non arctatis ratione beneficii concedentis poenae. 324. *a.* Item cum illis Ordines recipientis, *ibid. et b.* Possunt tamen concedi, ubi Tridentinum non est receptum, *ibid.* Eas nequit concedere Vicarius capitularis tam intra, quam ultra annum, nisi habeat specialem facultatem a Capitulo, *ibid. a.* Secus est de Vicario Apostolico, nisi in literis ei id fuerit restrictum, *ibid.*

DIMISSIO MONASTERII, seu conventus sine facultate. 345. *b. et seq.*

DISJUNCTIVA inter diversas poenas qualiter intelligenda. 119. *b.*

DISPENSATIO est praeter jus. 21. *a.* Et stricti juris, et non extenditur ultra expressa. 22. *a. et b. et 211. b.* **Dispensatio** a poenis ecclesiasticis latae sententiae in quibus differat ab absolutione. 21. *ad tot.* 23. Ubi locum habeat. 21. *a.* Non est *dispensatus* ab irregularitate, absolutus a censuris. 2. *a. 22. a.* Semper requirit causam. 21. *a.* Et quae debeat esse. 31. *b. et 32. a.* Sobrie concedenda. 21. *b.* An, et quando sine peccato denegari possit, *ibid.* Facultas *dispensandi* a poenis non continetur in generali mandato jurisdictionis. 22. *a.* Ab illis latae sententiae *dispensare* nequit Vicarius generalis, etiam ex speciali mandato, nisi id sit ei concessum in individuo, *ibid.* **Dispensatio** potest revocari, *ibid.* An cesset, cessante causa, ob quam est data, *ibid.* Dari potest subditis ratione domicilii tantum, non ratione quasi domicilii, vel originis, *ibid. a. et b.* An valeat secunda vice obtenta post reincidentiam in aliquod delictum, reticita prima obtenta super eodem, *ibid.* **Dispensatio** est actus jurisdictionis voluntariae, ideoque exerceri potest extra territorium, etiam a delegato, si non adsit legitimus contradictor. 23. *a.* ¶ *Non tamen, si facienda sit a Delegato extra territorium in sacramentali confessione, si non sit proprius parochus.* *ibid.* An exerceri possit ab Episcopo in Curia Ro-

mana, *ibid. b.* Et quid, si danda sit tantum in foro conscientiae, *ibid.* **Dispensans** delegatus, non potest subdelegare, si sit electa industria personae; secus si electa sit dignitas, *ibid.* **Dispensatio** data, sed non notificata *dispensato*, non reddit nullos actus ab eo gestos, *ibid.* Secus, si tantum commissionis literae expeditae fuerint. 24. *a.* Non datur accusato de homicidio, nisi secuta sit Declaratoria definitiva. 25. *b.* Data pro foro interno, non valet pro externo. 26. *b.* **Dispensatus** ad Ordines, et beneficia, non intelligitur *dispensatus* ad beneficia curata. 23. *a. et 211. b.* Item an *dispensatus* ad beneficium, intelligatur *dispensatus* ad plura, *ibid.* Item *dispensatus* ad beneficium, an censeatur *dispensatus* ad pensionem, *ibid. et 212. a.* Item *dispensatus* ad Ordines, an censeatur *dispensatus* ad pensionem, *ibid.* Alios casus vide *ibid.* **Dispensatio** commissa Confessariis, nequit dari extra forum sacramentale. 27. *b.* An idem, si committatur Praelatis, et Episcopis, *ibid.* Potest dari absenti pro foro externo. 27. *b.* A quo dari possit super irregularitate, suspensione, et aliis poenis latae sententiae. 29. *b. et seq.* ¶ *Dari nequit a Superioribus Regularium quoad suos subditos.* 206. *a.* Quando dari possit ab Episcopo, et cui subdito. 30. *a. et seq.*

¶ *Ab eo nequit dari super irregularitatibus, et suspensionibus reservatis.* Papae post Tridentinum, etiam ex delicto occulto provenientibus. 30. *b.* Nec super inhabilitate ad officia, et beneficia, ac privatione eorundem. 31. *a.* **Dispensandi** facultas competens Episcopo in vim cap. 6. sess. 24. Tridentini, an competat aliis Praelatis, habentibus episcopalem jurisdictionem, *ibid.* Item an Vicario generali, et capitulari, *ibid. a. et b.* An eadem facultas competens Episcopo, committi possit ab eodem ad secum *dispensandum*. 32. *a.* An Papa possit *dispensare* super traditione Apostolica. 152. *b.* 153. *a.* **Dispensatio** in ordinando non praesumitur. 311. *a.* **Dispensationis** forma ex delicto. 333. *a.* **Dispensatio** concessa pro casu occulto, an vitietur, si casus fiat publicus. 26. *a.*

DISPENSATIO MATRIMONII, vide **MATRIMONII DISPENSATIO**.

DISTANTIA parva quae. 363. *b.*

DISTRIBUTIONES, et anniversaria non continentur sub poena privationis fructus beneficii. 53. *a. et b.* Male perceptae cui restituendae, et applicandae. 54. *a. et 112. a.* Quis illarum privationem incurrat. 111. *a. et b.* Illis privantur obtinentes beneficium in cathedrali, et collegiata, si non fuerint promoti ad Ordinem requisitum, licet divinis Officiis intersint, *ibid.* ¶ *Nec retinere eas possunt, licet sibi a Capitulo condonatas.* 366. *a.*

DIVINORUM OFFICIORUM nomine quae veniant. 124. *b. et 125. a.* Ad ea excommunicatum admittentium poenae, *ibid.* Quando excusentur, *ibid.*

DIVINATIO, vide **SUPERSTITIONIS POENAE**.

DIVORTII causa quando adulterium sufficiens est. 77. *b.*

DOCTOR in artibus an dicatur habere dignitatem. 274. *b.*

DOGMATA falsa, vel miracula praedicantium poena. 340. *b.*

DOLUM, VEL **FRAUDEM** committentis poena. 165. *b.* Dolus qualiter praesumatur. 223. *a.*

Qualiter excusetur. 166. *a.* Dans causam professioni religiosae, an eam irritet, vel tribuat jus expellendi. 344.

DOMICILIUM respectu poenae commissi delicti. 41. *et seq.* 44. *a.* 45. *a.* *Domicilium* quando religiosus dicatur habere in aliquo loco, seu Dioecesi. 329. *a.*

DOMINIUM directum in bonis ecclesiasticis laici usurpantis poena. 445. *a.*, *et b.* Item ecclesiasticorum huic usurpationi consentientium, *ibid.*

DONATIO facta concubinae an valeat. 149. *a.* Facta a religioso sub qua poena prohibita. 292. *et seq.* Et quid de donatione facta iudicibus, et publicis officialibus. 290. *a.*, 291. *b.* *Donatio* remuneratoria quando dicatur, quando inter prohibitos donare sit licitum. 292. *et seq.*

DONEC SATISFECERIT, censura lata, satisfactione praestita, an cesset ipso jure absque absolutione. 41. *b.*

DOS MONIALIS expulsae cui debeat. 357. *b.* Dotis privatio ob conjugis occisionem an obliget in conscientia ante sententiam. 207. *b.* *et seq.*

DOTALIA SUBSIDIA honestis virginibus distribuenda, ab iisdem retineri nequeunt, si non sint virgines. 424. *a.*, 450. *b.*

DUBIUM juris quid sit, et an excuset a poenis latae sententiae. 16. *a.* An etiam excuset ab irregularitate, et censuris, *ibid.* *a.* An hae poenae incurrantur in dubio facti, *ibid.* *b.* Qui casus excipiantur, *ibid.* Dubium positivum quid sit. 17. *a.*, *et b.* *In dubio, sive juris, sive facti de incursu incensuras, contentas in Bulla Coenae, nemo absolvi potest a simplici confessario.* 17. *b.* *et* 18. *a.* *Dubitans* de justitia censurae, an teneatur eam observare. 29. *b.* Item *dubitans* de peccato, an teneatur illud confiteri. 16. *a.* Item *dubitans* confessarius de peccato reservato, an possit ab eo absolvere. 18. *a.* Item *dubitans* de mutilatione, an sit irregularis. 276. *a.* *Dubium* de abortu, vide **ABORTUS**.

DUELLUM formatum quid sit. 166. *b.* Committentis, vel ad illud cooperantis Clerici poena. 166. *a.*, *et b.* Fit irregularis, etiam non secuta morte, *ibid.* Quis eum dispensare possit, *ibid.* Illud subditi Romanae Ecclesiae committentes, vel cooperantes, incurrunt excommunicationem Papae reservatam, aliasque corporales poenas. 167. *a.* *et b.* *Occidens in duello, licet occisus moriatur extra conflictum, non gaudet asylo immunitatis.* 168. *a.*, *et b.* *Moriens etiam extra conflictum, licet dederit signa poenitentiae, caret ecclesiastica sepultura.* *ibid.* Illud spectantes quas, et quando poenas incurrant. 163. *a.* *et* 169. *a.* *Duellum* informe, aut minus solemne quale sit, et poena illud committentis, ad illud cooperantis, aut spectantis. 169. *a.*, *et b.* A duelli peccato quis, et qualiter tam principales, quam complices absolvere possit, *ibid.* *et* 170. *a.* *Propositiones proscriptae circa duellum, et poenae illas asserentes, vel docentes.* 168. *b.* *et* 169. *a.*

E

ECCLESIA non curat de iis, qui foris sunt, seu de infidelibus. 441. *a.* **ECCLESIAE** nomine in odiosis non venit monasterium. 347. *a.* Quando ejus nomine non veniat Oratorium privatum, vel

coemeterium. 378. *a.* *Ecclesiae* fundatio, etiam Regularium, de cujus facultate fieri debet. 347. *a.*, *et b.* *Ecclesiarum* favore legata, et restitutiones impediens religiosi, vel sibi appropriantes in praejudicium aliarum *Ecclesiarum*, quas, et quando poenas incurrant. 354. *a.*, *et b.* *Ecclesiarum* administrationem, literis non expeditis, assumendum poenae. 189. *a.*, *et b.* Ad quos hae se extendant, *ibid.* Quando excusentur *ibid.* *Ecclesiam* sibi commissam obligans, vel obligandi facultatem concedens, seu aere alieno gravans quam poenam incurrat. 361. *b.* *et seq.* *Ecclesiarum* cum effractione spoliantis poena. 378. *a.* De quibus rebus debeat esse spoliatio ad eam incurrendam, *ibid.* *Ecclesiarum* Urbis ornamenta, et lapides auferentium poena. 378. *a.* *Ecclesiae* cathedralis fundatio est reservata Papae. 181. *b.* *Ecclesiarum* incendiarii, vide **INCENDIARIUM**. *Illarum* violatoris, et raptoris poena. 223. *a.* Item eum absolventis, non servata juris forma, *ibid.* *Ecclesiae* pollutio, vide **POLLUTIO ECCLESIAE**. *Ecclesiae*, vel altaris consecratio, vide **CONSECratio ECCLESIAE**. *Ecclesiae* deposita sequestrantes, vide **DEPOSITA ECCLESIAARUM**. *Ecclesiae*, bonorum, vel proventuum occupatio, vide **USURPATIO BONORUM** etc. *Ecclesiarum*, et piorum locorum loca jurisdictionalia alienantes, vide **ALIENATIO LOCORUM JURISDICTIONALIUM**, *Ecclesiae* Romanae jurisdictionem usurpantis poena. 374. *a.* Ejusdem locorum alienatio, vide **ALIENATIO LOCORUM** etc. *Ecclesiarum* vacantium bona, et fructus, vide **VACANTIUM ECCLESIAARUM** etc.

ECCLESIASTICA IMMUNITAS, vide **IMMUNITAS**.

ECCLESIASTICARUM rerum rapina, vel furtum. 378. *a.*

ECCLESIASTICORUM bonorum usurpatio, vide **USURPATIO**.

ECCLESIASTICOS ad forum laicum trahentium poenae. 161. *a.*, *et b.*

AEDICTUM magistratus an duret, eo amoto. 331. *a.*

EDUCANDAE, ET FAMULAE in Monasteria monialium nequeunt admitti sine licentia Sedis Apostolicae. 137. *b.* 284. *b.*

EFFECTUS subsecutus an requiratur in delictis ad incurrendam poenam. 299. *b.*

EFFICIATUR inhabilis -- an sit latae sententiae, et liget ante declaratoriam. 444. *b.*

EFFRACTIO quid sit. 378. *a.* *Effractionis* Ecclesiae poena, *ibid.*

EJECTIO REGULARIUM quando, ex quibus delictis, et quomodo fieri possit. 355. *et seq.* Illegitime facta, quas poenas inducat, *ibid.*

EJECTUS RELIGIOSUS, appellans ab ejectionis sententiam, debet sua jura experiri intra carcerem formalem. 356. *a.* *Ejectus* legitime ad quid teneatur. 357. *b.* *et seq.* Quibus poenis subjaceat, *ibid.* Non potest promoveri ad Ordines, *ibid.*

Non potest petere a Religione alimenta. 356. *b.* *Ejectos* superiorum non requirentium poenae. 358. *a.*, *et b.* Quando eos teneantur recipere, *ibid.*

ELECTIO ecclesiastica quot modis fieri possit. 170. *a.* *et b.* Facta, non servata forma juris, an sit nulla in foro conscientiae. 145. *a.* 176. Et quia,

si facta per abusum laicae potestatis. 174. *b.* Facta a procuratore secundum formam mandati generalis in scriptis, sed contra intentionem privatum specificatam, an valeat. 176. *b.* Facta per sortes, est nulla. 170. *b.* Item facta ab excommunicato, vel suspensio, *ibid. a, et b.* Quando tamen potest esse valida, sed illicita, *ibid. et 171. a.* Item nulla est facta per subornationem. 86. *b.* ELECTIO indigui quando nulla ipso jure. 172. *b.* Et indignum non habentem qualitates requisitas eligentium poena, *ibid. et 171. a, et b.* ¶ *Dignioris electio quomodo intelligenda.* 172. *b.* In quibus electionibus locum habeat, *ibid.* Propositio proscripta circa hoc, *ibid.* In electione ambitus quando illicitus, et sub qua poena. 84. *b et seq.* In ea qui tractatus prohibiti, *ib.* Electio digni facta a minori parte eligentium, quando est valida. 173. *b.* Quando nulla, facta cum uno ex *Electoribus* voce activa privato. 50. *a.* Privatus voce passiva, ad quae officia eligi nequeat, *ibid.* Electio praesentari debet electo intra tempus legitimum, et poenae non praesentantium. 174. *a.* In quibus electionibus id locum habeat, *ibid.* Ad quem alias devolvatur electio, *ibid.* Electionis confirmatio, quando, et de qua necessaria. 177. *a.* Electionem per calumniam impugnantis poena. 173. *b.* ¶ *A quibus beneficiis hic privetur,* *ibid.* Si Electio impugnetur ante, vel post confirmationem, cui incumbat onus probandi. 174. *a.* Electionis denegatae causa eligentem vexantis poena, *ib. b.* Electio nulla qualiter revalidari possit. 175. *b.* Electioni de se factae extra suum Ordinem religiosus consentiens absque licentia sui superioris, quam poenam incurrat. 175. *a, et b.* Quis veniat nomine superioris, *ibid.* Electio Mendicantium ad praelaturam extra Ordinem. 173. *a.* Electio regularium officialium, vide *REGULARIUM OFFICIALIUM ELECTIO.* Electio Abbatissae, vide *ABBATISSA.* Electio Papae, vide *PAPAE ELECTIO.*

ELECTUS, se ingerens in officio ante confirmationem, privatur jure quaesito per electionem. 177. *a.* Ad quem electum haec poena se extendat, *ibid.* Eligens ambitiosum, et indignum, quam poenam incurrat. 87. *a.*

ELEEMOSYNA PRO MISSA, an recipi possit ab excommunicato, aut interdicto. 301. *a.* ¶ *Eleemosynae missarum partem sibi retinentis, alteram celebranti tradentis poena.* 279. *a et b.* Item poena laicorum, et clericorum missas colligentium, et minori, quam receperunt, eleemosyna, earum celebrationem committentium, *ibid.* Eleemosynarum collectionem religiosi Ordinum Mendicantium prohibentis poena. 177. *a.*

EMPHYTEUSIS locorum Ecclesiae Romanae interdicta quomodo, et quibus. 227. *a, et b.* Poena illam Papae consulentis. 81. *b.*

EPISCOPATUS, non est ordo adaequate distinctus a Sacerdotio. 316. *a.* Illius consecratio ante sacerdotium est invalida, *ibid.* Haec consecratio male suscepta, seu non servatis circumstantiis, an valida. 177. *b.* Episcopatus erectio, et divisio facta sine facultate Sedis Apostolicae. 181. *a, et b.* Episcopatum alterum recipiens sine licentia Papae, non statim primo privatur, sed utroque privandus est per sententiam. 113. *b.* Episcopatu privatur civitas, occidens proprium Episcopum. 230. *a.* Quam aliam ob causam, et an haec poena

obliget ante declaratoriam. 62. *b.* 63. *a.* Episcopatus receptio nequit praecipui Religioso subdito a suo superiore. 352. *a.*

EPISCOPI eligendi aetas. 171. *a, et b.* 435. *b.* Et qui eligi nequeat, *ibid.* Episcopus se ingerens in alia dioecesi sine licentia, quam poenam incurrat. 179. *a, et b.* Item in loco exempto, aut nullius dioecesis. 180. *b.* 181. *a.* Quid in his locis facere possit, *ibid.* Episcopi Synodum dioecesanam celebrare negligentis poena. 421. *b.* Item non visitantis limina Apostolorum statutis temporibus. 257. *b et seq.* Item Romam accedentis, et recedentis sine licentia Papae, et illum sic recipientis. 258. *b.* 259. *a.* Item conferentis ordines, postquam renunciavit Episcopatu. 326. *a.* Item non residentis, vide *RESIDENTIAM EPISCOPI.* Non residens, denunciandus est Papae per Metropolitanum. 362. *a.* ¶ *Episcopus nequit dispensare super inhabilitate ad officia, et beneficia, nec super privatione eorumdem, nec super irregularitate, et suspensione, proveniente ex delicto, etiam occulto, Papae reservata post Tridentinum, neque absolvere a casibus occultis, eidem post Tridentinum reservatis, non obstante facultate ei tributa a cap. 6. ses. 24. ejusd. Trid. 30. b.* 35. *a.* 394. *a.* An hac facultate ei concessa pro suis subditis uti possit, deputando alium, a quo ipse dispensetur, vel absolvatur. 32. *a, et 35. a.* Quando, et a quibus possit absolvere a censuris, Papae reservatis, etiam non occultis. 33. *a, et b et seq.* An ab iisdem absolvere possit impeditos accedere ad Sedem Apostolicam, si recurrere possint per literas. 34. *b.* An possit per censuras ecclesiasticas cogere delinquentem ad publicam poenitentiam peragendam. 3. *a.* Potest poenitentiam publicam in secretam commutare, *ibid. b.* Non tamen impositam a Papa, vel a S. Poenitentiaria pro casu reservato, *ibid.* Potest ex causa rationabili commutare poenitentias injunctas a Dataria pro dispensationibus matrimonialibus, concessis in forma commissaria, *ibid.* Non tamen illas, quae debent praecedere actum dispensationis, *ibid.* Potest in cathedrali deputare plures Poenitentiarios, etiam Regulares. 4. *a.* Episcopus civilis, quae privata est dignitate episcopali, ubi exercere possit pontificalia, et jurisdictionem. 62. *b.* 63. *a.* Episcopi censuratio, vide *CONSECratio EPISCOPI.* Episcopus illegitimus, vide *ILLEGITIMUS.* ¶ *Episcopus regularis quae bona in Religione acquisita secum ferre possit.* 359. *a et b.* Episcopus titularis, seu annularis an teneatur visitare limina Apostolorum. 258. *b et 259. a.* An possit Ordines conferre sine licentia dioecesani. 323. *b et seq.* Episcopus non incurrit interdictum, neque suspensionem, quando in lege tales poenas infligente, de eo non est facta mentio. 141. *a, et b.* 122. *a.* Quando incurrat. 141. *a et b.* Illius poena se ingerentis in episcopatu, literis non expeditis. 179. *a.* Potest procedere et punire, et cogere quemcunque ad vitandum mortale peccatum. 238. *b.* Episcopi an possint dari plures in eadem dioecesi. 179. *b.* Reliqua de Episcopo vide verbo *ORDO, ET DISPENSATIO.* etc. Episcopus quoad exemptos, vide verbo *EXEMPTIO.*

ERROR COMMUNIS, vide *TITULUS COLORATUS.*

ESCULENTA, et POCULENTA a quibus dono recipi possint. 290. *b* 291. *b*. 406. *b*.

ET -- dictio, an stet expressive. 2. *a*.

EVANGELIORUM LIBRUM laicis ad osculum offerentium poena. 182. *a*.

EUCCHARISTIAE sumptio in Missae sacrificio, sub qua poena omittatur, et an spectet ad essentiam sacrificii. 289. *d*. Post mortale peccatum, non nisi praevia confessione accipi potest. 152. *b*. Illam ministrantis poena alienis parochianis. 376. *b*.

EUGENIANAE privilegium circa protectionem Curialium quoad eorum beneficia. 160. *a*.

EVIRATUS sine necessitate, est irregularis; se-
cus, si ob necessitatem. 275. *b*.

EVITATIO EXCOMMUNICATI, vel irregularis quando obliget. 122. *b* et seq.

EXAMINANDI ROMAE EXTERI AD ORDINES promovendi, qui sint. 330. *b*, et seq.

EXAMINATORES SYNODALES in concursu ad parochiam. 116. Iisdem prohibitum est sub poena simoniae quidquam accipere, etiam sponte datum, item poculenta, et esculenta. 397. *b*, et seq.

EXAMINI pro beneficio obtinendo se pro alio fraude supponentis poena. 109. *a*.

EXCOMMUNICATIONIS nomen quandoque significat suspensionem. 142. *a*. Qualiter ferenda. 120. *b*, et seq. Non potest ferri contra participantes cum excommunicato, ipsis non nominatis. 124. *a*. Nec contra universitatem. 64. *b*. Qualiter invalidet acta judicialia. 123. *a*. *Excommunicatio* major a quo absolvi possit. 32. et seq. A non reservata potest absolvere quilibet confessarius. 32. *b*. Quomodo incuratur. 123. *b*. A quo minor absolvi possit. 123. *b*. Absolvi nequit a simplici sacerdote, *ib*. A majori sine facultate absolventis poena. 72. et seq. Sequitur personam, etiam extra territorium. 42. *a*. Reservata Papae a quo, et quando possit absolvi ob impedimentum adeundi Sedem Apostolicam. 33. *a*. *Excommunicationem* excommunicati non servantis poena. 125. *b*. Sub *excommunicationis* poena -- haec clausula non est latae sententiae, nisi sit addita haec alia -- ipso facto, vel ipso jure incurrendae. 4. *b*.

EXCOMMUNICATUM absolvens prius a culpa, quam a poena, quam poenam incurrat. 74. *b* 75. *a*. *Excommunicato* dandum est exemplum sententiae excommunicationis, si illud petat. 122. *a*, et *b*. *Excommunicatus* vitandus quis sit. 122. *b*. An vitandus in uno loco, sit vitandus ubique. 8. *a*. Cum eo communicantis poena, et quando excusetur. 122. *a* 123. *a*, et *b* 124. *a*. Communicans in crimine criminosa, incurrit eandem poenam, ac ille. 124. *a*. *Excommunicatum* ad divina admittentis poena, *ibid*. Et quid, si sit *excommunicatus* a Papa, *ibid*. *b*. Et quid veniat nomine divinatorum, *ibid*. *Excommunicatus* non vitandus, an sit repellendus a limine iudicii. 123. *b*. An ejus testimonium valeat, *ibid*. *b*. *Excommunicati* acta, vide ACTA JURISDICTIONALIA. *Excommunicatum* a Papa absolventis poena. 124. *b*. *Excommunicationem* excommunicato non servantis poena. 125. *b*. Item poena, si monitus, de Ecclesia exire velit. 126. *a*. Quando excusetur, *ibid*. *d*. Non est ejiciendus vi, *ibid*. Etiam non nominatim denunciatus, sed publicus, expelli potest. 130. *b*. *Excommunicatus* clericus celebrans, vel coram se celebrari faciens, quas poenas incurrat.

126. *a*, et *b*. Quando ab his eximatur, *ibid*. Exercens Ordinem, an, et quando incurrat poenas. *ibid*. Celebrans, quando non incurrat irregularitatem, *ibid*. *b*, et 127. *a*. An sit degradatione dignus, *ibid*. Faciens coram se celebrari, sit irregularis, et a quo dispensari possit. 127. *a*. *Excommunicatus* clericus, absolutus tantum in foro interno, declarari, et denunciari potest ab Ordinario; et si celebraverit, etiam declarari, incurrisse irregularitatem. 26. *b*. Item nulliter obtinuisse beneficium, *ibid*. Et quid, si absolutus sit vigore Cruciatæ. 27. *a*. *Excommunicatum* sepelientis poena. 387. *a*, et *b*. Item admittentis ad oblationem. 380. *b*. *Excommunicatus* occultus non tenetur se prodere, a missa discedendo. 126. *a*. *Excommunicari* quis, et qualiter possit pro debito civili. 337. *a*.

EXECUTORES literarum S. Poenitentiariae qui sint, et quomodo se gerere debeant in illarum executione. 458. *a* 459. *a* 467. *b*. An variari possit, postquam literae illis traditae fuerunt. 458. *b*. In illarum executione tutiores sententias quis sequi debet. 466. *a*. Et vide S. POENITENTIARIA. *Executoris* de manu beneficii possessio capienda est. 191. *a*. *Executor* testamentarius, vide TESTAMENTUM.

EXEMPTIO a jurisdictione Ordinarii quando amittatur. 249. *b*. Quando non possit praescribi, *ibid*. *b*. *Exemptionis* privilegium qualiter praescribatur, *ibid*. Illius renunciatio est species alienationis, *ibid*. Illam violantis poena, onera imponendo ecclesiasticis. 219. *d*. *Exemptionis* privilegio clericus conjugatus quando gaudeat, vide CONJUGATUS CLERICUS.

EXEMPTUS locus, vel persona quando dicatur, et quid in loco exempto possit facere Episcopus. 180. *b*, et 181. *a*. Item Episcopi in exemptis jurisdictionem exercentis poena. 249. Item *exemptorum* consentientium, *ibid*. Quando tamen puniri possint ab Episcopo. 128. *a*. An eos Episcopus declarare possit in censuras, et poenas incidisse. 123. Quando ab eodem absolvi sint a censura, *ibid*.

EXENTERATIO cadaveris sub qua poena prohibita. 385. *a*.

EXERCITIUM qualem frequentiam actuum requirat. 442. *b*.

EXHUMATIO cadaveris, lite pendente, prohibita. 385. *b*.

EXILIUM temporale an inducat infamiam. 57. *a*.

EXISTAT -- an sit canon latae sententiae. 176. *a*.

EXPECTATIVA ad beneficia hodie sublatae sunt. 87. *a*.

EXPRESSE dictum quando sit. 100. *a*.

EXTENSIO de casu ad casum in poenis latae sententiae, etiam ex identitate rationis, non fit. 11. *a*.

EXTERI Romae pro Ordinibus recipiendis, qui sint. 330. *b*.

EXTERNI FORI jurisdictionem parochus non habet. 375. *b*.

EXTRACTIO confugitorum ab Ecclesia, vide IMMUNITATEM LOCALEM. *Extractio* frumenti, et annonae, vide ANNONAM.

EXTRANET ab Ecclesia habeantur -- an sit canon latae sententiae. 161. *a*.

EXTRAVAGANS -- Ad evitanda. 122. *b*. *Extravagantes* an obligent. 291. *b*.

EXTRA tempora Ordines recipientis poena 316. *a* 317. ¶ *Qui Regulares extra ea ordinari possint*, *ibid.* *b.* Illorum privilegia non arctant Episcopos, *ibid.* Graeci ea non servant. 318. *a.* Et vide **ORDO**.

EX TUNC, an sit latae sententiae. 111. *b.* 246. *a.*

F

FABRICAE S. PETRI deputatos offendentium poena 182. *b.* Qua conditione concedere potest compositionem pro missis omissis. 278. *a.*

FACIENTIUM nomine an veniant mediatores. 391. *a.*

FACTUM famosum quando dicatur. 25. *a.* Illius notorietas supplet sententiam iudicis. 376. *a.*

FALSANTIUM Literas Apostolicas poenae. 184. *a.*, et *b.* Et quot modis falsentur, *ibid.* Item literas Ordinariorum, *ibid.* *a.* Item falsantium literas, et Sigillum S. Poenitentiariae. 336. *b.*, et 337. *a.* Item monetam Regis Franciae. 183. *b.*, et 184. *a.* ¶ *Item eam falsantium in locis Romanae Ecclesiae*, *ibid.* et 282. *b.* Item cedulas Montis Pietatis, et S. Spiritus de Urbe. 283. *a.*, et *b.* **Falsantes** metallum per artem Alchimiae, vide **ALCHIMIA**.

FALSA dogmata, et miracula, ac falsas revelationes praedicantium poena 340. *b.*

FALSARI poenae, vide **FALSUM**.

FALSUM quod crimen sit, et ejus poena. 182. *b.* 183. *a.* Quis dispenset super irregularitate proveniente ex hoc crimine. 182. *b.* **Falsi** causa an clericus damnari possit ad triremes. 321. *a.* **Falsi** crimen incurrit, absolvens sine facultate, aut usurpans gradum, vel officium publicum, quod non habet. 71. *a.* **Falsum** an dicatur committere, impetrans gratiam subreptitiae. 193. *a.*

FALSUS TESTIS quam poenam incurrat. 183. *a.* ¶ *Falsos testes adhibentis poena ad probandum statum liberum pro matrimonio contrahendo*. 268. *a.*

FAMA quid sit, et quid ad eam requiratur. 25. *a.*

FAMILIAE religiosorum numerum taxatum superiorum augmentum poena. 348. *a.*

¶ **FAMILIARIS** Episcopi pro Ordinibus recipientis quis sit. 322. *b.* **Familiares** Papae, vel Cardinalis laedens. 263. *b.*

¶ **FAMULAE** Monialium intra clausuram admitti nequeunt, sine licentia Papae. 137. *b.* et 138. *a.*

FERARUM agitatio sub qua poena prohibita. 259. *a.*, et *b.* Et poena ecclesiasticorum eam spectantium, *ibid.*

FICTUS ACTUS an inducat poenam latam contra actum exercentem. 332. *b.* **Fictus** actus, seu casus, quando contineatur in lege puniente aliquem actum. 72. *b.*

FIDEI disputationem laici assumentes, quam poenam incurrant. 187. *b.* Quando eis liceat, *ibid.* ¶ *Fidei negatio quot modis committatur*. 198. et seq. *Ad Fidei professionem jure humano, et divino quis teneatur*, *ibid.* et 187. *a.* Propositiones proscriptae circa hanc materiam, *ibid.* *Ad Fidei professionem jure humano praeceptam quis teneatur*, et poena eam omittentium. 185. et seq. Quando ab ea excusetur. 186. *a.* Non excusatur provi-

sus a Sede Apostolica, etiam stante contraria consuetudine, *ibid.* An ad eam teneantur Praelati regulares, *ibid.* *b.*

FIDEJUSSIO facta super bonis patrimonii clerici prohibita. 315. *a.* Et quid de fructibus, *ibid.* *Fidejussione* facta a clerico in sacris, qui beneficii fructus ei relinquendi, *ibid.*

FIDELITATIS juramentum quis teneatur emittere, et poena illud omittentis. 185. *b.* **Fidelitatem** promittere laicis an possint ecclesiastici. 240. *a.*

¶ **FILII FAMILIAS** matrimonium sine consensu parentum contractum, est validum, et poena contrarium asserentis. 274. *a.*

FILII INCESTUOSI sunt infames. 269. *a.* Et quando non, *ibid.* Nati ex matrimonio contracto bona fide in gradu prohibito in facie Ecclesiae, an sint legitimi in utroque foro. 269. *a.* Nati ex matrimonio putativo, contracto cum impedimento irritante, sunt illegitimi. 270. *a.*, et *b.* **Filii** rei majestatis laesae sunt irregulares, sed haec irregularitas cessat, patre restituto. 105. *a.* **Filii** legitimi patris legitimati quoad beneficia. 212. *b.* **Filii illegitimi clericorum**, vide **ILLEGITIMI FILII CLERICORUM**.

FILII HAERETICORUM, et fautorum quas poenas incurrant. 201. ¶ *Quando sint intelligibiles, seu quando priventur voce in capitulo*. 435. *b.*

FISCUS non potest sibi applicare bona rei antea sententiam declaratoriam. 7. *b.*

¶ **FOEDERATORUM** Belgii Provinciae incolae quoad matrimonium contrahendum. 271. *a.*

FOETUS in utero matris non censetur persona a matre distincta quoad ejus favorem. 388. *b.*

FORENSIS nomine, qui veniat. 84. *a.* Quando puniri possit ob delictum. 44. *a.*

FORMA non servata, an actus sit nullus. 177. *a.* 145. *a.* Est indivisibilis, et peccatum contra formam non excusatur quasi ob parvitatem materiae. 391. *b.*

FORMA absolutionis sollemnis an sit necessario servanda in omni absolutione, etiam pro foro conscientiae. 28. *a.*

FORNICATIO cum moniali. 139. *a.*

FORUM laicum an adire, vel ad illud adeundum cogi possit ecclesiasticus. 245. *b.*, et seq. **Fori** laici in fraudem Ordines recipientis, et conferentis poena. 307. et seq. **Fori** mutatio quando praeservet, vel non, a poenis commissi delicti. 41. 42. et seq. **Forum internum**, seu animae non tollit poenam fori externi. 12. *b.* **In foro conscientiae**, haec clausula quomodo intelligenda. 27. *b.* 28. **Fori externi** jurisdictionem parochus non habet. 32. *a.* 375. *b.* **Fori privilegio** quando privetur clericus, vide **PRIVILEGIO fori**. **Forum mixtum** admittit praeventionem. 12. *b.*

FORI mixti causae, seu crimina, vide **MIXTI fori causae**.

FORUS animae, seu poenitentialis, et forus quasi poenitentialis, et forus externus qualiter differant. 2. *b.* 26. *b.*, et seq. Et **fori interni**, et **externi** differentia quoad dispensationem, et absolutionem, *ibid.*

FRATRUM Minorum de Observantia libros bibliothecis, tam extrahentis, quam non revelantis poena. 117. *a.*

FRUCTUS beneficii in qua quantitate retineri possint a non residentibus. 362. *b.* 364. *a.* **Fructus**

beneficii, vel pensionis, quibus quis privatus est sub poena latae sententiae, an sint restituendi in conscientia ante declaratoriam. 53. a. Et cui, *ibid.* b. et 54. a, et b. Is non privatur suspensus ab officio. 53. b. Quando privetur interdictus, *ibid.* Quando excommunicatus, *ibid.* Obligatio eos restituendi non tollitur per regulam de triennali, sed usucapione triennali, et quando. 54. b. Quis dispenset super eorum retentione, seu compositione, *ibid.* *Fructus distributionum* male perceptarum cui restituendi, *ibid.* a. *Sub qua poena vendi nequeant ad vitam beneficiati.* 80. b. *Fructus* vacantis beneficii cui applicandi; et eorum deductio qualiter fieri possit. 427. b, et seq. An, et quando applicari possint ab Episcopo alteri pio loco. 427. *Fructus legatarii pii, vel profani* a quo tempore debeantur ab haerede. 423. a, et b. *Fructus* an contineant distributiones. 53. b. *Fructus* intelliguntur, deductis oneribus, et qualiter ista deductio facienda. 277. a. *Fructus* annales beneficii vacantis occupantis poenae. 427. b.

FRUCTUUM beneficiorum sequestratio, vide SEQUESTRATIO fructuum. *Male perceptorum condonatio ob omissionem professionis fidei, fieri tantum potest a Sede Apostolica.* 186. a.

FRUMENTI extractio, vel delatio, vide verbo ANNONA.

FUGITIVI religiosi puniri possunt ab Ordinario, tamquam Apostatae. 352. b. Quando eis liceat fugere, *ibid.* Eos superiorum quotannis non requirentium poena, *ibid.*

FUNDATIO Ecclesiae, etiam Regularium, vide ECCLESIAE fundatio. *Fundatio* conventus, seu monasterii vide MONASTERII, vel conventus fundatio. *Fundatio Scholarum Piarum fieri potest sine consensu praexistentium Regularium, etiam non servata distantia.* 348. a.

FURIOSUS quando sit irregularis. 21. a. Jam promotus ad Ordines, quando possit in iis ministrare, *ibid.*

FUROR qualiter probetur. 265. a. Et an excuset a poenis. 20. b.

FURTIVA ordinatio quando dicatur. 308. b, et 309. a. Poena sic ordinati, *ibid.* Num valida, et quando, *ibid.*

FURTI reus quam poenam incurrat. 187. b. Et quam clericus. 188. a. Quis ab ea dispensare possit, *ibid.* *Furti causa ad damnum praeter furem quis teneatur, ibid.* *Propositiones proscriptae circa furtum, ibid.* *Furtum, aut rapina rerum sacrarum quale peccatum, et quam poenam inducat.* 222. b. 378. a.

FURTUM Hostiarum, seu Particularum Consecratarum. 377. b. *Et vide in fine Indicis.*

G.

GABELLAS augmentis, novas imponentis, easque exigentis poenae. 430. b. Item eas Clericis imponentis. 219. a, et b.

GAUDEAT -- negative prolutum, an sit latae sententiae. 324. b.

GEMINATIO verborum quandoque facit esse canonem latae sententiae. 311. a.

GENERALIS religiosorum quoad electionem, et recusationem Generalatus. 174. a et 176. a, et b. Electus, non indiget confirmatione. 177. a. An renunciare, possit, *ib.* An deponi a Capitulo, *ib.*

GENUFLEXORIA LAICORUM intra presbyterium sub qua poena interdicta. 341. a.

GEOMANTIA, vide SUPERSTITIONIS poenae.

GERMANIAE Parochi, et Religiosi, non servantes concordiam inter se initam, quam poenam incurrant. 334. b.

GLOSSAE in leges ecclesiasticas sub qua poena prohibita. 234. b. Item in Concilium Tridentinum, *ibid.*

GRADUS PROHIBITUS CONSANGUINITATIS reticitus in dispensatione, quando invalidet matrimonium. 269. b. Quando non, *ibid.* Qualiter opus sit declaratoria sanationis, *ibid.*

GRADUS NOMINE quid veniat. 48. a, et b. Ejus privatio quid, et quando inducatur, *ibid.* et b. A quo possit dispensari. 40. b. *Gradum* usurpans, quem non habet, quod crimen committat. 71. a. *Gradus* sui periculo subiaceat -- quid importet. 70. b. Item *gradu* de proprio cadat -- 345. a, et b.

GRAECI SACERDOTES quoad ritum latinum in celebratione Missarum, et divinarum officiorum. 372. b. Graecorum ritus in ordinatione a Graecis, latinus a latinis servandus est. 373. a, et b. Graeci in quibus subiciantur Ordinariis locorum. 373. b. Item in utraque Sicilia, et aliis Italiae partibus, ac insulis adjacentibus, *ibid.* Graeci schismatici mercatores an spoliari possint bonis a catholicis, seu latinis. 381. a.

GRANATENSES LIBRI, et laminae. 257. a.

GRATIAE DIVINAE de efficacia, et doctrina opinio. 194. a, et b. *Propositiones proscriptae circa gratiam, ibid.*

GRATIA SUBREPTITIA an valeat, si adsit clausula, ut non possit dari de subreptione; et an Pape possit aperire os in tali casu. 192. a et seq. vide OBREPTIO, ET SUBREPTIO.

GRATIA BENEFICIORUM utentis poena, literis non expeditis, absque praetextu mandati de adipiscenda. 190. b. Item illa utentis, literis non expeditis, praetextu mandati de adipiscenda, et officialium dicta mandata concedentium, *ibid.* a. Item utentis gratia beneficiorum retinendorum post promotionem ad Ecclesias, literis non expeditis. 191. a. Item utentis literis expeditis, sed sine manu legitimi executoris, *ibid.* Item utentis gratia Ecclesiarum, vel monasteriorum, literis non expeditis, vel non ostensis. 189. a, et b. Item utentis gratia Papae, literis non expeditis. 188. a, et b. Et an tunc gratia valeat, *ibid.* Item utentis gratia pensionis, literis non expeditis tempore legitimo. 99. b. *Gratias* Apostolicas impetrari impedientis poena. 247. b.

GRATIAM, vel justitiam in Curia Romana procurantes, vel obtinentes pretio, muneribus, vel promissionibus, quas poenas incurrant. 405. a, et seq. *Quot modis obtineri possit, et qui comprehendantur.* 406. a, et seq.

GRATIANI decretum non est in omnibus a Sede Apostolica approbatum. 245. a.

GRATITUDINIS promissio, vel solutio an, et quando inducat simoniam. 408. a.

GREMIUM Ecclesia excommunicatis quando non aperiat. 99. b.

GUBERNATORES Status ecclesiastici munera accipientes, quas poenas incurrant. 291. b.

GUIDAGIA ecclesiasticis imponentis poena. 219. et seq.

H

HABITUM CLERICALEM tam clericus beneficiatus, quam in sacris non deferens, aut profanum, quas poenas incurrat. 92. *b.* 93. et 94. 194. *b.* ad 196. *b.* An illo dimisso, reassumere possit post commissum delictum. 308. *a.*

HABITUM Equites Militares deferre sub qua poena teneantur. 195. *b.*

HABITUM Religiosi dimittentis poena. 195. *b.* et seq. Item prophanum gestantis. 196. *a.* Quando excusetur, *ibid.* Item, eo dimisso, studii incumbendis. 418. *a.* *¶* **Habitum religiosus promotus ad Episcopatum, vel Cardinalatum tenetur deferre.** 359. *a.*, et *b.* Ad quos religiosos haec obligatio se extendat, *ibid.* **Habitus religiosus** qua aetate assumi possit. 284. *b.* Illius assumptio sine debita facultate. 349. *b.* Illam assumere cogens mulierem, quas poenas incurrat. 283. *b.* *¶* **An easdem incurrat, cogens virum, ibid.**

HABEATUR — an sit verbum latae sententiae. 419. *b.* Item **Habeantur** extranei, *ibid.* 161. *a.* **Habeant** — negative prolatus, est canon latae sententiae. 311. *a.*, et *b.*

HEBRAEI an gaudeant sacro asylo. 217. *b.* **Hebraeorum Talmud, et alia impia illorum scripta legentium poena.** 422. *b.*

HAEREDITATIS aditio sine inventario non obligat Ecclesiam ultra vires ipsius haereditatis. 301. *b.* **Haereditatem, vel legatum Ecclesiae delatum repudiatis, quam poenam incurrat.** 444. *a.*

HAERES an teneatur ex delicto defuncti, et an agere possit ad poenam. 12. *a.*, et *b.* Quando subiaceat poenae latae sententiae ob delictum sui auctoris, *ibid.*

HAERESIS EXTERNAE absolutio, etiam occultae reservatur Papae. 196. *b.* *¶* **Et etiam tempore Jubilaei, nisi data sit expressa facultas.** 197. *a.* Hodie neque ab Episcopo absolvi potest. 35. *a.* *¶* **Ad haeresim externam spectantia enumerantur.** 198. et seq. Quas poenas inducat, *ibid.* Illius causas cognoscentes Regulares, quam poenam incurrant. 202. *a.*, et *b.* Ad quos superiores poenam se extendat, *ibid.* De **haeresi**, etiam leviter suspecti poena. 291. *b.* Ad quae inhabilis remaneat, *ibid.* et seq. Denunciandus est. 202. *b.* De **haeresi**, vel de ejus suspitione poenitentiati, ad quae inhabiles remaneant, *ibid.* **Haeresis suspecta dogmata praedicantes, quas poenas incurrant.** 340. *b.*

HAERETICORUM poenae. 197. et seq. Ad quos extendantur, *ibid.* Item eos receptantium, defendentium, eisque faventium, et credentium. 200. *b.*, et seq. Item filiorum eorundem **haereticorum.** 201. *a.*, et *b.* Item sepelientium in loco sacro tam ipsos, quam eorum receptores, aut fautores. 386. *a.*, et *b.* Item eos certiorantium in praejudicium Reipublicae Christianae. 299. *a.*, et *b.* Item legentium, retinentium, imprimendum, vel vendentium libros ipsorum. 255. *a.*, et *b.* Ad quos libros se extendant poenae, *ibid.* Qui requiratur ad eas incurrendas, *ibid.* *¶* **Haeretici an gaudeant immunitate locali, et quomodo extrahendi.** 217. *a.* In favorabilibus non continentur nomine Christianorum. 295. *b.* *¶* **Illorum filii quando priventur voce in capitulo, sive quando sint ineligibiles.** 435.

b. **Haereticorum matrimonia, vide MATRIMONIUM HAERETICI.**

HASTILUDIUM quid sit. 259. *b.* Illud committentis poena. 260. *a.* In eo moriens, privatur ecclesiastica sepultura, licet sacramentaliter absolutus fuerit, *ibid.*

HISTRIONES sunt infames, et quando. 102. *b.* Poena clericorum *histrionum.* 103. *a.*

HOMICIDA voluntarius quis sit. 202. *b.* et seq. 206. et seq. Ejus poenae, *ibid.* Quando teneatur dimittere beneficium. 206. et 207. Poenae filiorum, *ibid.* *¶* **Homicidas religiosos Praelati regulares nequeunt dispensare super irregularitate.** 205. *a.*, et *b.* **Homicidas** receptans, vide **BANNITOS.** **Homicida** sui ipsius quas poenas incurrat, et an, et quando sepeliendus sit in loco sacro. 264. *b.* et seq.

HOMICIDIUM quoduplex sit. 202. *b.* commissum cum moderamine inculpatae tutelae, non inducit irregularitatem, *ibid.* Quid in dubio, an necessaria defensio, *ibid.* Quid, si committatur ad defensionem Reipublicae, vel vitae alterius innocentis, *ibid.* et 303. *a.* *¶* **Quid, si defensionem proprii honoris, vel rerum magni momenti, ibid.** Quid si sit casuale tantum sine culpa occidentis, *ibid.* Casuale quando dicatur, *ibid.* *b.* Quot modis possit esse culpabile, *ibid.* Quando causet irregularitatem, *ibid.* Illam inducit, quando data est opera rei illicitae. 15. *b.* Culpabile quas poenas inducat. 204. *a.*, et *b.* Quando dicatur dolosum. 206. *b.* In rixa patratum, an dicendum voluntarium, vel casuale. 204. *b.* 205. *a.* Proditorii nomine quid veniat. 217. *b.* Quando sit tale, et ejus poenae, *ibid.* et 342. *a.* *¶* **Propositiones proscriptae circa homicidium.** 205. *b.* **Homicidium, vel mutilatio clerici, vel sacerdotis, vel propriis parochi quas poenas inducat.** 206. *a.*, et *b.* Et quas contra filios homicidae parochi, *ibid.* Item **homicidium Cardinalis.** 262. et seq. Item **homicidium conjugis.** 207. *a.* Item **homicidium proprii Episcopi.** 229. et 230. Item **Praelatorum Ecclesiae, ibid.** **Homicidio cooperans** fit irregularis. 11. *b.* Secus illud ratum habens. 12. *a.* De **homicidio** accusatus, non dispensatur a S. Poenitentiaria, nisi secuta sit sententia definitiva absolutoria. 25. *b.* Ob **homicidium** in dubio facti incurritur irregularitas. 16. *b.* 17. *a.*, et *b.* Si est casuale, potest dispensari a S. Poenitentiaria. 21. *b.* Si voluntarium, quando dispensari possit, *ibid.* De eo accusatus, quid requiritur, ut dispensari possit. 25. *b.*

HONORUM privatio quid sit. 48. et seq. Quando obliget in conscientia, *ibid.*

HORAS canonicas beneficiatus non recitans, legitime non impeditus post sex menses a possessione beneficii, praeter peccatum mortale, non facit suos fructus praebendae, ac distributionum, et tenetur ad restitutionem pro rata omissionis ante omnem sententiam, et cui. 208. *a.* Item illas choro addictus, non recitans per se — aut non psallens cum aliis, *ibid.* *¶* **Choro addictus substituere potest alium loco sui, sed cum limitatione.** 208. *b.* **Propositiones proscriptae circa horarum recitationem, ibid.** Nequit tamen coadjutor. 208. *b.* Qui illas recitare non teneatur extra chorum, si non sit in sacris. 367. Quam poenam incurrat, si non recitet in choro, *ibid.* Illas recitans ritu non approbato a S. Sede, non satisfacit. 372. *b.* Pensionarius habens

pensionem titulo clericali, etiam non excedentem sexaginta ducatos, omittens recitationem Officii B. Virginis, tenetur itidem ad restitutionem. 208. b. 209. a. Sicuti et conjugatus, pensionem clericalem habens ex privilegio, *ibid.*

☞ **HOSTIAS**, vel *Particulas consecratas surripientis poena*. 377. b. Quando, quomodo, et a quo puniendus, *ibid.* Clericus hujus delicti reus degradandus est, et tradendus brachio seculari, etiam minor xxv. annis, dummodo xx. attigerit, *ibid.* Et vide addita a CLEM. XIII. feliciter regnante in fine hujus Indicis.

HYDROMANTIAE, vide **SUPERSTITIONIS** poenae.

I

JAPPONIAS ad Provincias ex Insulis Philippinis, aut a quibuslibet Indiarum Occidentalium partibus sine licentia Papae se transferentes Religiosi, quam poenam incurrant. 359. b.

JEJUNII continuatio ad conferendos Ordines in die Dominica an necessaria. 317. a. ☞ *Ecclesiasticum an senes teneantur servare*. 33. b. 34. a. Propositiones proscriptae circa hoc, poenae in illas docentes etc. 209. a.

IGNOMINIOSUS existat -- quid importet. 153. a.

IGNORANTIA juris, vel facti an excuset a poenis latae sententiae. 14. a, et b. et seq. 313. a. Inculpabilis quando excuset. 15. b. Crassa, et supina quando excuset. 15. a. Non excusat ab incursum irregularitatis ex delicto, *ibid.* Nec quando agitur de reservatione peccati, *ibid.* Secus, si agatur de censuris, *ibid.* b. An minuat poenam, *ibid.* Eam allegans, an teneatur probare. 212. b. Ignorantia obtentae dispensationis, vel absolutionis non invalidat actum. 23. b.

ILLEGITIMI ad clericatum non promovendi. 209. b. 210. Quando excusentur, *ibid.* Et poena illos promoventis, *ibid.* Num poenas incurrant *legitimati*, *ibid.* et seq. ☞ *Sub qua conditione soleant dispensari*. 211. a. *Illegitimi* sunt incapaces etiam beneficii simplicis. 211. b. Quis eos dispensare possit, *ib.* Quomodo regulanda sit dispensatio, *ib.* An illud obtinentes bona fide, juventur regula de triennali, *ibid.* Item incapaces sunt etiam pensionis. 211. b. 212. a. An dispensati ad beneficia, censeantur etiam dispensati ad eam. 212. a. *Illegitimi* filii clericorum dispensati ad beneficia, quae beneficia, et officia obtinere nequeant in eadem Ecclesia, in qua eorum pater beneficia obtinuit, vel obtinet. 212. b. ☞ *Illegitimi* filii patris, et patris *legitimati* filius *legitimus*, ac filius *legitimus* natus ex patre *legitimato*, et nepos *illegitimi* patris quoad beneficia. 212. b. *Illegitimus* quarum dignitatum sit incapax. 212. a. *Illegitimus* eligi nequit in Episcopum, et poena illum eligentium, *ibid.* a, et b. *Illegitima* monialis nequit eligi in Abbatissam, *ibid.* *Illegitimi* quoad admissionem ad habitum, et possessionem religiosam. 214. *Illegitimi* Regulares dispensati a Papa in seculo quoad beneficia, nequeunt fieri Praelati regulares sine nova dispensatione. 212. a. *Illegitimis* etiam *legitimatis* nequeunt relinqui, vel dari bona clericorum, vel ecclesiastica. 212. et seq. ☞ *Dari tamen pos-*

sunt alimenta, *ibid.* An sint capaces donationis, vel legati facti ab extraneis. 213. b. *Illegitimi* an censeantur nati ex matrimonio putato valido. 269. a.

ILLITERATO episcopatum, et ordines conferentis poena. 171. a, et seq. 310. et seq. Quae *literatura* requiratur. 311. a.

☞ **IMAGINES** Jesu Christi, B. Virginis, Angelorum, et Sanctorum sculpsentes, aut pingentes habitu peculiari alicujus Ordinis regularis, quas poenas incurrant. 214. b.

IMMEMORABILIS praescriptio, seu centenaria, quam vim habeat. 244. b, et seq.

IMMUNITATEM localem ecclesiasticam violentis poena, offendendo, vel extrahendo confugitos ab Ecclesia. 214. b. et seq. Qui ea non gaudeant. 215. b, et seq. ☞ *Refertur modus extrahendi in casibus permissis*, *ibid.* Item poena violentis *immunitatem personalem*. 218. a, et seq. Quot modis violari possit, *ibid.* Qui ea gaudeant, vel non. 217. a. Et vide **ASYLO**. Item *immunitatem realem*, et quot modis. 221. b. 222. a. Item *immunitatem Ordinum Mendicantium*. 221. b. Item *clericorum immunitatis* violationi consentientium. 219. et seq.

IMPEDIENS jurisdictionem ecclesiasticam Ordinariorum, quas poenas incurrat. 243. et seq. Item *literarum*, vel *decretorum*, vel *gratiarum* impetrationem a Sede Apostolica, vel aliis iudicibus, aut earum usum. 247. et seq. Item S. Officium, seu Inquisitores. 231.

IMPEDIMENTA irritantia matrimonium Princeps secularis nequit statuere, et poena in statuentem. 272. b, vide **MATRIMONII** impedimenta. Item *irritantia professionem*, et an sufficiat, Constitutiones Religionis esse generaliter a Papa approbatas. 344. b. *Impedimenta* habens irritantia, vel *impedientia* professionem, an illa teneatur revelare. 343. b, et seq.

IMPEDIRE damnum quando quis teneatur ex justitia. 426. b.

IMPEDITUS Papam adire, quando absolvi possit ab Ordinario; et qui dicatur *impeditus*. 33.

☞ **IMPERII** Romani Vicarii nomen assumendis poena. 222. a.

IMPOTENTEM se reddens ad praecceptum implendum, peccat. 14. a.

IMPUBES qui sit. 183. a. An incurrat poenas latae sententiae, et censuras. *ibid.*

IMPRESSIO librorum sine approbatione, vide **LIBROS** sine approbatione.

IN, dictio juncta accusativo, quandoque denotata conditionem. 299. b.

INCENDIARII quorumlibet locorum poenae. 222. b. Et qua conditione absolvendi. 223. a. Item eum absolventis, non servata forma, *ibid.* b. *Incendarius* dolosus quando praesumatur in dubio. 223. a.

INCERTORUM dominorum bona cui restituenda. 355. a.

INCESTUS, et **INCESTUOSI** poenae. 224. et seq. ☞ *Etiam extra figuram matrimonii est infamis*, *ibid.* Intellectus textuum circa incestuosos, *ibid.* *Incestuosi* poena temporalis. 226. a, et b. Matrimonium contrahens, quam poenam incurrat. 269. a, et seq. *Incestuosus* sub figura matrimonii an excusetur ob praesumptam ignorantiam. 224. a.

Incestuosi filius quando sit infamis , quando non. 269. a.

INCETTANS annonam monopolio , quam poenam incurrat. 89. a.

INCOMPATIBILIA beneficia, vide **BENEFICIUM**.

INCORRIGIBILITAS clerici quando dicatur , et quid ipse amittat. 94. a. Religiosus quando dicatur *incorrigibilis*. ¶ Et quomodo hodie regulanda causa incorrigibilitatis. 344. a 354. a 355. b 356. a ; et b.

INCURRAT , est verbum latae sententiae. 4. a , et b 129. a. *Incurrat ipso facto* , ipso jure ante omnem sententiam declaratoriam , quomodo haec clausula intelligenda. 5. b. *Incurrere* declaramus , an sit verbum latae sententiae. 214. b.

INDEMNITATIS pactum quando sit simoniacum. 408. a.

¶ **INDIARUM** Occidentalium ex partibus se ad Japponias provincias , sine licentia Papae transferentium Religiosorum poena. 359. b.

INDIGNATIONIS Dei , et SS. Apostolorum , vel Summi Pontificis poena , quid importet. 63. b.

INDIGNO beneficium conferentis poena. 87. a 115. b. Item illum eligentis , *ibid.* Item illum postulantis. 173. a. ¶ *Dignioris electio quomodo intelligenda*. 172. b. *In quibus electionibus locum habeat* , *ibid.* Propositiones proscriptae circa hoc , *ib.*

INDUCTIO an dicat effectum consummatum. 386. a.

INDULGENTIAM Plenariam concedentes religiosi , quas poenas incurrant. 226. b. ¶ *Propositio circa eam proscripta* , *ibid.* *Indulgentias* publicantium porrigentibus manus adjutrices , vel ob quaestum poena. 227. a. *Plenarias* concedere ad solum Papam pertinet. 226. b.

INFAMIA non est proprie poena. 11. b. Sequitur personam. 42. b. Illa affectus jure civili , intelligitur talis etiam de jure canonico. 54. b. Reddit irregularem ad Ordines recipiendos , et ab exercitio receptorum , *ibid.* Inhabilitat ad beneficia obtinenda , non tamen ad obtenta , licet habeant titulum dignitatis , *ibid.* Quando , et quotupliciter incurratur tam ex jure civili , quam canonico. 54. b. 55. a , et b et seq. Quas limitationes admittat. 56. b. 57. a. Quot copulative requirantur ad incurrendam infamiam juris ex genere poenae. 57. a , et b. Qb quae delicta irrogetur. 54. ad 58. Quomodo tollatur , et qualiter obliget , ac a quo possit dispensari. 58. a , et b. *Infamiae* poena non censetur remissa per legem mitigantem poenam legis antiquae. 418. b. *Infamia juris* a quibus repellat. 54. b , ad 58. *Infamia facti* qualiter contrahatur. 57. Et qualiter tollatur , *ibid.* Item qualiter repellat a testimonio. 148. a.

¶ **INFAMIS** quando fiat damnatus ad triremes. 282. a. Non potest esse doctor. 274. b. *Infamis* de jure civili , est infamis de jure canonico. 54. b. *Infami infamia facti* beneficii collatio an sit valida. 261. b.

¶ **INFANTES** sub qua poena prohibitum sit introducere in clausuram monialium. 136. b.

INFEUDATIO locorum Ecclesiae Romae prohibita , et poena illam Papae insinuantis , vel suadentis. 227. a. ¶ *Quae loca comprehendantur* , *ib.*

INFIDELIBUS auxilium contra fideles praestantis poena. 99. a , et b 100. a , et b. Ipsorum bona fidelis

quando rapere possit. 381. a. Illos in auxilium vocare in bello justo , quando liceat Principi christiano. 101. a. Illorum matrimonium quando solubile. 267. a. Illos sepelientis in loco sacro poena. 388. b.

INFIRMORUM Confessio sacramentalis quomodo audienda. 150. a , et seq. Et ad quid post eam , et sub qua poena teneatur confessarius , *ibid.* An pro illa audienda requiratur licentia parochi quoad confessarios seculares , *ibid.* Non requiritur quoad confessarios regulares , *ibid.* b. *Auditae confessionis testimonium tenentur relinquere sub poena ipso facto incurrenda ab audiendis confessionibus*. 150. a , et b. *Cui haec poena sit reservata* , *ibid.* *Infirmos de ea emittenda medici non monentis poenae*. 274. et seq. Quando excusetur , *ibid.* Quomodo suae obligationi satisfaciat , *ibid.*

INHABILIS ad officia publica , est irregularis. 105. a. *Inhabilis* quis non efficitur ad similia ob simplicis privationis poenam. 138. a. *Inhabilis* ad beneficia , an sit etiam inhabilis ad pensionem. 52. b.

INHABILITAS non continetur sub nomine poenae ecclesiae. 2. a. Afficit personam etiam extra territorium. 42. b. *Inhabilitas* ad officia , gradus , honores , et dignitates quid sit , et a quo tolli possit , et an obliget ante declaratoriam , et a solo Principe supremo potest induci. 49. a , et b. *Inhabilitas* ad vocem activam , et passivam , et quis ad eam rehabilitare possit. 49. b 50. a. Et vide **VOCIS** etc. *Inhabilitas* ad beneficia qualiter obliget. 51. a. Ex quibus capitibus oriatur , *ibid.* Quis rehabilitare possit , *ibid.* An se extendat etiam ad pensionem. 52. b. A quo possit dispensari. 53. a. Super *inhabilitate* ad unum beneficium dispensatus , non potest illud commutare , neque resignare cum pensione. 52. a. *Inhabilitas* ad beneficia obtinenda regulariter non privat obtinentis , *ibid.* *Inhabilitatis* poena a quo dispensari possit. 30. b , et seq. In occultis nequit dispensari ab Episcopo , etiam vigore cap. 6. sess. 24. Trident. 394. a.

INHABILITATIO ad qualiter obliget. 59. a. *Inhabilitationis* poena a perceptione fructuum an sit suspensionis censura. 426. b.

INJURIAE actione quis teneatur , et quam poenam incurrat. 227. b. Et quando dicatur atrox , *ibid.* et seq. *Injuria* afficientis clericum per violentam manus injectionem poena. 228. Item *injuria* afficientis Papam , vel Cardinalem , aliosque Ecclesiae Praelatos. 229. 230. Et quid veniat nomine *Injuriae* , *ibid.* Item *injuria* afficientis Episcopum. 229. b , et seq.

INOBEDIENTIA cum contemptu contra praeceptum , seu legem pontificiam , an sit haeresis. 63. b.

INQUIRENS de vita , et morte Papae , vel consanguineorum , quam poenam incurrat. 420. b.

S. INQUISITIONIS OFFICIUM contra haeticam pravitatem Domini temporales non adjuvantes , aut impediennes , aut de causis illius fori cognoscentes quas poenas incurrant. 230. b. Item Superiores regulares illud impediennes , aut illius causis se ingerentes. 202. a , et seq. Item illud impediennes per violentiam. 231. b. Item illius officiales aliquem concutientes. 232. a. Item illius secretum , et processus revelantes. 232. b. *S. Inquisitionis* edictum circa denunciandos , vide **DENUNCIATIO**. Illius decretum quoad haeresim sub qua poena legi facere debeant Regulares singu-

lis annis. 202. *b.* Ab ipsa poenitentiati, vel in ea abjurantes, ad quae remanent inhabiles. 201. *b.*, 202. *a.*

INQUISITORUM, seu Officialium in causa Fidei, seu S. Officii aliquem injuste vexantium, aut conniventium poena. 231. *a et b.* Item confiscantium bona Ecclesiarum, vel clericorum. 233. *a.* Item munera recipientium, *ibid.* ¶ *Inquisitores post Bullam Coenae an possint absolvere lapsos in haeresim.* 30. *b.*

INSORDESCENS in censuris, quando habendus sit ut haereticus. 233. *a, et b.* Cui insordescenti non suffragetur absolutio a censuris, *ibid.* *Insordescens poenae, ibid. et 234. a.* ¶ *Propositio proscripta circa censurarum cessationem, ibid.*

INSORDESCENTIA in censuris quae dicatur, et qualiter puniatur. 233. *a et seq.* Reddit suspectum de haeresi, *ibid. a.*

INSTANTIA in iudicio contra reum perimitur, elapso biennio, si non sunt nova indicia. 25. *b.* *Instantia perempta, an restitui possit in rei praesudicium.* 307. *b.*

INSTITUTIO BENEFICII an iterari, seu revolidari possit in beneficio patronato sine nova praesentatione. 51. *b.* *Institutionis denegatae causa ad beneficia instituentem vexantis poena.* 174. *b.*

INSTITUTUM SOCIETATIS JESU impugnantis, vel mutari procurantis poena. 409. *b.*

INSULAE adjacentes an comprehendantur intra Italiam. 82. *a.* ¶ *Ex insulis Philippinis, aut ex quibusvis Indiarum partibus ad Japonias provincias se religiosi transferentes sine Papae licentia, quas poenas incurrant.* 359. *b.*

INTEGRALIS RESTITUTIO an dicatur facta, si deficiat in minimo. 426. *b.*

INTENTIO mala quando punibilis. 110. *a.* *Intentio directa delinquentis an requiratur in delictis ad incurrendam poenam.* 299. *b.*

INTERDICTUM quandoque in jure vocatur suspensio. 122. *a.* Poena illud tam locale, quam personale violentis, etiamsi sit exemptus. 127. *b.* 128. *a et seq.* Et quot modis violari possit, *ibid.* Item illud violentis ad tempus latum. 122. *a.* Item Principum temporalium illud violentium. 130. *b.* *Interdictum, solemniter ministrando, violentis poena, et hic an fiat irregularis.* 129. *a.* Item illud violentis, sepeliendo in loco sacro. 387. *a, et b.* Item celebrando, vel celebrari faciendo, vel admittendo alios ad divina. 128. *et seq.* Promulgatum, vel declaratum ab Episcopo Regulares, etiam exempti, violentes, quam poenam incurrant, *ibid. a.* Sicut illud non servantes, quando observatur ab Ecclesia matrice, *ibid. b.* Item poenae violentis, vel violari permittentis *interdictum* latum ab Episcopo, *ibid. a.* *Interdictum locale quando obliget non culpabiles de tali loco.* 443. *a.* Contra Universitatem quando liget, et an requiratur, ut illa sit nominatim denunciata, *ibid.* *Interdicti censura a quo possit absolvi.* 33. *a.* Illud Episcopi violentis poena, et quot modis illud violare possit. 129. *a.* Ordinarii nequeunt subjicere *interdicto* Prioratus S. Joannis Hierosolymitani, neque alia loca Regularium, nisi in casibus a jure expressis, et latum est nullum. 446. *a.* *Interdicta in Ecclesia celebrans, fit irregularis.* 129. *a.*

INTERDICTUS, monitus, nolens de Ecclesia

exire, incurrit excommunicationem Papae reservatam. 127. *b.* Etiamsi Ecclesia non esset interdicta, *ibid.* Etiam non nominatim *interdictus*, si est publicus, arcendus est. 130. *b.* Illum sepeliendis poena, *ibid.* 387. *a, et b.* Ad quos haec poena extendatur, *ibid.* Quando admitti possit ad divina. 128. *b.*

INTERDICTUS bonis, ubique ligatur. 42. *b.*

INTERESSENTIAM choro omittentes, quas poenas incurrant, et quando, et ex quibus causis exsuscitentur. 365. *et seq.* ¶ *Non est interdictum substituere alium loco sui, sed cum limitatione.* 208. *b.*

INTERNUS actus an possit a lege puniri. 5. *a, et b.*

INTERPRETATIO est facienda ad evitandam juris correctionem. 292. *b.* Quarum legum prohibita. 234. *b.* *Interpretatio* in poenis latae sententiae, est strictissima, ut non admittat extensionem, etiam ex identitate rationis. 11. *b.* *Interpretatio legis, vide LEX.*

INTERSTITIA servanda sunt inter receptionem unius, et alterius Ordinis, et ad quem finem. 317. *b et 318.* Inter quos Ordines praecipue servanda, *ibid.* Poena ordinatorum, et ordinatorum in sacris, ea non servantium, *ibid.* Quod temporis spatium respective intercedere debeat, *ibid.* Quis dispensare possit in receptione Ordinum minorum, *ibid.* Quae justae causae dispensationis, *ibid.* Et quae in receptione sacrorum, *ibid.* Graeci neque ea, neque tempora servant. 318. *a.* Inter sacerdotium, et Episcopatum non opus est ea servare, *ibid. b.*

INTESTABILITATIS poena an obliget in foro, conscientiae. 263. *a.* Et vide **TESTAMENTUM**.

INTESTABILIS effectus, a quibus repellatur, et qualiter haec poena obliget. 263. *a, et 62. a, et b.* Vide itidem **TESTAMENTUM**.

INTRUSIO in beneficium ecclesiasticum quando contingat. 235.

INTRUSUS in beneficium, quas poenas incurrat, et ad quid teneatur, et an ejus acta valeant. 235. *et 236.* De quibus beneficiis intelligatur, *ibid.* Item quas poenas incurrat, ob non ostensionem tituli, *ibid. et 237.* Item ob literas non expeditas. 236. *b.* Item illud non recipiens de manu legitimi executoris earumdem literarum, *ibid.*

¶ **INVENTARIUM** bonorum ecclesiasticorum sub qua poena conficiendum. 237. *a, et b.* *Inventario* de bonis haereditatis non confecto, an Ecclesia haeres teneatur ultra vires ipsius haereditatis. 301. *b.*

INVITO Ordines conferentis poena. 309. *et seq.* *Invito* absolutio a censuris quando danda. 21. *a.*

S. JOANNIS Hierosolymitani Praeceptorum, vide **PRAECEPTORIA**. Illius prioratus nequeunt subijci interdicto ab Ordinariis. 446. *a.* Illius Priores possunt declarare excommunicatum laicum extrahentem reos a suis Ecclesiis, *ibid.* Vide **MILITES S. JOANNIS**.

¶ **JOCALIA Palatii Apostolici, aliaque mobilia ad usum Pontificis retinentis, ac non revelantis poena.** 120. *a.*

IPSO FACTO — **IPSO JURE** poenam incurrat ante declaratoriam — haec clausula quomodo intelligenda. 5. *b.*

IRREGULARIS ex delicto, efficitur inhabilis ad

beneficia obtinenda. 204. *a* 239. *a*. *Irregularis* efficitur, qui est inhabilis ad publica officia. 105. *a*. *Irregularis* effectus, an teneatur dimittere beneficium antea legitime obtentum, et an per sententiam privari debeat. 204. *a*, et *b* 239. *a*. *Irregularis* canonicus, an amittat distributiones. 239. *a*. *Irregularis* Ordines sacros exercens, an incurrat novam *irregularitatem*. 311. *b*. *Irregularis* effectus ex homicidio, non amittit eo ipso privilegia clericalia. 308. *a*. Dispensatus ad plura beneficia, intelligitur ad plura successive. 114. *a*. Dispensatus propter inhabilitatem ad unum, nequit illud resignare cum pensione. 52. *a*. *Irregularis* Ordines suscipiens, illique conferens, quam poenam incurrat. 311. *a*, et *b*. *Irregularis* quando fiat damnatus ad triremes. 282. *a*. Quando fiat mandans percussorem. 203. *b*.

IRREGULARITAS, non continetur sub nomine poenae. 1. et 2. Non est asserenda, nisi ubi reperitur jure expressa. 281. *b*. Obligat pro foro conscientiae ante declaratoriam. 6. *a*. An incurrat in dubio facti, excepto dubio de homicidio voluntario. 16. *b*. Incurritur etiam ab ignorante. 15. *a*, et *b*. Incurritur etiam ex cooperatione. 11. *b*. Non inducitur ex rathabitione. 12. *a*. Ex homicidio casuali, vel mutilatione incurritur etiam ab ignorante illam, dante operam rei illicitae. 15. *b*. *Irregularis* non fit celebrans post sententiam injustam censurae incursae, licet peccet ratione scandalii, si populus non est certioratus de justitia sententiae. 28. *b*. *Irregularitas* proprie non est, quae tollitur absque dispensatione. 239. *b* 303. *b*. A quo dispensari possit, et quae forma adhibenda in dispensatione illius, quae provenit ex delicto. 29. *b* 332. *b*. *Irregularitatis* periculo pendente, non est quis promovendus. 239. *b*. Incurritur ob violationem censurae interdicti, vel suspensionis ad tempus latae. 122. *a*. An incurrat per exercitium Ordinum minorum. 126. *b*. Ob exercitium sacrorum in censura, quando incurrat, *ibid.* *Irregularitates* plures an incurrat celebrans ligatus variis censuris, *ibid.* *Irregularitas* non dispensatur per absolutionem obtentam a censuris. 2. *a*. An incurrat ex degradatione, incursa in casu occulto. 46. *b*. Non incurritur a deposito ab officio, si celebret, *ibid.* Quaelibet *irregularitas*, sive ex delicto, sive ex defectu, reddit inhabilem ad obtinenda beneficia. 51. *a*. Et vide ibi exceptionem. *Irregularitas* orta ex occisione banniti, vide **BANNUM DIFFIDATIONIS**. Orta ex abortu. 67. *a*, et *b*. Incurritur etiam in dubio, an foetus sit animatus, *ibid.* et 68. *a*. Si non est animatus, quando non incurrat, *ibid.* Pro obtinenda dispensatione ab hac *irregularitate* debet exprimi, an foetus sit a se genitus. 68. *a*. *Irregularitas* ob auditam confessionem, et absolutionem datam a non sacerdote. 68. *a*, et *b*. Et vide **ABSOLVENS SACRAMENTUM**. **ITER NON SACERDOS**.

IRRITATIO, actus ob non servatam formam, an, et quando intelligatur ligare, etiam in foro conscientiae. 145. *a*. An sit poena, et an obliget ante declaratoriam. 58. *b*. et seq. An liget ignorantes. 59. *a*, et *b*. Et an extra territorium, *ibid.* *a*. Ab hac excusat quaelibet causa rationabilis, *ib. b*. Quando non sit per modum poenae, sed definitiva, *ibid.* Quomodo nullitas inde orta sanetur, vel repare-

tur, *ibid.* et 60. *a*. Et ibi de decreto irritante.

IRRITUS actus qualiter, et a quo sanari possit. 59. *b*. An inducat poenas latas pro tali actu. 72. *b*.

ITALIA an comprehendat insulas adjacentes. 82. *a*. An in odiosis sub ejus nomine veniat Corsica, et Sardinia. 283. *a*.

ITERATIO BAPTISMI, vide **BAPTISMUM**.

ITERATUM non dicitur, quod ambigitur esse factum. 376. *a*.

JUBILAEI generalis vigore, qui non possint absolvi. 257. *a*. *Propositio proscripta circa hoc, ibid.*

JUDAEI non continentur in lege ecclesiastica, nisi exprimantur. 441. *b*. *Gaudent immunitate locali* 217. *b*.

JUDEX omittens sine justa causa condemnare reum, an teneatur restituere Fisco poenas illi applicandas. 119. *a*. Poena munera accipientis, et ad quid teneatur. 290. *a* et seq. *Propositiones proscriptae circa Judices, ibid.* Non supremus, an possit minuire poenas latae sententiae. 15. *b* et 16. *a*. *Nequit exigere a reo principali juramentum de veritate dicenda, et sub qua poena* 240. *b*. et seq. Nequit judicare cum opinione minus probabili. 290. *a*. Item poena gratia, vel muneribus justitiam corrumpentis, *ibid.* *Judex* an accedere possit mulieris domum causa examinis. 424. *a*. Non dans exemplum sententiae excommunicationis, quam poenam incurrat. 122. *a*, et *b*. **JUDEX ECCLESIASTICUS** pretio, vel gratia corruptus, sive ordinarius, sive delegatus. 390. *a*. Illius decreta exequi impediens poena. 247. *b*. **JUDICIS LAICI** contra Judicem ecclesiasticum decernentis poena. 96. *a*. Item eum adeuntis contra illius sententias. 245. *a*. Item ad eum ecclesiasticos trahentis, *ibid.* *b*. Item ad eum causas ecclesiasticas advocantis. 244. *a*, et *b*. Item clerici judicis munus exeroentis. 238. *b*, et 239. *Judex laicus* requisitus, brachium *Judicis ecclesiastico* non praebens, quam poenam incurrat. 238. *a*, et *b*. Item exercens jurisdictionem in ecclesiasticos in causa civili, et criminali. 245. *b*, et seq. In quibus causis possit, *ibid.* Poena ad quos extendatur, *ibid.* Quas poenas incurrat, procedendo ad eorum capturam, vel poenas temporales. 246. Item compellendo partes actrices ad revocationem decretorum, sententiarum, ac literarum judicis ecclesiastici. 247. *a*. In quibus causis sit competens inter *ecclesiasticos judices* seu contra illos de jure vel privilegio. 245. *b*. *Judex* ferens censuram sine monitione, vide **MONITIO**.

JUDICIA secularia in loco sacro exercere quae, et sub qua poena prohibita. 377. *b*.

JURAMENTUM fidelitatis omittentis poena, et qui ad illud teneantur. 185. *b*. Illud exigentis, vel praestantis de observandis iniquis statutis, et consuetudinibus poena. 239. *b*, et 240. *Item illud exigentis a reo principali in causa criminali* 240. *b*, et seq. Quando illud praestare liceat tam laicis, quam ecclesiasticis. 240. *b*. Quando est illicitum, et vinculum iniquitatis. 240. *a*. Illius violatio quale sit peccatum, *ibid.* et 338. *a*, et *b*. *Propositiones proscriptae circa juramentum* 242. *b*. Quando rescindi possit, etiam elicitum cum promissione. 338. *b*. Illud dari consuetum de parendo mandatis Ecclesiae, vel satisfaciendo,

an sit exigendum in omni absolutione a censuris, etiam pro foro conscientiae. 28. *a.* *¶* Illud praestare debent Abbates de visitandis Apostolorum liminibus sub quibus poenis, et in cujus manibus. 258. *a.*, et *b.* Illud praestitum, seu votum, a Religioso de non acceptanda dignitate extra suum Ordinem, est reservatum Papae. 352. *a.* Illud Rotae Auditorum violantium poena. 382. *b.*

JURISDICTIO laicalis contentiosa exerceri nequit in loco sacro sub poena sacrilegii, et acta sunt nulla, secus voluntaria. 377. *b.* *Jurisdictio* quando suppleatur, et quando non ob titulum coloratum cum errore communi. 7. *a.* Territorio adhaeret, illudque non excedit. 23. *a.* 41. *b.* et seq. Illa Regularium non praescribitur territorio. 43. *a.* *Jurisdictio* voluntaria exerceri potest extra territorium; secus contentiosa, et quando talis sit. 23. *a.* An etiam in Curia Romana ab Episcopo, *ib.* *b.* Illam externi fori non habet parochus. 32. *a.* *Jurisdictio* voluntariae actus an sit dispensatio, et absolutio. 23. *a.* *Jurisdictio* Ecclesiae Romanae usurpantium poena. 374. *a.* Item *jurisdictionem* ecclesiasticorum sequentium. 388. *b.*, et seq. Item illam Ecclesiarum, vel piorum locorum usurpantium. 445. *b.*, et seq. Item iudicis laici illam exercentis contra libertatem ecclesiasticam, et etiam id procurantis. 243. *a.* Item turbantium illam Ordinariorum ecclesiasticorum, *ibid.* *a.*, et *b.* Item *jurisdictione* laica gratias, et Literas Apostolicas impediens impetrari, vel pro negociis ad Curiam accedi. 247. *b.* Item *jurisdictione* ecclesiastica, vel laica impediens earundem literarum executionem, ac etiam decretorum aliorum iudicum ecclesiasticorum, *ib.* et seq. Item *jurisdictionem* ecclesiasticam, vel laicam ad ecclesiasticos, aut loca pia pertinentem usurpantis, et huic usurpationi consentientis. 249. *a.* Item illam usurpantis in exemptos a *jurisdictione* ordinaria, et ipsorum exemptorum consentientium, *ibid.* *a.* *Jurisdictionem* laicam clerici valide, sed illicite exercent. 238. *b.*, et seq. *Jurisdictionem* exercens, quam non habet, an dicatur falsum committere. 445. *b.*, et seq. An illam exercere possit Episcopus in territorio exempto, vel in aliena dioecesi. 179. 180. *Jurisdictionem* episcopalem intra fines alienae dioecesis an praescribere possit Abbas, vel Praelatus. 181. *b.* *Jurisdictione* quacunque, vel privata potestate causarum ecclesiasticarum cursum impediens, vel ad laicum iudicem advocantis poena. 244. Item *jurisdictionem* ecclesiasticam partium conventarum impediens, seu forum ecclesiasticum eludere procurantium per recursum ad laicum iudicem, procurando inhibitiones, seu mandata, et iudicis ea decernentis, et cujuscunque ad id cooperantis. 244. *b.* Item *jurisdictione* laica compellentis partes actrices ad revocationem decretorum, sententiarum; seu literarum iudicis ecclesiastici, vel ad absolutionem a censuris, et poenis. 247. Item cogentis ad revocationem censurarum, vel ad absolutionem, aut impediens earundem absolutionem, *ibid.* *b.* Item illam exercentis in ecclesiasticos, eos trahendo ad suum tribunal, et partis id procurantis. 245. *b.* Item in illos exercentis per capturam, et poenas corporales, et ad id cooperantis. 246. *b.* Item poena usurpantis, vel impediens *jurisdictionem* in cau-

sis S. Officii. 249. *a.* Et superiorum Regularium, hoc committentium, *ibid.* Item eam per violentiam impediens, *ibid.*

JURISDICTIONALIA loca Ecclesiarum, vel piorum locorum alienantis poena. 31. *b.* Item loca Ecclesiae Romanae, *ibid.*

JURIS communis correctio qualiter evitanda, et quando censeatur sufficienter juri communi derogatum. 292. *b.* **JURIS CIVILIS** studium sub qua poena clericis, et religiosis prohibitum. 417. *a.* **JURIS IGNORANTIA** an, et quando excuset. 313. *a.* *Juris* privatio in re, et ad rem quando non sit poena. 1. *a.* **JUS QUAESITUM** alterius non censeatur Papa abstulisse. 294. *a.*, et *b.* **JURIS SEPELIENDI** possessio, vel quasi possessio, quomodo acquiratur, et a quo acquiri possit. 384. *b.* Illius privatio. 197. *b.*

JUSPATRONATUS qualiter possit transferri. 401. *a.* Illius venditio simoniaca, *ibid.* *b.* Illius usurpatio sub qua poena prohibita. 426. *a.*, et *b.*

L

LACERATIO literarum S. Poenitentiariae, vide S. POENITENTIARIAE literarum.

LAESAE majestatis crimen, vide MAJESTATIS laesae.

LAICAE potestatis abusu beneficium recipientis, vel conferentis poena. 114. *b.* 115. *a.*

¶ **LAICUS** intra septa presbyterii sedem, scamna, aut genuflexoria sub qua poena retinere prohibetur. 341. *a.*

LAICUS religiosus admissus ad novitiatum pro laicis, nequit ad statum clericorum transferri, etiam durante novitiatu, neque ad Ordines promoveri. 315. *a.*, et *b.* Et poenae illos conferentis, ac recipientis, *ibid.* *Laici* fidei disputationem assummentis poena. 137. *b.*

LAICUS JUDEX, vide JUDEX LAICUS.

LAMINAE granatenses sub qua poena prohibita. 257. *a.*

LARGITIO munerum sub qua poena Regularibus, ac illa recipientibus prohibita. 292. et seq.

LATAE SENTENTIAE poena, vide POENA LATAE SENTENTIAE.

LATERANENSE CONCILIUM, vide CONCILIUM.

LATINI sacerdotes quoad ritum graecum in celebratione Missarum, et Divinorum Officiorum. 371. *b.*

LATRONIS publici nomine qui veniat. 217. *b.* *Latrones* recipientes, vide BANNITOS.

LATRUNCULI MARITIMI, vide PIRATAE.

LEGATA, et restitutiones religiosi impediens, vel sibi in praejudicium aliarum Ecclesiarum procurantes, quando, et quas poenas incurrant. 354. *a.* et *b.*

LEGATUS de latere an habeat jurisdictionem, et qualem. 250. *a.*, et seq. An teneatur ostendere literas, *ibid.* Illos impediens, vel offendentium poenae, *ibid.* et 230. *b.* Et quid veniat nomine offensae. 250. *b.* An absolvere possit a censuris Papae reservatis. 36. *a.* *Legatus* ambiens, vide -- **AMBITUS NUNCIORUM**.

LEGENDA a Regularibus in publica mensa, vel

capitulo quae decreta, et Constitutiones Apostolicae, et sub qua poena. 202. *b. et* 250. *b. et seq. et* 207. *b.*

LEGITIMATIO canonica quae, et quot modis fiat. 209. *b. ad* 211. Quos effectus producat, *ibid. et* 212. *a.*

LEGITIMATI per dispensationem in radice matrimonii, succedunt. 209. *b.*

LENITATIS defectus, irregularitas est ex delicto in clerico. 239. *a.*

LENOCINIUM quid constituat. 253. *b.* Illius poenae. 252. *b. et seq. ¶ Item eidem cooperantium, et qui hi sint, ibid.*

LEONIS clerici poenae. 253. *b.*

LEX semel promulgata, semper praesumitur esse in observantia. 299. *b.* Nova recipit interpretationem ab antiqua, et intelligenda est, ut minus corrigat. 292. *b.* Legis novae poena an abroget poenam antiquae, et quando ambae concurrant. 12. *b.* Lex an ad praeterita extendatur. 358. *a.* Illius est optima interpretis consuetudo. 105. *b.* Lex ecclesiastica generalis non continet judaeos, nisi exprimat. 441. *a.*, et *b.* Declaratoria non publicata, an obliget. 134. *b.* Non publicata in se, satis publicatur in alia lege, eam innovante, publicata. 381. *b.* Fundata in falsa praesumptione, quando dicenda sit, et an obliget, cessante fine in particulari. 143. *b.* Lex, formam statuens actui, an liget subditos extra territorium contrahentes. 59. *a.* Legis ecclesiasticae interpretatio sub qua poena prohibita. 234. *b.* Legis interpretatione punita, an intelligatur de practica, vel speculativa. 137. *a.* Lex canonica circa praxim judiciorum, an procedat etiam in foro civili. 424. *b.* Lex poenalis quando sit perpetua, quando non. 45. *a.* Lex humana, praesertim ecclesiastica, potest ferre poenas latae sententiae pro actu interno, quatenus ad externum refertur. 5. *a.* Potest etiam punire actum externum ratione malae intentionis, aut ratione defectus actus interni, quando id fiat per modum legis, *ibid. b.* Leges, et statuta, vel ordinationes contra ecclesiasticam libertatem facientis, et cooperantis poena. 251. *et seq.* Item Legum, et consuetudinum iniquarum observationem jurantis, aut jurari facientis. 139. *b. et seq.*

LEGUM studia quibus prohibita. 416. *b.* 417.

LIBELLOS famosos edens, retinens, vel publicans, quam poenam incurrat. 254. *a.*, et *b.* Item illos edens etc. contra Ordines Praedicatorum, et Minorum S. Francisci, *ibid.* Num eandem poenam incurrat eosdem edens etc. contra alios Ordines regulares, *ibid.*

LIBERI Muratori sectae, vide SECTAE ad libidinem.

LIBERTAS ecclesiastica quando dicatur violari. 251. *a.*, et *b.* Et poenae illam violentiam, *ibid. et seq.* Matrimonii libertatem auferens, vide MATRIMONII LIBERTATEM.

LIBIDINIS alienae exercendae cooperantium poenae. 252. *b. et seq.*

LIBROS Regularium sine suorum superiorum licentia edentium poena. 256. *b.* Item libros Astrologiae judicariae, vel alienarum divinationum legentium, et retinentium. 420. *a.* Item libros haereticorum, haeresim continentes, vel de religione tractantes sine licentia Papae scienter legentium, retinentium, imprimendum, et defendentium. 255.

a. Item illos haereticorum quoscumque, vel etiam Catholicorum, ob haeresim aliquam in eis insertam, aut falsi dogmatis suspicionem damnatos, et prohibitos legentium, vel retinentium, donec fuerint expurgati, et permissi, *ibid.* Libros, aut scripta imprimendis, vel imprimi facientis poena sine licentia superiorum, ad quos spectat. 255. *b.* Et ad quos libros poena se extendat, *ibid.* Et quid, si Romae conscripti sint, et extra impressi. 256. *a.* Item manuscriptos ante approbationem vulgantis, *ibid.* Item libros de rebus sacris sine nomine auctoris, aut sine examine, et approbatione imprimendis, imprimi facientis, vendentis, scripto communicantis, aut vulgantis. 256. *a.* Item libros, aut scripta de conceptione B. Virginis scribentis, aut dictantis. 141. *a.* Item libros, et tractatus imprimi facientis de confessione sacramentali inter absentes poena. 374. *b.* Item libros manuscriptos ante approbationem vulgantis poena. 256. *a.* ¶ Libros, aut scripturas Camerae Apostolicae occultans, vel non revelans, an hodie incurrat excommunicationem. 119. *b.*, et 120. *a.* ¶ Libros e Bibliothecis Regularium extrahentis poena. 117. *a.* Item libros de divinis auxiliis sine expressa licentia Pontificis edentis, retinentis, legentis, vel imprimendis poena. 256. *b.* ¶ Item libros de missionibus, vel de rebus ad ipsam spectantibus, edentis sine licentia S. Congregationis de Propaganda Fide. 257. *a.* ¶ Librorum Gentilium lectio ubi prohibita, et sub qua poena, *ibid. b.* ¶ Propositio proscripta circa libros prohibitos. 255. *b.*

LIBRI, et laminae granatenses sub qua poena prohibita. 257. *a.*

LICENTIA illegitima an excuset subditum. 329. *a.* Requisitae a jure in scriptis, an sufficiat oretenus concessa in foro conscientiae. 136. *b.* Licentia probatur ex scientia, et taciturnitate. 211. *a.*

LIMINA Apostolorum statutis temporibus Episcopi non visitantis poena. 257. *a.*, et *seq.* Et qualiter fieri debeat ista visitatio, *ibid.* ¶ Item Abbatum, aliorumque jurisdictionem quasi episcopalem habentium. 258. *a.*, et *b.* An ad hanc teneatur Episcopus titularis, seu annularis, *ibid.* Limina Apostolorum plures accedentes simul offendens, tot incurrit excommunicationes, quot sunt offensi. 10. *a.*

LIQUIDATIO fructuum, vel interesse, habet latitudinem, et ejus errore admittit parvitatem materiae, etiam in beneficialibus. 391. *b.*

LITERAS Papae nondum coronati impugnantis poena. 333. *b.* 334. *a.*

LITERARUM Apostolicarum, et Ordinariorum falsatio, vide verbo FALSANTES. Literae apostolicae de cujus manu recipi debeant. 185. *a.* An requirantur ad valorem provisionis Apostolicae, vel Ordinariorum. 188. *et seq.* et 191. *b.* Literas gratuitas impetrans ob subreptionem ingestam. 192. *et seq.* Earum impetrationem, et executionem impediens poena. 247. *b.*, et *seq.* ¶ Item S. Penitentiariae. 249. *a.* Item literis non expeditis, Ecclesiae, vel monasterii administrationem assumptis. 189. *a.*, et *b.* Quas personas haec poena comprehendat, *ibid.* Quando, excusentur, *ibid.* Item, iis non expeditis, eisdem utentis, *ibid.* Item, iis non expeditis, beneficii possessionem capientis. 190. *a.*, et *b.* Et ad quas personas se extendat,

ibid. Et intra quod tempus expediri debeant in Curia. 190. *a.* Item, iis non expeditis, retinentis beneficium post promotionem ad Episcopatum, aut aliam dignitatem. 191. *a.* Item, iis non expeditis, utentis pensione. 191. *b.*, 192. *a.* Quando eas teneatur expedire, *ibid.* Item *litteras* expeditas beneficii exequentis sine legitimo executore. 191. *a.*, et *b.* *Litterarum S. Poenitentiarie* laceratio, et earum executores, ac illas falsantes, vide *S. POENITENTIARIA*. *Litteras* commissionis an teneatur ostendere delegatus Papae. 250. *a.* *Litteras* mittens contra legem poenalem, non incurrit poenam, nisi *litterae* pervenerint. 143. *b.*

LITTERATURA ad ordines recipiendos quae requiratur. 311. *a.*

LOCATIO bonorum ecclesiasticorum ultra triennium sub qua poena prohibita. 78. *b.* Ad modicum tempus ad quot annos se extendat. 33. *b.* Facta ultra triennium, an sustineatur quoad triennium. 78. *b.*

LOCORUM Piorum bona, vel proventus occupantes, vel impediens, vide **USURPATIO bonorum**. *Locorum* jurisdictionalium Ecclesiae Romanae, vide **ALIENATIO**.

LOCUS exemptus quis dicatur, et quid in eo facere possit Episcopus. 180. *b.*, 181. *a.* *Locus sacer* quando efficitur talis. 384. *a.*, et *b.* *Loci* mutatione, an delinquens liberetur a poena commissa, vel committenda. 41. *a.*, et *b.* *Loci* sui dignitate, seu honore privetur - depositionem significat. 85. *a.* *Loca sancta* visitantes offendentis poena. 337. *b.*, et 338. *a.*

LONGUM tempus quod dicatur. 445. *b.*

LUCRUM per superstitionem acquisitum, cui restituendum. 421. *a.*

LUDOS agitationis taurorum, aut ferarum agentium, vel spectantium poena. 259. *a.*, et *b.* Item *ludos torneamentorum* agentium, *ibid.* et *seq.* *Ludus* aleae cui, et sub qua poena prohibitus. 260. et *seq.* An victori detur actio, *ibid.* *Lusores* receptantium poenae, *ibid.* et 261. *a.*, et *b.*

LUDRICAS artes, aut ignominiosas exercentis, et ludos publice agentis poena. 102. *b.* 103. *a.*

M

MACHINATIO in mortem conjugis, quam poenam inducat. 207. *b.*

MAGISTRATUS auxilium denegans pro reparanda clausura monialium, quam poenam incurrat. 140. *b.* Item non adiuvans Inquisitores contra haereticam pravitatem, aut illos impediens, aut cognoscens de causis ad eosdem spectantibus. 230. *b.* *Magistratus* assertioni, quod habuerit commissionem a Principe, an sit credendum. 331. *a.*

MAJESTATIS LAESAE reus quas poenas incurrat, et quas, si est clericus. 262. *a.* Solus conatus sufficit ad incurrendas poenas. 8. *b.* Illius poenae ipso jure illatae per extensionem ad aliquod delictum, an intelligantur de spiritualibus tantum, an de temporalibus. 167. *a.* Bannitus ob hoc crimen, etiam extra territorium occidi potest. 61. *b.* Hoc crimen committitur contra Principem suum naturalem. 261. *b.* et *seq.* Item offendendo in persona Summum Pontificem, vel Cardinalem, etiam cooperando. 262. et *seq.* Item hostili invasione in bo-

na ipsius Pontificis, et Cardinalium. 263. *b.* Item inquisitione per viam superstitionis de vita, et morte Papae, vel ejus consanguineorum, vel contra Rempublicam christianam, *ibid.* Item offendendo officiales Papae, vel Cardinalis, *ibid.* *Majestatis laesae* rei filius est infamis, et irregularis quoad ordines recipiendos tantum, sed haec poena cessat, patre restituto. 105. *a.*

MAJOR quoad poenas blasphemiae quis dicatur. 117. *b.*

MALEDICTIONIS aeternae, vel indignationis Dei, et SS. Apostolorum, vel pontificiae poena quid importet. 63. *b.* Et quibus haec poena privet, *ibid.* Quando poena indignationis tollatur. 64. *a.* Quando irroget infamiam, *ibid.*

MALEFICIUM quid sit. 421. *a.*

MANDANS percussorem, non occisionem, secuta morte, fit irregularis. 203. *b.*

MANIFESTUS usurarius quis sit. 442. et *seq.*

MANUS appositio Papae quando non liget manus Ordinariorum. 3. *b.* 23. *b.* *Manus injurias* injiciens in clericum, vel monachum, vel in se ipsum, vide **PERCUSSIO** clericum.

MANUSCRIPTI libri, vide **LIBRI**.

MARCHIAE Praesides, et officiales offendentes poena. 265. *a.*

MARINI latrunculi, vide **PIRATAE**.

MARITI uxorem prostituentis poena. 253. *a.*

MATERIAE parvitas, vide **MODICUM**.

MATRIMONIUM clerici in sacris contrahentis poena. 92. *a.*, et *b.* 268. *b.* Item Religiosi. 90. *b.* Item monialis, *ib.* *b.* 268. *a.* 285. *b.* Item illud contrahentis contra votum castitatis, vel Religionis, vel contra statum clericalem. 263. Item poena contrahentis secundum, vivente primo conjugem. 267. Et est reus criminis mixti fori, *ibid.* *Item poena falsis testibus sui status libertatem coram iudice probantis*, *ibid.* et 268. *a.* Item in gradu prohibito. 224. et *seq.* Item cum impedimento ligaminis. 267. Item poena *matrimonium incestuosum* contrahentis. 269. *a.*, et *seq.* *Matrimonium contractum cum impedimento irritante, ut incestu, an praesumatur in dubio per ignorantiam contractum*. 224. *a.* Ex *matrimonio* nullo filii an censeantur semper illegitimi. 269. *a.* *Matrimonii impedimentum ex adulterio*. 77. *a.*, et *b.* Et vide **MATRIMONII** impedimenta. *Matrimonii impedimentum ex homicidio*, vide **HOMICIDIUM**. *Matrimonium secundum contrahens, soluto primo, ad quae reddatur incapax*. 266. Et vide **BIGAMUS**. *Matrimonium bigami benedictis* poena. 266. *b.* *Matrimonium solemnizantes clerici, vel Religiosi sine licentia parochi, quam poenam incurrant*. 265. et *seq.* *Matrimonium ratum per cujus Religionis ingressum dirimatur*. 267. *a.* Metu contractum, quando sit nullum. 271. Qualis debeat esse, *ib.* *Quando liceat ad illud per censuras virum compellere*. 272. *a.*, et *b.* *Non licet tamen mulierem*, *ibid.* Quibus casibus dissolvatur, viventibus iisdem conjugibus. 267. *Matrimonii libertatem auferentis* poena. 271. *b.*, et *seq.* Et quot modis dicatur auferri, *ibid.* Contractum cum raptus impedimento, est nullum. 345. *a.*, et *b.* *Matrimonii solutio fieri potest per professionem religiosam*. 267. *a.* Item per conversionem ad fidem alterius conjugis, et quando, *ibid.* Item per dispensationem Papae, si est

tantum, ratum, *ibid.* Illud infidelium quando solubile, *ibid.* Matrimonium religiosi militaris quando licitum. 268. *b.* ☞ Matrimonii impedimenta dirimentia quando dispensari possint ab Episcopo. 269. *b.* 270. *a.* Matrimonium quando est nullum ob aliquod impedimentum, occultum tamen, si est jam contractum in facie Ecclesiae, coram nempe paracho, et testibus, non opus est, ut consensus iterum coram ipsis renovetur, sed satis est, ut clam renovetur inter ipsos contrahentes: secus, si impedimentum est publicum. 464. *a.*, et *b.* Matrimonium clandestinum quod dicatur, et poenae illud contrahentis. 270. *a.*, et *b.* ☞ Secundum contrahentis, constante primo, sui status libertatem per falsos testes probantis poena. 267. *b.* 268. *a.* Contractum sine paracho, et testibus, ubi Tridentinum non est receptum, quando validum. 270. *b.* ☞ Et ubi validum, si est receptum. 271. *a.* Matrimonium haeretici cum catholica in terris haeticorum, vel haeretici cum haeretica, quando validum. 271. *a.*, et *b.* Matrimonii denunciationes omissae, illud non invalidant. 270. *b.* ☞ Parochi poena illas omittentis, *ibid.* Illius nullitas quomodo hodie probanda. 272. *b.* 272. Illius defensor qualis, et a quo debeat deputari, *ibid.*

MATRIMONII dispensatio super impedimento data in foro conscientiae tantum, nequit rata haberi ab Episcopo; sed constituto de illo, debet cogere ad separationem, donec obtineatur a Dataria. 27. *a.* Nunquam dandum est testimonium hujus secretae dispensationis, *ibid.* Raro, et nonnisi ex justa causa, ac gratis est expedienda in Curia, et Commissarii etiam gratis exequi eam debent, alias est nulla. 404. *b.* Et quae poena contrafacientium. 405. *a.* Quando super hac liceant compositiones. 404. *b.* ☞ Et pecunia in pia opera est eroganda. 455. *b.* Compositio in qua summa fieri soleat, *ibid.* *b.*, et 456. *a.* Dispensatio num requiratur, si incestus fuerit materialis. 457. *a.* Ad petendam dispensationem secretam quomodo effamandus sit bellus simplex, ne reddatur subreptitia, et quomodo confessorius litteras dispensationis a S. Poenitentiaria obtentas exequi debeat. 457. *b.* 458. *a.* 467. *b.* Executio fieri debet in confessione sacramentali. 459. *a.* Et poenitentia injungenda, et adimplenda, *ibid.* *b.* Clausula in litteris dispensationis apponi solita -- Aliunde non obstat -- operatur, quod dispensatio irrita sit, si aliud impedimentum silentio, omissum fuerit. 462. *b.* Altera clausula -- praesentibus laceratis, aut laniatis -- importat obligationem lacerandi sub poena excommunicationis latae sententiae, non tamen reservatae. 336. *b.* 462. *b.* 463. *a.* Dispensatio pro impedimento occulto obtenta, quomodo executioni mandari debet, si tale impedimentum detegatur, inito jam matrimonio, notum uni tantum ex conjugibus. 463. *b.* usque ad 467. Post obtentam dispensationem in tali casu quomodo sit renovandus consensus. 465. *b.* 466. *a.*, et *b.* Clausula in hoc casu apposita in litteris dispensationis -- dicta muliere de nullitate certiorata, sed ita caute, ut latoris delictum numquam detegatur -- non est instructio, sed vera conditio, et quomodo adimplenda sit. 465. *a.*, et *b.* Dispensatio obtenta pro matrimonio incestuoso, reticito proximiori gradu, quando valida, et quid postea agendum. 269. *b.* Pro obtinenda in Dataria, explicanda est copula

prohibita, ac etiam quo pacto et consilio facta. 455. *a.*

☞ MATRIMONII impedimenta impediencia quot sint. 454. *a.* Impedimenta dirimentia, an, et quando dispensari possint ab Episcopo. 269. 457. *a.* Publica non pertinent ad S. Poenitentiariam. 457. *b.* Quando censenda sint publica, vel occulta. 459. *b.* Impedimentum affinitatis oritur tantum ex copula perfecta. 457. *a.* Et incestus quando sit materialis, vel formalis, *ibid.* Impedimentum ex incestu quando inducatur. 225. In quibus gradibus, et quomodo dispensetur, ac quando dispensatio sit nulla, *ibid.* et 226. *a.*

MEDIATORES an contineantur nomine facientium, aut committentium. 391. *a.*

MEDICI non monentis infirmum de confessione facienda, vide INFIRMORUM.

MEDICINAE studia Religiosis, et clericis secularibus sub qua poena prohibita. 417. *a.*

MEMBRORUM debilitatio, et mutilatio, vide MUTILATIO: sed debilitatio tantum non reddit irregularem. 340. *a.*

MENDICANTIBUS regularibus eleemosynae collectionem impediens poena. 177. *a.*, et *b.* Item illis onera imponentium. 221. *b.*

METROPOLITANAE erectio ad Papam pertinet. 182. *a.*

☞ METROPOLITANI Synodum provincialem celebrare negligentis poena. 421. *b.* Metropolitana eligere Episcopi sub qua poena teneantur. 276. *a.*, et *b.* Hoc onus ad quos alios extendatur, *ibid.* Qui Episcopi eximantur, *ibid.* Metropolitanus suffraganeos Episcopos non residentes Papae non denunciens, quas poenas incurrat. 362. *a.*

METUS an, et quando excuset a poenis tam latae, quam ferendae sententiae ob delictum cum eo commissum. 19. et seq. An, et quando excuset a culpa, et a censura, *ibid.* et 20. *a.* Et an a reservatione, *ibid.* Metu compulsus, quando possit absolvi ab inferiori, *ibid.* Metus reverentialis quando dicatur gravis. 284. *a.* Metu matrimonium contrahens. 271. ad 273. Item ordines suscipiens. 1309. *b.* et seq. Item professionem religiosam emittens. 284. Item violans censuram. 130. *b.* 131. *a.* Metu violari censuram cogentis poena, *ibid.*

MILITARI cingulo qui privetur. 207. *a.*

MILITARIS religiosus quando perdat cingulum militiae. 207. *a.* Quando ei matrimonium liceat. 268. *b.*

MILITIAE clerici se immiscentes, peccant. 108. *a.*, et *b.* Et quas poenas incurrant, *ibid.* Quando excusentur, *ibid.* Militiae privati quid sit, et quae incommoda inferat. 57. *b.*

MILES, militiam deferens, quando sit infamis infamia juris. 109. *a.* Sicut et a militia ignominiae causa dimissus, *ibid.* et 57. *b.* In bello justo tenetur mortem subire, defendendo, *ibid.*

MILITES S. Joannis Hierosolymitani delinquentes extra eorum claustra, puniri possunt a locorum Ordinariis. 354. *a.* Vide S. JOANNIS.

MIMI, et histrionis poena. 93. *b.* 94. *a.* 102. *b.*

MINISTRANS solemniter in ordine quam non habet, quam poenam incurrat. 332. *a.*, et seq.

MINORES Ordines exercens in suspensione, non fit irregularis, nisi suspensus sit ob simoniam. 129. *b.*

MINOR qui dicatur. 18. a. An incurrat poenam latae sententiae, et censuram, *ibid.* In delictis poenam mortis merentibus, puniendus est mitiori poena. 19. a. *Excipitur casus abreptionis, asportationis, et retentionis Hostiarum, et Particularum consecratarum, ac auditio sacramentalis confessionis, et celebratio Missae, facta a non sacerdote, ibid.* Minores xxv. annis quando poenis subiaceant, *ibid.* et 333. a, et b.

MIRACULA falsa praedicantis poena. 340. b.

MISSAM celebrantis, et Sacramentum non summentis poena. 279. b. An illius sumptio spectet ad essentiam sacrificii, *ibid.* Item illam non perficientis. 280. a, et b. *Explicantur Canones circa hoc, ibid.* b. Item eam celebrantis sine stola, aliisque ornamentis, et extra eam communionem summentis, *ibid.* b et seq. Item plures missas celebrantis eodem die. 281. et seq. *Quando ex hoc fiat irregularis. 282. a, et b.* Item celebrantis horis non debitis, *ibid.* b. Item celebrantis in Ecclesia polluta. 378. b, et seq. *Item missam celebrantis non promotus ad presbyteratum. 333. a, et b.* Degradandus est, tradendus brachio seculari, si xx. annum attigerit, *ibid.* 19. a. Illius auditioni non satisfit, si duae ejus partes, et plures simul audiantur a diversis celebrantibus, et contraria sententia est proscripita. 280. a. Missae celebratio latino, vel graeco ritu. 372. b.

MISSAE eleemosynae pars retineri nequit sub poena peccati mortalis, committendo alteri celebrationem, et facienda est restitutio non danti, sed sacerdoti, qui illam celebravit. 279. a. Item, si hoc fiat, si recepta est major solita, *ibid.* Missas colligentes cum majori, vel consueta eleemosyna, si eas alibi celebrari faciant minori stipendio, parte sibi retenta, laici incurrunt ipso facto excommunicationem, clerici suspensionem, quae poenae sunt Papae reservatae. 279. b. *Propositiones proscriptae circa Missarum applicationem, ibid.* b. *Missarum omissarum compositio, vide FABRICA S. PETRI.*

MISSARUM onera perpetuarum recipientium poena contra formam praescriptam a Constitutionibus Apostolicis. 276. b, et seq. *Referuntur decreta circa hoc, ibid.* Pecunia pro iisdem relicta, sub qua poena reinvestiri debeat, *ibid.* Poena illam alienantium. 277. et 278. a. Quid, si illorum bona consumpta, vel deperdita fuerint absque culpa, *ibid.* *Assignatur modus describendi dicta onera. 278. a, et b.* Poena non procurantium executionem decretorum circa dicta onera. 278. et seq. *Propositiones proscriptae circa eadem onera. 279. b.* Illarum reductio reservata est Sedi Apostolicae. 277. et seq. Causae reductionis quae, *ibid.* Fieri tamen potest ab ipsomet testatore, seu benefactore, *ibid.* b. *Qua conditione concedi potest a R. Fabrica S. Petri. 278. a.*

MISSARUM onera manualium recipi nequeunt, nisi intra modicum tempus celebrari possint ante recepta, et sub qua poena. 277. b et seq. *Hoc modicum tempus se extendit ad unum dumtaxat mensem. 278. a.* Assignatur modus describendi dicta onera, *ibid.* a, et b.

MITIUS agitur cum lege, quam cum homine. 13. b.

MIXTI feri causae, vel crimina referuntur. 12.

b 94. a 108. a 211. a 228. b 260. a 267. b 307. b 339. a, et b 377. a 424. a 438. b.

MODERAMEN inculpatae tutelae in homicidio, vide **HOMICIDIUM**.

MODICA RES alienata quae dicatur. 79. b. Item modica quantitas extracta. 89. a. Modica res si deficiat, non dicitur facta integralis restitutio. 426. b. Modica quantitas in ludo quae dicatur. 260. b. Modica poculenta, et esculenta quae. 290. b et 291. b. Modica poena an obliget in conscientia ante declaratoriam. 115. b.

MODICE distans, moraliter est praesens, et quae sit parva distantia. 363. b.

MODICUM tempus pro adimplendis missarum oneribus se extendit ad unum mensem. 278. a. Modicum tempus quando non excuset. 101. b. Modicum an contineatur, si lex utitur dictione: Aliquid. 118. b. Modicum non admittitur in simonia. 391. b. 398. a.

MOLLITIES, vide **CARNIS PECCATA**.

MONACHORUM nomine qui veniant. 99. a. Poenae arma tenentium intra septa Monasterii, *ibid.* b. Armorum nomine quae veniant, *ib.* a, et 102. a. Quando ea ferentes, fiant irregulares. 101. b.

MONASTERIUM in odiosis non venit nomine Ecclesiae. 347. *Quae monasteria subjecta sint jurisdictioni Episcoporum, ibid.* b. In Monasterium detrusio, vide **DETRUSIO**.

MONASTERIUM ingredi mulierem cogentis poena. 283. b. Quando hoc liceat. 284. a, et b.

MONASTERII, vel Conventus novi fundatio Regularibus prohibita est sine licentia Sedis Apostolicae. 345. b et seq. *Num ea opus sit pro fundatione extra Italiam. 347. b.* Requisita ad eam faciendam. 346. ad 384. *Num pro fundatione Monasterii monialium rebitratur licentia Sedis Apostolicae. 348. a.* Scholarum Piarum fundatio fieri potest consensu praexistentium Regularium. 348. a. Etiam non servata distantia, *ibid.* Monasterii dimissio fieri nequit a Regularibus absque facultate. 345. b, et seq.

MONETAM Regis Galliae falsantium poena. 183. b 184. a. *Item in locis S. Romanae Ecclesiae, ibid.* Item monetam auream, vel argenteam fundantium, aut falsantium. 282. a, et seq. Rei non gaudent asylo sacro. 283. b. Quid, si sint Regulares, *ibid.* Item eam expendentium poena, *ibid.* *MONIALIS* nomine quando veniet etiam Abbatissa. 287. a.

MONIALEM fieri cogentis poena. 283. b. Monialis corrupta non potest recipere velum. 285. b. Poena tam recipientis, quam illud conferentis, *ibid.* Quando excusentur. 286. a, et b. An dispensari possit ab Episcopo, *ibid.* An possit esse Abatissa, *ibid.* b. Monialis professa, si mutato sexu, fiat vir, an sit valide professa. 356. b 357. a. Monialis expulsa dos cui debeatur, *ib.* b. Monialis matrimonium contrahentis poena. 285. b. *Moniales sub qua poena prohibeantur propriis sumptibus sua officia exercere, et poena superiorissae id permittentis, 287. b, et 288. a.* Illas, earumque Abbatissam alloquentes Regulares sine licentia, quam poenam incurrant. 286. b, et 287. a. *Affertur decretum id prohibens, ibid.* Quos Regulares comprehendat, *ibid.* Poena extenditur etiam ad allocutionem cum quibuscunque aliis, intra clausuram degentibus, *ibid.*

Illas alloqui prohiberi possunt ab Episcopo etiam Clerici, et laici, per censuras, aliasque poenas. 187. *a. Quid, si agatur de Episcopis alienae dioecesis, Vicelegatis, et Praesulibus, et Gubernatoribus cum iisdem alloquentibus, ibid. b. Moniales sorores quando priventur voce in Capitulo.* 436. *a. Monialium clausuram frangentes moniales, exeundo, vel in illam alios quoscunque introducendo, vide CLAU-SURA. Monialium confessarius ordinarius, et extraordinarius, vide CONFESSARIUS MONIALIUM. Monialium monasterii fundatio, vide MONASTERIUM. Monialium Abbatisae electio, vide ABBATISSA. Monialium visitatio, vide VISITATIO MONIALIUM. Monialium Abbatisa non monens Episcopum de imminente tempore professionis novitiae, vide ABBATISSA.*

MONITIO canonica quae dicatur. 121. *a* 238. *b. Est necessaria ad ferendas censuras ab homine.* 120. *b. Quando una sufficiat.* 243. *b. Qualis debeat esse.* 121. *a. Si non praemittatur, sententia est injusta, ibid. Si praemittatur una tantum, valida est, ibid. Quando non requiratur, ibid. Quae poena, quando, et a quo incurratur, si non praemittatur.* 120. *b. 121. a. Quando non reddit censuram a jure latam, reservatam momenti.* 239. *a.*

MONITORIA ad revelandum, et restituendum quando ligent extra territorium. 43. *b* 44. *b.*

MONOPOLIUM committentis poena. 87. *b. Monopolio annonam onerantium poena, ibid.*

MONTES PIETATIS, ut sint liciti, quid requiratur. 288. *a. An mutuantes Monti, possint lucrum accipere.* 288. *b. Illos impugnantis poena.* 288. *a, et b. Illorum pecuniam praeter usus destinatos expendere praesumentium poena, ibid. b. Item illorum bona usurpantium, et impredientium.* 289. *a. Item illorum cedulas falsantium.* 283. *b.*

MORAE purgatio non tollit, neque minuit poenas latae sententiae. 13. *a. An habeat locum, si creditor dedit dilationem, ubi requiritur declaratio illius.* 31. *a. Et vide CADUCITAS.*

MORTIS in articulo, vel periculo qualiter quis, et a quo absolvi possit a censuris. 35. *b.*

MORTUOS spoliantis poena. 384. *b. Mortuus a quo absolvi possit a censuris. Et ad quem effectum.* 35. *b.*

MULCTAM Curiae debitam defraudantis poena. 118. *b. et seq. Ipso jure inflicta, an obliget ante declaratoriam.* 60. *b. et seq.*

MULIEREM ad votendum impredientis poena. 284. *a. Item cogentis ad ingrediendum monasterium, vel ad emittendam professionem.* 283. *b. Mulier invita personaliter ad judicia trahi non debet extra casus a jure expressos.* 424. *a. Illius testimonium ubi recipiendum, ibid. Mulier incendiaria a Papa tantum potest absolvi.* 223. *a. Percutiens clericum, a quo possit absolvi, et quid in aliis censuris reservatis.* 34. *a.*

MULTIPLICATIO actuum, seu transgressionum quando multiplicet poenas latae sententiae, etiam pro eodem delicto. 8. *b, et* 13. *a.*

MUNERA S. Inquisitionis Officialium recipientium poena. 233. *u. Item Officialium S. Poenitentiariae.* 289. *a, et b. Item Visitorum, illorumque familiarium.* 433. *Item Commissariorum pro dispensatione matrimoniali concedenda.* 289. *b. Item iudicis pro justitia, vel injustitia; et ad quid*

hic tunc teneatur. 290. *a. Et quid de iudice ecclesiastico, sive ordinario, sive delegato, ibid. b. Propositio proscripta circa Iudices, ibid. Item poena Gubernatorum, et Officialium Status ecclesiastici.* 291. *b. Item munera facientium, vel recipientium de bonis Communitatum.* 290. *b, et* 291. *a. Munerum largitio sub qua poena Regularibus prohibita.* 292. *et seq. Quae munera sint eis permessa, ibid. Poena illa ab eis recipientium, et quando ac quomodo absolvi possint, ibid. Et cui restituenda, ibid. Munera dantes, vel promittentes pro obtinenda gratia, vel justitia in Curia Romana, quas poenas incurrant tam dantes, quam recipientes.* 405. *ad* 407. *Ad quas res, et ad quos se extendant poenae, ibid. Cui restituenda jam data, ib. Afferuntur casus particulares, ibid. Munera prohibitus accipere, an possit accipere esculenta, et poculenta, ibid. Et vide POCULENTA. Munera an dari possint concubinae.* 149. *a.*

MUNERA, seu onera ecclesiasticis imponentium poena. 218. *Item in munerum localium fraudem Ordines recipientium.* 308.

MUTATIO LOCI, vide LOCUS.

MUTATIO sexus in moniali, vel religioso. 356. *b, et* 357. *a.*

MUTILATIO membrorum quando inducat excommunicationem. 275. *a. Propria etiam mutilantis poena, ibid. b, et seq. Quorum munerum debeat esse, ibid. Quatenus poena illa debilitantis, ib. Dubius de mutilatione, an sit irregularis.* 16. *b. 276. a. Quis, et quando ab irregularitate ob mutilationem dispensare possit, ibid. Mutilatio inducit irregularitatem, etiam in ipsam ignorante, si det operam rei illicitae.* 15. *b. Mutilantis nomine in Ecclesia qui veniat.* 217. *b. Mutilans se ipsum Clericus.* 264. *et seq.*

N

NAUFRAGANTIUM bona injuste capientis, vel detinentis poenae. 295. *a. An incurrantur, si naufragium factum sit in flumine, ibid.*

NEAPOLITANI Episcopi qua forma, et conditione Ordines conferre debent, et poenae tam ipsorum contrafacientium, quam ordinatorum. 311. *b* 329. *b* 330. *a* 447. *b.*

NEGATIVA ante verbum -- *Potest* -- aufert omnem potestatem. 315. *b.*

NEGOCIATIO sub qua poena clericis, et Religiosis prohibita, etiam per interpositam personam. 94. *b* 295. *b, et seq. 446. b, et seq. Quando ob eam clerici priventur privilegio fori, et canonis.* 94. *a, et b. Negociationis nomine quid veniat.* 296. *b* 446. *b. Bona ex ea acquisita cui cedant, ibid. 296. b, et seq. Negociationis species est cambium activum.* 295. *b* 447. *b.*

NEGOCHIS secularibus enormibus, vel non enormibus se immiscentes clerici tam seculares, quam regulares, quas poenas incurrant. 90. 91. 93. 94. 354. *a* 356.

NEPOS illegitimi patris quoad beneficia. 212. *b.*

NOMEN verbale significat exercitium, seu frequentiam. 442. *b.*

NOMINATIVUM, et expresse sunt synonyma. 100. *a, et b. Nominativum denunciatus, quando quis dicitur.* 122. *b* 123. *a.*

NOMINATIO indigni ad Ecclesiam quam poenam inducat. 171. 172. *Nominationis* ad Ecclesiam, vel beneficia denegatae causa nominantem vexantis poena. 174. *b.* Ad Ecclesias, dignitates, et beneficia, qui nominari non possint. 171. *et seq.*

NOTARIORUM taxa pro Ordinum collatione. 402. *b.* *Notariorum Camerae Apostolicae officiis vendendis se immiscens, quam poenam incurrat.* 297. *a.*

NOTORIETAS facti supplet sententiam iudicis. 376. *a.* Et declarationem. 224. *b.*

NOTORIUM facti, et juris quando dicatur. 24. *a.* et *b.* 442. *a.* *Notorie* vitandus quis sit. 122. *b.* 123. *a.* *Notorie* vitandus in uno loco, an sit vitandus in alio, ubi nescitur, esse vitandum. 8. *a.*

NOVERIT se excommunicationis mucrone percussus -- est canon latae sententiae. 230. *b.* Item -- *Noverit* se communione privatum. 238. *a.*

NOVITIATUS in locis non deputatis factus, est nullus. 297. *et seq.* Extra ea ad illum admittentium poena, *ibid.* *Novitiatus*, annus, vide **PROFESSIO** religiosa.

NOVIUS quando valide renunciare potest suis bonis. 404. *a.* Nihil donare potest monasterio, nisi de licentia Episcopi intra duos menses ante professionem, *ibid.* Et donata, sunt restituenda, et ad id superiores compelli possunt ab Episcopo per censuras, *ibid.* Testari tamen, vel donare potest causa mortis, etiam sine licentia Episcopi, *ibid.* Impedimenta reticens in admissione ad professionem, vide **PROFESSIO** religiosa, impedimento reticito. *Novitio* neque Ordines minores, neque Prima, Tonsura ab Abbatibus conferri possunt. 326. *a.*

NULLATENUS absolvatur -- aufert jurisdictionem. 206. *b.* 224. *a.* 314. *b.* -- *Nullatenus* admittantur -- an sit canon latae sententiae, *ibid.*

NULLITAS actorum qualiter sanetur, et reparatur. 59. *b.* 60. *a.* Sanari potest a Papa, et a Principe quoad defectus juris, positivi, non naturales, *ibid.* Nec quoad actus dependentes a consensu partium, nisi remoto impedimento, *ibid.* An in huiusmodi sanatione debeat iterari forma, et solemnitas, *ibid.* *Nullitas* ex decreto irritante nunquam praescribit, *ibid.* Vide **IRRITATIO**. *Nullitas sententiae* censurae quando probetur, et quid faciendum ab eo, qui praetendit, eam esse nullam, vel dubiam. 29. *a.* *Nullitas matrimonii*, vide **MATRIMONIUM** nullitas.

NULLIUS DIOECESIS, locus, qui dicatur, et quam jurisdictionem in eo Episcopus exercere possit. 180. *b.* 181. *a.* *Nullius dioecesis* Praelati, existentes intra fines alicujus dioecesis quoad dimissorias concedendas, et Ordines conferendos. 324. *b.* 325. *a.*

NUMERUS actuum malorum eodem impetu positorum, est explicandus in confessione. 9. *a.* et *b.* 10. *a.* *Numerus religiosorum* pro novorum conventuum foundatione. 345. *b.* et *seq.* Illum semel taxatum augmentum poena. 348. *a.*

NUNCIANS infidelibus, vel haereticis aliquid in praedjudicium Religionis, et Reipublicae christianae, illique ad id cooperans, quas poenas incurrat. 299. *a.* et *b.* Item *nunciantibus* provisiones Ecclesiarum in Curia Romana factas donans aliquid, vel promittens, *ibid.* *b.*

NUNCIOS Sedis Apostolicae impediens, vel offendens poenae. 230. 250. *a.* Et quid veniat nomine offensae. 230. Vide **LEGATUS**.

NUNCHUM mittens contra legem poenalem, non incurrit poenas, nisi *nuncius* pervenerit. 143. *b.*

NUPTIAE SECUNDAE, soluto primo matrimonio, licitae sunt. 273. *b.* Illas benedictis poena. 266. *b.* Vide **BENEDICTIO** secundarum nuptiarum.

O

O**BEDIENTIAE** religiosae praeceptum ad quae se extendat. 352. *b.* *Obedientia* quando excusat religiosum. 329. *a.*

OBLATIONUM nomine quae veniant. 300. *b.* et *seq.* Quando contineantur nomine divinorum, *ibid.* et 301. *a.* *Oblationes* Ecclesiarum laici recipere non possunt. 300. *a.* Illas ab usurariis manifestis recipientes clerici, quas poenas incurrant. 300. *b.* Item ab excommunicato, vel interdicto. *ibid.* Et quid, si recipiatur eleemosyna pro Missis, *ibid.* Item a raptoribus. 300. *a.* Item illas ad Ecclesias, vel loca pia spectantes usurpans, *ibid.*

OBLIGANS, seu aere alieno gravans Ecclesiam sibi commissam, seu beneficium, quas poenas incurrat. 301. *b.* et *seq.*

OBLIGATI ad rationem, vel aere alieno gravati, quando admitti possint ad clericatum, et religionem. 302. et *seq.* Eorum poenae, *ibid.*

OBLIGATI ad residentiam, vide **RESIDENTIAM**.

OBREPTIO, vide **SUBREPTIO**.

OCCIDENS se ipsum, quas poenas incurrat, et quando. 264. et *seq.* Vide **HOMICIDIUM**.

OCCULTANS, vel alienans bona post incursum poenam confiscationis, an peccet. 60. *b.*

OCCULTUM quando dicatur. 24. *a.* *Occultus* actus an puniri possit. 5. *a.* *Occultum* crimen quando iudicetur. 24. *a.* et *b.* *Occultus excommunicatus* non tenetur se prodere. 126. *a.* *Occultus casus* quando dicatur. 25. *b.* 26. *a.* 459. et *seq.* A quibus occultis casibus papalibus absolvere possit Episcopus. 24. *a.* 30. 31. *b.*

OCCUPATIO bonorum, et fructuum vacantis beneficii quam poenam inducat. 425. *b.* et *seq.* Item Ecclesiarum, et piorum locorum, *ibid.* et 425. 426. 429.

ODOARDUS caput, vide **BENEFICIUM** cap. **ODOARDUS**.

OFFENDENTIUM Praelatos Ecclesiae poenae. 230. *a.* et *b.*

OFFICIUM Beatae Mariae Virginis quis pensionarius recitare teneatur, et quam poenam incurrat, illud omittens. 208. *b.* 209. *a.* Quando excusetur, *ibid.* Vide **HORAS** canonicas.

OFFICII nomine quae veniant. 48. *a.* 394. *b.* *Officii* privatio quando inducatur. 48. *a.* A quo possit dispensari, et ad illam rehabilitare. 49. *b.* Ad quae *Officia* eligi nequeat privatus voce passiva. 50. *a.* *Officiorum* incapacitas in materia favorabili, de quibus officiis intelligatur. 351. *a.* *Officium* publicum an licite vendi, vel emi possit. 34. *b.* Illius venditio facta a Principe, quomodo regulanda, *ibid.* An illud emens, possit augere taxam, diminuto lucro, *ibid.*

OFFICIORUM divinatorum celebratio latino, vel graeco ritu. 372. *b*.

OFFICIUS Camerae Apostolicae venditis, vel vendentis se intromittentium, aut notarios ea ementes vexantium, quae olim poena. 297. *a*.

OFFICIUM iudicis criminalis assumens, an fiat irregularis. 238. *b et seq.*

S. OFFICIUM secreta revelantis poena. 233. *a*. Reliqua ad S. Officium spectantia, vide INQUISITORES.

OFFICIALES Inquisitionis, vide INQUISITIONIS officiales.

OFFICIALES Montis Pietatis, vide MONTES PIETATIS.

OFFICIALES S. Poenitentiariae, vide S. POENITENTIARIAE officiales.

OFFICIALES Status ecclesiastici munera accipientes, quas poenas incurrant. 291. *b*.

OMNINO — dictio haec, etiam juncta verbo futuri temporis, est latae sententiae. 274. *b*.

ONERA quae deducenda a beneficio, ad cuius titulum quis ordinatur. 322. *a*. Quae deducenda a beneficiato. 277. *a*.

ONERA ecclesiasticis non imponenda, vide IMMUNITATEM personalem, et realem. Et quae veniant onerum nomine. 218. *b*.

ONERA Missarum, vide MISSARUM perpetuum onera, et Missarum onerum perpetuorum reductio.

OPERAM dans rei illicitae. 203. *b*. Et vide HOMICIDIUM.

OPINIONE minus probabili non est iudicandum. 290. *a*. *Propositio proscripta circa hoc, ibid.* Probabilis favore matrimonii contracti est admittenda. 309. *b*. *Circa jurisdictionem in confessario non sustinetur. 70. a, et b. Propositiones proscriptae circa opinionum probabilitatem, ibid.*

ORACULA vivae vocis quae revocata intelligantur. 188. et 189. *a*.

ORDINANDORUM litteratura qualis debeat esse. 311. *a*. Vide ORDINES.

ORDINARIUS quoad Ordinum receptionem quis sit. 321. *b et seq.* Illius provisio an valeat, litteris non expeditis. 188. *a, et b*. Ordinarius jurisdictionem in exemptos usurpans, et huic usurpationi consentiens, quas poenas incurrat. 249. *b*.

ORDINUM nomine in odiosis an veniat prima tonsura. 306. *b* 323. *b* 328. *b* 402. *a*. Illos iterans, tam conferens, quam recipiens peccat peccato sacrilegii, et puniri debet arbitrio superioris. 332. *Ordinum* recipiendorum aetas, 303. *et seq.* Et poena, illos ante aetatem tam conferentis, quam recipientis. 303. *et seq.* Ante septennium autem, seu ante usum rationis collati, imprimunt characterem, et ordinatus fruitur privilegio canonis, et fori. 304. *a, et b*. Ordinatus vero in sacris non tenetur ad illorum onera, nisi pubes effectus, ratam habeat ordinationem, *ib.* Et quid, si collati sint invito, et poena injuste ad eos recipiendos compellentis. 309. *b, et 310. a*. Non conferendi, nisi pro utilitate, et necessitate Ecclesiae. 312. *a* 367. *b et 368. a*. Et nisi ordinatus adscribatur alicui Ecclesiae a proprio Episcopo, *ibid.* Item sacri non conferendi sine sufficienti titulo, et poenae sine eo ordinantis, et ordinati. 311. *b, et 315*. Et vide TITULUS ordinandorum in sacris. Item neque extra

tempora, et poena tam recipientis, quam conferentis. 316. *b et seq.* Ad quos Ordines haec prohibitio extendatur, *ibid.* Quo tempore sacri conferendi. 317. Et quid de minoribus, *ibid.* *Quid Regulares illos recipere possint extra tempora, ibid.* Illorum privilegia non arctant Episcopos, *ibid.* Item neque conferendi, non servatis interstitiis, *ibid.* Et vide INTERSTITIA. Ordines quicumque conferre nequeunt sine dimissoriis, aut licentia proprii Ordinarii, vide DIMISSORIAE. Quando ob censuram proprii Episcopi Ordines recipi possint sine illius licentia ab alieno Episcopo. 320. *b*. Neque sine commendatitiis, et respectu quorum ordinandorum, vide COMMENDATITIAE. Ordines in fraudem recipientis poena. 308. *a*. Item collectarum, seu munerum laicalium, tam recipientis, quam conferentis in fraudem fori secularis. 307. *et seq.* Item illos furtive recipientis. 308. *b, et 309*. Et quid sit, eos furtive recipere, *ibid.* Et num huiusmodi ordinatio, valida sit, et quando. 309. *a*. Item poena eos recipientis per saltum. 315. *et seq.* Et vide PER-SALTUM ORDINES Ordines bigamo conferentis poena. 305. *a*. Item tam conferentis censuris ligato, quam recipientis. 306. *et seq.* Item conjugato. 305. *a, et b*. Ac recipientis, *ibid.* Item criminoso. 307. *et seq.* Item Clerico exercenti officium iudicis criminalis. 239. Item illegitimis sine dispensatione, illosque recipientis. 209. *b et 210*. Item illiterato. 510. *et seq.* Ac recipientis, *ibid.* Item irregulari. 311. *a*. Ac recipientis, *ibid.* Item laico converso religioso. 315. *a, et b*. Ac recipientis, *ibid.* Item obligatis ad rationem, seu alieno aere gravatis. 302. *et seq.* Item publico poenitenti. 305. *a*. Ac recipientis, *ibid.* Item alieno subdito sine proprii Ordinarii dimissoriis. 320. *et seq.* Ac recipientis, *ibid.* Item poena simonice Ordines conferentis, et recipientis. 401. *b, et seq.* Et pretium acceptum restituendum est danti. 402. *a*. *Item poena illos conferentis externo praetense subdito, praetextu beneficii max conferendi, vel ad titulum imparis beneficii. 313. a*. Ordines collati ab Abbatibus, vide ABBATES ORDINES MINORES. Et quid de Abbate, qui renunciavit dignitati. 326. *et seq.* Ordines conferens Abbas nullius dioecesis, quam poenam incurrat. 325. *a, et b*. Ordines recipiens sine legitimis dimissoriis, an, et quando privetur privilegiis clericalibus. 321. *a* 324. *b*. Item illos recipiens cum dimissoriis subreptitiis, an censeatur ordinatus sine dimissoriis. 321. *b*. Ordines collati alieno servo, vide SERVUS ALIENUS. Ordines ab Episcopo non tolerato recipientis, et conferentis poena. 327. *a, et b*. Item a schismatico. 381. *a*. Item ab Episcopo, qui renunciavit episcopatu. 326. *a, et b*. Item ab Episcopo titulari sine licentia proprii Ordinarii. 323. *b, et seq.* Ordines, Sede vacante, intra annum cum dimissoriis capituli, seu Vicarii capitularis recipientis poena. 324. *a, et b*. Quando excusetur, *ibid.* Nullam poenam incurrat, ubi Tridentinum non est receptum, *ibid.* Nec, si est arctatus ratione beneficii, *ibid.* Ordines conferentis poena Ultramontano, seu extero in Italia sine dimissoriis in forma debita, vel sine speciali licentia Papae. 323. *a, et b*. Item illos recipientis, *ibid.* *Item illos conferentis, recipientis in Regno Neapolitano, non servata forma, et Concordatis in-*

ter S. Sedem, et Regem Neapoli, aliisque praescriptis. 311. b 329. b et seq. 447. b. Ordines græco ritu latinus, nec latino graecus recipere potest, et poena contrafacientium. 373. a, et b. ¶ Ordinibus latino ritu receptis, quando quis promoveri possit ad superiores ritu graeco, ibid. Ordines Romae recipientis poena sine licentia Cardinalis Vicarii. 330. et 331. ¶ Praescribitur regula pro illis recipientibus, et afferuntur decreta, ibid. Ordines ab externis Romae recipiendi. 330. et seq. Illos Romae commorans, recipiens extra. 331. ¶ Ordines sex Cardinalium suburbicariorum subditi recipere nequeunt Romae absque licentia Cardinalis Vicarii. 179. b, et 180. a. Et contraria moderna opinio reprobata est, ibid. Quid insuper dicti subditi praestare debeant. 331. a. Ordines religiosos recipientes, sine licentia sui superioris, quas poenas incurrat. 328. b. et seq. A quo Episcopo recipere debeat, ibid. Quando possit eos recipere a quocunque Episcopo, ibid. ¶ Qui Regulares gaudeant tali privilegio. 329. b. Ordines exercens censura ligatus, quas poenas incurrat. 126. b, et 127. a. Sacros exercens in suspensione, fit irregularis. 129. b. Secus exercens minores, dummodo non sit suspensus ob simoniam, ibid. Ordines sacros exercens irregularis, non incurrit novam irregularitatem. 238. a. Ordines sacros quis teneatur recipere. 110. b 111. a. Poenae exercentis Ordinem, quem non habet. 332. et seq. Ordinum in actuali receptione incurrens in censuram, concelebrando Ordinanti an fiat irregularis. 306. et seq. ¶ Ordines recepti contra interminationem, seu contra intentionem Ordinantis, seu cum illius protestatione, se nolle ordinare accedentes, sine debitis requisitis, an sint valide collati. 308. b, et seq. Ordines suscipiens, non prius recepto sacramento confirmationis, an poenam aliquam incurrat. 316. b. Ordines recepti vigore dimissoriaum concessarum a Praelato, existente intra fines alicujus dioecesis, vel a Capitulo, vel Collegio. 324. b et seq. Ordines conferens Episcopus proprio subdito in aliena dioecesi, sine illius licentia, quas poenas incurrat tam ipse, quam ordinatus. 179. b. ¶ Ordines, et etiam primam Tonsuram recipiens a Papa, non potest sine licentia Papae promoveri ad superiores a suo Episcopo. 322. b, et 323. a. Nullam tamen poenam incurreret tam ordinans, quam Ordinatus, ibid. Non eximitur per hoc a jurisdictione Ordinarii, ibid. Sed si esset suspendendus, vel deponendus ab ordine a Papa collato, requireretur licentia Papae, ibid. Ordinem ecclesiasticum deferens, vide APOSTASIA.

ORDINIS sui damnum patiatur --an sit poena depositionis latae sententiae. 224. a.

¶ ORIGINALE PECCATUM Propositiones proscriptae respicientes. 142. a.

ORIS aperitio qualiter a Papa fieri possit ad impugnandam gratiam. 193. a.

ORNAMENTA, vel lapides Ecclesiarum Urbis Romae auferentium poena. 378. a.

P

PACTUM de eligendo, vel conferendo beneficio, vel ad illud praesentando, sive ante, sive tempore vacationis, sunt nulla. 6. a, et b.

PACTUM cum diabolo. 421. a.

¶ PALATII APOSTOLICI jocalia aliaque mobilia ad usum Pontificis detinens, ac detinentem, non revelans, an hodie incurrat excommunicationem. 120. a.

PAPAE electio facta ante decem dies post ingressum in conclave ex consensu duarum partium Cardinalium, est valida. 143. a. Post dictos dies elapsos, etiamsi unus esset tantum Cardinalis, hic posset eligere alium, non autem se ipsum, ibid. Illius electionis formam non servantium poenae. 144. a et b. Et quae haec forma, ibid. Formam accidentalem non servantem, quam poenam incurrat. 146. a. Conclave durante, inibi degentium, sive etiam Papae electi bona diripientium poena. 146. b, et 147. a. Et vide CONCLAVE Papae electionem, ejusque litteras ante coronationem impugnantis poena. 333. b 334. a. Ejus electio simoniace facta, an valida. 399. b et 400. a, et b. De ejusdem vita, morte, vel electione sponsiones sub qua poena prohibita. 416. a. Papa est Index ordinarius in toto orbe. 41. b. Quae possit definire de fide. 288. b. Papam, ejusque familiares laedentium poenae. 263. b.

PAPATUS ambitus, vide AMBITUS.

PARASITI officium exercentes clerici, privantur ipso jure omni privilegio clericali, et post emendationem dispensari possunt ab Episcopo. 103. a.

¶ PAGANI gaudent asylo, seu immunitas locali. 217. b.

PAROCHIAE nomine non venit cura cum dignitate. 110. b. Parochiae resignatio, vide RESIGNATIO PAROCHIAE.

PAROCHIALIA jura usurpantium poenae. 334. a. Parochiale beneficium obtinens sine intentione se ad sacerdotium promovendi, quas poenas incurrat. 110. a. Quas etidem, si intra annum non promoveatur, ibid. a, et b.

PAROCHIANIS alienis sacramenta ministrans, vide SACRAMENTA alienis parochianis.

PAROCHI aetas quae esse debeat. 110. b. Intra quod tempus debeat ad sacerdotium promoveri, si non est sacerdos, ibid. a, et b. ¶ An eligi possit prima tantum Tonsura initiatus, ibid. Non habet jurisdictionem fori externi: ideo nequit absolvere a censuris. 32. a, 375. b. ¶ Delegatus a proprio Episcopo pro absolvendo suo parochiano a censuris, eum potest absolvere etiam extra territorium. 23. a. In aliena dioecesi audire potest confessiones suorum subditorum, non autem aliorum, etiamsi coactus sit a paroko, ibid. b. Habet in suos parochianos ordinariam jurisdictionem, ibid. a. ¶ Non potest dare facultatem confessario approbato in aliena dioecesi, ut confessiones audiat in sua parocchia, ibid. et 69. a. Neque sibi eligere in confessarium simplicem sacerdotem. 72. a. An absolvere possit a censuris non reservatis extra Sacramentum poenitentiae, et an etiam, si adhuc non sit sacerdos. 32. b. Parochi praesentia, et testium pro matrimonio contrahendo qualis debeat esse. 270. b et seq. ¶ Poena omittentis matrimonii denunciations, ibid. Qualis parochus debeat esse, ibid. ¶ Quando sine eo, et testibus, matrimonium sit validum, ibid. Quid, si contingat in partibus haereticorum, ubi parochus haberi nequit. 271. a, et b. Potest dare alteri sacerdoti licentiam assistendi matrimonio; et poena sacerdotis sine ea assistentis. 265. et seq. Par-

rochi residentia, et absentia, vide RESIDENTIA
PAROCHI ¶ *Hodie neque de licentia Episcopi abesse potest studiorum causa.* 364. b, et 365. a. *Parochum* occidens, vel mutilans, quam poenam incurrat. 206. a. ¶ *Et quomodo absolvatur.* 229. b. *Parochi* Germaniae non servantes concordiam inter se, et Regulares statutam, quam poenam incurrant. 334. b. *Parochi* nomine venit etiam Episcopus. 265. b.

PARRICIDIUM est crimen publicum. 334. b. *Parricidii* poenae, *ibid.* et 335. a. ¶ *Propositiones proscriptae circa Parricidium*, *ibid.*

¶ **PARVITAS** materiae non datur in datis, et promissis pro obtinenda gratia, vel iustitia in Curia Romana. 391. b. 407. a. Nec in simonia. 391. b. *Neque in materia venerea; et poena in eam dari asserentem.* 431. b. Et vide MODICUM.

PARTIALITATES, vide CONSPIRATIO.

PARTICIPANS cum excommunicato, vide COMMUNICANS cum excommunicato.

¶ **PARTICULAS** consecratas surripiens, vide HOSTIAS consecratas.

PATER baptizans proprium filium, vide BAPTISMUM. *Patris*, et filii nomine venit etiam avus, et nepos. 106. b. *Pater* fornicationi exponens filias, quas poenas incurrat. 252. et seq. ¶ *Et quid de praxi circa poenas in Urbe, ib. b, et seq.* *Pater legitimus illegitimi filii, et patris legitimi filios legitimus quoad beneficia.* 212. b. *Item patris legitimi nepos*, *ibid.*

PATRIMONIUM ordinati in sacris nequit sine licentia alienari, neque fidejussioni subijci. 314. a, et b. 315. a. Eo ficto, vel fiduciario, aut falso ordinati, qui sint perpetuo suspensi absque spe dispensationis. 315. a. Et vide ORDINES, et TITULUS ordinandorum.

PATRINI in baptismo in quibus sint coadjutores parentum. 106. b.

PATRONUS beneficii quas condiciones possit apponere in illius fundatione. 114. a. Cum consensu Episcopi tunc potest sibi reservare aliquod jus super fructuum beneficii perceptione, vel administratione, vel aliquod servitium. 444. b. Non potest transferre juspatronatum in laicum, etiam gratis sine consensu Episcopi, et poena contrafacientis. 401. a. Non potest nominare alium ad beneficium ante liberam resignationem, factam in manibus Ordinarii ab illud possidente, et poena contrafacientis. 370. b. Ad illius resignationem requiritur consensus patroni, *ibid.* *Patrono laico* non praedjudicat fraus procurantis in Curia Romana beneficium, subijciendo se examini fraudolenter pro eo obtinendo. 109. a et b. *Patronus laicus* praesentans indignum ad beneficium, an privetur pro illa vice jure praesentandi. 173. a, et b. 335. b. Et ecclesiasticus quam poenam incurrat, *ibid.* ¶ *Quae notanda circa praesentationem ad parochialem Ecclesiam a patrono ecclesiastico*, *ibid.* *Quomodo admittenda appellatio post praesentationem indigni.* 336. a. *Patronus* se ipsum ad beneficium praesentare nequit. 87. a. Potest tamen illum acceptare, si praesentetur a compatronis, *ibid.* Quos praesentare non possit. 173. a. *Patroni* simoniace praesentantis, et praesentati poenae. 392. et seq. Et quot modis contingere possit, *ibid.* et 398. et seq. 401. a. Et quid, si *Patronus* vendat carius universitatem bonorum,

quibus annexum est jus patronatus, *ibid.* a. Item poenae occupantis bona vacantis beneficii. 427. a. Item poena usurpantis fructus beneficii vacantis. 445. b. 446. a. *Patronus*, privatus jure patronatus ipso jure, non tenetur in foro conscientiae abstinere a praesentatione ante declaratoriam, etiam in casu occulto. 444. b.

PASCHALIS communio, vide COMMUNIONEM annuam.

PAUPERES qui sint. 34. a. *Pauperum* bona dicuntur bona ecclesiastica. 222. a.

PECCATI mortalis vitandi causa, Episcopus procedere potest contra quoscunque. 238. b. *Peccata* carnis, vide CARNIS peccata. ¶ *Peccata venialia*, et mortalia, alias confessa, nequeunt absolvi a sacerdote non approbato. 32. b. 69. a. 123. b. ¶ *Peccatum originale propositiones proscriptae respicientes.* 142. a.

PECCATOR potest cogi ad acceptandam poenitentiam. 2. b. Publicus cogi potest per censuras ab Episcopo ad poenitentiam publicam. 3. a. Publicus quando sit tradendus sepulturae. 148. b. 375. b.

PECUNIAE nomine quid contineatur. 289. a. *Pecunia* reperta post mortem apud religiosum proprietarium, quomodo eroganda. 355.

PECUNIARIAS poenas ad Camera Apostolicam pertinentes defraudans, vide CAMERA Apostolica.

PEDAGIA nova imponentis, vel augentis poena. 430. b. Item illa imponentis ecclesiasticis. 219. et seq.

POENITUS denegetur -- an sit canon latae sententiae. 223. b. 224. a.

PENSIO quando veniat nomine beneficii. 52. 53. a. An sit materia simoniae. 407. b. 408. Illa utentis poena, litteris non expeditis. 191. b. et seq. Quando teneatur eas expedire, *ibid.* Quo tempore, et sub qua poena solvenda. 337. a, et b. Poena illam irritam exigentis, vel solventis. 430. a. *Pensionis* titulum revalidare quis possit, et an revalidetur regula triennali. 53. a. Illius privatio qualiter obliget, et a quo dispensetur, et quid de poena inhabilitatis ad illam. 52. b. Illius fructus in casu privationis, cui restituendi. 53. b.

PENSIONARIUS quoad recitationem Officii B. Virginis, vide OFFICIUM B. Virginis.

PERCUSSIO clerici, vel monachi, sive vivi, sive mortui, inducit excommunicationem Papae reservatam. 228. et seq. Qui veniant nomine clerici, et monachi, *ibid.* Eam incurrit, etiam se ipsum percutiens, *ibid.* b. Alia est enormis, alia levis, *ibid.* A levi potest absolvere Episcopus, et Praelatus, habens quasi episcopalem jurisdictionem, *ibid.* Num etiam Vicarius generalis, *ibid.* b. ¶ *Pro absolutione ab enormi non amplius requiritur accessus ad Sedem Apostolicam, nisi in certis casibus, qui referuntur.* 229. a, et b. Quando Episcopus absolvere possit ab enormi, *ibid.* a. Quando, et ubi a confessariis privilegiatis, *ibid.* Quomodo iudex laicus procedere possit contra percussorem. 228. b. *Percussor* Episcopi quas poenas incurrat. 229. b. 230. a. Qui alii actus injuriosi veniant nomine percussionis, *ibid.* Quomodo absolvantur delinquentes, *ibid.* *Percussionem* fieri mandans, prohibendo occisionem, secunda morte, fit irregularis. 203. b. *Percussio* clerici uno impetu repetita, unam causat

excommunicationem. 9. *b.* Si plures sint *clerici* uno ictu percussi, plures sunt excommunicationes. 10. *a.* *Percussio* Episcopi non inducit duplicem excommunicationem, ex quo est etiam *clericus*, *ib.*

PERCUSSOR publicus *clerici*, est vitandus absque alia declaratione. 8. *a.*

PERDANT causam -- an sit canon latae sententiae. 161. *a.*

PEREGRINATIO ad Sepulchrum Domini. Nostrum sine licentia Papae, interdicta est sub poena excommunicationis. 338. *a.* *Peregrinationis* perpetuae poena, pro quo delicto olim imposita, et quid importet. 153. *a.*, et *b.*

PEREGRINI religiosi sine literis patentibus, non sunt recipiendi neque a suis religiosis. 353. *b.* *Peregrinos* ad loca sancta devotionis causa euntes in persona, vel rebus offendentes poena. 337. *b.*

PERJURIUM est crimen mixti fori. 338. *b.* Illius poena, *ibid.* Non inducit ipso facto privationem beneficii ecclesiastici. 125. *b.*

PERMUTATIO beneficii fieri nequit a dispensato super inhabilitate ad illud. 52. *a.*

PERPETUUM dicitur, quod fit vita durante. 82. *b.* 277. *b.*

PERSONAE nomen an contineat Universitates in odiosis. 147. *a.* *Persona* ficta an contineatur nomine personae, *ibid.*

PERTINERE intelligitur non solum ratione domini, sed etiam possessionis, custodiae, vel administrationis. 300. *b.*

S. PETRI Fabrica qua conditione concedere potest compositionem pro missarum celebrandarum omissione. 278. *a.*

PIUS LOCIS onera imponentis, vel exigentis poena. 221. *b.*, et *seq.* Eorum bona, vel proventus occupantes, vide USURPATIO bonorum etc. Eadem sequestrantium poena. 388. *b.*

PIRATAE qui sint. 339. *a.*, et *b.* Quas poenas incurrant, *ibid.* Item ipsis inservientes, *ibid.* Et quid de christianis metu coactis, in eorum navibus navigantibus, *ibid.*

PLAGH crimen est publicum. 390. *a.* Quando committatur, *ibid.* Ejus poenae, *ibid.*

PLURALITAS beneficiorum, vide BENEFICIA.

PLURALITAS delictorum simul, quam poenam inducat. 102. *b.*

POCULENTA, et esculenta a quibus, et quando recipi possint. 290. *b.* 291. *b.* 406. *b.*

POCULUM amatorium praebentis poenae. 339. *b.* Quando hoc crimen spectet ad S. Officium, *ibid.* Est mixti fori, *ibid.* Item praebentis poculum sterilitatis et veneficum. 340. *a.* Item poculum ad abortum. 66. *b.* 67. *a.*

POENA canonica quid, et quotupliciter accipitur. 1. *b.* In quo differat a legali, *ibid.* *b.* In quo differat a poenitentia. 2. *b.* Quotuplex sit. 1. *b.* Sub ejus nomine non venit irregularitas, neque suspensio ad certum tempus, vel perpetuum; neque inhabilitas, et privatio officiorum, ac vocis activae, et passivae; neque poena pecuniaria. 2. *a.* Poena ecclesiastica temporalis quotuplex, *ibid.* Poena spiritualis indirecte, et per accidens privat interdum bonis temporalibus. 1. *b.*

POENAE diversi fori pro eodem delicto concurrunt simul, et constituunt forum mixtum. 12. *b.*

Poena fori interni non tollit impositam a foro externo, *ibid.* Non multiplicatur pro eodem delicto, licet sit a diversis legibus imposita. 13. *a.* Lata a jure, est perpetua, aut mortuo legislatore; secus lata ab homine. 45. *a.*

POENA ferendae sententiae extendi potest de casu ad casum. 11. *a.* Extenditur etiam ad cooperantes delicto, *ibid.* Quando remittatur per poenitentiam. 13. *a.*, et *b.* Quibus verbis concipiatur. 4. *b.* Quando sequatur personam extra territorium. 42. *a.*

POENA latae sententiae quid, et quomodo cognoscatur. 4. *a.*, et *b.* An illius praeceptum obliget sub mortali ad rem praeceptam, *ibid.* *b.* Quando inferri possit pro actu mere interno. 5. *a.* Quando est privativa, non requirens factum hominis, obligat in conscientia ante omnem declaratoriam, etiam in occultis. 5. *b.* Censurae, et irregularitates pariter obligant absque declaratoria. 6. *a.* Quando, et in quibus casibus poena post declaratoriam retrahatur, *ib.* Qui casus excipiantur, *ib.* *b.* Quando possit, et debeat quis eam exequi ante declaratoriam. 7. *a.*, et *b.* Requirit actum consummatum, et qui casus excipiantur. 8. *b.* Quando multiplicetur multiplicatione actuum, vel transgressionum, *ibid.* et 9. 10. Poena latae sententiae est strictissimae interpretationis, ideoque non extenditur de casu ad casum, etiam ex identitate rationis. 11. *a.*, et *b.* Lata contra committentes, non extenditur ad cooperantes, *ibid.* *a.*, et *b.* Et in quibus casibus extendatur, *ibid.* Commissa ante declaratoriam, an transeat ad haeredes delinquentis. 12. *a.* Poena latae sententiae legis antiquae quando cesset, et quando non, per poenam legis novae, aut aeternae concurrant. 12. *b.* An tollatur, vel minuatur purgatione morae, poenitentia spontanea, confessione, vel deprecatione. 13. *a.*, et *b.* An incurratur ante finem termini ab eo, qui se culpabiliter impotentem reddidit ad implendum praeceptum intra eundem terminum, *ibid.* et 14. *a.* Et quid quantum ad peccatum, *ibid.* Ab illa an excuset ignorantia juris, et facti, vide IGNORANTIA. An excuset dubium juris, et facti, vide DUBIUM JURIS, et facti. An minui possit a iudice non supremo. 15. *b.* A quo dispensari possit. 29. *b.*, et *seq.* Quando, et quot modis suspendatur. 48. *b.*, et *seq.* Quando cesset cursu temporis mutatione loci, vel fori, aut superioris, et an pro ejus cessatione requiratur declaratio. 41. *a.*, et *seq.* Et quid de poena lata ex jure pontificio, *ibid.* *b.* Poena latae sententiae, privans re corporali jam possessa, non obligat ad executionem, nisi post declaratoriam accedat executio facta a iudice. 5. *b.* Mere privativa, si sit valde gravis, an obliget in foro conscientiae ante declaratoriam, *ibid.* Obligat in censuris, et irregularitate. 6. *a.* Poena conventionalis privativa juris quaesiti commissi, ligat statim ante monitionem. 6. *a.* Testamentaria ligat in foro conscientiae ante omnem sententiam, *ibid.* Poena non pure privativa, si moderata, et non valde gravis sit, an obliget ipso jure ante declaratoriam, *ibid.* Poena unius fori non derogat poenae alterius fori. 12. *b.* An multiplicetur multiplicatis actibus, a lege punitis in continenti. 8. *b.* Sub poena excommunicationis -- haec clausula non est latae sententiae, nisi addita sit alia -- ipso facto, vel ipso jure incurrendae. 4. *b.*

POENA *pecuniaria* ipso jure lata, an, et qualiter obliget ante declaratoriam. 60. *b.* In quibus casibus reus ad eam teneatur, *ibid.* Quando, et in quibus casibus teneatur pro foro conscientiae eam ex se exequi. 61. *a.* An ad poenam legalem solvendam eum obligare teneatur confessarius, *ibid.* Illam Camerae Apostolicae applicandam defraudantis poena. 119. *a.*, et *b.*

POENITENS publicus Ordines recipiens, illique conferens, quam poenam incurrat. 305. *a.*

POENITENTIA quando tollat poenam latae sententiae. 13. *a.* Et an etiam ferendae, *ibid.* In quo differat a poena. 2. *b.* Imposita a Papa pro casu non reservato, potest mutari ab Inferiore. 3. *b.* Imposita a confessario, debet sub mortali acceptari, sed cum limitatione. 2. *b.* *Propositio proscripta circa hoc.* 3. *a.* Poenitentia publica a jure statuta, potest commutari ab Episcopo in secretam. 3. *b.* Publica non solemnis, non obligat in foro conscientiae sed cum limitatione. 3. *b.* Publica solemnis hodie abrogata est. 3. *a.* Nec olim imponebatur clericis, *ibid.* Nec hodie S. Poenitentiaria imponit publicam ignominiosam, *ibid.* Poenitentiae omnes etiam a jure canonico statutae hodie sunt arbitrariae. 3. *b.* Poenitentia diuturna, est saltem trium annorum. 263. *a.* Poenitentiae parte peracta, quid importet. 333. *a.* Poenitentia peracta, quando praerequiratur ad dispensationem obtinendam. 226. *a.* 306. *a.* 308. *b.* 333. *a.* Et ad absolutionem in casu duelli. 170. *b.* Et ad dispensationem matrimonialem. 226. *a.* Poenitentiae signa a moriente edita, quae dicantur. 148. *b.*

PONITENTIA a Dataria imposita pro dispensatione matrimoniali, concessa in forma commissaria, potest ab Episcopo commutari. 3. *b.* Secus illa, quae praecedere debet actum dispensationis, *ibid.* An injuncta per commutationem pro votis Papae reservatis, in materiam non reservatam commutari possit a quolibet confessario. 4. *a.*

POENITENTIAE Sacramentum inter absentes perfici nequit, et poena in id asserentes. 374. *b.* *Propositiones proscriptae circa hoc sacramentali.* 153. *b.*, 154. *a.*

S. POENITENTIARIAE officialium nomine qui veniant. 336. *a.* Eorundem munera accipientium poena. 289. *a.*, et *b.* 336. *a.* 458. *a.* Item se intromittentium in expeditionibus prohibitis. 336. *a.* Item secretum revelantium, *ibid.*

S. POENITENTIARIAE litterarum executionem impediens, incurrit excommunicationem Papae reservatam. 249. *a.* Illarum executores quando teneantur servare secretum. 336. *b.* Illarum laceratio eis praecipitur sub poena excommunicationis non reservatae, *ibid.* et 462. *b.*, et 463. *a.* Eisdem, ipsarumque sigillum falsantium poenae. 336. *b.*, et 337. *a.* Et vide verbo EXECUTORES.

S. POENITENTIARIA imponere potest pro publicis, et scandalosis delictis poenitentiam publicam. 3. *a.*, et *b.* Non autem imponit clericis publicam ignominiosam. 3. *a.* Illius praxis quoad accessum ad Sedem Apostolicam pro obtinenda absolutione in casibus, hunc accessum exigentibus. 229. *b.* Item stylus circa beneficia simoniace obtenta. 393. *b.* Item circa dispensationem super irregularitate ex homicidio, vel mutilatione. 21. *b.* 25. *b.* 27. *a.*, 449. *b.* Item circa litteras a se expedi-

tas, clausas, vel apertas pro absolutione danda. 336. *a.*, 462. *b.*, et *seq.* Item circa litteras cum clausula -- in forma Ecclesiae consueta -- et quomodo haec intelligenda. 27. *a.* Item circa absolutionem a censuris, praestito, vel non, juramento de non contraveniendo. 28. *a.*, et *b.* Item circa absolutionem a censuris ad reincidentiam. 38. *b.* 39. *a.*, 448. *b.* Item circa absolutionem a censuris, parte satisfacta, vel non. 448. *b.* Item circa dispensationem super irregularitate ex abortu. 68. *a.* Item praxis circa expressionem causae censurae incursae pro obtinenda absolutione. 126. *b.* Ipsius litterarum executio circa dispensationem in impedimentis matrimonii. 458. *a.*, et *b.*, et *seq.* ad 467. Item intelligentia causarum, in ipsis contentarum circa talem dispensationem. 459. ad 465. Reliqua vide verbo POENITENTIARIUS MAJOR.

POENITENTIARIUM in Cathedralibus plures deputari possunt ab Episcopo, etiam Regulares. 4. *a.* Poenitentiarii S. Petri ex speciali privilegio possunt commutare poenitentiam impositam pro casu reservato ab alio Poenitentiario, non vero impositam a Poenitentiario Majori. 3. *b.*

POENITENTIARIUS Major est omnium ordinarius in toto Orbe. 70. *b.*, 448. *b.* Potest committere absolutionem, et dispensationem etiam extra forum sacramentale. 27. *b.* Ejus commissiones quandiu durent, vel expirent. 452. *b.* Ejus facultas, sede papali vacante. 452. *b.* 453. *a.* Ejus facultas quoad dispensationem super impedimentis matrimonii, tam contracti, quam contrahendi. 451. ad 463. Cum expositione causae, et circumstantiarum. 456. *b.* Quoad dispensationem super irregularitate exercentis Ordinem Sacrum, quem non habet, vel male promoti. 333. *a.*, 449. *b.* 450. *a.* Quoad publicam poenitentiam injungendam. 3. *a.*, et *b.* Quoad dispensationem super consecratione Episcopi, differentis consecrationem ultra tempora a jure permissa. 179. *a.* Quoad revalidationem gratiae subreptitiae, vel obreptitiae. 193. *b.* Item ejus facultas quoad condonationem fructus beneficii, amissi ex incestu in habitu laicali. 196. *b.* Item quoad poenas impositas, vel imponendas contra laicos, publice occidentes praesbyterum. 206. *b.*, 207. *a.* Item quoad jurisdictionem in foro externo. 207. *a.* Item quoad receptionem novitiorum. 297. *b.* Item quoad dispensationem petendi debitum conjugale, et poenam ob incestum injunctam. 225. *b.* 452. *b.* Item quoad excommunicationem contra impediens executionem litterarum S. Poenitentiariae. 249. *a.* Item quoad absolutionum censurae incursae pro acceptione munerum a Regularibus, et compositionem super iisdem. 293. *b.* 294. *a.* 295. *a.* 450. *a.* Item quoad absolutionem ab excommunicatione contra accedentes ad Sepulchrum Domini sine licentia Papae. 338. *a.* Item a censuris contra practicantes, seu asserentes, Sacramentum Poenitentiae posse ministrari absentibus. 374. *b.* *Item absolvendi a censura contra revelantes secretum S. Congreg. Rituum.* 383. *a.*, et *b.* Quoad absolutionem a censura ob ambitum in electione ad papatum, vivente Pontifice. 85. *a.*, et *b.* 400. *b.* 449. *a.* Item a censura ob extractionem annonae a Statu ecclesiastico, et quando imponat restitutionem. 89. *a.* Item a censura ob haeresim, vel apostasiam. 449. *a.*

et b 451. a. Item a censura ob violationem clausurae. 136. a, et b 451. b. Item a censura ob mutationem formae accidentalis in electione Papae. 146. a. Item a censura ob duellum, et cooperationem ipsius. 167. b. Item quoad absolutionem religiosi promoti ad ecclesiasticam dignitatem extra suum Ordinem, secum asportantis res, suo usui concessas a Religione. 359. a. Item quoad absolutionem a censura contra astrologos, et supersticiosos. 420. b 449. a. Item a censura publici violentis libertatem ecclesiasticam, vel immunitatem. 449. b. Item a censura ob furtum rei, cuius domini incerti sunt, vel casus occulti. 450. a. Item a suspensione furtive ordinati, et supra dispensatione irregularitatis ab eo contractae. 309. a, et b 449. b. Item a censura tam ordinantis ultramontanum sine licentia Papae, quam ordinati. 323. a. Item facultas quoad ordinatum ab Episcopo non tolerato. 327. b. Item facultas quoad absolutionem intra, vel extra confessionem. 27. b. Item quoad absolutionem absentis, vel praesentis. 27. b 28. a. Item a censuris pro consequendis Indulgentiis in Urbe. 443. b. Item a censura mortui, ad effectum sepeliendi cadaver in loco sacro. 35. b. Item a censura lata ab homine. 36. b 37. a. Item ejusdem facultas dispensandi religiosum fugitivum. 351. a. Item dispensandi puellas, non virgines super retentione subsidiorum dotialium, honestis tantum virginibus distribuendorum. 450. b. Item quoad relaxationem juramenti. 450. b. Item facultas dispensandi super delicto publico, vel occulto. 24. a, 25. b. 26. a. Item facultas circa irregularitatem, et convalidationem tituli beneficii, et pensionis. 51. b 53. a 116. a 450. a. Item quoad concedendam compositionem super distributionibus male perceptis. 54. a 450. a. Item quoad commissionem absolutionis, et dispensationis confessariis approbatis, vel non approbatis ab Ordinario. 70. b. Item quoad deputationem confessarii monialium, tam Ordinariis, quam Regularibus subjectarum. 140. a. Item facultas quoad dispensationem a votis simplicibus. 450. b. Quoad recitationem horarum canonicarum. 450. b. Quoad dispensandos Regulares ab irregularitate ex quocunque delicto. 450. b. Quoad facultatem concedendam Poenitentiariis Basilicarum Urbis. 452. b. Ejus facultas in concedendis Indulgentiis. 452. b. Item circa transitum religiosorum, vel monialium de una ad aliam Religionem. 451. a, et b. Item circa Apostatae a fide, secundum actum externum tantum. 89. b. Quando adeundus ipse est pro absolutione a censuris. 35. a. Item ejus facultas quoad declarationem dubiorum in foro poenitentiali. 452. b. Reliqua, vide verbo POENITENTIARIA.

POENITENTIATI a S. Officio, vel abjurantes ad quae remaneant inhabiles. 201. b 202. a. Poenitentium poenitentia solemni ordinantis poena. 305. a.

POLLUTIO Ecclesiae, et ex quot capitibus contingat. 378. b et seq. Ut polluitur ex causa homicidii, vel sanguinis effusione quid requiratur, ib. Non polluitur per sepulturam concubinarum notorii. 148. b. Quae officia celebrari prohibeantur. 379. a. In ea sepultus, quando exhumari debeat, ibid. In ea celebrans, non fit irregularis. 132. b 133. a. Quando reconcilietur. 379. a, et b. Non

reconciliatur per celebrationem Missae, bona fide factam, ibid. Ea polluta, quando censeatur pollutum et coemeterium, ibid. a.

PONTIFICALIA quae dicantur, et quos actus comprehendat. 180. a. Illa in aliena Ecclesia exercentis poena, ibid. Item exercentis in propria dioecesi, sed in non subditum, ibid. Item celebrantis post suspensionem ab illorum exercitio. 129. a, et b. Item Abbatis, illa exercentis ultraquam a jure ei concessum est. 180. b. Ab eorum munere suspensio quomodo intelligatur. 138. a.

PONTIFICALI dignitate privatur civitas aliquando ipso jure. 62. b, 63. a.

POPULUS, non recipiens legem a principe promulgatam, peccat. 7. b. Eique non parens, ibid. Quando non teneatur parere. 8.

POSSESSIO beneficii est recipiende de manu executoris. 191. a. Per intrusionem capta, quas poenas inducat. 232. et seq.

POSTULATIO ad praelaturas de quo fieri possit. 172. b, 173. a. Postulantium indignum poenae, ibid. Item postulationis denegatae causa vexantium. 174. b. Item postulationem postulato non praesentantium tempore legitimo. 174. a.

PRAEBENDAM habens in cathedrali, vel collegiata, non promotus ad ordinem illi annexum, quas poenas incurrat. 111. a. Quando excusetur, ibid. Ea non privatur ipso jure, ibid.

PRAEBENDATI non residentes, vide RESIDENTIAM.

PRAECEPTORIA S. Joannis Hierosolymitani an veniat nomine beneficii, et an pacta de ea conferenda sint simoniaca. 395. b 397. b.

PRAECEPTUM superioris regularis factum subdito de re, illum eximente ab ejus obedientia, vel quae est contra, praeter, vel supra regulam, non tenet. 352. a. Voto, vel juramento religioso obstricto de non acceptanda dignitate extra Ordinem, nisi accedat praeceptum superioris, hoc fieri non potest a superiori regulari, ibid. Praeceptum quando censeatur sub mortali obligare. 4. b. Expirat morte praecipientis: excipe, si per illud lata sit censura. 45. b. Illud implendi impossibilitas physica, vel moralis, a culpa, et a censuris excusat. 20. a. Ad illud implendum se culpabiliter impotentem reddens, an peccet. 14. a.

PRAEDICATORES, decimas impugnantes, quas poenas incurrant. 164. a. Item impugnantes Montes Pietatis. 288. a. Praedicantes S. Scripturam contra sensum, ab Ecclesia approbatum, incurrunt ipso facto excommunicationem, Papae reservatam. 382. a.

PRAEDICATIO VERBI DEI, vide VERBI DEI PRAEDICATIO. Praedicantium dogmata, vel miracula falsa, aut falsas revelationes poena. 340. b.

PRAELATI nomine an veniat Episcopus in odiosis. 371. a. Praelati inferiores an contineantur nomine Episcopi. 445. b. Praelatus, habens episcopalem jurisdictionem, an uti possit facultate tributa Episcopo a cap. 6. ses 24. Tridentini. 31. a. Praelati nullius dioecesis quoad dimissorias concedendas. 324. b, 325. a. Item quoad Ordines conferendos, ibid. a, et b. Praelatus potest delegare facultatem ad secum dispensandum, vel absolvendum. 32. a. Praelatos Ecclesiae offendentium poenae. 228. ad 230.

PRAESCRIPTIO in beneficio an revalidet titulum. 54. *b.* Et an decennalis. 52. *a.* Praescribi non potest beneficium ecclesiasticum. 235. *b.* An praescriptione revalidetur actus ab initio nullus. 60. *a.* *Praescriptio* immemorabilis ; seu centenaria quantam vim habeat. 244. *b.* et seq. *Praescriptio* non praevalet contra decretum irritans. 60. *a.* Non tollit obligationem restituendi fructus beneficii, male perceptos. 54. *b.* *Praescriptio* exemptionis quando detur. 249. *b.*

PRESENTATI simoniace a patrono poenae. 401. *a.* et *b.*

PRAESENTATIO indigni quam poenam inducat. 173. *a.* *Praesentationis* denegatae causa praesentantem vexantis poena. 174. *b.* An *praesentare* se ipsum liceat. 87. *a.* *Praesentandi* pactum an valeat. 86. *b.* *Praesentatio* nova patroni an requiratur ad revalidationem tituli. 51. *b.* *Praesentari* qui non possit ad Ecclesias, et vide **PATRONUS**.

PRAESENTIA parochi in matrimonio, vide **PAROCHI** **PRAESENTIA**.

PRAESUMPTIO juris quando sufficiat ad puniendum. 65. *a.* *Praesumptio* an dicatur, qui metu gravi, vel levi, vel ignorantia crassa delinquit. 125. *b.* 126. *a.* 79. *a.* 15. *a.* *Praesumptio* violenta de copula adultera, quando detur. 305. *a.* Et quando conjugalis. 226. *b.* *Praesumptio* importat dolum malum. 206. *b.*

PRAEVARICATIONIS crimen. 76. *a.* et *b.* *Praevaricare* quis dicatur. 76. *a.* et *b.*

PRAEVENTIO in iudicio quando detur. 12. *b.*

PRAESBYTERATUM quis teneatur recipere. 110. *b.* 111. *a.* et *b.* Ad illum non promoti missam celebrantis, et absolventis poena. 333. *a.* et *b.*

PRAESBYTERII intra septa manere, ibique scamna habere sub qua poena laicis interdictum. 341. *a.*

PRAESBYTERICIDAE poenae. 206. *a.* et *b.* 207. *a.*

PRETIUM SIMONIACUM in beneficio cui potius restituendum. 393. *a.* In Ordine restituendum est danti. 402. *a.* Item in receptione ad habitum, et professionem religiosam. 391. *b.* 403. *b.* Receptum ex superstitione cui restituendum. 421. *a.*

PRIMA TONSURA, vide **TONSURA**.

PRINCEPS christianus quando possit uti auxilio infidelium, et haeticorum. 101. *a.* Ad *Principis* saecularis curiam religiosi recurrentis poena. 162. *a.* et *b.* *Principi* obedientiam subditi quando denegare non possint. 7. *a.* *Princeps* magnus in ordine ad dispensationes concedendas, qui dicatur. 31. *b.* *Principis* nomine qui veniat. 108. *a.* *Principem* laedens, vide **MAJESTATIS LAESAE**.

PRIORATUS S. Joannis Hierosolymitani, vide **S. JOANNIS**.

PRIORES S. Joannis, vide *ibid.*

PRIVATIO beneficii nequit imponi ab Episcopo, nisi in casibus a jure expressis. 46. *a.* *Privatio* beneficii, et inhabilitas ad illud quando, et qualiter obliget, et a quo dispensetur. 50. 51. An illo privatus, ante declaratoriam retinere possit. 9. *a.* *Privatio* injusta pro foro conscientiae, sed justa pro foro externo, an liget. 28. *b.* An se extendat extra territorium. 43. *a.* Si sonat in censuram, non obligat ante declaratoriam. 144. *a.* *Privatio* officiorum, ac vocis activae, et passivae non venit nomi-

ne poenae ecclesiasticae. 2. *a.* *Privatio* officiorum, graduum, et dignitatum quid sit. 48. et seq. An liget ante declaratoriam, et a quo dispensari possit, *ibid.* et 49. *b.* Et an officio privatus, teneatur illud dimittere ante declaratoriam. 48. *b.* *Privatio* juris in re, et ad rem, quando non sit poena. 1. *a.* *Privatio* distribuendorum, vide **DISTRIBUTIONUM** *privatio*. *Privatio* vocis in capitulo, vide **VOCIS** **PRIVATIO**. *Privatio* bonorum temporalium, vide **CONFISCATIO**. *Privatio* dignitatis episcopalis, vide **CIVITAS**, ET **PONTIFICALI** dignitate. *Privatio* sepulturae, vide **SEPULTURA**.

PRIVATUS SIT -- an sit canon latae sententiae. 443. *b.* *Privatus* existat omni honore, gradu, officio, et beneficio -- quid importet, et an sit suspensio, vel irregularitas, et an obliget ante declaratoriam. 144. *a.*

PRIVILEGIA clericalia quando, et quot modis omittantur. 92. *a.* 93. *a.* et seq. Quae requirantur pro illorum fruitione. 93. *b.* *Privilegio* canonis tantum quando clericus privetur. 94. *a.* Et quando fori tantum. 94. *a.* et *b.* 103. *a.* 108. *b.* *Privilegio* fori gaudet clericus, serviens altari Ecclesiae, quam designatae ab Episcopo. 93. *b.* *Privilegio* clericali privatus, qualiter sit declarandus ab Ordinario, et an istante fisco laico. 307. *a.* et seq. *Privilegio* clauso in corpore juris communis nunquam censetur derogatum per clausulas generales. 292. *b.* *Privilegiis* a Cone. Tridenti revocatis nequeunt uti Regulares et affertur *Propositio* proscripta. 226. *b.*

PRIVILEGIATI confessarii a quibus censuris possint absolvere. 36. *a.* 72. *b.*

PROBABILITAS opinionem, vide **OPINIO** probabilis.

PROBATIONIS annus, vide **PROFESSIO** religiosa.

PROCESSUS criminalis confectus cum exactione juramenti a reo principali, est nullus in totum. 240. et seq.

PROCLAMATIONES, sive promulgationes, quae fieri debent ante matrimonium, dispensari possunt ab Episcopo. 456. *b.* Poena parochi eas omittentis. 270. *b.*

PROCURATIO visitationis, vide **VISITATIONIS** procuratio.

PROCURANS delicta perpetrare, quas poenas incurrat. 341. *b.*

PROCURATOR praevericans, quis dicatur, et quam poenam incurrat. 76. *a.* et *b.* *Procurator* ad resignandum, non potest sibi resignare. 87. *a.* Constitutus ad eligendum, si servet formam mandati in scriptis, sed faciat contra intentionem mandantis sibi oretenus significatam, valet electio. 176. *b.*

PRODITIO in Principem, aut patriam, quando sit crimen laesae majestatis. 342. *a.* Illius poenae, *ibid.* Illum quilibet denunciare tenetur, etiam filius parentes, et e contra, *ibid.*

PRODITORIUM homicidium, quando sit tale, et ejus poena. 342. *a.*

PROFESSIO religiosa, quando nulla. 297. et seq. Quomodo probanda nullitas, et coram quo iudicium instruendum. 298. et seq. Facta in locis non destinatis, vide **NOVITIATUS** in locis.

te annum novitiatus, est nulla. 342. *a*, et *b*. An-
nus quommodo computandus, *ibid*. Non convali-
datur quinquennali praescriptione, *ibid*. Quid, si
emittatur in articulo mortis, *ibid*. An, si tunc illam
emittens, convalescat, debeat iterum profiteri, *ib*.
Si post annum completum discedat novitius, non
exigitur novus annus novitiatus. 343. *a*. Quando
dicatur interraptus, *ibid*. Emissa ante xvi. annum,
est nulla. 343. *b*. Potest ratificari, et quommodo,
ibid. Nullitas ex hoc capite, sicut et ex metu, agi-
tanda est coram Ordinario, et suo superiore ante
quinquennium, postea vero coram S. Sede, *ibid*.
Facta ex metu gravi, etiam reverentiali, est nulla,
et an convalescat post quinquennium sine novo
consensu, et an, illo elapso, licitum sit reclamare.
284. Ad illam emittendam mulierem cogentis poe-
na. 283. *b*. ¶ *An eam incurrat, si cogat virum*,
ibid. Emissa, impedimento relicto a novitio, quan-
do sit valida, quando non. 343. et seq. Professio
monialis non est facienda, nisi antea monito Episco-
po. 285. *a*. Professio monialis, quae, mutato sexu,
facta est vir, an sit valida, et an possit promoveri
ad Ordines. 356. *b*. 357. *a*. Professio criminosi.
158. *a*. Item facta in fraudem fori laicalis, *ibid*.
Professio per simoniam admissa. 403. Et cui pretium
restituendum, *ibid*. Professio nulla, an resolvatur
in votum simplex. 348. *b*.

PROFESSIO Fidei, vide FIDEI professio.

PROLES pro legitima habetur, nata ex matri-
monio contracto cum impedimento, quod non in-
notuerit, et alter conjugum putat, matrimonium
coram parochio rite esse contractum. 467. *a*.

PROMOTIO Cardinalium, vide SPONSIONES.
Promotionis totius spem amittant -- inducit irregu-
laritatem. 417. *b*.

PROMULGATORIA sententia differt in multis a
declaratoria. 121. *b*. Promulgatoria censurae quo-
modo ferenda. 120. *b*. 121. *a*, et *b*. Quando possit ab
ea appellari, *ibid*.

¶ PROPOSITIONES ab Ecclesia proscriptae.
Quoad ABORTUM. 68. *a*. Quoad ABSOLUTIO-
NEM A RESERVATIS. 72. *a*. Quoad AMOREM
ERGA DEUM. 104. *b*. Et ERGA PROXIMUM,
ibid. Quoad ATTRITIONEM, *ibid*. Quoad AUXI-
LIORUM DIVINORUM tractatus. 257. *a*. Quoad
BAPTISMUM. 108. *a*. Quoad BENEFICIA. 116.
a. Quoad CALUMNIAM. 76. *a*. Quoad CHARI-
TATIS PRAECEPTUM. 104. *b*. Quoad COM-
PENSATIONEM. 188. *a*. Quoad COMMUNIO-
NEM ANNUAM, et ILLIUS RECEPTIONEM.
375. *a*, et *b*. Quoad CONCUBINATUM. 149. *b*.
Quoad CONFESSIONEM. 375. 154. *a*. Quoad
CONSUETUDINARIOS. 154. *a*. Quoad DEFEN-
SIONEM OCCISIVAM. 205. *b*. Quoad DENUN-
CIATIONEM FACIENDAM. 345. 166. Quoad
DETRACTIONEM. 76. *a*. Quoad DUELLUM.
168. *b*. 169. *a*. Quoad ELEEMOSYNAM. 104.
b. Quoad FALSI CRIMINIS IMPOSITIONEM.
76. *a*. Quoad FIDEI PRAECEPTUM. 187. *a*, et *b*.
Quoad FORNICATIONEM. 150. *a*. Quoad FUR-
TUM. 138. *a*. Quoad GRATIAE DIVINAE EFFI-
CACIAM, et GRATIAM SUFFICIENTEM. 194.
a, et *b*. Quoad HOMICIDIUM. 205. *b*. Quoad
HORARUM CANONICARUM recitationem. 208.
b. Quoad JEJUNIUM ECCLESIASTICUM. 209.
a. Quoad INFIDELITATEM. 187. *a*. Quoad

JUDICES. 290. *a*. Quoad JURAMENTUM. 242.
b. Quoad MISSAE APPLICATIONEM. 279. *b*. Et
illius ELEEMOSYNAM, *ib*. Ac illius LEGATA,
ibid. Quoad illius AUDITIONEM. 280. *a*. Quoad
MOLLITIEM. 150. *a*. Quoad OCCASIONEM PEC-
CANDE. 154. *a*. Quoad OPINIONUM PRORABILI-
TATEM. 70. *b*. Quoad PECCATA CARNIS. 149.
b. Quoad PECCATUM ORIGINALE. 142. *a*. Quoad
POENITENTIAS SATISFACTORIAS PRO PEC-
CATIS. 72. *a*. Quoad PURIFICATIONEM B. MA-
RIAE VIRGINIS. 142. *a*. Quoad RESERVATO-
RUM CASUUM ABSOLUTIONEM. 72. *a*. Quoad
RESTITUTIONEM. 188. *a*. 208. *b*. Quoad RE-
STRICTIONEM MENTALEM. 242. *b*. Quoad SIMO-
NIAM. 391. *b*. Quoad SOLICITATIONEM. 413.
a. Quoad VIRTUTUM THEOLOGICARUM. AC-
TUS. 187. *a*.

¶ PROPOSITIONES easdem proscriptas do-
centium, defendentium, edentium, aut de iisdem,
etiam disputative, publice, aut privatim tractan-
tium, nisi forsitan impugnantium; illasque ad pra-
xim reducentium poenae. 279. *b*. Et alibi, ubi Pro-
positiones hujusmodi referuntur. Illas asserentes,
quando sint denunciandi. 165. *a*. 345. *a*.

PROPRIETARIUS religiosus qui sit. 354. *b*. Quas
poenas incurrat, *ibid*. Quae materiae quantitas
requiratur, *ibid*. Quas actiones proprietatis com-
prehendat, *ibid*. Comprehendit etiam alienatio-
nem, *ibid*. Proprietarius decedens, ubi sepeli-
endus, *ibid*. Bona ipsi donata, cui cedant, *ibid*. Pecunia
apud illum reperta, quomodo eroganda.
355. *a*.

PROROGATIO termini facta a creditore, quan-
do suspendat censuras. 40. *b*.

PRORSUS amittat -- an sit canon latae sententiae.
206. *a*.

PROTECTIO Sedis Apostolicae circa recurrentes
ad Curiam. 159. *b*.

PROTECTOR Regularium, vide CARDINALES.

PROTESTATIO de nullitate sententiae censu-
rae, an possit fieri a reo adversus sententiae latorem.
29. *a*. Protestatio de futuro dissensu circa profes-
sionem emittendam, vel matrimonium, an irri-
tet. 344. ¶ Protestatio Episcopi de dissensu circa
Ordines conferendos, an irritet ordinationem. 309.
a. Item circa illos recipiendos, *ibid*. *b* et seq.

PROVENTUS continet etiam oblationes. 300. *b*.

PROVISIO beneficiorum, vide BENEFICIORUM
provisio.

PROXENETA, seu mediator, quando incurrat
poenas latae sententiae. 11. *b*.

PSALMOS non cantans cum aliis, choro addi-
ctus, vide HORAS CANONICAS.

PUBERES qui dicantur. 18. *a*, et *b*. 19. *a*.

PUBLICUM, vel occultum, quando dicatur.
24. *b*. 25. *a*. 459. et seq. Publicum famosum
quid. 24. *b*. Quando dici possit occultum quoad
dispensationem. 26. *a*. An publicum in uno loco,
dicatur et in alio, *ibid*. Quando reputetur occul-
tum, *ibid*. *b*. 459. et seq.

PUBLICUS excommunicatus, vide EXCOM-
MUNICATUS.

PUERI, et minores, an excusentur a poenis. 18.
et seq.

PURGATIO morae, vide MORAE purgatio.

PYROMANTIA, vide SUPERSTITIONIS poenae.

Q

QUAESTUATIONEM Regularibus Mendicantibus prohibentis poena. 177. a, et b. An ad eam requiratur licentia Episcopi, *ibid.*

QUANTITAS parva, vide MODICA RES.

QUANTUMCUNQUE -- dictio, an stet ampliative, vel restrictive. 125. a.

QUINDENNIA Camerae Apostolicae non solventes, vide ANNATAS.

QUINQUENNII lapsus quoad professionem religiosam. 342. b. Et vide PROFESSIO religiosa.

R

RAPIENTIUM bona Papae, vel Cardinalium occasione conclavis, vel extra, poenae. 146. b, et seq. Item bona naufragantium. 295. a, et b.

RAPINAE, et furti poena. 187. b, et seq.

RAPTORUM poenae, ac clericorum eos admittentium ad Sacramenta, vel ab iisdem oblationes, aut eleemosynas recipientium. 223. 377. et 378. Quomodo absolvendi. 223. b.

RAPTUS, et raptoris mulieris poena. 345. a, et b. Est impedimentum pro contrahendo matrimonio, *ibid.*

RATIHABITIO delicti, non dicitur cooperatio. 12. a. *Ratihabitio* homicidii, non inducit irregularitatem. 12. a. In quibus delictis inducat infamiam, *ibid.*

RATIOCINIIS obstricti, non sunt admittendi ad clericatum, neque Religionem. 302.

REBAPTIZATIO, vide BAPTISMUM.

REBELLIO civitatis non inducit illius destructionem ante declaratoriam. 63. a.

DECLAMARE contra professionem, vide PROFESSIO religiosa.

RECLAMATIONEM contra actus nullitatem, an possit Princeps prohibere. 60. a.

RECURSUM ad Curiam Romanam impediens poena. 159. et seq. Item recursum facientis ab ecclesiastica ad curiam secularem. 161. a 244. a 249. a.

REDDITUM beneficii Romae obtinendi non experimentis poena. 430. a. *Redditus* novorum monasteriorum quantus debeat esse. 345. et seq.

REDUCTIO missarum, vide MISSARUM onerum reductio.

REGRESSUS beneficiorum sub qua poena prohibitus. 396. et seq.

REGULARES quando veniant nomine clericorum. 124. b. Illorum officialium electio debet fieri per secreta suffragia. 176. a, et b. Aliter facta, quando valida, *ibid.* Qui veniant officialium nomine, *ibid.* Suffragia nequeunt suppleri, neque a Cardinali Protectore, neque per Procuratorem, *ibid.* Electio per Procuratorem facta, quando valeat, *ibid.* An fieri possit per compromissum, *ibid.* *Regulares superiores*, cognoscentes haeresis casus suorum subditorum, quam poenam incurrant. 202. a et b. Ad quos haec se extendat, et *ib.* Item impediens suos religiosos ad S. Officium recurrere, *ibid.* *Regulares* denunciare tenentur tam superiores, quam confratres, etiam leviter suspectos de

haeresi, *ibid.* b. *Superiores nequeunt dispensare suos religiosos homicidias super irregularitate, etiamsi sint participantes in privilegiis aliorum Ordinum, huiusmodi privilegium in recto habentium.* 205. a, et b. Quae decreta, et Constitutiones Apostolicas legere teneantur in publica mensa, vel capitulo, vide LEGENDA a Regularibus.

Superiores sub qua poena in visitatione teneantur invigilare super adimplemento onerum missarum. 278. et seq. Augentes numerum taxatum religiosorum, quas poenas incurrant. 348. a. Nequeunt praecipere suo subdito id, per quod hic eximatur ab illorum obedientia, neque quod est contra, praeter, vel supra regulam. 352. a. Nec praecipere habenti votum, vel iuramentum de non acceptanda dignitate extra Religionem, licet votum, vel iuramentum munitum sit clausula -- nisi coactus sim ab eo, qui mihi praecipere potest, *ibid.* Illorum jurisdictio non praescribitur territorio. 43. a. *Regulares alienantes*, vide ALIENATIO. *Regulares superiores*, ferentes censuram, vide CENSURAM ferens. Tenentur servare cessationem a divinis, ab Ordinario indictam. 132. b. Admittentes ad habitum, et professionem criminosos, vide CRIMINOSOS ad habitum. *Regularibus Mendicantibus* quaestuationem impediens, vide QUAE-STUATIONEM. *Iidem Mendicantes* quoad electionem ad praelaturam extra suum Ordinem. 172. b 173. a. *Regulares illegitimi*, vide ILLEGITIMUS. *Regulares* quoad praedicationem verbi Dei, tam in alienis, quam in propriis Ecclesiis, Oratoriis, et ad crates monialium sibi subjectarum. 341. a. *Regulares* quoad receptionem Ordinum extra tempora, vide EXTRA tempora. Ipsorum hospitium erigi potest cum sola licentia Episcopi. 345. b, et seq. *Regulares* quoad monasteriorum fundationes, vide CONVENTUUM fundationes. Eorum confessarii audire possunt infirmorum confessiones sine licentia parochi. 150. b. An absolvi possint ab Episcopo dioecesano a censuris. 35. a, et b. *Et an ipsorum superiores casus sibi reservare possint, et quos.* 37. a, et b 38. a. Reliqua, vide verbo RELIGIO, et RELIGIOSUS.

REINCIDENTALIS absolutio a quo dari possit. 39.

REINCIDENTIA in centuras quando contingat, et quid operetur, et a quo dari possit absolutio cum reincidentia. 38. b, et seq. Quando detur. 33. b 35. b 38. b, et seq. Ad reincidentiam absolutus, an possit se praesentare per procuratorem, vel per se ipsum. 39. a. *Reincidentia* in idem crimen relicita, an reddat dispensationem, et absolutionem subreptitiam. 22. b.

REIPUBLICAE christianae praepudicium inferentis poena, nunciando aliquid infidelibus, et haereticis. 299. a, et b.

RELEGATIO ad tempus, an inducat infamiam. 57. a. Non ligat extra territorium. 43. a.

RELIGIONEM non approbatam profitentis, et ad illam admittentis poena. 348. b, et seq. Ad Religionis habitum criminosos admittentes, vide CRIMINOSOS. Illius habitus assumptio, sine debita facultate. 349. b. *Religio non tenetur dare alimenta ejecto.* 358. a. *In Religionem ingressum impediens poena, et in quam.* 358. b.

RELIGIONI catholicae praejudicium inferentis poena, aliquid contra ipsam nunciando infidelibus et haereticis. 299. *a*, et *b*.

RELIGIOSUS quando privetur voce in capitulo. 436. *b*. Qui, et quando appellare prohibeatur. 96. *a*. *Religiosi* usurpantes, vel impediennes decimas. 163. *a*, et *b*. Electioni de se factae extra suum Ordinem consentientes absque licentia sui superioris, quam poenam incurrant. 175. *a*, et *b*. Quis hic veniat nomine superioris, *ibid*. Translatus de uno ad alium Ordinem, ut ibi eligi possit Praelatus, debet ibidem denuo profiteri. 175. *b*. Habitum dimittentium poena, et profanum gestantium. 195. et seq. Quando excusetur, *ibid*.

Delinquentes, gaudent immunitate locali, sive asyli jure, confugientes ad Ecclesias, sive sui, sive alterius Ordinis, in casibus non exceptis. 217. *b*, et seq. Item confugientes ad monasteria aliena, *ibid*. Indulgentiam plenariam concedentes, quas poenas incurrant. 226. *b*. *Religiosorum* numerus pro novorum conventuum fundatione. 345. *b*, et seq. Illorum numerum taxatum augmentum poena. 348. *a*. *Religioso* nequit praecipi a suo superiore, ut episcopatum acceptet. 352. *a*. Itinerans sine litteris commendatiliis sui superioris, puniri potest ab Ordinariis locorum, etiam poena carceris, donec certa de eo notitia habeatur. 353. *a*. Eum recipientium poena, *ibid*. Item poena Romam accedentis sine licentia. 353. *a*, et *b*. Quis eam concedere possit, *ibid*. Et puniri potest a locorum Ordinariis, *ibid*. Quando id ei liceat, *ibid*. Extra claustra delinquentes, quando, et quomodo puniri possint ab Ordinariis. 353. *b*. Eos superiorum non punientium poenae, *ibid*. *Religiosi* exempti, an possint se subijcere Episcopo. 35. *a*. Ab iisdem Ordinariis puniri possunt, etiam *Religiosi* militares *S. Joannis Hierosolymitani*. 354. *a*. Extra claustra vivere, qui dicantur. 354. *a*. In granciis viventes, non dicuntur, vivere extra claustra, *ibid*. *Religiosorum* fugitivorum, et superiorum, eos non requirentium poena. 352. *b*. Apostatantium poena. 89. *b*, et seq. Non possunt ad Ordines promoveri, durante apostasia. 315. *a*, et *b*. Nec invalide professi. 313. *a*. Nec laici conversi. 315. *b*. Enormitatibus se immiscendum poenae. 354. *a*. Item restitutiones, vel legata impediendum, *ibid*. *Religiosus* proprietarius, vide PROPRIETARIUS. *Religiosi* ejecti, vide EJECTIO. *Religiosi* ad cardinalatum, vel episcopatum promoti bona, vide BONA religiosorum. *Sub qua poena debeant deferre habitum suae Religionis*. 359. *a*. Qui ad hoc non obligentur, *ibid*. *b*. Quando teneantur redire ad claustra, *ibid*. *Religiosum* fieri impediendum poena, et cujus Ordinis. 358. *b*. *Religiosi* se transferentis ad partes transmarinas poena. 360. *a*. Item se transferentis ex Insulis Philippinis, aut ab Indiarum Occidentalium partibus, sine licentia. 359. *b*. *Religiosi*, et Parochi Germaniae, non servantes concordiam inter se statutam, quam poenam incurrant. 334. *b*.

RELIGIOSI militares an proprie dicantur religiosi, et qui. 268. Poena habitum proprium dimittentium. 194. *b*. An puniri possint ab Ordinario. 354. *a*. An matrimonium ratum dirimatur per professionem in Religione militari. 268. *b*. Quibus militaribus matrimonium sit licitum, et quando, *ibid*.

RELIQUIAS Sanctorum e loculis, sine licentia extrahentium, vel distrahentium, aut de iisdem testimonium facientium poena. 360. *a*, et *b*. Eas tangere num laicis prohibitum, *ibid*. Iisdem, et etiam clericis in minoribus eas in processionibus deferre pariter prohibitum, *ibid*. Eas furto abripiendum poena, *ibid*. Et quid, si cum fractione loci sacri. 361. *a*. Item illas vendentium, ementium, aut alienantium poena. 360. *a*, et *b*. Quando liceat eas pretio redimere, *ibid*. Illarum authenticum testimonium quis dare possit, *ibid*.

REMIGES christiani in Turcarum tremitibus contra Christianos, an peccent. 100. *b*.

RENUNCIATIO Praelaturae a regulari qualiter possit fieri. 177. Renunciatio status clericalis. 92. ad 95.

REPETUNDARUM crimen quid, et ejus poena. 290. *a*.

REPRAESALIAE sunt species belli, et a quo concedi possint. 361. *b*. Eas inferens, diffidatione non praecedente, *ibid*. Quando injustae, *ibid*. Illas passus, quam actionem habeat, *ibid*. Iis contra Ecclesiasticos abutentium poenae, *ibid*. Quando sint licitae, et quis easdem concedere possit, *ibid*.

REPUDIATIO legati, vel haereditatis Ecclesiae delatae, quas poenas inducat. 444. *a*.

REPULSUM se noverit -- est canon latae sententiae. 279. *b*.

RESERVATIO casuum non est poena, et incurritur etiam ab ignorante. 15. *a*, et *b*. Si non agatur de censura, *ib*. *b*. *Reservatio casuum* contentorum in Bulla Coenae, vide BULLA COENAE. In dubio facti, exceptis casibus in dicta Bulla contentis, non cadit reservatio. 17. *b*. Sed vide limitationem praecipue pag. 38. *a*. *Quos casus reservare sibi possint superiores regulares*. 37. *a*, et *b*, et 38. *a*. Quando eorum confessarii ab iisdem absolvere possint, *ibid*. Ab iis nequeunt absolvere superiores locales, *ibid*. *Reservati* Papae, sed occulti, quando absolvi possint ab Episcopo. 24. *a*. *Reservati* Papae post Tridentinum, etiam occulti, nequeunt ab ipso absolvi. 306. *a*. *Reservatis* ante Concilium, etiam non occultis, quando Episcopus absolvere possit. 33. *a*, et *b* et seq. Et an etiam alii Praelati. 34. *b*. An Vicarius Episcopi. 35. *a*. Qui nam casus excipiantur, a quibus nequit Episcopus absolvere, *ib*. A quibus casibus suos subditos absolvere potest, potest et ipse absolvi a confessario, a se deputato. 35. *a*. A casibus Papae reservatis sine facultate absolventis poena. 72. *a*, et *b*. 73. *a*. *Ibique enumerantur casus contenti in decreto Clem. VIII. a quibus neque privilegiati, ibid. Hi in Urbe a quibus absolvere nequeant, ibid. et b. Item absolventis poena a casibus Episcopo reservatis sine facultate. 72. b. 73. a, et b. Ab illis nequit absolvere etiam habens facultatem absolvendi a casibus papalibus. 74. a. Neque in aliena dioecesi, si in fraudem ad illam poenitentes accedant, ibid. In quatuor duplici classe sint casus Episcopo reservati. 73. b. 74. a. Propositiones proscriptae circa hanc materiam, et poenae in eas docentes, ibid. q. *Reservatio censurae* tollitur, si delinquenti fuerit concessa purgatio morae, vel remissio poenarum. 263. *b*. *Reservatio casuum* an procedat etiam in delicto, metu commissio. 20. *a*. *Superiores regulares quos casus sibi reservare possint. 37. et seq. Et ibi enumerantur.**

RESIDENTIAM Episcopi non facientis poena, et Cnoepiscoporum eum non denunciantium Papae. 361. *b.* et seq. Quando non dicatur residere, *ibid.* Ad eam tenentur, etiam Episcopi Cardinales, *ib.* ¶ *Per trimestre potest esse absens, et quomodo.* 362. *a.* An requiratur justa causa, *ibid.* *b.* ¶ *Post ejus promotionem in Curia, intra quod tempus teneatur ad residentiam se conferre,* *ibid.* et 363. *a.* *Id tempus quomodo hodie extensum sit,* *ibid.* Tempus residendi incipit a die recepti episcopalis habitus, seu promotionis, non a die consecrationis. 363. *a.* Quando non residens, excusetur a poenis, *ibid.* *b.* ¶ *Non residens ultra sex menses, quas alias poenas incurrat, praeter antiquas,* *ibid.* Pro visitatione liminum Apostolorum per quot menses abesse possit, *ibid.* *a.* Cardinales Episcopi possunt Romae morari per duos menses post coronationem Papae. 363. *a.* Quos fructus retinere possit Episcopus non residens. 362. *b.* **Residentiam** Cardinales Romae non facientes, quas poenas incurrant. 368. Et quas olim, non residentes in titulis, *ibid.* **Residentiam** parochialis, alteriusque, curam animarum habentis, non facientis poena. 364. et seq. Quod modicum tempus illum ab ea excuset, *ibid.* *a.* ¶ *Non potest abesse, etiam per bimestre sine licentia Episcopi,* *ib.* Quam fructuum partem retinere possit absens, *ibid.* Ab ea non excusatur, etiamsi inserviat Episcopo. 364. *b.* ¶ *Neque excusatur etiam cum dicta licentia causa studiorum,* *ibid.* et 365. *a.* **RESIDENTIAM CANONICI**, et praebendati in loco suae Ecclesiae non facientis poena. 365. et seq. Ex quibus causis, et quando excusetur, *ibid.* ¶ *Quomodo, et quando uti possit trimestris absentia.* 166. *a.* An ad illam requiratur licentia Episcopi, *ibid.* **Residentiam** coadjutoris non facientis, nec choro interessentis poena. 367. *b.* ¶ *Nequit loco sui alium substituere ad recitandas horas in Choro.* 208. *b.* Coadjutus sub qua poena tenetur residere in loco beneficii. 367. *b.* **Residentiam** non faciens clericus in Ecclesia, cui in sua ordinatione adscriptus est ab Episcopo. 367. *b.* et 368. *a.* et 93. **Residentia** in canonicatu simplici potest dispensari a patrono in limine foundationis. 114. *a.*

RESIGNATIO beneficii quando illicita. 106. *b.* Sub qua poena fieri nequeat sine justa causa, et debita forma. 396. et seq. Quae sint justae causae, *ib.* Illam, non servata forma a S. Pio V. praescripta, admittentium poena, *ibid.* Quae haec sit, *ib.* ¶ *Resignatum beneficium nequit conferri consanguineis, affinibus, vel familiaribus tam resignantis, quam resignationem admittentis, licet conferendum esset per concursum.* 369. *a.* Haec prohibitio in cuius beneficii resignatione locum habeat. 396. *a.* et *b.* **Resignationem** beneficii per injustam beneficiati incarcerationem procurantis poena. 371. *a.* **Resignationem**, et provisionem beneficii intra praefinitum terminum non publicantis poena. 371. *b.* et seq. Quomodo admitti debeant resignationes. 372. *a.* et *b.* **Resignare** sibi beneficium non potest Procurator, constitutus ad illum resignandum. 87. *a.* **Resignatio** beneficii cum pensionem nequit fieri ab eo, qui dispensatus fuit super inhabilitate ad illud. 52. *a.* **Resignatio** parochiae obtentae in Curia Romana cum juramento de residendo, et per se eam exercendo, sub qua poena prohibita. 368. *b.* ¶ *Neque admittitur, nisi provi-*

sus per triennium illam possederit. 369. *a.* **Resignatio** an possit fieri ad favorem in manibus Ordinarii. 370. Metu extorta, quando sit valida, quando nulla. 371. *a.*

RESTITUTIONES, vel legata religiosi impediunt, vel sibi procurantes in praejudicium aliarum Ecclesiarum, quas poenas incurrant. 354. *a.* et *b.* **Restitutio**, an dicatur integraliter facta, si deficiat etiam in re minima. 426. *b.* et seq. Et ibi an sufficiat condonatio, vel cautio, *ibid.* **Restitutio** de bonis incertorum potest pro libito cuilibet pauperum fieri a debitore. 354. *b.* **Restitutio** fructuum beneficii, vide **FRUCTUS BENEFICII**. **Restitutio** in integrum adversus lapsum quinquennii, vide **PROFESSIO** religiosa. **Restitutio** in integrum adversus sententiam, quae transivit in rem judicatam, quando licite procurari potest. 384. *a.* **Restitutionis** obligatio fructuum beneficii male perceptorum non tollitur vi regulae de trienniali. 54. *b.*

¶ **RESTRICTIO** mentalis in juramento prohibita est sub poena perjurii, et assertur **Propositio** proscripta. 242. *b.*

¶ **RETICENTIA** gradus consanguinitatis in dispensatione matrimonii contracti, vel contrahendi, quando illud invalidet, quando non, et qua declaratoria opus sit. 126. *b.* **Reticentia** reincidentiae in idem crimen, an reddat subreptitiam dispensationem, vel absolutionem. 22. *b.*

RETROTRACTIO quando detur. 50. *b.* 51. *a.* **Retrotrahitur** effectus poenae incurssae per declaratoriam. 6. *a.*

REVALIDATIO electionis nullae qualiter fieri possit. 175. *b.* **Revalidatio** tituli beneficii a quo fieri possit. 51. *b.* Item tituli pensionis. 53. *a.* **Revalidatio** actus qualiter, et a quo fieri possit. 59. *b.* et seq.

REVELATIO simoniae in beneficio, an hodie obliget. 394. *b.* Item an super datis, et promissis pro obtinenda gratia, vel justitia, in Curia Romana. 406. *a.* Facienda est de offendentibus Summum Pontificem, et Cardinales. 262. et seq. **Revelationem** falsam praedicantium poena. 340. *b.*

REVOCATIO sententiae, quae transivit in rem judicatam, quando liceat. 384. *a.*

REI JUDICATAE sententia quando dicatur. 29. *b.*

REUS legitime interrogatus a iudice super delicto, et negans, obligatur ad poenam in foro conscientiae. 6. *a.* Per poenam latae sententiae non ligantem ante declaratoriam, a momento criminis amittit dominium directum, non utile, *ibid.* *b.* **Conventus**, negans crimen, et absolutus, an evitet poenam in foro conscientiae. 50. *b.* **Reus**, si dimissus est cum cautione de se repraesentando, tunc casus dicitur publicus. 25. *b.* **Secus**, si absolutus interlocutorie tantum, *ibid.* Si tortura purgavit indicia, et absolutus est definitive, idem est ac si indicia nulla fuissent, *ibid.* Etiam post declaratoriam non tenetur poenam pecuniariam fisco ultro dare. 60. *b.* ¶ *Reo principali in criminalibus nequit dari iuramentum de veritate dicenda sub poena nullitatis actorum in totum.* 240. *b.* et seq. **Rei** ultimi supplicii bona, vide **CONFISCATIO BONORUM**. **Rei** spontanea confessio, vide **SPONTANEA CONFESSIO**.

RITUS ecclesiastici mutatio in sacramentorum administratione sub qua poena prohibita. 37. *b.*

Rituum latini in sua ordinatione mutantes, quas poenas incurrant. 373. *b.* Item graeci, *ibid.* Item *Ritum* Breviarii mutantes, *ibid. b.*

☞ **RITUUM** S. Congregationis secretum revelantium poena. 383. *a.*, et *b.* *Ad quos se extendat*, *ibid.* *Quae limitationes dentur*, *ibid.*

ROMAM religiosi sine licentia accedentis poena. 353. *a.*, et *b.* Quando excusetur, *ibid.* Quis dare possit licentiam, *ibid.* *Romae* an exerceri possit in subditum jurisdictione voluntaria a Praelato. 23. *b.*

ROMANAE Ecclesiae statum invadentis poena. 374. *a.* Quae loca veniant nomine huius status. 291. *b.* Item illius jurisdictionem usurpantis poenae. 374. *a.*

ROMANAM ad Curiam recurrentes offendentis, vel impediens poena. 159.

ROMANI IMPERII Vicarii nomen assumptis poena. 222. *a.* ☞ *Et quis hodie hic sit*, *ibid.*

ROMIPETAS, seu Romam accedentes devotionis causa, offendentis poena. 337. *b.*

ROTAE secretum revelantis poena. 382. *a.* In quibus circumstantiis non incurratur, *ibid.*

S.

SACRO in loco exercere jurisdictionem laicalem contentiosam, est sacrilegium, et acta sunt nulla. 377. *b.* Secus voluntariam, *ibid.*

SACER LOCUS quando efficitur. 33. *a.*, et *b.*

☞ **SACERDOS simplex**, non approbatus ad confessiones, non potest absolvere a peccatis venialibus, aut mortalibus, alias confessis, neque ab excommunicatione minori. 32. *b.* 69. *a.*, 123. *b.* Potest tamen absolvere a quibuscunque peccatis, et censuris in articulo, vel periculo mortis, et quomodo. 35. *b.* *Sacerdos latinus*, et *graecus* quoad ritum in celebratione Missarum, et divinorum officiorum. 372. *b.* *Sacerdotis* matrimonium contrahentis poena. 268.

SACERDOTIUM eodem die cum Episcopatu collatum, vide **INTERSTITIA**. *Ad sacerdotium* non promoti, missam celebrantis, et absolventis poena. 333. *a.*, et *b.* *Sacerdotium* quis teneatur recipere. 100. *b.* *ETC.*

SACRAMENTALEM formam, vel benedictionem super eadem materia iterantis poena. 376. *a.*

SACRAMENTALIA an valide conferantur ab eo, qui in talibus circumstantiis non habet legitimam facultatem. 106. *a.* An illorum formam valeat Episcopus alterare. 286. *a.* Num eorumdem nullitatem possit Papa solo verbo supplere. 357. *a.*

SACRAMENTI formam iterantis poena. 376. *a.* Quando possit, et debeat iterari, *ibid.* Item illius administrationem simulantis, *ibid. b.* ☞ *Propositio circa hoc proscripta*, *ibid.* Item *Sacramenta* alienis parochianis ministrantis, *ib. b.* Quando excusetur, *ib.* *Sacramentum* Poenitentiae inter absentes, vide **POENITENTIAE SACRAMENTUM INTER ABSENTES**. *Sacramentum* Baptismi temere reiterantis poena. 105. *b.* Item *Sacramentum* confessionis, vel communis annuae omittentis. 375. *a.*, et *b.* ☞ *Propositiones proscriptae circa hoc*, *ib.*

SACRIFICII essentia, an etiam sita sit in sumptione specierum, seu Sacramenti, et ista sumptio sub qua poena praecepta. 279. *b.*

SACRIFICIO Missae ad sortilegia sacerdotes abu-

tentes, vide **SUPERSTITIONIS POENAE**, ET **SOLICITATIO**.

SACRILEGIUM quid, et quotuplex, et quid veniat sacrilegii nomine. 377. *a.*, et *b.* Illius reus quando, et quas poenas incurrat, *ibid.* Est crimen mixti fori, *ibid. b.* Committitur, exercendo jurisdictionem laicalem contentiosam in loco sacro, *ib. b.* Spoliando Ecclesias cum effractione. 378. *a.* Auferendo ornamenta, vel lapides Ecclesiarum Urbis, *ib. a.*, et *b.* Celebrando in Ecclesia polluta, *ib. b.*

SAL EXTERUM emens, olim incurrerat excommunicationem, secus hodie. 379. *b.* Illud tamen emere prohibitum est, *ibid.*

SALARIIUM effectum insufficiens, an admittat compensationem, quando conventio inita fuit cum Principe. 84. *b.*

PER SALTUM ORDINES recipientis poena. 314. *b.* et 316. *a.* Quid sit ordinari per saltum, *ib.* Quando eum dispenset S. Poenitentiarum, *ibid. b.*

SALUTATIO Principis tollit poenam ipsius indignationis in subditum. 64. *a.* Secus salutatio Papae quoad absolutionem ab excommunicatione, nisi hoc declaret, *ibid.*

SANCTORUM Reliquias auferentium, vel alienantium poena. 384. *b.* Item illorum sepulcra violentantium, *ibid.*

SANCTUM OFFICIUM, vide **S. INQUISITIONIS OFFICIUM**.

SANGUINIS sententia quando reddat irregularem. 239. *a.*

☞ **SARACENIS** arma deferentis, gubernationemque in eorum navibus exercentis poena. 99. *b.* Item eisdem alia, ad dispendium Terrae Sanctae deferentis, *ibid.* et 100. *a.*

SARDINIA, et Corsica in odiosis venit nomine Italiae. 283. *a.* Et vide *pag.* 82. *a.*

SATISFACTIO, si est praerequisita ad absolutionem, sufficit cautio idonea, vel juratoria, ut reus impotens in articulo mortis absolvi possit. 248. *a.*

SCHISMA quid sit, et quotuplicis generis, ac quot modis committatur. 380. et seq. *Schismaticorum*, eorumque fautorum, et sectatorum poenae, *ibid.* Sunt suspecti de haeresi. 381. *b.* Qui sint tolerati, *ibid. a.* Quando liceat eorum bona auferre, *ibid.* *Schisma* quomodo contingat in electione Papae. 380. et 381. Ab iis ordinati, sunt suspensi, et irregulares. 381. *b.* Item collatio beneficii ab iisdem facta, est nulla, *ibid.*

☞ **SCHOLARUM** Piarum religiosus quando prohibeatur appellare a suis superioribus, et sub quibus poenis. 96. *a.* Ipsarum fundationes fieri possunt sine consensu praesistentium Regularium, etiam non servata distantia. 343. *a.*

SACRAM SCRIPTURAM contra sensum, ab Ecclesia approbatum, praedicantium, et explicantium poena. 382. *a.*

SCRIPTURAS CAMERAE APOSTOLICAE, vide **CAMERAE APOSTOLICAE LIBROS**.

SCRIPTURA in provisionibus beneficiorum, et gratiarum quando necessaria. 188. ad 194.

SCIENTIA ordinandorum qualis requiratur. 310. *b.* 311. *a.* Scientia aequiparatur ignorantiae juris. 236. *b.*

SCIENTER operanti poena imposita, procedit etiam contra operantem ex ignorantia juris. 236. *b.* 14. et 15.

SECRETUM quod dicatur. 232. *b.* *Secretum* Consistorii revelantis poena. 232. *b.* 33. *a.* Item *Secreta* fidei in perniciem Christianae Reipublicae. 229. *a.* Item *secretum* S. Officii. 235. *a.* Item *secretum* S. Poenitentiariae. 336. *a.* Item *secretum* Sac. Congr. Rituum. 383. *a.* et *b.* *Ad quos se extendat*, *ibid.* *Quae limitationes dentur*, *ibid.* Item *secretum* Sacrae Rotae. 382. *b.* Item advocati illud revelantis parti adversae. 76. *b.* *Secretum* confessionis, vide **SIGILLUM**.

SECUNDAE nuptiae licitae sunt, soluto primo matrimonio. 273. *b.* Illarum benedictio, vide **NUPTIAS SECUNDAS**.

SECTAE ad libidinem, et falsam Religionem damnatae. 157. *b.* Item vulgo de *Liberi Murtori*, *ibid.* Et vide **CONSPIRATIO**.

SEDE VACANTE, dimissorias obtinens, vide **DIMISSORIAS**, **SEDE VACANTE**.

SEDIS APOSTOLICAE de statu per media superstitiosa inquirentis poena. 420. *b.* Item illius Legatos, aut Nuncios impredientis, vel offendentis. 50. *a.*

 SENATORIS Urbis electio hodie ad quem spectet. 383. *b.* et seq.

SENES, qui dicantur. 369. *a.* Et quando eximantur a jejunio. 33. *b.* et 34. *a.*

SENTENTIA declaratoria, vel premulgatoria, vide **DECLARATORIA**. **SENTENTIA** censurae numquam transit in rem judicatam. 142. *b.* Quando nulla. 28. *b.* Et quid tunc pro foro conscientiae, *ibid.* Quid, si nulla in foro conscientiae, et valida in foro externo, *ibid.* Lata sine monitione, vide **MONITIO**, **ET CENSURA**. *Sententia* contumacialis non facit notorium juris. 24. *b.* Lata a iudice laico contra clericum, est nulla, *ibid.* Quando transeat in rem judicatam. 29. *b.*

SEPULCRUM Domini Nostri Jesu causa devotionis visitans sine licentia Papae, incurrit excommunicationem, eidem reservatam, si pervenerit Hierosolymam, aut ad terram Sanctam. 338. *a.* *Sepulchra Sanctorum* violentum poena. 384. *b.* *Sepulchri* violatio, vide **SEPULTURAE VIOLATIO**.

SEPULTURAE usurarium manifestum tradentis poena. 387. *a.* et *b.* 440. *b.* Item haereticos, eorumque fautores. 386. *a.* et *b.* Item excommunicatos. 387. *a.* et *b.* Item interdictum, et ad quos poena se extendat. 127. *b.* Item *sepulturae* tradentis quemcunque tempore interdicti, *ibid.* *Sepultura* privatur moriens in duello, etiam extra conflictum, licet poenitens, et absolutus decesserit. 168. *b.* Sicut et moriens in agitatione taurorum. 260. *a.* Item ille, cujus cadaver comminutum fuit, ut alio transferretur. 385. *a.* Item incendiarius, ejusque cooperatores, sed cum limitatione. 223. *a.* Ea quando privandus confessionem, et communionem annuam omittens. 375. *b.* 376. *a.* Peccator quando *sepultura* tradendus, si moriens dedit signa poenitentiae. 148. *b.* 375. *b.* *Sepulturae* privatio quot modis reperiatur inflicta. 63. *a.* An ad hanc privationem incurrendam requiratur declaratoria, *ibid.* Et ista privatio qualiter obliget, *ibid.* An ipso jure ea privatus, ab eadem arcendus sit a parocho, non monito Episcopo. 375. *b.* Cathechumeno dari potest *sepultura*. 388. *b.* Et quid de puero mortuo in utero matris, *ibid.* An illa careant ultimo supplicio damnati. 335. *a.* *Sepulturae* dantes, ea privatos, quando censuram incurrant. 63. *a.* Dan-

tes simul *sepulturae* manifestum usurarium, publicum excommunicatum, nominatim interdictum, incurrit quatuor excommunicationes. 10. *a.* *Sepultura* concubinarum notorii non polluitur Ecclesia, vel coemeterium. 146. *b.* Quorum *sepulturae* assistere Clerici prohibeantur. 223. *b.* *Sepulturae* dari nequeunt fideles in Ecclesia polluta. 379. *a.* Et si sepulti fuerint, quando exhumandi, *ibid.* In *sepultura* mariti non est sepelienda uxor, ab eo occisa. 335. *a.* *Sepulturae* jure privatur locus, in quo *sepultus* est haereticus. 197. *b.* Illius juris possessio, vel quasi possessio quomodo acquiratur. 384. *b.* A quo acquiri possit, *ibid.* Illius translatio quando liceat, 385. *a.* Illius transferendae causa cadaver comminuentis poena, *ibid.* *Sepulturam* eligi inter vivos in suis Ecclesiis, vel non mutari procurantis poena. 385. *b.* et seq. Ad quas personas procurantes se extendat, *ibid.* Quando poena locum habeat, *ibid.* Qualis inductio requiratur, *ibid.* et 386. *a.*

SEPULTURAE violatio est sacrilegium. 388. *a.* et *b.* Poenae illam violentis, *ibid.* Quot modis possit violari, *ibid.*

SEPULTUM cadaver nequit exhumari sine licentia Episcopi. 385. *a.* Quando exhumandum. 388. *a.* et *b.* 379. *a.*

SEQUESTRATIO fructuum, et proventuum Ecclesiarum, vel piorum locorum quas poenas inducat. 388. *b.* et seq. Item jurisdictionis ecclesiasticae, *ibid.* Item depositorum Ecclesiarum. 185. *b.* *Sequestrari* possunt ab Ordinario, lite pendente, fructus beneficiorum, etiam S. Sedi reservatorum, vel affectorum, et ordinaria, aut alia auctoritate collatorum. 389. *a.* et *b.* *Sequestrationem* beneficiorum, vel illorum fructuum fieri ab Ordinario impredientis, vel factam violentis poena. 389. *a.* et *b.*

 SERVITIA laicis praestari a clericis prohibitum est. 447. *a.*

 SERVITIUM Ecclesiae sibi designatae ab Episcopo deferens clericus, quo privilegio privetur, et qua poena puniendus. 93. *b.*

SERVITUTI christianum subjicientis, vel in illa detinentis, aut ipsum spoliantis poena. 389. *b.* et seq.

SERVUS alienus ordinari nequit, quandiu *servitus* durat. 390. *a.* et *b.* Ordinatur, quando efficiatur liber, *ibid.* Poena illum ordinantis, *ibid.* Quando ipse *servus* poenas incurrat, *ibid.* Quando privetur privilegio clericali, *ibid.* An eo privari possit, *ibid.* Quando repeti potest a Domino, *ibid.*

SEU -- dictio, inter duas poenas, an sit copulativa, vel alternativa. 119. *b.* et 137. *a.*

SEXUS mutatio in moniali, vel religioso, an irritet professionem. 356. *b.* et 357. *a.*

SIGILLUM confessionis violans, quas poenas incurrat. 153. *a.* et *b.* Illius cognitio ad quem spectet, *ibid.* *Propositio proscripta circa illius fractionem*, *ibid.* **SIGILLUM POENITENTIARIAE** falsantis poena. 336. *b.* et 337. *a.*

SIGNA contritionis, quae dicantur sufficientia in moriente. 184. *b.*

SIMONIA in quacunque re spirituali committi potest. 391. *a.* et *b.* Ejus poenae, *ibid.* An purgetur per Papae dispensationem, seu licentiam. 395. *b.* Non admittit parvitatem materiae, *ibid.* *b.* Non committitur per pactum juri conforme, *ibid.* Si non est juri conforme, est ipso jure nullum in quacunque materia, *ibid.* 392. *a.* Quae pacta gratui-

ta sint licita, *ibid.* 395. *b.* *Simonia beneficalis contracta*, quas poenas inducat. 392. *et seq.* Quando sit realis contracta. 395. *a.* An inducat poenas, si quis beneficium adeptus est de facto, non de jure, idest sine titulo colorato. 394. *et seq.* Nominis beneficii, quae alia veniant. 392. *a.* 394. *b.* An in Abbatissatu committi possit simonia, *ibid.* An in praeceptorii collatis, a Magno Magistro Ordinis S. Joannis Hierosolymitani, cum onere pensionis. 395. *b.* 397. *b.* Ecclesiae, et beneficia *simoniae* acquisita, sunt dimittenda ante declarationem, nec excusat ignorantia facti, vel juris invincibilis, seu bona fides, sicut, et pretium receptum. 393. *a.* Et quid post triennalem professionem, *ibid.* *b.* Quando contingere possit bona fides, *ibid.* Fructus bona fide percepti, quando restituendi, *ibid.* *Simoniacum* pretium, cui potius restituendum, *ibid.* 393. *a.* Datum pro Ordine conferendo, restituendum est danti. 402. *a.* *Simoniae* provisi poenae, complicitum, et mediatorum. 392. *b.* Quis dispensare possit super retentione, tam beneficii, quam fructuum. 394. *a.*, et *b.* Item super iis poenis, inhabilitate, et irregularitate, *ibid.* An hodie revelandus sit *simoniacus* super beneficio, et sub qua poena, *ibid.* *b.* *Simonia confidentialis* in beneficiis quando committatur. 396. *a.*, et *b.* In quibus beneficiis locum habeat. 397. *b.* Poenae eam committentium. 396. *a.*, et *b.* Ad quos se extendant, *ibid.* Beneficium receptum in confidentiam - quando, et cui reservatur. 397. *a.*, et *b.* An dimitti possit in manus illius, a quo receptum est, *ibid.* *Simonia confidentialis* quando evadat *conventionalis*, *ibid.* Quas poenas inducat *conventionalis*, *ibid.*

SIMONIA in examine ad parochias. 397. *et seq.* In Ordine conferendo, et recipiendo. 401. *b.*, et *seq.* Committi potest etiam in collatione primae Tonsurae. 402. *a.* Sic ordinati, a quo dispensari possint, *ibid.* *b.* An comprehendat notorios, *ibid.* *b.* *Simonia in jure patronatus*, et praesentatione. 401. *a.*, et *b.* Pretium receptum, cui restituendum, *ibid.* In electione Papae, et an eam invalidam reddat. 399. *b.* 400. *a.*, et *b.* Super jurisdictione spirituali. 409. *b.* Super religionis ingressu, et admissione ad habitum. 403. *et seq.* Poenae tam recipientis, quam recepti, *ibid.* Pretium receptum, cui restituendum, *ibid.* *b.* Quae licite recipi possint, *ibid.* Quid de receptione monialium, *ibid.* *Simoniae* professos, est valide professus. 404. *a.* Quibus tamen privetur *ibid.* *Simonia super Indulgentiarum concessione*, vel publicatione, *ibid.* Super absolvendi facultate a reservatis, *ibid.* Super privilegio celebrandi missam tempore interdicti, *ibid.* Super turnorum lucris in beneficiis quomodo committatur. 398. *b.* *et seq.* Lucra dantium, vel recipientium poena. *ibid.* Quae permissa sint. 399. *b.* Ad quae beneficia prohibitio se extendat, *ibid.* *Simonia* procurantium pro alio beneficia in Curia Romana, quomodo committatur, illorumque poena. 398. *a.*, *b.* *Simonia* super privilegio assumendi duos, vel plures compadres in baptismo. 404. *a.* Super dispensatione matrimoniali, *ibid.* *b.* 405. *a.* *Simonia super datis*, et promissis pro obtinenda gratia, vel justitia, in Curia Romana. 405. *a.*, et *seq.* Quando committatur, *ibid.* Poena aliquid dantium, et recipientium, *ib.*

Quando gratia invalidetur. 407. *SUPER PENSIONIBUS* quando committatur. 407. *b.*, et *seq.* Quando incurrantur poenae, et quae, *ibid.* *Paeta cassationis ejusdem contemporanea resignationi sunt simoniaca* *Simonia* officialium S. Poenitentiariae. 289. *b.* *Simoniacum* super beneficio non revelans, an hodie incurrat excommunicationem. 349. *b.* *Simoniacum* pretium, vide *PRETIUM SIMONIACUM*.

SIMULANS Sacramentorum administrationem, seu formam. 376. *b.*

SI QUIS SUADENTE DIABOLO canon, vide *PERCUSSIO* clerici.

SIT INFAMIS -- an haec clausula sit latae sententiae. 274. *b.* *Sit ligatus* -- est canon latae sententiae. 231. *b.* Item *sit suspensus*. 280. *a.* Item haec dictio -- *Sit* -- juncta participio praeterito, *ibid.* et 300. *a.*

SOCIETATIS JESU Institutum impugnantium, vel mutari procurantium poena. 409. *b.* *Item poena ab ea discendentium sine licentia*. 401. *a.* *Ab eadem ejectis non debentur alimenta*, *ibid.*

SOCIETATES ILLICITAE, vide *CONVENTICULA*.

SODOMIAE, et *SODOMITAE* poenae. 410. *a.*, et *b.*

SOLICITATIO in sacramentali confessione quas poenas inducat. 411. *et seq.* Ad quos se extendant, *ibid.* In quibus casibus committatur, *ib.* Eam non denunciantium poena, *ibid.* Propositiones proscriptae circa illam. 416. *a.* Item poena confessorii, non monentis sollicitatum de onere denunciandi. 151. *b.* De ea falso accusans confessarium, vel per se, vel per alium, non absolvitur, nisi a Papa. 76. *a.*

SOLUTIO matrimonii, vide *MATRIMONII* solutio.

SORTES in electione prohibentur. 170. *b.* Et vide *ELECTIO* ecclesiastica.

SORTILEGIUM, vide *SUPERSTITIONIS* poenae.

SPECIERUM sacramentalium sumptio, an sit de essentia sacrificii, et sub qua poena praecepta. 279. *b.*

SPE FACILIORIS dispensationis matrimonium incestuosum contrahens, tenetur explicare spem, seu intentionem. 269. *b.*

SPOLIATIO Ecclesiarum, seu rerum, ad eas spectantium, quando committatur. 378. *a.* Poena eas spoliantium, *ibid.* Quid veniat appellatione spoliationis, *ibid.*

SPOLIUM Camerae Apostolicae debitum occupantis poena. 428. *b.*, et *seq.* Ad quae, et quorum bona se extendat, *ibid.* 91. *b.*

SPONSALIA secunda, primis legitime non dissolutis, contrahentis poena. 416. *a.*

SPONSIONES super vita, vel morte, vel electione Papae sub qua poena prohibita. 416. *a.* Item super promotione Cardinalium, *ibid.*

SPONTANEA confessio rei non excusat a poena, sed minuit. 13. *b.* *Non sic in delictis*, ad S. Officium spectantibus, quando reus ad illius tribunal jam deductus est, *ibid.* Et vide addita a *CLEMENTIS XIII.* feliciter regnante, in sine hujus Indicis.

SPORTULAS, esculenta, et poculenta excipere potest iudex delegatus. 290. *b.*

SPURIUS an retinere possit bona sibi relicta. 212. b. 213. a.

STATUS Sedis Apostolicae per media superstitionis inquirentis poena. 420. b. Illum invadentis poena. 374. a. Quae loca veniant nomine hujus Status. 291. b.

STATUS clericalis desertio, seu renunciatio, vide APOSTATA ab Ordine.

STATUS libertatem pro secundo matrimonio, constante primo, coram iudice per falsos testes probantis poena. 267. 268. a.

STATUTA, vel consuetudines iniquas iurans observare, vel jurari faciens, quas poenas incurrat. 239. b. Item ea faciens, vel observans contra libertatem ecclesiasticam. 251. a, et b.

STELLIONATUS poena ligatur, qui usurpat officium publicum, seu jurisdictionem, quam non habet. 71. a.

STERILITATIS poculum praebentis poena. 340. a.

STOLAM quando, et sub qua poena gerere debeat sacerdos. 280. b. 281. a.

STUDIIS vacare religiosis extra claustra sub qua poena prohibita. 416. b. Item studiis legis civilis, et medicinae. 417. a. Et quid, si ad ea accedat, et recipiatur, habitu dimisso. 418. a. Studio legis civilis, et medicinae vacare quibus clericis secularibus, et quando, et sub qua poena prohibitum. 417. b. 418. a. Studiorum causa parochus non potest abesse a residentia, etiam cum licentia Episcopi. 365. a.

STUPRATORIS poena, et onus respectu stupratae. 418. b, et seq. Quae praxis circa hoc Romae. 419. a.

STUPRI poenae. 418. b, et seq.

STYLUS Curiae interpretativus Constitutionum Papae, ubique servandus est. 134. b.

SUBDIACONATUS cum minoribus eodem die collatus, vide INTERSTITIA.

SUBDIACONI matrimonium contrahentis poena. 268. a.

SUBDITUS ratione beneficii pro Ordinibus sacris suscipiendis. 321. b, et seq. Ratione originis. 322. a. Ratione domicilii, ibid. a, et b. Ratione familiaritatis, ibid. Subditum alienum ordinantis poena. 320. et seq. Subditi, an possint se retrahere ab obedientia sui Praelati ante declarationem privationis praelaturae. 7. b. 8. a. Propositio proscripta circa obedientiam praestandam Principi a subditis. 7. b. Subditus qualis esse quis debeat quoad absolutionem, vel dispensationem obtinendam. 22. b. 30. b. Subditi nullius dioecesis quoad dimissorias. 324. b. 325. a.

SUJACEAT -- quando sit verbum latae sententiae, quando non. 289. b, 238. b. 238. a, et b. 228. a. Sed regulariter est latae sententiae, ibid.

SUBJICIT -- est verbum latae sententiae. 284. a.

SUBORNATIO in electione sub qua poena prohibita. 84. b. 86. a, et b.

SUB poena excommunicationis -- est clausula ferendae sententiae. 4. b.

SUBREPTITIUM quando detur. 193. a. An dicatur falsitas, ibid. Quas poenas inducat. 192. et seq. In provisione facta a Papa, quando vitiet gratiam. 192. a. An vitiet, etiam in provisione Ordinariorum, ibid. An vitiet in foro conscientiae,

si adsit clausula in provisione, ut non possit dari de subreptione. 193. a. Quomodo sanetur, ibid.

SUBSIDIA dotalia virginibus distribuenda, ab ipsis retineri nequeunt, si non sint virgines. 424. a.

SUBSTITUERE non prohibetur canonicus alium loco sui ad recitandas horas canonicas in choro, sed cum limitatione. 208. b.

SUBTRAHATUR -- an sit verbum latae sententiae. 111. b.

SUBURBICARII Episcopi Cardinales, vide CARDINALES SEX EPISCOPI.

SUFFRAGANEOS Episcopus non residentes Metropolitani non denunciandi Papae, quas poenas incurrat. 362. a.

SUFFAGIUM in capitulo, vide PRIVATIO vocis in capitulo, et REGULARIUM officialium electio.

SUORUM, vel conjunctorum nomine, qui contineantur. 131. a.

SUPPELLECTILIS sacrae benedictio, vide CONSECRATIO.

SUPERSTITIONIS poenae. 419. b. Ad quas actiones se extendant, ibid. Superstitionis causarum cognitio cui reservata Romae, et extra. 420. b. Superstitione lucrum acquisitum, an, et cui restituendum. 421. a.

SUPERIOR regularis, an casus sibi reservare possit, et possit, quos. 37. et seq.

SUPPLICII ultimi rei bona, vide CONFISCATIO honorum.

SUSCEPTORES aleatorum, quas poenas incurrant. 261. a.

SUSPECTUS de haeresi, vide DE HAERESI suspecti.

SUSPENSIO perpetua, aut diuturna nequit imponi ab Episcopo sine consensu capituli. 45. b. 46. a. Suspendio ad tempus, vel in perpetuum, non continetur nomine poenae. 2. a. Suspendio poenarum latae sententiae quando, et quot modis detur. 38. b, et seq. Sequitur personam, etiam extra territorium. 42. a. Suspendio perpetua differt a depositione ab officio. 46. b. A suspensione latae sententiae, quis dispensare possit. 29. b, et seq. Et quis ab ea absolvere. 326. et seq. Suspensionem ab officio violans, celebrando, vel coram se celebrari faciens, quam poenam incurrat. 129. a, et b. Suspendus ab Ordinibus minoribus, illos exercens, non fit irregularis. 129. b. Nisi sit suspendus ob simoniam in Ordine, ibid. Suspensionem a potestate providendi de beneficiis violans, quando incurrat excommunicationem Papae reservatam. 129. b. 130. a. Suspendus a beneficio, in eo se ingerens, quando, et quas poenas incurrat. 130. a. Num his poenis ligetur Episcopus, ibid. Suspendio ab officio episcopali non impedit exercitium jurisdictionis, nec possessionis adeptionem. 178. a. Suspendus ab officio, non potest obtinere beneficium, ibid. Suspendus a beneficiis, an intelligatur suspendus ab omnibus. 190. a. Suspendio absolute lata, an censeatur ab officio tantum, vel etiam a beneficio. 160. a. 443. a. Suspendio ab officio, an sit ab officio Ordinis tantum, vel jurisdictionis. 155. b. Suspensionem ad tempus latam incursum violans, irregularitatem incurrit. 80. b. 122. a. Suspensionis nomen quandoque ex-

communicationem denotat. 142. a. 280. a. *Suspensionis* censura an ferri possit in laicum, vel Abbatissam. 285. a, et b. *Suspensio* Abbatissae ab officio, an statim obliget in conscientia, *ibid.* *Suspensio* poenarum, seu censurarum ecclesiasticarum quoduplex sit. 38. b. et seq. *Suspendendus* est ad tempus, qui dispensatur super irregularitate incursa ob usurpationem Ordinis, vel violationem censurae. 332. b. et seq. **SUSPENSUS SIT** -- est canon latae sententiae. 280. a. 285. a. *Suspensio* a SS. Corpore, et Sanguine Christi -- quatenus sit censura. 280. a.

SYNODUM dioecesanam, vel provincialem celebrare negligentium poena. 421. a. Item dioecesanae non intervenientium, vel ab ea, non completa, discedentium. 422. a.

T

TABACI sumptio ante SS. Communionem, et in Ecclesia, ubi, et sub qua poena prohibita. 422. a, et b. Hodie non expedit eam prohibere, et potissimum sub poena aliqua, *ibid.* b.

TALEAS clericis, bonisque ecclesiasticis imponentium poena. 221. a. et b.

TAURORUM, aliarumque ferarum agitatio sub qua poena prohibita. 259. a, et b. Poena ecclesiasticorum, eam spectantium, *ibid.*

TAXA beneficii, vide **BENEFICIUM** pro recipiendis SS. Ordinibus.

TEMERITAS non dicit dolum, sed fatuitatem, et imprudentiam. 122. a.

TEMPORIS cursu am cesset poena incursa. 741. a, et b. Assignatum pro forma, an cultura impedito. 372. a. *Tempus* longum quodnam dicatur. 445. b. *Tempus* breve quando intelligatur trium dierum. 291. a.

Tempus modicum pro adimplendis missarum oneribus, se extendit ad unum mensem dumtaxat. 278. a.

TEMPUS Ordinationum. 316. b. et seq.

TENEATUR reddere -- importat obligationem, etiam in foro conscientiae ante declaratoriam. 291. b.

TERGIVERSATIONIS crimen. 75. b. *Tergiversator* quid dicatur, *ibid.* Quae olim illius poena, *ibid.*

TERMINO affixo poenae, an haec cesset ipso iure. 41. et seq. Illius prorogatio an suspendat censuram. 40. b. *Terminus* an debeat expectari ad incurrendam poenam, si quis ita se arctavit, ut jam non possit parere. 13. b. et seq.

TERRA alicujus, vel sua, qualiter dicatur. 230. a. *Terras*, et loca Ecclesiae Romanae occupantis poena. 374. a.

TERRITORIUM Papae, est totus mundus quoad poenas ecclesiasticas. 41. b. In territorio poena incursa quatenus, et quando obliget delinquentem extra illud, *ibid.* 42. a, et b. Extra illud delinquens, quando puniri possit. 43. b. 44. a. Extra illud dari potest dispensatio, quando non est legitimus contradictor. 230. a. Non tamen absolutio a censuris a delegato, nisi sit parochus proprius, *ibid.*

TERTIARIOS S. Francisci interdictos ad divina admittentis poena. 128. b.

TESTANDI facultate qui clerici gaudeant. 429. b.

TESTAMENTUM novitii. 404. a.

TESTAMENTUM, exequi negligentis poena. 423.

a, et b. Qui criminosi sint *intestabiles*, tam active, quam passive. 62. a, et b. Illius nullitas ob inhabilitatem personae quomodo sanetur, *ibid.* Factum ab eo, qui est intestabilis, an sit nullum in foro conscientiae, *ibid.* **Testamentum** usurarii, vide **USURARI TESTAMENTUM**.

TESTIMONII causam fingens, ob quam iudex mulieris examinandae domum accedat, quam poenam incurrat. 424. a. *Testimonium* mulieris ubi recipiendum, *ibid.*

TESTIS falsus an teneatur restituere fisco poenam pecuniariam, quam reus ob illius falsitatem evasit. 60. b. Excommunicatus quando sit repellendus a testimonio ferendo. 123. b. Repertus falsus in uno articulo, in totum repellitur. 183. a. Testes falsos pro matrimonio contrahendo, constante primo, inducentis poena. 268. a.

TESTIUM praesentia in matrimonio, vide **PAROCHI** praesentia, **ET MATRIMONIUM** clandestinum.

THALMUD, aliaeque hebraeorum scriptae legentium, et retinentium poena. 422. b, et seq.

TITULUS beneficii per intrusionem nunquam potest praescribi. 235. b. Est probandus, inquirente Ordinario. 236. et 237. Et poena non probantis, *ibid.* Illum revalidare quis possit. 51. b. Quando revalidetur per regulam de Triennali, *ibid.* et 235. b. Non convalidatur in foro interno per regulam de annali. 52. a.

TITULUS pensionis non revalidatur per regulam de triennali. 53. a. A quo possit dispensari, et revalidari, *ibid.* et 52. b.

TITULUS coloratus cum errore communi, tribuit jurisdictionem fori sacramentalis. 69. b. Dummodo adsit bona fides in poenitente, *ibid.* Secus, si ab omnibus confessarius reputetur legitimus, et poenitens sciat, etiam private, defectum occultum jurisdictionis ipsius. 70. a. Non supplet defectum juris naturalis, vel divini. 49. a, et 7. a. Cessat ob notorietatem privationis officii, *ibid.* Si privatio est occulta, acta cum eo sunt valida, *ibid.* et 7. a. Quando non sustinet actum collationis, 6. b.

TITULUS ordinandorum in sacris quoduplex, 311. b, ad 315. et 322. a. Pactiones circa illum, quas poenas inducant. 313. b, et 314. a. Explicantur canones circa has poenas. 312. a, et b. *Titulo* reputato valido, Ordines recipiens, non incurrit poenas. 313. a. Cum pacto fiduciario de eo retrocedendo illicitus est. 314. a. Et sub qua poena, *ibid.* Nequit alienari, neque resignari sine licentia, *ibid.* b, et 315. a. Neque fidejussioni subijci, *ib.* *Titulo* ficto Ordines sacros recipientis poena. 312. a, b, et 313. a. *Affertur declaratio Cong. Conc.* *ibid.* et 314. a. *Titulo* ficto, vel fiduciario, vel falso patrimonii Ultramontani, et exteri Ordines recipientes in Italia, sunt perpetuo suspensi, absque spe dispensationis. 315. a.

TITULUS Cardinalium hodie non obligat ad ibi residendum. 368. b.

TITULARES EPISCOPI, vide **EPISCOPI** **TITULARES**, **ET LIMINA APOSTOLORUM**.

TOLOSANAE Ecclesiae statuta turbantium poena. 426. b.

TONDENTIUM monetam poena. 282. b, et seq.

TONSURA non est Ordo. 320. b. Nam veniat

nomine Ordinis in odiosis. 306. *b.* 320. *a.* 328. *b.* 402. *a.* In ea conferenda comitti potest etiam simonia, quamvis sit Ordo, *ibid.* Illam conferens alieno subdito sine licentia, suspenditur per annum ab illius collatione. 320. *b.* Nequit conferri novitio a suo Abbate. 326. *a.* *¶* *Neque subditis alienis, tam secularibus, quam regularibus, etiam de consensu Ordinariorum, et superiorum, ibid.*

TORNEAMENTA quae dicantur. 259. *b.* Illa agentium poena. 260. *a.* In iis decedens, etiamsi absolutus fuerit, non est sepeliendus in sacro. 260. *a.*

TRACTATUS deliberativi, et pactionales in electione sunt illiciti. 84. *b.* 85. *a.* 86. *b.*

TRADITIO Apostolica an relaxari possit a Papa per dispensationem. 153. *a.* Aliquae extraditionibus non fuerunt universaliter ubique positae, *ibid.*

TRANSACTIO facta pro crimine commisso, quando non liberat ab infamia. 55. *b.* *et seq.*

TRANSGRESSIONE multiplicata, quando multiplicentur poenae latae sententiae. 8. *b.*

TRANSLATIO sepulturae quando licita. 385. *a.*

TRANSLATUS religiosus de uno ad alium Ordinem, non potest fieri Praelatus, nisi ibi de novo professionem omittat. 175. *b.*

TRASMARINAM peregrinationem sine licentia Papae assumptis poena. 338. *a.* *¶* *Transmarinas ad partes, se transferentes religiosi sine licentia, quas poenas incurrant.* 360. *a.*

TRANSITUS religiosi ad aliam Religionem quomodo regulandus. 349. *b.* *et seq.* *Transeuntis*, et receptantis sine facultate poena, *ibid.* Quando, et a quo concedi possit facultas, *ibid.* Quibus Regularibus interdictus, *ibid.* Quid de Mendicantibus transeuntibus, etiam cum licentia Sedis Apostolicae, *ibid.*

TREGUA qualiter a pace differat. 99. *b.*

TRIBUNAL seculare adeuntis contra sententias iudicis ecclesiastici poena. 132. *a.* Item ad illud recurrentis pro impedienda executione Literarum Apostolicarum, aut decretorum Iudicum ecclesiasticorum. 247. *b.* *et seq.*

TRIDENTINUM Concilium glossantis poena. 234. *b.* *¶* *Capiti vi. Ejusdem, sess. 24. de reformatione derogatum est a Bulla Coenae quoad absolutionem haeresis occultae, dandam ab Episcopo.* 30. *b.* *Nec vi dicti capitis potest Episcopus absolvere a casibus, Papae reservatis post idem Concilium, ibid.* *Neque dispensare super inhabilitate ad beneficia, et officia, ac privatione eorumdem.* 31. *a.* 51. *b.* An facultas a d. capite tributa Episcopo, ei suffragetur, ut deputare possit alterum, a quo ipse dispensetur, vel absolvatur. 32. *a.*

TRIENNALIS regula. 36. Cancellariae quibus suffragetur. 235. *b.* Ea non juvatur intrusus in beneficio, *ibid.* Nec simoniace scienter provisus. 52. *a.* 392. *b.* Nec possidens, etiam bona fide, duo beneficia incompatibilia. 114. *a.* Nec emittens professionem fidei, ut fructus beneficii, faciat suos. 185. *b.* Quando convalidet titulum beneficii, quando non. 51. *b.* 52. *a.* Non convalidat titulum pensionis. 53. *a.* An tollat obligationem restituendi fructus male perceptos. 54. *b.* Eam tamen tollit triennalis usucapio, *ibid.*

TRIMESTRI absentia a Concil. Tridentino indulta, quando uti possit obligatus ad residentiam. 352. *a.*

TURCIS arma, aliasque res christiani deferentes pro instruendis eorum bellicis navibus, quando, et quomodo excusentur. 100. *b.* Item remigantes in eorumdem navibus, *ibid.*

TRIEMIUM poena hodie successit in locum deportationis, seu damnationis ad opus publicum. 381. *b.* *¶* *Ad triemes damnatus, an, et quando remaneat infamis, et irregularis.* 57. *b.* 282. *a.* Non perdit ea, quae sunt juris gentium, nisi facta fuerit bonorum ipsius confiscatio. 57. *b.*

TURNORUM lucra, vide SIMONIA ob turnorum lucra in beneficiis.

TUTELAE, vel curae munus est clericis prohibitum. 424. *b.* *et seq.*

TUTOR, vel curator, an fieri possit clericus, vel religiosus. 425. *a.* *et b.*

V

VACATIO beneficiorum, vide BENEFICIA vacant. et BENEFICIA reservata S. Sedi.

VACANTIUM beneficiorum, bona, et fructus occupantis poenae. 425. *b.* *et seq.* *et* 472. *a.* Item occupantis eorumdem fructus, ad Cameram Apostolicam pertinentes. 428. *et seq.*

VACANTIUM Ecclesiarum bona occupare praesumentes per usurpationem juris patronatus. 426. *a.* *et b.* Item vacantium Ecclesiarum secularium, et Regularium bona clerici occupantis poenae, *ibid.* *b.*

VAGI, quando et in quibus sortiuntur forum Episcopi, in ordine ad absolutionem obtinendam. 22. *b.*

VALETUDINARIJ qui sint. 33. *b.*

VALOREM verum beneficiorum, Romae obtinendorum, non exprimentis poena. 430. *a.* *¶* *Valoris modici nomine, quae quantitas veniat.* 79. *b.*

VATICINIUM, vide SUPERSTITIO.

VANA OBSERVANTIA, vide SUPERSTITIO.

VASA SACRA, vide CONSECRATIO.

VASALLUS qualiter incurrant caducitatem. 112. *a.* *Et qualiter excusentur.* 13. *a.*

VECTIGALIA nova imponentis, vel augentis poena. 222. *a.* 430. *b.* Item ea imponentis clericis. 219. *a.* *et b.* *et seq.* Item clerici ad ea consensum praestantis, *ibid.*

VEL -- dictio, apposita inter poenas diversas, an intelligatur copulative, vel distinctively. 119. *b.* Apposita post genus, an sit conjunctiva, vel alternativa. 100. *a.* *et* 137. *a.*

VELUM CONSECRATIONIS, vide MONIALIIS CORRUPTA.

VENATIO quotuplex sit, et sub qua poena clericis prohibita. 431. *a.* *et b.*

VENDITIO jurisdictionis spiritualis sub qua poena prohibita. 409. *b.*

VENEFICIUM poenae. 340. *a.*

VENENUM praebentis poena. 340. *a.*

VENEREAM delectationem, materiae parvitatem admittere asserentis poena. 431. *b.* *et seq.* *Propositio circa eam proscripta.* 432. *a.*

VENIALIA peccata nequeunt absolvi a simplici sacerdote. 123. *b.* Ea in Paschate confiteri consultius est, licet poenitens illorum tantum sit conscius. 375. *b.*

VERBI Dei praedicatio interdicta est laicis.

340. *b.* Item clericis secularibus, et regularibus sine licentia Ordinarii; etiam ad crates monialium, etiam januis clausis. 341. *a.* Illud per falsa dogmata, et miracula, aut falsas revelationes praedicantium poena. 340. *b.*

VERBA in dubio intelligenda sunt, esse dumtaxat sententiae ferendae. 4. *b.* Verba intelligi debent cum effectu. 143. *b.* Verbum ambiguum accipi debet in mitiorem partem. 419. *b.* Verborum geminatio quandoque facit, esse canonem latae sententiae. 311. *a.*

VESTES pro missae celebratione nondum benedictae, non remanent benedictae per celebrationem. 379. *b.*

VICARIUS generalis an veniat nomine Episcopi. 35. *a.* Quando sit necessario deputandus. 179. *b.* Vicarium exercens in aliena dioecesi sine licentia, quas poenas incurrat, *ibid.* Non potest concedere dimissorias sine speciali mandato Episcopi, nisi hic in remotis degat. 320. *a.* Vicarius generalis, et capitularis, an uti possit facultate tributa Episcopo a cap. 6. sess. 24. Tridentini. 31. *a.*, et *b.* An absolvere possit a levi percussione clerici. 228. *b.* Vide alia verbo DISPENSATIO.

VICARIUS capitularis, sede vacante, quoad dimissorias, vide DIMISSORIAS sede vacante.

VICARIUS Apostolicus, sede vacante, dare potest dimissorias, tam intra, quam ultra annum, nisi ei fuerit praescripta facultas in literis commissionis. 324. *a.*

VICARIUS Papae, vide CARDINALIS Vicarius.

VICTUALIA ad Urbem, vel ad Curiam Romanam deferri prohibentis poena. 87. *b.* 88. *a.* Item eam de statu ecclesiastico extrahentis. 88. *a.* Item eam ad inimicos Fidei deferentis. 99. *a.*, et *b.* 100. *a.*

VIOLATORIS Ecclesiarum poenae. 222. *b.*, et seq. Item eos absolventis poena, non servata juris forma. 223. *b.*

VIRGINIS MARIAE CONCEPTIONIS opiniones impugnans, vide CONCEPTIONIS BEATAE VIRGINIS MARIAE.

VIRGINIS SACRAE violatio. 285. *b.*, et seq.

VIRGO communiter reputata, an pro virgine se gerere possit. 286. *a.*, et *b.*

VIRGINITATIS velum, vide VELUM.

VIRGINITAS quando non amittatur per materialem veli virginalis fractionem. 286. *a.*

VIS publica, vel privata, quale sit crimen. 102. *a.*

VISITATIO monialium a quibus, et qualiter fieri debeat. 432. *b.* Eam impediens poena, *ibid.* Item qualiter fieri debeat illa monialium, Regularibus subjectarum. 138. *b.* Quid visitoribus prohibitum, *ibid.*

VISITATIONIS procuratio in qua specie accipi possit. 432. *b.*, et seq. Eam a non visitatis accipientis poena. 433. *a.*, et *b.*

VISITATORIBUS munera accipere sub qua poena interdictum. 433. *a.*, et *b.* Visitatores regulares sub qua poena teneantur invigilare super adimplemento onerum missarum. 278. *a.*, et seq.

VISITATIO liminum Apostolorum a quibus, quando, et sub qua poena facienda. 258. *b.* Vide LIMINA Apostolorum.

VITANDUS excommunicatus, quis sit. 122. *b.*

An vitandus in uno loco, sit vitandus ubique. 8. *a.*

VITA durante relictum, dicitur perpetuum. 82. *b.* 277. *b.*

VIVENTIS beneficium si conferatur, collatio, vel procuratio est nulla. 86. *b.*

VIVAE vocis oracula, quae revocata intelligantur. 188. *b.* 189. *a.*

ULTIMAS voluntates exequi negligentis poena. 423. *a.*, et *b.*

ULTRAMONTANI prima Tonsura initiari, et qualiter ordinari possint in Italia. 323. *a.*, et *b.* Ordines sacros recipientes ficto, vel fiduciario, aut falso patrimonii titulo, perpetuo remanent suspensi, absque spe dispensationis. 315. *a.*

UNIO beneficii secularis, etiam loco religioso, quando ab Episcopo fieri possit, quando non. 80. *a.*

UNIVERSITATIS honorum alienatio, vel obligatio. 83. *a.*, et seq. Universitas est persona ficta, et in odiosis non venit nomine personae. 147. *a.* Qualiter dicatur delinquere. 62. *b.* et seq. Potest indirecte suspendi, sed non excommunicari. 64. *b.* Et lata excommunicatio, est nulla, *ibid.* Quomodo ferenda, quando constat, aliquos, vel omnes de ea deliquisse, *ibid.* et 65. *a.* Quomodo constare possit, si deliquerunt per secreta suffragia, *ibid.* Contra delinquentes sufficit praesumptio juris, sed semper requiritur praevia citatio, *ibid.* Si non contradicant in statutorum editione contra libertatem ecclesiasticam, incurrunt censuras, tamquam cooperantes, *ibid.* Item, licet contradicant, si non dimittant officium, si dimissio crederetur profutura, *ibid.* *b.*

VOLUNTATES ultimas exequi negligentis poena. 423. *a.*, et *b.*

VOTO castitatis ligati matrimonium contrahentis poena. 268. *a.*, et *b.*

VOTA Papae reservata quot. 434. *a.*, et *b.* 352. *a.* Ea commutantium poenae. 434. *a.*, et *b.*

VOTUM, vel iuramentum religiosi de non acceptanda dignitate extra suum Ordinem, nequit dispensari a superiore regulari, sive in eodem Ordine maneat, sive ad alium sit translatus, licet votum, vel iuramentum emissum sit cum clausula -- Nisi sim coactus praecepto ejus, qui mihi praecipere potest -- 351. *b.*, et 352. *a.*

VOTA annexa conditioni, non censentur absoluta. 351. *b.*

VOTUM Religionis intrandae quando quis exequi non teneatur. 302. *a.*, et *b.* Votum religionis, mulier ne emittat, impediens poena. 284. *a.*

VOCIS activae, et passivae privatio latae sententiae, quatenus poena est, quando obliget in conscientia ante declaratoriam. 49. *b.*, et 50. *a.* Vocis passivae privatio ad quae officia se extendat, *ibid.* Quis ab ea dispensare possit. 29. *b.*, et seq. 111. *b.* Utraque privatus est, celebrans contra interdictum. 129. *a.* Quando utraque priventur superiores regulares in electione. 176. *b.* 279. *a.* Vocis privatio in capitulo non ex delicto, ex quot capitibus oritur. 435. *a.*, et *b.*, et seq.

USURAE poenae. 436. ad 439. Quando committatur, assertur declaratio Benedicti XIV. 439. *b.* Propositiones circa eam proscriptae, *ibid.* Ejus restitutio cui facienda. 438. *b.*, et seq. 439. *a.* Ejus causa quando sit mixti fori. 438. *b.*, et 439. *a.* 11-

lam approbantium, vel adjuvantium poenae. 441. a, et b, et seq.

USURARIORUM poenae. 436. ad 439. Quando dicantur manifesti. 443. a. Quando sepeliri possint in sacro. 437. b. Eorum haeredes, et complices quando sint irregulares. 439. b. Eos ad communionem Altaris, Sacramentum poenitentiae, et oblationes admittentium poenae. 440. a, et 300. b. Item eos in loco sacro sepelientium. 337. a, et b. 440. b. Item eis locum dantium ad usuram exercendam. 442. a, et b, et seq.

USUCAPIO triennis tollit obligationem restituendi fructus beneficii, bona fide male perceptos. 54. b.

USURPATIO proprie dicta, quae dicatur. 443. b. An dicatur *usurpare*, qui furatur, *ibid.* 163. b. *Usurpatio* bonorum, vel proventuum ecclesiasticorum, aut locorum piorum, quas poenas inducat. 443. b. et seq. Item illorum occupatio, et impedimentum, ne percipiantur ab iis, ad quos spe-

ctant, *ib.* Item poena clericorum consentientium, *ib.* Item *Usurpatio* juris patronatus, vel domini directi, facta a laicis in bonis ecclesiasticis. 445. a, et b. Item *Usurpatio* jurisdictionis Ecclesiarum, et piorum locorum. 249. a. 445. b, et seq. Item jurisdictionis in exemptos. 249. b. Poenae exemptorum huic *usurpationi* consentientium, *ibid.* Item *Usurpatio* oblationum Ecclesiarum, vel piorum locorum. 300. a. Item *Usurpatio* jurisdictionis Ecclesiae Romanae. 374. a. Item juris patronatus. 426. a, et b. Item iurium parochialium. 334. a. Item *Usurpatio* actus Ordinis, quem quis non habet. 332. a, et seq.

VULNUS sibi inferens, quando punibilis. 264. et seq. Si est clericus, quando incidat in excommunicationem, *ibid.* Illud ecclesiasticis inferentis poena. 227. b, et 228. a.

UXOR quando non sepelienda in sepultura mariti. 335. a.

UXORICIDAE poena. 207. b, et seq.

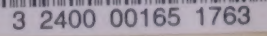
M O N I T U M

 Cum post impressionem huius Operis emanaverit Constitutio Clementis XIII. feliciter regnantis, cui initium - GRAVISSIMUM, ATQUE EXECRABILE SCELUS -- publicata die 20. Martii MDCCLX. ideo illius summam hic adnectimus. In ea itaque confirmantur Constitutiones Innocenti XI. Alexandri VIII. et Benedicti XIV. circa poenas contra auferentes, vel habentes apud se, vel alio transferentes Particulas consecratas, quomodo- cunque etiam, sine qualitate furti, sive per se, sive de mandato alterius; Et contra neos. Missam cele-

brantes, vel fidelium confessiones excipientes, sine sacerdotali caractere (quarum Constitutionum summa legi potest in hoc Opere pag. 13. col. 2. 19. col. 1. et pag. 377. col. 2.) ac praeterea statuitur, quod spontanea confessio talium delictorum, facta a reis constitutis in primo generali interrogatorio, iisdem non suffragetur ad minuendam poenam traditionis brachio seculari, in dictis Constitutionibus inflictam. Abrogando contrariam Tribunalium ecclesiasticorum praxim, atque consuetudinem, hactenus observatam.

F I N I S.

1

GAYLORD

PRINTED IN U.S.A.

All items are subject to recall.

